

Bir raporun yaptığı...

Fikret Ertan 2008.01.13

İran, Başkan Bush'un İsrail ziyaretinin başta gelen konularından birisiydi. Hatta kimilerine göre ziyarete İran konusu damgasını vurdu; o kadar ki Bush ve Olmert iki saat baş başa İran'ı konuştular.

Üstelik İran Devrim Muhafızları'na ait motorlar ile Amerikan gemileri arasında Hürmüz Boğazı'nda meydana gelen olay ziyaretin İran vurgusunu daha da artırdı.

Bugün Amerika ile İsrail özellikle İran'ın nükleer programı konusunda önemli bir yaklaşım farklılığı yaşıyorlar. Farklılığın kaynağı da geçen ay Amerika'da bazı bölümleri kamuoyuna sunulan bir istihbarat tahmin raporu. Kısaca NIE diye bilinen bu rapor 16 Amerikan istihbarat kurumunun birlikte hazırladıkları, sonuç bölümünü de birlikte yazdıkları çok önemli bir rapor.

NIE İran raporunun sonuç kısmı hem Bush yönetimini ve hem de İsrail'i görülmedik biçimde rahatsız etmiş, bunların uzun zamandır savundukları tezlere büyük bir darbe vurmuş bulunuyor.

Geçen kasımda yazılan, yönetime sunulan, aralıkta ise 8 sayfalık kısmı açıklanan tahmin raporunun başlığı 'İran: Nükleer Niyetleri ve Yetenekleri'. Raporda Milli İstihbarat Başkanlığı Dairesi, Milli İstihbarat Konseyi, tahminlerin nasıl ve hangi süreçte yapıldığı, tahminlerin kapsamı ve raporda kullanılan dil anlatılıyor, daha sonra varılan anahtar hükümlere yer veriliyor ve sonunda da son tahminle 2005 yılı tahmininin karşılaştırılması yapılıyor.

Okuması anlaması gayet zor bu tahmin raporunu özetleyen medya, raporun sonucunu şu şekilde anlamış, anlatmış ve kamuoyuna duyurmuş bulunuyor: 'İran nükleer programını 2003 yılında milletlerarası baskı ve tahkik sonucu askıya almış bulunuyor ve bu durum bugün devam ediyor. Diğer yandan İran uranyum zenginleştirme faaliyetlerine devam da ederken bunun sonucunda önümüzdeki 10 yılın ortalarına doğru nükleer silah yapımına yeterli olacak hammaddeyi elde edebilir.'

İşte bu tahminin birinci bölümü olan İran'ın nükleer programını 2003 yılında askıya aldığı yönündeki hüküm Bush yönetimi, yönetim dışı İran muarızlarını ve de en çok İsrail'i rahatsız etmiş bulunuyor; zira bunlar bunun böyle olmadığını, İran'ın nükleer faaliyetlerine devam ettiğini savunurlarken bunun durdurulamaması halinde İran'a karşı bir askerî müdahaleyi de bu sayede gündemde tutmayı başarıyorlardı.

Ne var ki, raporun ilk hükmü bu oyunu ya da planı en azından bir süre devre dışı bırakmış, askerî müdahale ihtimali üzerine adeta soğuk bir duş etkisi yaratmış bulunuyor ve bu da hem Bush yönetimi ve hem İsrail'i raporun bu etkisini giderecek yeni yol arayışlarına itmiş görünüyor.

Zaten Bush rapora karşı soğuk durduğunu açıklamış bulunurken İsrail ise bir süredir Amerika'ya heyetler gönderip Amerikalı istihbaratçılarla görüşüyor, onların görüşlerini kendi istihbarat raporlarıyla değiştirmeye çalışıyorlar. Bu arada Amerikalı istihbarat ve askerî yetkililer de aynı konuyla ilgili olarak İsrail'e gelip gidiyorlar.

Diğer yandan, Başbakan Olmert'in de NIE raporuyla ilgili olarak ülkesinin İran'ın gizli nükleer programını açığa çıkarmak, bunu başkalarına da anlatmak için çok güçlü bir çaba göstereceğini bakanlarına söylediği de biliniyor. Bunun sonucunda İsrail'in dış diplomatik misyonlarının kollarını sıvadıkları, İsrail'in tezini anlatmaya başladıkları da biliniyor.

NIE raporunun muhatabı İran'a gelince; bu ülke rapor ve sonuçlarından gayet memnun görünüyor. Nitekim Cumhurbaşkanı Ahmedinejad raporu 'ileriye doğru atılmış bir adım' şeklinde tanımlamış ve buna cevap olarak Amerika ile bölgesel anlamda daha çok işbirliğinin mümkün olabileceğini söylemişti.

Yazı yazmadığımız günlerde çıkan bu rapor işte bu şekilde birçok konuyu, tavrı ve taktik dengeleri etkilemiş bulunuyor. Bu yüzden biraz geç olsa da bir rapor deyip geçemedik, raporun yaptığını anlamaya çalıştık.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Umut doğdu...

Fikret Ertan 2008.03.09

Hazar Denizi'nin hukukî statüsü konusunda Sovyetler Birliği'nin yıkılıp dağılmasından bu yana bir türlü genel bir anlaşmaya varılamıyor.

Tabii bu genel anlaşmanın Hazar'a kıyıdaş 5 ülke arasında yapılması gerekiyor. Ancak buna rağmen bazı ülkeler kendi aralarında anlaşıp bazı projeleri hayata geçirmeye çalışıyorlar. Bu ülkeler Rusya, Azerbaycan ve Kazakistan mesela.

Türkmenistan ise yıllardır hiç kimse ile anlaşmıyor, statü konusunda daha çok İran tezini desteklerken Azerbaycan ile de birtakım ihtilaflar yaşıyordu. Bu ihtilafların başında da iki ülke arasında yaklaşık 16 yıldır devam eden ve bu haftaya kadar bir türlü çözüme kavuşturulamayan bir borç başta geliyordu.

Türkmenistan'ın 1991-1992'den başlayarak Azerbaycan'a verdiği doğalgaz ile ilgili bu borç Azeri tarafına göre 18 milyon dolar, Türkmen tarafına göre ise 56 milyon dolardı. Türkmen ve Azeri heyetlerinin son iki aydır üç defa bir araya gelip çözüm aradıkları bu ihtilaf, bu hafta çarşamba günü yapılan toplantıda sonunda çözüme kavuşturulmuş bulunuyor. Varılan çözüme göre, Azerbaycan, Türkmenistan'a bu yılın sonuna kadar 45 milyon dolar, gerisini ise daha sonra ödeyecek. Bu çözüm şüphesiz iki ülke arasındaki ilişkilerin bundan sonraki seyri bakımından çok önemli sayılır; zira borç konusunun çözülmesiyle birlikte mesela iki ülkenin borçtan da büyük Hazar'daki bir başka ihtilafının çözümünün de mümkün hale geldiği söylenebilir.

İlişkileri yıllardır etkileyen bu ihtilaf, iki ülkenin Hazar'ın kendi kıyılarına yakın orta kısmında bulunan çok önemli bir petrol ve doğalgaz sahasının paylaşılması yüzünden ortaya çıkmış bulunuyor. Azerbaycan'ın Kayapaz, Türkmenistan'ın ise Serdar dediği bu saha konusunda geçmiş yıllarda Azerbaycan, Birleşmiş Milletler'e, Türkmenistan ise milletlerarası mahkemelere başvurmayı düşünmüşlerdi. İlişkiler işte bu saha yüzünden geçen yıla kadar çok soğuktu.

Ne var ki, Türkmen lider Türkmenbaşı'nın 2006 Aralık ayında ölümü ve yerine Berdimuhammedov'un geçmesiyle birlikte soğukluk yavaş yavaş azalmaya, ilişkilerde olumlu gelişmeler yaşanmaya başlandı. Nitekim, yukarıda anlattığım borç konusunun sonunda çözüme bağlanması, bunun önemli bir göstergesi olarak sayılabilir. Ayrıca Türkmen lider Berdimuhammedov'un haziran ayında Bakü'ye resmî bir ziyaret yapacağı haberi de bu çerçevede başka bir olumlu gösterge olarak nitelendirilebilir.

Esasen Türkiye, Avrupa Birliği ve Amerika da yıllardır Azerbaycan ve Türkmenistan arasındaki soğukluğun ve ihtilafların giderilmesi için gayret gösteriyorlar. Mesela bu bapta Türkiye'nin iki ülke arasında ihtilafların çözümü için arabuluculuk yaptığı da söylenmişti. Amerika ise Dışişleri Bakanlığı'nın Hazar Özel Temsilcisi Büyükelçi Steven Mann vasıtasıyla özellikle iki ülkenin Trans-Hazar boru hattı konusunda anlaşmaya varmaları için durmadan temas yapıyor. Nitekim Mann, bu hafta Aşkabat'ı ziyaret edip Türkmen yetkililerle önemli

görüşmeler yaptı. Ziyareti, bu yıl yaptığı ikinci ziyaretti. Bu da Amerika'nın konuya ne kadar önem verdiğini açıkça gösteriyor. Avrupa Birliği de Amerika kadar olmasa da konuyla yakından ilgileniyor, Trans-Hazar hattının hayata geçirilmesi için elinden geleni yapmaya çalışıyor.

Şayet Azerbaycan ve Türkmenistan önümüzdeki dönemde Hazar'daki saha ile ilgili önemli ihtilafı çözüp bir anlaşmaya varırlarsa Trans-Hazar hattının gerçekleşmesi yolunda önemli bir adım atılmış olacak. İki ülke anlaşıp 'Biz bu hattı Hazar'daki kendi bölgelerimizden geçireceğiz. Buna başkası karışamaz' derseler, buna kim ne diyebilir? Derlerse de derler ama hattın gerçekleşmesini önleyemezler.

Kısacası, Türkmenistan ile Azerbaycan'ın anlaşma ve ilişkileri geliştirme yoluna girmeleriyle birlikte Trans-Hazar hattı için bir umut doğmuş bulunuyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Medvedev, Putin'i izleyecek...

Fikret Ertan 2008.03.11

Görevi 7 Mayıs günü Putin'den devralacak olan Rusya'nın yeni başkanı Medvedev nasıl bir dış politika izleyecek, selexinin sert çizgisini mi devam ettirecek, yoksa daha yumuşak bir çizgi mi benimseyecek?

Bu sorular ve benzerleri bugün Amerika'nın, Avrupa'nın, NATO'nun ve eski Sovyet cumhuriyetlerinin en çok sordukları ve cevap bulmaya çalıştıkları sorular elbette.

Bu sorular sorulurken Putin'in bizzat kendisi geçen cumartesi günü soruların cevabını verdi de. Almanya Başbakanı Merkel ile Moskova'da yaptığı ortak basın toplantısında Putin, Batı'nın halefinin kendisinden daha yumuşak bir dış politika izleyeceği yolundaki umutlarının boş umutlar olduğuna işaret ederek şöyle konuştu:

"... Dmitri Medvedev liberal görüşlerini ispatlamada özgürdür. Ancak iyi anlamı bakımından Medvedev benden daha az Rus milliyetçisi değildir. Muhataplarımız onunla işlerin daha kolay yürüyeceğini sanmasınlar."

Medvedev, Putin'in bu açıklamalarına bir cevap vermedi ama daha önceleri kendisinin Putin'in dış politikasını devam ettireceğini, bu konuda uyumlu bir işbirliği içinde olacaklarını defalarca söylemişti. Bu bakımdan kısa ve orta vadede Medvedev'in Putin'in dış politikasını esasta devam ettireceği, Putin'in Amerika ve özellikle NATO konusundaki sert, tavizsiz tavrını aynen uygulamaya çalışacağı şimdiden söylenebilir. Bu konular da şunlar:

Putin Amerika ile ilişkilerde bugün en çok radarları Çek Cumhuriyeti'ne, önleyici füzeleri ise Polonya'ya konuşlandırılması planlanan füzesavar sistemi üzerinde duruyor. Sistemin hayata geçmemesi için zaman zaman tehditkâr bir üslup da takınıyor. Ayrıca Amerika ile birtakım nükleer anlaşmaların gözden geçirileceğini de söylüyor. Ancak Rusya'nın Amerika konusundaki dış politikasının şekillenmesinde Amerika'daki başkanlık seçimlerinin sonuçlanmasını beklemek gerektiği de aşikâr; zira Amerika'nın seçilecek yeni başkanının nasıl bir Rusya politikası izleyeceği bilinmiyor. Başkan adayları bu konuda bugüne kadar herhangi bir ipucu da ortaya koymuş değiller. Bu bakımdan önümüzdeki yıla kadar Rusya'nın bugünkü Amerikan politikasının hemen hemen aynı yolda ve esasta devam edeceği varsayılabilir.

NATO konusunda ise Putin, teşkilatın Ukrayna ve Gürcistan'ı yeni üye olarak kabul etmemesini istiyor. Bu konuda da zaman zaman tehditler savuruyor, mesela Ukrayna'nın NATO üyesi olması halinde Rus stratejik füzelerinin Ukrayna'yı hedef listesine alacağını bile söylüyor. Gürcistan'ın üyeliği konusunda da aynı şekilde sert ve tehditkâr bir tavır sergiliyor. Tabii hem Ukrayna'nın hem de Gürcistan'ın NATO üyeliği konusunun

önümüzdeki ay yapılacak NATO'nun Bükreş Zirvesi sırasında netlik kazanacağına da burada yeri gelmişken işaret edelim.

Bugün her iki ülkenin NATO üyeliğine kabulünü sağlayacak olan Üyelik Eylem Planı konusunda üye ülkeler arasında görüş farklılıkları var. Amerika her iki ülkenin üyeliklerine tam destek verirken bazı Avrupalı üyeler Rusya'nın muhtemel tepkisinin dikkate alınması gerektiğini söylüyorlar. Ayrıca, Gürcistan ve Ukrayna'nın NATO üyeliği konusundaki durumları da farklı sayılır. Gürcistan'da üyelik konusunda neredeyse tam bir mutabakat varken Ukrayna'da bir bölünmüşlük var. Bu ülkenin Rusya yanlısı güçlü muhalefeti üyeliğe şiddetle karşı duruyor.

Bütün bu konular ve başkaları Başkan Putin'in de katılacağı Bükreş Zirvesi'nde ele alınacak. Bu yüzden bazı konuların netleşmesi açısından çok önemli bir dönüm noktasını teşkil edecek Bükreş Zirvesi'ni beklemek gerekiyor. Ancak, yine de ben yukarıda da belirttiğim gibi kendi açımdan Rusya'nın Amerika ve NATO ile diğer blok ve ülkelerle olan politikalarının değişeceğini sanmıyorum ve Medvedev'in Putin'in çizgisini izleyeceğine, bugünkü şartlarda başka alternatifinin olmadığına inanıyorum.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Rusya, Kosova'nın acısını çıkarıyor...

Fikret Ertan 2008.03.13

Çok uğraşmasına rağmen Kosova'nın bağımsızlığını ilan etmesini engelleyemeyen Rusya bu konuda uğradığı başarısızlığının acısını başka konularda, başka yerlerde çıkarmaya çalışıyor.

Ukrayna ve Gürcistan'ın muhtemel NATO üyeliklerini engellemek bunların başında geliyor şüphesiz. Bu ülkelerin NATO üyeliklerinin kendi milli güvenliğini doğrudan etkileyeceğini söyleyen Rusya bu konuda son çıkışını dün NATO nezdindeki büyükelçisi Dimitri Rogozin'in ağzından yapmış bulunuyor.

Dün Zaman'da ayrıntılı bir şekilde yer alan haberde Rogozin ittifakın Gürcistan'ın üyeliğine yeşil ışık yakması durumunda, Tiflis'in de ayrılıkçı bölgeler Güney Osetya ve Abhazya'yı kaybedeceği uyarısında bulundu. Reuters haber ajansına telefonla özel açıklamada bulunan Rogozin, 'Eğer NATO ve Washington, Gürcistan'ın ittifaka üyeliği konusunda adım atarsa, ayrılıkçı bölgelerin de Gürcistan'dan ayrılma süreci başlamış olur' dedi. Rusya'nın Abhazya ve Güney Osetya'nın bağımsızlıklarını tanıyıp tanımayacağı ile ilgili soruya da şu şekilde cevap verdi: 'Benim şahsi kanaatime göre bu sürecin önünde herhangi bir argüman kalmaz. Ancak bu bölgelerin bağımsızlıklarının tanınmasına Rusya'nın siyasi liderliği karar verecektir.'

Rogozin'in bu açıklamaları şüphesiz Başkan Putin'in ve Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov'un bu konudaki düşüncelerini aynen yansıtıyor. Zaten Putin geçen ay Moskovo'da yapılan Bağımsız Devletler Topluluğu zirvesi sırasında Gürcistan Devlet Başkanı Saakaşvili'yi NATO üyeliği konusunda uyarmış, böyle bir adımın sonuçlarının olacağını da ayrıntılı bir şekilde dile getirmiş, daha önce de benzer açıklamalar yapmıştı.

Rusya'nın, bu uyarı ve açıklamaları önümüzdeki ay Bükreş'te yapılacak NATO zirvesi öncesinde yapması şüphesiz NATO'yu özellikle Gürcistan'ın üyeliği konusunda bir kere daha düşünmeye ve yeni açıklamalar yapmaya sevk etmiş bulunuyor. Nitekim, Rogozin'in açıklamasının hemen ardından NATO Sözcüsü James Appathurai, NATO'nun Gürcistan'a Üyelik Eylem Planı (MAP) denen ve ülkenin üyelik yolunu açacak olan davet konusunda herhangi bir karar almadığını söylemiş, ayrıca sözlerine şu cümleyi de ilave etmiş bulunuyor: 'Bu böyle ama NATO müttefikleri Gürcistan'ın toprak bütünlüğünü muhtemel bütün senaryolara göre tamamen ve güçlü bir şekilde desteklemektedirler.'

Diğer yandan Rusya'nın çıkışına karşı sessiz kalamayan NATO Genel Sekreteri Hollandalı Jaap de Hoop Scheffer de dün Gazeta Wyborcza'ya yaptığı açıklamada Ukrayna ve Gürcistan'ın üyeliklerini halen görüştüklerini belirterek Rogozin'in açıklamasına karşılık olarak da 'Rusya'dan bu doğrultuda mesajlar sıkça veriliyor. Biz Rus ortaklarımızı ciddiye alıyoruz. Onlarla konuyu görüşmeliyiz' demiş bulunuyor.

Bu durumda, söylenenlere bakarsak NATO'nun özellikle Gürcistan'ın üyeliği konusunda mütereddit ve kararsız olduğu, Rusya'yı dikkate almak gereğini duyduğu anlaşılıyor. Gürcistan da bunun farkında ve durumu kendi lehine değiştirmeye çalışıyor. Nitekim, Gürcistan Dışişleri Bakanı David Bakradze NATO içinde üyeliklerine karşı çıkan hiçbir ülke olmamasına rağmen üyelik sürecinin artık Gürcistan'a bağlı olmaktan çıktığını söylerken elbette Rusya'nın tavrını ima ediyor.

Ancak, Gürcistan'ın NATO üyeliği konusunda ittifak içinde tam mutabakatın olduğu da söylenemez. Bu çerçevede mesela Almanya Başbakanı Angela Merkel geçenlerde Gürcistan'ı kastederek 'Bölgesel ve dahili ihtilafları bulunan ülkeler NATO üyesi olamazlar' diyerek Gürcistan'ın üyelik umutlarına bir darbe vurmuştu. Ayrıca, Fransa'nın da benzer tavra sahip olduğu da söyleniyor. Muhtemelen başka ülkeler de var. Bunlar muhtemelen Bükreş Zirvesi'nde ortaya çıkacak.

Rusya, Kosova'nın acısını Gürcistan'dan çıkarmaya çalışıyor velhasıl...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Önemli dava...

Fikret Ertan 2008.03.16

Bu hafta salı günü Lahey'deki Milletlerarası Savaş Suçları Mahkemesi (MSSM)'nde çok önemli bir davanın ilk duruşması yapıldı.

Dava, Hırvatistan'daki Sırp bölgesi Krayina'da 1995 Ağustos ayında Hırvat güçleri tarafından yapılan 'Fırtına operasyonu' ile ilgili olarak açılmış bulunuyor. Davanın baş sanığı operasyona komuta eden Hırvat Tümgeneral Ante Gotovina. Yardımcıları General Ivan Cermak ve General Mladen Markač, ikinci derece sanıklar.

Bir zamanlar Fransız yabancılar lejyonunda savaşan ve Bosna Savaşı'nın sona ermesinden bu yana firarda olan Gotovina, 8 Aralık 2005 günü Kanarya Adaları'nda yakalanmış ve tutuklanarak Lahey'deki BM hapisanesine konulmuştu.

Savcı Alan Tieger'in uzun açılış iddianamesi özde sanıkları savaş suçu ve insanlığa karşı suç işlemekle suçluyor. Tieger, dört gün süren operasyon sırasında 350 sivilin çoğunun çatışmalar sonucu değil, intikam amacıyla öldürüldüklerini, sivil hedeflerin bilerek top ateşine tutulduğunu, Hırvat güçlerin hem operasyon sırasında hem de operasyon sonrasında yağma ve kundaklama yaptıklarını ve bunlardan söz konusu sanıkların sorumlu olduklarını, dolayısıyla yargılanmalarının gerektiğini iddia ediyor. Duruşmaya BM muhafızları tarafından getirilen sanıklar ise suçlamaları reddedip suçsuz olduklarını söylemiş bulunuyorlar.

Diğer yandan aynı savcı, Hırvatistan'ın topraklarını geri alma hakkının olduğunu da iddianamesinde kabul ve teslim etmiş bulunuyor ki; 'Fırtına operasyonu' da zaten bu amaçla yapılmıştı. Kısaca hatırlatalım, bu operasyon 'Bosna Savaşı'nın dönüm noktasıydı. Amerikan özel savaş birim ve güçlerinin fiilen destek verdiği ve sonuçta çok başarılı olan bu operasyon sonucu Sırp güçlerinin beli kırılmış, 150 bin civarındaki Krayina Sırp'ı Sırbistan'a kaçmaya zorlanmış, savaşın sonu ve Dayton Antlaşması'na giden yol bu şekilde açılmıştı.

Mahkeme sürecinde işte operasyondaki bu 'Amerikan rolü' de ister istemez gündeme gelecek ve muhtemelen bu rolün kapsamı, ayrıntıları ve bugüne kadar bilinmeyen yönleri de gün ışığına çıkacak. Bu çerçevede mesela muhtemelen bazı isimler ortaya çıkacak. Belki bunlar mahkemede ifade verecekler.

Esasen operasyonun planlanmasına ve istihbarat kısmına büyük ölçüde Amerikan özel güçleri ve istihbarat birimleri damgalarını vurmuşlardı. Bugün dünyada yaygınlaşmaya başlayan insansız hava araçları operasyonda bugün bizde de kullanılan anlık istihbarat toplayıp bunu Hırvat güçlerine iletmış, operasyonun başarısında hayati rol oynamışlardı.

Amerika hem operasyondaki rolünün daha fazla açıklık kazanma hem de savaş suçlarının hukukî boyutlarının yeni anlamlar ve tartışmalara yol açabileceği ihtimallerinden dolayı dava ile yakından ilgileniyor. Nitekim, ilk duruşması öncesi Amerikalı diplomatların mahkemeyi ziyaret edip ilgililerden dava hakkında bilgi aldıkları haberlerde yer almış bulunuyor.

Ayrıca, mahkemeyi ve görülen diğer davaları yakından bilen dört kişilik tecrübeli ve birikimli savunma heyetinde çok önemli bir de Amerikalı avukat bulunuyor. Gözlemciler, bu hususun daha önce yaşanmadığına dikkat çekiyorlar. Amerikalı avukat Greg Kehoe, daha önce mahkemede savcı olarak da görev yapmış, daha sonraları Saddam Hüseyin ve arkadaşlarının yargılandığı özel mahkemede Amerikan temsilcisi olarak görev yapmıştı.

Savcının 130 kadar şahit çağırıp ifade vermelerini sağlayacağını söylediği ve en aşağı bir yıl süreceği belli olan dava, yukarıda anlattığım operasyondaki Amerikan rolü ve savaş suçlarında yeni tartışmaların ortaya çıkması bakımlarından benim de ilgimi çeken önemli bir dava. Uzaktan da olsa biz davayı takip etmeye çalışacağız. Umarız bu konularla ilgili olanlar da ederler.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İnsansız araçlarda yeni aşama

Fikret Ertan 2008.03.18

Amerika bugün Irak ve Afganistan'da 750-800 arası kısaca DRONE denen insansız ya da pilotsuz uçağı 24 saat uçuruyor, bunlarla anlık istihbarat topluyor, direnişçi grupların hareketlerini izliyor.

Çeşitli türlerde olan bu uçakların arasında Predator denen silahlı olanları da var. Haberlere göre, Predatorler Irak ve Afganistan üzerinde binlerce saat uçuyorlar. 2005 yılında Irak ve Afganistan üzerinde 36.000 saat uçarken 2006 yılında bu sürenin 66.000 saati geçtiği söyleniyor. 2007'deki süre ise tam belli değil; muhtemelen 66.000'den de fazla.

Amerika, bu Predatorlerle hem anlık istihbarat topluyor ve hem de fırsat bulduğunda yerdeki hedefleri vuruyor. Buna en son örnek iki gün önce pazar günü Pakistan'ın Afganistan sınırına bitişik Güney Veziristan'ın başkenti Vana yakınlarındaki bir köy evine yapılan saldırı.

Mahallî kaynaklar ve haber ajansları saldırıda en az 16 militanın öldürüldüğünü açıklarken Pakistan devlet televizyonu da birkaç füzenin militanların barındığı evi yerle bir ettiğini haber olarak vermiş bulunuyor. Füzelerin nereden atıldığı konusunda ise Rahim Han adlı mahallî bir şahıs AP'ye füzelerin insansız bir hava aracından atıldığını söylemiş bulunuyor.

Amerika ve Pakistan yetkilileri ise bu konuda sessizliklerini koruyorlar. Zaten daha önceki saldırılarda da hiçbir şey söylememişlerdi.

Esasen, Predatorler son birkaç aydır Afganistan'ın Pakistan'ın sınırına bitişik söz konusu bölgelerindeki faaliyetlerini artırmış bulunuyorlar. Bize göre bunun sebebi de Amerikan istihbarat şeflerinin Pakistanlı muhatapları ile geçen ocak ayında vardıkları anlaşma. Hatırlanacağı gibi Amerikan Milli İstihbarat Dairesi Başkanı Amiral Mike McConnell ile CIA Başkanı General Michael Hayden, ocak ayında Pakistan'a gizli bir ziyaret yapıp CIA'nın Pakistan'ın El Kaide ve Taliban militanlarının barındıkları aşiretler bölgesindeki faaliyetlerini artırması için Pakistan'dan izin ve onay almaya çalışmışlardı. Ancak haberlere göre, Pakistanlı yetkililer bu izin ve onayı vermemiş, sadece insansız hava araçlarından söz konusu bölgelerde ortaklaşa daha çok faydalanılması konusunda anlaşmışlardı.

Bu haberlerin ne kadar doğru olduğunu tabii ki bilmemize imkân yok; ancak Amerikan insansız hava araçlarının son üç aydır faaliyetlerini artırdıklarını ve son üç ayda Predatorlerin en az üç imha saldırısı yaptıklarını bildiğimiz için böyle bir anlaşmanın söz konusu olabileceği kanaatini taşıyoruz.

Predatorler 29 Ocak 2008 günü Kuzey Veziristan'ın Mir Ali bölgesindeki bir köy evine füzelerle saldırmışlar, sonuçta aralarında Libyalı Ebu Leyt El Libi adlı önemli bir El Kaide liderinin bulunduğu Arap, Özbek ve Taliban militanlarından meydana gelen 11 kişilik bir grubu öldürmüşlerdi. Saldırı, adlarının açıklanmasını istemeyen Pakistanlı istihbarat yetkilileri tarafından teyit edilirken bunlardan birisi, Libi'nin Abdül Settar adlı bir aşiret liderinin evinde uydu telefonu ve bilgisayar kullanırken saldırıya uğradığını söylemişti.

Geçen şubat ayında da aynı bölgelerde yine 12 kişi Predatorler tarafından atılan füzelerle hayatlarını kaybetmişlerdi. Son saldırı da yukarıda ayrıntılarını verdiğim Vana yakınlarındaki saldırı. Bu saldırıların daha önceleri de var elbette. 13 Mayıs 2005 günü Hişam el Yemeni ve arkadaşları, 3 Aralık 2005 günü de Ebu Hamza Rabia, Predatorlerin kurbanı olmuşlardı mesela.

Bütün bu saldırılar bize Amerika'nın Predator ya da başka tür silahlı insansız hava araçlarına daha çok önem vermeye başladığını, Irak'ı bir kenara koyarsak (ki orada da aynı şey söz konusu) özellikle Afganistan-Pakistan sınırlarında bundan sonra bunlardan daha çok faydalanma yolunu tercih ettiğini gösteriyor.

Kısacası, Amerika silahlı hava araçlarının kullanımında yeni bir aşamaya girmiş bulunuyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bremer ve Bush'un gururu...

Fikret Ertan 2008.03.20

Dün Irak Savaşı'nın başlangıcının 5. yıldönümüydü. Yıldönümü bu yıl Amerika'daki ekonomik krizin gölgesi altında kaldığından dolayı medyada fazla yer bulmazken sadece birkaç önemli yazıda savaşın sona ermesinden sonra yapılan vahim hatalar ve bu hataların failleri yine öne çıktı.

Bu faillerin başında şüphesiz üzerinde kravatlı takım elbise, ayağında asker postalları, güneş gözlüğü ile 5 yıl kadar önce Bağdat'ta hava atan, astığı astık kestiği kestik edasıyla dolaşan bir adam geliyor: Paul Bremer...

Bremer, 14 ay süreyle Koalisyon Geçici Yönetimi (CPA) denen işgal yönetiminin başındaki kişiydi. Zamanın Savunma Bakanı Donald Rumsfeld'in tavsiyesiyle Başkan Bush tarafından 2003 Mayıs ayında Irak'a atanan,

aslen diplomat ve Henry Kissinger'in çıraklarından olan Bremer, diktacı yönetimlerde görülen yetki ve güce sahipti.

Bir imzasıyla kanun çıkarabilen, istediği insanın işine son verebilen, istediğini işe alabilen, istediği gibi para harcayabilen, kısacası ne istiyorsa onu hiç kimseye somadan yapabilen bir işgal valisiydi Bremer...

30 Haziran 2004 günü yönetimi Irak Geçici Yönetimi'ne devrettikten Amerika'ya dönen, başta Başkan Bush ve Kongre tarafından çok başarılı bulunan, adeta kahraman muamelesi gören, hatta çok değerli özgürlük madalyasıyla taltif edilen Bremer, çoktandır ortalıkta görünmüyor. En son geçen şubat ayında Temsilciler Meclisi'nde görevi sırasında Irak'ın 4 milyar dolarını sorumsuzca harcadığı için sorgulanmıştı.

Bremer, birçok önemli yazara, generale ve hatta savaşın mimarlarından Douglas Feith'e göre (ki Feith, bunu önümüzdeki ay çıkacak olan kitabında ayrıntılarıyla işliyor) Amerika'nın Irak'ta yaşadığı fiyaskoya, çıkardığı iki kararname ile zemin hazırlamış başarısız, yeteneksiz birisi.

Bu kararnamelerden birincisi 'de-Baathification (Baassızlaştırma)' denen Irak yönetimini Baasılardan arındırma, temizlemeyi hedef alan 1 No'lu kararname; ikincisi de 'Entitilerin (kurumların) tasfiye ve ilgasını karar altına alan 2 No'lu kararname. Her iki kararnamenin altında Bremer'in imzasını var.

1 No'lu kararname sonucu yönetim ve devlet kademelerindeki Baasılar ya da Baasçı olduklarından şüphelenilen çok sayıda memur, görevlinin işine ve maaşlarına son verilmiş ve böylece bu akılsız kararla çok sayıda gayri memnun insan ortaya çıkarılmış, direnişin tohumlarının bir kısmı bu suretle ekilmıştı.

2 No'lu kararname ile de Irak ordusu, savunma bakanlığı ve istihbarat teşkilatları resmen feshedilmıştı. Bu kararnamenin sonucu da binlerce subay, asker, istihbaratçı işsiz ve maaşsız olarak ortada kalmış ve bunlar da gayri memnunlar sınıfına katılmış, muhtemelen çoğu da direnişçi saflarına geçmişti.

Bremer'in 2 No'lu kararnamesine o zaman karşı çıkan ve bunun hata olduğunu söyleyen birisi de çıkmıştı: Bugün Irak'taki Amerikan kuvvetleri komutanı Orgeneral David Petraeus. Nitekim, Petraeus, 2007 Ocak ayında Senato'daki onay görüşmeleri sırasında Amerika'nın Irak'ta yaptığı en büyük iki hatanın 'Baassızlaştırma' ile ordunun feshi olduğunu açıkça ifade etmişti.

Amerika, işte savaş sonrası Bremer'in kibir ve gururdan kaynaklanan psikolojisi sonucu aldığı bu iki akılsız ve hesapsız karar sonucu aradan 5 yıl geçmesine rağmen bocalıyor, deyim yerindeyse ilk yığınakta yaptığı hatanın bedelini ödüyor, direnişçilerin bir bölümünü maaşa bağlayarak, eski Baasıları işe alarak durumu kontrol altına almaya alışıyor. Bremer de herhalde suçluluk duygusundan olsa gerek ortalıkta görünmüyor. Irak ordusunu dağıtmama planı olmasına rağmen en yakınlarına bile danışmadan Bremer'in kararlarını onaylayarak hayat bir hata işleyen, bugünkü fiyaskoya yol açan Başkan Bush da aynen Bremer gibi gururunun, kibirinin kurbanı olmuş bulunuyor bana göre.

Irak fiyaskosunun ana kaynağı gurur ve kibir velhasıl...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

NATO ve Gürcistan

Fikret Ertan 2008.03.23

Önümüzdeki ay başında Bükreş'te yapılacak NATO Zirvesi'nde ne çıkacak iki konu var: Afganistan ve Gürcistan ile Ukrayna'nın muhtemel yelikleri.

Bu iki konuda da çeşitli tartışmaların yaşanacağı bugünden belli sayılır. Özellikle de Ukrayna ve Gürcistan'a NATO üyelik kapısının açılıp açılmayacağı bu zirvede ya bir karara bağlanacak ya da konu ertelenecek.

Esasen Ukrayna ve Gürcistan kendilerine üyelik kapısını açacak olan Üyelik Eylem Planı (MAP)'nın kabulü için NATO nezdinde resmi başvurularını da bir süre önce yapmışlardı. MAP, malum üye olmak isteyenlere NATO'nun siyasî ve askerî standartlarına uyum sağlamaları için tanınan bir hak. Belirli bir sürede MAP'ın gereklerini yerine getiren aday ülkeler NATO üyelerinin tamamının kabulü halinde tam üye olabiliyorlar.

Ukrayna'nın üyelik başvurusunu bir kenara koyarsak bugün Gürcistan'ın MAP başvurusu NATO'da ciddi görüş ayrılıklarına, hatta bölünmeye yol açmış bulunuyor. Bazı üyeler Gürcistan'a zirvede MAP statüsü tanınmasını şimdiden isterlerken bazıları da buna karşı çıkıyorlar.

Bugün itibarıyla Gürcistan'a ve Ukrayna'ya MAP statüsü tanınmasını isteyen 10 üye ülke var. Bunlar şunlar: Bulgaristan, Estonya, Litvanya, Latvia, Polonya, Romanya, Slovakya, Slovenya, Çek Cumhuriyeti ve geçen perşembe günü bu ülkelere katılan Kanada. Bu 10 üye ülke NATO Genel Sekreteri Scheffer'e yazdıkları mektupla 2-4 Nisan tarihleri arasında yapılacak zirvede Ukrayna ve Gürcistan'a MAP statüsü tanınmasını resmen talep etmiş bulunuyorlar.

Ukrayna ve Gürcistan'a MAP statüsünün tanınmasına karşı olanların başında ise Almanya, Fransa, Yunanistan, İtalya, Norveç ve İspanya geliyor. Bu ülkeler Ukrayna ve Gürcistan'a NATO üyeliğinin kapısının açılmasının Rusya ile ilişkileri zora sokacağını, bu aşamada Rusya'yı karşıya almanın uygun olmayacağını savunuyorlar. Macaristan ise bu konuda sessizliğini koruyor.

Özellikle Almanya bu karşı ülkelerin lideri olarak beklenmeyen çıkışlar yapmış, MAP statüsüne karşı kendine has bazı görüşler ortaya atmış bulunuyor ve bununla kararsız ülkeleri kendi yanına çekmeye çalışıyor. Esasen Almanya'nın Ukrayna ve Gürcistan'ın üyelikleri konusundaki tavrı bugün çok iyi bir durumda bulunan Almanya-Rusya ilişkilerinden kaynaklanıyor. Geçenlerde Moskova'ya giden Başbakan Merkel, Rus lider Putin ile söz konusu üyelik başvurularını konuşmuştu. Merkel, zaten bir süre önce Gürcistan'ı kastederek '...Bölgesel ve dahili ihtilafları bulunan ülkeler NATO üyesi olamazlar' diyerek Gürcistan'ın üyeliğine oldukça önemli bir darbe vurmuştu. Bu bakımdan Almanya'nın zirvede de bu tavrını devam ettireceği, geri adım atmayacağı şimdiden söylenebilir.

Diğer yandan NATO'nun en büyük gücü Amerika'nın Ukrayna ve Gürcistan'ın üyeliklerine tam destek verdiği, Amerika'nın bundan vazgeçmeyeceği de bugünden belli. Nitekim, en son olarak Başkan Bush, Gürcü lider Saakaşvili'nin 19-20 Mart tarihleri arasında Washington'a yaptığı ziyaret sırasında şöyle konuşarak Amerika'nın tavrının değişmeyeceğini bir kere daha açıklamıştı: '...Bükreş Zirvesi yaklaşıyor. Gürcistan'ın üyelik umutlarına bu zirvede karar verilecek... Ben NATO'nun Gürcistan'ın üyeliğinden fayda göreceğini, aynı şekilde Gürcistan'ın da bundan fayda göreceğini inanıyorum.'

Gürcistan'ın üyeliği konusunda NATO üyelerinin büyük çoğunluğu bugün yukarıda anlattığım şekilde iki cephede yer alıyorlar. 11 üye üyelik kapısının açılmasını, 6 üye ise kapının şimdilik açılmamasını istiyor. 26 üyeden meydana gelen NATO'nun geriye kalan 9 üyesinin tavrı henüz belli değil. Mesela bunlardan İngiltere, Gürcistan'a MAP statüsünün tanınmasını ama bunun Bükreş Zirvesi'nde yapılmamasını istiyor. Türkiye ise bildiğimiz kadarıyla Gürcistan'ın üyeliğini destekliyor. Zirve öncesinde NATO ve Gürcistan konusu işte böyle...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Amerika, İran ve Risen davası...

Amerikan Milli İstihbarat Dairesi'nin geçen aralık ayında açıkladığı İran'ın nükleer silah faaliyetlerini 2003 yılında durdurduğu yolundaki tahmine rağmen Bush yönetimi İran'ı nükleer tehdit olarak görmeye devam ediyor.

Nitekim Başkan Bush geçen perşembe günü Amerika'nın finanse ettiği Radyo Farda'ya verdiği demeçte İran'ın insanları yok etmek için nükleer silahlara sahip bir güç olmak istediğini ilan ettiğini, bunun Amerika ve dünya tarafından kabul edilemez olduğunu söylemiş bulunuyor.

İran esasında hiçbir zaman nükleer silahlara sahip bir güç olmak istediği yolunda bir açıklama yapmadı; ama buna rağmen Bush tersini söyleyip duruyor.

Bush yönetimi İran'ı tehdit olarak gördüğü için de bu tehdidi bertaraf edebilmek amacıyla aleni ya da gizli pek çok faaliyette bulunuyor. Aleni olanlar arasında İran'a BM tarafından müeyyideler konması ve bunların sıkı takibi var. Nitekim, geçenlerde BM, Amerika ve diğer büyük güçlerin teşebbüsüyle İran'a karşı üçüncü müeyyide kararını aldı da.

Amerika bu BM'nin müeyyide kararlarını kendi müeyyideleri ile de güçlendirip İran'ı nükleer programının uranyum zenginleştirme bölümünden vazgeçirmeye çalışıyor. Mesela bu bapta kendi mali sistemini kullanarak ve bununla diğer ülkelere baskı yaparak İran'ı mali yönden tecrit etmek için elinden geleni yapıyor.

Diğer yandan İran'ın nükleer programını durdurmak ya da sekteye uğratmak için Amerika'nın birtakım gizli, örtülü operasyonlar yaptığı ve yapmakta olduğu da muhakkak. Bunları şüphesiz bilmenin imkânı yok. Ancak arada sırada medyaya sızan birtakım haberlerden, bilgilerden, yazılardan bu konularda bazı şeyler de öğreniyoruz.

Buna bir örnek New York Times'ın güvenlik ve istihbarat konularında uzman yazarlarından James Risen. Risen 2006 yılında çıkan 'Savaş Durumu: CIA ve Bush Yönetiminin Gizli Tarihi' adlı kitabında CIA ve İsrail gizli servisi MOSSAD'ın birlikte İran'ın nükleer programını sabote etmek için bazı fikirler, projeler geliştirdiklerini yazıyor.

Bunların arasında mesela özel elektromanyetik cihazların kullanımı var. Yapılan planlara göre bu özel cihazlar İran'a gizlice sokulacak ve bunlarla İran'ın ana nükleer merkezlerine giden elektrik hatlarında zincirleme reaksiyonlara yol açılacak ve sonunda meydana gelecek kısa devrelerle kilit bilgisayarlar devre dışı bırakılacaktı. Risen'e göre, MOSSAD elemanları İran'daki ajanları vasıtasıyla bu özel elektromanyetik cihazları İran'a gizlice sokmayı CIA'e teklif etmişlerdi. Ancak, bu plan birtakım teknik problemler yüzünden hayata geçirilememiştir.

Bu konuda bir başka proje de Merlin Operasyonu denen proje. CIA bu projeye 1990'lı yıllarda Amerika'ya iltica eden önemli bir Rus nükleer mühendisi kullanarak İran'a yanlış nükleer bomba planı verip bununla nükleer silah projesini durdurmayı hedeflemiş. Bu projenin özeti şöyle: CIA Rus mühendise Sovyetler'de imal edilecek bir nükleer bombanın projesini verir. Ancak projeye yanlış bilgiler yüklenir. Plana göre mühendis bu projeyi İranlı yetkililere sunacak ve onları da kandıracaktı. Mühendis projedeki yanlış bilgilerin farkına varır ve bunu İranlılara verdiği projede açıkça belirtir. Bunu da CIA'e ihanet dürtüsünden değil İranlıların güvenini kazanmak için yapar. Sonuçta bu proje fiyaskoyla sonuçlanır.

CIA ve MOSSAD'ın İran projelerinin bir kısmını kitabıyla açıklayan James Risen'in başı bir süreden beri belada; Bush yönetimi bir federal mahkemeden çıkarttığı celp kararıyla Risen'in mahkemeye gelip bu bilgileri kimden aldığını öğrenmeye çalışıyor. Milli güvenlik mülahazalarıyla bir tür ambargo konulan bu konu hangi aşamada bilmiyoruz. Risen'in gazetesinde bile bu konuda bir bilgi verilmiyor. Ayrıca, Risen'in haber kaynağını açıklayıp açıklamayacağı da meçhul. Bakalım Risen davası nasıl sonuçlanacak?

Basra operasyonu...

Fikret Ertan 2008.03.27

Irak'ın ikinci büyük şehri Basra İngiliz işgal güçlerinin geçen aralık ayında şehri terk edip havaalanı yakınlarındaki bir üsse çekilmelerinden bu yana kendi haline bırakılmış, problemlerinin çözümü mahalli makamlara devredilmiş bir şehirdi.

Böyle olması da normaldi; zira Basra'nın şartları diğer şehirlere göre çok daha uygundu. Öncelikle şehir petrol sanayiinin can damarı olması sebebiyle canlı bir ekonomiye sahipti. Buna ilaveten şehirde etnik ve mezhebî sorun hemen hemen yoktu; şehir Şii nüfusun hâkimiyetindeydi. Ayrıca, yabancı işgal gücü çekildiği için milliyetçi dalga da azalmıştı.

Ne var ki, bu uygun ve olumlu şartlara rağmen Basra kısa zamanda istikrarsızlık ve güvensizliğin girdabına düştü. Şehir Şii grup ve partilerin kendi aralarındaki iktidar mücadelesinin sahnesi olup çıktı. Çeteler türedi. İnsan kaçırmalar, cinayetler arttı. Basra polisine göre, geçen yıl 100 kadın katillerin kurbanı oldu. Kısacası Basra anarşinin, kanunsuzluğun güçlendiği bir şehir haline geldi.

İşte bu sebepler sonucu Irak merkezî hükümeti sonunda Basra'ya askerî operasyon yapmak zorunda kaldı. Pazartesi günü şafak vakti başlatılan bu operasyonun adı Savlet El Fursan. Operasyon mahalli polis ve ordu birliklerinin yanı sıra Bağdat'tan gelen üç ordu tugayı ile destekleniyor. Bunun sebebi de Basra'daki polis ve ordu birliklerine duyulan güvensizlik; zira bunların belli bir bölümünün birtakım Şii milis gruplarıyla organik ilişkiler içinde olduğu biliniyor. Nitekim, Basra'daki Irak birlikleri komutanı General Mohan Fraci, bu hususun altını geçenlerde şu sözleriyle açıkça dile getirmişti: '...Ordunun yüzde 70'i temiz. Geriye kalan yüzde 30'u bilmiyorum. Milisler tüten bir ateşe benzerler. Bunlar her an ateş alıp patlayabilirler.'

Operasyon merkez hükümet tarafından o kadar önemli görülüyor ki, Başbakan Nuri Maliki her şeyi bırakarak Bağdat'a gelip operasyonu bir askerî karargâhtan bizzat izliyor, yönetiyor. Maliki operasyonun amacının 'Basra'yı canilerden, terörist güçlerden ve kanundışı unsurlardan temizlemek olduğunu' bizzat açıklamış bulunurken sözcüsü Ali Debbağ da operasyonun Basra'da kanun hamiyetinin kurulmasına kadar devam edeceğini söylüyor.

Operasyon şu satırları yazdığımızda devam ediyordu. Açıklananlar göre, 40 kadar milis öldürülmüş, 200 kadarı da yaralanmış bulunuyor. Ayrıca, İngiliz ve Amerikan uçaklarının havadan operasyona destek verdikleri, hatta Bağdat'tan bazı Amerikan birliklerinin Basra'ya kaydırıldıkları da bildiriliyor.

Haberlerden Irak ordu ve polis güçlerinin liderliğini Mukteda Sadr'ın yaptığı Ceyş El Mehdi denen Mehdi Ordusu milis güçleriyle çatıştıkları, milislerin de şiddetle direndikleri anlaşıyor. Mehdi Ordusu yetkilileri operasyonun sadece kendilerini hedef aldığını iddia ederlerken bu arada Mukteda Sadr'ın sözcüleri kendi yandaşlarına bütün Irak'ta sivil itaatsizlik eylemleri başlatmaları çağrısı yapmış bulunuyorlar, hatta daha da ileriye gidip bir 'sivil isyan' tehdidi savuruyorlar.

Operasyon şüphesiz sadece Basra'da şiddetli yankı bulmayıp başka yerlerde de önemli yansıma ve yankılara da yol açmış bulunuyor. Başta Bağdat olmak üzere Kut, Hille ve başka yerlerdeki Mehdi Ordusu milisleri hem Amerikan ve hem de Irak ordu ve polis birlikleriyle çatışmalara girmiş, güvenli sayılan yeşil bölgeye roket yağdırmaya başlamış bulunuyorlar. Buna karşılık Amerikan ordusu da Mehdi milislerini yoğun olduğu Bağdat'taki Sadr Mahallesi'ni kuşatmış durumda.

Basra operasyonu en başta merkezî hükümetin otoritesinin ne kadar güçlü (özellikle Şii grup ve milislere karşı) ve Irak ordusunun ne kadar etkin olduğunu gösterecek Irak'ın istikrar ve güvenliği bakımından adeta bir dönüm noktası teşkil edecek çok önemli bir operasyon. Bunu iyi izlemek gerekiyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Önemli dönüm noktası...

Fikret Ertan 2008.03.30

Başbakan Nuri Maliki'nin Basra'da kontrolü ele geçirmek ve kanun hakimiyetini sağlamak amacıyla başlattığı Basra operasyonu şu yazıyı yazdığım gün 5. gününe giriyordu.

Haberlerden operasyonun beklendiği gibi henüz kısa zamanda sonuç alacak şekilde yürümediği, operasyonun başlıca hedefi olan Mehdi Ordusu milislerinin ordu ve polis güçlerine şiddetle direnmeye devam ettikleri anlaşılıyor. Görgü şahitlerinden ve Basra'dan gelen diğer bilgilerden, Basra'nın yüzde 50'sinin hâlâ Mehdi Ordusu milislerinin kontrolünde olduğu, hatta bazı ordu ve polis birliklerinin araç ve silahlarını bırakıp kaçtıkları anlaşılıyor.

Operasyonu Basra'da izleyen Maliki de bu durum karşısında bir anlamda geri adım da atmış bulunuyor. Bu da milislere silahlarını bırakıp teslim olmaları için geçen çarşamba günü tanıdığı 72 saatlik müddeti 8 Nisan gününe kadar uzatmasından açıkça anlaşılıyor... Maliki son müddet açıklamasında 'Ellerinde ağır ve ara silahlar bulunanlar bunları güvenlik mahallerinde güvenlik güçlerine teslim ettikleri takdirde mali olarak mükâfatlandırılacaklardır. Bu da 28 Mart günü başlayıp 8 Nisan günü sona erecektir.' diyor.

Esasen milislere silahlarını para karşılığı bırakma teklifi yeni bir teklif de değil. Başbakan İyad Allawi zamanında da aynı şey denenmiş, silahlarını bırakan milislere para dağıtılmış, sonra bu milisler bu paralarla yeniden silahlanmışlardı. Bu defa aynı şey tekrarlanır mı, tekrarlanmaz mı doğrusu şimdiden söylemesi zor.

Diğer yandan, operasyonu kendi başına planladığı, yürüttüğü açıklanan Irak ordusu ve polisi Amerikan ve İngiliz güçlerinden yardım da istemiş ve bu çerçevede Amerikan F-18 uçakları son iki gündür bazı milis mevzilerini bombalamış bulunuyor. Bunun da ötesinde Irak ordusu ile Amerikan güçlerinin irtibat ve koordinasyonunu sağlayan özel Amerikan birimleri de Irak ordusu bünyesinde yer almaya devam ediyorlar. Bu hususlar da operasyonu kendi başına yürütecek kadar hazır ve güçlü olduğu söylenen Irak ordusu üzerine gölge düşürmüştür.

Bugün operasyonu yürüten Irak güçleri 30 bin civarında. Bu sayının yarısı ordu yarısı da polis güçlerinden meydana geliyor. Ordu ve polisin yüzde yüz merkezî hükümete sadık olduğu da zaten su götürür. Bu bakımdan operasyon ilerledikçe yeni gelişmeler de olabilir.

Operasyon şüphesiz Başbakan Maliki, Irak ordu ve polisi bakımından adeta bir sınav niteliği taşıyor. Operasyon başarılı olur ve istenen sonuçlar alınırsa Maliki ve hükümetinin gücü, itibarı ispatlanmış olacak. Ordu ve polis bakımından da aynı şey söz konusu elbette. Bunlar da operasyonun başarılı olması halinde deyim yerindeyse rüştlarini ispat etmiş olacaklar.

Operasyonun başarısız olması halinde ise Irak'ı zor ve bugünden daha tehlikeli günlerin beklediği bugünden belli; zira bugüne kadar hem siyasi hem de askerî ve güvenlik alanlarında yapılanlar tehlikeye atılacak ve belki bunlarda geriye dönüşler yaşanacak.

Amerika açısından ise 'surge' denen yeni güvenlik sağlama stratejisi büyük bir darbe alacak; zira Basra'daki başarısızlığın başta Bağdat olmak üzere Irak'ın başka önemli yerlerine sirayet etmesi ve böylece son 6 ayda sağlanan nispi istikrar ve güvenliğin zaman içinde kaybolması söz konusu. Ayrıca muhtemel bir Basra fiyaskosunun Amerikan başkanlık seçimlerine damgasını vuracağı ve Demokratların elini güçlendireceği de bugünden söylenebilir.

Savlet el Fursan (Şövalyelerin Hamlesi) adı verilen Basra operasyonu ve sonucu işte bu bakımlardan hem Irak hem de Amerika için önemli bir dönüm noktası teşkil ediyor. Nitekim bunu gören Başkan Bush da operasyonu 'belirleyici bir nokta' olarak tanımlamış bulunuyor.

Halen devam eden Basra operasyonu ve sonucu işte bu kadar önemli...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Dünyanın ikinci büyük binası ve Bükreş Zirvesi

Fikret Ertan 2008.04.01

Dünyanın en büyük idari binasının Washington'daki Pentagon binası olduğunu pek çok kişi bilir. İkinci Dünya Savaşı sırasında dağınık halde bulunan askerî birimleri tek bir merkezde toplamak, böylece verimlilik ve koordinasyonu güçlendirmek için inşa edilen Pentagon binası gerçekten de çeşitli mimari ölçütlere göre bugün dünyanın en büyük idari binası olarak kabul edilir.

1941-1943 yılları arasındaki inşası sırasında 13.000 işçinin çalıştığı, 42.000'e yakın çeşitli direğin dikildiği, 6.000.000 kübik yardlık toprağın hafriyatının yapıldığı ve yakınındaki Potomac Nehri'nde 680.000 ton kumun kullanıldığı 5 katlı bina o zamandan bu yana Amerikan Savunma Bakanlığı'nın merkezidir. 11 Eylül saldırılarında güney kanadı ciddi zarar gören, binlerce odanın, koridorun, mahzenin bulunduğu binada binlerce asker, sivil personel çalışmaktadır.

Dünyanın ikinci büyük idari binası ise Balkan ve Karadeniz komşumuz Romanya'nın başkenti Bükreş'te bulunmaktadır. Yıllarca önce yakından gördüğüm ve etkilendiğim bu binada yarın çok önemli bir zirve başlayacak. Bu zirve tahmin ettiğiniz gibi NATO tarihinin en büyük, en geniş katılımlı zirvesi olacak.

24 devlet başkanı, 26 hükümet başkanı, 87 bakan, 3.000 delegenin katılacağı ve 3.500 medya mensubunun izleyeceği Bükreş Zirvesi bugün Parlamento Sarayı olarak anılan bu devasa binada törenle başlayacak. Türkiye'den Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Amerika'dan başkan Bush ve Rusya'dan Başkan Putin'in de katılacakları zirve şüphesiz hem askerî hem de siyasi bakımdan önemli gelişmelerin yaşanacağı, kararların alınacağı tarihe geçecek bir zirve olacak. Zirvede nelerin ele alınacağı ise çoktandır belli. Nitekim bunları Genel Sekreter Jaap de Hoop Scheffer 4 madde halinde açıklamış bulunuyor: Operasyonlar (Afganistan, Kosova), genişleme, ittifakın transformasyonu (dönüşümü) ve ortaklık ilişkileri...

İşte böylesine önemli ve tarihî zirve 1989 yılına kadar Romanya'nın komünist diktatörü Nikolay Çavuşesku'nun megaloman fikirlerinin sonucu inşa ettirdiği ve Halkın Evi adını verdiği muazzam binada yapılacaktır.

İnşasına 1983 yılında başlanılan ve 1989 yılında bitirilen bina, komünist devletin yönetim merkezi olarak tasarlanmıştı. İnşa sürecini iyi hatırladığım bina yapılırken geniş kapsamlı bir istimlâk gerçekleştirilmiş, bunun sonucunda binlerce işyeri, mesken, villa yıkılmış, yaklaşık 40 bin kişi başka yerlere gitmek zorunda kalmıştı. Bunlar olurken Bükreş'in herkesin saygı duyduğu merkezî mimarisi de kökten değişmişti.

Bina şüphesiz Romanya halkına çok pahalıya patlamıştı. Binlerce ton, taş, kereste ve diğer inşaat malzemeleri bu megaloman projeye tahsis edilmiş, binlerce işçi yıllarca bu projeyi bitirmek için gece gündüz ter dökmüştü. İnşa sırasında şahısların kendi inşaatlarında mermer kullanmaları bile yasaklanmıştı.

Üç bin oda, sayısız koridor, mahzen, hatta nükleer sığınakların da bulunduğu bina bugün Romanya parlamentosunun iki kanadı, bir müze ve dev bir konferans salonunu ihtiva ediyor ve işte bu salon NATO zirvesine ev sahipliği yapıyor.

Romanya'nın milli kaynaklarını boş bir hayal için harcayan Çavuşesku, malum 1989 yılının son günlerinde halkın sokağa dökülmesi sonucu bu binanın damından karısı Elena ile birlikte helikopterle kaçmış, ancak daha sonra yakalanarak kurulan askerî mahkemede ölüm cezasına çarptırılmış ve akabinde eşi ile birlikte kurşuna dizilmişti.

Komünist diktatörlük altında yıllarca inleyen Romanya bugün ne ilginç ki, NATO üyesi olarak ittifakın en büyük zirvesini dünyanın ikinci büyük binasında gerçekleştiriyor. Bükreş Zirvesi dolayısıyla ben bugün dünyanın ikinci büyük binasını hatırlamadan edemedim kısacası.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Zor zirve...

Fikret Ertan 2008.04.03

Dün başlayan NATO'nun tarihî Bükreş Zirvesi'nin ittifakın 59 yıllık tarihinin en zor, en problemlili, en tartışmalı zirvesi olacağı hemen hemen kesin sayılır.

Zirvede ele alınacak ana konular Genel Sekreter Scheffer'in de açıkladığı gibi operasyonlar (Afganistan, Kosova), genişleme, ittifakın yeni dünya şartlarına göre dönüşümü ve ortaklık ilişkileri. Bunlara ilaveten Amerika'nın Avrupa'da kuracağı füzesavar sistemi ve Rusya ile ilişkiler de görüşülecek.

Afganistan konusu, şüphesiz bu ülkeye yeni takviye güç ve malzeme gönderilmesi üzerinde yoğunlaşacak. Bu çerçevede üye ülkelerden muharip güçler istenecek. Bu konuda bugüne kadar sadece Fransa'nın 1.000 kadar ek asker gönderme niyetini açıkladığı söylenebilir. Türkiye ise bu konuya soğuk. Nitekim Cumhurbaşkanı Gül, Türkiye'nin muharip güç gönderme niyeti olmadığını açıklamış bulunuyor. Diğer ülkelerin tavrı ise bilinmiyor; ancak bu konuda tartışmaların olacağı da bugünden belli.

Diğer yandan, genişleme konusunda da hararetli tartışmaların yaşanacağı da muhakkak.

Özellikle de Ukrayna ve Gürcistan'a NATO üyelik kapısının açılıp açılmayacağı bu zirvede ya bir karara bağlanacak ya da konu ertelenecek.

Esasen Ukrayna ve Gürcistan kendilerine üyelik kapısını açacak olan Üyelik Eylem Planı (MAP)'nın kabulü için NATO nezdinde resmî başvurularını da bir süre önce yapmışlardı. MAP malum üye olmak isteyenlere NATO'nun siyasi ve askerî standartlarına uyum sağlamaları için tanınan takvime bağlı bir hak.

Ukrayna ve Gürcistan'ın MAP başvurusu NATO'da ciddi görüş ayrılıklarına, hatta bölünmeye yol açmış bulunuyor. Bazı üyeler Gürcistan'a zirvede MAP statüsü tanınmasını şimdiden isterlerken bazıları da buna karşı çıkıyor.

Bugün itibarıyla Gürcistan'a ve Ukrayna'ya MAP statüsü tanınmasını isteyen 10 üye ülke var. Bunlar şunlar: Bulgaristan, Estonya, Litvanya, Latvia, Polonya, Romanya, Slovakya, Slovenya, Çek Cumhuriyeti ve Kanada. Bu 10 üye ülke, NATO Genel Sekreteri Scheffer'e yazdıkları mektupla zirvede Ukrayna ve Gürcistan'a MAP statüsü tanınmasını resmen talep etmiş bulunuyor.

Ukrayna ve Gürcistan'a MAP statüsünün tanınmasına karşı olanların başında ise Almanya, Fransa, Yunanistan, İtalya, Norveç ve İspanya geliyor. Bu ülkeler Ukrayna ve Gürcistan'a NATO üyeliğinin kapısının açılmasının Rusya ile ilişkileri zora sokacağını, bu aşamada Rusya'yı karşıya almanın uygun olmayacağını savunuyorlar. Macaristan ise bu konuda sessizliğini koruyor.

Özellikle Almanya, bu karşı ülkelerin lideri olarak beklenmeyen çıkışlar yapmış, MAP statüsüne karşı kendine has bazı görüşler ortaya atmış bulunuyor ve bununla kararsız ülkeleri kendi yanına çekmeye çalışıyor. Esasen Almanya'nın Ukrayna ve Gürcistan'ın üyelikleri konusundaki tavrı, bugün çok iyi bir durumda bulunan Almanya-Rusya ilişkilerinden kaynaklanıyor. Esasen Fransa da benzer görüşte; hatta daha da ileri giderek Başbakan Fillion'un ağzından önceki gün Ukrayna ve Gürcistan'ın üyeliklerinin Avrupa ve Rusya arasındaki güçler dengesini bozacağını açıklamış bulunuyor. Bu ülke de Rusya ile ilişkilerin zarar görmemesi için Almanya'nın yanında yer alıyor. Bu bakımdan hem Almanya'nın ve hem de Fransa'nın zirvede bu tavırlarını devam ettireceği, geri adım atmalarının pek mümkün görülmediği şimdiden söylenebilir.

Diğer yandan NATO'nun en büyük gücü Amerika'nın, Ukrayna ve Gürcistan'ın üyeliklerine tam destek verdiği, Amerika'nın bundan vazgeçmeyeceği de bugünden belli. Nitekim, en son olarak Başkan Bush önceki gün Kiev'de iki ülkenin üyeliklerini sonuna kadar destekleyeceğini söylemişti.

Ukrayna-Gürcistan konusuna ilaveten tabii bir de Makedonya'nın üyelik durumu var. Yunanistan isim dolayısıyla bu ülkenin üyeliğini veto edebilir. Kısacası, tartışma ve bölünmelerin hâkim olacağı zirve, gerçekten de zor bir zirve olacak.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Afganistan: Son gelişmeler

Fikret Ertan 2008.04.06

Afganistan, bu hafta yapılan NATO Zirvesi'nin en önemli konularından biriydi. Yapılan çeşitli görüşmeler, değerlendirmeler sonucunda ittifak Afganistan için yeni bir 'stratejik vizyon' belgesini benimsedi.

Dört sayfalık bu belge, NATO'nun Afganistan konusundaki yeni yaklaşımını ihtiva ediyor. Belge NATO-ISAF gücünün Afganistan'ın güvenliğine dönük ortak uzun vadeli taahhütlerinin devamı, Afgan liderliğinin desteklenmesi, askerî ve sivil yeniden imar çalışmalarının daha çok koordinasyonu ve Afgan millî ordusunun 2010 yılına kadar 80.000 kişiden meydana gelecek güçlü bir ordu haline getirilmesi konularında milletlerarası camiaya çağrıda bulunuyor.

NATO Genel Sekreteri Scheffer, belgeyi şu sözlerle açıklamış bulunuyor: "... Bu belge Afganistan konusundaki taahhüdümüzün yeni safhasının yolunu açacaktır. Askerî ağırlıklı bir çaba bundan böyle sivil çabalar ve Afgan katılımıyla eskisine göre daha dengeli bir çaba olmaya doğru yol alacaktır."

Bu belgenin kabulü ve benimsenmesi şüphesiz hem NATO, hem Afganistan ve hem de milletlerarası camia bakımından büyük önem taşıyor. Ancak buna ilaveten NATO Zirvesi'nde Afganistan konusunda başka gelişmelerin meydana geldiğini de unutmamak gerekiyor.

Bunların başında NATO-ISAF'ın ek askerî birliklerle desteklenmesi geliyor. Bu konuda Fransa bir taburluk bir gücü yakında Afganistan'a göndermeyi taahhüt etmiş bulunuyor. Bu tabur da herhalde 700-800 askerden oluşacak. Esasen Fransa'nın Afganistan'da çoğu Kabil ve civarında görev yapan 1.500 askerden meydana gelen bir gücü var. Gönderilecek yeni tabur, ülkenin doğusunda konuşlanacak ve buradaki Amerikan ve Kanada güçlerinin yükünü hafifletecek. Kanada, 1.000 kişilik ek takviye gücü gelmezse Afganistan'ın Kandahar eyaletinde bulunan 2.500 askerini geri çekeceğini açıklamıştı. Bu durumda Fransız taburunun gelmesiyle bu, artık söz konusu olmaktan çıkmış bulunuyor.

Fransa'ya ilaveten Gürcistan'ın 500, Polonya'nın 400 ve Çek Cumhuriyeti'nin 120 askerden meydana gelecek ek takviye güçler göndereceklerini zirvede taahhüt ettikleri de haberlerde yer alıyor. Ayrıca, Romanya, Yunanistan, Azerbaycan ve Yeni Zelanda'nın az sayılarda uzman eğitmen göndererek Afgan ordu ve polis güçlerinin eğitimine katkıda bulunacakları da söyleniyor.

Bir başka gelişme ise İngiltere Başbakanı Gordon Brown'ın girişimi sonucu kurulacak olan yeni bir fon. Bu fon asker göndermek istemeyen ama Afganistan'a para ve teçhizat yardımında bulunmak isteyen ülkelerle ilgili bir fon sayılır. Fonda birikecek malî kaynaklarla özellikle sıkıntısı çok çekilen helikopter temini konusunun çözülmesi umuluyor. Bu çerçevede İngiltere başlangıçta bu fona 5 milyon pound katkıda bulunacak. Ayrıca adları saklı 8 ülkenin daha bu fona dâhil olacakları bildirilirken, bunların arasında Avusturya, Lüksemburg ve Norveç'in olduğu söyleniyor.

Diğer önemli bir gelişme ise NATO ve Rusya arasında Afganistan'a Rusya toprakları üzerinden açılacak olan kara koridoru ile ilgili son anlaşma. Genel Sekreter Scheffer ile Rusya Dışişleri Bakanı Lavrov arasında imzalanan bu anlaşmayla NATO gıda, yakıt, öldürücü olmayan donanım gibi malzemeleri Rusya üzerinden Afganistan'a gönderecek. Yalnız bunların Afganistan'a girişi için özellikle Özbekistan'ın da izni gerekiyor. NATO Zirvesi'ne katılan Özbek lider İslam Kerimov, bu izin konusunda olumlu bir tavır sergileyerek bu konuda problem yaşanmayacağını da açıklamış bulunuyor.

Afganistan konusundaki son gelişmeler böyle. Özellikle askerî gelişmelerin, yakında bahar saldırılarına geçeceğini, bu saldırılarda yeni taktiklere başvuracağını söyleyen Taliban karşısında ne derece ve hangi süre içinde etkili olacağı şüphesiz bilinmiyor. Bunu da zaman içinde anlayacağız herhalde.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Irak ve Irak soruları haftası...

Fikret Ertan 2008.04.08

Washington bu hafta Irak konusunda çok önemli tartışmalara sahne olacak; zira yarından başlayarak Senato, Irak'taki son durumu en üst düzeydeki iki yetkiliden dinleme ve onlara soru sorma imkânı bulacak.

Bu yetkililer Irak'taki Amerikan Kuvvetleri Komutanı Orgeneral David H. Petraeus ve Irak'taki Amerikan Büyükelçisi Ryan C. Crocker. Petraeus askerî ve güvenlik durumunu, Crocker ise siyasi ve ekonomik durumu birinci elden brifingler halinde senatörlere anlatacak.

Bugün başlayacak olan birinci brifing, Senato Dış İlişkiler Komitesi'nde; ikincisi de yarın Senato Silahlı Hizmetler Komitesi'nde çok sayıdaki senatörün karşısında yapılacak. Bu brifinglerde bu komite üyelerinin Petraeus ve Crocker'e önemli ve kritik sorular soracakları, deyim yerindeyse onlara ter döktürecekleri bugünden belli. Ayrıca, bu brifinglerde bugün Demokrat Parti'nin başkan adayları Senatör Hillary Rodham Clinton, Senatör

Barack Obama ve Cumhuriyetçi Parti'nin başkan adayı Senatör John McCain de yer alacaklar ve bu yüzden brifingler başkanlık kampanyası bakımından da önem kazanacak.

Esasen bugün başlayacak olan brifingler geçen eylül ayında Demokratların ısrarı sebebiyle kabul edilen Irak ilerleme raporları programının ikinci adımı. İlkinde Bush yönetimi ve Cumhuriyetçileri pek fazla sıkıştıramayan Demokratların bu defa daha sert ve acımasız davranacakları, özellikle başkanlık seçimleri bağlamında siyasi avantajlar elde etmek için çaba gösterecekleri bugünden söylenebilir.

Nitekim haberlerde Demokratların özellikle şu genel sorulara cevap arayacakları bildiriliyor: 'Beşinci yılı geride bırakıp altıncı yılına giren Irak Savaşı, Amerikan ordusunun savaşa hazırlık durumu ve yeteneğini nasıl etkilemiştir? Savaş Afganistan'da elde edilen avantajları nasıl harcamıştır? Savaş Amerika'yı dünyadan nasıl yabancılaştırmıştır?'

Bu ve benzeri genel sorulara ilaveten şüphesiz birçok spesifik soru da söz konusu brifinglerde Petraeus ve Crocker'a sorulacaktır. Bunlar arasında şunları saymak mümkün:

'Irak Başbakanı Nuri Maliki'nin 'sonuna kadar gidilecek' dediği Basra operasyonu belirsiz bir şekilde sona ermiştir. Bu niye böyle olmuştur? Bu operasyonun bu şekilde sonuçlanması bize Irak ordu ve polis güçlerinin yetenek, kararlılık ve sadakatleri konularında neler söylemektedir? Operasyonun sona ermesinde İran müdahalesinden söz edilmektedir? Bu doğru mudur?

Mukteda Sadr'ın liderliğini yaptığı Mehdi Ordusu'nun geleceği nedir? Ordu geçen ağustosta ilan ettiği ve geçen ay, 6 ay daha uzattığı ateşkese uymaya devam edecek midir? Etmezse bunun sonuçları ne olabilir? Başarılı denen 'surge' stratejisi bundan ne kadar ve nasıl etkilenebilir? Maliki'nin talep ettiği gibi Mehdi Ordusu ve diğer milis güçler lağvedilebilirler mi? Mukteda Sadr, ordusunu niye profesyonel hale getirmeye çalışmaktadır?

Irak merkez hükümetinin gücü ne kadardır? Özellikle Bağdat dışında diğer eyaletlerde bu güç ne kadar etkilidir? Amerika herhangi bir geri çekilme takvimi açıkladığında merkezî hükümetin gücü ne olur? Irak ordu ve polisinin bütün Irak sathında güvenliği tamamen üstlenmesi ne zaman mümkün olabilir?

Siyasi, hukuki, ekonomik ve sosyal alanlarda hangi ilerlemeler, gelişmeler sağlanmıştır? Bazı müspet gelişmelere rağmen yasama ile yürütme arasındaki ilişki ve uyum hangi seviyededir? Çıkan kanunların ne kadarı hayata geçirilebilmektedir?

Uyanış konseyleri denen Sünni milis güçlerinin Irak merkezî hükümeti, güvenlik güçleri ve genel siyasi yapının bünyelerine dahil edilmeleri mümkün müdür? Bu konuda merkezî hükümet ve Amerika ne düşünmektedirler?

İşte bu sorular ve diğerleri bugün başlayacak olan Senato oturumlarında sorulacaklar; ancak ne kadar cevaplanacaklar, bilinmiyor.

Bu hafta Washington'da Irak ve Irak soruları haftası velhasıl...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Hindistan'ın Afrika hamlesi

Afrika son yıllarda geleneksel büyük güçlerin yanı sıra ortaya çıkmakta olan yeni büyük güçlerin de ilgi alanı haline gelmiş bulunuyor.

Şüphesiz Çin bunun en tipik örneği olarak zikredilebilir. Bu çerçevede Çin, 2006 Kasım ayında tarihinin ilk Çin-Afrika zirvesini gerçekleştirerek Afrika'ya dönük çok önemli bir hamle yapmıştı. Bu zirveye 53 Afrika ülkesinin 48'inin lideri bizzat katılmış, zirveyle Çin-Afrika ilişkilerinde önemli bir sayfa açılmıştı.

Çin'in bütün hamlelerini yakından izleyen Hindistan, bugünlerde Çin'in Afrika hamlesine iki yıl gecikmeli olarak başkent Yeni Delhi'de düzenlediği kendi zirvesiyle cevap veriyor.

Salı günü başlayan ve Hindistan-Afrika Forumu denen bu zirveye 14 Afrika ülkesinin liderleri katılıyor. Bunların arasında Güney Afrika Cumhuriyeti Devlet Başkanı Thabo Mbeki, Uganda Devlet Başkanı Yoweri Kaguta Museveni, Tanzania Devlet Başkanı Jakaya Mrisho Kikwee, Cezayir Devlet Başkanı Abdülaziz Buteflika, Kongo Demokratik Cumhuriyeti Devlet Başkanı Joseph Kabila ve Etiyopya Başbakanı Meles Zenawi gibi önemli liderler var.

Bu yazıyı yazdığımız gün sona erecek olan zirve, Hindistan'ın Afrika'ya dönük stratejisinin önemli bir adımı olacak elbette.

Bu strateji şüphesiz birkaç unsurdan meydana geliyor. Bunlardan birincisi Afrika'nın önemi gittikçe artan enerji ve kıymetli maden kaynaklarıyla ilgili. Hindistan uzun vadede aynen Çin gibi petrol ihtiyacının önemli bir bölümünü Afrika'dan karşılamak istiyor ve bunun için kıtada çeşitli enerji yatırımları yapıyor. Sudan buna bir örnek sayılır. Hindistan'ın enerji amiral gemisi ONGC Videsh Sudan'da petrol çıkarırken Nijerya, Fildişi Sahili, Gabon'un da dahil olduğu 8 Afrika ülkesine son yıllarda 2 milyar dolarlık enerji yatırımı yapmış bulunuyor.

İkinci unsur da genel anlamda Afrika konusunda Çin'in gerisinde kalmamak, Çin'in Afrika hamlelerine elden geldiği kadar cevap vermek, mümkün olduğu kadar Çin'i dengelemek olarak ifade edilebilir.

Üçüncü unsur, Hint Okyanusu'nun güvenliği ile ilgili. Hindistan'ın ihracat ve ithalatının önemli bir bölümünün yapıldığı Hint Okyanusu'nun Afrika'nın kıyılarındaki ülkelerin tavrı, güvenliğe yaklaşımları Hindistan'ı yakından ilgilendiriyor. Nitekim, bu yüzden Hindistan son yıllarda Mozambik, Madagaskar ve Seyşel Adaları ile önemli askerî anlaşmalar yapmış bulunuyor. Madagaskar'da açılan Hindistan gözlem istasyonunun Hindistan'ın bu konuya ne kadar önem verdiğini açıkça gösteriyor.

Dördüncü unsur ise Hint mallarına, teknolojisine yeni pazarlar açmak olarak kısaca ifade edilebilir. Hindistan aynen Çin gibi Afrika'yı da bu bapta yeni ve potansiyeli büyük bir pazar olarak görüyor. Yeri gelmişken söyleyelim, Çin'in Afrika ile ticaret hacmi bugün 55 milyar dolar civarında ve bu gittikçe artıyor. Hindistan'ın ise 30 milyar dolar civarında ve bunun da Hindistan'ın son hamlesiyle artması hedefleniyor.

Esasen Hindistan-Afrika ilişkileri çok uzun bir maziye sahip sayılır. Hintli tüccarların uzun yıllar boyunca Afrika ile ticaret yaptığı, bu sayede kıtada belli bir yer edindikleri biliniyor. Bunun da ötesinde Hintli lider Mahatma Gandhi'nin bütün Afrika tarafından sevilip sayıldığı da malum. Hatırlanacağı gibi Gandhi, Hindistan'ın özgürlük mücadelesine o zaman yaşadığı Güney Afrika'da İngiliz yönetimine karşı başlattığı sivil itaatsizlik eylemleri ile başlamış, Gandhi'nin bu hareketi Afrika'ya da birçok bakımdan örnek olurken Hindistan, devlet olarak Afrika'nın özgürlüğünü savunmuştu. İşte Hindistan bugün Gandhi'nin mirasını da Afrika hamlesinde çok iyi kullanıyor elbette.

Sözü fazla uzatmadan bugün sona erecek olan zirvede Hindistan'ın Afrika'ya yeni birtakım yatırım, yardım imkânlarını sunacağını ve Afrika hamlesini bunlarla güçlendireceğini söyleyelim ve bitirelim.

İran meydan okuyor ve ilerliyor

Fikret Ertan 2008.04.13

8 Nisan 2006 İran için çok önemli ve tarihî bir gün. İran bugün Natanz'da bulunan uranyum zenginleştirme merkezinde 164 adet santrifüjü başarıyla çalıştırarak uranyum zenginleştirmede yüzde 3,5 oranına ulaştığını açıklamış, 8 Nisan gününün bundan böyle Nükleer Teknoloji Milli Günü olarak kutlanacağını ilan etmişti.

Bu milli günün birinci yıldönümü olan 8 Nisan 2007 günü de İran nükleer teknolojide başka bir başarıya ulaştığını açıklamıştı. Bu başarı, uranyum zenginleştirmede sanayi üretimi seviyesine ulaşılmasıydı.

İyi hatırlıyorum o gün Devlet Başkanı Ahmedinejad çok sevinçli bir şekilde İran'ın sanayi seviyesinde uranyum zenginleştiren ülkeler arasına katıldığını, hiçbir gücün ülkesinin nükleer programını durdurmaya gücünün yetmeyeceğini, programın bir zirveye doğru yol almakta olduğunu açıklamıştı.

Aynı gün İran'ın Atom Enerjisi Kurumu Başkanı Agazade de şöyle konuşmuştu: "...Bugün burada Allah'ın lütfu sayesinde uranyum zenginleştirmede sanayi seviyesine ulaşmış olmamızı kutluyoruz. Artık biz santrifüj üretiminde kitle üretimi kademesine de geçiyoruz. Bundan da geri dönüş asla söz konusu değildir. Santrifüj montajı, 50.000 santrifüje ulaşıncaya kadar kesintisiz devam edecektir."

Bu sözlerin üzerinden yaklaşık bir yıl geçti ve İran bu hafta salı günü kutlanan Nükleer Teknoloji Günü'nün ikinci yıldönümünde nükleer teknolojide ulaştığı yeni bazı başarıları açıkladı. Milli günde Natanz'da konuşan Ahmedinejad zenginleştirme merkezinde 6.000 adet yeni santrifüj montajına başladıklarını ve bunun mevcut 3.000 adete ilave olacağını söyledi.

Bu yazıda çok geçen santrifüjler malum çok yüksek hızlarda çalışan savurma yöntemiyle uranyumu zenginleştiren son derece hassas makineler. Bunların uyum içinde, herhangi bir arızaya meydan vermeden çalıştırılmaları öyle her ülkenin yapacağı bir şey de değil. Uzmanların açıklamalarından İran'ın bunu belli bir oranda başardığı anlaşıyor. Belli oran şüphesiz iki yıl önceki oran. Şimdi mevcut 3.000 santrifüje 6.000 daha ilave edilmesi konusu elbette hemen hüküm verilecek bir konu da değil. İran'ın bu ek kapasite konusunda ne kadar başarılı olacağı şimdiden söylenemez. Ayrıca bu konu devlet sırrı olduğu için de muhtemelen tartışmalı bir konu olarak sürüp gidecek. Ancak, bu mülahazalara rağmen İran'ın başarılı olduğu, başarılarını yenileriyle tahkim etmeye gayret ettiği ve edeceği de bir gerçek.

Diğer yandan, Ahmedinejad'ın sözünü ettiği yeni santrifüjler konusu da ilgili çevrelerde daha şimdiden önemli sorulara yol açmış bulunuyor. Sorulan en önemli soru şu: Yeni santrifüjler İranlı yetkililerin geçen şubat ayında açıkladıkları gibi IR-2 kodlu yeni geliştirilmiş santrifüjler mi, yoksa halen kullanımda olan P-1 kodlu Pakistan teknolojisine dayanan eski santrifüjler mi? Bu soruya bugün cevap vermek şüphesiz mümkün değil; ancak eğer İran, P-1'lerden kendi geliştirdiği IR-2'lere geçiyorsa, bu elbette bir başka başarı olarak da görülebilir.

Bu konuda Milletlerarası Atom Enerjisi Kurumu'ndan bir diplomatın İran'ın 300'den fazla santrifüjü iki ünite halinde birleştirip çalıştırdığı, üçüncü ünitenin de montaj kademesinde olduğu ve bu santrifüjlerin halen devrede olanlardan çok daha ileri olduğunu söylediği ajans haberlerinde yer alıyor. Bu da şüphesiz İran'ın santrifüj konusunda ilerlemeye devam ettiğinin bir işareti olarak görülebilir.

Tabii bu konular son derece hassas ve gizli konular. Bu bakımdan biz de herkes gibi İran'ın iddialarına ihtiyatla yaklaşıyoruz; ama bu arada da İran'ın nükleer programında kaydettiği başarıları da görmeden edemiyoruz.

Nereden bakılırsa bakılsın İran bütün baskılara rağmen programından vazgeçmiyor; dünyaya meydan okuyor ve bu arada programında ilerliyor...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

NATO, Rusya, AKKA, Gürcistan ve Moldova...

Fikret Ertan 2008.04.15

Dört yıl kadar öncesine kadar Rusya'nın Gürcistan'da 4 ana askerî üssü vardı: Vaziani, Ahılkelek, Batum ve Gudauta üsleriydi bunlar.

Vaziani 4 yıl önce, Ahılkelek ve Batum geçen yıl kapatılırlarken Gudauta üssü ise hâlâ faal. Bu üs Gürcistan'dan kopan ve tek taraflı olarak bağımsızlığını ilan eden Abhazya'da bulunuyor ve bu konuda ne Gürcistan'ın ne de başkalarının sözü geçiyor.

Moskova kaynaklı bilgilere göre, bugün Gudauta üssünde 400 kadar Rus askerî personeli bulunuyor. Üste hem saldırı ve hem de nakliye helikopterlerinin yanı sıra başka askerî araçlar, yakıt depoları ve başka askerî amaçlı teçhizat var. Ne Rusya ne de Abhazya'nın bağımsız yetkililer tarafından denetlenmesine izin verdikleri Gudauta üssü Amerika, AB, AGİT ve özellikle Avrupa Konvansiyonel Kuvvetler Anlaşması (AKKA) çerçevesinde ihtilaflı bir konu. İhtilaf da en başta Rusya'nın 1999 İstanbul AGİT Zirvesi'nde Gürcistan'daki bütün üslerini tasfiye etmeyi taahhüt etmesinden; ama aradan geçen 9 yıla rağmen Gudauta'yı hâlâ faal tutmasından, taahhütlerini yerine getirmemesinden kaynaklanıyor.

Rusya'nın tasfiye etmeyi taahhüt ettiği ama aynen Gudauta örneğindeki gibi taahhüdünü bugüne kadar yerine getirmediği bir başka üs ve askerî tesisler ise Moldova'dan ayrılıp bağımsızlığını ilan eden Transdinyester denen bölgede bulunuyor.

Buradaki Rus üssünde 1.500 kadar Rus askeri görev yapıyor. Tabii bu sayıya Transdinyester güvenlik güçleri bünyesinde görev yapan ve sayıları bilinmeyen askerî personel dahil değil. Osmanlı'nın Kuzeybatı Avrupa'daki ilerlemesinin son noktası olan Transdinyester ayrıca tarihî bakımdan da bizim için önemli bir bölge. Türkülere konu olan ünlü Bender Kalesi bu bölgede bulunuyor. Üstelik bu kale Rusya'nın Avrupa'daki en büyük cephaneliğine ev sahipliği yapıyor.

Gürcistan'daki Gudauta ve Transdinyester'deki Rus üsleri, NATO ve AKKA çerçevesinde bugün hâlâ önemini koruyan ve tartışma konusu olan iki konu. NATO'nun 2004 İstanbul ve 2006 Riga zirvelerinde bu üslere güçlü atıflar yapılmış, Rusya'dan AKKA antlaşması çerçevesinde bu üsleri tasfiye etmesi talep edilmişti.

Her iki zirvedeki bu tavra rağmen son Bükreş Zirvesi'nde durum oldukça değişmiş görünüyor; zira NATO'nun nihai bildirisinde bu defa Rusya'dan bu üsleri mutlaka tasfiye etmesi şeklinde net bir ifadeye yer verilmezken, bunun yerine oldukça muğlak ifadeyle NATO'nun paralel eylemleri karşılığında Rusya'ya Gürcistan ve Moldova konusundaki taahhütlerini yerine getirmesi yönünde ılımlı bir çağrıda bulunuluyor.

Bildirinin 47. paragrafındaki bu çağrıda şöyle deniliyor: '...NATO'nun AKKA müttefikleri AKKA antlaşmasını yerine getirirlerken Rusya'nın yerine getirmemesi şeklindeki bugünkü durum sonsuza kadar devam edemez. Güncelleştirilmiş AKKA antlaşması ve Rusya Federasyonu'nun Gürcistan ve Moldova Cumhuriyeti konusundaki taahhütleri de dahil atılacak adımlar konusunda kilit konulardaki paralel eylemler için birtakım yapıcı ve ileriye dönük teklifler sunmuş bulunuyoruz. NATO olarak biz bu tekliflerin Rusya'nın açıkladığı bütün endişelerini

karşıladığına inanıyoruz. Rus makamlarının bizimle ve diğer ilgili AKKA ülkeleriyle paralel eylem paketini esas alarak işbirliği içinde anlaşmaya varmamızı ve böylece bu önemli antlaşmayı muhafaza etmeyi teşvik ediyoruz.'

Bildirideki ifadeler böyle. Bunlardan ve diğer haber ve gelişmelerden NATO'nun Rusya ile AKKA konusunda varılacak bir anlaşma karşılığında Gürcistan ve Moldova'daki Rus üslerini artık daha fazla sorun yapmamayı kararlaştırdığını, bu Rus üsleriyle AKKA arasında yıllardır var olan bağlantıdan vazgeçmekte olduğunu anlıyoruz. Bu da şüphesiz Rusya bakımından önemli bir kazanç anlamına geliyor.

Bükreş Zirvesi'nin öne çıkmayan, görülmeyen önemli sonuçlarından birisi de işte buydu...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Afganistan ve Hindistan

Fikret Ertan 2008.04.17

Taliban sadece NATO-ISAF, Afgan polis ve ordu birliklerine saldırmıyor, sivil hedeflere, yardım kuruluşlarına ve ülkede çalışan yabancılara da saldırıyor. Geçmiş yıllarda Türk işçi ve mühendisler bile Taliban'ın kurbanı olmuşlardı. Bu çerçevede en son saldırı Hintli mühendisler karşı yapılmış bulunuyor.

Geçen cumartesi günü bir yol inşa ekibine intihar bombacısının yaptığı saldırıda iki Hintli mühendis öldürülmüş, 5 Afgan da yaralanmıştı. Bu Hint ekibi Hindistan Sınır Yolları Kuruluşu (BRO) adlı daha çok askerî yol projeleri ile ün kazanmış, yurtdışında da iş yapan büyük bir altyapı ve inşaat şirketinin bünyesinde görev yapıyorlardı. Daha önce de bazı BRO mensupları Taliban tarafından öldürülmüştü.

Bunlar bize şüphesiz Afganistan'daki Hint varlığını bir kere daha hatırlatmış oluyor. Buna ilaveten Afganistan Savunma Bakanı Vardak'ın söz konusu saldırıdan iki gün önce Hindistan'a önemli bir ziyaret yapması da konuyu gündeme getirmiş bulunuyor.

Haberlere göre, Vardak mevkidaşı A.K. Antony ile bir araya gelerek iki ülke arasındaki askerî işbirliğini ve bunu geliştirmenin imkânlarını görüşmüş bulunuyor. Bu çerçevede bazı haberler Hindistan'ın Afganistan'a terörle ve direnişçi hareketlerle mücadelede yardım etme yönünde bazı taahhütlerde bulunduğunu bildiriyorlar.

Vardak ziyaretinde Keşmir-Sirinagar'da bulunan Hindistan'ın 15. Kolordu karargahını ve Bangalore'deki Hindistan Hava Kuvvetleri Eğitim Merkezi ve Hindistan Havacılık Sanayii Merkezi'ni ziyaret etmiş bulunuyor. Vardak bu ziyaretler sırasında Hindistan'dan Sovyet dönemi saldırı helikopterlerinin bakımı ve orta menzilli helikopterler konusunda Hindistan'dan yardım talep edeceğini açıklamış bulunuyor. Ayrıca, Afgan pilotların Hint askerî eğitim merkezinde eğitiminin de söz konusu olabileceği yönünde haberler de var.

Bütün bunlar bize Afganistan'daki Hint varlığının ve Afgan-Hindistan ilişkilerinin giderek daha da geliştiğini gösteriyor elbette.

Esasen, Taliban'ın hiç hoşlanmadığı Afganistan'daki Hint varlığı ve nüfuzu Taliban'ın 2001 yılında tasfiyesinden bu yana artıyor, çeşitleniyor, güçleniyor. Pakistan ile arası pek iyi olmayan Afgan lideri Hamit Karzai ise ülkesinin Hindistan ile yakınlaşmasından çok memnun, fırsat buldukça Yeni Delhi'yi ziyaret ediyor.

Nitekim, iki yıl önce bugünlerde Yeni Delhi'ye büyük bir heyetle 4 gün süren çok önemli bir ziyaret yapmıştı. 110 kişiden meydana gelen Afgan heyetinin bu ziyareti Karzai'nin 2001 yılından bu yana Yeni Delhi'ye yaptığı dördüncü ziyaretti. Bu sayı bile Karzai ve Afgan yönetiminin Hindistan'a ne kadar önem verdiğini zaten açıkça ortaya koyuyor.

Esasen Karzai yıllardır Hindistan'a yakın bir lider. Bu bağlamda uzun yıllar Hindistan'da yaşadığını, bu ülkenin Simla'da bulunan Himaçel Pradeş Üniversitesi'nden mezun olduğunu da hatırlamak gerekiyor.

Hindistan bugüne kadar Afganistan'a toplam 650 milyon dolarlık mali yardım taahhüt etmişti, ki bunun 200 milyon doları çeşitli altyapı projelerine harcanmış bulunuyor. Bu altyapı projelerinin arasında geçen yıllarda törenle açılan Afgan parlamento binası, çeşitli yollar, sağlık merkezleri gibi Afgan halkının gerçekten ihtiyacı olan projeler var. Hintli mühendislerin öldürüldüğü Zaranj-Delaram yol projesi bunların en önemlisi şüphesiz.

Hindistan'ın Afganistan'daki nüfuzu ve ağırlığı artarken bu şüphesiz en başta Pakistan'ı ilgilendiriyor; zira Afganistan bu iki ülke bakımından son derece büyük stratejik önem taşıyor ve iki ülke de bu konuda birbirlerine üstün gelebilmek için çok çaba sarf ediyorlar. Afganistan sadece NATO-ISAF bağlamında önemli değil Hindistan-Pakistan bağlamında ve bunun bölgesel yansımaları bakımından da önemli bir mücadele alanı.

Bugün de bizde pek sözü edilmeyen bu konuyu ele aldık velhasıl...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

AB-Türkmenistan: İşin aslı...

Fikret Ertan 2008.04.20

Avrupa Birliği (AB) Orta Asya'ya geçen yıldan bu yana çok önem veriyor. Nitekim bu husus geçen yıl kabul edilen AB-Orta Asya Genel Strateji belgesiyle tescil edilmiş de bulunuyor.

Almanya'nın geçen yılki dönem başkanlığı sırasında kabul edilen strateji belgesi genel anlamda AB ile bölge ülkeleri arasındaki ilişkilerin geliştirilmesi ve derinleştirilmesini amaçlarken özel anlamda da bölgedeki insan hakları, demokratikleşme ve enerji işbirliğini öne çıkarıyor.

Geçen hafta Türkmenistan'ın başkenti Aşkabat'a giden AB Troikası deney heyet de işte bu konularda en son temaslar yapmış, bölge yetkilileriyle önemli görüşmeler gerçekleştirmiş bulunuyor. Bu yetkililerin başında şüphesiz Türkmen lider Berdimuhammedov geliyor.

Troika Slovenya Dışişleri Bakanı Rupel, AB Dış İlişkiler Temsilcisi Ferrero-Waldner, AB Orta Asya Özel Temsilcisi Morel ve önümüzdeki dönem AB dönem başkanlığını devralacak olan Fransa Dışişleri Bakanı Kouchner ve bazı bürokratlardan müteşekkildi.

Troika'nın ziyareti en başta doğalgaz konusunda AB ile Türkmenistan arasında varıldığı söylenen önemli bir anlaşma ile kendisinden söz ettirdi. Özellikle Rus basını Ferrero-Waldner'in sözlerinden iktibasla Türkmenistan'ın Nabucco projesine yer almaya hazır olduğunun ortaya çıktığını öne çıkardı.

Diğer yandan Batılı gazeteler ve bazı internet kaynakları Ferrero-Waldner ile bizzat görüşerek konuya açıklık getirmeye, onun Türkmenistan ile hangi anlaşmaya vardığını öğrenmeye çalıştılar.

Ferrero-Waldner 13 Nisan günü The Financial Times (FT) gazetesine verdiği demeçte Türkmenistan'ın AB'ye yılda 10 milyar metreküp doğalgaz sağlamayı taahhüt ettiğini söylerken bunun hangi yolla yapılacağı konusunda da üç yoldan söz etmiş bulunuyor. Ferrero-Waldner'e göre bu yollardan ikisi Hazar Denizi'nin altından geçecek boru hatlarından ve üçüncüsü de LNG deney sıvılaştırılmış doğalgazın da özel tankerlerle deniz yoluyla sevkinden meydana geliyor.

"Türkmenistan Devlet Başkanı Berdimuhammedov ile yaptığım ilginç bir görüşmeden dönüyorum. Kendisi prensipte Avrupa'ya doğalgaz sağlamaya açık. Özellikle kendisiyle doğalgaz konusunu görüştüm. Bu konuda her şey piyasa fiyatına bağlı. Bu da onların piyasasının gelişmesine yardımcı olacak. Diğer taraftan bu Avrupa'ya başka bir doğalgaz kaynağı açmış olacak." Bu sözler Ferrero-Waldner'in Türkmen lider ile yaptığı görüşmeden sonra söylediği sözler. Bunları buraya Ferrero-Waldner'in gerçekten Türkmen lider ile hangi anlaşmaya vardığını açıklayabilmek üzere almış bulunuyoruz ve Ferrero'nun FT dışında başka hiçbir kaynakta 10 milyar metreküp gibi bir miktarı telaffuz etmediğini görüyoruz.

Ancak diğer taraftan AB-Troika ile birlikte Aşgabat'a giden AB Sözcüsü Christiane Hohmann'ın bir yerde '...2009 yılı itibarıyla kendilerine 10 milyar metreküp doğalgazın Avrupa'ya sevke hazır olacağını söylediğini' de okumuş bulunuyoruz. Ayrıca aynı şeyi Bernard Kouchner'in imaeen söylediğini de biliyoruz.

Bu arada, bütün bu sözler ortalıkta dolaşırken ve hiç kimse işin aslını tam olarak bilmezken Türkmenistan'ın söz konusu anlaşma konusunda büyük ölçüde sessiz kalmayı tercih ettiği de gözden kaçmıyor elbette. Türkmen hükümet web sitesi bu konuda sadece AB ve Türkmenistan'ın enerji alanında bir işbirliği memorandumu imzaladıklarını belirtirken Berdimuhammedov'un ülkesinin ihracat yollarını genişletme ile ilgilendiğini ve bu çerçevede büyük projelere katılmaları için Avrupalı ortakları davet ettiğini söylüyor, o kadar.

Bu durumda biz AB ile Türkmenistan'ın iddia edildiği gibi ve miktarı belirtilen bir anlaşmaya varmadıklarını, muhtemelen ortada bir yanlış anlaşılmanın ya da temenniye dayanan bir abartmanın olduğunu tahmin ediyoruz. İşin aslı bize göre böyle.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

NSG toplantısı...

Fikret Ertan 2008.04.22

Milletlerarası nükleer konular söz konusu olunca akla ilk gelen kuruluş elbette kısa adı IAEA olan Milletlerarası Atom Enerjisi Kurumu.

Bağımsız bir kuruluş olan ama yaptığı çalışmaları BM Genel Kurulu ve Güvenlik Konseyi'ne bildiren ve dolayısıyla global nükleer konularda, tartışmalarda ve nükleer diplomaside büyük ağırlık ve role sahip olan IAEA'ye ilaveten çok fazla bilinmeyen farklı bir başka nükleer kuruluş da var.

Kısa adı NSG olan Nuclear Suppliers Group (Nükleer Tedarikçiler Grubu) 1974 yılında Hindistan'ın ilk nükleer denemesini yapıp dünyayı şaşırtmasından sonra 1975 yılında kurulmuş bir grup. Kuranlar da Amerika, Kanada, Batı Almanya, Fransa, Japonya, İngiltere, Sovyetler Birliği'ydi. 1976-1977 yılları arasında Belçika, Çekoslovakya, Doğu Almanya, İtalya, Hollanda, Polonya, İsveç ve İsviçre'nin katılımıyla üye sayısı 15'e çıktı. 1990 yılında 15 ülke daha üye oldu. Çin ise ancak 2004 yılında gruba katıldı.

Bugün itibarıyla NSG'ye 45 ülke üye. Bunlar: Arjantin, Avustralya, Avusturya, Beyaz Rusya (Belarus), Belçika, Brezilya, Bulgaristan, Kanada, Çin, Hırvatistan, Kıbrıs Rum Kesimi, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Estonya, Finlandiya, Fransa, Almanya, Yunanistan, Macaristan, İrlanda, İtalya, Japonya, Kazakistan, Letonya, Litvanya, Lüksemburg, Malta, Hollanda, Yeni Zelanda, Norveç, Polonya, Portekiz, Romanya, Rusya Federasyonu, Slovakya, Slovenya, Güney Afrika, Güney Kore, İspanya, İsveç, İsviçre, Ukrayna, İngiltere, Amerika ve Türkiye. Avrupa Birliği Komisyonu da daimi gözlemci olarak NSG'nin toplantılarına katılıyor.

NSG'nin amacına gelince; kendi belgelerinde bu şöyle açıklanıyor: 'Nükleer ve nükleer ile ilgili malzeme, donanım, yazılım ve teknolojinin ihracat yoluyla milli esaslar çerçevesinde kontrol edilerek nükleer silahların yayılmasını önlemek.' Bunu biraz açarsak, üye ülkelerden söz konusu nükleer ve nükleer ile ilgili malzeme, donanım, yazılım ve teknoloji transferleri ya da satışlarının NSG ilke ve kuralları çerçevesinde ihracat sınırlamaları yoluyla kontrol etmeleri isteniyor.

İhracatlara getirilen kısıtlamalar ve kurallar ise IAEA'in INFCIR/254 kodlu sınırlama listesine göre yürütülüyor. Zangger ya da Tetik Listesi diye bilinen bu liste nükleer olmayan ülkelere ihraç edileceklerin IAEA'in bazı kurallarına uyulması şartıyla yapılmasını öngörüyor. Bazı ayrıntılarını verdiğim NSG, bu yazıyı yazdığım gün Viyana'da önemli bir toplantı yapacaktı. Haberlerden bu toplantıda Amerika'nın birtakım yeni teklifler sunacağı ve bunları üyelerle görüşeceği bildiriliyor. Bu tekliflerin arasında Amerika'nın uranyum zenginleştirme yasağından vazgeçip bunun yerine yeni, uygulanabilir ve sert tedbirler ihtiva eden yeni sınırlama, kontrol paketi var.

Hatırlanacağı gibi Amerika, 2004 yılında yeni ülkelerin uranyum zenginleştirme işine girmemeleri yönünde bir çağrı yapmış ve bugüne kadar bunun arkasında durmuştu. Ne var ki, durum bugün oldukça farklı; zira Kanada'nın baskısı sonucu Amerika moratoryum da denen bu yasaktan artık söz etmiyor. Bunu sağlamayı başaran Kanada'nın amacı ise bundan böyle sadece ham uranyum satan bir ülke olmaktan çıkıp uranyumu işleyen, zenginleştiren ve bunu başka ülkelere satan bir ülke olmak olarak özetlenebilir.

Amerika moratoryumdan vazgeçiyor ama bunun yerine dediğimiz gibi yeni bir teklif paketiyle toplantıya katılıyor. Bu paketin içinde NPT denen Nükleer Silahların Yayılmasını Önleme Anlaşması'nı imzalamayan ülkelere yasağın devamı da yer alırken ek bir madde olarak milletlerarası denetimi kabul etmeyenlere yasağın uygulanması da var.

NSG toplantısı anlattığım sebeplerden dolayı nükleer enerjiye geçmeye karar veren ve kendi uranyum zenginleştirmesini yapmayı düşünen Türkiye'yi de yakından ve önemle ilgilendiriyor. Bakalım bu önemli toplantıdan ne çıkacak?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Gürcistan-Abhazya: Son olay...

Fikret Ertan 2008.04.24

Rusya ile Gürcistan arasındaki ihtilaf ve gerginlik, yeni olaylarla tırmanıyor. Buna en son örnek Gürcistan'dan ayrılıp bağımsızlığını ilan eden Abhazya toprakları üzerinde meydana gelen bir uçak düşürme olayı.

Gürcistan kendi toprakları olarak gördüğü Abhazya üzerinde uçmakta olan bir insansız casus uçağının bir Rus MIG-29 uçağından atılan füze sonucu düşürüldüğünü, bunun hava sahasının ihlali olduğunu söylerken Rusya'ya büyük tepki göstermiş bulunuyor. Rusya ise bu iddiayı reddediyor, olayın olduğu zaman bölgede hiçbir Rus uçağının uçmadığını, Rus pilotlarının pazar günü tatil yaptıklarını, casus uçağın bir Abhaz L-39 eğitim uçağı tarafından düşürüldüğünü söylerken bunu Abhaz yetkililer de tasdik ediyorlar. Ne var ki, olayla ilgili olarak Gürcü Hava Kuvvetleri'nin sunduğu video kaydı, casus uçağın MIG-29 olduğuna kuvvetle inanılan bir Rus uçağından atılan füze ile imha edildiğine işaret ediyor. Ancak bu kayıt da elbette kesin delil değil. Nitekim BM Sözcüsü Michele Montas, bölgedeki BM gözlem misyonunun Abhaz ve Gürcü tarafının iddialarını ispatlayacak kesin delillere sahip olmadığını açıklamış bulunuyor.

Esasen düşürülen insansız uçak, bu yıl içinde düşürülen ikinci Gürcü insansız uçağı. Geçen ayın ortalarında Abhaz yetkililer hava sahalarını ihlal eden bir Gürcü insansız uçağının düşürüldüğünü açıklamış, Karadeniz'e düşen bu uçağın enkazını bulmuşlardı. Ancak o zaman Gürcü yetkililer bunun asılsız olduğunu iddia etmişlerdi; aynen son olayda olduğu gibi..

Gazeteciler ve televizyonlara kanat ve gövde parçaları gösterilen birinci uçakla ilgili bilgi veren Abhaz Savunma Bakan Yardımcısı Garik Kupalba'ya göre, uçak 17 Mart günü yerel saatle 12.15'te kıydan 600 metre içeride Oçamçıra bölgesinde 4,4 kilometre yüksekten uçarken düşürülmüştü. Kupalka o zaman verdiği demeçte, 'Enkaz üzerindeki incelemeler uçağın İsrail şirketi ELBIT Systems tarafından yapıldığını gösteriyor. Seri numarası 551 ve Gürcistan Hava Kuvvetleri'nin hizmetinde görev yapıyordu.' demişti.

Abhaz yetkililer, Gürcü insansız casus uçaklarının toprakları üzerinde çoktandır uçtuklarını söyleyip milletlerarası camiayı bu konuda uyarılmışlardı da. Bu çerçevede mesela Devlet Başkanı Sergey Bagapş tepkisini, 'Geçen yazdan bu yana Gürcistan Hava Kuvvetleri'ne ait insansız casus uçakları topraklarımız üzerinde uçuyor. Şimdiye kadar defalarca müzakere sürecinde yer alan arabulucular, Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT) Barış Gücü ve BM Gürcistan Misyonu'nu uyardık ama olumlu sonuç alamadık.' şeklinde ortaya koymuş. 3 Ekim 2007 tarihinde NATO; Milletlerarası Sivil Havacılık Kurumu, BDT Barış Gücü ve BM Gürcistan Misyonu'na bir mektup yazarak casus uçaklarıyla hava sahası ihlaline dikkat çekip, buna son verilmesini istemişti.

Gürcü tarafı tabii Abhaz tarafın bu çağrısını dikkate almayıp Abhazya toprakları üzerinde casus uçakları uçuruyor ve bunu da İsrail'den aldığı uçaklarla yapıyor. Nitekim, Gürcistan Devlet Başkanı Mihail Saakaşvili birkaç gün önce Gürcistan'ın elinde 40 insansız casus uçağı olduğunu, bunların İsrail'den satın alındıklarını, ihtiyaca göre polis, askerî birliklere verildiklerini açıklamış bulunuyor. Böylece, insansız casus uçaklarında bir numara olan İsrail, başka yerlere ek olarak son bilgilerin ışığında Abhaz-Gürcü ihtilafında da kendini göstermiş oluyor

İki ay içinde iki insansız casus uçağı düşürülen Gürcistan, acaba bundan sonra da bu uçakları Abhazya toprakları üzerinde uçurmaya devam edecek mi? Ederse uçaklarının düşürülme ihtimali son olaydan da anlaşıldığı gibi yüksek. Bu uçaklar her ne kadar inkar etse de yine Rus ve Abhaz uçaklarının hedefi olacaklar. Bu bugünden belli. Bakalım Gürcistan ne yapacak? Amerika bu konuda kendisine ne kadar destek verecek?..

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Gaz forumu ve Tahran toplantısı

Fikret Ertan 2008.04.27

Kısa adı OPEC olan Petrol İhraç Eden Ülkeler Teşkilatı'nı ve faaliyetlerini pek çok kimse bilir. 13 üyeden meydana gelen bu güçlü teşkilat 1960'lı yıllardan bu yana dünya petrol piyasasını en çok etkileyen teşkilattır ve yaptığı her toplantı bütün dünya tarafından merak ve endişeyle izlenir.

Petrol piyasasında OPEC varken önemi gittikçe artan doğalgaz piyasasında ise henüz kurumlaşmamış, ama kurumlaşmayı arzu eden, bunun için gayret gösteren, pek çok kimsenin bilmediği, bir grup ülkeden meydana gelen bir oluşum vardır.

Bu oluşum kısa adı GECF olan Gaz İhracatçısı Ülkeler Forumu olup 2001 yılında İran'ın başkenti Tahran'da kurulmuştur. Forum'un amaçları o zaman şöyle ortaya konulmuştu: Çıkarların karşılıklı olduğu esastan hareketle ve bunu geliştirmek için hem üretici ülkeler ve hem de tüketici ülkeler arasında ve aynı zamanda hükümetler ve enerji şirketleri arasında diyalogu güçlendirmek, karşılıklı görüşlerin araştırılacağı ve alınıp

verilebileceği bir platform meydana getirmek; istikrarlı, güvenli ve şeffaf bir enerji piyasasının geliştirilmesi için çaba göstermek...

Forum'un sabit bir üye yapısı yok. Ancak Katar, Rusya, Cezayir, İran, Bolivya, Brunei Sultanlığı, Mısır, Ekvator Ginesi, Endonezya, Libya, Malezya, Nijerya, Umman, Trinidad ve Tobago, Birleşik Arap Emirlikleri ve Venezuela'nın Forum toplantılarına devamlı katıldıkları için bugünkü mevcut üyeler oldukları söylenebilir. Türkmenistan'ın da Forum'un birkaç toplantısına katıldığı, ayrıca Norveç'in de gözlemci statüsünde kuruluştaki yer aldığını da burada ek bilgi olarak verelim.

Forum bugüne kadar bakanlar ve uzmanlar seviyesinde 6 toplantı yapmış bulunuyor. Bunlar 2001 Tahran, 2002 Cezayir, 2003 Doha, 2004 Kahire, 2005 Karayipler'deki Trinidad ve Tobago'nun başkenti Port of Spain ve 2006 yine Doha.

Forum, bu yıl yarın Tahran'da toplanıyor. Dünkü Zaman'da Moskova Temsilcimiz Faruk Akkan'ın derli toplu haberiyle sizlerin de haberdar olduğu bu toplantı haberi muhtemelen başka bir gazetede yok. Bu bakımdan hem siyasi ve hem enerji alanındaki gelişmeleri iyi izleyen Akkan'a buradan teşekkür de edelim.

Bu konuları sürekli takip ettiğim için ben bu toplantıyı cuma günü Today's Zaman'a yazdığım İngilizce yazıda da enine boyuna ele almıştım zaten. Bugün de konuyu Zaman'da kısa da olsa ele alayım diye işte bu yazıyı yazdım.

Tahran toplantısı birçok bakımdan son derece önemli olacak. Her şeyden önce bu toplantıda Forum tarafından benimsenmesi çoktandır gündemde olan 'charter' denen bir kuruluş senedi ya da akti taslakları görüşülüp tartışılacak. Bu konuda bugün iki taslak var: Rus taslağı ve İran taslağı. Rus taslağı İran taslağına göre daha yumuşak ve özellikle fiyat mekanizmasını öne çıkaran bir belge. Rusya Sanayi ve Enerji Bakanlığı ve doğalgaz devi Gazprom tarafından kaleme alınan bu taslak geçen yılın sonlarında tamamlanmış ve görüş alınmak üzere ilgili bakanlıklara ve kuruluşlara gönderilmişti. Üç ay kadar buralarda ele alınan taslak sonunda kabul edilmiş bulunuyor. İşte bu taslak, Tahran'da Sanayi ve Enerji Bakan Yardımcısı Yanovski tarafından Forum'a sunulacak.

Diğer yandan, İran ise üzerinde çoktandır çalıştığı ve sonuçlandırdığı OPEC senedine benzer bir senet taslağını sunacak. İşte bu iki taslak tartışmaları toplantıya büyük ölçüde damga vuracak. Şüphesiz bu tartışmalar Forum'un OPEC benzeri bir gaz karteline dönüşüp dönüşmemesi genel çerçevesi içinde yapılacak. Esasen Forum'un OPEC benzeri bir senet benimsemesi Forum'u aşip önemli bir teşkilat yapısına kavuşması anlamına geliyor. Bu olacak mı, olaksa ne zaman, elbette bilinmiyor; ama yarın Tahran'da ve önümüzdeki haziran ayında Moskova'da devam edecek bu tartışmaların sonucu hepimizi ilgilendiriyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

IPI hattı

Fikret Ertan 2008.04.29

Pakistan ve Hindistan'ın her gün artan doğalgaz ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için yıllardır düşünülen iki dev proje var: Kısa adı TAPI olan Trans-Afgan hattı ve yine kısa adı IPI olan İran-Pakistan-Hindistan hattı bunlar.

Bu iki projeden TAPI yaklaşık 15, IPI ise yaklaşık 10 yıllık konuşulan, görüşülen projeler. TAPI özellikle Afganistan'daki güvenlik problemi yüzünden gerçekleşemiyor. IPI'da da özellikle Pakistan ve Hindistan arasındaki çeşitli ekonomik-teknik problemler yüzünden arzu edilen ilerleme geçen haftaya kadar sağlanmamıştı.

Ne var ki, buna rağmen ilgili taraflar konuşmaya, görüşmeye de devam ediyorlar. Nitekim, geçen hafta her iki proje de Pakistan'ın başkenti İslamabad'da taraflar arasında yine görüşüldü.

TAPI görüşmelerinden herhangi bir ilerleme çıktı mı çıkmadı mı, tam bilinmiyor; zira bu konuda herhangi bir açıklama yapılmadı. Diğer taraftan, IPI görüşmelerinde bazı ilerlemeler sağlandığı, birtakım olumlu sonuçlara ulaşıldığı haberlerde yer alıyor. Bunun da özellikle proje konusunda son dönemde kararsız ve mütereddit davranan Hindistan'ın tavrını değiştirerek görüşme masasına yeniden ve ciddi bir şekilde oturmasından kaynaklandığı anlaşıyor.

Hindistan'ın masaya yeniden oturmasına genel anlamda en başta şüphesiz gittikçe artan enerji ihtiyacı ile petrol ve doğalgaz fiyatlarındaki büyük artışlar yol açmış bulunuyor. Ancak son dönemde Çin'in devreye girip IPI ile ilgilendiğini açıklaması ve bunun da Hindistan'ın devre dışı kalmasıyla sonuçlanacağı endişesi, bir süredir hareketsiz kalan Hindistan'ı sonunda tavır değişikliğine zorlamış bulunuyor.

Bu sebepler sonucu Hindistan, geçen cuma günü yapılan görüşmelerde Pakistan ile arasında uzun dönemdir var olan birtakım ekonomik-teknik ihtilaflarda bazı tavizler vermeye başladı da. Söz konusu ihtilaflar transit geçiş ücretleri ve ulaşım tarifeleri üzerinde odaklanıyordu. Geçen haziran ayında yapılan görüşmelerde bu konularda herhangi bir ilerleme sağlanamamıştı. Transit geçiş ücretlerinde Hindistan, doğalgazın bir milyon İngiliz termal birimi karşılığında 15 cent, Pakistan ise 60 cent istiyordu. Yapılan son görüşmelerde transit geçiş ücretinin her iki tarafın verdiği tavizler sonucu 15-60 cent arasında bir fiyatta belirleneceği anlaşıyor ve bu da şüphesiz önemli ihtilaflardan birini gidermiş olacak. Nitekim, Pakistan Petrol Bakanı Asif mevkidaşı Deora ile yaptığı ortak basın toplantısında, 'Bu konunun çözümü aylar ya da haftalar almayacak. Bir-iki hafta içinde transit geçiş ücretlerini açıklayacağız.' diyerek ihtilafın çözüm yolunda olduğunu açıkladı da. Ulaşım tarifeleri konusunda ise taraflar, hattın inşa maliyeti ile bağlantılı olan bu konuda bir model ya da şablon üzerinde çalışmayı ve bunu sonuçlandırmayı taahhüt etmiş bulunuyorlar.

Bütün bu gelişmelerden dolayı 10 yıldır sürüncemede kalan IPI hattının hayata geçme yolunda geçen hafta önemli ilerlemeler kaydedildiği anlaşıyor. Son anlaşmalara varıldığında hattın inşasına 2009 yılında başlanması planlanıyor. Hat 2775 kilometre uzunluğunda olacak ve Hindistan'ın güvenlik mülahazaları sonucu İran'dan Pakistan'a Gvadar Limanı civarından girecek, bu bölgedeki ekpres yola paralel olarak döşenecek ve Navabşah'da ülke iletim sistemine bağlanacak. 7,4 milyar dolara mal olması beklenen ve önümüzdeki yıl döşenmesine başlanacak hat ile 2012 Aralık ayından itibaren İran doğalgazı Pakistan ve Hindistan'a akacak. Hat günde 2,46 milyar metreküp doğalgazı İran'ın Güney Fars sahasından Pakistan ve Hindistan'a eşit miktarlarda sağlayacak.

IPI hattı bu hafta Pakistan ve Hindistan'ı resmen ziyaret edecek olan İran Cumhurbaşkanı Ahmedinejad'ın da birinci gündem maddesi olacak elbette. İran, Pakistan ve Hindistan'ı doğalgazda birbirine bağlayacak olan IPI hattı, nereden bakılırsa bakılsın çok önemli bir proje.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Hindistan ve İran

Fikret Ertan 2008.05.01

Bu haftanın önemli gelişmelerinden birisi İran Cumhurbaşkanı Mahmud Ahmedinejad'ın Pakistan, Sri Lanka ve Hindistan'a yaptığı ziyaretlerdi.

Kısa süreli bu ziyaretlerde Ahmedinejad muhataplarıyla pek çok konuyu görüştü, bazı konularda önemli anlaşmalar yaptı, henüz tamamlanmış anlaşmalarda da ilerlemelerin yolunu açtı.

Ziyaretlerin ilk durağı olan Pakistan'da geçen hafta İran-Pakistan-Hindistan arasında büyük ölçüde mutabakata varılan IPI hattı ile ilgili bazı son pürüzler giderilirken İran Pakistan'a günde 1,100 MW elektrik sağlama sözü verdi. Ayrıca, iki ülke mevcut ortak yatırım şirketi ve Tercihli Ticaret Anlaşması'ndan daha çok faydalanılması konusunda da anlaşılar. Ahmedinejad'ın ikinci durağı olan Sri Lanka, İran'ın Güney Asya'ya açılma stratejisinin önemli bir unsuru. İran bu ülkeye 1,6 milyar kredi veriyor ve bununla bir rafineri ve hidroelektrik santralin modernizasyonuna yardım ediyor. Ahmedinejad ziyaretiyle hem bu iki konudaki ilerlemeler ve hem de başka konularda Sri Lanka'nın nabzını tutmuş oluyor.

Üçüncü ve son durak olan Hindistan ise bana göre ziyaretlerin en önemli durağıydı. Bu ziyaret resmi bir ziyaret değildi; zira resmi ziyaret için sıra Hindistan'daydı. Hindistan'ı son ziyaret eden eski Cumhurbaşkanı Hatemi'ydi. O da bu ülkeyi 26 Ocak 2003 günü Hindistan Milli Günü'nün davetlilerinden birisi olarak ziyaret etmişti.

Resmi ziyaret durumu böyle olmakla birlikte Ahmedinejad'ın yaklaşık 4 saat kadar süren ziyareti, bölgede ortaya çıkmakta olan yeni dinamikler ve durum çerçevesinden bakıldığında ziyaretlerin en önemli olanı olarak temayüz etmiş bulunuyor. Nitekim bu yüzden taraflar ziyareti çok olumlu olarak değerlendirirken Ahmedinejad da ülkesinin Hindistan ile olan ilişkilerini 'tarihî ve derin' olarak nitelendiriyor.

İran, Hindistan bakımından birkaç önemli unsur yüzünden ihmal edilmemesi, iyi ve güçlü ilişkiler içinde bulunulması gereken bir ülke. Bu unsurlardan ilki şüphesiz İran'ın Hindistan'a sunduğu ve sunacağı enerji imkân ve kaynakları. İkinci unsur İran'ın Afganistan'da var olan önemli nüfuzu, ki Hindistan bunu bölgesel güvenlik ve istikrar için elzem görüyor. Sonuncu unsur olarak da İran'ın Hint Şiileri üzerindeki dinî ve siyasi nüfuzu zikredilebilir bu çerçevede.

Bu unsurlardan bugün öne çıkan şüphesiz birinci unsur; zira Hindistan geliyor, kalkınıyor ve bu yüzden enerji ihtiyacı gittikçe artıyor ve bunu karşılayabilmek için İran en önemli kaynaklardan birisi olarak ortaya çıkmış bulunuyor. Nitekim, bu yüzden Hindistan geçen hafta yaklaşık bir yıldır bir kenara koyduğu, ilgilenmekten vazgeçtiği IPI hattına deyim yerindeyse geri dönmüş, hattın gerçekleştirilmesi için daha önce düşünmediği birtakım tavizlere yanaşmış görünüyor. İran'ın gerçekleşmesi için çok çaba gösterdiği IPI hattı konusu Ahmedinejad ve üst düzey Hint yetkililer arasında da ele alındı ve bu konuda ilerlemeler sağlandığı açıklandı. Bu çerçevede Ahmedinejad iki gün önce Yeni Delhi'de Hindistan, Pakistan ve İran'ın 45 gün içinde IPI hattı ile ilgili bütün anlaşmaları sonuçlandırarak varılacak genel anlaşmayı üç ülkenin liderlerine sunacaklarını ve sonra nihai kararın alınacağını ilan ederken hatta ilgi gösteren Çin'in teklifini ise değerlendireceklerini belirtmeyi ihmal etmedi.

IPI hattı malum Amerika'nın yıllardır karşı çıktığı bir proje. Amerika projenin gerçekleşmesi halinde İran'ın güçleneceğini, dolayısıyla bunun önlenmesi gerektiğini savunuyor ve yıllardır Hindistan'a bu konuda hem baskı yapıyor ve hem de bu ülkeye hatta katılmaktan vazgeçmesi için birtakım şeyler de vermeye çalışıyor.

Güçlenen İran-Hindistan ilişkileri birçok başka şeyin yanı sıra Hindistan-Amerika, hatta Hindistan-İsrail ilişkilerini bile belli ölçülerde etkileyebilecek bir döneme girmiş bulunuyor kısacası...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

TAPI hattı

Bu haftanın ilk yazısında kısa adı IPI olan İran-Pakistan-Hindistan boru hattından, ikinci yazıda da bununla alakalı İran-Hindistan ilişkilerinden söz ettim.

Bugün de IPI ile adeta rekabet eden ve İslamabad'da İran Cumhurbaşkanı Ahmedinejad'ın IPI görüşmeleri yaptığı günde Kabil'de gündeme gelen ve bir zamanlar Trans-Afgan hattı olarak bilinen ama artık kısa adıyla TAPI olarak anılan Türkmenistan-Afganistan-Pakistan-Hindistan hattından söz edeceğim. Esasen etmek de zorundayım; çünkü gerçekleştiği takdirde bu hat da bölgenin siyaset, ekonomi ve dengelerine mutlaka şu veya bu şekilde damgasını vuracak.

TAPI hattı, 28 Nisan günü Kabil'i ziyaret eden Türkmen lider Berdimuhammedov tarafından gündeme getirildi. Kabil'i ziyaret eden ilk Türkmen lider olan Muhammedov ve Afgan lider Karzai, iki ülke ilişkilerinin çeşitli veçhelerinin yanı sıra en çok söz konusu hat ve bunun hayata geçirilmesi için neler yapılması gerektiği üzerinde durdular.

Esasen TAPI hattı, liderlerin görüşmelerinden birkaç gün önce ilgili ülke temsilcileri tarafından da ele alınmış, bu konuda bir çerçeve anlaşmasına da varılmış, hattın inşasına 2010 yılında başlanması ve 2015 yılında bitirilmesi üzerinde mutabık kalınmıştı. Bu anlaşmanın en ilginç ve önemli yanı da Hindistan'ın da bu anlaşmaya katılmasıydı. Hindistan bununla Türkmenistan ile geçmiş günlerde geliştirdiği enerji ilişkilerini bir adım daha öteye götürüyor. Bu ülke, Türkmenistan ile bu ülkedeki bazı gaz yataklarının geliştirilmesi anlaşması da yapmış bulunuyor. Ayrıca, Türkmenistan'da rafineri, LNG denemeleri, sıvılaştırılmış gaz tesisleri, gaz dağıtım şebekeleri de kurmak istiyor. Bütün bunlar, Hindistan'ın Orta Asya stratejisinin önemli unsurları şüphesiz.

Hazırlanan projeye göre, TAPI hattı 1.680 kilometre olacak. Türkmenistan'ın en zengin gaz sahası olan Devletabad'da başlayıp Afganistan'da Herat ve Kandahar'ı birbirine bağlayan ekspres yola paralel döşenecek, buradan Pakistan'daki Ketta (Quetta) ve Multan şehirleri üzerinden geçip Hindistan'a girecek ve burada Fazilka şehrinde sona erecek. 1.420 milimetrelilik çaplı borulardan meydana gelecek olan hattaki basınç da 100 atm civarında olacak. Altı kompresör istasyonunun inşa edileceği hat, yılda 33 milyar metreküp gaz taşıyacak. Maliyetinin ise 6 milyar dolar civarında olacağı tahmin ediliyor.

Bu özelliklere sahip olacak olan hat, IPI hattıyla mukayese edildiğinde birtakım avantajlara da sahip görünüyor. Bunlardan en önemlisi TAPI'nın Asya Kalkınma Bankası'nın tam desteğine sahip olması. Esasen nihai fizibilite raporunu hazırlayan ve bunu ilgili taraflara sunan da bu banka. Dolayısıyla bu yüzden hat milletlerarası desteğe IPI'dan daha çok sahip durumda bugün. İkincisi de hatta Amerika'nın tam destek vermesi. Amerika, 1995 yılından bu yana hattın hayata geçmesi için çaba gösteriyor. Bunun da iki sebebi var: İlki İran gazının Pakistan ve Hindistan'a sevkini önleyerek İran'ın güçlenmemesini sağlamak; ikincisi de Türkmenistan'ın Rusya'ya olan boru hattı ve gaz sevki bağımlılığını kırmak elbette.

Amerika'nın desteği TAPI bakımından elbette önemli; zira büyük Amerikan şirketleri projeye katılıp hem teknolojik ve hem de finans güçleriyle hattın IPI'dan daha önce hayata geçmesini sağlayabilirler. Ayrıca, Avrupalı şirketler de Amerikalıları takip edebilirler.

TAPI'nın bu avantajlarına karşılık bir de önemli dezavantajı var şüphesiz. Bu da hattın önemli bir bölümünün geçeceği Afganistan'daki güvenlik problemi. Malum özellikle Kandahar, Taliban'ın hedefleri arasında ve burada güvenlik henüz istenen seviyede değil. İleride ne olur bilinmez ama bugün durum böyle.

1995'te Türkmenistan ve Pakistan arasında varılan mutabakat ile sahneye çıkan ve yıllarca konuşulan TAPI hattı ile ilgili son durum yazıda anlattığım gibi. Bakalım bundan sonra ne olacak?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Abhaz-Gürcü ihtilafında yeni unsur

Fikret Ertan 2008.05.06

"... Abhaz yetkililer, Gürcü insansız casus uçaklarının toprakları üzerinde çoktandır uçtuklarını söyleyip milletlerarası camiayı bu konuda uyarmışlardı da.

Bu çerçevede mesela Devlet Başkanı Bagapş tepkisini, 'Geçen yazdan bu yana Gürcistan Hava Kuvvetleri'ne ait insansız casus uçakları topraklarımız üzerinde uçuyor. Şimdiye kadar defalarca müzakere sürecinde yer alan arabulucular, Bağımsız Devletler Topluluğu Barış Gücü ve BM Gürcistan Misyonu'nu uyardık, ama olumlu sonuç alamadık.' şeklinde ortaya koymuş, 3 Ekim 2007 tarihinde NATO; Milletlerarası Sivil Havacılık Kurumu, Barış Gücü ve BM Gürcistan misyonuna bir mektup yazarak casus uçaklarıyla hava sahası ihlaline dikkat çekip, buna son verilmesini istemişti.

Gürcü tarafı, tabii Abhaz tarafın bu çağrısını dikkate almayıp Abhazya toprakları üzerinde casus uçakları uçuruyor ve bunu da İsrail'den aldığı uçaklarla yapıyor. Nitekim, Devlet Başkanı Saakaşvili, birkaç gün önce Gürcistan'ın elinde 40 insansız casus uçağı olduğunu, bunların İsrail'den satın alındıklarını, ihtiyaca göre polis ve askerî birliklere verildiklerini açıklamış bulunuyor. Böylece, insansız casus uçaklarında bir numara olan İsrail, başka yerlere ek olarak son bilgilerin ışığında Abhaz-Gürcü ihtilafında da kendini göstermiş oluyor.

İki ay içinde iki insansız casus uçağı düşürülen Gürcistan, acaba bundan sonra da bu uçakları Abhazya toprakları üzerinde uçurmaya devam edecek mi? Ederse uçaklarının düşürülme ihtimali son olaydan da anlaşıldığı gibi yüksek. Bu uçaklar her ne kadar inkar etse de yine Rus ve Abhaz uçaklarının hedefi olacaklar. Bu, bugünden belli. Bakalım Gürcistan ne yapacak?"

Gürcü-Abhaz ihtilafındaki yeni unsur olan insansız casus uçakları konusunda 10 gün kadar önce yazdığım yazıyı yukarıda okuduğunuz bölümle bitirirken Gürcistan'ın bundan sonra ne yapacağını sormuştum.

Bu sorumuzun cevabı fazla gecikmedi; soru geçen pazar günü meydana geldiği iddia edilen yeni bir olay ve bu olaya Gürcistan'ın verdiği tepkiyle bir ölçüde cevabını bulmuş oldu. İddia edilen olay, Abhaz tarafının iki yeni Gürcü casus uçağını toprakları üzerinde uçarken düşürmesini açıklamasıydı. Abhaz Cumhurbaşkanı Bagapş'in temsilcisi Kişmaria, söz konusu casus uçakların Abhaz uçaksavar güçleri tarafından düşürüldüğünü ve Abhaz makamlarının uçakların enkazını aradıklarını haber ajanslarını bildirdi. Abhaz tarafının bu iddiasını cevaplandıran Gürcü Dışişleri Bakanlığı yetkilisi Gigayuri de, "Bu iddia tamamen saçma bir yanlış bilgilendirmeden ibarettir." dedi. Gürcü Dışişleri Bakanlığı daha sonra yaptığı açıklamada ise casus uçaklarının Rusya'nın askerî müdahalesi hakkında bilgi toplamak için Gürcistan'ın egemen hava sahasında uçmaya devam edeceklerini belirtti.

Abhaz tarafının iki uçak düşürdükleri yolundaki iddiasının bugün itibarıyla ne kadar doğru olduğunu söyleyebilecek durumda değiliz elbette. Ancak, Gürcü tarafının daha önceki uçak düşürme iddialarını ilk elde reddettiğini, daha sonra ise kabul etmek zorunda kaldığını biliyoruz. Bu bakımdan iddianın ispatlanması için Abhaz tarafının enkazları bulması ve bunları medyaya göstermesi gerekiyor. Bunu da bekleyeceğiz; ancak enkazlar bulunamazsa iddianın yanlış olduğuna da hükmedeceğiz.

Diğer yandan, Gürcü tarafın casus uçakları uçurmaya devam edeceklerini açıkça ilan etmesi, bundan sonra bu konuda yeni olay ve gelişmelerin beklenmesi gerektiğini de ortaya koyuyor elbette.

Son bir yıl öncesine kadar insansız casus uçağı unsuru olmayan Gürcü-Abhaz-Rus ihtilafına şimdi bu yeni unsur ve buna karşı kullanılan taktikler de dâhil olmuş oluyor ve bu arada bu uçakların üreticisi İsrail de uçaklar

düştükçe eksik ve gediğini görüyor, muhtemelen yeni teknik bilgiler ediniyor, bunlardan faydalanarak uçaklarını daha da geliştirmeyi planlıyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İran, Clinton; Obama ve diğerleri

Fikret Ertan 2008.05.08

Amerikan başkanlık aday kampanyasında dış politika konuları öne çıkmamış bulunuyor. Tabii bunun bir istisnası da yok değil: İran ve nükleer programı.

İran ve nükleer programı Demokrat Parti başkan adayları Hillary Clinton ve Barack Obama'nın değişik beyanları ile yeni ve tehlikeli bir boyut kazanmış bulunuyor. Bu çerçevede özellikle Clinton'ın, 22 Nisan günü ABC Televizyonu'nun Günaydın Amerika adlı programında kendisine sorulan 'İran İsrail'e saldırırsa ne yaparsınız?' şeklindeki soruya verdiği cevap oldukça manidar, tehlikeli ve yersiz bulunuyor.

Bayan Clinton'ın soruya cevabı şöyle: 'Şayet ben başkan olursam İran'a saldıracağımızı İranlıların bilmesini isterim. Önümüzdeki 10 yıl içinde budalaca bir şekilde İsrail'e saldırmayı düşünebilirler; biz de o zaman onları yok edebiliriz.'

Clinton ortalığı karıştıran, endişe ve tepkilere yol açan bu sözlerinden dolayı pişman da değil; sözlerinin arkasında durmaya da devam ediyor. Nitekim, 'Bu sözlerden pişman mısınız?' şeklindeki soruya 'Niye pişman olayım? Çeşitli sebeplerle birçoğumuzun bağları ve hisleri olan ülkeye, müttefikimize İran'ın saldırması halinde ne yapacağım şeklinde bir soru soruldu bana. Evet, o zaman biz İran'a karşı muazzam bir misillemede bulunacağız' diye cevap verdi ve tavrını bir kere daha ortaya koyarken bu defa 'yok etme (obliterate)' fiilini değil 'misilleme' fiilini kullandı. Şüphesiz bu bir geri adım; Clinton önce 'yok ederim' diyor; sonra da 'misillemede bulunuruz' diyor; ama her halükârda İran'a saldırabileceğini de şimdiden söylemiş oluyor.

Diğer yandan, öteki başkan adayı Senatör Barack Obama, Bayan Clinton'ın bu sözlerini eleştiriyor, bunların söylenmemesi gereken sözler olduğunu söylüyor ve şöyle diyor: "Kullanılan bu dil George Bush'u yansıtır. Bu dilin yerine George Bush'ta gördüğümüz kovboy diplomasisi ya da olmayan diplomasi yerine dünyaya biz bunlardan vazgeçiyoruz mesajını verecek bir dil kullanmalıyız."

Obama böyle söylüyor, Bayan Clinton'ı sorumsuzlukla suçluyor ama bu arada kendisi de geçen pazar gecesi İsrail'e bir saldırı olursa Amerika'nın bu ülkeyi 'nükleer ya da başka yolla' savunacağını da ilan etmiş bulunuyor. Obama'nın bu çerçevede 'nükleer' kelimesini kullanması da gayet manidar. Bayan Clinton'ın kullandığı dili eleştiren Obama, ondan da ileriye giderek 'nükleer' sözünü ortaya atmış oluyor ki, bugüne kadar hiçbir yönetim mensubu ya da politikası İran konusunda 'nükleer karşılık' sözünü kullanmamıştı. Hatta Başkan Bush bile bu sözü kullanmamış, hep söylediği gibi 'bütün seçeneklerin masada olduğunu' açıklamakla yetinmişti, o kadar. Nitekim, Savunma Bakanı Robert Gates birkaç gün önce Bush'un tavrını tekrarlayarak 'İran nükleer silah edinmede kararlı. Savaş felaket olur. Ancak askerî seçenek de masada olmalıdır' diye konuşmuştu.

Cumhuriyetçi aday Senatör John McCain'e gelince; geçen yıl bir vesileyle İran'ın bombalanmasından söz eden senatör, bugünlerde bombalama sözü etmiyor, sadece savaşın mutlaka son çare olması gerektiğini söylüyor.

Başkan adayları ve yönetim, İran ve nükleer programı konusunda bu sözleri ederlerken herhangi bir askerî seçeneği uygulayacak olan askeriye ise hem adaylardan ve hem de yönetimden çok daha basiretli ve ihtiyatlı bir dil kullanıyor. Bu bapta en son Genelkurmay Başkanı Amiral Mullen mesela 'Herhangi bir çatışma

durumuna girmeyeceğimiz konusunda çok umutluyum. İran ve liderliği konusundaki endişeleri paylaşıyorum; ancak askerî seçenekleri masada tutmakla birlikte aynı zamanda malî, diplomatik ve siyasî baskıları artırmamızın önemli olduğuna inanıyorum.' diyor.

İran konusundaki Amerika'daki son sözler, tartışmalar ve yaklaşımlar bugün böyle; siyasiler atıp tutarken askerler daha ılımlı ve ihtiyatlı sözler sarfediyorlar.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Rusya'da yeni dönem

Fikret Ertan 2008.05.11

Bu haftaya kadar Rusya'da iktidar tek adamın elindeydi: Vladimir Putin. 2000 yılından bu yana devlet başkanı olarak Rusya'yı yöneten Putin, artık başbakan; devlet başkanlığı koltuğunda da yıllardır koruyup kolladığı sadık adamı Dimitri Medvedev oturuyor.

Sekiz yıllık döneminde başbakanlara rağmen bütün ipleri elinde tutan, devlet başkanlığı makamını başbakanlık makamı lehine güçlendiren Putin, şimdi zayıflattığı başkanlık makamında Rusya'da yeni bir dönemi açmaya hazırlanıyor.

Bu yeni dönem bugünden bakıldığında çifte iktidar görüntüsü veriyor. Buna kimileri 'diarşi rejimi' diyorlar; yani iki başlı yönetim.

Bu çerçevede, birinci iktidar odağı ya da merkezi elbette Devlet Başkanı Medvedev'in oturduğu Kremlin Sarayı; ikincisi ise hükümet ve başbakanın görev yaptığı Beyaz Saray oluyor.

Rusya Anayasası'na göre, devlet başkanlığı makamı güçlü bir makam. Devlet başkanı başkomutan; genel dış ilişkiler ve güvenlik konularında da başkan söz sahibi; ülkeyi ilgilendiren diğer genel konularda da politika belirleyebiliyor ayrıca. Diğer yandan başbakan ve hükümet, özellikle sosyal ve ekonomik konularda alınan kararları, belirlenen politikaları uygulamak, hayata geçirmekle görevli.

Kâğıt üzerinde iktidar dengesi böyle; ama fiiliyatta Putin bu haftaya kadar hemen her şeyi kontrol eden, hükümet ve başbakanı gölgede bırakan olağanüstü güce sahipti. Şimdi bu gücü bırakarak zayıf bir başbakanlık makamına oturmuş bulunuyor; ancak Putin daha başbakan olmadan önce aldığı birtakım karar ve imzaladığı kararnamelerle başbakanlık makamını güçlendirme, yeni yetkilerle donatmaya da başlamış bulunuyor.

Bunlardan en önemlisi, geçen hafta imzaladığı önemli bir kararname sayılır. Bununla Putin, bölge valilerinin denetimlerini devlet başkanlığı makamından alıp bunları bundan böyle başbakanlık makamına devrederken bir başka kararname ile de mahalli devlet görevlilerini bölge valilerine karşı sorumlu yapıyor. Putin, bu kararnamelerle şüphesiz Rusya'nın bölgelerini bundan böyle de kendi kontrolünde tutmayı hedefliyor.

Yeri gelmişken söyleyelim, Putin ilk Devlet Başkanı Boris Yeltsin döneminde merkezi hiçe sayarak kontrolsüz bir şekilde özerklik kazanan bölgeleri, çıkardığı kanunlarla yeniden merkeze tabi kılmış, böylece bunları sıkı kontrol altına almıştı. Oblast, kray, cumhuriyet, okruge federal şehirler olarak değişik isimlerle anılan bölgeler, Rusya'nın yönetimi bakımından son derece önemli bir unsur; zira bölgeleri kontrol eden Rusya'yı da kontrol eder; çünkü Rusya'yı Rusya yapan bölgelerdeki muazzam enerji, maden ve diğer kaynaklardır. Kısacası bunlar ve bunları elinde tutanlar kontrol edilirse Rusya parçalanmaz, ilerler, güçlenir. Nitekim; Putin de bu

düşünceden hareketle 8 yıllık iktidar döneminde bölgelere büyük önem vermişti. Şimdi bunu başbakan olarak da muhafaza etmeye kararlı görünüyor.

Diğer yandan Putin, devlet başkanı koltuğunda otururken hükümeti ve kendisini güçlendirecek başka hamleler yapmış, başka kararlar da almış bulunuyor. Mesela kendi adamlarını başbakanlık makamında önemli görevlere atadığı söyleniyor. Buna ilaveten hükümeti güçlendirecek başka tedbirler ve kararların da başkanı olduğu Birleşik Rusya Partisi tarafından hazırlanmakta olduğu da bildiriliyor.

Bütün bunlar bize Rusya'daki yeni döneme yine Putin'in damgasını vurmaya devam edeceğini gösterirken, esas iktidarın Medvedev'de değil Putin'de olacağına işaret ediyor şüphesiz. Ancak bu arada Medvedev'in Putin'in bu esas iktidarına karşı nasıl bir tutum içinde olacağı, Putin'in yaptığı her şeye rıza gösterip göstermeyeceği de bilinmiyor. Bunu da herhalde zaman içinde görebileceğiz. Kısaca söyleyelim, Rusya'da şüphesiz yeni bir dönem başladı; ancak bu yeni dönem yine Putin'in hakim olacağı bir dönem olacak. Benim buna hiç şüphem yok...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Veda hediyesi...

Fikret Ertan 2008.05.13

Geçen ay yapılan NATO Bükreş Zirvesi'nde birkaç önemli karar alındı. Bunlardan en önemlilerinden birisi de NATO'nun Amerika'nın kurmakta olduğu BMDS denen balistik füze savunma sistemini destekleme kararı almasıydı. NATO bu kararla yaklaşık 10 yıldır süren BMD gerekli mi, gereksiz mi tartışmalarına son verirken kendisinin de düşündüğü benzer sistemin Amerikan sistemiyle nasıl bağlantılı hale getirilebileceğinin çalışmasını da başlatmıştı.

NATO'nun bu çalışmaları devam ediyor; ancak hangi safhada bilinmiyor; Amerika ise sistemin Avrupa ayakları olacak olan Çek Cumhuriyeti'nde kuracağı radar ve Polonya'da konuşlandıracağı önleyici füze sistemi ile ilgili olarak bu ülkelerle son görüşmeleri yapıyor, önümüzdeki ay anlaşmalara imza koymayı planlıyor. Kısacası, Amerikan sistemi başka yerlerden sonra Avrupa'da da hayata geçme safhasına doğru ilerliyor.

Devreye girdiğinde entegre ve katmanlı bir sistem olacak olan BMDS genel olarak bugün hem deneme, hem konuşlandırma bakımlarından oldukça ileri bir safhada bulunuyor zaten. Karada konuşlu önleyici füzeler (interceptors) bakımından bugün sistem Alaska-Fort Greely'de çalışır vaziyette 16, California-Vandenberg Hava Üssü'nde ise 2 adet füzeye sahip. Bu yıl sonuna kadar da bu yerlerdeki toplam füze sayısı 24'e çıkacak.

Bu füzelerle bağlantılı olarak çalışacak olan X-Band radarlarda ise oldukça önemli hamleler yapılmış bulunuyor. Bugün Pasifik Okyanusu'nda seyyar platform diye geçen sayısı açıklanmayan savaş gemilerinde bu radarlar faal durumdadır. Karada konuşlu bu radarlardan birisi ise Japonya'da Şariki'de bulunuyor.

Gerektiğinde taşınabilir özelliğe sahip, yüksek enerji ışınlarıyla çalışan ve 4.700 kilometre öteden havada bir top büyüklüğündeki nesneyi bile tespit edebilen bu radarlar, kendi türünde radar teknolojisinin ulaştığı son aşama olarak kabul ediliyor.

Ne ilginç ve anlamlı ki, bu radarlar bugünlerde İsrail'de söz konusu olacak. Haberlerde yarın İsrail'i son defa ziyaret edecek olan Başkan Bush'un bu radarlardan İsrail'e vermeyi teklif edeceği bildiriliyor. Amerika ile İsrail arasında balistik füzelere karşı koymada yıllardır daha sıkı ilişkiler kurulmasını savunan Cumhuriyetçi Parti

Illinois Temsilcisi Mark Kirk, bu bağlamda Ortadoğu barış sürecinden sonra X-Band radarların muhtemelen Bush'un ziyaretinin ikinci gündem maddesi olacağını söylüyor.

Esasen, Kirk ile Cumhuriyetçi Parti California Temsilcisi Bayan Jane Harman'ın birlikte kaleme aldıkları 5 Mayıs tarihli Başkan Bush'a sunulan ve Temsilciler Meclisi Silahlı Kuvvetler Komitesi'nin önemli isimleri de dahil olmak üzere 70 kadar Kongre üyesinin imzalarını taşıyan bir mektupta Başkan'dan İsrail'e Amerikan sistemi ile tamamen entegre olacak X-Band radarları teklif etmesi talep edilmiş bulunuluyor.

Bush yönetimi söz konusu haberler ve mektup konusunda herhangi bir bilgi vermiyor, yorum yapmıyor, sadece Bush'un ziyareti sırasında herhangi bir resmî açıklamanın yapılmayacağını söylüyor, o kadar. Diğer yandan Pentagon'un BMDS'den sorumlu Füze Savunma Dairesi (MDA) Sözcüsü Lehner ise İsrail'e teklif edileceği söylenen radar konusunun bir 'politika meselesi' olduğuna işaret etmekle yetiniyor ve böylece kararın yönetime ait olacağını ima ediyor.

Haberler doğru çıkar ve Amerika İsrail'e X-Band radar verirse ne olur? Şüphesiz bu radar İsrail'in zaten var olan ARROW adlı balistik füzelere karşı koyma sistemini görülmedik ölçüde güçlendirir. O kadar ki, İran'ın Şahap füzelerinin İran'dan İsrail'e ulaşma süresi olan 11 dakikalık uçuş süresinin tespitini yarıya kadar indirebilir. Bu da stratejik bakımdan İsrail'e, İran'a karşı büyük avantaj kazandırır elbette.

X-Band radar belki bazılarının iddia ettiği gibi Bush'un İsrail'e son ve muhtemelen en büyük veda hediyesi olacak, kim bilir?..

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Rus petrolü

Fikret Ertan 2008.05.15

Petrol fiyatları aldı başını gidiyor. Fiyatlar 125 dolar/varil civarında seyrederken bazı tahminlere göre fiyatların 200 dolar/varile kadar çıkabileceği de ima ediliyor. Goldman Sachs adlı ünlü kuruluşun tahmini mesela böyle.

Fiyatların yükseklerde seyretmesinde şüphesiz birçok faktör rol oynuyor. Bu çerçevede arz-talep dengesinin kurulmasından jeopolitik gelişmelere, spekülasyon oyunlarından OPEC politikalarına kadar birçok unsuru saymak mümkün.

Ancak temel faktör şüphesiz gittikçe artan global talep ve bunu karşılamakta zorlanan global arz elbette. Global talep de şüphesiz başta Hindistan ve Çin olmak üzere gelişmekte olan ülkelere kaynaklanıyor.

Global arz yüzde 30 civarında OPEC ve gerisi OPEC dışı ülkeler tarafından karşılanıyor. OPEC dışı arzda Rusya çok önemli bir paya sahip. Esasen Rusya yaklaşık 10 yıldır dünya ham petrol üretiminde S. Arabistan ile yarışıyor, zaman zaman bu ülkeyi geçiyor da. Bir fikir vermek açısından S. Arabistan'ın son üç yıldaki üretimine baktığımızda şöyle bir tablo ortaya çıkıyor: 2005'te günde 9,55, 2006'da 9,15 ve geçen yıl 8,72 milyon varil ham petrol üretmiş bu ülke. Bu da şüphesiz Suud üretiminde azalan bir trendi gösteriyor. Ancak S. Arabistan, üretiminin neredeyse tamamını ihraç ederken, Rusya ise üretiminin aşağı yukarı yarısını ihraç ediyor, kalan yarısını da kendisi kullanıyor. Mesela, geçen şubatta 3,99, nisanda da 4,52 milyon varil ham petrolü dışarıya satmıştı. Buna da burada dikkat çekmiş olalım.

Milletlerarası Enerji Ajansı (IEA)'na göre Rusya'nın bu yılın ilk üç ayındaki ham petrol üretimi ortalama olarak günde 10 milyon varil civarında gerçekleşmiş bulunuyor. Rusya üretimini daha da artırmak istiyor. Nitekim, bu

yıl başlarında Rus Ekonomik Kalkınma ve Ticaret Bakanlığı ülkenin enerji sektörünü geliştirmek için bir plan hazırlandığını duyurmuştu. Bu plana göre, ham petrol üretimi 2007 yılındaki 9,87 varil/ günden 2015 yılına kadar 11,23, 2020 yılına kadar da 11,94 milyon varile çıkarılacaktı.

Ne var ki, bu iddialı plana rağmen Rusya'nın ham petrol üretimi beklenenin aksine düşmüş bulunuyor. Hem IEA tahmini ve hem de Rus hükümet verileri düşüşün bu yılın ilk üç ayında yüzde 1 civarında gerçekleştiğini ortaya koyuyor. Rusya Sanayi ve Enerji Bakanlığı'na göre, nisan üretimi marta göre yüzde 2'den fazla düşerek 9,76 varilden 9,72 varile inmiş bulunuyor.

İşte bu son düşüşten sonra global piyasanın istikrarı bakımından son derece önemli olan Rus ham petrol arzının geleceği üzerinde bazı şüpheler belirmiş bulunuyor. Şüphesiz bu konuda çelişkili görüşler belirtiliyor. Rusya'nın en büyük petrol şirketlerinden olan Lukoil yetkilisi Fedun, ülkenin ham petrol üretiminin azalabileceği ikazını yaparken önümüzdeki 10 yıllık dönem içinde üretimi 8,5-9 milyon varil seviyesinde tutabilmek için milyarlarca rublelik yatırım gerektiğini söylüyor.

Diğer yandan, Gazpromneft CEO'su Dyukov ise bu görüşe katılmıyor, Rusya'nın ham petrol üretiminin 2030-2040 yıllarına kadar artmaya devam edeceğinin altını çiziyor, önemli bir düşüşün 2050-2060'tan önce beklenmemesi gerektiğini söylüyor.

Bu görüşlere ilaveten üretimdeki son düşüşün arızı sebeplerden kaynaklandığını söyleyenler de var. Bunlara göre, mevsim şartları, bazı petrol sahalarında yaşanan elektrik enerjisi sıkıntısı bunlardan bazıları.

Ancak hangi sebeplerle olursa olsun Rusya'nın ham petrol üretimindeki genel tabloda görünenler ve muhtemel düşüş haberlerinin global fiyatlar üzerinde önemli bir etkide bulunduğu da bir gerçek.

Türkiye'nin ham petrol ihtiyacının karşılanmasında önemli bir paya sahip Rus petrolü ile ilgili son gelişmeler ve tahminler böyle. Rus petrolü hem bugün ve hem de yarın global piyasanın önemli bir unsuru olarak çok önemli roller oynayacak kısacası.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Pakistan sesini yükseltiyor

Fikret Ertan 2008.05.18

Damadola adlı bir yerden ilk defa bu köşede iki yıl kadar önce söz etmiştim. Burası bize çok uzak bir coğrafyada bulunan, muhtemelen birkaç yüz kişinin yaşadığı, Pakistan'ın kısaca FATA diye bilinen federal aşiretler bölgesinde bulunan küçük bir Peştun köyü.

Köyde bir ev, 2006 yılı Ocak ayında Amerikan Merkezi Haberalma Teşkilatı (CIA) ve Amerikan Hava Kuvvetleri'nin birlikte düzenledikleri saldırıya hedef olmuş, saldırıda CIA'in Predator adlı silahlı insansız uçakları ve muhtemelen F-16'lardan atılan klasik bombalar kullanılmış, sonuçta 4-5 El Kaide militanının yanı sıra aralarında kadın ve çocukların da bulunduğu toplam 18 kişi ölmüştü.

Damadola, iki yıl kadar aradan sonra bu hafta yine bir saldırıyla gündeme gelmiş bulunuyor. Çarşamba günü bir Amerikan Predator uçağı ile yapılan bu defaki saldırıda 14 kişi hayatlarını kaybederken konunun ilk saldırının aksine bu defa büyüyüp Pakistan-Amerika ve ISAF-NATO arasında tartışmaya yol açacağı anlaşıyor. Nitekim, bunun böyle olacağı Pakistan'ın bu tür saldırılara karşı ilk defa Afganistan'daki ISAF'a protesto notası vermesinden de belli sayılır. Pakistan, iki gün önce sunduğu notaya ilaveten kendisi, Afganistan ve ISAF

arasında var olan, diplomat ve askerlerden meydana gelen ve bu tür olay ya da saldırıları görüşen üçlü komisyonu toplantıya çağırmış bulunuyor. Bunun yanı sıra Pakistan söz konusu saldırıyı Amerika ile de görüşecek. Bu çerçevede Pakistan Başbakanı Geylani, bugün Mısır'ın Şarm el Şeyh şehrinde yapılacak Dünya Ekonomik Forumu toplantısında saldırıyı Başkan Bush ile konuşacak, açıklama isteyecek.

Pakistan'ın Afganistan kaynaklı kendi topraklarına karşı yapılan Amerikan saldırılarına karşı ilk defa tavır alması, şüphesiz yeni ve önemli bir gelişme; zira Pakistan daha öncesi çok sayıdaki bu saldırıları ya hafif sitemlerle geçiştiriyor ya da görmezden, duymazdan geliyordu.

Bize göre bunun sebebi de Amerikan istihbarat şeflerinin Pakistanlı muhatapları ile geçen ocak ayında vardıkları anlaşmaydı. Hatırlanacağı gibi Amerikan Milli İstihbarat Dairesi Başkanı Amiral McConnell ile CIA Başkanı General Hayden, ocak ayında Pakistan'a gizli bir ziyaret yapıp CIA'nın Pakistan'ın El Kaide ve Taliban militanlarının barındıkları aşiretler bölgesindeki faaliyetlerini artırması için Pakistan'dan izin ve onay almaya çalışmışlardı. Ancak haberlere göre, Pakistanlı yetkililer bu izin ve onayı resmen vermemiş, sadece insansız hava araçlarından söz konusu bölgelerde ortaklaşa daha çok faydalanılması konusunda anlaşmış, böylece bir bakıma Amerika'ya serbest hareket imkânı da tanımışlardı.

Bunun sonucunda da Amerika, Afganistan-Pakistan sınırlarındaki örtülü askerî faaliyetlerini son üç-dört aydır artırmış ve son üç ayda Predatorlerle en az üç imha saldırısı yapmıştı. Bugün anlattığımız son Damadola saldırısı, bilinen dördüncü saldırı oluyor. Daha önce ise Predatorler 29 Ocak 2008 günü Kuzey Veziristan'ın Mir Ali bölgesindeki bir köy evine füzelerle saldırmış, sonuçta aralarında Libyalı Ebu Leyt el Libi adlı önemli bir El Kaide liderinin bulunduğu Arap, Özbek ve Taliban militanlarından meydana gelen 11 kişilik bir grubu öldürmüşlerdi.

Geçen şubat ayında da aynı bölgelerde yine 12 kişi Predatorler tarafından atılan füzelerle hayatlarını kaybetmişlerdi. Üçüncü saldırı da mart ayında Vana yakınlarında meydana gelmişti. Bu saldırıların daha önceleri de var elbette. 13 Mayıs 2005 günü Hişam el Yemeni ve arkadaşları, 3 Aralık 2005 günü de Ebu Hamza Rabia, Predatorlerin kurbanı olmuşlardı mesela.

Kısaca söyleyelim; bugüne kadar saldırılar konusunda Amerika'ya fazla ses çıkarmayan Pakistan'ın yeni hükümetle birlikte sesini yükselteceği, tavrını sertleştireceği anlaşıyor; ama nereye ve ne kadar, bunu bugünden söylemek mümkün değil.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Medvedev'in Kazakistan ziyareti

Fikret Ertan 2008.05.20

Rusya'nın yeni Devlet Başkanı Medvedev ilk resmi yurtdışı ziyaretini bu hafta Kazakistan'a yapıyor. Önümüzdeki perşembe ve cuma gerçekleşecek olan bu ziyareti takiben Medvedev Çin'e de gidecek.

Yeni Rus liderin ilk yurtdışı ziyaretini Kazakistan'a yapması şüphesiz anlamlı ve önemli bir olay sayılır. Bu bakımdan bu hafta gözler Astana'da olacak, zira iki ülke ilişkileri sadece kendilerini değil, özellikle enerji ve boru hatları dolayısıyla AB'den ABD'ye, bölge ülkelerinden Türkiye'ye kadar birçok ülkeyi yakından ve önemle ilgilendiriyor.

Esasen iki ülke arasındaki ilişkiler son yıllarda gittikçe gelişiyor, çeşitleniyor. Mesela ikili ticarete baktığımızda ticaret hacminin 2003 yılından bu yana neredeyse üç kat arttığını görüyoruz. 2003'te 5,5 milyar dolar olan

hacim 2007'de 16,3 milyar dolara ulaşmış bulunurken artışın bu yıl da devam etmesi bekleniyor. Bu arada bu artışın özellikle enerji ve tahıl fiyatlarında yaşanan artışlardan kaynaklandığına da işaret etmek gerekiyor elbette.

Ticarette durum böyleyken askerî alanda da önemli gelişmeler kaydediliyor. Bu çerçevede mesela son günlerde Kazakistan'ın jest babında Rusya'ya bazı önemli askerî ihaleler vermeyi vaat ettiği haberlerde yer alıyor. Bu da özellikle Hazar Denizi'nde görev yapan Kazak donanması ile ilgili ihaleler. Kazak Savunma Bakanı Ahmetov bunlarla ilgili olarak Kazak donanmasının ihtiyacı olan küçük gemilerin Kazak-Rus ortak şirketi Zenit'e ait olan Batı Kazakistan'daki Uralsk tersanesinde, daha büyük gemilerin ise St. Petersburg ve Tataristan tersanelerinde inşa edileceğini açıklamış bulunuyor.

Diğer yandan, Ahmetov, Kazakistan hava savunma sistemleri için de Rus silah sistemlerine öncelik tanıyacaklarını da söylüyor. Ülkesinin yakında Rus S-300 Favorit, daha sonraları da S-400 Triumph sistemleri satın alacağını belirtiyor.

Enerji alanında ise iki ülke zaten çok yakın ve sıkı ilişkilere sahipler. Malum, Kazakistan, ham petrolünün çok büyük bir kısmını Rusya üzerinden dünyaya ihraç ediyor. Dev Tengiz petrol yatağından çıkan petrol Hazar Boru Hattı Konsorsiyumu (CPC)'na ait hattan Rusya'nın Karadeniz'deki Novorossisk Limanı'na geliyor ve buradan da tankerlerle Boğazları geçip dünyaya ulaşıyor.

CPC'den geçip dünyaya ulaşan Kazak petrolü geçen yıl 32,6 milyon ton civarındaydı. Zaten CPC hattının kapasitesi de bu civarda. Ancak Kazakistan bu hattın kapasitesinin yakın bir zamanda 50 milyon, 2012'de de 67 milyon tona çıkarılmasını istiyor. Bu konuda Rusya ile bir ön mutabakata da varıldığı yönünde haberler de medyada yer alıyor; ancak bunlar henüz doğrulanmamış bulunuyor. Esasen, CPC'nin kapasite artırımı konusunda hâlâ fizibilite çalışmaları yapılıyor ve bunların eylül ayında tamamlanması bekleniyor. İşte bu konu Medvedev'in Kazak yetkililerle ele alacağı öncelikli bir konu olarak ortada duruyor.

Buna ilaveten görüşmelerde Kazakistan'da Bakü-Tiflis-Ceyhan (BTC) hattıyla ilgili olarak ortaya çıkan son gelişmeler ve bu ülkenin bu hatta yeni bir önem atfetmesi de elbette söz konusu olacak. Kazakistan Senatosu geçen ay onayladığı Kazakistan ile Azerbaycan arasındaki enerji ihraç anlaşmasıyla Kazak petrolünün BTC üzerinden de dış dünyaya sunulmasının kapısını açmış bulunuyor. Bunun da ötesinde aynı anlaşmada yer alan Kazakistan-Hazar Ulaşım Sistemi (KCTS) projesi ile de Kazak petrolünün Hazar'dan BTC'ye ulaştırılmasının altyapısının yapılması da resmiyet kazanmış bulunuyor. Kısacası, Kazakistan gelecekte Hazar'ın altından geçecek petrol boru hattının ilk adımını bu projeyle atmış oluyor ve bu da şüphesiz Kazak petrolünün ihracat tekeli elinde tutmak isteyen Rusya'yı oldukça tedirgin etmiş bulunuyor. Bu konu da elbette Medvedev'in ziyaretinde ele alınacak. Başta da dediğimiz gibi Medvedev'in ziyareti önemli ve biz dahil pek çok ülkeyi yakından ilgilendiriyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Gazprom ve yeni başkan

Fikret Ertan 2008.05.22

Başbakan Vladimir Putin yeni hükümetinde önemli değişiklikler yapmış bulunuyor. Bunlardan en önemlisi 'süper bakanlar' da denen yedi başbakan yardımcısından meydana gelen bir oluşum.

Çok önemli görevleri üstlenen başbakan yardımcılarında beşi normal başbakan yardımcısı, ki bunlar Sergey Ivanov, Aleksandr Zuckov, Igor Seçin, Sergey Sobyenin ve Aleksey Kudrin. Diğer iki başbakan yardımcısı ise

başbakan birinci yardımcılar; yani bunlar diğerlerinden üstün konumdalar. Putin'in devlet başkanlığı görevlilerinden Igor Şuvalov ve Putin selefi eski Başbakan Viktor Zubkov bunlar.

Putin'in geçen eylül ayında sürpriz bir şekilde başbakan olarak atadığı ve bu aya kadar görev yapan Zubkov başbakan birinci yardımcısı olarak Rus tarımını canlandırmak ve yeniden yapılandırmaktan sorumlu olacak.

Bu önemli göreve ilaveten Zubkov, Rusya'nın en önemli ve en büyük şirketi olan enerji devi Gazprom'un da başkanlığını üstlenecek. Gazprom'un CEO'su Aleks Miller'in geçenlerde Manchester'da yaptığı açıklamaya göre şirketin yıllık hissedarlar toplantısının yapılacağı 27 Haziran günü Zubkov yeni başkan olarak seçilecek. Böylece Zubkov, devlet başkanı olduğu için başkanlık koltuğunu boşaltan Dimitri Medvedev'den sonra Gazprom'un yeni başkanı olarak bu dev şirketi yönetecek.

Putin'in devlet başkanlığı döneminde kendisinden çok faydalandığı Zubkov, Putin'e birçok bakımdan çok yakın birisi. 67 yaşındaki Zubkov'un Başbakan Vladimir Putin ile yakınlığı her ikisinin St. Petersburg belediyesinde birlikte çalıştıkları döneme kadar gidiyor. Zubkov'un başbakan olmadan önceki son görevi Federal Mali İzleme Dairesi başkanlığıydı. 2004 yılından 2007 yılına kadar bu dairenin başkanı olarak ana görevi Rusya'nın milletlerarası camia ve Mali Eylem Görev Kuvveti olarak bilinen global para aklama ve mali suçları izleyen teşkilat nezdindeki mali itibarını artırmak, bunların güvenini kazanmaktı. Zubkov bu konularda gerçekten başarılı bir performans sergiledi, Rusya'nın mali itibarını yükseltti.

Bu görevleri yerine getirirken şüphesiz birçok kanunsuz eylem ve bunların failleri hakkında birçok bilgi edindi, dosyalar düzenledi, kısacası Rusya'nın birçok nüfuzlu kişileri hakkında kimsenin bilmediği bilgilere ulaştı. Bu yüzden Zubkov'un Rusya'daki hem meşru ve hem de kanunsuz para hareketleri ve bunların sahipleri hakkında en çok bilgi sahibi olan kişi olduğu rahatlıkla söylenebilir ve bunun da Putin nezdindeki değerinin çok yüksek olmasını sağladığı, ayrıca sadakatının de ayrı bir avantaj olduğu ileri sürülebilir.

Bu özelliklere sahip Zubkov'un ayrıca çok metodik ve çok çalışkan birisi olduğu, özellikle zamanı iyi kullandığı, çevresindekilerden de bunları istediği söyleniyor. Herhangi bir işi zamanında yapmanın onun en önemli vasfı olduğu da belirtiliyor.

Viktor Zubkov önümüzdeki aydan itibaren Gazprom gibi bir devin bir numaralı yöneticisi ve sorumlusu olacak. Gazprom malum dünya enerji piyasalarına yön veren, bunu yaparken siyasi dengeleri etkileyebilen bir enerji devi. Rusya bakımından da bir dev ayrıca. Hem istihdam ve hem de federal bütçeye katkısı muazzam boyutlarda. Bütçeye katkısının toplam bütçenin yüzde 20'sine tekabül ettiği söyleniyor. Medyadan tarıma, sanayiden havacılığa kadar pek çok sahada yatırımları ve kuruluşları olan Gazprom, yetkililerine bakılırsa 2014 yılında dünyanın en büyük şirketi Amerikan Exxon Mobil'i geçerek birinci olacak.

Esasen enerji bakımından bakılırsa Gazprom zaten dünyanın birinci şirketi. Doğalgaz ve ham petrol üretimi birlikte değerlendirildiğinde toplam enerji satışıyla şirket dünya şampiyonu Suudi Arabistan'ı da geçiyor.

Viktor Zubkov işte böyle bir devin başkanı oluyor. Bu gerçekten çok önemli bir gelişme bize göre...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Rusya-Kazakistan-Çin

Vladimir Putin 2000 yılında devlet başkanı olduktan sonra ilk yurtdışı ziyaretini Belarus üzerinden Londra'ya yapmış ve bu o zaman Rusya'nın dış politikada önceliği Batı'ya vereceği şeklinde algılanmıştı.

Öyle de oldu. Putin ilk döneminde Batı ile ilişkileri düzeltmeye, geliştirmeye çalıştı. Putin'in halefi Rusya'nın çiçeği burnunda Devlet Başkanı Dimitri Medvedev'in ilk resmî dış ziyareti ise Doğu'ya doğru oldu. 7 Mayıs'ta koltuğuna oturan Medvedev bu hafta önce Kazakistan'a, sonra da Çin'e önemli ziyaretler yaptı.

Bu ziyaretler şüphesiz bugün Batı dünyası ile Kosova, Avrupa Konvansiyonel Kuvvetler Antlaşması (AKKA), NATO'nun genişlemesi, Gürcistan, enerji güvenliği ve Amerikan füzesavar sistemi (ABMS) konularında ciddi ihtilaf ve sıkıntılar yaşayan Rusya'dan Batı'ya verilen önemli mesajlar ve bu konularda Çin'in desteğini kazanmaya dönük hamlelerdi. Nitekim, mesela yayınlanan ortak bildiride ABMS 'Dünyanın farklı bölgelerinde kurulması planlanan füze savunma sistemleri stratejik denge ve istikrara yardımcı olmuyor, kitle imha silahlarının kontrolü ve yayılmasının önlenmesi çalışmalarını da baltalıyor şeklinde eleştirilerek Batı'ya ortak bir ikaz mesajı da gönderilmiş bulunuluyor. Mesajların ötesinde elbette bu ziyaretler başka konuları da ön plana çıkarmış oluyor. Bunlardan en önemlisi de Rusya ve Çin'in son dönemde birbirlerine duydukları ihtiyacın artmış olması gerçeği. Bunda da enerji politişinde ortaya çıkan önemli gelişmeler rol oynuyor. Şöyle ki artan enerji ihtiyacı, yükselen enerji fiyatları ve bu çerçevede ortaya çıkan rekabet Rusya ve Çin'in birbirlerine yaklaşımlarına yol açmış bulunuyor.

Bu konuda büyük bir enerji devi olan Rusya'nın eli Çin'e göre şüphesiz çok güçlü; ancak Orta Asya enerji kaynakları konusunda Çin'in yaptığı hamleler sonucu ortaya çıkmakta olan rekabet sebebiyle Rusya oldukça tedirgin; zira Çin başta Kazakistan olmak üzere diğer Orta Asya ülkeleri ile önemli enerji anlaşmaları için adımlar atıyor. Esasen Kazakistan ile Çin yaklaşık 10 yıldır Batı Kazakistan'daki dev petrol sahalarını Çin'in batisına bağlayacak dev bir petrol boru hattı üzerinde çalışıyorlar. Haberlere göre bu hattın tamamlanmasında son safhaya girilmiş bulunuluyor.

Diğer yandan Rusya kendi petrolünü de Çin'e ihraç etmek istiyor; ancak Rusya ile Çin arasındaki mesafenin çok uzun ve yüksek maliyetli olması bunu yıllardır önüyor, bu çerçevede düşünülen Rusya'ya ait Sibirya-Pasifik hattının uzatılması da bir türlü gerçekleşmiyor. Ancak bu konuda birtakım yeni çalışmalar da var. Medvedev, 20 Mayıs'ta Rus Rosneft şirketi ile Çin'in milli petrol şirketi arasında anlaşmanın eli kulağında olduğunu ima etmişti. Bu ne zaman gerçekleşir bilinmiyor; ancak Rus petrolünün Kazakistan üzerinden Çin'e sevki şansının daha yüksek olduğu yapılan çeşitli açıklamalardan anlaşılıyor. Nitekim, Kazakistan Devlet Başkanı Nursultan Nazarbayev, 22 Mayıs günü Medvedev ile yaptığı ortak basın toplantısında Rus lider ile bu konuyu ele aldıklarını, Rus petrolünün Kazak-Çin hattında Çin'e sevkini mümkün olabileceğini açıklamış bulunuyor.

Bu haber şüphesiz Kazakistan'ın son dönemde gittikçe artan değer ve önemini bir kere daha açık bir şekilde ortaya koyuyor ve bunun sonucu Kazakistan, Rusya ile Çin arasında önemli bir rol oynamaya aday görünüyor.

Esasen başka bakımlardan da Kazakistan gittikçe önem ve değer kazanan bir ülke. Uranyum zenginleştirme hamlelerinden silah sanayiinde kaydettiği gelişmelere kadar bu ülke yükselmekte olan yeni bir yıldız.

Medvedev'in 'doğu ziyareti' işte bunları da ortaya çıkardığı için çok önemliydi. Şüphesiz Rusya-Kazakistan-Çin ilişkilerinde önümüzdeki dönemde önemli gelişmeler olacak ve bunlar da Orta Asya jeopolitiğini elbette etkileyecek.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Odesa-Brodi-Gdansk hattı

Birçok ülke Rusya'nın enerji alanındaki hâkimiyetinden ve bu ülkeye olan bağımlılıklarından rahatsızlık duyuyor. Özellikle Avrupa Birliği ve bazı eski Sovyet cumhuriyetleri bu bağımlılıktan kurtulmak ya da bunu en aza indirmek için çeşitli projeler üzerinde çalışıyorlar.

Bu projelerden en önemlisi yıllardır konuşulan Odesa-Brodi boru hattının Polonya'ya kadar uzatılması ve böylece Rusya'nın devre dışı bırakılması. Bu hat geçen hafta Ukrayna'nın başkenti Kiev'de yapılan ve Estonya, Latvia, Letonya, Polonya, Gürcistan, Azerbaycan ve Ukrayna liderlerinin yanı sıra AB Enerji Temsilcisi Andris Piebalgs, BM, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT), Dünya Bankası, Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası ve çeşitli ülkelerden çok sayıda yetkilinin katıldığı iki gün süren zirvede enine boyuna ele alındı.

Hazar-Karadeniz-Baltık Enerji Zirvesi diye de bilinen bu zirve sonrasında açıklanan ortak bildiride tarafların bir 'Hazar enerji alanı' oluşturulması için mutabakata vardıkları belirtilirken hem Ukrayna, hem Gürcistan ve hem de Azeri liderler söz konusu alan ve boru hattı konusunda çok olumlu fikirler ortaya koydular. Esasen son zirve üçüncü zirveydi. İlk zirve Mayıs 2007'de Varşova'da, ikincisi Ekim 2007'de Vilnius'ta yapılmıştı. İlk zirvede hattın Ukrayna'da son bulan Brodi'den Polonya'ya uzatılması çalışmaları yapmak üzere bir proje şirketinin kurulması, ikincisinde de Azerbaycan, Gürcistan, Ukrayna, Polonya ve Letonya'dan meydana gelecek bir ortak şirketin projeyi yürütmesi kararı alınmıştı.

Kiev'deki son zirvede işte bu konuların yanı sıra hatla ilgili son gelişmeler görüşülürken hatla ilgili önemli ilerlemelerin de kaydedildiği anlaşıldı.

Bunlardan en önemlisi Azerbaycan'ın 16 Mayıs günü Gürcistan'ın Karadeniz kıyısında devreye soktuğu önemli bir petrol ihraç terminali. Kulevi'de hayata geçen bu terminal Gürcistan'ın Azeri petrolünü ihraç eden üçüncü ihraç terminali oluyor. Diğer ikisi malum Supsa ve Batum terminalleri. Azerbaycan bu terminallerden petrolünü Gürcü limanlarında tankerlerle dünyaya ihraç ediyor.

Azerbaycan devlet petrol şirketi SOCAR'ın çalışmaları sonucu açılan Kulevi terminali Gürcistan'ın Poti Limanı'nın yakınlarında bulunuyor. Kulevi'den 2008-2010 yılları arasında 5 milyon ton ham petrol ve petrol ürünleri sevk edilecek. 2010 yılından sonra da kapasitesinin 10 milyon tona, daha sonraları ise 20 milyon tona ulaştırılması hedefleniyor bugünden. Terminalin ileride sadece Azeri petrolünü değil, Kazak petrolünü de ihraç etmesi planlanıyor.

Kulevi terminalinin açılışı Azerbaycan'ın yurtdışı enerji yatırımlarına başlaması yönünden de son derece önemli bir gelişme sayılır; zira Azerbaycan artık sadece petrol çıkaran ve ihraç eden bir ülke olmaktan çıkıp aynı zamanda petrol ulaşım ve altyapı projelerini yurtdışında da gerçekleştiren ve buna devam edeceği anlaşılan bir ülke olurken Kulevi'den söz konusu Odesa-Brodi hattına petrol sağlamayı da vaat etmiş bulunuyor. Nitekim terminal açılışında konuşan Azeri Başbakan Artur Rasizade ve SOCAR Başkanı Abdullayev bu hususu teyit etmiş bulunuyorlar.

Bunlara ilaveten Azeri lider Aliyev de son Kiev Zirvesi'nde 'Azeri petrolü halen Karadeniz havzasına verilmektedir. Odesa-Brodi hattına da verilebilir. Ancak biz rafinaj, dağıtım da dahil daha geniş bir format içinde işbirliğini ve Azeri petrolünün Ukrayna ve komşu ülkeler pazarlarına girmesini de konuşuyoruz.' diyerek ülkesinin yeni petrol politikasının ipuçlarını vermiş bulunuyor. Bu şüphesiz ki aynı zamanda Odesa-Brodi hattının şansını da artıran önemli bir gelişme.

Odesa-Brodi hattı eğer uzatılabilirse Azeri-Kazak petrolü Polonya'nın Gdansk Limanı'na ulaştırılacak ve böylece Avrupa petrol arenasında Rusya'yı dışlayan yeni bir sayfa açılacak. Bunu bugünden dikkate almak gerekiyor.

Amerika-İran-İsrail üçgeni ve seyir füzeleri...

Fikret Ertan 2008.05.29

İran'ın nükleer programının bugün dünyanın en önemli konularından birisi olduğuna hiç şüphe yok; zira bu ülkenin sivil amaçlar dışında nükleer silah edinmesinin hem bölge ve hem de dünya dengelerini sarsacağı aşîkâr.

İşte bu yüzden konuyla ilgili pek çok haber, yorum medyada yer alıp duruyor. Bunlardan bazıları Amerika ve İsrail'in İran'a saldırma plan ve hazırlıklarından söz ediyor. Geçen hafta Jerusalem Post gazetesinde çıkan ve Başkan Bush'un önümüzdeki aylarda İran'a saldırma niyetinde olduğu; ancak Savunma Bakanı Gates ve Dışişleri Bakanı Rice'ın tereddütleri yüzünden bu konuda karar alınmadığı bildirilen, daha sonra Beyaz Saray tarafından şiddetle yalanlanan haber bunlardan biriydi.

Haber yalanlandı; ama diğer yandan Amerika'nın İran konusunda askerî seçenek de dahil olmak üzere her türlü seçeneğin masada olduğunu defalarca açıklandığı da bilinen bir gerçek.

Bu durumda haber yalanlansa da yalanlanmasa da dünya Amerika'nın İran'a saldırmayı düşündüğünü, bunu planladığını da iyi biliyor. Aynı şey İsrail için de söz konusu elbette. Bu ülke, varlığına yönelik tehdit olarak gördüğü nükleer programı durdurmak için gizli-açık çaba gösteriyor, muhtemel saldırı için de şüphesiz planlama yapıyor; ancak bu konuda fazla konuşmuyor, açık vermemeye çalışıyor.

Ne var ki, buna rağmen ara sıra ağızından bir şeyler kaçırmıyor da değil. Bugün istifa baskısıyla karşı karşıya olan Başbakan Olmert geçen yıl tam bu sıralarda Alman Focus Dergisi'ne verdiği röportaj sırasında sorulan 'İran BM'ye meydan okumaya devam ederse askerî harekât bir tercih olabilir mi?' şeklindeki soruya şöyle cevap vermişti: '...Hiç kimse askerî tercihi dışlamıyor. İran'ın nükleer programının tamamını imha etmek mümkün değildir; ancak programa, yıllarca geri bıraktıracak şekilde zarar vermek de mümkündür. Bu da 1000 Tomahawk Cruise füzelerinin 10 gün süreyle atılmasıyla olur.'

Olmert'in sözünü ettiği Cruise füzeleri bugünlerde yine gündemde. Bir gazete İsrail'in, İran'ın ARROW adlı İsrail füzelerine karşı sisteminden kaçabilecek Cruise füzeleri geliştirmeye çalıştığından endişe ettiğini yazıyor. İran'ın geçmiş yıllarda denizden atılabilen seyir füzeleri ürettiğini, hatta bunları başarıyla denediğini ben hatırlıyorum. Bugün sözü edilen füzeler muhtemelen ya bunlar ya bunların daha gelişmişleri. Ayrıca, İran'ın Ukrayna menşeli X-55 seyir füzelerine de sahip olduğu da söyleniyor.

Cruise füzeleri bizde seyir füzeleri olarak anılıyor. Amerika bu konuda dünya lideri. Tomahawk denen seyir füzesi en etkili ve en çok kullanılanı sayılır.. 2500 kilometrelik oldukça uzun menzile sahip, her türlü hava şartlarında kullanılabilen, 450 kilo kadar klasik patlayıcı taşıyan (istenirse nükleer başlık da takılabilen) Tomahawk'lar radarlara yakalanmayan, her türlü arazi şartlarına uyabilen, alçaktan uçan gerçekten etkili ve vurucu gücü yüksek füzeler.

Tomahawk'lar hem su üstü, hem su altı savaş gemileri ve hem de B-52 ve başka bombardıman uçaklarından atılabiliyorlar. Bir Tomahawk'ın maliyeti de aşağı yukarı 2 milyon dolar.

Amerika, Tomahawk'ları 1990'ların başından itibaren savaşlarda öncü vurucu güç olarak kullanıyor. Bu çerçevede, mesela bunların Birinci Körfez Savaşı, bundan sonra Irak'a yapılan çeşitli operasyonlar, 1995 Bosna Savaşı, 1999 Kosova Harekâtı, 2001 Afganistan Harekâtı ve son olarak Irak Savaşı'nda da önemli hedeflere karşı

çeşitli şekillerde atıldığı biliniyor. Bu bakımdan Amerika saldıracaksa bunun öncülüğü yine Tomahawklar yapacaklar. Ayrıca İsrail'in de denizden atılan seyir füzeleri var.

Ancak bu defa İran'ın da ya mevcut ya da geliştirmekte olduğu kendi seyir füzeleri ile Amerikan ve İsrail hedeflerini vurması da söz konusu.

Amerika-İran-İsrail üçgeninde seyir füzeleri önemli bir konu kısacası.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Global gıda krizi

Fikret Ertan 2008.06.01

Bugün dünyada iki temel maddede büyük fiyat artışları var: Petrol ve gıda ürünleri.

130 dolar/varil civarında seyreden petrol fiyatlarının önümüzdeki dönemde daha da yükseleceği (200 dolar/varil) tahminleri yapılırken gıda ürünlerinde de son iki yıldır görülmedik artışlar yaşanıyor.

Mısır, pirinç, hububat, et, süt, yağlık tohumlar gibi temel gıda ürünlerindeki artışlar sebebiyle son aylarda 37 ülkede iç karışıklıklar çıkmış, insanlar sokağa dökülmüş durumda. Böylece, petrolden sonra gıdadaki artışlar da dünyanın istikrarını tehdit eder hale gelmiş bulunuyor. Artışların sebeplerine gelince; bunları 5 maddede özetlemek mümkün:

1- Özellikle petrol fiyatlarındaki muazzam artışlar geçen yıldan bu yana gıda ürünleri üretim maliyetlerine yansımış bulunuyor. Bu çerçevede mesela gübre yüzde 70, traktör ve diğer tarım makinelerinin kullandıkları yağ ve yakıt yüzde 30 civarında zam görürken tarım zararlılarıyla mücadelede kullanılan ilaç ve benzeri maddelerde de büyük fiyat artışları görülüyor.

2- Dünya nüfusunun artması ile birlikte otomatik olarak artan gıda ürünleri talebi. Ayrıca buna gelir düzeyleri yükselen Çin, Hindistan gibi ülkelerin eskisine göre daha çok et, yumurta, süt ve ürünleri gibi hayvanî gıda ürünleri tükettiklerini ve bunun da mesela buğday arzına büyük etkisi olduğuna da işaret etmek gerekiyor. Nitekim hayvanî gıdaya olan talep toplam buğday üretiminin yaklaşık yüzde 30'unun yem olarak kullanılmasına yol açmış bulunuyor.

3- Son birkaç yıldır dünya çapında yaşanan kuraklığın tarım üretimini azaltması. Özellikle dünyanın önemli buğday üreticileri olan Ukrayna, Avustralya ve Kuzey Afrika'daki kuraklık sonucu global buğday stokları bugün görülmedik miktarda düşük durumda.

4. Biyo-yakıt üreticilerinin son yıllarda tarım arazilerini daha çok kullanmaya başlamaları ve bunun sonucunda ortaya çıkan rekabet. Büyük tarım birimleri olan Amerika ve Avrupa Birliği'nin biyo-yakıt üretimini desteklemeleri sonucu önemli miktarda tarım arazisi bunlara tahsis edilmiş bulunuyor ve bu da şüphesiz tarım üretiminin azalmasına yol açıyor. Bir örnek vermek gerekirse bu yıl Amerika'da ekilen toplam mısır miktarının en az yüzde 30'unun biyo-yakıt üretimine gideceği tahmin ediliyor.

5- Spekülatif sermayenin son yıllarda tarım ürünleri ticaretinde görülmedik ölçüde rol oynamaya başlaması. Daha çok kâr peşinde koşan büyük yatırım bankaları bir süredir tarım ürünleri endeksi fonlarını devreye sokarak fiyatlar üzerinde etkili olmaya başlamış bulunuyorlar. Bunun sonucu da fiyatların belli bir kısmı arz-talep dengelerine göre değil spekülatif dürtülerle belirleniyor elbette. Yine bu konuda da bir örnek vermek gerekirse, spekülatif sermayenin tarım fonlarının 4 yıl önce 10-15 milyar dolar civarında olduğu; ama

bugünlerde bu fonların en az 150 milyar dolara çıktığı söylenebilir. Ayrıca, Amerikan finansının merkezi Wall Street'te işlem gören yatırım fonlarının Amerika'nın buğdaydaki vadeli işlemlerinin yüzde 40'ına, mısırdaki da en az 20'sine sahip oldukları da bildirilirken, bu spekülasyon hareketinin ne kadar güçlü olduğunu da açıkça ortaya koyuyor.

Sebepler aşağı yukarı böyle; ama hangisinin artışlarda ne kadar veya hangisinin hangisiyle bir araya gelerek ne kadar belirleyici olduğu konusunda görüş ayrılıkları var. Zaten böylesine karmaşık bir artış fenomenini tek bir sebebe bağlamak da anlamsız olur.

İşte bu sebeplerin yol açtığı durum önümüzdeki hafta Roma'da yapılacak bir dünya gıda zirvesinde masaya yatırılacak. Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Teşkilatı FAO'nun düzenlediği bu zirveye dünya liderleri katılacaklar.

Bugün dünyanın en önemli meselelerinden birisi haline gelen gıda ürünlerindeki krizin çözümü konusunda FAO ve liderler bakalım ne önerecekler?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İtalya da nükleer sayfayı açıyor..

Fikret Ertan 2008.06.03

Dünyada nükleer enerjiye ilgi gittikçe artıyor. Petrol ve doğalgaz zengini Körfez'den Latin Amerika'ya, Amerika'dan Avrupa'ya kadar pek çok bölgede ülkeler, nükleer enerjiye ya geçmek, ya mevcut nükleer santralleri yenilemek, ya da yenilerini yapmak için ciddi arayışlara girmiş bulunuyorlar.

Yaklaşık 20 yıldır nükleer enerjiye soğuk bakan Avrupa da bu 'nükleer rönesans' da denen canlanan ilgi kervanına katılmış durumda.

Hollanda daha yeni sera gazı etkisi hedeflerini tutturabilmek için yeni nükleer santraller inşa etmeyi düşündüğünü açıkladı. Finlandiya zaten kendi santralini inşa ediyor. Almanya nükleer politikasını yeniden gözden geçiriyor. 2030 yılına kadar mevcut santralleri devre dışı bırakma planlarını yeniden ele alıyor. İsveç nükleer güçten 2010-2035 yılları arası vazgeçme kararını ertelemiş bulunuyor. İngiltere sadece mevcut santralleri yenilemeyi değil, aynı zamanda yeni nesil santraller yapmayı düşünüyor.

Yirmi iki yıl önce yapılan referandum sonucu nükleer güçten vazgeçme ve santrallerini kapatma kararı alan ve kapatan İtalya da bugün nükleer rönesansa katılma kararı almış bulunuyor.

İtalyan Sanayi Bakanı Cladio Scajola, 22 Mayıs günü yaptığı açıklamada ülkesinin 2013 yılına kadar bir nükleer santral inşa etme arayışına gireceğini ilan ederek şöyle konuşmuş bulunuyor: "... Bu yasama dönemi sonuna kadar yeni-nesil nükleer santrallerden müteşekkil yeni bir grup santralin inşasını hedef alan temel taşları atacağız. Nükleer enerjiye yeniden geri dönmeyi amaçlayan eylem planı artık daha fazla ertelenemez. Sadece nükleer santraller büyük çapta enerjiyi rekabetçi maliyetlerle güvenli şekilde üretirler."

Bakan Scajola'nın bu sözleri şüphesiz İtalya'nın nükleer enerji altyapısını yeniden canlandıracağının en önemli işareti sayılır. Esasen İtalya 20 yıl öncesine kadar Avrupa'nın nükleer güce sahip önemli ülkelerinden birisiydi. İkinci Dünya Savaşı'nın ardından nükleer güce geçen İtalya bu alanda Avrupa'nın öncülerindendi. İlk nükleer santralini 1958 yılında inşa etmeye başlamış, bu sayıyı 1980'lerde dörde çıkarmıştı. Ancak, 1987 yılında Ukrayna'da meydana gelen korkunç Çernobil kazasından sonra İtalyan kamuoyu da diğer Avrupa ülkelerinin

kamuoyları gibi nükleer santrallere karşı tepkiyi benimsemiş, sonuçta ülke, yapılan referandum sonucu nükleer gücü devre dışı bırakma kararı almıştı.

Bu karar şüphesiz 22 yıl önceki bir karar ve bu karardan yana dünyada pek çok şey değişmiş bulunuyor ve hem İtalyan devleti hem de kamuoyu, nükleer güce eskisinden çok farklı bakıyor. Nitekim, geçenlerde yapılan bir kamuoyu anketi bugün İtalyanların yüzde 58'inin ülkelerinde yeni nükleer santraller yapılmasına olumlu baktığını ortaya koyarken kamuoyunun değiştiğini de gösteriyor.

Değiştiren de elbette en başta varili 150 dolara çıkan ve daha da artacağı tahminleri yapılan petrol fiyatları. Buna ilaveten İtalya ve genelde Avrupa'nın Rusya'ya olan enerji bağımlılığından duyulan ve giderek artan endişeler bir başka sebep. Sera gazı emisyonları ve bunun iklim değişikliğine yol açtığı, dolayısıyla fosil yakıtlardan vazgeçme arzuları da bu bapta genel bir sebep sayılabilir.

Bütün bunların ötesinde İtalya'nın kullandığı elektriğin yüzde 85'ini Fransa, Slovenya ve İsviçre'den ithal ediyor olması ve bunun ortaya çıkardığı hem bağımlılık hem de maliyet problemleri devlet ve kamuoyunun nükleer enerji tercihinə yönelmesine yol açmış bulunuyor. Bu çerçevede maliyet problemine vurgu yapmak gerekirse İtalyan elektrik maliyetinin diğer Avrupa ülkelerinden yüzde 45 yüksek olduğu söylenebilir mesela.

İtalya'nın güçlenen 'nükleer rönesans' konusundaki son tavrı ve durumu işte böyle. 22 yıl önce nükleer sayfayı kapatan bu ülke de başkaları gibi bugün bu sayfayı yeniden açmaya hazırlanıyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Çin ve Afganistan

Fikret Ertan 2008.06.05

Afganistan, bugün büyük güçlerin nüfuz mücadelesi yaptıkları ülkelerin başında geliyor. Bugün ülkede Amerika ve NATO askeri olarak varlar ve daha uzun süre kalacakları da şimdiden belli. Nitekim, her ikisi de 'misyonumuz ne zaman biterse o zaman ayrılırız' diyorlar.

Diğer yandan askeri olmasa da mesela İran, Pakistan, Hindistan da Afganistan'da siyasi ve ekonomik nüfuz kazanma arayışı içindeler elbette. Türkiye de eğitim, kültür, ekonomik, askerî ve elbette siyasi bakımdan Afganistan'da bayrağını gösteriyor.

Bu ülkeler listesinde son yıllara kadar bir büyük güç eksikti; listede yoktu bu güç. Bu güç elbette Çin. Diğer ülkeler şu veya bu şekilde nüfuz mücadelesine dâhil olurlarken Çin, mücadeleyi seyretmekle yetinmişti.

Ne var ki bu durum artık değişiyor, Afganistan'ı yıllarca dış politika önceliklerinin en altında gören Çin, artık bu ülkeyle yakından ilgileniyor, 'Afgan Oyunu'na dâhil olmaya başlamış bulunuyor ve bu çerçevede önemli hamleler yapıyor.

Bu hamlelerin en önemlisi Logar eyaletinde bulunan Aynak bakır yataklarına yönelik hamle sayılır. 1979 yılındaki Sovyet işgalinden bu yana el sürülmeden duran bu yatakların dünyanın en büyük çıkarılmamış bakır rezervlerine sahip olduğu çoktandır söyleniyor.

Afgan hükümetinin özelleştirme planı çerçevesinde milletlerarası ihaleye açılan Aynak için geçen yıl Rus Strikeforce (Oleg Deripaska'nın Basic Elements adlı holdingine bağlı), Kazak Kazakhmys Konsorsiyumu, Amerikan Phelps Dodge ve Çin China Metallurgical Group adlı dev şirketler teklif vermişlerdi. İhale sürecinde 2

milyar dolar değerinde olduğu söylenen Aynak, sonunda 3,5 milyar dolar teklif veren ve bununla herkesi şaşırtan ve kızdıran China Metallurgical Group'un eline geçmişti.

Aynak bakır yatakları, 28 kilometrekarelik bir alan içinde yer alıyor. Tahminlere göre, yataklarda 88 milyar dolar civarında bakır var.

Afganistan'ın nisbeten güvenli bir bölgesinde bulunan Aynak sadece bir bakır madeni projesinden ibaret de ęil; başka yönleri de var; zira bakırın çıkarılması, işlenmesi için enerji de gerekiyor. İşte bu yüzden Çin, madenin hemen yakınında 400 megawat gücünde kömür ile çalışacak bir elektrik santrali de inşa edecek. Buna ilaveten ayrıca Batı Çin-Tacikistan-Afganistan-Pakistan'ı birbirine bağlayacak bir de demiryolu yapacak, nakliye problemini de çözecek.

Aynak projesinin 6 yıl içinde tamamlanarak hayata geçmesi planlanıyor. Bu olduğunda 10 bin Afgan'a istihdam sağlanmış olacak. Afgan devleti de madenden yılda 400 milyon dolar kadar gelir elde edecek, ki bu gelir bugünkü devlet btcesinin yarısından fazlasına tekabül ediyor. Buna ilaveten milyonlarca dolar da çeşitli vergiler altında devletin kasasına girecek elbette.

Esasen Çin, Taliban'ın 2001 yılında devrilmesinden sonra Afganistan'da bazı işler yapmıştı. Çin ZTE ve Huawei şirketleri Afgan Ulaştırma Bakanlığı ile ortaklaşa digital telefon şebekeleri kurmuşlardı. Ayrıca, Parvan eyaletinde sulama projelerinde yer almış, Kabil ve Kandahar'da hastaneler de inşa etmişti.

Ancak tabii Aynak projesine göre bunlar küçük işlerdi. Aynak projesi şüphesiz Afgan tarihinin en büyük doğrudan yabancı sermaye yatırımı oluyor. Bu da bize iki şeyi gösteriyor: Bir; Çin Afgan Oyunu'na girmiş bulunuyor ve büyük oyuncu olmak istiyor; iki hammadde, maden, enerji kaynakları konusunda Çin'in ne kadar hırslı ve planlı hareket ettiğini ortaya koyuyor. Bu bakımdan muhtemelen Çin, Afganistan'ın başka maden ve enerji kaynaklarına da şimdiden göz dikmiş bulunuyor.

Bu konularda ileride nasıl hareket edecek, kimlerle yarışacak bilinmez; ama Afganistan'ın güncellenen doğalgaz ve petrol rezervlerine baktığımızda (ki çok büyük oldukları iddia ediliyor) bunlarla muhakkak ilgileneceği de bugünden söylenebilir.

Çin, artık Afganistan'da kısacası...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Rusya'nın yeni genelkurmay başkanı

Fikret Ertan 2008.06.08

Rusya genelkurmay başkanlığı, diğer pek çok ülkenin tersine oldukça güçlü, yetkileri fazla bir kurum. GRU kısa adlı askerİ istihbarat teşkilatı da dahil kurum, askeriyeinin tam operasyonel ve idari kontrolünü elinde bulunduruyor.

Bu yüzden kurumun başındaki başkanın şahsiyeti, tecrübesi, meslekİ özellikleri, yönetim ile olan ilişkileri şüphesiz büyük önem taşıyor ve bu konular hem Rusya ile ilişkileri olan ülkeleri ve hem de bölge dengelerini ilgilendiriyor.

Bu hafta salı gününden bu yana Rusya'da genelkurmay başkanlığı koltuğunda yeni bir general oturuyor: Savunma Bakan Yardımcısı Orgeneral Nikolay Makarov. 58 yaşındaki general, selefi Orgeneral Baluyevski'den

görevi Kremlin'de Devlet Başkanı Medvedev'in huzurunda teslim alırken Baluyevski ise daha pasif bir görev olan Rusya Güvenlik Konseyi sekreter yardımcılığına atanmış bulunuyor.

Baluyevski'nin istifa ettiği söylenirken bazı kaynaklar ise görevden alındığını söylüyorlar. Bu yüzden gerçek ne, tam bilinmiyor. Ancak bilinen, Savunma Bakanı Anatoli Serdukov'un Devlet Başkanı Medvedev'e 2004 yılından bu yana görevde bulunan Baluyevski'nin yerine Makarov'u önerdiği ve bunun da kabul edildiği şeklinde.

Esasen Baluyevski ile bir sivil bakan olan Serdukov'un pek geçinemedikleri, askerî reformlar, askerî harcamalar ve idari öncelikler konularında anlaşamadıkları çoktandır söyleniyordu. Bu bakımdan Baluyevski'nin gözden düştüğü ve bu sebeple yerini bırakmak zorunda kaldığı bir tahmin olarak söylenebilir.

Yeni genelkurmay başkanının bazı özelliklerine gelince; kendisi bugün Rusya'nın en parlak, en yetenekli generallerinden birisi olarak temayüz etmiş bulunuyor. Rusya'da takım komutanlığından Sibirya'da askerî bölge komutanlığına, Kırgızistan'dan Kaliningrad'da özel görevlere kadar uzanan başarılı bir askerî sicile sahip bulunuyor. Ayrıca bir süre Baltık Filosu'nun kara ve sahil kuvvetleri komutan yardımcılığına da yapmıştı.

Askerî bakımdan en önem verdiği, üzerinde çok durduğu konuların başında askerî eğitim geliyor. Sibirya askerî bölge komutanıyken emrindeki askerî personelin profesyonel yeteneklerini artırmak, güçlendirmek amacıyla hem erat, hem erbaş ve hem de subaylar için dersler düzenlettirdiği ve bunda başarılı olduğu söyleniyor.

Operasyonel doktrin bakımından ise Makarov, bütün sınıflardan meydana gelen özel görev birliklerine öncelik tanıyor, bunların tek amaç, tek komuta altında bulundurulmaları gerektiğine inanıyor. Bu tür birliklerin de komuta kademesinin özel surette yetiştirilmelerini savunuyor. Bu yüzden de askeriyede eğitim standartlarının mutlaka gereken şekilde yükseltilmesini öneriyor.

Orgeneral Makarov, son görevinde silahlı kuvvetler tedarik ve silahlanma dairesi başkanlığını yürütüyordu. Dolayısıyla bugün Rusya'nın en önemli askerî önceliklerinden olan yeni silahlar ve sistem tedarikleri konusunu en iyi bilen bir general. Bu yüzden birinci derecede sorumlu bir kişi olarak bu konulara damgasını vurmaya çalışacağı bugünden belli. Ancak bunun için şüphesiz siyasi otoritenin tam desteği de şart. Savunma Bakanı Serdukov'un tam desteğine sahip olması şüphesiz Makarov'u bu yönden güçlü kılıyor.

Rus askerî uzmanlar Makarov'un atanmasını olumlu karşılarlarken onun silahlı kuvvetleri zayıf kılan eğilimleri tersine çevireceğini tahmin ediyor ve hem ordu hem de donanmanın teknik gerilemesini durduracağını söylüyorlar.

Başta da söyledik, Rus genelkurmay başkanlığı gerçekten çok önemli ve kritik bir makam. O kadar ki Rusya'nın stratejik nükleer gücünü kontrol ediyor ve devlet başkanı ve savunma bakanı ile birlikte nükleer güç kullanımında kendisine ait yetkiye de sahip bulunuyor.

Bugün Rusya'nın silahlı kuvvetlerinin başına getirilen Makarov ve özellikleri işte böyle. Bunları bu ülkenin de bilmesi lazım.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Azeri gazı ve Rusya...

Fikret Ertan 2008.06.10

Azerbaycan'ın doğalgazının pek çok taliplisi var. Başta Türkiye olmak üzere Avrupa Birliği, İran ve son olarak Rusya, bu konuda öne çıkan ülkeler.

Nitekim, Azerbaycan Devlet Petrol Şirketi (SOCAR) Başkanı Revnak Abdullayev de geçen hafta bu hususa şu sözleriyle işaret etti de: "...Azeri gazını satın alma arzusu gösteren ülkeler sadece Rusya'dan ibaret değil. İran, Türkiye, İsrail ve Avrupa ülkeleri de arzulular."

Bugüne kadar Azeri gazı almayan, tam tersine 2006 yılına kadar Azerbaycan'a gaz satan Rusya, artık bu ülkeden Avrupa fiyatları üzerinden (ki tahminen 360 dolar) ve uzun vadeli sözleşme esasında bol miktarda gaz satın alma niyet ve teklifini geçen hafta ortaya açıkça ortaya koymuş bulunuyor.

Niyeti ve teklifi açıklayan da Rusya'nın gaz devi Gazprom'un bugünkü başkanı Aleks Miller. Bu ay içerisinde başkanlığı Viktor Zubkov'a devredecek olan Miller, 2 Haziran günü Bakü'ye yaptığı kısa ziyarette Rus niyet ve teklifini Azeri yetkililere bildirerek, Azeri gazına Rusya'nın da talip olduğunu resmen açıklamış oldu.

Bu açıklama pek çok çevre tarafından çeşitli sorularla karşılandı. Soruların bazıları şöyle: Gazprom niye şimdi Azeri gazına talip olduğunu açıkladı? Talebinin ardındaki gerçek niyeti ne? Azeri gazını Nabucco hattına kaptırmak istemediği ve hattın gerçekleşmesini önlemek için mi? Yoksa daha başka niyetleri mi var? Mesela, nüfuz kaybettiği Güney Kafkaslar'da Azeri bağlantısı yoluyla yeniden nüfuz mu kazanmak istiyor?.. gibi gerçekten önemli ve cevapları aranan sorular bunlar.

Bu sorulara cevaplar da değişik. Kimi, 'Rusya, Azeri gazının tamamını alarak Nabucco'ya büyük bir darbe vurmak istiyor', kimi de 'Rusya'nın talebi, artan gaz ihtiyaçlarından kaynaklanıyor' diyor. Başka cevaplar da elbette var. Bunlardan bazıları 'Rusya kendi çıkarları uyarınca bölgesel gaz ulaşım politikasını yeniden gözden geçiriyor. Azeri gazı teklifi de bunun bir parçası' diye ekliyor.

Gerçek niyet ve sebebi ne olursa olsun Rusya, talebiyle Azerbaycan'daki gaz rekabetine dâhil olmuş oluyor. Esasen, bu konuda özellikle Nabucco projesi ve diğerlerine göre önemli bir avantaja da sahip durumda.

Bu avantaj, Rusya ile Azerbaycan arasında zaten var olan üç doğalgaz iletim hattı. Rusya 2006 yılına kadar Azerbaycan'a bu hatlardan gaz veriyordu. Hatlar ve altyapıları şimdi kullanılmıyor; ama istenirse devreye sokulabilecek durumdalar. Bu üç hattın her birinin yıllık iletim kapasitesi 10-13 milyar metreküp. Dolayısıyla Azeri gazının Rusya'ya iletiminde herhangi bir yeni yatırım gerekmiyor; sadece hatların yönünün değiştirilmesi gerekiyor, o kadar.

Diğer yandan ise Nabucco'nun devreye girmesi her şey yolunda giderse bile yıllar alabilir ve Azerbaycan da bunu beklemeyebilir. Bu da bir ihtimal tabii.

Esasen Rusya'nın gözü, Şah Deniz sahasının ikinci safhasında çıkarılacak olan muazzam gazda. 2011 yılında devreye girmesi beklenen bu safhada yılda 8,6 milyar metreküp gaz üretilecek ve bu gaz muhtemelen ya Nabucco'ya ya da Rusya üzerinden geçip Karadeniz'e ve buradan da Avrupa'ya uzanacak olan Güney Akım gaz hattına gidecek. Bugünden görünen bu...

Şah Deniz'in ikinci safhasının önem ve değerini çok iyi bilen Azeri yetkililer ise bu konuda 'Bu safha için ticari olarak en kârlı hangisi ona bakıyoruz. En kârlı hat hangisi ise onu kullanacağız' diyorlar.

Son analizde işin gerçeği şu: Rusya'nın Azeri gazına şiddetle ihtiyacı var. Azeri tarafı isterse bu ihtiyaçtan siyasi kazançlar da dahil (Karabağ, Rusya-Ermenistan ilişkilerinin gözden geçirilmesi gibi) pek çok sahada fayda da sağlayabilir. Tabii bu her yönüyle en güzel, en uygun şekilde ele alınması gereken bir konu. Azeriler akıllı adamlardır; gerekeni yapacaklardır...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Afganistan gündemden düşmez...

Fikret Ertan 2008.06.12

Ya Taliban saldırıları ya bunlara verilen cevaplar ya da Afganistan-Pakistan sınırında meydana gelen olaylarla Afganistan ve problemleri gündemden bir türlü düşmüyor.

Nitekim dün Afganistan-Pakistan sınırında meydana gelen ve 10 Pakistan askeri ve 8 Taliban militanının öldükleri son olay zaten gergin olan Amerika-ISAF Pakistan ilişkilerini daha da germiş bulunurken Afganistan bu hafta iki önemli toplantının da konusu olacak.

Bunlardan ilki bugün Paris'te başlayacak olan ve Afganistan'a yapılan, yapılmakta olan ve yapılacak olan mali yardımların en üst düzeyde ele alınacağı milletlerarası konferans.

65 ülkeden 80 ülke delegasyonunun ve 15 milletlerarası yardım kuruluşunun temsilcilerinin katılacağı konferansın açılışı Afgan Devlet Başkanı Hamid Karzai, Fransa Devlet Başkanı Nicolas Sarkozy ve BM Genel Sekreteri Ban Ki-moon tarafından yapılacak. Başkan W.Bush'un eşi Laura Bush da açılıшта bir konuşma yapacak.

Konferansın ana gündemi şüphesiz bir süredir konuşulan Afganistan'ın 5 yıllık kalkınma planı olacak. Plan Karzai ve heyeti tarafından konferansa sunulacak, anlatılacak ve hayata geçirilmesi için yardım talep edilecek.

Tam ayrıntıları henüz bilinmemekle birlikte planın 50 milyar dolar milletlerarası yardımı öngördüğü anlaşılıyor. Plan çerçevesinde, altyapı, enerji, tarım alanlarına yapılacak yatırımlar için 17, güvenlik alanı için ise 14 milyar dolar ayrılması hedeflenirken geriye kalan miktarın dökümü ise şu safhada belli değil. Afgan yetkililer söz konusu planın hayata geçmesi halinde 2020 yılı itibarıyla barış içinde yaşayan bir ülkeye sahip olacaklarını söylüyorlar.

Ne var ki, 50 milyar dolar talep edeceklerine rağmen Afgan yetkililer konferanstan en iyimser tahminle 15-20 milyar dolar arası bir taahhüt beklediklerini şimdiden ifade ediyorlar. Bugün görünen de aşağı yukarı bu rakam; zaten bu rakamın büyük kısmı da Amerika tarafından karşılanacak, ki bu da 10 milyar dolar civarında olacak. Kısacası muhtemel yardımın yüzde 75'ini Amerika taahhüt edecek.

Tabii bu arada yardımların koordinasyonu konusu da yeniden gündeme gelecek; zira bu konuda bugüne kadar pek çok aksaklığın yaşandığı, bunların çoğunun devam ettikleri biliniyor. Ancak bu defa bu durumda konferansta bazı iyileştirmelerin yapılması da kuvvetle muhtemel; zira BM yeni Afgan Özel Temsilcisi Norveçli Kai Eide'nin yardımların koordinasyonu konusundaki yetki ve söz hakkının artırılacağı, görevinin daha etkin hale getirileceği söyleniyor. Bu olursa şüphesiz koordinasyon konusunda önemli gelişmeler söz konusu olabilecek.

Konferansta elbette yardımlarla ilgili yolsuzluk, israf ve yerinde harcamama gibi konuların yanı sıra yardımların bundan sonra doğrudan Afgan hükümetine aktarılması konusu da öncelikle ele alınacak; zira ne yazık ki 2001 yılından bu yana yapılan yardımların yüzde 40'ının yardım yapan ülkelere kâr ya da danışman ücretleri olarak geri döndükleri biliniyor. Ayrıca, yabancı danışman bolluğunun Afganistan'da çok yüksek maaşlar alan ikinci bir memur sınıfının oluşmasına yol açtığı ve bunun da kaliteli Afgan memurların istihdamını engellediği de biliniyor. Bu yüzden bu konu da muhtemel konferansta dile getirilecek; ama çözülecek mi, orası belli değil.

Paris konferansına ilaveten Afganistan bu hafta yapılacak NATO savunma bakanları toplantısının da birinci gündem maddesi olacak ve NATO Afganistan'ı yıllarca konuşacak elbette. Muhtemelen de en aşağı 10 yıl

kadar; zira Karzai daha iki gün önce 'kendimizi savunmamız ve kendi işlerimizi kendimizin görmesi için yabancı güvenlik yardımına daha en az 10 yıl ihtiyacımız var' demiş bulunuyor.

Bu ve başka sebeplerle Afganistan gündemden düşmez, daha ne konferanslara ne toplantılara konu olur durur kısacası...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kosova'da tarihî gün

Fikret Ertan 2008.06.15

Kosova tarihî günler yaşıyor. 17 Şubat'taki bağımsızlık ilanı, 9 Nisan'daki anayasanın parlamentosunda kabulü ve milli marşının bu hafta benimsenmesinden sonra bugün de Kosova için önemli bir tarihî gün.

Bugün Kosova anayasası Kosova'nın tamamında resmen yürürlüğe girecek ve ülke de buna göre yönetilecek.

Anayasa yürürlüğe girerken ülkede 1999 yılından bu yana görev yapan Birleşmiş Milletler Kosova Özel Misiyonu (UNMIK)'nin da görevini sona erdirip, görevini Avrupa Birliği Kosova misyonu olan ve kısaca EULEX denen güce devretmesi gerekiyordu.

Ne var ki, bu olmadı; UNMIK BM Genel Sekreteri Ban Ki-Moon'un kararıyla Kosova'da görevine devam edecek. Ancak görev sınırlı olacak. Bunu da Moon'un bu hafta çarşamba günü Kosova Devlet Başkanlığı, Avrupa Birliği Dönem Başkanlığı ve Sırbistan Devlet Başkanlığı makamlarına gönderdiği mektuptan öğrenmiş bulunuyoruz.

Mektubun tamamı açıklanmamakla birlikte medyaya sızan bilgilerden UNMIK'in sınırlı sayıda personel ile belli yerlerde görevine devam edeceği, bu arada görevinin önemli kısmını EULEX'e devredeceği anlaşıyor. Moon, UNMIK'in bu yeni görevini 'reconfiguration' (yeniden şekillendirme, yeniden düzenleme) olarak tarif ediyor.

Esasen, Moon'un UNMIK'in görevine son vermemesi beklenen bir adımdı; zira Sırbistan ve hamisi Rusya UNMIK'in Kosova'da kalmasını, görevini EULEX'e asla devretmemesini savunuyorlar ve bunu da hâlâ geçerli olan BM'nin 1244 sayılı kararına dayandırıyorlar. BM'nin kararlarını uygulamaktan sorumlu Moon'da bu kararı görmezden gelemiyor, ancak karar çerçevesinde hem UNMIK ve hem de EULEX'in görev yapacakları bir formül geliştirmeye, veto hakkına sahip Rusya'yı karşısına almamaya çalışıyordu.

Bu çerçevede bulunduğu formül işte bu 'configürasyon' denen formül. Bununla hem UNMIK'in görevine kısmen devam etmesiyle 1244 sayılı karara saygı göstermiş ve hem de EULEX'e kapıyı açmış oluyor. Ayrıca, formül ile Avrupa Birliği içinde Kosova'nın bağımsızlığına karşı çıkan, bağımsızlığını hâlâ tanımayan Romanya, İspanya ve Kıbrıs gibi üyeleri de tatmin etmiş, bunların muhalefetine EULEX'in faaliyetlerini ve alacağı kararları önlemelerini bir tür garantiye almış oluyor da. Bu da hem BM, hem de Avrupa Birliği ve hem de Kosova'nın geleceği açısından önemli bir husus elbette.

Kosova'da bundan sonra önemli rol oynayacak EULEX'in durumuna gelince; bu güç henüz Kosova'da UNMIK'in görevini tamamen üstlenecek durumda değil ne yazık ki. Kısacası hazır değil. Bugün 300 kadar EULEX personeli Kosova'da bulunuyor: Ancak bunların büyük kısmı hâlâ Priştine'de görevleri ile ilgili eğitim alıyorlar. Polis, yargıç ve diğer personelden meydana gelecek 2000 civarındaki EULEX gücünün eylül ya da ekimden önce Kosova'da görevi devralması da beklenmiyor. Nitekim, bu husus Avrupa Birliği yetkilileri tarafından da dile getirilmiş bulunuyor. Bu arada geçen perşembe günü NATO devreye girerek ve mevcut barış gücü misyonunu genişleterek gecikmenin sakıncalarını da gidermeye çalışıyor.

Bugün yürürlüğe giren anayasaya da gelince; bugünkü şartlarda bu anayasa Kosova'nın Sırp azınlığın yaşadığı kuzey bölgesinde tanınmayacak ve burada geçerli olmayacak. Zaten hem Kosova Sırpı ve hem de Sırbistan, anayasayı asla tanımayacaklarını söyleyip duruyorlar.

Bu yüzden Sırp bölgesi Kosova yönetimi için büyük bir problem ve çıbanbaşı olmaya devam edecek. Bu problem çözülebilecek mi, çözülecekse nasıl ve hangi süre içinde kimse bilmiyor. Sırbistan'da kurulacak yeni hükümetin tavrı şüphesiz bu çıbanbaşının geleceği için belirleyici olacak. Bunu da bekleyip göreceğiz.

Bugünkü tarihî güne Kosova işte bu şartlarda giriyor...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Irak-Amerika güvenlik anlaşması

Fikret Ertan 2008.06.17

Irak'ta yabancı askerî güçlerin bulunmalarına imkân veren BM kararının süresi bu yıl sonunda doluyor. Bu yüzden Amerika süre dolmadan önce ülkede kalacak olan askerî gücünün genel durumu ve konumunu Irak yönetimi ile varılacak geniş kapsamlı bir güvenlik anlaşması ile garanti altına almak için var gücüyle çalışıyor, kapalı kapılar ardında çok önemli ve çetin müzakereler yürütüyor.

Esasen Amerikan yönetimi söz konusu anlaşmayı 31 Temmuz'a kadar sonuçlandırmayı umuyordu. Bunun da sebebi anlaşmayı Demokrat ve Cumhuriyetçi partilerin başkan adaylarının önümüzdeki ay içinde resmen ilan edilecekleri parti kurultaylarından önce yapıp adayları ve partilerini anlaşmaya önceden bağlamaktı.

Ancak bütün çabalara rağmen öyle görünüyor ki bu gerçekleşemeyecek, anlaşmanın sonuçlandırılması için aylar gerekecek. Bunu da özellikle Iraklı yetkililerin açıklamalarından öğrenmiş bulunuyoruz.

Irak Başbakanı Maliki mesela geçen cuma günü Ürdün'de gazetecilere yaptığı açıklamada '... Bize sunulan ilk anlaşma taslakları konuyu çıkmaza soktu; kilitledi. Bu yüzden bu taslakları kenara koyduk. Irak'ın egemenliğini muhafaza edecek formül bulunana kadar müzakerelere yeni fikirlerle devam edilecektir.' derken karşı çıktıkları bazı konuları örneklerle şu şekilde açıkladı: '... Amerikan güçlerinin Iraklıları tutuklama iznini uzatamayız; terörizmle mücadele sorumluluğunu bağımsız tarzda yerine getirmelerine, Irak'ın semalarını ve sularını istedikleri zaman kullanmalarına izin veremeyiz. Amerika'nın ortaya koyduğu önemli konuların başında kendi askerleri ve sözleşmeli personel için muafiyet talebi var. Biz bunu kesinlikle reddediyoruz.'

Maliki'ye ilaveten önemli Iraklı yetkililer de benzer şeyleri söylüyor, sunulan taslağın hiçbir maddesinde anlaşma sağlanamadığına, 31 Temmuz tarihine kadar anlaşmanın mümkün olmadığına işaret ediyorlar.

Diğer yandan Amerikan tarafı ise iyimserliğini muhafaza ediyor, anlaşmanın mümkün olduğunu ima ediyor. Bu çerçevede Amerikan Dışişleri Bakanlığı'nın Irak koordinatörü Satterfield son günlerde Iraklı politikacılar tarafından sergilenen muhalefete rağmen müzakerelerde yer alan Iraklı liderlerin kendisine anlaşmanın mümkün olduğunu ifade ettiklerini söylüyor.

Bu durumda, müzakereler hangi aşamada doğrusu bilinmiyor; ancak bazı konularda ilerlemeler kaydedildiği de medyada yer alıyor. Bunlardan en önemlisinin sözleşmeli çalışan özel güvenlik şirketlerinin personeline tanınması istenen muafiyet konusunda Amerika'nın geri adım atarak muafiyet talebinden vazgeçmesi olduğu söyleniyor. Ayrıca, Amerika'nın suçlu olarak tutukladığı Iraklıları Irak makamlarına teslim etmeyi de kabul ettiği

söyleniyor. Diğer yandan Irak yönetiminin Irak hava sahasının kontrolünü daha bir süre Amerika'ya bırakmayı kabul ettiği de belirtiliyor.

Bunların dışındaki diğer önemli konularda müzakereler hangi aşamada söylemesi çok zor. Mesela çok konuşulan daimi Amerikan üsleri konusunda taraflar hangi aşamadalar, Amerika gerçekten Irak'ta Iraklı politikacıların iddia ettiği gibi 58 daimi üssün peşinde mi, eğer değilse neyin, hangi tür bir askerî varlığın peşinde? Daha uzun süre muhafaza edeceğini söylediği Irak'taki askerî varlığı nasıl oluşacak? Bunun hukuki statüsü nasıl olacak?

Bu ve benzeri sorular gerçekten hem Irak'ın ve hem de komşularının geleceğini etkileyecek önemli sorular. Özellikle de İran bu soruların cevabını arıyor; zira Irak'taki Amerikan askerî varlığı, bunun özellikleri, statüsü bu ülkeyi yakından ilgilendiriyor. O kadar ki İran lideri Hamaney geçen hafta kendisini ziyaret eden Maliki'ye açıkça Amerika ile anlaşma yapmaması çağrısı yapmış, Maliki de onu anlaşmanın İran'ı tehdit etmeyeceği yolunda ikna etmeye çalışmıştı.

Son olarak, söz konusu anlaşmanın İran kadar bizi de ilgilendirdiğini bilmem söylememe gerek var mı?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Sürdürülemez statükonun getirdiği ateşkes

Fikret Ertan 2008.06.19

Bir yıl önce bugünlerde Hamas, El Fetih'i saf dışı ederek Gazze'de kontrolü ele geçirmiş ve İsrail-Filistin ihtilafının Gazze boyutunda yeni bir dönem başlamıştı.

Bu dönemde İsrail Gazze'ye abluka uygulamaya başlamış, havadan ve karadan yaptığı saldırılarla yüzlerce kişiyi öldürmüş, binlercesini yaralamış, Gazze'de hayatı çekilmez hale getirmişti.

İsrail'i bu acımasız yola iten de şüphesiz Gazze'den İsrail'in güney bölgesine, özellikle de Sderot kasabasına atılan binlerce Kassem füzesi ve havan mermileriydi. Bir yıl içinde söz konusu yerlere 2000 civarında füze ve havan mermisi düşmüştü. Bu yıl içinde 4 İsraillinin ölümlü, onlarcasının yaralanmasına yol açan, düne kadar durmayan bu füze ve mermiler yüzünden İsrail'in güneyinde oturanlar için de hayat çekilmez hale gelirken İsrail hükümeti de ağır eleştiri ve protestolara muhatap olmuş, sonuçta büyük baskı altına girmiş, siyasi anlamda kan kaybı yaşamaya başlamıştı.

Kısacası, hem Hamas ve Gazze halkı ve hem de İsrail hükümeti ve güney İsrail'de yaşayanlar için statüko sürdürülemez hale gelmişti. Nitekim bunun böyle olduğu dün taraflar arasında açıklanan ateşkes (tahadiye) anlaşmasıyla da ispatlanmış oldu.

Mısır'ın aracılığıyla aylardır sürdürülen görüşmeler sonucu varılan ateşkes anlaşması bugün yürürlüğe girmiş olacak ve ilk olarak Gazze'den İsrail'in güneyine atılan füze ve havan mermileri artık atılmayacak; füze ve havan ateşi son bulacak... Anlaşmanın ayrıntıları tam anlamıyla bilinmemekle birlikte şu ana hususların anlaşmada yer aldığı söyleniyor:

Anlaşmanın yürürlüğe girmesinden 24 saat sonra İsrail ablukayı gevşetecek, İsrail'den Gazze'ye geçiş noktalarında rahatlatma sağlayacak. Beş gün sonra İsrail'den Gazze'ye ticari ve lojistik geçişlere imkân veren iki kapıyı trafiğe açacak. Bunlar Sufa ve Karni kapıları olacak. İki hafta sonra Mısır bütün taraflarla Gazze'den Mısır'a geçişi sağlayan Refah sınır kapısının geleceğini görüşmeye başlayacak.

Malum bu kapı çoktandır kapalı bulunuyor ve kapının açık olmasını sağlayan anlaşma da geçersiz bulunuyor. Söz konusu anlaşmaya göre, kapı El Fetih, Mısır ve Avrupa Birliği görevlileri tarafından ortak olarak denetleniyor, İsrail de kapıda kurulan kamera sistemleriyle trafiği gözlem altında tutuyordu. Ancak bu yıl başlarında Hamas'ın kapıyı kırıp açması, bunun sonucunda Avrupa Birliği gözlemcilerinin bölgeyi terk etmesi, El Fetih'in de denetimden uzaklaştırılması ve Mısır'ın kendi tarafındaki kontrolü güçlendirmesiyle birlikte Gazze'nin dış dünya ile irtibatı da aylardır kesilmiş bulunuyor ve Hamas da kapının açılmasını ateşkes şartlarından en önemlisi olarak görüyordu.

Bu yüzden taraflar arasında bundan sonra yürütülecek müzakerelerde bu kapının hangi şartlarda açılması konusunun en çetin konulardan biri olacağı bugünden kolaylıkla söylenebilir. Ayrıca kapının açılmasının Gazze'de esir tutulan İsraili onbaşı Gilad Şalit'in serbest bırakılmasına da bağlı olduğu söyleniyor. Ancak hem Mısır ve hem de Hamas, Şalit konusunun Refah ile bağlantılı olmadığını, bunun bağımsız bir konu olduğunu söylüyorlar. Esasen Şalit konusu İsrail'de tutuklu bulunan Filistinliler ile alakalı her şeyden önce. Bu konuda İsrail ne düşünüyor, şu aşamada tam belli değil. Bu yüzden bu konunun açıklığa kavuşması için belli bir sürenin geçmesi gerekiyor.

Bugünden görüldüğü kadarıyla hem İsrail'in güneyini ve hem de Gazze'yi belli bir sükunete ve rahatlamaya kavuşturacak olan ateşkes sonucu her iki taraf da kazançlı çıkacak: İsrail füze ateşini durdurmuş, Hamas da ekonomik rahatlamayı nispi olarak elde etmiş ve İsrail saldırılarını durdurmuş olacak.

Umarız sürdürülemez statükonun tarafları zorlaması sonucu varılan ateşkes bozulmaz ve uzun vadeli kalıcı anlaşmalara yol açar.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Maliki güçleniyor

Fikret Ertan 2008.06.22

Irak ordusu bugünlerde Maysan eyaletine bağlı Amara'da geniş çaplı bir operasyon yapıyor. Başkent Bağdat'a 300 kilometre uzaklıkta bulunan şehir yaklaşık 250 bin kişinin yaşadığı, Şii lider Sadr'ın Mehdi Ordusu milis güçlerinin güçlü olduğu ve İran'dan Irak'a yapılan silah kaçakçılığının önemli transit noktalarından birisi.

Bu ve başka bakımlardan Amara'nın devlet kontrolü altında bulunması ve bunun devam etmesi gerekiyor. Geçen perşembe günü Başbakan Maliki'nin emriyle başlatılan 'Barış İşareti' adlı operasyon, haberlerden anlaşıldığı kadarıyla başarıyla devam ediyor.

Tümgeneral Abdülvahap'ın komutasında yürütülen operasyonda ordunun herhangi bir direnişle karşılaşmadığı, şehrin Belediye Başkanı Abdülcabbar ve onlarca kişinin tutuklandığı, çok sayıda ev yapımı bomba, mayın, roket ve tüfeğin ele geçirildiği, şehir ve çevresinde güvenlik ve kontrolün tam anlamıyla sağlandığı bildiriliyor.

Operasyonun direnişle karşılaşmadan, kan dökülmeden yürütülüyor olması, bir yandan şehirde bulunan Mehdi Ordusu milisleri ve yandaşlarının liderleri Sadr'ın orduya karşı koymamaları, direnmemeleri yönünde verdiği emir, diğer yandan ve de özellikle Maliki'nin son aylarda gittikçe güçlenen kararlı tavrından kaynaklanıyor.

Esasen Amara operasyonu Maliki'nin geçen mart ayından bu yana kararlı tavrını ortaya koyarak devlet otoritesini tesis etmek amacıyla icra ettiği dördüncü büyük operasyon. Hatırlanacağı gibi martın son

günlerinde Irak'ın ikinci büyük şehri Basra, sonra Bağdat'ın Sadr mahallesi ve bunu takiben Musul'da Maliki'nin emriyle büyük operasyonlar yapılmıştı.

Basra operasyonunun iyi gitmediği, başarılı olmadığı ilk günlerde söylenmiş olsa da sonuçta operasyonun amacına ulaştığı, şehirde sükûnet ve güvenliğin sağlandığı sonraları ortaya çıkmıştı. Bu operasyonun en önemli sonuçlarından birisi şehre gönderilen Şii tugayının büyük bölümünün saf değiştirmesi; ancak operasyonda yer alan Ambar eyaletinden gönderilen iki Sünni tugayın çok başarılı olmasıydı. Bu husus da Maliki'nin hanesine yazılan olumlu bir nottu ve sonuçta operasyon başarıyla sonuçlandırılmıştı.

Aynı husus Sadr mahallesi ve Musul için de belli ölçülerde geçerli sayılır. Nitekim bu yerlerde de bugün nisbi de olsa belirli bir sükunet hâkim olurken şiddet olayları da geçen dört yılın en alt düzeyinde seyrediyor.

Bütün bu olumlu gelişmelerde Maliki'nin kararlı tavrının belirleyici olduğu hususunda hem Iraklı ve hem de Amerikalı yetkililer hemfikirler. Zaten gelişmeler ve sağlanan başarılar da bunu kendiliğinden ortaya koymuş bulunuyor. Sonuçta, birkaç ay öncesine kadar zayıf ve kararsız olarak nitelenen Maliki güçlenmeye, itibar kazanmaya başlamış bulunuyor.

Bunda Maliki'nin kendi şahsiyeti şüphesiz merkezî rol oynuyor; ancak tabii bu başka faktörlerle de destekleniyor. Irak ordusunun sayı ve kalite bakımından giderek güçlenmesi bu faktörlerden en önemlisi mesela.

Maliki'nin güçlenmesi şüphesiz sadece güvenlik alanında kendini göstermiyor, başka alanlarda da kendini gösteriyor. Mesela Amerika ile halen yürütülmekte olan ikili güvenlik anlaşması müzakerelerinde Maliki Amerika'ya karşı oldukça sert tavır ortaya koymuş bulunuyor. Keza İran ile ilişkilerde de Maliki kendisinden beklenmeyecek ölçüde kararlı bir tavır sergiliyor.

Bunlara paralel olarak Irak'taki Sünni gruplar ile de yakınlaşmaya, onların güvenini kazanmaya çalışıyor. Nitekim, bunu Mehdi Ordusu gibi güçlü Şii gruplara karşı ortaya koyduğu tavırla pekiştirmeye gayret ediyor, bu grupları kazanmaya gayret ediyor.

Kısacası, Maliki birkaç ay önce yapılan tahminleri boşa çıkarıyor, zayıf bir lider görüntüsünü geride bırakırken Irak'ın kaderine damga vuracak güçlü bir lider olma yolunda ilerliyor. Şüphesiz bu Irak'ın yararına olan bir gelişme ve bunun da devam etmesi gerekiyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

ABD Hava Kuvvetleri'nde yeni dönem...

Fikret Ertan 2008.06.24

Dünyanın bir numaralı hava kuvveti olan Amerikan Hava Kuvvetleri'nde büyük problemler yaşanıyor. Geçen yıl Amerikan toprakları üzerinde kullanılmaya hazır 6 nükleer başlıklı füzeyi taşıyan bombardıman uçaklarının yanlışlıkla uçuşması, daha sonra Tayvan'a nükleer füze koni ve ateşleyicilerinin yine yanlışlıkla gönderilmesi ile hem yönetim ve hem de kamuoyu önünde itibar ve güven kaybeden Hava Kuvvetleri, bugünlerde yaptığı başka yanlışlarda da gündeme gelmiş bulunuyor.

Bu son yanlışların başında kuvvetin bin kadar nükleer füze parçasını kaybetmesi, bunların akıbetini bilmemesi geliyor. Bir son yanlış da Amerikan Sayıştay'ı olarak kabul edilen Hükümet Genel Muhasebe Dairesi (GAO)'nin titiz ve uzun çalışması sonucu ortaya çıkan çok ciddi bir yanlış. GAO, Boeing'in başvurusu üzerine kuvvetin 40

milyar dolara varan yeni nesil tanker ihalesini Avrupa-Amerikan konsorsiyumu EADS-Northrop-Grumman'a vererek yanlış davrandığı, bu yüzden ihalenin yenilenmesi gerektiği sonucuna varmış bulunuyor.

Esasen Savunma Bakanı Robert Gates, uzun süredir kuvvetin bu ve başka muhtemel yanlışlarını uzman askerlere araştırtıyor, bu konularda acil tedbirler alıp bunların bir daha tekrarlanması için çalışıp duruyor.

Bu çerçevede Gates, 10 gün kadar önce bu yanlışlardan birinci derecede sorumlu bulduğu Kuvvet Komutanı General T.Michael Moseley ve kuvvetin sivil başkanı (ya da kuvvet bakanı da denebilir) Michael W.Wynee'i görevlerinden alarak yerlerine yeni şahıslar atamış bulunuyor.

Bunların birincisi, muhtemel yeni kuvvet komutanı General Norton Schwartz. Yahudi asıllı Schwartz, 35 yıldır kuvvette görev yapan, bu yıl sonuna doğru emekli olması beklenen; ama artık olmayacağı anlaşılan tecrübeli bir nakliye uçağı pilotu. Yıllarca C-130 ve başka nakliye uçaklarıyla dünyanın dört köşesine uçmuş birisi. Halen kuvvetin nakliye komutanlığını yürütüyor. Daha önceleri pek çok önemli görevin yanı sıra kuvvetin terörizmle mücadeleyi yürüten Özel Operasyonlar komutanlığını da yapmıştı.

İkincisi ise kuvvetin muhtemel yeni sivil başkanı, halen Amerikan Savunma Bakanlığı (Pentagon)'nın Yönetim ve İşletme Daire Başkanı Mike Donley. Bush'un ilk döneminde kuvvetin finans yönetiminden sorumlu bakan yardımcısı olarak, bir süre de vekil bakan olarak görev yapmış olan Donley'in bilgi ve tecrübesiyle Pentagon'u en iyi yönetecek kişilerden birisi olduğu söyleniyor. Nitekim, Gates de onu bu sebeple atamış bulunuyor.

General Norton Schwartz ve Mike Donley'in atanmalarının gerçekleşmesi şüphesiz Senato'nun onayına bağlı. Ancak bu konuda herhangi bir problemin çıkacağı uzak ihtimal. Bu yüzden bu atamalar daha şimdiden gerçekleşmiş olarak kabul edilebilir.

Bu iki çok önemli atamaya ilaveten Robert Gates, halen kuvvetin komutan yardımcısı olan General Duncan McNabb'ı General Schwartz'ın yerine, General William Fraser'ı da General Duncan McNabb'ın yerine Başkan Bush'a tavsiye etmiş bulunuyor. Bu atamaların da gerçekleşecekleri şimdiden belli sayılır.

General Schwartz'ın ataması bu atamaların içinde en manidar olanı; zira yaklaşık 25 yıldır avcı pilotlarının tekelinde olan kuvvet komutanlığı ilk defa bir nakliye uçağı pilotunun komutasına geçmiş olacak. Nitekim, bu, bazı Amerikan kaynaklarınca 'avcı pilot mafyası'nın sonu olarak da görülüyor.

Schwartz ve diğerleriyle birlikte Amerikan Hava Kuvvetleri, yeni bir döneme giriyor. Bu dönemin bugün beliren bazı özellikleri elbette var. İnsansız ya da pilotsuz uçaklara daha çok önem verilmesi gibi. Zaten eski komutanın görevden alınmasında anlattığım yanlışların yanı sıra pilotsuz uçaklara gereken önemi vermesi de vardı. Muhtemelen bu ve diğer konulara başka bir zaman yeniden döneceğiz. Bugün kısaca söyleyelim, Amerikan Hava Kuvvetleri'nde yeni bir dönem başlıyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Suçlu aranıyor!..

Fikret Ertan 2008.06.26

Petrol fiyatları niye bu kadar yüksek? Yükselişten kim birinci derecede sorumlu, kim suçlu? Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü OPEC mi ? Dev petrol şirketleri mi? Spekülatörler mi? Arz-talepteki dengesizlik, eksiklik mi? Bunlardan hangisi acaba?

Bu ve benzer sorular bugün pek çok ülkenin cevap aradığı sorular elbette. Yükselişten en çok etkilenen Amerika bu sorulara sadece medyada değil, Kongre'de de çoktandır cevap arıyor.

Nitekim bu yazıyı yazdığımız gün New York Demokrat Parti senatörü Charles E. Schumer'in başkanlığını yaptığı Ortak Ekonomik Komite toplantısında davetli uzmanların katılımıyla söz konusu sorulara cevaplar aranacaktı.

Esasen dünkü oturum Kongre'nin petrol fiyat yükselişi ve sebepleri konusunda bu yıl başından itibaren yaptığı 40.; bu ayın ise 9. oturumu oluyor. Bu da bize Kongre'nin bu konuya ne kadar önem verdiğini gösteriyor elbette. Bunun başlıca sebebi ise şüphesiz siyasi sayılır; zira bu oturumlarla Kongre, Amerikan halkının bugünkü en büyük problemi haline gelen petrol fiyatlarındaki yükselişe duyarsız kalmadığını, probleme çare aradığını göstermiş oluyor.

Kongre'nin önceki oturumlarında üyeler klasik suçlulara işaret etmişlerdi. Bunlar da şüphesiz dev petrol şirketleri ve OPEC'ti. Ancak bugünlerde suçlu arama odağı yön değiştirmiş, bu defa yatırımcı ya da spekülâtör faktörüne yönelmiş bulunuyor. O kadar ki, Kongre'nin nüfuzlu üyelerinden Connecticut bağımsız senatörü Joseph Lieberman, spekülâtörleri şu sözleriyle açıkça suçlamış bulunuyor: '... Spekülasyon emtia piyasalarına istikrar sağlayıcı noktayı çoktan geçmiş bulunuyor. Spekülasyon aşırı ve zarar verici hale gelmiş bulunuyor. İşte bu yüzden devlet, tüketicilerimizi ve ekonomiyi korumak için devreye girmelidir.'

Lieberman bu sözlerini Kongre'ye sunduğu, içinde büyük yatırımcılara emtia piyasalarını girme yasağı koyma ve vadeli işlem yapan (futures işlemleri) yatırımcı ya da spekülâtörlerin sayısına sınırlama getirme gibi radikal tedbirler bulunan yasa teklifi ile de destekliyor. Başkaları da Lieberman gibi düşünüyor ve bunlar da benzer tedbirler öneriyorlar elbette. Son bilgilere göre en az 10 civarında benzer yasa teklifinin gündemde olduğu da bu arada belirtiliyor.

Ancak, fiyatların yükselişinde 'spekülâtör faktörü'nün ne kadar belirleyici, ne kadar etkili olduğu konusunda genel bir mutabakatın olduğu da söylenemez elbette. Nitekim Bush yönetimi bu faktörün çok önemli olmadığını düşünüyor. Bu bağlamda mesela geçen hafta Cidde'de yapılan 'Global Enerji Zirvesi'nde konuşan Amerikan Enerji Bakanı Samuel W. Boldman 'Spekülâtörlerin petrol fiyatlarını yükselttikleri yönünde bulabildiğimiz herhangi bir delil ortada yok. Yükselişin sebebi, üretimin artan talebe cevap vermemesi.' demişti.

Diğer yandan, aynı zirvede Suud Kralı Abdullah yükselişin 'spekülâtörlerin egoistçe kendi çıkarlarını gözetmeleri' yüzünden meydana geldiğine işaret ederken Suud Petrol Bakanı Ali Naimi ise 'Global piyasada yeteri kadar petrol arzı var. Fiyatlar arz endişeleri değil, başka faktörler yüzünden yükseliyor.' şeklinde konuşmuştu. Libya Petrol Bakanı Şükrü Ganem de Suudlu yetkililer gibi düşünenlerden. 'Yükselişte spekülasyonun etkisi var.' diyor.

Bu durumda başkaları ne düşünüyor bilmiyoruz; ama yükseliş tartışmalarında iki cephenin ortaya çıktığını görüyoruz. Birinci cephe olan petrol ithalatçısı ülkelerin yetkilileri yükselişten spekülâtör faktörünü değil, arz eksikliğini; diğer yandan petrol ihracatçı ülke yetkilileri ise spekülâtör faktörünü esas suçlu ya da sorumlu olarak görüyorlar.

Uzmanlar ise yine iki cephede yer alıyor; kimi arz eksikliğini kimi de spekülâtörleri suçlu olarak görüyorlar ve böylece suçlu arama tartışmaları devam edip gidiyor. Öyle anlaşıyor ki bu arayış daha uzun süre gündemde de olacak.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Eliezer'in ziyareti

Fikret Ertan 2008.06.29

İsrail Rusya ile ilişkilerine çok önem veriyor. Bunun da birkaç önemli sebebi var. Rusya'nın BM Güvenlik Konseyi'nde veto hakkına sahip daimi üye olması, İsrail'e düşman İran ve Suriye ile güçlü askerî ilişkiler içinde olması ve Ortadoğu barışı için çalışan Kuartet denen dörtlü grubun üyesi olması gibi sebepler bunlar.

Bunlara ilaveten Rusya'da yaklaşık bir milyon civarında Yahudi'nin yaşaması, aynı şekilde İsrail'de de Rusya'dan geçmiş yıllarda göç eden bir milyon Rusça konuşan Yahudi'nin yaşaması çerçevesinde oluşan ikili ilişkiler de bu bağlamda zikredilebilecek yine önemli bir sebep.

Son yıllarda bu sebeplere bir başka önemli sebep de eklenmiş bulunuyor. Bu da İsrail'in Rusya ile enerji ilişkilerini hayata geçirme, geliştirme arzusu. Bu çerçeve taraflar arasında konuşulan en önemli konu da Rus doğalgazının İsrail'e sevki konusu. Bunun da mevcut Mavi Akım hattıyla gerçekleşmesi öngörülüyor. Malum Rus doğalgazı Karadeniz'in altından Mavi Akım hattıyla Samsun'a ulaşıyor. İsrail, Mavi Akım'ın Ceyhan'a kadar uzatılıp buradan Akdeniz'in altından geçirilecek denizaltı boru hattıyla kendi limanlarına ulaştırılmasını istiyor ve bu şekilde gelecekteki doğalgaz ihtiyacını şimdiden garantiye almaya çalışıyor.

Bu arada yeri gelmişken İsrail'in enerji kullanım tablosuna da bir bakalım. Bu tabloda petrol yaklaşık yüzde 67, kömür yaklaşık yüzde 30 ve doğalgaz yüzde 1-2 arası bir paya sahip. İsrail, doğalgaz rezervleri bakımından bugün oldukça iyi durumda sayılır. İspatlanmış 47 milyar metreküp doğalgaza sahip olduğu söyleniyor. Bugünkü doğalgaz üretimi ise yılda 800 milyon metreküp civarında bulunuyor. Doğalgaz ihtiyacını kendi topraklarından çıkarılan İsrail-Amerikan konsorsiyumu Yam Thefts'ten sağlarken ayrıca İsrail-Mısır Doğu Akdeniz Gaz Grubu denen şirketten de önemli miktarda gaz satın alıyor. Ancak, yapılan hesaplara göre, İsrail'in doğalgaz ihtiyacının bugünkü yılda 800 milyon metreküpten 2010 yılında yılda 8 milyar metreküpe ulaşacağı ortaya çıkmış bulunuyor ve bu da şüphesiz İsrail'i bugünden yeni kaynak aramaya sevk etmiş bulunuyor. Mavi-Akım-İsrail projesi de işte bu sebeple önem kazanmış bulunuyor.

Nitekim, bu yüzden İsrail Milli Altyapı Bakanı Binyamin Ben-Eliezer bu hafta içinde Moskova'yı ziyaret ederek konuyu bir kere daha Rus doğalgaz devi Gazprom'un CEO'su Aleksey Miller ve diğer yetkililerle ele almış bulunuyor. Haberlere göre, Eliezer, Miller'e Rus doğalgazının 2010 yılına kadar İsrail'e ulaştırılması yönünde teklif yapmış bulunurken bu konuda Rus Kommersant gazetesine yaptığı açıklamada da şunları söylüyor:

"...Gazprom ile İsrail'e önümüzdeki 20-30 yıl içinde doğalgaz sevkini öngören bir çerçeve anlaşmasına varılması için müzakereler yürütüyoruz. Şimdilerde bu çerçeve anlaşmasının hazırlık bölümünün nihai aşamasındayız. Önümüzdeki aylarda bunu imzalayacağımızı ve sonra da somut çalışmalara başlayacağımızı umuyorum... İlk aşamada 4 milyar metreküp doğalgaz almayı planlıyoruz. İsrail alacağı doğalgazı sadece elektrik üretiminde değil sanayide de kullanacaktır. Böylece, talep arttıkça biz de alacağımız gazı 8-10 milyar metreküpe kadar artıracğız... Akdeniz'in altından geçecek denizaltı hattını kimin inşa edeceği konusunda henüz herhangi bir anlaşma yok. Bu konuda birkaç şık var ve bunların üzerinde de çalışılıyor. Yakın gelecekte bu konuda karara varılacak."

Eliezer'in önemli ziyareti ile ilgili olarak bizim elde edebildiğimiz bilgiler bu kadar. Bunlara ilaveten başka neler ele alındı, doğrusu bilmiyoruz. Muhtemelen İran ve başka konular da ele alınmış olabilir.

Mavi Akım-İsrail doğalgaz projesinin ana ülkesi Türkiye herhalde Eliezer'in Moskova ziyaretini ve temaslarını izlemiştir.

Bush'un beceriksizleri..

Fikret Ertan 2008.07.01

Bush yönetimi Irak Savaşı'nın fiilen sona ermesi ve işgal döneminin başlamasından sonra çok ciddi ve vahim hatalar yaptı.

Bu hataları işleyenlerin başında Paul Bremer geliyor. İşgal döneminin başlamasından hemen sonra atanan; ancak başarılı bulunmayıp görevden alınan emekli General Jay Garner'ın yerine bizzat Başkan Bush tarafından atanan Bremer, Irak'ın ikinci işgal valisiydi.

Bremer, 14 ay süren görevinde pek çok hata yaptı; ancak bunların en önemlileri imzalayıp itirazsız yürürlüğe koyduğu iki kararnamede yönetim ve devlet kademelerindeki Baasçı ya da Baasçı olduklarından şüphelenilen çok sayıda memur ve görevlinin işine ve maaşlarına son vermiş ve bu akılsız kararlar direnişin tohumlarının bir kısmını ekmişti. İkinci kararnamede ise Irak ordusu, savunma bakanlığı ve istihbarat teşkilatlarını resmen feshetmiş, bunun sonucunda işsiz ve maaşsız kalan binlerce subay asker, istihbaratçı da yine direniş saflarına geçmişti.

Bu hataları yapan Bremer çok eleştirilmiş ve bunların sonucu itibar kaybederek köşesine çekilmiş, Amerika'nın Irak fiyaskosunun adı haline gelmişti.

Ne var ki, bu arada bazıları yapılan hatalardan dolayı kendilerine düşen payı almamış, eleştiri ve suçlamalara bugüne kadar muhatap olmamayı başarmışlardı.

Bunların başında şüphesiz Irak Savaşı ve sonrasının baş askerî sorumlusu, zamanın Amerikan Merkez Kuvvetleri Komutanı General Tommy Franks geliyor. Irak Savaşı'nın başarılı sonuçlanması ve Saddam rejiminin devrilmesini sağladığı için bugüne kadar birkaç kitaptaki bazı bölümler dışında eleştirilmeyen Franks bugünlerde yayımlanan çok önemli bir askerî araştırmada bizzat Amerikan ordusu yetkilileri tarafından oldukça ağır eleştirilere tabi tutulmuş bulunuyor.

Bu araştırma geçen hafta kısa özeti ve önemli noktaları bazı Amerikan gazetelerinde yer alan 696 sayfadan meydana gelen ve Amerikan ordusunun Fort Leavenworth'te bulunan Ordu Muharebe Çalışmaları Enstitüsü tarafından çıkarılan 'İkinci Nokta Hakkında: Yeni Askerî Kampanyaya Geçiş Dönemi' adındaki araştırma.

Sivil araştırmacı Donald P.Wright ve Albay Timothy R. Reese tarafından kaleme alınan bu araştırma esasen halen devam eden Irak ihtilafı tarihini ele almakta olan genel araştırmanın ikinci cildi. Bu araştırmayla ordunun savaş ve savaş sonrası performansı, yapılan hatalar mercek altına yatırılıyor. Yazıldığına göre, ikinci cilt askerî tarihçiler tarafından bugün görev yapan ve emekli subaylarla yapılan 200 kadar ayrıntılı mülakata dayanıyor.

Bu mülakat ve başka bilgilerin sonucunda ise Franks'ın savaşın hemen bitiminde Bağdat merkezli karargâhı küçülttüğü, fonksiyonu azalttığı ve bu suretle işgal yönetiminin istenen şekilde kurulamamasına ve dolayısıyla Amerika'nın işgal dönemine hazırlıksız ve plansız girmek zorunda girmesine yol açtığı ortaya çıkmış bulunuyor.

Bu konuda araştırma bir yerde "... Franks'ın kararı aniydi ve üst komuta kademesindeki komutanları habersiz ve hazırlıksız yakalamıştı... Savaş öncesi planlama ve Saddam rejiminin hızlı çöküşü sonrası çıkan zafer sarhoşluğu içinde Franks, Irak'ta bulunacak Amerikan kuvvetleri için sınırlı bir rol biçmeye, planlamaya devam etti." diyor.

Bu planlamanın sonrasını herkes biliyor. Savaş sonrası dönem ve işgali yönetemeyen ve bu yüzden asker sayısını artırmak zorunda kalan ve Irak'ta ne kadar kalacağına hâlâ karar veremeyen bir Bush yönetimi.

Üstelik bu yönetim Bremer, Franks ve eski CIA Başkanı Tenet'i Irak başarıları dolayısıyla (!) Hürriyet Madalyası ile ödüllendirmiş bulunan bir yönetim. Amerika normalde beceriksizleri ödüllendirmez ama Bush yönetimi başka şeylerin yanı sıra bunu da yapmış bulunuyor. Ancak şüphesiz beceriksizler Bremer, Franks ve Tenet ile de sınırlı değil. İleride başka isimler de muhakkak ortaya çıkacak.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

GUAM ya da ODED zirvesi...

Fikret Ertan 2008.07.03

Sovyetler Birliği'nin 1991 yılında yıkılıp tarihe karışmasından sonra eski Birlik üyeleri, kendi aralarında bazı ittifaklar, örgütler, birlikler kurdular.

Bunlardan en önemlisi, şüphesiz BDT denen Bağımsız Devlet Topluluğu. BDT bugün hâlâ yaşıyor ama etkili olduğu söylenemez; sadece ismen yaşıyor büyük ölçüde.

Sovyetler sonrası dönemde kurulan bir başka ittifak ya da örgüt ise kısa adı GUAM olan bir bölgesel gruplaşma. GUAM; Gürcistan, Ukrayna, Azerbaycan ve Moldova devlet başkanları tarafından 1997 yılında Strasbourg'da kurulmuş, Özbekistan'ın iki yıl sonra katılmasıyla 5'li bir grup haline gelmiş, ismi de işte bu grupta yer alan ülkelerin baş harflerinden oluşan GUUAM'a dönüşmüştü.

GUAM'ın kuruluş amacı, üyelerinin Rusya karşısındaki bağımsızlık ve egemenliklerini muhafaza etmek, güçlendirmektir. Bunu da üyeler arasındaki siyasi, ekonomik ve güvenlik ilişkisi ve bağlarını daha sıkı ve güçlü hale getirerek gerçekleştirecekti. Ayrıca enerji güvenliğine de özel bir önem atfetmiş, bu konuda da sıkı ve yakın ilişkilerin tesisini kuruluş amaçları arasına koymuştu. Kısacası grup, Rusya'ya karşı bir bölgesel ittifak örgütü olarak tarih sahnesine çıkmıştı.

Sadece Amerika tarafından tam anlamıyla desteklenen ama başkalarından sadece sınırlı destek gören GUUAM, Özbekistan'ın üyeliğini 2002 yılında askıya almasıyla yeniden GUAM'a dönüştü.

GUAM, geçen yıl Kiev'de yapılan zirvede bir kere daha isim değiştirdi, kısaca ODED diye anılan (Demokrasi ve Ekonomik Kalkınma Örgütü) ismini aldı, kurumlaşma yolunda önemli adımlar attı, örgüt genel sekreterliği ihdas etti. Halen genel sekreter, Gürcistan eski dışişleri bakan yardımcısı Çeçhelaşvili.

Yeni ismine rağmen hâlâ GUAM adıyla anılmaya devam eden örgüt, bugünlerde Batum'da bir zirve toplantısında önemli konuları ele alıyor, gelecekteki rotasını çizmeye çalışıyor. Önceki gün başlayan ve bu yazıyı yazdığımız gün sona ermesi beklenen zirveye kurucu Gürcü, Azeri ve Ukrayna devlet başkanları katılmış bulunuyorlar: Öteki kurucu üye olan Moldova Devlet Başkanı Voronin ise zirvede yer almamayı tercih etmiş, yerine Dışişleri Bakan Yardımcısı Ostalep'i göndermiş bulunuyor. Voronin'in katılmama sebebinin de Rusya'nın Moldova'ya örgütten çekilme yolunda yaptığı baskısından kaynaklandığı bildiriliyor. Zaten Voronin, geçen martta verdiği demeçte GUAM ve kararlarından duyduğu hayal kırıklıklarını dile getirmiş, özellikle Odesa-Brodi-Gdansk petrol hattı projesinin kendi ülkesinden geçirilmemesine tepki göstermişti.

Ne var ki, Voronin'in katılmamasına rağmen zirveye davetli devlet başkanları sıfatıyla katılan Polonya Devlet Başkanı Lech Kazinski ve Letonya Devlet Başkanı Valdas Adamkus'un ve Çek Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı Karel

Schwarzenberg'in da sayesinde başarılı bir zirve olarak gerçekleşmiş bulunuyor. Ayrıca, GUAM'ı destekleyen GUAM-Amerika, GUAM-Japonya, GUAM-Polonya ve GUAM-Çek Cumhuriyeti toplantılarının da zirve çerçevesinde gerçekleştirilmesiyle zirvenin öneminin daha da artmış olduğu anlaşıyor. Burada GUAM-Amerika toplantısına Amerikan Dışişleri bakan yardımcılarında David Merkel'in katıldığına işaret edersek söz konusu önem daha anlaşılır hale de geliyor.

Zirvede ilişkileri geliştirme yönünde pek çok konu ele alındı; ancak en çok konuşulan konunun Odesa-Brodı-Gdansk petrol boru hattı olduğu gelen haberlerden iyi anlaşılıyor: Malum bu hattın gerçekleşmesi halinde Hazar Havzası petrolü Rusya'dan geçmeden Ukrayna üzerinden Avrupa'ya ulaşacak. Bu da şüphesiz jeopolitik yönden önemli bir gelişme olacak.

Bu ve başka sebeplerden dolayı GUAM ya da ODED zirvelerini iyi izlemek gerekiyor. Kimse yapmasa da biz bunu yapmaya devam edeceğiz; çünkü GUAM'ın gelişmesi, alacağı yol, bölgesel dengeler bakımından bizi de çok yakından ve önemle ilgilendiriyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Betancourt operasyonu ve İsrail

Fikret Ertan 2008.07.06

Dünya geçen çarşamba gününden bu yana Kolombiya'daki rehine kurtarma operasyonunu konuşuyor. CNN, BBC gibi global televizyonlar, operasyonu birinci haber olarak verirlerken zaman zaman Paris'ten ve Bogota'dan yaptıkları canlı yayınlarla operasyonun ayrıntılarını anlatıyorlar.

Medyanın operasyona bu kadar önem ve yer vermesi, kurtarılan 15 rehineden en önemlisi olan Ingrid Betancourt adlı bayandan dolayı elbette. Betancourt, hem Fransız ve hem de Kolombiya vatandaşı. Kolombiya devlet başkanlığı için aday olduğu 2002 yılında seçim kampanyası sırasında kısa adı FARC olan Kolombiya Devrimci Silahlı Güçler tarafından kaçırılmış.

Babası Paris'te görev yapan Kolombiyalı bir diplomat olan Betancourt, Paris'te öğrenim görmüş ve yıllar önce bir Fransız diplomatla evlenerek Fransız vatandaşı da olmuş ve kaçırıldıktan sonra bu sebeple Fransız diplomasisinin de sorunu olmuş çıkmış. Üstelik Devlet Başkanı Sarkozy sayesinde bir milli mesele haline de gelmiş, kurtarılması için kampanyalar düzenlenmiş, kamuoyunda kalmayı başarmış.

Diğer yandan, esas vatani Kolombiya'da Devlet Başkanı Uribe'nin de kurtarılmasına önem vermesiyle kurtarılacak kimseler listesinin başına çıkmış. Sonuçta Kolombiya istihbarat servislerinin FARC liderlerini kandırdıkları gerçekten kusursuz bir operasyonla kurtarılmış bulunuyor.

Dün canlı yayında bizzat Kolombiya Savunma Bakanı Santos'un ağzından ayrıntılarını dinlediğim operasyon, bakanın da söylediği gibi icrası bakımından tamamen Kolombiya istihbarat ve güvenlik güçlerinin eseri. Ne var ki, planlama ve hazırlık safhasında bazı yabancı güçlerin yardımlarının olduğu da söyleniyor. Bu bağlamda özellikle İsrail ve Amerika'nın adları telaffuz ediliyor. Nitekim, bakan, bu yöndeki sorulara cevaben operasyondan Amerika'nın bir ay önce haberdar edildiğini, Amerikan yardımının, operasyon sırasında bölgeyi kontrol eden bir Amerikan casus uçağı ile operasyonda kullanılan helikopterlere yerleştirilen izleme cihazlarından ibaret olduğunu açıklamış bulunuyor.

İsrail'in operasyondaki rolü ya da yardımı konusunda ise Bakan Santos, bu ülkenin geçmişte kendilerine istihbarat servislerinin yeniden düzenlenmesi konusunda yardım ettiğini söyleyerek, İsrail'in Kolombiya'daki

güvenlik rolünü kabul etmiş bulunuyor elbette.

Diğer yandan bazı yayın organları, operasyonda İsrail'in önemli rol oynadığını, bu rolün emekli tuğgeneraller Israel Ziv ve Yossi Kuperwasser'in ortak sahibi oldukları Global CST adlı özel güvenlik şirketinin sağladığı çok sayıda eleman tarafından icra edildiğine dikkat çekiyorlar.

Operasyon sonrasında Bogota'dan dönen Ziv, bu konuda, '...Bu bir Kolombiya-Entebbe operasyonudur. Ancak operasyonda İsrail'in rolünü abartmaya gerek yok.' derken, şirketten bir kaynak da, 'Biz Kolombiyalıları terörle mücadeleyle hazırlanmaları için yardım ettik. Biz onlara operasyon planlama ve stratejisi ile istihbarat kaynaklarının geliştirilmeleri konularında yardımcı olduk. Bu oldukça önemli; ancak fazla da abartılmamalı.' diye konuşmuş bulunuyor.

Esasen İsrail'in Kolombiya bağlantısı oldukça eskiye dayanıyor. Belki hatırlayanlar olur, bu bağlantı halen Moskova'da hapisanede bulunan emekli İsrailli Albay Yair Klein'in hem Kolombiya'daki sağcı gruplara ve hem de Medellin Kokain Karteli'ne silah ve eğitim sağladığının 1989 yılında tesadüfen orta çıkmasıyla dünya kamuoyuna mal olmuştu. Ancak, Klein'in bu bağlantıdaki rolü özel mahiyetteydi; resmi değildi. Zaten İsrail'in özellikle birçok Güney Amerika ülkesindeki bağlantıları hep özel mahiyet çerçevesinde yürüyüp duruyor. Kısaca söyleyelim, birtakım emekli askerler para kazanmak için bu ülkeleri hedef seçmiş bulunuyorlar.

Son operasyonda da yukarıda zikrettiğim gibi Global GST adlı şirket rol oynamış bulunurken söz konusu şirketlerin 'özel mahiyet'in dışında başka şeylere karışıp karışmadıkları ise bilinmiyor.

Betancourt operasyonu ve İsrail'in rolü konusunda bugün söylenebilecekler bu kadar.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Hürmüz'e dikkat!..

Fikret Ertan 2008.07.08

İran saldırıya uğradığı takdirde ne yapacağını geçenlerde İran Devrim Muhafızları Komutanı Tuğgeneral Muhammed Ali Caferi'nin ağzından bütün dünyaya ilan etti: "İsrail'i füze yağmuruna tutar ve Hürmüz Boğazı'nda kontrolü ele geçiririz."

Caferi hem İsrail'e hem Amerika'ya ve hem de dünyaya gözdağı verme anlamı taşıyan bu sözlerini 28 Temmuz günü mahalli Cem-i Cem adlı gazeteye verdiği demeçte söylerken geçen cuma günü de İran Haber Ajansı İRNA'ya İran'ın nükleer tesislerine karşı yapılacak saldırıyı savaş başlangıcı olarak göreceklarini de açıklamış bulunuyor.

İran, yapacaklarından ilki olan İsrail'i füze yağmuruna tutmayı gerçekten yapabilecek güç ve yeteneğe çoktandır sahip bir ülke. Çeşitli modellerde Şahap ve başka tip füzelerle İsrail'e ulaşabilecek ve büyük zararlar verebilecek durumda. Bunu İsrailli yetkililer de zaten kabul ediyorlar. Nitekim bu konuda dün son olarak Zaman'da eski İsrail Hava Kuvvetleri Komutanı Eytan Ben-Eliyahu'nun muhtemel bir savaşta İran'ın (Suriye ile birlikte) İsrail'e 5.300 füze atacağını söylediğini de burada hatırlatalım.

İran'ın yapacaklarından ikincisi olan Hürmüz Boğazı'nda kontrolü ele geçirmesi konusu ise füze konusundan çok daha karmaşık, tehlikeli ve bütün dünyayı etkileyebilecek, çok acı ve pahalı sonuçlara yol açabilecek bir konu elbette. Bunun sebebi malum: Boğaz, İran ve Körfez ülkelerinden dünyaya sevk edilen ham petrolün aktığı en önemli ana damarlardan birisi elbette.

Güneydoğusunda Umman Körfezi, güneybatısında Basra Körfezi, kuzey kıyılarında İran ve güney kıyılarında Birleşik Arap Emirlikleri'nin yer aldığı Hürmüz Boğazı çok dar bir boğaz. En dar yerinde genişliği 34 kilometre kadar. Tankerlerin ve diğer gemilerin gelip geçtiği deniz trafik koridoru sadece 9 kilometre genişliğe sahip. Bunun 3 kilometresi gelişler, 3 kilometresi gidişler ve bunların arasında kalan 3 kilometre de bir tür tampon bölge. Boğaz petrol ihraç eden Körfez ülkeleri ve İran'ın okyanuslara açıldığı tek çıkış noktası. Bölgeden çıkarılan petrolün yüzde 90'ı bu boğazdan geçerek dünya piyasalarına ulaşıyor.

Rakamlarla söylersek günde 17 milyon varile yakın ham petrol bu dar boğazdan geçiyor. Bu miktar da dünya petrol arzının yaklaşık yüzde 40'ına tekabül ediyor. Şüphesiz bu muazzam bir miktar sayılır. Bu yüzden de Hürmüz ana petrol damarlarından birisi.

Hürmüz'de tanker trafiğinin engellenmesi ya da durması halinde sadece bir alternatif var: Trans-Arap petrol boru hattı. Yaklaşık 2000 kilometre uzunluğundaki bu hat Suudi Arabistan'dan geçip Kızıldeniz'de son buluyor. Ancak bu hattan sevkiyatın zaman alacağı ve hattan da 17 milyon varilin sadece 3 milyonunun sevk edilmesinin mümkün olabileceği bugünden söyleniyor.

Diğer yandan, ham petrol için az da olsa bu alternatif varken bölgeden dünyaya sevk edilen LPG denen sıvılaştırılmış doğalgaz için hiç alternatif yok. Katar ve Birleşik Arap Emirlikleri'nin global LPG'nin yüzde 18'ine tekabül eden LPG sevkiyatının başka yerden yapılması şansı bulunmuyor.

Hürmüz Boğazı işte böylesine önemli bir boğaz. Kapanması ya da trafiğin engellenmesi halinde dünya petrol piyasalarının ne hale geleceğini varın siz hesap edin. Petrol 250 dolar mı, daha fazla mı olur, doğalgaz fiyatları nerelere tırmanır, düşünmesi bile çok korkutucu.

Son olarak, "İran Hürmüz'de dediğini yapabilir mi, Amerika, İran dediğini yapmaya kalkarsa ne yapar, tavrı ne olur?" dersiniz, 'savaş olur' derim. Zaten bölgede görevli Amerikan 5. Filosu Komutanı Amiral Kevin Cosgriff, İran'ın Hürmüz'e karşı yapacağı bir hareketin savaş sebebi sayılacağını geçenlerde açıkça ilan etmişti.

Hürmüz Boğazı'na çok dikkat...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Amerika-Çek radar anlaşması

Fikret Ertan 2008.07.10

Rusya yıllarca karşı çıktı, zaman zaman tehditler savurdu; ama Amerika kararından vazgeçmedi ve dün Çek Cumhuriyeti hükümeti ile bu ülkede konuşlandırılacak olan radar anlaşmasını imzaladı.

Amerikan Dışişleri Bakanı Condoleezza Rice ve Çek Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı Karel Schwarzenberg tarafından törenle imzalanan bu anlaşma Amerika'nın kısaca BMDS denen global balistik füzesavar sistemi ya da kalkanının Avrupa ayağının ilk adımı oluyor.

Bu adım çok gelişmiş bir BMD X-Band radarın kurulacak bir üsse 2011 yılına kadar konuşlandırılmasını öngörüyor. Radarın şüphesiz kendi başına çalışmayacak; önleyici ya da avcı füzelerle desteklenmesi gerekiyor.

Esasen bu füzelerle bağlantılı olarak çalışacak olan X-band radarlarda son yıllarda oldukça önemli hamleler yapılmış bulunuyor. Bugün Pasifik Okyanusu'nda seyyar platform diye geçen sayısı açıklanmayan Amerikan savaş gemilerinde bu radarlar faal durumdadır. Karada konuşlu bu radarlardan birisi ise Japonya'da Şariki'de bulunuyor.

Gerektiğinde taşınabilir özelliğe sahip, yüksek enerji ışınlarıyla ile çalışan ve 4.700 kilometre öteden havada bir top büyüklüğündeki nesneyi bile tespit edebilen bu radarlar kendi türünde radar teknolojisinin ulaştığı son aşama olarak kabul ediliyor.

Devreye girdiğinde entegre ve katmanlı bir sistem olacak olan BMDS genel olarak bugün hem deneme hem konuşlandırma bakımlarından oldukça ileri bir safhada bulunuyor zaten. Karada konuşlu önleyici füzeler (interceptors) bakımından bugün sistem Alaska-Fort Greely'de çalışır vaziyette 16, California-Vandenberg Hava Üssü'nde ise 2 adet füzeyle sahip. Bu yıl sonuna kadar da bu yerlerdeki toplam füze sayısının 24'e çıkarılması planlanıyor.

Çekoslovakya'da konuşlandırılacak radar işte bu entegre sisteme zaman içinde dahil edilecek. Bu bakımdan sistemin geleceği açısından Çek Cumhuriyeti ile yapılan anlaşma çok önemli bir adım.

Radarı destekleyecek avcı füzelere gelince; eğer anlaşma sağlanabilirse bu füzeler Polonya'da kurulacak bir üste konuşlandırılacaklar. Amerika'nın çok ısrar ve gayretlerine rağmen Polonya anlaşmaya hâlâ yanaşmıyor. Polonya üsse izin vermesi karşılığında Amerika'dan milyarlarca dolara varan askerî yardım talep ediyor, ordu ve füze sistemlerinin modernleştirilmesini şart koşuyor. Bu talepleri aşırı bulan Amerika ise Polonya ile anlaşmaya varılamaması ihtimalini göz önüne alarak son günlerde Baltık ülkesi Letonya ile söz konusu füzelerin konuşlandırılması konusunda önemli görüşmeler yapıyor. Amerikalı diplomatlar bu görüşmeleri 'yedek plan' olarak nitelendiriyorlar.

Bu arada Çek Cumhuriyeti ile varılan anlaşmanın da önünde parlamento pürüzünün olduğunu belirtmem gerekiyor. Bugün anlaşmayı imzalayan merkez-sağ Çek hükümetinin 200 milletvekilinden meydana gelen parlamentoda 100 milletvekiline sahip olduğu ve bu yüzden anlaşmanın onaylanıp hayata geçmesi için muhalefetin desteğini alması şart oluyor. Bu bakımdan anlaşmanın önünde hâlâ önemli bir engelin olduğu söylenebilir. Ayrıca, anlaşmaya karşı oldukça güçlü bir kamuoyu da var. Geçen ay yapılan bir kamuoyu yoklaması, anlaşmaya karşı olanların yüzde 68 gibi yüksek bir oranda, lehinde olanların ise sadece yüzde 24 gibi düşük seyrettiğini ortaya koymuştu. Bu oranların parlamentoyu ne kadar etkileyip etkilemediği tam bilinmiyor; ancak parlamentoda güçlü bir muhalif kesimin olduğu da bugünden belli sayılır. Amerika'nın Çek Cumhuriyeti ile vardığı radar anlaşmasına ilaveten her iki ülke halen radar tesisinde görevlendirilecek Amerikan askerî personelinin statüsünü de görüşüyorlar.

Anlaşmayla ilgili son durum aşağı yukarı bu çerçevede bulunuyor ve Rusya anlaşmaya şiddetle karşı çıkmaya devam ediyor, gereken karşılığı vermeye kararlı olduğunu söylüyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İran'ın füzeleri: Şahinlerden Şahaplara

Fikret Ertan 2008.07.13

Herhalde 20 yıl kadar oluyor; Ankara'da Türkiye'nin ilk Uluslararası Savunma Sanayii Fuarı (İDEF) düzenlenmişti.

Ben de bu ilk fuarı mutlaka görmek, intibalarımı yazmak için bir değil, iki defa bu fuara gitmiş, bütün gösterileri izlemiş, katılan bütün ülkelerin silah pavyonlarını gezmiş, yetkililerden bilgi almış, bu arada kilolarca katalog da toplamıştım.

Bu fuarda merakla gezdiğim pavyonlardan birisi de İran İslam Cumhuriyeti pavyonuydu. Tüfek, bomba gibi klasik silahların yanında bir de füze sergileniyordu burada. İki-üç metre boyunda, 30-40 santimetre çapında bir

boru görünümündeydi bu füze. Sanırım adı da 'Şahin'di. O zaman 'Şahin'i ilginç bulmuş ama fazla etkilenmemiştim.

Bugünlerde işte bu 'Şahin', İran'ın füzeleri ile ilgili bu hafta içinde çıkan tartışmalar dolayısıyla aklıma ve gözümün önüne geliverdi.

İran, bugün 'Şahin'i hâlâ yapıyor mu yapmıyor mu, bilmiyorum ama bu ülke artık 20 yıl önceki o ilkel diyebileceğimiz 'Şahin füzeleri'ni çoktan aşmış bulunuyor, çevresindeki ülkeleri korkutan oldukça kaliteli ve müessir modern balistik füzeler yapıyor, karşısına çıkan bütün engellere rağmen.

Bunlar en başta Şahap adı verilen uzun menzilli ve hızlı balistik füzeler. Şahaplar da 1-2-3 olarak 3 sınıfta imal ediliyor. Mesela bunlardan Şahap-3 bugünlerde İran'ın Devrim Muhafızları (Pasdaran)'nın bu hafta içinde yapılan Büyük Peygamber tatbikatı sırasında tatbikat atışları dolayısıyla bugün dünya gündeminin en üst sıralarına çıkmış bulunuyor.

Pasdaran'ın çarşamba 9, perşembe de 4 ya da daha fazla sayıda attığı Şahapların en son modeli olan Şahap-3B'nin menzili 2 bin-2 bin 500 km civarında ve bu da şüphesiz İran'ın füzeleriyle hem İsrail'i ve hem de Ortadoğu'daki Amerikan hedeflerini menzili içine aldığı anlamına geliyor. Bu yüzden her iki ülke de endişe duyuyor.

İran, bugün hasımlarını rahatsız eden balistik füze kabiliyetine durup dururken sahip olmayı da istemedi doğrusu. Bu konuda İran-Irak Savaşı sırasında mecburiyetten dolayı karar verdi. Irak, bu savaşta İran'ın sivil ve askerî hedeflerine yüzlerce Scud ve başka füzeler attı. Bunlardan birine ben de şahidim. 1987 yılında Tahran'da savaşı izlemek üzere bulunduğum sırada gece 50 metre kadar ötemde patlayan ve göğü bir anda kızıl bir ateşle aydınlatan Scud füze patlamasını hâlâ unutamam mesela.

İran, işte bu savaş sırasında Kuzey Kore, Libya ve başka ülkelerden yüzlerce Scud almak zorunda kaldı ve böylece balistik füzelerle tanışmış oldu; sonra da kendi imkanlarıyla bunları tadil etti, bunlara başka kabiliyetler ilave etti; o zaman kurduğu küçük birimiyle kendi balistik füze sanayiinin temellerini attı; sonunda da gayretinin, çalışmasının meyvesini, bugün birçok ülkeyi korkutan kendi milli füze sanayiini kurarak toplamış oldu.

Diğer yandan, sadece karadan-karaya atılan füzelerden de ibaret değil bugün İran'ın füze sanayii; denizden-denize atılan hızlı füzelerde de İran hayli mesafe kat etmiş bulunuyor. Bunu da geçmiş yıllarda yapılan tatbikatlardaki atışlardan biliyoruz.

İran, anlattığım gibi yaklaşık 20 yılda başta çevre ülkelerin olmak üzere birçok ülkenin çekindiği, korktuğu bir füze sanayiini kuran, geliştiren bir ülke oldu ve bunu da gizli-açık ambargolara, baskılara, çeşitli milletlerarası manevralara rağmen yaptı. Bu sanayiye kurarken bunun altyapısı olan bilimsel temeli de iyi attı. Bugün İran, önceleri dış yardım almış olsa da artık füzeler konusunda kendi bilim ve teknolojik altyapısına sahip bir ülke sayılır. Ayrıca, füze sanayiine paralel olarak yine aynı süre içinde bugün bir dünya meselesi haline gelen milli bir nükleer sanayisini de kurmuş bulunuyor.

İran, Şahinlerden Şahaplara uzanan çetin yolu sadece 20 yıl içinde almış bulunuyor. Bu, nereden bakılırsa bakılsın büyük bir başarı elbette...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

2008'de Afganistan...

'Taliban strateji değiştirdi. Artık NATO-ISAF ve Amerikan kuvvetleriyle doğrudan çatışmalara girmiyor, baskın yapmıyor, bunların yerine yol kenarına yerleştirilmiş mayın ve intihar saldırıları düzenliyor; çünkü doğrudan çatışma ve baskınlarda başarılı olamayacağını anlamış bulunuyor.'

Taliban'ın askerî stratejisi konusunda askerî uzmanlar son günlere kadar böyle düşünüyorlardı. Ne var ki, Taliban bu değerlendirmeyi geçen pazar günü Pakistan sınırına bitişik Kunar eyaletinde yaptığı sürpriz saldırıyla boşa çıkarttı.

Taliban bu saldırı ya da baskında sınıra çok yakın kurulan ve 'İleri Operasyon Üssü' denen Amerikan karakol ya da mevziine sabahın erken saatlerinde birkaç koldan saldırdı ve 9 Amerikan askerini öldürdü, 15'ini yaraladı. Kendisinin kaybının ne kadar olduğu ise bilinmiyor.

Saldırı Afganistan'daki Amerikan kuvvetlerinin 2001 yılından bu yana tek olayda en çok kurban verdikleri ikinci saldırı oluyor; 2005 yılı Haziran ayındaki birinci saldırıda yine Kunar'da Chinook helikopterlerinin roketatar ile düşürülmesi sonucu 16 deniz komandosu ölmüştü.

Ayrıca, bu saldırının yapıldığı gün güney Afganistan'daki Uruzgan eyaletinde bir intihar saldırısında ise beşi polis olmak üzere aralarında çocukların da bulunduğu 25 kişi ölmüş bulunuyor. Bu intihar saldırısı bir hafta içindeki ikinci saldırı oluyor. İlk saldırı, geçen pazartesi günü Kabil'deki Hindistan Büyükelçiliği'ne yapılmış, bunda da dördü Hintli, çoğu vize almak için bekleyen 50 sivil hayatlarını kaybetmişlerdi.

Bu ve önceki saldırılar sonucu son iki ayda ISAF ve Amerikan kuvvetlerinin uğradığı kayıplar Irak'taki kayıpları geçmiş bulunuyor: Sivil kayıplar bakımından ise son iki ayın bilançosu 700 civarında. Bütün bunlar 2008 yılının daha şimdiden 2001 yılından bu yana yaşanan en kanlı yıl olacağını gösteriyor. Üstelik bütün veriler 2008 yılının saldırı ve kayıplar bakımından 2006 ve 2007 yıllarını çok geçeceğini şimdiden gösteriyor.

Saldırıların ve kayıpların artmasını da geçen ay ISAF komutanlığına atanan Orgeneral David D. McKiernan üç sebeple açıklıyor: Taliban'ın pazaryerleri, mahalli hükümet birimleri ve konvoylar gibi nispeten zayıf ve korunmasız hedeflere yönelik benimsediği yeni taktik değişikliği; önceden Taliban kontrolü altında bulunan ama bu yıl içinde Afgan ve ISAF kuvvetlerinin eline geçen yerleri yeniden kontrolü altına almaya yönelik hareketler; ve Pakistan tarafında bulunan aşiretler bölgesinde gittikçe kötüleşen güvenlik durumu. Kiernan'ın bu açıklamasına bir başka ek de yol kenarına yerleştirilen mayın ya da bombaların meydana getirdiği büyük kayıplar. ISAF yetkilileri kayıplarının yüzde 80'inin bu mayınlar yüzünden olduğunu açıkça söylüyorlar. Böylece intihar saldırılarına ek olarak yol kenarına yerleştirilmiş mayınlarla Taliban adeta Irak'taki direnişi kopyalıyor bir bakıma.

Bütün bunlar Amerika'nın Afganistan'a bundan sonra daha fazla önem vermesini, daha fazla kaynak ve personel tahsis etmesini mecburi kılıyor. Nitekim Başkan Bush da yeni yeni bunun farkına varmış bulunuyor ve 2009'da Afganistan'a daha fazla asker gönderileceğini açıklamış bulunuyor.

Bugün itibarıyla Afganistan'da 33 bin Amerikan askeri bulunuyor. Bunların 15 bin kadarı ISAF, 18 bin kadarı da ayrı ve bağımsız bir Amerikan komutanlığı altında görev yapıyor. NATO-ISAF'ın kuvveti ise 28 bin kadar. Kısaca bugün 60 bin civarında yabancı asker Afganistan'da bulunurken 70 bin kadar Afgan ordu mensubu da bunların yanında yer alıyor.

Bu kuvvetlere ve muazzam hava kuvvetine rağmen Taliban hâlâ yenilememiş bulunuyor. Üstelik Kunar'daki son saldırı gibi yeni taktiklerle herkesi de şaşırtıp duruyor. Taliban'ın muhtemel yeni ve değişik taktikleri ile 2008 şimdiden Afganistan'ın en kanlı ve belirleyici yılı olacağına benziyor.

Bir saldırının anatomisi

Fikret Ertan 2008.07.17

Amerikan başkan adayları Barack Obama ve John McCain bugünlerde dış politika program ve hedefleri üzerinde konuşuyorlar.

Irak konusu şüphesiz her iki adayın üzerinde durduğu bir konu; ancak Afganistan'da son günlerde tırmanışa geçen şiddet olayları ve saldırılar sonucu Afganistan her ikisi bakımından da en öncelikli dış politika meselesi olarak önem kazanmış bulunuyor.

Bunda da şüphesiz Amerikan askerî kayıpları bakımından Afganistan'ın son iki ayda Irak'ı geçmiş olması ve geçen pazar günü meydana gelen Taliban saldırısının hedefi olan Amerikan üssünde üç yıl aradan sonra Amerikan ordusunun en büyük kayba uğraması büyük rol oynamış bulunuyor.

Esasen ben son yazımda bu saldırıdan ve üstün söz etmiştim. Bugünlerde saldırı ile ilgili ayrıntıların ortaya çıkmaya başladığı ve bunları ilginç ve anlamlı bulduğum için bugün bu konuya dönme gereğini duydum.

Pakistan sınırına bitişik Kunar eyaletinin uç noktalarından birisinde Vanat adlı mezraya yakın bir yerde 10 gün kadar önce kurulan bu ileri operasyon üssü, Afganistan'da bulunan 40 civarındaki aynı nitelikteki üslerden birisi. Bu üslerde Amerikan ve Afgan askerleri birlikte bulunuyorlar. Vanat üssünde saldırı gününde hafif silahlarla donatılı 45 Amerikan ve 25 Afgan, toplam sadece 70 asker görev yapıyordu. Üs, güvenlik tedbirleri ve altyapısı bakımından da tam anlamıyla tamamlanmamıştı.

Üssü sürekli gözetleyen Taliban da şüphesiz bu durumu biliyordu ve bu yüzden korunma bakımından zayıf gördüğü üssü ani bir saldırıyla ele geçirmeyi planlamıştı. Nitekim öyle de yaptı. İki yüz kadar militandan müteşekkil bir Taliban gücü, geçen pazar sabahı şafak vakti saat 04.30 civarında üsse iki ya da daha fazla koldan makineli tüfek ateşi ve roketatarlarla saldırıya geçti. İlk hedefi üssün hemen yakınındaki gözetleme kulesiydi. Amerikan kayıplarının büyük bölümü, gerektiği şekilde korunmayan bu kule ve civarında meydana geldi.

Kule saldırısıyla aynı anda bir başka Taliban kolu, üssün çevre koruma duvarının bir kısmını tahrip edip yıkarak üssün iç kısmına girmeyi başardı. Bu bölgede çok şiddetli çatışmalar yaşanırken üs komutanı, karargâhtan topçu ve hava desteği talep etti. Haberlere göre, karargâh bu taleplere anında cevap verdi. Ağır topçu ateşleriyle birlikte Apache saldırı helikopterleri, F-15 ve A-10 savaş uçakları, Predator denen silahlı insansız hava araçları ve bir B-1 ağır bombardıman uçağı hemen çatışma sahnesinin üzerinde yerlerini alırlarken bunlardan açılan muazzam ateş sonucu Taliban ölümlerini de geride bırakarak üstün geri çekilmek ve kaçmak zorunda kaldı. Böylece özellikle hava bombardımanı sayesinde üssün Taliban'ın eline geçmesi neredeyse son anda önlenmiş oldu.

Yeri gelmişken söyleyelim, Amerika, Afgan semalarında 24 saat hem devriye ve hem de saldırı ve bombardıman görevleri yapacak belli bir hava gücünü sürekli faal halde tutuyor ki böylece son saldırıda olduğu gibi herhangi bir olaya anında müdahale edebilsin. Mesela 8 adet B-1 her gün konuşlandıkları Hint Okyanusu'ndaki Diego Garcia Üssü'nden Afganistan'a en az dört sorti yapıyorlar. B-1'lere ilaveten 10 adet B-52 ağır bombardıman uçağı da Afganistan operasyonları için tahsis edilmiş bulunuyor. Amerikan askerî kaynakları özellikle B-1'lerin Afgan hava operasyonlarının en başarılı uçakları olduğunu, Soğuk Savaş ürünü olan ve bir zamanlar devre dışı bırakılsın denilen bu uçakların Afganistan'da kendilerini ispat ettiklerini söylüyorlar. Bu

saldırı ve sonuçlarının anatomisini böylece anlattıktan sonra son söz olarak Amerika ve NATO'nun hava güçleri sayesinde Taliban ile baş edebildiklerine, etkin hava gücü olmasa bunun mümkün olamayacağına işaret edelim.

Son saldırıdan alınacak çok önemli askerî dersler var, bizden buradan ilgililere hatırlatması...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Dondur-dondur' formülünü İran düşünmeli

Fikret Ertan 2008.07.20

İran ile milletlerarası camia denilen büyük devletler ve BM arasında yıllardır çözölemeyen bir problem olarak kalmaya devam eden konu, malum İran'ın nükleer programının uranyum zenginleştirme bölümü.

Esasen İran, zenginleştirme faaliyetlerinde önemli mesafeler kat etmiş ve bu da karşı tarafı endişeye sevk etmiş bulunuyor.

Burada hemen hatırlatalım; İran, 8 Nisan 2006 günü Natanz'da bulunan uranyum zenginleştirme merkezinde 164 adet santrifüjü başarıyla çalıştırarak zenginleştirmede yüzde 3,5 oranına ulaştığını açıklamış, 8 Nisan'ın bundan böyle 'Nükleer Teknoloji Günü' olarak kutlanacağını ilan etmişti.

Bu milli günün birinci yıldönümü olan 8 Nisan 2007 günü de nükleer teknolojide bir başka başarıya ulaştığını açıklamıştı. Bu başarı da zenginleştirmede sanayi üretimi seviyesine ulaşılmasıydı.

Bu yıl aynı tarihte kutlanan milli günün ikinci yıldönümünde de İran nükleer teknolojide ulaştığı son başarıları dünyaya ilan etmişti. O gün Natanz'da konuşan Cumhurbaşkanı Ahmedinejad, zenginleştirme merkezinde 6.000 adet yeni santrifüj montajına başladıklarını ve bunun mevcut 3.000 adede ilave olacağını söylemişti.

Bazı önemli safhalarını kısaca anlattığım İran'ın uranyum zenginleştirme faaliyetlerinde açıklanan ve bilinen son durum böyle ve İran yıllardır açıkça ilan ettiği gibi hiçbir baskıya boyun eğmeyeceğini, uranyum zenginleştirmeden vazgeçmeyeceğini defalarca açıklamış bulunuyor.

İran'ın meydan okuyan bu tavrına karşılık milletlerarası camia da İran'a uranyum zenginleştirmeyi durdurmasını, durdurmadığı takdirde ek müeyyidelerle karşılaşacağını söyleyip duruyor.

Yıllardır değişmeyen bu karşılıklı pozisyonlar işte son defa dün Cenevre'de yapılan geniş katılımlı bir toplantıda yeniden ele alınacaktı. Bu yazıyı yazdığım gün başlayan ve sadece bir gün sürecektir olan toplantıya kısaca P5+1 denen BM Güvenlik Konseyi'nin 5 daimi üyesi ve Almanya temsilcileri ile AB GüvenlikTemsilcisi Solana ve Amerikan Dışişleri Bakanlığı'nın 3 No'lu ismi Burns katılacaklardı. Burns'ın toplantıya katılması şüphesiz önemli; ancak bunu fazla büyütmemek de gerekiyor; zira Burns toplantıya müzakere amacıyla değil dinlemek amacıyla katılıyordu. Üstelik söylenenlerin tersine Amerika'nın tavrı da hiç değişmemişti; yani Amerika İran'ın zenginleştirme faaliyetlerini durdurma talebinden vazgeçmemişti.

Amerika'nın tavrı böyleyken diğerlerinin tavrı da bundan fazla farklı değil elbette; onlar da anlamlı müzakerelerin başlaması için İran'ın en azından zenginleştirme faaliyetlerini dondurmasını ya da askıya almasını istiyorlar. Nitekim, bu istek ve alakalı konular bugün 'dondur-dondur' şeklinde ifade edilen bir ara müzakere formülü olarak P5+1 grubu tarafından İran'a teklif edilmiş bulunuyor.

Esasen bu formül aynı grup tarafından İran'a 2006 yılında yapılan teklifin biraz daha genişletilmiş, güçlendirilmiş şekli. Teklifte İran'ın barışçı amaçlar için nükleer enerjiyi geliştirebileceği ve bu ülkenin bu çerçevede Nükleer Silahların Yayılmasını Önleyen Anlaşma (NPT)'yi imzalayan öteki ülkelerle aynı muameleye tabi tutulacağını en başta kabul ediyor. İran'ı zenginleştirmeden vazgeçirmeyi ana hedef alan bu formülün içinde İran'a nükleer santrallerini geliştirmesi için yardım edileceği, bu santraller için gerekli olan nükleer yakıtın sağlanacağı gibi önemli vaatlerin yanı sıra İran'a ticarî kolaylıklar tanınacağı gibi hususlar da yer alıyor. İşte bu formül büyük ihtimalle dün Cenevre'de bir kere daha ele alınacaktı. Esasen İran ile milletlerarası camia arasındaki problemin çözümü bakımından bu formül en azından bir süre denenmesi gereken bir formül bize göre. İran, muhtemelen bu konuda düşünmeyi kabul edecek gibi görünüyor.

Cenevre'den işte bu formül konusunda bir adım çıkabilir; başka da bir şey çıkmaz. Toplantı sona ermeden benim söyleyebileceğim bu kadar...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Gürcistan ve savunması...

Fikret Ertan 2008.07.22

Bu hafta Güney Kafkasların geleceği ve gelişmesi açısından son derece önemli bir adımın atıldığına şahit olacağız; önümüzdeki perşembe günü 'Demir İpek Yolu' olarak da anılan Bakü-Tiflis-Kars Demiryolu Projesi'nin Türkiye içindeki temeli Türk, Azeri ve Gürcü devlet başkanlarının katılımlarıyla atılacak.

Bu şüphesiz hem ülkemiz ve hem de Gürcistan, Azerbaycan ve ötesi için tarihî bir gün olacak ve buna hepimiz çok sevineceğiz.

Ne var ki, bu sevincimizin bölgedeki gerilimin arttığı bir döneme de denk geldiği acı bir gerçek olarak ortada duruyor. Bu bapta şüphesiz komşumuz Gürcistan ile Rusya, Abhazya ve Güney Osetya arasındaki ihtilafların ciddi boyutlar kazanmaya doğru yol alması hemen akla geliyor. Ayrıca, bugün Gürcistan'da Amerikan ağırlıklı olarak yer aldığı önemli bir askerî tatbikatın halen devam etmekte olduğu, Rusya'nın muhtemelen buna cevap olarak kendi tatbikatını başlattığı da biliniyor. Bu arada Almanya'nın Gürcistan ile Abhazya arasındaki ihtilafa son vermek için önerdiği planın da özellikle Abhaz tarafında kabul görmediği, bunun anlaşma umutlarını azalttığı da söylenebilir.

Bütün bu gelişmeler özellikle Gürcistan tarafında oldukça ciddi güvenlik endişelerine yol açmış bulunuyor şüphesiz. Nitekim bu yüzden bu ülke kendisine yönelik tehditlerin arttığı gerekçesiyle hem askerî personel sayısını ve hem de savunma bütçesini artırmaya karar vermiş bulunuyor.

Oysa, geçen mayısta Gürcü hükümeti savunma bütçesini 2007'ye göre azaltacağını açıklamıştı. 2007 yılı toplam savunma bütçesi 1,495 milyar Lari'ydi ve hükümet 2008'de bunu 1,1 milyar Lari'ye indirmeyi taahhüt etmiş, hatta daha da ileri giderek önümüzdeki 5 yıl içinde savunma harcamalarını 2008'deki milli gelirin yüzde 5,6'lık oranından 2012'ye kadar yüzde 2,3 oranına düşürmeyi planlamıştı.

Ne var ki, deyim yerindeyse evdeki hesap çarşıya uymadı ve Devlet Başkanı Mihail Saakaşvili geçen mayıs onlarında ülkesinin jeopolitik durumunun savunmaya daha çok ayrılmasını gerekli kıldığını söyledi ve bunu gerçekleştirmek için harekete geçti. Nitekim, anlaşıldığı kadar parlamento Şaakaşvili ve hükümetin isteğini yerine getirerek ek bütçeyle savunma bütçesini 295 milyon Lari artırarak 1,395 milyar Lari'ye yükseltmiş bulunuyor.

Parlamento Savunma ve Güvenlik Komisyonu Başkan Yardımcısı Nika Rurua'ya göre, ek bütçeye gerek görülmesinin en büyük sebeplerinden birisi Gürcistan'ın hava savunma ve deniz gücünü güçlendirme ihtiyacından kaynaklanıyor. Bunda da şüphesiz son aylarda Gürcistan hava kuvvetlerinin Abhazya üzerinde kaybettiği üç pilotsuz uçağın ve Rus uçaklarının hava sahası ihlalleri baş rolü oynamış bulunuyor. Deniz gücü bakımından da Gürcistan mevcut gücünü yeterli görmüyor.

Artırılacak askerî personel sayısına gelince; silahlı kuvvetlerin bugünkü 30 bin mevcudu alınacak ek 5 bin yeni personelle 35 bine kadar çıkarılacak. Alınacak ek personel de daha çok profesyonel özelliklere sahip havacı ve denizci personelden meydana gelecek. Haberlere göre, ek bütçenin 25,75 milyon Lari'si pilot, eğitmen, hava seyrüsefer uzmanları ve topçular için tahsis edilmiş bulunuyor. Bu personel harcamalarına ilaveten bilinmeyen bir miktarın da hava savunma ve uçak alımları için kullanılacağı planlanıyor.

Gürcistan şüphesiz bu harcamaları tehditlerin artması karşısında yapmayı kararlaştırmış bulunuyor; ancak bu harcamaları bir yandan da NATO'ya girmek için gerekli olan savunma reformlarını gerçekleştirmek için yaptığı da söylenebilir. Esasen bu konu Gürcistan açısından çok önemli bir konu; zira Bükreş Zirvesi'nde kendisine kesin üyelik tarihi verilmeyen bu ülke ne olursa olsun NATO umudu için bu reformları da yapmak zorunda. Bakü-Tiflis-Kars Demiryolu'nun temeli öncesinde Gürcistan'ın tehdit algılaması ve savunma durumu işte böyle.-

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Karadziç ve yeni Sırp hükümeti

Fikret Ertan 2008.07.24

Sırp canı Karadziç'in Belgrad'ın banliyösü Yeni Belgrad'da bir otobüste yakalanmasının ardından konuyu Samanyolu Haber'e yorumlarken sunucunun 'Karadziç'in yakalanması sizin için sürpriz oldu mu?' şeklindeki sorusuna 'Pek olmadı. Bekliyordum.' diye cevap verdim ve bunun sebebini de Sırbistan'ın yeni hükümeti ile izah ettim.

11 Mayıs parlamento seçimlerinden bu yana yaklaşık iki aydır hükümet arayışı içinde olan Sırbistan'da 7 Temmuz'dan bu yana yeni bir hükümet var. Bu hükümet aylarca süren görüşmeler ve pazarlıklar sonucu kurulan değişik bir koalisyon hükümeti. Devlet Başkanı Tadiç'in 'Avrupalı Sırbistan' adını verdiği AB yanlısı geniş siyasi cephe bu koalisyonun bir tarafı; diğer tarafı ise Sosyalist Parti (SPS). Avrupalı Sırbistan cephesi başta Tadiç'in Demokratik Partisi (DS) olmak üzere 8 partiden meydana gelirken bu cephenin içinde liberal G-17 ve Sırbistan Müslümanlarını temsil eden iki parti de var.

7 Temmuz Pazartesi günü 250 milletvekilinden meydana gelen parlamentoda yapılan güvenoyu oturumunda 27 redde karşılık 127 kabul oyuyla atanan yeni hükümetin Başbakanı bir önceki hükümette maliye bakanı olarak görev yapan Mirko Cvetkoviç. Cvetkoviç, bir ara Dünya Bankası'nda da çalışmış bir iktisatçı-maliyeci; yani esas olarak bir teknokrat olarak temayüz etmiş yetenekli birisi.

Yeni hükümet, koalisyonda yer alan ya da dışarıdan destekleyen partilerin taleplerini karşılamak amacıyla rekor sayıda bakanlıktan meydana geliyor. Tam tamına 25 bakanlık, bir başbakan birinci yardımcısı ve üç başbakan yardımcısı ile hükümet 28 üyeden müteşekkil. SPS lideri Ivica Daçiç başbakan birinci yardımcısı ve içişleri bakanı, Bozidar Dyeliç, Mladyan Dinkiç ve Jovan Kirbobabiç ise başbakan yardımcıları olarak atanmışlarken eski hükümette dışişleri bakanı olarak görev yapan Vuk Jeremiç ile yine eski hükümette savunma bakanı olarak görev yapan Dragan Sutanovaç aynı makamlarını yeni hükümette de muhafaza ediyorlar.

Bu durumda önemli ve kilit bakanlıklar olan savunma, dışişleri ve maliye bakanlıkları Tadiç'in DS'sinin bakanlarına bırakılırken buna ilaveten ülkenin gizli servisi ve federal polis gücü gibi güvenlik teşkilatları da yine bu partinin kontrolünde kalıyor. İşte bu husus Karadziç'in yeni hükümetin işbaşına gelmesinden sadece iki hafta sonra yakalanmasını en gerçekçi şekilde izah ediyor bize göre. Bu bağlamda, bu sayfaların editörü Celil Sağır'ın dünkü güzel haber-analizinde gayet yerinde işaret ettiği gibi Sırbistan İstihbarat Servisi Başkanı Rade Bulataviç'in yerine geçen hafta Saşa Vukadinoviç'in atanmasının Karadziç'in yakalanmasında etkili ve muhtemelen de kilit rol oynadığı söylenebilir.

Esasen son haberlerde istihbarat servisi ve Tadiç'e bağlı özel güvenlik biriminin son yakalama operasyonundaki asıl hedefinin Karadziç değil halen firarda olan diğer cani General Ratko Mladiç olduğu bildiriliyor. Bu da Lahey'deki Milletlerarası Savaş Suçları Mahkemesi ile işbirliği için ihdas edilen yeni bakanlığın başındaki Rasim Layiç'in 'Güvenlik güçleri General Mladiç'in peşindeyken Karadziç'e rastladılar.' şeklindeki son açıklamasıyla da destekleniyor.

Buna başka ilaveler de yapmak mümkün; mesela bu bapta hem Lahey'in ve hem de Batılı istihbarat servislerinin Mladiç'in Belgrad'da saklandığı; oysa Karadziç'in Bosna Sırp Cumhuriyeti, Sırbistan ve Karadağ'ın uzak köşelerinde saklandığı ve sık sık yer değiştirdiği yolundaki inandırıcı istihbaratlar da zikredilebilir.

Sonuçta öyle ya da böyle Karadziç yakayı ele vermiş bulunuyor. Sırada şüphesiz Mladiç var; ancak onun yalanmasının Karadziç kadar kolay olmayacağı, daha karmaşık sonuçlar doğurabileceği de bugünden belli sayılır.

Karadziç'in yakalanması şüphesiz yeni Sırp hükümeti ve Tadiç'in AB yolunda ilerleme arzusu sonucu meydana gelen kararlılıkla gerçekleşmiş bulunuyor...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

S-300'ler konusu...

Fikret Ertan 2008.07.27

Yaklaşık 10 yıl kadar önce Türkiye ile Yunanistan arasında Kuzey Kıbrıs Rum Kesimi'ne konuşlandırılacak Rus yapımı S-300 uçak ve füzesavar sistemi konusunda çok ciddi bir ihtilaf çıkmıştı.

Türkiye, NATO ve Amerikan baskısıyla ihtilaf sonunda füzelerin Kıbrıs yerine Girit'e konuşlandırılmasıyla çözülmüş ve bu arada Yunanistan Rus füze sistemine sahip tek NATO üyesi olmuştu.

S-300 sistemi bugünlerde İran ve Amerika-İsrail arasında devam eden askerî müdahaleler tartışmaları ve ihtimalleri dolayısıyla çeşitli haberlerde yer alıyor. Önemli bir haber ajansı birkaç gün önceki haberinde İsraili savunma kaynaklarına dayanarak İran'ın bu yıl sonlarına doğru S-300 sistemlerini teslim alacağını, bunun bu ülkenin nükleer tesislerine karşı herhangi bir saldırının yapılmasını engellemeye yardımcı olabileceğini bildiriyor.

Bir kaynak, ilk parti S-300 füze bataryasının teslimatının eylül başlarında yapılmasının beklendiğini ancak bunun konuşlandırma ve operasyonel hale getirilmesinin 6 ay ile bir yıl arasında olabileceğini söylüyor.

Ne var ki, bu ve aynı yöndeki başka haberler konusunda Amerika ile İsrail arasında tam bir görüş birliğinin olduğu da söylenemez. Nitekim, Amerika İran'ın S-300 sistemlerine yakın zamanda kavuşmasının söz konusu olmadığını iddia ederken bu husus Amerikan Savunma Bakanı Gates tarafından da 9 Temmuz günü şu

sözleriyle desteklenmiş bulunuyor: 'Benim bildiğim kadarıyla, söz konusu hava savunma sistemlerinin (S-300'ler) yakın bir gelecekte İran'ın eline geçmesi pek mümkün görünmemektedir.' Bu sözlerle şüphesiz Gates, İsraili kaynakların bilgileriyle ters düşmüş oluyor.

Diğer yandan, S-300'leri üreten Rusya ise çoktandır İran'la bu sistemlerin satışı konusunda herhangi bir anlaşma yapmadıklarını söylüyor ve böylece haber ve iddiaları yalanlıyor. Ancak, bu arada bazı kaynaklar, Rusya'nın İran'a S-300'leri doğrudan değil Belarus (Beyaz Rusya) aracılığıyla vermesinin söz konusu olduğunu ve böylece Rusya'nın her zaman herhangi bir anlaşma ya da satışı inkâr etme imkânını elde bulundurduğuna işaret ediyorlar.

Sonuçta, S-300'ler konusu bugün bir bilinmezlik ortamı içinde bulunuyor. İran bu konuda bir şey söylemiyor, Rusya 'böyle bir şey söz konusu değil' diyor, Amerika 'yakın zamanda olmaz' diye kestirip atıyor, İsraili kaynaklar ise 'anlaşma var: bu yılın sonuna doğru İran S-300'lere sahip olacaktır' diye iddia ediyor.

Esasen İran, Rus yapımı TOR-M1 diye bilinen güçlü hava savunma sistemlerine çoktandır sahip bulunuyor. Bu sistemlerin S-300'lerle takviye edilmesi halinde şüphesiz daha güçlü genel bir hava savunma sistemine kavuşmuş olacak. İşte bu husus da İsrail'i gerçekten endişelendiriyor. Bu konuda bir İsraili kaynak, 'S-300'ler bir hava saldırısını daha zor hale sokacak. Buna şüphe yok; ancak her karşı tedbire karşı muhakkak bir de çare vardır. Bizim açımızdan İran'ın S-300'lere kısa zamanda kavuşması iyi olur; çünkü biz o zaman sistemi, konuşlandırılmasını ve taktik özelliklerini bir an önce incelemek için zaman kazanmış oluruz..' diyor.

İran ve Amerika-İsrail arasında askerî bakımdan cereyan etmekte olan gizli mücadelenin en önemli unsuru olan muhtemel hava saldırıları ve bunlara karşı koyma tedbirleri bakımından S-300'ler çok önemli bir konu. Son olarak bu konuya iki şey ilave edeyim: Bir; İsrail'in bir kısmını Yunan hava sahası üzerinde gerçekleştirdiği İran'a saldırı provası sırasında Yunanistan'ın elindeki S-300'lerin radarlarını kapattığı söyleniyor; iki; Amerika birkaç yıl önce Rusya'dan bir batarya S-300 alıp incelemişti. Belki de bunun sonucunda S-300'lerin önemli sırlarına, özelliklerine çoktandır sahip bulunuyor.

S-300'ler konusu işte bu kadar önemli, bu kadar ilginç. Bu arada S-300 ya da bir sonraki modeli olan S-400'lerden Türkiye'nin de almayı düşündüğünü söyleyip noktayı koyalım...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Karadziç niçin ve nasıl yakalandı?

Fikret Ertan 2008.07.29

Sırp cani Karadziç'in neden ve nasıl yakalandığı hâlâ tartışılıyor. Bazıları onun Batılı istihbarat servislerinin Sırp muhataplarına yerini bildirmesi sonucu yakalandığını öne sürüyorlar.

Bu çerçevede Alman, Amerikan, Fransız ve İngiliz istihbarat servislerinin adı geçiyor. Bunlar Batılı gazeteler tarafından dile getiriliyor. İngiliz Daily Mail gazetesi mesela caninin İngiliz MI6 istihbarat servisinin yardımıyla yakalandığını yazıyor. MI6 ise kendisinin bu işe karışmadığını belirtiyor.

Diğer yandan, bizde de savunulan bir görüşe göre cani kendisi gibi aranan diğer cani General Mladiç'in yerini ve sahte kimliğini ilgililere gizlice açıklaması, yani ihaneti sonucu yakalanmış bulunuyor.

Bu söylediklerim tabii şu safhada spekülasyonlardan öteye gitmiyor ve ben bütün bunlara inanmıyorum. Ben daha önce yazdığım gibi Karadziç'in yakalanmasını Sırbistan'da meydana gelen son güçler dengesi ile

açıklamayı tercih ediyorum. Nitekim, takip ettiğimiz kadarıyla ortaya çıkan yeni haberler, gelişmeler ve ilgililerce yapılan açıklamalar bizi doğruluyor.

Bu açıklamalara son örnek yeni hükümetin İçişleri Bakanı Dadiç tarafından birkaç gün önce yapılmış bulunuyor. Dadiç bu açıklamasında devlet istihbarat servisi (BIA)'nın Karadziç'i yıllarca koruduğunu, tutuklanması sırasında hiçbir polisin bulunmadığını, tutuklamanın kendisinin kontrolü altında olmayan BIA mensupları tarafından gerçekleştirildiğini söylüyor ve ayrıca 'BIA Karadziç'i yıllarca korudu. Şimdi ise onu kanuna teslim etti. Olan-biten klasik bir iktidar değişikliğinin sonucudur. Bugüne kadar onu kimler, kimlerin emirleriyle korudular, bunu öğrenmek doğrusu çok ilginç olacak.' diyor ve bununla eski başbakan Koštunica'yı Karadziç konusunu savsaklamakla suçluyor.

Bunları açıklayan İçişleri Bakanı malum eski diktatör Miloseviç'in Sosyalist Parti'sinin bugünkü lideri ve yeni hükümetin koalisyon ortağı. Bu yüzden açıklamalarının nereye, ne kadar gideceği, partisi ve liderliğini nasıl etkileyeceği şimdiden bilinmiyor; ama Sosyalist Parti ve gizli servislerdeki uzantılarını rahatsız edeceği, muhtemelen yeni gelişme ve tartışmalara yol açacağı da şimdiden belli sayılır.

Karadziç'i yıllardır koruyup kollayan, onun 13 yıl firarda kalmasını sağlayan BIA şüphesiz artık yavaş yavaş eski gücünü, etkisini ve koyu Sırp milliyetçisi özelliğini kaybediyor. Nitekim, BIA'nın eski başkanı eski Başbakan Koštunica'ya yakın Rade Bulatoviç'in yerine sadece 10 gün kadar önce Devlet Başkanı Boris Tadiç'in güvendiği adamlarından yeni Başkan Saša Vukadinoviç'in atanması ve akabinde Karadziç'in yakalanması söz konusu değişimin hızlandığına işaret ediyor.

Ayrıca, bu değişime ilaveten Sırp askerî istihbarat servisi VBA'nın da bir süredir köklü bir değişim geçirmekte olduğu ve özellikle bunun Karadziç'in yakalanmasında en önemli rolü oynadığı da söylenebilir. Bu çerçevede Devlet Başkanı Tadiç'in Genelkurmay Başkanlığı'na iki yıl kadar önce Zidravko Ponos adlı genç subayı ataması ve onun da Tadiç'in talimatı doğrultusunda orduyu ve askerî istihbaratı reforma tabi tutmasının, eski milliyetçi kadroları yavaş yavaş tasfiye etmesinin Karadziç'in yakalanmasına giden yolu büyük ölçüde açtığı da son bilgilerin ışığında öne sürülebilir.

Nitekim, Belgrad'daki önemli kaynaklar VBA'nın Mladiç'i ararken Karadziç'i bulduklarını; ancak bunu son ana kadar BIA'ya bildirmediklerini belirtirlerken BIA ajanlarının Karadziç'i usulen tutuklamak zorunda kaldıklarını; bunun kanun gereği olduğunu; zira VBA'nın tutuklama yetkisinin olmadığına işaret ediyorlar.

Bu hafta Lahey'deki Savaş Suçları Mahkemesi'ne teslim edilmesi beklenen Karadziç'in 13 yıl sonra yakalanması işte böyle gerçekleşmiş bulunuyor. Dedğimiz gibi bu da değişen güçler dengesi sonucu ve sebebiyle meydana gelmiş bulunuyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Irak ve ABD hava kuvveti..

Fikret Ertan 2008.07.31

Irak ordusu gittikçe güçleniyor, operasyon kabiliyetini artırıyor ve artık büyük ölçüde kendi başına başarılı operasyonlara da imza atıyor.

Nitekim, önceki gün Diyala eyaletinde başlattığı büyük çaplı operasyonu da yine büyük ölçüde kendi başına yürütüyor. Esasen bu operasyon aynı özellikteki operasyonların beşincisi oluyor. Önceki aylarda Basra, Bağdat

(Sadr Mahallesi), Musul ve Amara'da Irak ordusu oldukça başarılı sonuçlar almıştı. Diyala operasyonu daha bir süre devam edeceği için bu konuda bugün fazla bir şey söylemek mümkün değil.

Operasyona şüphesiz Amerikan güçleri destek veriyorlar; ancak bu destek kara desteği bakımından oldukça sınırlı bir destek; sadece dört takım kadar bir güç bu. Diğer yandan Amerikan ordusu topçu desteği de sağlıyor. Hava desteği bakımından ise Irak ordusu Amerika'nın tam desteğine sahip sayılır. Bu sadece son operasyonla da sınırlı değil elbette; öyle görünüyor ki Amerikan hava gücü Irak'ta hem Irak güvenlik güçlerine hem de Irak'ta kalacak olan Amerikan birliklerine yıllarca destek verecek.

Nitekim, bu bugünden belli olduğu için de Amerikan Hava Kuvvetleri Irak'ta bulunduracağı hava kuvveti için bir süredir hem bugüne ve hem de geleceğe yönelik planlama yapıyor.

Planlamayı yürüten Amerika'nın Ortadoğu'daki Hava Kuvvetleri Komutanı Korgeneral Gary North.

Haberlere göre, North, Irak'taki Amerikan hava kuvvetini üç unsuru temel alarak planlıyor, yapılandırıyor. Bunlar, avcı uçakları, bombardıman uçakları ve insansız hava araçları. Son unsurun içinde hem keşif-gözetleme hem de silahlı ve saldırı amaçlı araçların olduğu çoktandır malum.

North'un söz konusu planı birinci derecede Irak Hava Kuvvetleri'nin henüz istenen sayı, kalite ve güçte olmamasından ve ikinci derecede de kalacak Amerikan birliklerine acil yardım ihtiyacından kaynaklanıyor.

Irak Hava Kuvvetleri bugün oluşturulmaya çalışılıyor; ancak bu kuvvet bugün hâlâ istenen güç ve seviyede değil. Nitekim, Amerikan kaynakları bu kuvvetin muharebe ve lojistik destek verecek durumda olmadığına işaret ederlerken, ayrıca yakın hava desteği ile yüksek teknolojiye dayanan gözlem-keşif faaliyetleri kabiliyetlerine de sahip olmadığını söylüyorlar.

İkinci konu bakımından da Amerikan Genelkurmayı Irak hükümeti ne türlü bir anlaşma olursa olsun Irak'ta belli bir askerî güç bırakmaya devam edeceği varsayımından hareket ediyor ve kalacak bu gücün güvenliğinin son tahlilde hava desteği ile garanti altına alınabileceğini düşünüyor, planlamasını buna göre yapıyor; zira 'kalacak sınırlı bir kuvvete acil yardım ancak bu şekilde yapılabilir' diye düşünüyor.

Bunu da yukarıda da söylediğim gibi her an müdahaleye hazır bekleyen avcı ve bombardıman uçaklarıyla yapmayı planlıyor. Diğer yandan insansız hava araçlarına da bu çerçevede çok önemli yeni misyonlar yüklemeye de hazırlanıyor. Bu bağlamda mevcut silahsız ve silahlı (Predatorler) araçlara ilaveten Amerikan Hava Kuvvetleri bugün Irak'ta yeni tür bir hava aracını devreye sokmuş bulunuyor.

Bu araç Reaper adı verilen havacılık tarihinin ilk insansız bombardıman uçağı. Yer kontrol istasyonu da dâhil tanesi 69 milyon dolar değerinde olan bu uçaklardan muhtemelen en az 5 ya da 6'sı bugün Bağdat yakınlarındaki Balad hava üssünde konuşlanmış ve müdahaleye hazır durumda bekliyor. Reaperler Amerika, Irak ve Afganistan'da görev yapan pilotlu A-10 Tankbuster denen uçaklar kadar büyüklüğe sahip ve 5 ton civarındalar. 14 Hellfire füzesi ve 4 başka füzeye ilaveten 2 adet 250 kiloluk lazer güdümlü klasik bomba taşıyorlar. Predatorler'den iki misli hızda ve yükseklikte uçabilen bu uçakların sayısının yakın zamanda 60'a ulaşacağı tahmin ediliyor.

Irak'taki son askerî gelişmeler işte böyle. Irak'ı ve geleceğini anlamak için bunları da bilmek gerekiyor elbette...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Veda hediyeleri

Geçen mayıs ayında İsrail'e yaptığı son ziyaretinde Başkan Bush'un bu ülkeye değerli bir veda hediyesi vermeye hazırlandığına, bu konuda hazırlıkların yapıldığına işaret etmiştim.

Son haberler bize bu veda hediyesinin bir değil, birkaç tane olacağını gösteriyor. Bunu da İsrail Savunma Bakanı Ehud Barak'ın bu hafta içinde Washington'a yaptığı son derece önemli ziyaret sırasında yaptığı açıklamalardan öğrenmiş bulunuyoruz.

Barak, Amerikan Savunma Bakanı Robert Gates ile yaptığı görüşmelerden sonra Amerika'nın kendilerine füze savunma konusunda yardım edeceğini, bu çerçevede birkaç konunun üzerinde anlaşıldığını açıklamış bulunuyor.

Bunlardan ilki bizim de bu köşede daha önce haber verdiğimiz gibi X-Band radar sistemi. Amerika sadece kendisinde bulunan ve ileride Avrupa füze kalkanı bünyesinde Çek Cumhuriyeti'nde konuşlandırmayı planladığı bu radar ya da radarlardan şimdi İsrail'e de verecek. Böylece İsrail bu önümüzdeki günlerde bu değerli radara sahip olacak olan ikinci ülke olacak.

Esasen X-Band radarlar düşman balistik füzelerini vurarak saf dışı edecek olan 'interceptor' denen önleyici füzelerle bağlantılı olarak çalışıyorlar. İsrail de bunu halen faal olan ARROW füzesarar sistemine bağlayarak yapacak. Bu radarlar bugün Pasifik Okyanusu'nda seyyar platform diye geçen sayısı açıklanmayan Amerikan savaş gemilerinde faal durumdadır. Karada konuşlu bu radarlardan birisi ise Japonya'da Şariki'de bulunuyor.

Gerektiğinde taşınabilir özelliğe sahip, yüksek enerji ışınlarıyla çalışan ve 4.700 kilometre öteden havada bir futbol topu büyüklüğündeki nesneyi bile tespit edebilen bu radarlar kendi türünde radar teknolojisinin ulaştığı son aşama olarak kabul ediliyor. Raytheon Corporation tarafından üretilen bu radarlara sahip olması durumunda İsrail'in İran'dan atılacak bir füzeyi İran üzerindeyken tespit etmesi ve imha etmesi mümkün olabilecek. Yani uzun menzilli bir Şahap füzelerinin İsrail'e ulaşması için gereken 11 dakika bu radarların tespitiyle 6-7 dakikaya kadar inebilecek. Barak'ın 'yeni başkanın göreve başlayacağı ocak ayından önce bu radarın İsrail'de konuşlandırılması konusunda Pentagon'un onayını aldım' diyerek haberini verdiği X-band radar anlattığımız gibi muhtemel İran füzelerine karşı İsrail'e önemli bir ön korunma sağlayacak.

Bu radara ilaveten Amerika İsrail'i halen devrede bulunan iki balistik füze erken uyarı sistemine de bağlayacak, bunlardan elde edilen bilgileri paylaşacak. Bunlar şüphesiz Amerika'nın hiç kimse ile paylaşmadığı son derece gizli ve önemli sistemler. Üzerinde anlaşılan bir başka konu da İsrail'in ARROW sisteminin daha da geliştirilmesi için ikili görüşmelere devam edilmesi kararı.

Barak'ın görüşmelerinde öne çıkan konulardan birisi de İsrail'e Gazze'den atılan kısa menzilli füzelerle karşı kullanılacak Amerikan yapımı Phalanx otomatik top ve radar sistemiydi. Esasen İsrail çoktandır bu sistemi düşünüyor; ama karar veremiyor. Söz konusu Phalanx'lar halen Amerikan deniz kuvvetlerinde kısa menzilli füzelerle karşı 1980 yılından bu yana kullanılıyor. Yaklaşık 5 ton ağırlığındaki sistemin menzili hâlâ gizli tutuluyor. Dakikada 4.500 20 milimetrelilik mermi atabilen çok hızlı ve seri Gatling ağır makineli tüfeklerine sahip sistem hem arama hem de izleme radarlarına sahip bulunuyor.

Ziyaretin sonuçlarını 'İsrail, uzun mesafeli tehditlere karşı birkaç ay içinde daha güçlü, daha hazırlıklı hale gelmiş olacak' diye açıklayan Barak şüphesiz aldığı veda hediyelerinden çok memnun kalmış bulunuyor.

Bu hediyelerin sözünün İsrail'in İran'a yapmayı düşündüğü ya da planladığı muhtemel bir saldırıdan önce verilmiş olması da şüphesiz hem bu ülkenin hem de Amerika'nın saldırı konusunu son derece ciddiye aldığı açıkça gösteriyor.

Dev gericinin ölümü

Fikret Ertan 2008.08.05

Rusya'nın dünya çapındaki en büyük yazarı Soljenitsin geçen pazar kalp rahatsızlığı sonucu 89 yaşında hayata veda etti..

Abide eseri Gulag Takımadaları ile 1970 yılında Nobel Edebiyat Ödülü'ne layık görülen ve 1974 yılında komünist yönetim tarafından Batı'ya sürgün edilen yazar, yaklaşık 18 yıl kadar münzevi bir hayat yaşadığı Amerika-Vermont'tan sonra kendi isteğiyle, ömrünün geri kalan kısmını vatanında geçirmek için 1994 yılında Rusya'ya geri dönmüştü malum.

Soljenitsin Rusya'ya döndükten sonra iki kitap yazmıştı. Bunlardan ilki 1994 yılında çıkan 'XX. Yüzyıl Sonunda Rusya Problemi' adlı bir eseri. İkinci eseri ise, 1998 yılında çıkan 'Rusya Çöküyor' adlı, güncel bir eseri ve o dönemdeki konjonktürüne ters düştüğü için fazla beğenilmemişti.

Aslında bu eser 'Yeni Rusya'yı, Rusları yerden yere vuran zehir zemberek bir manifestoydu. Yeltsin dönemini acımasızca eleştiren bu eser de o dönemde hâkim olan vurguncu-kapkaççı kültür ve çevre tarafından aşağılanmış, Soljenitsin bunlar tarafından gericilikle itham edilmişti. Esasen yazar Amerika'dayken de bu ülkenin kültürüne hâkim liberal-sol sistem tarafından da gericilikle suçlanmıştı. Bunun sebebi de yazarın Harvard'da verdiği bir konferansta Amerika'yı manen zayıf, adi bir materyalizm batağına batmış bir ülke olarak nitelemesiydi.

Soljenitsin, manifestosunda elbette doğruları söylüyor, Rusya'nın o günkü durumunun gerçekçi bir değerlendirmesini yapıyor ve şöyle diyordu bazı yerlerde: '... Devlet kurumu yüzde 90 oranında rüşvet ve çıkarıcıların elinde eriyor. Cürüm, en yüksek makam dahil bütün iktidar tabakalarını silip süpürüyor. Köylerimiz, okullarımız ölüyor; ordumuz savaşa girmeden savaş kaybediyor, yeniliyor. Medyamız eskiden Sovyet sansürü tarafından kontrol edilirdi; şimdi ise kapkaççı işadamları tarafından kontrol ediliyor. Bugün Rusya, halkın yaşayıp yaşamadığına hiç önem vermeyen, halkın kaderiyle hiç ilgilenmeyen bir grup egoist insan tarafından yönetiliyor... Rus devleti bugün bir hayalet devlettir. Rusya'nın bugün yapması gereken en önemli şeylerden birisi vatanseverlik duygusunu ihya etmektir.'

Bu tespitlerin yazarı Soljenitsin, Yeltsin döneminin sona ermesiyle birlikte gerçek bir Rus vatanseveri olan Vladimir Putin'in danıştığı, fikirlerine önem verdiği bir konuma yükseldi.. Yeltsin döneminde aşağılanan, horlanan yazarı Putin ara sıra ziyaret etmiş ve onun engin fikir dünyasından bir şeyler edinmeye, bunları pratiğe dökmeye çalışmıştı.

Soljenitsin yıllardır üzerinde çalıştığı son büyük eserini 2000'de çıkardı. Bu eser onun son 10 yıl içinde yazdığı en uzun eseri; yaklaşık 500 sayfalık eser birkaç cilt olacak bir külliyyatın ilk cildi; adı da '200 Yıldır Birlikte'.

Eser, Rus-Yahudi ilişkilerinin, Yahudilerin Rus toplumundaki yerinin ve onların 1917 Devrimi'ndeki rolünün bir tarihi. Önsözünde şöyle deniyor: 'Yazar, bu eseri yazmaktaki nihai amacını şöyle anlar: Rus-Yahudi ilişkilerinin geleceği bakımından karşılıklı anlayış yollarını mümkün olduğu kadar kavramak, anlayabilmek...'

Zaman zaman öteki eserlerinde Yahudi aleyhtarlığı yaptığı iddia edilen ve suçlanan Soljenitsin bu konuda, 'Ben bu aşırı tepki ve duygusallıktan hiç rahatsız olmadım; çünkü ben bunların çok üstündeydim; bunları aşıyordum; zaten ben bunların beni bende olmayan şeylerle suçladıklarını öteden beri biliyordum.' demiş ve bu son

eserinin çıkışı dolayısıyla bir dergiye verdiği mülakatta da 'Yahudi karakterinin incelik, kurnazlık, keskinlik, sivrilik, esneklik gibi unsurlara büyük değer verdiğini' söylemişti.

Ölüm cezasının Rusya'da yeniden ihdasını savunan Soljenitsin, mer'i kùltüre göre keskin ve sivri bir ilginç adam; hasımlarına göre de devrini tamamlamış bir gericiydi.

Hakkında çok şeyler söylenebilecek edebiyat devi gerici Soljenitsin'in ölümü bana bunları ve Putin'in Rusya'yı yeniden ayağa kaldırmasını hatırlattı kısacası...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Amerika-Hindistan nükleer anlaşması: Son engeller...

Fikret Ertan 2008.08.07

Dünyadaki yerleşik nükleer sistemde büyük ve önemli değişikliklere yol açacağı bugünden belli olan Amerika-Hindistan sivil nükleer işbirliği anlaşması bugünlerde gündemde. Nükleer güçler ve şüphesiz İran anlaşmayı ve ilgili gelişmeleri dikkatle izliyorlar; zira anlaşmanın resmen hayata geçmesinin önündeki en büyük engel olan Milletlerarası Atom Enerjisi Kurumu (IAEA)'nın onayı bu hafta içinde alınmış bulunuluyor.

IAEA yönetimi 1 Ağustos'ta konsensüsle aldığı kararla Hindistan ile nükleer denetim anlaşması yaparak anlaşmanın önünü büyük ölçüde açmış olurken geriye sadece iki engel kalmış bulunuyor.

Bunların ilki kısa adı NSG olan Nuclear Suppliers Group (Nükleer Tedarikçiler Grubu)'tan alınacak izin ve bunun onayı; ikincisi de anlaşmanın Amerikan Senatosu tarafından resmen onaylanması. Bu bakımdan bugün daha önce de bir vesileyle sözünü ettiğim NSG'ye yakından bakmak gerekli oluyor.

Esasen NSG, 1974 yılında Hindistan'ın ilk nükleer denemesini yapıp dünyayı şaşırtmasından sonra 1975 yılında kurulmuş bir grup. Kuranlar da Amerika, Kanada, Batı Almanya, Fransa, Japonya, İngiltere, Sovyetler Birliği'ydi. 1976-1977 yılları arasında Belçika, Çekoslovakya, Doğu Almanya, İtalya, Hollanda, Polonya, İsveç ve İsviçre'nin katılımıyla üye sayısı 15'e çıktı.1990 yılında 15 ülke daha üye oldu. Çin ise ancak 2004 yılında gruba katıldı.

Bugün itibarıyla NSG'ye 45 ülke üye. Bunlar: Arjantin, Avustralya, Avusturya, Beyaz Rusya (Belarus), Belçika, Brezilya, Bulgaristan, Kanada, Çin, Hırvatistan, Kıbrıs Rum Kesimi, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Estonya, Finlandiya, Fransa, Almanya, Yunanistan, Macaristan, İrlanda, İtalya, Japonya, Kazakistan, Letonya, Latvia, Lüksemburg, Malta, Hollanda, Yeni Zelanda, Norveç, Polonya, Portekiz, Romanya, Rusya Federasyonu, Slovakya, Slovenya, Güney Afrika, Güney Kore, İspanya, İsveç, İsviçre, Ukrayna, İngiltere, Amerika ve Türkiye. Avrupa Birliği Komisyonu da daimi gözlemci olarak NSS'nin toplantılarına katılıyor.

NSG'nin amacına gelince; kendi belgelerinde bu şöyle açıklanıyor: "Nükleer ve nükleer ile ilgili malzeme, donanım, yazılım ve teknolojinin ihracat yoluyla milli esaslar çerçevesinde kontrol edilerek nükleer silahların yayılmasını önlemek." Bunu biraz açarsak, üye ülkelerden söz konusu nükleer ve nükleer ile ilgili malzeme, donanım, yazılım ve teknoloji transferleri ya da satışlarının NSG ilke ve kuralları çerçevesinde ihracat sınırlamaları yoluyla kontrol etmeleri isteniyor. İhracatlara getirilen kısıtlamalar ve kurallar ise IAEA'nin INFCIR/254 kodlu sınırlama listesine göre yürütülüyor.

NSG'nin nükleer teknoloji ve malzeme yasağı koyduğu Hindistan'ın Amerika ile yaptığı anlaşma bu grubun muhtemelen önümüzdeki 21 Ağustos günü Viyana'daki toplantısında ayrıntılarıyla ele alınacak. Bu toplantıda bugünden bazı ülkelerin anlaşmaya itiraz edecekleri söyleniyor. Bunlar da herhalde bazı İskandinav ülkeleri,

Avusturya, İrlanda, İsviçre, Yeni Zelanda gibi ülkeler olacaklar. Ancak NSG'de çoktandır lobi faaliyeti yapmakta olan Amerika ve Hindistan'ın bu ülkeleri sonunda ikna edecekleri de bugünden tahmin edilebilir. NSG, anlaşmayı onaylayıp Hindistan'a muafiyet tanıdıktan sonra son engel de Amerikan Senatosu olacak. Buradaki görüşmelerin de eylülde tamamlanıp anlaşmanın onaylanması bekleniyor.

Sonuçta, Hindistan NPT denen nükleer silahların yayılmasını önleyen anlaşmayı imzalamayan; ancak buna rağmen sivil nükleer teknoloji edinmede öne Amerika'nın sayesinde tamamen açılan ilk ülke olacak. Bu da tabii başta da söylediğimiz gibi global yerleşik nükleer düzende büyük değişikliklere yol açacak.

Sivil nükleer güç sahibi olmaya kararlı Türkiye de söz konusu anlaşmayı yakından ve dikkatle izlemeli bize göre...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Saakaşvili'nin hesap hatası

Fikret Ertan 2008.08.10

Güney Osetya üzerinde patlak veren Gürcü-Rus çatışması ya da savaşı niye çıktı? Bu konuda ortaya atılan çeşitli sebepler var. Bunların kimi çatışmayı geri planda bulunan genel sebeplerle açıklıyor, kimileri de özel sebeplerle.

Biz sebebi Gürcistan Devlet Başkanı Mihail Saakaşvili'nin yaptığı vahim hesap hatasıyla açıklamayı tercih ediyoruz. Bu da şöyle: Güney Osetyalı askerî çevrelerin bir süredir Gürcü mevzilerini ve köylerini top atışına tuttuğunu, bununla Gürcistan'ı karşılık vermeye kışkırttığını biliyoruz. Nitekim, son günlerde Osetler bu konuda ileri gittiler de. Ancak, bu aşamada Saakaşvili, bu kışkırtmalara kapılarak ya da kendisini tutamayarak ordusuna bunlara karşılık vermeleri emrini verdi. Gürcü ordusu da emir üzerine başkent Tşinvali'yi ve çevresini ağır top ve roket ateşine tuttu. Bu olurken aynı zamanda Rus barış gücü askerlerine de saldırdı ve söylenenlere göre 10 Rus askerini öldürdü.

Tşinvali ve çevresine yağdırılan ateş sonucu Oset makamlarına göre 1.400 kadar sivil Oset ölürken, çok sayıda kişi yaralandı, binalar, tesisler ağır hasar gördü. İşte bu ağır bombardıman ve Rus barış gücü askerlerinin ölümü Rusya'ya Gürcistan'a saldırmak için beklediği fırsatı sundu ve onu harekete geçirdi. Esasen, Rusya, Tşinvali'ye ağır bombardıman yapılmasaydı ya da askerleri ölmeseydi harekete geçemezdi; çünkü gerekçesi olmazdı. Şimdi saldırı gerekçesini 'barış gücü operasyonu yapıyor, vatandaşlarımı koruyorum' diye açıklıyor. Bu gerekçeyi de Rusya'ya Saakaşvili sunmuş bulunuyor.

Diğer yandan, benim bu açıklamama 'Aynı kışkırtıcı durum ile kim karşı karşıya kalsaydı Saakaşvili gibi hareket eder, kışkırtmalara muhakkak karşılık verirdi. Saakaşvili ne yapsaydı? Kışkırtmaları seyretse miydi? diyenler de olabilir. Nitekim, televizyonlardan seyrettiğim kadarıyla özellikle Gürcü yorumcular Saakaşvili'yi ve saldırı kararını böyle savunuyorlar.

Ne var ki, bu ve benzeri savunmalar bana göre fazla anlam ifade etmiyor; çünkü liderlik, birçok başka şeyin yanı sıra her şeyi hesap etme, öngörme, bunlara göre hareket etme, küçük kazançlar için büyük kayıpları göze almama, bunlar için bütün bir ülkeyi tehlikeye atmamayı gerektiriyor.

Gürcistan da Saakaşvili'nin liderliğinde ne yazık ki G.Osetya'yı kazanayım derken kendisini Rusya ile karşı karşıya getirmiş bulunuyor. Bu çerçevede Rusya şüphesiz istediği sonucu alana kadar saldırılarına devam edecektir. İsteddiği ana sonuç da Gürcü kuvvetlerini Osetya'dan söküp atmak ya da bunların geri çekilmelerini

sağlamaktır. Bu gerçekleşene kadar da hem Osetya'daki Gürcü kuvvetlerine ve hem de Gürcistan'daki hedeflere saldırmaya ara vermeyecektir.

Nitekim, bunun böyle olacağını da şimdiden görüyoruz. Osetya ile doğrudan alakası olmamasına rağmen Rus bombardıman uçakları Gürcistan'ın Poti Limanı ve Osetya'ya 30 kilometre uzaklıktaki Gori şehrini ve askerî üsleri bombalayıp duruyorlardı şu yazıyı yazdığımız sıralarda.

Buna ilaveten Abhazya cephesinin de hareketlendiği, Rus ya da Abhaz uçaklarının da Gürcü hedefleri bombalamaya başladıkları haberlerde yer alıyor. Bu da şüphesiz Gürcistan'ı zora sokacak bir başka ciddi gelişme sayılır. Bu çatışma ya da savaş hali şüphesiz dediğimiz gibi Rusya'nın istediği sonucu almasına kadar devam edecektir. Bu arada belki diplomatik yollarla Gürcü kuvvetlerin Osetya'dan çekilmeleri de sağlanabilir. Bu olursa Rusya buna çok sevinir; zira daha fazla askerî risk almadan istediği sonucu almış olur.

Silahlar sustuğunda Gürcistan hiç hesap edemediği bir durum ile karşı karşıya kalacak ve muhtemelen Osetya'yı tamamen kaybetmiş olacaktır. Şüphesiz aynı şey Abhazya için de söz konusu olabilecektir.

Bugünden görüldüğü kadarıyla Saakaşvili'nin hesap hatasının sonuçları Gürcistan için çok acı olacaktır.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Çatışmanın deniz cephesi...

Fikret Ertan 2008.08.12

Rusya ile Gürcistan arasındaki çatışmalar dün itibarıyla devam ediyordu. Genel bir savaş olarak nitelenemeyecek bu çatışmaların kara ve hava boyutlarını hepimiz televizyonlardan görüyoruz. Rus savaş uçakları, uçaksavar ateşi dışında başka bir tehditle karşı karşıya kalmadan Gürcü hedefleri bombalıyorlar. Karadaki çatışmalar da büyük ölçüde karşılıklı topçu ateşi şekline cereyan ediyor.

Deniz cephesindeki durum ise havadan ve karadan çok farklı sayılır. Bu cephede öyle çok önemli çatışmalar yaşanmıyor. Haberlere göre, bugüne kadar yaşanan tek çatışma da Gürcistan'ın Karadeniz kıyılarına yakın bir bölgede meydana gelmiş bulunuyor. Pazar günü vuku bulan bu çatışmada Rus haber ajanslarına göre Rus donanmasına ait savaş gemileri, güdümlü füzelerle donatılı küçük bir Gürcü savaş gemisini açtıkları ateşle batırmış bulunuyorlar.

Gürcü tarafın henüz bir açıklama yapmadığı bu olay, Rus Savunma Bakanlığı sözcüsüne göre, birkaç Gürcü savaş gemisinin Rus savaş gemilerine saldırma girişiminde bulunmaları üzerine bu gemilerden açılan ateşle bu gemilerden birisinin batırılması ve diğer Gürcü gemilerinin kaçmasıyla sonuçlanmış bulunuyor.

Rus donanma komutanının yardımcısı Igor Dygalo, olayın Abhazya kıyılarına yakın güvenlik bölgesinde meydana geldiğini söylüyor ve böylece Rus donanmasına ait gemilerin Abhazya kıyıları yakınlarında konuşlandığını da açıklamış oluyor.

Abhazya kıyılarına yakın bölgelerde bulunan bu savaş gemileri, malum Rusya'nın Karadeniz Filosu'na bağlı çeşitli savaş gemileri. Filonun amiral gemisi güdümlü füze kruvazörü Moskva'nın önderliğindeki deniz gücü çeşitli devriye, ikmal ve çıkarma gemileriyle destekleniyor. Bu gemiler ana üsleri olan Kırım'ın Sivastopol Limanı(ben esasen buraya Akyar Limanı denmesini tercih ederim; çünkü yüzyıllardır gerçek adı buydu; ama şimdi unutuldu; herkes Sivastopol diyor)'ndan söz konusu bölgeye gelmiş bulunuyorlar. Bu arada Ukrayna bu

gemilerin geriye, tekrar limana dönmelerine izin vermeyebileceğini söylüyor; ama bugünkü şartlarda bunu yapması çok zor.

Esasen bu gemilerin geçen pazar gününden bu yana Abhazya kıyıları yakınlarında bulundukları ve Abhazya'nın Oçamçıra Limanı'na 3 bin kadar deniz piyadesi ve gerekli donanımı çıkardığı çeşitli ajans haberlerinde yer alıyordu. Buna ilaveten ayrıca Rusya'nın 5-6 bin civarında askerini karayoluyla Abhazya'ya sevk etmiş olduğu, Abhazya'daki toplam askerî gücünün 9 bini bulduğu da söyleniyor. Bu da şüphesiz Abhazya cephesinin Rusya tarafından güçlendirildiği ve bu cephede de bundan sonra daha fazla hareket beklenmesi anlamına geliyor.

Bilindiği gibi bu cephede belli bir hareket zaten var. Abhaz yetkililer G.Osetya'da olup bitenden sonra kendilerinin Rus barış gücünün güçlendirilmesini istediklerini ve Rusya'nın da bunu kabul edip bölgeye ek askerî güç sevk ettiğini söylüyorlar.

Bu bilgileri verdikten sonra çatışmanın deniz cephesine yeniden dönersek Gürcistan'ın Karadeniz kıyılarının ve de özellikle Poti Limanı'nın abluka demeyelim ama Rus donanması tarafından kontrol altına alındığını ve bunun ne kadar süreceğinin bilinmediğine de işaret edelim. Rusya, kontrolün Gürcistan'a silah sevkiyatının önlenmesi amacıyla icra edildiğini söylüyor; ama bu şüphesiz sivil deniz trafiğine de sekte vurmuş bulunuyor. Nitekim, haberlerde 5 Türk gemisinin Poti'de mahsur kaldığı söyleniyor. Bu da hem bizim ve hem de Gürcistan'ın hem ticari ve hem de insani ulaşımını etkiliyor ve biz de bu durumun en kısa zamanda halledilmesi çağrısını buradan Rusya'ya yapıyoruz.

Diğer yandan, bugünkü konuyla doğrudan alakalı olmamakla birlikte son olarak ülkemizdeki Kafkas kökenli vatandaşlarımızdan da gereksiz tepki ve eleştirilerden kaçınmalarını, itidalli ve soğukkanlı davranmalarını hassaten rica ediyoruz. Kaldı ki, artık heyecana, gereksiz tepkilere de gerek yok; zira Gürcistan hem G.Osetya'da ve hem de Abhazya bağlamında bütün avantajlarını kaybetmiş bulunuyor. Bu bakımdan 'sakin ve soğukkanlı olalım' derim ben.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

6. Madde...

Fikret Ertan 2008.08.14

Beş gün süren Rus-Gürcü çatışması Fransa Devlet Başkanı Sarkozy'nin çabalarıyla her iki tarafın da kabul ettiği bir taslak ateşkes planı sonucu şimdilik durmuş görünüyor.

Önce Rusya Devlet Başkanı Medvedev, daha sonra da Gürcistan Devlet Başkanı Saakaşvili tarafından kabul edilen plan son haliyle 5 maddeden meydana geliyor. Açıklandığı kadarıyla bu maddeler şöyle: 1. İhtilafın tarafları güç kullanmayacaklar. 2. Taraflar bütün askerî eylemlerine son verecekler. 3. İhtilaf bölgesine insani yardımların ulaşması serbest olacak. 4. Gürcü silahlı kuvvetleri çatışmaların patlak vermesinden önceki mevzilerine geri çekilecekler. (Bu madde Gürcü kuvvetlerin çatışma öncesindeki kalıcı mevzilerine geri dönmeleri anlamına geliyor.) 5. Aynı şey Rus silahlı kuvvetleri için de geçerli olacak ve bunlar da çatışma öncesi mevzilerine geri çekilecekler.

Esasen bu plan önce 6 maddeden meydana geliyordu ve 6. madde de Medvedev'in basın toplantısında açıkladığı gibi 'Güney Osetya ve Abhazya'nın gelecekteki statülerinin tayini ve bu iki bölgenin güvenliklerinin sağlanması konusunda başlatılacak olan milletlerarası görüşmeleri kapsayacaktı'.

Güney Osetya ve Abhazy'a'nın gelecekleri bakımından son derece önemli bir dönüm noktasını teşkil edecek bu madde anlaşıldığı kadarıyla son anda taslak plandan çıkarılmış bulunuyor. Haberlerden anlaşıldığı kadarıyla Gürcü lider ülkesinin toprak bütünlüğünün korunması mülahazasıyla bu maddeye itiraz etmiş, Sarkozy de bu itirazı Medvedev'e telefonla iletmış, Medvedev de maddenin çıkarılmasını kabul etmiş bulunuyor. Dolayısıyla önce 6 madde olan teklif son anda 5 maddeye indirilmiş oluyor.

Ancak, Medvedev'in bu 6. maddenin çıkarılmasını kabul etmiş olması bu maddeyi ve ilgili konuları bir daha görüşme masasına getirmeyeceği anlamına da şüphesiz gelmiyor. Nitekim, haberlerden bu madde ve ayrıca mültecilerin geri dönüş konularının Rusya ve Gürcistan arasında bundan sonra yapılacak görüşmelerde ele alınacağı söyleniyor. Bu bakımdan Rusya'nın 6. maddeden henüz tamamen vazgeçtiği, bu konuyu bir daha gündeme getirmeyeceği söylenemez.

Kaldı ki, Medvedev'in bu konuda daha iki gün önce dünya basını ve televizyonları karşısında söyledikleri de ortada duruyor. Medvedev, bu konuda şöyle konuşmuştu: "...Tarihe ve son günlerde yaşananlara bakarak Osetler ve Abhazların kendileri Gürcistan'ın toprak bütünlüğü konusunda cevaplarını verecekler. Egemenlik ne demektir? Merkezî otoritenin üstünlüğüdür. Rusya, Gürcistan'ın egemenliğini tanıyor mu? Rusya, Gürcü otoritelerin başka otoritelerden bağımsız olduğunu tabii ki kabul ediyor, tanıyor. Ancak bu, egemen bir devletin istediği gibi hareket edebileceği anlamına da gelmiyor. Egemen devletler bile eylemlerinin hesaplarını vermek zorundalar. Toprak bütünlüğü başka bir şeydir. Eğer egemenlik halkın isteği ve anayasaya dayanıyorsa kural olarak toprak bütünlüğü gerçek durumu yansıtır. Kâğıt üzerinde her şey iyi görünse de hayat daha karmaşık da olabilir. Bu bakımdan toprak bütünlüğü konusu çok karmaşık bir konudur ve bu konu mitinglerle, liderler toplantılarıyla ve parlamentolarla çözülmez. Burada önemli olan halkın tek devlet çatısı altında yaşamayı isteyip istemediğidir. Osetler ve Abhazlar Gürcistan içinde yaşayabilirler mi, bunu istiyorlar mı? Bu soru onlara sorulmalı ve onlar da bu soruya net bir cevap vereceklerdir. Bu işlem de milletlerarası hukuk normlarına göre yürütülmelidir elbette."

6. madde konusunun açılımı Medvedev'in bu sözleriyle daha net hale geliyor. Biz bu maddenin önümüzdeki görüşmelerde ya açıkladığımız ya da başka şekliyle mutlaka gündeme getirileceğini tahmin ediyoruz.

Son olarak, bu yazıyı bitirirken zırhlı araçlardan müteşekkil bir Rus birliğinin Gürcistan içlerinde ilerlediği haberleri geliyordu. Bu birlik bize göre, terk edilen bir Gürcü üssündeki top, havan ve diğer donanımları kontrol altına almayı amaçlıyordu; hedefi de Tiflis değildi. Bu da bizim akıp giden duruma bir katkımız olmuş oluyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Gemiler gidecek, gemiler dönecek

Fikret Ertan 2008.08.17

Rusya'nın Gürcistan'a saldırısında kara kuvvetlerinin yanı sıra donanması da önemli bir rol üstlendi. Kırım'ın Akyar Limanı (Sivastopol)nda bulunan Karadeniz Filosu'nun amiral gemisi Moskva kruvazörünün önderliğinde önemli bir deniz gücü Gürcistan karasularını kontrol altına aldı.

Bu güç birkaç Gürcü hücumbotunu batırdı ve muhtemelen Poti Limanı'nda Rus kuvvetler tarafından gerçekleştirilen bazı hedeflerin imha operasyonuna da destek verdi.

Ukrayna, Rus savaş gemilerinin kendi limanından habersiz ayrılıp Gürcü sahillerine gitmesine büyük tepki gösterdi ve bu gemilerin Akyar'a geri dönmelerine izin vermeyebileceği yönünde sert açıklamalar yapmaktan

da kaçınmadı.

Ancak söz konusu açıklamalar Rusya'ya deyim yerindeyse 'vız geldi', görevlerini tamamlayan gemiler 15 Ağustos günü ana üsleri Kırım'daki Akyar ve destek üssü Rusya'nın Karadeniz sahilindeki Novorossisk Limanı'na geri döndüler. Bunu açıklayan da Rusya Savunma Bakanlığı Sözcüsü General Nikolay Uyarav.

Rus gemileri anlaşılan hiçbir problemle ya da Ukrayna'nın engellemesi ile karşılaşmadan Akyar'a geri dönmüş bulunuyorlar ve böylece Ukrayna'nın sert tepkisi de boşa çıkmış oluyor. Nitekim, Ukrayna Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Kırılıç de bizim söylediğimizi tekrarlıyor ve engelleme tehdidinin esasta baştan bu yana boş bir tehdit olduğunu kabul etmiş bulunuyor. Gerçekte biz son yazılarımızdan birinde de zaten Ukrayna'nın Rus gemilerinin geri dönüşünü engellemesinin çok zor olduğuna önceden işaret etmiştik. Bizim bu tahminimiz şüphesi Ukrayna'nın Rusya karşısındaki zayıf durumuna ve başka sebeplere dayanmıştı.

Ukrayna ile Rusya arasındaki muhtemel gemi krizi şimdilik Ukrayna'nın alttan alması sonucu problemsiz sonuçlanırken Rusya, Ukrayna Devlet Başkanı Yuşenko'nın 13 Ağustos'ta yayımladığı ilgili kararnameyi dikkate almadığını göstermiş oluyor.

Bu kararname ile Ukrayna Akyar'da konuşlu Rus Karadeniz Filosu'na bağlı savaş gemileri, savaş uçakları ve askerî personelin bundan böyle Akyar'dan ayrılmadan 72 saat önce muhakkak Ukrayna Dışişleri Bakanlığı'nın onayını almaları gerektiğini, Ukrayna makamlarının gerek görmeleri halinde bu kuvvetlerin ayrılma planlarını değiştirmelerinin söz konusu olabileceğini Rusya'ya bildirdi. Ancak Rusya kararnameyi 'siyasi yönlü' olarak gördüğünü belirtti ve tabii reddetti. Ayrıca kararnamede ortaya konan hususların iki ülke arasında 1997 yılında imzalanan anlaşma hükümleri arasında bulunmadığına işaret etti ve böylece bu tavırla da Ukrayna'yı ciddiye almadığını açıkça ortaya koymuş oldu.

Esasen Karadeniz Filosu konusu çoktandır iki ülke arasındaki ciddi bir problem olarak ortada duruyor. Ukrayna 2017 yılında sona erecek olan ilgili anlaşmayı uzatmayı düşünmediğini söylerken Rusya ise bu konuda net bir şey söylemiyor, ancak filonun 2017 yılından sonra da kalmasını sağlamak için bir yol bulunacağını altını çiziyor.

Buna ilaveten Rusya, Akyar'daki üssündeki askerî varlığını artırma kararı da almış bulunuyor. Buna göre, bugün 35 olan savaş gemisi sayısı 100'e, askerî personel sayısı da iki kattan fazla artırılarak 11 binden 25 bine çıkarılacak. Geçen mayısta açıklanan bu kararı Rusya Deniz Kuvvetleri Komutanı Vysotsky 'Üsle ilgili var olan anlaşma gereği bölgede 100 savaş gemisi ve 25 bin personel bulundurma hakkımız var. Buna göre var olan altyapıyı anlaşma şartlarına göre artıracamız.' şeklinde açıklarken Akyar üssünü 2017'den önce boşaltma ihtimalinin olmadığına da vurgu yapmıştı.

Ukrayna ile Rusya arasında var olan problemlerden en büyüğü anlattığımız gibi Akyar Üssü ve buradaki Karadeniz Filosu'nun varlığı elbette. Son olayda da açıkça görüldüğü gibi buradaki gemiler daha uzun süre istedikleri gibi hareket edecekler. Gemiler gidecek, gemiler dönecek kısacası. Bugünün gerçeği böyle...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Gürcistan ve İsrail

Fikret Ertan 2008.08.19

Rusya'nın Gürcistan'a saldırısından pek çok ülke etkilendi. Bunlardan birisi de İsrail elbette...

İsrail, Gürcistan ile çeşitli alanlarda yakın ve iyi ilişkilere sahip; özellikle de savunma ve güvenlik alanlarında. Esasen bu alanlardaki ilişkiler 2000 yılından bu yana mesafe kaydediyordu; ancak bu ilişkilerin dönüm noktası da Gürcü lider Saakaşvili'nin 2004 yılı Temmuz'un son günlerinde İsrail'e yaptığı 3 günlük resmi ziyaretti ve biz buna, o zaman yazdığımız iki yazıyla işaret etmiştik.

İşte bu ziyaretten sonra söz konusu alanlardaki ilişkiler ivme ve kapsam kazanmış, bu çerçevede İsrail, Gürcistan'a çeşitli askerî donanım ve silah satmaya başlamış, son olaylara kadar da bu durum çok iyi bir şekilde devam etmişti.

Ancak, Rusya'nın saldırısından sonra durum değişmiş bulunuyor; zira İsrail, Rusya'yı daha fazla kızdırmamak için Gürcistan'a yaptığı askerî donanım ve silah satışlarını askıya almış bulunuyor. Bunu haber veren İsrail gazetesi Haaretz, bu konuda adını vermediği bir yetkilinin "İsrail bugünlerde çok dikkatli ve hassas olmalıdır. Ruslar, İran ve Suriye'ye çok silah satıyorlar. Bu yüzden Ruslara bu ülkelere daha gelişmiş silahlar satmalarına yol açacak mazereti sunmamak lazım." şeklindeki sözlerine de yer vermişti.

İsrail'in Gürcistan'a sattığı silah ve donanımın cinsi, miktarı ve tutarı devlet sırrı olmakla birlikte bazı kaynaklar İsrail'in bu satışlardan yılda 200 milyon dolar kazandığını, satılan donanım ve silahlar arasında roketlerin, gece görüş sistemlerinin, hassas elektronik sistemlerin ve DRONE denen insansız uçakların bulunduğunu söylüyorlar. Esasen İsrail'in Gürcistan'a DRONE sattığı çoktandır söyleniyordu ve bu iki ay kadar önce Abhaz güçlerin Elbit şirketinin imalatı olan gelişmiş bir DRONE'u düşürmeleriyle gerçeklik de kazandı.

İsrail, bu ve başka donanım ve silahlara ilaveten bir süredir Gürcü özel kuvvetlerine de eğitim veriyordu. Ancak eğitim, özel İsrail güvenlik şirketlerince veriliyordu. Bunlar da emekli General Yisrael Ziv'in Global CST ve yine emekli General Gal Hirsch'in Defense Shield adlı şirketleriydi. Ziv, İsrail ordusu Operasyonlar Dairesi başkanı; Gal de iki yıl önceki Lübnan Savaşı sırasında görev yapan Galilee Tugayı komutanıydı.

İsrail medyası, bu iki generalin şirketlerinde danışman olarak çalışan emekli İsrailli subayların Gürcü özel kuvvetlerine tabur seviyesinde piyade ve keşif eğitimleri verdiklerini yazıyor. Haberlere göre bu eğitmenler, olayların patlak vermesi ihtimalinin güçlenmesi üzerine eğitimlere son verip ülkelerine dönmüşler.

Yine bazı haberlere göre, bazı Gürcü Yahudiler Gürcistan'ı terk edip İsrail'e gelmişler. Saakaşvili bu yöndeki sorulara da hezimetini ortaya çıkmadan önce şöyle cevap vermişti: "...Hükümette iki İsrailli bakanımız var; birisi savaşa (Savunma Bakanı David Kezerashvili), diğeri müzakerelerle (toprak bütünlüğünü sağlamakla görevli Devlet Bakanı Temur Yakobaşvili) uğraşıyor. İsrail'in buradaki rolü işte bu. Hem savaş ve hem de barış İsrailli Yahudilerin elinde."

Gürcü liderin bu sözleriyle adını verdiği Yakobaşvili, gerçekte İsrail vatandaşı değil; ancak akıcı İbranice biliyor ve İsrail'in silah ve donanım satışlarını askıya almasına büyük tepki göstermiş bulunuyor ve şöyle diyor: "...İsrail bunu Rusya'nın isteği üzerine yaptı. Bu utanç vericidir. Karşılığında ne aldı, bilmiyorum. Ancak Hizbullah'ın daha çok Rus silahı almasına şahit olacaktır. İsrail buradaki çıkarlarını korumalıdır. Birçok İsrailli işadama Gürcistan'a yatırım yaptı. İsrail, vatandaşlarının yatırımlarını korumalıdır."

Kafkaslar'a çok uzak İsrail, Rusya'nın saldırısından anlattığım şekilde etkilenmiş bulunuyor. Bu da beklenmeyen gelişmelerden birisiydi elbette. Gürcistan-İsrail ilişkileri bundan sonra nasıl seyreder, söylemesi zor; ancak İsrail'in Gürcistan'a silah satmadan önce iki defa düşüneceği şimdiden belli. Bu da şüphesiz Rusya'nın gücünden dolayı...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Füze kalkanı...

Fikret Ertan 2008.08.21

Rusya'nın baskı ve tehditlerine rağmen geri adım atmayan Amerika dün büyük önem verdiği füze kalkanı da denen balistik füzesar sistemini Avrupa ayağının hayata geçirilmesinde büyük bir adım daha attı.

Bu adım Polonya hükümeti ile kameraların önünde imzalanan tarihi bir anlaşmaydı. Anlaşmaya göre, Amerika füze kalkanı çerçevesinde Polonya'da eski bir askerî üsse balistik füzeleri havada imha edecek 10 adet durdurucu füze (interceptors) konuşlandırılacak. Her şey yolunda giderse bu füzelerin 2011'e kadar konuşlandırılacakları ve sistemin 2012'de tam operasyonel hale geleceği tahmin ediliyor. Esasen bugün Amerika'nın elinde 40 tanesi Alaska'da bir üste, dört tanesi California'da bir üste olmak üzere toplam 44 durdurucu füze var. Ayrıca savaş gemilerinde de bunlardan bulunduğu tahmin ediliyor. Haberlerden yakın zamanda savaş gemilerindeki sayının 130'u bulacağı söyleniyor.

Anlaşmanın temel taşı bu füzeler olmakla birlikte aynı anlaşmada Polonya'yı memnun eden başka hükümler de bulunuyor. Bunların başında Amerika'nın kısa menzilli füzelere karşı Polonya'da sürekli konuşlandırmayı kabul ettiği Patriot bataryaları geliyor. Ayrıca Amerika Polonya silahlı kuvvetlerinin modernizasyonuna da yardım edeceğini taahhüt etmiş bulunuyor.

Polonya ile imzalanan anlaşmanın geçerlilik kazanması aynen geçen ay Çek Cumhuriyeti ile imzalanan radar anlaşmasında olduğu gibi parlamento onayına bağlı; ancak bu onayın çok kolay çıkacağı da bugünden az-çok belli sayılır.

Polonya'ya konuşlandırılacak füzeler şüphesiz Çek Cumhuriyeti'ne kurulacak radar ile bağlantılı olarak çalışacaklar; yani radar muhtemel füzeyi tespit edecek, füze de radardan aldığı bilgiyle füzeyi havada imha edecek.

Çek Cumhuriyeti'ne kurulacak radar bu köşede birkaç defa yazdığımız gibi X-band denen çok gelişmiş radarlardan. Gerekliğinde taşınabilir özelliğe sahip, yüksek enerji ışınlarıyla çalışan ve 4.700 kilometre öteden havada bir futbol topu büyüklüğünde nesneyi bile tespit edebilen bu radarlar erken uyarı-tespit radar teknolojisinin ulaştığı son aşama olarak kabul ediliyor.

Bu radarlardan sayısı açıklanmayan bir miktarı Pasifik Okyanusu'nda seyyar platform diye geçen Amerikan savaş gemilerinde görev yapıyor. Karada konuşlu olanlardan birisi de Japonya'da Şarki'de bulunuyor.

Son haberlere göre, Amerika kendisi ve Çek Cumhuriyeti dışında bir başka ülkeye de bu X-band radarlardan konuşlandırmaya hazırlanıyor. Bu ülke, yine bu köşede birkaç kere dikkat çektiğimiz ve çok önceden belirttiğimiz gibi İsrail.

Bu çerçevede Amerika ve İsrail bu radardan İsrail'in Negev Çölü'ne sürekli konuşlandırma konusunda anlaşmaya varmış bulunuyorlar. Amerika'nın Avrupa Komutanlığı personeli tarafında çalıştırılacak olan radarların 2009 başlarında faal duruma geçeceği söyleniyor.

Söz konusu radarın Amerikan erken uyarı uydu sistemine bağlanacağı ve bunun İsrail'e muhtemel İran füzelerinin tespit ve imhası için çok önemli zaman kazandıracağına da şimdiden işaret ediliyor. Bu da şu şekilde izah ediliyor: Bugün İsrail balistik füzelere karşı genel ARROW füzesar sistemiyle bağlantılı çalışan Yeşil Çam denen gelişmiş erken uyarı radar sistemlerine sahip bulunuyor. Ancak bu sistemlerin menzilleri 800-900 kilometre. İsrail bu sistemlerini X-band radar ve Amerikan erken uyarı uydu sistemlerine bağladığı takdirde

uyarı menziline 2.000 kilometreye kadar çıkarmış olacak. Bu da İsrail'in erken uyarı kabiliyetine çok değerli birkaç dakikayı kazandırmış olacak elbette.

Bu durumun da en çok İran'ı ilgilendireceği aşîkar; zira bu ülkenin muhtemel bir İsrail saldırısına balistik füzeleriyle karşılık vermeye çalışacağı şimdiden belli sayılır.

Önümüzdeki dönemin en önemli stratejik konularından birisi olacak olan füze kalkanyla ilgili son gelişmeler böyle. Kendi kalkanını kurmak isteyen Türkiye bu gelişmeleri iyi izlemeli bence...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Karmakarışık bir durum

Fikret Ertan 2008.08.24

Fransa Cumhurbaşkanı Sarkozy'nin arabuluculuğu ile 12 Ağustos günü kabul edilen ateşkes anlaşmasına rağmen Gürcistan'daki askerî durum muğlâk ve karmakarışık bir durum arz ediyor.

Rusya, anlaşma uyarınca geçen cuma itibarıyla bütün muharip birliklerini geri çektiğini söylüyor ve bunda ısrar ediyor. Diğer yandan hem Gürcistan, hem Fransa ve hem de Amerika, Rusya'nın sözünde durmadığını, birliklerinin tamamını çekmediğini iddia ediyorlar.

Rusya, bu iddialar karşısında kalan birliklerinin barış gücü birlikleri olduğunu ve bu birliklerin kalıcı olarak kalmaya devam edeceklerini söylüyor. Haberlerden, söz konusu Rus barış gücü birliklerinin tampon ya da güvenlik bölgelerinde konuşlandırılacakları, sayılarının 2.594 kadar olacağı ve bunların zırhlı araç ve helikopterlerle destekleneceği anlaşılıyor. 2.594'ün 2.142'sinin Abhazya'ya bitişik tampon bölgede, geriye kalan 542'sinin de Güney Osetya sınırlarına yakın bölgede görev yapacakları da belli olmuş bulunuyor.

Buna ilaveten, Rusya'nın 'sorumluluk bölgesi' şeklinde nitelemediği bölge içinde yer alan Gürcistan'ın ana askerî üssü Senaki (Abhazya sınırlarına 40 kilometre uzaklıkta bulunuyor) ve ana limanı Poti civarında birlik bulundurmaya devam edeceği ve bu suretle Gürcistan üzerindeki mengene şeklindeki baskısından vazgeçmeye niyetli olmadığı da anlaşılıyor.

Rusya 'sorumluluk bölgesi', tampon bölge, güvenlik bölgesi gibi uygulamaları da 1992 yılında Gürcistan ile Abhazya ve Güney Osetya arasında kendi arabuluculuğu sonucu imzalanan ateşkes anlaşmasına dayandırıyor ve barış gücü operasyonlarını da 6 maddelik son ateşkes anlaşmasının muğlâklığından yararlanarak 1992 anlaşmasına göre yürütmeye çalışıyor.

Gerçekten de 6 maddelik son anlaşma son derece muğlâk; ateşkes şartlarını sadece genel prensipler içinde belirlemeye çalışıyor ve bu yüzden alandaki şartları tam anlamıyla kontrol etmeye yetmiyor. Bu anlaşmanın bu şekilde ve aceleyle getirilerek kabulü şüphesiz Batı'nın çatışmaları bir an önce durdurma heyecan ve isteğinden kaynaklanırken Rusya'nın da iyi bir diplomatik manevrayla Batı'nın bu durumundan yararlanarak sonuçta tartışmaya açık, muğlâk bir anlaşmayı kabul ettirdiği ortaya çıkıyor. Batı, bugünlerde bu hareketinden dolayı pişmanlık da duyuyor; ancak bundan sonra yapabileceği tek şey de söz konusu planı BM Güvenlik Konseyi'nde kendi istekleri doğrultusunda yeniden şekillendirmek, kendi isteğine göre karar çıkartabilmek. Nitekim Fransa, Konsey'e bu yönde bir karar tasarısı da sunmuş; ancak bu, Rusya tarafından reddedilmiş bulunuyor.

Diğer yandan Rusya da kendi karar tasarısını Konsey'e sunmuş bulunuyor; ancak bu da Amerika, Fransa ve İngiltere tarafından kabul edilmemiş bulunuyor. Konsey'in veto hakkına sahip üyesi Çin ise bu konuda

sessizliğini koruyor, tartışmalara katılmıyor.

Tarafların 6 maddelik plan konusundaki en önemli fikir ayrılığı da Abhazya ve Güney Osetya'nın nihai statülerinin milletlerarası tartışma ve görüşmelere açılması maddesi üzerinde yoğunlaşmış bulunuyor. Batı, Konsey'in önceki kararlarında (ki bunlar 30 Ocak 2003 tarih ve 1462 sayılı ve 30 Temmuz 2003 ve 1494 sayılı kararlar) Gürcistan'ın toprak bütünlüğü ve egemenliğinin kabul edildiğini söylerken Rusya ise 6 maddelik planda böyle bir hususun bulunmadığına işaret ediyor ve hususun yeni kararda yer almasının söz konusu olmadığını ısrarla belirtiyor.

Sonuçta alandaki ateşkes durumu nasıl muğlâk ve karmakarışık ise Güvenlik Konseyi'ndeki durum da bundan farklı değil; üstelik Konsey'den Rusya'nın arzusu hilafına bir karar çıkması da mümkün değil. Ayrıca, karar çıkmadan 6 maddelik planın milletlerarası hukuki geçerliliği de olmayacağı zaten belli.

Ortada karmakarışık bir durumun olduğu ve bunun da Rusya'nın işine yaradığı aşikâr kısacası...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Beş günün faturası

Fikret Ertan 2008.08.26

Gürcistan ile Rusya arasında patlak veren ve sadece 5 gün süren silahlı çatışma ya da mini savaşın askerî faturası yavaş yavaş ortaya çıkıyor.

Haberlere göre, Rusya'nın asker kaybı 74 ölü ve 170 yaralı. Gürcistan'ın asker kaybı ise 160 ölü, onlarca yaralı ve 300 kayıp asker. Şüphesiz her iki taraf da birbirlerinin kayıplarının daha fazla olduğunu, açıklanan sayıların gerçeği yansıtmadığını söylüyorlar.

Beş günlük çatışmanın mali portresi ise henüz bilinmiyor. Ancak bazı Rus askerî kaynakları Rusya'nın her gün için yaklaşık 12,5 milyar ruble (500 bin dolar kadar)'lik askerî harcama yapmak zorunda kaldığını belirtiyorlar. Bu konuda Gürcistan ile ilgili henüz herhangi bir bilgi yok; ancak askerî ve sivil kayıplarla ilgili mali portrenin toplamının milyarlarca doları bulduğu Rusya'nın yaptıklarından kolaylıkla tahmin edilebilir. Nitekim sorular üzerine Gürcü bakanlar 'milyarlarca dolar' diyorlar.

Askerî malzeme, silah ve diğerleri bakımından ise Gürcistan'ın çok büyük kayıplara uğradığı aşikâr. Bunların bir kısmı çatışmalar sırasında zarar gören ya da imha edilen kalemler; ancak bir de Rusya'nın sahada el koyup geri götürdüğü ve Genelkurmay Başkan Yardımcısı Korgeneral Nogovitsin'in deyiimiyle 'savaş ganimetleri' de var.

Bir Rus askerî kaynağı, bunlar arasında 44 adet yeni T-12 tankın, düzinelerce zırhlı personel taşıyıcısının, topçu bataryalarının, çok namlulu Grad-tipi roket bataryalarının, hava savunma sistemlerinin, yüksek kalibreli havan topları ve makineli tüfeklerin, 3 milyon adedin üzerinde çeşitli mühimmatın ve son olarak 3 bin kadar otomatik piyade tüfek ve tabancanın bulunduğunu söylüyor. Ben şahsen bunların bir kısmını çeşitli televizyon kanallarında, internet sitelerindeki fotoğraflarda gördüm; hatta bir sitede Rusların el koyduğu İsrail yapımı zırhlı araca da rastladım.

Bu kara silah ve malzemelerine ilaveten Rus donanmasının en az 4-5 Gürcü botunu batırdığı, Poti Limanı'ndaki tesislere zarar verdiği ve burada ne bulduysa Rusya'ya götürdüğü, hatta Zodiac botları bile treylerle Rusya'ya taşıdığı biliniyor.

Rusya'nın askerî malzeme ve silah kayıpları ise bilinmiyor. Bilinen tek şey sayısı tartışılan savaş uçağı kayıpları. Bu konuda Rusya 4 savaş uçağının Gürcüler tarafından düşürüldüğünü, bunların da 3 adet Sukoy-25 avcı, bir adet Tupalev-22 uzun menzilli bombardıman uçağı olduğunu ve bunların en az 15 yıllık eski uçaklar olduklarını söylüyor. Gürcü kaynaklar ise bu sayının gerçeğı yansıtmadığını, kendilerinin 21 adet Rus savaş uçağını düşürdüklerini belirtiyorlar. Savaş uçakları kayıpları Rusya tarafından kabul edilmiş ve açıklanmış bulunuyor; ama mesela zırhlı araç, tank gibi kayıplardan hiç söz edilmiyor.

Bu şekilde ortaya çıkan sayılardan ve yapılan açıklamalardan Gürcü ordusunun çok büyük kayıplara uğradığı kendiliğinden anlaşılıyor. Esasen çatışmalar başladığında Rusya'nın ana hedeflerinden birisi Gürcü ordusuna bir daha toparlanamayacak, saldırı yapamayacak şekilde zarar vermektir. Askerî üslere saldırarak, alandaki imha edebileceklerini ederek ve imha edemediklerine de el koyarak bu hedefine büyük ölçüde ulaşmış bulunuyor ve gerekirse yeniden aynı şeyi yapmaya hazır olduğunu da ima ediyor...

Bölgedeki dengeleri bir anda değiştiren ve Amerika dahil büyük güçleri hazırlıksız yakalayan sadece 5 gün süren çatışmanın şüphesiz asıl önemli kaybı insanî kayıplar. Bu konuda da ölü ve yaralı bakımından ortada net sayılar yok; ama 120 bin civarında Gürcü'nün ve 30 bin civarında Oset'in yerinden yurdundan olduğu tahmin ediliyor. Yıkılan, yakılan evler, tesisler ve başka şeyler de çatışmanın diğer acı sonuçlarından birisi elbette.

Beş gün süren ihtilafın yaralarının sarılması herhalde 500 ya da fazla günde muhtemelen mümkün olabilecek. Liderler akıllı, sağduyulu, itidalli ve ferasetli olsaydı da keşke bu ihtilaf ve acı fatura hiç ortaya çıkmısaydı.

NOT: Değerli okurlar, yıllık iznimi kullanmak üzere yazılarıma bir süre ara veriyorum.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

FATA ve önemi...

Fikret Ertan 2008.09.16

11 Eylül saldırıları sonrasına kadar pek az kişi tarafından bilinen dünyanın en ücra bölgelerinden birisiydi. Kısa adı FATA (Federally Administered Territories Area) olan bu bölge Pakistan-Afganistan sınırları boyunca uzanıyor.

Dünyanın en zor coğrafi şartlarının yer aldığı bölgenin uzunluğu yaklaşık 2.500 kilometre; yüzölçümü de yaklaşık 27 bin kilometrekare. Çoğunlukla Peştunlardan meydana gelen nüfusu 3,5 milyon kadar.

Bölge çok dağlık ve engebeli. Nüfusun yaklaşık yüzde üçü kasaba ve şehirlerde, geri kalan bölümü ise küçük köyler ve mezralarda yaşıyor. Bu yüzden bölge idari bakımdan büyük zorluklar arz ediyor.

FATA özel idari statüye sahip 7 alt bölge ve 6 sınır biriminden meydana geliyor. Alt bölgeler Kayber, Kurram, Bacur, Mohmand, Orakzay, Kuzey ve Güney Veziristan. Bölgenin büyük yerleşim birimleri Miranşah, Razmak, Bacur, Darra Pazar ve Vana.

Bazı özelliklerini verdiğim FATA, 11 Eylül saldırılarını takip eden Amerika'nın Afgan operasyonundan bu yana bu ülkenin en çok önem verdiği, çeşitli vasıtalarla gözlem altında tuttuğu gerçekten kritik bir bölge; zira Amerikan ve diğer istihbarat servisleri başta Ladin ve El Zevahiri olmak üzere El Kaide liderliği ve militanlarının Afganistan'dan kaçarak bu bölgeye sığındıklarını ve buradan Afganistan'a saldırmaya devam ettiklerini düşünüyorlar. El Kaide'ye ilaveten 2003 yılından bu yana güç toplayan, kadrosunu yenileyen ve artıran Afgan

Taliban'ın da bu bölgeyi saldırıları için üs olarak kullandığı da biliniyor. Ayrıca, Afgan Taliban'ından sonra ortaya çıkan Pakistan Taliban'ın da bölgede faaliyette olduğu söyleniyor.

Kısacası FATA bugün kimsenin ilgilenmediği, 7 yıl kadar öncesine kadar kimsenin pek umurunda olmadığı bir ücra ve ıssız bölge olmaktan çıkıp başta Amerika olmak üzere büyük güçlerin, NATO'nun dikkatle izledikleri önemli bir mücadele alanı olarak ortaya çıkmış bulunuyor.

FATA, bu özelliğinden dolayı geçen hafta başta Başkan Bush olmak üzere hem Genelkurmay Başkanı Amiral Mullen ve hem de Savunma Bakanı Gates'in de gündemindeydi. Bush, Milli Savunma Üniversitesi'nde yaptığı uzun konuşmada FATA'dan ve öneminden söz ederken Mullen aynı gün Temsilciler Meclisi Silahlı Kuvvetler Komitesi'nde Amerika'nın genel Afganistan stratejisini anlatırken 'Pakistan ile işbirliği yaparak FATA'daki El Kaide ve Taliban'ın barındıkları güvenli bölgeleri yok etmedikçe düşman durmadan gelecek ve saldıracaktır.' diyerek FATA'ya dönük endişelerini dile getirdi. Gates de aynı komitede konuşurken bundan böyle Afganistan'a ve FATA'daki faaliyetlere daha çok öncelik tanıyacaklarını açıkça söyledi.

Afganistan'daki Amerikan ordusu ve CIA özel birimleri esasen FATA'ya çoktandır önem veriyor ve burada bazıları ortaya çıkan, bazıları gizli kalan birtakım operasyonlar da yapıp duruyorlar. Bunlar bugüne kadar genellikle FATA'daki El Kaide ve Taliban güçlerinin bulunduklarına inanılan mevzi ve yerleşim birimlerine silahlı insansız uçaklar tarafından yapılan saldırılardı.

Ne var ki, Amerika artık sadece silahlı insansız uçak saldırıları ile yetinmemeye, söz konusu bölgelere özel komando operasyonları yapmaya da karar vermiş bulunuyor. Nitekim, bunların ilkinin 3 Eylül günü Angur Adda bölgesinde gerçekleştirdi de. Helikopterle indirilen ve AC-130 özel saldırı uçağıyla desteklenen deniz komandoları Celaledin Hakkani'nin bulunduğu inandıkları evlere saldırıp sayısı bilinmeyen militan ve sivilleri öldürmüş bulunuyorlar.

Bütün bunlara ek olarak Buh'un Amerikan Özel Operasyonlar Birimi'ne bu tür komando eylemlerini Pakistan'a haber vermeden yapmaları emri verdiği de geçen hafta ortaya çıkmıştı. Pakistan şüphesiz bunlara izin vermeyeceğini, hatta karşılıklı bulunacağını açıklamış bulunuyor.

Bu durum ve arka planı FATA'nın ne kadar önem kazandığını açıkça ortaya koyuyor velhasıl...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Tzipi Livni...

Fikret Ertan 2008.09.18

Bu yazıyı okuduğunuz gün İsrail'in koalisyon hükümetinin ana partisi Kadima yeni liderini seçmiş olacak. Bize göre bu lider ve yeni başbakan, Bayan Tzipi Livni olacak.

Siyasete bugün komada yatan eski Başbakan Şaron'un isteği üzerine 1999 yılında atılan Livni, meslek itibarıyla bir hukukçu, bir avukat. Bar İlan Üniversitesi'nin hukuk bölümünden mezun olan Livni, mezuniyetinden sonra 10 yıl kadar bir özel hukuk şirketinde çalışmış. Ticari hukuk, anayasa hukuku ve emlak hukuku, uzman olduğu hukuk alanları...

Livni, her İsrailli kadın gibi İsrail ordusunda görev yapmış, görevinde teğmenliğe kadar yükselmiş. Ordudan sonra da İsrail gizli servisi MOSSAD (Enstitü)'da 4 yıl kadar Paris merkezli olarak çalışmış.

Kamu görevine 1996 yılında başlayan Livni'nin ilk kamu görevi Devlet Şirketleri Kurumu'nun genel müdürlüğüne atanması. Bu görev devlete ait işletme ve şirketlerin özelleştirmesini kapsayan önemli bir görevdi.

Livni, bu görevden sonra 1999 yılında İsrail Parlamentosu Knesset'e Likud milletvekili olarak girdi ve Knesset'in Anayasa-Hukuk-Adalet Komisyonu ile Kadınların Statüsünü Geliştirme Komisyonu'nda çalıştı. 2001 yılında 29. hükümette ilk defa bakan olarak yer aldı. 2003 yılında kurulan 30. hükümette de hem göçmen ve hem de imar ve iskan bakanı olarak kamu görevine devam etti. Sonra da 2004 yılında adalet bakanı, 2006 yılı Ocak ayında da dışişleri bakanı oldu.

2006 Mart ayında yapılan seçimlere Kadima Partisi mensubu olarak giren ve seçilen Livni, bugün İsrail'in en popüler siyasetçisi. Ülkenin yolsuzluklara bulaşmış eski ve yaşlı kadrolarının son yıllarda itibar kaybetmeleri ve kendisinin temiz sicili sebebiyle Livni'nin yıldızı parlamış bulunuyor. Ayrıca, İsrail siyasetinde sol-sağ ayrılığının geride kaldığını savunması seçmen tabanını da güçlendirmiş bulunuyor.

Bu özelliklerine ilaveten ailesinin 'devlet kuran' kadrodan gelmesi de bir başka önemli avantajı Livni'nin. Bu çerçevede, Livni'nin İsrail'in kuruluşunda önemli ve büyük katkıları olan koyu Siyonist bir aileden geldiğini bilmek gerekiyor. Zaten kendisi de bu konuda 'Benim ailem İsrail'in kuruluş tarihinin bir kısmını temsil eder.' diyor ve bu sözleriyle özellikle babasının İsrail'in kuruluşundaki rolünü ima ediyor.

Livni'nin babası Eytan Livni, IRGUN adlı yeraltı teşkilatının askerî operasyonlar şefiydi kuruluş döneminde. IRGUN ZEVA'I LE'UMMI (İbranicesi Milli Askeri Teşkilat) kısa adıyla EZL ya da IRGUN olan bu teşkilat; 1931 yılında Kudüs'te Haganah'tan ayrılan Avraham Tehomi ve arkadaşları tarafından kurulmuş, Hanagah'ın savunma doktrini yerine saldırı doktrini benimsemiş ve bunu çeşitli tedhiş eylemleriyle hayata geçirmiş, İsrail tarihinde kilit öneme sahip çok etkin bir silahlı teşkilattı. IRGUN'ın faaliyet gösterdiği dönem İsrail'in tarihinin en kanlı, en zor dönemiydi. IRGUN bir taraftan Araplara, diğer taraftan manda İngiliz yönetime karşı eylemler yaparak ve de özellikle yaptığı eylemlerle İngiliz yönetimini yıldırarak bugünkü İsrail'in temellerinin atılmasına büyük katkılar yapmıştı.

Livni'nin babası Eytan işte bu dönemin önemli aktörlerindendi. Mezar taşında 'Burada IRGUN'ın operasyonlar şefi yatıyor' ibaresi ile Büyük İsrail haritası yer alıyor. İşte böyle bir baba ve aynı özellikteki anneden meydana gelen bir aile ortamında büyüyen ve yıllarca koyu Siyonist görüşler ile Likud ideolojisini savunan Livni, bugün bunları geride bırakarak İsrail siyasetinin merkezine gelmiş, buraya demir atmış bulunan, gelecek vaat eden gerçekçi yeni bir lider.

Bizimle alakası ise başbakan olduğu takdirde Suriye ile yapılmakta olan dolaylı görüşmelere son verme niyetini izhar etmiş olması.

İsrail'in muhtemel yeni lideri Livni işte böyle birisi...

NOT: Aceleden ya da dalgınlıktan bazen yazılarımda hatalar meydana geliyor ve ben de gerçekten çok dikkatli okurlarım sayesinde bunlardan haberdar olabiliyorum. Son FATA yazımda da 'Federally Administered Tribal Areas' ibaresindeki Tribal'in yerine dalgınlıkla 'Territorial' yazmışım. Doğrusu tabii ki Tribal olacak. Esasen aynı konuda Today's Zaman'a yazdığım yazıda 'Tribal'ı kullanmıştım. Beni bu konuda uyaran sevgili Suat Erguvan'a teşekkür ederim.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Savaşın ortaya çıkardığı zafiyetler

Gürcistan ile Rusya arasında çıkabilecek bir silahlı ihtilaf ya da savaşın sonucu baştan belliydi: Bir milyon mevcutlu çok sayıda silaha sahip dev Rus ordusu, 30 bin mevcutlu, sınırlı sayıda silaha sahip Gürcü ordusunu birkaç günde hezimete uğratacaktı.

Nitekim böyle de oldu: Kafkaslar'dan sorumlu Rus 58. Ordu'suna bağlı güçler 5 gün içinde Gürcü ordusunu saf dışı bırakırken Tiflis'in kapılarına da dayandılar ve baştan belli sonuca ulaştılar.

Bu böyle oldu; ama bu arada her iki tarafın da birçok askerî zafiyeti, eksikliği ve başarısız olduğu durumlar da ortaya çıkmadı değil. Bugün Gürcü tarafının zafiyetlerini, eksikliklerini bir tarafa bırakırsak Rus ordusunun 5 günlük mini savaştan askerî performans bakımından öyle parlak bir not aldığı da söylenemez.

Ortaya çıkan zafiyetlere gelince; Rus ordusunun komuta-kontrol, istihbarat ve özellikle keşif konularında beklenmeyen zafiyetler sergilediği, bu konularda önemli hatalar yaptığı anlaşılıyor.

Bunlardan en önemlisi Gürcü topçu ve roket bataryalarının yerlerini belirlemek için Tupalev -22M3 kodlu ağır bombardıman uçağını keşif amaçlı olarak göndermesi. Askerî uzmanlar esas görevi bombardıman gerçekleştirmek olan bu uçağın keşif amaçlı olarak kullanılmasının vahim bir hata olduğunu söylüyorlar. Nitekim, bu hata söz konusu uçağın Gürcü uçaksavar füzeleriyle düşürülmesiyle sonuçlandı da. Rus Hava Kuvvetleri eski Komutanı Orgeneral Anatoli Kornukov uçağın asla keşif amaçlı olarak kullanılmaması gerektiğini, uçağı gönderenlerin Gürcü hava savunma sisteminin karşı koymasının söz konusu olmadığı varsayımıyla mürettebatı ölümlerine gönderdiklerini acı bir şekilde dile getirmiş bulunuyor.

Bu uçağın keşif amaçlı kullanılmasının esas sebebi Rusya'nın keşif yapacak yeni ve modern araçlara sahip olmamasından kaynaklanıyor. Rusya bugün başta Amerika olmak üzere diğer modern orduların kullandığı keşif amaçlı DRONE denen insansız uçaklara sahip olsaydı Tupalev-22M3'ü kullanmaya lüzum görmezdi; ama Rusya ne savaş sırasında DRONE'lara sahipti; ne de bugün... Bu şüphesiz büyük bir eksiklik sayılır. Nitekim, savaşla aklı başına gelen ve bu eksikliğin farkına varan Rus Savunma Bakanlığı birkaç yıl içinde hizmete girecek yeni nesil DRONE'lar sipariş etmiş bulunuyor.

Haberlere göre, bu DRONE'ları Vega Radio Engineering adlı Rus elektronik şirketi sağlayacak. Şirketin genel müdürü Vladimir Verba, Tipçak adlı gelişmiş DRONE'lardan birkaç düzinenin önümüzdeki birkaç yıl içinde Rus ordusunda hizmete gireceğini, ilk sistemin bu yılın sonlarına doğru teslim edileceğini söylüyor. Verilen bilgilere göre, Tipçaklar her türlü hava ve savaş şartlarında hem keşif hem de hedef tespit amaçlarıyla kullanılabilecek şekilde üretilenler. Her bir sistem pünömatik bir fırlatma rampasından havaya gönderilecek 6 DRONE'dan meydana gelirken DRONE'ların menzilleri de 40 kilometreyi buluyor. Hedef tespiti bakımından ise araçlar 350 kilometre uzaktan topçu ya da balistik füze bataryalarını belirleyebiliyorlar. Kızıl ötesi ve video sensörleri ile donatılı araçlar ayrıca anlık istihbaratı dijital olarak yerdeki topçu bataryalarına lazer ile ateş edebilecek şekilde ulaştırabiliyorlar. Ayrıca, Verba 'bundan sonraki projemiz saldırı amaçlı silahlı DRONE'lar üretmek' diyor.

DRONE eksikliği Rus ordusu ve hava kuvvetlerinin son savaşta sergilediği en önemli zafiyetlerden birisi; ama bu zafiyetlerden sadece birisi. Bugün biz bu konuda bir şeyler söylemeye çalıştık. İleride muhtemelen diğer zafiyetleri de elimizden geldiği kadar ele alabiliriz.

Esasen, son savaş konusundan neredeyse kitap olabilecek kadar çok yazılacak şey ortaya çıktı ki, bilmem hepsini yazabilir miyiz acaba?

En acil öncelik: FATA faktörü...

Fikret Ertan 2008.09.23

Dünyanın en kalıcı ihtilafı sayılan Filistin-İsrail ihtilafının ortaya çıkmakta olan yeni bir ihtilafın gölgesinde kalmaya başlayacağını çoktandır düşünüyorduk.

Bu köşede zaman zaman dile getirdiğimiz gibi bu yeni ihtilaf noktası Pakistan-Afganistan sınırları boyunca uzanan Pakistan'ın kısaca FATA denen aşiretler bölgesi.

Dünyanın en zor coğrafi şartlarının yer aldığı 2500 kilometre uzunluğa, 27 bin kilometrekare yüzölçüme sahip, 3,5 milyon Peştun'un yaşadığı bu bölge Afganistan'daki Taliban rejiminin yıkıldığı 2001 yılı sonlarından bu yana hem Afganistan, hem Amerika ve hem de Pakistan bakımından ciddi bir tehdit ve ihtilaf noktası olarak gittikçe önem kazanıyor.

Bize göre, bugün Pakistan'ı derinden sarsan, cumartesi günü İslamabad'daki Marriot Oteli'ne yapılan menfur terörist saldırısının arkasında da 'FATA faktörü' yer alıyor; zira Pakistan ordusu ve hükümeti FATA'da faaliyet gösteren El Kaide ve Taliban hedeflerine karşı gerçekleştirmekte olduğu operasyonların dozunu artırmış, hedefleri havadan yoğun şekilde bombalamaya başlamış bulunuyor. Bu yüzden biz Marriot'a yapılan terörist saldırısının esasen Pakistan ordu ve hükümetini hedef aldığını tahmin ediyoruz.

Esasen, Pakistan resmî makamlarınca da teyit de edilen son haberlerden saldırının esas hedefinin cumartesi günü otelde birlikte iftar yapacak olan Devlet Başkanı Zardari, Başbakan Geylani, Genelkurmay Başkanı Kayani ve ordu komutanları olduğu; ancak güvenlik sebebiyle iftarın son dakikada iptal edildiği, otel yerine başbakanlık rezidansında yapıldığı anlaşılıyor.

Bu durumda, akla ilk gelen, iftarın yer ve zamanının bir şekilde saldırıyı yapanlara sızdırıldığı oluyor. Bunu kim ya da kimler yaptı, şüphesiz söylemesi zor; ancak Pakistan'da böyle şeylerin olabileceği de mümkün elbette; nitekim eski devlet başkanına da yapılan saldırılarda bu tür sızdırmalar olduğu söz konusu olmuştu.

Bu durumda saldırıyı kim yapmış olabilir dersiniz; Taliban 'Ben yapmadım' diyor; ancak El Kaide'den henüz bir ses çıkmamış bulunuyor. Muhtemelen birçok suçsuz insanın (ki çoğunluğu düşük ücretli otel personeli) ölümüne sebep olan haince saldırıyı kimse de üstlenmeyecek, saldırı karanlıkta kalacak. Ancak buna rağmen biz failin El Kaide ya bağlantılı gruplar olduğuna inanıyoruz.

Bu yüzden de militanların barındığı, üslendiği, güçlendiği FATA bölgesinin Pakistan hükümetinin bir numaralı önceliği olması gerektiğini düşünüyoruz. Esasen, anayasal yetkiler bakımından Devlet Başkanı Zardari isterse bu bölge ile ilgili pek çok şeyi yapabilecek durumda bugün. Kaldı ki, partisi PPP, yıllardır FATA'nın reforma tabi tutulması, buradaki düzenin değişmesi gerektiğinden söz edip duruyor. Nitekim, bu çerçevede Başbakan Geylani geçen martta hükümetinin FATA'da halen geçerli olan FCR (Frontier Crimes Regulation) adlı eski adli-yönetim sistemini kaldıracağını (ki bu sistem İngiliz sömürge yönetiminden kalma en aşağı yüzyıllık bir sistem) bölgede sosyal, ekonomik ve siyasî reformlar yapacaklarını vaat etmişti. Geylani'ye ilaveten Zardari de hemen aynı şeyleri söylemişti.

FATA, Pakistanlı liderlerin de kabul ettiği gibi değişmesi gereken eski bir siyasî sistemle ve zaman içinde burada kökleşmiş yine değişmesi gereken bir sivil-askerî bürokrasi ile yıllardır yönetilirken bölge bundan dolayı Pakistan'ın genel sistemi dışında kalmış bulunuyor ve bu yüzden ne problemleri çözülebiliyor ne de milli sistemle bütünleşebiliyor. Bu bakımdan demokrasi içinde FATA'nın yeniden ele alınması, reformlara tabi tutulması, Pakistan ile bütünleştirilmesi ve bu konularda da artık gecikmenin olmaması gerekiyor.

FATA faktörü bugün Pakistan'ın en kısa sürede çözüm yoluna koyması mutlaka gereken birinci öncelik. Bu ülkenin başka öncelikleri de var şüphesiz. Medreselerin reformu, ekonominin rayına oturtulması, demokrasinin kökleştirilmesi gibi... Ancak, kim ne derse desin FATA faktörü en acil öncelik bana göre.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Savaş ve GLONASS..

Fikret Ertan 2008.09.25

"...Rus zırhlı birlikleri geçen ay Gürcistan'a girdiklerinde erken verilen zayıatlardan birisi de şarapnel ile yaralanan ve tahliye edilen 58. Ordu Komutanı Anatoli Kurulyov'du.

Böylece Rusların en kıdemli komutanı saf dışı kalmıştı; çünkü, kendi anlatımlarına göre, Gürcü birliklerinin nerede olduklarını bilmiyorlardı. Rus kuvvetleri keşif amaçlı insansız uçaklar (DRONE'lar) ve gece görüş sistemlerinden mahrumdular. Telsizler kötü çalışıyorlardı ve bu yüzden Rus komutanlar cep telefonu kullanıyorlardı. Yerdeki birlikler, birkaç uçak kaybeden (ki aralarında Tupolev stratejik bombardıman uçağı vardı) ve çoğunlukla modern akıllı bombalar yerine eski tip bombalar atan hava kuvvetleri ile güç bela koordinasyon sağlayabiliyorlardı."

Bu paragraf ünlü The Economist dergisinin son sayısında yer alan 'Kör bir şekilde (amaca) ilerleme' başlıklı Rus ordusunun son Gürcistan savaşındaki performansını ve bugünkü durumunu tahlil eden makalesinin girişi.

Biz 'The Economist' değiliz; ama yazıdaki tespitlerin bir kısmını biz son yazımızda da yapmış ve Rus ordusunun savaşta ortaya çıkan zafiyetlerinden söz etmiş, ileride diğer zafiyetlere de değinebileceğimize işaret etmiştik.

Bunlardan biri de The Economist'in dikkat çektiği gibi savaşta Rus hava kuvvetlerinin modern akıllı bombalar yerine bildiğimiz klasik eski tip bombaları Gürcü hedefleri vurmada kullanmasıydı. Bunun şüphesiz iki sebebi var: Elinde kullanabilecek akıllı bombalar olmaması ve bu bombaları nokta atışı da denen 'hassas bombardıman teknolojisi' ile hedeflere gönderecek GPS sistemine henüz tam anlamıyla sahip olmaması.

GPS denen sistem global yer-yön belirleme sistemi elbette. Bugün dünyada operasyonel (yani çalışır vaziyette) durumda tek bir GPS sistemi var. Bu da Amerikan GPS sistemi. Amerika yıllardır bunu girdiği savaşlarda, yaptığı operasyonlarda başarıyla kullanıyor.

Rusya'nın da bir GPS sistemi var. Bunun adı da GLONASS. Esasen GLONASS Sovyet döneminden bugünkü Rusya'ya miras kalan bir sistem. Soğuk Savaş döneminde Sovyetler, Amerika'nın GPS sistemine karşılık olarak 1982 yılında GLONASS hamlesini başlatmışlardı. Hedefleri de Sovyet stratejik bombardıman uçakları ve kıtalararası balistik füzeleri hedeflerine en iyi ve isabetli şekilde göndermekti. 13 yıl kadar süren çalışmalardan sonra GLONASS 1993 yılında 24 uydu ile operasyonel hale getirildi; ancak karşılaşılan ekonomik ve malî zorluklar sonucu operasyonel yeteneği ve kapasitesi büyük ölçüde geriledi. Ve sonunda Sovyetler'in tarihe karışmasıyla ihmal edilen, fonksiyonunu büyük ölçüde kaybetmiş sistem Rusya'ya devredildi.

Başkan olduğundan bu yana GLONASS'a büyük önem veren Putin sayesinde sistem 2000 yılından bu yana yeniden canlandırılmaya çalışılıyor. Bu konuda oldukça mesafe kaydedildi de; ancak son savaşın da ortaya koyduğu gibi bugüne kadar tam anlamıyla fonksiyonel hale de getirilemedi bir türlü. Savaşın bir kere daha hatırlattığı bu zafiyet Putin'i yeniden harekete geçirdi ve Putin geçen hafta GLONASS'a ek 67 milyar ruble tahsis ettiğini açıklarken ayrıca uzay programının da 45 milyar rublelik ek fonla destekleneceğini söyledi.

Bu ek fonlarla GLONASS'ın bugün uzayda bulunan 16 uydusu bu yıl içinde 6 yeni uyduyla 22'ye, 2012 yılına kadar da 30'a çıkacak ve sistem 2012'de tamamlanmış olacak. Tamamlandığında da Rusya muhtemelen bugün Amerika'nın bulunduğu GPS kullanımı konumuna yükselmiş, dünyanın ikinci operasyonel GPS gücü haline gelmiş olacak.

Son savaşın beklenmeyen, tahmin edilmeyen sonuç ya da gelişmelerinin en önemlilerinden birisi de bugün yazdığımız gibi Rusya'nın GLONASS'a yeniden önem ve ağırlık vermesi. Kısacası, savaş GLONASS'ı ve önemini Rus liderliğine hatırlatmış bulunuyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bacur operasyonu: Önemli dönüm noktası...

Fikret Ertan 2008.09.28

Bacur ya da Bajur Pakistan'ın bugün milletlerarası gündemde önemli yere sahip, kısa adı FATA olan aşiretler bölgesinin en kuzeyinde yer alan bir bölge.

Güney ve Kuzey Veziristan bölgelerinden sonra en çok El Kaide ve Taliban militan faaliyetinin olduğu, Pakistan ordusunu çok uğraştıran bir bölge olarak tanınıyor. Ayrıca, Amerikan insansız uçaklarının sürekli izledikleri, zaman zaman bu uçaklarla buradaki hedeflere füze saldırısı yaptıkları da öteden beri biliniyor. Nitekim, hatırladığım kadarıyla iki yıl önce bu uçaklardan birisi Eymen El Zevahiri'nin saklandığı yer tahminiyle bir köyü füzeyle vurmuş, 18 kişiyi öldürmüştü.

Kısaca bu özelliklere sahip Bacur'da Pakistan ordusu geçen ağustostan bu yana çok büyük, çok kapsamlı ve çok kararlı bir operasyon yürütüyor. FATA'da bugüne kadar yapılan en büyük operasyon olarak kabul edilen operasyonda binlerce asker tank, top ve diğer ağır silahların yanı sıra hava saldırıları ve bombardımanlarının desteğinde kararlı bir şekilde sonuç almaya çalışıyor.

Bu kararlılık da esasen hükümet yetkilileri ile Genelkurmay Başkanı Orgeneral Eşfak Kayani'nin geçen temmuzda yaptıkları kritik toplantının sonucundan kaynaklanıyor. Toplantı sonucunda hükümet, Kayani'ye Bacur'da sonuna kadar gitmesi için kendisine tam yetki ve destek vermişti.

Pakistan ordusunun kararlı tavrına şüphesiz militanlar da benzer bir kararlılıkla cevap vermeye çalışıyorlar. Nitekim, askerî kaynaklar militanların direniş gücü ve taktik ile haberleşme ve silah sistemlerinin yeteneklerinin karşısında şaşırıldıklarını itiraf ediyorlar. Bir Pakistanlı askerî yetkili bu konuda, '..Silahları ve haberleşmeleri iyi. Keskin nişancı tüfekleri bile bizdeki bazılarından iyi. Taktikleri müthiş. Savunmaları da. Sanki dökülen bir militan güçle çarpışmıyoruz; organize bir güç halinde savaşıyorlar bunlar.' diyor.

Bölgeden gelen son haberlerden ve Pakistan askerî yetkililerinin yaptıkları son açıklamalardan aralarında üst düzey yabancı militan liderlerinin de olduğu bin civarında militanın öldürüldüğü anlaşıyor. Esasen bölge, operasyonun başladığı ağustostan bu yana başka bölgelerden gelen mahalli ve yabancı militanlarla kaynıyor. Bunlar şüphesiz Bacur'da üslenen yerleşik militanlara yardım ederek Pakistan ordusunu hezimete uğratmak için oradalar.

Bacur operasyonu hem FATA'nın hem Pakistan ordusunun ve hem de El-Kaide ve Taliban'ın geleceği bakımından böylesine önemli iken ne yazık ki operasyon konusunda fazla bilgi ve haber yok. Sadece bir önemli Amerikan gazetesinin temas ettiği operasyonu biz de uzaktan ulaşabildiğimiz kaynak ve haberlerden izlemeye, öğrenmeye çalışıyoruz.

Bakınız bunlardan bazıları Pakistanlı yetkililerden iktibasla operasyonu, İslamabad'daki Marriott Otel'i'ne geçenlerde yapılan terörist saldırının 'uzantısı' olarak görüyor ve saldırının Pakistan ordusunun Bacur'daki operasyonunu durdurabilme amacıyla yapıldığını söylüyorlar. Esasen biz de bu saldırıyı yazdığımız yazımızda asıl hedefin Pakistan ordusu ve hükümeti olduğuna işaret etmiştik zaten.

Operasyon konusunda adının açıklanmasını istemeyen bir Pakistanlı askerî yetkili de şöyle diyor: '...Operasyon çok ama çok önemli; başarısı ya da başarısızlığı diğer aşiret bölgelerinin kaderlerini belirleyebilir. Bu yüzden bir test niteliği taşımaktadır.' Bir başkası da 'Ordu bu defa geri çekilmeyecek. Amacımız ve hedefimiz çok açık ve net; yabancı militanların eğitim üssü ve sığınağı haline gelen bölgedeki militanların kökünü kazıyacağız. Bunu yaparsak bizim stratejimizin orada burada, Veziristan'da bir evi vurmadan (Amerikan hava saldırılarına atıfla) daha iyi ve etkili olduğu ispatlanacaktır.' diye konuşuyor.

Bacur operasyonu anlatmaya çalıştığımız gibi, bölge, militanlar, Pakistan ve diğerleri için önemli bir dönüm noktası olacak velhasıl...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Son karar...

Fikret Ertan 2008.09.30

Milletlerarası camia denen büyük devletler İran'ın uranyum zenginleştirme faaliyetini durdurmak için BM Güvenlik Konseyi'nden müeyyideler ihtiva eden kararlar çıkarmış bulunuyorlar.

Bu kararların birincisi 23 Aralık 2006 tarih ve 1737 sayılı karar. Esası, eki ve kararı alan temsilcilerin beyanları ile birlikte 14 sayfayı bulan bu kararı 24 Mart 2007 ve 1747 sayılı ikinci karar, bunu da 3 Mart 2008 ve 1803 sayılı üçüncü karar takip ediyor. Kısacası, müeyyide uygulanması istenen İran kurumları ve yetkililerin adlarının karar eklerinde yer aldığı bu kararlarla bugüne kadar Konsey İran konusunda üç karar almış oluyor.

İran baştan bu yana bu kararları tanımıyor, kabul etmiyor ve bunlara uymayacağını defalarca dile getirirken kendi yoluna da devam ediyor, uranyum zenginleştirme faaliyetinden vazgeçmiyor.

Bu yüzden söz konusu kararların İran'ın davranışını değiştirmeye yetmediği açıkça görülürken müeyyidelerin İran liderliği ve özellikle ekonomisi üzerinde nasıl bir etki yaptığı ise bilinmiyor. Bu çerçevede, 'Beklemeliyiz; yeni müeyyide kararlarına da gerek yok' diyenlerin yanı sıra 'Müeyyideler etkili oluyor; ama sonuç almak için yeni müeyyide kararları almak gerekiyor' diyenler de var.

Bu ikinci tezi savunan Amerika, İngiltere ve Fransa bir süredir Konsey'den ek müeyyide kararı çıkarmak için uğraşıyorlar; ancak Çin ve de özellikle Rusya'nın muhalefeti yüzünden başarılı olamıyorlar. Nitekim, geçen cumartesi günü Konsey tarafından benimsenen dördüncü karar bunu teyit ediyor; zira bir genel uzlaşa sonucu çıkan bu son ve dördüncü kararda herhangi bir müeyyide yer almıyor.

27 Eylül tarih ve 1835 sayılı bu kararın başlığı şöyle: 'Güvenlik Konseyi İran'ın uranyum zenginleştirme konusundaki daha önceki kararları yeniden teyit eder, İran'a taahhütlerine tamamen ve gecikmeksizin uyması çağrısı yapar.'

Yaklaşık bir buçuk sayfadan meydana gelen son kararın özeti, esası da aynen başlıktaki belirtildiği gibi: Konsey önceki üç kararı teyit ediyor, İran'a bunlara uyması çağrısını yapıyor, herhangi bir yeni müeyyideye yer vermiyor, İran'dan Milletlerarası Atom Enerjisi Kurumu (IAEA)'nun taleplerini yerine getirmesini istiyor.

İran bu kararı da eleştirmiş 'haksız, gereksiz' olduğunu söylemiş ve barışçı nükleer programına devam etmeye kararlı olduğunu açıklamış bulunuyor; yani 'karar bana vız gelir' demiş oluyor.

Esasen son karardaki hususlar zaten bir şekilde diğer kararlarda da bulunuyor. Bu yüzden son kararın özünün önceki kararları bir kere daha teyitten öteye gitmediği, meselenin çözümü için diplomatik yolun tek yol olduğuna bir kere daha işaret ettiği kolaylıkla söylenebilir. Ayrıca son kararın İran konusunda milletlerarası camiada ortaya çıktığı söylenen çatlak ya da bölünmenin söz konusu olmadığını göstermek için çıkarıldığı da iddia edilebilir. Nitekim, İngiltere Dışişleri Bakanı David Miliband böyle düşünüyor, kararla ilgili olarak 'Karar birlik içinde olduğumuzu, milletlerarası kararların yerine getirilmelerinde kararlı olmaya devam edeceğimizi gösteriyor.' diyor. Ancak, bu sözler yeni müeyyideler isteyen kendi ülkesi ve diğerlerinin Rusya ve Çin karşısında geri adım atmak zorunda kaldıklarını da saklamaya yetmiyor.

Kısacası, Rusya ve de Çin'in muhalefetleri yüzünden bundan sonra İran'ın nükleer programı konusunda yeni müeyyide kararlarının alınmasını beklememek gerekiyor. Özellikle Rusya bu konuda son derece kararlı görünüyor. Bu yüzden sürpriz ya da beklenmeyen bir gelişme olmadığı takdirde bundan sonra Konsey'den İran ile ilgili herhangi bir müeyyide kararı çıkmayacaktır ve böylece İran'a uygulanması istenen müeyyide kararları sadece üç adet olarak kalmaya devam edecektir.

NOT: Okurlarımın, dostlarımın, telefonla ya da e-posta ile mesaj gönderenlerin bayramlarını tebrik eder, hepsine sağlık, saadet ve başarılar dilerim.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Pakistan ordusundaki son değişiklikler...

Fikret Ertan 2008.10.05

Birkaç yıl öncesine kadar Pakistan ordusunun üst kademelerinde yapılan değişiklikler Hindistan hariç başkalarını fazla ilgilendirmezdi; ancak bu durum Afganistan ihtilafının giderek ciddiyet ve önem kazanmasıyla değişmiş bulunuyor.

Artık değişiklikler başta Amerika olmak üzere Afganistan, NATO ve diğerleri tarafından yakından izleniyor, bunların hem Pakistan, hem Afganistan ve diğerleri bakımından muhtemel etki ve sonuçları tahmin edilmeye, anlaşılmaya çalışılıyor.

Nitekim bu hafta başında ilan edilen son değişiklikler söz konusu ülke ve çevreler tarafından en ince ayrıntılarına kadar ele alınırken milletlerarası medya da konuya eskisinden çok önem vermeye başlamış bulunuyor.

Açıklananlara göre, Pakistan Genelkurmay Başkanı Orgeneral Eşfak Kayani'nin talepleri ve bunların başbakan ve devlet başkanı tarafından onaylaması sonucu ordu üst kademelerinde önemli değişiklikler yapılmış bulunuluyor.

Biz bu değişikliklerin çoğunu ismen ve rütbe olarak biliyoruz; ancak bu yazıyı ayrıntıya boğmamak için sadece önemli olanlarını bugün burada zikredeceğiz. Bu çerçevede ilk başta değişiklikler sonucu rütbe alması beklenen 14 tümgeneralin rütbe alamadıklarını (ki bu nadir olan bir şey; şimdiye kadar rütbe sırası gelen generaller hep rütbe alıyorlardı; bu da herhalde 'Kayani farkı' olsa gerek), 7 tümgeneralin korgeneralliğe yükseltildiğini, dört kolordu komutanının yerlerinin değiştirildiğini söyleyebiliriz.

Bunlar önemli değişiklikler; ancak bunlardan da önemli Pakistan'ın güçlü ve son dönemlerde ciddi tartışma konusu olan ISI kısa adlı istihbarat servisinin başına getirilen yeni general. Bu kişi Korgeneral Ahmet Şuca Paşa. Son iki yıldan bu yana Pakistan'ın FATA denen aşiretler bölgesi ve kuzeybatı bölümünde Taliban ve El Kaide militanlarına karşı Pakistan ordusunun yürüttüğü geniş çaplı güvenlik operasyonundan sorumlu olan Paşa yakında ISI'nın bugünkü başkanı Korgeneral Nedim Tac'dan görevi devralacak. Görevine eski Devlet Başkanı Orgeneral Pervez Müşerref tarafından atanan Nedim Tac aşağı yukarı bir yıldır görev yapıyordu ve normal teamüle göre birkaç yıl daha görevinde kalması bekleniyordu; zira geçmiş ISI başkanlarının hepsi görevde yıllarca kalmışlardı ve aralarında bir yıl görev yapan yoktu.

Esasen bir yıl öncesine kadar kendisi de ISI başkanı olan Orgeneral Kayani bundan böyle Gucramvala'daki kolordu komutanlığına atanan Korgeneral Tac'ın yerine Paşa'yı atayarak böylece bu teamülü de değiştirmiş oluyor. Bu tabii şüphesiz ordu ve orduya bağlı ISI'ya kendi damgasını vurma, kendi ekibini kurma teşebbüs ve çabası olarak değerlendirilebilir. Nitekim, orduda yaptığı diğer değişiklikler de bize bunu söylüyor zaten.

Hem Pakistan'ın iç ve dış güvenliği hem de Afganistan ihtilafını önemli derecede etkilemesi beklenen Korgeneral Paşa, FATA ve problemlerini iyi bilen modern ve profesyonel bir asker. BM barış gücü ve güvenlik operasyonları tecrübesi de var. BM'nin Sierra Leone'de 2001-2002 yılları arasında yürüttüğü operasyonda BM barış gücü komutanı olarak görev yapmış, BM tarafından geçen yıl BM barış gücü operasyonları için danışman olarak seçilmişti.

Korgeneral Paşa, bugün Amerika'nın Afganistan'da yürüttüğü operasyon konusunda tenkit ve itirazları da olan bir asker; kullanılan 'kaba güc'ün çok fazla sivilin ölümüne yol açtığını ve aşırılığı teşvik ettiğini söylerken aynı zamanda Pakistan'ın geçmişte militanlığı desteklemesi sonucu bugün bunun bedelini ödediğini de kabul ediyor, 'Bunun için milyonlarca dolar harcadık; ama şimdi biz bununla karşı karşıya gelmiş bulunuyoruz.' diyor. Şüphesiz bu sözler Paşa'nın liderliğindeki ISI'da yeni bir dönemin başlayacağını işaretini anlamına geliyor.

Pakistan ordusu ve ISI başkanlığında meydana gelen son değişiklikler kısaca böyle. Bunlar, etki ve sonuçları sadece Pakistan değil, başkaları tarafından da hissedilecek önemli değişiklikler kısacası...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Amerika nasıl davranmıştı?

Fikret Ertan 2008.10.07

Amerikan ordusu ve NATO'nun Afganistan'da 40 civarında 'ileri operasyon üssü' denen sabit ve seyyar karakolları var. Bunların bir kısmı tugay barındırabilecek kadar büyük; bir kısmı da bölük ya da daha aşağı seviyede güç bulundurabilecek kadar küçük.

Bazılarında havan ve roket saldırılarına karşı betonarme yapılar, bazılarında sadece özel ağaçtan yapılmış barakalar ve şüphesiz koruma mevzileri var. Bunların çoğu sarp dağların yer aldığı Pakistan sınırlarına yakın yerlerde ve zaman zaman Taliban saldırısına uğruyorlar.

Pakistan sınırına bitişik Kunar eyaletinin uç noktalarından birisinde Vanat adlı mezraya yakın bir yerde bulunan Amerikan karakoluna geçen temmuzda yapılan saldırı bu saldırıların en önemlisiydi; zira Amerikan ordusu bu saldırıda 9 askerinin ölümüyle son üç yılın en büyük kaybını vermişti.

Saldırı gününde üste hafif silahlarla donatılmış 45 Amerikan ve 25 Afgan, toplam sadece 70 asker görev yapıyordu. Üs, güvenlik tedbirleri ve altyapısı bakımından da tam anlamıyla tamamlanmamıştı.

Üssü sürekli gözetleyen Taliban da şüphesiz bu durumu biliyordu ve bu yüzden korunma bakımından zayıf gördüğü üssü ani bir saldırıyla ele geçirmeyi planlamıştı. Nitekim öyle de yaptı. 200-300 kadar militandan müteşekkil bir Taliban gücü şafak vakti saat 04.30 civarında üsse iki ya da daha fazla koldan makineli tüfek ateşi ve roketatarlarla saldırıya geçti. İlk hedefi üssün hemen yakınındaki gözetleme kulesiydi. Amerikan kayıplarının büyük bölümü gerektiği şekilde korunmayan bu kule ve civarında meydana geldi.

Kule saldırısıyla aynı anda bir başka Taliban kolu üssün çevre koruma duvarının bir kısmını tahrip edip yıkarak üssün iç kısmına girmeyi başardı. Bu bölgede çok şiddetli çatışmalar yaşanırken üs komutanı karargâhtan topçu ve hava desteği talep etti. Karargâh bu taleplere anında cevap verdi. Ağır topçu ateşiyle birlikte Apache saldırı helikopterleri, F-15 ve A-10 savaş uçakları, Predator denen silahsız insansız hava araçları ve bir B-1 ağır bombardıman uçağı hemen çatışma sahnesinin üzerinde yerlerini alırlarken bunlardan açılan muazzam ateş sonucu Taliban, ölümlerini de geride bırakarak üsten geri çekilmek ve kaçmak zorunda kaldı. Böylece hava bombardımanı artı üsteki askerlerin gayreti sayesinde üssün Taliban'ın eline geçmesi neredeyse son anda önlenmiş oldu.

Amerika hem karakollarına yakın hava desteği sağlamak ve hem de başka amaçlarla Afgan semalarında 24 saat devriye, saldırı ve bombardıman görevleri yapacak belli bir hava gücünü sürekli faal halde tutuyor ki böylece son saldırıda olduğu gibi herhangi bir olaya anında müdahale edebilsin. Mesela 8 adet B-1 her gün uçuyor. B-1'lere ilaveten 10 adet B-52 ağır bombardıman uçağı da Afganistan operasyonları için tahsis edilmiş bulunuyor.

Esasen bugün burada anlattığımız saldırıyı biz geçen temmuzda bu köşede 'Bir saldırının anatomisi' başlıklı yazımızda ele almış; ancak daha sonra meydana geldiği için bu saldırının en önemli sonucunu yazamamıştık.

Bu sonuç şu: Saldırıdan hemen sonra Amerikan komutanlığı üssü kapattı; boşalttı, askerlerini geri çekti. Sebebi aşikâr: Üssün korunmasının o şartlarda mümkün olmadığı, bu yüzden askerlerini gereksiz riske sokmanın hiçbir anlamı olmadığı sonucuna vardı. Kısacası askerî mantık bakımından gerekeni tereddütsüz yaptı, 'bakalım bekleyelim, planlama yapalım falan' demedi.

Ayrıca üs kapandı da ne oldu? Taliban üsse yerleşmedi; çünkü yerleşse bile burayı çeşitli vasıtalarla gözetleyen Amerikan hava gücünün hedefi olacaktı ve burada asla tutunamayacaktı.

Amerika saldırıya uğrayan Afgan karakolunda işte böyle davranmıştı...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'DRONE'ların damgası'

Fikret Ertan 2008.10.09

Kısaca DRONE denen insansız uçaklar modern savaşın yeni ve etkili bir silahı olarak savaş alanlarında kendilerini ispatlama yolunda hızla ilerliyorlar.

Birçok yeni silahta olduğu gibi Amerika şüphesiz bu konuda yine lider konumunda sayılır. 2003 Irak Savaşı'na kadar DRONE'lardan sınırlı ölçüde faydalanan Amerika bugün bunların etki ve değerini anladığından olsa gerek 2004 yılından bu yana bunlara çok önem vermeye başlamış bulunuyor.

Nitekim, bunun sonucu olarak bugün Amerika, Irak ve Afgan semalarında çeşitli tiplerde en az 1.500 DRONE'u 24 saat uçuruyor, bunlardan sağladığı bilgilerle her iki savaş bölgesinde de başarıya ulaşmaya çalışıyor.

Bu çerçevede Irak'ta son birkaç yılda DRONE'ların kullanımı sonucu yola yerleştirilen bombaların azaldığı, direnişçi hedeflerinin daha iyi tespit edilebildiği, direnişçi hareketlerin daha iyi izlenebildiği, Amerikan askerî kayıplarının azaldığı söyleniyor. Bunların da hava kuvvetlerine ilaveten Amerikan ordusunun da DRONE kullanımına geçmesiyle mümkün olduğu bildiriliyor. Nitekim Amerikalı komutanlar daha çok ve daha iyi DRONE artı pilotlu uçak kullanımı sonucu bu yıl en az 3.000 civarında direnişçinin saf dışı edildiğini söylüyorlar.

Bugün Irak'taki Amerikan ordusu ve deniz piyade güçleri DRONE'ları devriye kolu seviyesinde bile kullanabilir hale gelmiş bulunuyorlar. Arama-tarama ya da devriye görevi yapan bu küçük kollar geçecekleri yolları önceden küçük DRONE'lara kontrol ettiriyorlar, muhtemel pusuları ya da yollara yerleştirilen bombaları önceden öğrenmeye çalışıyorlar, herhangi bir tehdidi de hava unsurları ya da topçulara bildirerek bunların önceden saf dışı edilmesini sağlıyorlar.

Bugün Irak'taki DRONE'lar ayda ortalama 40 bin saat uçuyorlar. Mesela açıklananlara göre geçen mart ayında 46.450 saat uçmuşlardı. Bunların pek çoğu keşif, izleme ve gözleme uçuşları şüphesiz. Bunların sayesinde de Amerikan güçleri kendilerini eskiye göre daha güvenli, daha güçlü hissediyorlar elbette. Kısacası, DRONE'ların kullanımıyla Amerikan ordusu Irak'ta çok önemli sonuçlar almış bulunuyor.

Nitekim bu yüzden benzer sonuçları almak için Amerika Afganistan'da da mevcut DRONE sistemine ilave olarak pilotlu uçakların da yer aldığı; ama ağırlığın daha geniş kapsamlı bir DRONE ağına tanındığı yeni bir sistem kurmaya karar vermiş bulunuyor. Bunun amacı da şüphesiz Irak'taki direnişçilere karşı sağlanan başarıyı bu defa Taliban ve El Kaide'ye karşı tekrarlamak.

Önümüzdeki yıl başlarında devreye girmesi beklenen ve Amerikan ordu sözcüsü Yarbay Lee Packnett tarafından teyit edilen bu sistem 'Görev Gücü ODIN-A' olarak anılıyor. İngilizce, 'Observe, Detect, Identify and Neutralize' kelimelerinin kısaltılmışı olan ODIN-A ile Amerikan ordusu düşman hedeflerini daha iyi tespit ve teşhis etmeyi ve sonra da bunları hava ve kara saldırılarıyla imha etmeyi planlıyor.

Esasen, Amerikan ordusu Afganistan'da hem silahsız hem de silahlı DRONE'ları yıllardır kullanıyor, özellikle de PREDATOR adlı silahlı uçaklarla durmadan Taliban ve El Kaide hedeflerini vurup duruyor. Nitekim son 10 gün içinde benim hesabıma göre en az 8 PREDATOR saldırısıyla militanların yanı sıra çok sayıda sivil de öldürmüş bulunuyor.

Bunları yazmak esasen insanı da üzüyor; ancak şu gerçeği de görmek gerekiyor: DRONE'lar modern savaşa damgalarını güçlü bir şekilde vurmaya başlamış bulunuyorlar. Üstelik bu konuda son yıllarda muazzam gelişmeler de yaşanıyor. Gürcistan Savaşı'nda 'DRONE eksikliği'ni gören Rusya bile bu konuda önemli adımlar atmaya çalışıyor. Türkiye de bunları yakından izlemeli ve terörle mücadelesinde bunlardan azami faydalanma yollarını mutlaka düşünmelidir. Teröre genel çareler, çözümler tamam da 'Var olan teknik ve askerî çarelerden ne kadar faydalanılıyor acaba?' diye düşünmeden edemiyorum ben hasılı. Bu çerçevede DRONE'lar ister istemez aklıma geliyor tabii.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Önemli iki karar...

Fikret Ertan 2008.10.12

Sırbistan Kosova'nın tek yanlı bağımsızlık ilanını asla kabul etmeyeceğini, bu olduğu takdirde konuyu BM'ye ve Milletlerarası Adalet Divanı'na götüreceğini defalarca söylemişti.

Çeşitli temas, inceleme ve lobi faaliyetlerinden sonra Sırbistan dediğini yaptı ve konuyu BM'ye götürdü.

BM Genel Kurulu geçen çarşamba günü toplanarak Sırbistan'ın başvurusunu değerlendirdi ve sonunda bir karar verdi. 76 ülkenin çekimser, 6 ülkenin olumsuz ve 77 ülkenin olumlu kararı sonucu Sırbistan'ın başvurusu kabul edildi ve konu Lahey'deki Adalet Divanı'na havale edildi.

Milletlerarası hukukta yeni bir sayfa açacak olan karar BM'deki dengeleri göstermesi, bunların tek yanlı bağımsızlık kararına bakışlarını ortaya çıkarması bakımından da önemliydi. Bu yüzden biz bugün bu kararın dökümünü aşağıda vermeyi, bunu kayıtlara geçirmeyi uygun gördük.

Karara olumlu oy verenler şöyle: Cezayir, Angola, Antigua ve Barbados, Arjantin, Azerbaycan, Belarus (Beyaz Rusya), Bolivya, Botsvana, Brezilya, Brunei, Kamboçya, Şili, Çin, Kongo, Kosta Rika, Küba, Kıbrıs Rum Kesimi, Kuzey Kore, Kongo Demokratik Cumhuriyeti, Cibuti, Dominika, Dominik Cumhuriyeti, Mısır, El Salvador, Ekvatoryal Gine, Eritre, Fiji, Yunanistan, Guatemala, Gine, Guyana, Honduras, İzlanda, Hindistan, Endonezya, İran, Jamaika, Kazakistan, Kenya, Kırgızistan, Lesotho, Lihtenstein, Madagaskar, Mauritius, Meksika, Karadağ, Myanmar (Birmanya), Namibia, Nikaragua, Nijer, Nijerya, Norveç, Panama, Papua Yeni Gine, Paraguay, Filipinler, Romanya, Rusya Federasyonu, St.Vincent ve Grenadines, Singapur, Slovakya, Solomon Adaları, Güney Afrika, İspanya, Sri Lanka, Sudan, Surinam, Svaziland, Suriye, Timor-Leste, Tanzanya, Uruguay, Özbekistan, Vietnam, Zambia, Zimbabve ve Sırbistan.

Karşı oy verenler: Arnavutluk, Marshall Adaları, Mikronezya, Nauru, Palau ve Amerika.

Çekimser kalanlar: Afganistan, Andora, Ermenistan, Avustralya, Avusturya, Bahama, Bahreyn, Bangladeş, Barbados, Belçika, Belize, Benin, Bhutan, Bulgaristan, Burkina Faso, Kamerun, Kanada, Kolombiya, Hırvatistan, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Estonya, Finlandiya, Fransa, Gürcistan, Almanya, Gana, Grenada, Haiti, Macaristan, İrlanda, İsrail, İtalya, Japonya, Ürdün, Litvanya, Lübnan, Letonya, Lüksemburg, Malezya, Malta, Monaco, Moğolistan, Fas, Nepal, Hollanda, Yeni Zelanda, Umman, Pakistan, Peru, Polonya, Portekiz, Katar, Güney Kore, Moldova, St.Lucia, Samoa, San Marino, Suudi Arabistan, Senegal, Sierra Leone, Slovenya, İsveç, İsviçre, Tayland, Makedonya, Togo, Trinidad ve Tobago, Uganda, Ukrayna, Birleşik Arap Emirlikleri, İngiltere, Vanuatu ve Yemen.

Genel Kurula katılmayanlar: Bosna-Hersek, Burundi, C.Verde, Çad, Fildişi Sahili, Ekvator, Etiyopya, Gabon, Gambiya, Irak, Kiribati, Kuveyt, Laos, Libya, Malavi, Maldivler, Mali, Moritanya, Mozambik, Ruanda, St.Kitts ve Nevis, Seyşel Adaları, Tonga, Tunus, Tuvalu, Venezuela, Türkmenistan ve Türkiye.

Kararın dökümü böyle. Adalet Divanı şimdi Sırbistan'ın 'Kosova öz-yönetiminin geçici kurumları tarafından alınan tek yönlü bağımsızlık kararı milletlerarası hukuka uygun mudur?' şeklindeki tek cümleden meydana gelen başvurusunu inceleyecek ve sonunda görüşünü bir kararla bildirecek. Şüphesiz bu karar kısa vadede çıkmayacak. Söylenenlere göre muhtemelen iki yıl içinde çıkabilecek.

Sırbistan kararın beklediği şekilde çıkacağına inanıyor ve bunu da BM Güvenlik Konseyi'nin 10 Haziran tarih ve 1244 sayılı kararına dayandırıyor; zira bu kararda Kosova'nın Yugoslavya Federasyonu'nun bir parçası olduğu ibaresi yer alıyor.

Karar nasıl, hangi yönde çıkacak, doğrusu bugünden söylemesi çok zor; ancak nasıl çıkarsa çıksın bunun Kosova'nın bağımsızlığını geriye döndüremeyeceği aşıkâr. Ne var ki, buna rağmen kararın başka ayrılıkçı bölgelerin durumunu şöyle veya böyle etkileyebileceği, milletlerarası hukukta bir çığır açacağı da bugünden az-çok belli. Bu yüzden hem bu karar ve hem de Genel Kurul'un Lahey'e havale kararları önemli iki karar bize göre...

Tek yol: Güçlü, yeterli, Afgan ordusu

Fikret Ertan 2008.10.14

Afgan Savaşı'nın gidişatı konusunda Amerika-NATO çevrelerinde bir süredir önemli tartışmalar, endişeler yaşıyor, bunlar dışarıya pek duyurulmuyordu.

Ancak geçen hafta Afganistan'daki İngiliz kuvvetleri komutanı Tuğgeneral Smith'in 'NATO'nun bu savaşı kazanamayacağını, amacının sadece ayaklanmayı Afgan güçlerin baş edebileceği seviyede tutmak olduğu' yolundaki sözleri üzerine tartışmalar ve endişeler sonunda kamuoyuna da mal olmuş, askerî yetkililer arasında karşılıklı atışmaya da yol açmış bulunuyor.

Bu bağlamda, İngiliz generalin sözlerine Amerikan Savunma Bakanı Gates ile NATO-ISAF Komutanı Amerikalı General McKiernan cevap vermiş bulunuyorlar. Gates, İngiliz generalin sözlerini 'yenilgiye çanak tutmak, olarak değerlendirirken McKiernan ise savaşı kaybetmediklerini; ancak daha fazla askerî güce ihtiyaçları olduğunu dile getirmiş bulunuyor.

McKiernan'ın daha fazla askerî güce ihtiyaç olduğu yolundaki sözleri şüphesiz gerçeği yansıtıyor; zaten bu yüzden de önümüzdeki günlerde Afganistan'a gönderilecek 4.500 Amerikan askerine ilaveten 15 bin asker daha isterken yapılması gereken en önemli şeyin ise Afgan ordu ve polis gücünün artırılması ve güçlendirilmesi olduğunu vurguluyor.

Afgan ordusu ve polis gücünün mevcudunun artırılması ve güçlendirilmesi esasen bu savaşa son verebilecek, ülkeden yabancı güçlerin çekilmelerini sağlayacak en önemli faktör. Bunu Amerika da biliyor, NATO da ve diğerleri de. Ancak çeşitli sebeplerle buna bugüne kadar ulaşılammış bulunuyor.

Afgan ordu ve polis gücünü yeterli sayı ve güce ulaştırma çabası 2002 yılından bu yana devam ediyor. Bugün ordu gücü 60 bin, polis gücü de 80 bin civarında bulunuyor. Donanım, araç ve özellikle ağır silahlar bakımından ordu hâlâ istenen sayı ve seviyeye ulaşabilmiş değil. Özellikle Amerika'nın çabaları sayesinde bugüne kadar 600 civarında Humvee denen araçlardan ve 6 bin kadar M-16 otomatik piyade tüfeği sağlanmış bulunuluyor. Amerika önümüzdeki yıllarda 6 bin kadar zırhlı personel taşıyıcı ve 75 bin kadar M-16'yı orduya vermeyi planlıyor, ki böylece Afgan ordusu belirli bir süre içinde Kalaşnikof'tan M16'ya geçmiş olacak. Diğer araç ve silahlardaki durum ise bilinmiyor. Ancak bütün bunlar karşı karşıya bulunduğu Taliban ve El Kaide tehdidi ve ülkenin büyüklüğü ve zor coğrafi şartları sebebiyle Afgan ordusu için şüphesiz yeterli değil. Bu yüzden de Afgan hükümeti, Amerika ve NATO Afgan ordusunun mevcudunun önümüzdeki 5 yıl içinde 120 bin civarına çıkarılması için bir plan kabul etmiş bulunuyorlar.

Bu planın da malî portresi oldukça yüksek sayılır. Bu yüzden Amerika, müttefiklerinden 20 milyar dolar yardım bekliyor ve istiyor. Bu isteğe kim ne kadar cevap verecek, bu da henüz belli değil. Ayrıca, 130 bin mevcutlu bir Afgan ordusunun idamesinin yılda en az 2-2,5 milyar dolara mal olacağı bizzat Gates tarafından Kongre'ye açıklanmış bulunuyor. Afgan hükümetinin karşılaması mümkün olmayan bu parayı kimin karşılayacağı henüz bilinmiyor.

Bütün bunların üzerinde 130 bin mevcutlu bir Afgan ordusunun karşı karşıya olduğu tehditler için yine de yeterli olmasının pek mümkün olmadığı da söyleniyor. Nitekim, bu konuları en iyi bilen kişi olan Afgan Savunma Bakanı General Abdürrahim Vardak'ın söz konusu tehditlere karşı defalarca 150-200 bin arası mevcuda sahip, iyi donatılmış, güçlü ve kararlı bir Afgan ordusunun şart olduğunu söylediğini iyi biliyoruz.

60 bin mevcutlu orduya ancak 6 yılda kavuşabilen Afganistan, 150-200 bin mevcutlu orduya ne zaman ve nasıl kavuşur, doğrusu söylemesi zor; ancak ülkenin karşı karşıya olduğu tehditleri bertaraf etmesinin ve yabancı güçlerin ülkeyi terk etmelerinin tek yolu da yeterli sayı ve güce sahip, ülkedeki etnik yapıyı da yansıtacak bir milli ordu. Afganistan'ın güvenliği, istikrarı ve huzuru için başka bir yol, başka bir çare yok...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kısa savaşın zararları...

Fikret Ertan 2008.10.16

Geçen ağustos ayında çıkan ve 5 gün süren Gürcistan-Rusya savaşından en çok zarar görenin Gürcistan olduğu aşikâr.

Gürcü yetkililer, savaşın Gürcistan'ın altyapısına verdiği zararın en aşağı 1 milyar dolar civarında olduğunu söylüyorlar. Askerî zararlar bakımından ise kaybolan, tahrip edilen ya da el konulan askerî malzemelerin maliyetinin ise 250 milyon dolar civarında olduğunu bizzat Gürcistan Savunma Bakanı Kezeraşvili açıklamış bulunuyor. Bunlara ilave olarak turizm gelirlerindeki kayıpları, vazgeçilen doğrudan yabancı yatırımları da koyarsak Gürcistan'ın maddi kayıplarının gerçekten çok büyük olduğu kendiliğinden anlaşıyor.

Nitekim, vazgeçilen ya da ertelenen yabancı yatırımlar gerçekten de önemli boyutlarda. Mesela, Kazakistan'ın devlet petrol ve doğalgaz şirketi KazMunaiGas daha önce Batum'da kurmayı planladığı 1 milyar dolar maliyetli büyük rafineriden ekonomik olarak rantabl değil gerekçesiyle vazgeçmiş bulunuyor. Ayrıca, Kazak hükümeti yine daha önce planlanan ve açıklanan Poti Limanı'nda yapılacak 10 milyon dolarlık hububat terminali ya da deposunu da iptal etmiş bulunuyor. Gürcistan'da önemli yatırımları bulunan İsraili Ofer Grubu da planladığı alışveriş merkezi projesine devam edeceğini; ancak planladığı dört yıldızlı otel projesini erteleyeceğini söylüyor.

Savaşın doğrudan etkilemediği; ama dolaylı olarak etkilediği diğer ülke ise Ermenistan. İthalat ve ihracatının büyük bölümünü Gürcistan'ın limanları üzerinden gerçekleştiren bu ülke, savaş dolayısıyla gerçekten önemli maddi kayıplara uğramış bulunuyor.

Ermenistan hükümetinin yaptığı ve açıkladığı hesaplara göre bu ülkenin ekonomisinin savaş sebebiyle uğradığı maddi zararın toplamı 670 milyon dolar civarında. Bunun içinde yakıt, gıda maddeleri ve diğer kalemlerin sevkiyatından doğan gecikmelerin bedelleri, alınamayan vergiler ve iptal edilen yabancı yatırımların getirdiği zararlar da yer alıyor. Ermeni makamlar, bu zararların kaçınılmaz olduklarının altını çizerek Ermenistan'ın savaş sırasında izlediği 'yapıcı tarafsızlık politikası' sonucu zararların asgari seviyede tutulduğuna da işaret ediyorlar. Bu çerçevede, Başbakan Tiran Sarkisyan, "Gürcistan ile yapıcı ilişkiler izlemeseydik zararlarımız çok daha büyük olurdu." diyor mesela.

Ermenistan'ın bu önemli maddi zararlarına ilaveten başka bir konuda başka tür bir zararı söz konusu. Bu da bizim Kars-Ardahan sınırlarımızın hemen karşısında yer alan Gümrü askeri üssünün lojistik ihtiyaçlarında yaşamakta olduğu sıkıntı. Bu üs esasen Rus-Ermeni ortak üssü. Rusya'nın 102. üssü olarak da bilinen bu büyük üste 3.000-5.000 arası Rus askeri bulunuyor. Çeşitli ağır silahların, hava savunma sistemlerinin ve hava gücünün konuşlandığı üs, askeri bakımdan son derece önemli bir üs. Dediğimiz gibi hemen karşımızda yer alıyor.

Bu üs, savaştan bu yana lojistik sıkıntılar yaşıyor; çünkü Gürcistan, hava sahasını bu üsse lojistik sevkiyat yapan Rus nakliye uçaklarına kapamış bulunuyor ve bu yüzden Rusya, bin bir zorlukla sevkiyatları ya İran ya da

Azerbaycan üzerinden yapmaya çalışıyor. Bu durum, bizzat Gümrü Üssü Komutan Yardımcısı Albay Aşot Karabetyan'ın, "... Gürcistan artık bize hava koridoru sağlamıyor. Sevkiyatlarımızı İran ve Azerbaycan üzerinden gerçekleştiriyoruz." şeklindeki açıklamasıyla doğrulanmış bulunuyor.

Gümrü ile ilgili bu sıkıntı aşılr mı,aşılmaz mı, bilemeyiz; ancak devamı halinde sıkıntının büyüyeceği de aşkar; zira Azerbaycan ya da İran, bu konuda ne kadar istekliler bilinmiyor.

Diğer yandan, Rusya'nın da savaştan zarar gördüğü muhakkak; ama bu ne kadar bilinmiyor. Bilinen tek şey savaş ile birlikte yabancı sermayenin Rusya'ya duyduğu güvenin azaldığı ve dış sermaye çıkışlarının muazzam boyutlara ulaştığı yolunda.

Bugün itibarıyla kısa savaşın maddi zararları bilindiği kadarıyla böyle...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Hayırlı olsun

Fikret Ertan 2008.10.19

BM, BM Güvenlik Konseyi ve burada alınan çeşitli kararları bu köşede sıkça ele alırım.

Son günlerde mesela Konsey'in 27 Eylül tarih ve 1835 sayılı İran ile ilgili müeyyide kararını ayrıntılarıyla yazmış, en son olarak da Sırbistan'ın Kosova'nın tek yanlı bağımsızlık kararını Genel Kurul kararıyla Lahey'deki Milletlerarası Adalet Divanı'na havale ettirmesini anlatmıştım. Üstelik bu yazıda Genel Kurul kararına hangi ülkelerin nasıl oy verdiğini de liste halinde vermiştim.

Bu son yazılardan önce de özellikle Kosova-Sırbistan ve İran hakkında gerek Genel Kurul'da gerekse de Konsey'deki görüşmelerden oldukça çok söz etmiştim. Esasen ben BM'ye, buradaki çalışmalara, tartışmalara, görüşmelere yıllardır önem veririm. Özellikle de BM'nin reforma tabi tutulma çaba ve tekliflerine. Nitekim geçmiş yıllarda bu konularda hayli yazı da yazdım. Bu da benim bir tercihim tabii.

Ne var ki, bu konularda yazarken içimden de hep 'Türkiye BM'de, özellikle Konsey'de rol alsın, burada etkin olsun ne güzel olurdu. Biz de başka ülkelerden söz ederken kendi ülkemizden, yaptıklarından daha çok söz ederdik.' diye geçirirdim.

Türkiye'nin dün BM Güvenlik Konseyi geçici üyeliğine seçilmesiyle ben de artık yıllardır içimde yaşayan bu hayıflanmamdan vazgeçeceğim ve seve seve Türkiye'nin bu önemli mekanizmada yaptıklarından söz edeceğim ilerde.

Benim açımdan ülkemizin bu önemli üyeliğe seçilmiş olmasının şahsi yönü böyle. Diğer yandan, şüphesiz üyelik Dışişleri'mizin bundan sonra daha çok çalışmasını, daha fazla yük almasını da gerektiriyor elbette; zira Konsey'e çeşitli konularda çok sayıda konu gelecek ve Bakanlığın da bunlara eskisinden daha çok dikkat etmesi ve gerekli çalışmaları daha kapsamlı, ayrıntılı olarak yapması gerekecektir.

Önümüzdeki dönemde şüphesiz Konsey gündemine bizi de yakından ilgilendiren Kafkaslar, Ortadoğu ve İran konuları muhakkak gelecektir. Özellikle Rusya-Gürcistan, Filistin-İsrail ihtilafları ve İran'ın nükleer programı ve bununla ilgili müeyyide talepleri Konsey'i çok meşgul edecektir.

Bu konuları zaten iyi bilen, bunlar hakkında kendine özgü yaklaşımları bulunan Türkiye, Konsey geçici üyesi olması sebebiyle kendi yaklaşımlarını, tezlerini Konsey üyelerine daha iyi, bire bir anlatma, onları ikna etme,

etkileme imkânına sahip olacaktır. Bütün bunlar da ülkemizin profilinin yükselmesine, milletlerarası arenada ağırlık ve etkinliğinin artmasına muhakkak yol açacaktır elbette. Ayrıca, üyeliğin Türkiye'nin zengin diplomasi kültürünü daha da zenginleştireceği de şimdiden belli sayılır. Kısacası üyelik Türkiye için çok önemli bir diplomasi aşaması ve başarısı anlamına gelmektedir bize göre.

Bu bakımdan biz ülkemizin 47 yıl sonra yeniden Konsey geçici üyeliğine seçilmesinden büyük bir memnuniyet ve mutluluk duyduğumuzu belirtirken şüphesiz bunun gerçekleşmesinde emeği geçenleri de yürekten tebrik ediyoruz. Bunun yanı sıra elbette onlara teşekkür de ediyor, seçilme sürecini başarıyla tamamlayanlara bundan sonraki süreçte de başarılar diliyoruz.

Ayrıca, seçilmemizi hafife alanları, bunu önemsiz görenleri, özellikle yapılan normal harcamaları eleştirenleri anlamakta güçlük çektiğimizi de burada belirtmek lüzumu hissediyoruz.

Önümüzdeki yılbaşında başlayacak olan ve iki yıl sürecek olan Konsey geçici üyeliğimiz ülkemiz ve dünyamız için hayırlı olsun...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bir araştırma ve Türkmen gazı...

Fikret Ertan 2008.10.21

Türkmenistan, dünyanın önde gelen doğalgaz devlerinden birisidir. Muteber kaynaklar, rezervler bakımından dünyanın beşinci büyük ülkesi olduğunu söylerler.

Dünya enerji kaynaklarının en önemli referans kaynağı olan BP Dünya Enerji Yıllığı, Türkmenistan'ın 2,67 trilyon metreküp gaz rezervine sahip olduğunu belirtir.

Türkmenistan halen yılda 70 milyar metreküp gaz üretiyor ve bu miktarı kademeli olarak artırarak 2015 yılında 125 milyar metreküpe çıkarmayı hedefliyor. Halen çıkardığı gazın 19-20 milyar metreküpünü kendi ihtiyaçları için kullanırken 50 milyar metreküpünü Rusya'ya, 8 milyar metreküpünü de İran'a satıyor.

Bu satışlara ek olarak Türkmenistan halen yapım halinde bulunan uzun bir boru hattıyla Çin'e de 2009 yılından itibaren yılda 40 milyar metreküp gaz satmayı planlarken Avrupa Birliği'ne de önümüzdeki yıllarda 10 milyar metreküp gaz sağlamayı taahhüt etmiş bulunuyor.

Türkmenistan'ın genel doğalgaz tablosu ile ilgili rakamlar böyle. Fiili satışlarda bazı aksamalar olsa da bugün için herhangi bir problem yok; ancak geleceğe dönük taahhütler, dolayısıyla bunları karşılayacak rezervler konusunda oldukça güçlü şüpheler uzun zamandır dile getiriliyor, Türkmenistan'ın ispatlanmış rezervlerinin taahhütlerini karşılamasının söz konusu olamayacağı önemli enerji çevrelerince ifade ediliyordu.

Bunların farkında olan Türkmen liderliği ise bu konuda bu yıla kadar herhangi bir şey yapmıyor, şüpheleri gidermek için herkesin kabul edebileceği bağımsız bir milletlerarası denetim-araştırma şirket ya da kuruluşuna ülkenin rezervlerini inceletmeyi, sonuçlarını dünya kamuoyuna duyurmayı pek düşünmüyordu.

Ne var ki, bu durum, Türkmenistan'ın yeni lideri Gurbanguli Berdimuhammedov'un yönetimi ile birlikte değişmiş bulunuyor. Söz konusu şüphe ve kaygıların giderilmesinin ülkesinin geleceği bakımından ne kadar önemli olduğunu çok iyi anlayan Berdimuhammedov, geçen mart ayında açtığı bir milletlerarası ihale ile ülkesinin rezervlerinin araştırılıp bulguların bir raporla hükümetine sunulması için İngiliz denetim-araştırma-danışmanlık şirketi Gaffney, Cline&Associates (GCA)'i görevlendirmişti.

GCA, araştırmalarının ilk sonuçlarını geçen hafta Türkmen hkmetine sunmuş, bunları açıklamış bulunuyor. Bu sonuçlara göre, ülkenin güneydoğusunda yer alan Güney Yoloten-Osman doğalgaz sahasında en az tahminle dört trilyon, en iyi tahminle altı trilyon ve en yüksek tahminle 14 trilyon metreküp doğalgaz belirlenmiş bulunuluyor: En iyi tahmin olan altı trilyon ile Güney Yoloten-Osman sahası dünyanın ya dördüncü ya da beşinci en büyük doğalgaz rezerv sahası olurken bu saha aynı zamanda Türkmenistan'ın çok bilinen 1,4 trilyonluk rezerve sahip Devletabad sahasını da geride bırakıyor.

GCA, Güney Yoloten-Osman sahasına ilaveten ülkenin Yastar sahasının da en iyi tahminle 1,5 trilyonluk gaz rezervine sahip olduğunu açıklamış bulunuyor ve araştırmalarının diğer potansiyel sahaları da kapsayacağını söylüyor ve böylece Türkmenistan'ın rezervleri hakkında çoktandır duyulan şüphelere araştırmasıyla ve sonuçlarıyla cevap vermiş oluyor.

Bu araştırma ve sonuçlarının ne kadar önemli olduğu aşıkâr; zira bundan böyle ilgili enerji çevreleri ve ilgili lkeler Türkmen gazına çok daha başka şekilde ve çok olumlu bakacaklar ve muhtemelen bu rezervlerden istifade yollarını arayacaklar. Bu arada araştırma ve sonuçlarının Türkmen gazı üzerindeki rekabeti de artıracaağı bugünden belli olan bir sonuç elbette. Rekabet de şüphesiz Rusya, Amerika, Avrupa Birliği, Çin ve başkaları arasında olacak.

İtibarlı, güvenilir bir bağımsız kuruluşa yaptırılan bir araştırma ve sonuçları hem bölgesel ve hem de küresel gaz tablosunu işte bu şekilde değiştirmiş, yeni bir durumun ortaya çıkmasını, Türkmen gazının daha da önem kazanmasını sağlamış bulunuyor...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ermenistan- Rusya ilişkileri...

Fikret Ertan 2008.10.23

Ermenistan-Rusya ilişkilerinin ne kadar yakın, ne kadar sıkı olduğu en başta karşılıklı olarak yapılan resmi ziyaretlerden ve bunların sayılarından belli.

Nitekim, Rusya Devlet Başkanı Medvedev'in bu hafta başında Erivan'a yaptığı iki günlük resmi ziyaret bunu açıkça ortaya koyuyor. Bu son ziyaret Medvedev'in Erivan'a devlet başkanı sıfatıyla yaptığı ilk resmi ziyaret olsa da Ermenistan Devlet Başkanı Sarkisyan ile 2008'in beşinci buluşması olarak da kayıtlara geçmiş bulunuyor. Medvedev, Sarkisyan ile 2008 yılında dört defa bir araya gelmişti. Bunlardan birincisi ve ikincisi 24 Mart ve 24 Haziran'da St. Petersburg'da, nc ve dördüncüsü ise Rusya'nın Karadeniz'deki sayfiye şehri Soçi'de 6 Haziran ve 2 Eylül'de gerçekleşmişti. Medvedev, bunlardan önce de eski Devlet Başkan Vladimir Putin'in başkanlık genel sekreteri olarak 2005 30-31 Mayıs günleri Erivan'ı ziyaret etmişti.

Medvedev'in son ziyareti şüphesiz Rusya ile Gürcistan arasında geçen ağustosta patlak veren ve sadece 5 gün süren ama Kafkas jeopolitiğini önemli lde değiştiren savaşın gölgesi altında yapıldı. Nitekim, bu yüzden liderlerin Kafkaslar'daki son durumu enine boyuna inceledikleri, karşılıklı görüş alışverişinde bulundukları bildirilirken Karabağ meselesinin de özel olarak ele alındığı çeşitli kaynaklarca bildiriliyor.

Kremlin'de görevli yüksek mevkide bulunan bir kaynak, ziyaret başlarken gündemi şöyle değerlendirmişti: '...İki lke arasındaki yoğun zirve görüşmeleri Rusya ile Ermenistan arasında var olan ittifak ve stratejik ortaklığın en yüksek seviyedeki siyasi diyalog ile daha da güçlendirilmesini hedef almaktadır. Medvedev'in Erivan ziyaretinin ana gündem maddesi Sarkisyan ile görüşmelerdir. İki lider geniş kapsamlı ikili ilişkileri ele alacaklardır. Bunlara ilaveten Kafkaslar'daki durum da görüşülecektir. Ortak Güvenlik İttifakı Teşkilatı erevesinde Moskova'da

geçen eylülde varılan anlaşmalar da gözden geçirilecektir. O zaman varılan anlaşmalarda üye ülkelerin dış politikalarının koordinasyonunun güçlendirilmesine karar verilmişti. Ermenistan halen teşkilatın dönem başkanlığını yapmaktadır. Ticaret ve ekonomik işbirliği de önemli bir gündem maddesi olarak ele alınacaktır. Taraflar atom enerjisi, jeolojik araştırmalar ve uranyum madenciliği konularını da görüşeceklerdir.'

Kaynağın bu şekilde açıkladığı gündem aşağı yukarı gerçekleşti ve bildirdiği konular liderler tarafından ele alındı; ama ayrıntılar henüz belli değil. Esasen Medvedev ve Sarkisyan ziyaretin başlangıcında baş başa görüşmüşler, heyetler ve ilgililer görüşmelere daha sonra katılmışlardı. Bu bakımdan bu baş başa görüşmelerde nelerin konuşulduğu, hangi anlaşma ve kararlara varıldığı bilinmiyor.

Buna rağmen Ermenistan-Rusya ilişkilerinin Medvedev'in son ziyaretiyle daha da güçlendiği, Rusya'nın Ermenistan'daki siyasi ve özellikle ekonomik ağırlık ve nüfuzunun arttığı kolaylıkla söylenebilir. Zaten ekonomik alanda Rusya'nın Ermeni ekonomisindeki ağırlık ve nüfuzunun sürekli artan bir çizgide olduğu biliniyor. Özellikle yatırımlar bakımından Rusya'nın etkinliği ve ağırlığı sürekli artıyor. 1991 yılından bu yıla kadar Rusya Ermenistan'da 2 milyar dolara yakın yatırım yapmış bulunuyor, ki bunun 428 milyon doları sadece bu yılın ilk yarısında yapılmış bulunuyor.

Rus yatırımları da enerji, madencilik, ulaştırma, demiryolları, haberleşme gibi alanlarda kendini gösteriyor. Gazprom, Inter Rao, VTBi Rus Aluminyum (RUSAL), VimpelCom, AFK Sistema, Alrosa ve Rus devlet demiryolları şirketi bu bapta akla ilk gelenler. Bu şirketlere ilaveten Rusya'nın bölge yönetimleri de Ermenistan ile çeşitli işbirliği anlaşmaları imzalamış bulunuyorlar.

Ermenistan-Rusya ilişkileri son ziyaretin de ortaya koyduğu gibi güçleniyor, artıyor. Bunlardan bizim de haberdar olmamız gerekiyor elbette. Bugün biz de kendimize göre bunu yapmaya çalıştık.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Laşgarlar

Fikret Ertan 2008.10.26

Irak'ta şiddetin azalmasına, direnişçi gücünün zayıflamasına yol açan en önemli faktörlerden birisi Sünni aşiretlerin silahlı milis güçlerinin Amerika ve Irak hükümetini desteklemeye başlamasıydı.

Özellikle El Ambar eyaletinde örgütlenen ve Irak'ın Evlatları ya da Uyanış Konseyleri (Sahva) denen bu milis güçler, 2006 yılından bu yana hem bölgelerindeki direnişe son vermiş ve hem de Amerikan ordusunun desteği ve parasıyla bölgelerindeki El Kaide ya da benzer örgütleri saf dışı etmiş bulunuyorlar. Sayıları 100 bini bulan ve Amerikan ordusunun üyelerine aylık 500-700 dolar verdiği bu milis güçlerin önemli bir bölümünün sorumluluğu geçenlerde Amerikan ordusu tarafından Irak güvenlik güçlerine devredilirken Irak'ın yakın güvenlik tarihindeki bu ilginç sayfa da şimdilik kapanmış oldu.

Irak'taki bu sayfaya benzer bir sayfa bir süredir Pakistan'ın kısaca FATA denen problemli aşiretler bölgesinde açılmış bulunuyor. Haberlere göre, Pakistan ordusu ve hükümeti, örgütlemesine geçen yaz başlanılan aşiret mensuplarından meydana gelen ve Laşkar ya da Laşgar denen bu milis güçlerin sayı ve gücünü artırmaya karar vermiş bulunuyor.

Pakistanlı askerî kaynaklara göre, geçen ağustos ayından bu yana Pakistan ordusunun çok büyük bir operasyon yaptığı Bacur bölgesinde 14.000 aşiret milisinden müteşekkil üç Laşgar birimi devreye sokulmuş bulunuyor. FATA bölgesinin önemli bölgelerinden Orakzay'daki aşiret liderlerinin 4.000 kadar aşiret

mensubunu bir Laşgar birimi çatısı altında topladıkları ve örgütledikleri söyleniyor. Bunlara ilaveten FATA bölgesinin hemen yakınında yer alan Dir bölgesinde ise 7.000 kişilik bir Laşgar biriminin hayata geçirildiği bildiriliyor.

Anlaşıldığı kadarıyla Pakistan ordu ve hükümeti bu sayıları artırmanın yanı sıra Laşgarların silah gücünün kalitesini yükseltmeyi de planlıyor. Laşgarların elinde bugün 1980'lerden kalma eski tüfekler var ve bunlar şüphesiz daha modern tüfeklere sahip El Kaide ve Taliban karşısında yetersiz kalıyorlar. İşte bu yüzden Pakistan hükümeti Laşgarları yakında Çin yapımı AK-47 otomatik tüfeklerle donatmaya hazırlanıyor. Esasen, Çin'den AK-47 ve diğer hafif silahların alımı anlaşmasına bu ay içinde Devlet Başkanı Asif Ali Zerdari'nin Beijing'e yaptığı resmi ziyaret sırasında varılmıştı. Dolayısıyla yakında Laşgarlar AK-47'lerle donatılmış olacaklar ve bu da dediğimiz gibi onların ateş gücünü El Kaide ve Taliban karşısında önemli ölçüde artırmış olacak.

Ne var ki, yeni ve güçlü silahlara rağmen Laşgarların işinin zor olduğu da aşikâr; zira bu güçler bundan sonra El Kaide ve Taliban'ın daha çok hedefi olacaklar. Esasen son iki aydır gerek El Kaide gerekse de Taliban, Laşgarları ve liderlerini hedef almış bulunuyor, bu hedeflere karşı intihar saldırıları da dahil pek çok saldırı düzenlemiş bulunuyor. Mesela, 10 Ekim günü Laşgar kurmak için toplanan 1.000 kadar aşiret mensubuna karşı yaptığı intihar saldırısında en az 100 kişiyi öldürmüş, yüzlercesini yaralamış bulunuyor. Bunlara ilaveten aşiret liderlerini kaçırıyor, kafalarını kesiyor ve böylece Laşgarların hükümet ve ordu yanında yer almalarını önlemeye çalışıyor.

Her ne kadar bazıları tarafından Irak'taki 'Irak'ın Evlatları' milis gücüne benzetilseler de Laşgarlar, esasen Pakistan yetkilileri tarafından bağımsızca devreye sokulan bir faktör. Bu faktörün bundan sonra başarılı olması da her şeyden önce Pakistan ordusunun bunlara vereceği desteğe bağlı elbette. Destek olursa başarılı, olmazsa başarısız olacaklar. Esasen 'Irak'ın Evlatları' hem para gücü ve hem de bunlara yakın ve sıkı destek veren Amerikan 3. Piyade Tümeni sayesinde başarılı olmuşlar, El Ambar'dan El Kaide'yi silip süpürmüşlerdi..

Bu hafta sonu Washington'ı ziyaret edecek olan Pakistan istihbarat servisi ISI Başkanı General Paşa'nın gündemindeki konulardan birisi olan Laşgarlar bakalım aynı şeyi yapabilecekler mi?..

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yeni ve son strateji

Fikret Ertan 2008.10.28

Yönetimi devretmesine iki ay kadar kalan Bush yönetimi, savaştığı Irak ve Afganistan'a komşu iki ülkeye dönük yeni bir stratejiye yönelmiş bulunuyor. Bu iki ülke elbette Pakistan ve Suriye.

Bu bağlamda Pakistan, esasen aylardır gündemde olan bir ülke; Suriye ise geçen pazar günü uğradığı saldırı ile yeni gündeme gelmiş bulunuyor.

Bu saldırı çok yeni ve hakkındaki bilgiler de tam anlamıyla netleşmiş değil; ancak Suriye ve diğer kaynaklardan elde edilen bilgilere göre, Amerikan özel kuvvetleri dört helikopterle Irak-Suriye sınırının Irak tarafından gelip Suriye'nin 8 kilometre kadar içinde yer alan Ebu Kemal kasabasına yakın Sukariye bölgesindeki bir çiftlikte yapımı devam eden bir inşaata saldırıp 8 kişiyi öldürmüş, bazılarını da yaralamış bulunuyorlar.

Görgü şahitleri, dört helikopterden ikisinin yere indiğini, bunlardan çıkan 8 komandonun inşaatı basarak inşaat işçilerini öldürdüklerini, diğer iki helikopterin ise havada beklediğini söylüyorlar.

Irak'taki Amerikan askeri makamları olay hakkında bilgileri olmadığını söylerlerken AP ajansına konuşan ve adını açıklamayan bir Amerikan askeri kaynağı ise Amerikan özel kuvvetlerinin operasyonda Suriye'den Irak'a geçen El Kaide bağlantılı yabancı militanları hedef aldıklarını, bu konuya artık kendilerinin el koyduklarını söylemiş bulunuyor.

Suriye'deki inşaata yapılan bu saldırının işareti esasen saldırıdan üç gün önce perşembe günü Irak'ın batısındaki Amerikan kuvvetlerinin komutanı Tümgeneral John Kelly tarafından basın mensuplarına yaptığı son açıklamada verilmişti de... Kelly, o gün Irak'ın Suudi Arabistan ve Ürdün sınırlarının bu ülkelerin güvenlik kuvvetleri tarafından iyi kontrol edildiklerini; ama Suriye sınırının 'farklı bir durum' olduğuna işaret etmiş "Suriye sınırı Suriye tarafından kontrol edilmiyor. Burada belirli seviyede yabancı savaşçı hareketleri var." demişti.

Kelly'in bu açıklamalarından sonra ise anlattığımız komando saldırısı gerçekleşti; ancak muhtemelen Amerikan özel kuvvetleri yanıldılar ve yabancı savaşçılar yerine suçsuz inşaat işçileri öldürdüler. Suriye'nin egemenlik haklarının ve sınırlarının ihlali anlamına gelen bu saldırıyı Suriye, enine boyuna inceleyecek ve sonuçlarını dünya kamuoyuna açıklayacak ve Amerika'yı güçlü bir dille protesto edecek ve muhtemelen tazminat da talep edecektir. Ancak bundan daha fazlasını yapar mı, bu bilinmiyor.

Diğer yandan Amerika'nın ise bu saldırıyı haklı ve yerinde göstermeye çalışacağı, öldürülenlerin Irak'a sızmaya çalışan yabancı savaşçılar olduğunu iddia edeceği de bugünden belli sayılır. Amerikan saldırısının kaynaklandığı Irak'taki makamların ise Amerikan iddialarının yanında yer alacakları da var sayılabilir. Nitekim, Irak makamları bu konunun üzerine fazla gitmiyor ve hakkında konuşmuyorlar.

Suriye'ye karşı yapılan bu saldırının bir benzeri de 3 Eylül günü Pakistan topraklarındaki bir hedefe yapılmış bulunuyor. Amerikan özel kuvvetleri, bu tarihte Pakistan'ın Afganistan sınırlarına yakın Angur Adda bölgesindeki bir köydeki evlere saldırmış, bilinmeyen sayıda kişiyi öldürmüşlerdi. Bu saldırı da helikopterlerle gerçekleştirilmişti.

Hem bu saldırı ve hem de Suriye'deki hedefe yapılan son saldırı, Bush yönetiminin giderayak Irak ve Afganistan'da sınır ötesi özel operasyonlara izin verdiğini açıkça ortaya koyuyor. Esasen Başkan Bush'un geçen temmuzda orduya bu tür sınır ötesi operasyonlar yapma iznini verdiği ortaya çıkmıştı. Anlaşılan bu izin artık Suriye için de kullanılıyor. Bunun da ötesinde CIA ve özel kuvvetler Pakistan'daki hedeflere dönük insansız uçak saldırılarını da artırmış bulunuyorlar. Muhtemelen aynı şey başka ülkelere dönük de olacak.

Bush yönetiminin yeni ve son stratejisinin başkalarını dikkate almayan sınır ötesi operasyonlar olacağı son Suriye örneğiyle gerçeklik kazanmış bulunuyor velhasıl...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Emir Kasap'ın ifadesi...

Fikret Ertan 2008.12.02

Hindistan hükümeti geçen hafta Mumbai'deki hedeflere karşı yapılan terörist saldırılardan dolayı bugüne kadar Pakistan'ı resmen suçlamadı; çünkü bunu yapabilmek için reddedilemeyecek kesin deliller bulması, toplaması ve bunları anlamlı bir bütün içinde karşı tarafa sunması gerekiyor.

Nitekim, bu yüzden Hint makamları hem federal ve hem de mahallî düzeyde hâlâ çalışmalarını sürdürüyor, kullanılabilecek bütün beşeri ve teknik delilleri toplamaya çalışıyorlar.

Diğer yandan, Hint medyası ise polis ve istihbarat makamlarının sızdırdıkları bilgi ve delilleri kamuoyuna sunmaya ve bunlarla bir kanaat oluşturmaya da çalışıyor. Medyanın açıkladığı bu delillerin en başında da saldırıları gerçekleştiren 10 teröristten sağ yakalanan 21 yaşındaki Muhammed Ecmel Muhammed Emir Kasap'ın sorgusunda söyledikleri geliyor.

Pakistan'ın Pencap eyaletinden olduğu söylenen Kasap, bizim gazetelerde de dün çıkan haberlere göre şunları açıklamış bulunuyor:

"...Esas hedeflerimiz 5 bin kişiyi öldürmektir. Bize son nefesimizi verene kadar öldürmemiz emri verildi. Tac Mahal Otel'i ni rehinelere birlikte havaya uçurmayı planladık; ancak yanımızdaki plastik patlayıcılar binanın sağlam temellerine zarar vermeyince planı değiştirme kararı aldık. Aramızda Tac Mahal Otel'i'nde mutfak görevlisi bir arkadaşımız da vardı. Saldırı için 21 Kasım'da yola koyulduk. Diğer arkadaşlarla Black-Berry'lerini (cep bilgisayarı) kullanarak iletişim kurduk. Gelirken botla bizi taşıyan balıkçının kafasını keserek öldürdük; böylece arkamızda kimseyi bırakmadan şehre kadar rahatça gelebildik. Planımızda önemli bir siyasi şahsiyeti kaçırmak da vardı.

Pencap eyaletinin Mansera ve Muzafferabad şehirlerinde Leşker-i Tayyibe tarafından organize edilen kamplarda 24 kişi olarak bir yıl süreyle eğitim gördük. Daha sonra bu 24'ten 10'umuz Mumbai operasyonu için seçildi. Çaçha diye bilinen Abdul Rahman adlı eski bir asker bize eğitim verdi. Eğitimimiz yedi aşamadan meydana geliyordu. Birinci aşama üç ay süren günde 10-15 kilometre koşuyu ihtiva eden çok zor fizikî eğitimdi. Bundan sonraki üç ay yüzme, surfing, dalma ve deniz aracı kullanma gibi unsurları olan açık deniz deniz piyade eğitimi idi. Geri kalan da silah kullanma ve mühimmat eğitimleriydi."

İşte bu ifadeleriyle Kasap hem saldırıyı ayrıntılarıyla anlatmış ve hem de saldırılardaki Leşker-i Tayyibe adlı militan grubun rolüne de işaret etmiş oluyor. Bu grup, bilindiği gibi 1990'lardan bu yana Keşmir'in bağımsızlığı için silahlı mücadele veren bir geniş grup. Kimine göre, grup Pakistan'ın kısa adı ISI olan istihbarat teşkilatı tarafından yıllar önce kurulmuş bulunuyor. Ancak, bunun böyle olduğu yolunda herhangi bir kesin delil de bugüne kadar ortaya konulamadı. Esasen grup ve faaliyetleri Pakistan hükümeti tarafından 2002 yılından bu yana yasaklanmış bulunurken buna rağmen gizlice faaliyetlerine devam etmekte olduğu da bazıları tarafından öne sürülüyor. Ancak bu konuda da kesin delil yok.

Ne var ki, bunlara rağmen, Pakistan hükümeti de bir ihtimal olarak Leşker-i Tayyibe'nin son saldırılarda rol oynamış olabileceğini açık olmasa da bir şekilde kabul etmiş görünüyor. Nitekim, Devlet Başkanı Zardari, son demecinde 'Saldırıyı yapan militanların Leşker-i Tayyibe ile bağlantısı ortaya konsa bile biz kiminle savaşıyoruz yani?' diye sorarak bunu ortaya koyuyor. Bu çerçevede başka Pakistanlı yetkililer de saldırılarda devlet dışı aktörlerin rolünün olabileceğini; ancak bunların Pakistan devleti ile hiçbir bağ ve ilgilerinin olmadığını vurguluyorlar.

Bütün bunlardan Hindistan'ın Pakistan'a sunacağı kesin delillerin en başında Kasap'ın sorgusunda verdiği ifadeler olduğu şimdiden anlaşılıyor. Ele geçirilen GPS cihazı, uydu telefonu ve kayıtları da kesin deliller içinde olacaklar şüphesiz; ancak Kasap'ın ifadesi birinci ve en kesin delil olacağı benziyor şimdiden.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Amerika'nın korkusu...

Amerika, son Mumbai saldırılarından sonra iyice gerginleşen Hindistan-Pakistan ilişkilerinden dolayı son derece rahatsız ve tedirgin; zira ilişkilerin daha da gerginleşmesinin tehlikeli sonuçlara yol açabileceğinden korkuyor.

Nitekim bu yüzden Amerikan Dışışleri Bakanı Condoleezza Rice, Avrupa gezisini yarıda kesip bu yazıyı yazdığımız sırada apar topar Hindistan'a gelmiş bulunuyor. Rice ile eşzamanlı olarak aynı zamanda Amerikan Genelkurmay Başkanı Amiral Mike Mullen da Pakistan'dan başlayan bölge gezisine de çıkmış durumda bugün. Bu bakımdan hem Rice'ın ve hem de Mullen'ın aniden bölgeye gelmeleri, kendi başına Amerika'nın son saldırılar ve muhtemel sonuçları hakkında duyduğu endişeyi açıklamaya da yetiyor esasen.

Rice, Yeni Delhi'ye gelmeden önce Brüksel'de verdiği demeçte, saldırılar ile ilgili olarak Pakistan'ın Hindistan ile tam ve şeffaf bir işbirliği yapmasını istediklerini söylemişti. Aynı talebi dün Yeni Delhi'de tekrarlarlarken taraf tutmamaya özen göstermiş, dengeli bir yaklaşım sergilemeye çaba göstermişti. Ancak söylediklerinden bu defa Hindistan'a daha yakın durduğu da anlaşılıyor; zira Pakistan'ı, yapılan soruşturma ile ilgili olarak sonuna kadar gitmeye davet de etmiş bulunuyor; ki zaten Hindistan da bunu istiyor.

Diğer yandan, Amerika, bir taraftan Pakistan-Hindistan ilişkilerinin daha da kötüye gitmesinden endişe ederken diğer taraftan bunun olması halinde bundan en çok kendisinin zarar görebileceğinden de korkuyor.

Korkusu da ilişkilerin bozulması halinde Pakistan'ın Afganistan sınırları ve FATA denen aşiretler bölgesinde bulundurduğu yaklaşık 100 bin kişilik askerî gücünü geri çekip bu gücü Hindistan sınırlarına kaydırma ihtimalinden kaynaklanıyor. Nitekim, bu bağlamda çeşitli Pakistanlı yetkililer, Hindistan'ın Pakistan sınırlarındaki askerî gücünü artırması halinde Pakistan'ın da son çare olarak batıdaki askerî gücünü doğuya, Hindistan sınırlarına intikal ettirmek zorunda kalacağını açıklamış bulunuyorlar.

Bu bapta mesela, geçenlerde Pakistan'ın Washington Büyükelçisi Hüseyin Hakkani, "Halen Pakistan'ın herhangi bir asker kaydırma durumu söz konusu değil; ancak Hindistan'ın herhangi bir saldırgan harekette bulunması halinde Pakistan'ın buna cevap verecek uygun tedbirleri almasından başka hareket tarzı da kalmayacaktır." şeklinde konuşmuş, ülkesinin muhtemel harekât tarzını böyle açıklamıştı.

Bu ve benzeri açıklamaların üzerinden günler geçti ve Hindistan, Pakistan sınırlarında olağan dışı askerî tedbir ve yığınağa başvurmadi. Hintli yetkililer son açıklamalarında bunun şimdilik söz konusu olmadığını söylüyorlar. İnşallah bu durum değişmez, öyle de kalır.

Diğer yandan, Hindistan'ın Pakistan sınırlarına yığınak yapması halinde anlattığımız gibi Pakistan buna doğudaki 100 bin kişilik askerî gücü geri çekip aynı sınırlar boyunda konuşlandıracaktır. Bu da Afganistan sınırları ve FATA bölgesinde bulunan Taliban ve El Kaide güçlerine büyük avantajlar ve hareket serbestisi sağlayacaktır elbette. Şüphesiz bundan da en çok zararı Afganistan'daki Amerikan ve NATO güçleri ve Afgan ordusu görecek ve savaş, sonu belli olmayan mecralara kayabilecektir.

Amerika, işte en çok bu durumun ortaya çıkmasından korkmakta ve bu yüzden bu olmadan tarafları yatıştırmaya çalışmaktadır. Rice ve Mullen, işte bu ihtimali şimdiden bertaraf etmek için bugün bölgede bulunuyorlar.

Diğer yandan, bir son söz olarak Mumbai saldırılarının Amerika'nın korktuğu bu ihtimalin gerçekleşmesine dönük olarak planlanıp icra edildiği de başka bir ihtimal olarak düşünülmelidir de ayrıca. Saldırı, bu yüzden şüphesiz El Kaide, Taliban ve muhtemel uzantılarının 'büyük planlarının' önemli bir parçası olarak da görülebilir.

Amerika, Mumbai saldırılarının muhtemel sonuçlarından işte bu yüzden ve böyle korkmakta ve endişe etmektedir velhasıl...

Fatura kesiliyor

Fikret Ertan 2008.12.07

Komşumuz Gürcistan'da geçen ekim ayının sonlarından bu yana yeni bir başbakan var: 35 yaşındaki genç diplomat Grigol Mgaloblişvili.

Parlamentonun 1 Kasım günkü oturumunda 11 olumsuz oya karşılık 98 olumlu oyla ataması onaylanan Mgaloblişvili, göreve gelir gelmez hükümette de bazı değişiklikler yapmış, dört bakanı görevinden almıştı. Bunlar adalet, kültür, mülteciler ve çevre bakanlarıydılar. Bu değişikliklerin yapıldığı zaman savunma ve dışişleri bakanlarının da değiştirilecekleri söylenmişti; ancak bunlar son günlere kadar nasıl olduysa makamlarını korumayı başarmışlardı.

Ne var ki, bu iki bakan, geçen cuma gününden bu yana artık bakan değiller; zira Başbakan Mgaloblişvili, Devlet Başkanı Saakaşvili'nin de onayıyla Savunma Bakanı David Kezeraşvili ile geçenlerde Türkiye'yi de ziyaret eden Dışişleri Bakanı Bayan Eka Tkeşhelaşvili'yi görevlerinden almış bulunuyor.

Değişiklikleri bir basın toplantısıyla duyuran Mgaloblişvili, bunu hükümetinin 'yeni gerçekler' üzerinde yoğunlaşması, savunma alanında değişiklikler yapılması ve dış politikada daha çok tecrübeye ihtiyacın ortaya çıkması ile açıklıyor.

Esasen hem savunma hem de dışişleri bakanlarının görevden alınacakları çoktandır bekleniyordu. İçişleri Bakanlığı Sözcüsü Shota Utaşvili, bunu teyit ediyor ve 'Kaybedilen bir savaştan sonra bunun sorumlusu olmalıdır' diyerek savunma ve dışişleri bakanlarının savaştaki performansları dolayısıyla görevlerinden alındıklarını da ima ediyor.

Zaten işin gerçeği de bu: Her iki bakan da savaşın kesilen faturasının bir kısmını ödemiş bulunuyorlar. Başka ödeyecekler var mı, şu anda söylemek elbette zor; ancak bu ileride mümkün de...

Yeni savunma bakanı ve yeni dışişleri bakanlarına gelince; birincisi eski bakan David Kezeraşvili'nin yardımcısı Batu Kutelya; ikincisi ise daha önceleri dışişleri bakan yardımcılığı görevini yapan ve halen kültür bakanı olan Grigol Vaşhadze.

Bu iki bakana ilaveten ayrıca Eğitim Bakanı Ghia Nodia da görevinden alınmış yerine eski Adalet Bakanı Nika Gvaramiya getirilmiş bulunuyor. Gvaramiya'nın atanmasının hangi şartlar sonucu gerçekleştiği bilinmemekle beraber, onun adalet bakanı olmadan önce şöyle konuştuğu biliniyor: '... Eğitim alanında liberal değerlerin tesisi önemlidir; ancak millî değerler bunlardan da önemlidir.' Bu da bize yeni bakanla birlikte Gürcü eğitim sisteminde millî değerlere dönüşün başlayacağını haberini veriyor adeta.

Söz konusu üç bakan görevlerine hemen başlayacaklar; zira bunlar için parlamento onayı gerekmiyor. Sebebi de anayasa uyarınca bakanlar kurulunda üçte bir sayıdan az değişiklikler için parlamento onayı şartı bulunmuyor.

Geçen ağustos ayında patlak veren, sadece 5 gün süren, Gürcistan'ın hezimet ve Abhazya ile Güney Osetya'nın kaybı ile sonuçlanan gereksiz savaşın faturası yukarıda da söylediğimiz gibi yavaş yavaş birilerine kesilmeye başlanmış bulunuyor. Diğer yandan NATO da savaştan dolayı Gürcistan'a bir tür fatura kesiyor; zira

geçenlerde yapılan NATO dışişleri toplantısında Gürcistan, NATO üyeliği konusunda yine istediğini elde edememiş bulunuyor.

Bu bapta NATO Bükreş Zirvesi'nde olduğu gibi bu defa da Gürcistan'a üyelik yolunu kesin olarak açacak takvime bağlı 'Üyelik Eylem Planı (MAP)'nı kabul etmemiş, bunun yerine müzakerelerin NATO-Gürcistan komisyonu çerçevesinde yürütülmeye devam ettirilmesine karar vermiş bulunuyor. Bu da şüphesiz Gürcistan'ın savaştaki performansı ve sonuçları ile ilgili bir karar; adeta başka bir faturanın kesilmesi de denebilir bu karara.

Kısacası, yanlış, gereksiz ve hesapsız bir savaşın faturasını ödemeye başlamış bulunuyor Gürcistan. Savunma ve dışişleri bakanlarının değiştirilmesi ve NATO'nun kararının başka bir açıklaması yok...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

9 Eylül 2001'in önemi

Fikret Ertan 2008.12.14

11 Eylül 2001 terör saldırılarının yakın tarihte yeni bir sayfa açarak dünyayı değiştirdiğini herkes kabul eder. Öyledir de; zira bu saldırılar sonucu Amerika 'terörle savaş' adı altında iki açık savaş açmış, ayrıca bugüne kadar yürüttüğü gizli savaşla da dünyada pek çok şeyi değiştirmiştir.

Bu yüzden 11 Eylül önemli bir dönüm noktası olmakla birlikte 9 Eylül 2001 de bu süreçte başka bir önemli noktayı teşkil eder; zira bugün 11 Eylül'ün önünü açan tarihî bir gündür.

11 Eylül günü Ahmet Şah Mesut bir intihar saldırısı sonucu karargâhında öldürülmüştür. Öldürenler iki Tunuslu El Kaide militanıdır: Abdüssettar Dahame ve Buraki el Oaer.

Bu iki şahıs El Kaide'nin talimatıyla Mesut'un çevresine haber göndermiş, kendilerinin Arap televizyoncuları olduklarını söylemiş, Mesut ile röportaj talebinde bulunmuşlardı. Aylarca süren bekleme sonunda bunlar Mesut'un karargâhına kabul edilmiş, Mesut'un huzuruna alınmışlardı. Röportaj başlayınca şahıslar kameranın içine gizlenmiş bombayla Mesut'u alçakça bir tarzda öldürmeyi başarmışlardı.

Suikastçılardan Buraki bombanın etkisiyle parçalanarak ölmüş, bombadan zarar görmeyen Dahame ise kaçarken yakalanmış ve Mesut'un korumaları tarafından anında infaz edilmişti.

Ahmet Şah Mesut, Afganistan'ın Peştunlardan sonra ikinci büyük etnik grubu olan Taciklerin lideriydi. 20. yüzyılın en önemli, en başarılı gerilla liderlerinden olan Mesut, ülkesini işgal eden Sovyet güçlerine karşı büyük mücadele vermiş, Sovyet ordusunu Penşir Vadisi'ne sokmamıştı. Aynı zamanda Kuzey İttifakı'nın lideri olarak Taliban'a da karşı koymuş, onları da Penşir'e adım attırmamıştı. Bu yüzden Taliban'ın en güçlü düşmanı, Amerika'nın ise müttefikiydi.

Bugün 7 yıl kadar önce öldürülen Mesut'tan söz ediyorum; çünkü adı bugünlerde Belçika'da gözaltına alınan 14 El Kaide zanlısı dolayısıyla milletlerarası basın ve televizyonlarda sıkça geçiyor. Bunun sebebi de gözaltına alınan ve daha sonra tutuklanan 6 zanlıdan birisi olan Melike El Arud.

Kırk yaşlarında olan Bayan Arud, küçük yaşta Fas'tan Belçika'ya göç eden ve daha sonra Belçika vatandaşı olan birisi. Kendi ifadesiyle El Kaide lideri Üsame Bin Ladin hayranı olan Arud, Ahmet Şah Mesut'u öldüren Tunuslu Dahame'nin de eşiydi. Haberlere göre, ikinci kocası Muiz Garsolluy da halen Afganistan'da El Kaide adına çalışıyor.

Arud, 2006 yılında New York Üniversitesi'nin Hukuk ve Güvenlik Merkezi'nde görevli Paul Cruickshank ile Cenevre'de yaptığı röportajda kocası Dahame'nin kendisine intihar misyonundan hiç söz etmediğini, ölümünden 12 Eylül 2001 günü haberdar olduğunu, o gün kendisine bir El Kaide kuryesi tarafından bir mesaj ve zarf içinde 500 dolar ve bir de bant bırakıldığını anlatır. Dahame, bantta karısını sevdiğini; ancak kendisinin artık bu dünyada olmadığını söyler.

Bugüne kadar pek çok komplocu kalemin CIA tarafından öldürüldüğünü söyleyip insanları kandırdığı Ahmet Şah Mesut anlattığımız şekilde işte böyle öldürülmüştür. Öldürülmesinin ana sebebi de 12 Eylül'e hazırlanan El Kaide'nin Mesut'u öldürerek Taliban'ı memnun etme ve böylece onun koruma ve himayesini garanti altına alma arzusudur. Nitekim, öyle de olmuştur. 12 Eylül'den sonra Taliban liderliği Amerika'nın El Kaide liderlerini kendisine teslim edilmesi yönündeki talebini reddetmiş, bunun sonucunda Amerika, Afganistan'a karşı aradan geçen 7 yıla rağmen hâlâ devam eden savaşı başlatmıştır.

Kısacası, 9 Eylül günü yapılan suikastla El Kaide Taliban'ın güvenini, himayesini, korumasını kazanırken 11 Eylül'ün önü de böylece açılmıştır.

9 Eylül bu yüzden önemli bir tarihtir...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Amerika ve Somali...

Fikret Ertan 2008.12.16

Son haftalarda kıyıları açıklarında meydana gelen korsanlık olayları ile dünya gündeminden düşmeyen Somali bu hafta BM Güvenlik Konseyi'nde de önemli görüşme ve muhtemelen tartışmalarla gündemde olacak; zira Amerikan Dışişleri Bakanı Bayan Condoleezza Rice'ın bugün konuyu Konsey gündemine getirmesi bekleniyor.

Haberlere göre, Bayan Rice, Konsey'e Amerika'nın geçen haftalarda hazırladığı iki karar tasarısını anlatacak ve bunlar için üyelere destek arayacak.

Bu tasarılarından ilki korsanlık ile mücadele konusunda olacak. Geçen hafta bazı kısımları basına sızan bu karar tasarısında Amerika gerek görüldüğünde Somali sahillerinin kara kısımlarında operasyon izin ve yetkisinin verilmesini talep edecek. Bu şüphesiz korsanlara karadan askerî müdahale anlamına geliyor. Ancak, bu konuda yönetimin bu yaklaşımına karşılık bölgeden sorumlu Amerikan 5. Filosu'nun komutanı Amiral Bill Gortney bile tereddüt içinde. Nitekim, geçen hafta Bahreyn'de yapılan bir bölgesel güvenlik konferansı sırasında Gortney, bu tür bir müdahalenin gerçek korsanların teşhisinde yaşanabilecek zorluklar ve muhtemel bir operasyonda sivillerin zarar görmesi gibi sebeplerle mümkün olmayabileceğine işaret etmiş, adeta yönetime bir tür erken uyarı da göndermişti.

Amiral Gortney, bu mesajıyla yönetimin karadan müdahale talebinin üstüne şimdiden gölge düşürürken korsanlara karşı da gemilerin kendi tedbirlerini almalarını, bu bapta merdivenlerin kaldırılmasını, gemilerin güvenlik personeli istihdam etmelerini, korsanlar yaklaştığında hızlarını artırmalarını ve kaçış manevralarına başvurmalarını öneriyor. Birinci karar tasarısının şansı işte bu şekilde şimdiden azalmış bulunuyor.

İkinci karar tasarısına gelince; bu tasarı Somali'de BM Barış Gücü'nün görevlendirilmesini kapsıyor. Amerika hem korsanlığın önlenmesi ve hem de istikrarın sağlanabilmesi için Somali'ye etkili bir BM Barış Gücü'nün gönderilmesi gerektiğini savunan bir plan hazırlamış bulunuyor ve planın bugün Rice tarafından Konsey'e

sunulması bekleniyor. Ne var ki, plan anlaşıldığı kadarıyla şimdiden Konsey'in bazı üyelerinin itirazı ile karşılaşmış bunuyor. Bu üyeler, 'Somali'de barış yok ki, korumasını yapalım' diyorlar.

Diğer yandan, Amerika ikinci karar tasarısıyla Somali'de halen görev yapan Afrika Birliği Somali Misyonu (AMISO)'nu yetkili ve büyük bir BM Barış Gücü'ne dönüştürmeyi de amaçlıyor, bu konuda gayri resmi görüşmelere de başlamış bulunuyor. Bu çerçevede Amerika'nın Türkiye'den de talepte bulunduğunu ve bu talebin reddedildiğini burada hatırlatalım. AMISO, malum Somali'nin başkenti Mogadişu'da görev yapan Burundili ve Ugandalı 3.500 askerden meydana gelen bir Afrika gücü. Amerika bu gücün sayısının ve yetkisinin artırılarak bir BM Barış Gücü haline dönüştürülmesini istiyor.

Ne var ki, BM Genel Sekreteri Ban Ki-moon ise buna karşı; 22.000 kişi olarak düşünülen bu barış gücünün bile Somali'de istikrar ve güvenliği sağlamaya yetmeyeceğini, bunun için daha büyük, daha güçlü çok-milletli bir gücün gerektiğini açıkça ifade etmiş bulunuyor. Ancak, Amerika buna karşı çıkıyor, böyle bir gücün teşekkülünün mümkün olmadığını söylüyor. Kısacası, BM Barış Gücü tartışması bu minvalde devam ediyor.

Amerika, ikinci karar tasarısıyla ayrıca ve öncelikle desteklediği Etiyopya askerî gücünün bu ay sonunda muhtemel geri çekilmesinden dolayı doğabilecek boşluğun yeni BM Barış Gücü'yle doldurulmasını da hedefliyor; zira Etiyopya gücünün geri çekilmesi halinde al-Şabab ve diğer muhalif İslami güçlerin boşluğu doldurarak bugünkü Somali yönetimini saf dışı edeceğinden ve bunun da Somali problemini daha da vahim hale sokacağından korkuyor, endişe ediyor.

Amerika, Somali konusunda işte böyle kara kara düşünüyor ve ara sıra yaptığı füze ve bomba saldırıları dışında bazılarının iddia ettiği gibi Somali'yi tamamen işgal etmeyi, başını büyük derde sokmayı falan da planlamıyor. Zaten yukarıda da söylediğimiz gibi askeriyesi sınırlı kara operasyonlarına bile şimdiden karşı çıkmış bulunuyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Korsanlar ve hukuk

Fikret Ertan 2008.12.18

Korsanlık faaliyetlerinin iyice azıttığı Somali açıklarında halen çok sayıda ülkenin savaş gemileri devriye ve önleme görevleri yürütüyorlar. Bu gemilerin içinde bir Türk firkateyni de dahil olmak üzere 5 NATO savaş gemisi var.

Suudi Arabistan, Rusya, Malezya, Hindistan ve elbette Amerikan 5. Filosu'na bağlı başka gemiler de bölgede görev yapıyorlar. Çin'in de yakında bölgeye savaş gemi ya da gemileri gönderebileceği de haberlerde yer alıyor.

Bütün bunlara ilaveten NATO deniz görev gücünün yerini almak üzere geçen pazar gününden bu yana Avrupa Birliği tarihinde ilk defa bir deniz gücünü de bölgeye göndermiş bulunuyor. Bir İngiliz firkateyninin önderliğinde görev yapacak bu deniz gücü, altı savaş gemisi ve üç deniz keşif ve karakol uçağından meydana geliyor. Gemiler İngiltere, Fransa, Almanya, Yunanistan tarafından, uçaklar da Fransa ve İtalya tarafından sağlanacak. Atalanta Operasyonu adı altında görev yapacak bu gücün ana görevi açlık çeken Somali'ye gönderilen BM gıda yardımlarını taşıyan ticari gemilerin güvenliğini sağlamak olacak.

Ne var ki, bölgede bulunan bu kadar savaş gemisine rağmen bunun korsanları caydırmaya, korkutmaya yetmediği, yetmeyeceği de son haberlerden açıkça ortaya çıkmış bulunuyor. Nitekim, bu gemilere rağmen

korsanlar, dün, merkezi İstanbul'da bulunan İsko Denizcilik Şirketi'ne ait bir Türk kargo gemisini ve bir de Fransız Total petrol şirketi tarafından kullanılan Endonezya'ya ait gemiyi ele geçirmiş bulunuyorlar.

Korsanların bu cüretkâr ve meydan okuyan tavrının iki açıklaması var. Birincisi bölgedeki milletlerarası deniz gücü korsanların her hareketini izleyecek, bunları önleyecek sayıda değil. Türkiye'nin yüzölçümünün neredeyse üç katı olan bu geniş alanı 10-15 savaş gemisiyle kontrol altında tutmak imkânsız. Üstelik korsanlar bu sınırlı sayıdaki gemilerin hareketlerini izleyip birbirleriyle haberleşerek bunların karşısında tedbir de alabiliyor, umulmadık yerlerde, umulmadık baskınlarla gemileri ele geçirebiliyorlar. Ayrıca, bölgede geçim için balıkçılık yapan Somalili balıkçı teknelerinin arasına karışıp kendilerini gizleyebiliyor, savaş gemilerini kandırabiliyorlar. Bunlara ilaveten baskın taktiklerini de durmadan geliştiriyorlar ve artık herhangi bir hedefe 20-30 kadar küçük basit motorlarla aynı anda baskın düzenleyebiliyorlar.

İkinci unsur ise korsanların korsanlık ile ilgili milletlerarası hukuku öğrenip buna göre davranmalarından kaynaklanıyor. Nitekim, bu konuda okuduğum son yazılardan birinde yazarın röportaj yaptığı Cuma Ali adlı Somalili korsan 'Bizi durduramazlar. Savaş gemileri birkaçımızı yakalayıp tutuklasa bile biz bundan endişe duymayız, korkmayız. Daha önceleri olduğu gibi bunlar sahile bırakılmaktan başka bir ceza görmezler. Biz milletlerarası hukuku biliyoruz.' diyor.

Cuma Ali'nin de işaret ettiği gibi yabancı deniz güçleri tarafından yakalan korsanlardan hiçbirisi bugüne kadar herhangi bir ceza almış değil. Tutuklananlar çeşitli ülkelerde çok uzun ve tartışmalı geçeceği bugünden belli olan yargı sürecini bekleyip yan gelip yatıyorlar. Bugün Paris'te, Kenya'da tutuklu korsanlar var; ama bunların ne şekilde yargılanacakları, suçlu bulundukları takdirde cezalarını nerede çekecekleri bilinmiyor; zira korsanlıkla ilgili milletlerarası hukukun pek çok yönü muğlak. Korsanlıkla mücadele amacıyla önceki gün kabul edilen 1851 sayılı Güvenlik Konseyi kararında da atıf yapılan BM Deniz Hukuku Sözleşmesi birçok bakımdan Somali korsanlarıyla mücadele için yeterli değil. İşte bu yüzden bölgede görev yapan yabancı gemiler korsanları yakalama ve tutuklama yoluna kolay kolay başvurmuyorlar. Ayrıca yanlış yapıp sorumlu olmak da istemiyorlar.

Dünyanın başına dert olan korsanlar ile ilgili son durum böyle. Onlar artık hukuktan da yararlanıyorlar.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

S-300'ler, Rusya, İsrail ve Amerika

Fikret Ertan 2008.12.21

S-300 hava savunma füzeleri Rusya'nın bugüne kadar ürettiği en etkili silahlardan sayılır. Kıbrıs Rum Kesimi'nin 10 yıl kadar önce aldığı ve Kıbrıs'a konuşlandırmak istediği bu füzeler o zaman bizim için büyük bir problem olmuş, sonuçta füzelerin Kıbrıs yerine Girit'te konuşlandırılmasıyla problem çözülmüştü.

150 kilometre kadar menzile sahip, hareketli platformlarda çalışan bu füze sistemleri aynı anda çok sayıda hava hedefine radarlarıyla çok kısa zamanda kilitlenip bunları anında imha edebilen son derece etkili ve modern sistemler.

İşte bu füzeler son birkaç yıldır İsrail bakımından da önemli bir problem olarak ortaya çıkmış bulunuyor; zira Rusya'nın bunlardan İran'a satmak istediği uzun zamandır söyleniyor, bu konuda zaman zaman haberler de çıkıyor.

Bu son haberlerden birisi de Rus RIA Novosti Haber Ajansı'nda çıkan önemli bir haber. Bu haberde Rusya'nın İran'a S-300'lerden sağlamayı öngören bir satış sözleşmesini yerine getirme süreci içinde olduğu bildiriliyor.

Ajans ayrıca Rusya'nın Silah İhracat Dairesi Başkan Yardımcısı Aleksandr Fomin'in konuyla ilgili şu açıklamasına da yer veriyor: '...Rusya'nın İran ile askerî ve teknik işbirliği bölgenin istikrarı bakımından olumlu bir etki yapmıştır. Biz bu işbirliğini geliştirdik, geliştiriyoruz ve daha da çok geliştirmeye devam edeceğiz. Bölgenin güvenliği büyük ölçüde buna bağlıdır.'

Fomin'in bu sözleri şüphesiz S-300'ler konusunda tam, net ve kesin herhangi bir bilgiyi ihtiva etmezken Fomin, İran ile askerî ve teknik işbirliğinin öneminin altını da anlayanlar için çizmiş oluyor.

RIA Novosti'nin söz konusu haberi ne kadar doğru bugün için söylemesi zor; zira daha önceleri de bazı ajans ve gazetelerde aynı mealde haberler çıkmış, bunlar taraflar tarafından yalanlanmıştı.

Ne var ki, bu defa haberler gerçekten doğru da olabilir; zira bu haberler üzerine İsrail harekete geçmiş, önemli bir yetkiliyi temaslarda bulunmak üzere bu hafta içinde Moskova'ya göndermiş bulunuyor.

Bu yetkili Savunma Bakanlığı Diplomatik-Güvenlik Bürosu Şefi emekli Tümgeneral Amos Gilad. İsrail basınında çıkan haberlerde hükümetin Gilad'ı Moskova'ya Rusya'nın S-300'leri İran'a satmaktan vazgeçmeye ikna etmek için gönderdiği yazılıyor. Nitekim, Gilad'ın bu amaçla Rus Genelkurmay Başkanlığı, istihbarat şefleri ve savunma bakanlığı yetkilileriyle görüştüğü söyleniyor.

Gilad'dan önce de İsrail Başkanı Ehud Olmert geçen ekim ayında Moskova'yı ziyaret etmiş hem Başkan Medvedev ve hem de Dışişleri Bakanı Lavrov ile aynı S-300'ler konusunu ele almış, Rusya'nın bunları İran'a sağlamaması konusunda aynı şekilde ikna turu yapmıştı.

Bu yüzden hem Gilad'ın hem de Olmert'in konu üzerinde bu kadar ve ciddi şekilde durmalarından ortada S-300'ler konusunda bir şeylerin döndüğüne hükmetmek yanlış olmaz. Ne döndüğünü tam bilmemekle beraber Rusya'nın S-300'ler konusunu hem İsrail hem de Amerika'ya baskı yapmak ve muhtemelen bu baskıyla bir şeyler elde etmek, kazanmak için kullandığını söyleyebiliriz; zira Rusya S-300'lerin hem İsrail'in hem de Amerika'nın İran'a karşı düşündükleri muhtemel hava saldırıları bakımından ne kadar önemli ve değerli olduğunu iyi biliyor.

Zaten İsrail de bu muhtemel hava saldırılarının zora girmemesi için şimdiden İran'ı S-300'lerden mahrum ederek saldırı öncesinde bazı kritik konuları garantiye almak istiyor. Kısaca söyleyelim, İsrail S-300'lerin İran'ın eline geçmesinden son derece endişe ediyor, hatta korkuyor. Rusya da bunu elbette biliyor ve elini ona göre oynuyor.

S-300'ler konusu bir bölge gücü olan Türkiye'yi de ilgilendiriyor elbette; çünkü son tahlilde herhangi bir komşumuzun muhtemel askerî hamleleri ve bunlardan doğacak siyasî sonuçlar stratejik bakımdan bizim açımızdan da önem taşıyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Acı ve acil bir durum...

Fikret Ertan 2008.12.23

İsrail ile Gazze'yi kontrol eden Hamas arasında 19 Haziran 2008 günü varılan Hamas'ın Tahadiye diye nitelediği 6 aylık ateşkes anlaşması ne yazık ki geçen cuma günü bozuldu.

Dolan 6 ayın sonunda İsrail'in yenilenip yenilenmeyeceği konusunda suskun kaldığı; ama Hamas'ın 'İsrail ateşkes şartlarına uymadı' diyerek yenilemeyeceğini açıkladığı anlaşmaya, malum Mısır'ın aylarca taraflar

arasında yaptığı müzakereler sonucu varılmıştı. Ancak anlaşma sözlü ve zımni nitelikteydi; anlaşma tarafların karşılıklı olarak imzaladıkları bir metne bağlı değildi. Bu yüzden de her zaman tartışmaya, suçlamaya açık bir anlaşmaydı. Ayrıca tarafların anlaşma şartlarını yerine getirip getirmediğini denetleyecek herhangi bir üst makam ya da yetkili kurum da yoktu.

Bu şartlar altında varılan anlaşmanın da eninde sonunda karşılıklı suçlamalarla bozulabileceği baştan az-çok belliydi. Nitekim öyle de oldu. Bu çerçevede Hamas, İsrail'in anlaşmada yer alan ambargonun kaldırılması şartlarına uymadığını söyleyerek anlaşmayı bozarken İsrail ise, söz verildiği gibi Gazze'den açılan roket ateşinin hiçbir zaman tam anlamıyla kesilmediğini söylüyor ve kendisine göre bunu bozulma sebebi olarak görüyor.

Esasen anlaşma süresi içinde tarafların anlaşmayı tam olarak yerine getirmedikleri ortaya çıkan bazı bilgilerden de kolaylıkla söylenebilir. Bu çerçevede Hamas'ın, gerçekten Gazze'den açılan roket ve havan ateşini engellemek için çok çaba sarf ettiği, hatta kendisine bağlı olmayan grupları bile karşısına alma pahasına bunların ateşini de büyük ölçüde durdurduğu söylenebilir. Bu konuda İsrail ve BM kaynakları da bunu doğruluyorlar. Nitekim, bu kaynaklar anlaşma öncesi mayıs ayındaki ateşin 300 civarında olduğunu, bunun ağustos ayında 10-30 arasına, eylül ayında da 5-10 arasına düştüğünü kabul ediyorlar. Bu da şüphesiz bu konuda Hamas'ın çabasını açıkça ortaya koyuyor.

Diğer yandan, ambargonun tamamen kaldırılması konusunda ise İsrail'in Hamas'ın istediği miktarlara ulaşmadığı da yine bu bilgilerden anlaşıyor. Başka bir deyişle, ambargo konulmadan önceki günlük 500-600 kamyonluk sevkiyatın anlaşma süresi boyunca 70-90 arasında kaldığı bildiriliyor. Ayrıca, bu sevkiyatlardaki mal çeşidinin de sınırlı olduğu, elzem sayılan birçok mal ya da malzemenin bu sevkiyatlar içinde yer almadığı da anlaşıyor. İsrail ise bu duruma 'Ben ambargoyu tamamen kaldıracağım diye bir söz vermedim' şeklinde cevap veriyor.

Özetle söylemek gerekirse, İsrail'in yaklaşık 18 aydır uyguladığı, son 6 ay içinde kısmen gevşettiği ambargo sonucu bugün Gazze gerçekten çok zor ekonomik şartlar altında bulunuyor. BM Yardım Ajansı'nın geçen hafta yayımladığı rapora göre, Gazze'nin yaklaşık 1,5 milyon olan halkının yüzde 51,8'i bugün açlık sınırının altında yaşıyor. Aynı ajans geçen hafta 750 bin kadar ihtiyaç sahibine dağıttığı gıda yardımlarını durdurmak zorunda kaldığını, ayrıca en zor durumda bulunan yaklaşık 94 bin kişiye yaptığı nakit yardımını da askıya aldığını açıklamış bulunuyor. Bu çerçevede bir ajans yetkilisi 'Gazze'de artık çöplüklerden gıda arayan insanların ortaya çıktığını' söylüyor.

Gıdada durum böyleyken altyapıda da çok ciddi problemler yaşanıyor. Su, kanalizasyon, arıtma tesisleri büyük ölçüde çalışmıyor ve bunlar da şüphesiz halk sağlığını tehdit ediyor.

Bu problemlere nasıl çare bulunacak, bunlar nasıl çözülecek, doğrusu bilinmiyor. BM, Dünya Bankası, Kuartet ambargo dolayısıyla İsrail'i uyarıp duruyorlar; ama İsrail bunlara aldırış etmiyor ve ateşkes bozulduğu için bundan sonra da ambargoyu tam anlamıyla uygulamaya devam edecek. Bu bakımdan BM'nin, Kuartet'in ve başkalarının bu acı durumu çözecek bir yol bulmaları, İsrail'i ve de şüphesiz Hamas'ı ikna etmeleri, probleme kalıcı bir çözüm bulmaları acil hale gelmiş bulunuyor.

Bütün eksik ve gediğine rağmen taraflara 6 aydır nispi bir sükûnet sağlayan, Gazze'nin tamamen çökmesini engelleyen ateşkes anlaşmasının bozulması sonrası durum böyle. Acı ve acil bir durum bu şüphesiz...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

ABD'nin para gücü

Önemli birisi 'Irak'taki El Kaide'yi Amerikan ordusu değil, Sünniler yendi' diye bir laf etmiş geçenlerde. Tabii yanlış bir laf etmiş. El Kaide'yi Sünnilerin yardımıyla Amerika saf dışı etti, yendi. Bunu da elbette öncelikle para gücüyle başardı.

Nasıl mı? Sünni üçgeninde bulunan ve iki yıl öncesine kadar Amerikan ordusuyla savaşan direnişçileri örgütleyip maaşa bağlayarak yaptı; kendilerine Irak'ın Evlatları ya da Uyanış Konseyleri denen, toplam sayısı 100 bin civarında bulunan Sünni grup mensuplarına ayda 600-700 dolar dağıtarak bunları El Kaide'nin üzerine sevk etti ve parasıyla sonuç aldı.

Amerika şimdi Irak'ta başardığını Afganistan'da başarmak istiyor. Bu defa aynen Irak'ta olduğu gibi mahalli aşiretleri örgütleyip bunları Taliban'a karşı savaştırıp benzer sonucu almak için kollarını sıvamış bulunuyor.

Afganistan'daki NATO ve Amerikan kuvvetlerinin Komutanı Orgeneral David McKiernan'ın geçen ay yönetime sunduğu ve kabul gördüğü planı uyarınca Amerikan ordusu Afgan hükümetiyle birlikte önce Vardak Eyaleti'nde Irak'takine benzer mahalli güvenlik birimleri ya da milis güçleri kuracak, bunları örgütleyip silahlandırarak ve elbette bunları maaşa bağlayacak ve sonra bunları bölgelerinde Taliban ile mücadeleye sevk edecek.

Bu plana göre, önce Vardak'taki köylerin siyasi, dinî ve aşiret liderleri toplanacak şûralarda bir araya gelecekler, mahalli milislerde görevlendirilecek kimseleri seçecekler, kısacası bunları örgütleyecekler.

Bundan sonra da Amerikan komutanları tarafından maaşa bağlanacaklar. Maaşlar komutanlar tarafından köy şûralarına verilecek ve bunlar da maaşları hak edenlere dağıtacaklar. Her bir bölgede 100-200 kişiden meydana getirilecek milis güçleri kısa bir eğitim süresinden sonra otomatik tüfek, roketatar ve haberleşme araçlarıyla donatılacaklar.

Afgan Devlet Başkanı Hamit Karzai'nin geçmiş yıllarda da gündeme gelen; ancak 'bunlar kontrol dışına çıkabilir, bunlarla sonra baş etmesi çok zor olur' diyerek karşı çıktığı ve geçen yıl veto ettiği bu 'mahalli milis planı' artık onun da onaylaması sonucu hayata geçirilme aşamasına gelmiş bulunuyor. Plan Vardak'ta başarılı olursa başka eyalet ve bölgelerde de uygulamaya konulacak.

Amerika bu planla mahalli grupların güçlenmesini ve böylece bunların kendi güvenliklerini sağlayıp Taliban ile mücadeleyi yürütmelerini arzu ediyor. Amerikan yetkililerinin 'merkez' yerine 'mahalli'yi güçlendirme tercihi şeklinde yeni tezahür eden bu planını hem Dışişleri ve hem de Pentagon destekliyor. Nitekim, bu konuda Kabil'deki Amerikan Büyükelçisi William Wood 'Afganistan, tarihî olarak mahalli toplulukların kendi başarılarının çaresine baktığı bir ülkedir. Bugün Taliban ile baş etmenin yolu da bu toplulukları daha güçlü kılmaktan geçiyor. Böylece bunlar köylerini, tarlalarını, kasabalarını kendileri koruyabilirler.' derken kısa bir süre önce Kabil'i ziyaret eden Amerikan Genelkurmay Başkanı Amiral Mike Mullen da aynı konuda 'Amerika'nın Afganistan'da güçlü merkezî hükümet tesis etmesi konusu üzerinde gereğinden fazla durulmuştur. Amerika artık mahalli toplulukları, aşiretleri ve bunların liderlerini daha güçlü kılacaktır.' şeklinde laflar etmiş bulunuyor.

Şüphesiz bunlar ve anlattığım plan Amerika'nın Afganistan'da izleyeceği yeni stratejinin ana unsuru olacağı benziyor. Bu da tabii Amerika'nın Irak'ta olduğu gibi kesesini açmaya, para gücünü devreye sokmaya kararlı olduğu anlamına geliyor.

Esasen, hemen hatırlatalım, Amerika, Taliban'ı 2001 sonlarında da büyük ölçüde Taliban karşıtları aşiretlere ve Kuzey İttifakı mensuplarına dolar yağdırarak devirmişti. Bu çerçevede mesela bir Amerikan gazetesinde CIA'nın Taliban karşıtlarına 70 milyon dolar dağıttığını okuduğumu hatırlıyorum

Amerika Irak'tan sonra Afganistan'da da parasının gücünü kullanmaya hazırlanıyor velhasıl...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Rusya-Sırbistan anlaşması

Fikret Ertan 2008.12.28

Global mali kriz, ülke ve şirketlerin dış satın alımlarını da ciddi boyutlarda etkilemiş bulunuyor. Bu yüzden normal zamanlarda dış yatırımlar, dış satın alımlar peşinde koşan pek çok ülke ya da şirket bu işi unutmuş bulunuyor.

Bu halin bir istisnası var: Rusya. Bu ülke, zayıflayan mali durumuna rağmen nakitte iyi durumda bulunan büyük şirketleri vasıtasıyla yabancı satın alımlarla ilgileniyor, uygun bulduklarını da alıyor. İlgiye örnek, Rusya'nın dev petrol şirketlerinden Lukoil'in İspanyol Repsol YFP adlı enerji şirketini devralma yönündeki temasları. Satın alma örnek ise Sırbistan'ın devlet enerji şirketi Naftna Industrija Srbije.

Bu satın alım da Sırbistan Devlet Başkanı Boris Tadić'in, geçen hafta çarşamba günü Moskova'ya yaptığı önemli resmi ziyaret sırasında gerçekleşmiş bulunuyor. Tarafların imza koydukları paket anlaşmayla NIS'in yüzde 51 hissesi 400 milyon Euro karşılığında Rus doğalgaz devi Gazprom'un petrol kolu Gazpromneft'in eline geçmiş oluyor.

Gazpromneft'in 400 milyon Euro karşılığında kontrolünü eline geçirdiği NIS, Balkanlar'ın en büyük enerji şirketlerinden birisi sayılır. Üç rafineri, Sırbistan ve Angola'da petrol sahaları, 2000 civarında petrol istasyonu ve Sırbistan içinde geniş bir dağıtım şebekesi bulunan bu devlet şirketi, coğrafi konum ve varlıkları itibarıyla komşu ülkelere yayılacak potansiyele de sahip ayrıca. Nitekim Gazpromneft'in bu düşünceyle NIS'ı gerçekten ucuz bir fiyata kapattığı da söylenebilir. 'Ucuz fiyata' diyoruz; çünkü normal şartlarda NIS muhtemelen 1 milyar ile 800 milyon Euro değere satılabilirdi. Ancak, başta da söylediğimiz gibi NIS ile daha önce ilgilenen Macar MOL ve Avusturyalı OMV şirketleri global mali krizden etkilendikleri için saha tek başına mali bakımdan güçlü olan Gazpromneft'e kaldı ve bu şirket, gerçekten iyi bir fırsatı da kaçırmadı doğrusu.

Gazpromneft, sadece NIS'in yüzde 51 hissesini almakla da kalmıyor aynı anlaşmayla. Satın alıma ilaveten NIS'e yaklaşık 1,5 milyar Euro'luk yeni yatırımda da bulunmayı taahhüt ediyor. Bu yatırımlarla şüphesiz yılda bir milyon ton ham petrol işleme ve 7 milyon ton rafinaj kapasitesine sahip NIS'i Orta Avrupa'nın en büyük petrol işleme ve rafinaj merkezi yapmayı ve ayrıca bunlarla Avrupa Birliği ülkeleri olan Bulgaristan, Romanya ve Macaristan'ın enerji sektörlerine yayılmayı da planlıyor. İşte bu bakımdan da NIS satın alımı çok önemli bir başarı.

Diğer yandan, Rusya'nın Sırbistan ile imzaladığı paket anlaşmanın bizi de ilgilendiren bir başka yönü de var. Bu da aynı paket içinde Rusya ve Sırbistan'ın içinde bizim de yer aldığımız Nabucco projesine rakip olacak Güney Akım Doğalgaz Hattı'nın inşası ile ilgili son derece önemli bir anlaşma.

Bu anlaşmaya göre, Sırbistan ve Rusya, Rusya'nın Karadeniz kıyısında başlayıp denizaltı hatları ile Bulgaristan'ın Burgaz Limanı'na bağlanacak olan bu hattın buradan Sırbistan'a geçecek 400 kilometrelik bölümünü inşa etmeye karar vermiş bulunuyorlar. 2015 yılında tamamlanması planlanan ve yılda 10 milyar metreküp kapasiteye sahip bu bölüm, buradan da İtalya'ya bağlanacak. Başka bir kol ise Avusturya'ya uzanacak.

Hattın Sırbistan bölümüne ilaveten Rusya NIS'e ait Macaristan-Romanya sınırlarına yakın Banatski Davor'da bulunan yer altı doğalgaz deposunun kapasitesini 300 milyon metreküp civarına yükseltecek. Böylece bu depo

Avrupa'nın en büyük doğalgaz depolarından birisi haline gelecek.

Anlattığımız anlaşmayla şüphesiz Balkanlar'daki Rusya-Sırbistan işbirliği eksenini güçlenirken bu da şüphesiz en çok Rusya'nın işine yarayacak, Rusya böylece Balkanlar'daki nüfuz ve ağırlığını artırmış olacak. Ayrıca NIS ve diğer yatırımlarla Avrupa Birliği'ne nüfuz etme imkânını elde edecek.

Rusya-Sırbistan anlaşması işte bu kadar önemli...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kassamlar, saldırı ve çare...

Fikret Ertan 2008.12.30

İsrail, Gazze'ye yaptığı ve yapmakta olduğu şiddetli ve ağır hava saldırıları ile ne yapmak istiyor? Bu soruya İsrail'in Güney Kuvvetleri Komutanı Yoav Glant'ın şu açıklamasıyla cevap vermek mümkün.

Şöyle diyor general bu konuda: 'İsrail ordusunun zayıyatını asgaride tutup düşmanın zayıyatını azamiye çıkarırken düşmanın silah kapasitesini onlarca yıl geriye atmaya çalışmak.'

Bu genel cevabın ana unsuru olan 'düşmanın silah kapasitesini onlarca yıl geriye atmak' ile kastettiği de öncelikle Hamas ve alakalı grupların elinde bulunan roket kapasitesini mümkünse tamamen yok etmek, edemediği takdirde bu kapasiteyi geriletmek elbette.

Esasen tek cümlede belirtmek gerekirse İsrail'in saldırılarının amacı Gazze'den İsrail'in güneyine atılan roket ve havan ateşine son vermek. Bunun için de Hamas kadrolarının yanı sıra roket yapımında kullanılabilecek her yeri Amerika'dan yeni aldığı akıllı bombalarla vurup duruyor. Bu bakımdan saldırıların seçimle, Amerika'daki geçiş dönemiyle ya da Hamas'ı teröre zorlamakla falan yakın alakası yok. Kaldı ki, İsrail, Hamas'ı niye teröre zorlasın; bundan en çok zararı kendisi görmeyecek mi? Bırakın İsrail'i, herhangi bir ülke kendisine zarar verebilecek bir şeye tevessül eder mi?

Bugün İsrail'in baş hedefi olan bu roketler yaklaşık 10 kilogramlık savaş başlığı taşıyan basit ve ilkel silahlar. Gazze'deki çeşitli metal atölyelerinde imal ediliyorlar. Ana gövdeleri çelik boru, kanatları bu gövdeye kaynatılan metal plakalar, patlayıcı başlığı basit patlayıcılardan meydana gelen ve son derece basit füzelerle donatılan bu roketlerin bir adı da var: Kassam ya da Kassım füzeleri. Kassım adı da 1930'larda İngiliz manda yönetimine karşı ilk Filistin direniş hareketini organize eden ve 1935'te öldürülen merhum Şeyh İzzettin Kassam'dan geliyor.

Kassamlar sahneye 2000 yılının sonlarına doğru patlak veren İkinci İntifada sırasında çıkmış ve o tarihten bu yana binlercesi İsrail topraklarına atılmış bulunuyor. Aklımda kaldığı kadarıyla Gazze'den İsrail topraklarına bugüne kadar 8-9 bin civarında Kassam ve havan mermisi atılmış bulunuyor. Zayıat bakımından ise dünkü de dahil İsrail'in zayıyatı 12-13 ölü, yüzlerce yaralı. Füzeler çerçevesinde İsrail'in son 4-5 yılda Filistinlere karşı yaptığı operasyonlar sonucunda da en 2.000-3.000 arası kişi ölüürken binlercesi de yaralanmış bulunuyor.

İsrail, Gazze'ye operasyon yapmakta geçen cumartesi gününe kadar o kadar istekli de değildi; ancak roket ateşini bir türlü kesemediği ve roketlerin menzili ve etkinlikleri arttığı için operasyona karar vermiş bulunuyor.

Esasen İsrail, Kassam roketleri ya da benzeri kısa menzilli füzelere karşı operasyon yapmaya gerek kalmayacak teknolojik çözümü de çoktandır arıyor da. Bu bapta mesela Demir Kubbe ve Davud'un Sapanı adlarıyla anılan

iki çok önemli füzesavar sistemi üzerinde çalışıyor. Ancak bu sistemlerin tamamlanıp operasyonel hale getirilmeleri için de her şey yolunda gittiği takdirde en az iki-üç yıl gerekiyor.

Son saldırıların da ortaya koyduğu gibi ne İsrail'in güneyinde yaşayanların ne de İsrail genelkurmayının bu iki-üç yılı daha bekleyecek hali kalmamış, son operasyon için işte bu yüzden düğmeye basılmıştı.

Bu yazı operasyon için geline süreci anlatmaya çalışan, konuyu soğukkanlı ve akıllı bir tarzda açıklamaya çalışan bir yazı. İsrail'i kınamak, lanetlemek ise başka bir konu elbette.

Son söz: İsrail operasyonunun durması, Filistinlilerin kanının daha fazla dökülmemesi, daha fazla acı çekmemeleri isteniyorsa, bunu isteyen sorumlu ve yetkililer ne yapıp yapıp Hamas ve diğerlerini roket ateşine son verme konusunda bir an önce ikna etmeliler; zira bu olmazsa daha çok kan dökülür, daha çok acılar yaşanır.

Hamas açısından acı, katlanması zor bir şey; ama bugünkü şartlarda bundan başka bir çare yok ne yazık ki...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İsrail'in Kassam çıkmazı...

Fikret Ertan 2009.01.01

İsrail Savunma Bakanı Ehud Barak, geçen yıl tam bu günlerde Tel-Aviv'deki bir güvenlik konferansında, "Kassam ateşine son verme amacımıza henüz ulaşamadık. Bu yol çok uzun bir yol. Gazze'deki durum zor ve karışık.

Ancak, geçmişte karşı karşıya kaldığımız problemlere nasıl çözüm bulduysak buna da muhakkak bulacağız. Konu üzerinde durmadan çalışıyoruz." diye konuşmuştu.

Bu konuşmada Barak'ın Kassam tehdidine karşı kastettiği çözüm de elbette iki boyutlu bir çözümdü: Askerî ve teknolojik...

İsrail, son yıllarda Kassamlara karşı sınırlı hava ve kara saldırılarıyla çözüm bulmaya çalıştı; ancak bunlarda başarılı olamadığı, Kassam ateşini durduramadığı için bugün 5 gün önce başlattığı 'Dökme Demir' operasyonu bu defa probleme kesin ve tam çözüm arıyor. Son 5 günde 400 civarında hava saldırısı ve denizden hücum botlarından açtığı ateşle de desteklenen bu son operasyon da şu yazıyı yazdığımız dün öğle saatleri itibarıyla Kassam ateşine son vermeyi başaramamış bulunuyor.

Nitekim, dün öğle saatlerine kadar İsrail topraklarına 10'a yakın Kassam roketi atılmıştı. Üstelik bu roketler artık İsrail'in bugüne kadar güvenli gördüğü Ber-şiba, Aşdod, Aşkelon, Kiryat Malaç gibi Gazze'den yaklaşık 40 km uzağına kadar da ulaşmış bulunuyorlar. Şüphesiz Kassam ya da benzerlerinin ulaştığı bu menzil, İsrail'i daha tedirgin ve rahatsız etmiş bulunuyor; zira Aşdod, Aşkelon gibi limanlarda İsrail'in rafineri, kimya depoları gibi önemli ekonomik tesisleri var. Bu bakımdan İsrail'in kendi açısından Kassamlara karşı muhakkak bir çözüm bulması şart. Ancak, devam eden ağır hava bombardımanına rağmen bu bir türlü gerçekleşmiyor.

Diğer yandan, İsrail teknolojik çözüm konusunda ise hâlâ çalışıyor. İsrail Savunma Bakanlığı, kısa menzilli roket ya da füzelere karşı korunma ve önleme imkânını sağlayabileceğini düşündüğü yeni bir sistem üzerinde geçen

yıl karar kılmış ve siparişi vermişti.

Bu sistem 'Demir Kubbe (Kipat Barzel)' adıyla biliniyor ve İsrail'in önemli savunma sanayii kuruluşlarından Rafael tarafından geliştiriliyor ve söylendiğine göre şöyle çalışması planlanıyor:

"Demir Kubbe, Elta Systems adlı kuruluşun geliştirdiği özel bir radar sistemi vasıtasıyla atılan roketi havada iken hedef olarak tespit edecek, sonra hedefi, fırlatacağı önleyici roketiyle havada yok edecek. Bu önleyici roket, Kassamların saniyede 300 metre kadar olan hızından daha hızlı bir roket olacak. Buna ilaveten söz konusu roket, Kassam ya da benzeri roketleri havada en yüksek noktada saf dışı edecek şekilde tasarlanacak. Bunun sebebi, düşman roketlerin muhtemel kimyasal ya da biyolojik başlıklarını emin bir mesafede yok edip bunların verebileceği zararları asgariye indirmek."

Sistemin hedef tespit sürecinin bir saniyeden az bir sürede gerçekleşeceği, bu suretle önleyici roketin ikinci bir saniyede hedefi bulacağı ve yok edeceği bugünden söyleniyor. Ancak bu arada önleyici roketlerin çok pahalı olacağı (tek bir roketin atışı 30.000-40.000 dolar civarında) ve bu yüzden sistemin boş araziye düşeceği anlaşılan roketlere karşı kullanılmayacağı, böylece maliyetlerin aşağıda tutulacağına da bugünden işaret ediliyor.

Hayata geçirildiğinde 'Demir Kubbe' işte böyle çalışacak. Ayrıca, buna ilaveten İsrail hükümetinin lazer esaslı Skyguard ve Davud'un Sapanı adlı başka sistemler üzerinde çalıştığı da biliniyor. 'Demir Kubbe' tam anlamıyla ne zaman hayata geçecek, henüz kesin olarak bilinmiyor. Bu konuda 2 yıl diyen de var, 5 ya da 7 yıl diyen de. Skyguard'ın ise gerekli malî fonların sağlanması halinde yaklaşık iki yıl içinde faal olabileceği tahminleri yapılıyor.

İsrail'in Kassam ve benzerleriyle karşı karşıya bulunduğu zor durum özetle böyle. Askerî çözümde (yapmadığı sadece kara operasyonu kaldı) bugüne kadar amacına ulaşamayan, teknolojik çözümde ise yıllara ihtiyacı olan İsrail, çoğu kimsenin farkında olmadığı işte böyle bir çıkmazın içinden çıkmaya çalışıyor. Bakalım çıkabilecek mi?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Irak'ın petrolü...

Fikret Ertan 2009.01.04

Irak herkesin bildiği gibi bir ham petrol devi. İspatlanmış petrol rezervlerinin Suudi Arabistan ve İran'ın rezervlerine çok yakın olduğu, bir fark varsa da bunun çok küçük olduğu söyleniyor.

Bugünkü bilgilere göre Irak'ın ispatlanmış rezervleri 115 milyar varil civarında; ama uzmanlar gerçek rezervlerin bunun iki katından fazla olduğuna işaret ediyorlar.

Bu ve başka görüşler, tahminlerin ışığında henüz bulunmamış, çıkarılmamış rezervler bakımından Irak'ın dünya petrol rezerv şampiyonu olduğunu söyleyenler de var.

Irak'ın rezervlerinin büyük bölümü süper dev sahalar denen şu bölgelerde bulunuyor: Kuzeyde Kerkük, İran sınırındaki Mecnun, güneydeki Kuzey ve Güney Rumeyla, Basra'nın batısındaki Batı Kurna, güneydoğudaki Zübeyr, Nahr Umr ve Doğu Bağdat. Bu sahalar en az 5 milyar varil civarında rezervlere sahip sahalar. Bunlara ilaveten Irak'ın bir milyar varil civarında rezervlere sahip 22 dev sahasının da olduğu tahmin ediliyor. Üstelik bu sahalardan çıkarılacak ham petrolün varil başı maliyetinin de 1-2 dolar civarında olacağı tahmin ediliyor.

İşte bu dev ham petrol potansiyeline sahip Irak önemli rezervlere sahip petrol sahalarını bir an önce işletmeye alıp bunlardan çıkacak petrol ile Irak'ın bugünkü üretim miktarı olan günde 2,5 milyon varili önümüzdeki birkaç sene içinde iki katına çıkarmayı planlıyor. Bunu da söz konusu sahaları ve başkalarını ihale yoluyla büyük şirketlerle anlaşarak yapmak istiyor.

Nitekim, bu ihalelerden birisi geçen yılın son günü Irak Petrol Bakanı Hüseyin Şehristani tarafından Bağdat'ta yapılan bir basın toplantısında dünyaya duyuruldu. Şehristani, bu bağlamda

11 petrol ve doğalgaz sahasının bakanlığının hazırladığı hizmet sözleşmelerine göre tam anlamıyla geliştirileceğini açıkladı.

Mecnun ve Batı Kurna İkinci Aşama sahaları bu sahaların başta gelenleri. Diğerleri ise, Halfaya, Doğu Bağdat, Garrafa, Kayara, Necme, Bedrah, Kifil, Batı Kifil, Mircan, Diyala Eyaleti'nde bir grup saha ve Basra-Siba doğalgaz sahası.

Bakan Şehristani bu sahalarla ülkesinin ham petrol üretiminin üç-dört yıl içinde 2,5 milyon varil artacağını söylerken bu sahalarla ilgili sözleşmelerin de bu yılın sonlarına doğru tamamlanacağını da açıklamış bulunuyor.

Bu sahalarından üçü Irak, İran ve Kuveyt'in ortak sahip oldukları önemli sahalar. Bunların işletmeye alınmaları için de ortak anlaşmalara varılması gerekiyor, ki bu konuda herhangi bir problemin çıkma ihtimali de neredeyse sıfıra yakın durumda. Kısacası bu sahalarla ilgili bir problem bulunmuyor.

Esasen, Irak Petrol Bakanlığı ülkenin petrol sahalarının geliştirilmeleriyle ilgili ilk ihaleyi geçen yıl haziran ayında açmıştı. Sekiz önemli petrol sahasının geliştirilmesini uzun vadeli sözleşmelere dayandırmak isteyen bu ihalenin sonuçlarının bu yılın ortalarına doğru açıklanması bekleniyor. Bugün sözünü ettiğim ikinci ihaleyle ilgili sözleşmelerin ise bu yılın sonlarına doğru sonuçlanacağı tahmin ediliyor.

Irak'ın büyük şirketlerle yaptığı sözleşmelere gelince; bunlar hizmet sözleşmeleri şeklinde yapılıyor. Sözleşmelerle taraf şirketin sadece yaptığı iş, gördüğü hizmetin bedeli ödeniyor; bu şirketlerle üretim ortaklığı gibi şirketlere bir tür imtiyaz tanıyan haklar tanınmıyor. Kısacası, ilgili sahalar Irak'ın kontrolünde kalıyor. Şüphesiz şirketler bu tür sözleşmelere sıcak bakmıyorlar; ancak Irak da sahalarını şirketlere sadece kendi şartlarıyla vermek istiyor. Bu bakımdan Irak petrolleri için 'Amerikalılara gidiyor, yabancılar eline geçiriyor' gibi basit ve ucuz söylemlerin hiçbir anlamı bulunmuyor.

Irak petrolleri Irak'ın ve öyle de kalacak. Bu bağlamda son söz: 'Hani komploculara göre, Irak Savaşı Irak petrolü için yapılmıştı ve Amerika petrolü Irak'a bırakmazdı?'

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Onbirinci günde durum

Fikret Ertan 2009.01.06

Bugün İsrail'in Gazze ve Hamas'a karşı başlattığı 'Dökme Demir' denen acımasız askerî operasyonunun 11. gününe girilmiş bulunuluyor. 27 Aralık'ta ağır hava bombardımanı ile operasyonun ilk perdesini açan İsrail, geçen cumartesi gecesinde başlattığı kara saldırısıyla ikinci perdeyi de açmış bulunuyor.

Kara saldırısı cumartesinden bu yana 200-300 kadar tank, zırhlı personel taşıyıcısı, özel zırhlı buldozerler ve 155 milimetrelilik ağır topçu ateşi ile halen devam ederken, sınıra yığılan 20 bin kadar askerin bir kısmı da hem topçu ve hem de uçak ve helikopter desteğinde Gazze içlerinde ilerliyor.

Son haberlerden İsrail birliklerinin Gazze içlerinde kuzeyden, güneyden ve doğudan ilerledikleri, yerleşim yerlerine çok yaklaştıkları; ancak buralara girmemeyi tercih ettikleri anlaşıyor. İsrail ordusu, böyle davranarak ve Gazze'yi üçe bölerek Hamas'ın lojistik ve takviye güç imkânlarını ortadan kaldırmayı, Hamas güçlerini tecrit ederek imha etmeyi, sonuçta son tahlilde roket ateşine böyle son vermeyi hedefliyor. Bunda ne kadar başarılı oluyor, bilmiyoruz; zira İsrail Yüksek Mahkemesi kararına rağmen İsrail ordusu, savaş bölgesine gazeteci sokmuyor. Bu bakımdan savaş bölgesinde ne olup bittiğini hiç kimse tam anlamıyla bilmiyor. Yalnız bildiğimiz bir şey var; o da muazzam bombardımana rağmen Hamas'ın dün İsrail içlerine 10 kadar roket atmayı hâlâ başarabiliyor olması.

İsrail ordusu, muazzam ateş gücüyle karadan, hava kuvvetleri sürekli ve ağır bombardımanla havadan ve Gazze açıklarındaki İsrail donanması denizden toplanarak Gazze'yi döverken, buradaki insanlara nefes aldırılmazken Hamas güçleri roket atışlarının dışında ne yapıyor, İsrail ordusuna nasıl karşı koyuyor, ne kadar etkili olabiliyor, bunları da elbette bilmiyoruz.

Ancak, İsrail'in korkunç ateş gücüne Hamas'ın sadece otomatik piyade tüfekleri, RPG roketatarları, hafif havanlar ve mayınlarla ve sürpriz taktiklerle karşı koymaya çalışacağını çoktandır biliyoruz. Hamas, çoktandır hazır olması gereken İsrail saldırısına (Ki İsrail'in 6 aydır planladığı artık ortaya çıkmış bulunuyor. Ayrıca o zaman İsrail'de seçim ortamı falan da yoktu.) işte bu güç ile cevap vermeye çalışacak. Sonuç ne olur, yine bilmiyoruz elbette; ancak kâğıt üzerinde Hamas'ın bu gücünün İsrail'in saldırılarını durdurmaya yetmeyeceği de aşikâr.

Onbirinci güne girerken askerî durum bilebildiğimiz kadarıyla böyle ve bu durum daha da ağırlaşarak bir süre daha devam edecek. Bir tahmin yapmamız gerekiyorsa, biz bu durumun bir hafta, on gün kadar devam edeceğini düşünüyoruz.

Askerî cephede durum böyleyken diplomatik cephede ise birtakım girişimlere, hareketlenmelere de şahit oluyoruz. Nitekim, bu cephede Avrupa Birliği'nin bir teşebbüsü var. Dün Kahire'de Mısır Devlet Başkanı Hüsnü Mübarek ve diğer Mısırlı yetkililerle bir araya gelen Çek Dışişleri Bakanı Karel Schwarzenberg başkanlığındaki heyetin bugün İsrail'i de ziyaret etmesi bekleniyor. Bu heyet, derhal ateşkes istiyor; ancak İsrail buna 'hedeflerime ulaşmadan olmaz' diyor. Ayrıca, bugün Fransa Devlet Başkanı Nicolas Sarkozy de ateşkes amaçlı olarak bölgeye geliyor.

Burada bir kere daha hatırlatalım; İsrail, saldırılarını roket ateşinin derhal durdurulması şartına bağlamış bulunurken bunun mutlaka garanti altına alınmasına da milletlerarası camiadan talep ediyor, mesela bu bağlamda Gazze'ye yapılan kaçakçılığın durdurulmasını, sınırın daha iyi kontrol edilmesini ve tünellerin kalıcı şekilde devre dışı bırakılmasını istiyor.

Savaş, saldırı ve diplomatik teşebbüsler olurken Gazze halkı da çaresizlik içinde kıvranıyor, hayatta kalmaya çalışıyor ve dünyadan medet bekliyor ve bu medet, ne yazık ki hâlâ gelmiş değil.

İsrail saldırısının 11. gününde durum ne yazık ki işte böyle...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Philadelphi Koridoru

Gazze Şeridi ile Mısır'ın Sina Yarımadası arasında stratejik tampon bir bölge bulunuyor. Sina'dan Gazze'ye ve tersine geçişlerin yapıldığı yaklaşık 14 kilometre uzunluğunda, bir küsur kilometre genişliğindeki bu sınır bölgesinin bölgeyle ters düşen tuhaf bir adı var: Philadelphi Koridoru ya da Philadelphi Yolu...

Bu bölgeye bu adı veren de İsrail. Yaklaşık 20 yıldır bölge bu adla anılıyor, milletlerarası kayıtlarda da bu adla geçiyor.

Tuhaf adın menşei de belli değil. İsrail kaynaklarından bazıları bu adın İsrail askerî bilgisayarları tarafından yaklaşık 20 yıl kadar önce rastgele konulduğunu, bazıları da adın zamanında bölgede görev yapan bir askerî birliğinin kod adından alındığını söylerlerken, bazı Filistin kaynakları adın eski Yunan mitolojisindeki Delphi kehanet tanrısı ile ilgili olabileceğine işaret ediyorlar.

Bu tuhaf adı taşıyan koridor yüzünden İsrail, Mısır ve Filistin yönetimi arasında yaklaşık dört yıl önce çok ciddi tartışmalar yaşanmış, uzun ve çetin görüşmeler sonunda İsrail bu koridorun tam kontrolünü Mısır ile yaptığı bir anlaşmayla bu ülkeye devretmişti. Yapılan bu anlaşmaya göre, koridor Sina tarafından mevcut polis gücüne ek olarak hafif silahlarla donatılı 750 polisten müteşekkil bir Mısır güvenlik gücü tarafından kontrol edilecek, bu sayede Gazze'ye yapılan her türlü kaçakçılık önlenecek, Mısır-Gazze sınırı bir uçtan öteki uca tam güvenliğe kavuşturulacaktı. Mısır bunu da yaptığı anlaşmayla taahhüt de etmişti.

Bu takviye edilmiş Mısır güvenlik gücü, koridor boyunca Eylül 2005'te konuşlanmaya başladı ve sonrasında koridorun kontrolünü, burasını 38 yıl önce ele geçiren İsrail ordusundan devraldı. Ancak İsrail koridorun kontrolünden vazgeçerken koridor içinde yer alan Refah sınır kapısını bir süre daha kontrol etti, sonunda da Mısır ve Avrupa Birliği ile yaptığı anlaşmayla Refah kapısının kontrolünü belli şartlarla bunlara bıraktı. Bu şartların başında da kapının kontrolünün her yere yerleştirilecek ve İsrail makamlarına da bağlanacak kamera sistemiyle tam anlamıyla kontrol edilmesi geliyordu.

Avrupa Birliği'nin 'EU BAM Refah' adıyla başlattığı ve 70 kadar Avrupalı gözlemcinin görev yaptığı bu gümrük kontrol misyonu Hamas'ın Gazze'de kontrolü Haziran 2007'de ele geçirmesine kadar iyi-kötü devam etti; ancak bu tarihten sonra askiya alındı ve bugüne kadar da bir daha devreye giremedi.

Esasen, 3 yıl kadar önce bu köşede söz ettiğim, Gazze ile ilgili konuşanların bihaber oldukları Philadelphi Koridoru'dan bugün burada yine uzun uzadıya söz ediyorum; zira bu koridor bugün bütün hızıyla ve acımasızlığıyla devam eden İsrail saldırısının Gazze'den atılan Kassam roketleriyle birlikte en önemli gerekçelerinden de birisi.

İsrail, koridor kontrol edilemediği için silah, roket ve malzemelerin bu koridordan tüneller vasıtasıyla Gazze'ye sokulduğunu söylüyor ve televizyon seyreden herkesin gördüğü gibi F-16 uçaklarından atılan özel bombalarla koridora paralel kazılan tünelleri defalarca bombalayıp duruyor ve bu suretle herhangi bir ateşkesten önce bu tünelleri mümkün olduğu kadar imha etmeye çalışıyor.

İsrail bu askerî yola ilaveten koridoru, varılacak kısa ya da uzun vadeli bir ateşkesin ya da kalıcı bir anlaşmanın ana unsurlarından birisi olarak şimdiden telaffuz edip bunu anlaşma şartlarından birisi olarak sunmayı da planlıyor. Esasen, bugün gündemde olan Mısır ve Fransa tarafından hazırlanan ve Amerika'nın da desteklediği geçici ateşkes planının bir yerinde bu koridor ve tüneller de yer alıyor. Nitekim, daha şimdiden Fransa ve Amerika'nın Mısır ile koridor boyunca istihkam mühendisleri ve tünel uzmanlarının konuşlandırılmaya başlanması konusunu konuşmaya başladıkları bildiriliyor.

Philadelphi Koridoru nasıl olsa bir gün (biz bir hafta içinde diyoruz) sona erecek saldırıdan sonra bütün diplomatik çabalarda önemli bir yer tutacak. Biz hem ilgilenenler öğreysin hem de Türk diplomasisine faydası olsun diye bugünden bu konuyu ele almış bulunuyoruz kısacası...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Roketler ve tüneller...

Fikret Ertan 2009.01.11

İsrail, Gazze'ye dönük saldırısında başlangıçtan bu yana iki net askerî amaca ulaşmaya çalışıyor: Gazze'den İsrail içlerine yapılan roket saldırılarına son vermek ve Hamas'ın silahlanmasını sağlayan Philadelphi Koridoru'ndaki tünelleri yok etmek.

Bugün 16. gününe giren saldırısında İsrail, birinci amacına hâlâ ulaşabilmiş değil; zira Hamas ve bağlantılı gruplar saldırının başından bu yana sayısı giderek azalmakla birlikte hâlâ İsrail'e roket atmayı başarabiliyorlar. Nitekim, dün sabah saatleri itibarıyla en az 6 roket İsrail topraklarına düşmüştü. Önceki gün bu sayı 30 civarındaydı. Üstelik bu roketler 40 kilometre kadar içlere Aşdod, Aşkelon ve Bir-Şiba gibi şehirlere de ulaşmış, hatta Hamas'a göre Tel-Aviv'e 27 kilometre uzaklıktaki Tel Nat adlı önemli bir İsrail askerî hava üssü de roketlerin hedefi olmuştu.

İsrail, bu roketlerin hâlâ yağmaya devam etmesinden ve menzillerinin artmasından dolayı şüphesiz çok rahatsız ve endişeli; böyle giderse bir gün bu roketlerin İsrail'in nükleer merkezi Dimona'yı bile menzil içine alabileceklerinden korkuyor. Bugün devam etmekte olan saldırısıyla hem mevcut ve hem de geleceğe dönük roket tehditlerini bugünden önlemeyi amaçlıyor. Bugüne kadar başarılı olamadığı bu konuda önümüzdeki günlerde ne kadar başarılı olacak, şüphesiz bilemeyiz.

İkinci önemli tehdit olan tüneller konusunda ise İsrail, saldırının başından bu yana Mısır-Gazze sınırındaki Philadelphi Koridoru'nda bulunan tünelleri havadan F-16'larla sürekli bombalıyor. Kullanılan bombalar da Amerika'dan aldığı özel sığınak delici bombalar elbette. Bunlar hem patlayıcı ile imha etkisi ve hem de titreşim ve şok dalgaları meydana getirerek tünellerin çökmesini sağlayabilecek bombalar.

İsrail, bu bombalarla bugüne kadar ne kadar tüneli yok etti, ne kadarını edemedi, yine bilmemize imkân yok. Zaten bu konuda bombalanan yerleri bizzat görmeden, kontrol etmeden bir şey söylenemez.

Esasen, söz konusu tünellerin sayısı da, kesin yerleri de bilinmiyor. Bazı kaynaklar sayının 300 civarında olduğunu söylerlerken, bazıları bu sayıyı 1.000 civarına kadar da yükseltiyorlar. Bu tüneller ambargo ve abluka altında inleyen Gazze'nin adeta can damarları. Buralardan şüphesiz Gazze için gerekli olan her türlü madde geliyor. İlaç, gıda maddesi, sigara, inşaat malzemeleri ve hatta canlı hayvan bile. Geçen Kurban Bayramı'nda kurbanlık koyunların bile bu tünellerden geçirildiğini ben televizyonlarda izlemiştim. Şüphesiz bu hayatî maddelerin yanı sıra bu tünellerden Gazze'ye silah ve mühimmat da giriyor. Zaten bunların başka bir yerden sokulmalarına imkân yok; zira deniz ve kara sınırları İsrail'in tam kontrolü altında bulunuyor.

İşte bu yüzden İsrail son saldırısıyla bu tünelleri elinden geldiği kadar imha etmeye, saldırı sonrasında da bu tünellerle ilgili kontrol işini milletlerarası camiaya havale etmeye çalışıyor. Nitekim bu konuda bu camiayı da şimdiden yanına almış bulunuyor; zira BM Güvenlik Konseyi'nin emredici olmayan, taraflara sadece ateşkes çağrısı yapan 1850 sayılı kararında da kanun dışı silah ve mühimmat kaçakçılığının önlenmesi yolunda güçlü bir ifade de yer alıyor. Üstelik bu ifade, ateşkes çağrısı ifadesinin tamamlayıcı bir unsuru olarak takdim ediliyor.

Bu karara ilaveten halen görüşülmekte olan Fransız-Mısır ateşkes anlaşması teklifinde de sınır kontrolü, silah ve mühimmat kaçakçılığının önlenmesi (yani tüneller meselesi), bunun bir milletlerarası güç tarafından denetlenmesi gibi çok önemli bir unsur da bulunuyor ve bu konuda İsrail istekli, Mısır mütereddit görünürken Hamas silahlanmasına set çekeceği için retçi bir tavır takınmış bulunuyor.

Kısacası, roketler ve tüneller, saldırı sürecinde olduğu gibi saldırı sonrasında da varılacak herhangi bir anlaşmanın ana unsurları olacaklar.

Roketler ve tüneller işte bu kadar önemli...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Amerika'nın İran operasyonları...

Fikret Ertan 2009.01.13

Bush yönetimi İran'ın nükleer programını ciddi bir tehdit olarak gördüğü için bu tehdidi bertaraf edebilmek amacıyla aleni ya da gizli pek çok faaliyette bulunuyor.

Aleni olanlar arasında İran'a BM tarafından müeyyideler konmasının temini ve bunların sıkı takibi var. Nitekim, bu bapta BM, Amerika ve diğer güçlerin teşebbüsleri sonucu İran'a karşı bugüne kadar üç müeyyide kararı almış bulunuyor. Ancak bunlar da İran'ı yolundan çevirmeye yetmemiş görünüyor.

Amerika bu BM müeyyide kararlarına ilaveten kendi müeyyideleri ile de İran'ı nükleer programının uranyum zenginleştirme bölümünden vazgeçirmeye çalışıyor. Mesela bu bapta kendi mali sistemini kullanarak ve bununla diğer ülkelere baskı yaparak İran'ı mali yönden tecrit etmek için elinden geleni yapıyor.

Diğer yandan İran'ın nükleer programını durdurmak ya da sekteye uğratmak için Amerika'nın birtakım gizli, örtülü operasyonlar yaptığı ve yapmakta olduğu da muhakkak. Bunları şüphesiz bilmenin imkânı yok. Ancak arada sırada medyaya sızan birtakım haberlerden, bilgilerden, yazılardan bu konularda bazı şeyler de öğreniyor da değiliz.

Buna en son örnek birkaç gün önce New York Times gazetesinde David Sanger imzalı haber-yorum yazısı. Yazarın 15 ay kadar süren araştırmaları sonucu kaleme aldığı uzun yazısının özeti şöyle: İsrail, Amerika'dan İran'a karşı yapacağı saldırıda kullanmak üzere yeni nesil sığınak delici bombalardan istemiş; Amerika'dan Irak üzerinden uçuş izni almaya çalışmış ve havadan yapacağı harekât için havada yakıt tazeleme imkânları aramış. Başkan Bush bu talepleri tereddütsüz reddetmiş; ama diğer yandan İsrail'i memnun etmek için bu ülkeye İran'a karşı yeni örtülü operasyonlar için yetki verdiğini de söylemiş.

Bu operasyonlar tabiatları icabı gizli ve açığa çıkması neredeyse imkânsız operasyonlar: Bu bakımdan bunların teknolojik operasyonlar olma ihtimalinin yüksek olduğunu belirtip biraz geriye gideceğiz bugün; zira biz bu konuda geçen şubat ayında bu köşede yine New York Times'ın güvenlik ve istihbarat konularında uzman yazarlarından James Risen'in 2006 yılında çıkan 'Savaş Durumu: CIA ve Bush Yönetiminin Gizli Tarihi' adlı kitabından söz etmiş, Risen'in bu kitabında CIA ve İsrail gizli servisi MOSSAD'ın birlikte İran'ın nükleer programını sabote etmek için bazı fikirler, projeler geliştirdiklerini bildirdiğine işaret etmiştik. Bunlar da şöyleydi:

Mesela özel elektromanyetik cihazlarından faydalanma. Yapılan planlara göre bu özel cihazlar İran'a gizlice sokulacak ve bunlarla İran'ın ana nükleer merkezlerine giden elektrik hatlarında zincirleme reaksiyonlara yol açılacak ve sonunda meydana gelecek kısa devrelerle kilit bilgisayarlar devre dışı bırakılacaktı. Risen'e göre, MOSSAD elemanları İran'daki ajanları vasıtasıyla bu özel elektromanyetik cihazları İran'a gizlice sokmayı CIA'e teklif etmişlerdi. Ancak, bu plan birtakım teknik problemler yüzünden hayata geçirilememiş.

Bu konuda bir başka proje de Merlin Operasyonu denen proje. CIA bu projeyle 1990'lı yıllarda Amerika'ya iltica eden önemli bir Rus nükleer mühendisi kullanarak İran'a yanlış nükleer bomba planı verip bununla nükleer silah projesini durdurmayı hedeflemiş; ama bu da fiyaskoyla sonuçlanmış.

CIA ve MOSSAD'ın İran projelerinin bir kısmını kitabıyla açıklayan James Risen'e gelince; başı bir süreden beri belada, Bush yönetimi bir federal mahkemeden çıkarttığı celp kararıyla Risen'in mahkemeye gelip bu bilgileri kimden aldığını söyletmeye çalışıyor. Milli güvenlik mülhazalarıyla bir tür ambargo konan bu konu hangi aşamada bilmiyoruz. Risen'in gazetesinde bile bu konuda bir bilgi verilmiyor.

Amerikalı gazetecilerin bile başını belaya sokan İran'a dönük örtülü operasyonlar, yalanlanmayan son haberin de ortaya koyduğu gibi bugün de çeşitli şekillerde muhakkak devam ediyor kısacası.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Saldırıda 20. gün: Hamas ayakta, İsrail ise zorlanıyor...

Fikret Ertan 2009.01.15

Bugün İsrail'in Gazze ve Hamas'a karşı başlattığı acımasız saldırının 20. günü. Bugün de büyük ihtimalle saldırılar havadan, karadan ve denizden devam ediyor olacak.

Haberlere göre, önceki gece havadan yapılan saldırılar 60 civarındaydı. Dün de ikinci saatleri itibarıyla en az 20 kadar saldırı yapılmıştı. Ayrıca top ateşi de bütün yoğunluk ve ağırlığıyla devam ediyordu.

İsrail Genelkurmay Başkanı Korgeneral Gabi Aşkenazi'ye göre, 19 gün itibarıyla Gazze'ye 2300 hava saldırısı yapılmış bulunuyor. Her saldırıda birkaç uçağın kullanıldığını ve her uçaktan birkaç bomba atıldığını varsayarsak atılan bomba toplamının 20 bine yaklaştığı söylenebilir. Bu sayıya denizden savaş gemilerinden atılan top ve yerden 155 milimetrelilik topçu bataryalarından açılan topçu ateşini ve de tank ateşini de eklersek İsrail'in kullandığı ateş gücünün ne kadar muazzam olduğu kendiliğinden zaten anlaşılır.

Bu ateş gücünün meydana getirdiği hasar, zarar-zıyan ve can kaybı ve yaralı sayısı ise tam anlamıyla bilinmiyor. Vurulan, yıkılan, yanan bina, tesis sayısı herhalde birkaç yüz civarında olmalı. Bunların arasında hükümet binaları, marangoz ve demir atölyeleri, yakıt tesisleri, mezarlıklar, silah depoları olduğu şüphelenilen yerler, tesisler ve elbette sivillerle ait evler de var.

İnsan kaybı bakımından ise ölü sayısı dün bine yaklaşmış, yaralı sayısı ise beş bin civarına ulaşmıştı. Ölenlerin üçte birinin masum çocuklar olduğu da biliniyor. Saldırı dolayısıyla evlerini terk etmek zorunda kalanların da 90 bin civarında olduğu söyleniyor. Bu arada aradan 20 gün geçmesine rağmen hâlâ ulaşılamayan evler olduğu, buralarda ölenlerin cesetlerinin çürümeye başladığı, hâlâ yaşayanlara ise yardımın gidemediği bildiriliyor.

Saldırının ana hedefi Hamas ve kadrolarına gelince; haberlerden İsrail'in 300 kadar Hamas savaşçısını öldürdüğü, yüzlercesini yaraladığı ve bilinmeyen sayıda savaşçıyı da esir aldığı söyleniyor.

Ne var ki, Hamas bu kayıplara rağmen İsrail ordusuna hâlâ direniyor, karşısındaki muazzam güce karşı koyuyor. Bunu da hafif silahlarla yapmaya çalışıyor. Hava, kara ve denizden yapılan bombardımana ve kara operasyonuna rağmen İsrail içlerine roket ateşine de hâlâ devam edebiliyor. Önceki gün 20 kadar roket atmıştı. Dün de bu yazıyı yazdığımız sıralarda sayı 6-7 civarındaydı. Bu roketlerin bir kısmı da yaklaşık 30 kilometre uzaklıktaki Kıryart Şimona'ya ve başka yerlere düşmüştü. Kısacası, İsrail 20 gündür devam eden ağır ve yoğun bombardımana rağmen Hamas'ın roket atma yeteneğini istediği sayı ve seviyeye indirememiş bulunuyor.

Saldırının ilk günlerinde Hamas günde ortalama 60 roket atabiliyordu. Bu sayı son günlerde ortalama 20'ye kadar düşmüş bulunuyor. İşte İsrail'in 20 günlük muazzam bombardımanı sonucu Hamas'ın roket atma yeteneği sadece yüzde 30 kadar azalmış bulunuyor. Bu yeteneği yüzde yüz olmasa bile buna yakın bir yüzdeye indirebilmek için de İsrail'in Gazze'yi tamamen işgal etmesi, Hamas'ın askerî gücünü bertaraf etmesi ve bütün köşe-bucağı arayıp roketleri ve rampalarını bulması ve imha etmesi gerekiyor.

Bu da zaten başarması mümkün olmayan bir iş. Bu bakımdan İsrail ordusu bunu yapmayı planladığı kara harekâtının 3. safhasından kaçınıyor ve daha fazla ileri girmeye mecbur kalmadan ve büyük kayıplara uğramadan konuya diplomatik çözümün bulunması için Gazze şehri kapılarında bekliyor. Tabii bu arada da Gazze ve Hamas üzerindeki baskının sonuç vermesi için bombardımanına da bütün şiddetiyle devam ediyor, böylece 3. safhaya gerek kalmadan saldırısını durdurmak istiyor.

İsrail bu planları yaparken ve gerçekten her anlamda beklemediği kadar zorlanırken Hamas ve Gazze halkı da direniyor, ayakta kalmaya devam ediyor. 20. günün genel tablosu işte böyle...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İsrail'in son hamlesi...

Fikret Ertan 2009.01.18

İsrail ateşkes için baştan bu yana iki şart koyuyor: Gazze'den İsrail'in güneyine atılan roketlere son verilmesi ve Mısır sınırından tüneller vasıtasıyla yapılan silah kaçakçılığının önlenmesi.

İsrail birinci şartı kendisi yerine getirebilmek için 22 gündür Gazze'de neredeyse aklına gelen her yeri bombalıyor, böylece roket ateşini susturmayı hedefliyor. İkinci şart bakımından da özellikle Mısır sınırı boyunca uzanan Philadelphi Koridoru'ndaki muhtemel tünelleri de aynı şekilde ağır bombardımana tabi tutuyor.

İsrail bütün çabalarına rağmen birinci şart ya da hedefine tam anlamıyla ulaşabilmiş değil; zira bu yazıyı yazdığımız gün bile ağır bombardımana rağmen Gazze'den İsrail'e en az 7 roket atılmıştı. İkinci konuda da çeşitli kaynaklar İsrail'in bugüne kadar 250 kadar tüneli imha edebildiğini, ancak 100 kadarının hâlâ herhangi bir zarara uğramadığını belirtiyorlar.

Her iki hedef bakımından durum böyle olunca ve İsrail askerî bakımdan ne yaparsa yapsın bu hedeflerine tam anlamıyla ulaşamayacağını anlayınca bu yöndeki çabalarını başka alanlara yöneltmiş, askerî yöntemlerle tam çözemeyeceğini başka yöntemlerle çözebilme çarelerine başvurmuş bulunuyor.

Bunlardan önemli birisi de Amerika'yı yanına alıp silah kaçakçılığını bu ülkenin ve müttefiklerinin yardımıyla önlemeye çalışmak. Nitekim, İsrail bu konuda adeta bir sürpriz yaparak Bush yönetimiyle yönetimin son mesai günü olan cuma günü gerçekten önemli bir mutabakat zaptı ya da muhtırası (MOU) imzalamış bulunuyor.

Benim de bugün önümde bulunan ve iki buçuk sayfadan meydana gelen bu MOU çok uzun cümlelerin yer aldığı teknik ve hukukî bir metin. Bu konu ile ilgilenenler ve sorumlu olanlar elbette metnin tamamını okuyup hazmetmeli ve bir gün şu veya bu şekilde karşılırlarına çıkacağını düşünerek bir kenara not etmeliler.

Biz ise bu yazının boyutunu ve hacmini aşacağı için MOU'nun sadece önemli noktalarına dikkat çekmekle yetineceğiz bugün. Bunlar da kısaca şöyle:

Amerika, İsrail, Mısır ve diğer bölge ülkelerine kaçakçılığın tespiti ve önlenmesi amacıyla, teknik yardım dahil, askerî ve istihbarat ile lojistik ve eğitim imkanları sağlayacak. Sağlanacak donanım ve eğitim Gazze'nin kara ve deniz sınırlarının gözetlenmesinde kullanılacak.

Kaçak silahların Gazze'ye ulaştığı denizyolları kontrol altına alınacak. Bu amaçla Akdeniz, Kızıldeniz, Aden Körfezi ve Doğu Afrika kıyılarıyla ilgili mevcut düzenlemelerle ya da devreye sokulacak yeni düzenlemelerle kaçakçılığın önlenmesi konusu ele alınacak.

Gazze'ye silah ve patlayıcıların ulaşmaması amacıyla Amerika'nın bölgesel devletlerle olan istihbarat ve güvenlik işbirliği mekanizmaları daha da güçlendirilecek. Bu konuda Amerikan Merkezi, Avrupa, Afrika ve Özel Operasyonlar komutanlıkları üstlerine düşeni yapacaklar.

Amerika bölgesel ve NATO ortakları ile silah ve ilgili malzemelerin kaçakçılığın önlenmesi konusunda birlikte çaba gösterecek.

Bazı önemli noktaları böyle olan MOU önümüzdeki hafta başkanlık koltuğuna oturacak Barack Obama ve müstakbel Dışışleri Bakanı Bayan Hillary Clinton'a anlatılarak ve onayları alınarak hazırlanmış, Obama yönetimini de şimdiden bağlayan önemli bir hukukî belge. Bu belgeyle İsrail hem bugünkü hem de gelecek Amerikan yönetimini Gazze'ye dönük silah ve patlayıcı kaçakçılığının önlenmesinde kendi safına çekmiş ve bağlamış bulunuyor. Üstelik bu konuda NATO ve diğer bölgesel devletlere de davetiye çıkarılmış olunuyor. İsrail'in Amerika ile imzaladığı bu MOU'yu muhtemelen Mısır ile kaçakçılık konusunda varacağı başka bir anlaşma da takip edecek ve işler İsrail ve Amerika'nın istediği şekilde giderse Hamas'ın silahlanma imkanları da büyük ölçüde sınırlanmış olacak.İsrail'in Amerika nezdindeki son hamlesinin anlamı aşağı yukarı böyle...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Anlaşmanın en önemli kısmı

Fikret Ertan 2009.01.20

Global enerji konularını, enerji jeopolitiğini elimden geldiği kadar iyi takip etmeye, bunları bu köşeden sizlere de yansıtmaya çalıştım. Nitekim, bu konularda bu köşede yüzlerce yazım da yer almıştır.

Ne var ki, İsrail'in Gazze saldırıları, ortaya çıkardığı yeni durum ve dinamikler dolayısıyla bugünlerde enerji konularına fazla zaman ayıramadım; özellikle de Güneydoğu Avrupa'yı ciddi biçimde etkileyen, devam etmesi halinde bizi de etkileyecek olan Rusya ile Ukrayna arasındaki doğalgaz krizi konusunda önceki yıllardaki benzer krizleri çok yazmama rağmen bu defa anlattığım gibi yazamadım.

Neyse ki, bu defa bu konuyu yazmama gerek kalmadan kriz de çözülmüş bulunuyor. Haberlerde iki ülkenin başbakanlarının Moskova'da geçen pazar sabahına kadar devam eden zorlu görüşmeler sonunda bir anlaşmaya vardıkları, anlaşmanın bu yazıyı yazdığımız gün imzalanacağı bildirilmişti.

Anlaşma, benim anladığım kadarıyla tarafları en çok uğraştıran fiyat problemini çözmüş bulunurken özellikle Ukrayna Başbakanı Yulia Timoşenko'nun yıllardır büyük mücadele verdiği bir konuyu ise çözüp çözmediği tam anlamıyla bilinmiyor.

Bu konu Ukrayna ile Rusya arasındaki doğalgaz ticaretinde yer alan bir aracı şirket ile ilgili gerçekten çok önemli bir konu. Bu aracı şirket RosUkrEnergo adlı bir offshore şirketi. RUE, esasen başka bir offshore şirketinin devamı sayılır. Bu şirket Türkmen doğalgazını geçmiş yıllarda Ukrayna ve daha sonra Avrupa'ya pazarlayan Ural Trans Gas (EGG) adlı 2001 yılında Macaristan'da kurulmuş bir şirket. 2001 yılı Aralık ayında Gazprom ve Naftogaz ile Türkmen doğalgazının Ukrayna'ya sevkiyatı konusunda aracılık sözleşmesi imzalayan EGG daha sonra medyada çıkan Rus organize suç örgütleriyle ilgisi olduğu yönündeki haberler üzerine şaibeli şirket olarak görülmeye başlanmış ve Rus lider Putin ile zamanın Ukrayna lideri Kuçma'nın Kırım'da yaptıkları zirvede vardıkları mutabakat sonucu faaliyetlerine son verilmiş, iki lider bu şirketin faaliyetlerinin yeni kurulan RUE şirketi tarafından devam ettirileceğini açıklamışlardı.

Putin ile Kuçma'nın 2004 yılı Temmuz ayında Kırım'da yaptıkları zirveden sonra doğmuş olan RUE değişik ve ilginç bir şirket. RUE'nin yüzde 50 hissesi Gazprombank'ın (ki bu banka Gazprom'un bir yan kuruluşu ve kontrol de tabii ki Gazprom'da); geriye kalan yüzde 50'si Raiffeisen Investment adlı şirkete ait. Raiffeisen Investment ise Avusturya merkezli Raiffeisen Bankası'nın bir yan kuruluşu. Rus haber ajansı Interfax'a göre, iki Ukraynalı işadamı Raiffeisen Investment'in hissedarları olarak görünüyor. Bunlardan Dimitro Firtaş yüzde 90, Ivan Fursin adlı diğer işadamı ise yüzde 10 hisseye sahip durumda. Firtaş Ukrayna'da iki kablo televizyonun, bir basketbol takımının da sahibi. Fursin ise Ukrayna eski Devlet Başkanı Leonid Kuçma'nın yardımcılarında Levoçin ile bağlantılı birisi.

RUE, 2005 yılında o zaman da başbakan ve bugün de başbakan olan Timoşenko tarafından 'suç örgütü' olarak ilan edilmiş, Ukrayna gizli servisi SBU'nun şirketle ilgili araştırma-soruşturma açması istenmişti. Bunun ardından da SBU Başkanı Oleksandır Turçhinov şirket hakkında soruşturma açıldığını açıklamıştı. Ne var ki, bu soruşturma daha sonra Turçhinov'un aniden görevden alınmasıyla rafa kaldırılmış ve bir daha bu konudan hiç söz edilmemiş, ayrıca soruşturmayı yürüten SBU ajanı Andriy Kozemyakin de başka bir göreve atanmıştı.

Geçmiş yıllarda burada bazı özelliklerini anlattığım RUE benim okuduğum iki habere göre artık taraflar tarafından devre dışı bırakılmış bulunuyor ve bu husus anlaşmada yer alıyor. Bu ne kadar doğru henüz tam bilmiyoruz; ancak doğruysa RUE konusunda 2005 yılından bu yana mücadele eden Bayan Timoşenko amacına ulaşmış ve ülkesi bakımından büyük bir başarıya imza atmış bulunuyor.

Fiyatlar bir yana, bana göre anlaşmanın en önemli kısmı RUE'nin artık devre dışı bırakılmış olması...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Gazze nasıl yeniden inşa edilecek?

Saldırıları başlattığı gün İsrail'i az-çok tanıyan, bilen birisi olarak İsrail'in Gazze'yi o kadar ağır ve şiddetli bombardımana tabi tutacağını, bunun sonucunda bölgenin adeta bir afet, bir deprem bölgesine dönüşeceğini tahmin ettim; hatta bunu defalarca televizyonlarda söyledim durdum, Gazze'nin bizim Yalova depremi sonrasına benzeyeceğine işaret ettim.

Ne yazık ki, öyle de oldu; İsrail bombalarıyla Gazze'yi adeta bir afet, bir deprem bölgesi haline getirdi. Nitekim, Gazze'ye sınırlı bir ziyarette bulunan BM Genel Sekreteri Ban Ki-moon da gördüğü yıkımın bir afeti andırdığını söylüyor.

Diğer yandan, gerek BM ve gerekse de Filistinli uzmanların sahada yaptıkları incelemeler de bu 'insani afet'in boyutlarını hiç kimsenin tartışmayacağı şekil ve rakamlarla da ortaya koymuş bulunuyor.

Bu ön incelemelere göre, 4100 ev tamamen yıkılmış, 20 bin kadarı ise kısmen hasar görmüş durumda bugün. Bunlara ilaveten, 1500 fabrika ya da imalathane, 20 cami, 31 güvenlik tesisi, BM'ye ait 50 tesis, 21 sağlık tesisi ve 10 kadar su şebekesi şu veya bu şekilde harap olmuş bulunuyor (ki bugün en az 400 bin Gazzelinin hâlâ suyu yok). Ayrıca, bombardıman sonucu mahvolan zeytinlikler, sebze seraları, diğer tarım tesisleri, yollar, tarlalar da var. İncelemeler halen devam ettiği için hem bunların ve hem de yıkım ve hasarın boyutlarının daha da artacağı da tahmin edilebilir elbette.

Uzmanlar bu yıkım ve hasarın maliyetinin ise 2 milyar dolara yakın olduğuna şimdiden işaret ediyorlar. Muhtemelen bu rakam da hasarın boyutu gibi artacak.

Peki, bu yıkım, bu hasar nasıl giderilecek, Gazze yeniden nasıl inşa edilecek, bunun parasını kim verecek? Saldırı sonrası sorulan önemli sorular bunlar elbette.

Haberlere göre, Avrupa Birliği ülkeleri, Amerika ve Suudi Arabistan başta olmak üzere bazı ülkeler bu konuda kendilerine düşeni yapacaklarını, Gazze'nin yeniden inşası için para vermeye hazır olduklarını açıklamış bulunuyorlar. Bunlardan Suudi Arabistan 1 milyar dolar yardım telaffuz ediyor, diğerlerinin ise henüz tam netleşmiş değil; ancak verilen sözler tutulduğu takdirde her halükarda sözü edilen 2 milyar doların kolaylıkla bulunacağı söylenebilir. Zaten 2 milyar dolar nedir ki? Ancak bu para kime verilecek, yeniden inşayı kim üstlenecek? Hamas mı, Filistin Yönetimi denen El Fetih mi? Amerika, Avrupa Birliği ve bazı Arap ülkelerinin Hamas'ı tanımadıkları, Hamas ile ilişki istemedikleri için bu parayı Hamas'ın kullanımına vermeyecekleri şimdiden tahmin edilebilir. O zaman ne olacak? Para El Fetih'e verilse bile bu yönetim Gazze'de Hamas'a rağmen ne yapabilir?

Diğer yandan, bu para bulunsa ve harcanmaya hazır hale getirilebilse bile, Hamas kontrolü elinde bulundurduğu müddetçe bu paralarla temin edilecek inşaat ve diğer malzemelerin Gazze'ye girişi de bugünden büyük bir problem olarak ortada duruyor. İsrail'in bu malzemelerin girişine kendi şartları kabul edilene kadar izin vermeyeceği de az-çok belli. Nitekim, haberlerden Dışişleri Bakanı Tzipi Livni'nin bu konuda Gazze'de iki yıldır Hamas'ın elinde esir tutulan İsraili Onbaşı Gilat Şalit'in serbest bırakılması şartını öne sürmüş olduğu bildiriliyor. Ayrıca, İsrail'in bu konuda yeniden inşanın muhakkak El Fetih tarafından üstlenmesini isteyeceği gibi bazı genel şartlar öne süreceği bugünden belli sayılır. Bunlara muhtemelen roket ateşinin tamamen durması, tünellerin kontrolü gibileri de eklenecektir zaman içinde.

İsrail 22 günde Gazze'yi afet bölgesi haline getirdi; böyle yapacağı da baştan belliydi. Şimdi bu afet bölgesinin yeniden inşası gerekiyor. Bunu kim, nasıl ve ne zaman yapacak? Bugünün sorusu işte bu. Cevabı olan var mı? Boş lafları bırakalım da, bu soruya cevap arayalım...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Mitchell ve beklediklerimiz...

Fikret Ertan 2009.01.25

Hatırladığım kadarıyla George John Mitchell'den bu köşede 2001 yılı Mayıs ayında önemli bir rapor vesilesiyle söz etmiştim. Söz konusu rapor, 30 Nisan 2001 tarihli Filistin-İsrail ihtilafıyla ilgili kapsamlı bir rapordu.

Mitchell Raporu ya da Şarm El Şeyh Gerçekleri Tespit Komisyonu Raporu adıyla da bilinen 28 sayfadan ibaret bu rapor, Mitchell'in liderliğinde hareket eden bir komisyon tarafından kaleme alınmıştı.

Komisyon üyeleri de başta 9. Cumhurbaşkanımız Süleyman Demirel, Norveç Dışişleri Bakanı Thorbjørn, Amerikalı eski Senatör Warren Rudman ve Avrupa Dışişleri ve Güvenlik Yüksek Temsilcisi İspanyol Javier Solana'dan meydana gelmişti. Komisyon, ihtilafı yerinde incelemiş, taraflarla görüşmüş, değerlendirmesini yapmış ve raporu taraflara sunmuştu. Taraflar da bazı itirazı kayıtlarla rapor ve sonuçlarını kabul etmişlerdi.

Bu rapor daha sonra bugün çok sözü edilen 'Yol Haritası'nın esasını da teşkil etmiş, dolayısıyla Filistin-İsrail ihtilafının çözüm yoluna girmesinde belirli bir süre etkili olmuştu. Ne var ki, daha sonraları gelişen ve beklenmeyen olayların etkisiyle de büyük ölçüde değerini kaybetmişti.

Mitchell Raporu'ndan bugün kısaca böyle söz etmeyi uygun buldum; çünkü bugün Mitchell, Başkan Obama'nın Ortadoğu özel temsilcisi olarak atanmış bulunuyor ve bu yüzden önümüzdeki dönemde Filistin-İsrail ihtilafında çok önemli rol oynamaya aday görünüyor.

Bugün 76 yaşında olan ve birkaç yıl önce prostat kanserini yendiği söylenen Mitchell, çok yönlü birisi. Baba tarafından İrlanda, anne tarafından ise Lübnanlı Hristiyan Arap kökenli, aslen hukukçu olan ve 1989-1995 yılları arasında senato çoğunluk lideri olarak görev yapmış bir Demokrat Partili politikacı...

1995-1998 yılları arasında Kuzey İrlanda barış sürecinde Amerika'nın arabulucusu olarak da görev yapan ve bu sürece çok önemli katkılar sağlayan Mitchell, bu katkı ve başarılarından dolayı Başkanlık Hürriyet Madalyası ile ödüllendirilen önemli ve değerli bir barış adamı da...

Başkan Bill Clinton'un çok saydığı ve sevdiği bir politikacı olan Mitchell, Clinton tarafından yüksek mahkeme hakimi olarak da atanmak istenmiş; ancak kendisi federal sağlık planını daha önemli bir iş olarak gördüğü için bu teklifi kabul etmemişti. Başkasının derhal kabul edeceği hakimliği kabul etmeyen Mitchell, bu yüzden mevki ve makamla fazla ilgilenmeyen, bunlara değer vermeyen birisi olarak da bilinir.

İş âleminde de başarılı olan Mitchell'in bu âlemdeki son işi Walt Disney şirketinin başkanlığıydı. Bu görevde 2004 yılı Mart ayından bu yana bulunan Mitchell, bu ay başlarında görevinden ayrılmış bulunuyor.

Bazı özelliklerini anlattığım George Mitchell, Başkan Obama'nın da Filistin-İsrail ihtilafının belli bir çözüm yoluna girmesinde çok güvendiği ikinci isim şüphesiz. Birinci isim de elbette Dışişleri Bakanı Bayan Hillary Clinton. Obama, bu ikisinin katkı ve çabalarıyla söz konusu ihtilafı hemen rol oynamaya başlayacak gibi görünüyor. Nitekim, son demeç ve açıklamaları da bu yönde.

Mitchell, şüphesiz barış adamı ve arabuluculuk özellikleriyle bu konuda önemli katkılar sağlayacağı benziyor. Tabii bize göre, Mitchell'in ilk yapması gereken, 2001 yılında yaptığı gibi bir tarafsız komisyon kurarak bugün yaşanan Gazze dramını incelemek, bu dramın yaşanmasında kimin ne kadar sorumlu olduğunu yerinde ve ilgililerle konuşarak değerlendirmek ve varacağı sonuçları bir raporla dünya kamuoyuna ilan etmek olmalı.

Ancak Amerikan yönetiminin Hamas'ı muhatap almadığını, almayacağını da şimdiden bildiğimiz için bu teklifi sadece bir temenni olarak dile getiriyoruz bugün.

Diğer yandan, Mitchell, Hamas'ı muhatap alamasa bile Gazze konusunda gerekirse BM ile birlikte bağımsız bir araştırma komisyonunun kurulup görevlendirmesine de pekala öncülük yapabilir. Bu sayede kimsenin dinlemediği, dinlemek istemediği Hamas da dinlenebilir.

Bunlar niye olmasın?.. Biz Mitchell'den bunları bekliyoruz...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Richard Holbrooke

Fikret Ertan 2009.01.27

Başkan Barack Obama, birkaç gün önce iki problemli bölge için iki özel temsilci atamış bulunuyor. Bunlardan birincisi son yazımızda sözünü ettiğimiz Filistin-İsrail özel temsilcisi George Mitchell; diğeri ise Afganistan-Pakistan özel temsilcisi Richard Holbrooke.

Diplomaside hızlı, çabuk ve sonuç alıcı hareketleri dolayısıyla 'Fırtına Dick' diye anılan Holbrooke, Türk kamuoyu ve diplomasisinin yakından aşına olduğu birisi. Onu hem 1992-1995 yılları arasında cereyan eden Bosna Savaşı ve bu savaşı sona erdiren Dayton Barış Antlaşması ve hem de Başkan Clinton'ın Kıbrıs özel temsilcisi olduğu dönemlerden tanıyoruz.

Özellikle Balkanlar konusunda uzman olan Holbrooke, bundan böyle Başkan Obama için birinci öncelik olan ve gerçekten çok problemli bir konu olan Afganistan ve bu ülkenin Pakistan ile olan ilişkilerine bakacak, bu konularda etkin olmaya çalışacak.

Diplomatlığı öne çıkan Holbrooke, aynı zamanda bankerlik dünyasında da yıllarını geçirmiş birisi sayılır. Kendisi için diplomat-banker ya da banker-diplomat sıfatı da kullanılabilir; zira geçen ekim ayında iflas eden ve iflasıyla bugün yaşanan global malî-ekonomik krizi tetikleyen ünlü Lehman Brothers'da 12 yıl kadar hem danışmanlık ve hem de genel müdürlük yapmış, bu görevleri sırasında Türkiye'ye de gelip gitmişti yıllarca önce.

Diplomatlığına gelince; Holbrooke, Brown Üniversitesi'nden mezun olur olmaz 1962 yılında Amerikan Dışişleri Bakanlığı'nda göreve başladı. Vietnam dilini öğrenir öğrenmez Vietnam'a atandı. Bundan sonra yaklaşık 6 yıl boyunca Vietnam ile ilgili görevlerde bulundu; Paris'teki barış görüşmelerine katıldı; Amerika'yı allak bullak eden Vietnam Savaşı ile ilgili ünlü ve gizli Pentagon belgelerinin bir bölümünü kaleme aldı. 1970 yılında Barış Gönüllüleri Teşkilatı'na katıldı; Fas'ta bu teşkilatın müdürlüğünü yaptı. 1972 yılında Dışişleri Bakanlığı'ndan ayrıldı ve akabinde ünlü Foreign Policy Dergisi'nin genel yayın müdürü oldu; boş zamanlarında Newsweek dahil birçok dergiye yazılar yazdı. 1977 yılında yeniden Dışişleri Bakanlığı'na döndü; Başkan Jimmy Carter tarafından Doğu Asya ve Pasifik'ten sorumlu bakan yardımcılığına atandı. 1981 yılında bakanlıktan yine ayrıldı, bankerliğe atladı.

Eski Başkan Bill Clinton ve bugünkü Dışişleri Bakanı Bayan Hillary Clinton'ı Yale Hukuk Fakültesi günlerinden tanıyan Holbrooke, Clinton döneminde yine bakanlığa çağrıldı ve bildiğimiz gibi başta Balkanlar olmak üzere pek çok problemli bölge ile ilgilendi, bu konularda diplomatik çabalara önderlik yaptı kısacası...

Hırslı, çalışkan ve kararlı bir kişiliği olan Holbrooke, kendi deyimiyle 'üçüncü nesli asimile olmuş bir Alman-Yahudi aileden' geliyor. Bir ara Amerika'nın Berlin büyükelçisi olarak da görev yapmıştı. Büyükelçilik

makamında oturduğu koltuğun arkasındaki duvara, Almanya'dan yıllarca önce kaçmak zorunda kalan dedesinin büyük portresini astığı ve bununla Almanlara, 'Bizi kovdunuz ama bakın biz yine geldik' şeklinde mesaj verdiği de söylenir.

Kısaca bazı özelliklerini anlattığım Holbrooke'un adı bundan böyle hem Afganistan-Pakistan bağlamında ve hem de muhtemelen bugün Lahey'de devam etmekte olan Karadziç davası dolayısıyla sıkça geçecek. Lahey'de geçecek çünkü Sırp canı Karadziç, 1996 yılında Holbrooke ile gizli bir anlaşma yaptığını, bu anlaşmayla Holbrooke'un kendisine siyasî hayattan çekilmesi karşılığında milletlerarası mahkemede yargılanmayacağı sözünü verdiğini iddia ederken Holbrooke, bunun yalan olduğunu söylüyor. Şüphesiz bu iddialar yüzünden Holbrooke'un mahkemede ifade vermesi de söz konusu olabilir.

Kısa portresini verdiğimiz Holbrooke, bildiğimiz kadarıyla Türkiye'ye değer veren, bizi tanıyan önemli bir diplomat. 'Türk diplomasisi bundan ve başka sebeplerden dolayı kendisinden faydalanmalıdır' diyorum ben bugün kısacası...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İran, Amerika ve Obama...

Fikret Ertan 2009.01.29

İran'ın nükleer programının ve bağlantılı konuların önümüzdeki dönemde milletlerarası gündeme damgasını vuracağına hiç şüphe yok.

Özellikle de Obama yönetiminin bu konuda önemli adımlar atacağı, İran ile diyalog dönemi başlatacağının güçlü sinyallerinin şu günlerde alındığı sırada. Bu bapta, hemen Amerika'nın BM Temsilcisi Susan Rice'in iki gün önce söylediklerini hatırlamakta yarar var.

"... İran'ın nükleer programının bölge, Amerika ve milletlerarası camia için tehdit oluşturmamasından endişe duyuyoruz... İran ile doğrudan diplomatik görüşmeler dahil bu ülke ile canlı diplomasi uygulamayı düşünüyoruz."

Rice, bu sözleriyle defalarca İran ile konuşulması gerektiğini düşünen ve bunu açıklayan Başkan Obama'yı tekrar ediyor elbette. Ne var ki, sözlerindeki 'doğrudan diplomasi' lafından önce de İran'ın nükleer programını tehdit olarak gördükleri tespiti de var. Bu bakımdan Amerika, Obama ile birlikte İran'a yıllardır uyguladığı diplomatik müeyyide ve çeşitli baskı ve tedbirlerden vazgeçiyor ya da bunu planlıyor anlamını da çıkarmamalıyız.

Nitekim, bu baskılara son örnek Amerikan donanmasının İran gemileriyle ilgili The Sunday Times gazetesinde çıkan bir haber. Doğruluğunu bilemeyeceğimiz bu habere göre, Aden Körfezi'nde korsanlara karşı mücadele eden Amerikan Görev Gücü 151 kodlu deniz gücüne, Hamas'a silah götüren İran gemilerini takip etmesi, bunlara karşı tedbir alması yönünde emir verilmiş bulunuluyor.

Bu haberden önce de geçen hafta sonu Kızıldeniz'de Kıbrıs bayraklı ama İran'a ait bir geminin Amerikan gemileri tarafından takip edildiği ve gemiye çıkıp kontrol yapıldığı söylenmişti. Bu iki haber gazetelerde son günlerde çıkan iki haber; belki aynı mahiyette başkaları var; ama bunları bilmiyoruz.

Diğer yandan, Amerika, İran gemilerini denizden kontrol etmeye çalışırken İran'ın nükleer programını sekteye uğratacak başka askerî, istihbarî ve özel operasyonlar da muhakkak yapıyor. Nitekim, İran'ın istihbarat

Bakanlığı'na bağlı karşı-casusluk bölümü başkanı geçenlerde Fars haber ajansında yayımlanan mesajında yeni Amerikan yönetimine eski yönetimin yolunu izlememesi doğrultusunda güçlü bir mesaj vermiş bulunuyor.

Adı açıklanmayan başkan, Amerika ve İran arasında bir istihbarat savaşı yaşandığına da ilk defa işaret ederek Amerika'nın İranlı doktor, sanatçı, moda tasarımcısı gibi kimseleri ajan olarak kendi adına kullanmak için çok gayret gösterdiğini; ama başarılı olamadığını da açıklamış bulunuyor.

Başkan bu açıklamalarında ayrıca Amerika'nın Birleşik Arap Emirlikleri, Kuveyt, Azerbaycan ve Türkiye gibi komşu ülkelerde istihbarat ajanları bulundurduğunu, bunlarla İran'da sosyal karışıklık, sokak gösterileri ve etnik kavgalar çıkarmayı amaçladığını da söylüyor.

Amerika'nın İran'da kendisine ajan bulmak için giriştiği faaliyetleri ayrıntılarıyla anlatan karşı-casusluk başkanının bu anlattıkları elbette önemli; zira yukarıda da söylediğimiz gibi başkan bu konuda ilk defa açıklama yapmış bulunuyor.

Diğer yandan, Amerika'nın İran'ın nükleer programını sekteye uğratmak ya da yapabilirse tamamen durdurma yönündeki çabaları askerî, istihbarî çabalardan da ibaret değil; bu konuda diplomatik çabaları ve İran ile iş yapan ülkelere baskı uygulamak gibi ekonomik-mali çabaları da var. Buna en son örnek, Almanya'nın İran'a yaptığı ihracata uyguladığı ihracat garantilerini neredeyse tamamen dondurması. Ayrıca, haberlerde, Avrupa Birliği ülkelerinin desteğiyle İran'a dördüncü BM müeyyide kararının alınması için sahne arkasında çaba gösterdiği de bildiriliyor.

Kısacası, Amerika, Başkan Obama'nın döneminde de İran'a karşı politikasını fazla değiştirmeyeceğe benziyor. Obama İran ile konuşabilir; ama anlattığım gizli faaliyetleri zor durdurur...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Davos, Hamas ve hatalar

Fikret Ertan 2009.02.01

Başbakan Tayyip Erdoğan'ın geçen perşembe gecesı Davos'ta düzenlenen 'Gazze: Ortadoğu'da Barış Modeli' panelinde ortaya koyduğu tavrın, yaptığı çıkışın hemen hemen bütün ayrıntılarını herkes televizyon izlediği için iyi biliyor. Ancak bazıları hâlâ bu tavır ve çıkışın doğru olup olmadığını soruyorlar.

Biz kendi hesabımıza Erdoğan'ın kendisine karşı özellikle moderatör David Ignatius tarafından yapılan haksız muamele ve sergilediği densiz el-kol hareketlerine daha panel bitmemişken sinirlenmiş, İsrail Cumhurbaşkanı Peres'in de kendisine hiç yakışmayan yüksek sesli, zaman zaman parmak sallayarak Erdoğan'ı itham eden konuşmasından da son derece rahatsız olmuş, bütün bunlar karşısında Erdoğan'ın paneli terk etmesini de yerinde, haklı ve doğru bulmuştuk.

Nitekim, bu fikirlerimizi panel biter bitmez Samanyolu Haber televizyonunda ve başka kanallarda canlı yayında da duyurmuştuk. Bu yüzden o gece söylediklerimizi bir defa daha ayrıntılarıyla tekrar etmeyeceğiz, sadece Erdoğan'ı haklı bulduğumuzu, bu konuda kendisini elbette desteklediğimizi belirtmekle iktifa edeceğiz.

Ancak, bu arada Peres'in hırçın, nezaket kurallarına, yaşına-başına, devlet tecrübesine uymayan, karşısında bulunanlara adeta ders verir edasıyla yaptığı konuşmasına da birkaç cümleyle temas etmeden de

geçemeyeceğiz.

Peres böyle davrandı, böyle konuştu; çünkü İsrail devletinin bir numaralı şahsiyeti olarak ülkesinin Gazze ile ilgili kendi tezlerini dünyanın büyük kısmına anlatamadığı, dünyanın büyük kısmını kendi doğrultusunda ikna etmeyi başaramadığının farkında olarak bu başarısızlığı hırçınlığıyla, lafazanlığıyla, başkalarını suçlayarak kapatmaya çalıştı da ondan. Esasen saldırısının ana gerekçesi olan 'roketler' meselesini bile iyi anlatamadı, bunu başaramadı İsrail; anlatabilseydi bugünkü durum farklı olurdu. Şüphesiz bunun sorumluluğu da elbette kendisine ait ve bu yüzden bugün suçlanıyorsa bu, kendi başarısızlığından, hatalarından kaynaklanıyor elbette.

Diğer yandan, hataları yapan sadece İsrail de değil; Hamas'ın son olaylarda pek çok hatası var. Nitekim, Dışişleri Bakanı Ali Babacan da geçenlerde Hamas'ın hataları olduğunu söylemiş bulunuyor. Sanırım Erdoğan da böyle düşünüyor.

Biz zaten çoktan beri Hamas'ın da hata yaptığını düşünenlerdeniz ki bunların arasında en vahimi, en büyüğü Birleşmiş Milletler'in 8 Ocak 2009 günü aldığı 1860 sayılı tarafları derhal ve kalıcı ateşkese davet eden çağrı kararına uymamasıydı. Hamas, İsrail ister bu çağrı kararına uysun ya da uymasın, tek taraflı olarak bütün dünyaya bu karara uyduğunu, roket ateşini derhal keseceğini, çatışmalara son vereceğini ilan etmeliydi. Ne var ki, bunu yapmadı; yapsaydı Güvenlik Konseyi kararına uyan taraf olacaktı ve İsrail'e karşı moral üstünlük kazanmış olacaktı.

Ayrıca bu durumda, İsrail'in de 1860 sayılı karara uymaktan başka çaresi de kalmayacak, İsrail'in söz konusu karardan 10 gün sonra aldığı tek taraflı ateşkes kararı ve Hamas'ın bu karardan birkaç saat sonra aldığı bir haftalık kendi ateşkes kararına da gerek kalmayacak, 10 gün içinde yaşananlar yaşanmayacaktı.

Hamas, başka hatalarının yanı sıra işte böyle vahim bir hata yaptı; sonuçta bu hatasıyla İsrail saldırılarının 10 gün daha uzamasına yol açtı. Ayrıca, bugün zar-zor yürüyen, pamuk ipliğine bağlı ateşkesin de bozulmasına şu veya bu şekilde sebep olursa yine başka bir vahim hata işlemiş olacak. Bu bakımdan yaptığı diplomatik girişimlerle, ataklarla Hamas üzerinde kimsenin olmadığı kadar nüfuz sahibi olan Türk yetkililer Hamas'ı şimdiden bu konuda uyarmalılar ve artık bu hareketi sonuç vermeyen ve vermeyecek olan tavırlarından vazgeçirmeye çalışmalılar ve aynı şeyi şüphesiz İsrail tarafına da elden geldiği kadar anlatmalılar.

Gazze halkı huzura, sükuna, güvenliğe ve refaha kavuşacaksa, yaralarını saracaksa bu ancak silahların susmasıyla olacaktır. Bu da teslimiyet değildir; her şeyden önce halkını düşünmektir.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yıkımın tarım boyutu...

Fikret Ertan 2009.02.03

İsrail'in 22 gün süren ağır ve şiddetli bombardımanından sonra Gazze'de muazzam boyut ve kapsamda adeta depremden sonraki bir durumu andıran bir yıkımın meydana geldiği herkesin malumu.

Gerek BM gerekse de Filistinli kurumların yaptıkları ön incelemelere göre, 4.100 ev tamamen yıkılmış, 20 bin kadarı ise kısmen 10 hasar görmüş durumda bugün. Bunlara ilaveten 1.500 fabrika ya da imalathane, 20 cami, 31 güvenlik tesisi, BM'ye ait 50 tesis, 21 sağlık tesisi ve 10 kadar su şebekesi şu veya bu şekilde harap olmuş bulunuyor (ki bugün en az 400 bin Gazzelinin hâlâ suyu yok).

Ayrıca, bombardıman sonucu mahvolan zeytinliklerin, sebze seralarının, diğer tarım tesislerinin olduğu da muhakkaktı; ancak birkaç gün öncesine kadar bunların hakkında bir tahmin ya da değerlendirme yoktu. Biz bütün bunlardan, bu köşede geçenlerde söz de etmiştik.

Neyse ki, Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Teşkilatı'na bağlı çalışan Dünya Gıda Programı (FAO)'nın yaptığı bir ön değerlendirmenin bazı kısımlarının bazı gazetelerde yer almasından sonra 22 günlük saldırının Gazze'nin tarım ve hayvancılık sektöründe meydana getirdiği tahribat hakkında da bir şeyler öğrenmiş bulunuyoruz.

FAO'nun bölge sorumlusu Christine van Nieuwenhuyse, bu konuda şöyle diyor: "...tarım faaliyetinin en yoğun olarak yapıldığı Gazze'nin kuzeyindeki tarım alanlarının yüzde 60'ının bundan sonra tarım için uygun olamayabileceği hakkında duyular alıyoruz. Buralarda durum bir afet sonrasını andırıyor. Üstelik, zarar gören sadece tarım alanları da değil; kümes hayvancılığı da mesela zarar görmüş bulunuyor.

Biz FAO olarak önceleri Filistin halkına gıda paketleri dağıttığımız zaman bunlar gıda takviyesi yapan paketlerdi. Bunlar alınan normal gıdayı takviye amaçlıydılar; yani tam doyurucu paketler, temel paketler değildiler. Şimdi, tarımın yeniden canlandırıldığını farz etsek dahi Gazze'nin kendisine yetecek gıdayı en az 6 ya da 8 ay müddetle üretmesinin neredeyse mümkün olamayacağını söyleyebiliriz. İşte bu yüzden artık biz halka tam porsiyon, tam doyurucu gıda paketleri dağıtacağız."

Christine van Nieuwenhuyse'nin bu sözleri, saldırı sonrası Gazze halkının karşı karşıya kaldığı tarım problemini, dolayısıyla gıda problemini kendiliğinden anlatıyor. Kısacası, saldırı öncesinde kendi gıda ihtiyacının yaklaşık yarısını kendi imkânlarıyla karşılayan Gazze'nin artık bunu yapması mümkün değil; zira bu oran bugün yüzde 25 civarına inmiş bulunuyor. Bu yüzden de FAO, Gazze halkına bundan böyle tam porsiyon gıda paketi dağıtmaya mecbur kalacak; tabii bu paketleri Gazze'ye istenilen zaman ve miktarda sokabilirse ve dağıtabilirse elbette...

Diğer yandan, FAO, Gazze'de maiyetlerini besicilik, çiftçilik ve balıkçılık yoluyla temin eden 13.000 ailenin saldırılardan çok büyük zararlar gördüğüne de dikkat çekiyor. Ayrıca çok büyük miktarlarda tarım alanlarında büyük hayati zararlar meydana geldiğini de vurguluyor. Her ne kadar bu konuda bugüne kadar tam ve kesin bir değerlendirme yapılamamış olmasına rağmen yapılan ön değerlendirmeler sonucu 60 ile 70.000 dönüm arası tarım alanının zarar görmüş olduğu anlaşılıyor. Buna, zarar gören su kaynaklarını, kuyularını, bombalarla kirlenen diğer alanları da eklersek zararın büyüklüğü ve vahameti kendiliğinden ortaya çıkıyor.

Uzmanlar, bina, tesis, su şebekeleri gibi altyapının, para ve malzeme bulunursa ve bu malzemelerin Gazze'ye girişine izin verilirse yeniden inşanın 3-5 yıl arası sürebileceğini söylüyorlar. Tarım ve tarım alanlarında meydana gelen ağır tahribat ve zararın ise ne kadar zamanda ve nasıl giderilebileceği ise henüz bilinmiyor.

İsrail bombardımanının meydana getirdiği muazzam yıkımın işte bugün anlattığımız tarım boyutu da var. Bu ve diğer yıkımlar nasıl, ne zaman ve kimler tarafından giderilecek, bilen var mı? Acaba Hamas biliyor mu? Biliyorsa nasıl giderecek? Esas sorular bunlar...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İran'ın uydusu...

İran, dünya gündemindeki yerini koruyor. Nitekim bu yazıyı yazdığımız gün Amerika, Rusya, İngiltere, Fransa, Çin ve Almanya temsilcileri Almanya'nın Wiesbaden şehrinde İran'ın nükleer programına dönük yeni bir strateji geliştirmeyi görüşmek üzere toplanmışlardı.

Esasen söz konusu büyük güçler, bu tür toplantıları düzenli olarak yapıyorlar; ancak bu defaki toplantı Amerika'nın yeni Başkanı Obama yönetiminin temsilcisinin katıldığı ilk toplantı olması bakımından oldukça önem taşıyor; zira biliyoruz ki Obama yönetimi, İran konusunda eski yönetimden farklı bir politika izleyeceğini açıklamış bulunuyor. Bu politika nasıl olacak, eskisinden ne kadar farklı olacak ya da olmayacak, henüz bilmiyoruz. Bu yüzden de muhtemel ipuçlarını sergilemesi bakımından sözünü ettiğimiz toplantı önemli sayılır.

Diğer yandan, İran, bu toplantının da ötesinde esasen bugünlerde iki gün önce uzaya tamamen kendi imkânlarıyla fırlattığı ve yörüngesine oturttuğu uydusuyla kendisinden söz ettiriyor ve bu başarısı dolayısıyla bazı çevrelerde endişeye de yol açmış bulunuyor.

İranlı bilim adamı ve mühendislerce 2006 Şubat ayında başlanılan ve tamamen yerli imkân ve teknolojiler kullanılarak yapılan Ümit adlı bu uydu, Sefir-2 adlı uydu taşıyıcısı roket ile geçen salı günü fırlatıldı. Yörüngeye başarıyla yerleştirildiği açıklanan uydunun 24 saatte 15 kere dünyanın etrafında döneceği ve her turda yer istasyonundan iki kere kontrol edilip yönlendirileceği söyleniyor. İran Havacılık ve Uzay Ajansı tarafından yüksek teknolojiden yararlanılarak imal edilen hafif türdeki uydunun 27 kilogram olduğu bildiriliyor. Bu haberleşme uydusunun, 2 frekans bandı ve 8 özel antenle topladığı bilgileri dünyaya göndereceği ve aynı zamanda dünyayı gözlemleyerek hakkında bilgi de toplayacağı açıklanmış bulunuluyor.

Hakkında medyada çıkan bilgiler böyle olan Ümit uydusu ile İran zor bir işi de başarmış bulunuyor ve kendi imkânlarıyla uzaya uydu gönderen ve yörüngeye yerleştiren ülkeler kulübü üyeleri arasına yeni üye olarak girmiş bulunuyor. Esasen bu ülkeler kulübü bugüne kadar şu 8 ülkeden meydana geliyordu: Amerika, Rusya, Fransa, İngiltere, Japonya, Çin, Hindistan ve İsrail. Son başarısıyla artık İran da bu kulübün 9. üyesi oluyor ve böylece uydu alanında önemli bir başarıya imza atmış bulunuyor.

Esasen, İran, Ümit'ten de önce uzayda uyduya sahip bir ülkeydi. SİNA-1 adlı bu uydu Rusya'nın kuzeybatısındaki Murmansk eyaletinde bulunan Polsteski Uzay Merkezi'nden Kosmos3-M adlı Rus uydu fırlatma roketinden İngiliz ve Çin uyduları ile birlikte 2005 Ekim ayında fırlatılmış ve daha sonra başarıyla yörüngesine yerleştirilmişti.

Üzerinde İran bayrağı ve Basra Körfezi'nin de yer aldığı bir haritanın işlendiği SİNA-1, 170 kilogram ağırlığında minyatür bir uyduydu. Rusya ile işbirliği yapılarak imal edilmiş bu uydu iki hassas uzay kamerası, gelişmiş bir haberleşme sistemiyle donatılmıştı ve VHF, UHF frekanslarında yayın yapabiliyordu. Uzaydaki ömrü yaklaşık üç yıl olan SİNA-1 uydusu ile İran, o zaman uzayda kendi sivil uydusuna sahip olan ülkeler liginde 43. sırayı almıştı.

Ümit ve Sefir-2'nin başarısı şüphesiz sadece sivil alanla da sınırlı kalmayabilir; zira bu uydu ve roketi aynı zamanda askerî amaçlı olarak da kullanılabilir, daha da geliştirilebilir. Özellikle de kıtalararası balistik füze teknolojisi bakımından. Nitekim işte bu potansiyel bugünden birçok gücü endişelendiriyor. Bu yüzden de başta Amerika olmak üzere pek çok Batılı güç ve elbette İsrail, İran'ın uydu performansını dikkatle inceliyor, bunun gelecekte ne anlama gelebileceğini şimdiden hesaplamaya, tahmin etmeye çalışıyorlar.

Ümit, esasen deney amaçlı bir uydu; üç ay içerisinde dünyaya geri dönmesi bekleniyor. Bundan sonra da İran, uzaya gerçekten operasyonel başka uydu ya da uydular gönderecek.

İran'ın uydu başarısı ve yansımaları kısaca işte böyle...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Manas kapanıyor...

Fikret Ertan 2009.02.08

Sovyetler Birliği'nin kontrolü altında olduğu için, Amerika, Orta Asya'da 2001 yılı sonlarına kadar hiçbir zaman askerî anlamda mevcut olmadı. Bu durum 11 Eylül saldırıları sonrasına kadar devam etti. Ancak, saldırılardan sonra 'Kalıcı Özgürlük' denen Afganistan operasyonu sonucu Rusya'nın da onayıyla iki Orta Asya ülkesinde iki üssü kiralarak kullanmaya başladı.

Bunların ilki Özbekistan'ın Hanabad hava üssüydü. Amerikan hava kuvvetleri bu üssü Afganistan'daki operasyonlar için devamlı kullandı. Ancak Özbekistan'ın Andican bölgesinde meydana gelen olaylardan sonra iki ülke arasında ortaya çıkan gerginlik sonucu Özbek hükümeti Mayıs 2005'te Amerika'dan üssü 6 ay içinde kapatmasını talep etti ve sonuçta üs Kasım 2005'te tamamen kapatıldı.

İkinci üs ise Kırgızistan'dan kiralanan Manas hava üssüydü. Başkent Bişkek yakınlarındaki bu üs Amerika ile 14 Aralık 2001'de yapılan anlaşmayla Amerikan ve NATO hava kuvvetlerine açıldı. Esasen Manas üssü BM'nin verdiği yetki çerçevesinde kullanılan bir üs sayılır. Nitekim, bugün sadece Amerikan hava kuvvetleri üsten faydalaniyorsa da geçmişte (muhtemelen bugün de) başka NATO ülkeleri çeşitli amaçlarla üsten faydalanmışlardı. Mesela, Afganistan operasyonunun ilk yıllarında Fransız, Hollanda, Norveç, hatta Avustralya savaş uçakları üste konuşlandırılmışlardı.

Manas üssü Amerika ve NATO'nun Afganistan operasyonu için birçok bakımdan çok önemli bir hava üssü. Bugün üsten ayda Afganistan için 15.000 askerî personel ve 500 ton muhtelif kargo geçiyor. Üste bugün en az 6 dev yakıt tankeri ve nakliye uçakları bulunuyor. Bin kadar Amerikan havacının görev yaptığı üste ayrıca İspanyol ve Fransız askerî kontenjanları da var. Üs hem Afganistan için lojistik destek amaçlı olarak hem de Afganistan semalarında savaş görevi yapan savaş uçaklarının havada yakıt ikmalleri için kullanılıyor.

İşte bu önemli üs, haberlerden anlaşıldığı kadarıyla 6 ay sonra kapanmış olacak: Zira Kırgız Devlet Başkanı Kurmanbek Bakiyev, geçen gün Moskova'da üssün kapatılması kararının alındığını, bu kararda ekonomik mülahazaların yanı sıra üsse karşı kamuoyunda bulunan olumsuz tavrın da etkili olduğunu açıklamış bulunuyor.

Bakiyev'in bu açıklamasının ardından ayrıca başka üst düzey Kırgız yetkililer de üssün kapatılacağı yönünde net açıklamalar yapmış bulunuyorlar. Bunlardan Kırgız Başbakanlık Sözcüsü Aybek Sultangaziyev 'Hükümet bir karar verdi. Bu kararla ilgili tasarı görüşülmek üzere parlamentoya sevk edildi. Artık söz parlamentonun.' derken Kırgızistan Güvenlik Konseyi Sekreteri Adakhan Madumarav ise 'Hava üssünün kaderi hakkında artık karar verildi. Bu karar alındığına göre üssün artık açık kalması söz konusu olamaz. Biz bu konuda artık görüşme yapmıyoruz.' şeklinde sözler etmiş bulunuyor.

Amerika'nın ise söz konusu kapatma kararını hiç beklemediği, karardan sonra şaşkınlık yaşadığı anlaşıyor; zira Kırgız yetkililerin 'üs kapanıyor' demelerine rağmen son güne kadar ısrarla 'Bu konuda görüşmelere devam ediliyor' diyorlardı. Ancak, herhalde artık bu konunun sonuna gelindiğini nihayet anladıklarından olsa gerek 'üs kapansa bile, bizim başka alternatif üslerimiz, tesislerimiz var' diyerek dik durmaya çalışıyorlar ve alternatif

üsler olarak bugünden Katar'daki El Udeyd hava üssü ile Birleşik Arap Emirlikleri'ndeki tesisleri telaffuz ediyorlar. Diğer taraftan Manas'ın kapanmasında Rusya'nın etkili olduğunu da ima etmekten kaçınmıyorlar.

Esasen Manas'ın kapanması son birkaç yıldır Kırgızlar tarafından sürekli gündeme getiriliyor, Kırgız tarafı konuyla ilgili şikâyetlerini Amerikalılara duyurmaya çalışıyordu. Ancak Amerikan tarafı bunları ciddiye almıyor, göz ardı ediyordu.

Bir son dakika sürprizi olmazsa şüphesiz artık bütün bunlar geride kalmak üzere ve Amerika'nın Orta Asya'daki askerî varlığı Manas ile birlikte 6 ay sonra son bulmuş olacak. Buna en çok sevinen de Rusya ve Çin olacak elbette...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Orta Asya müdahale gücü..

Fikret Ertan 2009.02.10

Sovyetler Birliği'nin yıkılmasından sonra kurulan en önemli teşkilatın, kısa adı CSTO olan Ortak Güvenlik Anlaşması Teşkilatı olduğuna hiç şüphe yok.

14 Mayıs 2002 tarihinde kurulan teşkilatın yedi üyesi var: Rusya Federasyonu, Ermenistan, Belarus (Beyaz Rusya), Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan ve Özbekistan bunlar.

Teşkilat geçen haftaya kadar askerî anlamda çok önemli işlere imza atmamış olsa da geçen hafta Moskova'da yapılan son zirve toplantısında gerçekten bundan sonra oldukça önem taşıyacak ve etkili olacağı anlaşılan bir ortak karar tasarısını benimsemiş bulunuyor.

Bu tasarı üye ülkelerin, kurulması yolunda üzerinde mutabakata vardıkları ortak acil müdahale gücü.

Esasen CSTO üyelerinin bir ortak acil müdahale gücü oluşumu zaten var; ancak bu oluşumda yer alan üye ülke askerî kontenjanları kendi ülkelerinde konuşlu bulunuyor, gerek görüldüğünde bir araya geliyorlardı. Son varılan mutabakata göre, her ülkenin bir tabur ile katılacağı acil müdahale gücünün tamamı Rusya'da konuşlu olacak ve böylece toplanma süreci yaşanmadan gerekli müdahaleyi derhal ve topluca yapabilecek

Diğer yandan, Özbekistan acil müdahale gücüne şimdilik ihtiyatlı yaklaşıyor: Bu ülke, kurulacak güce daimi askerî birlik tahsis etmeyi şimdilik düşünmüyor, ortak operasyonlara sadece global problemle ve uyuşturucu ile mücadele çerçevesinde katılabileceğini açıklamış bulunuyor.

Yaklaşık 10 mevcutlu bu güç Rusya'da bir üste bulunacak. Güç muhtemelen Rus ordusunun 98. Paraşütçü Tümeni ve 31. Hava İndirme Saldırı Tugayı'nın kuruluş ve işleyiş esaslarına göre kurulacak, yapılandırılacak. Ayrıca, bu gücün son safhada Rus Acil Durumlar Bakanlığı birlikleri ile polis birlikleri tarafından takviye edilecekleri de bugünden söyleniyor.

Gücün amaçlarına gelince; Rusya Devlet Başkanı Dmitri Medvedev ve başka Rus yetkililer bunları şöyle açıklamış bulunuyorlar: Herhangi bir askerî saldırıya karşı koymak; milletlerarası terörizme, aşırı akımların şiddet hareketlerine, global organize suçlara ve uyuşturucu kaçakçılarına karşı özel operasyonlar icra etmek ve aynı zamanda tabii ve teknolojik afet ve acil durumların olumsuz etkilerini gidermeye çalışmak.

Medvedev bu bağlamda ayrıca kurulacak gücün muazzam bir güç olacağına, muharebe potansiyeli bakımından bu gücün benzer NATO acil müdahale gücünden daha zayıf olmayacağına da işaret etmiş bulunuyor. Kısacası Rusya önderliğinde CSTO, NATO benzeri bir güç kurma yoluna girmiş bulunuyor.

CSTO toplantısına başkanlık yapan Ermenistan Devlet Başkanı Serj Sarkisyan da bu konuda 'Ortak acil müdahale gücünün kurulmasıyla teşkilatın askerî yapısının güçlendirilmesi amaçlanmaktadır. Böylece askerî potansiyelimiz güçlenmiş olacaktır.' diyor. Esasen yeri gelmişken söyleyelim, Ermenistan, CSTO'yu kendi güvenliğinin bir teminatı olarak görüyor ve bu yüzden teşkilatın daha da güçlenmesini arzu ediyor. Kime karşı teminat, herhalde bu zaten aşıkır..

Aynı konuda Rusya'nın NATO nezdindeki temsilcisi Dimitri Rogozin ise iki önemli noktaya temas etmiş bulunuyor: Kırgızistan'ın kapatma kararı aldığı Manas hava üssünün CSTO acil müdahale gücü üssü haline dönüştürülebileceğine ve kurulacak gücün bölgeye güneyden yönelen yeni tehditlere karşı ortak bir cevap niteliği taşıdığına... Rogozin'in güneyden yönelen yeni tehdit dediği de elbette Afganistan kaynaklı tehdit. Bu da bize Afganistan konusunun Rusya ve diğer CSTO üyelerini şimdiden tedirgin ettiğini gösteriyor.

CSTO acil müdahale gücü kurulması kararı esasen bir Orta Asya acil müdahale gücü kurulması anlamına geliyor. Bu konu geçen haftanın en önemli gelişmelerinden birisiydi. Bu konu elbette bizim de ilgi alanımız içinde sayılır. Bu yüzden biz de bu konuyu bugün kısa da olsa ele alma gereğini hissettik.

Özetle söylemek gerekirse, Orta Asya acil müdahale gücü yola çıkmış bulunuyor..

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Tzipi Livni kimdir?

Fikret Ertan 2009.02.12

Her ne kadar kesin resmî sonuçlar bugün ya da yarın belli olaksa da İsrail'de salı günü yapılan seçimlerin ortaya son derece karışık ve karmaşık bir tablo çıkardığı aşıkır. Bu, özellikle yeni hükümeti kimin hangi partilerle kuracağı konusunda kendisini belli ediyor.

Bugün kimin başbakan olarak atanacağı ve hükümeti kurmaya çalışacağı konusunda iki şık var: Cumhurbaşkanı Peres ya yaklaşık 10 gün içinde seçimlerde birinci parti çıkan (yüzde 23 oy-28 milletvekili) Kadima lideri Tzipi Livni'yi ya da ikinci çıkan (yüzde 21 oy-27 milletvekili) hükümet kuracak çoğunluğa kendisinin sahip olduğunu bugünden söyleyen ve bununla Peres'i etkilemeye çalışan Likud lideri Netanyahu'yu seçecek. Kısacası ya Livni ya da Netanyahu, İsrail'in yeni başbakanı olacak; başka bir şık yok.

Bu bakımdan iki lideri bugünden tanımakta fayda var ve biz bugün buna Bayan Livni ile başlayacağız, daha önce yazdığımız bazı bilgileri bugün ilgisi dolayısıyla yeniden vereceğiz.

Siyasete, bugün komada yatan eski Başbakan Şaron'un isteği üzerine 1999 yılında atılan Livni, meslek itibarıyla bir hukukçu, bir avukat. Livni, her İsrailli kadın gibi İsrail ordusunda görev yapmış, görevinde teğmenliğe kadar yükselmiş. Ordudan sonra da İsrail gizli servisi MOSSAD (Enstitü)'da 4 yıl kadar Paris merkezli olarak çalışmış.

Kamu görevine 1996 yılında başlayan Livni'nin ilk kamu görevi Devlet Şirketleri Kurumu'nun genel müdürlüğüne atanması. Livni, bu görevden sonra 1999 yılında İsrail Parlamentosu'na Likud milletvekili olarak

girdi ve Anayasa-Hukuk-Adalet Komisyonu ile Kadınların Statüsünü Geliştirme Komisyonu'nda çalıştı. 2001 yılında 29. hükümette ilk defa bakan olarak yer aldı. 2003 yılında kurulan 30. hükümette de hem göçmen ve hem de imar ve iskan bakanı olarak kamu görevine devam etti. Sonra da 2004 yılında adalet bakanı, 2006 yılı Ocak ayında da dışişleri bakanı oldu; geçen yıl da Olmert'in istifası üzerine Kadima lideri oldu; ama kendisine verilen hükümet kurma görevini başaramadı. İşte bu yüzden de son seçimler yapılmış oldu.

Aldığı oya bakılırsa Livni, bugün İsrail'in en popüler siyasetçisi. Ülkenin yolsuzluklara bulaşmış eski ve yaşlı kadrolarının son yıllarda itibar kaybetmeleri ve kendisinin temiz sicili sebebiyle Livni'nin yıldızı parlamış bulunuyor. Ayrıca, İsrail siyasetinde sol-sağ ayrılığının geride kaldığını savunması da önemli.

Bu özelliklerine ilaveten ailesinin 'devlet kuran' kadrodan gelmesi de bir başka önemli avantajı Livni'nin. Bu çerçevede, Livni'nin İsrail'in kuruluşunda önemli ve büyük katkıları olan koyu Siyonist bir aileden geldiğini bilmek gerekiyor. Zaten kendisi de bu konuda, 'Benim ailem İsrail'in kuruluş tarihinin bir kısmını temsil eder.' diyor ve bu sözleriyle özellikle babasının İsrail'in kuruluşundaki rolünü ima ediyor.

Livni'nin babası Eytan Livni, IRGUN adlı yeraltı teşkilatının askerî operasyonlar şefiydi kuruluş döneminde. IRGUN ZEVA'I LE'UMMI (İbranicesi Milli Askerî Teşkilat; kısa adıyla EZL ya da IRGUN olan bu teşkilat, 1931 yılında Kudüs'te Haganah'tan ayrılan Avraham Tehomi ve arkadaşları tarafından kurulmuş, Hanagah'ın savunma doktrini yerine saldırı doktrinini benimsemiş ve bunu çeşitli tedhiş eylemleriyle hayata geçirmiş, İsrail tarihinde kilit öneme sahip çok etkin bir silahlı teşkilattı. IRGUN'ın faaliyet gösterdiği dönem İsrail'in tarihinin en kanlı, en zor dönemiydi. IRGUN, bir taraftan Araplara, diğer taraftan manda İngiliz yönetime karşı eylemler yaparak ve de özellikle yaptığı eylemlerle İngiliz yönetimini yıldırarak bugünkü İsrail'in temellerinin atılmasına büyük katkılar yapmıştı.

Livni'nin babası Eytan, işte bu dönemin önemli aktörlerindendi. Mezar taşında 'Burada IRGUN'ın operasyonlar şefi yatıyor' ibaresi ile Büyük İsrail haritası yer alıyor. İşte böyle bir baba ve aynı özellikteki anneden meydana gelen bir aile ortamında büyüyen ve yıllarca koyu Siyonist görüşler ile Likud ideolojisini savunan Livni, bugün bunları geride bırakarak İsrail siyasetinin merkezine gelmiş, buraya demir atmış bulunan, İsrail şartlarına göre gerçekçi bir lider.

Barış sürecinin akamete uğramaması, bölgede nispi istikrarın devamı bakımından Tzipi Livni'nin yeni hükümeti kurması önemli görülüyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Avigdor Lieberman kimdir?

Fikret Ertan 2009.02.15

"İrkçi, faşist, lâfebesi, demokrasi düşmanı, demagog ..." Bunlar, muhalifleri tarafından Avigdor Lieberman için yakıştırılan sıfatlardan bazıları. Bunlara ek olarak onu bir zamanlar bar fedaisi olarak çalıştığı için aşağılayanlar da var.

Bu ve başka sıfatların muhatabı Lieberman bugün İsrail siyasetinin en önemli adamlarından birisi; son seçimlerde partisi Yisrael Beiteinu (Evimiz İsrail)'nin parlamentodaki milletvekili sayısını 11'den 15'e çıkardığı, böylece partisini İsrail'in üçüncü büyük partisi yapmayı başardığı, bu siyasi gücüyle kurulacak hükümete şöyle

veya böyle damgasını vurması beklendiği için bugün Lieberman anahtar bir siyasetçi konumuna yükselmiş bulunuyor.

Lieberman esasen İsrail doğumlu bir Sabra değil; 1958 yılında Moldova'nın başkenti Kşinyev'de doğmuş büyümüş birisi. Kşinyev'de bir zamanlar bar fedailiği yapmış, bir ara Bakü'de radyolarda çalışmış ve 1978 yılında 20 yaşındayken İsrail'e göç etmiş.

İsrail'de önce askerlik yapan ve daha sonra Kudüs'teki İbrani Üniversitesi'nde milletlerarası ilişkiler ve siyaset bilimi masterı alan Lieberman, Sovyet Yahudileri Siyonist Forumu denen kuruluşun hem kuruculuğunu hem de yöneticiliğini yapmış bir süre. Bir ara sendikacılık ve gazetecilik de yapan Lieberman 1993-1996 yılları arasında Likud partisinin genel müdürlüğü görevini yürütmüş. 1996-1997 yılları arasında da zamanın Başbakanı Binyamin Netanyahu'nun başbakanlık müsteşarlığını yapmış, bu yüzden Netanyahu'yu iyi ve yakından tanıyan birisi.

Yisrael Beiteinu partisini 1999 yılında kuran ve aynı yıl parlamentoya milletvekili olarak giren Lieberman, İsrail-Moldova Dostluk Grubu'nun başkanlığını da yapmış. 2001 yılında Milli Altyapı bakanı olmuş; ancak bu görevden 2002 Mart ayında istifa etmiş. 2002 yılında Yisrael Beiteinu ve Milli Birlik Partisi ortak listesinden yine milletvekili seçilen Lieberman, Ariel Şaron hükümetinde ulaştırma bakanı olarak atanmış. Bu bakanlıktan 2004 yılında Şaron'un Gazze'den çekilme planına karşı çıktığı için bizzat Şaron tarafından görevinden alınmış.

2006 Mart seçimlerinde Yisrael Beiteinu'nun 11 milletvekili çıkarmasının ardından siyasi yıldızı iyice parlamaya başlamış ve bu yüzden Ehud Olmert hükümetinde hem başbakan yardımcılığı hem de kurulan yeni Stratejik İşler Bakanlığı'na getirilmiş. Bu bakanlık hatırladığım kadarıyla İran tehdidini incelemek, takip etmek ve bu konuda strateji geliştirmekle görevlendirilmişti. Ben onun bu bakanlığı sırasında New York Times'a verdiği demeçte mesela "İlk işimiz Batı dünyasını İran konusunda sert bir politika benimsemeye ikna etmek olmalıdır. İran ile diyalog yüzde yüz başarısız olacaktır. Biz İsrail olarak İran problemiyle kendi başımıza uğraşmaya hazır olmalıyız... İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana Yahudi halkının karşı karşıya olduğu en büyük tehdit İran'dır." dediğini çok iyi hatırlıyorum. Lieberman, İran ile ilgili söz konusu görevinde ne yaptı, bilmiyoruz; ancak onun o zaman ve şimdi İran'ı İsrail için en birinci ve önemli tehdit olarak gördüğünü biliyoruz. Bugün muhtemelen başbakan olacak Netanyahu da İran konusunda aşağı yukarı aynı görüşlere sahip birisi.

Lieberman son Gazze saldırısında da çok sert şeyler söylemiş, İsrail'in Hamas'a karşı Amerika'nın İkinci Dünya Savaşı sırasında davrandığı gibi davranması gerektiğini ilan etmiş, bu sözleriyle adeta nükleer silah kullanımını ima etmişti.

Lieberman'ın İsrail vatandaşı Araplarla ilgili pek çok olumsuz demeci de var. Bugün bunlar için yerimiz kalmadı. Ancak son söz olarak şunu söyleyelim: Kadima-Likud ve muhtemelen İşçi Partisi ya da başka bir partinin birleşerek milli koalisyon kurma ihtimali dışında Lieberman partisiyle yeni hükümette şu veya bu şekilde yer alacak.

Bugün kim olduğunu az çok anlatmaya çalıştığım Lieberman çok tehlikeli birisi kısacası...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Sovyetler'in akıbeti...

Sovyet ordusunun son birliğinin Afganistan'dan geri çekildiği gün sanki dün olmuş gibi gözümün önünde duruyor.

Motorize birlikler, başlarında Afganistan'daki Sovyet ordusunun komutanı Orgeneral Boris Gromow olduğu halde Afgan topraklarını Özbekistan'a bağlayan 'Dostluk Köprüsü'nde Özbekistan'ın Termez şehrine geri çekilmişlerdi. Komutan Gromow da köprüyü en son geçen askerdі.

Çok iyi hatırladığım o çekilme gününün 20. yıldönümü iki gün önce pazar günüydü. Benim hatırladığım geri çekilme tablosu dünya televizyonlarında defalarca gösterilirken Sovyet ordusu ile bugün Afganistan'da bulunan Amerika ve NATO güçleri arasında birtakım paralellikler de kuruldu. Bu arada Gromow dahil pek çok eski Sovyet askeri, Amerika ve NATO'yu Afganistan'da kendi akıbetlerine benzer bir akıbetin beklediğini, hatta bunun mukadder olduğunu da söylediler, Afganistan'da hiçbir işgalci gücün daimi olarak kalamayacağını vurguladılar. Tabii bunu yaparken kendi hezimetlerini de hafifletmeye, hezimetlerine tarih ve coğrafyadan kılıf bulmaya çalıştılar şüphesiz.

Sovyet ordusu, Afganistan'da 10 yıl işgalci güç olarak kaldı ve sonunda hezimete uğradı, muazzam kayıplar verdi. Bu kayıpları aklımızda kaldığı kadarıyla hatırlatalım:

25 Aralık 1979-15 Şubat 1989 yılları arasında Afganistan'da 620 bin Sovyet askeri dönüşümlü olarak görev yaptı. Bu sayı tabii Afganistan'da daimi bulunan Sovyet gücü değil; daimi güç 80-100 bin askerden meydana geliyordu.

Görev yapan bu güçten 14.453'ü Afganistan'da öldü. Bunun dökümü de şöyle: Ordu kaybı 13.833; KGB kaybı 572, diğerleri 50 civarında. On yıllık işgal döneminde 417 asker ya esir alındı ya da kayboldu. Esirlerden 119'u serbest bırakıldı. Bunlardan 97'si Sovyetlere geri döndü, 22'si dönmedi; bunlar başka ülkelere iltica ettiler.

On yıllık işgal döneminde 500 bine yakın asker ya yaralandı ya da hastalandı. Yaralananların çoğu öldü. Bu da Sovyet ordusunun sağlık ve bakım konusundaki yetersizliğinden kaynaklandı büyük ölçüde. Ayrıca, en az 10 bin kadar asker de daimi olarak sakat kaldı. Yeri gelmişken söyleyelim: Amerika, 7 yılda Afganistan'da 400 kadar kayıp verdi, o kadar...

Sovyet ordusunun maddî kayıplarına gelince; bunlar şöyle: 118 uçak, 333 helikopter, 147 tank, 1.500 civarında zırhlı personel taşıyıcı, 500 kadar top ve havan bataryası, 1.500 kadar komuta-kontrol ve haberleşme aracı, 500 kadar muhtelif istihkam aracı, 12 bin kadar kamyon ve tankır.

Afganistan'ın kayıplarına gelince; çeşitli kaynaklar en aşağı bir milyon Afgan'ın öldüğünü, 3 milyonunun yaralandığını, 5 milyon Afgan'ın İran, Pakistan ve başka ülkelere kaçmak zorunda kaldığını, bunun toplam nüfusun üçte birine tekabül ettiğini, ayrıca 1,5 milyon kadar Afgan'ın ülke içinde yer değiştirmek zorunda kaldığını belirtiyorlar. 1,2 milyon Afgan'ın sakat kaldığını da burada zikredelim.

Afganistan'ın 10 yıllık işgal sonucu tarımının, sulama sisteminin ve diğer kaynaklarının mahvolduğu da bir başka acı gerçek elbette. Ayrıca, aradan 20 yıl geçmesine rağmen bugün hâlâ can alan mayınların bulunduğunu da hatırlatalım.

Sovyet işgali işte böylesine acı bir tablo ve miras bırakarak 20 yıl önce son buldu. Bugün Afganistan hâlâ bu işgalin etkilerini gidermeye çalışırken başka bir savaş ile hâlâ kendisine gelemiyor. Bu savaş elbette Taliban ve El Kaide'ye karşı Afgan ordusu, Amerika ve Türk gücünün de dahil olduğu NATO gücünün yürüttüğü ve son iki yıldır çok olumsuz giden savaş. İşte bu savaş Sovyet işgali ve akıbetine benzetenler de var. İleride belki bu

konuya ayrıntılı olarak gireriz; ancak bugün coğrafya sabiti hariç diğer hiçbir değişkenin 20 yıl önceki gibi olmadığını söyleyebiliriz. Bu bakımdan Sovyetlerin akıbeti ile bugün Afganistan'da savaşanların akıbeti asla aynı şekilde sonuçlanmaz. Bunu temenni edenler olabilir; ama yaşarsak görürüz, Sovyetlerin akıbeti asla tekrarlanmaz...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Güvenlik Konseyi'nin reformu: Son plan...

Fikret Ertan 2009.02.19

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi (BMGK)'nin yapısının İkinci Dünya Savaşı sonrası ortaya çıkan dengeleri temsil ettiği, dünyanın bugünkü dengelerini yansıtmadığı için mutlaka yeniden yapılandırılması gerektiği konusunda hiç kimsenin şüphesi yok.

Nitekim, bu yüzden geçmiş yıllarda BMGK'nin mutlaka reforma tabi tutulması yolunda pek çok tartışma yaşanmış, reformlarla ilgili çok sayıda teklif de ortaya atılmıştı. Bunların bazılarını hemen hatırlatalım.

Mesela 2005 yılında G-4 Grubu'nun bir teklifi söz konusu olmuştu. G-4 Grubu malum Brezilya, Almanya, Japonya ve Hindistan'dan meydana geliyor. Bu grup BM Genel Kurulu'na 2005 yılında resmen sunduğu reform teklifiyle BMGK'nin bugünkü 5'i daimi, 10'u geçici üyeden müteşekkil yapısının ilave edilecek on yeni üyeyle 25'e çıkarılmasını, bu üyenin 6'sının daimi, 4'ünün de geçici üye olmasını istemişti. Grup kendisine tanıdığı 4 daimi üyeliğe ilave olarak 2 de Afrika ülkesinin daimi üye olmasını savunmuştu o zaman.

Amerika ve Çin, G-4 Grubu'nun bu tekliflerine kendi sebepleri dolayısıyla karşı çıkmışlardı. Bu sebeplerden Çin'inki Japonya'nın, Amerika'nınki ise Almanya'nın daimi üyeliğini önlemeye matuftu. Amerika her ne kadar Japonya'nın daimi üyeliğini destekliyorsa da Almanya'ninkini 'Avrupa BMGK'de zaten Fransa ve İngiltere tarafından temsil ediliyor' diye karşı çıkmıştı. Her neyse, bu tekliften de Çin ve Amerika'nın ortak hareket etmesiyle sonuç alınamamıştı.

BMGK'nin reformu konusunda teklifte bulunan sadece G-4 Grubu da değildi; Pakistan ve İtalya'nın başını çektiği kısaca UFC denen Mutabakat Birliği Grubu denen bir başka grup da reform için kulis yapmıştı aynı dönemde. Bu grup BMGK'nin seçimle de gelebilecek 10 yeni üyeyle genişletilmesini savunmuştu.

Diğer yandan, Afrika Birliği (AU) de BMGK'nin 11 yeni üyeyle genişletilmesini, bu 11 üyeden 6'sının daimi, 5'inin geçici üye olmasını, 6 daimi üyenin de mutlaka veto hakkıyla donatılmasını talep etmişti. AU malum 53 Afrika ülkesini temsil ediyor ve bu sayıyla BM Genel Kurulu'nda önemli bir oy potansiyeli taşıyor. Ne var ki, AU da kendi içinde muhtemel bir reform sonucu Afrika'yı hangi üyelerinin temsil etmesi gerektiği konusunda bugüne kadar bir mutabakata da varamadığı için bu teklif de ötekiler gibi sonuçsuz kalmıştı.

Bazılarını anlattığım BMGK reform tekliflerinde bugün yeni bir adım atılıyor; zira uzmanlardan meydana gelen bir BM çalışma grubu bugün BM Genel Kurulu'na GK reformlarıyla ilgili bir plan sunacak. Bu plan da Genel Kurul Dönem Başkanı Miguel D'Escoto'nun atadığı Afganistan'ın BM Temsilcisi Zahir Tanin'in önderliğinde hazırlanacak. Tanin, hükümetlerarası çalışma grubuyla reform planını ele alacak. Henüz sunulmadığı için bu planda neler var, plan neyi teklif ediyor, henüz bilmiyoruz; ancak mesela Fransa ve İngiltere'nin bugünlerde GK'nin geçici reformunu desteklediğini biliyoruz. Nitekim Fransa Devlet Başkanı Nicolas Sarkozy iki hafta kadar önce Hindistan ile birlikte bir Afrika ve bir de Latin Amerika ülkesinin GK daimi üyeleri arasına alınmasını savunmuş, Almanya ve Japonya'nın üyeliklerinin ise tartışılması gerektiğine işaret etmişti. Bu konuda muhtemelen başkaları da benzer tezleri savunuyorlar.

Ancak, muhtemel reform tekliflerinin kabulü için BM Genel Kurulu'nda üye ülkelerin (ki bugün 192) üçte iki çoğunluk oyunu alması ve ardından da BMGK'nin bütün daimi üyelerinin onayını kazanması gerekiyor ki ancak bu iki şart yerine getirildiğinde reform hayata geçebiliyor. Bu da tabii gerçekten kolay değil.

Yaklaşık 16 yıldır devam eden BMGK reform tartışma ve teklifleri bakalım bugün sunulacak plan ile hangi şekilde gelişecek, acaba bu defa sonuç alınabilecek mi? Ben merakla sonucu bekliyorum...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Netanyahu kimdir?

Fikret Ertan 2009.02.22

İsrail'de yeni hükümeti büyük bir ihtimalle Likud lideri Binyamin Netanyahu kuracak. Cuma günü Devlet Başkanı Şimon Peres tarafından görevlendirilen Netanyahu, esasen bir millî birlik hükümeti kurmak istiyor.

Bu amaçla hem İşçi Partisi lideri Ehud Barak ve hem de Kadima Partisi lideri Tzipi Livni'yi, kuracağı hükümete katılmaya davet etmiş; ancak Barak, muhalefette kalacağını bildirirken Livni de katılım konusunda olumsuz görüş bildirmişti. Ne var ki buna rağmen bugün Netanyahu ve Livni yine de bir araya gelip konuyu baş başa görüşecekler. Bu görüşmeden ne çıkar şüphesiz bilmiyoruz; ancak İsrail'in kaygan ve oynak siyasî zemininde hemen hemen her şeyin mümkün olabileceğini biliyoruz. Bu bakımdan bu konuda bugünden bir şey söyleyemiyoruz.

Netanyahu, eğer bugün Livni görüşmesinden sonuç alamazsa ister istemez bir sağ koalisyon için kolları sıvayacak. Esasen isterse bu koalisyonu kısa zamanda kurabilir; zira sağ partilerin parlamentodaki toplam sayısı ve taahhütleri bunu mümkün kılıyor zaten; ancak herhalde Peres'in de isteğiyle Netanyahu önce millî birlik hükümeti kurmayı denemek istiyor ve böylece ileride bu konuda kendisine yöneltilebilecek eleştirileri şimdiden boşa çıkarmayı planlıyor. Bu davranış tarzı esasen onun sağcı siyasî tavrının yanı sıra pragmatik tavrını da ortaya koyuyor. Kısacası, Netanyahu, ideolojik olduğu kadar pragmatik bir politikacı da...

Bugün 59 yaşında olan Netanyahu, önce diplomatlık yapmış, sonra da siyasete girmiş biyografik ve aile özellikleri son derece önemli birisi. Anne-baba tarafı aslen Litvanyalı. Babası Yahudi tarihi profesörü; ilerlemiş yaşına rağmen Cornell Üniversitesi'nde kürsüsü var. Yahudi Ansiklopedisi'nin eski editörlerindendi bir zamanlar. Anne tarafı yıllar önce Amerika'ya Minneapolis'e göç etmiş. Netanyahu'nun kendisi de 14 yaşındayken Amerika'ya gitmiş, hem lise ve hem de yüksek tahsilini bu ülkede yapmış.

Askerî tarafı da güçlü olan Netanyahu, İsrail ordusunun en gizli özel operasyonlar birliğinde yüzbaşı olarak 1967-1972 yılları arasında görev yapmış. Bu özel birlik, Sayeret Matkal adıyla anılıyor. Tam adı 'Genelkurmay Keşif Birliği' şeklinde çevrilebilecek bu birlik, İsrail ordusunun en önemli özel birliği sayılır. Ana görevleri, terörizmle mücadele, düşman bölgesinde kapsamlı ve derin keşif yapma, istihbarat toplama olarak bilinen bu birliğin asıl görevinin düşman hatları gerisinde stratejik istihbarat toplama olduğu söylenir. Birlik ayrıca İsrail dışında rehine kurtarma operasyonlarından da sorumludur. İngilizlerin ünlü özel birliği SAS örnek alınarak kurulan birlik, doğrudan İsrail Askerî İstihbarat Teşkilatı'na bağlıdır. Sadece 'Birlik' olarak anılan bu özel birliğin benimsediği umde aynen SAS'ta olduğu gibi 'Cesaret eden kazanır' şeklindedir.

Birlik, dünya kamuoyunda en çok 1973 yılında gerçekleştirdiği Entebbe Operasyonu ile tanınmıştır. Air France yolcu uçağının Filistinli grup tarafından Uganda'nın başkenti Entebbe'ye kaçırılmasının ardından yapılan ve 100 yolcunun başarılı bir şekilde kurtarılmasını sağlayan bu operasyonun komutanı Netanyahu'nun kardeşi

Yonathan Netanyahu idi. Yonathan, operasyon bitip uçağa giderken açılan ateş sonucu pistte ölmüştü. Netanyahu'nun diğer kardeşi olan Iddo da aynı birlikte görev yapmıştı.

Önce milletvekilliği, daha sonra 1996-1999 yılları arasında başbakanlık yapan Netanyahu barış sürecine sıcak bakmayan, bugünkü statükonun devamının İsrail'in çıkarına olduğunu savunan birisi. İran'ın nükleer tehdidini İsrail'in bugün karşı karşıya olduğu birinci tehdit olarak gören Netanyahu'nun hükümet kurduğu takdirde İran konusunda sert tavırlar takınacağına hiç şüphe yok. Bu da şüphesiz hem bölge ve hem de dünya barış ve istikrarı için tehlikeli bir dönemin başlangıcı olarak da görülebilir.

Esasen Netanyahu konusunda daha çok şey söylenebilir; ancak biz bugün bu kadarıyla yetiniyoruz. Netanyahu da muhtemel koalisyon ortağı Lieberman gibi tehlikeli birisi kısacası...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Buşehr testi

Fikret Ertan 2009.02.24

Milletlerarası camia bugün İran'ın Natanz ve İsfahan'daki nükleer tesislerine gözünü dikmiş, buralarda hangi faaliyetlerin yürütüldüğü anlamaya; özellikle de buralarda yapılan uranyum zenginleştirmenin boyut ve miktarını öğrenmeye çalışıyor; ama tabii İran'ın nükleer faaliyetleri sadece bu iki yerle de sınırlı değil; bir de Buşehr var.

Basra Körfezi'nde yıllardır yapımı devam eden Buşehr nükleer santrali Natanz ve İsfahan kadar ilgi uyandırmıyor; zira bu santral milletlerarası standartlara göre elektrik enerjisi üretmek amacıyla yapılıyor. Yapan da Rosatom'a bağlı Rus Atomstroieksport adlı devlet şirketi.

Esasen, Buşehr santralının yapımı İran Devrimi'nden çok öncelere gidiyor. 1970'li yıllarda Şah zamanında Alman Siemens şirketi ile görüşmelere başlanmış, daha sonra santralın yapımı anlaşması 1974 yılında imzalanmıştı. Bundan sonra yapımına başlanan Buşehr'in yapımı 1979 İran Devrimi'yle inkıtaya uğramış, Buşehr sonraları yıllarca kendi kaderine, çürümeye, paslanmaya terk edilmişti. Devrim yönetimi, devrim sonrasında karışık şartları ve Irak ile yapılan savaş yüzünden Buşehr ile uzun yıllar ilgilenememişti.

Bu durum 1992 yılında Rus Atomstroieksport şirketiyle imzalanan 1 milyar dolarlık yeni yapım anlaşmasına kadar devam etmiş, Buşehr'in yeniden yapımına işte bu anlaşma uyarınca 1995 yılında başlanabilmişti.

Atomstroieksport, bugün geçmiş yıllarda yaşanan birçok siyasi, teknik ve mali problemlere rağmen Buşehr santralının büyük bölümünü tamamlamış bulunuyor. Hatta bazı kaynaklara göre, santral yakıt ve yakıt ünitesinin dışındaki bazı küçük işler dışında hemen hemen tamamlanmış bulunuyor. Bu iki unsurun da devreye sokulmasıyla santral Rus Atom Enerjisi Kurumu Rosatom'ın Başkanı Sergey Kriyenko'nun bu ay başlarında açıkladığı üzere bu yılın sonunda işletmeye alınmaya hazır hale gelmiş olacak.

Santral VVER-1000 tipinde, 1.000 megavat gücünde hafif su sistemiyle çalışacak bir nükleer elektrik santrali. Yakıtı Rusya'dan gelecek. Rusya ile yapılan anlaşma böyle. Ayrıca, kullanılan yakıt Rusya'ya yeniden işlem görmesi için geri gönderilecek. Yakıt konusundaki işte bu garanti yüzünden milletlerarası camia Buşehr'den fazla rahatsız değil. Son tahlilde 'Nasıl olsa Rusya yakıtın kontrolünü elinde tutuyor' diye düşünüyor. Ancak bu,

camianın Buşehr konusunda tamamen emin olduğu anlamına da gelmiyor. Mesela camianın en güçlü üyesi Amerika yıllardır Rusya'nın Buşehr'in yapımından vazgeçmesini isterken Rusya bu konuda bugüne kadar hiçbir ülkeyi dinlemeyerek yolunda yürümeyi tercih etmiş bulunuyor. Nitekim bu kararlı tavrı sonucu Buşehr'i bu yılın sonlarına doğru İran'a teslim etmeye hazırlanıyor.

Bugün, yıl sonunda tamamen işletmeye alınacak Buşehr konusunda bu bilgileri verdim; çünkü Buşehr'de yarın önemli bir ön işletme denemesi ya da testi yapılacak. Rus Sergey Kriyenyo ve İran Atom Enerjisi Kurumu Başkanı Gulamrıza Agazade'nin katılacakları bu testte söylenenlere göre santralin pilot safhası denen bir safhası test edilecek. Bu safhanın da 'sanal yakıt pompalama denemesi ya da testi' olduğu söyleniyor. Başka bir ifadeyle bu testte santralin bilgisayar donanım ve yazılım sistemi denenecek, bunlar kapsamlı bir teste tabi tutulacak. Bu yüzden bu test Buşehr açısında gerçekten önemli bir safhayı temsil ediyor. Bu testte Rusya'dan sağlanan düşük oranlı zenginleştirilmiş uranyum hiçbir şekilde kullanılmayacak.

Yarınki test nasıl sonuçlanacak, sonuçları açıklanacak mı, şüphesiz bilmemize imkân yok; ancak bu kadar uzun süren çalışmalardan sonra başarılı sonuçlanacağı da bugünden söylenebilir.

Buşehr hem İran'ın ve hem de Rusya'nın itibar ve güçlerinin bir tür test edildiği önemli bir proje elbette. Yarın yapılacak test ile her iki ülke de bu testten geçmiş olacaklar ve İran ilk sivil nükleer santralına doğru son tura girmiş olacak kısacası...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Tacikistan'ın önemi artıyor

Fikret Ertan 2009.02.26

Tacikistan'ın önemi giderek artıyor. Bunda şüphesiz en başta bu ülkenin Orta Asya'daki stratejik önemi büyük rol oynuyor ve bu önem Afganistan bağlamında giderek güçleniyor.

Bu çerçevede, bu ülkenin geleneksel dostu ve müttefiki Rusya'yı bir kenara koyarsak, bugün Amerika ve Avrupa Birliği'nin Tacikistan ile son günlerde daha çok ilgilenmeye başladıklarını kolaylıkla söyleyebiliriz.

Amerika'nın ilgisi elbette Kırgızistan'daki Manas hava üssünü kaybetmesinden ve bundan doğacak lojistik boşluğu Tacikistan vasıtasıyla kapatma çabasından kaynaklanıyor. Nitekim, bu yüzden bugünlerde Amerikan asker ve diplomatları Duşanbe'nin kapısını çalıp duruyorlar. Bunlar tabii lojistik bakımdan Tacikistan üzerinden Afganistan'a ulaşabilmenin yollarını arıyorlar. Amerika'ya ilaveten NATO da aynı şekilde Afganistan bağlamında Tacikistan'dan lojistik imkânlar arıyor bugün. Tacikistan bunlara olumlu yaklaşıyor, hava ve kara sahasının üzerinden Amerika ve NATO'nun askerî olmayan lojistik ulaşımına izin verebileceğini açıklamış bulunuyor.

Tacikistan şüphesiz Afganistan dolayısıyla artan öneminden azami ölçüde faydalanmak, bunu somut kazançlara dönüştürmek için çeşitli hamleler yapıyor. Nitekim, Tacik lider İmamali Rahmanov bu amaçla çeşitli üst düzey temaslar ve ziyaretler gerçekleştiriyor.

Rahmanov bu çerçevede mesela 10 Şubat'ta Avrupa Birliği'nin başkentini ziyaret etmişti.. Ziyaretinde başta Avrupa Birliği Komisyon Başkanı Jose Manuel Barroso ve diğeri üst düzey yetkililerle görüşen Rahmanov bu ziyaretinde çok iyi karşılanmış ve birtakım önemli sonuçlar, kazançlar elde etmiş bulunuyor. Bunların bazıları burada zikrelelim:

Mesela, Avrupa Birliği Komisyonu, başkent Duşanbe'deki temsilciliğinin seviyesini yükselteceğini ve bu yıl içinde Duşanbe'de tam fonksiyonel bir delegasyon devreye sokacağını ilan etmiş bulunuyor. Buna ilaveten, Avrupa Birliği ile Orta Asya ülkeleri dışışleri bakanlarının bir araya gelecekleri önemli toplantı 28-29 Mayıs'ta Duşanbe'de yapılacak. Avrupa Birliği Komisyonu Tacikistan'a yapmakta olduğu mali yardımları daha da artıracak.

Bugün Tacikistan Avrupa Birliği'nin Orta Asya'ya yapmakta olduğu yardımların aslan payını alan bir ülke sayılır. 2007-2010 bütçe döneminde bu ülke ikili anlaşmalar çerçevesinde 66 milyon Euro yardım alıyor. Bu yardım da sosyal güvenlik, sağlık, özel sektörün kalkınması, kamu mali reformları gibi alanlarda kullanılıyor.

Bu yardıma ilaveten Tacikistan Avrupa Birliği Komisyonu'ndan sınır güvenliği, uyuşturucu kontrolü, öğrenim, su ve çevre yönetimi, insan hakları, demokrasi ve sivil toplumun geliştirilmesi ile küçük ve orta ölçekli işletmelerin desteklenmesi gibi konularda da yardım alıyor. Komisyon Başkanı Barroso bundan böyle Tacikistan'a daha fazla yardım yapılacağını da açıklarken, "Tacikistan'ın Orta Asya'nın bölgesel istikrarına yaptığı çok önemli katkıya destek ve bugün yaşanan global ekonomik krizin bu ülke üzerinde yaptığı etki açısından Tacikistan'a Global Gıda Fonu'ndan 15,5 milyon Euro verilecektir." şeklinde konuşmuş bulunuyor.

Rahmanov, Brüksel ziyareti sırasında Avrupa Yatırım Bankası (EIB) ile bir hukuki anlaşma da imzalamış, böylece bu bankadan alınacak kredilerin önünü de açmış bulunuyor.

Uzarlarda olmasına rağmen Avrupa Birliği Tacikistan'a işte böyle önem vermeye başlamış bulunuyor. Amerika'nın bu konudaki çaba ve temasları ise halen devam ediyor. Tacikistan'ın kendi geleneksel nüfuz alanında kalmasını arzulayan Rusya ise bugünlerde Tacik lider Rahmanov'u Moskova'da ağırlıyor. İki gündür Moskova'da başta Medvedev olmak üzere üst düzey Rus yetkililerle önemli görüşmeler yapan Tacik liderin bu ziyaretinden hangi sonuçlar çıktı, henüz bilmiyoruz; ancak bunlar önemli sonuçlarsa elbette bunları da muhtemelen başka bir yazıda ele alacağız.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Gazze için sorun para değil...

Fikret Ertan 2009.03.01

'5.000'e yakın ev tamamen yıkılmış, 20.000'i kısmen hasar görmüş. 1.500 fabrika ya da imalathane, 20 cami, 31 güvenlik tesisi, BM'ye ait 50 tesis, 21 sağlık tesisi, 10 kadar su şebekesi şu veya bu şekilde tahrip olmuş...

Ayrıca bombardıman sonucu mahvolan zeytinlikler, sebze seraları, diğer tarım tesisleri, yollar, tarlalar... 60.000 ile 70.000 dönüm arası tarım alanı, tarım alanı olmaktan çıkmış. Su kaynakları, kuyular, bombalarla kirlenen diğer alanlar...'

Bu saydıklarım İsrail'in 22 gün süren Gazze saldırısının sonucu çeşitli kurumlar tarafından tespit edilebilen zarar-ziyan ve tahribat. Değerlendirmeler devam ettiği ve bunlar medyaya yansımadığı için belki de yıkımın maddi boyutu ve kapsamı daha da çok ve ağır.

Bu yıkımın faturası da en az 2 milyar dolar civarında. Bu bağlamda, Filistin Yönetimi son raporunda faturanın 1,3 milyar dolar civarında olduğunu söylüyor. '...Saldırı sonucu büyük alanlar moloz yığınlarına dönüşmüş; su, kanalizasyon, enerji ve haberleşme şebekeleri ve tesisleri ile köprüler, yollar büyük hasar görmüş bulunuyor' deniliyor raporun bir yerinde.

Filistin Yönetimi söz konusu bu raporu muhtemelen yarın Mısır'ın Kızıldeniz'deki sayfiye şehri Şarm El Şeyh'te milletler arası Gazze'ye mali yardım toplantısında ilgililere sunacak ve yardım talebinde bulunacak.

Esasen Filistin Yönetimi bu toplantıda katılanlardan 2,8 milyar dolar talep edecek. Bu miktarın 1,3 milyar dolarını yukarıda anlattığımız gibi Gazze'nin yeniden imar ve inşası, geriye kalan 1,200 milyar doları yönetimin bu yılki bütçesinin desteklenmesi için, 300 milyon doları da acil bütçe yardımı olarak isteyecek.

Diğer yandan, Amerika daha toplantı başlamadan Gazze'ye 900 milyon dolar hibe yardımı yapacağını gayri resmi olarak açıklamış bulunuyor. Adının açıklanmasını istemeyen bir Amerikalı yönetim yetkilisi bu yardımın Hamas'a verilmeyeceğini, Filistin Yönetimi'nin kullanımına tahsis edileceğini söylüyor. Bu 900 milyon dolarlık hibe yardımı muhtemelen yarın yapılacak toplantıda bizzat Dışişleri Bakanı Hillary Clinton tarafından açıklanacak. Ne var ki, yönetim bu yardım kararını almış olsa bile bunun Kongre'de muhakkak onaylanması da gerekiyor. Bu yüzden Amerikan yardımının onay alınana kadar daha bir süre bekleyeceği kendiliğinden anlaşılıyor.

Amerika'ya ilaveten Avrupa Birliği'nin de muhtemelen 1 milyar dolar civarında bir yardım taahhüdünde bulunması bugünden bekleniyor. Suudi Arabistan ise bir ay kadar önce 1 milyar dolar yardımı telaffuz etmişti. Bu ülkeye ilaveten muhtemelen başka zengin Arap ülkeleri de ciddi miktarlarda yardım sözü verecekler yarınki toplantıda.

Açıklanan ve açıklanmayan bütün yardım taahhütlerini bir araya getirdiğimizde Gazze'nin yeniden imar ve inşası için gereken mali yardımın kolaylıkla toplanacağı anlaşılıyor. Para konusu bu yüzden çözülmüş görünüyor.

Ne var ki, bu köşede daha önce de dile getirdiğimiz gibi sadece parayı bulmak yetmiyor; esas konu bu paranın kim tarafından ve nasıl imar ve inşada kullanılacağına odaklanıyor. Toplanacak parayı Hamas mı, yoksa Filistin Yönetimi mi kullanacak? İmar ve inşayı kim gerçekleştirecek?..

Amerika, Avrupa Birliği ve bazı Arap ülkeleri Hamas'ı muhatap görmedikleri için paranın Hamas'ın kullanımına verilmesi mümkün değil. Diğer yandan, Gazze'de iş yapacak kadar etki ve yetkisi olmayan Filistin Yönetimi ise Hamas'a rağmen imar ve inşayı nasıl gerçekleştirecek?. Unutmadan İsrail'in tavrını da hatırlatalım: Bu ülke paranın Hamas'a verilmesine asla razı olmaz ve şartları kabul edilmeden Gazze'ye bir torna çimento ve bir tuğlayı dahi sokmaz.

Kısaca söyleyelim, Gazze için parayı bulmak problem değil; problem sonrasında. Bunun çözümü de çok taraflı bir siyasi çözümde yatıyor elbette; ancak bu konuda umutlu olmak da çok zor. Toplantı başlamadan bunları söylemek gerekiyordu; söyledik de...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Demir Kubbe...

Fikret Ertan 2009.03.03

İsrail'in Gazze'ye yönelik 22 günlük saldırısının ana amacı roket ateşine son vermektir. İsrail binlerce bomba atmasına rağmen bunu başaramadı.

O kadar ki, Gazze'den İsrail'e bugün hâlâ Kassam denilen roketler atılabiliyor. Nitekim, 18 Ocak günü başlayan ateşkesine rağmen bugüne kadar 60 civarında roket İsrail topraklarına atılmış bulunuyor.

İsrail buna sert, şiddetli bir karşılık vereceğini söylüyor. Bu yüzden roket ateşi devam ederse son saldırı kadar olmasa bile daha küçük çaplı saldırı şimdiden söz konusu sayılır. Bunu da bugünden bilmek gerekiyor.

İsrail, roketleri tam olarak durduracak askerî çareye bugün sahip değil. İşte bu yüzden roket problemine teknolojik çözüm arıyor, bu konuda Amerika ile yakın işbirliği içinde çalışıyor. Nitekim, hem NATO hem de Avrupa'daki Amerikan Kuvvetleri Komutanı Orgeneral John Craddock roket konusunu görüşmek üzere geçen hafta İsrail'i ziyaret etmiş, son gelişmeleri ele almış ve muhtemelen Amerika'nın İsrail'in Nevatim üssünde geçen yıl konuşlandırılan özel X-band radarın performansını değerlendirmişti.

Bu köşede defalarca anlattığımız gibi roket savunma sistemleri esasen İsrail'in savunma bakımından en çok önem verdiği bir konu. İsrail son birkaç yıldır bu konuda hem iç hem de dışarıdaki firma ve kuruluşlardan çeşitli teklifler alıyor, bunları inceliyordu. Söylendiğine göre, bugüne kadar 13 teklif almış, bunlardan bazılarını teknik olarak yetersiz, bazılarını da çok pahalı bulmuştu.

İsrail Savunma Bakanlığı sonunda kısa menzilli roket ya da füzelere karşı korunma ve önleme imkânını sağlayabileceğini düşündüğü yeni bir sistem üzerinde karar kılmış ve 2007 yılında bunun siparişini vermişti.

Bu yeni sistem 'Demir Kubbe (Kipat Barzel)' adıyla biliniyor ve İsrail'in önemli savunma sanayi kuruluşlarından Rafael tarafından geliştiriliyor ve söylendiğine göre şöyle çalışması planlanıyor:

'Demir Kubbe, Elta Systems adlı kuruluşun geliştirdiği özel bir radar sistemi vasıtasıyla atılan roketi havada iken hedef olarak tespit edecek, sonra hedefi fırlatacağı önleyici roketiyle havada yok edecek. Bu önleyici roket, Kassamların saniyede 300 metre kadar olan hızından daha hızlı bir roket olacak. Buna ilaveten söz konusu roket Kassam ya da benzeri roketleri havada en yüksek noktada saf dışı edecek şekilde tasarlanacak. Bunun sebebi düşman roketlerinin muhtemel kimyasal ya da biyolojik başlıklarını emin bir mesafede yok edip bunların verebileceği zararları asgariye indirmek.'

Sistemin hedef tespit sürecinin bir saniyeden az bir sürede gerçekleşeceği, bu suretle önleyici roketin ikinci bir saniyede hedefi bulacağı ve yok edeceği bugünden söyleniyor. Ancak bu arada önleyici roketlerin çok pahalı olacağı (tek bir roketin atışı 30.000- 40.000 dolar civarında) ve bu yüzden sistemin boş araziye düşeceği anlaşılan roketlere karşı kullanılmayacağı, böylece maliyetlerin aşağıda tutulacağına da bugünden işaret ediliyor.

Hayata geçirildiğinde 'Demir Kubbe' işte böyle çalışacak. Ayrıca, buna ilaveten İsrail hükümetinin lazer esaslı hemen hemen tamamlanmış Skyguard adlı bir başka sistemi düşündüğü de söyleniyor.

Edindiğimiz bilgilere göre, 'Demir Kubbe'nin ilk operasyonel sistemi 2010 yılları başlarında hizmete girecek. Esasen Rafael bunu başarabilmek için haftada 7 gün, günde 3 vardiya halinde çalışıyor. Sistemin gizli denemeleri de elbette yapılıyor. Medyaya yansıyan son deneme geçen temmuz ayındaydı ve başarılı olduğu söylenmişti. Muhtemelen bu denemeler bugün de devam ediyor; ancak sonuçları bilinmiyor.

İsrail şüphesiz ne olursa olsun başlattığı 'Demir Kubbe' sistemini tamamlayacak. Bu da söylendiğine göre 2010 yılında olacak. O zamana kadar da herhangi bir kalıcı ateşkes olmazsa roket ateşi de, buna İsrail'in yapacağı misillemeler de devam edecek. Bunu söylemesi acı ve üzücü; ancak bugünden görünen de bu ne yazık ki...

Petrol fiyatları, Irak ve Amerika...

Fikret Ertan 2009.03.05

Ham petrol fiyatlarının son 7-8 ayda 144 dolar/varilden bugünkü 40 dolar civarına düşmesi pek çok ülkede ciddi ekonomik ve mali sarsıntılara yol açmış bulunuyor. Rusya'dan Nijerya'ya, Venezuela'dan Körfez ülkelerine, İran'dan Irak'a kadar pek çok petrol üreticisi ülke bu muazzam fiyat düşüşünden çeşitli şekillerde etkilenmiş durumda bugün.

Amerika'nın geri çekilme takvimi kesinleşen, Musul hariç birçok bölgede güvenlik ve istikrarda son yılda büyük ilerlemeler kaydeden ve yeni bir döneme adım atmaya başlayan komşumuz Irak da bu düşüşten olumsuz yönde etkilenen ülkelerin başında geliyor.

Irak malum gelirinin yüzde 90'ını ham petrol ihracatından sağlayan bir ülke sayılır. Geçen yılki yüksek petrol fiyatları sayesinde devlet kasası dolarlarla dolup taşmıştı ve devlet buna göre planlar yapmış, kamu harcamalarını önemli miktarlarda artırmış, milli bütçeyi bu yüksek fiyatlara göre düzenlemiş, belli dengeleri tutturmuştu.

Ne var ki, düşen fiyatlar bu dengeleri altüst etmiş bulunuyor; özellikle de bütçe dengelerini... Nitekim, bu yüzden Irak hükümeti ve parlamentosu 2009 bütçesini bugünlerde yeniden gözden geçiriyor.

Esasen, 2009 bütçesinin 80 milyar dolar civarında bağlanması öngörülmüştü ve bu da söylenenlere göre petrol fiyatının 80 dolar/varil olacağı varsayımına dayandırılmıştı. Ancak fiyatlar değişince bu defa bütçenin 62,8 milyar dolara düşürülmesi gerekmişti. Bu da fiyatın 50 dolar/varil hesabına göre yapılmıştı. Ancak, bugün en kaliteli ham petrolün fiyatı bile 40 dolar/varil civarında seyrediyor. Üstelik fiyatın 40 dolarlarda tutunup tutunamayacağı ve bunun süresi de belli değil.

Bu durumda Irak'ın petrol ve gelir hesaplarının da bozulduğu aşikâr hale gelmiş bulunuyor. Nitekim, bu yüzden parlamento ve hükümetin bütçe konusunda yeni hesaplar yapması, kamu harcamalarını gözden geçirmesi, muhtemelen bazı kalemlerdeki harcamaları azaltması, belki de iptal etmesi gerekiyor.

Ne var ki, bütün bunlar kolaylıkla ve rahatlıkla yapılacak işler de değil; zira özellikle güvenlik güçlerine yapılan harcamalarda kesintiye gidilmesi hemen hemen mümkün değil; çünkü kesinti halinde bugüne kadar güvenlik alanında kaydedilen olumlu gelişmelerin tehlikeye girmesi, ülkenin iki yıl önceki anarşik ve karışık ortama yeniden sürüklenmesi söz konusu elbette...

Irak'ta bugün asker, polis ve diğer güvenlik unsurlarından meydana gelen 609.000 kişilik dev bir güvenlik gücü görev yapıyor. Bu sayı iki yıl önce yaklaşık 250.000 civarındaydı. Son iki yılda gösterilen çaba ve yapılan harcamalarla bu sayı işte bugünkü miktara çıkarılmış bulunuyor. Bu güç de bugün Irak'ta tam olmasa da belirli ve iyiye giden bir güvenlik ortamını sağlamış bulunurken bütçeden de oldukça yüklü bir pay alıyor.

Güvenlik güçlerinin payına, diğer memurları ve görevlileri de koyarsak bütçenin cari harcamalarının büyük bölümünün maaş ve ücret ödemelerine gittiği kendiliğinden anlaşılır zaten.

Bu cari personel harcamalarına ilaveten yol, köprü, su, elektrik, kanalizasyon gibi altyapı harcamalarının (ki bunlar bütçenin yaklaşık yüzde 20'sine tekabül ediyor) da mutlaka yapılması gerekiyor. Ayrıca, petrol sektörünün yıpranan, tahrip edilen kısımları ve tesislerinin de tamir ya da yenilenmeleri de gerekiyor ki petrol gelirleri artsın..

Kısacası, petrol fiyatlarındaki dramatik düşüş Irak'ı da derinden etkilemiş bulunuyor. Üstelik bu bağlamda bu düşüş Irak'tan çekilmeye hazırlanan Amerika'nın planlarını da etkileyebilir elbette; zira düşüşün kalıcı olması ve bunun da Irak'ın güvenliğini etkilemesi halinde Amerika'nın geri çekilme planları da altüst olabilir şüphesiz.

Petrol fiyatlarının seviyesi ve seviyenin süresi Irak ve Amerika bakımından da işte bu kadar önemli...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ukrayna: Bir haftada iki kriz

Fikret Ertan 2009.03.08

Ocakta imzalanan anlaşmayla Rusya ile Ukrayna arasında sık sık patlak veren doğalgaz krizlerinin artık geçmişte kaldığına hükmedilmişti. Ancak bu hüküm bir ay geçmeden yanlış çıktı; zira bu hafta yine iki ülke arasında kısa süreli olsa da bir kriz çıktı.

Kriz, Ukrayna'nın Rusya'ya olan şubat ayı doğalgaz borcuyla ilgiliydi. Putin'in 'Gazı keserim' tehdidi işe yaradı ve Ukrayna borcunu ödedi ve böylece kriz başkalarını etkilemeden sona erdi.

Bu kriz bu hafta yaşanan birinci krizdi. Bir de ikinci kriz yaşandı bu hafta. Bu da doğrudan Rusya ile ilgili değil daha çok Ukrayna doğalgaz devlet şirketi Naftogaz ile bu şirkete Rus ve Orta Asya gazını sağlayan bir aracı şirket arasındaydı.

Bu aracı şirket RosUkrEnergo (RUE) adlı bir offshore şirketi. RUE, esasen başka bir offshore şirketinin devamı sayılır. Bu şirket Türkmen doğalgazını geçmiş yıllarda Ukrayna ve daha sonra Avrupa'ya pazarlayan EGG adlı 2001 yılında Macaristan'da kurulmuş bir şirket. 2001 yılı Aralık ayında Gazprom ve Naftogaz ile Türkmen doğalgazının Ukrayna'ya sevkiyatı konusunda aracılık sözleşmesi imzalayan EGG daha sonra medyada çıkan Rus organize suç örgütleriyle ilgisi olduğu yönündeki haberler üzerine şaibeli şirket olarak görülmeye başlanmış ve Rus lider Putin ile zamanın Ukrayna lideri Kuçma'nın Kırım'da yaptıkları zirvede vardıkları mutabakat sonucu faaliyetlerine son verilmiş, iki lider bu şirketin faaliyetlerinin yeni kurulan RUE şirketi tarafından devam ettirileceğini açıklamışlardı.

Putin ile Kuçma'nın 2004 yılı Temmuz ayında Kırım'da yaptıkları zirveden sonra doğmuş olan RUE değişik ve ilginç bir şirket. RUE'nin yüzde 50 hissesi Gazprombank'ın (ki bu banka Gazprom'un bir yan kuruluşu ve kontrol de tabii ki Gazprom'da); geriye kalan yüzde 50'si Raiffeisen Investment adlı şirkete ait. Raiffeisen Investment ise Avusturya merkezli Raiffeisen Bankası'nın bir yan kuruluşu. Rus haber ajansı Interfax'a göre, iki Ukraynalı işadamı Raiffeiden Investment'ın hissedarları olarak görünüyor. Bunlardan Dimitro Firtaş yüzde 90, Ivan Fursin adlı diğer işadamı ise yüzde 10 hisseye sahip durumda. Fursin, Ukrayna eski devlet başkanı Leonid Kuçma'nın yardımcılarında Levoçin ile bağlantılı birisi.

RUE, 2005 yılında o zamanda başbakan ve bugün de başbakan olan Timoşenko tarafından 'suç örgütü' olarak ilan edilmiş, Ukrayna gizli servisi SBU'nun şirketle ilgili araştırma-soruşturma açması istenmişti. Bunun ardından da SBU Başkanı Turçinov şirket hakkında soruşturma açıldığını açıklamıştı. Ne var ki, bu soruşturma daha sonra Turçinov'un aniden görevden alınmasıyla rafa kaldırılmış ve bir daha bu konudan hiç söz edilmemiş, ayrıca soruşturmayı yürüten SBU ajanı Kozemyakin de başka bir göreve atanmıştı.

Daha önce de bu köşede bu özelliklerini anlattığım RUE geçen ocakta yapılan anlaşmayla artık devre dışı bırakılmış bulunuyor; ancak RUE bunu hazmedemediğinden olsa gerek hâlâ problem çıkıyor. Nitekim, Başkan Yuşenko'nun emriyle SBU ajanları Naftogaz merkezine bu hafta bir baskın yaparak birtakım

araştırmalar yapmış bulunuyor. İddialara göre, SBU'nun araştırma konusu RUE'nin kendisine ait olduğunu öne sürdüğü 800 milyon dolar değerindeki 222 milyar metreküp gaz. SBU sözcüsü Ostapenko gazın Naftogaz'a değil RUE'ye ait olduğunu söylüyor.

Bu rezerve gaz konusu bugün mahkemeye intikal etmiş bulunuyor. Yeri gelmişken söyleyelim, birçok gözlemciye göre Başkan Yuşenko RUE adına, Başbakan Timoşenko da devlet adına hareket ediyor ve bu yüzden ortada ilginç bir iktidar mücadelesi yaşanıyor.

RUE konusu nasıl sona erecek, rezerv gaz kimin olacak, henüz bir tahminde bulunamıyoruz; ancak bu konunun bugün yaşanan iktidar (belki de çıkar) mücadelesinin önemli bir safhası olduğunu biliyoruz.

 oktandır değinmediğimiz Ukrayna konusuna önümüzdeki günlerde başka konularla mutlaka değineceğiz; çünkü bu ülkede olanlar bizi de pek çok bakımdan ilgilendiriyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Avrupa'nın nükleer öncüsü...

Fikret Ertan 2009.03.10

Bazı nükleer gericiiler kabul etmese de dünyada nükleer enerjiye ilginin gittikçe arttığı artık reddedilemeyecek bir gerçek.

Son dönemde petrol ve doğalgaz zengini Körfez'den Latin Amerika'ya, Amerika'dan Avrupa'ya kadar pek çok bölgede ülkeler nükleer enerjiye ya geçmek, ya mevcut nükleer santralleri yenilemek, ya da yenilerini yapmak için ciddi arayışlara girmiş bulunuyorlar.

Yaklaşık 20 yıldır nükleer enerjiden uzak duran Avrupa da bu 'nükleer rönesans' da denen canlanan ilgi kervanına katılmış durumda bugün.

Bu bapta, Hollanda sera gazı etkisi hedeflerini tutturabilmek için yeni nükleer santraller inşa etmeyi düşündüğünü açıklamıştı geçen yıl. Finlandiya zaten kendi nükleer santralini inşa ediyor. Almanya nükleer politikasını yeniden gözden geçiriyor. 2030 yılına kadar mevcut santralleri devre dış bırakma planlarını yeniden ele alıyor. İsveç, nükleer güçten 2010-2035 yılları arasında vazgeçme kararını ertelemiş bulunuyor. İngiltere sadece mevcut santralleri yenilemeyi değil, aynı zamanda yeni nesil santraller yapmayı da planlıyor.

Yirmi iki yıl önce yapılan referandum sonucu nükleer güçten vazgeçme ve mevcut santrallerini kapatma kararı alan ve kapatan İtalya da geçen yıl mayıs ayında nükleer rönesansa katılma kararı almış ve bu kararı hayata geçirmek üzere tam 15 gün önce Avrupa'nın nükleer enerji devi Fransa ile çok önemli bir anlaşmayı imzalamış bulunuyor.

Roma'da İtalya Başbakanı Berlusconi ve Fransa Devlet Başkanı Sarkozy'nin törenle imzaladıkları bu anlaşma uyarınca iki ülke, en son teknolojinin kullanıldığı 4 adet EPR tip nükleer reaktör kurma ve geliştirmede işbirliği yapacaklar. Tam adı Evolutionary Power Reactor ya da European Pressurized Reactor olan bu reaktörler geleneksel su soğutmalı reaktörlere göre daha fazla güvenlik özelliklerine sahip reaktörler. İtalya işte bu yeni reaktörlerle enerjide dışa olan bağımlılığını en az yüzde 10 civarında azaltmayı planlıyor.

Esasen İtalya 20 yıl öncesine kadar Avrupa'nın nükleer güce sahip önemli ülkelerinden birisiydi. İkinci Dünya Savaşı'nın ardından nükleer güce geçen İtalya bu alanda Avrupa'nın  nc lerindendi. İlk nükleer santralini 1958 yılında inşa etmeye başlamış, bu sayıyı 1980'lerde dörde çıkarmıştı. Ancak, 1987 yılında Ukrayna'da meydana

gelen korkunç Çernobil kazasından sonra İtalyan kamuoyu da diğer Avrupa ülkelerinin kamuoyları gibi nükleer santrallere karşı tepkiyi benimsemiş, sonuçta ülke yapılan referandum sonucu nükleer gücü devre dışı kararı almıştı.

Bu karar şüphesiz 22 yıl önceki bir karar ve bu karardan yana dünyada pek çok değişmiş bulunuyor ve hem İtalyan devleti ve hem de kamuoyu nükleer güce eskisinden çok farklı bakıyor. Nitekim, yapılan kamoyu anketleri bugün İtalyanların yüzde 58'inin ülkelerinde yeni nükleer santraller yapılmasına olumlu baktığını ortaya koyarken kamuoyunun değiştiğini de gösteriyor.

Değiştiren de elbette en başta artan enerji maliyetleri. Buna ilaveten İtalya ve genelde Avrupa'nın Rusya'ya olan enerji bağımlılığından duyulan ve giderek artan endişeler bir başka sebep. Sera gazı emisyonları ve bunun iklim değişikliğine yol açtığı, dolayısıyla fosil yakıtlardan vazgeçme arzuları da bu bapta genel bir sebep sayılabilir. Yeri gelmişken söyleyelim, bu sebep nükleer rönesansın ortaya çıkmasını sağlayan en önemli sebeplerden birisi.

Yukarıda söylediğimiz gibi, İtalya, 20 yıl öncesine kadar Avrupa'nın nükleer enerji öncülerinden biriydi. Bugün de değişen şartlar dolayısıyla ve imzaladığı yeni nesil EPR santralleriyle yeniden öncü konumuna yükselirken bu ülkeyi başkalarının da takip edeceği bugünden belli olmuş bulunuyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Örtülü savaş devam ediyor...

Fikret Ertan 2009.03.12

(...) İran bugünlerde iki gün önce uzaya tamamen kendi imkânlarıyla fırlattığı ve yörüngesine oturttuğu uydusuyla kendisinden söz ettiriyor ve bu başarısı dolayısıyla bazı çevrelerde endişeye de yol açmış bulunuyor.

İranlı bilim adamı ve mühendislerce 2006 Şubat ayında başlanılan ve tamamen yerli imkân ve teknolojiler kullanılarak yapılan Ümit adlı bu uydu, Sefir-2 adlı uydu taşıyıcısı roket ile geçen salı günü fırlatıldı. Yörüngeye başarıyla yerleştirildiği açıklanan uydunun 24 saatte 15 kere dünyanın etrafında döneceği ve her turda yer istasyonundan iki kere kontrol edilip yönlendirileceği söyleniyor. İran Havacılık ve Uzay Ajansı tarafından yüksek teknolojiden yararlanılarak imal edilen hafif türdeki uydunun 27 kilogram olduğu bildiriliyor. Bu haberleşme uydusunun 2 frekans bandı ve 8 özel antenle topladığı bilgileri dünyaya göndereceği ve aynı zamanda dünyayı gözlemleyerek hakkında bilgi de toplayacağı açıklanmış bulunuluyor.

Hakkındaki medyada çıkan bilgiler böyle olan Ümit uydusu ile İran zor bir işi de başarmış bulunuyor ve kendi imkânlarıyla uzaya uydu gönderen ve yörüngeye yerleştiren ülkeler kulübü üyeleri arasına yeni üye olarak girmiş bulunuyor. Esasen bu ülkeler kulübü bugüne kadar şu 8 ülkeden meydana geliyordu: Amerika, Rusya, Fransa, İngiltere, Japonya, Çin, Hindistan ve İsrail. Son başarısıyla artık İran da bu kulübün 9. üyesi oluyor ve böylece uydu alanında önemli bir başarıya imza atmış bulunuyor.

Esasen, İran Ümit'ten de önce uzayda uyduya sahip bir ülkeydi. SİNA-1 adlı bu uydu Rusya'nın kuzeybatısındaki Murmansk eyaletinde bulunan Polsteski uzay merkezinden Kosmos3-M adlı Rus uydu fırlatma roketinden İngiliz ve Çin uyduları ile birlikte 2005 Ekim ayında fırlatılmış ve daha sonra başarıyla yörüngesine yerleştirilmişti.

(...)Ümit ve Sefir-2'nin başarısı şüphesiz sadece sivil alanla da sınırlı kalmayabilir; zira bu uydu ve roketi aynı zamanda askerî amaçlı olarak da kullanılabilir, daha da geliştirilebilir. Özellikle de kıtalararası balistik füze

teknolojisi bakımından. Nitekim işte bu potansiyel bugünden birçok gücü endişelendiriyor. Bu yüzden de başta Amerika olmak üzere pek çok Batılı güç ve elbette İsrail, İran'ın uydu performansını dikkatle inceliyor, bunun gelecekte ne anlama gelebileceğini şimdiden hesaplamaya, tahmin etmeye çalışıyorlar.

Yukarıda okuduklarınız, İran'ın geçen ay başında yörüngesine oturttuğu Ümit adlı uydusu ve bunu fırlattığı Sefir adlı uydu taşıyıcısı ya da roketi ile ilgili olarak yazdığım yazının bazı bölümleri.

Okuduğunuz gibi bu yazının son bölümünde de 'Pek çok Batılı güç ve elbette İsrail İran'ın uydu performansını dikkatle izliyor, bunun ne anlama geleceğini şimdiden hesaplamaya, tahmin etmeye çalışıyorlar.' şeklinde bir öngöründe bulunmuştuk.

Okuduğumuz son bir haberde bu öngörümüzde ne kadar haklı olduğumuz ortaya çıkmış bulunuyor; zira bu haberde kimlikleri meçhul insansız uçakların Ümit ve Sefir'in atıldıkları uzay istasyonu üzerinde uçarak olan biteni izledikleri, hatta buradaki haberleşmeyi birkaç saat kesmeyi başardıkları bildiriliyor. İranlı bir haber ajansının bildirdiğine göre, İran Cumhurbaşkanı Mahmud Ahmedinejad uydu konusunu görüşürken bu kesintiden söz etmiş ve haberleşme sisteminin backup (destek) sistemiyle yeniden tesis edilebildiğini, uçakların çok yüksekte uçtuklarını, İran'ın elektronik haberleşmesini kesebilmek için çok gelişmiş karıştırıcılar kullandıklarını, uçakları düşürmek için uçak havalandırmayı düşündüklerini; ancak açıklamadığı sebeplerle bundan vazgeçtiklerini söylemiş.

Haber böyle... İnsansız uçaklar da elbette ya İsrail ya da Amerikan uçakları ve bunlar İran semalarına girip söz konusu işleri yapabiliyorlar. Bu köşede defalarca yazdığımız gibi İran-İsrail-Amerika arasındaki örtülü savaş devam edip gidiyor velhasıl...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ateşkesin ikinci ayı biterken

Fikret Ertan 2009.03.15

Önümüzdeki hafta Gazze'de 18 Ocak'ta devreye giren ateşkesin ikinci ayı geride kalmış olacak. Ateşkes Gazze'den atılan roketlere ve bunlara İsrail'in bombardıman ile karşılık vermesine rağmen devam ediyor.

Ne var ki, ateşkese rağmen Gazzelilerin hayatlarında değişen fazla bir şey de yok. İsrail'in abluka ve ambargosu çok acil insani yardımlar dışında bütün acımasızlığıyla sürüp gidiyor. Üstelik, İsrail bu konuda da zorluk üstüne zorluk çıkarıp duruyor, milletlerarası normlara göre insani yardım malzemesi sayılan domates salçası, et-balık konserveleri, helva, sabun, çocuk bezi, diş macunu, battaniye ve ıslak mendillerin Gazze'ye sokulmaları konusunda bile sorun çıkarıyor.

Bunlar olurken milletlerarası camia denen büyük güçler Gazze'ye silah sokulmasını önlemek için pek çok kimsenin farkında olmadığı yeni tedbirler, kararlar alıyorlar. Esasen bu konudaki ilk adımı, İsrail'in talebi üzerine Obama yönetiminin de rızasını alan Bush hükümeti, Tel Aviv ile bir 'mutabakat muhtırası' (MOU) imzalayarak son mesai gününde atmıştı. Bu MOU'nun önemli maddeleri de daha önce yazdığımız gibi şunlardı:

Amerika, İsrail, Mısır ve diğer bölge ülkelerine kaçakçılığın tespiti ve önlenmesi amacıyla, teknik yardım dahil, askerî ve istihbarat ile lojistik ve eğitim imkanları sağlayacak. Sağlanacak donanım ve verilecek eğitimle Gazze'nin kara istihbarat ve deniz sınırlarının gözetlenmesinde istifade edilecek.

Kaçak silahların Gazze'ye ulaştığı deniz yolları kontrol altına alınacak. Bu amaçla Akdeniz, Kızıldeniz, Aden Körfezi ve Doğu Afrika kıyılarıyla ilgili mevcut düzenlemelerle ya da devreye sokulacak yeni düzenlemelerle kaçakçılığın önlenmesi konusu ele alınacak.

Gazze'ye silah ve patlayıcıların ulaşmaması amacıyla Amerika'nın bölgesel devletlerle olan istihbarat ve güvenlik işbirliği mekanizmaları daha da güçlendirilecek. Bu konuda Amerikan Merkezi, Avrupa, Afrika ve Özel Operasyonlar komutanlıkları üstlerine düşeni yapacaklar.

Amerika bölgesel ve NATO ortakları ile silah ve ilgili malzemelerin kaçakçılığının önlenmesi konusunda birlikte çaba gösterecek.

Bush yönetimi ile İsrail arasında imzalanan MOU bugün elbette geçerli ve muhakkak. Bu yüzden bu konuda önemli şeyler yapılıyor; ancak pek çok meselede olduğu gibi bunların neler olduğunu henüz bilmiyoruz.

Bu arada MOU'ya ilaven iki gün önce Londra'da 9 NATO üyesi ülke, Gazze'ye giden silahların önlenmesi konusunda kendi aralarında bir mutabakata da varmış bulunuyor. ABD, Kanada, İngiltere, Danimarka, Fransa, Almanya, İtalya, Norveç ve Hollanda'nın uzmanlarının görüşmeler sonrası vardığı mutabakata göre, bu ülkeler silah kaçakçılığının önlenmesi konusunda araştırma, gemilere çıkma, durdurma, arama el koyma ve diğer yöntemler dahil gereken bütün çabayı gösterecek.

Adının açıklanmasını istemeyen bir İngiliz diplomatın bir haber ajansına yaptığı açıklamayla haberdar olduğumuz bu mutabakat katılan ülkelerin milli hukuk yetkililerinin izin verdiği ölçüde ve milletlerarası hukuk normlarına uygun şekilde yerine getirilecek. Mutabakat ayrıca silah ve mühimmatın menşeleri, bunları taşıyan vasıtaların kullandıkları rotalar, bu vasıtaların menşeleri, silah sağlayan ülkelere diplomatik baskı gibi konularda da işbirliği önerisi yapıyor.

Tam metnini görmediğimiz son mutabakat haber ajansından edindiğimiz bilgilere göre bu unsurları ihtiva ediyor. Bu mutabakatta muhtemelen başka konular da var; ama dediğim gibi bunları öğrenmesi çok zor. Bunları öğrenebilecekler de devletler ve bunların istihbarat teşkilatları elbette.

Ateşkesin ikinci ayına girerken Gazze ile ilgili olarak zikredilebilecek önemli gelişmeler böyle. 22 gün süren saldırı ve iki aydır devam eden ateşkes sırasında bağrıldı çağrıldı, mitingler yapıldı; ama Gazze ve Gazzeliler için fazla bir şey de değişmedi ne yazık ki...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bosna: Yedinci temsilci Inzko

Fikret Ertan 2009.03.17

Bosna 14 yıldır devam eden barışa rağmen siyasi bakımdan henüz istenen seviyeye ulaşmış, problemlerini çözmüş değil. Bu da Bosna'da barışı ve düzeni denetleyen milletlerarası camiayı endişelendiriyor.

1995 Dayton Barış Antlaşması sonrasında bu antlaşmayı denetlemek ve yerine getirmek üzere görevlendirilen Barış Yürütme Konseyi (PIC-BYK) denen milletlerarası kuruluş bu görevini atadığı Bosna Yüksek Temsilcisi vasıtasıyla yerine getirmeye çalışıyor.

55 ülke ve çok sayıda kuruluştan meydana gelen ve Türkiye'nin de İslam Konferansı Örgütü (İKÖ)yü temsilen yer aldığı BYK Bosna'ya bugüne kadar 6 yüksek temsilci atamış bulunuyor. Bunlar sırasıyla şöyle:

İsveçli Carl Bildt (1995-1997), İspanyol Carlos Westendorp (1997-1999), Avusturyalı Wolfgang Petritsch (1999-2002), İngiliz Paddy Ashdown (2002-2006) Alman temsilci Christian Schwarz-Schilling (2006-2007) ve Miroslav Lajcak(2007-2008)

Yıllardır yapılan hesaplara göre, yüksek temsilcilik makamı kaldırılacak ve de Lajcak Bosna'nın son temsilcisi olacaktı. Ne var ki, Bosna'da yaşanan gelişmeler, bir türlü sona ermeyen siyasi çekişmeler ve BYK'nın kaydedilen mesafeyi yeterli bulmaması sonucu Lajcak'ın yerine bugünlerde yine son olması beklenen bir başka temsilci görev yapmaya hazırlanıyor.

Esasen Bosna yüksek temsilcilik makamı ve bürosunun görev süresi ve yetkileri 2007 haziran ayında sona erecek ve hem makam ve hem de büro kaldırılacaktı. Ancak, Bosna'da durumun hala karışık olması ve istenilen siyasi istikrarın sağlanamaması gerekçe gösterilerek yüksek temsilcilik bu yılın haziran ayına kadar uzatıldı.

Bu sebeple de yeni bir temsilci arayışına girildi ve sonunda makama uygun birisi bulundu. Bu temsilci Avusturyalı diplomat Valentin Inzko. Elli dokuz yaşındaki Inzko Balkanları yakından bilen ve Avusturya'nın Karintia bölgesinde yaşayan Sloven azınlığa mensup birisi. Savaşın sona ermesinden sonra Saraybosna'da Avusturya'nın büyükelçisi olarak da bulunan Inzko bir ara Sırbistan'ın Müslümanların yaşadığı Sancak bölgesinde de AGİT'in misyon şefi olarak da çalışmıştı. 1995-2005 yılları arasında Avusturya dışişleri bakanlığında Orta, Doğu ve Güneydoğu Avrupa, Orta Asya ve Güney Kafkaslar masalarının müdürü olarak uzun yıllar çalışan olan Inzko 2005 yılından bu yana Avusturya'nın Slovenya'daki büyükelçisi olarak görev yapıyor.

Bosna'da yüksek temsilciler malum bir süreden beri çifte bir görev üstleniyorlar. Bunu kimisi 'iki şapkalı temsilcilik' şeklinde niteliyor. Birinci görev temsilcinin 'Avrupa Birliği Temsilcisi(AB)'; ikincisi de temsilcinin 'Milletlerarası Yüksek Temsilci' olması. Bu bağlamda Inzko'nun AB Temsilcisi olması bütün AB üyeleri tarafından geçen hafta onaylanmış bulunuyor. Inzko'nun atamasına ilk önceleri soğuk bakan Amerika'da artık onun atamasına olumlu bakıyor. Ancak, Rusya'nın tavrı pek belli değil. Bu konu da herhalde bu hafta ele alınacak ve muhtemelen Rusya da Inzko'nun atamasını itiraz etmeyecek. Bu arada Inzko'nun bu hafta içinde Ankara'yı da ziyaret etmesi bekleniyor.

Inzko'nun selefleri Schilling ve Lajcak Bosna'nın meselelerinin çözümünde pek başarılı olamamış, görevleri sırasında kayda değer önemli bir iş yapamamışlardı. Her ikisinin başarısız olmasında büyük ölçüde 'ne etliye ne de sütlüye karışmama' tavırları belirleyici olmuştu; zira ikisi de yüksek temsilcilere tanınan önemli yetkileri kullanmamayı tercih etmiş, işleri Bosnalılara bırakmıştı ve onlar da yapmaları gerekenleri bugüne kadar yapmamışlardı.

Geçmiş yıllarda özellikle siyasi alanda istenen gelişmelerin sağlanamaması ve hem AB'nin ve hem de milletlerarası camianın Bosna konusundaki ilgilerinin zayıflaması yüzünden bugün Bosna gerçekten zor bir durum içinde.

Bakalım 7. Temsilci bunu ne kadar aşabilecek?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ermenistan-İran ilişkileri

'Ermenistan ve İran'ın bölgede ortak çıkarları vardır. İki ülke zaten yakın olan siyasi ve ekonomik ilişkilerini derinleştirmelidirler...

Bizler ikili ilişkilerin seyrinden memnunuz; ancak iki ülkenin potansiyeli göz önüne alındığında bunları tatminkâr bulmuyoruz... Ülkelerimiz arasındaki benzerlikler, ortak tarihî kökler, karşılıklı saygıya dayalı dostluk ve karşılıklı olarak faydalı işbirliği söz konusu ortak çıkarların temelini atmıştır. Ermeni-İran ilişkilerinin tarihi dostluk, saygı ve işbirliği ile doludur.'

Bu diplomatik ifadeler geçen cuma günü Ermenistan'ın başkenti Erivan'a resmî bir ziyarette bulunan İran Dışişleri Bakanı Manuçer Muttaki'nin mevkidaşı Edvard Nalbantyan ile yaptığı görüşmelerden sonra ortak basın toplantısında sarf ettiği bazı sözler.

Muttaki bu sözlerden sonra Devlet Başkanı Serj Sarkisyan'ın yakında Tahran'a yapacağı resmî ziyaretin Ermeni-İran ilişkilerinde yeni bir sayfa açıp iki ülke arasında daha büyük projelerin başlamasına vesile olacağına dikkat çekerken Sarkisyan da Muttaki'nin sözlerine cevapla İran'ın 'iyi bir komşu' ve Ermenistan için 'güvenilir bir ortak' olduğunu vurgulamış oldu.

Ermenistan Dışişleri Bakanlığı da Muttaki'nin ziyaretinin ana amacını, iki ülke arasında çeşitli alanlarda bulunan ikili ilişkilerin gelişmesini daha da hızlandırmak olarak açıklamış bulunuyor. Bakanlık açıklaması da iki bakanın geçen sene sonlarında Tahran'da yapılan Ermeni-İran hükümetlerarası ortak komisyonunun toplantısında alınan kararların hayata geçirilmesi konusunu gözden geçirdiklerine işaret etmiş oluyor.

Resmî açıklamalar bu mealde ve bunlar iki ülke arasında gittikçe gelişen işbirliğinin daha da gelişeceğini gösteriyor. Gerçekler de zaten böyle. Birbirlerine komşu olan ve oldukça güçlü olan Ermenistan-İran ilişkileri son 5-6 yıldır daha da güçleniyor ve çeşitleniyor.

Esasen bu gelişen ilişkilerin merkezinde enerji ve ulaşım projeleri yer alıyor. Bunlardan akla ilk gelen de geçmişte bu köşede birkaç defa ayrıntılarıyla ele aldığımız İran-Ermenistan doğalgaz hattı projesi elbette.

Proje çalışmalarına 1992 yılında başlanılan, iki ülkenin 1995 yılında imza koydukları hükümetlerarası mutabakatla güzergâhı tespit edilen ve daha sonra yapılan uzun ve çetin müzakerelerden sonra 2004 Mayıs ayında nihai anlaşması yapılan bu hat hemen hemen tamamlanmış bulunuyor. Ermenistan kısa bir süre hattın önce kendi tarafındaki ikinci ve son kısmını bitirmişti. Toplam uzunluğu 141 kilometreyi bulan hattın 41 kilometresi Ermenistan, geriye kalan 100 kilometresi de İran tarafında. Yaklaşık 220 milyon dolara mal olan hatla Ermenistan doğalgazda Rusya'ya olan bağımlılığını önemli ölçüde azaltmış olacak. Ermenistan hattın tahminen yılda 2-2,5 milyar metreküp doğalgaz alacak. Hattın gelen doğalgazın önemli bir miktarı Ermenistan tarafındaki enerji santrallerinde elektrik üretimi için kullanılacak ve üretilen elektrik İran'a satılacak. Doğalgaz ne zaman hatta verilmeye başlanacak, henüz belli değil. Herhalde bu konuda da görüşmeler devam ediyor.

Bu hatta ilaveten Ermenistan ile İran bir süredir Aras Nehri'nin iki kıyısında iki adet hidroelektrik santral ve demiryolu hattı inşası için de görüşüyor. Buna ilaveten iki ülke elektrik şebekelerini birbirine bağlayan bir yüksek gerilim hattının yapımı için mutabakata vardı. Ayrıca, bir petrol boru hattının ve bir rafinerinin inşası için de görüşmeler devam ediyor. İki ülke arasındaki ticaret de gelişiyor. Nitekim, ikili ticaret hacmi geçen yıl yüzde 26 civarında artarak 230 milyon dolara kadar yükseldi.

Haberlerde Muttaki ve Nalbantyan'ın Ermenistan'ın Türkiye ile diyalogu ve Karabağ konularını da ele aldıkları, Nalbantyan'ın Muttaki'yi bu konularda bilgilendirdiği bildiriliyor.

Ermenistan ile diplomatik açılıma hazırlanan Türkiye, Ermenistan'ın İran (ve de Rusya) ile olan ilişkilerini de iyi izlemeli bana göre. Umarım bunu layıkıyla yapıyordur.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

FATA problemi...

Fikret Ertan 2009.03.24

Obama yönetimi Afganistan konusunda yeni bir politika değişikliğine hazırlanıyor. Bu değişikliğin esasları çoktandır üzerinde çalışılan bir genel strateji belgesiyle dünyaya duyurulacak.

Bu belgenin önemli bölümleri muhtemelen bu ayın sonunda Lahey'de toplanacak olan Milletlerarası Afganistan Konferansı'nda kamuoyuna açıklanacak.

Esasen belgenin ana hatları da bugünden az-çok belli olmuş bulunuyor. Başkan Obama, bunların bir kısmına, geçen pazar günü Amerikan CBS televizyonunun '60 Dakika' programında işaret etti de.

Obama, bu programda Amerika'nın Afganistan'daki misyonunu yeniden tanımlamakta olduğunu, Bush yönetiminin Afganistan'da demokrasi, sivil toplum ve iyi yönetimin geliştirilmesini öngören yaklaşımından farklı olacağını, kendi yaklaşımlarının en başta Afganistan'ı Amerika'ya karşı yapılacak saldırılar için kullanılamayacak bir noktaya getirmek olduğunu belirtirken, Amerika'nın Afganistan'daki misyonunun ne olduğu yolundaki soruya da 'El Kaide'nin Amerika'ya, Amerikan çıkarlarına ve müttefiklerine saldıramaz hale getirilmesini sağlamaktır. Bu bizim bir numaralı önceliğimiz.' diye cevap vermiş bulunuyor.

Obama, El Kaide'yi Amerika'ya bir daha saldıramaz hale nasıl getirecek, bu konuda selefinden farklı ne yapacak tam belli değil; yeni bir yol bulmazsa o da aynen Bush gibi El Kaide'nin yuvalandığı ve buradan saldırdığı bölgeyi gözlem altında tutmaya, yapabilirse buradaki El Kaide varlığına son vermeye çalışmaya devam edecek elbette.

Bu bölge daha önce defalarca yazdığımız gibi kısa adı FATA (Federally Administered Tribal Areas) olan, Pakistan-Afganistan sınırları boyunca uzanan önemli bir bölge. Dünyanın en zor coğrafi şartlarının yer aldığı bu bölgenin uzunluğu yaklaşık 2.500 kilometre; yüzölçümü de yaklaşık 27 bin kilometrekare. Çoğunlukla Peştunlardan meydana gelen nüfusu 3,5 milyon kadar.

Bölge çok dağlık ve engebeli. Nüfusun yaklaşık yüzde üçü kasaba ve şehirlerde, geri kalan bölümü ise küçük köyler ve mezralarda yaşıyor. Bu yüzden bölge idari bakımdan büyük zorluklar arz ediyor.

FATA, özel idari statüye sahip 7 alt bölge ve 6 sınır biriminden meydana geliyor. Alt bölgeler Kayber, Kurram, Bacur, Mohmand, Orakzay, Kuzey ve Güney Veziristan. Bölgenin büyük yerleşim birimleri Miranşah, Razmak, Bacur, Darra Pazar ve Vana.

Bazı özelliklerini verdiğim FATA, 12 Eylül saldırılarını takip eden Amerika'nın Afgan operasyonundan bu yana bu ülkenin en çok önem verdiği, çeşitli vasıtalarla gözlem altında tuttuğu gerçekten kritik bir bölge; zira Amerikan ve diğer istihbarat servisleri başta Ladin ve El Zevahiri olmak üzere El Kaide liderliği ve militanlarının Afganistan'dan kaçarak bu bölgeye sığındıklarını ve buradan Afganistan'a saldırmaya devam ettiklerini düşünüyorlar. El Kaide'ye ilaveten 2003 yılından bu yana güç toplayan, kadrosunu yenileyen ve arttıran Afgan Taliban'ın da bu bölgeyi saldırıları için üs olarak kullandığı da biliniyor. Ayrıca, Afgan Taliban'ından sonra ortaya çıkan Pakistan Taliban'ın da bölgede faaliyette olduğu da söyleniyor.

Kısacası FATA bugün daha önce kimsenin ilgilenmediği, 8 yıl kadar öncesine kadar kimsenin pek umurunda olmadığı bir ücra ve ıssız bölge olmaktan çıkıp başta Amerika olmak üzere büyük güçlerin, NATO'nun dikkatle izledikleri önemli bir mücadele alanı olarak ortaya çıkmış bulunuyor.

FATA, aynı zamanda Pakistan için de çoktandır önemli bir problem olarak bu ülkeyi hem siyasi ve hem de askeri bakımdan çok zorluyor. Pakistan hükümeti FATA'daki 'aşırı grupların ve faaliyetleri'nin artık ülke bütünlüğünü tehdit ettiğine yürekten inanıyor ve bu konuda elinden geleni yapmaya çalışıyor.

'FATA Problemi' şüphesiz sadece askerî yollarla çözülemeyecek bir problem. Bu konuda askerî yollara ilaveten sosyal, ekonomik ve siyasi yollara da bir an önce başvurulması gerekiyor.

FATA sadece Amerika'nın öncelikli konusu olmaktan çoktan çıkmış, hem bölgenin ve hem de bir anlamda dünyanın problemi haline gelmiş bulunuyor kısacası...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ukrayna gaz sistemi modernizasyonu

Fikret Ertan 2009.03.26

Rusya ile Ukrayna arasında zaman zaman yaşanan ve Türkiye'yi de etkileyen doğalgaz sevkiyatı konusunun iki boyutu var: Siyasi ve ekonomik.

Siyasi boyut malum Rusya'nın doğalgaz konusunu kullanarak Ukrayna'yı bazı konularda 'hizaya getirme çabaları' olarak tanımlanabilir. Ekonomik boyut ise fiyat ve sevkiyat sistemini kapsıyor.

Sevkiyat ise Ukrayna'dan geçen bu ülkeye ait doğalgaz boru hatları sistemini içeriyor. Rusya'dan çıkan doğalgaz, Ukrayna boru hatları sisteminden geçerek Avrupa'ya ve de Türkiye'ye ulaşıyor. Ukrayna boru hatları sistemi ise Sovyet döneminden kalma, en az 40 yıllık, eskimiş, ömrünü çoktan tamamlamış, problem çıkaran bir sistem. Hem Ukrayna'nın çıkarları ve hem de diğer ülkelerin sağlıklı, kesintisiz doğalgaz ihtiyaçlarının karşılanabilmesi bakımından bu sistemin de en kısa zamanda modernize edilmesi gerekiyor.

Esasen Ukrayna bu konunun üzerinde yıllardır duruyor, bunu kendisi yapamayacağı için Avrupa Birliği vasıtasıyla yapmaya çalışıyor; bu konuda uzun zamandır çaba gösteriyor.

Ukrayna, bu çabalarının sonucunu alabilme yolunda bu hafta önemli bir adım attı. Bu adım, Avrupa Birliği'nin Ukrayna'nın boru hatları sistemini modernize etmesine dönük destek sözü vermesi olarak nitelenebilir.

Bu bağlamda, iki gün önce Brüksel'de yapılan bir yatırım konferansı sırasında Avrupa Birliği yetkilileri, yatırımcı bankalar ve Ukrayna yetkilileri ile yapılan görüşmeler sonucu Ukrayna'nın boru hatları sistemi modernizasyon planı kabul görmüş ve bu konuda bir de ön anlaşma imzalanmış bulunuyor.

Varılan bu ön anlaşmaya göre, Avrupa Birliği ile Ukrayna söz konusu eski boru hatları sistemini hem teknik kapasitesini ve hem de sistemin ticari yönetimini modernize etmeye karar verdi.

Şüphesiz dediğimiz gibi bu karar ve anlaşma henüz genel çerçeve içinde mütalaa edilmeli; zira sistemin modernizasyonu için gereken mali imkânlar, diğer teknik konular halen tasarı aşamasında bulunuyor. Özellikle mali konuda herhangi bir taahhüt ya da söz henüz ortada yok. Üstelik modernizasyonun mali portresi de henüz tam anlamıyla kesinleşmiş değil. Brüksel'de bu konuda temaslar yapan Ukrayna Başbakanı Bayan Yulia

Timoşenko, modernizasyonun mali portresinin 5,5 milyar Euro (7,5 milyar dolar) civarında olduğunu söylerken Avrupa Birliği kaynakları, bunun tahmini maliyetinin 2,5 milyar dolar olduğunu ifade ediyorlar.

Ukrayna'nın Avrupa Birliği ile vardığı söz konusu anlaşma bu arada Rusya'yı da oldukça kızdırmış bulunuyor. Nitekim, hem Devlet Başkanı Dimitri Medvedev ve hem de Başbakan Vladimir Putin, duydukları öfkeyi sert ifadelerle ortaya koydular da. Bu bapta mesela Putin, anlaşma ve modernizasyon planının iyi düşünülmeyen, profesyonel olmayan ve Rusya'nın çıkarlarını hesaba almayan bir plan olduğunu açıkça söylerken bunun sonucunda kendilerinin Avrupa Birliği ile bağlarını yeniden gözden geçirebilecekleri yolunda tehditkâr sözler de sarf etmiş bulunuyor.

Ukrayna-Avrupa Birliği ve Rusya arasındaki 'doğalgaz problemi' bugün anlattığım yeni gelişmeyle bizi de ilgilendiren yeni bir safhaya girmiş bulunuyor. Bizi de ilgilendiriyor; çünkü biz de doğalgazımızın önemli bir miktarını Ukrayna hatları üzerinden alıyoruz; dolayısıyla bu hatlarda meydana gelebilecek değişiklik ve gelişmeler bizi de etkileyebilir. Buna ilaveten Timoşenko'nun Brüksel'de 'Modernizasyon Nabucco gibi projelerden çok daha ucuza çıkacak. Böylece Avrupa Birliği'nin gaz ihtiyacı daha ucuza mal olacak' şeklindeki sözlerinin Türkiye'nin çok önem verdiği Nabucco projesine etkisi olup olmayacağı da ilgilenmemiz gereken bir konu elbette.

Ukrayna doğalgaz modernizasyonu işte bu yüzden bizim için de önemli bir konu sayılır...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İsrail'in uzun kolları...

Fikret Ertan 2009.03.29

İsrail küçük; ama kolları oldukça uzun bir ülke. Bu kollar zaman zaman kendi sınırlarından çok uzaklara da uzanabiliyor, uzanılan yerlere zarar verebiliyor.

Bu kollar son yıllarda askerî operasyonlar olarak çeşitli yerlere ulaşmış bulunuyorlar. 2007 yılının eylül ayında bu kollar Suriye'nin bizim sınırlarımıza yakın El Kibar bölgesindeki bir tesise kadar uzanarak tesisi havadan bombardımanla imha etmişti. İsrail bu tesisin Suriye'nin Kuzey Kore ile birlikte inşa etmekte olduğu bir nükleer reaktör tesisi olduğunu iddia etmiş, Suriye ise bunun doğru olmadığını, tesisin bir zirai araştırma istasyonu olduğunu söylemişti. Hatırlanacağı gibi, İsrail uçakları bu operasyon sırasında bizim Hatay bölgesine bir de fazla yakıt tankı bırakmış, bu tank da daha sonra bulunmuştu...

Uzun kollar geçen yılın haziran ayında bu defa büyük çaplı bir hava tatbikatı şeklinde kendilerini göstermişti. Bu tatbikatta İsrail hava kuvvetlerine ait 100 kadar savaş uçağı, tanker uçağı ve helikopterler Akdeniz üzerinde ve Yunanistan hava sahası üzerinde İran'a yapılması planlanan hava saldırısının provasını yapmışlardı. Tatbikatta menzil yaklaşık 1.500 kilometreydi ve bu da İsrail'den İran'ın nükleer tesislerine olan uzaklık kadardı.

İsrail genelkurmayı tatbikatı doğrulamış, açıklamasını da 'İsrail hava kuvvetleri İsrail'in karşı karşıya olduğu tehditlere karşı koymak amacıyla düzenli olarak bu tür tatbikatları yapmaktadır.' şeklinde yapmıştı.

Bu anlattıklarım son yıllarda ortaya çıkan uzun kol hareketlerinin bazıları. Daha önceleri mesela bir de Irak'ın Osirak adlı nükleer tesisine yapılan hareket var. 1981 yılında yapılan ve adı 'Opera Harekatı' olan bu hava saldırısında İsrail savaş uçakları söz konusu tesisi yerle bir etmişti.

Bugünlerde İsrail'in yine bir uzun kol hareketi söz konusu. Bu defa kol büyük bir ihtimalle Sudan'a kadar uzanmış bulunuyor.

Önce Amerikan CBS, sonra The New York Times ve daha sonra başkaları tarafından ortaya atılan haberlere göre, kimlikleri tespit edilemeyen savaş uçakları Sudan içlerinde Mısır sınırlarına yakın bir bölgede hareket halinde olan bir kamyon konvoyuna iki defa saldırı düzenleyerek konvoyu ve içindekileri imha etmiş.

Haberlere göre, bu hareket İsrail'in geçen ocak ayında Gazze'de icra etmekte olduğu 'Dökme Kurşun Harekatı' sırasında yapılmış; ancak dünya bundan yeni haberdar olmuş bulunuyor. Bunun sebebi de tam belli değil; ancak ortaya çıktığı için Sudanlı yetkililer de artık hareketin yapılmış olduğunu kabul ediyor. Nitekim, çeşitli gazetelerde Sudanlı yetkililerin bu konuda demeçleri ve hareketin ayrıntıları da yer alıyor.

Sudanlı yetkililer önceleri hareketi Amerika'nın yaptığını söylerlerken artık bundan vazgeçerek şimdilerde hareketin büyük ihtimalle İsrail'in eseri olduğunu iddia ediyor. İsrail ise bu konuda her zaman yaptığı gibi suskunluğunu koruyor; hareketi ne doğruluyor, ne de yalanlıyor. Ancak Başbakan Ehud Olmert, Herzliya'da birkaç gün önce yapılan bir konferans sırasında hareket haberleri ile ilgili olarak '..İsrail'in dünyada ulaşamadığı hiçbir yer yoktur. Terörist altyapıya karşı biz her yerde hareket yaparız. Yakında, uzakta caydırıcılığımızı artıracak her yerde yaparız. Çeşitli olaylarda bu kuzeyde de, güneyde de gerçektir. Burada ayrıntılara girmenin lüzumu yoktur. Herkes hayal gücünü kullanabilir. Bilmeleri gerekenler İsrail'in hareket yapamayacak bir yer olmadığını bilirler. Böyle bir yer yoktur.' şeklinde konuşarak açıkça olmasa bile hareketin kendileri tarafından yapıldığını güçlü bir şekilde ima etmiş oldu.

Bu son Sudan hareketi hakkında muhtemelen başka bir haber ya da bilgi çıkmayacak. İsrail yaptığını resmen kabul etmeyecek; ancak bu tür hareketleri her zaman yapabileceğini de hasımlarına bir kere daha hatırlatmış olacak.

İsrail uzun kollarının uzandığı ülkeler de ne yazık ki bu hareketleri sineye çekip konuşmayacak, zaaflarını saklamaya çalışacak ve bu arada uzun kollar da beklemede olacak...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Demir Kubbe gerçeği

Fikret Ertan 2009.03.31

İsrail'i son yıllarda en çok uğraştıran konu, güneyden ve kuzeyden atılan kısa ve orta menzilli roketler. Bunların kuzeyden olanları Hizbullah, güneyden olanları ise Hamas ve diğer Filistinli gruplar tarafından İsrail'in iç bölgelerine atılıyor.

Son Gazze operasyonunun da açıkça gösterdiği gibi İsrail, bu tür roketleri bilinen kara ve hava saldırıları ile durduramıyor. Bu sebeple de bu konunun çözümünü ileri teknolojide arıyor.

İsrail Savunma Bakanlığı, sonunda bu kısa menzilli roketlere karşı korunma ve önleme imkânını sağlayabileceğini düşündüğü yeni bir teknolojik sistem üzerinde 2007 yılında karar kılmış, bunun siparişini vermişti. Bu yeni sistem 'Demir Kubbe (Kipat Barzel)' adıyla biliniyor ve İsrail'in önemli savunma sanayi kuruluşlarından Rafael ile birlikte Savunma Bakanlığı'nın özel silah dairesi Maf'at tarafından geliştiriliyor ve söylendiğine göre şöyle çalışması planlanıyor:

"Demir Kubbe, Elta Systems adlı kuruluşun geliştirdiği özel bir radar sistemi vasıtasıyla atılan roketi havada iken hedef olarak tespit edecek, sonra hedefi, fırlatacağı önleyici roketiyle havada yok edecek. Bu önleyici roket Kassamların saniyede 300 metre kadar olan hızından daha hızlı bir roket olacak. Buna ilaveten söz konusu roket Kassam ya da benzeri roketleri havada en yüksek noktada saf dışı edecek şekilde tasarlanıyor. Bunun sebebi düşman roketlerin muhtemel kimyasal ya da biyolojik başlıklarını emin bir mesafede yok edip bunların verebileceği zararları asgariye indirmek."

Sistemin hedef tespit sürecinin bir saniyeden az bir sürede gerçekleşeceği, bu suretle önleyici roketin ikinci bir saniyede hedefi bulacağı ve yok edeceği bugünden söyleniyor. Ancak bu arada önleyici roketlerin çok pahalı olacağı (tek bir roketin atışı 30.000-40.000 dolar civarında) ve bu yüzden sistemin boş araziye düşeceği anlaşılan roketlere karşı kullanılmayacağı, böylece maliyetlerin aşağıda tutulacağına da bugünden işaret ediliyor. Hayata geçirildiğinde 'Demir Kubbe' işte böyle çalışacak.

Edindiğimiz bilgilere göre, 'Demir Kubbe'nin ilk operasyonel sistemi bir yıl içinde hizmete girecek. Esasen Rafael, bunu başarabilmek için haftada 7 gün, günde 3 vardiya halinde çalışıyor. İsrail hahambaşılığı, aldığı bir karar ile çalışılması yasak olan dinî tatil günlerinde bile çalışabilmesi için bir tür fetva da vermiş bulunuyor.

Sistemin gizli denemeleri de elbette yapılıyor. Ancak bunlar pek açıklanmıyor. Buna bir istisna geçen hafta Savunma Bakanlığı'ndan yapılan önemli bir açıklamaydı. Cuma günü yapılan bu açıklamada, sistemin kritik bir testten geçirildiği, testin çok başarılı geçtiği açıklanmış, sistemin İsrail'e son yıllarda atılan roketlere karşı uygun şekilde karşılık verdiğinin altı çizilmişti. Savunma Bakanlığı kaynakları da medyaya yaptıkları başka açıklamalarda testin sistem açısından bir kilometre taşı niteliği taşıdığını belirtmişlerdi.

Başka haberlerde ise sistemin bu yılın sonlarına doğru operasyonel hale geleceği, sistemi çalıştıracak yeni bir hava savunma taburunun kurulmakta olduğu da bildirilmişti.

Bütün bu gelişmelerden, İsrail'in Hamas ve Hizbullah roketlerine karşı bir çare bulduğu; ancak bunun gerçek durumlarda ne kadar etkili ve başarılı olacağının henüz bilinmediği söylenebilir. Ancak söz konusu roketlere karşı İsrail'in ağlayıp oturup durmadığı, çare aradığı da görünen bir gerçek elbette.

Demir Kubbe, gerçek anlamda başarı sağlar ve Hamas ve Hizbullah roketlerine karşı etkili olursa bu, İsrail-Hamas, İsrail-Hizbullah dengesinin kökten değişebileceği anlamına da elbette gelir.

Biz pek çok kimsenin farkında olmadığı ya da bilmediği bu konuları bu köşede yazıp duruyor, bunların özellikle Gazze üzerindeki muhtemel etki ve sonuçlarına işaret edip duruyoruz. Bunlara bazıları anlamsız tepkiler de gösteriyorlar, İsrail'in gücünü abarttığımızı söylüyorlar. Tabii bunlar bize 'vız gelir'. Biz bu konularda bağırıp çağırdıktan, öfkesi geçtikten sonra unutanlardan değiliz; biz temennileri değil gerçekleri yazmayı tercih edenlerdeniz.

Demir Kubbe gerçeği de bunlardan birisi...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İsrail'in 32. hükümeti

Fikret Ertan 2009.04.02

Yaklaşık dokuz ay süren belirsizlikten sonra İsrail'de yeni bir hükümet kurulmuş bulunuyor. Önceki gece yapılan ve 6 saat süren parlamento oturumunun ardından 45 ret oyuna karşılık 69 evet oyu alan ve bunun

sonrasında yemin ederek görevi Olmert hükümetinden devralan bu hükümet, İsrail'in kuruluşundan bu yana kurulan 32. hükümet oluyor.

Toplantı masasının dar geldiği ve bu yüzden genişletildiği bu oluşum 30 bakan ve yedi bakan yardımcısı ile İsrail tarihinin en büyük hükümeti. Baş, 59 yaşındaki şahin Başbakan Binyamin Netanyahu; Dışişleri Bakanı, Netanyahu'dan daha şahin olan Avigdor Lieberman; savunma bakanı ise geçen hükümette de aynı görevde bulunan İşçi Partisi lideri emekli General Ehud Barak.

Netanyahu'nun başbakanlığın yanı sıra bir de yeni kurulan mali strateji bakanlığı görevini üstlendiği bu hükümetin diğer önemli bakanları da şöyle: Yuval Steinitz (Likud Partisi) maliye bakanı; Netanyahu'nun parti içi muhalifi Silvan Şalom başbakan yardımcısı ve kalkınma bakanı; Eli Yişhai (Dindar Şaş Partisi lideri) içişleri bakanı, Yakov Neeman adalet bakanı, Gideon Saar eğitim bakanı; Yisrael Katz ulaştırma bakanı; Gilad Erdan çevre bakanı; Yuli Edelstein medya ve iletişim bakanı; Limor Livnat spor ve kültür bakanı; emekli general ve eski genelkurmay başkanlarından Moshe Yaalon stratejik işler bakanı. Bu son saydıklarımın hepsi Likud Partisi mensupları. İşçi Partisi'nden ise Ehud Barak'a ilaveten Binyamin Ben Eliezer ticaret, çalışma ve sanayi bakanı; Şalom Şimhon tarım; İzak Herzog refah ve Avışhai Braverman azınlıklar bakanları olmuş bulunuyor.

Başbakan Netanyahu yeni hükümetin önündeki en büyük problemin ekonomik kriz ve güvenlik tehditleri olduğunu söylüyor. Birinci konu bakımından İsrail de global ekonomik krizden etkilenen ve bu yüzden ciddi sıkıntılar içine giren bir ülke. Bu yüzden başka ülkeler gibi İsrail'in de birinci önceliği bu ekonomik kriz konusu elbette.

İkinci öncelik ise Netanyahu'nun açıkladığı gibi İsrail'e yönelik güvenlik tehditleri. Bunlar da başlıca iki konudan meydana geliyor: Gazze ve Hamas ile İran tehdidi. Gazze ve Hamas konusu 18 Ocak'ta iki tarafın da zımnen kabul ettiği, ancak herhangi bir kalıcı yönü bulunmayan ateşkes ve sonrasındaki durumu temsil ediyor. Ateşkese rağmen taraflar çok büyük çaplı olamayan mevzii ve kısmî askerî çatışmalar halen yaşıyor. Bu çerçevede, İsrail aklına estiği ya da lüzum gördüğü zaman Gazze'deki hedefleri havadan vurmaya devam ediyor. Hamas ve bağlantılı gruplar da İsrail içlerine ara sıra da olsa roket ateşi yapıyorlar. Nitekim, son günlerde iki-üç roket söz konusu bölgelere düşmüş bulunuyor. Diğer yandan, Gazze halkı için en önemli problem olan İsrail ambargo ve ablukası da bütün acımasızlığıyla sürüp gidiyor ve İsrail bu konuda hiç kimseyi dinlemiyor.

İran tehdidine gelince; hemen hatırlatalım, Netanyahu bu konuda seçim kampanyası sırasında 'Size söz veriyorum. Seçtiğim takdirde İran nükleer silah edinemeyecektir. Bu, bu sözümü yerine getirmek için gereken her şeyi ima etmektedir.' diye konuşmuştu. Esasen Netanyahu öteden beri İran'ı ve nükleer programını İsrail için bir 'beka konusu' olarak gören, bunu zaman zaman 'ikinci holokost' olarak niteleyen, bu konuda eskiden de yukarıdakine benzer sözler sarf etmiş olan bir politikacı. Bu bakımdan bugünden pek çok gözlemci ve uzman Netanyahu'nun İran'a saldırıyı ciddi olarak düşündüğünü, bu konuda kararlı olduğunu söylüyor. Bu şüphesiz bütün bir bölgeyi ateşe verebilecek son derece vahim bir tavır.

Filistinlilerle barışa gelince; Netanyahu bu kapının açık olduğunu söylüyor; ama bir türlü de 'iki-devletli çözüm' ağızına bile almıyor. Bu bakımdan barışa bu hükümetle birlikte çok uzak olduğu bugünden söylenebilir. Ne var ki, Netanyahu hükümetinin barış konusunda Obama yönetimi ile karşı karşıya gelebileceği de bugünden güçlü bir ihtimal olarak ortada duruyor.

İsrail'in 32. hükümeti ve önündeki konular böyle. Bu hükümet ne kadar devam eder, bu da ayrı bir konu elbette...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

NATO, Afganistan ve ISAF

Fikret Ertan 2009.04.05

Başka konular var; ama NATO'nun 60. yılına en çok Afganistan konusundaki tartışmalar damgasını vurmuş bulunuyor. Bu yazıyı yazdığımız sıralarda NATO liderleri özellikle Taliban tehdidini görüşüyor, NATO'nun bu konuda ne yapması gerektiğini tartışıyorlardı ve ortaya henüz bir ortak bildiri çıkmamıştı.

Ortak bildiride şüphesiz NATO'nun önemli konulardaki görüşleri ortaya konulacak. Ancak bu bildiriye ek olarak bir de NATO'nun Afganistan konusundaki bildirisi de açıklanacak. Bu bile bize Afganistan'ın NATO için ne kadar önemli bir konu haline geldiğini kendiliğinden gösteriyor.

Şüphesiz NATO ve Afganistan konusunun odak noktası NATO komutanlığında Afganistan'da görev yapan çok milletli ISAF gücü. Bu güç BM Güvenlik Konseyi kararıyla Afganistan'da bulunuyor. 42 ülkeden meydana gelen ISAF'ta NATO üyesi olmayan ülkelerin askerî kontenjanları da var.

Bugün yeri geldiği için ve hatırlatma kabilinden ISAF'ın kompozisyonuna bir kere daha değinelim. ISAF'ta yer alan 42 ülke parantez içinde asker sayılarıyla şöyle:

Arnavutluk (140), Avustralya (1.090), Avusturya (2), Azerbaycan (90), Belçika (450), Bosna-Hersek (2), Bulgaristan (820), Hırvatistan (280), Çek Cumhuriyeti (580), Danimarka (700), Estonya (140), Finlandiya (110), Fransa (2.780), Gürcistan (1), Almanya (3.465), Yunanistan (140), Macaristan (370), İzlanda (8), İtalya (2.350), Ürdün (7), Litvanya (160), Letonya (200), Lüksemburg (9), Hollanda (1.770), Yeni Zelanda (150), Norveç (490), Polonya (1.590), Portekiz (30), Romanya (860), Singapur (20), Slovakya (230), Slovenya (70), İspanya (780), İsveç (290), Makedonya (170), Ukrayna (10), Birleşik Arap Emirlikleri (25), İngiltere (8.300), Amerika (26.125), Kanada (2.850) ve Türkiye (660).

ISAF'ta yer alan bu ülkelerin askerlerinin çoğu çatışmaların ya hiç olmadığı ya da az olduğu batı ve kuzey bölgelerinde görev yapıyorlar. Çatışmaların en yoğun ve sık olduğu güney bölgesinde ise başta Amerikan askerleri olmak üzere İngiltere, Kanada ve Hollanda askerleri görev yapıyorlar. Türk askerleri ise Kabil'de güvenliği sağlıyorlar.

ISAF ile birlikte görev yapan, çatışan Afgan güvenlik gücüne gelince; bugün itibarıyla bu güç Afgan milli ordusu ve polis gücünden meydana geliyor. Afgan ordusunun mevcudu 82.780; polis gücü ise 60 bin civarında. Her iki gücün de önümüzdeki yıllarda mevcutlarının artacağı biliniyor. Bu bapta, mesela ordu 2011 sonlarına doğru 134 bine ulaşacak. Daha uzun vadede ise 400 bin civarına çıkarılacak. Uzmanlar Afganistan'da güvenliğin tam anlamıyla sağlanabilmesi için ordunun bu civarda bir mevcuda muhakkak sahip olması gerektiğini söylüyorlar.

ISAF'ın toplam gücü 58.390 asker. Buna ilaveten 26 imar-inşa timi ya da ekibi de Afganistan'da bulunuyor.

Bugün NATO zirvesi işte en çok ISAF gücünün artırılmasını ve güçlendirilmesini konuşuyor. Şüphesiz Başkan Obama da bu görüşte; ancak Belçika, İspanya, İngiltere ve Polonya dışındakiler ek güce karşı pek olumlu bakmıyorlar. Türkiye'nin tavrını ise pek bilmiyoruz; ancak biz hem NATO hem de bölge için en önemli stratejik öncelik haline gelen Afganistan'a, Türkiye'nin bundan sonra daha fazla askerî ve sivil katkıda bulunmasının artmakta olan gücümüze güç katacağını düşünüyoruz.

Afganistan, NATO ve ISAF konularında bugünlük bu kadar...

Obama rüzgârı, Türk rüzgârı...

Fikret Ertan 2009.04.07

Bugün dünyada bir 'Obama rüzgârı' esiyor. Bu rüzgâr, selefi Bush'un estirdiği sert, soğuk, haşın ve mağrur rüzgârın tersine ılıman, yumuşak ve mütevazı bir rüzgâr.

Bunlara ilaveten bu rüzgâr; konuşan, karşısındaki dinleyen, dinlediklerini dikkate alan, diyaloga öncelik veren ve de kuşatıcılık, tevazu ve barış iddiaları da taşıyan bir rüzgâr elbette.

Bu rüzgâr, konuşmaya ve dinlemeye önem veriyor. Nitekim bunu, Başkan Obama'nın İran ile konuşma ve bu ülkenin taleplerini dinlemeye hazır olduğunu söylediğinden biliyoruz. Obama, şüphesiz sadece İran'la konuşmaya hazır değil; başkaları ile de aynı şeyi yapıyor. Bunların bir kısmını, atadığı özel temsilciler vasıtasıyla yapmaya çalışıyor. Afganistan-Pakistan ve Hindistan bakımından bu Richard Holbrooke, Ortadoğu bakımından ise George Mitchell elbette. Bu şahıslar geçmişteki performansları sebebiyle sorumlu oldukları bölgeler bakımından bugünden uzlaşma ve barış vaat edebilecek kimseler.

Obama rüzgârı, sadece bugün dünyanın en zor bölgeleri bakımından değil, başka konular bakımından da insanlık için olumlu bir gelecek anlamı da taşıyor. Buna son örnek, Başkan Obama'nın Türkiye'ye gelmeden önce Çek Cumhuriyeti başkenti Prag'da nükleer silahlar ve silahlanma konusundan söyledikleri.

"Amerika Birleşik Devletleri nükleer silahsız bir dünyaya doğru somut adımlar atacaktır... Soğuk Savaş zihniyetine son verme amacıyla biz millî güvenlik stratejimizde nükleer silahların oynadığı rolü azaltacak ve başkalarına aynı şeyi yapmalarını tavsiye edeceğiz. Bu çabamıza nükleer silahlara sahip bütün ülkeleri dahil etmeye gayret göstereceğiz."

Bu olumlu ve kararlı sözler, Başkan Obama'nın nükleer silahlar ve silahsızlanma konusundaki önemli sözleri. Bunlara katılmamak mümkün mü? Elbette değil. Zaten bir nükleer güç olmamasına rağmen Türkiye'nin de nükleer politikası bu yönde. Türkiye, en başta kendi bölgesinin nükleer silahlardan arındırılmasını istiyor.

Başkan Obama TBMM konuşmasını yapmadan önce kafamızda bu düşünceler varken onun Türkiye'nin ne kadar önemli olduğuna vurgu yapan sözleri de bizi gerçekten memnun etmiş bulunuyor; zira Amerikan liderinin ülkemizin değer ve önemini, demokrasimizin gücünü anlamış olmasının hem Amerika, hem Türkiye ve hem de dünya için olumlu gelişmeler demek olduğu kendiliğinden aşikar zaten.

Türkiye bugün hem tarihî ve hem de kültürel mirasını modernleşme ile en iyi bağdaştırabilmiş nadide ve örnek bir ülke. Ayrıca ülkemiz geçmişte de, bugün de milletlerarası siyasette hep olumlu olanın, barışın, istikrarın ve adaletin peşinde koşmuş bir ülke. Biz son Rasmussen olayının da açıkça ortaya koyduğu gibi hiçbir zaman milletlerarası siyasette 'oyunbozan' olmadık, bizlere verilen sözlere, verilen garantilere inandık, bunların yerine getirilmelerini arzu ettik.

Ne var ki, geçmişte verilen bazı sözlerin, yapılan bazı taahhütlerin yerine getirilmediklerini de gördük; bunlardan zarar da gördük elbette; ama biz bunlara rağmen sözünü tutan, taahhütlerini yerine getiren güvenilir bir ülke olmayı sürdürdük.

Bu bakımdan zarar görmüş olsak da biz, bugün güvenilir bir ülkeyiz. Jeopolitik mülahazalar bir yana, önemimizin artmasının en büyük sebeplerinden birisi de işte bu güven unsuru.

Yazının başında 'Obama rüzgârı'ndan söz ettik; ancak bu rüzgâra ilaveten bir de 'Türk rüzgârı' var artık milletlerarası sahnede. Bunu Obama da görüyor; başkaları da. Obama'nın TBMM konuşmasını beklemeden ve muhtemelen onun bu konuşmada bir kere daha artan önemimize değineceği konuşmasından önce kaleme aldığımız bu yazıyı böylece bitirirken esen Obama ve Türk rüzgârının dünya ve insanlık için iyi ve olumlu şeyler getirmesini, 'var olan güçlü gerçeklerin' bu rüzgârları fazla etkilemesini yürekten temenni ediyorum.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Önemli ziyaret...

Fikret Ertan 2009.04.09

Kazakistan, dünya sahnesinde yavaş yavaş ortaya çıkmakta olan yeni güçlerden birisi sayılır. Son yıllarda önemi iyice artan jeopolitik konumu, petrol ve doğalgaz gibi dev enerji kaynakları ve uranyum gibi stratejik maden rezervleri sebebiyle bu ülke çok yönlü bir dış politika izliyor ve bunda da başarılı oluyor.

Kazakistan bir yandan Avrupa Birliği ve Amerika ile sıkı ve yakın ilişkiler kurarken Rusya, diğer Orta Asya ülkeleri ile güçlü bağlar geliştiriyor ve bu arada bölgesel politika çerçevesinde Hazar Denizi komşusu İran'ı hiç de ihmal etmiyor.

İran da aynı şekilde Kazakistan'ı ihmal etmiyor, bu ülkeyle yakın bağlar tesis etmeye, yakınlaşmaya çalışıyor. Nitekim, bu sebeple bu hafta başında İran Cumhurbaşkanı Ahmedinejad, yanında önemli bir heyetle Kazakistan'ın başkenti Astana'ya iki günlük bir ziyaret gerçekleştirmiş bulunuyor.

Haberlere göre, iki ülke, bu ziyaret sırasında 5 işbirliği anlaşmasına imza koymuşlar. Bunların arasında ortak bir tanker şirketinin kurulması ve sağlık, spor ve turizm alanlarında yeni anlaşmalar var.

Bu anlaşmalara ilaveten bize göre ziyarette başkalarını da ilgilendiren iki önemli husus ortaya çıkmış bulunuyor: Birincisi Kazakistan'ın İran'ın nükleer programı hakkındaki son görüşlerini açıklaması. Buna göre Kazakistan 'herhangi bir ülke gibi İran'ın da sivil nükleer güce sahip olma hakkı vardır' diyor; ancak bu programın duyulan endişeleri gidermesi bakımından şeffaf olması gerektiğine de işaret ediyor. Diğer yandan Kazakistan, bu endişelerin ortadan kaldırılabilmesi için ziyaret sırasında bir de global bir nükleer yakıt bankası kurulması fikrini ortaya atmış bulunurken bu bankanın Kazakistan'da kurulabileceğini de açıklamış bulunuyor. İkinci husus ise Hazar Denizi'nin hukuki statüsü ile ilgili son derece önemli bir açıklama.

Bu çerçevede Kazakistan Devlet Başkanı Nazarbayev, statü konusunda var olan iki görüşe ilaveten üçüncü bir görüşü telaffuz etmiş bulunuyor. Buna göre, Hazar'a kıyıdaş olan ülkeler 25-35 kilometre kadar bir egemenlik bölgesi kurmalı ve bu bölgeler bu ülkelerin egemen suları olarak kabul edilmeli. Nazarbayev böylece statü konusundaki yaklaşık 20 yıldır sürüp giden ihtilafın herkesin kabul edeceği tavizler sonucu önerdiği formülle çözüm yoluna girebileceğini söylüyor.

İran ve başkaları Nazarbayev'in bu teklifine ne diyorlar, bunu nasıl karşılıyorlar henüz bilmiyoruz; ancak ihtilafın artık herkesi bıktırdığı da bir gerçek olarak ortada duruyor.

İran ile Kazakistan arasında gittikçe gelişmekte olan yakın ilişkileri bir kere daha ortaya koyan son ziyaret esasen iki ülke arasında ekonomi ve enerji alanlarında çoktandır var olan birtakım ortak projeleri yeniden hatırlatıyor. Bunların arasında Kazakistan'ın batısında büyük bir petrokimya tesisi ve İran'ın kuzeyinde yeni bir rafinerinin inşası var. Ayrıca, iki ülke İran'ın Hazar kıyısında dev bir hububat depo ya da terminali kurmayı da planlıyorlar. Bu depo iki ülke arasında var olan hububat ticaretine yeni bir ivme kazandıracak elbette. Zaten

Kazakistan son yıllarda 'swap' denen bir tür mübadele ya da takasla İran'a yaklaşık 1 milyar dolar civarında hububat ihraç ediyor.

Hububat iki ülke arasındaki ticaretin görünen en büyük kalemi; ama mesela Kazakistan, İran'a büyük miktarlarda ham petrol de ihraç ediyor. Kazakistan'ın Aktau Limanı'ndan büyük tankerlerle İran'ın kuzeyine sevk edilen ham petrol İran vasıtasıyla Körfez ülkelerine gidiyor.

Kazakistan, İran ile söz konusu ilişkileri geliştirirken Amerika'yı da ihmal etmiyor. Nitekim, son haberlerde Nazarbayev'in Başkan Obama'yı ülkesine davet ettiği bildirilirken Obama'nın önümüzdeki günlerde Orta Asya'ya yapmayı planladığı ziyarette ilk olarak Kazakistan'a uğrayacağı söyleniyor. Bu da bize Amerika'nın bu ülkeye verdiği önemi açıkça gösteriyor.

Ayrıca, Nazarbayev'in global yakıt bankası fikri de İran'ın nükleer ihtilafına belki de birinci dış politika önceliği olarak bakan Amerika açısından ihtilafın çözümünde bir ihtimal olarak da ortaya çıkmış bulunuyor.

Ahmedinejad'ın Astana ziyareti işte bu sebeplerle çok önemliydi...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Korsanlar ve Obama'nın ilk sınavı

Fikret Ertan 2009.04.12

Somali açıkları ve Aden Körfezi'nde geçen yılın sonlarına doğru artan, bu yıl ocak ve şubat aylarında azalan korsanlık faaliyetleri, marttan beri yine yükselişte. Nitekim, sadece bu hafta 10 kadar ticari gemi korsanların kurbanı olmuş durumda.

Son kurban da 17 bin tonluk Maersk Alabama adlı Amerikan konteyner gemisi. Geçen çarşamba saldırıya uğrayan, kontrolü önce korsanların, daha sonra yeniden mürettebatın eline geçen bu geminin Richard Phillips adlı kaptanı, bir cankurtaran botunda 4 korsanın rehinesi olarak bekliyor. ABD donanması ve FBI da kaptanın kurtarılması için çalışıyor.

Kaptan Phillips, Somali korsanlarının elindeki ilk Amerikan rehinesi. Bu bakımdan konu Amerika için bir itibar konusu, Başkan Obama için de bir tür ilk ciddi güvenlik ve dış politika sınavı haline gelmiş bulunuyor. Nitekim bu yüzden, ABD, bölgeye takviye savaş gemileri gönderiyor.

Bu son olay bize şüphesiz bölgede bulunan Giresun adlı Türk firkateyninin de dahil olduğu en az 15-20 savaş gemisinin korsanları caydırmaya yetmediğini açıkça gösteriyor. Üstelik bu kadar gemiye ilaveten yakınlarda bulunan Amerikan 5. Filosu'na bağlı savaş gemileri bile korsanlar karşısında çaresiz kalmış görünüyor ve herhangi bir askeri müdahaleden kaçınıyor. Bunun başlıca sebebi elbette Phillips'in hayatını tehlikeye atmamak. Ancak ortada korsanları cesaretlendiren genel sebepler de var ve bunlar şöyle açıklanabilir:

Birincisi, bölgedeki milletlerarası deniz gücü, korsanların her hareketini izleyecek, bunları önleyecek sayıda değil. Türkiye'nin yüzölçümünün neredeyse üç katı olan bu geniş alanı 10-15 savaş gemisiyle kontrol altında tutmak imkânsız. Üstelik korsanlar, bu sınırlı sayıdaki gemilerin hareketlerini izleyip birbirleriyle haberleşerek karşı tedbir de alabiliyor, umulmadık yerlerde, baskınlarla gemileri ele geçirebiliyor. Ayrıca, bölgede Somalili balıkçı teknelerinin arasına gizlenebiliyor, savaş gemilerini kandırabiliyorlar. Bunlara ilaveten baskın taktiklerini de durmadan geliştiriyorlar ve artık herhangi bir hedefe 20-30 kadar küçük basit motorlarla aynı anda baskın düzenliyorlar.

İkinci unsur ise korsanların korsanlık ile ilgili milletlerarası hukuku öğrenip buna göre davranmalarından kaynaklanıyor. Nitekim, korsanlar "Bizi durduramazlar. Savaş gemileri birkaçımızı yakalayıp tutuklasa bile biz bundan endişe duymayız, korkmayız. Daha önceleri olduğu gibi bunlar sahile bırakılmaktan başka bir ceza görmezler. Biz milletlerarası hukuku biliyoruz." diyorlar.

Korsanların işaret ettiği gibi yabancı deniz güçleri tarafından yakalanan korsanlardan hiçbirisi bugüne kadar herhangi bir ceza almadı. Tutuklananlar, çeşitli ülkelerde çok uzun ve tartışmalı geçeceği bugünden belli olan yargı sürecini bekleyip yan gelip yatıyor. Bugün Paris'te, Kenya'da tutuklu korsanlar var; ama bunların ne şekilde yargılanacakları, suçlu bulundukları takdirde cezalarını nerede çekecekleri bilinmiyor; zira korsanlıkla ilgili milletlerarası hukukun pek çok yönü muğlak. Korsanlıkla mücadele amacıyla aralık ayında kabul edilen 1851 sayılı Güvenlik Konseyi kararında da atıf yapılan BM Deniz Hukuku Sözleşmesi birçok bakımdan Somalili korsanlarla mücadele için yeterli değil. İşte bu yüzden bölgede görevli yabancı gemiler korsanları yakalama ve tutuklama yoluna kolay kolay başvurmuyor. Ayrıca yanlış yapıp sorumlu olmak da istemiyor. Ne var ki buna rağmen Fransa, bu konuda herkesten daha cesur davranıyor, önceki gün olduğu gibi korsanlara müdahale ediyor. Üç ay kadar önce de Hint savaş gemisi benzer şekilde davranmıştı.

Şimdi ise ABD donanmasının nasıl davranacağı, Obama'nın bu ilk sınavdan nasıl geçeceği merakla bekleniyor. Amerika, Phillips'i kurtarmak için ne yapacak? Fidyeye mi verecek, korsanların kaçmalarına izin mi verecek, müdahalede mi bulunacak, korsanlarla anlaşacak mı, yoksa başka bir şey mi yapacak? Obama'nın ilk ciddi sınavının sonucu Somali sularında ortaya çıkacak galiba...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İran ve Ermenistan: Gelişen ilişkiler

Fikret Ertan 2009.04.14

Ermenistan-İran ilişkileri birçok sahada gittikçe gelişiyor. Nitekim, bu yüzden iki ülke liderleri, bu ilişkileri daha da geliştirmek, güçlendirmek için sık sık bir araya geliyorlar.

Bu çerçevede geçen mart ayında İran Dışişleri Bakanı Manučeher Muttaki, Erivan'ı ziyaret etmiş, ziyaretinde Ermenistan Devlet Başkanı Serj Sarkisyan'ın bu ay Tahran'a gerçekleştireceği ziyaretin ön hazırlıklarını yapmıştı.

Sarkisyan işte bu ziyaretine dün başlamış bulunuyor. Bugün sona ermesi beklenen ziyarette başta ticari olmak üzere diğer sahalarda da işbirliğinin geliştirilmesi, çeşitlendirilmesi hedefleniyor.

Haberlerde Sarkisyan'ın İran ve Ermenistan'ı birbirine bağlayacak olan 470 kilometrelik demiryolunun yapımına ilişkin mutabakat muhtırasına son imzayı koyacağı bildiriliyor. Esasen bu konuda 3 Mart günü Erivan'da Ermenistan Ulaştırma Bakanı Gurgen Sarkisyan ile İran Ulaştırma Bakanı Hamid Binbahani, bir ön mutabakat muhtırasını imzalamışlardı. Gurgen Sarkisyan'a göre, söz konusu demiryolu projesi çok önemli bir bölgesel proje özelliğine sahip. Yapılan planlamalar uyarınca demiryolunun toplam 470 kilometresinin 410 kilometresi Ermenistan'ı boydan boya kat edecek.

Üç aşamalı olarak düşünülen demiryolu projesinin birinci aşaması fizibilite çalışmaları (1,5 yıl alacak), ikincisi güzergâh tespiti ve üçüncüsü harita çalışmaları (bunun da 1,5 yıl sürmesi bekleniyor). Nihai aşama olan yapım aşamasının ise 3-4 yıl alacağı tahmin ediliyor. Buna göre, demiryolunun 5 yıl içinde tamamlanması bekleniyor.

Demiryolunun mali portresine gelince; yaklaşık bir milyar dolara mal olacağı hesaplanıyor. Kredi çalışmaları Dünya Bankası ve Asya Kalkınma Bankası ile halen yürütülmekte olan projeye Rusya'nın da ilgi gösterdiği ve

muhtemelen bu konuda yatırım yapmayı düşündüğü de söyleniyor.

İki ülke arasında gelişmekte olan ilişkilerin son işareti olan ve bittiğinde bölgesel jeopolitiğe önemli etkide bulunacak olan demiryolu projesinde son durum böyle. Ancak bu gelişen ilişkilerin merkezinde enerji ilişkilerinin yer aldığı bir gerçek. Bunlardan akla ilk gelen de geçmişte bu köşede birkaç defa ayrıntılarıyla ele aldığımız İran-Ermenistan doğalgaz hattı projesi elbette.

Proje çalışmalarına 1992 yılında başlanılan, iki ülkenin 1995 yılında imza koydukları hükümetlerarası mutabakatla güzergâhı tespit edilen ve daha sonra yapılan uzun ve çetin müzakerelerden sonra 2004 Mayıs ayında nihai anlaşması yapılan bu hat hemen hemen tamamlanmış bulunuyor. Ermenistan kısa bir süre hattın önce kendi tarafındaki ikinci ve son kısmını tamamlamıştı. Toplam uzunluğu 141 kilometreyi bulan bu hattın 41 kilometresi Ermenistan, geriye kalan 100 kilometresi de İran tarafında yer alıyor. Yaklaşık 220 milyon dolara mal olan hatla Ermenistan, doğalgazda Rusya'ya olan bağımlılığını önemli ölçüde azaltmış olacak. Ermenistan, hattan tahminen yılda 2-2,5 milyar metreküp doğalgaz alacak. Hattan gelen doğalgazın önemli bir miktarı Ermenistan tarafındaki enerji santrallerinde elektrik üretimi için kullanılacak ve üretilecek olan elektrik İran'a satılacak. Doğalgaz ne zaman hatta verilmeye başlanacak, henüz belli değil. Herhalde bu konuda da görüşmeler devam ediyor.

Bu hatta ilaveten Ermenistan ile İran, bir süredir Aras Nehri'nin iki kıyısında iki adet hidroelektrik santral ve demiryolu hattı inşası için de görüşüyorlar. Buna ilaveten iki ülke elektrik şebekelerini birbirine bağlayan bir yüksek gerilim hattının yapımı için mutabakata varmış bulunuyorlar. Ayrıca, bir petrol boru hattının ve bir rafinerinin inşası için de görüşmeler devam ediyor. İki ülke arasındaki ticaret de gelişiyor. Nitekim, ikili ticaret hacmi geçen yıl yüzde 26 civarında artarak 230 milyon dolara kadar yükselmiş bulunuyor.

Türkiye'nin de yakından izlemesi gereken, gelişmekte olan İran-Ermenistan ilişkilerinde son durum işte böyle...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Somali operasyonu ve keskin nişancılar

Fikret Ertan 2009.04.16

Başkan Obama geçen gün de işaret ettiğimiz gibi ilk milli güvenlik sınavını Somali sularında Somalili korsanlara karşı verdi; rehin alınan Amerikalı kaptan Richard Phillips'in yapılan operasyon sonucu sağ salim kurtarılmasıyla bu sınavdan geçmiş oldu.

Rehine krizinin patlak verdiği günden son güne kadar kriz ve kurtarma operasyonuyla ilgili 13 gizli brifing alan ve bu suretle krizle yakından ilgilenen Obama, esasen krizi kaptanın hayatının tehlikeye girmesi halinde ölümcül güç kullanılması yönünde korsanları izleyen Bainbridge adlı Amerikan destroyerinin kaptanı Frank Castellano'ya verdiği emirle sona erdirdi.

Bu emir uyarınca hareket eden Seals denen Amerikan deniz komandolarının üç keskin nişancısı üç korsanı vurarak öldürdüler ve sonra da başkaları rehine kaptan Phillips'i kurtarmayı başardılar.

Tek cümlede böyle anlatılan kurtarma operasyonu esasen çok zor, başarısızlık ihtimali oldukça yüksek çok tehlikeli bir operasyondur. Operasyonu yapacak ve yaklaşık 30 deniz komandosundan meydana gelen ekip, açıklanmayan bir yerden Bainbridge destroyerinin yakınlarına uçaktan paraşütle atlamış, daha sonra lastik botlarla korsanların haberi olmadan destroyere çıkıp mevzi alıp beklemeye başlamışlardı.

Bu ekip gece görüş cihazları ve muhtemelen başka cihazlarla donatılı keskin nişancı tüfekleriyle arka güvertede korsanların hareketlerini izliyorlardı. Diğer yandan korsanlar da bir halatla Bainbridge'e bağlanan kapalı bir cankurtaran botunda kaptan Phillips ile birlikte Bainbridge'e önceden çıkan ve Amerikan yetkililerle pazarlık yapan diğer korsanın işaretini ya da mesajını bekliyorlardı.

Bu bekleyişler sürerken pazar gecesi saat 7.30 civarında botta hareketlenme olmuş, iki korsan botun küçük pencerelerinin önüne gelerek dışarıya bakmaya başlamış, başka bir pencereden görülen üçüncü korsan da kaptan Phillips'e silahını doğrultmuştu. İşte bu tablo saatlerce güvertede elleri tetikte, gözleri nişangâhlarda bekleyen keskin nişancılara bekledikleri fırsatı sunmuştu. Sonuçta üç keskin nişancı aynı anda üç korsanın kafalarına ateş ederek bunları anında öldürmüştü.

Keskin nişancılar, anlatılması insanı üzen bu atışları sallanan bir güverte ve hareketli bir bot ve gece karanlığında yapmışlardı. İşin zor tarafı da zaten buydu: Üç hareketli hedefi aynı anda vururken kaptana da zarar vermemekti. Nişancılar bunu başardılar ve böylece Obama'nın emrini de yerine getirdiler.

Esasen son korsanlık vakası ile gündeme gelen keskin nişancılar konusu bugün hem Irak ve hem de Afganistan savaşlarında pek çok kimsenin farkında da olmadığı ölümcül bir rol oynuyor.

Bu çerçevede, Amerika'nın hem Irak'ta ve hem de Afganistan'da ve muhtemelen bilinmeyen başka yerlerde keskin nişancılardan faydalandığı biliniyor. Bu konuya oldukça önem veren İngiltere'nin de...

Nitekim, bugün Afganistan'ın Helmand eyaletinde Taliban ve El Kaide militanları ile savaşan İngiliz ordusunun buradaki keskin nişancı sayısının 24 olduğu, bunların sayısı açıklanmayan sayıda militanı öldürdükleri İngiliz gazetelerinde yazılıyor. Bu gazetelerde İngiliz ordusunun sivil kayıpları önlemek için keskin nişancı faaliyetlerine öncelik verdiği, bu nişancıları eğiten merkezleri güçlendirdiği de söyleniyor.

Bugün İngiliz ordusunda 330 kadar iyi eğitilmiş keskin nişancı asker var. Bu sayı 1990'lı yıllara göre oldukça yüksek. Muhtemelen bugünkü sayı ileride daha da artacak. Bu bilgi ve haberleri veren gazeteler bunları 'Ordu Taliban'ı yenmek için eski bir taktiğe başvuruyor: Keskin nişancılar' şeklindeki başlıklarla veriyorlar.

Bugün son Somali olayı dolayısıyla aklımıza gelen keskin nişancılar konusunu ele aldık. Şüphesiz insanların nereden nasıl geldiği belli olmayan ateşle öldürüldükleri bu konuyu yazmak zor ve dediğimiz gibi üzüntü verici; ancak bunlar da bir gerçek; bilinmeleri de gerekiyor. Ayrıca her ordu da, hemen hemen her silahlı güç de bunlardan faydalaniyor...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İsrail ve Hindistan: Özel ilişkiler...

Fikret Ertan 2009.04.19

İsrail küçük ama sivil ve askerî teknolojide oldukça büyük bir ülke. Yedi milyonluk bu ülke dünyanın dört köşesine silah ve askerî donanım satıyor.

Bu bapta mesela geçen günlerde askerî teknolojide lider ülkelerden birisi olan Rusya'ya insansız uçak satışıyla gündeme gelmişti.

Bugünlerde de çeşitli gazetelerde Hindistan'a yaptığı askerî teknoloji satışlarıyla adından söz ettiriyor. Nitekim, Hindistan her şey yolunda giderse yarın İsrail'den satın aldığı özel bir casus uyduyu ülkenin Sriharitoka bölgesinden uzaya gönderip yörüngesine oturtacak ve bu önemli bir haber olacak..

PSLV C12 kodlu uzaktan sensörlü bu uydu gece gündüz her türlü hava şartlarında (bulutlu, sisli havalarda bile) çalışabiliyor ve elde ettiği görüntüleri yer istasyonuna gönderiyor.

Bu uydu, İsrail ile Hindistan arasında savunma ve askerî donanım alanında gittikçe gelişen ve çeşitlenen ilişkilere son örnek sayılır. Buna ilaveten iki ülke geçen ayın sonlarında 70 kilometre menzilli denizde üslendirilecek bir füzesavar sistemi anlaşması da imzalamışlardı. İki milyar dolar civarından olan bu anlaşmayla İsrail Hindistan'ın en büyük silah ve askerî donanım tedarikçisi konumuna yükselmiş bulunuyor. Bundan önce birinci tedarikçi Rusya'ydı.

Bu son haberlerin de gösterdiği gibi, İsrail-Hindistan ilişkileri genel anlamda her yönde gelişmekle birlikte bu gelişme kendisini en çok güvenlik ve askerî alanlarda hissettiriyor. Bugün İsrail, Hindistan'a yılda milyarlarca dolar civarında askerî satış yapıyor. Bu satışların içinde çeşitli silahlar, askerî donanımlar ve hizmet satışları da var.

İsrail, Hindistan'a yıllardır karadan karaya füzeler (Baraklar), insansız keşif gözetleme uçakları, topçu donanımı, çeşitli cephaneler, radar sistemleri, sabit ve hareketli gözlem istasyonları, sensörler, gelişmiş askerî kamera donanımı, balonlar üzerine monte edilmiş kamera sistemleri ve birçok başka askerî donanımı satıyor.

Radarların arasında Yeşil Çam denen balistik füze, uçak ve insansız hava uçaklarının havadaki faaliyetlerini izleyen gelişmiş bir radar sistemi var. İsrail 8 yıl kadar önce bu radarlardan iki bataryayı 400 milyon dolar karşılığında Yeni Delhi'ye satmıştı. Bunlar tahminen Keşmir bölgesinde Pakistan'a karşı konuşlandırılmış bulunuyorlar. Ayrıca bu radarlar özel insansız keşif-gözetleme uçaklarıyla koordinasyon içinde çalışıyorlar. İsrail yapımı insansız uçaklardan birisi 2002 yılında Pakistan F-16 uçağı tarafından Pakistan içlerinde düşürülmüştü.

Bu uçak ve radarlara ilaveten Hindistan İsrail'den 1,2 milyar değerinde Phalcon adlı üç de AWACS benzeri erken uyarı uçağı alıyor. Nitekim, 2004 yılında sözleşmesi imzalanan bu uçaklardan ilki önümüzdeki ay teslim edilecek. Ayrıca, Hindistan'ın bu uçaklardan üç adet daha ek sipariş vereceğı de söyleniyor. İsrail, Hindistan'a bu silahları satarken Hindistan da kendi tersanelerinde İsrail donanması için Devorah-2 adlı özel devriye gemileri inşa ediyor.

Bugüne kadar aldığı ve alacağı gelişmiş silah ve donanımlarla yetinmeyen Yeni Delhi, İsrail'den dünyada halen tek çalışır füzesavar sistemi olan Arrow-2 bataryalarından da muhakkak almak istiyor.

İsrail-Hindistan ilişkileri şüphesiz sadece askerî-güvenlik alanlarında gelişmiyor; ekonomik, siyasî ve kültürel alanlarda da ilişkiler yeni boyutlar kazanıyor. Ekonomik alanda ikili ticaret hacminin en az askerî alan kadar büyük olduğu (2 milyar dolar) söylenebilir. Ancak buna rağmen ilişkilerin en çok askerî ve savunma alanında gelişmekte olduğu bir gerçek. Nitekim, bu konuda İsrail Savunma Bakanlığı'nın Sibat adlı İhracat Dairesi'nin Başkanı Tümgeneral Udi Şani 'Hindistan ile özel bir savunma ilişkilerine sahibiz.' diyor.

Anlattığımız gibi öyle de görünüyor ve bu ilişki şüphesiz en çok Pakistan'ı ilgilendiriyor. Dolaylı olarak elbette bizi de; çünkü bizim de İsrail ile önemli savunma ilişkilerimiz var. İsrail'in kime, ne sattığı önemli velhasıl...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

DRONE saldırıları...

Bazı silahlar bazı savaşların seyri ve sonucunda önemli rol oynarlar. Uçaksavar füzesi Stinger bunlardan birisiydi. CIA tarafından Afgan savaş alanında ilk defa 1986 yılında devreye sokulan bu füze, taşınması kolay, omuzdan fırlatılan ve ısıya duyarlı son derece etkin, öldürücü bir füzeydi.

CIA, Sovyet işgaline karşı savaşan Afgan mücahit gruplarına bu füzelerden çok sayıda vermiş, bunları ustalıkla kullanan bu gruplar da bu sayede Sovyet hava gücüne çok önemli kayıplar verdirmiş, bir anlamda Sovyet hava gücünün hâkimiyetini büyük ölçüde sınırlamışlardı. Bunun sonucunda da hava hâkimiyetinden mahrum kalan Sovyet ordusu sonunda mücahitler karşısında hezimete uğrayıp 1989 yılında Afganistan'dan çekilip gitmek zorunda kalmıştı.

CIA ise Sovyet işgalinin sona ermesinden sonra mücahitlere verdiği 2.500 kadar Stinger'i bunlardan geri almak için gizli bir program başlatmış, bunlardan 2.000 kadarını büyük paralar karşılığında geri almış, ancak tamamını alamamıştı. Böylece Afgan Savaşı'na ya da Cihadı'na damga vuran Stinger konusu belirsiz bir şekilde kapanıp gitmişti.

Bugün Amerika 2001 yılı sonlarından bu yana sürdürdüğü Afgan operasyonunda başka bir özel silahla operasyonun seyri ve sonucunu etkilemeye çalışıyor. Bu silah kısaca DRONE denen insansız hava araçları ya da pilotsuz uçaklar. Amerika özellikle 2006 yılından itibaren bu DRONE'ları 'hedefli saldırı' diye nitelediği saldırılarda kullanıyor ve bunlarla Taliban ve El Kaide liderliğini mümkün olduğu kadar saf dışı edip her iki hareketi başsız bırakarak bunları zaman içinde tasfiye etmeyi düşünüyor.

DRONE'lar ya Afganistan'daki Amerikan ordusu ya da Pakistan ve Afganistan'da gizli yerlerde konuşlu CIA personeli tarafından yönetiliyorlar. Çeşitli bilgilerden, hem Afganistan ve hem de Pakistan'ın sınır bölgelerindeki Taliban ve El Kaide mensuplarını hedef alan saldırıların adam öldürme izni olan CIA tarafından gerçekleştirildiği anlaşıyor. Ancak bu, şu şekilde yapılıyor: CIA savaş alanındaki istihbarat kaynaklarından hedefler hakkında bilgi topluyor, bunları izliyor, ortadan kaldırılmalarına karar verildiğinde Amerika'da bir üsten binlerce kilometre öteden yönetilen DRONE'lara son vurma emri de işte bu üsteki üst kademedeki yöneticilerce veriliyor. Kısacası, ölüm emri Amerika'dan veriliyor.

CIA 2006 yılı başlarından itibaren DRONE saldırılarını artırmış görünüyor. Nitekim, bu husus çeşitli kaynaklarca da doğrulanmış durumda. Pakistan kaynaklarına göre, 14 Ocak 2006 ile 8 Nisan 2009 zaman dilimi içinde Pakistan'ın FATA diye bilinen aşiretler bölgesine yönelik olarak 60 DRONE saldırısı gerçekleştirilmiş bulunuluyor. Bu saldırılarda 14 El Kaide ve Taliban lideri dahil 701 kişi hayatını kaybetmiş, ki bunların arasında kadın ve çocukların bulunduğu yüzlerce suçsuz, ilgisiz insan da var.

Ne var ki, sivillerin hayatlarını kaybetmeleri CIA'yi durdurmuyor, teşkilat DRONE saldırılarına kararlılıkla devam ediyor. Nitekim en son geçen cumartesi günü FATA'nın Güney Veziristan bölgesindeki Zari Nur köyü yakınlarında yapılan son DRONE saldırısında haberlere göre üç kişi ölmüş, beş kişi de yaralanmıştı. Pakistan bu saldırılara karşı çıkıyor, protesto ediyor; ancak daha fazlasını da yapmıyor.

Diğer yandan, Taliban bir süredir bu saldırılara Pakistan içlerindeki çeşitli hedeflere yaptığı karşı saldırılarla cevap vermeye çalışıyor. Nitekim, geçen cuma günü yaptığı intihar saldırısında çoğu Pakistan askeri, bir kısmı sivil olmak üzere 27 kişiyi öldürmüştü. Üstelik Taliban komutanlarından Hakimullah Mesut, DRONE saldırıları durdurulmadıkça kendilerinin Pakistan hedeflerine karşı haftada iki saldırı yapacaklarını da açıklamıştı geçen gün.

Bugün başta Amerika olmak üzere bütün büyük güçlerin yakından izledikleri 'Afgan-Pakistan problemi'nin en önemli gelişmelerinden birisi bu yazıda anlattığım DRONE saldırıları. Bunlar bugünkü savaşın seyri ve sonucunu ne kadar etkileyecek, bekleyip göreceğiz... f.ertan@zaman.com.tr

Orta Asya'da Taliban endişesi...

Fikret Ertan 2009.04.23

11 Eylül saldırılarından sonra Amerika, Orta Asya'da iki hava üssü kiralamıştı. Bunlardan birinci olan Özbekistan'daki Hanabad, Özbek hükümetinin talebi üzerine Kasım 2005'te kapatılmıştı. Kırgızistan'daki Manas üssü ise Kırgız hükümetinin talebi üzerine faaliyetine önümüzdeki ağustosta son vermiş olacak.

Diğer yandan, Rusya da Orta Asya'da hava üssü sahibi bir ülke. Ekim 2003'te resmen faaliyete geçen bu üs Kant üssü olarak biliniyor. Manas üssüne 30 km. kadar uzaklıkta bulunan bu üs şeklen ve resmen her ne kadar Ortak Güvenlik Anlaşması Teşkilatı (ODKB)'na göre kurulup faaliyete geçtiyse de üs şüphesiz fiiliyatta bir Rus üssü.

Çeşitli haberlerden bugün üste 5 Sukhoi-27 avcı, 5 Sukhoi-25 bombardıman, 6 İlyuşin-76 nakliye, çeşitli tiplerde başka uçaklar ve 2 MI-18 helikopter bulunuyor. Üste yaklaşık 500 kadar Rus askerî personel görev yapıyor.

Rusya, Orta Asya'nın çok önemli bir jeopolitik noktasında yer alan bu üsteki askerî uçak sayısını artırmaya karar vermiş bulunuyor. Bunu da geçen pazartesi günü Bişkek'te "Rus liderliği üsteki uçak sayısını Orta Asya ve Afganistan'daki gelişmeler doğrultusunda artırmayı planlamaktadır." şeklinde açıklamıştı ODKB Genel Sekreteri Nikolay Bordyuzha.

Bordyuzha'nın başka bir ayrıntı içermeyen bu açıklaması şüphesiz Rusya ve Orta Asya müttefiklerinin özellikle Afganistan'da saldırılarını artıran Taliban konusunda duydukları endişeyi yansıtıyor. Zaten buna kendileri de imaeen de olsa işaret ediyorlar.

Rusya ve diğerlerinin bu Taliban endişesi başka askerî alanlarda da kendisini açıkça gösteriyor. Nitekim, ODKB bu çerçevede iki ay önce Moskova'da yaptığı son zirvede bir ortak acil müdahale gücü kurulması yönünde çok önemli bir mutabakata imza atmıştı.

Esasen ODKB üyelerinin bir ortak acil müdahale gücü oluşumu zaten var; ancak bu oluşumda yer alan üye ülke askerî kontenjanları kendi ülkelerinde konuşlu bulunuyor, gerek görüldüğünde bir araya geliyorlardı. Son varılan mutabakata göre, her ülkenin bir tabur ile katılacağı acil müdahale gücünün tamamı Rusya'da konuşlu olacak ve böylece toplanma süreci yaşanmadan gerekli müdahaleyi derhal ve topluca yapabilecek.

Yaklaşık 10 mevcutlu bu güç Rusya'da bir üste bulunacak. Güç muhtemelen Rus ordusunun 98. Paraşütçü Tümeni ve 31. Hava İndirme Saldırı Tugayı'nın kuruluş ve işleyiş esaslarına göre kurulacak, yapılandırılacak. Ayrıca, bu gücün son safhada Rus Acil Durumlar Bakanlığı birlikleri ile polis birlikleri tarafından takviye edilecekleri de bugünden söyleniyor.

Gücün amaçlarına gelince; Rusya Devlet Başkanı Dimitri Medvedev ve başka Rus yetkililer bunları şöyle açıklamış bulunuyorlar: Herhangi bir askerî saldırıya karşı koymak; milletlerarası terörizme, aşırı akımların şiddet hareketlerine, global organize suçlara ve uyuşturucu kaçakçılarına karşı özel operasyonlar icra etmek ve aynı zamanda tabii ve teknolojik afet ve acil durumların olumsuz etkilerini gidermeye çalışmak.

Medvedev bu bağlamda ayrıca kurulacak gücün muazzam bir güç olacağını, muharebe potansiyeli bakımından bu gücün benzer NATO acil müdahale gücünden daha zayıf olmayacağına da işaret etmiş bulunuyor. Kısacası

Rusya önderliğinde ODKB NATO benzeri bir güç kurma yoluna girmiş bulunuyor.

Söz konusu ortak müdahale gücünü kurulma kararının alındığı sıralarda Rusya'nın NATO nezdindeki Temsilcisi Dimitri Rogozin iki önemli noktaya temas etmişti: Manas hava üssünün ODKB acil müdahale gücü üssü haline dönüştürülebileceğine ve kurulacak gücün bölgeye güneyden yönelen yeni tehditlere karşı ortak bir cevap niteliği taşıdığına... Rogozin'in güneyden yönelen yeni tehdit dediği de elbette Afganistan kaynaklı tehditti.

Bugün anlattığımız iki gelişme bize Rusya ve Orta Asya müttefiklerinin de Taliban tehdidinden ne kadar endişe duyduklarını, bu tehdide karşı şimdiden tedbir almaya başladıklarını ortaya koyuyor kısacası.

f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Beyaz Akım

Fikret Ertan 2009.04.28

Rusya'dan Türkiye'ye Karadeniz'in altından doğalgaz sağlayan boru hattının ismi herkesin malumu olduğu gibi Mavi Akım.

Buna muhtemelen önümüzdeki yıllarda Mavi Akım-2 adlı paralel bir hat da dahil edilecek. Bunlara ilaveten bir de henüz proje safhasında olan Güney Akım hattı var. 2008 Ocak ayında Rusya ile Bulgaristan arasında imzalanan anlaşma ile birkaç yıl içinde hayata geçirilmesi planlanan bu hat da Karadeniz'in altından geçip Bulgaristan'a ulaşacak ve buradan ya Romanya-Macaristan-Avusturya ya da Yunanistan üzerinden İtalya'da son bulacak.

Yeri gelmişken söyleyelim; Rusya Enerji Bakanı Sergey Şimatko, geçen hafta Sofya'da yapılan enerji konferansında bu hat için kulis yapmış, bu konuda konferansa katılanların desteğini aldıklarını söylemişti.

Mavi Akım ve Güney Akım'dan sonra geçen yıl bir de Beyaz Akım fikri ortaya atılmış bulunuyor. Bunu da geçen yıl Brüksel'i ziyareti sırasında Ukrayna Başbakanı Bayan Yulia Timoşenko, şu şekilde konuşarak ortaya atmıştı: "Başka ülkelerle birlikte hareket ederek yeni doğalgaz koridorları projeleri geliştirmeliyiz. Bu projelerden birisi Beyaz Akım olarak adlandırılacaktır. Bu hat Türkmenistan, Kazakistan ve Özbekistan'dan Ukrayna'ya doğalgaz ulaştıracaktır. Bu da Hazar Denizi ve Karadeniz yoluyla gerçekleşecektir. Rusya da bu projeye dahil edilmelidir. Beyaz Akım, doğalgaz temininde çeşitlenmeye katkı yapacak ve aynı zamanda bölgesel gerginlikleri de giderecektir."

Timoşenko'nun geçen yıl hem AB Komisyonu Başkanı Manuel Barroso ve hem de AB Enerji Temsilcisi Andris Piebalgs ile ele aldığı Beyaz Akım projesi, esasen kendisinin 2005 yılındaki ilk başbakanlık döneminde ortaya attığı bir fikir, bir proje sayılır. Bu projeyi savunmasının ana sebebi de Ukrayna'nın doğalgazda Rusya'ya olan bağımlılığını bir an önce azaltmak ve aynı şeyi isteyen AB'nin desteğini kazanmaktı elbette. Şüphesiz bu yüzden de Beyaz Akım'ı AB'ye kabul ettirmeye çalışıyor uzun süredir. Nitekim bu, AB yetkililerine yaptığı çağrıda da kendisini belli etmişti. Bu bağlamda Timoşenko, AB yetkililerine 'Beyaz Akım için gerekli olan yatırımlara hemen başlayın. Bunun için bir 20 sene daha beklemeyin' derken hattın yılda 31 milyar metreküp doğalgaz kapasitesine sahip olacağına, bunun da AB'ye yılda 2 milyar dolarlık bir tasarruf imkânı kazandıracağına işaret etmişti.

Beyaz Akım esasen kısaca GUEU kısa adıyla anılan Gürcistan-Ukrayna-Avrupa Birliği doğalgaz ulaştırma ortak projesi. Proje, Azerbaycan Şah Deniz doğalgazını Azerbaycan, Gürcistan ve Karadeniz yoluyla Romanya'ya,

buradan da Batı Avrupa'ya ulaştırmayı öngörüyor. Bu hattın sağlanacak doğalgaz miktarının yılda 32 milyar metreküp olması hedefleniyor. Bugün çok konuşulan Nabucco projesinin azami kapasitesinin ise 31 milyar metreküp olması planlanıyor.

Hayata geçirildiği takdirde Beyaz Akım, mevcut Güney Kafkasya doğalgaz hattını kullanarak Gürcistan'ın Karadeniz'deki limanı Supsa'ya ulaşacak ve buradan da kapasitesini üç safhada artırarak nihai olarak 32 milyar metreküpe ulaşacak. Planlar ve projeler böyle ifade ediliyor bugün.

Diğer andan, GUEU'nun proje çalışmalarını Avrupa Birliği adına yürüten White Stream Pipeline Company Limited adlı şirketin genel müdürü Gürcü Giorgi Vşakmadze, geçenlerde bu projenin öne çıkmaya başladığını, Nabucco'yu destekleyen Amerika ve Avrupa Birliği'nin son dönemde Beyaz Akım'a olumlu bakmaya başladıklarını açıklamış bulunuyor. Nitekim, bunun kendisine büyük bir fırsat sunduğunu anlayan Gürcistan, bu ayın başlarında projeye katılma kararı almış bulunuyor.

Kısacası, Güney Akım'dan sonra Nabucco'nun karşısına bir de Beyaz Akım projesi ortaya çıkmaya başlamış görünüyor. Ancak tabii son gösterilerle sarsılan Gürcistan'ın doğalgazda transit ülke olması için istikrar ve güvenlik bakımından tatmin edici durumda olması da gerekiyor. Şüphesiz bütün bunlar ve Beyaz Akım, bizi de yakından ilgilendiriyor. f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Güney Kafkaslar'daki diğer gelişmeler

Fikret Ertan 2009.04.30

Türkiye-Ermenistan-Azerbaycan ilişkileri ile ilgili gelişmeler bir yana, Kafkaslar'da başka önemli gelişmeler de yaşanıyor.

Bunlar daha çok geçen ağustosta patlak veren Gürcü-Rus mini-savaşının sonuçlarından doğan gelişmeler elbette. Malum, savaş sonrası Abhazya ve Güney Osetya, Gürcistan'dan tamamen ve resmen ayrılıp Rusya tarafından da tanınan bağımsız cumhuriyetler olmuşlardı.

Abhazya ve Güney Osetya, bu ayrılmadan sonra Rusya ile ilişkilerini her yönde kararlı bir şekilde geliştirip çeşitlendiriyorlar. Ekonomik, diplomatik yönlere ek olarak bu cumhuriyetler ile Rusya Federasyonu arasındaki güvenlik ilişkileri de gittikçe güçleniyor, kurumsallaşıyor kısacası.

Nitekim, bunun bir sonucu olarak bugün Rusya Devlet Başkanı Dmitri Medvedev ile Ahbazya Devlet Başkanı Sergey Bagapş ve Güney Osetya Devlet Başkanı Eduard Kokoti, aylardır hazırlıkları yapılan önemli bir sınır güvenliği işbirliği anlaşmasına imza koyacaklar ve böylece iki bağımsız cumhuriyetin sınırları Rusya'nın garantisi altına girmiş olacak.

Bu, şüphesiz gerçekten çok önemli bir anlaşma; zira bu anlaşma sonrasında Gürcistan'ın herhangi bir şekilde bu cumhuriyetlere saldırması artık imkânsız hale gelecek; çünkü artık karşısında resmen Rus silahlı kuvvetlerini bulacak. Bunun sonucu da zaten bugünden belli. Kısacası Gürcistan, tanımasa da bundan böyle bugün imzalanacak anlaşmayı muhakkak dikkate almak zorunda kalacak.

Esasen, bu anlaşmanın da ötesinde Rusya, zaten çoktandır Abhazya'da ve Güney Osetya'da kara kuvvetlerinin konuşlanacakları birtakım üsler kurmaya da başlamış bulunuyor. Bunu da Rus Kara Kuvvetleri Komutanı General Vladimir Boldyrev, 20 Mart günü açıklamıştı zaten. Boldyrev, bu üslerin 4. ve 7. askerî üsler olacaklarını,

bunları bu yıl sonlarına doğru taktik tatbikatlara ev sahipliği yapacak seviyeye ulaştıracaklarını ifade etmişti o zaman.

Bu kara üslerine ek olarak Rusya'nın Abhazya'nın Gudaua yakınlarındaki Bombara hava üssünde bir süredir çeşitli tiplerde savaş uçağı konuşlandığı da söyleniyor. Bunu, haber ajansları ve Gürcü yetkililer de teyit etmiş bulunuyorlar.

Dört kilometre kadar piste ve gerekli diğer altyapı ve donanımına sahip söz konusu Bombara üssü Güney Kafkaslar'ın en büyük ve en önemli hava üssü sayılır. Uzun pistinin deniz sahiline 100 metre kadar yakın olması, savaş uçaklarının çok alçaktan havalanmalarını sağlıyor ve böylece kalkışların ilk safhalarında radarlar tarafından tespit edilmelerini de adeta imkânsız kılıyor. Bu sebeplerden dolayı Bombara, son derece stratejik bir üs. Hemen hatırlatalım; geçen yılki savaş sırasında Gürcistan'ın batısına intikal eden Rus hava indirme birlikleri bu üsse inmişlerdi.

Diğer yandan, deniz gücü bakımından da Rusya, Abhazya'da çok önemli imkânlar elde etmeye başlamış bulunuyor. Bunların başında şüphesiz Abhazya'nın Karadeniz'deki Oçamçıra Limanı geliyor. Rusya, bu limanı genişletip geliştirerek önemli bir deniz üssü haline getirmeyi planlıyor. Esasen, Abhazya Devlet Başkanı Bagapş da geçen ocakta bu konuda Rusya ile bir ilke anlaşmasına vardıklarını, üs inşasının bu yıl içinde başlayacağını açıklamıştı.

Oçamçıra, Soğuk Savaş döneminde NATO ve Türkiye'nin dikkatle izledikleri bir stratejik deniz üssüydü. Sovyetler'in yıkılıp dağılmasından sonra bir süre önemini kaybettiyse de geçen yılki Rus-Gürcü Savaşı'ndan sonra en azından bölge Karadeniz ve Güney Kafkaslar bakımından yine stratejik önem kazanmaya başladı. Hatırlanacağı üzere, bu savaşta Rus Karadeniz Filosu'na bağlı savaş gemileri bu limana demir atmış, Rus deniz piyadeleri buradan Gürcistan'a doğru harekete geçmişlerdi.

Bugün Güney Kafkasya ile ilgilenen bütün güçler, bugün burada fazla ayrıntıya girmeden anlattığım son gelişmeleri yakından izliyorlar. Biz de bugün bunlardan bir nebze olsun geri kalmayalım dedik velhasıl. f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

GRU: En gizli servis...

Fikret Ertan 2009.05.03

Rusya'nın bilinen dört istihbarat servisi var: İç istihbarattan sorumlu FSB, dış istihbarata bakan SVR, haberleşmeyi izleyen FAPSI ve askerî istihbarat servisi GRU. Bunlardan FSB hakkında en çok bilinen, yazılan iken GRU hakkında bilinen ve yazılanlar ise son derece sınırlı. Rus Genelkurmay Başkanlığı'na bağlı, tam adı 'Ana İstihbarat Direktörlüğü' olan GRU, kapalı bir kutu adeta; medya ve kamuoyu büyük ölçüde sadece bu servisin başındaki adamı biliyor o kadar...Bu adam geçen cuma gününe kadar General Valentin Korabelnikov'du.

63 yaşındaki general, o gün Devlet Başkanı Dmitri Medvedev tarafından görevinden alındı ve yerine yardımcısı General Aleksandr Sıhlyakturov atandı.

General Korabelnikov, 1997 yılından bu yana GRU başkanıydı. Dolayısıyla görevinden alınması ister istemez birçok spekülasyonların ve iddiaların ortaya atılmasına yol açtı. Bunlardan bazıları generalin Medvedev ile ordu reformu konusunda ters düştüğünü, bazıları generalin zaten yaş haddinden dolayı görevini bırakması

gerektiğini, bazıları da ordu reformu çerçevesinde GRU özel birliklerinin yeniden yapılanmasına karşı çıktığı gibi temaları işlediler ve görevden alınma sebepleri olarak bunları öne sürdüler.

Bunlardan hangisi gerçeği yansıtıyor, şüphesiz bilmemize imkân yok. Zaten Rus medyası da bu konuda hemfikir değil. Bu yüzden görevden alınma sebebi belki de hiçbir zaman bilinmeyecek, açıklanmayacak. Rusya zaten büyük devlet olma özelliği dolayısıyla devlet güvenliğini ilgilendiren konuları mümkün olduğu kadar açıklamaz, bunların bilinmesini istemez. Her şeyin açıklandığı, bilindiği bir dünya olmadığına göre devlet güvenliği açısından doğru olan da zaten bu...

GRU, dediğimiz gibi hakkında bilinenlerin, yazılanların son derece sınırlı olduğu bir servis. Komünist dönemde bizzat devlet tarafından adı ve faaliyetleri hep saklanan, öne çıkarılmayan GRU hakkında yabancı basında da birkaç kitap ve makalenin dışında dişe dokunur bir bilgi bulunmuyor. Bunların da çoğu 1980'lerde Batı'ya kaçan bir-iki GRU ajanının anlattıklarından meydana geliyor.

Uzman kaynaklar, GRU'nun Rusya'nın yurtdışında en çok ajana sahip bir servis olduğunda hemfikirler.

Öyle ki, GRU ajan sayısı, görevi dış istihbarat olan SVR ajan sayısını birkaç misli geçiyor. GRU ajanları dünyanın dört köşesinde Rusya adına çeşitli faaliyetlerde bulunuyor, bilgi topluyor ve zaman zaman adam da öldürüyorlar.

Son konuda aklımıza hemen gelen bir örnek Çeçenistan'ın ikinci Devlet Başkanı Selimhan Yandarbiyev elbette. Katar'ın başkenti Doha'da sürgünde yaşayan Yandarbiyev, 11 Şubat 2004 günü GRU ajanlarının cipinin altına yerleştirdikleri bombalı suikast sonucu öldürülmüş, Katar yetkililerinin takibatları sonucu Anatoli Yablaçkov ve Vasili Pugaçyov adlı iki GRU ajanı yakalanmış, yargılanmış, suçlu bulunarak ömür boyu hapse mahkum edilmişlerdi. Daha sonraları ise Rusya'nın baskıları sonucu bu iki ajan, cezalarını Rusya'da çekmek üzere bu ülkeye iade edilmişler; ancak daha sonra ortadan kaybolup serbest kalmışlardı. Rus yetkililer de bu durumu 'Katar mahkemesi kararının Rusya'da geçerli olmadığı' şeklinde açıklamışlardı.

GRU'nun, son yıllarda ortaya çıkan bu suikastından başka muhtemelen başka benzer eylemleri de var; ama bunlar bilinmiyor, ortaya çıkmıyor. Ancak mesela GRU özel birliklerinin son Gürcistan-Rusya Savaşı'nda önemli roller oynadıkları söylenmişti. Hatta geçen ay Dubai'de öldürülen Çeçen Sulim Yamadayev'in GRU'nun Çeçenistan ve Gürcistan'da savaştan Vostok adlı özel birliğinin komutanı olduğu da... GRU şüphesiz sadece beşerî istihbarat ve eylemlerde bulunmuyor, sinyal istihbaratı denen konuda da çalışıyor. GRU'nun Uzay İstihbarat Dairesi bunu da uzaya yerleştirdiği çok sayıda askerî casus uydusu ile yapıyor.

GRU, anlattığımız gibi dünyanın en gizli istihbarat servislerinin başında geliyor. 20. yüzyılın milletlerarası ilişkiler tarihi, GRU'nun faaliyetleri bilinmeden tam anlamıyla yazılamaz kısacası. Bu da mümkün mü ya da bunu kim yapar, nasıl yapar, bilinmez...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Avrupa Birliği- Türkmenistan: Önemli adımlar

Fikret Ertan 2009.05.07

Türkmenistan dünyanın doğalgaz devlerinden birisi sayılır. Dünya enerji kaynaklarının en muteber referanslarından BP Dünya Enerji İstatistik Yıllık'ına göre bu ülkenin doğalgaz rezervleri 2,67 trilyon metreküp civarında bulunuyor. Üstelik bu miktar yeni bulunan rezervlerle daha çok artacağı benziyor.

Orta Asya'nın nüfusu az; ama enerji kaynakları çok zengin bu ülkesi halen yılda 70 milyar metreküp doğalgaz üretiyor, bunun bir kısmını kendisi kullanırken 50 milyar metreküpünü Rus Gazprom şirketine, 8 milyar metreküpünü de komşusu İran'a satıyor.

Türkmenistan, doğalgazdaki bu özelliklerinden dolayı bugün hem Rusya, hem Amerika ve hem de Avrupa Birliği'nin işbirliğine çok önem verdiği yükselen bir ülke. Bu bakımdan ülke, saydığımız güçlerin önemli yetkililerin sık sık ziyaret ve temaslarına sahne oluyor. Ayrıca, bu bağlamda Türkmen liderler de enerji ile ilgili bütün önemli toplantılara, konferanslara özellikle çağrılıyorlar.

Nitekim, Türkmenistan yarın Avrupa Birliği dönem başkanı Çek Cumhuriyeti'nin başkenti Prag'da yapılacak enerji zirvesine de özellikle davet edilmiş bulunuyor. Davet de geçen şubat ayında Aşkabad'ı ziyaret eden Çek Cumhuriyeti Başbakanı Mirek Topolaneck tarafından bizzat Devlet Başkanı Gurbanguli Berdimuhammedov'a yapılmıştı.

'Güney Koridoru Zirvesi' olarak nitelenen bu enerji zirvesine Türkmenistan'dan doğalgaz ve petrolden sorumlu Devlet Başkan Yardımcısı Taçberdi Tagiyev, Türkmengaz Kurumu Başkanı Baymurat Hocamuhammedov ve Hidrokarbon Kaynakları Devlet Ajansı Başkanı Yahşidgeldi Kakayev katılacaklar.

Bu önemli zirveye ayrıca Türkmenistan'ın yanı sıra Türkiye, Azerbaycan, Kazakistan ve Gürcistan da davetliler. Rusya'nın gözlemci olarak katılması beklenen zirvede Nabucco projesinin geleceğinin ele alınacağı, bu konuda önemli gelişmelerin sağlanacağı şimdiden tahmin edilirken Türkmen doğalgazının öne çıkacağı ve Avrupa Birliği'nin bu konuda muhtemelen yeni adımları telaffuz edeceği tahmin ediliyor.

Rus doğalgazına bağımlılıktan bir an kurtulmak isteyen ve bunun için sürekli alternatif doğalgaz kaynakları arayan Avrupa Birliği esasen son birkaç yıldır bu konuda Türkmenistan'a özel bir değer ve önem atfediyor. Nitekim iki yıl kadar önce Avrupa Birliği Türkmenistan'dan Hazar Denizi altından geçecek bir boru hattından yılda 10 milyar metreküp doğalgaz sağlanması konusunda taahhüt de almıştı. Bu her ne kadar sadece taahhüt olsa da Avrupa Birliği'nin ileriye dönük planları açısından önemli bir adımdı elbette.

Bu önemli adımı geçen ay Avrupa Birliği'nin en büyük ülkesi Almanya kaynaklı başka bir önemli adım da takip etti. Bu adım Alman enerji devi Rheinisch-Westfaelische Elektrizitaetswerk (RWE) adlı şirketin Türkmenistan ile imzaladığı son derece önemli ve kapsamlı bir doğalgaz anlaşmasını kapsıyor.

RWE Yönetim Kurulu Başkanı Juergen Grossmann ile Türkmen Yakşigeldi Kakayev'in imza koydukları bu anlaşma büyük bir Batılı şirketin Türkmenistan ile imzaladığı ilk enerji anlaşması sayılır. Daha önceleri sadece İngiliz-Arap Dragon Oil ve Malezya'nın Petronas şirketleri Türkmenistan ile küçük çaplı anlaşmalar yapmışlardı.

RWE-Türkmenistan anlaşmasına göre, taraflar Türkmen gazının Almanya ve Avrupa'ya sevki konusunda birbirlerine danışacak, konuyu inceleyecek ve zaman içinde sevk konusunda uzun vadeli bir ortaklık kuracaklar. Buna ilaveten, RWE Türkmenistan'ın Hazar Denizi'ndeki kıta sahanlığında doğalgaz arayacak. Bu çerçevede, Türkmen taraf ilk safhada 23 No'lu bloğu RWE'ye tahsis etmiş bulunuyor. Buradaki arama faaliyetleri de bu yıl içinde başlayacak. Yeri gelmişken, RWE'nin Nabucco ortaklarından birisi olduğunu da söyleyelim. Bu da son anlaşmayı başka bir yönden de önemli hale getiriyor elbette.

Yarın başlayacak enerji zirvesi Avrupa Birliği-Türkmenistan işbirliği çerçevesinde atılacak diğer önemli adımlara da muhtemelen sahne olacak... f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Svat Vadisi ve önemi

Hindistan ve Pakistan'ın bağımsızlıklarını kazandıkları 1947 yılında bölgede yer değiştiren, bu sırada saldırıya uğrayan insanlar dolayısıyla çok büyük bir insanlık dramı ortaya çıkmıştı. Bu dram sırasında çok sayıda insan yerinden yurdundan olmuş, ölmüş, yaralanmış, velhasıl büyük acılar yaşanmıştı.

Aradan geçen şu kadar yıl sonra bugünlerde benzer bir dram Pakistan'ın içinde yaşanıyor. Bu dramın merkezi Svat Vadisi ve çevresi. Buralardan bugün BM'nin hesabına göre en az 200 bin kişi aç-sefil durumda yollara düşmüş bulunuyor. Geçen yılki çatışmalar sırasında da en az 500 bin kişi mağdur olmuştu.

Dramın sebebi televizyonlardan da izlediğiniz gibi söz konusu vadide dört-beş bin kadar Taliban militanı ile 20 bin mevcutlu Pakistan ordusu arasında bütün şiddetiyle süren çatışmalar elbette. Bu yazıyı yazdığımız sırada da bu çatışmalar devam ediyor, insanlar göç ediyorlardı.

Esasen Svat Vadisi son iki yıldır büyük çaplı çatışmalara sahne olan son derece stratejik ve önemli bir vadi. 1947 yılına kadar büyük ölçüde özerk bir krallık olarak Hindistan içinde yer alıyordu. Pakistan'ın bağımsız bir devlet olarak doğmasıyla birlikte bu ülkeye katıldı. Krallık 1969 yılında lağvedildi.

Hindukuş Dağları'nda çıkan Svat Nehri'nin üst vadisini teşkil eden Svat, Pakistan'ın genel bütünlüğünün içinde yer alan ve bu ülkenin özerk bölgesi olan Kuzey-Batı sınır eyaletlerine bitişik olan, tabiat bakımından son derece güzel bir bölge.

Yaklaşık iki bin yıllık bir yerleşim tarihine sahip bölge Budist medeniyetinin de önemli merkezlerinden biriydi zamanında. Büyük İskender gibi fatihlerin gelip geçtiği bölge Gazneli Mahmut'un 11. yüzyıl başlarındaki fethinden sonra Müslümanlaşmıştı. Bölge halkının çoğunluğu Peştunlardan meydana gelmekle birlikte Gujarlar, Kustaniler gibi başka etnik gruplar da mevcut.

Geçmiş yıllarda Pakistan merkezi hükümetleri tarafından ihmal edilen Svat, 1990'ların başlarına kadar İngiliz sömürge döneminden kalma kanunlar ile yönetiliyordu. Bu yıllarda bir mahkemenin bu kanunları Pakistan Anayasası'na aykırı bulup ilga etmesiyle bölgede İslami hukukun geçerli sayılması için bir kampanya başladı. Bunu isyan ve çatışmalar izledi. Pakistan ordusu, isyanı 1994 yılında bastırdı. Ancak benzer kampanya ve isyan hareketi 11 Eylül 2001 olaylarından sonra yeniden patlak verdi. Bunlara, mahallî Peştunların yanı sıra komşu Bacur, Veziristan ve Dir bölgelerinden başka gruplar da katıldı. Sonuçta olaylar bugün yaşanmakta olan acı ve vahim noktaya kadar ulaştı.

Şüphesiz bu noktaya ulaşılmasında en çok Svat Talibanı ile Pakistan hükümeti arasında geçen şubatta varılan barış ve ateşkes anlaşmasının bozulması rol oynamış bulunuyor. Anlaşmayı bozan taraf da Taliban güçleri. Söz vermelerine rağmen Svat dışına taşıp faaliyetlerini genişletmeye çalıştılar, bitişik Buner bölgesini işgal ettiler. Bu durumda da devlet otoritesine başkaldıran Taliban'a karşı sabrı taştan Pakistan ordusu da Başbakan Rıza Geylani'den 'Bunları saf dışı edin, yok edin.' şeklindeki talimatla harekete geçmiş bulunuyor.

Bugün bütün şiddetiyle devam eden çatışmaların sonucu ne olur, bilmiyoruz. Ancak, Pakistan ordusunun ülkenin selameti ve bütünlüğü bakımından Taliban tehdidini mutlaka bertaraf etmesi gerektiğini iyi biliyoruz. Bu başarılamadığı takdirde kadim dostumuz Pakistan'ın bütünlüğü, güvenliği, refah ve huzuru büyük ölçüde zarar görecektir.

Aklı başında hiçbir insan da bunu istemez. Svat Vadisi'ndeki çatışmalar Pakistan'ın kaderi ile çok yakından ilgilidir, zira vadideki olayların önü alınamazsa bu olayların başka yerlere ve hatta ülkelere de sıçraması muhtemeldir.

Svat, bu ve başka bakımlardan çok önemlidir, çok... Bugünlük bu kadar söyleyelim...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yeni strateji ve yeni general

Fikret Ertan 2009.05.14

Afganistan'daki askerî gidişattan memnun olmayan Amerika bir süredir bunu değiştirmek için yeni bir strateji devreye sokmaya hazırlanıyordu. Bunu çeşitli haberlerden zaten çoktan beri biliyorduk. Bu strateji değişikliği artık kesinleşmiş bulunuyor.

Bu da en başta Afganistan'daki ISAF ve Amerikan Kuvvetleri Komutanı Orgeneral David McKiernan'ın bu hafta içinde Savunma Bakanı Robert Gates tarafından görevden alınmasıyla açıkça ortaya çıkmış bulunuyor.

Söylenenlere göre, Gates uzun zamandır McKiernan'dan memnun değildi; Irak'ın işgalinde Amerikan kara kuvvetlerine komuta eden bu general planlanan yeni stratejiyi yeteri kadar benimsemiyor, Gates'in bazı kararlarına karşı çıkıyordu. Bu çerçevede mesela Afganistan'da yeni bir operasyonel komutanlık kurulmasına direniyordu.

McKiernan ayrıca yeni stratejiye meslekî eğitim ve askerî sınıf bakımından da uymuyordu. O Amerikan ordusunun zırhlı birliklerinde yetişmiş klasik bir karacı generaldi. Oysa, Gates ve Pentagon, yeni Afganistan stratejisi için başka bir tür general düşünüyorlardı. Bu general özel operasyonlar tecrübesi olan, özel kuvvetlerde yetişmiş ve kendisini ispat etmiş, başarılı, güvenilir bir general olmalıydı.

Gates ve Pentagon, Başkan Obama'nın da onayını da alarak bu generali belirledi ve onu bu hafta ilan etti. Bu general kamuoyunun pek fazla tanımadığı Korgeneral Stanley McChyrstal. 55 yaşındaki McChyrstal aranan özelliklere sahip bir general. Eylül 2003—Ağustos 2008 arasında Pentagon'un yakın zamana kadar varlığını telaffuz etmekten kaçındığı son derece gizli Ortak Özel Operasyonlar Komutanlığı'nın komutanıydı. Bu komutanlık özellikle Irak'taki direnişin bastırılması, bu ülkedeki El Kaide unsurlarının saf dışı edilmesinde çok önemli ve kilit roller oynamıştı. Saddam Hüseyin'i Tikrit yakınlarındaki köy evi mahzeninde yakalayan, Irak'taki El Kaide lideri Ebu Musab Er Zarkavi başta olmak üzere pek çok militanı saf dışı eden, McChyrstal'a bağlı özel operasyon birlikleriydi.

Afganistan'da da 2001-2002 yılları arasında görev yapan Chyrstal'ın birliklerinin bu ülkede de bilinmeyen, açıklanmayan pek çok operasyona imza attıkları da ayrıca muhtemel.

Afganistan McChyrstal'ın özellikle ilgilendiği bir ülke. Pentagon'un özellikle Afganistan konusunda uzmanlaşmış bir subay kadrosunu mutlaka tesis etmesi gerektiğine inanıyor ve bunu üst düzeyde çoktandır savunuyor.

Korgeneral McChyrstal, asker bir aileden geliyor. Babası İkinci Dünya Savaşı sonrası Amerikan işgal kuvvetleri bünyesinde Almanya'da, daha sonları da Pentagon'da görev yapmış Tümgeneral Herbert J. McChyrstal. Biri kız, dördü erkek 5 kardeşten meydana gelen ailenin dördüncü çocuğu Stanley'in diğer kardeşleri de orduda görev yapmışlar. Kız kardeşi de bir askerle evli.

Amerika'nın prestijli West Point Askerî Akademisi 1976 mezunu olan McChyrstal orduda yeşil bereli ve Ranger denen özel komando timlerinde görev yapmış, bu timlere komutanlık yapmış fizikî eğitime ve özelliklere son derece dikkat eden, riayet eden bir asker. Söylendiğine göre, bugün bile 55 yaşında olmasına rağmen günde

birkaç saat uyku ve sadece günde bir öğün (akşam) yemekle yetinen, işine koşarak gitmeyi tercih eden bir özel asker.

Askerliğinin yanı sıra istihbarat dünyası ile yakından ilgilenen, bu konuda müthiş bir bilgi birikimine sahip olduğu söylenen bir asker de aynı zamanda.

Önümüzdeki günlerde yapılacak Senato onay görüşmelerinde kendisini dinlemek ve tanımak fırsatını bulacağımız McChyrstal, Amerika'nın yeni Afganistan stratejisinin sahadaki bir numaralı uygulayıcısı ve sorumlusu olacak. Bu strateji onun sicilinden, seçilme sebebinden anlaşılacağı üzere büyük ölçüde özel operasyonlara dayanacak elbette.

Amerika'nın Afganistan'daki yeni stratejisi ve yeni generalin bazı özellikleri kısaca işte böyle...
f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Güney Akım öne geçti...

Fikret Ertan 2009.05.19

Rusya'ya olan doğalgaz bağımlılığını azaltmak amacıyla Avrupa Birliği birtakım alternatif doğalgaz hatları projeleri üzerinde çalışıyor, bunları en kısa sürede hayata geçirmek için büyük çabalar sarf ediyor.

Bu projeler başlıca şunlar: İçinde Nabucco projesinin yer aldığı Güney Koridoru, Gürcistan-Ukrayna temelli Beyaz Akım hattı ve Azeri gazını Avrupa'ya taşıyacak Türkiye-Yunanistan-İtalya enterkonnektörü ya da bağlantı hattı.

Bu projelerden Nabucco, Avrupa Birliği'nin en çok önem verdiği, potansiyeli en büyük ve en uygun olanı. Bu hatla ilgili çalışma ve görüşmeler de son aşamaya girmiş bulunuyor. Bu çerçevede teknik proje çalışmaları devam ederken siyasi görüşmeler de muhtemelen önümüzdeki ay imzalanacak hükümetlerarası anlaşmayla noktalanacak.

Diğer yandan, Avrupa doğalgazındaki hâkim konumunu kaybetmek istemeyen Rusya da bu özellikle Nabucco'nun rakibi olan kendi Güney Akım hattında son günlerde bazı önemli hamleler yaparak Nabucco'nun önüne geçmeye çalışıyor.

Bu hamlelerin sonuncusu geçen hafta cuma günü Rusya'nın sayfiye şehri Soçi'de gerçekleşti. Rusya Başbakanı Vladimir Putin ile İtalya Başbakanı Silvio Berlusconi'nin hazır bulundukları bir toplantıda projenin ana şirketleri olan Rus Gazprom ile İtalyan ENI ve projede yer alacak bazı ülkelerin şirket yetkilileri bazı anlaşma belgelerini paraf etmiş bulunuyorlar.

Rus yetkililer bu belgelerin projede yer alan şirketlerarası ilişki ve anlaşmaları düzenleyen, bunları kurallara bağlayan çok önemli yapı taşı belgeleri olduklarını söylüyorlar. Bu çerçevede Gazprom ve ENI'ye ilaveten projede rol alacak alan Bulgaristan Enerji Holding, Yunan DESFA ve Sırp Serbiagaz şirketleri ile de anlaşmalara varılmış bulunuluyor.

Bu şirketlerle varılan anlaşmalar kurulacak ortak şirketlerin yapacakları fizibilite, tasarım, inşaa ve işletme çalışmalarının şart ve kurallarını belirlerken Bulgaristan ve Yunanistan ile kurulacak ortak şirketin yüzde 50 eşit pay, Gazprom ile Serbiagaz'ın ise yüzde 51 Gazprom, yüzde 49 Serbiagaz pay esaslarına göre kurulup faaliyete geçirilmeleri karar altına alınmış oluyor. Ayrıca, Bulgaristan Enerji Holding ile varılan anlaşma, Bulgaristan'ın

mevcut hattını kendi ihtiyacı için muhafaza ederken proje için ayrı bir doğalgaz hattının inşasını da öngörüyor. Ancak, hattın bir kolunun geçeceği Slovenya ve Romanya ile henüz bir anlaşma söz konusu değil. Bu ülkelerle görüşmeler herhalde devam ediyor.

Güney Akım projesinin önemli bir safhasını teşkil eden bu şirketlerarası anlaşmalara ilaveten, Gazprom ve ENI, Güney Akım'ın kapasitesini 31 milyar metreküpten 63 milyar metreküpe çıkarmayı da kararlaştırmış bulunuyorlar. ENI CEO'su Paulo Scaroni'ye göre, artırılan bu miktarın büyük bölümü halen Ukrayna üzerinden Avrupa'ya sevk edilen Rus gazını ikame edecek. Bundan da Güney Akım'ın ayrıca Ukrayna'nın transit pozisyonunu da hedef aldığı ayrıca söylenebilir. Rusya'nın nihai hedefi de zaten Ukrayna'yı sevkte saf dışı etmek. Esasen Rusya, Ukrayna'nın konumunu zayıflatabilmek için bu ülkenin doğalgaz sevk şebekesinin kontrol payını ele geçirme yolunda çeşitli çabalar da sarf ediyor; ancak bugüne kadar bunlarda başarılı olabilmiş değil.

Güney Akım'ın maliyetine gelince; Gazprom Başkanı Aleksey Miller'e göre, bu proje 8,6 milyar Euro'ya (11,6 milyar dolar) mal olacak. Ne zaman faaliyete geçeceği ise yine Miller tarafından en geç 31 Aralık 2015 olarak ilan edilmiş bulunuluyor.

Güney Akım, bazı gelişmelerini anlattığımız Soçi toplantısından sonra hâlâ tam anlamıyla kesinleşmeyen, anlaşmaya hâlâ tam bağlanamayan, kaynak meselesi hâlâ tam çözülemeyen Nabucco'nun önüne geçmiş bulunuyor. En azından biz öyle görüyor ve düşünüyoruz. İlgililer de bu konuyu bizim kadar düşünmek zorundalar elbette...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kosova-IMF ve ötesi...

Fikret Ertan 2009.05.21

Amerika'nın Balkanlar'a olan ilgisinin yeniden canlandığını göstermek amacıyla bölgeyi ziyaret eden Başkan Yardımcısı Joseph Biden önceki gün Saraybosna'da, dün de Belgrad'daydı; bugün de üç günlük turunun son durağı olan Kosova'nın başkenti Priştine'de olacak.

Esasen Biden, Balkanlar'la 1990'lı yıllardan bu yana ilgilenen birisi. Bosna'yı her bakımdan desteklemiş, hatta savaş döneminde, 1993 yılında, Saraybosna'yı ziyaret etmişti. Biden, Kosova'nın önemli destekçilerinden birisiydi. Nitekim, herhalde bunun karşılığını bugün çok iyi karşılanarak görecektir.

Biden, Priştine'de Kosovalılara birtakım mesajlar verecek elbette. Azınlık haklarına saygılı, hem demokratik, hem siyasi ve hem de ekonomik bakımdan güçlü bir devlet tesisi yolunda yürümleri gerektiği gibi...

Bugün geline nokta Kosova siyasi bakımdan pek çok zorluğu geride bırakmış görünüyor. Milletlerarası tanınma bakımından ise bugün 58 ülke tarafından tanınmış bulunurken IMF tarafından da üyeliğe davet edilmiş durumda.

Esasen IMF, 5 Nisan-5 Mayıs tarihleri arasında kapalı kapılar ardında yaptığı görüşmeler ve bunların sonucunda yaptığı oylamayla bu ülkeyi 186. üye olarak bünyesine dâhil etmeyi karar altına almış oldu.

Yapılan oylamada ise Kosova'nın üyeliği 96 olumlu üye oyuyla kabul görürken oylamada 10 ret ve 38 çekimser oy çıkmış gibi duruyor. Böyle diyoruz; çünkü oylama sonuçları resmen henüz açıklanmış değil. Kabul oylarının çoğunluk teşkil etmesinde de elbette IMF'nin ağırlıklı çoğunluk oylama sistemi rol oynadı. Bu sisteme göre,

üyelerin ağırlıklı oyları IMF'deki kotalarına göre belirleniyor. Bu bapta, mesela Amerika'nın ağırlıklı oyu yüzde 17 (kotası 58,2 milyar dolar); diğer Batılı ülkelerininki de oldukça yüksek. Bu bakımdan başta Amerika olmak üzere Batılı ülkelerin yüzde 70 oy desteğiyle Kosova IMF'nin en yeni üyesi olmaya doğru hızla ilerliyor.

Şüphesiz konu IMF'nin kabul oyu ve daveti ile de bitmiyor. Bunları takiben Kosova'nın da bazı konularda üstüne düşeni yapması gerekiyor. Bu bapta da evveleminde parlamentosundan üyelikle ilgili kanunu çıkarması ve IMF sözleşmesini imzalaması gerekiyor. Bundan sonra da kota tespit işlemleri geliyor. Esasen IMF yönetim kurulu bir ön kabulde Kosova için 88,6 milyon dolar tavsiye etmişti. Bu miktar muhtemelen üç-aşağı beş yukarı Kosova'nın kotası olacak.

IMF kotaları üye ülkelerin genel ekonomik faaliyetleri ve performanslarına göre belirleniyor. Kotalar, üyelerin IMF ile mali ve diğer ilişkilerinde önemli belirleyici rol oynarken üyelerin kurumdan alabilecekleri mali yardımlarda da ölçü oluyor. Bu bakımdan Kosova'nın kotası da elbette önemli.

Kosova'nın IMF üyeliği bu ülkeye pek çok şey kazandıracak elbette. En başta ihtiyaç duyduğu mali yardımı ve itibarı... Diğer yandan IMF ile varılacak herhangi bir mali anlaşma da Kosova'nın mutlaka yapması gereken mali ve ekonomik reformları da hızlandıracak, bunları kurumsallaştıracak, ülkeyi hem mali hem de ekonomik yönden gereken disiplin altına sokacak.

Bunlar olduğu takdirde de ülkeye güven artacak, çok ihtiyaç duyulan yabancı sermaye de ülkeye gelmeye başlayacak. Bütün bunlar Kosova'nın geleceği bakımından olması ve yapılması gerekenler elbette.

IMF'den sonra muhtemelen önümüzdeki ay Kosova, Dünya Bankası tarafından da üye kabul edilecek ve bu önemli kurum ile de gereken ilişkileri başlatacak.

Geçen sene 17 Şubat'ta bağımsızlığını ilan eden ve bugüne kadar bu yolda önemli siyasî mesafeler kaydeden Kosova, IMF üyeliğine kabul ile bu yolda ekonomik olarak da mesafe almaya başlamış bulunuyor.

Geçen hafta Bosna-IMF anlaşmasını yazarken Kosova-IMF anlaşmasını detaylı olarak yazamamıştık. Bugün de bunu yaparak epeydir ihmal ettiğimiz Balkanlar'la ilgili son gelişmelerin en önemlilerinden birisini yazmış oluyoruz. f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Terörist kaplanların sonu

Fikret Ertan 2009.05.26

Asya'nın en uzun ayrılıkçı savaşı geçen hafta ayrılıkçı Tamil Eelam Kurtuluş Kaplanları (LTTE) denen terörist hareket ve örgütün mutlak yenilgisiyle sona erdi.

1983 yılında sahneye çıkan Velupillay Prabhakaran önderliğindeki LTTE yıllarca çok kan döktü, terörist eylemlerle Hindistan lideri Rajiv Gandhi dahil pek çok lideri intihar saldırılarıyla öldürdü, Sri Lanka'da yıllarca korku ve dehşet saçtı, anlamsız bir savaşı binlerce kişinin canını aldı, ocakları söndürdü, ülkeyi geri bıraktırdı.

Sri Lanka'nın nüfusunun sadece yüzde 9'unu temsil eden Hindu Tamil etnik grubun adına sözde 'kurtuluş savaşı' verdiğini, bu savaşı Tamillerin haklarının tanınmasını sağlayacağını öne süren LTTE bir süre hükümet kuvvetleri karşısında başarılı oldu, bir bölgede kendi hükümetinin, ordusunu, polisini, mahkemelerini kurdu da.

Ancak, bu kısmi başarılarla şımdı, kendi bölgesinde etnik temizliğe girişti, bölgesindeki Singalleri ve Müslümanları zorla göçe zorladı. Bu bapta mesela en iyimser tahminlerle 60 bin Müslüman'ı bölgeden uzaklaştırdı, binlercesine zulüm uyguladı.

Bunun yanı sıra daha başka önemli hatalar da yaptı; özellikle intihar terörizmiyle hem Hindistan'daki Kongre Partisi mensuplarını ve hem de Hint Tamiillerini kendisinden soğuttu, bunların desteğini kaybetti.

Esasen intihar terörizminin modern dünyadaki en önemli kaynağı LTTE ve lideri Prabhakaran'dı. Geçen hafta öldürülen Prabhakaran bugün dünyadaki pek çok intihar teröristinin kullandığı bomba yeleği ya da kuşağının mucidiydi. Özellikle kadın teröristlerin terörist bombalı intihar eylemlerinde kullanılmalarında Prabhakaran'ın imzası vardı.

Kısacası terörist eylemler ve metotlar uzun vadede LTTE ve liderinin sonunu getirmiş oldu. Bu böyle ama bu arada Sri Lanka liderliğinin kararlı ve akıllı tavrının da LTTE'nin sonunun gelmesinde çok önemli, hatta belirleyici rol oynadığını da muhakkak belirtmek de gerekiyor.

Bu çerçevede Amerika, İngiltere, Kanada ve diğer ülkelerin LTTE'nin dış malî ve lojistik kaynaklarının kesilip kurulmasında Sri Lanka hükümetinin yanında yer aldığını da vurgulamak gerekiyor.

Özellikle de Devlet Başkanı Mahinda Rajapakse'nin son dört yıldır ordusunu güçlendirmek için sarf ettiği gayretleri ve sonunda bunda başarılı olduğuna işaret etmek şart elbette. Rajapakse, bu konuda en çok Çin'in desteğini sağlayarak sonuca giden yolu büyük ölçüde kısaltmıştı da.

Ayrılıkçı hareketlere hep karşı olan Çin, son birkaç yıldır Sri Lanka'ya önemli sivil ve askerî yardımlar yaptı. Geçen yıl sivil yardım olarak 800-900 milyon dolar verdiği söyleniyor. Askerî yardım babında ise mesela 7 adet F-7 savaş uçağını hibe olarak verirken sadece 2007 yılında 40-50 milyon dolarlık silah ve cephane yardımı yapmıştı Sri Lanka ordusuna. Askerî ve sivil yardımlara ilaveten diplomatik olarak da Çin, Sri Lanka'ya özellikle Birleşmiş Milletler'de önemli yardımlarda bulunmuştu. Çin bu bapta BM Güvenlik Konseyi'nde savaşın ele alınmasını sürekli engellemiş, bu konuda müeyyide içeren herhangi bir kararın çıkmasına mani olmuştu. Nitekim, bu yüzden Güvenlik Konseyi kötüleşen sivil kayıpları konusunda bile sadece endişeli olduğunu bildiren hafif bir kararla yetinmek zorunda kalmıştı.

Çin, Sri Lanka'ya sağladığı ve bundan sonra da sağlayacağı anlaşılan bu yardımların karşılığında hem Sri Lanka'nın kalıcı dostluğunu kazanmış ve hem de kendisine has birtakım stratejik kazançlar da elde etmiş bulunuyor. Buna bir örnek, Çin bugün Sri Lanka'nın güney ucunda inşa etmekte olduğu son derece stratejik bir liman. Bu liman, Hint Okyanusu'nun önemli bir geçiş noktasını ileride kontrol edecek ve belki de Çin donanması tarafından üs olarak da kullanılabilecek.

LTTE işte bu sebeplerle yolun sonuna geldi ve bitti. Yukarıda da söylediğimiz gibi onu ve liderini esastan bitiren de terörizme başvurmalarıydı. Terörizmin sonu hep yaşandığı gibi sadece hüsrana ve acı... Başka bir şey değil.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

IPI hattında son durum...

Fikret Ertan 2009.05.28

Pakistan ve Hindistan'ın her gün artan doğalgaz ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için yıllardır düşünülen iki dev proje var: Kısa adı TAPI olan Trans-Afgan hattı ve yine kısa adı IPI olan İran-Pakistan-Hindistan hattı bunlar. Bu

iki proje uzun yıllardır konuşulan, görüşülen projeler. TAPI, yaklaşık 20 yıldır, IPI de 19 yıldır çeşitli şekillerde konuşuluyor.

TAPI özellikle Afganistan'daki güvenlik problemi yüzünden bir türlü gerçekleşme şansına sahip olamıyor. IPI'da da özellikle Pakistan ile Hindistan arasındaki yaşanan çeşitli ekonomik-teknik problemler yıllardır projenin hayata geçmesini geçen haftaya kadar engelliyordu.

Ne var ki, İran ve Pakistan anlaşılan bu problemlerin projeyi engellemesinden bıkmış, usanmış olsalar gerek artık IPI'yi, Hindistan'ı bir tarafa bırakarak kendileri hayata geçirmeye karar vermiş ve bu konuda resmi bir ön anlaşmaya da varmış bulunuyorlar.

Söz konusu anlaşma geçen pazar günü İran'ın başkenti Tahran'da İran-Afganistan-Pakistan devlet başkanları arasında yapılan zirvede İran Cumhurbaşkanı Mahmud Ahmedinejad ve Pakistan Cumhurbaşkanı Asif Zardari tarafından imzalandı ve hayata geçme yönünde önemli bir dönemeci dönmüş oldu.

Haberlere göre, İran inşa edilecek doğalgaz hattından Pakistan'a ilk elde günde 30 milyon metreküp, daha sonraki safhada ise günde 60 milyar metreküp doğalgaz sağlayacak. İran Milli Petrol-Gaz Şirketi ile Pakistan'ın Gas Sistem şirketlerinin gerçekleştireceği bu anlaşma 25 yıl vadeli olacak.

Gaz ulaşım hattı ise 2.775 kilometre uzunluğunda olacak ve güvenlik mülahazaları sonucu İran'dan Pakistan'a Gvadar limanı civarından girecek, bu bölgedeki ekpres yola paralel olarak döşenecek ve Navabşah'ta ülke iletim sistemine bağlanacak. 7,4 milyar dolara mal olması tahmin edilen hat eğer ek anlaşma olursa 600 kilometrelik bir ek hatla Pakistan üzerinden Hindistan'a da uzatılabilecek.

Pazar günü liderler tarafından imzalanan anlaşma, dediğimiz gibi bir ön anlaşma sayılır. Haberlere göre, esas anlaşma 15 gün içinde üçüncü bir ülke başkentinde imza altına alınacak. Bu üçüncü ülke kim, henüz bilinmiyor; ancak çeşitli kaynaklar bunun Hindistan olabileceğine işaret ediyorlar ve bu jest ile Hindistan'a da projeye katılma mesajı verilmesinin amaçlandığını söylüyorlar.

Esasen hem İran ve hem de Pakistan, Hindistan'ın da 'barış hattı' da denen IPI hattına katılmasını çok arzuluyorlar. Nitekim İran, Hindistan'ın katılımı konusundaki umut ve beklentisini hâlâ muhafaza ediyor. Nitekim, İran petrol bakanının temsilcisi Hüccetullah Ganimifad anlaşmadan hemen sonra "Bugüne kadar hiçbir Hintli yetkili projeden çekildikleri yolunda bir beyanda bulunmadı. Biz onların bu konuda kısa sürede karar vereceklerini umuyoruz. Hindistan hem İran ve hem de Pakistan ile proje ve hat müzakerelerine yeniden devam edebilir." şeklinde konuşarak Hindistan'ın hâlâ projeye katılma şansının bulunduğu işaret etmiş oluyor.

Esasen yıllarca IPI müzakerelerinde yer alan Hindistan geçen yıl müzakerelere katılmaya başlamış, fiyat, sevkiyat, transit ücretler gibi konulardaki ihtilafları gerekçe göstererek son birkaç müzakere raunduna temsilci göndermemişti.

IPI'nın kendisi yer almadan da hayata geçirileceğini gören Hindistan bundan sonra ne yapar, projeye katılır mı, doğrusu söylemesi zor; ancak son anlaşmanın bu ülkeyi konuyu yeniden gözden geçirmeye zorlayacağı da aşîkar. Ayrıca, Çin'in Hindistan'ın yerine projeye katılma arzusunda olduğu, bunu defalarca ilan ettiğini de göz önüne alırsak IPI konusunda Hindistan'ı zor ve artık gecikmesi mümkün olmayan bir kararın beklediğini kolaylıkla söyleyebiliriz.

Bugün IPI'daki son gelişmeleri bu köşeye aldık; çünkü bunu başkasının yapmayacağını az-çok biliyoruz. Bu yüzden bizim kamuoyumuzun, ülkemizin ve iş dünyamızın bu konudan haberdar olması gerektiğine inandığımız için bugün bu konuyu gecikmeden ele alalım dedik. f.ertan@zaman.com.tr

Hindistan-Pakistan: Rekabet artıyor

Fikret Ertan 2009.05.31

Hindistan savunmaya en çok para harcayan ülkelerin başında geliyor. Söylenenlere göre, önümüzdeki 10 yıl içinde en az 100 milyar doları savunmaya harcayacak. Bu harcamalarda da iki ülke en çok payı alıyor: Rusya ve İsrail.

Hindistan bu iki ülke ile yıllardır çok yakın, sıkı önemli savunma ve güvenlik ilişkileri içinde bulunuyor. Hindistan, Rusya'dan çeşitli savaş uçakları, helikopterler, gemiler, füzeler alırken İsrail'den de özellikle ileri teknoloji ürünü savunma donanımı ve silah alıyor.

Bu arada en son olarak hem Rusya ve hem de İsrail'in birlikte yer aldıkları önemli bir savunma projesini de hayata geçiriyor. Bu proje kısaca AWACS (Airborne Warning and Control Systems) diye bilinen havadan yapılan devriye, kontrol ve gözlem sistemini ihtiva ediyor.

AWACS sistemi de yer bağlantıları ile birlikte havadan özel uçaklarla çalışan son derece hassas bir sistem. Özel uçaklar da özel donanımlarla, özel radarlarla ve iyi yetişmiş personelle görevi yapıyor.

NATO bugün AWACS sisteminde en ileride bulunuyor. Türkiye de bu çerçevede AWACS uçakları uçuran nadir ülkelerden birisi. Esasen AWACS bugün dünyada en iyi biçimde Amerika, Rusya, İngiltere, Japonya, Avustralya ve Türkiye tarafından kullanılıyor. Kısacası bugün dünya AWACS kulübü 6 ülkeden meydana geliyor.

Hindistan işte bu kulübe, Rusya-İsrail ortak projesi çerçevesinde geliştirilen ilk AWACS uçağını bu hafta teslim alarak yedinci ülke olarak dahil olmuş bulunuyor.

Bu uçak Rus İlyuşhin-76MD kodlu ağır nakliye uçağı modeli esas alınarak geliştirilen ve artık A-50E1 olarak anılan özel bir uçak. Bu uçağa da İsrail savunma şirketleri PHALCON adlı bir özel radarı ve başka elektronik donanımları monte etmişler. Uçak geçen pazartesi günü İsrail savaş uçaklarının eşlik ettikleri bir uçuşla Hindistan'ın Agra üssüne inmiş ve perşembe günü de Rus ve İsrail büyükelçileri ve Hint savunma yetkililerinin hazır bulundukları bir törenle Hint Hava Kuvvetleri'ne teslim edilmiş bulunuyor.

Esasen söz konusu uçak Hindistan'ın Rusya ve İsrail ile 2004 yılında yaptığı ve toplamı 1 milyar doları bulan anlaşmanın ilk uçağı. Anlaşmada 3 uçak için sipariş verilmişti. İkinci uçağın bu yıl içinde teslim edilmeleri bekleniyor.

Bu hafta teslim edilen AWACS uçağı hem yakıt ikmal, hem elektronik savaş ve hem gözlem ve tespit radarlarıyla donatılı. Çok uzak mesafelerden uçakları, seyir ve başka tip füzeleri tespit ediyor ve kara birliklerinin haberleşmelerini de çok iyi dinleyebiliyor. Bu bakımdan uçak önemli bir savunma unsuru elbette. Bu uçak Hindistan'ın diğer gözlem ve keşif uçaklarını destekleyecek. Bu çerçevede Hindistan'ın Amerika'dan 8 adet Boeing P-81 uzun menzilli keşif uçağı aldığını ve Brezilya ile kendi AWACS'ını gerçekleştirmek için anlaşma yaptığını da belirtelim.

Hindistan'ın AWACS konusundaki hamlelerinin baş hedefi şüphesiz Pakistan. Hindistan bu hamlelerle Pakistan'ın önüne geçmeye, bu ülkeyi bu konuda zayıf kılmaya çalışıyor. Pakistan ise bu konuda geri kalmamaya gayret ediyor. Nitekim, Pakistan Hava Kuvvetleri Komutanı Mareşal Kamar Süleyman, Hindistan hamlesine kendi AWACS uçaklarını önümüzdeki eylül ayına kadar devreye sokarak karşılık vereceklerini

açıklamış bulunuyor. Pakistan bu çerçevede İsveç yapımı SAAB Ericsson uçaklarından satın almayı düşünüyor. Ayrıca, Hint AWACS uçak tehdidine karşı 500 Amerikan yapımı BVR (Beyond Visual Range) kodlu füzeleri devreye sokacağını söylüyor.

Kısacası, Hindistan ile Pakistan arasındaki askerî rekabet arttıkça artıyor. Bu konuları burada ele alıyoruz; çünkü milletlerarası ilişkiler sadece diplomatik ilişkilere bakılarak anlaşılmaz; askerî hamleleri de ayrıca ve önemle takip etmek, anlamak da gerekiyor. f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Metsamor ve ikamesi...

Fikret Ertan 2009.06.02

Türkiye enerji amaçlı nükleer santrale henüz sahip değil (hükümetin kararlı tavrı sonucu inşallah önümüzdeki yıllarda sahip olacak); ama bazı komşuları yıllardır sahip.

Bulgaristan, Karadeniz komşusu Ukrayna ve Ermenistan bunlar. Ayrıca doğu komşumuz İran da Buşehr'in bu yıl sonuna doğru devreye girmesiyle santrale kavuşacak.

Bugün Bulgaristan'da Kozluduy'da 4 nükleer reaktör yıllardır çalışıyor, elektrik üretiyor; Ukrayna'da ise Çernobil'deki 4 No'lu reaktörün 1986'da patlayıp bir felakete yol açmasına rağmen bugün 15 reaktör faal durumda; Ermenistan ise Amerika, Avrupa Birliği'nin bütün taleplerine rağmen tehlikeli addedilen Metsamor Nükleer Santrali'ni işletmeye devam ediyor.

Iğdır'a 16, Kars merkezine 60 ve Erivan'a 40 km. mesafedeki Metsamor, Sovyetler Birliği döneminde 1970'lerde inşa edilen VVER-440-V230 tip hafif suyla çalışan antika bir santral şüphesiz. Metsamor, Ermenistan'ın kuzeybatısında 1988 yılında meydana gelen büyük deprem sonrası güvenlik endişeleri sebebiyle kapatılmış, 7 yıl çalıştırılmamış; ancak 1995 yılında yeniden çalıştırılmaya başlanılmıştı. Bugün de çalışıyor, Ermenistan'ın elektrik ihtiyacının yaklaşık yüzde 40'ını sağlıyor.

Ermenistan, Metsamor'u Amerika ve Avrupa Birliği'nin yıllardır karşı çıkmalarına rağmen büyük bir kararlılık göstererek çalıştırıyor. Amerika ve Avrupa Birliği'nin karşı çıkmalarının sebebi, santrali çok eski ve güvenilir bulmamalarından dolayı elbette. Avrupa Birliği'ne göre Metsamor, Sovyetler döneminde yapılan 66 hafif sulu reaktörlerden en eskisi ve en az güvenli olanı.

Amerika ve Avrupa Birliği, Metsamor'un kapatılıp tasfiyesini sağlayamayınca santralin daha güvenli hale getirilmesi için Ermenistan'a yıllar içinde mecburen milyonlarca dolar yardım yaptılar.

Bölge için tehlike kaynağı olarak görülen Metsamor Santrali yıllardır Milletlerarası Atom Enerjisi Ajansı (IAEA) tarafından her bakımdan denetleniyor. IAEA uzmanları özellikle santralin güvenliğine çok önem veriyorlar.

Ermeni yetkililer, santralin faaliyetine 2017 yılında son verileceğini 2007 yılında ilan etmişti. Kısacası, Metsamor 8 yıl daha çalışacak, çevresini bir 8 yıl daha endişelendirecek; ama bu, Ermenistan'ın Metsamor'u kapattıktan sonra nükleer enerjiden vazgeçeceği, yeni nükleer santral yapmayacağı anlamına da gelmiyor; çünkü Ermeni hükümeti Metsamor'un yerine yeni bir nükleer santral inşa edeceğini geçmiş yıllarda açıklamış, bu konuda kapsamlı bir proje çalışması başlatmıştı.

Hükümet bugünlerde bu çalışmanın sonuçlarını almaya da başlamış bulunuyor. Nitekim, bu çerçevede yeni nükleer santral projesini yürütecek bir şirketi de seçmiş durumda bugün.

Bu şirket, dünyanın önde gelen nükleer mühendislik şirketlerinden birisi olan Avustralya merkezli Worley Parsons. Ermenistan Devlet İhale Kurumu tarafından 12 Mayıs günü ihaleyi kazandığı açıklanan bu şirket ile Ermenistan hükümeti halen kesin sözleşme üzerinde çalışıyorlar. Haberlere göre, anlaşma imzalandıktan sonra yeni santralin inşasına önümüzdeki yılın sonlarında başlanacak ve inşa en az 5 yıl sürecek.

Yapılan tahminlere göre, proje 5 milyar dolara mal olacak. Bu, Ermenistan için çok büyük bir tutar ve bunu kendisinin karşılaması imkânsız. İşte bu yüzden projenin hayata geçmesi için mutlaka yabancı kaynak gerekiyor. Ancak bugün yaşanmakta olan global ekonomik kriz sebebiyle yabancı kaynağı cezp etmek de son derece güç. Esasen, bugüne kadar sadece Rus Federal Atom Enerjisi Kurumu (Rosatom) ve bunun ihracat kolu olan Atomstroyexport şirketi projeye ilgilendiklerini açıklamışlardı. Bununla halen ilgilenen başka bir şirket yok.

Nükleer proje kapsamında Metsamor'un yerine kurulacak olan yeni santral bu eskimiş reaktörden iki misli güçlü 1.000-1.200 megavat gücünde olacak. Bu da Ermenistan'ın enerji fazlası olan bir ülke olmasını sağlayacak.

Bizi de her bakımdan ilgilendiren Metsamor ve ikamesi konusundaki son haberler ve gelişmeler işte böyle...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Gazprom'un bugünkü hali...

Fikret Ertan 2009.06.04

Gazprom bugün dünyanın en büyük doğalgaz şirketi sayılır. Jeolojik aramadan üretime, iletimden depolamaya, işlemeden pazarlamaya kadar doğalgaz ile ilgili bütün faaliyetler şirketin bünyesinde yer alır.

Şirket, bugün dünyanın en büyük doğalgaz rezervlerine sahip bulunuyor. Global bakımdan yaklaşık yüzde 17, Rusya bakımından ise yüzde 60-70 arası bir rezerve sahip olduğu söyleniyor. Toplam rezervinin 29,85 trilyon metreküp olduğu tahmin ediliyor. Bu rezervin bugünkü dolar bazındaki değeri de 190 milyar civarında sayılır.

Doğalgaz üretimindeki payı global bazda yüzde 20, Rusya bazında ise yüzde 85 civarında seyrediyor. Şirket 2006 yılında 556 milyar metreküp doğalgaz çıkarmıştı. 2007 yılında ise bu miktar 548,5 milyar metreküptü. 2008 miktarı ise henüz tam bilinmiyor; ancak 2007'den düşük olduğu kesin. Bu istikrarlı düşüşler de Avrupa'da yaşanan tüketim azalmasından dolayı meydana gelmiş bulunuyor elbette.

Şirket, bugün dünyanın en büyük doğalgaz iletim-dağıtım hatlarına da sahip bulunuyor. Bu hatlar yaklaşık 160 bin kilometre uzunluğunda ve bunlarla şirket 32 ülkeye doğalgaz iletiyor, dağıtıyor.

Bu hatlardan biri malum Karadeniz'in altından geçip Samsun'a ulaşan Mavi Akım hattı. Türkiye, doğalgazının önemli bir miktarını işte bu hattan sağlıyor. Yapım halinde başka önemli hatlar da var elbette. Kuzey Akım ya da Baltık Hattı denen hat ile şirket, başta Almanya olmak üzere birçok Avrupa ülkesine önemli miktarlarda doğalgaz sağlamayı planlıyor. Bu hatta ilaveten şirket, İtalyan ENI şirketi ile Güney Akım projesini yürütüyor. Bu hatla ilgili transit ülke sözleşmeleri de geçen ay tamamlanmıştı.

LNG denen sıvılaştırılmış doğalgaz alanında da Gazprom 2005 yılından bu yana önemli adımlar atmış bulunuyor. Şirket 2005 yılında ilk defa özel tankerlerle Amerika'ya LNG sevk etmişti. 2006 yılında da İngiltere, Japonya ve Güney Kore de şirketten LNG almışlardı. Önümüzdeki yıllarda büyük gelişme göstermesi beklenen LNG alanında da şirket ön sıralarda yer almayı planlıyor ve bu alanda yeni hamlelere hazırlanıyor.

Çoğunlukla doğalgaz devi olarak bilinen, anılan Gazprom aynı zamanda bir ham petrol devi de. Rusya'nın büyük petrol devlerinden Sibneft'e sahip olmasından sonra Gazprom ham petrol rezervleri bakımında bugün dünyanın ya üçüncü ya da dördüncü ham petrol devi sayılır. Birinci dev şüphesiz 263 milyar rezervle Suudi Arabistan, ikinci ya 140 milyar varille İran ya da buna yakın durumda olan Irak. Gazprom'un rezervi ise 120 milyar varil civarında bulunuyor.

Piyasa değeri geçen yıl başlarında yaklaşık 350 milyar dolardı. Bu da Gazprom'u dünyanın üçüncü büyük şirketi haline getirmişti. Birinci şirket 513 milyar dolarla Amerikan Exxon Mobil, ikinci ise 424 milyar dolarla yine Amerikan General Electric şirketleriydi.

Gazprom'un geçen yıl kutladığı 15. kuruluş yılı dolayısıyla bu köşede verdiğim yukarıdaki bilgilerin üretim ve piyasa değeri olanlarının dışında kalanları bugün de doğru. Ancak bu iki konuda Gazprom global ekonomik kriz sebebiyle düşüşe geçmiş bulunuyor. Şirket yetkililerine göre, bu yıl üretim yüzde 7 civarında düşmüş olacak. Ancak uzmanlar bunun daha da yüksek oranda olacağını söylüyorlar.

Piyasa değerine gelince; şirket geçen yılki değerinden yüzde 75 civarında bir kayıpla bugün 120 milyar dolar seviyesine düşmüş bulunuyor. Başka bir deyişle, Gazprom dünya şirket liginde geçen yıl üçüncü iken değer kaybı sonucu bugün 40.lığa kadar inmiş durumda.

Üretim düşüşü dolayısıyla gelirlerindeki azalma ve piyasa değerindeki düşüşe ek olarak bugün Gazprom geçen yıla kadar çok önem verdiği Orta Asya gazı ile ilgili dev problemlerle de karşı karşıya. Bunlar neler, daha sonra yazacağız. Bugün geçen yılın şirket yıldızlarından olan Gazprom'un bugünkü haline bir bakalım dedik. Bunu da bizim en büyük yabancı ticari ortaklarımızdan olan şirketin halinin bizi de yakından ilgilendirmesi dolayısıyla yaptık elbette...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kosova'nın tanınma mücadelesi

Fikret Ertan 2009.06.07

Kosova ile Sırbistan arasındaki silahlı mücadelenin sona ermesinin üzerinden yaklaşık 10 yıl geçti. Bu mücadele biteli çok oldu; ama bugün başka bir mücadele hâlâ devam ediyor. Bu tanınma ve tanınmayı önleme mücadelesi ve bunun alanı da milletlerarası diplomasi arenası.

Bu diplomatik mücadelenin başlangıç noktası da Kosova'nın bağımsızlığının Kosova Meclisi tarafından dünyaya ilanının tarihi olan 17 Şubat 2008. İşte bu tarihten bu yana Kosova, milletlerarası camia tarafından tanınmaya, Sırbistan da bunu elinden geldiği kadar engellemeye çalışıyor. Bu bapta, hem Kosovalı yetkililer ve hem de Kosova'nın bağımsızlığını tanıyan ülkeler, tanınmanın artması için çeşitli şekillerde gayret gösterirlerken Sırbistan da ters yönde benzer çabalar sarf ediyor.

Nitekim, bu çerçevede en son olarak Kosova Dışişleri Bakanı İskender Hıyseni, geçen hafta New York'ta çeşitli ülkelerin temsilcileri ile 30 civarında görüşme yapmış bulunuyor. Haberlere göre, bunların arasında Yemen, Güney Timor, Pakistan, Mısır, Haiti gibi ülkeler var. Bu arada başka Kosovalı yetkililer de başka yerlerde tanınma hususunda görüşmeler de yapıyorlar. Buna bir örnek, Kosovalı liderlerden Behçet Pacolli'nin El Salvador'da yaptığı son temaslar. Bu ülkenin yeni Devlet Başkanı Carlos Mauricio Funes Cartagena'nın yemin törenine katılan Paccoli, başkandan Kosova'yı tanıma sözü almış bulunuyor. Gerçekten de El Salvador, bunu takiben sözlü olarak Kosova'yı tanımış, bunu resmi hale getirmek için parlamentosunda onay sürecini de başlatmış bulunuyor.

Bu arada Kosova'nın bu tanınma hamlelerini boşa çıkarmaya çalışan Sırbistan Dışışleri Bakanı Vuk Jeremic de bu hafta içinde Honduras'ta yapılan Amerika Devletleri Teşkilatı (OAS)'nın 39. zirvesine katılarak bu teşkilata üye ülkelerden Kosova'yı tanımaktan kaçınmalarını istedi. Kısacası 'Kosova'yı tanımayın' dedi.

Hem İskender Hıyseni ve hem de Vuk Jeremic'in hamlelerinden, tanınmanın yeni cephesinin Güney Amerika olacağı anlaşılıyor. Kosova bu konuda El Salvador'un tanınması ile öne geçmiş bulunuyor. El Salvador ile birlikte bugün Kosova'yı tanıyan ülkelerin sayısı 61'e yükselmiş bulunuyor. Bunların 60'ı 192 üyeye sahip BM üyesi ülkeler. Bunu belirtirken bu ülkeleri de burada bilinsin diye zikrederim. Bunlar şu ülkeler:

Türkiye, Afganistan, Kosta Rika, Arnavutluk, Fransa, ABD, İngiltere, Avustralya, Senegal, Litvanya, Letonya, Estonya, Almanya, İtalya, Danimarka, Lüksemburg, Peru, Belçika, Polonya, İsviçre, Avusturya, İrlanda, İsveç, Hollanda, İzlanda, Slovenya, Finlandiya, Japonya, Kanada, Monako, Macaristan, Hırvatistan, Bulgaristan, Lihtenştayn, Güney Kore, Norveç, Marshall Adaları, Nauru, Burkina Faso, Çek Cumhuriyeti, San Marino, Liberya, Sierra Leone, Kolombiya, Belize, Malta, Samoa, Portekiz, Karadağ, Makedonya, Birleşik Arap Emirlikleri, Malezya, Mikronezya Federal Devletleri, Panama, Maldiv Adaları, Palau, Gambia, Suudi Arabistan ve Bahreyn (19 Mayıs 2009). Bunlara ilaveten BM üyesi olmayan Tayvan da Kosova'yı resmen tanıyan bir ülke.

Ülkeler bakımından Kosova'nın tanınma durumu böyle. Milletlerarası teşkilatlar bakımından ise Kosova geçenlerde de yazdığımız gibi IMF'ye üye olarak kabul edildi. IMF'nin bir tür ikizi olan Dünya Bankası'na çok yakında resmen üye olarak kabul edilecek. Buna ilaveten Avrupa Konseyi de Kosova'yı üye olarak kabule hazırlıyor. Bu da hemen hemen garanti sayılır.

Kosova'yı henüz tanımayan İKT'ye mensup 19 İslam ülkesinin de tanıma sürecinde olduğu söyleniyor. Bu konuda muhtemelen çok yakında önemli gelişmeler olacak.

Kosova'nın BM üyeliği ise Rusya ve muhtemelen Çin'in vetosu dolayısıyla görünür gelecekte mümkün olmayacak. Ancak, tanıyan ülkelerin ve teşkilatların sayısının artmasıyla bu ülkeler üzerindeki baskılar da ister istemez artacak. Bunların sonucunda bu ülkelerin tavrı değişebilir elbette.

Tanınma ve tanınmayı engelleme mücadelesinde son durum böyle... f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İran seçimleri: Yeni bir dönüm noktası

Fikret Ertan 2009.06.09

Önümüzdeki cuma günü İran'da cumhurbaşkanlığı seçimleri yapılacaktır. 1979 İslam Devrimi'nden bu yana yapılan seçimlerin onuncusunda İran halkı yeni cumhurbaşkanını seçecek.

Bugünkü cumhurbaşkanı malum 2005'ten bu yana ülkeyi kendine has yöntemlerle yöneten Mahmud Ahmedinejad. Ondan öncekiler de sırasıyla şöyle:

İlk cumhurbaşkanı Ebulhasan Beni Sadr. 1980'de büyük bir çoğunlukla seçilen Sadr daha sonra rejim-içi kavgalar sonucu Meclis tarafından azledilmiş, kadın kılığına girerek Türkiye üzerinden Paris'e kaçmıştı. Bugün de koruma altında Paris'te yaşıyor. İkinci cumhurbaşkanı Muhammed Ali Recai'ydi. Sadece 14 gün görev yapan Recai ve yanındakiler Halkın Mücahitleri tarafından gerçekleştirilen bombalı suikast sonucu öldürülmüşlerdi. Üçüncü cumhurbaşkanı Ali Hamaney'di. 1981-1989 yılları arasında görev yapan Hamaney bugün İran'ın dinî lideri (Rehberi) malum. Dördüncü cumhurbaşkanı Ali Ekber Rafsancani'ydi. Rafsancani bugün İran'ın en önemli

siyasî liderlerinden birisi. Bizde Uzmanlar Konseyi denen Şûrayı Hubregan'ın başkanı. Rafsancani de Hamaney gibi iki dönem cumhurbaşkanlığı yaptı. Beşinci cumhurbaşkanı Muhammed Hatemi'ydi. O da 1997-2005 yılları arasında iki dönem görev yaptı. Altıncı cumhurbaşkanı yukarıda söylediğimiz gibi Mahmud Ahmedinejad.

12 Haziran günü ilk turu yapılacak seçimlerde Ahmedinejad'ın karşısında dört aday var: Eski başbakanlardan Mir Hüseyin Musavi, eski Meclis Başkanı Mehdi Karrubi ve Sipah-ı Pasdaran denen Devrim Muhafızları gücünün eski komutanlarından Muhsin Rezaî.

Esasen cumhurbaşkanlığı seçimlerinde aday olmak için benim bildiğim 475 kişi başvurmuş, ancak adayların seçimlere girmesinde son sözü söyleyen Şûrayı Nigehban-Kanuni Esasi (Anayasayı Koruma Konseyi) bugünkü dört adayın dışında geri kalan hepsinin başvurularını reddetmişti.

Seçimlere işte bu dört aday katılacak. 46 milyon seçmenden ne kadarının bu son derece önemli seçime katılıp katılmayacağı henüz tahmin bile edilemiyor. Cuma günü seçimler esasen seçimlerin ilk turu sayılır. Bu turda herhangi bir adayın çoğunluğu (yüzde 50'nin üstü) elde etmesi onun yeni cumhurbaşkanı olması için yeterli. Ancak 2005 seçiminde de olduğu gibi birinci turda çoğunluğun bulunması bugünden pek mümkün görülüyor. O seçimin birinci turunda Ali Ekber Rafsancani yüzde 21,3, Mahmud Ahmedinejad yüzde 19,43 ve Mehdi Karrubi yüzde 17,24 oranlarında oy almışlar, bu yüzden seçim ikinci tura kalmıştı. Bu turda da Mahmud Ahmedinejad, Rafsancani'nin yüzde 35'ine karşılık yüzde 61 oy alarak cumhurbaşkanı seçilmişti. Büyük bir sürpriz olmazsa muhtemelen benzer durum bu seçimlerde de olacak ve seçimler bir hafta sonra yapılması gereken ikinci tura kalacak.

Esasen seçimlerin sonucu en başta yüksek katılım oranına bağlı sayılır. Bu oran yüksek olursa ya Ahmedinejad'ın ya da Musavi'nin ilk turda seçilmeleri mümkün. Ayrıca, yüksek katılımın en çok Musavi'nin işine yarayacağı da bugünden söyleniyor.

Seçim kampanyası yarın sona erecek. Kampanya da doğrusu bugüne kadar yapılan hiçbir seçim kampanyasında görülmediği kadar renkli, sesli, sert ve kavgacı idi. Ayrıca, kampanyada pek çok yeni şey de yaşandı: Adayların televizyon tartışmalarından Musavi'nin kampanyasına, eşi Zehra Nahravar'ın bizzat katılıp destek vermesine kadar pek çok yenilik görüldü.

Tartışmalarda da yenilikler yaşandı. Yolsuzluklar, kötü yönetim, iltimas, son derece sert şahsi suçlamalar, iddialar, özgürlükler, ahlak polisi, enflasyon, işsizlik, ülkeyi yalnız bırakma, zayıf hale getirme gibi konularda bugüne kadar görülmeyen sert, dozu yüksek tartışmalara sahne oldu kampanyalar.

Kısaca söyleyelim, bu seçimlerin sonucu İran'da yeni bir dönüm noktasını teşkil edecek. Bana göre, buna hiç şüphe yok... f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Hububat gücü olarak Rusya...

Fikret Ertan 2009.06.11

Bugün Rusya deyince birçoğumuzun aklına hemen doğalgaz, petrol, kıymetli madenler gelir. Bu yerinde ve normaldir de, zira Rusya bugün bu ekonomik unsurlar bakımında dünya devlerinden birisidir. Doğalgazdaki durumu zaten malum sayılır. Hem üretim hem de rezerv bakımından dünya birincisidir.

Petrolde üretim bakımından de Suudi Arabistan'dan sonra ikinci geliyor. Suudi Arabistan günde 10 milyar varil ham petrol, Rusya da 9 küsur milyar varil ham petrol, üretiyor. Ülkemiz hem doğalgazının hem de petrolünün önemli bir kısmını Rusya'dan temin ediyor. Pek çok kıymetli maden bakımından da Rusya ayrıca bir dünya gücü sayılır. Özellikle de uranyum ve adları sadece uzmanlar tarafından bilinen kıymetli madenlerde Rusya önemli bir global paya sahiptir.

Ne var ki, Rusya'yı sadece bu unsurlarla anmak, tanımlamak da yeterli değildir şüphesiz... Nitekim, geçen pazar günü St. Petersburg'da yapılan Dünya Hububat Forumu dolayısıyla konuşan Rusya Tarım Bakanı Bayan Yelena Sıkrynik bu hususun altını şöyle çizmiş bulunuyor: "...Rusya sadece gaz, petrol ve madenlerden ibaret değildir. Bunlara ilaveten bizim büyük bir hububat potansiyelimiz de vardır."

Bayan bakan bu sözlerinden sonra yeni bir 'hububat havuzu' fikrini de ortaya atmış bulunuyor. Bu havuz hububat (buğday, arpa, çavdar gibi taneli bitkiler) üretiminde önemli paya sahip Rusya, Ukrayna ve Kazakistan'dan meydana gelecek. Fikir Ukrayna ve Kazak yetkilileri tarafından da olumlu karşılandı. Bu çerçevede, Forum'a katılan Ukrayna Tarım Politikaları Bakanı Yuriy Melnik ve Kazak Tarım Bakan Yardımcısı Arman Yevniyev, Rus bakanın fikrini desteklediklerini açıklamış bulunuyorlar.

Bakan bu 'hububat havuzu' fikir ya da planını şöyle savunuyor: "Bu havuzun teşekkülü bize global hububat piyasasındaki fiyat oynaklığını azaltma imkânını sağlayacak ve aynı zamanda bizim bu piyasadaki spekülasyon faktörlere olan bağımlılığımızı da azaltacak. Önümüzdeki 10-15 yıl içinde biz Rusya'nın hububat ihracatını yılda 40-50 milyon tona ulaştırmayı planlıyoruz. Böylece, global hububat piyasasındaki payımızı yüzde 20'ye yükseltmiş olacağız... Bu bakımdan, bu konuda yavaş davranamayız. Ülkelerimizin son birkaç yıl içinde kazandıkları konumların, Karadeniz havzasından çıkan hububatın uzun vadeli rekabetçi altyapısına dönük yatırımlarla desteklenmeleri gerekmektedir..."

Bakanın havuz için sözünü ettiği üç ülkenin geçen yılki hububat ihracatları dünya hububat ihracatının yüzde 24'üne tekabül etmişti. Bu da bize bu üç ülkenin son yıllarda dünya hububat piyasasına yönelik atak ve kararlı bir tavır içinde olduklarını açıkça gösteriyor. Nitekim, bu ülkelerin atakları sonucu bu üç ülkenin global hububat piyasasındaki payı 2000 yılından bu yana yüzde 6'dan yüzde 24 civarına yükselmiş bulunuyor. Bu da şüphesiz bu piyasadaki diğer ülkelerin payının düşmesiyle gerçekleşmiş oluyor. Nitekim, bu yüzden dünya hububat devi Amerika'nın payı yüzde 28'den yüzde 20'ye, Kanada'nınki yüzde 17'den yüzde 14'e, Avustralya'nınki ise yüzde 16'dan yüzde 13 civarlarına inmiş durumda bugün.

Ülke bazındaki paylara bakarsak, Rusya'nın yüzde 1'den yüzde 14'e, Ukrayna'nın yine yüzde 1'den yüzde 5'e, Kazakistan'ın ise yüzde 4'ten yüzde 5'e yükseldiği görülüyor. Bütün bunlar ve Rus Bakan Yelena Sıkrynik'in geçen hafta sonu ortaya attığı 'hububat havuzu' fikri bize önümüzdeki dönemde global hububat piyasalarının önemli gelişmelere sahne olacağını gösteriyor. Bu piyasada hem üretim hem de ihracat bakımından ilk 20 ülke arasında yer alan ülkemizin bu gelişmeleri iyi takip etmesi ve gerekenleri şimdiden planlaması gerekiyor elbette.

Rusya, yanına Ukrayna ve Kazakistan'ı alarak gaz, petrol ve madenlerden sonra hububat gücü olmaya da hazırlanıyor. Olur mu, olmaz mı, şimdiden söylemesi zor; ama bu ülkenin bu planını da şimdiden bilmek gerekiyor velhasıl... f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Uygur gençlerin hikâyesi...

Söz verdiği üzere Başkan Obama, Küba'daki Guantanamo hapishanesini önümüzdeki ocak ayına kadar kapatmaya kararlı görünüyor. Bunu yapabilmesi için elbette önce hapishanedeki bütün tutukluları başka yerlere nakletmesi gerekiyor. Nitekim, bu yüzden Obama tutukluları ya Amerika içindeki hapishanelere ya da başka ülkelere göndermeye çalışıyor.

Obama birinci şık olan Amerikan hapishaneleri konusunda bugüne kadar başarılı değil; zira Amerikan Kongresi'nin büyük çoğunluğu bu şikka karşı; hatta Kongre tutukluların Amerika'ya nakli için gerekli olan malî fonları bile yönetime tahsis etmemeye kararlı görünüyor. Ancak yönetim bu güçlü muhalefete rağmen bu şıktan tamamen de vazgeçmiş değil. Nitekim Beyaz Saray Sözcüsü Robert Gibbs, bu şıkkın hâlâ gündemde olduğunu söylüyor.

Tutukluların Amerika içine nakli bu durumdayken başka ülkelere nakilleri konusunda ise Obama yönetimi bu hafta içinde sözü edilebilecek bir ilerleme kaydetmiş bulunuyor. Bu çerçevede yönetim bu hafta içinde Guantanamo'dan 10 tutukluyu tahliye etti. Bunlardan birisi sivil mahkemede yargılanmak üzere New York'a, ikisi Çad, birisi Irak, üçü Suudi Arabistan ve dördü de Bermuda'ya gönderilmiş bulunuyor.

Diğerlerinin tutuklanma hikâyelerini bilmiyoruz; ama Bermuda'ya gönderilen son dört tutuklunun hikâyesini az-çok biliyoruz. Bunlar Çin'in Sincan özerk bölgesi diye andığı Doğu Türkistanlı Uygur Türkleri. Adları, Huzeyfe Ferhat Abdul Samet, Abdül Nasır ve Celal Celaledin. Bunlar Amerika'nın 2001 yılında gerçekleştirdiği Kalıcı Özgürlük denen Afgan operasyonu sırasında Tora Bora Dağları civarında yakalanıp tutuklanan ve daha sonra Guantanamo'ya gönderilen ne El Kaide ne de başka bir teşkilatla alakası olmayan normal, düzgün Uygur gençlerinden dördü. Aynı kategoride bugün Guantanamo'da başka Uygur gençleri de var. Guantanamo'da yıllarca suçsuz olduklarını, serbest bırakılmalarını haykıran bu gençlerin suçsuz oldukları, Amerika'ya karşı savaşıyor 'yabancı savaşçılar' olmadıklarına üç yıl kadar önce karar verilmiş, bunlar için herhangi bir ceza görmeden yaşayabilecekleri ülkeler aranmaya başlanmıştı. Ne var ki, birçok ülke Çin'i kızdırırız endişesiyle Uygurlara kucak açmayı reddetmişti. Amerika ise zaten Çin'e iadelerini asla düşünmemişti; zira iade demek işkence ve sonunda infaz demekti.

Sonuçta, bu aramalar sonucu sadece Arnavutluk 2006 yılında 5 Uygur'u kabul etmişti. Bunlar bugün başkent Tiran yakınlarındaki bir BM mülteci kampında yaşıyorlar. Dördü ise söylediğim gibi bugün İngiliz sömürgesi Bermuda'dalar. Nitekim ben daha dün bunların bazıları ile yapılan bir röportajı CNN International'da izledim. Bunlar, 'Biz hiçbir zaman terörist değildik; şimdi de değiliz; bunda sonra da olmayız.' diyorlardı.

Bermuda'ya gönderilenlere ek olarak Obama yönetimi geriye kalan 13 Uygur'u da yakında Pasifik'teki Palau'ya göndermeye hazırlanıyor. 1994 yılına kadar Amerika tarafından yönetilen, bu tarihten sonra bağımsız olan Palau, Filipinler'e yaklaşık 800 kilometre uzaklıkta, 8 adadan meydana gelen, 20 bin kişilik nüfusunun büyük bölümü Hristiyan olan bir adalar devleti. Ada yönetimi Uygurları Amerika ile dostluk ve müttefiklik uğruna Amerika'ya yardımcı olmak için insani saiklerle kabul ettiğini söylüyor. Başkaları ise Obama yönetiminin Palau'ya 200 milyon dolar yardım sözü verdiğini, asıl saikin bu olduğunu iddia ediyorlar. Şüphesiz saik ne olursa olsun Uygurların Guantanamo cehenneminden sonunda kurtulmaları bu iddiaların üzerinde durmayı anlamsız kılıyor.

Bermuda ve Palau'dan sonra Guantanamo'da Uygur Türkü kalmayacak. Bunlar vatanlarından uzakta yabancı ellerde muhtemelen ömürlerinin sonlarına kadar yaşayacaklar, Doğu Türkistan'a asla dönemeyecekler. Akrabaları ise başlarına gelebileceklerden dolayı onlarla belki de hiç görüşemeyecekler Türkistan'da başlayıp Afgan dağlarında ve Guantanamo'da devam eden ve şimdilik bazıları için Arnavutluk ve Bermuda'da

sonuçlanan, diğerleri için de Palau'da sonuçlanacak Uygur gençlerinin hikâyesi işte böylesine acı, böylesine hüznü... f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Şûrayı Nigehban ve son söz

Fikret Ertan 2009.06.16

İran'da geçen hafta cuma günü yapılan cumhurbaşkanlığı seçimlerinin öncesinde yazdığım yazıda bu seçimlerin İran için yeni bir dönüm noktası olacağını söylemiştim.

Öyle de oldu; zira seçim sonuçları İran'da bugüne kadar yaşanmayan pek çok yeni unsuru ortaya çıkardı, yeni tartışmalara ve hatta görülmedik tepki ve protestolara yol açtı.

Bunlar bugün de devam ediyor. Dün yapılması planlanan Musavi yanlısı büyük gösteri resmî makamlar tarafından yasaklanırken adaylardan Mir Hüseyin Musavi ve Muhsin Rızai seçim sonuçlarına itiraz etmiş, bunun için gereken resmî başvuruyu yapmış bulunuyorlar. Esasen Musavi seçimin hemen ertesinde dinî lider Rehber Ayetullah Hamaney'e itiraz ve şikâyetleri iletmış, Hamaney'den ilgili resmî makama başvurması cevabını almıştı.

Bu itiraz ve şikâyet makamı da elbette Şûrayı Nigehban Kanuni-Esasi adlı, bizde Anayasayı Koruyucular Konseyi denen çok önemli anayasal kuruluş.

Siyasi bakımdan İran İslam Cumhuriyeti'nin en güçlü kuruluşu sayılan Şûrayı Nigehban ülkedeki bütün seçimleri denetler, uygun görmediği adayları son seçimde de olduğu gibi, seçim dışı bırakır yani bunları veto eder. Şûra, hem cumhurbaşkanlığı, hem parlamento (meclis) hem de dinî liderin (yani Rehber'in) seçilmesini gerçekleştiren Uzmanlar Şûrası'nın üyelerinin seçimleriyle ilgili konularda ve adayların belirlenmesinde son sözün sahibidir.

Şûra'nın yetkileri seçimler ve adayların onayı ile sınırlı değildir şüphesiz; Şûra Meclis'ten geçen kanunları da denetler, bunların hem anayasaya ve hem de İslamî ilkelere uygun olup olmadıklarına karar verir, anayasayı yorumlar, içtihatlarında bulunur; kısacası Şûra siyasi sistemi Rehber'den sonra en üstten istediği biçimde belirler...

Bu şûra bugün 12 üyeden meydana gelir. Bu 12 üyenin 6'sı din adamı(fukaha)dır ve bunlar Rehber Ayetullah Ali Hamaney tarafından doğrudan atanırlar. Geriye kalan 6 üye ise hukukçu (hukuktan) olup bunlar Yargı'nın başkanı tarafından seçilir ve atanırlar. Yargı'nın başkanı ise rehber tarafından atanır ve Meclis tarafından onaylanır. Şûra üyeleri 6 yıl görev yaparlar. Şûra'nın bugünkü başkanı koyu muhafazakâr olarak bilinen, temayüz eden Ayetullah Ahmet Cenneti olup diğer üyeler ise bildiğimiz kadar şu şekildedir:

Din adamı ya da fakih üyeler; Sadık Laracani, Muhammed Rıza Müderrisi Yazdi, Muhammed Momen, Gulamrıza Rezvani, Muhammed Yazdi. Hukukçu üyeler ise; Muhammed Rıza Alizade, İbrahim Azizi, Gulamhüseyin Elham (Şûra sözcüsü), Muhsin İsmail, Abbas Kabi ve Abbasal, Kethuday (Ayetullah Cenneti'nin vekili olarak da görev yapar)

Bu yazıda bazı özelliklerini kısaca anlattığım Şûrayı Nigehban'dan Musavi'nin seçimlerden önce Rehber Ali Hamaney'e gönderdiği ve seçim kampanyası ile ilgili olarak duyduğu endişelerini dile getirdiği mektubunda da söz ediliyor. Musavi mektubunun birinci maddesinde 'Şûrayı Nigehban'ın Tahran'daki bazı üyeleri ve eyaletlerdeki bazı gözlemcileri açıkça bugünkü hükümeti destekleyerek tarafsızlık ilkesine riayet etmiyorlar.'

diyor. Musavi, aynı mektubun üçüncü maddesinde de Devrim Muhafızları (Sipahı Pasdaran) ile gönüllü milis teşkilatı olan Besi kuvvetlerinin bazı komutanlarının seçimlere müdahil oldukları yolunda haberler çıktığını, bunların gerçek olması halinde kuralların ihlal edilmiş olacağını söylüyor ve bunları Rehber'e bildirmiş oluyor. Mektupta seçim kampanyası ile ilgili başka ihlal iddiaları da var ayrıca.

Şûrayı Nigehban, Musavi ve Rızai'nin şikâyet ve itirazlarını ele alırken bu mektupta sözü edilenleri de inceleyecek mi, henüz bilmiyoruz. Haberlere göre, Şûra itiraz ve şikâyetleri inceleyip 10 gün içinde karara bağlayacak. Bu bakımdan İran seçim sonuçlarının nihai durumu ile ilgili olarak bir 10 gün daha beklenecek. Ancak, eninde sonunda bu konuda son söz Şûrayı Nigehban'ın olacak elbette. Nitekim, Rehber Hamaney de zaten son sözü Şûra'ya bıraktı.

Son söz Şûrayı Nigehban'ın kısacası... f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

UNOMIG artık tarih oldu

Fikret Ertan 2009.06.18

Doğu sınırlarımıza çok uzak olmayan Abhazya-Gürcistan sınırlarında uzun zamandır görev yapan bir BM misyonu var. Resmi tam adı United Nations Observer Mission in Georgia; kısaltılmış hali de UNOMIG.

BM Güvenlik Konseyi'nin aldığı karar sonucu 1993'ün Ağustos ayında kurulan UNOMIG'in ana görevi ya da misyonu Abhazya ve Gürcistan arasında 1993'ün Temmuz ayında varılan ateşkes anlaşmasını gözlemlemek, anlaşmaya uyulup uyulmadığını denetlemektir. Bu ana görevinin yanı sıra UNOMIG ateşkes ihlallerini araştırarak, bu ihlallere taraflarla görüşerek çözüm bulmaya çalışacak ve ilgili bulgu ve tespitleri, BM Genel Sekreteri'ne resmi raporlarla bildirecekti.

Bu görevleri yerine getirebilmek için de bölgede silahlı askerî gözlemci, sağlık görevlisi ve polis danışman ve gözlemcileri bulunduracaktı. UNOMIG, yıllardır kendisine verilen bu görevleri zorlukla da olsa yerine getirmeye çalıştı. Bu arada kayıplar da verdi. Mesela 8 Ekim 2001 günü bir helikopter içindeki personelleri yerden açılan ateş sonucu hayatını kaybetti.

30 Nisan 2009 tarihi itibarıyla UNOMIG'de şu ülkelerden 129 askerî gözlemci vardı:

Türkiye (4), Arnavutluk (3), Avusturya (2), Bangladeş (10), Hırvatistan (3), Çek Cumhuriyeti (5), Danimarka (5), Mısır (6), Fransa (3), Almanya (11), Gana (1), Yunanistan (4), Macaristan (5), Endonezya (4), Ürdün (7), Litvanya (2), Moğolistan (1), Pakistan (7), Polonya (5), Güney Kore (7), Moldova (1), Romanya (2), İsveç (3), İsviçre (4), Ukrayna (5), İngiltere ve Kuzey İrlanda (5), Uruguay (4), Yemen (3), Amerika (2) ve Rusya Federasyonu (5) .

16 görevliden meydana gelen polis danışman ve gözlemci güçlerinin ülke ve sayılarına göre dağılımı ise şöyleydi: Çek Cumhuriyeti (2), Almanya (2), Gana (1), Filipinler (3), Polonya (2), İsveç (2), İsviçre (1), Ukrayna (1) ve Rusya Federasyonu (2).

Bazı özelliklerini anlattığım UNOMIG artık hukuken mevcut değil; zira 15 Haziran 2009 Pazartesi günü gece yarısından itibaren görevi son buldu. Bunun sebebi de Türkiye'nin dönem başkanı olduğu BM Güvenlik Konseyi'nin UNOMIG'in görev süresini uzatmayı amaçlayan son karar tasarısının Rusya Federasyonu tarafından veto edilmesi elbette.

Esasen UNOMIG'in görev süresi son olarak geçen şubat ayında sadece dört aylığına uzatılmış, bu süre içinde bir uzlaşmaya varılması amaçlanmıştı. Başta dönem başkanı Türkiye olmak üzere daimi üyeler Amerika, İngiltere, Fransa ve geçici üyeler Hırvatistan, Avusturya ve Almanya tarafından desteklenen son uzatma karar tasarısı 10 ülkenin olumlu, Çin, Vietnam, Libya ve Uganda'nın çekimser oy vermeleri; ancak bütün bunların Rus vetosuyla iptal edilmesi sonucu reddedilmiş bulunuyor ve böylece UNOMIG misyonu da artık tarih olmuş oluyor.

Rusya'nın neden veto kullandığına gelince; bunu en güzel şekilde Rusya Federasyonu'nun BM Temsilcisi Büyükelçi Vitali Çurkin'in 'misyonun görev ve yetkisini uzatmanın anlamsız olduğunu; zira tasarının eski gerçeklere dayandığı' şeklindeki sözleri açıklıyor. Bu bağlamda Rusya Dışişleri Bakanlığı da bu konuda 'Bu anlaşılabilir bir durumdur; zira bugün var olan yeni siyasi ve hukuki şartlar altında, tasarıda yer verilen eski isimler ve terimlerin artık uygulanma imkânı yoktur.' diyor.

Sözü edilen eski isimler ve terimler şüphesiz Gürcistan'ın toprak bütünlüğü, ayrılıkçı Abhazya gibi isimler ve terimler. Rusya artık bu söylemleri kabul etmiyor; zira geçen ağustos ayında yaşanan savaş sonucu hem Abhazya ve hem de Güney Osetya'yı resmen bağımsız devletler olarak kabul ettiği için artık Gürcistan'ın toprak bütünlüğü gibi bir konunun geride, tarihte kaldığını düşünüyor ve son vetoda olduğu gibi buna göre hareket ediyor.

Bu yeni şartlar yüzünden Güvenlik Konseyi'ni ve Batı âlemini karşısına almaktan da hiç çekinmiyor ve 16 yıldır görev yapan UNOMIG'i bir vetoyla en azından şimdilik tarihe gömmüş bulunuyor.

Burnumuzun dibinde bu hafta UNOMIG işte böyle tarih oldu...

f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Buşehr ve Rusya

Fikret Ertan 2009.06.21

İran, uzun yıllardır Rusya'nın üstlendiği Buşehr nükleer santralini tamamlayıp işletmeye almak ve elektrik üretimine geçmek için çabalayıp duruyor. Ne var ki, Rusya işi yıllardır ağırdan alıyor ve zaman zaman çeşitli problemler çıkararak işi uzattıkça uzatıyor. Bu problemler de genellikle finansmanda ortaya çıkıyor.

Nitekim, 10 gün kadar önce Rusya, yine böyle bir problemle İran'ın karşısına çıkmış bulunuyor. RIA Novosti haber ajansına göre, santralin yapımını üstlenen Rus devlet şirketi Atomstroyeksport'un Başkanı Dan Belenky, Rus bankalarının İranlı muhataplarıyla çalışmayı reddettiklerini, şirketin bu yüzden finansman konusunda başka bir yol bulmaya çalıştığını açıkladı. Belenky'nin sadece bu hususa yer verdiği, hangi bankaların söz konusu olduğunu ve santralin tamamlanma programıyla ilgili herhangi bir şey söylemediği de belirtiliyor.

Buşehr, İran için çok önemli bir prestij projesi. Yapım kararı da İran Devrimi'nden çok öncelere gidiyor. 1970'li yıllarda Şah zamanında Alman Siemens şirketi ile görüşmelere başlanmış, santralin yapımı anlaşması ise 1974 yılında imzalanmıştı. Buşehr'in başlayan yapımı 1979 İran Devrimi'yle inkıtaya uğramış, proje yıllarca kendi kaderine, çürümeye, paslanmaya terk edilmişti. Devrim yönetimi, devrim sonrasının karışık şartları ve Irak ile yapılan savaş yüzünden Buşehr ile uzun yıllar ilgilenememişti.

Bu durum 1992 yılında Rus Atomstroyeksport şirketiyle imzalanan 1 milyar dolarlık yeni yapım anlaşmasına kadar devam etmiş, Buşehr'in yeniden inşasına işte bu anlaşma uyarınca 1995 yılında başlanabilmişti.

Atomstroyeksport, geçmiş yıllarda yaşanan birçok siyasî, teknik ve malî problemlere rağmen Buşehr santralının büyük bölümünü tamamlamış bulunuyor. Hatta bazı kaynaklara göre, santral yakıt ünitesi ve dışındaki bazı küçük işler dışında hemen hemen tamamlanmış bulunuyor. Bu iki unsurun da tamamlanmasıyla santral, Rus Atom Enerjisi Kurumu Rosatom'ın başkanı Sergey Kriyenko'nun geçen şubat ayında santralin ön-işletme teknik deneylerine başlanması dolayısıyla açıkladığı üzere bu yıl sonunda devreye sokulacak. Ancak Kriyenko, 'öngörülemeyen olaylar olmadığı takdirde' şeklinde bir şart da koşmuştu. Bunlar neler olabilir, bilmeye imkân yok. Mali problemler mesela bunun içine giriyor mu?

Buşehr, VVER-1000 tipinde, 1.000 megavat gücünde hafif su sistemiyle çalışacak bir nükleer elektrik santrali. Yakıtı Rusya'dan gelecek. Moskova ile yapılan anlaşma böyle. Ayrıca, kullanılan yakıt Rusya'ya yeniden işlem görmesi için geri gönderilecek. Yakıt konusundaki işte bu garanti yüzünden milletlerarası camia Buşehr'den fazla rahatsız değil. Son tahlilde 'Nasıl olsa Rusya yakıtın kontrolünü elinde tutuyor' diye düşünüyor. Ancak bu, camianın Buşehr konusunda tamamen emin olduğu anlamına da gelmiyor. Mesela camianın en güçlü üyesi Amerika, yıllardır Rusya'nın Buşehr'in yapımından vazgeçmesini isterken Moskova, bu konuda bugüne kadar hiçbir ülkeyi dinlemeyerek yolunda yürümeyi tercih etmiş bulunuyor.

Söylenenlere göre, esasen Buşehr geçmiş Amerikan yönetimleri ile Rusya arasında önemli bir konu, bir tür pazarlık unsuru da olmuş, bazılarına göre Moskova gereksiz problemler çıkararak ya da işi ağırdan alarak zaman zaman Washington'ın tepkisini ölçmüş, bunların karşısında ABD'den bazı tavizler de ummuştu. Ancak bu söylediklerim tahmini, muhtemelen gizli görüşmelerde gündeme gelmiş şeyler elbette.

Bunlar muhtemelen Başkan Barack Obama'nın önümüzdeki ay başlarında Moskova'ya yapacağı resmî ziyaret sırasında da gündeme gelecek. Nasıl, hangi bağlamda, bilinmiyor. Ancak bilinen şey, Rusya'nın Buşehr kartını zaman zaman hem İran hem de Amerika nezdinde devreye soktuğu, böylece kendi milli çıkarlarına dönük avantaj sağlamak istediği.

Buşehr'in yıllardır sürüp giden yapım hikâyesinin şüphesiz bu yönü de var bana göre... f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Çin'in Afganistan hamleleri...

Fikret Ertan 2009.06.23

Afganistan, bugün büyük güçlerin nüfuz mücadelesi yaptıkları ülkelerin başında geliyor. Bugün ülkede Amerika ve NATO, askeri olarak varlar ve daha uzun süre kalacakları da şimdiden belli.

Diğer yandan askeri olmasa da mesela İran, Pakistan, Hindistan da Afganistan'da siyasi ve ekonomik nüfuz kazanma arayışı içindeler elbette. Türkiye de eğitim, kültür, ekonomik, askeri ve elbette siyasi bakımdan Afganistan'da bayrağını gösteriyor.

Bu ülkeler listesinde son yıllara kadar bir büyük güç eksikti; listede yoktu bu güç. Bu güç elbette Çin. Diğer ülkeler şu veya bu şekilde nüfuz mücadelesine dahil olurlarken Çin, son yıllara kadar mücadeleyi seyretmekle yetinmişti.

Ne var ki bu durum, artık değişmiş bulunuyor; Afganistan'ı yıllarca dış politika önceliklerinin en altında gören Çin, bu ülkeyle son üç yıldır yakından ilgileniyor, bu çerçevede önemli hamleler yapıyor. Bu hamleler de özellikle de iletişim, ulaştırma ve altyapı alanlarında yoğunlaşıyor. Bu çerçevede mesela Çin ZTE ve Huawei şirketleri, Afgan Ulaştırma Bakanlığı ile ortaklaşa dijital telefon şebekeleri kurmuşlardı.

Altyapı hamleleri halen devam ediyor. 2008 yılı itibarıyla bugün Çin şirketleri Afganistan'da toplam 500 milyon dolar civarında 33 altyapı projesini yürütüyorlar. Bunların bazılarını da Amerikan ordusu koruması altında gerçekleştirmeye çalışıyorlar. Vardak eyaletindeki önemli bir yol projesi buna bir örnek. Buradaki Çin inşaat ekibini 87. Piyade Alayı'na bağlı 2. Tabur koruyor mesela.

Ne var ki, bu altyapı projeleri Çin'in Afganistan'a dönük hamlelerinin sadece küçük bir bölümünü teşkil ediyor. Esas bölüm kendisini madenlerde gösteriyor. Bu çerçevede daha önce de bu köşede işaret ettiğimiz Logar eyaletinde bulunan Aynar bakır yataklarına yönelik hamle asıl hamlelerden en önemlisi sayılır. 1979 yılındaki Sovyet işgalinden bu yana el sürülmeden duran bu yatakların dünyanın en büyük çıkarılmamış bakır rezervlerine sahip olduğu çoktandır söyleniyordu.

Afgan hükümetinin özelleştirme planı çerçevesinde milletlerarası ihaleye açılan Aynar için 2007'de Rus Strikeforce, Kazak Kazakhmys Konsorsiyumu, Amerikan Phelps Dodge ve Çin China Metallurgical Group adlı dev şirketler teklif vermişlerdi. İhale sürecinde 2 milyar dolar değerinde olduğu söylenen Aynar, sonunda 3,5 milyar dolar teklif veren ve bununla herkesi şaşırtan ve kızdıran China Metallurgical Group'un eline geçmişti. Tahminlere göre, yataklarda 88 milyar dolar civarında bakır var.

Afganistan'ın nispeten güvenli bir bölgesinde bulunan Aynar, sadece bir bakır madeni projesinden ibaret de değil, başka yönleri de var; zira bakırın çıkarılması, işlenmesi için enerji de gerekiyor. İşte bu yüzden Çin, madenin hemen yakınında 400 megavat gücünde kömür ile çalışacak bir elektrik santrali de inşa edecek. Buna ilaveten ayrıca Batı Çin-Tacikistan-Afganistan-Pakistan'ı birbirine bağlayacak bir de demiryolu yapacak, nakliye problemini de çözecek.

Halen yürüyen Aynar projesinin 5 yıl içinde tamamlanarak hayata geçmesi planlanıyor. Bu olduğunda 10 bin Afgan'a istihdam sağlanmış olacak. Afgan devleti de madenden yılda 400 milyon dolar kadar gelir elde edecek.

Aynar'ı muhtemelen başka maden projeleri de takip edecek; zira Afgan hükümeti, bu konuda Çin'e güveniyor. Nitekim, bu sebeple bu ay içinde Afgan Dışışleri Bakanı Rengin Spanta, Çin'i ziyaret etmiş, ülkesindeki doğalgaz, petrol ve madenlere yatırım konusunda Çin'in ilgisini çekmeye çalışmış, sonuçta taraflar hem bu konuları hem de Afganistan'ın Çin sınırındaki bölgedeki ticari hayatı canlandırma, bu amaçla yol yapma konularını incelemeye karar vermişlerdi. Yapıldığı takdirde bu yol, Doğu Türkistan'ı Afganistan'a bağlayacak elbette. Çin, Afganistan'a dönük bu hamlelerini artırıyor ve bu konuda başka bir önemli güç olan Hindistan'ı geride bırakmaya başlıyor velhasıl... f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Dagan, bir yıl daha Mossad başkanı...

Fikret Ertan 2009.06.25

İsrail'in ünlü gizli servisi Mossad başkanları normal olarak 4 yıl görev yapar; bu süre istisnai hallerde başbakanın isteğiyle bir yıl daha uzatılır. Bu standart, alışıl gelmiş bir devlet geleneğidir.

Bu gelenek son üç yıldır bozulmuş bulunuyor zira Başkan Meir Dagan'ın görev süresi önce eski Başbakan Ehud Olmert, daha sonra da bugünkü Başbakan Binyamin Netanyahu tarafından geçen pazar günü uzatıldı. Böylece 2002 Ekim ayında görevi Efrahim Halevi'den devralan Dagan, 8 yıl başkan olarak görev yapmış olacak ve görevi de 2009 yılının sonunda sona erecek. Bu, şüphesiz alışılmadık istisnai bir durum. Bu da Dagan'ın son yıllarda çaptan düşen Mossad'ı yeniden ayağa kaldırması, teşkilatı yeniden eski başarılı günlerine döndürmeyi başarmasıyla izah ediliyor.

Eski bir asker, emekli bir tümgeneral ve komada yatan eski Başbakan Ariel Şaron ile 30 küsur yıllık bir dostluğa sahip olan 64 yaşındaki Dagan, 2. Dünya Savaşı'nın sonunda Rusya'da doğup 5 yaşındayken soykırımdan zor kurtulmuş ebeveyni ile İsrail'e göç etmiş bir Rus Yahudi'si (Meir Huberman). 1963 yılında askere alınana kadar Türkiye'den göç etmiş Yahudilerin yaşadığı Bat-Yam'da önce bir göçmen kampında, daha sonra da bir toplu meskende yaşamış, İsrail'in zor günlerine bizzat şahit olmuş. Askerde paraşütçü tugayında, bu tugayın keşif birliklerinde görev yapmış. Söylenenlere göre, keşif birliklerindeki bu askeri tecrübesi, onun güvenlikle ilgili temel bakış açısını ta o zamandan şekillendirmiş.

1967 Arap-İsrail Savaşı'nda önce Sina cephesinde, sonra da Golan Tepeleri'nde tabur komutanlığı yapan Dagan, 1970 yılında, zamanın Güney Kuvvetleri Komutanı Ariel Şaron tarafından Gazze Şeridi'ndeki Filistinli eylemcilerle mücadele etmek için özel operasyon birliği kurmakla görevlendirilmiş. Sayeret Rimon adlı bu birlik, yaptığı gizli operasyonlarla bölgeye damgasını vurmuş bir birlik; Filistinli eylemcileri teşhis eden, yakalayan, tutuklayan hatta öldüren bu birlik, bazılarına ve medyaya göre bir suikast birliği olarak o zamanlar kendinden söz ettirmişti.

Dagan'ın Şaron ile 1970'te başlayan dostluğu ve yakınlığı, 1973 Ramazan Savaşı'nda daha da gelişmiş, güçlenmiş. Bu savaşta Dagan, Süveyş Kanalı'nı geçerek bir Mısır ordusunu arkadan çeviren İsrail kuvvetlerinin komutanı Şaron ile aynı safta savaşmış ve bu savaştan sonra zırhlı birliklere tayin edilmiş. 1980'lerin başında ordunun Lübnan İrtibat Birliği Yakal'ın komutanlığına getirilen Dagan, bu görevi sırasında komşu Arap ülkelerinde istihbarat faaliyeti de yapan 504. Birim diye anılan özel askeri-istihbarat operasyon birimini de yönetmiş. 1982 Lübnan Savaşı sırasında bir zırhlı tugayın komutanlığını da yapmış, 1980'lerin sonlarına doğru geneltirici başkanlığı operasyonlar bölümünün başına getirilmiş.

Uzun askeri kariyeri sırasında iki defa yaralanan, cesaret madalyası ile ödüllendirilen Dagan, 1995 yılında emekli olmuş ve sonra önce Şimon Peres'in, daha sonraları ise Netanyahu ve Barak'ın terörle mücadele başdanışmanı olarak çalışmış. 2001 yılı seçim kampanyası sırasında Likud ve lideri Ariel Şaron'a siyasi danışmanlık da yapan, bu yüzden 'siyasete bulaşmış birisi' olarak eleştirilen Dagan, aynı zamanda Hayfa Üniversitesi'nin siyasal bilgiler fakültesi mezunu da...

İsrail'in güçlü olmasını, güçlü kalmasını savunan, Filistinliler ve diğer siyasi konularda şahin özelliğiyle tanınan Dagan'ın görevinin iki defa uzatılmasında en çok İran'a dönük operasyonlarda başarılı bulunması rol oynamış görünüyor. İsrail medyası böyle diyor. Başarılarının arasında da İranlı bilim adamlarına yapılan suikastlar, bilim adamlarına yurtdışında bulunduklarında atılan 'kancalar', nükleer tesislere yapılan sabotajlar, Devrim Muhafızları uçaklarının düşürülmeleri, Lübnanlı Hizbullah liderlerinden İmad Muğniye'nin 2007 yılında bombayla öldürülmesi gibi olaylar sayılıyor. Bunlara ek olarak muhtemelen başkaları da var.

Meir Dagan, bir yıl daha görev yapacak, bakalım daha nelere imza atacak. f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Türkmen gazında son gelişmeler

Türkmenistan dünya gündeminde genelde doğalgazı ile ilgili haberler, gelişmeler olduğunda yer alır. Bir süredir ön sıralarda olmasa bile doğalgazı yüzünden bu ülkenin adı bugünlerde haberlerde iki konu yüzünden sıkça geçiyor.

İlk konu Türkmenistan'ın geçen nisan ayında Rusya'ya gaz sağlayan boru hattında meydana gelen esrarengiz patlama, bu patlama sonucu kesilen gaz ve bunun sonrasında iki ülke arasında ortaya çıkan ve hâlâ çözülemeyen ihtilafı ilgili. Buna paralel ikinci ihtilaf da Rusya'nın Türkmenistan'dan aldığı gazı durdurması ve bu gazın fiyatında indirim talebini kapsıyor. Taraflar bu ihtilafın çözümü için bu hafta müzakerelere başladı. Rus Gazprom şirketi bu çerçevede Türkmenistan'dan bugün hâlâ sabit fiyat üzerinden geçerli olan sözleşmenin petrol fiyatlarına bağlı 'al ya da öde' ilkesine göre değiştirilmesini talep ediyor. Türkmenistan buna ne diyor, henüz bilmiyoruz. Ancak söz konusu müzakerelerin hangi şekilde ve hangi yeni şartlara göre sonuçlanacağı şüphesiz pek çok ülkeyi ilgilendiriyor.

İkinci konu ise, Türkmenistan'ın bugünlerde Çin ile vardığı yeni anlaşmalarla ilgili. Haberlere göre, Çin Başbakan Yardımcısı Li Kekiang'ın bu hafta içinde Aşkabat'a yaptığı ziyarette Türkmen lider Gurbanguli Berdimuhammedov ile birlikte önemli bir doğalgaz ve kredi anlaşmasını imzaladıkları bildiriliyor.

Anlaşmalara göre, Çin, Türkmenistan'dan alacağı gaz miktarını yüzde 30 artırarak toplam miktarı 40 milyar metreküpe yükseltti. Bu gaz, malum bu yılın sonlarına doğru tamamlanması beklenen Türkmenistan-Çin doğalgaz hattından Çin'e ulaşacak. İki yıl önce başlanan 7.000 kilometrelik bu büyük hattın Türkmenistan-Özbekistan-Kazakistan bölümü hemen hemen bitmiş durumda. Geriye Çin'in doğu kesimini batıya bağlayacak hat kalmış bulunuyor ve bunun da programa göre tamamlanacağı anlaşıyor. Hat tamamlandığında Türkmen gazı Şanghay'a kadar ulaşmış olacak.

Varılan anlaşmaların kredi ile ilgili kısmı ise Çin'in Türkmen devlet gaz şirketine uygun şartlarla 4 milyar dolar kredi sağlamasını öngörüyor. Bu kredinin ayrıntıları henüz açıklanmış değil ama büyük ihtimalle son yıllarda Türkmenistan'ın en büyük gaz rezervi olarak ortaya çıkan Güney Yolöten sahasının geliştirilmesi için sağlanacak bir kredi olacak. Esasen geçen ay çıkan haberlerde Çin'in Güney Yolöten için Türkmenistan'a 3 milyar dolar kredi açacağı söylenmişti. Bu hafta açıklanan 4 milyar dolarlık kredi de herhalde önceki kredinin artırılmış hali ve hassaten Güney Yolöten'i kapsayan bir kredi bana göre.

Bugün bu yazıda sıkça adı geçen Yolöten, Türkmenistan'ın Afganistan sınırlarına yakın bir bölgede nispeten yeni keşfedilmiş muazzam bir gaz rezervi. Gerçekte, geçen yıl İngiliz gaz danışmanlık şirketi Gaffney Cline and Associates (GCA) tarafından yapılan saha araştırmaları sonucu dünyanın beşinci büyük gaz rezervi olarak ilan edilmişti. Şirket, araştırmaları sonucu Güney Yolöten'de asgari 6 trilyon, azami 14 trilyon metreküp gaz bulunduğunu tahmin etmişti.

Çin'in geliştirilmesi için 4 milyar dolarlık kredi vermeyi kabul ettiği Güney Yolöten işte böylesine büyük ve önemli bir rezerv. Buna ilaveten iki gün önce çıkan bir haberde Güney Yolöten'e bitişik Minare sahasında da büyük bir gaz rezervinin tespit edildiği de duyurulurken Güney Yolöten'in bundan sonra ne kadar önemli olacağı kendiliğinden ortaya çıkmış bulunuyor. Çin de tabii bu durumdan faydalanmak için kolları sıvamış durumda bugün.

Çin'in Türkmen gazına yönelik hamlesi hem Avrupa hem Rusya hem de başkaları bakımından son derece önemli bir hamle ve bu hamlenin sonuçları, ilgili herkesi de ilgilendiriyor. Nabucco projesi bakımından şüphesiz bizi de... f.ertan@zaman.com.tr

Irak'ta önemli gün...

Fikret Ertan 2009.06.30

Bugün Irak için önemli ve tarihî bir gün. 2003 yılı Mart ayından bu yana Irak şehir ve kasabalarında görev yapan Amerikan askerleri bugün bu şehir ve kasabaları boşaltıp üslerine çekilmiş olacaklar.

Bugün bu yüzden çok önemli bir dönüm noktası olarak tarihe geçecek. Böyle olduğu için de bugün Irak'ta tatil ilan edilmiş bulunuyor. Bugün ayrıca Irak'ta 89 yıl önce yapılan ihtilalin yıldönümüne de denk geliyor. Bu ihtilal sonucu olarak o zaman Irak'ı elinde tutan İngiltere de zaman içinde Irak'ı terk etmek zorunda kalmıştı. Bu yüzden bazı Iraklılar bugünü çifte bayram olarak da görüyorlar.

Irak Başbakanı Nuri Kemal Maliki, bugünü Irak'ın ülkeyi işgal eden yabancı güçleri çekilmeye zorladığı büyük zafer günü olarak tanımlıyor ve "Irak'ın egemenliğinin güçlendiği yeni bir dönemin eşliğindeyiz. Bugün kendi güvenliğimizi kendi başımıza sağlayabilecek durumda olduğumuzun ve kendi işlerimizi kendi başımıza görece hale geldiğimizin bütün dünyaya ilanıdır." diyor.

Maliki, bugünü böyle tanımlarken Irak'taki Amerikan Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Ray Odierno ise bu konuda, "Askerî ve güvenlik bakış açısından bizim artık Irak şehir ve kasabalarından geri çekilme zamanımız gelmişti zaten." diyor.

Bugünkü geri çekilme malum geçen yıl Amerika ve Irak arasında imzalanan 'Status of Forces Agreement (SOFA)' denen güvenlik anlaşması hükümlerine göre yapılıyor. Başta da söylediğimiz gibi, Amerikan askerleri bugün söz konusu kasaba ve şehirlerden üslerine çekilecekler; ancak Irak makamlarının talebi üzerine bu askerler gerektiğinde yine şehir ve kasabalara dönüp operasyon yapacak ve başka görevleri yerine getirecekler. Kısacası geri çekilme şehir ve kasabalardaki güvenlik durumu ve buralarda görev yapan Irak güvenlik güçlerinin muhtemel olayları önleme yeteneğine bağlı olacak.

Geri çekilecek Amerikan askerleri, son yıllarda 460 adetten 320 adede düşen çeşitli Amerikan üslerinde bulunmaya devam edecekler ve muhtemel müdahalelere hazır olarak bekleyecekler. Esasen Orgeneral Odierno'nun da açıkladığı üzere Amerikan askerleri şehir ve kasabaların dışında kurdukları güvenlik kuşaklarında da faal olacak, bunları kontrol ederek bir anlamda dolaylı olarak bu şehirler ve kasabaların güvenliklerini garanti altına almaya çalışacaklar, bu suretle Irak güvenlik güçlerine yardımcı olacaklar.

Irak'ın şehir ve kasabalarında bundan sonra güvenlikten tam anlamıyla ve kendi başlarına sorumlu olacak Irak güvenlik güçlerinin durumuna gelince; bugün bunlar toplam olarak 618.000 kişiden meydana geliyor. Bunların bir kısmı orduda, bir kısmı da polis gücünde görev yapıyorlar. Ordu mevcudu 270.000 kadar; polis gücü ise 348.000 civarında. Bunların eğitimleri, donanımları ve yetenekleri ne düzeyde söylemesi zor; ancak eskiye göre çok iyi durumdadır. Bu tartışılmaz bir gerçek olarak ortada duruyor. Bu yüzden de başta Başbakan Nuri Kemal Maliki olmak üzere diğer Iraklı yetkililer güvenlik güçlerine güveniyorlar ve kendi güvenliklerini sağlayacak durumda olduklarını vurguluyorlar.

Ne var ki, buna rağmen Irak'taki güvenliği tam anlamıyla sağlamanın en azından önümüzdeki ocak ayında yapılacak seçimlere kadar oldukça zor olacağı da şimdiden söylenebilir; zira hükümet karşıtı güçler ve terörist gruplar bu durumdan faydalanmak, seçimleri etkilemek isteyecekler elbette.

Bugün, dediğimiz gibi Irak için son derece önemli bir dönüm noktası. Esasen bugün Irak için başka bir önemli dönüm noktası da olacaktı; zira bugün Irak çok önemli 6 petrol sahası için yabancı şirketlerin katılacağı büyük ihaleyi açacaktı. Ancak yaşanan kum fırtınası yüzünden bu ihale şimdilik ertelenmiş bulunuyor.

Bu önemli günde Irak'ın bundan böyle kendi güvenliğini başkalarının yardımı olmadan sağlayacağını umut ediyoruz kısacası... f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Gaz forumu...

Fikret Ertan 2009.07.02

Kısa adı OPEC olan Petrol İhraç Eden Ülkeler Teşkilatı'nı ve faaliyetlerini pek çok kimse bilir. 13 üyeden meydana gelen bu güçlü teşkilat 1960'lı yıllardan bu yana dünya petrol piyasasını en çok etkileyen teşkilattır ve yaptığı her toplantı bütün dünya tarafından merak ve endişeyle izlenir.

Petrol piyasasında OPEC varken önemi gittikçe artan doğalgaz piyasasında ise henüz kurumlaşmamış, ama kurumlaşmayı arzu eden, bunun için gayret gösteren, pek çok kimsenin bilmediği, bir grup ülkeden meydana gelen bir oluşum vardır.

Bu oluşum kısa adı GECF olan Gaz İhracatçısı Ülkeler Forumu olup 2001 yılında İran'ın başkenti Tahran'da kurulmuştur. Forumun amaçları o zaman şöyle ortaya konulmuştu: Çıkarların karşılıklı olduğu esastan hareketle ve bunu geliştirmek için hem üretici ülkeler hem de tüketici ülkeler arasında ve aynı zamanda hükümetler ve enerji şirketleri arasında diyalogu güçlendirmek, karşılıklı görüşlerin araştırılacağı ve alınıp verilebileceği bir platform meydana getirmek; istikrarlı, güvenli ve şeffaf bir enerji piyasasının geliştirilmesi için çaba göstermek...

Forumun sabit bir üye yapısı yok. Ancak Katar, Rusya, Cezayir, İran, Bolivya, Brunei Sultanlığı, Mısır, Ekvator Ginesi, Endonezya, Libya, Malezya, Nijerya, Umman, Trinidad ve Tobago, Birleşik Arap Emirlikleri ve Venezuela'nın forum toplantılarına devamlı katıldıkları için bugünkü mevcut üyeler oldukları söylenebilir. Türkmenistan'ın da forumun birkaç toplantısına katıldığını, ayrıca Norveç'in de gözlemci statüsünde kuruluşta yer aldığını da burada ek bilgi olarak verelim.

Forum bugüne kadar bakanlar ve uzmanlar seviyesinde 8 toplantı yapmış bulunuyor. Bunlar; 2001 Tahran, 2002 Cezayir, 2003 Doha, 2004 Kahire, 2007 yine Doha, Tahran 2008, Moskova 2008 ve 2009 Doha...

Bu toplantılardan 7.si olan Moskova toplantısı forumun en önemli toplantısıydı. Bu toplantıda forumun resmî faaliyet senedi ya da sözleşmesi kabul edilmiş, sekretaryasının da Doha'da faaliyete geçmesine karar verilmişti.

Kısa tarihçesini ve bazı özelliklerini anlattığım forum, son toplantısını iki gün önce Katar'ın başkenti Doha'da yapmış bulunuyor. Toplantıya da Cezayir, Bolivya, İran, Libya, Nijerya, Norveç (gözlemci), Trinidad ve Tobago, Venezuela, Ekvator Ginesi, Birleşik Arap Emirlikleri (misafir), Katar ve tabii ki dünyanın en büyük gaz üreticisi Rusya Federasyonu yetkilileri katıldılar.

Doha toplantısıyla ilgili fazla bir haber ve bilgi henüz yok; hatta forumun kendi internet sitesine bile son toplantının sonuçları ile ilgili hiçbir şey konulmamış. Ancak, orada burada çıkan bazı haberlerden forumun bu toplantıda seçmesi gereken genel sekreterini henüz seçemediği, seçimin ertelendiği söyleniyor. Esasen toplantıda Rusya'nın bir genel sekreter adayı sunması bekleniyordu; ama bu olmadı; Rusya herhangi bir aday göstermedi. Bunun yerine de forum bir başkan ve bir de dönüşümlü başkan seçti. Başkan, Katar Enerji Bakanı Abdullah Bin Hamad el-Atiya; Cezayir Petrol Bakanı Şekip Halil de dönüşümlü başkan oldular. Rus Enerji Bakanı Sergey Şimatko'ya göre bir genel sekreter seçilene kadar forumun işlerini başkan yürütecek. Bu durumda genel sekreterin seçimi forumun bu yılın sonuna doğru yapacağı toplantıda gerçekleşecek.

Kurulduğu günden bu yana zaman zaman OPEC'in benzeri bir gaz karteli olmayı hedefleyen forum, henüz bu hedeften çok uzak. Esasen bu hedef birçok bakımdan gerçekçi de değil; zira gaz piyasası petrol piyasasına benzemiyor; arada önemli ve belirgin farklar var. Ne var ki, bu, forumun dünya doğalgaz piyasasında etkili olmayacağı anlamına da hiç gelmiyor. Senedini yürürlüğe koyan, sekreteryasını oluşturan ve 8 yıldır yaptığı toplantılar sonucu belli bir mesafe alan forum her halükarda önümüzdeki yıllarda dünya gaz piyasasında bir rol oynayacak. Bu rol nasıl ve ne kadar olacak, bilinmez. Bu yüzden forum ve faaliyetlerinin bugünden takibi gerekiyor. Dünya enerji piyasasında belli bir yere gelen Türkiye de forum ile mutlaka ilgilenmeli bize göre. f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ermenistan ve Gürcistan

Fikret Ertan 2009.07.05

Ermenistan bir kara ülkesi; denize çıkışı yok. Etrafı doğuda Türkiye, batısında Azerbaycan, güneyinde İran ve kuzeyde Gürcistan ile çevrili. Türkiye sınırı 1993'ten bu yana, Azerbaycan sınırı ise savaş hali dolayısıyla yıllardır kapalı bulunuyor. İran sınırı açık; ama uzaklığı, konumu ve pratik olmayışı dolayısıyla pek fonksiyonel değil.

Gürcistan sınırı açık; ama bu sınırın Rusya tarafı 2006 yılından bu yana Gürcistan-Rusya gerginliği yüzünden kapalı bulunuyor.

Ermenistan bu durum yüzünden ithalat-ihracat ve ticaretini Gürcistan sınırı üzerinden yapıyor, Gürcistan'ın Batum ve Poti limanlarından faydalaniyor. Ancak, Gürcistan'ın uyguladığı yüksek transit geçiş ücretlerinden dolayı çok şikâyetçi ve rahatsız. Bu yüzden kendisi için bütün yollardan daha uygun olan Gürcistan-Rusya sınırı kapısını kullanıp mallarını Rusya ve ötesine sevk edebilmeyi çok istiyor ve bu yüzden Zemo Larsi ya da Yüksek Larsi denen bu kapının bir an önce açılması için yanıp tutuşuyor.

İşte bu kapı Gürcistan Devlet Başkanı Mihail Saakaşvili'nin geçen hafta Erivan'a yaptığı iki günlük önemli resmî ziyarette öne çıkan en önemli iki gündem maddesinden biriydi. Saakaşvili bu konuyu hem Ermenistan Devlet Başkanı Serj Sarkisyan hem de Başbakan Tigran Sarkisyan ile enine boyuna ele aldı. Sonuçta, Saakaşvili Rusya kapıyı açmayı kabul ettiğinde kendilerinin de derhal kapıyı açacaklarını açıkladı.

Bu kapı Sarkisyan'ın da defalarca vurguladığı gibi Ermenistan için son derece önemli bir kapı. Ermenistan'ın Rusya'ya ulaşmada, mallarını sevk etmede en kısa karayolunun sonunda bulunan gümrük kapısı. Daha kısa başka karayolu yok. Ayrıca Rusya Ermenistan'ın özellikle tarım ürünleri için de en büyük pazar. Dolayısıyla kapının kapalı olmasından Ermenistan büyük zarar görüyor.

Kapı açılır mı, açılmaz mı sorusu ise tamamen Rusya'nın cevap vereceği bir soru. Rusya'nın Saakaşvili yönetimine beslediği husumet göz önüne alındığında açılmasının kısa ve orta vadede mümkün olmadığı ortada. Bu yüzden Ermenistan daha uzun süre bu konuda zorluk çekecek anlaşılan.

Kapı konusu böyle; Saakaşvili ve Sarkisyan'ın üzerinde durdukları diğer önemli konu da Gürcistan'daki bizde Cevahati olarak bilinen Javakheti bölgesi konusunu kapsıyor. Bir zamanlar Ahıska Türklerinin yurdu olan, Türkiye'ye bitişik Cevahati bölgesinde Ermeni nüfus çoğunlukta bugün. Gürcistan'ın tamamında 250.000 civarında olan Ermeni nüfusun Cevahati'deki sayısı 90.000 civarında. Bu Ermeniler yıllardır merkezi Gürcü devletinin kendilerine kültürel ayrımcılık yaptığını, bölgelerinin ekonomik, sosyal ve kültürel bakımdan ihmal edildiğini iddia ediyorlar. Bu yüzden geniş özerklik (muhtariyet) talep ediyorlar. Gürcistan ise bu iddia ve talepleri reddediyor elbette.

Saakaşvili son ziyaretinde hem ikili görüşmelerde hem de Erivan Devlet Üniversitesi'ndeki konuşmasında bir kere daha söz konusu iddiaları reddetmiş, Gürcistan'ın Cevahati'ye hiçbir bölgeye yapmadığı kadar ekonomik kalkınma yardımı yaptığına, bölgenin altyapı ve enerji sistemini modernleştirmek için büyük gayretler sarf ettiklerine dikkat çekmiş, Sarkisyan da buna cevapla Saakaşvili'ye şükranlarını sunmuş bulunuyor. Hatta Sarkisyan, Saakaşvili'ye Ermeni-Gürcü ilişkilerinin güçlenmesine yaptığı katkıdan dolayı Ermenistan'ın yabancı devlet adamlarına verilen en yüksek nişanı olan 'şeref madalyası'nı da vermiş bulunuyor.

Sarkisyan böyle davranırken bazı Ermeniler de şükranın mevcut problemlerin üstünü örtemeyeceğini söylüyorlar. Ermeni yetkililer şüphesiz başka türlü davranamazlar; zira Ermenistan'ın Gürcistan'a ihtiyacı var. Bu yüzden Cevahati konusu resmen dile getirilmiyor. Diğer yandan Rusya'nın Saakaşvili'ye gösterilen 'sıcak ilgi'den memnun olmadığı da söyleniyor.

Bizi de çok yakından ilgilendiren Ermenistan-Gürcistan ilişkilerinde Saakaşvili'nin ziyaretiyle varılan son nokta işte böyle... f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İsrail'in denizaltıları...

Fikret Ertan 2009.07.07

İsrail'in üç denizaltısı var. Bunlar Alman yapımı Dolphin (Yunus) tipi denizaltılar. Üsleri de Akdeniz kıyısındaki Hayfa Limanı. Almanya bu denizaltılardan ikisini İsrail'in taleplerine uygun olarak imal edip bunları Birinci Körfez Savaşı sonrasında İsrail'e biraz da duyduğu utançtan dolayı bedelsiz olarak vermişti.

Söz konusu utanç da Irak'ın silah programında Alman şirketlerinin ortaya çıkması ve Almanya'nın Irak'ın Scud füzelerine hedef olan İsrail karşısında ezik düşüp bunu bir şekilde telafi etmesi ile ilgiliydi. Üçüncü Dolphin ise daha sonraları imal edilip İsrail'e teslim edilmişti.

Dolphinlerin özelliklerine gelince; bunlar kısaca şöyle: Menzilleri aşağı yukarı 4500 deniz mili; Alman 212/214 tip denizaltıların dizayn ve özelliklerine sahipler; esasta düşman deniz hedeflerini imha etmek, keşif ve gözlem faaliyetleri yapmak ve özel kuvvetleri istenilen kara hedeflerine denizden çıkarmak için dizayn edilip imal edilmişler; 35 kişilik mürettebata sahip, üslerinden uzakta iki ay kadar kendi imkânlarıyla görev yapabiliyorlar; silah olarak torpil ve bu torpillerin 10 adet olan fırlatma kanallarından atılabilen Amerikan yapımı RGMF Harpoon (Zıpkın) adlı deniz hedeflerine karşı kullanılabilen füzeler atabiliyorlar.

İsrail'in bu füzelerin menzillerini ya artırdığı ya da bunların yerine özel Cruise (seyir) füzelerini denizaltılarına monte ettiği böylece hem ateş gücü ve hem de menzil olarak üstün bir konuma ulaştığı çoktandır söyleniyor. Üstelik İsrail'in bu füzelere nükleer yetenek kazandırdığı da kuvvetle muhtemel. Kısacası, Dolphinler İsrail'in nükleer füzelerle donatılı özel denizaltıları olarak da nitelenebilir.

Bu denizaltılar ne yapıyor, nerelerde dolaşıyor, söylemenin imkânı elbette yok. Ancak geçen hafta çıkan haberlerde bir Dolphin'in Süveyş Kanalı'nı su üstünde geçerek Kızıldeniz'e ulaştığı ve burada bulunan İsrail'e ait Eylat Limanı'nda gelerek bir deniz tatbikatına katıldığı belirtiliyor. Mısır bu haberleri reddediyor ve Dolphin'in Süveyş Kanalı'ndan geçmediğini söylüyor. Ancak İsrailli askerî kaynaklar denizaltının Kanal'dan geçerek Eylat'a gittiğini, aynı yolu kullanarak geçen pazar günü İsrail'e geri döndüğünü ifade ediyorlar.

Esasen, söylenenlere göre, İsrail denizaltıları Süveyş Kanalı'nı Kızıldeniz'e ulaşmak için 2005 yılına kadar kullanıyorlardı. Ancak o yıl Donanma Komutanı Amiral David Ben-Başat'ın Kanal ve bölgesini tehlikeli olarak

görmesinden sonra İsrail denizaltıları Kanal'ı kullanmamaya başladılar. Bu da geçen haftaya kadar geçerliydi. Ancak geçen hafta bu durum bozuldu. İsrail'in bu kadar aradan sonra yeniden Kanal'ı kullanmaya başlaması şüphesiz birçok soruyu da beraberinde getirdi. Bunlardan başta geleni şu: İsrail niçin Kızıldeniz'e denizaltı göndermeye başladı? Bunun cevabı da belli: İran tehdidine karşı tedbir almaya hazırlanıyor. İkinci soru şöyle: İsrail niye Eilat'a denizaltı gönderiyor; amaç burada denizaltıların da bulunacağı yeni bir deniz üssü mü kurmak? Bu soruya İsraili yetkililer 'böyle bir niyetimiz yok' diye cevap verirken birinci soruya cevap vermiyorlar. Bu da tabii normal. Ancak denizaltının Kızıldeniz'e çıkışı elbette İran'a dönük bir mesaj. Bu da 'Ben hazırım, seni denizden de vurabilirim' şeklinde bir mesaj elbette.

Söylediğimiz gibi, bugün İsrail'in elinde 3 adet Dolphin bulunuyor. İki adedi de Alman tersanelerinde inşa halinde. Bunlar ne zaman teslim edilecekler, bilinmiyor. Bu son iki Dolphin muhtemelen yeni silah sistemleri ve füzelerle donatılacak. Ancak yine, bunlar neler, bilinmiyor.

Genelde hava gücü bakımından üstün olduğuna inanılan İsrail denizlerde de sözü edilecek kadar belli bir güce sahip. Almanya'nın, daha doğrusu eski Başbakan Gerhard Schröder'in başbakanlığındaki son gününde imzaladığı anlaşmayla İsrail'e hediye ettiği Dolphinler bu gücün en önemli vurucu ve caydırıcı gücü. Bugün bundan söz etmesek olmazdı. f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bir millet yok ediliyor

Fikret Ertan 2009.07.12

Bugünlerde çok sık duyduğumuz Sincan kelimesi Mandarin Çincesinde 'Yeni Bölge, Yen, Hudut, Yeni Alan, Yeni Sömürge' gibi anlamlar taşır. Bu isim bölgeyi 1876 yılında istila ve işgal eden Çin Kuing Hanedanı tarafından verilmiş olup Çin yönetimleri tarafından bugüne kadar hep bu isimle anılmıştır. Bugün de bölgenin resmî Çin adı Sincan Uygur Özerk Bölgesi'dir.

Anlattığımız gibi Şincan, anlamının da ifade ettiği gibi işgal ve sömürgecilerin amaçlarına uygun verdiği kabul edilemez bir isimdir. Bölgenin tarihî ve gerçek ismi Doğu Türkistan'dır ve burada yaşayan milletin ismi de Uygur Türkleridir.

Oysa, bu gerçeklere rağmen bugün hâlâ hem yabancı ve hem de yerli medyanın çoğu, bölgeyi Sincan olarak anmaktadır ve Çin'in propagandasına adeta alet olmaktadır. Neyse ki, bu söylem son olaylarla birlikte yavaş yavaş da olsa değişmekte, bölge gerçek ismiyle anılmaya başlanmaktadır. Yeri gelmişken bu gazete ve benim bu konu geçtikçe bölgeyi hep Doğu Türkistan ya da Uygur bölgesi olarak andığımızı da hatırlatalım. Ben kendi hesabıma zaten Doğu Türkistan konusuna yeri geldikçe yıllardır temas eden birisiyim. Nitekim, daha geçen ay Guantanamo'dan serbest bırakılan Uygur gençlerle ilgili bir yazı yazmıştım. Daha da ötesi, Zaman'da yıllarca önce Mehmet Hazret her hafta Doğu Türkistan mektubu da yazardı. Bu bakımdan Doğu Türkistan konusunda bizim içimiz rahat; çünkü biz yıllardır üstümüze düşeni yapıyoruz. Diğer medya ise Doğu Türkistan'ı ve acılarını daha yeni öğreniyor.

Bugünkü yazımda vurgulamak istediğim ilk konu böyle. Diğer konu ise hem yabancı hem de yerli medyanın önemli bir kısmının son kanlı olayları durmadan 'etnik çatışma, etnik gerginlik, etnik kavga' şeklinde manşet yapması, böylece en az 60 yıllık bir büyük acı ve zulmü bu kadar basitleştirmesi ve imaen olayları sadece Uygur Türkleriyle Han Çinlileri arasında patlak veren kavgadan ibaret olarak görmesi.

Bu yaklaşım ve değerlendirme hiçbir şekilde gerçek değil; zira Urumçi'deki son olaylar bile başlangıç itibarıyla bir etnik kavga olarak nitelenemez. Gerçekte, son olaylar çoğunluğu üniversite öğrencisi birkaç yüz Uygur Türkünün Urumçi'ye binlerce kilometre uzaklıkta bulunan Guangdong'da bir oyuncak fabrikasında çalışan Uygur işçilerin öldürülmelerine tepki gösterip sorumluların bulunup yargılanmalarını talep eden barışçı protestosuna karşı Çin güvenlik güçlerinin ateşle karşılık vermesi, yüzlercesini öldürmesi, birçok Uygur'u da tutuklaması sonucu meydana gelmiş bulunuyor. Bu olaydan sonra da Çinli çetelerin önlerine çıkan Uygurlara saldırımları, mahallelerini basmasıyla olaylar büyüyerek genişliyor.

Bu durumda son olaylar şüphesiz etnik kavga olarak asla nitelenemez; çünkü protestocu Uygurlar önce Çin güvenlik güçlerinin, daha sonra da Çinli çetelerin saldırısına maruz kalmış bulunuyorlar. Olayların başlangıcında Çinli makamlar protestocu gençlerin taleplerini dinlemeyi, onları yatıştırırmayı tercih etselerdi, bugün yaşananlar yaşanmayacaktı. Dolayısıyla yaşananların gerçek ve asıl sorumluları Çinli makamlardır, Uygurlar asla değildir.

Esasen, Uygurlar sömürgeci, baskıcı, asimilasyoncu Çin devlet politikasına karşı yıllardır (hatta yüzyıllardır) başkaldırmaktadırlar. Mesela 19. yüzyıl Kuing Hanedanı döneminde en az 42 başkaldırı meydana gelmiş, tarihçilere göre en az 1 milyon insan katledilmiştir) başkaldırmaktadırlar. Komünist dönemde ne kadar başkaldırı olduğu tam bilinmemektedir; zira Çin kapalı ve sansürcü bir ülkedir; ancak geçmiş yıllarda Gülce'de, Aksu'da, Kaşgar'da ve başka yerlerde başkaldırıları olduğunu da biliyoruz.

Özetle söylemek gerekirse bunların sebebi de Çin'in sömürgeci, baskıcı, ceberut, asimilasyoncu, insan haklarını tanımayan zalim politikalarıdır. Bu politikalar ve nüfus politikası sonucu bugün Doğu Türkistan'ın Uygur Türk milleti yok olma ile karşı karşıyadır. Bu millet de buna karşı koymaya çalışmaktadır. Meselenin özü budur...

Bir millet yok olmakta ve dünya bunu seyretmektedir. Ve bazıları Çin'den suçluların bulunup yargılanmasını, şeffaf davranmasını istemektedir. Bu, ham hayaldir. Çin'in 60 yıldır yaptığı ortadadır; bundan sonra yapacağı da bugünden az-çok bellidir.

Ey dünya! Bir millet yok ediliyor. Artık uyan ve üstüne düşeni yap... f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Nabucco ve Hazar'ın statüsü...

Fikret Ertan 2009.07.14

Yıllardır konuşulan Nabucco Projesi, dün Ankara'da imzalanan hükümetler arası anlaşma ile nihayet gerçekleştirme yoluna girmiş bulunuyor.

Anlaşma şüphesiz hem AB ve hem de Türkiye açısından son derece önemli. Ayrıca gelecekte Irak, Mısır, Suriye ve muhtemelen İran'ın katılımlarıyla Ortadoğu açısından da önem kazanacak, Avrupa-Türkiye bütünleşmesinin yanı sıra buna Ortadoğu'ya da zaman içinde rol vererek hem bölgesel barışa ve hem de istikrara da büyük katkı sağlayacak.

Nabucco, bu boyutlarına ek olarak Hazar ülkelerini de projeye dahil ederek çeşitli olumlu etkilerde bulunacak. Bu bağlamda şüphesiz akla ilk gelen ülke Azerbaycan. Bu ülke, Nabucco'nun hemen hemen kesinleşmiş ilk gaz tedarikçisi. Azerbaycan'ı muhtemelen Türkmenistan takip edecek; zira bu ülke, son günlerde Nabucco'yu desteklediğini, projeye katılacağını belirtmiş bulunuyor.

Azeri gazından sonra Türkmen gazı, Nabucco'nun gaz kaynağı bakımından son derece önem taşıyor; çünkü diğer muhtemel kaynaklar olan Irak, Mısır ve İran'ın durumları henüz netleşmiş değil. Ancak bu ülkelere göre garanti durumunda olan Türkmen gazının Türkiye'ye ulaşması için yıllardır ihtilaf konusu olan Hazar'ın hukukî statüsü konusunda mutlaka ilerlemenin gerçekleşmesi gerekiyor; zira Türkmen gazının Türkiye'ye ulaşması için en uygun, en ekonomik yol Hazar Denizi'nin altından geçecek Trans-Hazar hattı denen hat. Bu hat ise Hazar'ın hukukî statüsü konusundaki ihtilaftan dolayı bekleyip duruyor; çünkü taraflar bugüne kadar savundukları pozisyonlardan vazgeçmiş, herhangi bir uzlaşma zeminine girmiş değiller hâlâ.

İran, pozisyonu konusunda en ısrarlı, en inatçı taraf olarak ortada duruyor. Bugünün gerçeklerini bir türlü kabule yanaşmıyor ve hâlâ Hazar'ın statüsü için Sovyetler Birliği ile 1921 ve 1940'ta yaptığı paylaşım anlaşmasının esas alınmasını istiyor. İran, iki yıl önce Tahran'da yapılan toplantıda bu anlaşmalara atıfta bulunmuş, İran Dışişleri Bakanı Muttaki, bunu da şu sözleriyle ortaya koymuştu: "... Hazar cumhuriyetleri yakın dönemde bağımsızlıkları kazandıkları ve bunlar da Sovyetler Birliği'nin halefleri oldukları için Hazar'ın rejimi ve suları ile ilgili İran-Sovyet anlaşmaları hâlâ yürürlüktedir." Bunları söyleyen Muttaki, aynı zamanda bu anlaşmaların hükümlerinin bugün için muhtemelen o kadar etkili olmadıklarına, bazı eksiklerin giderilmesi gerektiğini de işaret etmişti. İran'ın bu tavrı, gerçekten bugünün gerçekleri ile hiç bağdaşmıyor.

Rusya'ya gelince; bu ülke Hazar'ın millî sektörler halinde paylaşılması gerektiğini savunuyor. Bunun da kıyı uzunluklarını temel alan esaslara göre yapılmasını istiyor. Bu olduğu takdirde, mesela Kazakistan yüzde 29, Rusya yüzde 19 hakka sahip olurken İran sadece yüzde 13 ile yetinmek zorunda kalacak. İran, şüphesiz bu 13'ü kabul etmiyor, bir çözüm olacaksa kıyıdaş 5 ülkenin yüzde 20 eşit hakka sahip olması gerektiğini söylüyor.

Hazar'ın hukukî statüsü işte bu, bir türlü aşılamayan derin ihtilaflar yüzünden çözülmezken Rusya, Azerbaycan ve Kazakistan, kendi aralarında yaptıkları çeşitli anlaşmalarla kendi sektörlerini belirlemiş, bu sektörlerde çalışmalara başlamış bulunuyorlar. Bu durumda, Hazar'ın kuzey bölgesinde bir tür anlaşma sağlanmış bulunuyor. Ancak bu, şüphesiz yeterli değil; zira statü konusunda bütün ülkelerin üzerinde uzlaşma sağladıkları bir genel anlaşmanın hayata geçmesi gerekiyor. Bu da bugün için hâlâ ulaşılamayan bir hedef olarak ortada duruyor.

Kısacası, Türkmenistan'ın Nabucco'ya katılması, Hazar'ın hukukî statüsü ile yakından alakalı bir durum. Bu bakımdan gerek AB'nin gerekse de Türkiye'nin bu konuyla da ilgilenmesi, gerekirse taraflarla görüşmesi gerekiyor.

Nabucco'nun başarısı için bir bakıma Hazar'ın statüsünün de halli şart oluyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Doğu Türkistan'ın önemi...

Fikret Ertan 2009.07.16

Dünyada önemli stratejik bölgeler var. Bunlardan bazıları geçmişte önemliydi; özellikle Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle 20 yıl kadar önce bunlardan bazıları önemlerini kaybederlerken değişen jeopolitik durum sebebiyle son yıllarda ortaya yeni önem kazanan bölgeler çıktı.

Pakistan sınırındaki FATA mesela bunlardan birisi. Burası Afganistan'a komşu olması ve hâlâ devam eden Taliban tehdidi ve El Kaide varlığı sebebiyle daha uzun yıllar önemli bir stratejik bölge olmaya devam edecek ve burada alınacak sonuçların da dünya çapında etkileri olacak.

Bugünlerde gündemde olan Doğu Türkistan ya da Çin'in özerk Uygur bölgesi de son 15 yılda stratejik önem kazanan bölgelerden birisi elbette. Esasen haritaya şöyle bir bakmak bile burasının ne kadar önemli kilit bölge olduğunu açıkça gösteriyor.

Batısı Çin, doğusu Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan, Afganistan (Vakhan Koridoru) kuzeyi Moğolistan ve Rusya, güneyi Pakistan ve Hindistan ile çevrili Doğu Türkistan bu saydığım ülkelerle ortak sınırlara sahip. Pakistan-Hindistan bağlamında Keşmir'de hem Pakistan kontrolü altındaki Azat Keşmir ve hem de Hindistan kontrolü altındaki Keşmir'in öteki kesimiyle de ortak sınırları var. Ayrıca 1950 yılından bu yana Çin işgali altında bulunan Tibet ile de sınırdış.

Çin'in toplam yüzölçümünün altıda biri kadar çok geniş bir coğrafi alana sahip Doğu Türkistan tabii kaynaklar bakımından da son derece zengin. Özellikle petrol, doğalgaz, kıymetli madenler (150 civarında maden çeşidi olduğu söyleniyor) ve kömür bakımından bu bölge son yıllarda Çin'i besleyen çok önemli bir kaynak olarak da ortaya çıkmış bulunuyor.

Bu bağlamda mesela Çin Milli Petrol Şirketi'ne (CNPC) göre, bölge bugün 17,4 trilyon metreküp ispatlanmış doğalgaz rezervlerine sahip. Ham petrol bakımından, yine bazı Çin kaynaklarına göre bölge, Çin'in toplam ham petrol rezervlerinin yüzde 25'ini barındırıyor. Bugünkü ham petrol üretimi bakımından ise bölge, Çin'in toplam üretiminin yaklaşık yedide birini gerçekleştiriyor. Kömürde de bölge hatırı sayılır rezervlere sahip. Söylenenlere göre, bölgede Çin'in toplam kömür rezervlerinin beşte ikisi mevcut.

Esasen Çin son 15 yıldır çeşitli politikalarla bölge kaynaklarını geliştirmeye çalışıyor. Madencilikten yeni yol inşaatlarına, yeni boru hatlarından nüfus dengesini bilinçli olarak değiştirmeye kadar pek çok politika uyguluyor. Bu bapta mesela en çok doğalgaz hatlarının inşası ve bunların Çin'in geriye kalan kısmıyla bütünleşmesi için olağanüstü gayret sarf ediyor. Bölgeyi Çin'in öteki ucundaki Şanghay ile birleştiren Batı-Doğu doğalgaz hattı bunların en önemlisi sayılır.

Doğu Türkistan'ın Tarım Havzası'ndan başlayıp 4.000 küsur kilometre kat edip Çin'in öteki ucuna uzan bu hat 2005 yılında devreye sokulmuştu. Başlangıçta yılda 12 milyar metreküp kapasiteye sahip bu hattın önümüzdeki dönemde yılda 17 milyar metreküp kapasiteye ulaştırılması planlanıyor. Bu hatta paralel başka bir hattın yapımına geçen yıl başlanmıştı. Bölgenin kuzeybatısından başlayıp 9.000 kilometre kat edecek olan bu hat, Batı-Doğu hattına Gansu'da bağlanacak ve daha sonra ayrılarak Guangzu'ya kadar gidecek.

Bu hatlara ek olarak bir de Türkmen gazını Özbekistan-Kazakistan üzerinden Doğu Türkistan'a taşıyacak önemli bir hat daha var. Bu hattın Özbek ve Kazak bölümlerinin yakında bitmesi ve bölgeye ulaşması bekleniyor. Ayrıca, Çin'in Trans-Afgan hattı projesi ile yakından ilgilendiği, bu projeye katılıp katılmayacağı hakkında kesin vermeyen Hindistan'ın yerini almaya hazır olduğu da çoktandır biliniyor.

Bütün bunlardan Çin yönetiminin Doğu Türkistan'a ne kadar önem verdiği kendiliğinden zaten kolayca anlaşılıyor. Esasen bu önem de bölgenin hem Çin'in artan enerji ve maden ihtiyacını karşılaması hususundan ve hem de bölgenin Çin'in Orta Asya'ya açılma, burada nüfuz kazanma politikalarına esas teşkil etmesi hususundan kaynaklanıyor.

Bazı özelliklerini kısaca anlattığım bölge, Çin bakımından işte böylesine önemli...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Hazar'da yeni dönem başlayabilir

Nabucco projesi hakkında birkaç gün önce yazdığım yazıda bu projenin başarısı ile Hazar Denizi'nin hukuki statüsü arasındaki ilişkiye dikkat çekmiş ve yazıyı şöyle bitirmiştım:

"..Kısacası, Türkmenistan'ın Nabucco'ya katılması Hazar'ın hukuki statüsü ile yakından alakalı bir durum. Bu bakımdan gerek AB'nin gerekse de Türkiye'nin bu konuyla da ilgilenmesi gerekirse taraflarla görüşmesi gerekiyor. Nabucco'nun başarısı için bir bakıma Hazar'ın statüsünün de halli şart oluyor."

Biz bu değerlendirmeyi yaptıktan sadece üç gün sonra Hazar'ın hukuki statüsü konusunda Azerbaycan ile Türkmenistan'ın görüş alışverişinde bulundukları haberleri medyaya yansımış bulunuyor.

Bu haberlere göre, Azeri ve Türkmen heyetler Bakü'de bir araya gelmiş, Nabucco'da meydana gelen gelişmeler ışığında statü konusundaki görüşlerini bir kere daha masaya yatırmış bulunuyorlar.

Fazla detayın yer almadığı haberlerde her ne kadar tarafların 'balıkçılık deniz taşımacılığı konularını ele aldıkları belirtilmiş olsa da Hazar'ın hukuki statüsünün tarafları ilgilendiren kısımlarının da görüldüğü bize göre muhakkak; zira tarafların her ikisi de Nabucco'yu destekleyeceklerini ilan etmişlerdi. Bu durumda da bu desteğin özellikle Türkmen tarafından hayata geçirilmesi için Türkmen gazının Hazar'ın altından geçecek Trans-Hazar hattı ile Hazar'ın Azeri tarafına iletilmesi şart oluyor. Bunun içinde tarafların yıllardır ihtilaflı oldukları konularda bir ortak noktaya varmaları da gerekiyor.

Bu konuların başında da Hazar'ın iki ülke sınırlarının orta noktasında bulunan Azeri tarafın Kepez, Türkmen tarafın da Serdarlı diye andığı gaz yatakları ile ilgili ihtilaflın başta geliyor ve bunun bir şekilde tatlıya bağlanması gerekiyor.

Çeşitli haberlerden tarafların bu konuyu ele aldıkları, Azeri tarafın Türken tarafa söz konusu ihtilaflı sahanın ortak işletilmesi yönünde bir teklif sunduğu anlaşıyor. Bu elbette güzel bir haber sayılır. Eğer söz konusu sahada taraflar anlaşılırsa başka alanlardaki anlaşmazlıkların da çözümlerinin önü açılmış olacak ve sonra da sıra muhtemelen Trans-Hazar hattı ile ilgili konulara gelinecek.

Bu köşede yıllardır yazdığımız gibi bu hattın yapımı hem Azerbaycan, hem Türkmenistan ve hem de Türkiye için çok olumlu stratejik adım olacak. Hem Amerika'nın ve hem de Avrupa Birliği'nin yıllardır desteklediği bu hat ile bölgede yeni bşr dönem başlayacak. Ancak, başta Rusya olmak üzere diğer Hazar ülkelerinin bu hatta çok olumlu bakmayacakları da bir gerçek olarak ortada duruyor. Esasen Rusya öteden beri çevre mülahazalarıyla hattın yapımına şiddetle karşı çıkıyor. Ancak, tıpkı Rusya'nın Kazakistan ve Azerbaycan ile yaptığı gibi Azerbaycan ve Türkmenistan kendi bölgeleri konusunda anlaştıkları takdirde Rusya'nın itirazı bir ölçüde ortadan kalkmış olacak. Böyle olduğu takdirde Rusya'nın bu iki ülkenin kendi aralarında yapacakları anlaşmaya söz etmemesi gerekiyor; zira aynı şeyi kendisi başkaları ile yapmış oluyor.

Hazar'ın Rusya'dan sonra problem çıkaran öteki ülkesi İran'ın mevcut pozisyonu en ısrarlı, en inatçı pozisyon olarak ortada duruyor. Bu ülke bu köşede daha önce de yazdığımız gibi, bugünün gerçeklerini bir türlü kabule yanaşmıyor ve hala Hazar'ın statüsü için Sovyet döneminde yapılan iki anlaşmayı esas kabul ediyor. Bu anlaşmalar İran ile Sovyetler Birliği arasında 1921 ve 1940 yılında yapılan Hazar'ı iki ülke arasında paylaştıran genel anlaşmalar. İran iki yıl önce Tahran'da yapılan toplantıda bu anlaşmalara atıfta bulunmuş, İran Dışişleri Bakanı Muttaki bunu da şu sözleriyle ortaya koymuştu: '... Hazar cumhuriyetleri yakın dönemde bağımsızlıkları kazandıkları ve bunlar da Sovyetler Birliği'nin halefleri oldukları için Hazar'ın rejimi ve suları ilgili İran-Sovyet anlaşmaları hala yürürlüktedir.'

Bu durumda Rusya ve İran'ın Trans-Hazar hattına karşı çıkmaya devam edecekleri söylenebilir. Ama nereye kadar ve nasıl burası henüz belli değil. Kaldı ki, karşı çıksalar bile Azerbaycan ve Türkmenistan'ın kendi sektörlerinde anlaşmaya varmaları halinde buna ne diyebilirler acaba? Azerbaycan ve Türkmenistan'ın anlaşmaları Hazar'da yeni bir dönemi başlatabilir. Buna da sadece sevinilir elbette.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Afganistan'da dönüm noktası

Fikret Ertan 2009.07.21

Temmuz ve ağustos ayları Afganistan'ın en sıcak geçen aylarıdır. Bu hem havalar hem de muharebeler için geçerlidir. Kısacası bu iki ay son sekiz yıldan bu yana Amerikan ve NATO güçleri ile Taliban arasında yaşanan muharebe ve çatışmaların en şiddetli, en yaygın, en kanlı ve en sıcak geçtiği savaş mevsimidir.

Geçmiş yıllarda olduğu gibi bu günlerde de sıcak, kanlı ve şiddetli bir savaş mevsimi yaşanıyor. Ne var ki, bu mevsim geçmiştekilerden oldukça farklı da; zira bu mevsim ve gelecek mevsim Amerika Savunma Bakanı Gates'in de iki gün önce işaret ettiği gibi savaş bakımından kritik bir dönüm noktası olacak. Bu da yine Gates'in söylediği gibi Amerikan halkının ve ordusunun artık yorulmasından, savaştan bıkmış olmasından kaynaklanıyor.

Gates bu bağlamda Taliban'ın bir yıl içinde yenilgiye uğratılamayacağı gerçeğini kabul ederken, "...Irak tecrübesinden sonra, Afgan savaşında ilerlemenin meydana gelmekte olduğu görülememişti takdirde hiç kimse uzun bir savaş desteklemez. Askerlerimiz yoruldu, Amerikan halkı çok yoruldu artık." diyor.

Bu bakımdan ABD ve NATO'nun bu mevsimden başlayarak öteki yaza kadar Taliban'ı zayıflatması ve ona karşı en azından askerî üstünlük kurması gerekiyor. Bu gerek Gates'in gerekse komutanların açıkça ilan ettikleri bir durum bugün. Bunu sağlamak için de Amerika ve NATO güçleri kısa bir süre önce özellikle Afganistan'ın güneyinde çok önemli ve geniş operasyonlar başlatmış bulunuyorlar.

Bu çerçevede 4.500 kadar Amerikan deniz piyadesi Afganistan'ın Taliban'ın en güçlü konumda bulunduğu Helmand eyaletine dönük geniş çaplı bir operasyon yürütüyor. Operasyonun ilk haftasında ilerleyen ABD güçleri karşısında geri çekilen Taliban güçleri geçen hafta sonundan itibaren geri çekilmeden vazgeçip Amerikan güçlerine karşı koymaya başlamış durumda.

Diğer yandan, aynı eyalette kendi operasyonlarını yürüten İngiliz birlikleri de Afganistan'da bugüne kadar maruz kalmadıkları en büyük kayıplarıyla karşı karşıya. On gün içinde 18 kayıp veren İngiliz ordusunun üst makamları siyasetçiler tarafından ihmal ve gafletle suçlanıyor. Eleştirenler 'askerlerimizi muharebe alanlarına karadan zırhlı araçlar yerine nakliye helikopterleri ile sevk etseydik, bu kayıplara uğramazdık' diyor. Gerçekten de kayıpların neredeyse tamamı yola veya yol kenarına yerleştirilen mayın ya da bombalardan kaynaklanıyor. Oysa, ileri sürüldüğü gibi asker sevkiyatında helikopter kullanılmış olsaydı bu kayıplar olmayacaktı. Çünkü Taliban zaman zaman münferiden helikopter düşürse de genelde ABD ve NATO hava güçlerine karşı ciddi anlamda etkili değil. Bu da ellerinde modern uçaksavar füze sistemleri olmaması yüzünden. Taliban hava hedeflerine karşı Çin yapımı RPG denen roketatarları kullanıyor. Bunlar çok kısa mesafede etkili ve helikopter motorlarına atıldıklarında ölümcül olabiliyor. Ancak bunu bilen karşı taraf da roket mesafesinin dışında uçuyor.

Diğer yandan Taliban bu yıl birçok bakımdan taktiklerini de gözden geçirmiş, bazılarını yenilemiş halde Amerikan ve NATO kara güçlerine karşı daha etkili hareket ediyor. Özellikle de yol kenarına yerleştirilmiş bomba ve mayınlarla, daha yaygın başvurduğu intihar saldırılarıyla, daha güçlendirilmiş lider ve savaşçı

kadrosuyla, yeniden disipline tabi tutulmuş vurucu kadrosuyla Taliban bu yıl ABD ve NATO'ya karşı geçmiş yıllara göre daha güçlü bir savaş performansı göstermeye başlamış bulunuyor.

Bütün bunların ışığında bu ay başlayan savaş mevsiminin Afgan savaşı bakımından bir dönüm noktası olacağı bugünden belli sayılır.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

IED tehdidi...

Fikret Ertan 2009.07.23

Amerikan ve NATO güçlerini Afganistan'da en çok düşündüren tehdit kısaca IED (improvised explosive devices) denen patlayıcı düzenekler. Bunlar basit, ev yapımı, kolayca yerleştirebilen bomba ya da mayınlar.

Kolayca bulunabilen gübre, dinamit gibi malzemelerden ya da eski bomba, top mermisi ya da mayınlarla yapılıyorlar. Ateşleme düzenekleri de cep telefonları, otomatik kapı açıcıları ya da benzeri mekanizmalardan meydana geliyor. Bunlar ayrıca istenirse kablo ya da ip vasıtasıyla da ateşlenebiliyor.

IED'ler Irak Savaşı'nda Amerikan ve Irak güvenlik güçlerine en çok zarar veren savaş vasıtalarıydılar. 4.500 kadar Amerikan kaybının muhtemelen yarısından fazlası bunların kurbanı olmuştu. Bugün Irak'tan sonra IED'ler Afganistan'da da hem Amerikan ve hem de NATO güçlerine büyük kayıplar verdiriyorlar.

Nitekim, bu ayki Amerikan ve İngiliz kayıplarının neredeyse tamamı IED'lerden meydana geliyor. Bu çerçevede mesela İngiliz ordusunun 2001 yılından bu yana bir ay içinde verdiği en büyük kayıp olan 18 asker IED'ler sonucu hayatlarını kaybetmiş bulunuyor. Bu da İngiltere'de büyük bir tartışmaya yol açmış durumda bugün.

Sayılarla verirsek, Afganistan'da 2008 yılında 3611 IED vakası görüyoruz. Bu büyük sayı 2007 yılına göre en az yüzde 50 artışı temsil ediyor. Bu da bize Taliban'ın IED kullanımını giderek artırdığını, bununla sonuç almaya çalıştığını ortaya koyuyor. Bu IED'lerle Amerikan ve NATO güçlerinin yanı sıra çok sayıda Afgan güvenlik gücü mensubu ve aralarında kadın ve çocukların da bulunduğu pek çok Afganlı sivil ölmüş ya da yaralanmış bulunuyor.

Taliban, IED'leri yol kenarlarına, çöp bidonlarına, arabalara, bisikletlere motosikletlere, hayvan leşlerine, başka yerlere yerleştiriyor, bunları bazen uzaktan kumanda ile bazen de ip ya da kabloyla patlatıyor, büyük kayıplara yol açıyor.

Afganistan'ın ilkel altyapısı, yollarının durumu, hava şartları IED kullanımında Taliban'ın işini kolaylaştırıyor. Çoğunlukla şose, stabilize yol ya da patikalardan meydana gelen yol sistemi sayesinde IED'lerin yerleri kolaylıkla tespit edilemiyor. Ayrıca, rüzgâr, toz fırtınası gibi hava şartları da gizlenen IED'lerin yerlerini kolaylıkla örtebiliyor. Kısacası, Afganistan'ın topografyası ve altyapısı Taliban'a üstünlük sağlıyor.

Bu yüzden gerek Amerikan gerekse de NATO güçleri, IED'lerin tespiti, bunların zararlarının önlenmesi konularında çok büyük zorluk çekiyor. Şüphesiz bu durum onları IED tehdidi konusunda daha çok çalışmaya sevk ediyor. Tabii bu konuda başı Amerika çekiyor.

Amerika bu yıl Afganistan'daki IED tehdidi karşısında çoktandır bazıları açıklanan, bazıları da açıklanmayan yeni çalışmalar yapıyor, yeni projeler üretmeye çalışıyor, tehdidi bertaraf edebilmek için elinden geleni yapmaya devam ediyor.

Bu çerçevede mesela IED'lerin yerini tespitite kullanılacak yeni bir toprağa nüfuz edebilen bir radarı devreye sokmaya hazırlanıyor. Nitekim, bu radarın deneme çalışmaları kısa bir süre önce tamamlanmıştı. Muhtemelen bu radar bugün Afganistan'da sahada da deniyor. Buna ilaveten Amerikan ordusu yeni tür robotlar, IED'leri güvenli mesafeden imha edecek yeni bir lazer silahını devreye sokmaya hazırlanıyor. Bunlara ilaveten, yeni tür GPS sistemleri, uydu bağlantıları, insansız uçaklar ve yeni zırhlı araçları da Afganistan'da IED'lere karşı kullanıyor bugün.

Amerika, IED konusunda paradan da hiç sakınmıyor. Bugün bu çerçevede Pentagon bünyesinde IED tehdidine karşı 2006 yılında kurulan özel bir daire var. Yıllık bütçesi de 3,5-4,5 milyar dolar civarında bu dairenin.

Bugün sözünü ettiğim IED tehdidi ve buna karşı üzerinde çalışılan tedbirler böyle. Bunlar şüphesiz aynı tür tehditle karşı karşıya olan ve bunlardan dolayı son yıllarda büyük can kayıpları veren Türkiye'yi de yakından ilgilendiriyor. Bugün biz de bunları anlatarak, konuyu ilgililerin dikkatine sunmuş olduk kısacası...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İnsansız helikopter geliyor...

Fikret Ertan 2009.07.26

Amerika, bugün Afganistan ve Pakistan'ın Afganistan ile sınır bölgesi olan FATA adlı aşiretler bölgesinde, kısaca DRONE denen insansız uçaklarla El Kaide ve Taliban kamp ve militanlarına sürekli saldırılar yapıyor.

Tam sayısı bilinmemekle birlikte bu yıl bu DRONE'larla 40-50 civarında saldırı gerçekleştirmiş ve bunların sonucu yüzlerce militanı saf dışı etmiş bulunuyor. El Kaide ve Taliban kaynakları da saldırılar sonucu zarar gördüklerini kabul ederlerken özellikle Taliban bunlara misilleme olarak Pakistan'daki hedeflere de saldırmakta beis görmüyor. Sonuçta, çeşitli kaynaklar söz konusu saldırıların El Kaide ve Taliban milislerini açıkta hareket etmekten kaçınmaya, yer değiştirmeye zorladığını, haberleşmelerini etkilediğini belirtiyorlar. Kısacası, Amerika DRONE'larla belli bir sonuç almış görünüyor..

Amerika bu saldırılarda çeşitli tiplerde silahlı DRONE'lar kullanıyor. Bunların başta geleni Predator denen hellfire füzeleri ile donatılı olanlar. Bunlara ilaveten muhtemel Reaper (hasat biçen) denen Predator'lerden daha güçlü, daha ağır (5 ton kadar), daha çok füze ve bomba taşıyanlar da muhakkak görev yapıyor. Esasen, Pentagon iki yıl önce bu Reaper'lardan 60 adedinin belli bir sürenin sonunda Afganistan'da görev yapacağını açıklamıştı. Bu yüzden bunlardan sayısı bilinmeyen kadarının halen Afganistan'da uçtuğu varsayılabilir.

Afganistan ve FATA'da DRONE'larla belli askerî sonuçları almaya çalışan Amerika, bu konuda yeni bir aşamaya hazırlanıyor. Bu aşama, söz konusu bölgelerde belli bir süre sonra ilk defa insansız helikopter kullanımına geçme anlamına geliyor.

Son haberlerden Amerika'nın bir süredir çeşitli yönlerden hazırlığını yaptığı ilk insansız helikopterleri SOCOM denen Özel Kuvvetler Komutanlığı'na tahsis etmeyi planladığı anlaşıyor. Hakkında çok fazla bilgi ve ayrıntının olmadığı bu ilk helikopter A160 Hummingbird olarak biliniyor ve ünlü Boeing havacılık şirketi tarafından imal ediliyor. Haberlere göre, SOCOM ilk elde 10 adet A160'ı teslim alacak ve bunları 2010 yılı başlarına kadar Afganistan'a sevk edecek. Boeing ve Pentagon'a bağlı Savunma İleri Araştırma Projeleri Dairesi tarafından ortaklaşa geliştirilen bu helikopterler çeşitli sensör cihazları, füzeler, bombalar ve bitki örtüsüne nüfuz edebilen özel radarlarla donatılacak. Ayrıca, bunlarda taşıma mekanizmaları da bulunacak.

A160'a ilaveten bir de A160T kodlu insansız helikopter projesi var. Bu da bugün Afganistan'ın Helmand eyaletinde çok büyük ve önemli bir operasyon yürüten Amerikan Deniz Piyade Komutanlığı'nın acil ihtiyacı için yürütülüyor. Bu proje her şeyden önce savaş alanında bulunan deniz piyade birliklerinin ikmal amaçları göz önüne alınarak sonuçlandırılmaya çalışılıyor. Komutanlık Afganistan'ın çeşitli bölgelerinde bulunan dağınık birliklerinin 24 saatlik süre içinde 5 ton kadar ikmal malzemesinin nakli için bu projeye çok önem veriyor. Bu helikopter devreye girdiğinde bugün çok zorlanan insanlı helikopter ikmalleri rahatlayacak. Ayrıca, silahlı olanları ateş gücü olarak da söz konusu birlikleri destekleyecekler.

Bugün burada sözünü ettiğim ilk insansız savaş helikopterleri ne zaman kesin olarak devreye girecekler, şimdiden söylemesi elbette zor; ancak girdiklerinde savaş alanında bugün tam tarif edilemeyecek bir etkileri olacağı muhakkak. Böylece Amerika, Afgan savaş alanına insansız uçaklardan sonra ilk insansız helikopterleri de sokmuş olacak. Bu da şüphesiz önemli bir konu.

Bu yazıyla bugün bu haftayı Afganistan yazılarıyla kapatmış oluyoruz. Bu yazılar okuduğunuz gibi askerî yönleri ağır basan yazılardı. Bunu da Afganistan savaşının çok önemli ve belirleyici olan askerî yönleri bilinsin diye yazdık. Haftaya da bir yazıyla önümüzdeki ay yapılacak Afgan başkanlık seçimlerini ele alacağız.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Rus-Çin ortak tatbikatı

Fikret Ertan 2009.07.28

Soğuk Savaş döneminde iki rakip komünist güç olarak birbirlerine kuşkuyla bakan, aralarında derin ideolojik farklılıklar, sınır ihtilafları bulunan ve hatta sınır ihtilafları yüzünden 1960'larda iki defa sınır çatışmasına giren Rusya ve Çin, Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte aralarındaki ihtilaflardan vazgeçip her alanda yakınlaşıyor, adeta stratejik müttefikler haline geliyorlar.

Aralarındaki sınır ihtilaflarını, 2004 yılında Rusya'nın taviz vermesi sonucu çözen ve bunu anlaşılmaya da bağlayan Rusya ve Çin, birbirleriyle yakınlaşmayı askerî işbirliği, ortak tatbikatlar esasında da giderek pekiştiriyorlar.

Nitekim, bu son konuya örnek geçen hafta çarşamba günü başlayıp dün sona eren ve 5 gün süren adı 'Barış Misiyonu-09' olan ortak tatbikat. Rusya'nın uzakdoğusunda Çin sınırlarına yakın Habarovsk'ta ve Çin'in Tanon taktik eğitim merkezinde ortak icra edilen bu tatbikata 2.600 kadar asker, hava personeli ve özel kuvvetler birimleri katılmış bulunuyor. Kırk kadar savaş uçağı ve helikopterinde yer aldığı tatbikata ayrıca terörizmle mücadelede kullanılan bazı özel donanımlar da ilave edilmişler. İki ülke genelkurmay başkanlarının yönettikleri tatbikatta ayrıca Şanghay İşbirliği Örgütü sekreteryası temsilcileri ile bu örgüt üyelerinden Kazakistan, Tacikistan, Özbekistan ve Kırgızistan askerî yetkilileri gözlemci statüsü altında yer almış bulunuyorlar.

Adı her ne kadar 'Barış Misiyonu-09' olsa da bu tatbikat birçok gözlemci ve yetkilinin de ifade ettikleri gibi bir 'anti-terörizm tatbikatı' elbette. Terörizmden neyin kastedildiği ise o kadar açık ve net değil. Söylenenlere göre, tatbikat iki ülkeyi tehdit eden 'terörizm, ayrılıkçılık ve aşırılıkla' mücadele etmek, bunlara karşı alınabilecek tedbirleri gözden geçirmek ve uygulamaya hazır olma anlamlarını ihtiva ediyor.

Çin'in Moskova'daki eski askerî ataşesi Tümgeneral Wang Haiyun'a göre, bazı yönlerden Çin'in Doğu Türkistan bölgesinde 5 Temmuz günü patlak veren olaylar Çin ve Rusya arasındaki terörizmle işbirliği konusunu ön plana çıkarmış bulunuyor. Bu bakımdan bu son tatbikat bir anlamda bu ve benzer muhtemel olaylara karşı iki ülkenin ortak harekete kararlı olduklarını açıkça ortaya koyuyor.

Esasen, bu son tatbikat ilki 2005 yılında, ikincisi 2007 yılında yapılan anti-terör tatbikatlarının sonuncusu oluyor. Hatırladığımız kadarıyla 2007 yılındaki tatbikat medyada fazla yankı bulmamıştı. Oysa bizim de o zaman ayrıntılarıyla bu köşede ele aldığımız 2005 yılındaki tatbikat da bu son tatbikat gibi oldukça kapsamlıydı.

2005 yılının Ağustos ayında Rusya'nın Pasifik bölgesindeki Vladivostok'ta başlayan, sonra Sarıdeniz ve Çin'in Jiaodong Yarımadası'nda devam eden, adı da 'Barış Misyonu 2005' olan 8 günlük ortak tatbikatta her iki ülkenin kara, hava ve deniz unsurları yer almıştı.

Çin'den 8.000, Rusya'dan ise 2.000 askerin katıldığı tatbikatta aralarında denizaltıların, çıkarma gemilerinin de bulunduğu 140 civarında gemi, sayısı belli olmayan avcı-bombardıman, stratejik bombardıman uçakları, nakliye uçakları ve helikopterler kullanılmış, çıkarma dahil çeşitli askerî planlar icra edilmişti. Tatbikatın açıklanan senaryosuna göre ise Rus-Çin ortak gücü hayali bir üçüncü ülkede patlak veren etnik karışıklığı (ya da başka bir tür karışıklık) BM'den alınan yetkiye göre bastırarak söz konusu ülkede asayiş ve düzeni sağlayacaktı.

Biz o zaman bir yazımızda şöyle de bir tespitte bulunmuştuk: '...Şüphesiz her iki ülkenin terörizmle ve ayrılıkçılıkla mücadeleden ne anladıklarını da düşünmeden edemeyiz. Bugün ayrılıkçılık babında Rusya'nın aklında Çeçen, Çin'in ise Doğu Türkistan probleminin olduğu belli. Ayrıca, Çin'in ayrılıkçılık babında Tayvan'ı da aklının bir kenarında tuttuğu bir gerçek. Nitekim, Çin 'Tayvan bağımsızlığını ilan ederse buna sessiz kalamayız' diyor öteden beri. Bu mülahazalara ek olarak Rusya ve Çin'in bu tatbikatı yaparlarken Orta Asya ile ilgili düşüncelerinin de geri planda olduğunu var sayabiliriz. Bu bapta senaryodaki hayali ülkenin bir Orta Asya ülkesi olması ihtimali de akla hemen geliyor.'

Son Rus-Çin ortak tatbikatı işte bize bunları hatırlattı.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Afgan seçimleri: Yeni dönüm noktası...

Fikret Ertan 2009.08.20

Afganistan, Taliban'ın devrildiği 2001 yılı sonlarından bu yana değişik dönüm noktalarından geçiyor. Bunlar şüphesiz en çok askerî-güvenlik alanlarında meydana geliyor. Ancak bunlara paralel olarak önemli siyasî dönüm noktaları da elbette söz konusu.

Bunların en başta gelenleri de Afganistan'da geçici yönetimi kuran 2001 yılındaki Bonn Konferansı, 2004 yılındaki başkanlık ve eyalet meclisleri seçimleri olarak zikredilebilir.

Ülke bugün yapılacak devlet başkanlığı ve eyalet meclisleri seçimleriyle yine önemli bir siyasî dönüm yaşayacak.

Eyalet meclisi seçimleri ülkenin şu 34 eyaletinde yapılacak: Badakşan, Bagdis, Baglan, Belh, Bamyan, Daykondi, Farah, Faryab, Gazni, Gor, Helmand, Herat, Covzan, Kabil, Kandahar, Kapisa, Host, Kunar, Kunduz, Lagman, Logar, Nangahar, Nimruz, Nuristan, Uruzgan, Paktia, Paktika, Penşir, Pervan, Samangan, Sari Pul, Takhar, Vardak, Zabul.

Bu seçimlerde 3.324 aday 34 eyaletin tamamındaki 420 sandalye için yarışacak. Anayasaya göre bu sandalyelerin yüzde 25'inin kadın adaylara tahsis edilmesi gerekiyor. Haberlere göre bu seçimlerde 342 kadın aday

yarışacak. Bu sayı 2005 seçimlerine göre artışı ifade ediyor; zira 2005 seçimlerinde 286 kadın aday yarışmıştı. Bu yüzden bu seçimlerde kadın kontenjanının dolması ihtimali çok yüksek; ancak Uruzgan ve Kandahar'da durum farklı. Buralarda henüz yeterli kadın aday ortaya çıkmamış bulunuyor.

Başkanlık seçimlerine gelince; resmî Bağımsız Afgan Seçim Komisyonu'na göre bu seçimler için 41 aday başvurmuş bulunuyor. Ancak, son günlerde 10 adayın yarıştan çekildiği söyleniyor. Bu kadar çok sayıda başkan adayının ortaya çıkmış olması da şüphesiz hayretle karşılanıyor, bunun sebepleri de soruluyor. Esasen, bu sorulara ben de muhatap oldum. Bunun sebebine gelince; birkaç sebep var: Öncelikle birçoğu adlarını duyurmak, böylece tanınmak, gelecekte Afgan siyasetinde yer elde etmek istiyor. Bazıları ise adlarını duyurarak, tanınarak seçilebilecek güçlü adaylarla destek pazarlıkları yaparak seçim sonrasında mevki-makam ya da mali çıkarlar elde edebilmeyi amaçlıyorlar. Bunlara ilaveten bir de seçilme umudu olmasa bile siyasî bir tavır koyma amacıyla aday olan samimi kimseler de var.

Söz konusu kalabalık listedeki adayların 3-4'ü dışında geriye kalanların hiçbir seçilme şansı elbette bulunmuyor. Seçilebilecek olanların başında ise bugünkü Devlet Başkanı Hamit Karzai, eski Dışişleri Bakanı Abdullah Abdullah, eski Maliye Bakanı ve Dünya Bankası uzmanlarından Eşref Gani Ahmetzai ve planlama eski bakanlarından halen milletvekili olan Ramazan Beşherdost geliyor.

Bu isimlerden en şanslı olan şüphesiz Hamit Karzai. Çeşitli anketlere göre, yüzde 45-46 desteğe sahip bulunuyor. Abdullah Abdullah yüzde 25-30 arası bir destek görüyor. Eşref Gani yüzde 6-7 ve kendisine fazla şans tanınmayan Ramazan Beşherdost ise hemen hemen aynı yüzdeye sahip durumda.

Bu durumda, hiçbir adayın ilk turda seçilecek yüzde 50 üstü desteğe sahip olmadığı kuvvetle tahmin ediliyor. Eğer seçimde yukarıda verdiğim yüzdeler çıkarsa Karzai kendisine en yakın ikinci adayla ikinci tura kalacak gibi görünüyor. Bu tur da en erken ekim ayında yapılabilir. Bu, Afganistan için birçok yeni problemin çıkması anlamına geliyor elbette.

Bu tabloya ilave edilebilecek başka konular da var. Güvenlik durumu, Taliban tehdidi, katılım oranı, seçimlerin istenilen şartlarda gerçekleşip gerçekleşmeyeceği ve etnik dağılım, bunun sonuçlara etkisi gibi.

Her ne olursa olsun bu seçimler gerçekten de Afganistan için yeni ve çok önemli bir dönüm noktası. Buna hiç şüphe yok... f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Rusya'nın 'S-300 oyunu'

Fikret Ertan 2009.08.23

Rusya, İran, İsrail ve Amerika arasında son iki yıldır pek dikkat çekmeyen bir S-300 problemi yaşıyor. Bu köşede geçmişte birkaç kere değindiğimiz S-300 malum Rus yapımı hava savunma füze sisteminin kod adı.

Yıllarca önce bu sistem bizim de karşımıza önemli bir problem olarak çıkmıştı. Hatırlanacağı üzere o zaman Kıbrıs Rum Kesimi bu sistemden adaya konuşlandırmak istemiş, sonuçta uzun tartışmalardan sonra Türkiye, NATO ve Amerika'nın baskılarıyla Rumlar geri adım atmış; ancak adaya konuşlandırılmayan sistem Yunanistan'ın Girit Adası'na kaydırılmıştı. Sistem halen burada faal bulunuyor.

S-300 ve daha sonraki modelleri bugün dünyanın en iyi, en gelişmiş hava savunma sistemleri olarak biliniyor ve tanınıyor. Radarı ve bununla paralel çalışan füze bataryası ile uçak ve balistik füzelere karşı son derece etkin

ve güçlü bir savunma sağlıyor. Hareketli füze bataryası her 3-5 saniye içinde hedefine füze atabiliyor. Bu füzeler uçakları azami 30 kilometre irtifadan 150 kilometrelik menzil içinde vurabiliyorlar. Konuşlandırma süresi sadece 5 dakika olan özel radarlar ise aynı anda 100 hedefi izleyebiliyor, bunun 12'sine kilitleyerek bunları kısa zamanda imha edebiliyorlar. Sistemde kullanılan füzeler için özel bakım da gerekmiyor; zira füzeler uzun süre saklanabilecek özel şekilde imal edilmiş durumdadır.

Büyük ve önemli bir tehdit olarak gördüğü için NATO S-300'lere özel önem veriyor, çeşitli tatbikatlarda bunlara karşı alınabilecek tedbirleri bulmaya çalışıyor. Nitekim mesela 2005 Nisan ayında Fransa'da yapılan bir tatbikatta Çek Cumhuriyeti'nin sağladığı S-300PMU sistemi denenmiş; ancak denemenin sonuçları açıklanmamıştı. Bu bakımdan NATO'nun bu sisteme karşı hangi durumda olduğu bir askerî sır olarak tutuluyor bize göre.

Bazı özelliklerini anlattığım S-300'ler konusu bu hafta Rusya'yı ziyaret eden İsrail Cumhurbaşkanı Şimon Perez'in de Rus tarafıyla yaptığı görüşmelerde öne çıkan bir konuydu. Nitekim, Perez, Soçi'de Başkan Medvedev ile yaptığı görüşmeden sonra yaptığı basın toplantısında konunun ele alındığını doğrulayarak Medvedev'in kendisine Rusya'nın S-300'ler konusunu hassas bölgesel dengeleri etkileyeceği mülahazasıyla kendileri tarafından yeniden gözden geçirileceğini söylediğini açıklamış bulunuyor. Perez'in bu açıklamasına karşı Rus tarafı ise Perez'in konuyu gündeme getirdiğini; ancak S-300'lerin sözleşmesinin konuşulmadığını söylemiş bulunuyor.

Söz konusu sözleşme elbette Rusya'nın İran'a S-300 satışını öngören iki yıl kadar önce yaptığı satış sözleşmesi. Bu sözleşmeyle Rusya İran'a bu sistemlerden satmayı taahhüt etmişti. Ancak çeşitli haberlere rağmen aradan geçen bu süre zarfında İran'a bu sistemleri henüz teslim etmemiş bulunurken bu konuyu çeşitli amaçlarla da kullanmayı sürdürüyor, böylece S-300 konusunu hem İsrail ve hem de Amerika'nın üzerinde adeta Demokles'in kılıcı gibi sallayıp duruyor.

Rusya, böyle davranarak özellikle Amerika'nın Avrupa'da kurmayı planladığı Füze Kalkanı projesini durdurmayı amaçlıyor. İsrail üzerinde de bu ülkenin İran'a karşı yapacağı muhtemel hava saldırısını etkilemeye çalışıyor. Özellikle İsrail bu konuda çok tedirgin; zira İran'ın S-300'leri alıp bunları nükleer tesisler civarında konuşlandırması halinde İsrail'in ya da Amerika'nın muhtemel hava saldırılarının başarısız olma ihtimali var. Bu yüzden her iki ülke de Rusya'yı İran'a S-300 satmaması konusunda ikna etmeye çalışıyorlar. Rusya ise bu 'S-300 oyunu'nu gayet iyi oynuyor, bu konuda elde edebileceklerinin azamisini yapmaya, konuyu son olarak Gürcistan-Amerika ilişkilerine bile bağlamaya çalışıyor.

S-300'ler gibi iyi bir silah bakın neleri etkileyebiliyor. Rusya 'S-300 oyunu'nu iyi oynuyor, bizde pek dikkate alınmayan askerî konuları diplomaside çok iyi kullanıyor kısacası... f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Rahm Emanuel ve damgası...

Fikret Ertan 2009.08.25

Beyaz Saray'ın yeni genel sekreteri olarak ismi açıklandığında Rahm Emanuel'in Başkan Obama'nın sağ kolu olacağına, dolayısıyla çok önemli roller oynayacağına geçen kasım ayında ayrıntılı bir yazıyla işaret etmiş, aynı yazıyı 'Bakalım Beyaz Saray'a damgasını nasıl vuracak?' sorusuyla bitirmiştik.

Benim bu yazımı o zaman bazıları abartılı bulmuş, genel sekreterlik makamının o kadar önemli olmadığını söylemişler, bunlara karşı ben de içimden 'bekleyip göreceğiz' diye geçirmiştik.

Bu yazımın üzerinden yaklaşık 10 ay geçerken Washington'dan gelen son haberlerde Emanuel'in Beyaz Saray'a gerçekten damgasını vurmakta olduğu söyleniyor, önemli makalelerde bu damganın gerçekten çok güçlü, etkin ve yaygın olduğu ayrıntılarıyla ifade ediliyor.

Bu makalelere, New York Times'ta çıkan Peter Baker ve Jeff Zeleny imzalı uzun makale önemli bir örnek olarak zikredilebilir. Makalede, Emanuel'in Dışişleri Bakanı Hillary Clinton'a bile rest çekebildiği, onun bir atamasına (Sidney Blumenthal) 'olmaz' diyerek reddettiği öne sürülüyor. Aynı makalede Emanuel hakkında şu ifadeler de yer alıyor:

"...Sekreterlik makamına gelişinin 7. ayında Emanuel bir nesil içinde en nüfuzlu genel sekreter olarak ortaya çıkıyor.. O genel sekreterden öte birisi... Washington'daki, para toplama, çıkar gruplarını harekete geçirme ve araştırma kuruluşlarının en son politikalarından faydalanma gibi nüfuz manivelalarının nasıl kullanılacaklarını biliyor.. Her kararda parmağı var.. Milli güvenlik konularında Afganistan, Pakistan, İran, Ortadoğu ve bazı ölçülerde Irak ve Rusya gibi Obama yönetimi için çok önemli politikalarda oyunculuk yapıyor."

Bugün hem söz konusu yazı ve hem de başka kaynaklarca artan nüfuzu ve öneminin altı çizilen 'Emanuel kim, hangi bağlantılara sahip, nasıl olup da bugünkü durumuna yükselebildi?' gibi sorular da hemen akla geliyor. Bu bakımdan bunları şu kısa bilgilerle bugün yeniden cevaplayalım:

50 yaşındaki Emanuel, Chicago doğumlu bir politikacı. Babası 1950'lerde İsrail'den Chicago'ya göç etmiş bir çocuk doktoru; annesi Martha Smulevitz ise röntgen uzmanı bir Amerikan Yahudi'si. İlk ismi Rahm İbranicede 'Ali, Yüksek', soyadı Emanuel ise 'Tanrı bizimledir' anlamına geliyor. Emanuel, ailesi gibi dindar birisi. Eşi Amy Rule da evlendikten sonra Yahudiliğe geçmiş birisi. Üç çocukları var ve hepsi de halen Yahudi okullarına devam ediyorlar.

Kudüs doğumlu babası Benjamin M. Emanuel zamanında İsrail'in bağımsızlığında önemli roller oynamış IRGUN teşkilatının önemli bir mensubuydu. IRGUN ZEVA'İ LE'UMMI (İbranicesi Milli Askeri Teşkilat); kısa adıyla EZL ya da IRGUN olan bu teşkilat 1931 yılında Kudüs'te Haganah'tan ayrılan Avraham Tehomi ve arkadaşları tarafından kurulmuş Hanagah'ın savunma doktrini yerine saldırı doktrinini benimsemiş ve bunu çeşitli tedhiş eylemleriyle hayata geçirmiş İsrail tarihinde kilit öneme sahip çok etkin bir silahlı teşkilattı. IRGUN'ın faaliyet gösterdiği dönem İsrail tarihinin en kanlı, en zor dönemiydi. IRGUN bir taraftan Araplara, diğer taraftan manda İngiliz yönetimine karşı eylemler yaparak ve de özellikle yaptığı eylemlerle İngiliz yönetimini yıldırarak bugünkü İsrail'in temellerinin atılmasına büyük katkılar yapmıştı.

Babasının bu IRGUN bağlantısı özellikle Amerikan Yahudi teşkilatları tarafından çok önemseniyor. Nitekim, 155 Yahudi Federasyonu ve 400 kadar bağımsız Yahudi cemaatini temsil eden Birleşik Yahudi Cemaatleri (United Jewish Communities(UJC) teşkilatının başkanı William Daroff bu bağlantının altını şu sözlerle çizmişti: "Çocuklarını Yahudi okullarına gönderen, Ortodoks bir Yahudi sinagoguna devam eden ve iyi bir IRGUN damarından gelen Rahm Emanuel aynı zamanda İsrail'in iyi bir dostudur da."

Bazı özelliklerini verdiğimiz Rahm Emanuel işte böyle birisi ve kendisi bugün gerçekten de Başkan Obama'nın sağ kolu konumunda bulunuyor ve işaret ettiğimiz gibi yönetime çeşitli konularda damgasını vurdukça vuruyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Türkmen liderin ziyareti ve Türkmen Azeri ihtilafı...

Türkmenistan Devlet Başkanı Gurbanguli Berdimuhammedov, Bulgaristan ziyaretinin ardından bugün akşam saatlerinde Antalya'ya gelecek. Cumhurbaşkanı Gül'ün davetlisi olarak ülkemizi ziyaret edecek olan Türkmen liderle önemli görüşmeler yapılacak, iki dost ülke arasındaki ilişkiler daha da güçlenecek.

Türkmenistan Zaman'ın Baş Redaktörü Cemil Yıldız'ın geçen hafta pazar günkü haberinde işaret ettiği gibi ziyaretin ana gündem maddesi turizm olacak. Hatırlanacağı üzere, Türkmen yönetimi bir süre önce Hazar Denizi kıyısındaki Avaza bölgesine serbest bir turizm bölgesi ihdas etmek için karar almış, bunu gerçekleştirmek amacıyla Türk müteahhitlerine çağrıda bulunmuştu.

Esasen Türk şirketleri müteahhitlik hizmetleri bakımından yıllardır Türkmenistan'da çok önemli işlere imza atıyorlar. Nitekim, daha geçen haziran ayında 4 Türk şirketi tarafından yapımı tamamlanan 5 adet 5 yıldızlı otel Kültür ve Turizm Bakanı Ertuğrul Günay'ın katıldığı bir törenle hizmete açılmıştı.

Müteahhitlik hizmetleri Türk şirketlerinin Türkmenistan'da önemli rol oynadıkları bir alan; ancak şirketlerimiz başka alanlarda da Türkmenistan'da önemli işler yapıyor, tesis kuruyor, tesis çalıştırıyorlar. Mesela bu meyanda teksilde Türk şirketleri çok faaller. Kısacası, Türkiye-Türkmenistan ikili ilişkileri başta ekonomik olmak üzere diğer alanlarda da çok iyi bir seyir içinde bulunuyor.

Türkiye ile Türkmenistan ilişkilerinin başkalarının dahil olduğu bir başka yönü de var. Bu şüphesiz Türkiye ve Nabucco doğalgaz projesinin geleceğini ilgilendiren çok önemli bir yön. Bu da Türkmenistan ile Azerbaycan arasında yaşanan önemli ve yıllardır gündemde olan bir ihtilaftan kaynaklanıyor.

Bu ihtilaf Türkmenistan'ın Ömer, Osman ve Serdarlı, Azerbaycan'ın ise Azeri, Çıralı ve Kepez adlarıyla andığı Hazar'ın iki ülke sınırlarına yakın üç çok önemli petrol sahası ile ilgili. Bu sahaların aidiyeti dediğimiz gibi yıllardır ihtilaf konusu olmaya devam ediyor ve bu ihtilaf iki ülke arasındaki ilişkilerin gelişmesine engel oluyor. Esasen iki ülke Berdimuhammedov'un selefi Türkmenbaşı'nın 2006 yılındaki ölümünden bu yana ilişkilerini düzeltmek için çalışıyor, bu amaçla karşılıklı ziyaretler yapıyor, toplantılar düzenliyor, komisyonlar kuruyorlardı. Nitekim bu çerçevede, iki ülke Azerbaycan'ın Türkmenistan'a olan 44 milyon dolarlık borcu yeniden yapılandırma anlaşmasına varmış, Türkmenistan bir ara kapattığı Bakü Büyükelçiliği'ni yeniden açmış, liderler ilişkilerde yeni bir aşamanın başladığını ilan etmişlerdi.

Ne var ki, bu olumlu hava ve umut vaat eden seyir Türkmen lider Berdimuhammedov'un 24 Temmuz günü bakanlar kurulunda yaptığı bir çıkışla birdenbire bozulma yoluna girdi.. Türkmen lider bu çerçevede Dışişleri Bakanı Raşit Meredov'a Ömer, Osman ve Serdarlı sahalarıyla ilgili olarak bunları kendi mülkiyetinde gören Azeri tarafın bu konuda hukuki bakımdan durumunun hukukçular tarafından araştırılması talimatını verirken konuyu milletlerarası mahkemelere taşıyacakları mesajını da vermiş oldu. Berdimuhammedov aynı zamanda söz konusu çıkışında aynı sahalarda faaliyette bulunan yabancı şirketlerin faaliyetlerinin ne kadar hukuki olup olmadığını da tartışmaya açtı. Böylece Türkmen lider ihtilaflı sahaları milletlerarası mahkemelere götürmeye kararlı olduğunu gösterirken, ihtilafta yeni bir sayfayı açmış oldu.

Türkmen liderin bu tavrına karşılık olarak Azeri taraf da Azerbaycan'ın haklarını sonuna kadar korumaya kararlı olduğunu, kendilerinin söz konusu sahalar konusunda haklı olduğunu açıkladı ve mahkemeye gitmekten çekinmediklerini de ifade etti.

Hazar'ın altından geçecek ve Nabucco'ya güç, hız ve kaynak katacak muhtemel Trans-Hazar hattı bugün burada kısaca anlattığım Türkmen-Azeri ihtilafı yüzünden etkilenmiş bulunuyor. Cumhurbaşkanı Gül ve diğer yetkililer Türkmen lider Berdimuhammedov ile mutlaka bu konuyu konuşmalı ve dostlar arasındaki ihtilafın çözümünde mutlaka rol oynamalılar. Türkiye bunu yapacak güçte...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Abdülaziz el Hakim'in ardından

Fikret Ertan 2009.08.30

Geçen çarşamba günü Tahran'da vefat eden Abdülaziz el Hakim (Hekim değil) Irak'ın son dönemdeki en önemli, en nüfuzlu liderlerinden birisiydi. Akciğer kanseri teşhisi konulduktan sonra önce 2007'de Teksas'ta, daha sonra da Tahran'da tedavi gören Hakim, 59 yaşında hayata veda etti, cenazesi de dün binlerce seveni tarafından Necef'te toprağa verildi. Allah'ın rahmeti üzerine olsun.

Irak'ın en önemli, en ünlü Şii sülalelerinden olan Hakimlerin önde gelen liderlerinden olan merhum hem dinî ve hem de siyasi yönü olan değerli birisiydi. Sülalesi Irak'taki Baas rejimi ve Saddam Hüseyin'e karşı 1970'lerde başlayan en uzun, en kararlı ve en cesur mücadeleyi verenlerdi ve bu yüzden büyük acı ve kayıplara uğramıştı.

1977 Şii ayaklanmasından sonra hapse atılan ve üç yıl sonra Tahran'a kaçan El Hakim, burada ağabeyi Ayetullah Uzma Muhammed Bagır el Hakim ve diğerleriyle birlikte Irak İslam Devrimi Yüksek Konseyi'ni kurdu ve bu teşkilatla Baas rejimine karşı dışarıdan mücadeleye başladı. 1980-1988 yılları arasında cereyan eden İran-Irak Savaşı'nda Konsey ve silahlı milis gücü Bedir tugayları İran'ın safında savaştı.

Amerika'nın Irak'ı 2003 yılında işgal etmesinden sonra aynı yıl Irak'a geri döndü ve Konsey çerçevesinde Irak siyasetinde önemli roller oynamaya başladı. Konsey'in lideri ağabeyi Muhammed Bagır el Hakim'in 2003 yılında bir intihar saldırısında ölmesi üzerine Konsey'in liderliğini üstlendi. Esasen Konsey, İran ile arasında herhangi bir bağlantı kurulması ihtimalini de düşünerek 2003 yılında adını da Irak Yüksek İslam Konseyi olarak da değiştirdi. Bugün de Konsey bu adla anılıyor.

El Hakim, Konsey'in Bedir tugaylarını yöneten kişiydi. Bu tugaylar da bugünkü Irak milli ordusu ve polis teşkilatının nüvesini teşkil ediyorlar ve bu yüzden etkili bir güç olarak varlıklarını sürdürüyorlar.

Irak siyaseti ve bunun şekillenmesinde de çok önemli roller oynamıştı merhum. Siyasi dengeleri iyi bilen, bunları iyi kullanan, gerektiğinde Amerikan liderliği ile görüşebilen, pazarlıklar yapabilen ama aynı zamanda İran ile de çok yakın ilişkilere sahip mahir bir siyasetçiydi de...

Bu bapta, mesela Bush yönetimi ile güçlü ilişkiler geliştirmekten kaçınmamış, Irak Anayasası ve başka önemli konularda Bush ile de görüşmüştü. Özellikle de Amerika'nın Irak'tan çekilmesini hem bir takvime ve hem de bir yapıya bağlayan Status of Forces (SOF) anlaşmasının müzakereleri sırasında Amerika-Irak ve İran arasında bir tür arabuluculuk görevi üstlenmişti. Amerika'ya karşı mesela Mukteda Sadr gibi tavizsiz, sert ve inatçı bir tavır benimsemiyor, husumet de beslemiyordu. Bu yüzden Amerika onu Irak'ın güvenlik ve istikrarı bakımından vazgeçilmesi çok zor bir değer, stratejik bir avantaj olarak görüyordu. İran da merhumu Irak üzerindeki emel ve politikalarının önemli bir unsuru olarak zaten görüyordu.

Bu bakımdan vefatı hem İran ve hem de Amerika için bir tür kayıp olarak nitelenebilir. Ancak bu mülahazalardan da çok vefatı Irak bakımından zaten büyük bir kayıp; zira merhum Irak'ın en büyük, en etkili Şii partisinin lideriydi. 2005 yılı genel seçimlerinden en büyük siyasi güç olarak ortaya çıkmıştı. Irak'ın güneyinde özerk bir Şii bölgesi kurmak da önemli hedeflerinden biriydi.

Vefatıyla şüphesiz Irak siyasetinde önemli bir boşluk ortaya çıkmış bulunuyor. Yerini kim alacak henüz tam belli değil. Oğlu Ammar'ın geçici olarak liderliği üstlenmesi bekleniyor. Ancak genç ve tecrübesiz olduğu gerekçesiyle kıdemli Konsey üyelerinin muhalefeti de bugünden söz konusu elbette.

Ayrıca vefatının Irak'ta yeni kurulan Konsey ve Sadr grubunun da dahil olduğu; ancak Başbakan Maliki ve partisinin dışta tutulduğu Irak Milli İttifakı adlı geniş Şii cephenin hemen sonrasına gelmesi de Irak siyaseti, siyasi dengeler ve önümüzdeki ocak ayında yapılacak genel seçimler bakımından oldukça önemli.

Abdülaziz el Hakim'in vefatının ardından Irak'ta durum görülebildiği kadar böyle...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Irak'ta yeni ittifak

Fikret Ertan 2009.09.01

Irak'ta 2010'un Ocak ayında parlamento seçimleri yapılacak. Bu seçimler şüphesiz ülkenin yönü, siyasi aktörlerin güç dağılımı, yeni siyasi dengelerin ortaya çıkması gibi bakımlardan Irak için yeni bir dönüm noktasını teşkil edecek.

Bu yüzden de önemli siyasi aktörler, bunların iç ve dış hamileri bu seçimleri etkilemek, arzu ettikleri sonuçları alabilmek için şimdiden harekete geçerlerken ortaya yeni siyasi ittifaklar da çıkmaya başlamış bulunuyor.

Bu ittifakların en önemlisi de, kurulduğu geçen çarşamba günü ilan edilen Irak Milli İttifakı (İMİ). Tam adı El İttifak el Vatani el Iraki olan bu cephe ya da ittifak esasen 2005 yılı parlamento seçimlerinden önce Birleşik Arap İttifakı adıyla kurulan Şii önderliğindeki geniş tabanlı cepheden doğan yeni bir ittifak sayılır.

Haberlere göre, İMİ, temelde Birleşik Arap İttifakı'nı da teşkil eden iki büyük Şii siyasi blokundan meydana geliyor: Lideri (Abdülaziz el Hakim) geçen hafta vefat eden Irak İslam Yüksek Konseyi (İİYK) ve lideri Mukteda Sadr olan El Sadr Eğilimi denen Sadr Grubu bunlar. Bu iki gruba ilaveten yeni ittifakta Bahr el Ulum grubu, Tanzim el Irak Grubu, Dava Partisi'nden kopan eski Başbakan İbrahim Caferi'nin grubu gibi dikkate alınması gereken önemli Şii gruplar ya da fraksiyonlar da var. Ayrıca, Güney Irak'ta faaliyette bulunan Sünni ulemadan bir grup, Hamid el Hayis liderliğindeki Anbar Kurtuluş Konseyi ve Uyanış Konseyi'nden bir grup Sünni de bu ittifak içinde yer almayı tercih etmiş bulunuyor.

İttifakın en önemli iki grubu olan İİYK ile Sadr Grubu arasındaki en önemli siyasi fark İİYK'nın federal Irak çerçevesi içinde Güney Irak'ta İran'a yakın bir Şii özerk federe bölgesinin kurulmasını istemesi, Sadr Grubu'nun ise buna şiddetle karşı çıkıp üniter, bağımsız bir Irak'ın her şeyden önce geldiğini şiddetle savunmasıydı. Bunu da yeri gelmişken söyleyelim. Ancak, bu arada İİYK'nın federal Irak tezinden vazgeçtiği de söyleniyor. Bunu da hatırlatalım.

Dikkatinizi muhakkak çekmiştir, bugün hakkında bazı bilgiler verdiğim İİYK'nın bünyesinde bugünkü Başbakan Nuri el Maliki ve partisi Dava Partisi yok. Esasen, Maliki ve Dava Partisi yetkilileri İİYK'nın ileri gelenleri ile yeni ittifak ve bunda yer almak konusunda haftalardır çeşitli müzakereler yürütüyorlar ve üç büyük Şii grubu bir çatı altında toplayıp seçimlere bu şekilde girmek istiyorlardı. Ancak, bu müzakerelerde istenen sonuçlara bir türlü ulaşamadı. Başbakan Maliki'nin danışmanlarından Hasan Süneyd'e göre, müzakereler de gruplar ya da partilere tahsis edilecek milletvekili sayıları üzerinde bir türlü mutabakat sağlanamamış ve bu yüzden sonuç alınamamış bulunuluyor. Ayrıca, aynı konuda Başbakan Maliki'nin ittifakta yer alacak Sünni gruplar ve Şii olmayan partilerin temsili konularında ittifakı yetersiz bulduğu da söyleniyor.

Ne var ki, buna rağmen ittifak liderleri kapılarının Başbakan Maliki ve partisine hâlâ açık olduğunu, isterlerse ittifaka katılabileceklerini söylüyorlar. Bu konuda Başbakan Maliki ve partisinden henüz bir ses yok. Diğer taraftan, Başbakan Maliki'nin kendi siyasi desteğinden emin olduğu, seçimlerde kendi başına ve müttefikleriyle

beraber başarılı olacağına inandığı da ifade ediliyor. Esasen, Başbakan Maliki ve Hukuk Devleti diye bilinen partisi bu yıl başlarında yapılan mahalli seçimlerde gerçekten başarılı sonuçlar almış, bunda da izlenen mezhepler üstü, milli ve bütünlükçü politikaların etkili olduğu söylenmişti. Maliki muhtemelen önümüzdeki seçimlerde de aynı platform ve söylemle yine başarılı olacağını düşünüyor.

Ancak, tabii, bu seçimlerle ilgili olarak bugünden çok fazla bir şey de söylemek de doğru olmaz. Bu bakımdan bekleyeceğiz elbette; ama bu arada seçimlere şöyle veya böyle damgasını vuracak olan yeni ittifakı da bugünden bilmeli ve tanımalıyız elbette.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İran ve müeyyideler

Fikret Ertan 2009.09.03

Milletlerarası camia diye anılan büyük devletler İran'ı nükleer programdan vazgeçirmek için 'müeyyide silah'ını kullanıyorlar. Bunlar bu amaçla BM Güvenlik Konseyi'nden de faydalıyor, buradan çıkardıkları müeyyide kararları ile sonuç almaya çalışıyorlar.

Bu çerçevede halen yürürlükte olan üç BM müeyyide kararı var: 23 Aralık 2006 tarih 1737 No; 24 Mart 2007 1747 No ve 28 Mart 2008 1802 No'lu kararlar bunlar. Bu üç kararda İran'ın nükleer faaliyetleri ile ilgili çeşitli kurumlar, kişiler bankalar hedef alınıyor, bunların faaliyetlerine dönük tedbirler konulmuş bulunuluyor.

Bu kararlara ilaveten bir de Amerika'nın kendi başına aldığı çeşitli müeyyide kararları da var. Esasen Amerika 1979 yılından bu yana İran'a hem ambargo ve hem de bir dizi müeyyide uyguluyor. Üstelik bu resmi kararları bazı gayri resmi temaslarla ve yollarla pekiştirmeye de gayret ediyor. Bu bapta mesela bazı ülkelerin büyük banka ve malî kuruluşlarını İran ile iş yapmamaya ikna etmeye çalışıyor. Bunlarda zaman zaman başarılı da oluyor.

Ne var ki, hem milletlerarası camia ve hem de Amerika'nın bu yöndeki çabaları bugüne kadar istenen sonuçları hâlâ üretememiş ve İran bu müeyyide kararlarına rağmen nükleer programından herhangi bir geri adım da atmamış bulunuyor.

Nitekim, bu yüzden camia İran'a karşı bir süredir yeni bir müeyyide kararı alabilmek için çeşitli temaslar yapıyor, toplantılar düzenliyordu. Bu toplantıların sonuncusu da dün Frankfurt'ta yapılacaktı. Böyle diyoruz çünkü haberleri bu yöndeydi. Esasen ev sahibi ülke Almanya'nın Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Jens Pfoeter, bu konuda sadece toplantının üst düzey yetkililer arasında yapılacağını açıklamakla yetinmiş, nerede, ne zaman yapılacağını açıklamamıştı. Frankfurt'ta yapılacağını ise Fransa Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Eric Chevalier açıklamış, toplantının BM Genel Kurulu toplantıları sırasında yapılacak temas ve görüşmelere hazırlık mahiyetinde olduğunu belirtirken şu cümleyi de sarf etmişti:

"..İran, bugüne kadar nükleer programı konusunda anlamlı görüşmeler yapmayı reddetti de. Bu olmazsa... Bizim mevcut müeyyideleri önemli ölçüde güçlendirmekten başka bir tercihimiz yok. Bu bakımdan İran'ın en kısa zamanda tecrit yerine işbirliğini tercih etmesini umuyoruz."

Sözcünün bu sözlerinden ve diğer bilgilerden anlaşıldığı kadarıyla milletlerarası camia mevcut üç müeyyideyi yeni bir müeyyide ile güçlendirmek ve bu suretle İran üzerindeki baskıyı daha da artırmak istiyor. Ancak bu konuda ilgili ülkelerin arasında tam bir mutabakat olduğu da pek söylenemez; zira Amerika, Almanya, Fransa ve İngiltere yeni bir müeyyideye olumlu bakarken Çin ve Rusya'nın bu konuda halen sessizliklerini korudukları

gözleniyor. Esasen, bu ülkeler BM Güvenlik Konseyi'nde diğer müeyyide kararları çıkarken de pek istekli davranmamışlar, çıkan kararları da sulandırmayı başarmışlardı. Bu bakımdan yeni bir müeyyide kararı çıksa bile bu ne kadar güçlü, ne kadar etkin olur, doğrusu şimdiden söylemesi zor.

Ancak, bir üçüncü müeyyide kararı ihtimalinin İran'ı şimdiden rahatsız ettiği de aşikâr; zira bu ülke, bu karar daha teşekkül safhasına gelmeden milletlerarası camiaya yeni bir görüşme önerisi yapmış, diyaloga açık olduğunu iki gün önce nükleer müzakerecisi Said Celili'nin ağzından açıklamış bulunuyor. Celili bu konuda, 'diyalog için yeni bir paket hazırladıklarını, bu pakette nükleer konuya ilaveten bütün ekonomik, siyasi ve güvenlik konularının bulunduğunu' söylüyor.

Esasen, İran geçen temmuz ayında da benzer bir paket açıklamış; ancak bu pakette milletlerarası camianın üzerinde durduğu ve durmasını istediği uranyum zenginleştirme faaliyetine yer vermemiş, böylece paket hiçbir şeyi çözmemişti. Yeni pakette bu konu var mı, henüz bilinmiyor.

Bu ay dünya gündemini meşgul edecek İran, nükleer programı ve müeyyideler konusunda bugünden bunları söyleyebiliyoruz.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Afganistan'daki sivil kayıplar konusu

Fikret Ertan 2009.09.06

Amerika ve NATO-ISAF'ın Afganistan'da başarılı olmaları her şeyden önce sivil Afganları Taliban'a karşı korumaları, bunlara güvenli bir hayat sağlamalarına bağlı. Ancak bu ülkede sürüp giden savaş şartları, hasmın başvurduğu asimetrik taktikler ve başka sebeplerden dolayı bu, elbette kolay bir iş değil.

Bu yüzden de ister istemez zaman zaman sivil kayıplar olabiliyor, ilgisiz, suçsuz siviller hayatlarını kaybedebiliyorlar.

Ülkenin nispeten sakin Kunduz bölgesinde önceki gün meydana gelen olay bize, sivilleri korumanın, onlara zarar vermemenin ne kadar zor olduğunu bir kere daha göstermiş bulunuyor.

Söz konusu olay, Taliban'ın NATO güçlerine yakıt götüren iki tankeri kaçırmaması, tankerlerin nehir yatağına saplanması ve bu sırada tankerlerden yakıt almaya çalışan civar köylülerinin ve Taliban milislerinin, bir savaş uçağı tarafından vurulması sonucu meydana geliyor. Olayda 90 civarında kişi ölürken, bu sayının yarısını siviller teşkil ediyor. Tankerlerin vurulması kararını veren bölgedeki Alman komutanı, vuran Amerikan uçağı. Olay halen hem NATO ve hem de Afgan hükümeti tarafından soruşturuluyor. Bu bakımdan sebepleri, varsa ihmal, kusur, yanlış karar gibi konularda bir şey söylemek için soruşturmanın sonuçlarını beklemek gerekiyor.

Bu olay, şüphesiz Amerika ve NATO-ISAF güçlerinin sivil kayıplara yol açtıkları ilk olay değil; daha önceleri buna benzer başka olaylar ve kayıplar var. Esasen, Afganistan'da sivil kayıpların giderek artması, son yılların en önemli, en elim gelişmelerinden birisi sayılır. Önceki yıllarda nispeten az olan kayıp sayısı, son iki yıldır sürekli bir tırmanışa geçmiş bulunuyor. Bunu çeşitli raporlardan görüyoruz. Özellikle de BM'nin Afganistan'daki misyonu olan UNAMA'nın ayrıntılı raporlarında durumun vahameti net bir şekilde ortaya konuluyor.

UNAMA'nın geçen temmuz ayında açıkladığı rapora göre, 2009'un ilk altı ayındaki sivil kayıp sayısı 1.013. Bu sayı 2008'in aynı dönemine göre yüzde 24 artışa tekabül ediyor. Rapor, bu kayıpların kaynaklarını da ortaya koyuyor. Buna göre, bu yılın ilk altı ayındaki 1.013 kaybın yüzde 59'u (595 ölüm), raporun ifadesiyle AGEA

(Hükümet karşıtı unsurlar-yani Taliban ve müttefikleri) eylemlerinden kaynaklanmış bulunuyor. Bu eylemler de AGEA tarafından düzenlenen IED denen patlayıcı düzenekler ve intihar bombacılarından meydana geliyor. Geriye kalan kayıpların yüzde 30,5'i (310 ölüm) ise rapordaki ifadeyle PGF (Hükümet yanlısı güçler-yani Amerika-NATO-ISAF ve Afgan güvenlik güçleri) eylemlerinden kaynaklanıyor. Bu eylemlerin büyük bölümü de son Kunduz olayında görüldüğü gibi hava saldırılarından kaynaklanıyor. Mesela, bu yılın ilk altı ayındaki 200 kadar kaybın 40 hava saldırısından dolayı meydana geldiği öne sürülüyor.

Bu durumda, sivil kayıpların yüzde 60'ının Taliban ve müttefiklerinin ayırım gözetmeyen IED patlayıcıları ile intihar bombacılarından; geriye kalan yüzde 30 civarındaki kayıp sayısının ise Amerika-NATO-ISAF hava saldırılarından kaynaklandığı açıkça belli oluyor. Bu gerçek, anlattığım UNAMA raporlarıyla ortada ve aşıkâr; ama yine de önyargılı kişiler ve kalemler Afganistan'daki sivil kayıpların bu önemli yönünü görmezden geliyor, bu konuda Amerika-NATO-ISAF'ı tek yanlı suçlamakta ısrar edip duruyor ve kayıplardaki Taliban rolünü ve sorumluluğunu nedense görmemeyi tercih ediyorlar.

Yeri gelmişken söyleyeyim; benzer durum Irak'taki sivil kayıplar için de az-çok geçerli bulunuyor. Bir gün belki buna da burada temas ederiz. Bugün ise Afganistan'daki sivil kayıpların bizde pek ele alınmayan gerçek yönüne Kunduz olayı dolayısıyla temas etmiş olduk. f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Arctic Sea' muamması...

Fikret Ertan 2009.09.08

Somali korsanları bugünlerde herhalde fazla faal değiller; zira haklarında herhangi bir önemli haber dünya medyasında yer almıyor.

Ne var ki, başka bir korsanlık haberi bir süredir dünya medyasının en azından bir kısmını meşgul ediyor. Önemli Batılı gazeteler ve dergiler bu olayı irdeleyip duruyorlar.

Bu olay Arctic Sea adlı Malta bandıralı bir Rus yük gemisi, yükü ve başına gelenlerle ilgili bir tuhaf olay. Gemi Finlandiya'dan aldığı 2 milyon dolar değerindeki kereste ile 22 Temmuz günü bir Fin limanından, Cezayir'e gitmek üzere yola çıkar. Mürettebatı Rus olan gemi 24 Temmuz günü Baltık Denizi'nde 8 korsan tarafından ele geçirilir ve Manş Denizi'nden Atlantik Okyanusu'na geçerken izleme cihazı ve diğer haberleşme araçları kapatılır. Gemi ortadan kaybolur, sır olur. Günlerce kendisinden haber alınamaz, iletişim kurulamaz. Nihayet, Rus donanması 12 Ağustos günü gemiyi bulma amacıyla bir operasyon başlatır. Denizaltı ve destroyerlerin de yer aldığı operasyon sonucu gemi 17 Ağustos günü Batı Afrika kıyılarındaki Cape Verde Adaları civarında bulunur ve korsanlardan kurtarılır.

Rus makamları kurtarma operasyonundan sonra yaptıkları açıklamalarda, geminin 28 Temmuz günü İsveç açıklarında milletlerarası sularda kaçırıldığını ve aralarında Rus ve Estonyalıların da bulunduğu 8 korsanın tutuklandığını bildirmiş bulunuyorlar. Esasen hem korsanlar hem mürettebat ve soruşturma ekipleri üç İlyuşin kargo uçağı ile Moskova'ya getirilmişler. Serbest kalan mürettebat halen aileleri ve yakınları ile görüştürülmüyorlar. Gemi, kaptanı ve üç mürettebatı ile Cezayir'e doğru halen yol alıyor. Rusya olay ile ilgili sansür uyguluyor.

Olayı dünyaya Sovfracht adlı online bülteninde ilk duyuran gazeteci Mihhail Voitenko ise haberlere göre telefonla aldığı tehdit ve uyarı üzerine birkaç gün önce İstanbul'a kaçmış bulunuyor ve bu konuda 1 Eylül gecesi kimliği belirsiz bir kişinin kendisini telefonla arayarak, "Sen bazı ciddi kişilerin ayaklarına basıyorsun.

Onlar bu davranışından memnun değiller; ama hoş olmayacak şeylerin olmasını da istemiyorlar." diyerek kendisine ülkeyi en kısa zamanda terk etmesini önerdiğini söylüyor. Voitenko, olayın başından bu yana resmî Rus açıklamalarına inanmayan birisi. İmalarına göre, gemi ya gizli bir silah yükü taşıyor veya bundan da tehlikeli ve değerli başka bir kargoyu.

Olaya bir yazıyla yer veren Time dergisi ise eski Estonya Donanma Komutanı ve halen Avrupa Birliği'nin milletlerarası korsanlık konusundaki raportörü olan Amiral Tarmo Kouts'un geminin Ortadoğu'ya Rus silahlarını taşıdığı; ancak bunun İsrail tarafından öğrenildiğine, muhtemelen bunun üzerine kaçırma olayının düzenlendiğine inandığına yer veriyor. "Gemide füzeler olduğu fikri vardı... Bu durum zaten başka bir şekilde açıklanamaz. Yılların tecrübesine sahip bir denizci olarak resmî tezin ya da anlatımın gerçekçi olmadığını söyleyebilirim." diyor yılların amirali.

Başkaları da İsrail gizli servisi Mossad'ın Arctic Sea'ye Kaliningrad Limanı'nda S-300 füze sistemleri yüklendiğini, bunların İran'a götürüleceğini öğrendiğini ve bunu Rus makamlarına bildirdiğini; hatta bizim de bu köşede 23.8.2009 günü yazdığımız S-300'ler ve İsrail Devlet Başkanı Şimon Perez'in beklenmeyen Moskova ziyaretinin de konuyla ilgili olduğunu söylüyorlar.

Bu konuda bir Rus askerî kaynağı da şu yorumu yapıyor: "Arctic Sea konusunda İsrailliler açıkça bir rol oynadılar. Perez, olayı Rusya'nın Arap ülkelerine silah satışlarında bir pazarlık unsuru olarak kullanırken; İsrail, korsanlık olayını başarısız kıldık diyen Rusya'ya bir çıkış sağlamış oldu."

Arctic Sea konusu işte böyle iddialarla izah edilmeye çalışılan bir büyük muamma sayılır. Benim kanaatim de Mossad'ın bu muammada rol oynadığı yönünde. Mossad'ın uzun kolları bu defa Kaliningrad, Baltık Denizi ve ötesine uzanmış ve muhtemelen İran'a gitmekte olan kaçak bir S-300 kargosunu önlemiş bulunuyor.

f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İlk vuruş...

Fikret Ertan 2009.09.10

İran'ın nükleer tesisleri ve diğer hedeflerine karşı yapılacak muhtemel bir Amerikan hava saldırısının Cruise (Seyir) füzelerin atılmasıyla başlayacağına pek şüphe yok; zira Amerika son dönemdeki bütün hava saldırılarını bu füzelerle başlatmış, daha sonra başka vasıtalarla başvurmıştı.

Bu husus, 1991 Körfez Savaşı, 1995 Bosna Savaşı, 1999 Kosova Harekâtı, 1996 ve 2001 Afgan harekâtları ile tarihî olarak bilinen ve yaşanan bir gerçek. Amerika bu savaş ve harekâtlarda deyim yerindeyse 'ilk vuruşu' bu füzelerle yapmıştı.

Bu bakımdan artık Amerikan hava harekâtlarının vazgeçilmez 'ilk vuruşunun' İran'a karşı da yapılacağı bugünden belli sayılır. İsrail de bunu istiyor, Amerika'nın saldırısının bu füzelerle başlaması gerektiğini savunuyor. Nitekim, iki yıl kadar önce zamanın İsrail Başbakanı Ehud Olmert, Alman Focus dergisine yaptığı açıklamada, İran'ın nükleer programının tamamının yok edilmesinin mümkün olmadığını; ancak programı yıllarca geri bırakmanın mümkün olduğunu ve bunun da 1000 kadar Cruise füzesini 10 günlük süre içinde İran hedeflerine atmakla sağlanabileceğini söylemişti.

Esasen, İran da kendisine yönelik muhtemel bir Amerikan hava saldırısının Cruise füzeleriyle başlayacağını iyi biliyor. Bu sebeple de bunlara karşı tedbir almaya, bunları etkisiz kılacak vasıtaları geliştirmeye çoktandır

alışıyor.

Nitekim, geçen hafta yer alan bir haberde bu ülkenin Cruise füzelerine karşı koyabilecek silah sistemlerini geliştirmeyi başardığı bildirilmişti. İran'ın devlet desteğindeki Press Televizyonu'ndaki habere göre, Hava Savunma Komutanı General Ahmet Mikani söz konusu tehdide karşı İran hava kuvvetlerinin gelişmiş radarlara ilaveten onlarca uçaksavar bataryası ve füze sistemi ürettiğini ifade etmiş ve bu çerçevede 'Bugün, silahlı kuvvetlerimiz Cruise füzelerini hem önceden tespit edecek ve hem de bunları imha edebilecek durumdadır.' şeklinde konuşmuş; ancak bu konuda daha ayrıntılı bilgi de vermemişti. Haber böyle. General Mikani'nin daha fazla bilgi vermemesi de gayet normal tabii.

İran esasen kendi Cruise füzelerine de sahip bir lke. Geçmiş yıllarda özellikle deniz hedeflerine karşı kullanılacak zel Cruise füzelerini kendi imkânlarıyla geliştirmiş, hatta hatırladığım kadarıyla bunları Basra Körfezi'nde denemişti de. Ayrıca, bu ülkenin geçmiş yıllarda Ukrayna'dan gizlice uzun menzilli X-55 Cruise füzeleri aldığı da söylenmişti. Bu füzeler yaklaşık 3.000 kilometre menzile, dolayısıyla İsrail'e ulaşabilecek menzile sahip füzeler. Bunlara ek olarak İran'ın İsrail'e ulaşabilecek klasik uzun ve orta menzilli balistik füzelerinin olduğu zaten biliniyor. Bunlar şahap ve geçen mayıs ayında ilk denemesi yapılan Secil-2 füzeleri. Bunların menzilleri de yaklaşık 2.000 kilometre. İki kademeli ve katı yakıtla çalışan bu füzeler 700 kilogramlık savaş başlığı taşıyabiliyorlar.

Amerika'nın Cruise füzeleriyle ilgili durumuna gelince; bu ülkenin elinde binlerce bu tip füzelerden var. 10 yıl kadar önce Cruise envanteri 4.500 civarındaydı. Bugün herhalde bunun birkaç misli olmalı. Amerika, bu füzeleri hem havadan hem denizden atabiliyor. Bugün 140 kadar savaş gemisinden bunları atabilecek 6.300 lanceri hazır bulunuyor.

Amerika'ya ek olarak İsrail'in elinde söz konusu füzelerden var. Bunlar hem havadan hem de denizden atılabiliyorlar. Geçen ay Kızıldeniz'e geçen Dolphin denizaltılarının bunlarla donatılı olduğu haberlerde yer almıştı.

Hem Amerika hem de İsrail tarafından ihtimal dışı olmadığı defalarca açıklanan İran'a karşı yapılacak muhtemel bir hava saldırısında 'ilk vuruş' hakkından bugünden bunları söyleyebiliriz. Umarız, yıllardır devam eden ihtilafta uzlaşma ve diplomatik çözüme ulaşılır da anlattıklarımıza gerek kalmaz. Ancak, saldırı olarsa da Cruiseler yolu açacak. İran da bunu biliyor ve tedbir alıyor kısacası... f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kunduz'da ne oldu?

Fikret Ertan 2009.09.13

"Hedef üzerinde bulunan F15E savaş uçağından yerdeki Alman taktik operasyon merkezindeki ekrana aktarılan video görüntülerinde tankerlerin çevresinde çok sayıda siyah nokta görünüyordu.

Bu noktalar insanlara ait termal grntlerdi; ancak bunlarda bu insanların silahlı olup olmadıklarını teyit edebilecek yeterli ayrıntı yoktu. Bu arada bir Afgan muhbir, operasyon merkezindeki subay ile telefonla görüşüyordu. Olayı NATO yetkililerine anlatan Alman subaylara göre, muhbir, olay mahallinde bulunan herkesin Taliban militanı olduğu konusunda ısrarlıydı.

Alman komutan, büyük lde bu muhbirin değerlendirmesine dayanarak iki tankerin üzerlerine 250 kiloluk uydu güdümlü bombaların atılması emrini verdi. Tankerler karanlık geceyi kilometrelerce uzaklıkta aydınlatan

bir ateş topu halinde infilak ettiler ve yakınlarında bulunan birçok insanı yakarak yok ettiler."

Geçen hafta perşembeyi cumaya bağlayan gece saat 02.30 civarında Afganistan'ın son günlere kadar nispeten sakin olan kuzeyindeki Kunduz'da meydana gelen elim olayın başlangıcını en iyi anlatan yukarıda okuduğunuz paragraf. Bu paragrafta anlatılan olayın başlangıcını hiç kimse tartışmıyor; tartışılan ise muhtemel insan hataları ve bombardıman emrinin talimatlara uygun olarak verilip verilmediği ve olayda kimlerin hayatını kaybettiği noktasında odaklanıyor.

Birinci noktada emri veren Alman Albay Georg Klein'in tek bir muhbirin bilgisine dayanarak hareket etmesinin yanlış olduğuna işaret edilirken video görüntülerindeki net olmayan siyah noktaların da vur emri için yeterli olmadığı, bunlara bakarak bu noktaların Taliban milisi ya da sivil olup olmadıklarının belli olmadığı, bu yüzden burada vahim bir hatanın yapıldığı söyleniyor ve Klein sert bir şekilde eleştiriliyor. Bu eleştiriler elbette haklı ve doğru eleştiriler. Esasen, Klein'in bu kadar belirsiz görüntülere ve tek muhbirin söylediklerine dayanarak 'vur' emrini vermemesi, olay mahallindeki durumu şüphe kalmayacak şekilde netleştirmesi gerekiyordu; ancak muhtemelen acele ve basiretsiz hareket ederek bir faciaya yol açmış bulunuyor.

Klein şüphesiz kararının haklı olduğunu, tankerlerin güvenliklerini tehdit edebileceğini söyleyerek kendisini savunuyor. Alman Savunma Bakanı Franz Josef Jung da onu destekler mahiyette konuşuyor ve Taliban'ın tankerleri ele geçirmesinin Alman askerlerine karşı tehdit teşkil ettiğini söylüyor.

Diğer yandan, Klein'in 'vur' emrinin NATO talimatlarına aykırı olduğu da söyleniyor. Amerikalı General Stanley McChrystal'ın sivilleri korumak, muhtemel kayıpları azaltmak amacıyla iki ay önce yürürlüğe koyduğu son talimatlara göre, NATO güçleri, içinde insan bulunan bina ve tesisleri tek bir bilgi kaynağına dayanarak bombalayamayacakları gibi bombalayacaklarsa da buralarda sivil insanların bulunmamasını mutlaka doğrulatmak zorundalar. Her ne kadar bu talimat açık alanları kapsamıyor olsa da talimatın ruhu ve niyeti olan sivilleri korumak ve bunlara zarar vermeme yönünden son Kunduz olayında da mutlaka uygulanması gerekiyordu elbette.

Elim olayda kimlerin hayatını kaybettiğine gelince; bu konuda da çelişkili bilgiler var. Bugüne kadar ortaya çıkan bilgilerden olayda Taliban milislerinin yanı sıra çok sayıda sivilin de hayatını kaybettiği anlaşıyor.

Olayın bir başka yönü de sivillerin olay mahallinde niye bulunduğu noktasında odaklanıyor. Bu konuda da değişik bilgiler var. Kimine göre, Taliban milisleri çevre köylere gelerek köylülere nehir yatağına saplanan tankerleri kurtarmaya zorlamışlar ve köylüler de olay mahalline kerhen gelmişler; kimine göre de köylüler tankerlerde bulunan benzini almak için olay mahalline akın etmişler. Muhtemelen bunların ikisi de doğru.

Kunduz olayı halen NATO ve Afgan yetkilileri tarafından soruşturuluyor. Bu soruşturmalar bitmeden elbette nihai hüküm verilemez; ancak bugüne kadar ortaya çıkanlardan biz Kunduz'da anlattıklarımızın olduğunu düşünüyor, olayın vahim insan hatalarından meydana geldiğini söylüyoruz. Umarız bu hatalardan ders alınır da benzer olaylar bir daha yaşanmaz... f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yahudi yerleşimleri...

Fikret Ertan 2009.09.15

Önceleri de yazdığımız gibi Filistin-İsrail ihtilafının çözümü ve bağımsız bir Filistin devletinin kurulmasının önünde dört temel problem duruyor: Toprak (alan, sınırlar, coğrafi bütünlük), Filistinli mültecilerin geri dönüşü,

Kudüs'ün statüsü ve işgal altındaki topraklarda bulunan Yahudi yerleşimleri bunlar.

Bunlardan ikincisi ve üçüncüsü taraflar arasındaki müzakerelerin son aşamasına bırakılmış olarak kabul edilebilir. Toprak ve yerleşimler ise ilk elde çözülmesi gereken problemler olarak tezahür ediyor. Esasen toprak ve yerleşimler birbiriyle doğrudan ilişkili problemler. Yerleşimlerde mesafe alınmadan toprak konusunda konuşmak anlamsız oluyor; zira yerleşimler toprak konusunun özünde duruyor.

Bu bakımdan yerleşimler konusunun ilk elde ele alınması gerekiyor. Obama yönetimi de böyle düşünüyor ve müzakerelerin devamı için İsrail'den asgari şart olan bunların inşasının dondurulmasını talep etmiş bulunuyor. Daha geçenlerde 455 yerleşim birimine izin veren İsrail ise bu konuda ayak diriyor, 'yenilerini yapmayı dondurabilirim; ama tabii gelişmeye tabi olanları da yapmaya devam ederim' diyor. Netanyahu'nun yaklaşımı böyle.

İşte bu yerleşim birimleri konusu bugünlerde İsrail'i masaya oturtmakta kararlı olan ve bölgede bulunan Obama'nın Ortadoğu temsilcisi George Mitchell'in ana gündem maddesini teşkil ediyor. Bu bakımdan bugün biz de bu önemli konuyu hatırlatmayı seçtik. Yahudi yerleşim birimleri 1967 Arap-İsrail Savaşı'nın doğurduğu bir gerçek. Bu konuda bugünkü durum ise şöyle:

İşgal altındaki Batı Şeria'daki (5,640 kilometrekare) mevcut yerleşimlerin sayısı 121 adet. İşgal altındaki Doğu Kudüs'teki mevcut yerleşim birimlerinin sayısı 12.

Batı Şeria ve Gazze Şeridi'nde yaşayan yerleşimci nüfusun toplamı:

1972 yılında: 1.500; 1983 yılında 29.090; 1992 yılında 109.784; ve 2001 yılında 213.672 ve bugün 285.800. Doğu Kudüs'te yaşayan yerleşimci nüfusun toplamı: 1972 yılında 6.900; 1992 yılında 141.000; 2000 yılında 170.400 ve bugün 193.700. İkisinin toplamı da 479.500 yerleşimci. Son rakamlar İsrail Devlet İstatistik Kurumu verilerinde de yer alıyor. Kurumun verilerine göre, hem Kudüs ve hem de Batı Şeria'daki yerleşimci nüfus İsrail'in genel nüfus artışının (1,5) üstünde, yüzde 4,5 civarında, artmış bulunuyor. Bu da bize yerleşimci nüfusun istikrarlı bir artış içinde olduğunu açıkça gösteriyor.

Bugün, müzakere konusu Batı Şeria ve Kudüs'teki yerleşimci nüfus; ama bu arada mesela hiç konuşulmayan 33 birimde yaşayan Golan Tepeleri'ndeki yerleşimci nüfus da var. Bunlar da yaklaşık 20 bin civarında. Bunu da unutmamak lazım elbette. Ayrıca, İsrail'in 2005 yılında Gazze'den çekilirken buradaki Yahudi yerleşimcileri de tasfiye ettiğini, burada hiç yerleşim birimi kalmadığını da belirtelim.

İnşa edilmiş ya da kurulmuş yerleşim alanları Batı Şeria'nın 5,640 kilometrekarelik yüzölçümünün yüzde 1,4'ünün üzerinde bulunuyor ancak bu yerleşimlerin tespit edilen sınırları Batı Şeria yüzölçümünün hemen hemen yüzde 10'una tekabül ediyor. Bu keyfi arazi ya da toprak kapatmalara ilaveten İsrail'in hemen hemen bütün yerleşimleri ve askeri tesislerinin etrafında 70 ile 500 metrelik girilmesi yasak bölgeler de ilan ettiği ve bunları uyguladığı da biliniyor.

Bu durumda, İsrail'in ordusu yerleşim birimleri, bunların eklentileri, sınırları, yollarıyla birlikte Batı Şeria'nın neredeyse yüzde 50'sini fiilen kontrol ettiği söylenebilir. Ayrıca, Batı Şeria'daki birçok yerleşim biriminin bölgenin ana su kaynaklarını kontrol edecek şekilde kurulduğuna da unutmadan işaret edelim.

İsrail-Filistin ihtilafının çözülmesi ve barışın ve Filistin devletinin tesisi bakımından en başta ele alınması gereken yerleşimler konusunun bugünkü durumu işte böyle. Geçmiş Amerikan yönetimlerinin de üzerinde durduğu ama yeterli özen ve baskıdan kaçındığı yerleşimler konusunda ısrarlı ve kararlı görünen Obama yönetimi bakalım nereye kadar gidebilecek, İsrail'e nereye kadar 'dur' diyebilecek? Göreceğiz...

f.ertan@zaman.com.tr

Kobra tatbikatı...

Fikret Ertan 2009.09.17

Bölgemizde medyaya pek yansımayan çok önemli ve ilginç bir askerî tatbikatın son hazırlıkları yapılıyor. Kod adı 'Juniper Cobra' (bir tür kobra yılanı) olan bu tatbikat Amerika ve İsrail silahlı kuvvetlerine ait çoğunluğu hava unsurlarından meydana gelen birlikler tarafından önümüzdeki ayın ortalarına doğru icra edilecek.

Bir hafta kadar sürmesi beklenen tatbikatın iki ülke arasında bugüne kadar icra edilmiş ortak tatbikatların en büyüğü olacağı bugünden söyleniyor.

Tatbikat esasta Amerikan ve İsrail silahlı kuvvetlerinin balistik füzelere karşı görev yapan bazı birim ve birliklerinin bu füzelere karşı ne kadar hazırlıklı olduklarını sınamaya matuf çok kapsamlı ve yüksek teknolojinin bütün imkânlarının kullanıldığı gerçekten çok önemli bir tatbikat. İlki 2005 (ki o zaman sadece biz yazmıştık), ikincisi de 2007 yılında icra edilen Kobra Tatbikatı, Avrupa'daki Amerikan Komutanlığı'nın (EUCOM) sorumluluğunda, EUCOM birlikleri ile Amerikan Füze Savunma Ajansı (MDA) ve İsrail birliklerinin işbirliği ile icra edilecek.

Söz konusu tatbikatın somut operasyonel yönlerine gelince; tatbikat her şeyden önce İsrail'e Avrupa'daki Amerikan üslerinden getirilip sahada konuşlandırılacak Patriot-3 füzesarar bataryaları ile THAAD sistemlerinin İsrail'in halen faal olan Arrow-2 (OK) füzesarar sisteminin karşılıklı koordinasyonunu bir kere daha deneme amacıyla yapılıyor. Bilindiği gibi, İsrail'in Amerika ile ortaklaşa geliştirip geçmiş yıllarda operasyonel olarak faal hale getirdiği Arrow-2 sistemi yüksek irtifalardaki balistik füzeleri tespit edip imha kabiliyetine sahipken Amerikan Patriot bataryaları ise alçak irtifadaki balistik füzeleri saf dışı edebiliyor. Patriotlar hatırlanacağı gibi son Irak Savaşı'nda da kullanılmış, bazı Irak Scud füzelerini saf dışı bırakırlarken birtakım hatalar sonucu dost hedefleri de vurmuşlardı. Birçok başka hususun yanı sıra sanırım herhalde Patriot'ların işte en çok bu hata payları da anlattığım tatbikatta masaya yatırılacak.

Patriotlar ve Arrow-2 sistemine ek olarak ayrıca Amerikan donanmasının çok özel Aegis sınıfı destroyerleri de tatbikatta yer alacaklar. Balistik füzeleri atmosfer dışında imha kabiliyetine sahip bu füzesarar destroyerlerden USS Higgins halen İsrail suları açıklarında seyrediyor ve diğer gemilerin gelmesini bekliyor.

Bu tatbikatın başka bir önemli yönü de Bush yönetimi tarafından geçen ekim ayında İsrail'e sevk edilen ve İsrail'in Negev Çölü'nde konuşlandırılan X-Band tipi özel radarın ve ilgili unsurlarının genel Amerikan-İsrail füzesarar sistemiyle koordinasyonunun ve bu radarın performansının denenmesi olacak. Bu radar çok önemli; zira yüksek enerji ışınlarıyla çalışması sayesinde 4.700 kilometre öteden havada bir futbol topu büyüklüğündeki bir nesneyi bile tespit edebiliyor.

Bu radarın bir başka önemli özelliği de muhtemel İran balistik füzelerine karşı İsrail'e çok kıymetli ve dakikalarla ölçülen zaman kazandırması elbette. Bu radarlarla İsrail'in İran'ın Şahap füzelerine karşı tedbir alma süresi 11 dakikadan 5-6 dakikaya kadar düşebiliyor.

Kobra Tatbikatı'nın muhatabına gelince; bu ülke İran elbette. Zaten ilk tatbikatın senaryosunda muhatap Farsça konuşan ve balistik füzeleriyle İsrail'e saldıran bir ülkeydi. Bu bakımdan İran bu tatbikatı iyi izlemeli, kendisine göre sonuçlar çıkarmalı. Diğer yandan Amerika'dan Patriot-3 (Pak-3) füze ve sistemlerinden satın almayı düşünen Türkiye de şüphesiz bu tatbikatı izlemeli ve o da bu tatbikattan sonuçlar çıkarmalı, değerlendirmeler yapmalı.

Çok yakınımızdaki bölgede bir süre sonra başlayacak ve yaklaşık bir hafta sürecektir tatbikat, balistik füze konularının bizim de gündemimizde olduğu şu günlerde işte bu kadar önemli... Biz de bunu bugünden yazarak haber veriyoruz... f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Denizden savunma dönemi

Fikret Ertan 2009.09.20

Amerika'nın balistik füzelere karşı koyma, bunları saf dışı etme çabaları Soğuk Savaş dönemine kadar gidiyor. O zamanlar amaç, Sovyet kıtalararası füzelerini Amerikan hedeflerine ulaşmadan önce imha etmektir.

1980'lerde Başkan Ronald Reagan döneminde ortaya atılan ve üzerinde çok çalışılan Yıldız Savaşları Projesi, bu çabaların zirvesiydi. Bu proje, temelde uzay esaslı projeydi. Çok para ve çaba harcanılan bu proje, daha sonra hayata geçirilmesi mümkün olmadığı gerekçesiyle rafa kaldırıldı.

Soğuk Savaş'tan sonra Amerika, hava esaslı füzesavar sisteminin bazı unsurlarını muhafaza etmekle birlikte bu dönemde daha çok kara ağırlıklı sistemler üzerinde durmaya başladı. Bush döneminin kısaca GMD (ground-based midcourse defense) denen ve Avrupa'da hayata geçirmeyi planladığı sistem, bu tür bir sistemdi. Çek Cumhuriyeti'nde kurulacak gelişmiş X-Band radar ve Polonya'da eski bir hava üssünde konuşlandırılacak interceptor denen balistik füzeleri havada imha edecek çok hızlı füzelerle Bush yönetimi, İran'ın muhtemel uzun ve orta menzilli füzelerini hedeflerine ulaşmadan önce saf dışı etmeyi planlıyordu. Bu planları da yürürlüğe koymak için söz konusu iki ülke ile geçen yıl anlaşmalar da imzalamıştı. Amerika'nın Avrupa'ya dönük füzesavar sisteminin son günlere kadar bu yolda ilerlediği varsayılıyordu.

Bu sistem ilan edildiği günden bu yana Rusya'nın çok sert muhalefeti ve tepkisi ile karşılaşmıştı. Rusya, bu konuda zaman zaman tehditler savuruyor, sistemin hayata geçmemesi için elinden geleni yapıyor ve bu yüzden Amerika-Rusya ilişkileri bir türlü düzelmiyordu.

Durum hem anlattığımız askerî-siyasî hem de Rusya ile ilişkiler bakımından bu noktadayken bu hafta aniden beklenmedik bir şekilde değişmiş bulunuyor; zira Başkan Obama, selefinin Çek Cumhuriyeti ve Polonya esaslı GMD sistemini rafa kaldırarak tek hamlede yeni bir durum ortaya çıkarmış bulunuyor.

Obama yönetimi yetkilileri ve Savunma Bakanı Robert Gates'in açıklamalarına göre, bu durum değişikliğinin ana motoru ya da esas saiki askerî-teknolojik alanda son yıllarda meydana gelen gelişmeler. Bunlar artık Avrupa bakımından tamamen iptal edilmemiş olsa da kara esaslı sistemin yerini deniz esaslı sisteme bırakması gerektiğini ifade ediyorlar ve yönetimin bundan böyle deniz esaslı sisteme ağırlık tanıyacağını açıklamış bulunuyorlar.

Deniz esaslı sistem de temelde balistik füzelerin imhası hedef alınarak geliştirilmiş Aegis denen sistemle gerçekleştirilecek. Bu sistemin özü de Aegis sınıfı destroyer ve kruvazörlere kurulan SM-3 (Standart Missile-3) tipi füzelere dayanıyor. Bildiğimiz kadarıyla bugün Amerikan donanması 18 adet Aegis tipi çeşitli türde savaş gemilerine sahip durumda. Bunların büyük bölümü de Pasifik Okyanusu'nda halen devriye görevi yapıyor ve muhtemel Kuzey Kore füzelerine karşı bekliyor. Diğer yandan Pentagon, başka tip savaş gemilerinin de SM-3 füze sistemleriyle donatılması için harekete de geçmiş bulunuyor. Haberlere göre, bu gemiler işlemler tamamlandığında Atlantik Okyanusu'na kaydırılacaklar. Savunma Bakanı Robert Gates'e göre, bu gemiler 2011 yılından itibaren kuzey ve güney Avrupa'da devriye görevine başlayabilirler.

Esasen Aegis tipi savaş gemileri bugünlerde Akdeniz'e doğru yol alıyorlar. Bunlardan USS Higgins, halen İsrail sularına yakın bir noktada bulunuyor. Sebep de daha önce yazdığımız gibi önümüzdeki ay Amerika ve İsrail'in gerçekleştireceği önemli bir füzesavar tatbikatı.

Bu haftanın sürpriz gelişmesi olan GMD sisteminin rafa kaldırılması ile ilgili son

NOT: Sevgili okurlarımın, dostlarımın ve bana çeşitli şekillerde mesaj gönderenlerin hepsinin Ramazan Bayramı'nı içten tebrik eder, selamlarımı sunarım.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Pakistan, atom bombasına nasıl sahip oldu?

Fikret Ertan 2009.09.22

Bugün bu köşede Pakistan'ın atom bombasının mimarı Abdülkadir Han'ın geçen ayın sonunda bir Pakistan televizyonuna verdiği röportajın bir kısmına yer veriyorum.

Röportaj birçok yönü hâlâ muamma olan Pakistan'ın atom bombasına nasıl ve kimler sayesinde sahip olduğunu ortaya koyuyor. Bu konuyu çoktandır izleyen birisi olarak ben bu röportajdan yeni şeyler öğrendim. Umarım siz de öğrenirsiniz. Ayrıca, ilgililer de bu yazıdaki bilgilerden gereken sonuçları da çıkarırlar. Röportaj şöyle:

"... O güne kadar hiç kimse beni aramadı. Hindistan'ın 1974 yılındaki nükleer denemesinden sonra Butto ile konuşmak ve ona atom bombası yapma yeteneğine sahip olduğumu anlatmak zorunda olduğumu düşündüm. İlgili teknoloji hakkında bilgiye sahiptim ve bunun nasıl çalıştığını biliyordum. O zaman Pakistan'ın bununla ilgili teknolojik altyapısı mevcut değildi. Butto benden bu işe başlamamı istedi.

-Bombayı yapmak kimin fikriydi? Butto'nun...

- Para nereden geldi?

"Program pahalı bir program değildi. Yıllık bütçemiz 20-25 milyon dolar arasındaydı. Buna, arazi satın alma, Kauta'daki santrifüj bina ve tesislerini yapma, bilim adamlarını bu işe başlatma, maaşa bağlama ve dışarıdan malzeme temin etme dahildi. Esasen, 25 yıldan fazla bir zamanda program için harcanan para yarım milyar dolardan daha azdı.

-Santrifüjleri ne zaman geliştirdiniz? 6 Nisan 1976'da. O zaman ilk defa uranyumu zenginleştirmeyi başarmıştık.

-Zenginleştirdiğin uranyum nükleer bomba yapacak kalitede miydi? Hayır. Düşük yüzdeli bir zenginleştirmeydi. Ancak uranyumu daha fazla zenginleştirebileceğimizi anlamak bakımından yeterliydi.

-Nükleer silahlar için gereken zenginleştirilmiş uranyuma sahip olduğunuza ne zaman inanmaya başladınız? 1983 yılı başlarında yüzde 90 oranına ulaştık.

-Peki atom bombası ne zaman hazırıldı? 1984 yılı Aralık ayında. O zaman Devlet Başkanı Ziya ül Hak'a mektup yazarak bombanın hazır olduğunu ve bir hafta önceden haber verilmesi halinde deneme yapabileceğimizi bildirdim.

-O zaman niçin denemeyi yapmadınız, bombayı patlatmadınız?

Afganistan'da Sovyetler'e karşı yapılan savaşta Amerika'nın müttefikiydik. Ziya ve arkadaşlarından denemeyi onaylamalarını istedik. Ama onlar bunun kötü sonuçları olacağını söylediler. Çünkü, Amerika Afganistan'daki savaşı desteklememiz karşılığında nükleer programımıza göz yummuştu. Böylece o zaman programımıza devam etmek için bir fırsat doğmuştu. Ziya ve çevresi denemelerin daha sonraki bir zamanda yapılabileceğini söylediler. Ve böyle de oldu. Hindistan'ın nükleer denemelerine karşılık olarak sadece 1998'de deneme yaptık.

-Nükleer program ile ilgili tedarik ağını nasıl kurdunuz?

-Avrupa'da 15 yıl yaşadığım için oradaki nükleer sanayi ve nükleer tedarikçileri biliyordum. Hepsinin adresi bende vardı zaten. Pakistan'a geri döndükten sonra onlardan donanım satın almaya başladım. Daha sonra, aynı donanımları Kuveyt, Bahreyn, Abu Dabi, Birleşik Arap Emirlikleri ve Singapur gibi ülkeler kanalıyla satın almaya başladık. Batı bu konuda bizimle baş edemiyordu, bizi yakalayamıyordu. Biz her zaman onlardan bir adım öndeydik.

-Bombayı atacak sistemleri (yani füzeleri) ne zaman yapmaya başladınız?

-Bunları daha bomba hazır olmadan 1981 yılında planlamıştık. Ama General Ziya, Afgan savaşı yüzünden bize bunları yapmaya izin vermedi. Bunları, ilk defa Benazir Butto'nun ilk hükümeti sırasında, 1988 yılında yaptık.

-Füze teknolojisini nereden aldınız?

-Çin'den ve daha sonra Kuzey Kore'den.

- İran hakkında neler söyleyeceksiniz?

İran nükleer teknoloji ile ilgileniyordu. Önemli bir İslam ülkesi olması dolayısıyla biz bu ülkenin nükleer teknolojiye sahip olmasını istiyorduk. Batılı ülkeler bize bu konuda baskı yaptılar. Bu tabii haksızdı. İran şayet nükleer teknolojiye sahip olursa biz o zaman milletlerarası baskılara karşı koyacak güçlü bir bölgesel bloka kavuşuruz. İran'ın nükleer yeteneği İsrail'in gücünü tesirsiz kılacaktır. Biz İran'a tedarikçilerle temas kurmasını, donanımları onlardan almasını söyledik.

-Bunlar sizin tedarikçiler miydi? Evet. İranlı temsilciler onlarla Dubai'de buluştular. f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Unutulan Gazze...

Fikret Ertan 2009.09.24

İsrail'in 27 Aralık 2008 günü başlayıp 18 Ocak 2009 günü sona eren Dökme Demir denen Gazze saldırısının üzerinden yaklaşık 8 ay geçti.

Gazze'yi adeta bir felaket bölgesine çeviren saldırı ve sonuçları ilk bir-iki ay dünya gündeminde yer aldı, medyada birçok yönden ele alındı; ancak zamanla Gazze hatırlanmaz oldu; daha doğrusu unutuldu; basın da ilgisini kaybetti.

Bugün 8 ay sonra ne yerli, ne de yabancı basında Gazze ele alınıyor, hatırlanıyor; sadece İsrail'in bölgeye, bölgedeki tünellere zaman zaman yaptığı hava saldırıları kısa haber olabiliyor, o kadar...

İlgileri hâlâ devam edenler de birtakım milletlerarası kuruluşlar. Bunların bazıları gönüllü, bazıları da resmi kuruluşlar. Milletlerarası Kızılhaç Örgütü bunlardan birisi mesela. Bu örgüt en son haziran ayında açıkladığı

kapsamlı ve fotoğraflı raporla Gazze'nin hâlâ devam eden işler acısı durumunu bütün çıplaklığıyla ortaya koymuştu.

Raporun başlığı şöyleydi: 'Gazze: 1,5 milyon insan umutsuzluk tuzağında kıvranıyor.' Alt başlıkları da şu cümlelerle özetleniyordu: Kamu sağlığı tehlikede, sağlık hizmetlerine ulaşma yetersiz, imar ve inşaya izin yok, boğulmakta olan bir ekonomi, tehlikeli alanda çiftçilik. Bu başlıklar ayrıntıya girmeden Gazze'deki durumu anlatıyorlar elbette.

Kızılhaç Örgütü'nün Gazze'yi sürekli izleme faaliyeti çeşitli BM kuruluşları tarafından da tamamlanıyor. Bu çerçevede en son Yahudi asıllı Güney Afrikalı hâkim Richard Goldstone'un başkanlığındaki bir soruşturma komisyonunun Gazze'de işlenen savaş suçları ile ilgili raporu zikredilebilir.

Bende de mevcut 575 sayfalık bu rapor son tahlilde İsrail ordusunun Gazze saldırısı sırasında bazı savaş suçları işlediğini tespit etmiş bulunurken Gazze'deki Filistinli grupların da savaş suçları işlediklerine dair deliller elde edildiğine işaret ediyor. Bir süre önce açıklanan bu rapor bugünlerde resmen BM İnsan Hakları Konseyi'ne sunulacak ve gereğinin yapılması istenecek. Bu komisyonla işbirliği yapmayan İsrail raporu reddediyor. Diğer yandan, hâkim Goldstone, bu konuda konuşmaya devam ediyor ve ihlallere karışan İsrail ordusu mensuplarının hesap vermeleri ve mahkemeye çıkarılmaları gerektiğini söylüyor.

Bu rapora ilaveten bir de geçen hafta açıklanan başka bir önemli BM raporu var. BM Çevre Programı (UNEP) tarafından sahada aylarca süren çalışma ve incelemelerden sonra hazırlanan ayrıntılı ve kapsamlı bu raporda çevre ile ilgili çok vahim tespitler bulunuyor. Mesela, saldırı sonrası ortaya çıkan bina ve altyapı molozlarının toplam miktarının 600.000 ton civarında olduğu, bunların büyük bölümünün ortalıkta durmaya devam ettiği, molozlarda bulunan asbest gibi zehirli maddelerin çevre ve insan sağlığını tehdit ettiği öne sürülüyor.

Bir başka tespit de özellikle tankların hareketleri sonucu tarım arazilerinin büyük zarar gördüğü, verimli üst toprakların özelliklerini kaybettiği yönünde. Rapor, bu çerçevede ekilebilir tarım topraklarının yüzde 17'sinin zarar gördüğünü söylüyor. Zaten kıt olan yeraltı su kaynakları bakımından da Gazze son saldırıyla birlikte yeniden kazanılması çok zor bir durumun içine itilmiş bulunuyor. Rapor, Gazze'deki yeraltı su kaynakları her ne kadar saldırı öncesinde de aşırı kullanım yüzünden problemlerle karşı karşıya olduğunu belirtse de saldırının durumu daha da kötüleştirdiğinin altını çiziyor. Buna göre, bu su kaynaklarının eski hallerine döndürülebilmesi için en az bir milyar dolarlık harcama ve 20 yılın geçmesi gerekiyor. Raporda çevre bakımında başka önemli ve vahim tespitler de elbette var. Bunları ilgililer www.unep.org sitesinden pdf dosyası olarak indirip okuyabilirler.

Ben bugün unutulmuş Gazze hakkında bunları kısaca yazmayı uygun gördüm. Esasen ana niyetim, bugünlerde Türk heyetinin de katıldığı BM Genel Kurulu'nda Gazze'nin acı halinin gündeme getirilmesine katkı yapmaktır. Umarız bu yazı buna hizmet eder. f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İkinci tesis

Fikret Ertan 2009.09.27

İran'ın nükleer programının gizli yönü ile ilgili ilk bilgi 2002 yılında ortaya çıkmıştı. Yurtdışında faaliyet gösteren İran Milli Direniş Konseyi'nin Sözcüsü Ali Rıza Caferzade 14 Ağustos 2002 günü yaptığı açıklamada İran'ın Natanz'da gizli bir nükleer tesise sahip olduğunu, bunu çalıştırdığını, Arak'ta da döteryum oksit denen ağır su tesisinin bulunduğunu dünya kamuoyuna ifşa etmişti.

Bu ifşaat zamanla doğrulanmış, İran'ın Natanz'da uranyum zenginleştirme faaliyetinde gerçekten çok önemli aşamalar kaydettiği bizzat Milletlerarası Atom Enerjisi Kurumu (IAEA) tarafından yerinde tespit edilmiş ve İran da bunları doğrulamıştı.

Natanz tesisi halen IAEA'nın denetiminde çalışmalarını sürdürüyor. Denetimi ise IAEA tarafından tesise yerleştirilen kameralar ve zaman zaman gönderilen müfettişlerce yapılmaya çalışılıyor. Bu bakımdan dünya İran'ın Natanz'daki uranyum zenginleştirme faaliyetinden 7 yıldır haberdar bulunuyor.

Ne var ki, bu hafta ortaya çıkan yeni bilgilerden İran'ın daha önce açıklamadığı bir başka uranyum zenginleştirme tesisine de çoktandır sahip olduğu anlaşılmış bulunuluyor. Kum'a 30 kilometre uzaklıkta dağlar arasında bir Devrim Muhafızları üssünde bulunan bu tesisin varlığı da üç gün önce Başkan Obama tarafından açıklandı. İran da zaten geçen pazartesi günü IAEA'ya sunduğu mektupta tesisin varlığını resmen kabul etmiş, tesisin pilot bir tesis olduğunu, yüzde 5 civarında uranyum zenginleştirmesi yapacağını, ek bilgilerin IAEA'ya uygun zamanda verileceğini de belirtmiş bulunuyor. Bu bakımdan söz konusu tesisin varlığı artık bir gerçek.

Tesisin varlığının açıklanması konusu ise henüz teyit edilmeyen birçok belirsiz, tam kesinlik taşımayan bilgilerle karışık bir durumda bulunuyor. Amerikan basını, Obama'nın tesisin varlığından aylarca önce haberdar edildiğini; ancak haber ve bilgilerin tam kesinlik kazanması için beklenildiğini; İran'ın Batılı istihbarat servislerinin tesisin varlığından haberdar olduklarını öğrenmesi üzerine ön kazanmak için IAEA'ya mektupla tesisi bildirmek zorunda kaldığını söylüyor. İran tesisle ilgili olarak ayrıca, 'benim yaptığım kanuni bir iş; ben kimseye yaptığım işi bildirmek zorunda da değilim.' diyor

Diğer yandan, bu gelişmeler acaba gerçeği ne kadar yansıtıyor, bilmiyoruz; ancak bütün bunlardan Amerika'nın önderliğindeki Batı kampının istihbarat teşkilatları ile İran istihbaratı arasında yıllardır var olan bir gizli mücadelenin bütün şiddeti ile devam ettiği anlaşıyor. Ortaya çıkanlardan, bugünkü durum itibarıyla Batılı istihbarat teşkilatlarının bir başarısının söz konusu olduğu sonucu çıkıyor; çünkü İran sakladığı bu tesisin varlığını resmen kabul etmiş bulunuyor.

Bugün İran'ın ikinci uranyum zenginleştirme tesisinin ortaya çıkması ile ilgili son durum böyle. Batı kampı İran'ın suçüstü yakalandığını söylüyor ve bununla İran'a karşı sert tedbirlerin altyapısını hazırlamaya, bunu kullanarak Rusya ve Çin'in desteğini sağlamaya çalışıyor, yeni müeyyidelerin peşinde koşuyor. İsrail ise durumdan son derece memnun olarak 'İran'ın gizli nükleer çabaları ile ilgili olarak yıllardır söylediklerim doğru çıkıyor' diyor ve önümüzdeki hafta Batılı kamp ile İran arasında yapılacak müzakerelerin nihai müzakereler olması gerektiğini açıkça dile getiriyor.

İran ise bilinen tavrında ısrar ediyor ve sivil nükleer programından asla taviz vermeyeceğini tekrarlıyor. Bu durumda bundan sonra ne olacak, söylemesi çok zor. Herhalde ilk olarak IAEA müfettişlerinin ikinci tesise gidip, burası ile ilgili bilgileri yerinde tahkik edip, kapsamlı bir rapor sunması gerekiyor. Şüphesiz bu rapor bundan sonraki gelişmelerin hem yön hem de mahiyetini belirleyecek en önemli unsur olacak. Bu ne zaman olur, henüz tam bilinmiyor.

İkinci tesisin ortaya çıkması İran'la ilgili gelişmelere yeni bir yön, yeni bir mahiyet kazandırmış bulunuyor kısacası... f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Füzeler ve füzesavarlar

İran'ın Devrim Muhafızları Komutanlığı bugünlerde çok önemli ve kapsamlı bir füze tatbikatı yapıyor.

İran kuvvetleri geçen pazar başlayan bu tatbikatın ilk gününde Fatih ve Tondar adlı iki yerden yere atılan kısa menzilli füze denemesini yapmıştı. Dün de aynı tatbikatın devamı olarak Şahap-3 ve Siccil adlı orta menzilli füzeleri başarıyla denediğini açıklamıştı. İran bunlardan Şahap-3 ve Siccil'i daha önce de denemişti esasen. Şahap-3 yaklaşık 2000 km, Siccil de ona yakın menzile sahip etkili füzeler. Siccil'in önemi daha çok iki kademeli ve katı yakıtla çalışmasından kaynaklanıyor.

Kısa menzilli füzeleri bir kenara koyarsak Şahap-3 ve Siccil'lerin muhtemel bir Amerikan ya da İsrail (ya da ortak) hava saldırısını şimdiden caydırmak, bu iki ülkeye şimdiden gözdağı vermek için denendikleri aşıkâr. İran'ın bu füzelerle bu iki ülkeye 'bana saldırırsan ben de sana ummadığın zararları veririm. Ayağını denk al' mesajı verdiği söylenebilir.

Buna karşılık Amerika ve İsrail'in İran'ın füzelerine karşı çoktandır tedbir almaya çalıştıkları, bu konuda projeler ürettikleri ve halen çalışır durumda olan füzesavar sistemlerini hem güçlendirdikleri ve hem de bunları denemeye tabi tutmaya devam ettikleri de biliniyor.

Bu çerçevede, bu köşede geçenlerde yazdığımız gibi Amerika ve İsrail ortak bir füzesavar tatbikatı ile İran'ın füzelerine karşı ne kadar etkili ve hazır olabileceklerini yakında sınamaya hazırlanıyorlar.

Kod adı Juniper Cobra, benim de Kobra Tatbikatı olarak andığım olan tatbikat esasta Amerikan ve İsrail silahlı kuvvetlerinin balistik füzelere karşı görev yapan bazı birim ve birliklerinin bu füzelere karşı geliştirdikleri son tedbirlerini sınamaya matuf çok kapsamlı ve yüksek teknolojinin bütün imkânlarının kullanıldığı gerçekten çok önemli bir tatbikat olacak. İlki 2005, ikincisi de 2007 yılında icra edilen Kobra Tatbikatı, Avrupa'daki Amerikan Komutanlığı'nın (EUCOM) sorumluluğunda, EUCOM birlikleri ile Amerikan Füze Savunma Ajansı (MDA) ve İsrail birliklerinin işbirliği ile önümüzdeki ayın ortalarına doğru icra edilecek.

Söz konusu tatbikatın somut operasyonel yönlerine gelince; tatbikat her şeyden önce İsrail'e Avrupa'daki Amerikan üslerinden getirilip sahada konuşlandırılacak Patriot-3 füzesavar bataryaları ile THAAD sistemlerinin İsrail'in halen faal olan Arrow-2(OK) füzesavar sisteminin karşılıklı koordinasyonunu bir kere daha deneme amacıyla yapıyor. Bilindiği gibi, İsrail'in Amerika ile ortaklaşa geliştirip geçmiş yıllarda operasyonel olarak faal hale getirdiği Arrow-2 sistemi yüksek irtifalardaki balistik füzeleri tespit edip imha edebiliyor.

Patriotlar ve Arrow-2 sistemine ek olarak ayrıca Amerikan donanmasının çok özel Aegis sınıfı destroyerleri de tatbikatta yer alacaklar. Balistik füzeleri atmosfer dışında imha kabiliyetine sahip bu füzesavar destroyerlerden USS Higgins halen İsrail suları açıklarında seyrediyor.

Bu tatbikatın başka bir önemli yönü de geçen ekim ayında İsrail'e sevk edilen ve İsrail'in Negev Çölü'nde konuşlandırılan X-Band tipi özel radarın ve ilgili unsurlarının genel Amerikan-İsrail füzesavar sistemiyle koordinasyonunun ve bu radarın performansının denenmesi olacak. Bu radar çok önemli; zira yüksek enerji ışınlarıyla çalışması sayesinde 4700 kilometre öteden havada bir futbol topu büyüklüğündeki bir nesneyi bile tespit edebiliyor.

Bu radarın bir başka önemli özelliği de muhtemel İran balistik füzelerine karşı İsrail'e çok kıymetli ve dakikalarla ölçülen zaman kazandırması elbette. Bu radarlarla İsrail'in İran'ın Şahap füzelerine karşı tedbir alma süresi 11 dakikadan 5-6 dakikaya kadar düşebiliyor. İran-Amerika, İran-İsrail ya da İran-Amerika-İsrail arasında patlak verebilecek bir savaşın en kritik noktasını teşkil edeceği ve galip ile mağlubu belirleyeceği kesin olan muhtemel füze-füzesavar karşılaşmasında son durum anlattığım gibi. Bundan isteyen istediği sonucu çıkartabilir elbette...

Gebele konusu...

Fikret Ertan 2009.10.01

Amerika bu ay füzesavar sisteminin Avrupa ayağını iptal etmiş, bunun yerine deniz ağırlıklı bir sisteme geçmeye karar vermiş bulunuyor. Esasen deniz ağırlıklı sistem belli bir seviyede de zaten mevcut. Yeni kararlar bu sistem daha çok genişletilecek, daha çok güçlendirilecek. Sistemin temeli de Aegis denen özel destroyer ve X-band radarlara dayanacak.

Ne var ki, bu sisteme geçiş Amerika'nın kara esaslı sistemden tamamen vazgeçtiği anlamına da elbette gelmiyor; zira Amerika bir yandan da bu konuda planlamalarına devam ediyor. Nitekim, bu çerçevede Genelkurmay İkinci Başkanı Orgeneral James Cartwright, geçenlerde yeni sistemin Kafkaslar'a yakın bölgede kurulmasının söz konusu olduğu yolunda bir cümle sarf etmiş, bu da bölge ülkeleri ile ilgili spekülasyonlara yol açmıştı. Bunların arasında da Türkiye ve Gürcistan'ın isimleri de geçmişti.

Bu spekülasyonlar halen devam ederken bunlara bugünlerde başka bir Kafkas ülkesinin ismi de ilave edilmiş bulunuyor. Bu ülke tahmin edilebileceği gibi dostumuz, kardeşimiz Azerbaycan ve ismi de bu ülkede bulunan çok önemli bir radar üssü dolayısıyla ortaya atılmış durumda.

Bu üs Gebele üssü. Başkent Bakü'ye 70-80 kilometre uzaklıkta son derece eşsiz bir coğrafi noktada bulunan bu üs Daryal sınıfı radar ve diğer donanımlarıyla balistik ve seyir tipi füzeleri 6.000 km. uzaktan bile tespit edebiliyor. Başka bir ifadeyle, Gebele üssü Kuzey Afrika, İran, Irak, Suudi Arabistan, Hindistan, Pakistan, Çin, Avustralya, Hint ve Atlas okyanusları ve tabii Türkiye'yi stratejik anlamda izleyebiliyor, özellikle bu bölgelerden atılacak füzeleri hemen tespit edebiliyor. Amerika'nın 2001 yılı sonlarında yaptığı Afganistan operasyonunun başlangıcında gemi ve uçaklardan attığı seyir füzelerini anında tespit ettiği de söylenmişti o zaman.

Üs bugün bir Rus ön izleme ve radar üssü olarak faaliyette bulunuyor. Esasen Sovyet döneminde kurulduğu 1988 yılından bu yana faaliyette olan üs, Azerbaycan'ın bağımsızlığını kazanmasından sonra da faaliyetlerine devam etmiş, Azeri tarafı dar üssün faaliyetlerini hiç durdurmamış, Rusya ile üssün statüsü konusunda anlaşmaya varmaya çabalamıştı.

Taraflar uzun ve çetin müzakerelerden sonra 2007 Haziran ayında anlaşmaya varmış, anlaşma da Azerbaycan Devlet Başkanı İlham Aliyev ve zamanın Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin tarafından imzalanmıştı. Anlaşmayla Gebele hukuki bir statüye de kavuşmuş, Rusya üssü en çok 10 yıl süreyle yılda 7 milyon dolar kira karşılığında kullanma hakkını elde etmişti. Aynı anlaşmayla Azeri tarafı üssü denetleme ve ortak kullanım haklarına da kavuşmuştu.

Bu özelliklere sahip Gebele, Amerika ile Rusya arasındaki füze sistemi konusundaki ihtilafta iki yıl kadar önce bizzat Vladimir Putin tarafında gündeme getirilmiş, Putin Amerika'nın füzesavar sisteminin Avrupa ayağını iptal etmesi halinde Gebele'nin ortak kullanıma açılacağı yönünde Amerika'ya bir teklifte bulunmuş, bu arada sistem için Türkiye'nin ismini de ortaya atmıştı. Teklif karşısında şaşırان Amerika ise teklifi inceleyeceğini, gerekirse Rus uzmanlarla konuyu ele alacağını söylemiş, bu çerçevede taraflar birkaç defa bir araya da gelmişlerdi. Azeri tarafı da Rus teklifini desteklemiş, bölgesel güvenlik ve istikrara katkı yapmaktan memnun olacağını ifade ederken Ermenistan ise Azerbaycan'ın hem Rusya hem de Amerika nezdindeki önem ve ağırlığını artıracak endişesiyle konudan rahatsız olmuştu. Bunları da bu arada hatırlatmış olalım.

Sonraları Gebele konusu askıda ve sonuçsuz olarak buzdolabına kaldırılmıştı. Bugünlerde ise en azından birtakım kaynaklar tarafından yine söz konusu edilirken, Orgeneral Cartwright'ın yukarıdaki cümlesi çerçevesinde Kafkaslar'da kurulması düşünülen radar için bir alternatif olarak da görülüyor.

Gebele konusu işte iki yıl aradan sonra yine anlattığım şekilde gündeme gelmiş bulunuyor. Esasen bunu ve ilgili diğer konuları yarın Nahçıvan'daki zirveye katılacak olan Aliyev ya da diğer Azeri yetkililerine bir şekilde sormak gerekiyor. f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Gürcistan başlattı; Rusya kışkırttı...

Fikret Ertan 2009.10.04

Rus-Gürcü savaşının üzerinden bir yılı aşkın bir süre geçti. Savaşın silahlı bölümü ateşkesle sona ermekle birlikte taraflar diplomatik alanda hâlâ başka bir savaş veriyorlar.

Bu savaşın amacının da dünya kamuoyunu etkilemek, savaşın sebep ve sonuçlarından karşı tarafın sorumlu olduğuna inandırmak, böylece bir bakıma da aklanmak olarak olduğu söylenebilir.

Taraflar bu çerçevede özellikle savaşı kimin başlattığı, böylece kimin esasta kan dökülmesinden sorumlu olduğu konusunda kamuoyunu yanlarına çekebilmek için çok çaba gösteriyorlar.

Bu arada bu savaş konusunda başka hiçbir savaşa bu kadar ilgi göstermeyen AB de bir şekilde müdahil olmuş bulunuyor. Bu da AB'nin tarihinde ilk defa bir savaş konusunda bağımsız bir araştırma-soruşturma misyonu kurup, bunu devreye sokmasıyla tezahür etmiş bulunuyor.

2 Aralık 2008 günü kurulmasına karar verilen bu misyon tam adıyla 'Gürcistan İhtilafı Hakkında Bağımsız Gerçekleri Tespit Misyonu (IIFFMCG). Başkanı İsviçreli Kafkaslar uzmanı ve diplomat Bayan Heidi Tagliavini olan Misyon, 6 değerli üyenin yer aldığı bir Tavsiye Kurulu, 6 askeri, 6 milletlerarası hukuk, 3 tarih ve 5 siyasi bilimci uzmandan meydana geliyor.

Yaklaşık 9 aydır ihtilafı inceleyen, araştıran, tarafları dinleyen, ihtilaf bölgesi ve ihtilafı ilgili kişilerle, resmi yetkililerle görüşen Misyon, raporunu bu hafta çarşamba günü kamuoyuna açıklamış bulunuyor.

Açıklanır açıklanmaz temin ettiğim raporun tamamı 1.096 sayfadan müteşekkil. Ancak bunun 450 sayfası, Misyon üyelerinin tarihi, hukuki, insani ve siyasi değerlendirme ile tahlillerini, 600 sayfası da ilgili tarafların Misyon'a sunduğu belge ve raporları ihtiva ediyor. Raporun en önemli kısmı ya da esası ise sadece 46 sayfa.

İşte bu 46 sayfada, ihtilaf herkesin anlayacağı biçimde ele alınıyor, ihtilafın tarihi, siyasi arka planı anlatılıyor ve ihtilafın sebebi ve sonuçları irdeleniyor ve hepsinden önemli olarak savaşı kimin başlattığı sorusu cevaplanıyor.

Buna göre savaş Gürcü kuvvetleri tarafından Güney Osetya'nın başkenti Tşinvali'ye 7/8 Ağustos gecesi aniden açılan top ve füze ateşiyle başlatılmış bulunuluyor. Bu husus raporda birçok paragrafta açıkça belirtiliyor, vurgulanıyor. Mesela, 2., 3., 14. ve 19. paragraflar. Bunlarda savaşın Tşinvali'ye 7/8 Ağustos günü açılan ağır topçu ateşiyle başladığı resmen belirtiliyor.

Rapor, savaşın başlangıcı ile ilgili bu tespiti yaparken diğer yandan da 'savaşı Gürcü kuvvetler başlatmakla birlikte savaşın zeminini de Rusya'nın hazırladığına, savaş öncesi kışkırtmalarda bulunduğuna da dikkat çekiyor. Kısacası, rapor özde 'Savaş Gürcü kuvvetler başlattı; ama Rusya da bunu kışkırttı' diyor.

Bu tespit başkaları açısından yeni bir tespit olabilir; ama benim açımdan şüphesiz değil; zira ben geçen yıl daha savaş devam ederken yazdığım 'Saakaşvili'nin Hesap Hatası' yazımda (10.08.08) şöyle demiştim: "...Biz savaşın sebebini Gürcistan Devlet Başkanı Saakaşvili'nin yaptığı vahim hesap hatasıyla açıklamayı tercih ediyoruz. Bu da şöyle: Güney Osetyalı askeri çevrelerin bir süredir Gürcü mevzilerin ve köylerini top atışına tuttuğunu, bununla Gürcistan'ı karşılık vermeye kışkırttığını biliyoruz. Nitekim son günlerde Osetler bu konuda ileri gittiler de. Ancak, bu aşamada, Saakaşvili, bu kışkırtmalara kapılarak ya da kendisini tutamayarak ordusuna bunlara karşılık vermeleri emrini verdi... Esasen, Rusya, Tşinvali'ye ağır bombardıman yapılmasaydı ya da askerleri ölmeseydi harekete geçemezdi; çünkü gerekçesi olamazdı. Bu gerekçeyi de Rusya'ya Saakaşvili sunmuş bulunuyor."

Benim bir sene önce yaptığım tespit bugün AB Misyonu raporunun da esası, özü olarak ortada duruyor. Son verirken, akılda kalması amacıyla ihtilafın sebebini bir kere daha tekrar edelim: Savaşı Gürcü taraf başlattı; ama Rusya da bunu kışkırttı.'

Rapor dolayısıyla söylenecekler şimdilik bu kadar...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İran-Çin ilişkileri...

Fikret Ertan 2009.10.06

İran ile P5 (BM GK 5 daimi üyesi)+Almanya arasında geçen hafta Cenevre'de yapılan görüşmeler sonucunda taraflar arasında müzakerelerin devamı yönünde mutabakata varılmış bulunuluyor.

Bu da şüphesiz İran'ın Kum yakınlarında yeni ortaya çıkan ikinci uranyum zenginleştirme tesisini 25 Ekim'de Milletlerarası Atom Enerjisi Ajansı (IAEA) müfettişlerine açacağı kararı ile ülkede bulunan zenginleştirilmiş uranyum stokunun daha fazla oranda zenginleştirilmesi amacıyla Rusya ve Fransa'ya göndermeyi ilke olarak kabul ettiğini resmen açıklamasıyla mümkün hale gelmiş oluyor.

Bu çerçevede, taraflar başta 1200 kilogramlık zenginleştirilmiş uranyum stoku konusu olmak üzere diğer konuları konuşmak amacıyla 19 Ekim günü yeniden bir araya gelecekler.

Ne var ki, bu olumlu gelişmelere rağmen İran üzerindeki baskı elbette azalmayacak; bilakis yeni müeyyidelerin benimseneceği imalarıyla baskılar daha uzun süre devam edecek. Bu baskılar da söz konusu P5+Almanya grubunun önde gelen üyeleri tarafından yeni müeyyideler tehdidi ile uygulanmaya devam edilecek.

Esasen bugün, P+5'teki Amerika, İngiltere ve Fransa yeni müeyyideler konusunda hemfikirler ve birlikte hareket ediyorlar. Bu grubun diğer iki üyesi olan Rusya ve Çin'in tavırları ise farklı. Rusya son zamanlara kadar yeni müeyyidelere olumlu bakmıyor, bu konuda oldukça yumuşak bir tavır sergiliyordu. Ancak, Kum'daki ikinci tesisin ortaya çıkmasıyla tavrı değişmiş, belli bir sertlik kazanmış bulunuyor. Nitekim bu husus Devlet Başkanı Medvedev'in 'yeni müeyyideler söz konusu olabilir' şeklindeki yeni yaklaşımıyla kendisini belli etmiş bulunuyor. Diğer yandan Çin öteden beri yeni müeyyideler konusunda renk vermemeye, tavrını belli etmemeye çalışıyor; ama bu arada da yeni müeyyidelere olumlu bakmadığı izlenimi de veriyor.

Çin'in bu tavrı şüphesiz yeni müeyyideler konusundaki çaba ve girişimler üzerinde kilit rol oynayacak. Esasen Çin, İran'a karşı geçmişte benimsenen üç GK müeyyide kararının da Amerika ve müttefiklerinin istedikleri sertlik ve etkinlikte çıkmasını engellemişti. Bu yüzden muhtemel yeni müeyyideler konusunda da benzer bir

tavır takınacağı bugünden tahmin edilebilir. Çin'in İran'ı kollayan bu tavrının arka planında şüphesiz İran ile var olan güçlü siyasi, ekonomik ve enerji ilişkileri belirleyici rol oynuyor.

Özelikle enerji alanında iki ülke çok kapsamlı, derin ve önemli ilişkilere sahipler. Çin bugün toplam ham petrol ihtiyacının oldukça büyük bir miktarını İran'dan sağlıyor. Kimine göre, İran, Suudi Arabistan'dan sonra ikinci ülke. Üstelik İran'dan aldığı ham petrol miktarı da sürekli artan bir seyir izliyor. Çin, İran'daki yabancı enerji yatırımlarında da hakim bir rol oynuyor. Söylenenlere göre, Çin'in devlet kontrolündeki enerji şirketleri İran'da son 5 yıl içinde yaklaşık 120 milyar dolarlık yatırım yapmış bulunuyorlar.

Bu çerçevede, Çinli şirketler Batılı ve Japon şirketlerinin göz ardı ettikleri enerji alanlarında son yıllarda önemli hamleler yapmış durumdalar. Mesela Sinopec şirketi Yadaravan petrol sahasını geliştirmek için İran ile 2004 yılında 70 milyar dolarlık anlaşma imzalamıştı. Çin Milli Petrol Şirketi de İran Milli Petrol Şirketi ile Güney Fars doğalgaz sahasının geliştirilmesi için geçen haziranda 5 milyar dolarlık bir başka anlaşmaya imza koymuştu.

Bunlara ek olarak Sinopec'in İran'da dört rafineri genişletme ya da yeniden inşa etme anlaşması da var. Bu da 5 milyar dolarlık bir önemli anlaşma. Önemi de Amerika ve müttefiklerinin İran'a karşı benimsetmeye çalıştıkları mazot ve benzin ambargosunu zaman içinde etkisiz kılabilecek olması elbette.

Kısacası Çin ile İran arasındaki ilişkiler muhtemel bir BM müeyyide kararı üzerinde önemli rol oynayacak. Çin bu ilişkilerde nereye kadar gidecek, bu ilişkileri bir başka önemli ilişkiler çerçevesinde (yani Amerika ile ekonomik ilişkiler) nasıl dengeleyecek, önümüzdeki günlerde daha iyi görebileceğiz. f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Sekiz yıl sonra Afganistan...

Fikret Ertan 2009.10.08

Sekiz yıl önce dün çeşitli kara üslerinden kalkan Amerikan B-1, B-2, B-52 ağır bombardıman uçakları, uçak gemilerinden kalkan F-14 Tomcat, F/A-18 Hornet avcı-bombardıman uçakları ve denizaltılardan fırlatılan Cruise (Seyir) füzeleriyle 'Kalıcı Özgürlük' denen ortak Amerikan-İngiliz Afgan operasyonu başlamıştı.

Taliban ve El Kaide'nin üs, sığınak ve diğer tesislerine yönelik ve günlerce süren bu operasyonun ön amacı, zamanın başkanı George W.Bush tarafından 20 Ekim günü Kongre'nin ortak oturumunda 'Afganistan'daki terörist eğitim kamplarının ve altyapısının imhası, El Kaide liderlerinin yakalanması ve Afganistan'daki terörist faaliyetlere son verilmesi' olarak ilan edilmişti.

Amerika ve İngiltere, hava operasyonlarına devam ederlerken Taliban karşıtı Kuzey İttifakı ile de işbirliği yaparak operasyonun kara bölümünü de kısa zamanda başlatmışlardı. Kuzey İttifakı'na verilen büyük askerî destek ve bu arada dağıtılan muazzam paralar ve Amerikan-İngiliz özel operasyon kuvvetleri sayesinde Taliban geri çekilmeye mecbur edilmiş, koalisyon kuvvetleri 9 Ekim 2001 günü kuzeydeki Mezar-ı Şerif'i, daha sonra 13 Kasım'da Kabil'i ve 26 Kasım'da Kunduz'u ele geçirmiş, buraları Taliban'dan temizlemişlerdi.

Taliban, başkent Kabil'i ve Kuzey Afganistan'ı kaybettikten sonra direnişine ülkenin güneyinde Kandahar ve civarında bir süre devam etmiş; ancak karşıındaki üstün kuvvetin ilerlemesiyle dağlık bölgeye çekilmişti. Pakistan ile bitişik olan bu dağlık bölgeden de koalisyon kuvvetlerinin Tora Bora ve Anakonda operasyonları sonucu tutunamayarak Pakistan'a kaçmıştı.

Sekiz yıl önce Taliban ve El Kaide, işte bu şekilde Afganistan'dan atılmıştı. Ne var ki, Koalisyon kuvvetleri bunun nihai sonuç olduğunu düşünerek Afganistan'daki faaliyet ve çabalarını gevşetmiş, o zaman yapılması gerekenleri yapmamış, kısacası rehavete kapılarak 'Taliban ve El Kaide'nin bir daha Afganistan'a güçlü bir şekilde geri dönmesinin mümkün olmadığı kanaatine varmıştı. Buna ilaveten Koalisyon birçok önemli konuyu Karzai yönetimine havale etmiş; bu yönetime gereğinden fazla bel bağlamış; ancak bu yönetimin kusur ve hatalarına göz yummayı tercih etmişti. Bu arada milletlerarası camia da Afganistan'a vaat ettiği yardımlarda geri kalmıştı.

'Ön muharebeyi' kaybettiğine; ama savaşı kaybetmediğine inanan Taliban ve El Kaide ise zamanla, sığındığı Pakistan topraklarında yeniden organize olup savaş gücünü artırmış, yeni taktikler benimsemiş ve 2006 yılından itibaren Afganistan'a güneyden nüfuz etmeye, alan kazanmaya başlamış, kendi lehine gelişecek bir süreci devreye sokmayı başarmıştı.

Bu süreç 2006'dan itibaren genişleyip güçlenerek devam ediyor. Nitekim bu süreç sonucunda bugün Taliban, Afganistan'ı yeniden tehdit eder hale gelirken başta Amerika olmak üzere diğer NATO-ISAF'ı da yeni bir savaş stratejisini benimsemeye zorlamış bulunuyor.

İşte bu yüzden bugün Amerika, yeni bir Afgan stratejisi arayışına ve bu yüzden de bu konuda derin bir tartışmanın içine girmiş, kararsızlık içinde yeni bir yol aramaya başlamış bulunuyor.

Bu çerçevede bugün Başkan Obama ve güvenlik ekibi, yeni stratejiyi kapalı kapılar ardında masaya yatırmış olarak ne kadar süreceği belli olmayan bir karar alma sürecini yaşıyor.

Esasen tartışmalar da ya Afganistan'daki Amerikan-NATO-ISAF Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Stanley McChystall'ın yeni savaş stratejisinin temel unsurlarını ve tavsiyelerini benimseyip uygulamaya koymak ya da bunu yapmayıp ufak-tefek değişikliklerle bugün var olan stratejiye devam edip etmemek arasında kıyasıya devam ediyor.

Özde söylersek, McChystall, Başkomutan Obama'dan Afgan misyonunun başarısı için ek 40 bin asker istiyor; bu olmadığı takdirde 'başarısızlık mümkün' diyor. Başkan Yardımcısı Joseph Biden ve diğerleri ise buna karşı çıkıyorlar, bugünkü stratejinin bazı tadilatlarla devam etmesi gerektiğini söylüyorlar.

Nihai kararı verecek olan Başkan Obama ise halen kararsız ve mütereddit durumda önündeki tercihleri inceliyor ve zaman istiyor. Sekiz yıl sonra Afganistan işte bu anlattığım duruma, anlattığım şekilde sürüklenmiş bulunuyor. f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Amerika'nın Irak ve Afgan hataları...

Fikret Ertan 2009.10.11

Amerika, Irak Savaşı sonrasında çok büyük askerî hatalar yaptı ve işgali eline yüzüne bulaştırdı. Bunlardan en önemlisi işgal sonrası askerî durumu iyi planlamamaktı elbette.

Nitekim bu yüzden Irak savaşın bitiminden sonra kaosun içine yuvarlandı, gelişen güçlü direnişle istediği gibi baş edemedi, bunların sonucunda yıllarca süren kanlı olaylarda binlerce insanını kaybetti, iç savaşın eşiğine geldi.

Bu durum şüphesiz savaş sonrası işgal döneminde ülkenin kamu düzeni, güvenliği ve istikrarını sağlayacak güvenlik güçleri eksikliğinden dolayı ortaya çıktı. Irak işgal edildiği ve ordusu ve polisi ortadan kaldırıldığı için ülkenin güvenliğini sağlamak elbette Amerikan ordusunun sorumluluğundaydı.

Ne var ki, bu ordu bunu yapabilecek sayıda değildi ve yapamadı da. Bunun vebal ve sorumluluğu da elbette Bush ve ekibindeydi. Oysa bunlar savaş öncesi-savaş sonrası askerî planlamayı iyi yapsalardı ve özellikle General Eric Şinseki'yi dinleyip fikirlerini dikkate alsalardı anlattığım vahim durum doğmayacak, gereksiz Irak ve Amerikan kanı akmayacaktı.

Sözünü ettiğim General Şinseki, Irak Savaşı ve sonrasında planlandığı zaman Kara Kuvvetleri komutanıydı. Savaş sonrası Irak'ta en az birkaç yüz bin Amerikan askerinin bulundurulmasını Senato Silahlı Kuvvetler Komitesi önünde resmen ifade etmişti. Ancak bu tespiti çok daha az asker gerektiğini savunan zamanın Savunma Bakanı Donald Rumsfeld ve Bakan Yardımcısı Paul Wolfowitz tarafından şiddetle reddedilmiş, sonuçta bunlara karşı çıktığı için Şinseki gözden düşmüş, 2003 Haziran ayında emekli olmuştu.

Ne var ki zaman ve gelişen olaylar Şinseki'yi haklı çıkarırken onu dinlemeyerek savaş sonrası 60-70 bin askerle idare etmeye çalışan Bush yönetimini ise rezil etmişti. Bush yönetimi bu vahim yığınak hatasını ise ancak 2007 yılında olayların iyice kontrol dışına çıkmak üzere olduğu 2007 yılı başlarında 'Surge' denen ek asker sevki ile çok geç bir şekilde tamir edebilmişti.

'Surge' ile Amerikan ordusu 20 bin civarında ek asker takviyesi ise Irak'taki durumu kontrol altına almış, sonuçta bu sayede Irak'tan çekilmeyi takvime bağlayabilmişti. İşte 'Surge'ün sonuç vermesiyle Amerika Irak'tan 2011 sonunda tamamen çekilmiş olacak.

Irak'ta yığınak hatası yapan Amerika aynı hatayı Afganistan'da işlemiş bulunuyor. 2001 Ekim ayında başlayıp 2002 başlarında sona eren Afgan operasyonunun hasmı saf dışı etme olan ilk bölümünü Amerika 300 kadar özel operasyon askeri ile hava bombardımanları ve Kuzey İttifakı'nın gayreti ile kısa zamanda sonuçlandırmıştı. Ancak, Irak'ta olduğu gibi Afganistan'da da savaş sonrası iyi planlamamış, savaş sonrasında bu ülkede yeterli askerî güç bulundurmamıştı. Buna bir örnek mesela 2005 yılında Afganistan'daki Amerikan askerî gücü 5.000 civarındaydı. Yeterli askerî güç olmayınca ve alan hâkimiyeti sağlanmayınca Taliban da 2005 yılı sonlarından itibaren toparlanmaya başlamış ve bugünkü savunan değil saldıran konumuna yükselmişti.

Bu durum da bugün hem Amerika'yı hem de NATO-ISAF'ı Afganistan konusunda endişeye sevk ederken yeni strateji arayışına zorlamış bulunuyor. Esasen yeni stratejinin temeli de Taliban'ı geriletebilecek sayıda takviye asker gönderilmesi anlamına geliyor. Zaten bugün bu yeni stratejiyi belirleyip bunu Başkan Obama'ya hem yazılı hem de sözlü olarak anlatan General Stanley McChrystal da Afganistan'daki bugünkü vahim durumu düzeltebilmenin ve başarısızlıktan kurtulabilmenin en başta gelen yolunun ülkede bulunan asker sayısının önemli miktarda ve kısa zamanda artırılmasından geçtiğine inanıyor.

General Chyrstal bu çerçevede Obama'dan en az 40 bin ek asker talep ederken son haberlerde sayının 60 bin ve daha fazlası da olduğu belirtiliyor. Eğer Obama 40 bini kabul ederse ülkedeki Amerikan asker sayısı 100 bin civarına yükselecek.

Başkan Obama bence 40 bini kabul edecek; etmediği takdirde muhtemel bir Afgan başarısızlığının sorumlusu olacak ve Başkan Bush gibi suçlanacak.

f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Örtülü savaş...

Fikret Ertan 2009.10.13

Amerika ve müttefikleri İran'ın nükleer programı hakkında her şeyi öğrenmek ve bu programı durdurmak ya da sekteye uğratmak için yıllardır çeşitli yollara başvuruyorlar.

Diplomatik yol bunlardan birisi ve görüneni; ama tabii görünmeyen yollar da bu konuda deneniyor. İstihbarat faaliyetleri, sabotajlar, propaganda-yanıltma çabaları gibi örtülü savaşlara mahsus diğer yollar ve operasyonlar da bu konuda elbette söz konusu oluyor.

Bu gizli, örtülü operasyonların geçmişte yapıldığı ve bugün de yapılmakta olduğu muhakkak. Bunları şüphesiz bütün yönleriyle bilmenin imkânı yok. Ancak arada sırada medyaya sızan birtakım haberlerden, bilgilerden, yazılardan bu konularda bazı şeyler de öğrenmiyor değiliz.

Buna en son örnek İran Dışişleri Bakanı Manuçehr Muttaki'nin geçen çarşamba günü medyaya yansıyan iddia ve şikâyeti. Haberlerde, Muttaki'nin Şahram Amiri adlı İranlı bilimsel araştırmacının dört ay kadar önce umre ziyareti sırasında Suudi Arabistan'da kaybolmasından dolayı Amerika'yı suçladığı, ayrıca Amiri'nin akıbetinden Suudi yetkilileri sorumlu tuttuğu bildiriliyor. İran resmî haber ajansı İRNA, bu konuda Muttaki'nin şu cümlesine yer veriyor: "Biz Şahram Amiri'nin durumundan Suudi Arabistan'ı sorumlu tutuyor ve tutuklanmasına Amerika'nın karıştığını düşünüyoruz. Amerika'nın bu işe karıştığına dair belgelere de ulaştık."

Muttaki'ye göre bir şekilde tutuklanan veya kaçırılan Amiri, İran Devrim Muhafızları Pasdaran'a bağlı Melik Aştar Üniversitesi'nde görevli bir araştırmacıydı. Ancak bazı kaynaklara göre, Amiri, geçenlerde varlığı ortaya çıkan Kum uranyum zenginleştirme tesisi ile de alakalı biriydi. Şark ül Avsat gazetesine göre Amiri, Kum'da çalışan bir nükleer teknisyendi ve bir İranlı haber ajansına göre de Amerika'ya kaçmıştı. Amiri hakkında bugün söylenenler bunlar. İleride yeni bilgiler ortaya çıkar mı, çıkmaz mı bilmiyoruz; ancak eğer Amerika'ya kaçtığı doğruysa bu, bize Amerika ve müttefikleri ile İran arasında kıyasıya devam eden örtülü savaşta yeni bir gelişmenin olduğuna işaret ediyor.

Esasen, belki hatırlayanlar olur, 2007 yılında da İran eski savunma bakan yardımcılarında ve Pasdaran yetkililerinden Ali Rıza Askeri, Türkiye'deyken kayıplara karışmış, birçok kaynağa göre Amerika'ya iltica etmişti. Ayrıca bu yıl başlarında İran İstihbarat Bakanlığı'na bağlı karşı-casusluk bölümü başkanı, İran ile Amerika arasında istihbarat savaşı yaşandığına işaret emiş, Amerikan gizli servislerinin İranlı doktor, sanatçı, moda tasarımcısı gibi kimseleri ajan olarak kendi adına kullanmak için çok çaba gösterdiğini açıklamış, ama başarılı olamadığını vurgulamıştı.

The New York Times'ın güvenlik ve istihbarat konularında uzman yazarlarından James Risen da 2006 yılında çıkan 'Savaş Durumu: CIA ve Bush Yönetiminin Gizli Tarihi' adlı kitabında CIA ve İsrail gizli servisi MOSSAD'ın birlikte İran'ın nükleer programını sabote etmek için bazı fikirler, projeler geliştirdiklerini yazmıştı.

Bunlar arasında mesela özel elektromanyetik cihazların kullanımı var. Yapılan planlara göre bu özel cihazlar İran'a gizlice sokulacak ve bunlarla İran'ın ana nükleer merkezlerine giden elektrik hatlarında zincirleme reaksiyonlara yol açılacak ve sonunda meydana gelecek kısa devrelerle kilit bilgisayarlar devre dışı bırakılacaktı. Risen'e göre, MOSSAD elemanları, İran'daki ajanları vasıtasıyla bu özel elektromanyetik cihazları İran'a gizlice sokmayı CIA'ya teklif etmişlerdi. Ancak bu plan birtakım teknik problemler yüzünden hayata geçirilememişti.

Amerika ile müttefikleri arasında devam eden örtülü savaşla ilgili olarak son Şahram Amiri olayından hareketle bugün aklıma gelenler bunlar. Acaba Amerika ve diğerleri bu örtülü savaşla bugüne kadar hangi sonuçları

aldılar, bundan sonra hangilerini alabilirler, İran bunlara karşı ne yapıyor, ne yapabilir gibi önemli sorular bugün ister istemez aklımı meşgul ediyor ve ben bunlara cevap da arıyorum.

İran'ın nükleer programının, anlattığım gibi bir de örtülü savaş bölümü var. Bilmeyenlere hatırlatırız...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Güney Veziristan operasyonu...

Fikret Ertan 2009.10.15

Birkaç yıl öncesine kadar Taliban denince akla sadece Afganistan'da savaşan Taliban geliyordu. Bu artık geçerli değil; zira bugün birbirlerinden farklı iki Taliban var: Afgan-Taliban'ı ve Pakistan-Taliban'ı...

Afgan-Taliban'ı Belucistan'ın Kuetta şehrinde gizlendiği söylenen Molla Ömer; Pakistan-Taliban'ı da söylendiğine göre Hekimullah Mesut tarafından yönetiliyor. Birincisi Afganistan'da savaşa devam ederken ikincisi olan Pakistan-Taliban'ı ise kendi ülkesi içinde hem sivil, hem askerî hedeflere saldırıyor, Pakistan ordusu ile kıyasıya savaşıyor, kısacası Pakistan devletine baş kaldırmış bulunuyor.

Pakistan ordusu saldırıların yüzden 80'inin Güney Veziristan'dan kaynaklandığını resmen söylerken Amerika da Afganistan'daki saldırıları planlayanların da aynı bölgede üslendiklerine işaret ediyor. Nitekim, Ravalpindi'de geçen hafta Pakistan ordu karargâhını hedef alan saldırının faillerinin beşinin Güney Veziristan'dan geldiği tespit edilmiş durumda bugün. Güney Veziristan işte bu bakımlardan son birkaç aydır gerek Pakistan ordusunun gerekse de Amerika'nın odaklandığı en önemli bölge haline gelmiş bulunuyor.

Güney Veziristan, Pakistan'ın kısaca FATA denen aşiretler bölgesinde yer alıyor. Bölgenin Hayber, Kurram, Bacur, Mohmand, Orakzay ve Kuzey Veziristan'dan sonra 7. alt bölgesi. Nüfusu 430 bin civarında. Vezir ve Mesut aşiretleri bölgenin iki hakim aşireti. Bu iki ana aşirete ilaveten Burki, Dotani ve Povindah aşiretleri de var. 1893 yılından bu yana ne İngiliz yönetiminin ne de Afganistan yönetiminin denetiminde olan bölge bağımsız bir bölgeydi. Bölge halkı, bölgeden İngiliz yönetimindeki bölgelere yapılan saldırılar sonucu defalarca İngiliz ordusu ile savaşmış, bu savaşlarda İngiliz hava kuvvetlerinin cezalandırma bombardımanlarına maruz kalmıştı. Kısacası 1860-1945 arası bölge için çok zor geçmiş, sonuçta bölge 1947 yılında Pakistan'a katılmış, bu ülkenin bir parçası olmuştu.

Cesaretleri, savaşçılıkları ve kendilerine has âdet ve geleneklerle temayüz eden bölge halkı kolay kolay hiçbir güce boyun eğmeyen bir özelliğe sahip bulunuyor. İşte bu bölgedeki militan hedefler yaklaşık üç aydır Pakistan hava kuvvetleri tarafından bombalanıyor. Bunun sebebi de bölgeyi kara operasyonu öncesinde yumuşatmak, militanlarının direncini kırmak elbette. Bu bombardımanlarda belli bir sonuca ulaşıldıktan sonra anlaşılan büyük çaplı bir kara operasyonu başlayacak. Aylardır haberler bu yönde.

Esasen, Güney Veziristan'a yönelik operasyon kararı Pakistan'ın Kuzeybatı Sınır Bölgesi Valisi tarafından 15 Haziran günü açıklanmıştı. Ne var ki, aradan geçen dört ay yapılması gereken hazırlıklar için yeterli olmamış olacak ki operasyon bugünlere kalmış görünüyor.

Bu hazırlıklar babında da birtakım yorumlar yapılıyor. Bunlara göre, hükümet, ordu tarafından militanlardan temizlenen diğer bölgelerde gerekli yönetim seviyesine hâlâ ulaşamamış bulunurken ordu bu yüzden bu bölgelerden asker çekemiyor ve böylece yeterli gücü henüz kazanmamış görünüyor. Buna ilaveten mesela ordunun yeterli polis gücü olmadığı için yakaladığı 8.000 kadar militanı muhafaza etmeye mecbur kalması meselesi var. Bu da orduyu zorluyor.

Bu konuda şüphesiz coğrafi şartlar, kışın yaklaşması, ordunun bunlara karşı hazırlıkları gibi şeyler de söz konusu. Ayrıca bazılarına göre son günlerde ordu ile hükümet arasında Amerikan malî yardımı konusunda fikir ayrılığının ortaya çıktığı ve bunun da orduyu ağırdan almaya sevk ettiği de söyleniyor.

Pakistan ordusunun Güney Veziristan operasyonu ile ilgili son durum aşağı yukarı böyle. Bu operasyon hem ordu, hem hükümet ve hem de Amerika bakımından son derece önemli bir operasyon olacak. Hatta bunun bölge dinamikleri, Afgan ve Pakistan Talibanlarının gelecekleri ve Afgan operasyonunun geleceği bakımından belirleyici olacağını da söylemek mümkün. Operasyon işte bu kadar önemli sayılır. f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Rusya'nın yeni askerî doktrini

Fikret Ertan 2009.10.18

Son yıllarda askerî, siyasî ve güvenlik alanlarında meydana gelen gelişmeler Rusya'yı da etkilemiş bulunuyor. Nitekim bu yüzden bu ülke son 9 yıldır yürürlükte olan askerî doktrini yeniden gözden geçirip yeni bir doktrin yazmaya hazırlanıyor.

2000 yılında zamanın Devlet Başkanı Putin tarafından onaylanarak yürürlüğe giren doktrin genelde çok-kutuplu bir dünyayı destekleyen, özelde ise Rus askerî reformuna vurgu yapan esasta savunmaya dönük bir doktrindi.

Rusya Milli Güvenlik Konseyi'nin açıklamalarına göre işte bu doktrin artık değişen dünya şartlarına cevap veremeyen, gözden geçirilmesi mutlaka gereken eski bir doktrin. Konsey bunu da şöyle ifade ediyor: '... 2000 yılından bu yana dünyadaki jeopolitik ve askerî durumda, milli güvenliğimize yönelik tehditlerin mahiyetinde köklü değişiklikler meydana geldi. Bu durum, Rus silahlı kuvvetleri ve ilgili güvenlik kurumlarının üstlendikleri görevlerin yeniden gözden geçirilmesini gerekli kılmış bulunmaktadır. Global arenadaki durum tahlil edildiğinde, önde gelen ülkelerin politikalarında güç kullanımı taleplerinin arttığı gözlemlenmektedir. Askerî doktrin gözden geçirilerek Rusya'nın karşı karşıya bulunduğu milli güvenlik konularına cevaplar bulması sağlanmalıdır.'

Bu ifadelerde yer alan 'önde gelen ülkelerin güç kullanımı taleplerinin arttığı' şeklindeki atıf şüphesi Amerika ve NATO'ya; zira Rusya hem Amerika'nın ve hem de NATO'nun çeşitli askerî hareket ve hamlelerinden son derece rahatsız son birkaç yıldır. Özellikle de NATO'nun Rusya'nın sınırlarına doğru genişlemesi ve Avrupa ayağını askıya almasına rağmen Amerika'nın genel balistik füze savunma sistemini kendi milli güvenliğine karşı tehdit olarak görüyor.

Son iki yıldır Milli Güvenlik Konseyi koordinatörlüğünde Rus Genelkurmayı, Dışişleri Bakanlığı ve diğer ilgili bakanlıklar tarafından gözden geçirilmekte olan doktrin işte en başta bu tehditlere karşı tedbirleri ihtiva edecek. Bunlar neler olacak, şimdiden söylemesi mümkün değil; ama Milli Güvenlik Konseyi Sekreteri Nikolay Patruşev'in bu hafta İzvestia gazetesine verdiği mülakattan yeni doktrinde en başta nükleer stratejide önemli değişikliklerin yapılacağı şimdiden anlaşılmış bulunuluyor.

Bir zamanlar Rus iç istihbarat servisi FSB başkanlığı da yapan ve Rusya'nın en önemli güvenlik yetkililerinden olan Patruşev İzvestia'ya yeni askerî doktrinde nükleer silahların kullanılmasına yol açacak durumlarla ilgili olarak değişiklikler yapılacağını, yeni doktrinde potansiyel saldırganlara karşı önleyici nükleer saldırılar düzenlenmesi ve nükleer silahların sadece büyük ve çaplı klasik savaşlarda değil aynı zamanda bölgesel ve mahalli ihtilaflarda da kullanılmaları hususlarının yer alacağını ifade etmiş bulunuyor.

Patruşev'in bu ifadeleri şüphesiz Rusya'nın askerî doktrininden eskiye göre çok önemli bir gelişmeye işaret ediyor; zira eski doktrinde nükleer silahların istisnai durumlarda sadece savunma amaçlı ve Rusya'nın milli varlığı tehlikeye girmesi halinde kullanılmaları öngörülürken yeni doktrinde ise kullanım durumları daha geniş bir alana yayılmış bulunuyor. Patruşev yeni doktrinde önleyici saldırılardan, bölgesel ve mahalli kullanım durumlarından söz ediyor. Bu şüphesiz çok manidar bir gelişme aynı zamanda. Dünyanın nükleer silahlardan arındırılması konuşulurken Rusya yeni askerî doktriniyle kendi nükleer silahlarını muhafaza etmekle kalmayıp, bunların kullanım alanlarını da genişletiyor, çeşitlendiriyor. Bunu yaparken de çeşitli kesim ve ülkelere gözdağı veriyor.

Bu yılın sonuna doğru Devlet Başkanı Dimitri Medvedev'e onay için sunulacak yeni doktrin anlattığımız yeni nükleer unsurlardan başka neyi ihtiva edecek, şimdilik bilmiyoruz; ama mesela Patruşev'in ifadelerinden Amerika ve NATO'nun dış tehdit, Rusya'nın Kuzey Kafkasya bölgesinin ise iç tehdit ya da tehlike olarak belirtileceğini biliyoruz.

Rusya hakkında düşünenler, hesap yapanlar, politika geliştirenler bu ülkenin yeni askerî doktrini ile ilgili gelişmeleri iyi takip etmeliler kısacası... f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Rusya-Sırbistan: Özel ilişkiler...

Fikret Ertan 2009.10.20

Rusya'nın Balkanlar'daki en yakın dost ve müttefikinin Sırbistan olduğu malum. Bu çerçevede, iki ülke arasında ekonomik, siyasi, güvenlik, kültürel, din ve enerji alanlarında son derece sıkı ve güçlü bağlar var.

Bunlara ilaveten geleneksel Slav ve Ortodoks dayanışması da bu bağları kuvvetlendiren bir başka unsur şüphesiz.

Rusya Devlet Başkanı Dimitri Medvedev, işte bu bağları daha da sıkılaştırmak ve güçlendirmek için bugün Sırbistan'ın başkenti Belgrad'ı resmen ziyaret edecek. Sırbistan Devlet Başkanı Boris Tadić'in daveti üzerine gerçekleşen bu ziyarette Medvedev, hiçbir devlet başkanına gösterilmeyen biçimde ağırlanacak.

Yüz trampetçinin yer aldığı büyük bir konserle karşılanacak olan Medvedev de kendisine gösterilen öneme, yanında getirdiği 100 kişilik heyetle cevap verecek. Bu heyette Dışişleri Bakanı Lavrov, Olağanüstü Durumlar Bakanı Şogi, Gazprom Başkanı Mueller, Rus Demiryolları Başkanı Yakunin gibi önemli şahsiyetlerin yanı sıra Moskova Bankası, Lukoil petrol şirketi yetkilileri ile diğer önemli zevat da var.

Medvedev, ziyareti sırasında İkinci Dünya Savaşı kurbanlarının bulunduğu mezarlığa gidecek, burada çelenk bırakacak, Sırbistan Parlamentosu'nda önemli bir konuşma yapacak. Medvedev'in sözcüsü Nataliya Timakova'ya göre, 30 dakikalık bu konuşmada Medvedev, Rusya ve Sırbistan arasındaki özel ilişkilere bir kere daha vurgu yapacak.

Taraflar, bundan sonra da çok sayıda ikili anlaşmalara imza atacaklar. Bu anlaşmalar, kültür, bilim, güvenlik ve enerji alanlarında olacak. Enerji alanında olan, ortak bir doğalgaz deposundaki işbirliğinin hayata geçirilmesinde önemli bir aşamayı teşkil edecek. Banatski Dvor'da eski bir doğalgaz kaynağında inşa edilecek bu depo, ileride Güney Akım Projesi'nin önemli bir unsuru da olacak.

Malum Sırbistan, Rusya'nın Güney Akım hattı projesini destekliyor. Esasen bu projenin bir bölümü ileride Sırbistan üzerinden de geçecek. Bnatski Dvor doğalgaz deposu, taraflar arasında 2008 yılında imzalanan enerji işbirliği anlaşması çerçevesinde halen inşa halinde bulunuyor. Deponun kapasitesi 1 milyar metreküp civarında olacak. Bittiğinde Güney Akım hattına bağlanacak. Bugün Srbjagas, Gazprom Export ve Gazprom'un Alman kolu Gazprom Germania arasında imzalanacak anlaşmayla depo, gelecekte Avrupa'nın doğalgaz güvenliğinin sağlanmasında önemli bir rol oynayacak.

Bunlara ilaveten taraflar Rusya'nın Sırbistan'a sağlayacağı 1 milyar dolarlık borç anlaşmasını da sonuçlandıracaklar. Bu borcun üçte biri Sırbistan'ın bütçe açığı, geriye kalanı da çeşitli altyapı projelerinden kullanılacak.

Bu izahatlardan da anlaşılacağı gibi Sırbistan ve Rusya, Medvedev'in ziyaretiyle hem geleneksel bağlarını ve hem de son dönemde milletler arasındaki ilişkilerin yeni ve önemli unsuru olan enerji bağlarını daha da güçlendirecekler. Esasen bu alanda Rusya, Sırbistan'daki payını ve rolünü son birkaç yıldır artırıyor. Bu bapta mesela geçen yıl varılan anlaşmayla Rus Gazprom, NIS adlı Sırp devlet enerji şirketinin yüzde 51 hissesine sahip olmuştu. Yukarıda sözünü ettiğimiz Banatski Dvor deposuyla bu durum Rusya'nın lehine daha da artacak.

Rusya ile Sırbistan ayrıca siyasî alanda da çok yakın ve güçlü ilişkilere sahip. Malum Rusya, Kosova'nın bağımsızlığı konusunda Sırbistan'ın yanında yer almıştı. Rusya, bu konuyla ilgili olarak önümüzdeki 1 Aralık'ta Lahey'deki Milletlerarası Adalet Divanı'nda Kosova'nın bağımsızlığının milletlerarası hukuka uygun olup olmadığının görüşüleceği davada da Sırbistan'ı destekleyecek. Bunu da geçenlerde bizzat Rusya Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov dile getirmişti.

Medvedev'in bugün başlayan ziyareti, anlattığım bakımlardan önemli. Balkanlar'la ilgili olarak düşünürken Rusya-Sırbistan ilişkilerini de bir şekilde hesaba katmak gerekiyor bize göre. Bu ilişkiler söylendiği gibi hem enerji ve hem de siyasî bakımdan çok özel ve önemli ilişkiler olarak temayüz ediyor bugün...

f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yükselen güç Kazakistan...

Fikret Ertan 2009.10.22

Orta Asya ülkeleri, Sovyetler Birliği'nin 1991'de yıkılmasından sonra bağımsızlıklarına kavuştular.

1991'den bu yana geçen sürede bu ülkeler yeni durumlarını çeşitli şekillerde kullandılar, dünyada yer ve önem edinmede değişik derecelerde başarılı oldular.

Bu ülkelerden Kazakistan, bu konuda en başarılı ülke olarak öne çıkmış bulunuyor. Bu başarıda en büyük rolü de 20 yıldır ülkesini akıllı, başarılı, dengeli ve basiretli bir şekilde yöneten Devlet Başkanı Nursultan Nazarbayev oynamış bulunuyor.

Ülkemizi büyük bir heyetle resmen ziyaret etmekte olan Nazarbayev, bağımsızlıktan sonraki süreyi, değişen dünya şartlarını, ülkesinin kaynaklarını, jeopolitik konumunu iyi değerlendirerek Kazakistan'ı hem yakın ve hem de uzak coğrafyalar, ülkeler bakımından dikkate alınması, ilişki kurulması mutlaka gereken önemli bir ülke, yükselen bir güç konumuna yükseltti.

Bugün Kazakistan'ın, dünya enerji ekonomisi ve siyaseti bakımından gerçekten çok önemli bir ülke konumuna yükseldiğine hiç şüphe yok. Petrol ve doğalgaz kaynakları bakımından birçok ülke Kazakistan ile bağlantı ve ortaklıklar kurmak için büyük çabalar harcıyor. Bu bapta, Rusya, Çin, İran, Amerika gibi ülkeleri bir kenara koyarak hemen geçenlerde Kazakistan'ın Fransa ile yaptığı 7 milyar dolarlık doğalgaz, petrol ve nükleer yakıt anlaşmalarını hemen hatırlatalım. Bunu şüphesiz başkaları da takip edecek ve Kazakistan, enerji alanında giderek büyük bir önem kazanacak.

Petrol ve doğalgaz, şüphesiz enerjinin önemli bir boyutu; ama bir de dünyada gittikçe önem kazanan nükleer enerjinin uranyum boyutunun Kazakistan tarafı da var.

Bu çerçevede, dünya uranyum rezervleri bakımından Kazakistan, Avustralya'dan sonra ikinci ülke sayılır; toplam rezervlerin yaklaşık yüzde 20'sine sahip durumda bugün. 2007 yılında yaklaşık 6.600 ton, 2008 yılında yaklaşık 9.000 ton üretmişti. Bu yıl da üretimin 12.000 civarında gerçekleşmesi beklenirken, bu yılın sonlarına doğru üretime geçmesi beklenen Horasan-1 ve Horasan-2 madenleriyle toplam üretimin 2010 yılında 16.000 ton civarına ulaşacağı, dolayısıyla birinci ülke konumuna yükseleceği tahmin ediliyor.

Bu miktarlar şüphesiz Kazakistan'ın dünya nükleer yakıt sanayiinde çok önemli bir ülke olmasını sağlayacak ve böylece ülkenin dünya jeopolitiğinde etkili bir güç olmasının yolunu da açacak. Yapılan tahminler Kazakistan'ın ham uranyum ihracatının yanı sıra işlenmiş nükleer yakıttan da büyük paralar kazanacağını da şimdiden ortaya koyuyor. Bunlara ek olarak Kazakistan uranyum işleme, işleme ve nükleer teknolojide de önemli adımlar atıyor. Bu bapta Rusya ile işbirliği yapıyor, birkaç yıl önce Toshiba'nın Amerikan Westinghouse nükleer teknoloji şirketinde bulunan yüzde 10 hissesini satın alması sayesinde nükleer reaktör ve diğer nükleer tesislerin üretiminde de söz sahibi olmaya başlıyor.

Kazakistan, nükleer yakıt, teknoloji ve ilgili konulardaki hamlelerini pek fazla bilinmeyen bir alanda da yavaş yavaş hissettiriyor. Bu alan, nükleer alana oldukça uzak bir alan: Tarım. Çok verimli, el değmemiş bakır topraklara sahip olması sebebiyle özellikle hububat alanında Kazakistan'ın önümüzdeki yıllarda dünya hububat liginin ön sıralarına yükseleceği tahmin ediliyor. Esasen son iki yıldır 17-18 milyon ton hububat üreten Kazakistan, 2006 yılında bu ligde 14. sıradaydı. Bugün üretimde sağlanan muazzam artışla 6. sıraya yükselmiş bulunurken önümüzdeki birkaç yıl içinde 5. sıraya yerleşmesi bekleniyor.

Hidrokarbon enerji, nükleer enerji ve hububat potansiyeli bugün Kazakistan'ın mutlaka zikredilmesi gereken artan global güç unsurları. Ancak siyasî ve diplomatik alanda da bu ülke gittikçe önem kazanıyor. Kazakistan, önümüzdeki yıl AGİT dönem başkanı ve 2011 yılında da İKT dönem başkanı olacak. Ayrıca Nazarbayev önderliğinde Kazakistan dinler arası diyalog faaliyetlerinde de gittikçe önem ve etkinlik kazanıyor, takdir topluyor.

Kazakistan hakkında söyleyecek daha çok şey var; ama bugünlük Nazarbayev ve ekibine 'hoş geldiniz, sefa geldiniz' diyor, 'yükselen güç Kazakistan' ile Türkiye arasındaki zaten güçlü olan ilişkilerin daha da güçlenmesi ile ilgili içten temennilerimizi dile getiriyoruz. f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Korsanlar ve Drone'lar

Fikret Ertan 2009.10.25

Başkan Obama yeni Afgan stratejisi konusunda hâlâ herhangi bir karara varamadı. Masada olduğu söylenen iki plan üzerinde düşünüp duruyor.

Bunlardan birincisi General McChyrstal'ın ek asgari 40 bin takviye asker talebi şeklinde; diğeri de Başkan Yardımcısı Biden'ın savunduğu mevcut hali daha çok sayı ve kapsamda özel operasyonlar ve DRONE denen insansız uçak saldırısıyla güçlendirmek, böyle sonuç almak şeklinde özetlenebilir.

Esasen son planın DRONE kısmı öteden beri güçlü bir şekilde uygulanıyor. Nitekim, dün bir Amerikan DRONE'u Pakistan'ın Bajur bölgesinde bulunan Abdül Melik adlı Taliban liderinin evine saldırmış, on kişiyi öldürmüş bulunuyor.

Bu bakımdan hangi plan uygulanırsa uygulansın Amerika'nın Afganistan-Pakistan sınır bölgesindeki DRONE saldırılarından hiçbir şekilde vazgeçmeyeceği anlaşıyor; zira Amerika bu saldırılardan sonuç aldığına ve gelecekte de sonuç almaya devam edeceğine inanıyor. Ayrıca DRONE'lardan başka bölgelerde de faydalanma da çoktan beri aklındaydı.

Nitekim, bu hafta aklında olanı hayata da geçirdi de. Bu çerçevede bu hafta Somali korsanlarına karşı bölgede DRONE'lar uçurmaya başladı. Bölge de Somali suları ve Hint Okyanusu. Bugün sayıları açıklanmayan DRONE'lar Hint Okyanusu'nun güneyinde bulunan Seyşel Adaları'nda konuşlanmış bulunuyor ve haberlere göre faaliyete geçmiş bulunuyorlar.

Bu DRONE'lar alışılan PREDATOR tip DRONE'lar değil; bunlar yeni tip ve REAPER denen çok daha büyük ve gelişmiş uçaklar.Yer donanımlarıyla birlikte tanesi 70 milyon dolar olan REAPER'lar tank-buster denen A-10 tip uçaklarla hemen hemen aynı büyüklükte. Yaklaşık 5 ton ağırlığında. İstenirse silahlı hale getiriliyorlar. Silah yükleri de 14 Hellfire havadan yere güdümlü 14 Hellfire füzesi ya da dört adet bu füzelerden ve iki adet 250 kiloluk lazer güdümlü bomba şeklinde olabiliyor. Havada en az 16 saat kalabiliyorlar. Menzilleri de oldukça uzun. Söylendiğine göre 4 bin kilometre kadar... Kızılötesi, lazer donanımları, radar tespitli hedefleme sistemleriyle donatılı ve uydu bağlantılı haberleşme sistemlerine sahipler.

Amerika'nın geçen yıl tesis ettiği Almanya'nın Stuttgart karargah merkezli Afrika Komutanlığı'na bağlı olarak görev yapacak olan bu uçaklarla korsanların faaliyetlerinin yakından izlenmesi hedefleniyor. Bu çerçevede uçaklar Somali sularında ve Hint Okyanusu'nda saldırı hazırlığı yapan korsanlara karşı bir tür erken uyarı uçakları olarak uçuyorlar. Böylece bu sularda hareket eden tankerler, şilepler, kuru yük gemileri bu uçaklar sayesinde yaklaşan ya da saldırı hazırlığı yapan korsan teknelerinden önceden haberdar edilecekler. Bu erken uyarı sayesinde önceden tedbir alabilecekler ya da rota değişikliği yapıp korsanlardan kaçabilecekler. Ayrıca herhangi bir şüpheli faaliyetten de önceden haberdar olabilecekler.

Bugün söz konusu sularda uçan REAPER'lar silahlı mı, silahsız mı, henüz bilmiyoruz. Esasen silahlı olsalar bile silahlarını rastgele kullanamazlar; zira yürürlükteki milletlerarası deniz hukuku meşru müdafaa hali dışında savaş gemileri ve uçaklarının korsan teknelerini batırmalarına izin vermiyor. Korsanlarla mücadele edenler sadece şüpheli teknelere çıkıp arama yapabiliyorlar. Şüpheli kişileri tutuklamak bile oldukça zor. Tutuklananlara ne yapılacağı da zaten muğlak bir konu. Korsanlar bunları bildikleri için pervasızca hâlâ gemi kaçırmaya, fidye almaya ve insanlara acı yaşatmaya devam ediyorlar.

Nitekim, bu hafta korsan faaliyetleri yeniden hız kazanmış bulunuyor. Bu hafta üç gemi daha kaçırılmış, bunlara ait 70 kadar mürettebat esaret altına girmiş durumda bekliyor. Zaten halihazırda 7 gemi ve 130 mürettebat aylardır korsanların insafına terk edilmiş bulunuyor.

REAPER'lar bakalım bu durumu ne kadar değiştirecek, korsanlık faaliyetlerini ne kadar önleyecek, bekleyip göreceğiz. f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Dayton'un 15. yılına doğru Bosna

Fikret Ertan 2009.10.27

Önümüzdeki ay 3,5 yıl kadar süren Bosna Savaşı'na son veren Dayton Barış Anlaşması 14. yılını tamamlayıp 15. yılına girecek.

Amerika'nın Ohio eyaletindeki Dayton Hava Üssü'nde taraflar arasında 1 Kasım 1995 günü başlayan ve uzun ve çetin müzakerelerden sonra 21 Kasım günü paraf edilen bu anlaşma daha sonra Paris'te büyük devletlerin de katılımıyla 14 Aralık günü imzalanarak resmen yürürlüğe girmişti.

Çoğunluğu Boşnak en az 100 bin civarında insanın ölümü, yüz binlercesinin yaralanması, sakat kalması ve yerinden yurdundan olmasının ardından varılan anlaşmayla sınırlar çizilmiş, Bosna-Hersek, Müslüman-Hırvat Federasyonu ve Bosna Sırp Cumhuriyeti (Republika Srpska) şeklinde iki federatif devletli bir yapıya kavuşturulmuş, zaman içinde bu iki devletin yakınlaşacakları, aralarındaki derin ihtilafları bir kenara koyarak tek bir siyasi yapı haline gelip kaynaşacakları temenni edilmiş, planlar, kurallar buna göre yapılmıştı.

Ne var ki, bu temenniler aradan geçen 14 yıla rağmen bugün hâlâ temenniler olarak ortada duruyor; gerçek hayatta ise ihtilaflar, şüpheler, güvensizlikler hâlâ güçlü bir şekilde var olmaya devam ediyor. Bütün bunlar da Bosna'nın geleceğine büyük siyasi, diplomatik, ekonomik ve askerî yatırım yapmış olan başta Amerika ve Avrupa Birliği olmak üzere bütün ilgili ülkeleri bugünlerde derin endişelere sevk etmiş bulunuyor.

Nitekim, bu yüzden Amerika ve Avrupa, Bosna'nın bir türlü kapanmayan yaraları ve çözölemeyen ciddi problemlerinin yeniden büyük çaplı bir ihtilafa yol açabileceği korkusuyla taraflar arasında uzlaşma ve anlaşma sağlayabilmek amacıyla harekete geçtiler.

Bu çerçevede, bir zamanlar Bosna Milletlerarası Yüksek Temsilcisi İsveç Dışişleri Bakanı Carl Bildt'in inisiyatifinde Amerikan Temsilcisi Jim Steinberg ve Avrupa Birliği genişlemeden sorumlu Finlandiyalı temsilci Olli Rehn'in Boşnak, Hırvat ve Sırp temsilcilerin katıldığı toplantı geçen hafta Saraybosna'da gerçekleşmiş bulunuyor.

Toplantının genel amacı, anayasal değişiklikler, siyasî reformlar ve Bosna'da Dayton'dan bu yana görev yapan ve geniş yetkilere sahip Milletlerarası Bosna Yüksek Temsilciliği makamının en kısa zamanda ilga edilmesi, bunu sağlayacak gelişmelerin harekete geçirilmesi ve böylece Bosna'nın milletlerarası kontrolden çıkarılarak Avrupa Birliği ve NATO üyeliği yolunun açılmasıydı.

Ne var ki, bu genel amaca ulaşma yönünde son toplantıdan da herhangi bir önemli sonuç ne yazık ki çıkmadı; zira taraflar bugüne kadar savundukları tezlerden vazgeçemediler ve böylece Bosna konusunda duyulan endişe ve umutsuzluk biraz daha artmış oldu. Bu duruma gelinmede şüphesiz Bosna Sırp Cumhuriyeti'nin öteden beri çok olumsuz katkıları var. Bunu burada belirtmek gerekiyor. Bu cumhuriyetin lideri Milorad Dodik, eskiden beri siyasi reformlara karşı olduğunu, ancak çok küçük anayasal değişiklikleri kabul edebileceğini, daha başka şeyleri hiç kimsenin kendilerine dayatamayacağını söyleyip duruyor. Hatta zaman zaman ileriye de gidip kendi bölgesinin Bosna-Hersek'ten ayrılma hakkının olduğunu, gerekirse bu yönde referanduma da gidebileceğini ifade ediyor.

Bunlarla da kalmayıp, geçenlerde söylediği gibi Bosna-Hersek'in 'dış meşruiyete sahip; ancak iç meşruiyete sahip olmadığına', milletlerarası baskıların devamı halinde kurumlarının bunu kaldıramaması yüzünden Bosna-Hersek'in çökeceğine de işaret edip duruyor; kısacası, Bosna-Hersek'i ileriye götürebilecek her şeye karşı çıkıyor.

Bu şartlar altında ve durumda milletlerarası camia her geçen gün sabrını biraz daha kaybediyor; ancak Bosna-Hersek'i de gözden çıkaramıyor ve çaresizlik içinde kıvranıyor. Dayton Anlaşması'nın 15. yılına doğru Bosna için umutlar azalıp duruyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Beluci problemi'

Fikret Ertan 2009.10.29

Dünyanın bazı bölgeleri buralarda ancak çok önemli olaylar, gelişmeler meydana geldiğinde gündeme geliyor, önem kazanıyor. Bugün neredeyse bütün dünyanın gözünün üstünde olduğu Pakistan'ın FATA denen aşiretler bölgesi buna bir misal mesela.

Bu bölge malum 11 Eylül 2001 saldırıları ve Amerika'nın Afgan operasyonu sonrasında aniden gündeme gelmiş, önem kazanmıştı. Bölgede devam eden ve dünya dengelerini etkileyecek çapta olması sebebiyle halen de öyle.

Geçen günlerde vuku bulan kanlı saldırılar sonrası aniden gündeme taşınan İran'ın Sistan-Belucistan eyaleti de bu konuda başka bir misal.

Bu bölge de 14 Ekim günü İran Devrim Muhafızları'nın (Pasdaran) mahallî aşiret liderleri ile yaptığı toplantı ve aynı anda bir Pasdaran konvoyuna yapılan eşzamanlı iki saldırı ile gündeme gelmişti. Söz konusu saldırılarda Pasdaran'ın kara kuvvetleri komutan yardımcısı Tuğgeneral Nurali Şustari ile birlikte dört komutan ve aşiret yetkilileri bir intihar saldırısı sonucunda ölmüşlerdi. 42 kişinin öldüğü bu saldırıları da Cundullah denen grup üstlenirken İran saldırılarda 'yabancı parmaklar' bulunduğu işaret etmişti.

Cundullah ya da yeni ismiyle İran Halkları Direniş Hareketi, esasen son 6 yıldır İran güvenlik güçlerine saldıran bir grup. Hatırladığım kadarıyla, mesela 2006 Aralık ayında Zahidan bölgesinde 7 İranlı askeri kaçırıp infaz etmişti. 2007 Şubat ayında 11 Pasdaran mensubunu arabaya yerleştirilen bomba ile öldürmüştü. 2008 Aralık ayında polis ve uyuşturucularla mücadele merkezine intihar saldırısı düzenlemişti. Bu yılın mayıs ayında da Zahidan'daki bir Şii camiini bombalamış, 20 kişiyi öldürmüş 125 kişiyi yaralamıştı.

Adam kaçırma, intihar saldırıları, arabalara yerleştirilen bombalı saldırılar, pusular, suikastlar bu grubun değişik saldırı taktikleri arasında bulunuyor ve ne zaman ne yapacağı belli olmuyor. Grubun lideri de Pakistan'da saklandığı söylenen genç bir molla: Abdülmelik Rigi. Rigi bölgenin en nüfuzlu Sünni aşireti Rigi aşiretinin ileri gelenlerinden.

Cundullah bu eylemlerle Beluci halkının haklarını savunduğunu söylüyor, İran devletinin Belucilere karşı yaptığını iddia ettiği ayrımcılık ve baskılara son vermeyi amaçladığını, ayrılıkçı olmadığını ifade ediyor.

İran'daki Sistan-Belucistan eyaleti esasen üç ülke arasında kalmış genel Belucistan topraklarının bir kısmı. Beluciler, Sistan-Belucistan'a Batı Belucistan diyorlar. Belucistan'ın diğer kısmı ise Pakistan'ın Belucistan eyaletinde bulunuyor. Üçüncü kısım ise Afganistan'da elbette.

Bugün üç ülkeye dağılmış toplam Beluci nüfusunun yaklaşık 8 milyon olduğu söyleniyor. Bunun da yüzde 60 kadarı Pakistan'da yaşıyor. İran'daki nüfusları ise 1,5-2 milyon kadar. Afganistan'daki de bu civarda. Beluciler, Sünni ve Hanefi mezhebine bağlılar. Bu yüzden İran'ın kendilerine baskı ve ayrımcılık yaptığını iddia ediyorlar.

İran'daki 'Beluci problemi' sadece mezhebî boyutu olan bir problem değil; bunun kültürel, ekonomik, siyasî ve sosyal boyutları da var. Bunlar da problemin devam etmesine katkı sağlıyorlar.

Diğer yandan Belucilerle problemi olan sadece İran da değil; Pakistan'ın da yıllardır sürüp giden bir 'Beluci problemi' var. Buradaki Beluciler, mezhebî yönden değil daha çok siyasi ve ekonomik yönden merkezî Pakistan yönetimi ile çatışma halindeler. Bunlar daha çok hak ve özerklik istiyorlar. Ayrıca, değerli doğalgaz, maden ve diğer yeraltı kaynaklarına sahip oldukları için bunlardan daha çok pay da talep ediyorlar. Bugünkü Pakistan hükümeti Beluciler konusunda geçmiş hükümetlere göre çok duyarlı hareket ediyor. Bölgeye yeni yatırımlar planlıyor, yeni altyapı, liman projeleri geliştiriyor. Hatta bölge halkından özür bile dilemiş bulunuyor.

Bu kısa yazıda ancak sınırlı bilgi verebildiğim 'Beluci problemi' çok yönlü bir problem. Kimi iddialara göre büyük güçlerin de şöyle veya böyle rol oynadığı, istismar ettiği önemli bir problem. İleride belki bu konuya devam ederiz... f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Hazara faktörü

Fikret Ertan 2009.11.01

Önümüzdeki cumartesi günü Afganistan'da devlet başkanlığı seçimlerinin ikinci turunun yapılması bekleniyor. 'Bekleniyor', diyorum; çünkü ikinci aday Dr. Abdullah Abdullah'ın seçimlere katılıp katılmayacağı henüz tam anlamıyla kesinleşmiş değil.

Abdullah bu yazıyı yazdığımız sıralarda henüz kesin kararını vermemişti. Belki siz bu yazıyı okuduğunuz zaman vermiş olacak. Eğer katılmamaya, ismini geri çekmeye karar verirse, tek aday kalacağı için seçimleri yapmaya gerek kalmayabilir. Ancak Afgan anayasasına göre birinci turda hiçbir adayın yüzde 50'nin üstünde oy alamaması durumunda ikinci turun yapılması da şart. Diğer yandan, bu turun tek adayla yapılıp yapılmayacağı da muğlâk bir hukuki konu olarak ortada duruyor. Bu da anayasa ve kanunlarda öngörülme-yen yeni bir durum sayılır.

İşte bu durum bugün hem milletlerarası camia hem de Afgan yönetimini düşündüren bir problem olarak zuhur etmiş bulunuyor. Esasen yapılsa da ikinci turda yine Hamid Karzai'nin birinci olarak çıkacağı bugünden az-çok belli; zira Karzai'ye verilen oylar ülkenin değişmeyen etnik yapısını yansıtıyor. Bu yapıda, Karzai'nin mensup olduğu Peştunlar yaklaşık yüzde 45; ikinci etnik grup Tacikler yüzde 30-40 arası ve üçüncü grup olan Hazaralar yüzde 10-20 arası bir kitleyi temsil ediyorlar.

Hazaraların bir kısmı birinci turda Karzai'ye oy vermişlerdi ve bu yüzden Karzai oyunu yüzde 49'a yükseltebilmişti. Diğer yandan bağımsız Hazara aday Ramazan Beşirdost da yaklaşık yüzde 10 civarında oy almıştı. Beşirdost ikinci tura katılmayacağına göre, aldığı oyların ikinci turda nereye gideceği kilit önemde. Bu oylar artı başka yerlere giden Hazara oyları yapıldığı takdirde ikinci turun sonucunu belirleyecekler. Bu bakımdan 'Hazara faktörü' siyaseten çok önemli...

Daha önceleri de yazdığım gibi, Hazaralar çok ilginç bir etnik gruptur. Menşeleri hakkında yaygın bir teori var. Buna göre, bugünkü Hazaralar Cengiz Han'ın 13. yüzyıl başlarında Afganistan'ı işgalinden sonra geride bıraktığı Moğol askerlerin devamıdır. Ancak, bazı tarihî kaynaklar Cengiz Han'ın Afganistan'da asker bırakmadan çekip gittiğini söylerler. Bu bakımdan Hazaraların Cengiz Han'ın askerleri olup olmadığı hususu tartışmalıdır. Diğer yandan, Hazaraların Cengiz Han'ın oğullarından biri olan Çağatay Han'ın askerleri olduğu yolunda oldukça güçlü bir iddia da vardır. Buna göre, Çağataylılar, 13. yüzyılın sonlarına doğru Hindistan'ı

fethetmek için bu ülkeye ordular göndermiş ve Moğol ordularının güzergahındaki Afganistan'da birçok askeri garnizon, kale ve üs tesis etmişlerdi. Daha sonraları Orta Asya'daki Çağatay hâkimiyeti zayıflayınca, söz konusu Moğol ordularının büyük kısmı Afganistan'da kalmaya devam etmiş ve durumlarını güçlendirmişlerdi. Babür Şah'ın Hindistan'da Türk-Moğol İmparatorluğu'nu kurmasıyla Afganistan'daki Hazaraların durumu daha da güçlü hale gelmiştir.

Besud, Caguri ve Uruzgani adlarındaki üç büyük kol ya da aşiretten meydana gelen Hazaralar, Afganistan'ın orta kesiminde yer alan ve Hazaracat denen dağlık bölgede ayrı yaşarlar.

Afganistan'ı meydana getiren diğer etnik gruplarla çok fazla kaynaşmayan, kendi bölgesinde yaşayan Hazaralar tarih içinde diğer etnik gruplar ve iktidar sahipleri tarafından pek rahat bırakılmamış, zaman zaman katledilmişler ya da göçe zorlanmışlardır.

Hazaralar Doğu ve Batı Hazaraları olarak ikiye ayrılır. Hazaracat ve İran'da yaşayan Doğu Hazaraları Şiidirler. Herat çevresinde yaşayan Batı Hazaraları ise Sünni'dirler. Hazaraların büyük çoğunluğu Farsça konuşur. Konuştukları bu dilde, bugünkü modern Özbek dilinin temeli sayılan eski Çağatay Türkçesinden gelme çok sayıda kelime ile 13. yüzyıl Moğol dilinden deyimler, kelimeler de vardır.

Kısaca yeniden anlattığım bu özelliklere sahip Hazaralar ikinci tur yapılırsa seçimlerin sonucu üzerinde önemli rol oynayacaklar. İkinci tur yapılmasa da Hazaralar son dönemde elde ettikleri siyasî güçle Afganistan'da siyaseten önemli bir güç olarak zaten ortaya çıkmış bulunuyorlar ve bütün hesaplarda mutlaka dikkate alınıyorlar. 'Hazara faktörü'nün önemini bugünden bilmek gerekiyor. f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Beyaz Akım...

Fikret Ertan 2009.11.03

Mavi Akım, Kuzey Akım, Güney Akım... Bunlar son dönemde Rusya'dan diğer ülkelere sevk edilen doğalgaz hatlarının isimleri.

Birincisi Karadeniz'den Türkiye'ye ulaşarak bugün ülkemizin önemli miktardaki doğalgazını sağlıyor; ikincisi Rus gazını Baltık Denizi'nden Almanya'ya; sonuncu da yine Rus gazını Karadeniz'den Bulgaristan'a, oradan da Güney Avrupa'ya ulaştıracak hatlar. Kuzey Akım halen donanım tedarik safhasında; Güney Akım da proje safhasında. Rusya Başbakanı Vladimir Putin'in geçen hafta yaptığı açıklamaya göre, Güney Akım çok çabuk inşa edilecek; Kuzey Akım da zamanında bitecek.

İsimleri akım ile biten bu hatlara ilaveten bir de yine isminde akım olan bir başka hat çoktandır gündemde bulunuyor: Beyaz Akım bu hat...

Kamuoyunun fazla bilmediği bu hat bir fikir olarak Ukrayna yetkilileri tarafından ilk defa 2006 yılında ortaya atılmış, 2007 yılına Viyana Gaz Forumu ve Vilnius'taki Enerji Güvenliği Konferansı'nda ele alınmıştı.

Daha sonraları Ukrayna Başbakanı Bayan Yulia Timoşenko, 2008 yılında Avrupa Birliği'ni Beyaz Akım'da yer almaya davet etmiş, bu yolda teklifte bulunmuştu. 28 Mayıs 2008 günü Avrupa Birliği bu hat projesini 'Ortak Çıkar Projesi' olarak tanımlamış, hatta daha da ileri giderek 'öncelikli proje' olarak tanımlamıştı.

Avrupa Birliği bu çerçevede Beyaz Akım'ı Güney Gaz Koridoru olarak tanımladığı gaz tedarik çeşitlendirme sisteminin önemli bir kolu olarak görüyor. Diğer kollar ise malum ITGI denen Türkiye-Yunanistan

Enterkonektörü ve Nabucco Projesi. Bu bakımdan Beyaz Akım Avrupa Birliği'nin Nabucco Projesi ile birlikte halen önem verdiği bir proje sayılır.

Beyaz Akım projesi, gaz kaynağı bakımından büyük ölçüde aynen Nabucco Projesi gibi Azeri gazına dayanıyor, güveniyor. Proje esasta Şahdeniz'den çıkıp Bakü-Tiflis-Erzurum'a gelen hattın Gürcistan üzerinden bir kolla ayrılıp karadan yapılacak bir hatla Gürcistan'ın Supsa Limanı'na, oradan da Karadeniz'in altından yapılacak denizaltı hattıyla Romanya'nın Köstence Limanı'na bağlanmayı planlıyor. Köstence'den de Orta ve Güney Avrupa'ya uzanmayı hedefliyor.

Bu projenin devletler arasında ana destekçileri başta Ukrayna olmak üzere Gürcistan ve Romanya elbette. Yukarıda da söylediğimiz gibi Avrupa Birliği de bu projeye olumlu bakıyor, destekliyor.

Bu projenin temel taşı sayılan Azerbaycan ise son günlere kadar bu konuda fazla bir şey söylemiyordu. Ancak, bu dost ve kardeş ülke bugünlerde Beyaz Akım'a daha olumlu bakmaya başlamış bulunuyor. Nitekim, Azerbaycan Devlet Başkanı İlham Aliyev, 16 Ekim günü gaz konusunun ele alındığı bir hükümet toplantısında ülkesinin gaz ihracatının Karadeniz üzerinden yapılması konusunda konuşurken hem Beyaz Akım'dan ve hem de LNG denen sıvılaştırılmış gazdan muhtemel şıklar, çözümler olarak söz etmişti. Esasen Aliyev geçen eylül ayında da Romanya Devlet Başkanı Traian Basescu ile Beyaz Akım'ı ele almıştı.

Bütün bu gelişmelerden Azerbaycan'ın Beyaz Akım'a daha çok önem vermeye başladığı anlaşıyor. Şüphesiz Beyaz Akım bugün hâlâ sadece bir fikir olarak ortada duruyor. Henüz proje safhasına bile geçilebilmiş değil. Üstelik bu hatta henüz resmî ve fiilî bir devlet desteği de ortada yok. Hat birkaç özel şirket tarafından destekleniyor, o kadar. Ancak, projenin müdürü Roberto Pirani, ilgili taraflarla 2010 yılında bir proje anlaşması imzalamayı, hattın tasarım işini 2011'de bitirmeyi, 2012 yılında yatırım anlaşmasına ulaşmayı ve 2013'te de inşa işine başlamayı umduklarını söylüyor. Pirani'nin umutlarının ne kadar gerçekçi olup olmadığını söylemek zor; ancak her halükârda Beyaz Akım konusunu takip etmek, ilgili gelişmelerden haberdar olmak da gerekiyor.

Hangi safhada olursa olsun, Beyaz Akım bizim de mutlaka ilgilenmemiz gereken önemli bir gaz konusu velhasıl...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Çok önemli tatbikat...

Fikret Ertan 2009.11.05

Amerikan ve İsrail füzesavar birimleri 15 gündür çok önemli bir ortak tatbikat yapıyorlar. Sebebi açıklanmayan bir haftalık bir tehirle 19 Ekim günü başlayan ve kod adı Juniper Cobra olan bu tatbikat açıklandığına göre bugün sona erecek.

Tatbikat iki ülke arasında 2005 yılından bu yana iki yılda bir yapılan programlı ortak füzesavar tatbikatlarının üçüncüsü ve en geniş kapsamlısı, en büyüğü oluyor. Amerika'nın Aegis sınıfı en gelişmiş radar sistemleriyle donatılı 17 çeşitli tür savaş gemisi ve 1000 kadar personelle katıldığı bu tatbikatın esas amacı iki ülkenin balistik füzelere karşı koyacakları sistemleri denemek elbette.

Bu çerçevede, Amerika tatbikata savaş gemilerinin yanı sıra THAAD sistemleri ve Patriot (PAC-3) füzesavar bataryalarını da dahil etmiş bulunuyor. Haberlerde, atılan maket ve gerçek füzelerle Patriot ve Aegis sistemlerinin denendiği söyleniyor. Bunlara ek olarak Amerika'nın geçen yıl Negev Çölü'ne konuşlandığı X-

Band radarın ve ilgili unsurlarının da diğer sistemlerle ve İsrail'in sistemleriyle uyum ve koordinasyonunun da geniş çapta denendiği de belirtiliyor.

Bu radar malum çok özel bir radar. Yüksek enerji ışınlarıyla çalışması sayesinde 4700 kilometre öteden havada bir futbol topu büyüklüğündeki bir nesneyi bile tespit edebiliyor. Bu radarın başka bir özelliği de muhtemel İran balistik füzelerine karşı İsrail'e çok kıymetli ve dakikalarla ölçülebilen zaman kazandırması. Bu radarlarla İsrail'in İran'ın Şahap ya benzer orta menzilli füzelerine karşı tedbir alma süresi 11 dakikadan 5-6 dakikaya kadar düşebiliyor. Bu süre de muhtemel İran füzelerinin İsrail ya da Ortadoğu'daki Amerikan hedeflerine ulaşmadan İran hava sahası üzerinde imha edilebilmelerini mümkün kılabilir. Bu tespitler şüphesiz mevcut bilgi ve haberlerden çıkan tespitler. Gerçekten bu radarlar söylenildiği kadar etkililer mi, değiller mi, bilmemize imkân yok. Ancak, İran'ın da füzelerini şu veya bu şekilde kullanması durumunda bu radarları da mutlaka dikkate alması gerekiyor. Eğer bu radarlar ve birlikte çalıştıkları vurucu sistemler muhtemel İran füzelerini hedeflerine ulaşmadan imha edebilecek kabiliyete sahipse, o zaman İran'ın füzelerinin pek fazla bir değeri kalmıyor.

İsrail'in özellikle İran füzelerine karşı geliştirdiği ve halen kullanımda olan ARROW-2 füzesavar sistemleri ve muhtemelen bilinmeyen başka sistemleriyle yer aldığı tatbikat işte anlattığım bakımlardan bu kadar önemli. Tatbikat, muhtemel İran füze saldırısına karşı Amerikan ve İsrail sistemlerinin en son denemesi olarak da görülebilir.

Buna ilaveten tatbikatın paralel bir başka amacı da var. Bu da Amerika'nın gemi esaslı genel füzesavar sisteminin geliştirilmesine yapacağı katkılar elbette. Nitekim, tatbikatı yöneten Tümamiral John Richardson da bunu teyit ediyor ve 'bu tatbikatlara balistik füze sanat ve bilimi anlayışımızı daha da ileriye götürmeyi hedefliyoruz. Tatbikat Avrupa füzesavar sistemi ile ilgili son açıklamalarla doğrudan alakalı olmamakla birlikte tatbikattan çıkaracağımız dersler ve elde edeceğimiz yeni değerlendirmeler şüphesiz söz konusu kabiliyetimizi geliştirme ile alakalıdır' diyor.

Tatbikat hakkında basında çıkanların esası böyle sayılır. Daha fazla bilgi yok; olmaz da; zira tatbikat ve sonuçları gizli bilgi, askerî sır kapsamında. Ancak, tatbikatın hedef ya da hedefi olanlar elbette bu konuda daha fazla bilgi edinmek zorundalar. En başta da İran. Tabii füzesavar sistemi kurmak ve buna büyük paralar yatırmayı planlayan Türkiye'nin ilgili kurumları da bu tatbikat ve sonuçlarını öğrenmek ve sonra da değerlendirmek zorundalar. Bu ne kadar yapılabilir, ben bilmem...

Juniper Cobra tatbikatının önemi hakkında bilmem daha fazla bir şey söylememe gerek var mı?
f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

GRU başkanı ve Gürcistan...

Fikret Ertan 2009.11.08

Rusya'nın bilinen dört istihbarat servisi var: İç istihbarattan sorumlu FSB, dış istihbarata bakan SVR, haberleşmeyi izleyen FAPSI ve askeri istihbarat servisi GRU. Bunlardan FSB hakkında en çok bilinen, yazılan iken GRU hakkında bilinen ve yazılanlar ise son derece sınırlıdır.

Rus Genelkurmay Başkanlığı'na bağlı, tam adı Ana İstihbarat Direktörlüğü olan GRU kapalı bir kutudur adeta; medyada bu servisle ilgili fazla bilgi yer almaz. Bu bakımdan, GRU hakkında pek fazla bir şey bilinmez. Komünist dönemde bizzat devlet tarafından adı ve faaliyetleri hep saklanan, öne çıkarılmayan GRU hakkında

yabancı basında da birkaç kitap ve makalenin dışında dişe dokunur bir bilgi bulunmuyor. Bunların da çoğu 1980'lerde Batı'ya kaçan bir-iki GRU ajanının anlattıklarından meydana geliyor.

Uzman kaynaklar, GRU'nun Rusya'nın yurtdışında en çok ajana sahip bir servis olduğunda hemfikirler. Öyle ki, GRU ajan sayısı görevi dış istihbarat olan SVR ajan sayısını birkaç misli geçiyor. GRU ajanları dünyanın dört köşesinde Rusya adına çeşitli faaliyetlerde bulunuyor, bilgi topluyor ve zaman zaman da ölümcül faaliyetlerde bulunabiliyorlar.

Bu özelliklere sahip ve Rus devletinin en önemli kurumlarından olan GRU geçenlerde kuruluşunun 91. yılını kutlamış bulunuyor. Bilindiği gibi, servis Bolşevik Devrimi'nden sonra 1918'de devrim liderlerinden Leon Trotsky tarafından kurulmuştu.

Birçok siyasi değişikten etkilenmeyen, 91 yıldır Rus devletine hizmet eden GRU başkanları genelde kuruluş yıldönümlerinde konuşur, basına demeç verirler. Bu yıl da öyle oldu. Başkan General Aleksandır Şilyakturov yıldönümü dolayısıyla ITAR-TASS ajansına iki gün önce konuştu ve özellikle Gürcistan konusunda önemli şeyler söyledi.

"... Bugünkü Gürcü makamlarının Abhazya ve Güney Osetya'nın bağımsızlıklarını tanımayı reddetmeleri yüzünden bölgede durum hâlâ gerginliğini koruyor. Bu makamlar Abhazya ve Güney Osetya'ya yeniden geri dönmek, bunları kendi kanuni hamiyetlerine yeniden sokmak için her türlü yola başvuruyorlar... Bütün bu çabalara Başkan Mihail Saakaşvili'nin yönetimindeki Gürcü liderliğin, bu cumhuriyetleri uysallaştırmak için geçen yıl yaptıkları gibi yeniden kuvvet kullanmaya yönelebilecekleri yolundaki önceden görülemeyecek davranışlarını da ekleyebilirsiniz. Biz böyle bir gelişmeyi ihtimal dışı addetmiyoruz." şeklindeki bu önemli sözler GRU başkanının Gürcistan konusunda bugün neleri dikkate aldığını, neleri düşündüğünü açıkça ortaya koyuyor.

General Şilyakturov, bu sözlerine ilaveten aynı demecinde başka haber ve gelişmelere de dikkat çekiyor. Mesela, NATO'nun Doğu Avrupalı bazı yeni üyelerinin Gürcistan'a hafif silahlar, cephane, İsrail'in de bu ülkeye insansız hava araçları sağlamaya devam ettiklerini de söylüyor. Ayrıca, Ukrayna'nın Gürcistan'a ağır toplar ve uçaksavar sistemleri gönderdiğini belirterek Gürcistan'ın dış ülkelerden sağladığı silah ve diğer askeri malzemelerle askeri potansiyelini yeniden canlandırmakta olduğuna işaret ederken 'Gürcüler başka bir maceraya da girişebilirler.' diyor.

Nadiren konuşan GRU başkanının bu sözlerini elbette dikkate almak gerekiyor. Esasen GRU geçen yılki Gürcü-Rus Savaşı sırasında ve sonrasında da Gürcistan'a başta Ukrayna ve İsrail olmak üzere birtakım yabancı ülkelerin askeri yardım yaptığını söylemişti. Ancak, daha sonra bu yardımların kesildiği var sayılmıştı. Buna bir örnek İsrail'di. Bu ülke Rusya'yı daha fazla kızdırmamak ve İran'a satılması söz konusu olan S-300 füzelerinin satış ve teslimatını engellemek amacıyla Gürcistan ile askeri ilişkilerini askıya aldığını açıklamıştı.

General Şilyakturov'un son sözleri ise yabancı güçlerin Gürcistan'a hâlâ askeri yardım yapmakta olduğunu gösteriyor. GRU başkanının herhalde bu konuda elinde bilgi ve delilleri var ve bunlara dayanarak son sözlerini söylemiş bulunuyor.

GRU ve başkanının, dolayısıyla Rus devletinin Gürcistan'a bakışı demeçteki gibiyse, Gürcü-Rus ihtilafında yeni gelişmelere hazır olmak gerekiyor. f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Güney Amerika-İsrail-İran

Güney Amerika son yıllarda İsrail ile İran arasındaki nüfuz mücadelesinde öne çıkmaya başlamış bulunuyor. Birkaç yıl öncesine kadar İsrail'in diplomatik anlamda çantada keklik şeklinde gördüğü bölgede artık İran da varlığını yaptığı çeşitli hamlelerle hissettiriyor. Bu da şüphesiz İsrail'i rahatsız ediyor, onu bölgeyle daha çok ilgilenmeye, karşı hamleleri yapmaya zorluyor.

Nitekim, bu yüzden Dışişleri Bakanı Lieberman'ın geçen eylül ayındaki ziyaretinden sonra İsrail Cumhurbaşkanı Şimon Perez de bugünlerde bölgeyi resmen ziyaret ediyor. Perez bir hafta kadar sürecek olan ziyaretinde bölgenin iki önemli ülkesinde çok önemli temaslar yapacak.

Bu ülkelerin ilki Güney Amerika'nın devi Brezilya, ikincisi de Arjantin. Bu ikili, Güney Amerika'da yaşayan Yahudi nüfusun en çok yoğunlaştığı ülkeler. Brezilya'da 100-150 bin, Arjantin'de ise 300 bin civarında Yahudi yaşıyor. Güney Amerika'daki toplam Yahudi nüfus ise 600 bin civarında. Bu nüfus İsrail'e çok önemli avantajlar sağlıyor elbette.

Perez, ziyaretlerini kalabalık ve önemli bir heyetle gerçekleştiriyor. Heyette iletişim ve turizm bakanlarının yanı sıra İsrail'in en büyük tarım, iletişim, su teknolojileri, enerji, medikal donanım, bioteknoloji, güvenlik ve savunma sanayii şirketlerinin 40 CEO'su da bulunuyor.

Ziyaretinin ilk durağında Perez, Brezilya ile ülkesinin ekonomik, siyasi ve stratejik bağlarını güçlendirme ve çeşitlendirmeyi amaçlarken İran Cumhurbaşkanı Mahmut Ahmedinejad'ın Brezilya'ya bu ayın 23'ünde yapacağı resmi ziyaret öncesinde ön almayı da planlıyor elbette. Esasen İsrail, Ahmedinejad'ın Brezilya ziyaretinden hiç hoşnut değil. Hatta bu konuda Brezilya yetkililerini etkileyebilmek amacıyla İsrail Başhahamı Yona Metzger geçen ay Brezilya'yı ziyaret etmiş, bazı yetkililere İsrail'in ziyaretten duyduğu üzüntüyü ifade etmişti.

Perez salı günü Brezilya Senatosu'nda yaptığı konuşmada Brezilya yönetimini överken aynı zamanda buradan hem Suriye Cumhurbaşkanı Beşşar Esed ve hem de Filistin yönetimi lideri Mahmut Abbas'a önemli mesajlar da vermiş bulunuyor. Esed'e "İsrail ile 'önşartsız, aracısız ve gecikmeksizin' doğrudan ve derhal barış müzakerelerine başlaması; Abbas'a da nihai statü konusunda derhal müzakere masasına dönme çağrısı yapmış bulunuyor. Perez, başka İsrailli yetkililer gibi Suriye ile aracısız müzakereler istiyor. Bunu da burada ilgisi dolayısıyla bizim ilgililere haber vermiş olalım da bıktıran bu konu kapansın artık...

İkinci durak olan Arjantin ziyareti, Perez bakımından Brezilya ziyaretinden oldukça farklı olacak; zira bu ülkede hem İsrail büyükelçiliği ve hem de Yahudi Kültür Merkezi 1990'lı yıllarda bombalı saldırıların hedefi olmuş, İran ve Hizbullah bunlardan dolayı suçlanmışlardı. Ancak sonuçta haklarında suçlayacak hiçbir delil de bulunamamıştı.

İran bugün Arjantin'de önemli bir nüfuza sahip değil; ama başka Güney Amerika ülkelerindeki nüfuz ve ağırlığı da giderek artıyor. Perez'in ardından Ahmedinejad'ın da ziyaret edeceği Brezilya ile ticareti geliyor. Ticaret hacminin yakında 10 milyar dolara ulaşması bekleniyor. Venezuela ile ilişkilerinin ne kadar sıkı, güçlü olduğunu söylemeye bile gerek yok. Bu çerçevede sadece İran'ın bu ülkede geniş çaplı inşaat, enerji ve otomotiv dallarında önemli yatırımlar yaptığını söyleyeyim, o kadar. Bunlara ilaveten İran Bolivya, Küba, Ekvador ve Nikaragua ile ilişkilerini de artırıyor. Birçok Güney Amerika ülkesine dönük siyasi ve ekonomik hamleler yapıyor, buralarda yatırımlar yapmayı planlıyor. Kısacası, İran kendisine çok uzak bir bölgede giderek birçok alanda nüfuz ve ağırlık kazanıyor. Bu da dediğimiz gibi İsrail'i endişeye sevk etmiş bulunuyor.

İsrail ile İran arasındaki genel nüfuz mücadelesinin pek bilinmeyen Güney Amerika cephesinde durum bugün anlattığımız şekilde... f.ertan@zaman.com.tr

Güney Akım ve Balkanlar

Fikret Ertan 2009.11.15

Rusya'nın Avrupa'daki doğalgaz hakimiyetini pekiştirmek için yürütmekte olduğu iki önemli gaz hattı projesi var: Kuzey Akım ve Güney Akım bunlar.

Rus gazını Baltık Denizi'nden Almanya ve ötesine taşıyacak olan Kuzey Akım geçen hafta Finlandiya ve İsveç'in, hattın Baltık'taki kendi ekonomik bölgelerinden geçmesine izin vermesiyle önemli bir ilerleme kaydetmiş bulunuyor. Hat ile ilgili boru ve diğer donanımlar ise halen tedarik safhasında.

Diğer yandan, ikinci önemli proje olan Güney Akım da ilerliyor. Başbakan Putin'e göre, bu hat ile ilgili jeolojik ve sismolojik çalışmalar tamamlanmış bulunuyor. Putin ayrıca Türkiye'nin de hatta onay verdiğini söylüyor.

Hangi hattın daha önce devreye gireceği konusunda ise Putin, "Söylemesi zor; ama ben Güney Akım'ın daha çabuk bitirileceğini düşünüyorum. Kuzey Akım da zamanında tamamlanacaktır." diyor.

Putin'in altını çizdiği gibi Güney Akım, Kuzey Akım'a göre daha çok ve çabuk yol alıyor. Bunu, hattı üstlenen Gazprom'un yaptığı çeşitli genel hamlelerden anlıyoruz. Bu genel hamlelerin sonuncusu geçen mayısta Rusya'nın sayfiye şehri Soçi'de gerçekleşmişti. Rusya Başbakanı Putin ile İtalya Başbakanı Berlusconi'nin hazır bulundukları bir toplantıda projenin ana şirketleri olan Rus Gazprom ile İtalyan ENI ve projede yer alacak bazı ülkelerin şirket yetkilileri, bazı anlaşma belgelerini paraf etmişlerdi.

Rus yetkililer, bu belgelerin projede yer alan şirketler arası ilişki ve anlaşmaları düzenleyen, bunları kurallara bağlayan çok önemli yapı taşı belgeleri olduklarını söylemişlerdi. Bu çerçevede Gazprom ve ENI'ye ilaveten projede rol alacak alan Bulgaristan Enerji Holding'i, Yunan DESFA ve Sırp Serbiagaz şirketleri ile de anlaşmalara varılmıştı.

Bu şirketlerle varılan anlaşmalar, kurulacak ortak şirketlerin yapacakları fizibilite, tasarım, inşaa ve işletme çalışmalarının şart ve kurallarını belirlerken Bulgaristan ve Yunanistan ile kurulacak ortak şirketin yüzde 50 eşit pay, Gazprom ile Serbiagaz'ın ise yüzde 51 Gazprom, yüzde 49 Serbiagaz pay esaslarına göre kurulup faaliyete geçirilmeleri karar altına alınmıştı. Ayrıca Bulgaristan Enerji Holding ile varılan anlaşma, Bulgaristan'ın mevcut hattını kendi ihtiyacı için muhafaza ederken proje için ayrı bir doğalgaz hattının inşasını da öngörmüştü. Ancak hattın bir kolunun geçeceği Slovenya ile o zaman bir anlaşmaya varılamamış, müzakerelerin devamına karar verilmişti.

Bu müzakereler geçen hafta sonuçlandı ve Slovenya da Güney Akım'a katılmaya karar verdi. İlgili anlaşma da kısa zamanda imzalanacak ve böylece projede önemli bir safha da gerçekleşmiş olacak.

Slovenya'ya ilaveten Rus hükümetinin tam desteğiyle hareket eden Gazprom, Hırvatistan'ı da hedef alanı içine almış bulunuyor. Nitekim bu sebeple Putin, geçen eylülde Hırvat Başbakanı Jadranka Kosor ve Devlet Başkanı Stipe Mesić ile baş başa görüşüp bunlara içinde çok cazip unsurlar bulunan bir enerji paketi anlaşması teklif etmişti. Putin'in Hırvat yetkilileri nezdindeki bu girişiminin arkası gelmiş, daha sonraları çeşitli Rus yetkililer aynı konuyu ısrarla gündemde tutmuşlardı. Bugün de bu ısrarlar ve girişimler devam ediyor. Bunların arkasında da Rusya'nın Orta Avrupa enerji pazarını kendi kontrolü altına alma, başka güçleri bölgeden dışlama genel stratejisi yatıyor.

Hırvatistan üzerinden bu stratejinin bir kısmını gerçekleştirmeye çalışan Rusya, bu çerçevede aynı zamanda Bosna-Hersek'i de gözüne kestirmiş bulunuyor. Bu amaçla Rus enerji şirketleri Bosna-Hersek'in Sırp Cumhuriyeti parçası olan Republica Srpska ile enerji alanındaki ilişkilerini geliştirmek için hamleler yapıyorlar. Rus petrol şirketi Zarubeshneft, bu konuda başı çekiyor ve Republica Srpska'daki faaliyetlerini Bosna'nın diğer bölgelerine de uzatmayı planlıyor.

Rusya'nın Güney Akım'ın Balkan ayağı ve ötesi ile ilgili hamle ve planlarını şimdiden iyi izlemek gerekiyor. Bunlar önemli ve bölgenin geleceğini etkileyecek olan hamleler elbette... f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Muhtemel doğalgaz krizi...

Fikret Ertan 2009.11.17

Son birkaç yıldır yılsonu yaklaştığında AB çevrelerinde yeni bir doğalgaz krizi yaşanıp yaşanmayacağı yolunda korku ve endişeler ortaya çıkıyor.

Bu kriz malum Rusya ve Ukrayna arasında patlak veriyor, bu da Rus doğalgazının yaklaşık yüzde 30'unun yüzde 80'ini Ukrayna hatları üzerinden alan AB ülkelerindeki hayatı etkiliyor, soğuk kış günlerini çekilmez hale getiriyor.

Esasen son yıllarda bu mahiyette 3 kriz meydana gelmiş, sonuncusu da geçen yıl sonlarında başlamış, üç hafta kadar sürerek 2009 Ocak ortalarına kadar devam etmişti. Hatırlanacağı gibi o zaman bu krizden daha çok Balkanlar bölgesi etkilenmiş, hatırlarsanız bu arada kriz bize de şöyle bir dokunup geçmişti.

AB bugün bu yıl da benzeri bir krizin çıkmasından endişe ediyor. Endişelerinde haksız da değil; endişeye yol açan dayanaklar aşikâr. Bunlardan ilki Ukrayna'nın Rusya'ya ekim ayı doğalgaz borcu olan 500 milyon doları önceki hafta zar-zor ödemesiydi. Başbakan Yulia Timoşenko bu konuda hiç saklamadan 'ödemeyi çok zor yaptık' demişti. Ödemeden önce de Rusya Başbakanı Putin, AB yetkililerini muhtemel kriz ve doğalgaz kesintileri konusunda uyarmıştı. Bu uyarı da kriz endişesini artıran bir başka sebebi elbette.

Bunların da ötesinde esas sebep, bugün Ukrayna'nın yaşamakta olduğu genel ekonomik kriz ve bunun yol açtığı derin mali darboğaz. Ukrayna global mali krizden en çok etkilenen ülkelerin başında geliyor. Kriz bu ülkeyi derinden etkilemiş bulunurken kamu maliyesi iflasın eşiğine gelmiş bulunuyor. Nitekim bu yüzden Ukrayna IMF ile bir stand-by mali destek anlaşması yapmış, IMF'nin istekleri doğrultusunda tasarruf tedbirleri programı başlatmıştı.

Ne var ki, hükümete rağmen Ukrayna Devlet Başkanı Viktor Yuşenko geçenlerde aldığı bir kararla bu tasarruf tedbirlerini delmiş bulunuyor. Yuşenko, Başbakan Yulia Timoşenko ve hükümetine rağmen emekli ve malul maaşlarına yüzde 20 oranında zam yapmış ve böylece bu zamlarla zaten açık olan bütçeye 10 milyar dolarlık bir ek yük yüklemiş oluyor. Mali yetkililer bu paranın bütçede olmadığını açıkça söylüyorlar.

Bu zam aynı zamanda Ukrayna'ya stand-by anlaşması çerçevesinde 11 milyar dolar sağlayan IMF'yi de zor duruma sokmuş bulunuyor. IMF şimdi stand-by anlaşmasının ek dilimi olan 3,8 milyar doları Ukrayna'ya verip vermemeyi düşünüyor. Bu bağlamda, IMF Başkanı Dominique Strauss-Kahn zamdan dolayı çok endişeli olduğunu açıklarken ek dilimin zamların iptal edilmesi halinde verilebileceğini de söylemiş bulunuyor. Bu ek dilim Ukrayna'nın önümüzdeki aylarda malen ayakta kalması için şart. Aksi halde durum daha vahim hale gelebilir. Bu endişeler, tahminler de Ukrayna'nın borçlarını ödeme kabiliyetini elbette etkiliyor. Bu doğrultuda

ekim ayı borcunu güçlükle ödeyebilen Ukrayna'nın diğer ayların borçlarını nasıl ödeyebileceği de bugünden merak ediliyor.

İşte bu anlattığım sebepler yüzünden AB enerji çevreleri oldukça endişeliler ve yeni bir doğalgaz krizi yaşamamak için şimdiden tedbir almaya çalışıyorlar. Bu tedbirlerin başında muhtemel bir doğalgaz krizini önceden görmek, buna göre önceden tedbir almak geliyor. Bu çerçevede AB Rusya ile görüşmeler yapıyor, krizle ilgili bir 'ön uyarı sistemi' kurup devreye sokmayı planlıyordu. Rusya da bu konuda AB'ye yardımcı oluyordu. Nitekim, bu çerçevede yapılan görüşmeler sonuçlanırken imzalar da dün atıldı.

Bu anlaşmada, meydana gelecek herhangi bir doğalgaz kesintisi durumunda (teknik ya da siyasî sebeplerle) tarafların hangi şartlarda birbirlerine haber verecekleri, üçüncü tarafla (Ukrayna) nasıl danışacakları gibi hususlar var. Ayrıca, anlaşmada öncelik doğalgaz olmakla birlikte petrol ve elektrik kesintileri de ele alınıyor.

Vukuunda geçen yıl olduğu gibi bizi de etkileyecek olan muhtemel doğalgaz kriziyle ilgili mevcut ve muhtemel gelişmeleri bu yazıyla şimdiden haber veriyorum kısacası...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İran-Rusya: S-300'ler ve Buşehr

Fikret Ertan 2009.11.19

Bugün İran-Rusya ilişkilerinin merkezinde iki somut problem var: Rusya'nın sağlamayı taahhüt ettiği S-300 hava savunma sistemleri ve Rusya'nın halen inşa etmekte olduğu Buşehr nükleer santrali bunlar.

Rusya S-300'ler konusunda son üç yıldır ayak diyor, konuyu çeşitli sebeplerle sürüncemede tutmaya devam ediyor. Bu sebeplerin arasında elbette Amerika ve İsrail'in teşebbüsleri de bulunuyor. Rusya, Buşehr konusunu ise 14 yıldır sonuçlandıramıyor, çeşitli sebeplerle bu konuyu da sürüncemede tutmaya devam ediyor.

Buşehr, İran'ın çok önem verdiği ülkenin elektrik enerjisi üretmek için inşa etmekte olduğu ilk nükleer enerji santrali. İnşa eden de Rosatom'a bağlı Rus Atomstroieksport adlı devlet şirketi.

Esasen, Buşehr santralının yapımı İran Devrimi'nden çok öncelere gidiyor. 1970'li yıllarda Şah zamanında Alman Siemens şirketi ile görüşmelere başlanmış, daha sonra santralin yapımı anlaşması 1974 yılında imzalanmıştı. Bundan sonra yapımına başlanan Buşehr'in yapımı 1979 İran Devrimi'yle inkıta uğramış, Buşehr sonraları yıllarca kendi kaderine, çürümeye, paslanmaya terk edilmişti. Devrim yönetimi, devrim sonrasının karışık şartları ve Irak ile yapılan savaş yüzünden Buşehr ile uzun yıllar ilgilenememişti.

Bu durum 1995 yılında Rus Atomstrieksport şirketiyle imzalanan 1 milyar dolarlık yeni yapım anlaşmasına kadar devam etmiş, Buşehr'in yeniden yapımına işte bu anlaşma uyarınca 1995 yılında başlanabilmişti.

Santral VVER-1000 tipinde, 1.000 megavat gücünde hafif su sistemiyle çalışacak bir nükleer elektrik santrali. Yakıtı Rusya'dan gelecek. Rusya ile yapılan anlaşma böyle. Ayrıca, kullanılan yakıt Rusya'ya yeniden işlem görmesi için geri gönderilecek. Yakıt konusundaki işte bu garanti yüzünden milletlerarası camia Buşehr'den fazla rahatsız değil. Son tahlilde 'Nasıl olsa Rusya yakıtın kontrolünü elinde tutuyor' diye düşünüyor. Ancak bu, camianın Buşehr konusunda tamamen emin olduğu anlamına da gelmiyor. Mesela camianın en güçlü üyesi Amerika yıllardır Rusya'nın Buşehr'in yapımından vazgeçmesini istiyor.

Atomstrieport, bugün geçmiş yıllarda yaşanan birçok siyasi, teknik ve mali problemlere rağmen Buşehr santralının büyük bölümünü tamamlamış bulunuyor. Hatta bazı kaynaklara göre, santral, yakıt ve yakıt

ünitesinin dışındaki bazı küçük işler dışında hemen hemen tamamlanmış bulunuyor. Bu iki unsurun da devreye sokulmasıyla santral Rus Atom Enerjisi Kurumu Rosatom'ın Başkanı Sergey Kriyenko'nun geçen şubatta resmen açıkladığı üzere bu yılın sonunda işletmeye alınmaya hazır hale gelmiş olacaktı.

Ne var ki, bu durum artık söz konusu değil; zira Rusya Enerji Bakanı Sergey Şimatko önceki gün teknik sebepler dolayısıyla Buşehr'in bu yıl sonunda işletmeye alınmayacağını açıklamış, bu arada sebebin siyasi değil teknik olduğunun altını da çizmekten kaçınmamıştı. Bu durumda Rusya bir kere daha yapacağını yapmış ve İran'ı hayal kırıklığına uğratmış bulunuyor. Nitekim, bu husus İran Meclisi Dış Politika ve Güvenlik Komisyonu Sözcüsü Mahmut Ahmedibigaş'ın şu sözlerine yansımış bulunuyor: '..Ruslar, Buşehr konusunda bizimle 20 yıldır oyun oynuyorlar.. İki yüz yıl daha beklessek bu santral hazır olmayacak. Ruslar bize gerçeği söylemiyorlar, sadece kendi çıkarlarını gözetiyorlar. Ruslar santralı hiçbir zaman tamamlamayacaklar.'

Bu sözler hayal kırıklığı olduğu kadar öfke dolu sözler de. Söz konusu durum karşısında kim olsa böyle konuşur. Ancak elbette hayal kırıklığı ve öfke, problemleri çözmeye de yetmiyor.

Bu durumda İran ne yapabilir? Çok fazla bir şey yapamaz, sadece Rusya'nın verdiği sözlerini tutmasını ister, bu konuda elinden geleni yapmaya çalışır. Bu arada Rusya da S-300'ler ve Buşehr'i kullanarak çıkarlarıyla ilgili olarak başka güçlerle pazarlığa devam eder ve bunlarla İran üzerinde etki kullanmaya çalışır. Konunun özü böyle işte... f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bosna: Son gelişmeler

Fikret Ertan 2009.11.22

1995 Dayton Barış Antlaşması'ndan bu yana Bosna'da barış, güvenlik ve siyasi gelişmeler antlaşma hükümlerine göre 55 üyeden meydana gelen Barış Yürütme Konseyi (PIC-BYK) denen milletlerarası kuruluş tarafından genel anlamda izleniyor, denetleniyor.

Özel anlamda BYK da bu izleme ve denetleme görevlerini atanan Bosna Yüksek Temsilcisi vasıtasıyla bu ülkede yerine getirmeye çalışıyor.

55 ülke ve çok sayıda kuruluştan meydana gelen ve Türkiye'nin de İslam Konferansı Teşkilatı'nı (İKT) temsilen yer aldığı BYK, söz konusu görevleri ve zaman zaman son gelişmeleri gözden geçirmek için toplanıyor, kararlar alıyor.

Nitekim, Bosna'da son dönemde ortaya çıkan endişeler sebebiyle BYK Yönlendirme Kurulu geçen çarşamba ve perşembe Saraybosna'da toplanarak ülkedeki son durumu ele almış bulunuyor. Bu toplantılara Bosna makamlarının yanı sıra ülkede faaliyette olan 7 parti temsilcileri de katılmış bulunuyorlar.

Kurul bu iki toplantıda Bosna makamlarının vize rejimi liberalizasyonu konusunda attığı adımlardan memnuniyet duyduğunu açıklarken aynı makamları özellikle Avrupa Ortaklığı ve Geçici Anlaşması konusunda daha fazla adım atmaya davet etmiş bulunuyor. Ancak bunları ifade ederken Bosna Yüksek Temsilcilik makamının kaldırılması konusundaki yetersizliklere de dikkat çekiyor, bu konudaki 5+2 paketinin hâlâ istenen seviyeye ulaşmaktan çok uzak olduğunun altını çiziyor ve bu yüzden söz konusu makamın devam edeceğine işaret ediyor. Bu konuyla ilgili daha fazla bilgi edinmek isteyenler www.ohr.int web adresine başvurabilirler. Bu arada BYK'nin bundan sonraki toplantısının 24-25 Şubat 2010 tarihlerinde yine Saraybosna'da yapılacağını da hatırlatalım.

Söz konusu 5+2 paketine gelince; bu paket çok geniş ve ayrıntılı bir paket. Bosna'da devlet mallarının bölüşülmesinden silah ve cephanelerin imhasına, savaş suçlarıyla ilgili konulardan siyasi ve anayasal reformlara kadar çok geniş bir alanı kapsıyor ve Yüksek Temsilci'nin de bu konuları izlemesi, sonuçları BYK'ye bildirmesi gerekiyor.

Esasen temsilcilik makamı 1995'ten bu yana devam ediyor ve kaldırılmak istenmesine rağmen bir türlü kaldırılamıyor. Bugün bu çerçevede Bosna'da 7 yüksek temsilci görev yapıyor: Avusturyalı diplomat Valentin Inzko bu temsilci. Daha önceleri de İsveçli Carl Bildt (1995-1997), İspanyol Carlos Westendorp (1997-1999), Avusturyalı Wolfgang Petritsch (1999-2002), İngiliz Paddy Ashdown (2002-2006) Alman temsilci Christian Schwarz-Schilling (2006-2007) ve Miroslav Lajcak (2007-2008) aynı görevi üstlenmişlerdi.

Elli dokuz yaşındaki Inzko, Balkanları, yakından bilen ve Avusturya'nın Karintia bölgesinde yaşayan Sloven azınlığa mensup birisi. Savaşın sona ermesinden sonra Saraybosna'da Avusturya'nın büyükelçisi olarak da bulunan Inzko, bir ara Sırbistan'ın Müslümanların yaşadığı Sancak bölgesinde de AGİT'in misyon şefi olarak da çalışmıştı. 1995-2005 yılları arasında Avusturya dışişleri bakanlığında Orta, Doğu ve Güneydoğu Avrupa, Orta Asya ve Güney Kafkaslar masalarının müdürü olarak uzun yıllar çalışan Inzko, 2005-2009 yılları arasında Avusturya'nın Slovenya'daki büyükelçisi olarak da görev yapmıştı.

Bosna'da yüksek temsilciler malum bir süreden beri çifte bir görev üstleniyorlar. Bunu kimisi 'iki şapkallı temsilcilik' şeklinde niteliyor. Birinci görev temsilcinin 'Avrupa Birliği Temsilcisi (AB)'; ikincisi de temsilcinin 'Milletlerarası Yüksek Temsilci' olması. Bu bağlamda Inzko bugün aynı zamanda AB Temsilcisi olarak da Bosna'da bulunuyor.

Esasen Inzko'nun temel görevi Bosna'yı gerekli siyasi reformlardan sonra AB ve NATO üyeliğine hazırlamak, bu suretle ülkeyi Batı kampına bağlamak, böylece Bosna'yı ihtilafsız bir ülke haline getirmek olarak özetlenebilir. Inzko bu görevini elinden geldiği kadar yerine getirmeye gayret ediyor. Ancak, özellikle Bosnalı Sırp tarafın engellemeleri ve oyalamaları yüzünden bugüne kadar önemli bir sonuç alamamış bulunuyor.

İhmal edemeyeceğimiz bir konu olan Bosna'daki son gelişmeler genel çerçevesi itibarıyla böyle...

f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Taraflar hazırlanıyorlar...

Fikret Ertan 2009.11.24

Amerika ve İsrail'in İran'ın nükleer programını durdurmak için son çare olarak askeri yollara başvuracakları çok güçlü bir ihtimal uzun zamandır ortada.

Her iki ülkenin liderleri bu hususu 'askeri seçenek dahil, her şey söz konusu' diyerek defalarca dile getirdiler zaten.

Bu iki gücün tek tek ya da birlikte İran'ın nükleer tesislerine saldırma ihtimalinin çok güçlü olduğunu İran da pekâla biliyor. Bunun için de saldırılara karşı çoktandır hazırlanıyor.

Nitekim, bu sebepten dolayı İran bugünlerde muhtemel hava saldırılarına karşı geniş çaplı bir askeri tatbikat yapıyor. Geçen pazar başlayan ve adı 'Velayet Semalarının Koruyucuları' olan tatbikat İran silahlı kuvvetleri ile Devrim Muhafızları (Sipah-Pasdar) kuvvetleri tarafından ortaklaşa yürütülüyor.

Tatbikat beş gün sürecek ve İran'ın kuzeybatısı, batısı, güneyi ve güneybatı bölgelerini kapsayacak. Ana amacı da nükleer tesislerini hedef alacak muhtemel hava saldırılarına karşı İran'ın hava savunmasını kuvvetlendirmek, buna dönük tedbirleri almak olarak özetlenebilir.

Bu amaç İranlı askeri yetkililer tarafından da dile getirilmiş bulunuluyor. İran'ın bir süre önce ihdas ettiği Hava Savunma Komutanlığı Komutanı General Ahmet Migrani bu konuda, '...düşmanlarımızın askeri yeteneklerini iyi biliyoruz. Bununla ilgili verileri analiz edip değerlendirebilecek durumdayız.' derken bu arada Rusya'nın üç yıl önce İran'a sağlamayı taahhüt ettiği, (ancak bugüne kadar bu taahhüdünü bir türlü yerine getirmediği) Rus yapımı S-300 hava savunma sistemlerini zikrederek ' İran ve Rusya'nın ortak çıkarları var. S-300'ler konusunda biz Rusya'nın Siyonistler tarafından etkilenmesini istemiyoruz.. Rusya'nın bu sistemleri bize en kısa zamanda teslim etmesini bekliyoruz' şeklinde konuşarak adeta Rusya'ya sitem etmiş de bulunuyor.

Televizyonlardan bir kısmını izlediğim bu tatbikat esasen İran'ın bu konuda gerçekleştirdiği tatbikatlarının en sonuncusu oluyor. İran bu tatbikatla bilinen ya da bilinmeyen hava savunma tedbirlerini bir kere daha gözden geçirerek muhtemel hava saldırılarına karşı son hazırlıklarını denemiş olacak herhalde.

İran'ı bu tatbikata özel olarak zorlayan ana sebep de herhalde hasımlarının planladıkları hava saldırıları tatbikatları ve İran'ın bunlara karşı uygulayacağı tedbirleri denedikleri çeşitli tatbikatlar olsa gerek. Bu çerçevede, bu ay bu köşede iki defa ele aldığım Juniper Cobra Tatbikatı hemen akla gelen tatbikat mesela. Amerikan Avrupa Komutanlığı, Füze Ajansı ve İsrail kuvvetlerinin ortak yaptıkları bu tatbikatta İran hava savunma sistemleri ile balistik füzelerinin muhtemel bir çatışmadaki performansları, alabilecekleri tedbirler ele alınmış, işin tabiatı gereği tatbikat sonuçları da açıklanmamıştı.

Ayrıca, bu tatbikattan önce İsrail'in kendi başına Akdeniz üzerinde, Yunan sularına yakın bölgelerde ve bazı haberlere göre Cebelitarık Boğazı çevresinde tam kapsamlı, geniş çaplı hava saldırıları provaları yaptığı da yazılmış, söylenmişti. Tabii bunların sonuçları da aynı şekilde açıklanmamıştı.

Bu ve benzeri hava saldırıları provalarına ilaveten İsrail'in saldırılarda kullanmayı planladığı sığınak delici bomba tedarikini artırdığı, bu çerçevede Amerika'ya geçen ağustosta 100 adet kısaca LJDAN denen lazer güdüm donanımları sipariş ettiği haberlerde yer almıştı. Bunlara ilaveten İsrail'in son nesil sığınak delici bombaları kendi imkânlarıyla geliştirdiği de söyleniyor ayrıca.

İran'ın bugün yürüttüğü tatbikat, Amerika ve İsrail'in bilinen ve bilinmeyen tatbikatları, geliştirdikleri bombalar ve diğer donanımlar tarafların muhtemel askeri karşılaşmaya karşı hazırlandıklarını açıkça ortaya koyuyor.

Taraflar hazırlanıyorlar; ancak biz bu hazırlıkların hazırlık safhasında kalmasını temenni ediyoruz elbette; zira aksi halde bugünden tahmini zor problemlerin çıkacağı, bölgeyi büyük bir ateşin saracağı hemen hemen kesin sayılır. f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Mistral, Rusya ve ötesi...

Fikret Ertan 2009.11.26

Geçen yıl ağustosta yaşanan ve sadece 5 gün süren Rus-Gürcü Savaşı sırasında Rus silahlı kuvvetlerinin önemli askeri zaafı ortaya çıkmıştı.

Bunların öncelikli olanları akıllı bombalar, insansız uçaklar ve denizden çıkarma-indirmede yetersizliklerdi. Rusya, savaştan sonra bir muhasebe yapmış, bunları giderme yolları aramaya başlamıştı. Akıllı bombalar konusunda ne yaptığını bilmiyoruz; ama insansız uçak ve çıkarma-indirme konularında yabancı kaynaklardan faydalanmayı tercih etmişti.

Bu çerçevede, Rusya, İsrail'den 100 milyar dolar tutarında insansız uçak alımı anlaşmasına varmış, çıkarma-indirme yeteneğinin güçlendirilmesi konusunda da özellikle Fransız çıkarma-indirme gemilerini incelemeye almış, Fransız makamları ile bu konuda görüşmelere başlamıştı.

Rusya'nın Fransa'dan satın almayı düşündüğü gemi Mistral adlı helikopter taşıyan çok amaçlı bir çıkarma-indirme gemisi. 16 adet helikopter taşıyabiliyor. Kargo güvertesi ise çeşitli tip nakil aracı ve tank taşımaya da müsait. 13 tank artı zırhlı araç, çıkarma botları ve donanımları ve diğerleri bu güverteye sığabiliyor. Gemi, ayrıca 450-500 arası tam teçhizatlı asker de taşıyabiliyor. 69 yataklı tam teşekküllü hastane de geminin diğer önemli unsurlarından birisi.

21.000 ton ağırlığa ve 300 metre uzunluğa sahip gemi 430-580 milyon dolar arası fiyatla satılıyor. Fransa'nın çeşitli barış gücü operasyonlarında kullanılan gemi, 2006 yılından bu yana hizmette bulunuyor. Fransa, Mistral'in performansından o kadar memnun ki Tonnerne adlı ikincisini yapmış, bunu da 2007'de hizmete sokmuştu. Üçüncünün yapımı da planlanıyor.

Bu özelliklere sahip Mistral, önceki günden bu yana Rusya'nın St.Petersburg Limanı'nda demirli ve adeta görücüye çıkmış bulunuyor. Rus subayları, uzmanları gemiyi inceliyorlar.

Bütün gelişme ve haberlerden, Rusya'nın Mistral almaya kararlı olduğu anlaşılıyor. Bu hem Fransa ve hem de NATO açısından çok önemli bir gelişme elbette; zira Rusya, tarihinde ilk defa bir NATO üyesi ülkeden savaş gemisi almak istiyor.

Rusya'nın esas niyeti bir adet Mistral alma ve aynı sınıftan 3-4 gemiyi de ya lisans altında ya da Fransa ile ortak olarak Rus tersanelerinde inşa etmek. Rusya, bu suretle Fransa'nın son yıllarda gemi inşa sanayiinde kaydettiği gelişmelerden faydalanmak, bunlarla son yıllarda gerileyen kendi gemi inşa sanayiini ayağa kaldırmak, geliştirmek istiyor.

Bu amacına ilaveten Rusya, elbette çıkarma-indirme operasyonlardaki zaafını bir an önce gidermek istiyor. Bu zaafa hemen bir örnek verelim: Geçenlerde Rus donanma komutanı, Mistral'in son savaşta Rus Karadeniz Filosu'nun Gürcistan topraklarına 26 saatte çıkardığı asker miktarını sadece 40 dakikada çıkarma özelliğine sahip olduğunu açıklamış bulunuyor. Bu da, Rusya'nın bu konudaki zaafını gayet açık ve net bir şekilde ortaya koyuyor.

Rusya Mistral'i alırsa elbette Kara-deniz'e dönük çıkarma-indirme yeteneğini önemli ölçüde güçlendirmiş olacak. İşte bu yüzden daha henüz ortada somut bir şey yokken Gürcistan bununla ilgili olarak korku ve endişeye kapılmış bulunuyor. Nitekim, Gürcü Parlamentosu Savunma Komisyonu üyesi Nika Laliaşvili, "Biz Mistral'in satışına karşıyız. Bu gemi Gürcistan için ciddi bir tehlikedir." diyor. Aynı şey Baltık ülkeleri için de geçerli. Bu ülkeler de bugünden Mistral'in Baltık Denizi'nde konuşlandırılması ihtimalinden dolayı son derece tedirginler.

Mistral, muhtemelen Karadeniz'de konuşlandırılacak. Ancak Baltık Denizi veya başka denizlere gitmesi de elbette mümkün sayılır. Böylece Rusya, Mistral ile önemli bir denizaşırı müdahale ya da operasyon gücü kazanmış olacak. Bunun, bir Karadeniz gücü olan Türkiye açısından da önemli bir gelişme olduğu muhakkak.

İşte bu yüzden biz de pek çok kimsenin haberdar olmadığı bu konuyu bugün kısaca ele almayı tercih ettik.
f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İsrail'in füzesavar sistemleri...

Fikret Ertan 2009.11.29

İsrail, milli güvenliğini bugün en çok balistik füzelerin tehdit ettiğine inanıyor. Bu füzeler malum İran'ın, Hamas'ın ve Hizbullah'ın füzeleri. Esasen 2006 Lübnan ve bu yılın başındaki Gazze Savaşı füze tehdidi yüzünden çıkmıştı.

Bu füze tehdidi bugün de devam ederken İsrail bu tehdide karşı tedbirler ve sistemler geliştirmeye çalışıyor ve önemli bir konu olduğu için bu konuda sık sık haberler de çıkıyor.

Bu haberlerin birkaç gün önce çıkan sonuncusunda İsrail'in füzelere karşı gizli bir silah geliştirdiğinden dem vuruluyor; ama bu silah hakkında en ufak bir bilgi verilmiyordu. Hiçbir bilgi ihtiva etmeyen bu haberi ben doğrusu dikkate almadım; zira hem haberde bilgi yoktu hem de 'gizli silah' vurgusu anlamsızdı.

Esasen İsrail'in geliştirmekte olduğu füzesavar sistemlerinin neler olduğu, bunların adları çoktandır belli zaten: ARROW 2- Demir Kubbe (Kipat Barzel), Davud'un Sapanı denen sistemler bunlar...

Bunlardan çalışır durumda olan ARROW-2 genel füzesavar sisteminin merkezinde yer alan uzun menzilli füzelere karşı geliştirilen bir sistem. Halen bu sistemin ARROW-3'e yükseltilmesi için çalışmalar yapılıyor. Ayrıca, bu sistemin önleyici füzelerinin sayısının artırılması kararı alınmış bulunuluyor. Bu arada Amerika ARROW-3'e mali katkısını da sürdürüyor.

Demir Kubbe'ye gelince; İsrail'in önemli savunma sanayii kuruluşlarından Rafael tarafından geliştirilen bu sistem önümüzdeki yılın yaz aylarında operasyonel olarak devreye girecek. Rafael'in açıklaması böyle.

İsrail'in bu ilk kısa menzilli füzesavar sistemi (5 km ve üstü menzillere sahip füzelere karşı) de şöyle çalışacak: Özel bir radar sistemi vasıtasıyla atılan roketi havada iken hedef olarak tespit edecek, sonra hedefi fırlatacağı önleyici roketiyle havada yok edecek. Bu önleyici roket Kassemlerin saniyede 300 metre kadar olan hızından daha hızlı bir roket olacak. Buna ilaveten söz konusu roket Kassem ya da benzeri roketleri havada en yüksek noktada saf dışı edecek şekilde tasarlanmış bulunuyor. Bunun sebebi, düşman roketlerin muhtemel kimyasal ya da biyolojik başlıklarını emin bir mesafede yok edip bunların verebileceği zararları asgariye indirmek.

Sistemin hedef tespit sürecinin bir saniyeden az bir sürede gerçekleşeceği, bu suretle önleyici roketin ikinci bir saniyede hedefi bulacağı ve yok edeceği bugünden söyleniyor. Ancak bu arada önleyici roketlerin çok pahalı olacağı (tek bir roketin atışı 30.000- 40.000 dolar civarında) yolundaki ilk maliyet değerlendirmeleri kaydedilen gelişmelerle çok aşağıya çekilmiş durumda bugün.

Rafael, 'Demir Kubbe, 2006 Lübnan Savaşı sırasında mevcut olsaydı atılan Hizbullah roketlerinin çoğunu on milyonlarca Şekel'lik masraf karşılığında havada iken imha edebilirdik.' diyor bugün. Bu da Rafael'in sistemine çok güvendiğini açıkça ortaya koyuyor elbette.

Sonuncu sistem olan Davud'un Sapanı konusundaki çalışmalara halen devam ediyor; ancak bu konuda fazla bilgi yok. Ayrıca haber de çıkmıyor bu konuda.

Bunlara ilaveten İsrail dördüncü bir sistem olarak Amerika'dan Vulcan-Phalanx adlı bir sistemi hazır sistem olarak satın alacak. Bu sistem kısa menzilli roketlere karşı geliştirilmiş özel radar ve radarla birlikte çalışan seri atış yapan 20 mm. çaplı bir makineli toptan meydana geliyor. Füzelere karşı halen Amerikan ve İsrail donanmasında kullanımda olan bu sistemlerin kara konumlu olanları da mevcut. Gatling makineli topu dakikada 6.000 atış yapıyor ve 1.200 metrekairelik bir alanı ateş altına alabiliyor. Sistemin tamamı 50 milyon dolar kadar.

İsrail işte bu sistemlerle füze tehdidini nihai olarak bertaraf etmeyi planlıyor. Bu konuda da çok çalışıyor. Bu böyle ama; bu sistemlerin ne kadar etkin oldukları da elbette savaş durumlarında tam anlamıyla belli olacak. Bu bakımdan bugünden bu sistemlerin yüzde yüz garantisi de yok. Ayrıca, karşı tarafın bu sistemlere karşı koyabilecek yeni füzeler konusunda ne yaptığı da fazla bilinmiyor. Kısacası, füze ve füzesavar savaşı, bilinen ve bilinmeyen yönleriyle sürüp gidiyor.

NOT: Okurlarımın, mesaj gönderenlerin, dostlarımla bayramını tebrik eder, cümlesine sağlık, saadet ve başarılar dilerim... f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İsrail'in Lübnan casusları...

Fikret Ertan 2009.12.01

İsrail'in kendisine uzak ve yakın çeşitli hasımları var. Yakın olanların başında da Hamas ve Hizbullah geliyor.

İsrail bu hasımlarının bütün hareketlerini takip etmek, planlarını ve kuvvetlerini en küçük ayrıntılarına kadar öğrenmek, bunlarla ilgili istihbarat faaliyetlerini aksatmadan yürütmek için elinden geleni esirgemiyor.

Bu çerçevede Hamas konusunda ne kadar başarılı, pek bilinmiyor. Esasen, Gazze'nin özel durumu, homojen yapısı, Hamas'ın kontrol gücü dolayısıyla beşeri istihbaratta çok başarılı olması pek mümkün görünmüyor. Bu yüzden herhalde teknik istihbarata ağırlık veriyor bana göre.

Diğer yandan, Hizbullah konusunda ise Hamas'a göre bu yıla kadar daha etkin ve başarılı olduğunu söylemek mümkün. Bu da şüphesiz birçok faktörle izah edilebilir. Bunların başında da Lübnan'ın heterojen yapısı, İsrail istihbaratına karşı mücadele etmesi gereken kurumlar arasındaki koordinasyon eksikliği ve İsrail'in bu ülkede son 20 yıl içinde kurmayı başardığı istihbarat altyapısının son döneme kadar şöyle ya da böyle varlığını devam ettirebilmesi gibi hususlar zikredilebilir.

Ne var ki, bu durum geçen yıldan bu yana değişmeye başlamış bulunuyor; zira Lübnan güvenlik ve istihbarat kurumlarının birbirleriyle işbirliği yapması ve kararlı davranması sonucu ülkede yıllardır İsrail hesabına çalışan çok sayıda ajanın faaliyeti ortaya çıkarılarak en az 20 civarında ajan tutuklanmış bulunuyor.

Üstelik geçen yılın bahar aylarında başlayan tutuklamalar halen de devam ediyor. Nitekim bu ay içinde benim takip ettiğim kadarıyla en az iki ajan yakalanarak tutuklanmış, tutuklananların bir kısmı suçlarını itiraf etmiş, birkaçı da İsrail'e kaçmış bulunuyor.

İstihbarat kaynakları, tutuklanan bu ajanların İsrail istihbaratı tarafından sağlanan gelişmiş izleme cihazları, kriptolu uydu telefonları ve başka cihazlarla birlikte yakalandıklarını söylüyorlar. Bunlardan birisinin Güney Lübnan'da yaşayan bir galerici olduğu, bu şahsın Hizbullah mensuplarına sattığı arabalara izleme cihazları

yerleştirdiği bildiriliyor. Yakalanan İsrail casuslarının para mukabili çalıştıkları da söyleniyor. Nitekim bir casusun, yıllar içinde İsrail istihbaratından 100.000 dolar aldığını itiraf ettiği belirtiliyor.

Bu casusların çoğu muhtemelen İsrail'in 2000 yılına kadar yaklaşık 20 yıldır sürdürdüğü Güney Lübnan işgali sırasında kurulmuş 6 casusluk şebekesinin elemanları. Lübnan istihbarat kurumlarının zafiyetleri dolayısıyla geçen yıla kadar faaliyetlerini srdrebilmişler. Ancak, söylediğimiz gibi, Lübnan istihbarat ve güvenlik kurumlarının benimsedikleri yeni tavır ve çabalar sonucunda yavaş yavaş yakayı ele vermeye başlamışlar. Bu unsura ilaveten, bu şebekelerin ortaya çıkarılmasında bir başka önemli unsur da rol oynamış bulunuyor. Bu da Amerika'nın Lübnan'a 2006 yılından bu yana yapmakta olduğu 1 milyar dolayındaki mali yardım. Bu yardımın 410 milyon doları Lübnan güvenlik glerinin eğitimi, modern donanım temini gibi kalemlere ayrılmış bulunuyor. Bununla da Lübnan güvenlik ve istihbarat glerinin eskiye göre hem istihbaratta ve hem de karşı istihbaratta daha etkin hale geldiği yaşanan gelişmelerden anlaşılıyor zaten. Nitekim, İ Güvenlik Gleri Başkanı General Eşref Rifi 'Bu İsrail casuslarının yakalanmasında yeni teknolojiler yardımcı oldu. Ancak bu arada orduyla eskiye göre daha iyi bir işbirliğinin ortaya ıkmiş olmasını da bu bağlamda söylemeliyim.' diyor.

İsrail'in Lübnan casuslarıyla ilgili pek fazla bilinmeyen gelişmeler böyle. İsrail'in 6 casusluk şebekesinin ortaya ıkmiş olması şüphesiz İsrail'in bu ülkeye yönelik casusluk faaliyetlerinin durduğu ya da duracağı anlamına da hiç gelmiyor. Nitekim, İsrail Stratejik İşler Bakanı emekli General Moşe Yaalon geçenlerde Lübnan'da istihbarat toplamaya devam ettiklerini, Hizbullah silah bırakana kadar devam edeceklerini de açıkça ilan etmiş bulunuyor.

Bu bakımdan İsrail, Lübnan'da yıllardır yaptığından vazgeçmeyecek, karşı taraf da bunu önlemeye çalışacak, işler böyle sürüp gidecek...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Obama'nın savaşı

Fikret Ertan 2009.12.03

Başkan Obama seçim kampanyası sırasında Irak ve Afgan savaşları ile ilgili önemli vaatlerde bulunmuştu. Bu erevede Irak Savaşı'na belli bir takvim içinde son verip Amerikan askerlerini geri çekeceğini defalarca söylemişti. Afgan Savaşı ile ilgili olarak da Bush yönetiminin bu savaşı çok ihmal ettiğini, kendisi seçildiği takdirde bu savaşa öncelik tanıyıp kazanmak için gereken bütün kaynakları en kısa sürede tahsis etmeye kararlı olduğunu güçlü ifadelerle vurgulamıştı.

Obama, Irak Savaşı ile ilgili vaadini büyük ölçüde yerine getirme yolunda ilerliyor, askerlerini plan dâhilinde geri çekiyor, siyasi takvime uyuyor, böylece 2011 sonlarına doğru Irak defterini tamamen kapatmayı amaçlıyor.

Diğer yandan, Obama, Afganistan konusunda da aylarca düşünüp taşındıktan sonra kendisine sunulan ve vaatlerinin yerine getirilmesini sağlayacak bir stratejik planın uygulanmaya başlanmasına önceki gün onay vermiş bulunuyor. Afganistan'daki Amerikan ve ISAF Komutanı Stanley McChrystal'in üç ay kadar önce Obama'ya sunduğu bu plan belli başlı 4 unsurdan meydana geliyor: 30 binlik bir ek askerî güç 2010 başlarından itibaren en hızlı şekilde Afgan cephesinde konuşlanmaya başlayacak; bu gücün öncelikli amacı Afgan güvenlik glerini eğitmek, donatmak ve belli bir takvim içinde bütün güvenlik görevlerini Afgan glerine devretmek olacak; ülkedeki ABD güçleri 2011 Temmuz'undan itibaren geri çekilmeye başlayacak; bu geri çekilme de Obama'nın görev süresinin sonuna kadar tamamen tamamlanmış olacak.

Planın hedeflerine gelince; bunların en önemli, en kritik olanları da belli başlı dört noktada toplanabilir. Bunlar: El Kaide'nin üstüne gitmek, bu rgt saf dış etmek ve yeniden Afganistan'a sığınıp yerleşmesini önlemek;

Taliban güçlerinin 2006 yılından bu yana elde ettiği kazançları ve momentumu geriye döndürmek ve Taliban'ın bir daha Afganistan'da kontrolü ele geçirmesini, özellikle büyük yerleşim merkezlerini kontrol altına alarak, önlemek; Afgan güvenlik güçlerinin sayı ve kalitesini artırmak, böylece savaşı belli bir süre içinde bu güçlere havale etmek; ve ülkenin güvenliğini Afgan hükümetine devredebilecek siyasi, askeri, sosyal ve ekonomik şartları en kısa zamanda oluşturmak.

Hedefler böyle. Ancak bunların kaç, ne zaman ve ne şekilde yerine getirilebilir, bugünden söylemesi çok zor. Üstelik bütün bunların 18 ay gibi bir sürede gerçekleşmesi de bugünden pek mümkün görünmüyor bize göre. Mesela, Taliban'ı bu süre içinde tamamen etkisiz hale getirmek, El Kaide'yi saf dışı etmek, Afgan güvenlik güçlerini ülkenin güvenliğini devralacak sayı ve kaliteye ulaştırmak acaba ne kadar mümkün? Sekiz yılda yapılamayan bu zor işler sadece 18 aylık sürede nasıl yapılacak?

Bu ve benzeri soruların cevabı henüz net olarak ortada yok. Ayrıca bu zor işlerin önemli bir bölümü için Pakistan'daki gelişmelerin seyri büyük önem taşıyor. Zaten Taliban ve El Kaide konularında ilerleme sağlayabilmek için Pakistan'ın yakın ve sıkı işbirliği ve yardımı gerekiyor. Bu çerçevede, bu işbirliği ve yardım ne kadar olacak? Pakistan bugünlerde Pakistan Taliban'ı ve El Kaide unsurlarına karşı giriştiği operasyonlarda ne kadar başarılı olacak, bu unsurların barındığı aşiretler bölgesini tamamen kontrol altına alabilecek mi? Almazsa bunun Afgan Savaşı'na yansıması nasıl olacak?

İşte bu konuda da bu önemli sorular var. Bunlara da kolay cevap vermek mümkün değil. Esasen Obama'nın planı da bunlara kesin ve net cevapları içinde barındırmıyor.

Son planla ilgili olarak kısaca söylenebilecekler bugünlük bu kadar. Öyle görünüyor ki, plan savaşı kazanmaktan çok, Amerika'nın Afgan Savaşı'ndan nasıl çıkabileceğinin unsurlarına önem veriyor.

Irak Savaşı Bush'un savaşıydı. Anlattığımız planla Afgan Savaşı da artık Obama'nın savaşı haline gelmiş bulunurken bu savaşın Obama'nın siyasi kaderine damgasını vuracağı da bugünden ortaya çıkmış oluyor.

f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Güneyin önemi...

Fikret Ertan 2009.12.06

Afganistan'ın güney eyaletleri Taliban'ın en etkin, en güçlü olduğu eyaletler sayılır. Nimroz, Helmand, Kandahar, Zabul, Paktika ve Paktia bunlar. İçlerinde de en çok Kandahar ve Helmand öne çıkıyor. Bu eyaletlerde çoğunlukla Peştunlar yaşıyorlar. Toplam nüfus da 5 milyona yakın...

Kandahar Taliban'ın doğduğu ve geliştiği; Helmand ise Taliban'ın hem moral hem de finans ve lojistik yönlerden beslendiği bölgeler. Bu yüzden Amerikan ve NATO-ISAF güçleri bu bölgelere büyük önem veriyorlar ve bu bölgelerdeki Taliban varlığını en aza indirmenin, buralardaki Taliban momentumunu azaltmanın öncelikli görev olduğuna inanıyorlar.

Nitekim, bu mülahazalar sonucunda Amerika Obama'nın yeni planı çerçevesinde Afganistan'a göndereceği ek gücün önemli bir bölümünü en kısa zamanda Kandahar ve Helmand'da konuşlandırmaya hazırlanıyor.

Bu ek güç malum 30 bin civarında olacak. Amerikan askeri kaynakları bu güç çerçevesinde iki muharip tugayın güneye, bir tugayın da doğuya sevk edileceğini açıklamış bulunuyorlar. Güneye gidecek iki tugayın biri deniz

piyade, diğeri de ordu tugayı olacak. Amerikan askeri yapısında bir muharip tugay yaklaşık 5 bin mevcutla olduğuna göre, 10 bin civarında bir ek muharip güç önümüzdeki ay başından itibaren güneye intikal etmeye başlayacak anlaşılan.

Esasen Amerika bu yılın yaz aylarından itibaren güneyi ek güçlerle takviye etmeye başlamıştı. Bu çerçevede Helmand'da bugün zaten 10 bin mevcutlu bir deniz piyade gücü bulunuyor. Bu Amerikan gücüne ilaveten toplamı 7-8 bin civarında muharip İngiliz birlikleri de bu eyalette çoktandır görev yapıyorlar. Kandahar'da ise önemli bir Kanada gücü var.

Helmand'daki Amerikan deniz piyade gücü bugüne kadar bölgenin bazı kısımlarını Taliban'dan temizlemiş durumda; ancak bu kısımlar Taliban açısından o kadar önemli stratejik yerler değil. Bu bölgenin en kritik ve önemli stratejik bölgeleri Merce ve Baramçe. Bunlardan Merce Taliban'ın lojistik merkezi. Özellikle IED denen yol kenarına yerleştirilen ve Koalisyon güçlerine büyük kayıplar verdiren bombalar burada imal ediliyor. Yaklaşık 50 bin nüfuslu bu şehir halen Taliban kontrolünde. Baramçe ise Pakistan sınırına bitişik önemli bir geçiş noktası. Burada çeşitli kaçakçılık faaliyetleri de oldukça yaygın ve güçlü.

Deniz piyade gücü bu yaz Merce'ye bu yaz saldırmayı planlamış; ancak güçlerinin yetersiz olduğu düşüncesiyle vazgeçmişti. Daha sonra da Amerikan özel kuvvetleri ve Afgan ordusu aynı şeyi yapmak istemiş, ancak bu defa da mahalli halkın muhalefeti ve Devlet Başkanı Karzai'nin sivil kayıplar olacağı endişesiyle karşı çıkması sonucu saldırı başka bir tarihe bırakılmıştı. Bu bakımdan önümüzdeki aylarda Merce ve Baramça'ya büyük bir saldırının yapılacağını bugünden söylemek mümkün.

Kısaca söylersek, mevcut ve gelecek güçleri topladığımızda 30 bine yakın bir güç Helmand'da önümüzdeki aylarda geniş çaplı bir operasyona başlayacak ve bölgedeki Taliban ile kıyasıya savaşacak. Esasen iki gün önce 1000 kişilik bir deniz piyade gücü bölgenin Nevzad adlı köyüne operasyona da başlamıştı..

Taliban bu ve gelecekteki saldırılara nasıl cevap verecek, söylemesi çok zor. Büyük ihtimalle karşısına çıkacak büyük güce karşı sembolik bir direniş gösterip geri çekilecek ve uygun durumda yeniden karşı saldırıya geçecek.

Ancak bu arada Koalisyon güçleri söz konusu bölgede kontrolü sağlayıp, bu bölgelerden geri çekilmeyip kalmaya devam ederlerse Taliban'ın karşı saldırısı sonuçsuz da kalabilir ve bu arada Afgan hükümet güçleri Koalisyon'un yardımıyla bölgede sivil kontrolü de tesis edebilirler. Bu da ihtimallerden birisi elbette. Bu gerçekleştiği takdirde Taliban büyük bir darbe yemiş olur.

Bugün burada anlatmaya çalıştığım güney bölgesine yapılacak saldırılar Afgan Savaşı'nın en belirleyici dönüm noktası olacak. Muhtemelen savaşın kaderi büyük ölçüde bu bölgede belli olacak. Bölge ve burada yaşanacaklar bu kadar önemli. Bunu bugünden söylüyoruz.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Obama'nın Afgan planı...

Fikret Ertan 2009.12.08

Başkan Obama'nın geçen salı günü açıkladığı Afgan Strateji Planı birkaç önemli unsuru bünyesinde telif etmeye, bağdaştırmaya çalışan, çeşitli talepleri karşılamaya çalışan bir plan.

Plan öncelikle askerî taleplere cevap vermeye çalışıyor. Bunların da başında malum Afganistan'daki Amerikan ve NATO-ISAF güçlerinin komutanı General McChrystal'ın yaklaşık 3 aydır istediği ek asker talebi geliyor. Esasen General McChrystal, Başkomutan Obama'dan 40 bin ek asker talep etmişti. Obama, planıyla bu talebin tamamı değil 30 binlik kısmını karşılama sözü vermiş bulunuyor. Böylece bir anlamda askerin her talebini mutlaka kabul etmek zorunda olmadığını, ilgili taleplerde son sözün kendisinde olduğunu söylüyor.

Planın siyasi taleplerine gelince; bu şüphesiz Afgan Savaşı'nın seyri ve akıbeti ile ilgili hususları ihtiva ediyor. Bu çerçevede bunların bugün Amerikan kamuoyunda yaygın olan 'Afganistan acaba Vietnam olma yolunda mı, öyleyse bunu vakit varken önlemek gerekiyor' şeklinde tezahür eden endişeler olduğu söylenebilir.

Nitekim, bu endişelerin mutlaka giderilmesi gerektiğine inanan Başkan Obama ,Strateji Planı açıklamasının bir paragrafını Vietnam-Afganistan paraleline ayırmış bulunuyor ve bu paragrafta şöyle diyor:

"Bazıları Afganistan'ın başka bir Vietnam olduğunu ima ediyorlar. Bunlar, Afganistan'ın istikrara kavuşturulamayacağını, dolayısıyla daha fazla kayıp vermeden süratle bu ülkeden çekilmemiz gerektiğini ileri sürüyorlar. Ben bu tezin tarihin yanlış okunmasına dayandığını inanıyorum. Vietnam'ın tam tersine Afganistan konusundaki eylemimizin meşru olduğunu kabul eden 43 devlet bugün bizimle birlikte hareket ediyor. Vietnam'ın tam tersine Afganistan'da geniş tabanlı bir başkaldırı ile karşı karşıya değiliz. En önemlisi de, Vietnam'ın tersine Amerikan halkı acımasızca Afganistan'dan saldırıya uğramıştır. Bugün de bu ülkenin sınırlarında bulunan bize saldırmayı planlayan aynı aşırıların hedefi durumundadır. Söz konusu bölgeyi şimdi terk etmek ve El Kaide'ye karşı uzaktan gösterilecek çabalara güvenmek El Kaide'ye karşı yapılmakta olan baskıları önemli ölçüde engelleyeceği gibi Amerika ve müttefiklerimize karşı yapılacak ek saldırılar bakımından kabul edilemez riskler oluşturacaktır."

Bu paragraftan açıkça anlaşıldığı gibi Obama Vietnam-Afganistan paralelini reddediyor, açıklamalarıyla Afganistan'da niçin kalmaya devam edeceklerini El Kaide faktörü ile Amerikan halkına izah etmeye çalışıyor.

Buna ilaveten Obama, Vietnam paralelini geçersiz kılmak için ayrıca Afganistan'daki Amerikan güçlerinin geri çekilme takvimini de (Temmuz 2011) muğlak da olsa telaffuz etmiş bulunuyor ve böylece 'Afganistan'da süre bakımından Vietnam benzeri bir durum yaşanmayacağını, Afganistan'ın ucu açık bir konu olmadığını ima ediyor.

Ne var ki, takvimi açıklamasına hem kendi partisinden ve hem de özellikle Cumhuriyetçi Parti'den tepki almış bulunuyor. Bu tepkiler de takvim açıklamasının Taliban ve El Kaide'yi cesaretlendireceği, bunların takvime kadar beklemeyi tercih edecekleri ve sonra da Afganistan'ı yeniden kontrol altına alma çabalarına girişecekleri gibi hususlar üzerinde odaklanıyor.

Bunları önceden hesap edemeyen Obama yönetiminin ileri gelenleri de daha şimdiden 'Takvim kesin bir takvim değil. Takvim bir çıkış stratejisi öngörmüyor.' (Hillary Clinton) 'Takvim bir sürecin başlangıcı, o kadar. Geri çekilmenin hızı ve kapsamı savaş alandaki şartlara göre olacaktır.' (Robert Gates) şeklinde açıklamalar yaparak kamuoyunun ve siyasi çevrelerin önemli bir bölümünde ortaya çıkan endişeleri gidermeye çalışıyorlar. Bu arada aynı konuda Obama'nın Milli Güvenlik Danışmanı emekli General James Jones da 'Güney Asya'da süre ile ölçülemeyecek stratejik çıkarlarımız var. Biz bölgede daha uzun zaman kalacağız.' diyor.

Bütün bunlardan Obama takvim telaffuz etse de Amerika'nın Afganistan'da daha uzun süre kalmaya devam edeceği, bölgedeki varlığını da uzun süre muhafaza edeceği de anlaşılıyor.

Obama'nın planının göz ardı edilen önemli bölümleri ve yansımaları böyle.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Komplocu kafa ve Irak petrolleri...

Fikret Ertan 2009.12.13

Bizdeki yerli komplocu kafa çoktandır Irak petrollerini de hedef almış bulunuyor. Bu kafa Irak Savaşı'nın Amerika ve müttefikleri tarafından Irak petrollerinin kontrolü için yapıldığını, savaş sonrası Amerika'nın bu petrolleri kontrolü altına aldığını her fırsatta öne sürüp duruyor.

Bu bilgisiz ve sığ kafa sadece bizde yok; dışarıda da mevcut. Hatta bunların arasında eski Amerikan Merkez Bankası Başkanı Alan Greenspan bile var. Global mali krizin çıkmasının en büyük sorumlularından olan bu zat da savaşın petrol için çıkarıldığını inananlardan önemli birisi.

Bu kafalara inanılırsa bugün Irak petrolünün hakiminin Amerika ve müttefikleri olması, bunların petrolü çıkarıp satıyor olmaları ve bundan büyük paralar kazanıyor olması gerekiyor.

Oysa, bunların hiçbirisi doğru değil; zira ne savaş petrol için çıkarıldı ne de Irak petrolü Amerika ve müttefiklerinin kontrolünde bugün.

Irak petrolü 1972 yılında millileştirildi ve o zamandan bu yana Irak devletinin kontrolünde bulunuyor. Bu husus Saddam Hüseyin yönetiminde de böyleydi bugün de böyle. Kısacası Irak petrolünün sahibi Irak halkı, başkaları değil. Son savaş da bu durumu değiştirmede elbette.

Muazzam rezervleriyle Irak petrolü malum bu ülkenin en önemli gelir kaynağı. Irak devleti bu kaynakla ayakta duruyor ve bu kaynaktan gelen geliri asla tehlikeye atmak istemiyor ve elbette bu geliri daha da artırmak, bu kaynağı geliştirmek için çok çaba sarf ediyor. Bu durum savaş sonrası ortaya çıkan tahribat ve bunları gidermek için yapılması gereken yeniden imar ve inşa faaliyetleri dolayısıyla ayrıca büyük önem ve aciliyet kazanmış bulunuyor.

Nitekim, bundan dolayı Irak hükümeti ülkenin büyük petrol sahalarının verimini artırmak, işletilemeyen sahaları yeniden işletmeye almak ve potansiyel sahaları üretime açmak amacıyla milletlerarası ihalelerle yabancı petrol şirketlerinin söz konusu kaynaklara el atmalarını sağlamaya çalışıyor.

Bu çerçevede bu ihalelerin ilki geçen haziran ayında yapılmış ancak yabancı şirketler buna gereken ilgiyi göstermemiş, ihaleye çıkarılan birçok saha için teklif dahi verilmemiş, sadece BP ve Çin'in kısaca CNOC diye bilinen devlet petrol şirketinin birlikte hareket ettiği konsorsiyum Rumeyla petrol sahasının geliştirilmesi ihalesini kazanmıştı. Bu saha yaklaşık 18 milyar varil petrol ihtiva ediyor. Konsorsiyum bugün yaklaşık bir milyon varil petrol çıkarılan bu sahanın üretimini 6 yıl içinde 2,85 varile çıkarmayı taahhüt etmiş bulunuyor. 20 yıl süreli bu taahhüdü ihtiva eden anlaşma da geçen kasım ayında Irak hükümeti tarafından onaylanmış ve resmen yürürlüğe girmiş bulunuyor.

Aynı ay, Irak hükümeti önemli sahalarından Zubeyr'in geliştirilmesi için İtalyan ENI, Amerikan Occidental Petroleum ve Güney Koreli bir şirketten meydana gelen konsorsiyum ile de bir ön anlaşma yapmıştı ayrıca.

Haziran ayındaki ilk ihaleden beklediği sonucu alamayan Irak hükümeti bugünlerde ikinci ihaleyi açmış bulunuyor. Geçen cuma günü açık ve şeffaf bir biçimde açılan bu ihalenin ikinci turu bizim bu yazıyı yazdığımız gün (cumartesi) yapılıyordu.

Bu ihalenin ilk günü ise BP ve Malezya'nın Petronas şirketinin kurduğu ortak şirket, Irak'ın dev Mecnun sahasının geliştirilmesi ihalesini kazanmıştı. Irak Petrol Bakanı Hüseyin Şehristani'ye göre bu şirketin teklifi yüz

üzerinden yüz ile en iyi teklifti. Kazanılan ihale uyarınca şirket varil başı 1,39 dolar alacak ve zaman içinde sahanın bugün 46 bin varil olan üretimini 1,8 milyon varile çıkaracak. Aynı gün Çin CNPO şirketi de Halfaya sahasıyla ilgili ihaleyi kazanmış bulunuyor. Buna göre Çin en az iki önemli sahayı 20 yıl işletecek.

Cumartesi günü ikinci turda başka hangi şirketler kazanacaklar, henüz bilmiyoruz. Ancak bu yazıyı bitirirken kısaca söyleyelim, siz siz olun, Irak örneğinden açıkça anlaşılacağı gibi komplocu kafalara hiçbir konuda iltifat etmeyin; ederseniz yanılırsınız. Bizden söylemesi... f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Türkmenistan-Çin hattı

Fikret Ertan 2009.12.15

Orta Asya enerji kaynakları üzerinde Rusya'nın önemli bir nüfuz ve ağırlığa sahip olduğu aşîkar.

Bu, elbette Rusya'nın bu bölgenin eski hakimi olması ve yıllarca önce kurduğu enerji iletim sisteminin alternatiflerinin ortaya çıkmamasından kaynaklanıyor.

Ne var ki, bu durum artık değışme yolunda; zira Çin de bölgeye enerji bağlamında nüfuz etmeye, bölge ülkeleriyle önemli enerji anlaşmalarını sonuçlandırmaya, bölgede dikkate değeri yatırımlar yapmaya başlamış bulunuyor.

Dün törenle işletmeye açılan Türkmenistan-Çin doğalgaz hattı, bu çerçevede Çin'in bölgeye dönük attığı önemli bir adım sayılır. Türkmenistan'ın Özbekistan sınırlarına çok yakın Samantepe mevkiinde bir araya gelen Türkmen lider Kurbanguli Berdimuhammedov, Çin lideri Hu Şintao, Kazak lider Nursultan Nazarbayev ve Özbek lider İslam Kerimov'un birlikte vanayı çevirerek açtıkları bu hattın Kazakistan bölümü de iki gün önce Nazarbayev ve Hu Şintao tarafından yine törenle işletmeye alınmıştı.

Geçen cumartesi Kazakistan'ın resmi başkenti Astana'ya gelen Hu Şintao, hattı açmakla kalmayıp Kazakistan ile çok önemli anlaşmalar da imzalamıştı. Bunların arasında Çin şirketi Sinopec'in Atrau rafinerisinin modernizasyonu ve iki ülkenin çeşitli kurumlarının yenilenebilir enerji geliştirilmesi konusunda işbirliğini öngören anlaşmalar var mesela.

Esasen Hu Şintao, öteden beri Kazakistan'a çok önem veriyor. Nitekim son ziyareti, Kazakistan'a 2003 yılından bu yana gerçekleştirdiğı dördüncü ziyareti oluyor. Öncekiler 2005 ve 2007 yıllarındaydılar. Bu üst düzey ziyaretler ve diğeri sayesinde bugün Çin-Kazakistan ilişkileri pek çok önemli sahada gittikçe gelişiyor. Bu, en çok da ticaret hacmine yansımış bulunuyor. 2008 yılında ikili ticaret hacmi 2007 yılına göre yüzde 26 civarında artarak 17,5 milyar dolara yükselmiş durumda bugün. Böyle giderse bunun daha yüksek miktarlara ulaşacağı da kesin görünüyor.

Çin-Kazakistan ilişkilerinde görülen gelişmenin bir benzeri de Çin-Türkmenistan ilişkilerinde yaşanıyor. Bugün iki ülke arasındaki ticaret hacmi 2000 yılından bu yana 40 misli artarak 1-2 milyar dolara ulaşmış bulunuyor. Bugün Türkmenistan'da 35 kadar Çin şirketi 53 proje üzerinde çalışıyor. Bunlar enerjiden haberleşmeye, tarımdan tekstile, sağlıktan inşaata kadar pek çok alanı kapsıyor. Bunların toplam yatırım değeri de 1 milyar doları buluyor.

Dün açılışı yapılan Türkmenistan-Çin doğalgaz hattı, elbette ikili ilişkilerde bir zirveyi ve önemli bir safhayı teşkil ediyor. Orta Asya bölümü 2000 kilometreyi, tamamı 7.000 kilometreyi bulan bu hat ile Türkmenistan,

Çin'in geliştirilmesine yardımcı olduğu Güney Yolöten doğalgaz sahasından Çin'e hat devreye girdiğinde yılda 40 milyar metreküp doğalgaz sağlayacak. Hat Türkmenistan'dan çıkıp Özbekistan ve Kazakistan üzerinden Çin'i Doğu Türkistan bölgesine, buradan da Çin milli gaz şebekesine bağlanacak. 40 milyar metreküp doğalgaz Çin'in doğalgaz talebinin aşağı yukarı yarısına tekabül ediyor ve böylece Türkmenistan, Çin'in en önemli doğalgaz tedarikçisi ülke konumuna yükselmiş oluyor.

Türkmenistan, yılda yaklaşık 70 milyar metreküp doğalgaz üretiyor. Bu yıla kadar Rusya, bu gazın 50 milyar metreküpünü satın alıyor ve bununla Türkmenistan üzerinde baskı uygulama fırsatına sahip oluyor ve istediği şartları dikte ettirebiliyordu. Ancak bu durum Çin hattının devreye girmesiyle önemli ölçüde değişmiş bulunuyor ve Türkmenistan, artık Rusya'ya tamamen bağlı olmaktan kurtulmuş oluyor, önemli bir alternatif hatta kavuşmuş bulunuyor.

Bu, şüphesiz çok önemli bir gelişme. Bundan Özbekistan ve Kazakistan da ayrıca pay alıyor; zira bu ülkeler hat sayesinde önemli transit ülkeler haline gelmiş oluyorlar. Rusya ise bu durumdan zarar görmüş halde çıkıyor. Birçoğunun yanlış şekilde iddia ettiği gibi bu 'oyunda' Amerika'nın esamesi bile okunmuyor. Çin ise Orta Asya enerji oyununda önemli bir aktör olarak ortaya çıkmış bulunuyor.

Türkmen-Çin hattı bu sebeplerle önemli bir gelişme bize göre.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yeni Afgan hükümeti

Fikret Ertan 2009.12.22

Önümüzde dönemde Afganistan'ın geleceği iki önemli unsura bağlı: Amerika-NATO'nun takviye birliklerle desteklenecek olan yeni askerî hamlesinin başarısı ve Afgan hükümetinin siyasi performansı.

Birinci unsur halen hazırlık safhasında bulunuyor. İkinci unsurda ise ilk adım atılmış durumda; zira yeni Afgan hükümeti geçen cumartesi günü Devlet Başkanı Yardımcısı Muhammed Fehim Kasım tarafından parlamentoya sunulmuş bulunuyor. Bu hükümette yer alacak bakanlar şöyle:

1. Savunma Bakanı: Mareşal Muhammed Rahim Vardak
2. İçişleri Bakanı: Muhammed Hanif Atmar
3. Maliye Bakanı: Hazret Ömer Zakhilval
4. Kamu Sağlığı Bakanı: Muhammed Emin Fatimi
5. Enformasyon ve Kültür Bakanı: Makdum Rahin
6. Enerji ve Su İşleri Bakanı: Muhammed İsmail Han
7. Madenler Bakanı: Vahidullah Şarani
8. Eğitim Bakanı: Faruk Vadak
9. Adalet Bakanı: Muhammed Server Daniş
10. Haberleşme ve Enformasyon Teknolojisi Bakanı: Emirzay Sangin

11. Ticaret ve Sanayiler Bakanı: Gulam Muhammed Aylaki
12. Tarım Bakanı: Muhammed Asif Rahimi
13. Kadın İşleri Bakanı: Hüsn Banu Gazanfer
14. Yurda Geri Dönenler ve Mülteciler Bakanı: Enayetullah Nazari
15. Hac ve İslami İşler Bakanı: Enayetullah Baliğ
16. Sınırlar ve Aşiret İşleri Bakanı: Seyid Hamid Geylani
17. Uyuşturucularla Mücadele Bakanı: General Hudeydad
18. Yüksek Öğrenim Bakanı: Ubeydullah Ubeyd
19. Kamu Tesisleri Bakanı: Mirza Hüseyin Abdullahi
20. Ekonomi Bakanı: Enver ül Hak Ehadi
21. Kırsal Kalkınma ve Gelişme Bakanı: Veis Ahmed Barmak
22. Çalışma ve Sosyal İşler Bakanı: Muhammed İsmail Munşi
23. Ulaştırma Bakanı: Dr. Muhammed Bataş

Bakanlar listesi görüldüğü gibi 23 bakandan meydana geliyor. Bu listede esasında 25 bakan olacaktı. Ancak listeye dışişleri ve özörlöler bakanları nedense konulmamış. Bu çerçevede muhtemelen bugünkü Dışişleri Bakanı Rengin Dadfar Spanta'nın 28 Ocak'ta Londra'da yapılacak çok önemli Afganistan Konferansı'nda ölkesini temsil etmesi amaçlanmış bize göre. Ayrıca, Afgan parlamentosu geçenlerde çiftte vatandaşlığa sahip bakanların adaylıklarını kabul etmeyeceği yolunda bir karar almıştı. Spanta da hem Afgan hem de Alman vatandaşı olduğu için herhalde şimdiden bakanlıktan vazgeçmiş oluyor. Özörlöler bakanının listede niye olmadığı ise halen bilinmiyor.

Listedeki 23 bakanın 11'i mevcut hükümette yer alan bakanlar. Bunlar savunma, içişleri, maliye, sağlık, eğitim, adalet, tarım, haberleşme, enerji, uyuşturucu ile mücadele ve kadın işleri bakanları. Bu yüzden yeni hükümetin hemen hemen yarısı eski bakanlardan meydana geliyor. Bu çerçevede özellikle savunma, içişleri, maliye ve tarım bakanları önümüzdeki dönemde çok önemli roller oynayacaklar. Bu bakanlar ayrıca Amerika, NATO ve milletlerarası camia tarafından da desteklenen bakanlar. Bunlardan Savunma Bakanı Vardak, İçişleri Bakanı Hanif Atmar ve Maliye Bakanı Zakhilval Peştun, Tarım Bakanı Rahimi ise Tacik. Ayrıca Dışişleri Bakanı Spanta da Tacik. Diğer bakanların etnik kökeni ise bilinmiyor. Ancak bunların ölkenin etnik dengesini yansıttığı söylenebilir. Esasen devlet başkanlığı çatısı bunu zaten yansıtıyor. Şöyle ki: Devlet Başkanı Karzai Peştun, iki yardımcısından birisi Tacik (Muhammed Fehim), diğeri ise Hazara (Kerim Halili).

Yeni hükümetteki bakanlardan Savunma Bakanı Vardak ordunun kalite ve sayısının yükseltilmesinden; İçişleri Bakanı Hanif Atmar, polisin kalite ve sayısının yükseltilmesinden; Maliye Bakanı bütçenin denkleştirilmesinden, yeni kaynaklar temininden ve Tarım Bakanı da halkın büyük çoğunluğunun geçim kaynağı olan tarım sektörünü kalkındırma ve geliştirmekten sorumlu olacak. Kısacası, bu dört bakan Afganistan'ın siyasi, askerî ve ekonomik geleceğini şekillendirecekler.

Dün parlamentoda üzerinde görüşmelere başlanan ve parlamento tarafından mutlaka onaylanması gereken yeni Afgan hükümeti bir bakıma bir kader hükümeti olacak. Bu hükümet başarısı ya da başarısızlığıyla bu

kaderi büyük ölçüde belirleyecek kısacası...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Rusya'nın Hırvat hamlesi

Fikret Ertan 2009.12.24

Dünyanın bazı bölgelerinde büyük güçler arasında nüfuz mücadeleleri yaşanıyor. Orta Asya bunlardan birisi; bir diğeri de Balkanlar...

Balkanlar'da, Avrupa Birliği, Amerika ve Rusya yıllardır çeşitli veçheleri bulunan bir nüfuz mücadelesi yapıyorlar. Bu çerçevede Amerika'nın önceliği bölgeyle ilgili askeri ve güvenlik mülahazaları olurken Avrupa Birliği ise bölgenin daha çok siyasi, ekonomik ve enerji alanlarında söz sahibi olmaya çalışıyor. Bölgeyle yüzyıllardır ilgilenen Rusya ise bugün daha çok enerji alanında hamleler yapıyor, bununla üstünlük kazanmayı planlıyor.

Rusya'nın enerji hamlesinin odak noktası şüphesiz kadim dostu ve müttefiki Sırbistan. Rusya son birkaç yıldır bu ülkeye açılım yaparak çok önemli enerji konularında kapsamlı anlaşmalara varmış bulunuyor.

Nabucco'nun rakibi olan Güney Akım projesi ile ilgili anlaşma bunların başında geliyor. Bu anlaşma uyarınca Güney Akım'ın bir kolu Sırbistan üzerinden geçecek. Buna ilaveten taraflar Banatski Dvor'da 1 milyar metreküp hacme sahip muazzam bir yeraltı doğalgaz deposu inşa ediyorlar. Bu depo tamamlandığında Güney Akım'a bağlanacak. Ayrıca, Srbjagas, Gazprom Export ve Gazprom'un Alman kolu Gazprom Germania arasında imzalanan son anlaşmayla depo gelecekte Avrupa'nın doğalgaz güvenliğinin sağlanmasında önemli bir paya sahip olacak ve böylece bu konuda Rusya'nın rolü güçlenecek.

Sırbistan'a ilaveten Slovenya da uzun müzakerelerden sonra geçen kasım ayında Güney Akım'a katılmaya karar vermiş, Rusya böylece bu konuda bir başka büyük kazanım elde etmişti.

Rusya bugünlerde Sırbistan ve Slovenya kazanımlarını takiben Hırvatistan'a doğru bir başka açılım için harekete geçmiş bulunuyor. Niyeti mevcut kazanımlarına Hırvatistan'ı da dahil etmek, mevcut kazanımlarını tahkim edip bölgedeki enerji nüfuzunu yaymak ve artırmak elbette.

Rusya işte bu çerçevede Hırvat liderleri ile son günlerde çok önemli görüşmeler yapıyor, bunların desteğini kazanmaya gayret ediyor. Rusya Devlet Başkanı Dmitri Medvedev ve Başbakan Vladimir Putin'in Hırvatistan Devlet Başkanı Stepan Mesiç ile bu ayın 13 ve 14. günlerinde Moskova'da yaptıkları görüşmeler buna son örnek sayılır. Haberlere göre, bu görüşmelerin öncelikli maddesi enerji olurken Rus liderler önümüzdeki ay Moskova'yı ziyaret edecek olan Hırvat Başbakanı Jadranka Kosor'un bu ziyaretinin ön hazırlıklarını da ele almışlar. Başka bir habere göre de Hırvatistan'daki Rus Büyükelçisi Robert Markaryan, Mesiç'i bu ayın 16'sında ziyaret ederek Rus liderlerin görüşmelerle ilgili memnuniyetlerini bildirmiş bulunuyor.

Rusya'nın Balkanlar'daki son ilgi odağı olan Hırvatistan esasen enerji piyasası bakımından oldukça küçük bir ülke. Enerji ticareti bakımından Rusya'nın dev enerji şirketleri için cazip sayılmaz; ancak bu ülke Adriyatik Denizi bağlamında Rusya için büyük öneme sahip. Şöyle ki: Hırvatistan'ın Adriyatik kıyısındaki Omisalj Limanı'nda başlayan Adriyatik Petrol Ulaşım Hattı (JANAF) ülkeyi kat ederek Macaristan'ın kuzeyine uzanıyor. Bu hat Balkanlar ve Orta Avrupa'ya Ortadoğu kaynaklı ham petrolü taşıyor. Rusya bu hatta söz sahibi olmak, bunu kendi ham petrol ihracatı için kullanmak istiyor. Ayrıca, Rus petrol devleri Lukoil ve Gazpromneft Omisalj'da depolama kapasitesi kazanmayı ve bu suretle burada bir milletlerarası ham petrol spot piyasası tesis etmeyi planlıyorlar.

Doğalgaz bağlamında da Rusya Hırvatistan'ı Güney Akım'a dahil etmek için çeşitli planlar geliştiriyor, bu suretle Nabucco'ya karşı kazanım elde etmeye çalışıyor. Rusya bu planlarında ne kadar başarılı olur, bunu önümüzdeki aylarda göreceğiz elbette; ancak bugünden Rusya'nın Hırvat hamlesini iyi izlemek, bunun hem muhtemel sonuçlarını hem de bunun genel tablodaki rolünü, özellikle Nabucco çerçevesindekini değerlendirmeye başlamak da gerekiyor.

Rusya'nın Hırvat hamlesi Nabucco'ya büyük önem veren Türkiye'yi de elbette ilgilendiriyor...

f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Birinci yılında Gazze yıkımı...

Fikret Ertan 2009.12.27

Bugün İsrail'in Gazze'ye karşı başlattığı Dökme Kurşun denen acımasız operasyonun birinci yıldönümü. 27 Aralık 2008 günü İsrail kuvvetleri karadan, denizden ve havadan Gazze'ye korkunç bir bombardıman başlatmışlardı.

Bombardımandan bir süre sonra kara birliklerinin de katıldığı operasyon 21 gün sürmüş ve 18 Ocak 2009 günü bir ateşkesle sona ermişti.

Çeşitli kaynaklara göre, operasyonda 1.403 Filistinli hayatını kaybetmiş, 5.303 kişi çeşitli şekillerde yaralanırken İsrail'in kaybı ise 10 asker, 3 sivil 13 ölü, 518 yaralı olmuştu.

1,5 milyon kadar insanın yaşadığı 360 kilometrekarelik Gazze tonlarca bomba, roket ve tank ateşi sonucu adeta bir afet, felaket bölgesi haline gelmişti. İncelemelere göre, 4.100 ev tamamen yıkılmış, 20 bin kadarı ise kısmen hasar görmüştü. Bunlara ilaveten, 1.500 fabrika ya da imalathane, 20 cami, 31 güvenlik tesisi, BM'ye ait 50 tesis, 21 sağlık tesisi ve 10 kadar su şebekesi şu veya bu şekilde harap olmuştu. Ayrıca bombardıman sonucu mahvolan zeytinlikler, sebze seraları, diğer tarım tesisleri, yollar, tarlalar da felaketin bir başka faturası elbette. Uzmanlar, söz konusu yıkım ve hasarın maliyetinin ise 2 milyar dolara yakın olduğunu söylüyorlar. Muhtemelen bu rakam da zaman içinde artacak.

Tank ve zırhlı araçların hareketleri sonucu tarım muazzam zarar görmüş bulunuyor. Operasyondan önce Gazze'deki ekilen alanların toplamı 170 bin dönüm civarındaydı. Bunun 158 bini açık tarım alanı, geriye kalan 12 bin dönümü de sebze-meyve seralarından meydana geliyordu. BM Kalkınma Programı'nın sahada yaptığı inceleme ve araştırmaya göre, toplam ekilen tarım alanlarının yüzde 17'si operasyon sonucu tamamen imha olmuş bulunuyor. Bu yüzdenin içine sebze-meyveliklerin yüzde 17'si ve açık alanların yüzde 9,2'si de dahil sayılır.

Hayatın ve tarımın esaslı olan su kaynakları da operasyondan çok ciddi boyutlarda etkilenmiş bulunuyor. Çeşitli raporlar, operasyonun su durumunu kötüleştirdiğinde hemfikirler. Bunlar, su kaynaklarının operasyon öncesi duruma döndürülmesi için en az 1 milyar dolarlık harcama ve 20 yılın geçmesi gerektiğine işaret ediyorlar.

Yine BM Gıda Örgütü FAO'ya göre, operasyon sonucu maişetlerini besicilik, çiftçilik ve balıkçılık yoluyla temin eden 13 bin aile büyük zarar görmüş bulunuyor.

Anlattığım bu yıkım ve tahribatların ne kadarı bugüne kadar giderildi, söylemesi zor; çünkü özellikle maddi tahribatın giderilebilmesi için İsrail'in bölgeye uyguladığı ambargonun ya tamamen kaldırılması ya da gereken

miktar ve kapsamda gevşetilmesi gerekiyor. Ancak İsrail, bunları yapmıyor, yapmamaya kararlı görünüyor ve hâlâ bölgeye keyfine göre ambargo uyguluyor.

Nitekim bu yüzden Gazze aradan geçen tam bir yıla rağmen hâlâ yeniden inşa ve imar faaliyetlerine tam anlamıyla başlayamamış durumda bekliyor, bekliyor...

Yeri gelmişken söyleyelim; İsrail, Gazze'ye bugün sadece gıda, yakıt ve sağlık malzemeleri için izin veriyor, inşaat malzemelerine ise neredeyse topyekûn ambargo uyguluyor. Bu çerçevede, yüksek öncelikli olarak Gazze'ye sağlanması gereken ama bazılarına hiç, bazılarına da çok sınırlı izin verilen inşaat malzemeleri şöyle:

Çimento, cam, muhtelif çelik malzeme, kereste, boya, hazır kapı-pencere, plastik borular, metal borular, metal çubuklar, demir potreller, kum-çakıl, jeneratörler, yüksek gerilim kabloları ve donanımları, ağaçtan yapılma telefon-telgraf direkleri ve benzerleri...

Milletlerarası yardım kuruluşlarının iki gün önceki son kapsamlı ve ayrıntılı raporuna göre, bu yılın ocak ayından bu yana Gazze'ye sadece 46 kamyon inşaat malzemesi girmiş bulunuyor. Bu da dünyaya konunun ne kadar vahim, İsrail'in tavrının ise ne kadar keyfi ve acımasız olduğunu açıkça ortaya koyuyor elbette.

Yıkımın ve tahribatın ne kadar ciddi olduğunu rakamlarla ortaya koyan bu yazı Türkiye hariç, neredeyse bütün dünyanın Gazze dramı karşısında sessiz kaldığını, İsrail'e gereken baskıyı yapmadığını anlatıyor kısacası. Sözünü ettiğim yardım kuruluşlarının son raporu 'Milletlerarası camianın ihaneti yüzünden operasyonun üzerinden bir yıl geçmesine rağmen Gazzeli siviller hâlâ yeniden inşayı gerçekleştiriyorlar' şeklinde acı bir tespit yapmış bulunuyor.

Buna kim katılmaz ki? f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Türkmen gazı

Fikret Ertan 2009.12.29

Dünya doğalgaz rezerv ve üretimi bakımından Türkmenistan büyük öneme sahip bir ülke. Mevcut rezervleriyle dünya doğalgaz liginin beşinci ülkesi sayılır. Nispeten yeni bulunan ek rezervlerle bir süre sonra dördüncülüğe de yükselmesi bekleniyor.

Bu rezervler bugün 3 trilyon metreküp civarında; ancak 2003 yılında bulunan Güney Yolöten ve 2006 yılında bulunan Osman adlı yeni sahalarda olduğu tahmin edilen 4-14 trilyon metreküp gazla rezervlerin görülmedik miktarda artacağı, bunun Türkmenistan'a daha çok önem kazandıracağı bugünden belli.

Bugün artık birbirine bitişik tek saha olarak anılan Yolöten/Osman sahasının dört safhada geliştirilip, her yıl 10 milyar metreküplük üretimin devreye sokulması planlanıyor. Buna göre, ilk 10 milyar metreküp üretim 2011-2012'de gerçekleştirilecek ve toplam üretim 2014 yılında 40 milyar metreküpe ulaşacak. Yeni sahaların üretim programı işte böyle.

Bugünkü fiili üretime gelince; Türkmenistan yılda ortalama 70-80 milyar metreküp gaz üretiyor. Bu yılın 9 Nisan gününe kadar bu üretimin 40-50 milyar arası miktarını Rusya'ya satıyordu. Ancak Rusya'ya gazı sağlayan hatta 9 Nisan günü meydana gelen tartışmalı bir patlamadan sonra Rusya'ya gaz akışı durmuştu.

Türkmen ve Rus yetkililer o tarihten bu yana gazın yeniden akışı için defalarca bir araya geldiler; ancak geçen haftaya kadar herhangi bir anlaşmaya da varamadılar. Sonunda geçen hafta Türkmenistan'ı ziyaret eden Rusya Devlet Başkanı Medvedev ve Türkmenistan Devlet Başkanı Berdimuhammedov görüşmesi sonucu anlaşmaya varılabildi, imzalar atıldı.

Bu anlaşmaya göre, Türkmen gazı 1 Ocak 2010 gününden itibaren yeniden Rusya'ya akmaya başlayacak. Gaz miktarı da yılda 30 milyar metreküp olacak. Gazın fiyatı ise açıklanmadı, dolayısıyla bilinmiyor; ancak haberlerde fiyatın Avrupa fiyatları seviyesinde olacağı bildiriliyor. Bu da herhalde 300 dolar civarında bir rakam olur bize göre.

Rusya ve Türkmenistan arasında 2003 yılında imzalanan anlaşmanın yerini alan bu son anlaşmayla Türkmen gazının 30 milyar metreküpü Rusya'ya taahhüt edilmiş bulunuyor ve böylece 70 milyar metreküp üretimden geriye 40 milyar metreküp kalıyor.

Türkmenistan bilindiği gibi sadece Rusya'ya gaz satmıyor, İran'a da 1997 yılından bu yana satıyor. Satılan gaz miktarı yaklaşık 8 milyar metreküp civarında. Bu gaz Türkmenistan'ın dev Devletabad gaz yatağından İran'ın kuzeyine bir hattan veriliyor. Ancak herhalde bu miktar İran'ın ihtiyacını karşılayamadığı için bugünlerde açılacak yeni bir hat ile Türkmenistan'ın İran'a ek gaz sağlaması planlanıyor. Bu ek hat da herhalde 8 milyar metreküp civarında bir gazı İran'a sağlayacak. Ayrıca bu hattın ileride İran'a 4 milyar metreküp daha gaz sağlayacağı da bugünden söyleniyor. Böylece İran belli süre sonra Türkmenistan'dan aldığı gazı 20 milyar metreküp civarına yükseltecek. Bu rakamı da Rusya'dan kalan 40 milyar metreküpten düşersek geriye 20 milyar metreküp kalıyor.

Bu arada bu çerçevede elbette, geçenlerde Türkmenistan ile Çin arasında imzalanan gaz anlaşmasına da atıfta bulunmak şart oluyor. Bu köşede ayrıntılarıyla değindiğimiz bu anlaşma uyarınca Çin 2010 yılında 13 milyar metreküple başlayarak 2013 yılı sonlarına kadar Türkmenistan'dan yılda 30 milyar metreküp gaz alacak. Bunun sonucunda Türkmenistan'ın yıllık 70-80 milyar metreküplük yıllık üretimi Rusya, İran ve Çin tarafından hemen hemen kapatılmış oluyor elbette.

Yukarıda sözünü ettiğim Yolöten/Osman sahaları belirlenen takvimde üretime geçerlerse Türkmenistan'ın başkalarına satacak gazı olacak. Aksi olursa büyük ihtimalle olmayacak. Bundan da Türkmen gazına umut bağlayan Nabucco projesi en çok etkilenecek.

Türkmen gazı bu bakımdan bizim açımızdan da çok önem taşıyor. İşte bu yüzden de biz Türkmen gazı ile ilgili gelişmelere önem atfediyor, başka konular pahasına bu konuyu sık sık ele alıyor, böylece ülkeye bir faydamız olur diye düşünüyoruz...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Mısır'ın çelik engeli...

Fikret Ertan 2009.12.31

İsrail ile Mısır, inşa etmekte oldukları sınır güvenlik yapılarına 'duvar' denilmesinden hiç hoşnut değiller.

İsrail, 2003 yılında ilk kazmayı vurduğu işgal altında tuttuğu Batı Şeria'yı çevreleyen 703 kilometre uzunluğa sahip duvarı 'güvenlik bariyeri ya da güvenlik engeli' olarak anmayı, başkalarının da duvarı böyle telaffuz etmelerini istiyor.

Bazı bölümleri 8 metre yüksekliğinde betondan yapılmakta olan bu duvarın bugün aşağı yukarı yüzde 60'ı tamamlanmış, yüzde 10'u inşa halinde ve geriye kalan yüzde 30'u da inşayı bekliyor. İnşası planlandığı şekilde yürürse duvar 2010 yılında tamamlanmış olacak ve İsrail'in sevdiği ve birçok şeyi meşrulaştırmak için kullandığı deyimle bölgede 'yeni bir gerçeklik' ortaya çıkmış olacak.

İsrail, Batı Şeria'yı kontrol altına alacak bu duvarı inşa ederken Mısır da Gazze sınırları boyunca duvar denilmesini istemediği bir güvenlik yapısı inşa etmeye başlamış bulunuyor. Hakkındaki haberlerin bu ayın ortalarına doğru ortaya çıktığı bu yapı, önceleri Mısırlı yetkililer tarafından teyit edilmemiş; ama daha sonra çeşitli yetkililer yapıyla ilgili bilgi ve haberleri kabul ve teyit etmişlerdi.

Bunlardan Mısır Dışişleri Bakanı Ahmet Ebu Geyt ilk defa resmi bir ağızdan haftalık El Ahram El Arabi dergisine şunları söylemişti: "Duvar ya da sensörler veya dinleme cihazları... Önemli olan, Mısır topraklarının mutlaka korunmasıdır. Her kim Mısır sınırlarında kontrol tesis ediyor diyorsa, biz de onlara bunun Mısır'ın hakkı olduğunu söylüyoruz."

Bakan Ebu Geyt, 22 Aralık günü de aynı konuda El Arabiya televizyonuna inşa edilmekte olan şeyin Mısır'ı, milli güvenlik tehditlerine karşı koruyacağını ve bunun sınırın diğer tarafından tüneller yoluyla yapılan kanunsuz kaçakçılık faaliyetlerini önleyecek inşaat, mühendislik işleri ve ultrason cihazları ihtiva ettiğini ifade etmişti.

Mısır Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Hüsam Zeki de geçenlerde, "Biz inşaatı çelik duvar denilmesini reddediyor bu ismin nereden çıktığına şaşıp kalıyoruz. Yaptığımız iş Mısır ve milli güvenliğini ilgilendirir, o kadar." şeklinde açıklama yapmıştı.

Bu resmi kabuller ile Mısır'ın Gazze sınırları boyunca bir güvenlik yapısı ya da engeli inşa etmekte olduğu artık açık bir şekilde ortaya çıkmış bulunuyor. Esasen bir süredir çeşitli televizyon kanalları Gazze tarafından görülen bu inşaat faaliyetlerini, çalışan işçileri ve dev vinçleri, çelik konstrüksiyonları gösterip duruyorlar. Tabii biz de bunları izledik, sınır boyunca bir şeyler yapılmakta olduğu sonucuna vardık bir süre önce.

Çeşitli haberlerden, yapılmakta olan bu şeyin Gazze tarafında kazılan tünellerin Mısır tarafına açılmamasını sağlamak amacıyla tünellerin güzergâhı boyunca özel çelik plaka ve boruları bu güzergâha yerleştirmek ve böylece tünelleri saf dışı etmek olduğu anlaşıyor. Bu plaka ve boruların özel alaşımlı çelikten oldukları, delinme ya da kesilmelerinin asla söz konusu olmadıkları da ifade ediliyor. Ayrıca bu plaka ve borulara çeşitli yerlerine herhangi bir müdahalenin yapıldığı yeri derhal bildirecek sensörlerin de monte edilecekleri ve böylece bunlara müdahalenin mümkün olamayacağına da işaret ediliyor. Bu çelik engel tamamlandığında da Gazze'den Mısır tarafına tünel açmanın anlamının kalmayacağı ve böylelikle tünel faaliyetlerinin sona ermesi bekleniyor elbette.

Esasen Gazze tünelleri bugün eskisi kadar sayıca çok ve eskisi gibi faal de değiller. Yıldönümü bugünlerde söz konusu olan İsrail'in Gazze operasyonundan önce bölgede aşağı yukarı 3.000 kadar muhtelif tünel mevcuttu. Gazze'nin bir tür can damarı olan bu tüneller İsrail uçaklarının sürekli bombardımanları yüzünden bugün 150 kadara düşmüş bulunuyorlar. Bu sayı Mısır'ın çelik engeliyle muhtemelen daha da azalacak ve tünelciler bu engeli aşacak bir çare bulamazlarsa tünel kazma ve işletme işi de bitecek.

Mısır, 'yaptığımız şey ancak bizi ilgilendirir; buna kimse karışamaz; bu bizim meselemiz' şeklinde tavrı koyduğu çelik engel tünel işine son verebilecek mi, veremeyecek mi, bekleyip göreceğiz.

NOT: Okur, dost ve mesaj gönderenlerin yeni yılını kutlar; bu yılda sağlık, saadet ve başarılar dilerim.
f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Hazaralar ve yükselişleri..

Fikret Ertan 2010.01.05

Afganistan, etnik siyasetin önemli olduğu, bunun pek çok konuya damgasını vurduğu bir ülke.

Nitekim, Devlet Başkanı Karzai'nin meclise sunduğu yeni hükümetin 24 üyesinin 17'sinin meclisçe reddedilmesinde de etnik denge ve siyasetin rol oynadığı söyleniyor.

Bu ve diğer bakımlardan ülkenin etnik siyasetinin ve etnik grupların ağırlık ve nüfuzlarının izlenmesi şart oluyor. Bu gruplar arasında bir süredir Hazaraların giderek önem ve ağırlık kazandığı ve bu grubun ülkenin siyasi kaderinde önemli rol oynamaya başladığına pek çok kaynakta dikkat çekiliyor, Hazaraların Afgan siyasetinin yeni yükselen gücü olduğuna vurgu yapılıyor.

Biz bu köşede Hazara konusuna fırsat bulduğumuzda dikkat çekmiş, bu grupla ilgili birkaç yazı da yazmıştık. Konu bugünlerde Batı basınında da yer buluyor. Nitekim, dünkü New York Times'ta Hazaraların yükselişiyle ilgili önemli bir makale vardı. Bu makalede Hazaraların yükselmesinde en önemli faktörün, grubun eğitime verdiği önemden kaynaklandığı belirtiliyor, Hazaraların yükselişi ile Kuzey Irak Kürtlerinin yükselişi arasında paralellik de kuruluyordu.

Batı basınının ilgisini uyandırmaya başlayan Hazaralar kim, menşeleri ne?.. Bu sorulara biz zamanında cevap vermiştik; ama yeni ilgi dolayısıyla bunları yeniden hatırlatmak gerekiyor elbette. Hazaralar, Peştunlar ve Taciklerden sonra Afganistan'ın en büyük üçüncü etnik grubudur; çok ilginç bir etnik grup olan Hazaraların menşeleri hakkında yaygın bir teori vardır. Buna göre, bugünkü Hazaralar, Cengiz Han'ın 13. yüzyıl başlarında Afganistan'ı işgalinden sonra geride bıraktığı Moğol askerlerin devamıdır. Ancak bazı tarihî kaynaklar, Cengiz Han'ın Afganistan'da asker bırakmadan çekip gittiğini söylerler. Bu bakımdan Hazaraların, Cengiz Han'ın askerleri olup olmadığı hususu tartışmalıdır. Diğer yandan, Hazaraların Cengiz Han'ın oğullarından biri olan Çağatay Han'ın askerleri olduğu yolunda oldukça güçlü bir iddia da vardır. Buna göre, Çağataylılar, 13. yüzyılın sonlarına doğru Hindistan'ı fethetmek için bu ülkeye ordular göndermiş ve Moğol ordularının güzergâhındaki Afganistan'da birçok askerî garnizon, kale ve üs tesis etmişlerdir. Daha sonraları Orta Asya'daki Çağatay hâkimiyeti zayıflayınca, söz konusu Moğol ordularının büyük kısmı Afganistan'da kalmaya devam etmişler ve durumlarını güçlendirmişlerdir. Babür Şah'ın Hindistan'da Türk-Moğol İmparatorluğu'nu kurmasıyla Afganistan'daki Hazaraların durumu daha da güçlü hale gelmiştir.

Besud, Caguri ve Uruzgani adlarındaki üç büyük kol ya da aşiretten meydana gelen Hazaralar, Afganistan'ın orta kesiminde yer alan ve Hazaracat denen dağlık bölgede ayrı yaşarlar. Burada, yaşayan 'Besud' aşireti saf Hazara sayılır. Diğer Hazara aşiretleri ise dış dünyaya oldukça açıktırlar. Afganistan'ı meydana getiren diğer etnik gruplarla çok fazla kaynaşmayan, kendi bölgesinde yaşayan Hazaralar, tarih içinde diğer etnik gruplar ve iktidar sahipleri tarafından pek rahat bırakılmamış, zaman zaman katledilmişler ya da göçe zorlanmışlardır. 19. yüzyıl başlarında Hazaralardan büyük bir nüfus (özellikle Uruzgani ve Caguri aşiretleri) yurtlarından kaçarak bugünkü Pakistan'ın Kuetta ve İran'ın Meşhed şehirlerine sığınmışlardır.

Hazaralar Doğu ve Batı Hazaraları olarak ikiye ayrılır. Hazaracat ve İran'da yaşayan Doğu Hazaraları Şiidirler. Herat çevresinde yaşayan Batı Hazaraları ise Sünnidirler. Hazaraların büyük çoğunluğu Farsça konuşur. Konuştukları bu dilde, bugünkü modern Özbek dilinin temeli sayılan eski Çağatay Türkçesinden gelme çok sayıda kelime ile 13. yüzyıl Moğol dilinden deyimler, kelimeler de vardır.

Hazaraları en çok destekleyen dış güç tabii dil ve din birliği bulunan İran'dır. İran, bugün Hazaralar vasıtasıyla Afganistan'da nüfuzunu sürdürmeye çalışmaktadır. Bu da başta Peştunlar olmak üzere diğer grupları tedirgin etmektedir.

Bugün Kabil'de bir milyon civarında Hazara yaşamakta, bunlar başkentin nüfus yapısını değiştirmektedir. Ayrıca Hazaralar hükümette, devlette, orduda, poliste ağırlık kazanmakta, buralardaki geleneksel Peştun ağırlığını azaltmaktadırlar.

Nereden bakılırsa bakılsın Hazaralar, Afganistan'ın yükselen gücüdür. Türkiye de Afgan politikası dolayısıyla bu yükselişi mutlaka dikkate almak zorundadır... f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İran ve Türkmenistan: Gelişen ilişkiler...

Fikret Ertan 2010.01.07

Orta Asya, başka güçlerin yanı sıra İran'ın da nüfuz ve ağırlık kazanmak istediği önemli bir bölge sayılır.

İranlı liderler zaten yakın oldukları bu bölgeyle ilişkilerini geliştirmek, güçlendirmek için bölge ülkelerini sık sık ziyaret ediyorlar.

Nitekim, bu çerçevede İran Devlet Başkanı Mahmut Ahmedinejat son üç gündür bölgede önemli temaslar yapıyor, anlaşmalara imza atıyor. Ahmedinejat'ın son ziyaretinin ilk durağı Tacikistan'dı. Tacik lider Rahmanov ile iki gün boyunca görüşen Ahmedinejat ve muhatabı, ikili ticaretin daha da geliştirilmesi konusunda mutabakata vardılar, bu yöndeki belgeyi imzaladılar. Buna ilaveten İran, Anzop Tüneli'nin inşası için 6 milyon dolar tahsis etmeyi de taahhüt etti.

Ahmedinejat'ın ikinci ve son durağı komşusu olan Türkmenistan'dı. Ziyaretin ilk günü (salı) liderlerin de katıldığı törende Türkmen ve İranlı bakanlar ikili işbirliğini geliştirmeye dönük 3 mutabakat zaptı ve bir de ticari anlaşmaya imza attılar. Son anlaşma, İran'ın Pas Enerji Şirketi ile Türkmenistan Ulaştırma Bakanlığı arasında akdedildi.

Bu mutabakat ve anlaşma elbette önemli; ancak esas önemli olan, iki ülke arasında dün açılan ikinci doğalgaz boru hattıydı. Bu hat Devletabad-Salıp Yar adıyla anılıyor. Bu hatla, Türkmen doğalgazı ülkenin en büyük, en zengin mevcut gaz yatağı olan Devletabad'dan İran'ın kuzeyindeki Salıp Yar'a akacak, burada İran milli gaz şebekesine bağlanacak.

İnşasına 2009 Temmuz ayında karar verilen bu hat 182 kilometre uzunluğunda ve tam kapasiteye ulaştığında yılda 12-14 milyar metreküp gazı İran'a sağlayacak. Böylece İran'ın başka bir hattan aldığı ile birlikte Türkmenistan'dan yılda alacağı gaz miktarı yaklaşık 20 milyar metreküpe çıkacak. Hat, en başta İran'ın kuzeyinde zaman zaman ortaya çıkan gaz sıkıntılarını giderecek, bu bölgelere garantili gaz sağlayacak.

Bu arada yeri gelmişken, Türkmenistan'dan İran'a uzanan ilk gaz hattını da bir hatırlatalım. Bu hat Körpece-Kurtköy hattı olarak anılıyor. Türkmenistan'ın batısındaki Körpece gaz yatağından İran'ın Kurtköy denen bölgesine uzanan bu hattın 135 kilometresi Türkmen topraklarında, 65 kilometresi de İran topraklarında bulunuyor. 1997 yılında 190 milyon dolara inşa edilen hattın maliyetinin yüzde 90'ını o zaman İran karşılamış, Türkmenistan kendi üstüne düşen maliyet payını daha sonraları gaz ile ödemişti. 1.000 milimetre çaplı borulardan meydana gelen bu hat yılda yaklaşık 8 milyar metreküp gazı İran'a sevk ediyor.

Bu hat ve dün açılan ikinci hatla Türkmenistan-İran gaz ilişkileri yeni bir döneme giriyor, İran, Türkmen gazının önemli bir müşterisi oluyor. Bu, şüphesiz özellikle Türkmenistan bakımından son derece önemli bir gelişme sayılır; zira İran gazı artı geçenlerde açılan Türkmen-Çin gaz hattı sayesinde Türkmenistan yıllardır Rusya'nın dikte ettiği bağımlılıktan kurtulmaya başlıyor ve böylece pazarlık gücü gittikçe artıyor.

Bu hatta ilaveten, son ziyaretle iki ülke Kuzey-Güney demiryolu hattının geliştirilmesi konusunda da önemli ilerlemeler kaydetmiş bulunuyorlar. Haberlerden anlaşıldığı kadarıyla iki ülke bu hat ile ilgili Atrak-Gorgan hattı konusunda 650 milyon dolarlık bir anlaşma imzalamış bulunuyorlar. Kuzey-Güney demiryolu projesi Türkmenistan'dan da geçerek Kazakistan'ı İran'ın Basra Körfezi limanlarına bağlayacak, böylece hem Kazakistan ve hem de Türkmenistan sıcak denizlerden faydalanmada önemli bir kazanım elde etmiş olacaklar. Bu aynı zamanda, nükleer programı dolayısıyla halen üç adet BM müeyyidesine maruz kalan ve yenisi için kulisler yapılan İran'ı da rahatlatacak gerçekten önemli bir proje. Hayata geçtiğinde bölge jeopolitiğinden önemli bir dinamik olacak elbette.

Kısacası İran, Orta Asya'nın değerini iyi öğrenmiş bir ülke olarak bölgede hamleler yapıyor ve bunlarda da Türkmenistan önemli bir rol oynuyor. Velhasıl, İran, Orta Asya oyununu iyi oynamaya çalışıyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Demir Kubbe ve önemi...

Fikret Ertan 2010.01.10

İsrail'in 27 Aralık 2008-18 Ocak 2009 günleri arasında Gazze'ye yönelik olarak gerçekleştirdiği 'Dökme Kurşun' adlı saldırısının ana amacı roket ve havan ateşine son vermektir. İsrail 18 gün süren saldırısında binlerce ton bomba atmasına ve binlerce can almasına rağmen bunu başaramadı.

Roket ve havan ateşi ne saldırı sırasında ne de sonrasında durdu. Ateşkesten bu yana Gazze'den İsrail'in güneyine yönelik çok sayıda roket ve havan atıldı. Bu durum, saldırının üzerinden neredeyse bir yıl geçmesine rağmen halen de devam ediyor.

Nitekim, en son olarak geçen perşembe günü Gazze'den atılan 10 havan mermisi, bir Kassem roketi ile cuma gecesine 2 Kassem roketi İsrail topraklarına düşmüş bulunuyor. Bu da tabii, bizde söylenenlerin aksine Gazze'den yapılan Kassem ve havan atışlarının hiç durmadığını açıkça ortaya koyuyor.

Türkiye'de en üst düzeyde birileri Gazze'den bu tür atışların yapılmadığını söyleyip duruyorlar; ama gerçekler tabii böyle değil. Bunlar bizlere inanmıyorlarsa ilgili kaynaklara bakabilirler. Nitekim, güvenilir bir kaynak olan The Financial Times'a göre, 'Dökme Kurşun'un sona ermesinden bu yana Gazze'den İsrail'e 280 roket ve havan mermisi düşmüş bulunuyor.

Bu köşede birkaç kere yazdığımız gibi İsrail söz konusu roketler ve havanları bugün için durdurabilecek bir çareye sahip değil. Roket ve havan ateşi karşısında geçen mart ayında bu köşede söylediğimiz gibi misillemelerine devam edecek. Zaten ediyor da; nitekim son roket ve havan ateşinden sonra Gazze'de 4 hedefi uçaklarla bombalamış bulunuyor.

İsrail bu misillemelere devam ederken aynı zamanda kısa menzilli roket ve havan ateşine karşı nihai çare bulma çalışmalarını da hiç aksatmıyor. Bu çarenin adı Demir Kubbe (Kipat Barzel) adıyla bilinen ileri teknolojiye dayanan ilginç ve benzersiz bir sistem. Uzun tereddütlerden sonra 2007 yılında zamanın Savunma Bakanı Perez

tarafından alınan kararla geliştirilmeye başlanılan bu sistem, İsrail'in önemli savunma sanayii kuruluşlarında Rafael tarafından gerçekleştiriliyor ve söylendiğine göre şöyle çalışması planlanıyor:

'Demir Kubbe, Elta Systems adlı kuruluşun geliştirdiği özel bir radar sistemi vasıtasıyla atılan roketi ya da havanı havada iken hedef olarak tespit edecek, sonra hedefi fırlatacağı önleyici roketiyle havada yok edecek. Bu önleyici roket Kassemlerin saniyede 300 metre kadar olan hızında daha hızlı bir roket olacak. Buna ilaveten söz konusu roket Kassem ya da benzeri roketleri havada en yüksek noktada saf dışı edecek şekilde tasarlanacak. Bunun sebebi düşman roketlerin muhtemel kimyasal ya da biyolojik başlıklarını emin bir mesafede yok edip bunların verebileceği zararları asgariye indirmek.'

Sistemin hedef tespit sürecinin bir saniyeden az bir sürede gerçekleşeceği, bu suretle önleyici roketin ikinci bir saniyede hedefi bulacağı ve yok edeceği bugünden söyleniyor. Ancak bu arada önleyici roketlerin çok pahalı olacağı (tek bir roketin atışı 30.000- 40.000 dolar civarında) ve bu yüzden sistemin boş araziye düşeceği anlaşılan roketlere karşı kullanılmayacağı, böylece maliyetlerin aşağıda tutulacağına da bugünden işaret ediliyor.

Hayata geçirildiğinde bu şekilde çalışması planlanan Demir Kubbe sisteminde bu hafta önemli bir safhaya ulaşılmış bulunuluyor. Geçen çarşamba günü sahada yapılan fiilî denemelerde sistemin birkaç roketi havada tespit ederek imha etmeyi başardığı haberlerde yer alıyor. İsraili askerî yetkililer sistemin bu yılın haziran ayında operasyonel hale geleceğini ve ilk bataryanın Gazze yakınlarında konuşlandırılacağını söylüyorlar.

Demir Kubbe eğer iddia edildiği gibi başarılıysa ve Gazze'den atılacak roket ve havanları havadayken imha edebilecek yeteneğe sahipse bu Hamas-İsrail-Gazze denkleminde yeni bir sabit değişken olarak yerini alacak ve başarılı olması halinde hem ikili dengeyi kökten değiştirebilecek hem de roket ve havan unsurunu önemsiz ve değersiz kılabilir.

Demir Kubbe işte bu kadar önemli...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Davud'un Sapanı'

Fikret Ertan 2010.01.12

İsrail, kendisine yönelik en büyük tehdidin balistik füzeler olduğuna inanıyor. Bu yüzden de bu tehdide karşı koyabilmek için birtakım savunma sistemleri geliştirmeye çalışıyor.

Bu sistemler halen iki ayrı proje sistemi halinde yürütülüyor. Bunlardan birincisi bu köşede son yazımızda ayrıntılarıyla anlattığımız 'Demir Kubbe' sistemi. Bu kapsamlı sistem kısa menzilli füzelere karşı geliştiriliyor. İlk bataryasının bu yıl haziran ayında Gazze yakınlarında konuşlandırılması planlanan bu sistemin amacı, 0-70 kilometre kısa menzilli roket ve havan mermilerini havada imha etmek.

Bu sistem elbette Gazze ve Güney Lübnan'dan atılabilecek roket ve havanları hedef alacak. Bunlar da geçen yıllarda görüldüğü gibi Kassem ve Grad roketleri ile muhtelif havan mermileri ve benzerleri.

İsrail 'Demir Kubbe'yi bu yıl devreye sokmaya hazırlanırken bu arada başka bir balistik füze savunma sistemi üzerinde de çalışmalarına son hızla devam ediyor. Bu sistem 'Davud'un Sapanı' olarak anılıyor.

Bu sistem, İsrail'in en önemli savunma sanayi kuruluşlarından olan Rafael Advanced Defense Systems Ltd. tarafından bir Amerikan şirketiyle ortak olarak geliştiriliyor. Amerikan şirketi, ünlü Raytheon şirketi. Bu şirket

dünya çapında ünlü ve ürünlerini dört kıtada satabilen bir ileri teknoloji savunma sistemleri şirketi. Şirketin 2008 yılı satışları 25 milyar dolara yakındı. Dünya çapında yaklaşık 80 bin personel çalıştıran şirket hem çeşitli sensörler, komuta-kontrol, iletişim, haber alma, gözlem sistemleri ve hem de bunların lojistik destek birimlerini üretiyor.

Raytheon 'Davud'un Sapanı'nın interceptor denen önleyici hızlı füzesini geliştirip üretecek. Stunner adıyla anılan bu füze, iki kademeli bir füze. Burun kısmında iki hedef tespit ve sevk sistemi var. Bunlar bir özel radar ve bir de elektro optik sensörden müteşekkil. Her türlü hava şartlarında çalışacağı söylenen sensörleri ve hızlı füzeleriyle bu sistemin 70 ila 250 kilometre menzilli balistik füzeleri, büyük kalibreli roketleri ve hatta seyir füzelerine de karşı çok etkili olacağı söyleniyor.

Raytheon, işte bugün bu füzeler üzerinde çalışıyor. Rafael'in ise muhtemelen radar ve müşterilati üzerinde çalışmakta olduğu tahmin ediliyor. Böyle diyoruz; çünkü sistem ile ilgili çalışma ve gelişmeler bir sır perdesi arkasında yürütülüyor. Bugüne kadar sadece sistemin ilk denemesinin bu yıl içinde yapılacağı ifade edilmiş bulunuyor.

'Davud'un Sapanı' şüphesiz Hizbullah roketleri düşünülerek tasarlanmış bir sistem; zira İsrail, 2006 Lübnan Savaşı'nda Hizbullah'ın attığı Grad ve benzeri füzeleri durdurma ve imha etmede başarısız olmuş, bunun üzerine bunları saf dışı edebilecek bir savunma sistemi arayışına girmişti. 'Davud'un Sapanı' işte bu arayışın tabii sonucu olarak hayata geçmeyi bekliyor. Bu olduğunda, İsrail, Hizbullah'ın füzelerine karşı kendisini nisbi bir güvenlik içinde hissedecek. 'Nisbi' diyoruz; çünkü bugüne kadar hiçbir füzesavar sisteminin yüzde yüz etkili olduğu görülmedi; zaten bu hem teorik ve hem de pratik anlamda mümkün olmayacak bir şey.

Ayrıca, füzesavar sistemlerini şaşırtmak, bunlara karşı baş edemeyeceği miktarlarda füze göndererek bunları etkisiz kılmak da mümkün sayılır. Ancak bunlar tabii ki ihtimaller. İsrail de şüphesiz bu ihtimalleri hesap etmiş, buna göre hareket ediyordur.

Hakkında pek az şey bilinen 'Davud'un Sapanı'nın gerçek değeri elbette muhtemel bir savaş durumunda, füzelerin fiilen atılmasında ortaya çıkacak. Bu bakımdan 'Davud'un Sapanı' da 'Demir Kubbe' gibi rüşdünü gerçek savaş durumunda ispat edecek. Bunu da zaman ve şartlar gösterecek.

Böylece bu yazıyla biz de İsrail ile hasımları arasında cereyan edecek herhangi bir savaşın en önemli unsuru olacak olan balistik füzeler ve bunlara karşı savunma sistemlerini bugünkü bilgiler çerçevesinde değerlendirmiş olduk.

Bu konu, bölge ile hesabı olan herkesi ilgilendiriyor...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Lieberman, tezgâhı ve kalitesi...

Fikret Ertan 2010.01.14

Bütün Türk milleti tarafından öfke ve tepkiyle karşılanan İsrail Dışişleri Bakan Yardımcısı Ayalon'un Büyükelçimiz Oğuz Çelikkol'u (dolayısıyla Türkiye'yi) küçük düşürmek için tertiplediği son derece, ucuz, bayağı ve çirkin mizansenin aslında Bakan Liberman'ın tezgâhı olduğuna hiç şüphe yok.

Nitekim, İsrailli kaynaklar da tezgâhın Lieberman'ın talimatıyla kurulduğunu söylüyorlar. Böylece Ayalon maşa, Lieberman da asıl aktör, asıl 'mücrim' olarak ortaya çıkmış bulunuyor.

Biz Lieberman'ı medyada hakkında çıkanlardan iyi tanıyoruz; hatta onu bu köşede geçen yıl bu sıralar 'tehlikeli birisi' olarak nitelemiş, başka olumsuz nitelermeleri ise nezaket icabı dillendirmemiştik.

Esasen Lieberman, İsrail'de de kendini bilen makul kimseler tarafından seilmeyen birisi. Kalitesi de son derece düşük... Muhalifleri tarafından "İrkçı, faşist, lâfebesi, demokrasi düşmanı, demagog ..." olarak niteleniyor. Bunlara ek olarak onu bir zamanlar bar fedaisi olarak çalıştığı için aşağılayanlar da var.

Lieberman esasen İsrail doğumlu bir Sabra değil; 1958 yılında Moldovya'nın başkenti Kşinyev'de doğmuş büyümüş birisi. Kşinyev'de bir zamanlar bar fedailiği yapmış, bir ara Bakü'de radyolarda çalışmış ve 1978 yılında 20 yaşındayken İsrail'e göç etmiş.

İsrail'de önce askerlik yapan ve daha sonra Kudüs'teki İbrani Üniversitesi'nde Milletlerarası İlişkiler ve Siyaset Bilimi masterı alan Lieberman, Sovyet Yahudileri Siyonist Forumu denen kuruluşun hem kuruculuğunu ve hem de yöneticiliğini yapmış bir süre. Bir ara sendikacılık ve gazetecilik de yapan Lieberman, 1993-1996 yılları arasında Likud partisinin genel müdürlüğü görevini yürütmüş. 1996-1997 yılları arasında da zamanın Başbakanı Binyamin Netanyahu'nun başbakanlık müsteşarlığını yapmış, bu yüzden Netanyahu'yu iyi ve yakından tanıyan birisi.

Yisrael Beiteinu partisini 1999 yılında kuran ve aynı yıl parlamentoya milletvekili olarak giren Lieberman, İsrail-Moldovya Dostluk Grubu'nun başkanlığını da yapmış. 2001 yılında Milli Altyapı bakanı olmuş; ancak bu görevden 2002 Mart ayında istifa etmiş. 2002 yılında Yisrael Beiteinu ve Milli Birlik Partisi ortak listesinden yine milletvekili seçilen Lieberman, Ariel Şaron hükümetinde Ulaştırma bakanı olarak atanmış. Bu bakanlıktan 2004 yılında Şaron'un Gazze'den çekilme planına karşı çıktığı için bizzat Şaron tarafından görevinden alınmış.

2006 Mart seçimlerinde Yisrael Beiteinu'nun 11 milletvekili çıkarmasının ardından siyasi yıldızı iyice parlamaya başlamış ve bu yüzden Ehud Olmert hükümetinde hem başbakan yardımcılığı ve hem de kurulan yeni Stratejik İşler Bakanlığı'na getirilmiş. Bu bakanlık hatırladığım kadarıyla İran tehdidini incelemek, takip etmek ve bu konuda strateji geliştirmekle görevlendirilmişti. Ben onun bu bakanlığı sırasında New York Times'a verdiği demeçte mesela 'İlk işimiz, Batı dünyasını İran konusunda sert bir politika benimsemeye ikna etmek olmalıdır. İran ile diyalog yüzde yüz başarısız olacaktır. Biz İsrail olarak İran problemiyle kendi başımıza uğraşmaya hazır olmalıyız.. İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana Yahudi halkının karşı karşıya olduğu en büyük tehdit İran'dır.' dediğini çok iyi hatırlıyorum. Lieberman son Gazze saldırısında da çok sert şeyler söylemiş, İsrail'in Hamas'a karşı Amerika'nın İkinci Dünya Savaşı sırasında davrandığı gibi davranması gerektiğini ilan etmiş, bu sözleriyle adeta nükleer silah kullanımı imâ etmişti.

Bugün kendisi hakkında daha önce söylediklerimizin bir kısmını tekrarladığımız (bunu da dün 'Lieberman kim?' diye soran okurların isteği üzerine yapıyoruz) Lieberman son tezgâhıyla sadece kendi ülkesine zarar vermiş, bununla Türkiye'de zaten az olan İsrail sempatisini çevrenin etkisini daha da azaltmış bulunuyor. İsrail Başbakanı Netanyahu ve hükümeti bu gerçeği görmeli ve bundan sonra olacıklardan Lieberman'ın tavırlarına göz yuman kendilerinin sorumlu olacağını bugünden iyi anlamalılar.

Lieberman kalitesizliğiyle, ucuz, nezaket ve terbiyeden yoksun ve anlamsız tavrıyla Türk-İsrail ilişkilerine tarihteki en büyük darbeyi vurmuş bulunuyor.

İsrail'in akıllı başında olan yöneticileri bu gerçeği şimdiden görmeli, kabul etmeli ve zor da olsa bunun yol açtığı zararı telafi etmeye çalışmalılar. Bunu yapmazlarsa kendileri bilir elbette...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ukrayna'da dönüm noktası seçim

Fikret Ertan 2010.01.17

Bugün Karadeniz komşumuz Ukrayna'da devlet başkanlığı seçimi yapılıyor. 2004 yılında meydana gelen tarihi Turuncu Devrim sonrası yapılacak olan bu ilk devlet başkanlığı seçimi birçok bakımdan son derece önemli ve adeta dönüm noktası teşkil edecek bir seçim olacak.

Seçim sonucu Ukrayna'nın bundan sonraki yönünü belirleyecek ve aynı zamanda bölge jeopolitiğinde önemli etkilere yol açacak.

Seçime 18 aday katılıyor. Bunlardan dördü hariç diğerlerinin hemen hemen hiç seçilme şansı bulunmuyor. Hatta mevcut Devlet Başkanı Viktor Yuşenko'nun bile en iyi durumda yüzde 10'u aşması bile mümkün görülüyor. Bu bakımdan kendisinden söz etmek bile yersiz oluyor.

Şansları olan diğer adaylar şunlar: Bölgeler Partisi lideri Viktor Yanukoviç, Timoşenko Bloku lideri ve bugünkü Başbakan Bayan Yulia Timoşenko, eski Ekonomi Bakanı Sergey Tigipko ve Arseni Yatsenyuk.

Bu adaylardan en büyük şansa sahip olan şüphesiz Viktor Yanukoviç. Son kamuoyu anketlerinde yüzde 33-46 arası bir yüzde ile birinci aday olarak görünüyordu. Yanukoviç, malum Ukrayna'nın Rusça konuşan Donbas bölgesine mensup, Ukrayna dilini pek iyi konuşamayan Rusya yanlısı bir politikacı. 2004 devlet başkanlığı seçimlerinde de adaydı ve birinci turu kazanmıştı; ancak Anayasa Mahkemesi'nin seçimlerde yolsuzluk yapıldığına karar vermesi sonucu kaybetmiş, seçimin galibi bugünkü Devlet Başkanı Yuşenko olmuştu.

İkinci aday ise heyecanlı, cesur nutukları ve Ukraynalı köylü kadınlarının örme saç modeliyle, cazibesiyle temayüz eden Bayan Timoşenko. Son anketlerde Timoşenko yüzde 16-25'lik bir oya sahip görünüyor. İdeolojik yönü ağır basmayan, pragmatik bir siyasi tavra sahip Timoşenko şartlara göre siyasi durumunu değiştiren birisi. Son yıla kadar Ukrayna'nın Batı alemi ile yakın ilişkilere sahip olması gerektiğini söyleyen, ülkenin yönünün Batı'ya dönük olmasını, NATO ve AB üyeliğini savunan Timoşenko son bir yıldır Rusya lehine tavır değiştirmiş bulunuyor. Yanukoviç gibi Donbas temelli Timoşenko, Ukrayna'nın en önemli milli sektörleri olan enerji ve çelik sektörleriyle yakın alakalara sahip çok zengin bir kadın aynı zamanda. Rusya Başbakanı Vladimir Putin ile de ilişkilerini düzeltmiş bulunuyor.

Üçüncü aday Sergey Tigipko, 2004 yılında Yanukoviç'in seçim kampanyasını yürütmüş olan bir bankacı, maliyeci. Bir ara Ukrayna merkez bankası başkanlığı ve ekonomiden sorumlu başbakan yardımcılığı da yapmıştı. Ülkesinin ekonomik darboğazdan çıkması için mutlaka yapısal reformlar yapması gerektiğini savunuyor. Tigipko, esasen Yanukoviç'e sadık bir aday.

Dördüncü aday Arseni Yatsenyuk kamuoyu anketlerinden ya üçüncü ya da dördüncü çıkıyor. Ekonomist ve avukat olan Yatsenyuk, merkez bankası başkanlığı, ekonomi bakanlığı, parlamento başkanlığı ve Ukrayna Milli Güvenlik Konseyi üyeliği gibi önemli kamu makamlarında görev yapmış birisi.

Ukrayna siyasetinde yeni bir yüz olarak nitelenen, ilk bakışta Batı yanlısı görünen Yatsenyuk, zaman zaman Rusya yanlısı tavırlar da takınmıştı. Mesela, Kırım'daki Rus Karadeniz Filosu'nun varlığını desteklemişti. Kamu makamlarına seçilirken de hem Batı hem de Rusya yanlısı parti ve kesimlerce desteklenmişti. Bu bakımdan rengi tam belli olmayan Yatsenyuk bu seçimlerin sürpriz adaylarından birisi sayılabilir.

Adaylar ve özellikleri böyle. Muhtemel sonuçlara gelinde; büyük ihtimalle hiçbir aday birinci turda doğrudan seçilme barajı olan yüzde 50'nin üstüne çıkamayacak. İkinci tura Yanukoviç ve Timoşenko'nun kalacakları ise

kesin. Bu tur 7 Şubat günü yapılacak.

Ancak seçimin nihai sonucunda kim kazanırsa kazansın, kazanan mutlaka Rusya yanlısı politikalar benimseyecek. Bu, bugünden aşağı yukarı belli sayılır. Nitekim, bu yüzden Rusya 2004 seçimlerinde yaptığıın aksine bu defa seçimleri etkilemek için hiçbir şey yapmıyor; çünkü sonucun kesin olarak kendi istekleri doğrultusunda gerçekleşeceğini biliyor.

Bu seçim, sonuçta Rusya'ya yarayacak ve böyle olunca Turuncu Devrim de tarih olmuş olacak velhasıl...
f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Almanya, İsrail ve Dolphinler...

Fikret Ertan 2010.01.19

İsrail ile Amerika arasında yıllara yayılan çok özel ilişkilerin olduğu malum. Bunu bilmeyen yok sayılır. Diğer yandan pek bilinmese de İsrail ile önemli bir başka ülke arasında da çok özel ilişkiler var: Bu ülke Almanya...

İsrail ile Almanya da yıllara dayanan özel ilişkilere sahipler. Bunlar da daha çok ekonomik, askerî ve siyasal ilişkilerde kendilerini gösteriyorlar.

Nitekim, bu yazıyı yazdığımız dün Alman ve İsrail hükümetleri bu özel ilişkiler çerçevesinden ikinci ortak hükümet toplantısı için Almanya Başbakanı Bayan Angela Merkel'in Berlin'deki makamında bir araya gelmişlerdi.

İsrail heyeti bu toplantıda Başbakan Binyamin Netanyahu, Dışişleri Bakanı Avigdor Lieberman ve pazar günü Ankara'yı ziyaret eden Savunma Bakanı Ehud Barak ve diğerleriyle yer alıyordu.

Berlin'deki bu toplantı söz konusu toplantıların ikincisi oluyor. Birinci ve ilk toplantı, Başbakan Angela Merkel'in başkanlığındaki heyetin 2008 Mart ayındaki Kudüs ziyareti sırasında gerçekleşmişti.

Haberlerde, Berlin toplantısında malum ikili ilişkilerin yanı sıra güvenlik, kültürel ve bilimsel konuların da görüşüleceği söyleniyor. Bunlara ilaveten, İran'ın nükleer programı ve bu ülkeye yönelik yeni müeyyidelerin de ele alınacağı da belirtiliyor. Başbakan Merkel, malum bir süreden beri İran'a karşı daha güçlü müeyyideleri savunuyor.

Bu konular şüphesiz ele alınması beklenen konular; ancak haberlerde pek öne çıkmayan bir başka önemli konu da gündemde bulunuyor. Bu da İsrail'in Almanya'dan talep edeceği Dolphin (Yunus) sınıfı denizaltı. İsrail heyetinde Ehud Barak'ın bulunması bize göre bu yüzden. Reuters'ın 14 Ocak tarihli bir haberinde 18 Ocak günü yapılacak ikili toplantıda İsrail'in Almanya'dan altıncı Dolphin'i talep edeceği bildiriliyordu.

Eğer Almanya, İsrail'in bu talebini kabul ederse bu Almanya'nın İsrail'e sağlayacağı altıncı Dolphin olacak. Almanya İsrail'e bugüne kadar 5 Dolphin sağlamış bulunuyor. Bunlardan ilk üçü 1991 Birinci Körfez Savaşı'ndan sonra tarafların yaptıkları bir özel anlaşmayla sağlanmış, bu denizaltıların maliyetinin büyük kısmı Alman maliyesi tarafından karşılanmıştı. Bu anlaşmada da en önemli rolü zamanın Almanya Başbakanı Gerhard Schröder oynamıştı.

Dophinler 21. yüzyılın en ileri, en gelişmiş klasik denizaltıları olarak temayüz etmiş bulunuyorlar. Dizel-elektrik sistemle çalışan bu denizaltılar pek çok özelliğe sahipler. Bunlar kısaca şöyle: Menzilleri aşağı yukarı 4500 deniz mili; Alman 212/214 tip denizaltıların dizayn ve özelliklerine sahipler; esasta düşman deniz hedeflerini imha etmek, keşif ve gözlem faaliyetleri yapmak ve özel kuvvetleri istenilen kara hedeflerine denizden çıkarmak için dizayn edilip imal edilmişler; 35 kişilik mürettebata sahip, üslerinden uzakta iki ay kadar kendi imkânlarıyla görev yapabiliyorlar; silah olarak torpil ve bu torpillerin 10 adet olan fırlatma kanallarından atılabilen Amerikan yapımı RGMF Harpoon (Zıpkın) adlı deniz hedeflerine karşı kullanılabilen füzeler atabiliyorlar.

İsrail'in bu füzelerin menzillerini ya artırdığı ya da bunların yerine özel Cruise (seyir) füzelerini denizaltılarına monte ettiği böylece hem ateş gücü ve hem de menzil olarak üstün bir konuma ulaştığı çoktandır söyleniyor. Üstelik İsrail'in bu füzelere nükleer yetenek de kazandırdığı da kuvvetle muhtemel. Kısacası, Dolphinler İsrail'in nükleer füzelerle donatılı özel denizaltıları olarak da nitelenebilir. Başka bir deyişle, Dolphinler İsrail'in ikinci nükleer vurucu gücü olarak da görülebilirler. Birinci vurucu güç, malum İsrail'in hava esaslı nükleer gücü. Bu güç, ya savaş uçaklarıyla ya da balistik füzelerle kullanılabilecek önemli bir güç.

Almanya'nın sağladığı Dolphinler de dediğimiz gibi 'ikinci vurucu güç' oluyor ve yerlerinin tespiti neredeyse imkânsız olduğu için muhtemelen hava vurucu gücünden daha etkili ve caydırıcı olarak değerlendirilmeleri de elbette mümkün.

İsrail, Almanya ile özel ilişkileri sayesinde işte bu yeteneğe de kavuşmuş oluyor. Bunu da biz yazmış, söylemiş olalım...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İsrail-Yunanistan askerî yakınlaşması

Fikret Ertan 2010.01.21

İsrail'in İran'ın nükleer tesislerine karşı muhtemel bir hava saldırısı için hazırlanmakta olduğuna fazla şüphe yok.

Nitekim, bu ülkenin son aylarda bu saldırıyla ilgili çeşitli provalar icra ettiği, ülke içinde de muhtemel karşı saldırı halinde devreye sokulacak sivil savunma tatbikatları yaptığı çoktandır biliniyor. Bunlar zaten saklanmayan gelişmeler.

İsrail, muhtemel saldırısı için dostlarının yardımlarından da faydalaniyor. Bu bapta akla ilk gelen şüphesiz Amerika. İsrail bu ülkeyle en son geçen ekim ayında 21 gün süren Juniper Cobra adlı kapsamlı bir ortak tatbikat yapmıştı.

Bu tatbikat o zamanlar da yazdığımız gibi muhtemel İran balistik füzelerine karşı başta Amerikan X-Band radar olmak üzere THAAD, Patriot-3, Aegis sistemleriyle ile İsrail'in ARROW-2 füzesavar sistemlerinin uyum ve koordinasyonunu denemiş, bunların muhtemel savaş durumundaki performanslarını ölçmüştü.

İsrail bu önemli tatbikattan önce de Yunanistan silahlı kuvvetleri ile Ege Denizi'nin doğusunda ve Girit civarında haberlere fazla yansımayan geniş kapsamlı bir ortak tatbikat icra etmişti.

Dünya bu tatbikattan bir Amerikan gazetesi sayesinde haberdar olmuştu. Geçen yıl 28 Mayıs-12 Haziran tarihleri arasında icra edilen bu tatbikata, söylendiğine göre F-16 ve F-15 tiplerde 100 kadar İsrail savaş uçağı, çeşitli tanker uçakları ve kurtarma helikopterleri katılmıştı. İsrail uçakları bu tatbikatta aşağı yukarı 1.440

kilometrelik menzile ulaşmışlardı. Bu menzil İsrail'den İran'ın Natanz uranyum zenginleştirme merkezi ve diğer nükleer tesislere olan menzil. Bu yüzden de tatbikat İran'a karşı yapılacak uzun menzilli bir hava saldırısının provası olarak değerlendirilmişti o zaman.

Tatbikat sonrasında Amerikan Savunma Bakanlığı (Pentagon) yetkilileri, söz konusu Amerikan gazetesine, 'tatbikatın amaçlarından birisinin uçuş taktikleri, havadan yakıt ikmali ve saldırıyla ilgili diğer hususları pratikte denemek' olduğunu söylerken bir başkası da 'İsrailliler bu tatbikatla hem bize, hem Avrupalılara ve hem de İran'a açık ve güçlü bir mesaj vermek istediler.' diye konuşmuştu.

Diğer yandan, bu tatbikatta İsrail'in ortağı olan Yunanistan ise savunma yetkililerinin ağzından söz konusu tatbikatın İran'a yapılması muhtemel bir hava saldırısıyla bağlantısının olmadığını beyan ederek ilgili haberleri yalanlama yoluna gitmişti. Yunan Savunma Bakanlığı da aynı bağlamda söz konusu tatbikatın Yunanistan-İsrail askerî işbirliği çerçevesinde icra edildiğini, hiçbir düşmanca eylem amaçlamadığını açıklamıştı.

Bu açıklamalar şüphesiz beklenen, normal açıklamalar. Zaten hiçbir ülke böyle bir durumda aksini söylemez. Ancak buna rağmen söz konusu tatbikatın değişik çevrelerde ve de Amerikan basınında şüphelere yol açtığı, tatbikatın Yunan yetkililer ne derse desinler 'İran hazırlığı' çerçevesinde yapıldığı da güçlü bir ihtimal olarak zikredilmişti.

Yunanistan'ın İsrail ile yaptığı bu tatbikat esasen iki ülke arasında son yıllarda güçlenmekte olan askerî işbirliği ve artmakta olan yakınlaşmanın güçlü bir işareti olarak değerlendirilebilir. Bu tatbikat medyaya yansıdığı için biliniyor. Muhtemelen aynı mahiyette başkaları da var ve bunlar bilinmiyor.

Söz konusu işbirliğinin gelişmekte olduğuna dair bir başka önemli işaret de basına pek yansımayan Yunanistan Deniz Kuvvetleri Komutanı Amiral G.Karamalakis'in bu ay başlarında İsrail'e yaptığı gizli resmî ziyaret. Haberlere göre, Yunanlı amirale İsrail Silahlı Kuvvetleri pek az yabancı ziyaretçi için uyguladığı kırmızı halılı muamele uygulamış, İsrail Deniz Kuvvetleri Komutanı Amiral El Marum onu Hayfa'daki donanma karargâhında ağırlamış, son yazımızda sözünü ettiğimiz Dolphin denizaltısı ve Saar v sınıfı Elyat korvetini gezdirmiş bulunuyor.

Yunanlı amiral İsrail'de başka neler yaptı, neleri gördü, bilmiyoruz. Bizim bütün bildiğimiz burada yazdıklarımız. Ama yetkililerin daha fazla bilmeleri gerekiyor elbette. Başta da Yunanistan-İsrail askerî yaklaşmasını iyi izlemesi gereken Türk diplomasisi ve istihbarat çevreleri elbette.

Bizim söz konusu yaklaşma konusunda söyleyeceklerimiz bu kadar; gerisi bizim işimiz değil...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Heronlar

Fikret Ertan 2010.01.24

Son yazılarımdan birinde İsrail ile Almanya arasındaki askeri ilişkilerden söz etmiş, özellikle Alman üretimi Dolphin denizaltılarının bu ilişkilerde önemli bir rol oynadığına işaret etmiştim.

Bu iki ülke arasında başka ne tür askeri ilişkiler var, bunları tam bilmiyoruz; ama mesela İsrail yapımı Heron denen insansız hava araçları ya da DRONE'lar konusunda güçlü bir ilişkinin kurulmakta olduğunu son haberlerden öğrenmiş bulunuyoruz.

Bu haberlere göre, önümüzdeki hafta bir Alman savunma heyeti İsrail'e gidip sayısı açıklanmayan miktarda Heron'u teslim alacak ve bunları bir süre sonra Afganistan'da kendi askeri bölgesi içinde kullanmaya

başlayacak.

Almanya böylece Afganistan'da Heron kullanan beşinci ülke olacak. Diğer dört ülke geçen ay birkaç Heron'u teslim alan Avustralya, İspanya, Fransa ve Kanada'dan meydana geliyor. Bu Heronlar anlaşılan Afganistan'da Taliban'a karşı yapılmakta olan keşif, gözetleme ve izleme hizmetlerinde kullanılacaklar.

Heronlar bizim kamuoyunun da yakından tanıdığı hava araçları. Türkiye İsrail'den çeşitli güvenlik amaçları için 180 milyon dolara 10 adet Heron satın alıyor. Bu konuda geçenlerde konuşan Savunma Bakanı Vecdi Gönül, Heronların 6 tanesinin mart ve nisan ayı sonunda, geri kalan 4 tanesinin ise haziran sonunda Türkiye'ye teslim edileceğini açıklamış bulunuyor. Daha önce birkaç kere ertelenen teslimat bu programa göre gerçekleşirse adeta yılan hikayesine dönen Heron meselesi de böylece sona ermiş olacak. Umarız bu program bu defa gerçekleşir.

İbranice Kartal anlamına gelen Heronlar iki sınıf olarak üretiliyorlar: Heron1 ve HeronTP. Bunlar orta menzilli, dayanıklı, havada 30 saatten fazla kalabilen ve yaklaşık 10 kilometrelik seyir yüksekliğine sahip gelişmiş araçlar. Yaklaşık 250 kilogramlık yük kapasitesi, 16,6 metrelik kanat açıklığı ve 1.200 kilogramlık kalkış ağırlığı bu araçların diğer özellikleri arasında yer alıyor. Aynı anda çalışan 4 adet sensörü ve başka hedef tespit cihazları da bulunuyor.

Heronlar bugün dünyanın pek çok ülkesinde çeşitli görevler yaparlarken muhtemel müşterileri de gittikçe artıyor. Bu çerçevede mesela Brezilya sınır ve şehir güvenliklerinin sağlanmasında Heronlardan faydalanmayı düşünüyor. Nitekim, bu yüzden Heronların yapımcısı Israel Aerospace Industries (IAE) ile yakında 350 milyon dolarlık bir anlaşma yapmaya hazırlanıyor.

Bir başka Latin Amerika ülkesi olan Panama da Heron almayı düşünüyor. IAE bunun gerçekleşebilmesi amacıyla bu yıl içinde bu ülkede Amerikan Güney Komutanlığı ile işbirliği halinde bir demo (gösteri) yapmaya hazırlanıyor. Panama, Heronlardan hem sınır güvenliğinin sağlanmasında hem de uyuşturucu ile mücadelesinde faydalanmak istiyor.

Esasen, geçen ay Heronlar Amerikan Güney Komutanlığı ve Salvador ordusu tarafından bir ay süren bir inceleme ve denemeye tabi tutulmuşlardı. Bunların amacı da bu araçların uyuşturucu ile mücadele programları bakımından uygun olup olmadıklarını belirlemektir.

Heronlar elbette İsrail'in bütün dünyaya satmaya çalıştığı insansız hava araçlarından birisi. İsrail, bu tür araçlardan başka sınıflarda, başka özelliklere sahip olanlarını da üretip satıyor. Dünya askeri devlerinden Rusya bile İsrail yapımı insansız hava araçları satın alıyor. Hatta son haberlerde Rusya içi istihbarat servisi FSB'nin de en az 5 adet Orbiter adlı İsrail yapımı araçla ilgilendiği bildiriliyor.

Bu böyle ama; bugün için Heronlar bu konuda öne çıkmış bulunuyorlar. Bu, satıldıkları ülkelerin sayısının çokluğundan ve muhtemel müşterilerden de belli oluyor.

Heronlar işte bu anlattığım şekilde gittikçe tanınıyor ve satın alınıyorlar ve sonunda başka yerlerden sonra Afganistan semalarında da çokça görünmeye başlıyorlar. f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yerleşimler, Obama ve El Kaide...

Filistin-İsrail ihtilafının çözümü ve yaşayabilir, bağımsız bir Filistin devletinin kurulmasının önünde dört büyük problem var:

Toprak (alan, sınırlar, coğrafi bütünlük), vatanlarından kaçmak zorunda kalan ya da sürülen Filistinli mültecilerin geri dönüşleri, Kudüs'ün statüsü ve işgal altındaki topraklarda inşa edilen Yahudi yerleşimleri bunlar.

Mülteciler ve Kudüs'ün statüsü, diğerlerinde mutabakata varıldıktan sonra ele alınabilecek problemler olarak zikrediliyor. Toprak konusu da bu çerçevede mütalaa edilebilir. Bugün için ilk elde çözüm bekleyen en acil konunun ise Yahudi yerleşimleri olduğu söylenebilir. Zaten son barış müzakerelerinin de bu konuda tıkanıp tıkanmadığı malum.

Tıkanma sebebinin de İsrail Başbakanı Netanyahu'nun bu yerleşimler konusundaki inatçı, pervasız, Amerika dahil hiç kimseyi dinlememe tavrının olduğuna hiç şüphe yok. Netanyahu, bu çerçevede Başkan Obama ve Dışişleri Bakanı Clinton'ın 'yerleşimleri dondur' şeklindeki talebine kulak tıkıyor ve sadece Batı Şeria'da yeni yerleşim inşa etmeyeceğini, bu yerleşimlerdeki 'tabii gelişmeleri' durdurmayacağını, Kudüs'teki yerleşimler için ise herhangi bir dondurmanın asla söz konusu olamayacağını tekrarlayıp duruyor.

Netanyahu bu tavrında son günlerde daha da ileriye gitmiş bulunuyor ve Batı Şeria'daki bazı 'ana yerleşimleri' sonsuza kadar muhafaza edeceklerini açıkça ilan etmiş, bunu da geçen pazar günü iki büyük Yahudi yerleşimini ziyareti sırasında yapmış bulunuyor.

Bunlardan Maalih Adumim olarak bilinen yerleşimde ağaç diken Netanyahu, "mesajımız açıktır, buraya (ağaç) diyoruz, burada kalacağız, burada (bina) inşa edeceğiz. Bu bölge, İsrail devletinin sonsuza kadar ayrılmaz bir parçası olacak." şeklinde konuştu ve böylece yerleşimler konusundaki tavrını bir kere daha belirtmiş oldu.

Netanyahu'nun ana Yahudi yerleşimlerini kastettiği yerlerde yerleşimci nüfusun yaklaşık yüzde 80'i yaşıyor. Bunların nüfusu da 300 bin civarında bulunuyor. Bu şüphesiz büyük bir nüfus ve her yıl artıyor. Dolayısıyla problem de gittikçe büyüyor. Netanyahu da bundan muhtemelen memnuniyet duyuyor; zira nüfusun büyümesi bu nüfusun buralardan tasfiyesini çok zor hale getiriyor.

Kısacası, İsrail Başbakanı, yerleşim probleminin çözülmesini imkânsız hale getirmeye çalışıyor. Netanyahu bununla da kalmıyor, son günlerde Ürdün sınırındaki kontrolü terk etmeyeceklerini, çözüm olsa bile Batı Şeria'da askerî varlık bulundurmaya devam edeceklerini de söyleyip duruyor. Bütün bunlar ne yazık ki, Filistin-İsrail ihtilafının daha uzun süre devam edeceğini açıkça gösteriyor.

Bu arada herkesin ihtilafın çözümünde umut bağladığı ABD Başkanı Obama da yalpalayıp duruyor. Bölgedeki iç siyasi güçler konusundaki gelişmeleri tahmin edemediğini, barış için aşırı bir tepkide bulunduğunu (yani fazla ümitvar olduğunu) açıklamış bulunuyor.

Başkan Obama bizce söz konusu ihtilaf konusundaki görüşlerini bir an önce gözden geçirmeli ve Netanyahu hükümetine baskı yapmaya başlamalıdır; zira bu ihtilafta Amerika sadece çözüm arabulucusu olmaktan çıkmış, taraflardan biri haline de gelmiştir. En azından El Kaide bakımından bu böyle görülmektedir.

Nitekim, El Kaide lideri Üsame Bin Ladin, El Cezire televizyonunda birkaç gün önce yayımlanan yeni ses kaydında 25 Aralık 2009 günü Detroit havaalanına inmekte olan uçağa yapılan ve son anda önlenen terör saldırısının sorumluluğunu üstlenmiş ve bu tür saldırıların, Amerika, İsrail'i desteklediği sürece devam edeceği yolunda tehditte de bulunmuş, ayrıca bu saldırının 11 Eylül'den bu yana El Kaide tarafından sürdürülen politikasının bir devamı olduğunun altını çizmiştir.

11 Eylül'ün ana sebebi malum Filistin-İsrail ihtilafıydı. Bugün de El Kaide bunu gerekçe göstererek Amerika ve Amerikan hedeflerine saldırıyor.

Başkan Obama, El Kaide ve Filistin-İsrail arasındaki bağlantıyı artık daha iyi görmek ve bunun gereğini yapmak zorunda. Yahudi yerleşimleri bu konuda atacağı en önemli adım velhasıl. Daha sonra da bunu diğer adımlar mutlaka izlemeli elbette... f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Londra Konferansı

Fikret Ertan 2010.01.28

Afganistan'da Taliban sonrası düzen bir konferansla başlamıştı.

Bu konferans malum 2001 Aralık ayında Almanya'nın Bonn şehrinde bölge liderleri, Taliban karşıtları Afganlar ve milletlerarası camianın büyük güçlerinin katılımıyla ve BM'nin tanıklığında gerçekleşmiş, sonuçta konferans Hamit Karzai'yi, Afgan geçici yönetimin başkanlığına atamış ve Taliban sonrası yeni düzenin ilk adımları böyle atılmıştı.

Bu konferansı zaman içinde şu konferanslar da takip etmişti: 2004 Berlin Konferansı, 2006 Londra Konferansı, 2007 Roma Afganistan Hukukun Üstünlüğü Konferansı, Paris 2008 Konferansı, Moskova 2009 Konferansı. Bugün Londra'da yapılacak bir günlük konferans bu konferanslar zincirinin son halkası, 8.'si oluyor.

Yaklaşık 60 kadar ülke temsilcisinin, BM Genel Sekreteri Moon'un ve başka yetkililerin katılımıyla gerçekleşecek Londra Konferansı, Afgan meselesinin en kritik bir döneminde yapılıyor. Bu bakımdan konferans ve muhtemel sonuçları herkes için büyük önem taşıyor.

Haberlerden, konferansta şu konuların öne çıkması bekleniyor: Devlet Başkanı Hamit Karzai'nin sunacağı kapsamlı bir uzlaşma planı teklifi, NATO üyeleri ve diğer ülkelerin Afganistan misyonuna yapacakları ek askerî katkılar, Afgan imar-inşa faaliyetleri çerçevesinde hazırlanan kalkınma planı ve şüphesiz Afgan güvenlik güçlerinin ülkenin güvenliğini tamamen üstlenecek güç ve sayıya ulaştırılması planı ve meselenin bölgesel boyutları.

Karzai'nin uzlaşma planı şüphesiz ılımlı Taliban mensuplarının silah bırakıp Afgan siyasi yapısına, Afgan Anayasası ve kanunlarını kabul etme ve uyma şartıyla entegrasyon ve katılımı öngörüyor. Uzmanlar bu planın başarı şansının eskiye göre bugün daha yüksek olduğunu söylüyorlar. Plan, silah bırakacak ve siyasi yapıya entegre olmayı kabul edecek olan Taliban mensuplarına güvenlik, istihdam vaat ediyor ve böylece Taliban tehdidini en az seviyeye indirmeyi öngörüyor.

Bu plan Amerika, İngiltere ve Japonya tarafından destekleniyor. Esasen, İngiltere ve Japonya bu plan çerçevesinden kullanılmak üzere önümüzdeki 5 yıl için geçerli olacak 500 milyon dolarlık bir yeni fon ihdas etmeyi taahhüt etmiş bulunuyorlar. Bugünkü konferansta işte bu taahhüt resmen açıklanmış olacak. Bu fon elbette Karzai'nin uzlaşma planının en önemli destek ayaklarından biri olacak. Bunu da muhtemelen aynı konuda önemli bir Amerikan yardım fonu da takip edecek. Bu uzlaşma planının başarısı ya başarısızlığı Afganistan'ın geleceği açısından gerçekten de çok önemli bir safhayı teşkil edecek. Plan başarılı olursa Taliban güç kaybedecek ve bunun sonucunda belki lider kadro da uzlaşmayı tercih edebilecek. Diğer yandan, başarısız olursa, uzlaşma konusu, muhtemelen gündemden çıkacak. Bu da meselenin daha vahim hale gelmesine yol açacak.

Konferansın diğ er önemli konularından birisi olarak muhakkak ortaya çıkacak bir başka konu da ülke yönetimindeki yolsuzluklar olacak. Haberlerden, milletlerarası camianın bu konuda Hamit Karzai'ye önemli mesajlar vereceği anlaşılıyor. Esasen yolsuzluklar konusu artık camianın çok rahatsızlık duyduğu bir konu olarak gündemde önemli bir yer işgal ediyor ve camia bu konuda bıkkınlık emareleri sergiliyor. Velhasıl milletlerarası camia artık bu konuda Hamit Karzai'den sonuç istiyor, bekliyor.

Karzai bu konuda ne gibi bir yeni yaklaşım sergileyecek, henüz bilinmiyor; ama sadece bu konuda değil başka konularda da milletlerarası camianın ülkesiyle ilgili olarak belirli bir yorgunluk ve bıkkınlık içinde olduğunu da görmek ve anlamak zorunda elbette. Camia 2001 yılından bu yana kendisi ve yönetimini her türlü şekilde destekliyor; ancak her şeyde olduğu gibi bu desteğin de bir sonu var.

Bugünkü konferans işte bu yorgunluk ve bıkkınlığın hakim olmaya ba ladığı bir havada yapılıyor. Hem bu bakımdan hem de başka bakımlardan Londra Konferansı, Afgan meselesinden önemli ve yeni bir dönüm noktasını teşkil ediyor... f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Meir Dagan ve marifetleri...

Fikret Ertan 2010.01.31

İsrail gizli servisi MOSSAD, birkaç gündür yine gündemde. Hamas askeri yetkililerinden Mahmud Abdurrauf el Mabhuh'un 20 Ocak'ta Dubai'de düzenlenen suikast sonucu öldürülmesi üzerine dikkatler bu servis üzerine yoğunla mı  bulunuyor.

Mabhuh'un öldürülme biçimi tam bir MOSSAD operasyonu olarak görünüyor. Dubai polisine göre, Mabuh  ehre geldikten birkaç saat sonra 20 Ocak günü, cesedi bulunmadan önce şehri terk eden profesyonel bir çete tarafından öldürülmüş. Polis, Mabuh'un Dubai'ye gelmeden önce de izlenmekte olduğunu ve katillerin çoğunun Avrupa pasaportları kullandığını söylüyor.

Merhum Mabuh, MOSSAD tarafından saf dışı edilen Hamas yetkililerinin sonuncusu oluyor. Ondan önce geçen iki yetkili Beyrut'ta bombalı saldırı sonucu katledilmi lerdi. Bunlara ilaveten Hizbullah mensubu İmad Mugniyye de 2008 yılında  am'da benzer şekilde  ld r lm  t .

MOSSAD,   phesiz sadece Hamas ve Hizbullah yetkililerini hedef almıyor; bir süredir İranlı bilim adamları teşkilatın hedef listesinde bulunuyor. Nitekim, en son bu ayın başlarında İranlı nükleer fizikçi Mesud Ali Muhammed'in de MOSSAD tarafından bombalı saldırı sonucu öldürüldüğüne kanaat getirilmişti.

MOSSAD'ın son birkaç yıldaki suikast ve saldırıları şüphesiz teşkilatın başındaki kişinin emirleri sonucu gerçekleşiyor. Bu kişi, İsrail kaynaklarına göre, teşkilatın performansını son dönemde olağanüstü ölçüde artıran Başkan Meir Dagan...

Dagan, normal olarak 4 yıl süreyle görev yapan MOSSAD başkanlarının aksine son sekiz yıldır görev süresi başarısı ve performansı sebebiyle uzatılan ilginç, çok yönlü bir başkan.

Eski bir asker, emekli bir tümgeneral ve komada yatan eski Başbakan  aron ile 30 küsur yıllık bir dostluğa sahip birisi olan 65 yaşındaki Dagan, 2. Dünya Savaşı'nın sonunda Rusya'da doğup 5 yaşındayken soykırımdan zor kurtulmuş ebeveyni ile İsrail'e g   etmiş bir Rus Yahudisi (Meir Huberman)... Askerde para  t   tugayında,

bu tugayın keşif birliklerinde görev yapmış. Söylenenlere göre, keşif birliklerindeki bu askeri tecrübesi onun güvenlikle ilgili temel bakış açısını ta o zamandan şekillendirmiş.

1967 Arap-İsrail Savaşı'nda önce Sina cephesinde, sonra da Golan Tepeleri'nde tabur komutanlığı yapan Dagan, 1970 yılında, zamanın Güney Kuvvetleri Komutanı Ariel Şaron tarafından Gazze Şeridi'ndeki Filistinli militanlarla mücadele etmek için özel operasyon birliği kurmakla görevlendirilmiş. Sayeret Rimon adlı bu birlik, yaptığı gizli operasyonlarla ve acımasızlığıyla bölgeye damgasını vurmuş bir birlik; Filistinli militanları teşhis eden, yakalayan, tutuklayan hatta öldüren bu birlik, bazılarına ve medyaya göre bir suikast birliği olarak o zamanlar kendinden söz ettirmişti.

Dagan'ın Şaron ile 1970'te başlayan dostluğu, yakınlığı 1973 Ramazan Savaşı'nda daha da gelişmiş, güçlenmiş. Bu savaşta Dagan, Süveyş Kanalı'nı geçerek bir Mısır ordusunu arkadan çeviren İsrail kuvvetlerinin komutanı Şaron ile aynı safta savaşmış ve bu savaştan sonra zırhlı birliklere tayin edilmiş. 1980'lerin başında ordunun Lübnan İrtibat Birliği Yakal'ın komutanlığına getirilen Dagan, bu görevi sırasında komşu Arap ülkelerinde istihbarat faaliyeti de yapan 504. Birim diye anılan özel askeri-istihbarat operasyon birimini de yönetmiş. 1982 Lübnan Savaşı sırasında bir zırhlı tugayın komutanlığını da yapmış, 1980'lerin sonlarına doğru genelkurmay başkanlığı operasyonlar bölümünün başına getirilmiş Dagan.

Uzun askeri kariyeri sırasında iki defa yaralanan, cesaret madalyası ile ödüllendirilen Dagan, 1995 yılında emekli olmuş ve sonra önce Şimon Peres'in daha sonraları ise Netanyahu ve Barak'ın terörle mücadele başdanışmanı olarak çalışmış.

İsrail'in güçlü olmasını, güçlü kalmasını savunan, Filistinliler ve diğer siyasi konularda şahin özelliğiyle tanınan Dagan'ın görevinin iki defa uzatılmasında en çok İran'a dönük operasyonlarda başarılı bulunması rol oynamış görünüyor. İsrail medyası böyle diyor. Başarılarının arasında da İranlı bilim adamlarına yapılan suikastlar, bilim adamlarına yurtdışında bulunduklarında atılan 'kancalar', nükleer tesislere yapılan sabotajlar, Devrim Muhafızları uçaklarının düşürülmeleri gibi olaylar sayılıyor. Bunlara ek olarak muhtemelen başkaları da var.

Bugün gündeme gelen MOSSAD Başkanı Dagan ve marifetleri işte böyle... f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yeni NIE raporu...

Fikret Ertan 2010.02.02

Kısaca NIE olarak bilinen Amerikan istihbarat tahmin raporları birçok yönden çok önemlidirler.

16 istihbarat kurumunun birlikte hazırladıkları bu raporların 2000 yılında çıkması, hatırlanacağı üzere Irak Savaşı'na zemin hazırlamış, Kongre bu rapor sonucu Irak'a savaş açılmasına onay vermişti. Bu rapor ve vardığı sonuçların yanlış oldukları zaman içinde ortaya da çıkmıştı; ama olan da olmuştu. Bu da konunun bir başka yönü...

2007 yılı raporu da Amerika ve müttefiklerinin İran'ın nükleer programıyla ilgili politikalarını etkilemişti, konuyla ilgili pek çok şeyi değiştirmişti. Belki unutuldu; ama bu raporu bugün biz ilgisi dolayısıyla kısaca hatırlatalım.

NIE İran raporunun sonuç kısmı hem Bush yönetimini hem de İsrail'i görülmedik biçimde rahatsız etmiş, bunların uzun zamandır savundukları tezlerle büyük bir darbe vurmuştu.

2007 Kasım ayında yazılan, yönetime sunulan, aralıkta ise 8 sayfalık kısmı açıklanan tahmin raporunun başlığı, 'İran: Nükleer Niyetleri ve Yetenekleri' şeklindeydi. Raporda Milli İstihbarat Başkanlığı Dairesi, Milli İstihbarat Konseyi, tahminlerin nasıl ve hangi süreçte yapıldığı, tahminlerin kapsamı ve raporda kullanılan dil anlatılıyor, daha sonra varılan anahtar hükümlere yer veriliyor ve sonunda da son tahminle 2005 yılı tahmininin karşılaştırılması yapılıyordu.

Okuması, anlaması gayet zor bu tahmin raporunu özetleyen medya, raporun sonucunu şu şekilde anlamış, anlatmış ve kamuoyuna duyurmuştu: 'İran nükleer programını 2003 yılında milletlerarası baskı ve tahkik sonucu askıya almış bulunuyor ve bu durum bugün devam ediyor. Diğer yandan İran uranyum zenginleştirme faaliyetlerine devam da ederken bunun sonucunda önümüzdeki 10 yılın ortalarına doğru nükleer silah yapımına yeterli olacak ham maddeyi elde edebilir.'

İşte bu tahminin birinci bölümü olan İran'ın nükleer programını 2003 yılında askıya aldığı yönündeki hüküm Bush yönetimi, yönetim dışı İran muarızlarını ve en çok İsrail'i rahatsız etmişti; zira bunlar bunun böyle olmadığını İran'ın nükleer faaliyetlerine devam ettiğini savunuyorlar, bunun durdurulamaması halinde İran'a karşı bir askerî müdahaleyi de bu sayede gündemde tutmayı başarıyorlardı.

Ne var ki, raporun ilk hükmü bu oyunu ya da planı devre dışı bırakmış, askerî müdahale ihtimali üzerine adeta soğuk bir duş etkisi yapmış, bu da hem Bush yönetimi hem de İsrail'i raporun bu etkisini giderecek yeni yol arayışlarına sevk etmişti. Zaten Bush, o zaman rapora karşı soğuk durduğunu açıklamış, İsrail ise Amerika'ya çeşitli heyetler gönderip Amerikalı istihbaratçılarla görüşmüş, onların görüşlerini kendi istihbarat raporları paralelinde değiştirmeye çalışmıştı. Bu arada Amerikalı istihbarat ve askerî yetkililer de aynı konuyla ilgili olarak İsrail'e gidip gelmişlerdi.

Diğer yandan, dönemin İsrail Başbakanı Olmert'in de NIE raporuyla ilgili olarak ülkesinin İran'ın gizli nükleer programını açığa çıkarmak, bunu başkalarına da anlatmak için çok güçlü bir çaba göstereceğini bakanlarına söylediği haberlerde yer almıştı. Bunun sonucunda İsrail'in dış diplomatik misyonlarının kollarını sıvadıkları, İsrail'in tezini her fırsatla yaymaya çalıştıkları da zaten biliniyor.

Bugün üç sene önceki bu İran tahmin raporundan burada söz ettim; çünkü bu ay içinde yeni bir İran tahmin raporunun açıklanması bekleniyor. Bunu en çok bekleyen de İsrail elbette. İsrail bu raporun 2007 yılı raporundan farklı çıkacağını, raporun 2007 raporunun sonuçlarını tersine çevireceğini ve böylece İran ile ilgili olarak yürüttüğü çabaları destekleyeceğini umuyor, bekliyor.

Rapor, şayet 2007 raporunun sonuçlarını tersine çevirirse bu aynı zamanda bugünlerde gündemde olan İran'a karşı yeni müeyyideler konulması sürecini de hızlandıracak. Rapor, ayrıca muhtemelen askerî müdahale taraftarlarına da güç katacak.

Yeni NIE raporu işte bu bakımlardan çok ama çok önemli. Biz bunu bugünden hatırlatıyoruz...
f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

General Odierno kim?

Fikret Ertan 2010.02.04

Irak'taki Amerikan kuvvetlerinin komutanı General Ray Odierno dün Ankara'daydı. Yanında Iraklı ve Amerikalı yetkililerle İçişleri Bakanı Atalay ve diğer üst düzey güvenlik yetkilileriyle PKK'nın tasfiyesine ilişkin kritik bir

toplantıya katıldı.

Esasen, General Odierno, Ankara'yı ilk defa Genelkurmay 2. Başkanı Orgeneral Hasan İğsız'la PKK ile mücadele konusunu görüşmek üzere 2008 Eylül ayı sonlarında ziyaret etmişti. O zaman ziyaret ile ilgili olarak Amerikan ordusundan yapılan açıklamada da görüşmede terör örgütü PKK ile mücadelede Amerikan kuvvetlerinin sürediren desteğinin ele alındığı, Odierno'nun, PKK'nın bir terör örgütü olduğunu ve Türk halkına yönelik iğrenç suçlar işlediğini ifade ettiğı, Türk ve Irak hükümetleri ile bu tür suçları engellemek için çalışmaya hazır olduğu bildirilmişti.

Aynı açıklamada, General Odierno'nun PKK'nın yeni saldırılarının önüne geçebilmek amacıyla teknik destek ve bilgi paylaşımı sözü verdiği, "Şimdi kısa vadede, masum insanların hayatlarının korunmasına yardımcı olmak için yapabileceğimiz şeyler var. Türk ve Iraklı ortaklarımızla bu çabaya destek vermeye kararlıyız." dediğı öne sürülmüştü.

General Odierno bu ziyaretinden sonra da geçen yıl aralık ayında üçlü mekanizma çerçevesinde Türk tarafıyla Erbil'de görüşmüştü. Bu görüşmeden de pek fazla şey çıkmamıştı. Hatta, Bakan Atalay'ın bu görüşmeyi pek başarılı olarak görmediğı, PKK'nın tasfiyesi konusundaki adımları yeterli bulmadığını söylediğı basına yansımıştı.

Son Ankara görüşmesinden ne çıktı, doğrusu şu aşamada bilmiyoruz; zira yazıyı yazdığımız sırada görüşmeler devam ediyordu. Ancak, bundan sonra da PKK'nın tasfiyesi konusunda baş muhatabımızın eskiden olduğu gibi bundan sonra da General Odierno olacağı belli. Bu bakımdan kendisini daha iyi tanımak gerekiyor elbette.

Bir sürpriz olmadığı takdirde Amerikan kuvvetlerinin Irak'tan tamamen çekilmelerini gerçekleştirecek olan General Odierno Irak'ı, bu ülkedeki direniş, çeşitli direniş örgütlerini en yakından ve en iyi bildiğı söylenen 4 yıldızlı bir general. Irak'ın işgali sırasında ve sonrasında bizim tezkere ile Kuzey Irak'a geçişini engellediğimiz, 'Demir At' da denen Amerikan 4. Piyade Tümeni komutanıydı. 2003 Mart-2004 Nisan tarihleri arasında Irak'ın en problemlili ve Sünni direnişin en güçlü olduğu 'Sünni Üçgeni' denen bölgesinin kuzeyinden sorumlu olan General Odierno'nun bu görevi sırasında halka çok sert davrandığı, gereksiz eylemlerde bulunduğu, bunlarla direniş söndürmek yerine alevlendirdiğı söylenir.

Washington Post yazarı Thomas E.Ricks, 'Fiyasko. Irak'taki Amerikan Askeri Macerası' adlı 482 sayfalık önemli eserinin 223-224 ve 279-291 sayfalarında Odierno ve 4. Piyade Tümeni'nin yaptıklarından söz eder. Meraklısı için bu bilgileri de burada vermiş olayım.

Odierno esasen topçu subayı. Görevlerinden birçoğunda çeşitli topçu birimlerini komuta etmiş ve direniş hareketlerinin topçu gücüyle etkisiz hale getirilebildiğini savunan bir asker. Saha Topçusu adlı dergide görev yaptığı bölgede 155 mm.lik Paladin adlı ağır topları nasıl kullandığını anlatır. Ancak Odierno'nun direnişler ve topçu kullanımı ile ilgili tezi pek çok kimse tarafından kabul de görmez. Bunlar aşırı ve ağır topçu ateşinin sınırlı olması gerektiğini; aksi halde bunun halkın tepkisine, dolayısıyla direnişin güçlenmesine yol açacağını savunurlar.

Yaklaşık 34 yıldır Amerikan ordusunda çeşitli kademelerde görev yapan Odierno Almanya, Kuveyt ve Arnavutluk'ta da bulunmuş, bir ara Genelkurmay'daki görevi sırasında zamanın Dışişleri Bakanı Powell ile eski Dışişleri Bakanı Rice'ın da askeri danışmanlığını da yapmıştı. Irak Savaşı'nda bir de aile dramı yaşamış, orduda görevli oğlu Tony Irak'ta saldırıya uğramış, bunun sonucunda bir RPG roketi ile kolundan olmuştu.

Irak'ta hem 4. Piyade Tümeni komutanı ve sonraları da Amerikan ve Koalisyon kuvvetleri 2. komutanı olarak ve bugün de Irak'tan tam sorumlu komutan olarak görevde bulunan General Odierno, anlattığımız gibi bir asker...

Onu daha iyi tanımak, karakter ve askerî özelliklerini öğrenmenin, bunlara göre davranmanın ne kadar önemli ve gerekli olduğunu söylememe bilmem gerek var mı?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ukrayna'da ikinci turun analizi

Fikret Ertan 2010.02.07

Ukrayna'da 17 Ocak günü yapılan devlet başkanlığı seçimlerinin sonuçları şu şekilde gerçekleşmişti:

8,7 milyon seçmenin oyunu alan Viktor Yanukoviç yüzde 35,52 ile birinci olmuştu. Onu 6,169 milyon seçmenin oyunu alan Bayan Yulia Timoşenko takip etmişti.

Viktor Yanukoviç, şu 9 bölgede kazanmıştı: Dneptropetrovsk, Donetsk, Zakarpatye, Zaporojye, Lugansk, Nikolayev, Odesa, Harkov-Kerson ve Kırım. Donetsk yüzde 76,04, Lugansk yüzde 71,07 ve Kırım yüzde 61,13'le Yanukoviç'in en çok oy aldığı bölgelerdi.

Yulia Timoşenko ise şu 15 bölgede kazanmıştı: Vinnitsa, Volin, Zitomir, İvano_Frankovsk, Kiev, Kirovograd, Lvov, Poltavo, Rovno, Sumsk, Ternopol, Hmelnitky, Çerkask, Çernovtsky, Çernigov. Volin yüzde 53,78, Vinnitsa yüzde 46,9 ve Rovno Timoşenko'nun en çok oy aldığı bölgelerdi.

Seçime katılan ve elenen diğer adaylar ise şu sonuçları almışlardı:

Sergey Tigipko 3,2 milyon oyla yüzde 13,6; Arseni Yatsenyuk yüzde 6,96; Devlet Başkanı Viktor Yuşenko yüzde 5,45; Piyotr Simonenko yüzde 3,55; Vladimir Litvin yüzde 2,35; Oleg Tyagnibok yüzde 1,43; Anatoli Gritsenko yüzde 12; İna Bogoslovskaya yüzde 0,41; Aleksandr Moroz yüzde 0,38; Yuri Kostenko yüzde 0,22; Ludmilla Suprun yüzde 0,19; Vasili Protivsek yüzde 0,16; Aleksandr Pabat yüzde 0,14; Sergey Ratuşunyak yüzde 0,12; Mihail Brodsky yüzde 0,06; ve Oleg Ryabokon yüzde 0,03. Bunların dışında kalan yüzde 2,2'lik bir seçmen kitlesi ise hiçbir adaya oy vermemişti.

Birinci turda ortaya çıkan bu tablo geride kaldı; ancak bu tablonun ortaya koyduğu sonuçlar elbette şu veya bu şekilde bugünkü ikinci turun sonucunu etkileyecek. Bunun da başında ilk turda üçüncü çıkan banker Sergey Tigipko'nun aldığı yüzde 13,6'lık oyun bugün kime verileceği sorusu geliyor.

Bu konuda çeşitli spekülasyonlar, tahminler var. Ukrayna Sosyolojik Etütler Enstitüsü'nün tahminlerine göre, Tigipko'ya oy verenlerin yüzde 30'unun Bayan Timoşenko'ya, yüzde 35'inin ise Viktor Yanukoviç'e oy vermeleri bekleniyor. Esasen Sergey Tigipko'nun seçmen tabanının yüzde 50'si Timoşenko, yüzde 50'si de Yanukoviç destekçilerinden meydana geliyor. Bunların muhtemelen yüzde 35'i bugünkü turda oy vermeyecekler. Oy verecekler de muhtemelen yarı yarıya iki adayı destekleyecekler. Bu böyle gerçekleştiği takdirde bundan en kazançlı çıkacak olan elbette Viktor Yanukoviç olacak; zira bu ek oylar onun yüzde 35'ini daha da yükseltecek.

İkinci turun sonucunu etkileyecek diğer unsurlar ise birinci turda dördüncü gelen Arseni Yatsenyuk (yüzde 6,96) ile beşinci gelen Viktor Yuşenko'nun (yüzde 5,45) oylarının bu defa hangi adaya gideceği konusu elbette. Tahminlere göre, Arseni Yatsenyuk'un oyunun yüzde 40'ı Timoşenko'ya, yüzde 20'si ise Viktor Yanukoviç'e gidecek. Timoşenko ile bir zamanlar siyasi müttefik olan Viktor Yuşenko'nun oyunun ise kime gideceği konusunda anlamlı bir tahmin ise yapılamıyor. Muhtemelen bu oyun büyük kısmı Timoşenko'ya gidecek bize göre.

Dördüncü ve beşinci adaylardan sonra gelen adayların oylarının kime gideceği ise meçhul. Bazılarına göre, bu adaylara oy verenlerin büyük çoğunluğu ikinci tura katılmayacaklar.

Ukrayna'nın yönünü belirleyecek olan bugünkü tur hakkında bugün tahminler bazında yaptığımız analiz ve bu konuda söylenebilecekler bu kadar. Ancak, sonuç hakkında kesin bir tahmin yapmak gerekiyorsa, biz sonucun Viktor Yanukoviç lehinde çıkacağını söyleyebiliriz. Bize göre, Yanukoviç yüzde 50 civarında oy alacak, onu yüzde 5-6 altında olarak Timoşenko takip edecek ve böylece seçim Yanukoviç'in zaferiyle sonuçlanacak.

Ancak, Bayan Timoşenko'nun çeşitli gerekçelerle bu sonuca itiraz edeceği, bunun soucunda Ukrayna'da siyasi sistemin kolay kolay kargaşa ve belirsizlikten kurtulmasının da çok zor olacağı da bugünden tahmin edilebilir.

Ukrayna'da kimin başkan olacağı, ülkeyi hangi yöne sevk edeceği hem Karadeniz komşumuz olması ve hem de mesela Kırım ilginç gibi önemli konulardan dolayı bizi de yakından ilgilendiriyor elbette...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Romanya-Amerika ve füze kalkanı...

Fikret Ertan 2010.02.09

Pek bilinmez ama Romanya son dönemde Amerika'nın önemli askerî ilişkiler kurduğu, geliştirdiği yakın komşumuz bir ülke.

Amerika 6 Aralık 2005 günü imzaladığı anlaşmayla Romanya merkezli olarak yaklaşık 3 bin kilometrelik bir yarıçap içinde askerî güç yansıma imkân ve yeteneğine kavuşmuştu. Bu 3 bin kilometrenin izahı da şöyle: Amerika'nın en modern, en büyük askerî nakliye uçağı olan Globemaster C-17'nin azami menzili 3 bin kilometre civarında; ayrıca Amerikan hava kuvvetlerinin envanterinde bulunan C-5 nakliye uçağı da bu kadar olmasa bile oldukça uzun bir menzile sahip. İşte bunlarla, başkalarıyla ve gerektiğinde savaş uçaklarıyla Amerika, Romanya'daki yeni hava üslerinden Arap Yarımadası, İran ve hatta Çin'in batı bölgelerine kadar güç yansıtabilecek, gerektiğinde hava operasyonları yapabilecek imkânlar elde etmişti.

Resmi söylemde 'ileri operasyon mahalleri' diye geçen bu üsler 4 adet. Bunlar, Mihail Kogalniceanu hava üssü, Babadağ, Smardan ve Cincu ordu eğitim üsleri. Mihail Kagalniceanu hava üssü eski bir Varşova Paktı üssü. Geniş bir alana yayılan bu üssün pistleri Amerikan ağır nakliye uçakları olan C-5 ve C-17'leri faaliyetleri; diğer üslerin coğrafi özellikleri ise kara birliklerinin eğitimi için son derece uygun. Babadağ bugün yaklaşık 250 askeri barındırma imkânına sahip ve coğrafi özellikleri dolayısıyla piyade, topçu ve komando eğitimleri için iyi bir mahal. Smardan üssü ise bugün için 600 kadar askeri barındırabiliyor. Ne var ki, son yıllarda yapılan tadilat ve genişletme çalışmalarından sonra bu iki kara eğitim üssünün binlerce askeri barındırabilecek seviyeye çıkarıldığı da söyleniyor.

Romanya'daki Amerikan üsleri ortak üsler; yani bu üsler hem Romen hem de Amerikan askerî yetkililer tarafından ortak yönetilip kontrol ediliyorlar; bu bakımdan bunlar münhasıran Amerika'nın kontrolündeki üsler değiller. Bu üsler her iki ülkenin askerî ihtiyaçlarına ek olarak NATO'nun Barış İçin Ortaklık Programı çerçevesinde de diğer NATO ülkeleri ve başkalarına hizmet de veriyorlar.

Bu arada Amerika bu üslerde çeşitli tatbikatlar da yapıyor. Nitekim, en son geçen yıl haziranda başlayıp ekimde sona eren oldukça kapsamlı ve uzun bir tatbikat gerçekleştirmişti. Bu tatbikata Almanya'daki Amerikan birliklerinden 2. Zırhlı Stryker Süvari Tugayı da katılmıştı. Esasen Romanya ve Bulgaristan'daki yeni Amerikan üslerinin temel amacı Almanya'daki Amerikan askerî varlığını azaltarak, bu varlığı güç yansıması bakımından

Kafkaslar, Balkanlar, Karadeniz ve Ortadoğu'ya yönlendirmekti. Gelişmelerden Amerika'nın bu yönde ilerlediği anlaşılıyor.

Romanya, işte bu yüzden yeni Amerikan askerî stratejisi bakımından gittikçe önem kazanan bir ülke sayılır. Taraflar arasındaki askerî ilişkiler de bu sebeple ve de Romanya'nın kendi arzusu doğrultusunda gelişiyor, çeşitleniyor.

Buna en son örnek Amerika'nın Avrupa esaslı füzesavar sistemine Romanya'yı da dahil etme arzu ve çabaları. Son haberlerden Amerika'nın bu konuda başarılı olduğu anlaşılıyor; zira Romanya Devlet Başkanı Trajan Basescu geçen hafta perşembe günü yaptığı açıklamada yeniden yapılandırılan Amerikan füzesavar sistemi ya da kalkanı çerçevesinde Amerikan orta menzilli önleyici füzelerinin (interceptors) ülkesinde konuşlandırılabilceğini ilan etmiş bulunuyor.

Basescu bu açıklamayı ülkesinin Yüksek Savunma Konseyi toplantısından sonra yapmış, ayrıca bu sırada 'Romanya'nın Başkan Obama tarafından yeni füze kalkanı sisteminde yer alması için resmen davet edildiğini' ifade ederek sistemin Rusya'ya karşı olmadığını, muhtemel balistik füze saldırılarına karşı Romanya topraklarını korumayı amaçladığının altını da çizmiş bulunuyor.

Romanya, Basescu'nun ilanıyla böylece Amerikan füze kalkanının önleyici füze unsurunu kendi topraklarında konuşlandırmayı kabul etmiş oluyor. Bu birçok kesimin beklemediği, ummadığı önemli bir gelişme elbette. Ayrıca bu gelişme Rusya'yı da çok rahatsız etmiş bulunuyor ve ülke bu konuda Amerika'dan açıklama bekliyor.

Gelişen Romanya-Amerika askerî ilişkileri Romanya'nın füze kalkanının önemli bir unsuruna ev sahipliğine soyunmasıyla daha da önem kazanma yolunda ilerliyor velhasıl...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Felluce ve Merce...

Fikret Ertan 2010.02.11

Irak'ın El Anbar eyaletindeki Felluce şehrinin Amerikan deniz piyade kuvvetlerinin 2. Dünya Savaşı'ndan bu yana karşılaştığı en kanlı, en zor, en sert direnişe sahne olduğu söylenir. Hatta bu direniş zaman zaman 2. Dünya Savaşı'ndaki ünlü İvo Jima direnişi ile de kıyaslanır.

Sünni direnişin en güçlü olduğu Felluce'ye karşı 5 Kasım 2004 günü başlatılan operasyon yaklaşık 45 gün kadar sürmüştür. Operasyon 10 bin kadar deniz piyadesi ile 36. Kürt Peşmerge Taburu tarafından icra edilmiştir. Peşmerge Taburu'nun bu operasyondaki rolü de hiç unutulmamıştır.

Sonuçta operasyonda Felluce adeta yerle bir edilmiş, 1500 kadar direnişçi, sayısı belli olmayan sivil öldürülmüş, şehir harabeye dönmüştür. Deniz piyadelerinin zayiatı ise 100 kadar ölü ve 1000 kadar yaralı olarak ilan edilmiştir. Operasyonda her çeşit silah, hatta fosfor bombaları bile kullanılmıştır. Bu yüzden savaş suçları iddiaları dile getirilmiştir.

Bugün Felluce'den kısaca söz ettim; çünkü benzer bir operasyonun eli kulağında; ama bu defa mahal başka: Afganistan'ın Helmand eyaletindeki Merce ya da Marce şehri. Yaklaşık 85 bin nüfuslu bu şehir bugünlerde başlayacağı hem Amerika ve hem de NATO-ISAF tarafından günlerce önce ilan edilen ve adı da Müşterek olan büyük operasyonu endişeyle, korkuyla bekliyor.

Merce son üç yıldır Taliban kontrolünde bulunuyor. Müttefikler ve Afgan hükümetine göre, şehir Taliban'ın hem lojistik hem toplanma ve hem de mali destek aldığı ve mutlaka kontrolün ele geçirilmesi gereken bir şehir. Merce, Taliban'ın Afganistan'ın güneyindeki saldırılarına kaynaklık ediyor ve Taliban buradan hem başka bölgelere hem de Pakistan'a geçiş yapıyor. Ayrıca, Helmand Nehri Vadisi'ni de kontrol ediyor. Bu vadi afyon ekimi bakımından son derece önemli bir bölge. Amerika'nın 1950'li yıllarda gerçekleştirdiği kalkınma projesi çerçevesinden inşa ettiği çok sayıda su kanalını da bünyesinde barındırıyor. Bu kanallar bugün muhtemel operasyonu zora sokacak en büyük engeller olarak da görülüyorlar.

Operasyona Tuğgeneral Larry Nicholson komutasında 10 bin kadar deniz piyadesi ile Afgan ordu ve polis birlikleri de katılacak. Toplam saldırı gücünün yaklaşık 15 bin kadar olacağı söyleniyor.

Bu güç bugün-yarın dört koldan Merce'ye karşı saldırıya geçecek. Esasen bu hafta başından itibaren saldırı birlikleri geçiş ve kaçış yollarını tıkamaya da başlamışlardı. Uzun zamandır planlanan ve yapılacağı çoktandır ilan edilen bu saldırının amacı Merce'nin kontrolünü Taliban'dan geri almak ve sonra şehirde Afgan hükümet kontrol ve otoritesini tesis etmek ve şehir ve çevresinde kalkınma hamleleri başlatmak, kısacası şehre normal hayatı geri getirmek olarak özetlenebilir.

Bunlar yapıldığında Merce, çevresi ve Helmand Nehri Vadisi'nin güvenli bölge haline geleceği ve Taliban'ın bölgede bir daha tutunamayacağı, bunun başka bölgeler için de emsal teşkil edeceği hesapları yapılıyor.

Amerika, NATO-ISAF ve Afgan hükümetinin planları öyle. Taliban'ın hem saldırı ve hem de sonrası için planları ne, şüphesiz bilinmiyor. Saldırı başladığında Taliban geri çekilecek mi, yoksa savaşacak mı, bilinmiyor. Ancak, Merce'ye saldıranlar için burasını adeta cehenneme çevirecek hazırlıkları yaptığı da kesin. Bunların şüphesiz, saldıranların geçecekleri yollara, kanallara ve başka yerlere önceden yerleştirilen mayınlar, patlayıcılar, bubi tuzakları ve başka engeller olduğuna hiç şüphe yok. Bunlara ek olarak belki bilinmeyen başka engeller de koymuş olabilir.

Ayrıca sivillerin arasına karışarak çeşitli planlar da uygulayabilir. Zaten saldıranları en çok korkutan da bu; zira bu takdirde sivil kayıplar olabilir ve bu da saldıranları çok zorlayabilir.

Bugün Merce'de 1500-2000 arası Taliban milisi olduğu söyleniyor. Yani Felluce'deki Sünni milisler kadar. Merce'ye saldıran güç de Felluce kadar bir güç. Felluce'nin ele geçirilmesi 45 gün sürmüştü. Bakalım Merce ne kadar sürecek? Bu şüphesiz Taliban'ın şehirde kalıp savaşmasına bağlı. Geri çekilirlerse saldırı fazla sürmez; ama sonrası meçhul. Büyük ihtimalle Merce'yi bir daha kontrol edemezler.

Afgan Savaşı'nın en büyük, en önemli operasyon ya da muharebesi olmaya aday Merce'nin önemi işte bu kadar büyük.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İran ve müeyyideler

Fikret Ertan 2010.02.14

Milletlerarası camia denen büyük devletler İran'ın uranyum zenginleştirme faaliyetini durdurmak için BM Güvenlik Konseyi'nden müeyyideler ihtiva eden çeşitli kararlar çıkarmış bulunuyorlar.

Bu kararların birincisi 23 Aralık 2006 tarih ve 1737 sayılı karar. Esası, eki ve kararı alan temsilcilerin beyanları ile birlikte 14 sayfayı bulan bu kararı 24 Mart 2007 ve 1747 sayılı ikinci karar, bunu da 3 Mart 2008 ve 1803 sayılı

üçüncü karar takip ediyor. Kısacası, müeyyide uygulanması istenen İran kurumları ve yetkililerin adlarının karar eklerinde yer aldığı bu kararlarla bugüne kadar Konsey, İran konusunda üç karar almış oluyor.

Müeyyideler ihtiva eden bu üç karara ilaveten bir de dördüncü karar var. Bu kararda herhangi bir müeyyide yer almıyor. 27 Eylül 2008 tarih ve 1835 sayılı bu kararın başlığı şöyle: 'Güvenlik Konseyi İran'ın uranyum zenginleştirme konusundaki daha önceki kararları yeniden teyit eder, İran'a taahhütlerine tamamen ve gecikmeksizin uyması çağrısı yapar.'

Yaklaşık bir buçuk sayfadan meydana gelen son kararın özeti, esası da aynen başlıktaki belirtildiği gibi: Konsey önceki üç kararı teyit ediyor, İran'a bunlara uyması çağrısını yapıyor, herhangi bir yeni müeyyideye yer vermiyor, İran'dan, Milletlerarası Atom Enerjisi Kurumu'nun (IAEA) taleplerini yerine getirmesini istiyor.

Bugün yürürlükte olan bu BM Güvenlik Konseyi kararlarına ilaveten bir de Amerika'nın İran'a karşı tek yanlı olarak aldığı çeşitli müeyyide kararları da var elbette. Esasen Amerika 1979 İran İslam Devrimi'nden bu yana bu ülkeye karşı çeşitli müeyyide kararları alıp duruyor.

Bu çerçevede en son geçen çarşamba günü Amerika Maliye Bakanlığı kısaca Pasdaran denen İran Devrim Muhafızları'na bağlı dört şirket ve bir Pasdaran komutanına (General Rüstem Kasemi) karşı müeyyideler yürürlüğe koymuş bulunuyor.

Bu şirketler Hatem-ül Enbiya denen Pasdaran ana şirketinin yan kuruluşları ya da şirketleri olarak biliniyor. Bunlar, Fatır Mühendislik Enstitüsü, İmansazen Mühendislik Danışmanlık Enstitüsü ve Rahab Enstitüsü. Bu şirketlerin Hatem-ül Enbiya adına madencilik ve mühendislik faaliyetleri yürüttüğü söyleniyor. Esasen Maliye Bakanlığı Hatem-ül Enbiya'ya karşı 2007 yılından bu yana müeyyide uyguluyor. Amerika'ya göre, bu kuruluş İran'ın nükleer programıyla ilgili olarak tünel kazma ve inşaat faaliyetleri yürütüyor.

Maliye Bakanlığı, hem bu şirketlerin ve hem de General Rüstem Kasemi'nin mal varlıklarını dondurduğunu söylüyor. Bakanlık 2,5 yıl önce de Pasdaran şirketleri ile ilgili müeyyide kararları almıştı. Son karar bunlara ilave oluyor. Amerika, böylece hedef seçtiği Pasdaran ve bağlantılı şirketlerine baskıyı artırıp kendine göre sonuç almayı umuyor.

Amerika, ayrıca Avrupalı müttefiklerini de kapalı kapılar ardında yaptığı çeşitli müzakerelerle İran'a karşı müeyyideler uygulamaları yönünde ikna etmeye çalışıyor. Bu çerçevede bazı sonuçlar da alıyor. Mesela Alman hükümeti, doğrudan olmasa da dolaylı olarak bu konuda Amerika'ya destek veriyor. Nitekim, bu yüzden son günlerde İran'da iş yapan bazı Alman şirketleri faaliyetlerini askıya almayı düşünmeye başlamış bulunuyorlar.

Amerika, müttefikleriyle bu tür ikna faaliyetlerini yürütürken aynı zamanda İran'a karşı BM Güvenlik Konseyi'nden dördüncü müeyyide kararını çıkartabilmek için İngiltere ve Fransa ile birlikte hamle yapıyor. Bu hamlenin sonucu muhtemelen önümüzdeki ay belli olacak.

Müeyyideler konusunda İran'a gelince; İran baştan bu yana bu kararları tanımıyor, kabul etmiyor ve bunlara uymayacağını defalarca dile getirirken kendi yoluna da devam ediyor, uranyum zenginleştirme faaliyetinden vazgeçmiyor. Nitekim, Cumhurbaşkanı Ahmedinejad, bu hafta uranyum zenginleştirmede artık yüzde 20'yi hedeflediklerini resmen açıkladı da. İran bugüne kadar uranyumu sadece yüzde 3,5 oranında zenginleştiriyordu.

Dolayısıyla İran'ın müeyyideleri dikkate almadığı, bunların İran'ın davranışını değiştirmeye yetmediği, İran'ın bunların üstesinden bir şekilde geldiği açıkça anlaşılıyor. Ancak buna rağmen Amerika ve müttefikleri de bu konuda ısrar edip duruyorlar.

Müeyyideler sonuç getirmedi; getirmeyecek de...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Rusya-İsrail-İran ve S-300'ler...

Fikret Ertan 2010.02.16

İran'ın nükleer programı bugün milletlerarası gündemin birinci konusu sayılır. Nitekim, bu yüzden konuyla ilgili temaslar, görüşmeler bugünlerde had safhada bulunuyor.

Bu çerçevede Amerikan Dışişleri Bakanı Clinton, İran'a karşı destek için Körfez ülkelerini ziyaret ediyor. Dışişleri Bakanımız Davutoğlu da Batı ile İran arasında tırmanan ihtilafın çözümüne katkıda bulunmak üzere bugün Tahran'a gidiyor.

İran'ın nükleer programına şiddetle karşı olan İsrail Başbakanı da İran konusunu en tepede ele almak üzere Moskova'yı ziyaret ediyor. Dün Moskova'ya gelen ve bugün gece dönmesi beklenen Netanyahu'nun gündeminin baş konusu elbette İran'ın nükleer programıdır.

Netanyahu, Moskova'dan İran'a karşı 'felç edici' yeni müeyyideleri desteklemesini istiyor. Bundan başka istediği diğer konu da Rusya'nın İran'a S-300 füzesavar sistemini satmaktan vazgeçmesi elbette. Esasen, ziyaretinin ana konusu da bu; zira Netanyahu, geçen yıl eylül ayında Moskova'ya sonradan ortaya çıkan gizli bir ziyaret yapmış, özellikle S-300'leri görüşmüştü. Ondan önce de Devlet Başkanı Peres geçen yıl eylül ayında Rusya Devlet Başkanı Medvedev ile Soçi'de yine aynı konuyu görüşmüştü.

Bütün bunlar ve başka gizli temaslar, bize İsrail'in S-300 konusunu hayati bir konu olarak gördüğünü söylüyor; zira bu füzeler İsrail'in muhtemel hava saldırısını zora sokabilecek, engelleyebilecek yeteneğe sahip.

Bu köşede geçmişte birkaç kere değindiğimiz S-300, malum Rus yapımı hava savunma füze sisteminin kod adı. 10 yıl kadar önce bu sistem bizim de karşımıza önemli bir problem olarak çıkmıştı. Hatırlanacağı üzere o zaman Kıbrıs Rum Kesimi, bu sistemden adaya konuşlandırmak istemiş, sonuçta uzun tartışmalardan sonra Türkiye, NATO ve Amerika'nın baskılarıyla Rumlar geri adım atmış; ancak adaya konuşlandırılmayan sistem Yunanistan'ın Girit Adası'na konuşlandırılmıştı. Sistem halen burada faal bulunuyor.

S-300 ve daha sonraki modelleri bugün dünyanın en iyi, en gelişmiş hava savunma sistemleri olarak biliniyor ve tanınıyor. Radarı ve bununla paralel çalışan füze bataryası ile uçak ve balistik füzelere karşı son derece etkin ve güçlü bir savunma sağlıyor. Hareketli füze bataryası her 3-5 saniye içinde hedefine füze atabiliyor. Bu füzeler, uçakları azami 30 kilometre irtifadan 150 kilometrelik menzile içinde vurabiliyorlar. Konuşlandırma süresi sadece 5 dakika olan özel radarlar ise aynı anda 100 hedefi izleyebiliyor, bunun 12'sine kilitlenerek bunları kısa zamanda imha edebiliyorlar. Sistemde kullanılan füzeler için özel bakım da gerekmiyor; zira füzeler, uzun süre saklanabilecek özel şekilde imal edilmiş durumdadır.

Rusya, S-300'leri İran'a 2007 yılında satmayı bir sözleşmeyle kararlaştırmıştı. Ancak çeşitli haberlere rağmen aradan geçen bu süre zarfında İran'a bu sistemleri henüz teslim etmemiş bulunurken, bu konuyu çeşitli amaçlarla da kullanmayı sürdürüyor, böylece S-300 konusunu hem İsrail ve hem de Amerika'nın üzerinde adeta Demokles'in kılıcı gibi sallayıp duruyor. Zaman geliyor, 'Ortada sözleşme var. Bunu yerine getirmemiz lazım' diyor, zaman geliyor 'Satmayalım; ama bize para lazım. Belki başka müşteri bulunur' diyor. Haberlere göre, son olarak Medvedev hem Peres'e ve hem de Lieberman'a bu mealde sözler etmiş bulunuyor.

Netanyahu, muhtemelen Rusya'ya S-300 konusunda yeni bir teklifte bulunacak. Rusya 'Para lazım, başka müşteri bulunur belki' dediği için belki de bu parayı teklif edecek veya Rusya'yı satıştan caydırabilecek başka bir teklifte bulunacak, kim bilir.

Sonuçta, bütün işaretlerin gösterdiği gibi İsrail için S-300 konusu başta da dediğimiz gibi son derece hayati bir konu. İsrail, bu konuda haberlerin dışında muhtemelen başka teşebbüslerde de bulunuyor olabilir.

Rusya-İsrail-İran üçgeninin adeta merkezinde bulunan S-300 konusu kim bilir, başka nasıl unsurları, pazarlıkları ihtiva ediyor. İran'ın nükleer programı ile ilgili gelişmeler S-300'lerin gösterdiği gibi sadece diplomatik ve siyasi de değil velhasıl. Bizden hatırlatması...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Abhazya-Rusya: Önemli gelişmeler

Fikret Ertan 2010.02.18

Rusya ve Abhazya ilişkilerini her yönde gittikçe geliştiriyorlar. Nitekim, Abhazya Devlet Başkanı Sergey Bagapş bu çerçevede son iki gündür Moskova'da bulunuyor ve üst düzey Rus yetkililerle önemli görüşmeler yapıyor, yeni anlaşmalara imza koyuyor.

Bu anlaşmaların arasında ulaştırma alanı ile ilgili olanlar oldukça önemli bir yer tutuyor. Haberlere göre, bu alanda çeşitli hükümetler arası anlaşmalar var. Bunlar, hava, deniz, karayolu ve demiryollarında işbirliğini öngörüyor. Bu arada bu doğrultuda Abhaz hava sahasının sorumluluğunun Rusya tarafından üstlenilmesi de gündemde bulunuyor.

Bu anlaşmalara ek olarak askerî alanda da çok önemli bir üs anlaşmasına da varılmış bulunuluyor... Dün imzalanan bu kapsamlı anlaşma 49 yıl süreli; mutabakat halinde otomatik olarak 15 yıl daha uzatılabilir. Anlaşma, kurulacak ortak üssün ve bunlara mücavir alanların kullanım esasları, üslerde görev yapacak askerî personel ve ailelerin uyacakları kurallar ve diğer konuları kapsıyor.

Bu üs Abhazya'da konuşlu Rus kara kuvvetlerinin birleşik üssü olarak planlanıyor. Sonuçta, bu üs Abhaz topraklarında bulunan çeşitli Rus karar kuvvetleri birimleri için tek ve ortak üs olacak. Abhaz Savunma Bakan Yardımcısı Garri Kupalba'nın dün telefonla başkent Suhum'dan haber ajanslarına yaptığı açıklamaya göre, bu üs Abhaz topraklarındaki diğer askerî noktaları tek bir üste birleştirecek, Rus iç istihbarat servisi FSB'nin sınır muhafızları birlikleri de dahil 3.000 kadar Rus askerî personelini bünyesinde barındıracak ve yakında inşasına başlanacak.

Esasen 2008 Ağustos ayında meydana gelen Rus-Gürcü Savaşı'ndan sonra Rus birlikleri Abhazya'da bulunuyorlar. Bazıları geri çekilen, bugünkü mevcudu 3.000 kadar olduğu tahmin edilen ve kalıcı oldukları belli olan bu Rus kuvveti işte dün imzalanan anlaşmayla daimi bir üsse kavuşmuş olacaklar.

Rusya, Abhazya'da söz konusu kara üssüne ilaveten başka üsler de kurmaya çoktandır hazırlanıyor. Nitekim bu çerçevede Abhazya'nın Gudaua yakınlarındaki Bombara hava üssü bir süredir zikrediliyor, burada çeşitli tiplerde Rus savaş uçaklarının konuşlandığı da söyleniyor.

Dört kilometre kadar piste ve gerekli diğer altyapı ve donanımına sahip söz konusu Bombara üssü Güney Kafkasların en büyük ve en önemli hava üssü sayılır. Uzun pistinin deniz sahiline 100 metre kadar yakın olması savaş uçaklarının çok alçaktan havalanmalarını sağlıyor ve böylece kalkışların ilk safhalarında radarlar

tarafından tespit edilmelerini de adeta imkânsız kılıyor. Bu sebeplerden dolayı Bombara son derece stratejik bir üs. Hemen hatırlatalım, son savaş sırasında Gürcistan'ın batısına intikal eden Rus hava indirme birlikleri bu üsse inmişlerdi.

Diğer yandan, deniz gücü bakımından da Rusya Abhazya'da çok önemli imkânlar elde etmeye başlamış bulunuyor. Bunların başında şüphesiz Abhazya'nın Karadeniz'deki Oçamçıra Limanı geliyor. Rusya bu limanı genişletip geliştirerek önemli bir deniz üssü haline getirmeyi planlıyor. Esasen, Abhazya Devlet Başkanı Bagapş da 2009 Ocak ayında bu konuda Rusya ile bir ilke anlaşmasına vardıklarını, üs inşasının uygun zamanda başlayacağını açıklamıştı.

Oçamçıra, Soğuk Savaş döneminde NATO ve Türkiye'nin dikkatle izledikleri bir stratejik deniz üssüydü. Sovyetlerin yıkılıp dağılmasından sonra bir süre önemini kaybettiyse de son Rus-Gürcü Savaşı'ndan sonra en azından bölge Karadeniz ve Güney Kafkaslar bakımından yine stratejik önem kazanmaya başladı. Hatırlanacağı üzere, bu savaşta Rus Karadeniz Filosu'na bağlı savaş gemileri bu limana demir atmış, Rus deniz piyadeleri buradan Gürcistan'a doğru harekete geçmişlerdi.

Sonuçta, Rusya, kara, hava ve deniz üsleriyle Abhazya'da bölgenin stratejik dengeleri bakımından son derece önemli avantajlar elde etmeye başlamış bulunuyor. Bölgenin önemli ülkesi Türkiye de bu gelişmeleri iyi ve yakından izlemek, Abhazya'ya bundan sonra daha çok önem vermek zorunda. Bu birçok bakımlardan uygun ve yerinde bir davranış olacaktır; zira gelişmeleri dikkate almamanın da uzun vadede bir bedeli vardır elbette...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Çin'in zor kararı...

Fikret Ertan 2010.02.21

İran'a karşı yeni BM müeyyideleri konusunda Güvenlik Konseyi'nin(GK) 3 daimi üyesi (Amerika-Fransa-İngiltere) arasında bir mutabakat var. Buna Konsey üyesi olmayan Almanya da eklenebilir.

Diğer daimi üyeler olan Rusya ve Çin'in tavırları ise farklı. Bu çerçevede Rusya'nın diğer 3 üyenin tavrına yaklaştığı, son tahlilde müeyyide kararını destekleyeceği söylenebilir. Çin ise yeni müeyyidelere karşı çıkmaya devam ediyor, İran ile müzakerelere devam edilmesini savunuyor.

Çin'in İran'ı kollayan bu tavrının arkasında elbette bu ülkeyle yıllara yayılan güçlü enerji ve ticari ilişkiler yatıyor. Esasen bu ilişkiler sebebiyle, İran'a karşı geçmişte benimsenen üç GK müeyyide kararının da Amerika ve müttefiklerinin istedikleri sertlik ve etkinlikte çıkmasını engellemiştir. Dolayısıyla, Çin, İran ile ilişkilerini göz ardı edemiyor.

Ham petrol ihtiyacının yüzde 51'ini dışarıdan temin eden Çin'in geçen yıl üçüncü büyük ham petrol kaynağı İran'dı. Çin İran'dan ihtiyacının yüzde 11,4'ünü karşılamıştı. Diğer kaynaklar ise birinci olan Suudi Arabistan (yüzde 20,5) ve onu takip eden Afrika'nın petrol devi Angola (yüzde 15,8) idi.

Görüşülen yeni müeyyidelerde her ne kadar ham petrol konusu yer almıyorsa da Çin, İran ile hasımları arasında tırmanabilecek bir krizin söz konusu petrol sevkinin etkileyebileceğinden endişe ediyor. Bu yüzden, hatırlanacağı üzere, Amerika Dışişleri Bakanı Clinton son Ortadoğu ziyaretinde Suudi Arabistan'ın herhangi bir olumsuz durumda Çin'e ham petrol sevki garantisi vermesi için Suudi yetkilileri ikna etmeye çalışmıştı. Bayan Clinton bu konuda hangi sonucu aldı, bilmiyoruz.

Diğer yandan, yeni müeyyidelerde yer alması güçlü bir ihtimal olan İran'a yapılan benzin, mazot gibi işlenmiş petrol ürünleri konusunda da Çin endişe duyuyor; zira Çin bir süredir İran'a önemli miktarlarda işlenmiş petrol ürünleri ihraç ediyor. Kendi rafinaj kapasitesi fazla olan Çin, rafinaj kapasitesi oldukça düşük olan İran'a yaptığı bu ihracatla önemli kazançlar elde ediyor. İşlenmiş petrol ürünleri yeni müeyyidelerde yer alırsa bu Çin'in gelir kaybına yol açacak.

Diğer yandan, Çin ile İran enerji alanında çok kapsamlı, derin ve önemli ilişkilere de sahipler. Çin, İran'daki yabancı enerji yatırımlarında da hâkim bir rol oynuyor. Söylenenlere göre, Çin'in devlet kontrolündeki enerji şirketleri İran'da son 5 yıl içinde yaklaşık 120 milyar dolarlık yatırım kararı almış bulunuyorlar.

Bu çerçevede, Çinli şirketler Batılı ve Japon şirketlerinin göz ardı ettikleri enerji alanlarında son yıllarda önemli hamleler yapmış durumdalar. Mesela Sinopec şirketi Yadaravan petrol sahasını geliştirmek için İran ile 2004 yılında 70 milyar dolarlık anlaşma imzalamıştı. Çin Milli Petrol Şirketi (CNPC) de İran Milli Petrol Şirketi ile Güney Fars doğalgaz sahasının geliştirilmesi için geçen yıl haziran ayında 5 milyar dolarlık bir başka anlaşmaya imza koymuştu. Bu anlaşmanın hayata geçmesi yolunda ilk adım da CNPC'nin 11. sahada ilk sondaja önümüzdeki ay başlamasıyla atılacak.

Bunlara ek olarak Sinopec'in İran'da dört rafineri genişletme ya da yeniden inşa etme anlaşması da var. Bu da 5 milyar dolarlık bir önemli anlaşma. Önemi de Amerika ve müttefiklerinin İran'a karşı düşünülen mazot ve benzin ambargosunu zaman içinde etkisiz kılabilir olmaları elbette.

Çin ile İran işte bu güçlü, kapsamlı enerji ve ticari ilişkilere sahipler. Ancak, Çin aynı zamanda Amerika ile de göz ardı edemeyeceği muazzam ticari ve ekonomik ilişkilere de sahip. Buna anlamlı bir örnek Amerika'nın Çin'in en büyük ihracat pazarı olması mesela. Çin, Amerika'ya geçen yıl 221 milyar dolarlık mal ve hizmet satmıştı. Buna ilaveten Çin'in elinde 800 milyar dolara yakın Amerikan hazine bonosu var. Bu ve başka ticari ve mali faktörler Çin'in Amerika'yı karşısına almasını da zorlaştırıyor elbette.

Çin, bir tarafta İran diğer tarafta Amerika ile olan ilişkileri yüzünden bugün BM müeyyideleri çerçevesinde zor bir karar verme durumunda. Müeyyide kararı BM Güvenlik Konseyi'ne geldiğinden bize göre çekimser oy kullanıp her iki tarafı da darıltmamaya çalışabilir. Bu tabii ihtimallerden en güçlü olanı olarak ufukta görünüyor.

Kısacası, Çin son tahlilde zor bir kararın eşiğinde bulunuyor. f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Hedef Pasdaran...

Fikret Ertan 2010.02.23

Dışişleri Bakanı Hillary Clinton'ın geçen hafta Katar'ın başkenti Doha'da işaret ettiği gibi Amerika'nın İran ile ilgili baş hedefi Devrim Muhafızları. Kısaca Pasdaran diye bilinen bu milis gücünün Farsça tam ismi Sipah-i Pasdaran-i İngilabi İslami.

İran Devrimi'nden hemen sonra kurulan bu gücün ilk ve asıl görevi, İslam Devrimi'ni korumak ve kollamak şüphesiz. Bunu da yaptığına hiç şüphe yok.

Pasdaran'ın bu temel görevinin yanı sıra İran dışında da çeşitli faaliyetlerde bulunduğu bir gerçek aynı zamanda. Şu veya bu şekilde çevre ülkelerde çeşitli faaliyetleri var. Amerika, Pasdaran'ın bu faaliyetlerini yıkıcı

faaliyetler olarak niteliyor. Hem bu yüzden ve hem de İran'ın güvenlik ve nükleer politikalarında büyük rolü dolayısıyla Pasdaran'ı hedef olarak görüyor.

Sonuçta, hem BM müeyyideleri ve hem de kendi müeyyideleri ile Pasdaran'ı yıpratmaya, zayıflatmaya çalışıyor. Nitekim, çıkarmaya çalıştığı yeni BM müeyyide kararında özellikle Pasdaran ve ilgili kuruluşlarının hedef alınmasını istiyor.

Esasen bazı Pasdaran unsurları, BM'nin 23 Aralık 2006 tarih ve 1737 sayılı İran ile ilgili ilk müeyyideler ihtiva eden kararı ve bunu takip eden 24 Mart tarih ve 1747 sayılı kararında ismen ve resmen yer almışlardı.

24 Mart tarih ve 1747 sayılı kararının 1 No'lu ekinde İran'ın nükleer ve balistik programlarıyla ilgili olarak bazı Pasdaran yetkilileri şöyle zikredilmişlerdi: Tuğgeneral Murteza Rezai (Pasdaran Komutan Yardımcısı), Tuğamiral Ali Ekber Ahmediyan (Pasdaran Genelkurmay Başkanı), Tuğgeneral Muhammed Rıza Zahidi (Pasdaran Kara Kuvvetleri Komutanı), Tümamiral Murteza Safari (Pasdaran Deniz Kuvvetleri Komutanı), Tuğgeneral Muhammed Hicazi (Besiç (gönüllüler) Kuvvetleri Komutanı), Tuğgeneral Kassım Süleymani (Kudüs Kuvvetleri Komutanı), Tuğgeneral Zülkadir (Güvenlik işleri bakan yardımcısı ve aynı zamanda Pasdaran subayı). Bunlara ilaveten diğer kararda da bazı isimler yer alıyor.

Amerika, Pasdaran ve ilgili kuruluşlarının sadece BM müeyyideleri ile hedef alınması ile de yetinmiyor, kendi başına aldığı müeyyide kararları ile de bu kuruluşa darbe vurabilmeyi planlıyor. Nitekim bu çerçevede en son 10 Şubat günü Amerika Maliye Bakanlığı, Pasdaran'a bağlı dört şirket ve Pasdaran Komutanı Rüstem Kasemi'ye karşı yeni mali müeyyideleri yürürlüğe koymuş ve biz de bunlardan 14 Şubat günkü yazımızda söz etmiştik.

Bugün hakkında bilinenler sınırlı olan Pasdaran, güçlü ve etkili bir milis kuvveti olmasının yanı sıra aynı zamanda İran ekonomisi içinde yer alan muazzam bir ekonomik güç de. Özellikle Bünyan denilen vakıflar ve başka kuruluşlar aracılığıyla çeşitli ekonomik sektörlerde önemli bir ağırlığa sahip. Kimyadan inşaata, haberleşmeden boru hatlarına, askerî sanayiden havaalanı işletmeciliğine (Tahran Havaalanı mesela) kadar pek çok önemli sektörde faaliyet gösteriyor, binlerce personel istihdam ediyor kısacası. Bu ay ATLAS adlı haber ajansını da hayata geçirmeyi planlıyor.

Bu ekonomik gücü muazzam askerî gücüyle paralel halde gelişiyor. Pasdaran kendi hava, deniz ve hava kuvvetleri olan orijinal ve ilginç bir güç. 125 bin kadar üyesi olduğu söylenen Pasdaran'ın İran'ın nükleer programının gelişmesinde de önemli rol oynadığı söyleniyor.

Bu özelliklere ve güce sahip Pasdaran'ın hem mevcut BM ve hem de Amerika'nın kendi müeyyide kararlarından ne kadar etkilenip etkilenmediği bilinmiyor Bundan sonra ne kadar etkilenir söylemesi zor elbette; çünkü Pasdaran'ın ekonomik ve mali gücünün büyüklüğü, kapsamı ve kuruluşun müeyyidelere karşı aldığı ya da alacağı tedbirler meçhul. Ancak görünenlerden, bugüne kadar ciddi şekilde etkilenmediği tahmini de yapılabilir elbette.

Pasdaran, kuruluşunun üzerinden 30 yıl geçmesine rağmen hâlâ birçok yönden bilinmeyen; ama çok önemli bir güç ve Amerika'nın da baş hedefi kısacası.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İsrail ve Çin...

İran'a karşı BM'de sert ve kapsamlı müeyyide kararının alınmasını en çok isteyen ülkenin İsrail olduğuna hiç şüphe yok. Bu ülke bu amaçla son günlerde çeşitli hamleler yapıyor, temaslarda bulunuyor, konuyu hızlandırmaya çalışıyor.

Bu çerçevede İsrail Savunma Bakanı Ehud Barak, 5 günlük bir ziyaret için bugünlerde Amerikan üst düzey liderliği ile görüşüyor. Barak, ziyaretinde hem Savunma Bakanı Gates ve hem de Dışışleri Bakanı Clinton ile görüşecek, müeyyideleri ele alacak. Ayrıca, bu doğrultuda BM Genel Sekreteri Ban Ki-moon ile de bir araya gelecek.

İsrail'in, müeyyideler konusundaki yeni hamleleri sadece Barak'ın Amerika ziyareti ile de sınırlı değil elbette; İsrail, bu çerçevede medya tarafından ihmal edildiği öne sürülen Çin'e de önemli bir heyetle önümüzdeki hafta çıkarma yapacak.

Haberlere göre, Çinli üst düzey askerî-güvenlik ve ticarî-ekonomik yetkililerle çok kapsamlı görüşmeler yapacak bu heyete Başbakan Yardımcısı ve Stratejik İşler Bakanı emekli General Moşe Yaalon ve Merkez Bankası Başkanı Stanley Fischer başkanlık edecekler. Heyette dışışleri, savunma ve maliye bakanlığının önemli yetkilileri de bulunacak ayrıca.

İsrail ve Çin heyetleri arasında en başta ele alınacak konu elbette İran'ın nükleer programı, muhtemel BM müeyyide kararı, bununla ilgili Çin'in son tavrı ve iki ülke arasında bulunan askerî-güvenlik ve malî ilişkiler olacak. Bunların olacağı zaten İsrail heyetinin yapısından da belli.

İsrail heyeti şüphesiz BM müeyyide kararına karşı olduğunu defalarda belirten Çin'in bu tavrını değiştirmeye çalışacak. Bunu nasıl yapacak, söylemesi zor; ancak bunu iki ülke arasında yıllardır çoğu zaman gizli yürüyen askerî-güvenlik ilişkilerinden faydalanarak yapmaya gayret edecek.

Esasen, İsrail ve Çin askerî-güvenlik alanlarında 1980'lerden bu yana (hatta bazı kaynaklara göre 1970'lerden bu yana) önemli ve kapsamlı ilişkilere sahipler. İsrail ile Çin arasındaki diplomatik ilişkiler 1992 yılında tesis edilmiş olsa da bu iki ülke bundan önce de gizli ilişkiler yürütüyorlardı. Nitekim, bu çerçevede 1980'lerden başlayarak iki ülke önce akademik, sonra ekonomik, bilimsel ve askerî alanlarda temaslara başlamışlar, zaman içinde bu alanlarda belli bir noktaya ulaşmışlardı.

1990'lara gelindiğinde ilk önce zamanın İsrail Savunma Bakanı Moşe Arens, 1991 yılında Çin'i ziyaret etmiş, bu ziyaretle iki ülke arasındaki askerî-güvenlik ilişkilerinin temeli atılmıştı. Bu ziyareti, zamanın Dışışleri Bakanı David Leyvi'nin dört günlük önemli ziyareti takip etmişti. Bu ve başka ziyaretler sonucunda ikili gelişmeler ivme kazanmış, çeşitlenmiş ve bugünkü önemli noktaya ulaşmıştı.

Buna örnek vermek gerekirse, 1990'larda sadece 30 milyon dolar olan ikili ticaret hacminin 2005'e gelindiğinde 3 milyar dolara, 2008'de 5 milyar dolara ulaştığı, bu yıl da en az 10 milyar dolara ulaşacağı söylenebilir. Çin tarafında bu ticaret İsrail'in güneş enerjisi, robot, sulama inşaat, tarım ve sulama teknoloji ve ürünlerini; İsrail tarafında ise çeşitli mamul Çin mallarını kapsıyor.

Askerî alanda ise çeşitli kaynaklar, 1990'lara kadar olan dönemde İsrail'in Çin'e en az 4 milyar dolarlık askerî malzeme ve teknoloji sattığını, bugün de bu durumun devam ettiğini, bunun sonucunda İsrail'in Rusya'dan sonra Çin'in en büyük ikinci askerî tedarikçisi konumuna yükseldiğine işaret ediyorlar. Çin'in bu bağlamda Batı'dan temin edemediği askerî malzeme ve teknolojileri İsrail sayesinde elde ettiği, hatta bu satışlar dolayısıyla zaman zaman en yakın müttefiki Amerika ile karşı karşıya geldiği de söylenebilir. Mesela Falcon erken uyarı uçağı. İsrail, Amerikan baskısı sonucu 2000 yılında bu uçağı Çin'e satmaktan vazgeçmişti.

İsrail, Çin bakımından bu anlattığımız sebeplerle darıltılamayacak kadar önemli bir ülke. Diğer yandan, BM müeyyideleri çerçevesinde İran da özellikle enerji ilişkileri bakımından Çin tarafından kolay kolay gözden çıkarılamayacak bir ülke...

Son tahlilde, Çin kimi tercih edecek veya iki tarafı da gözden çıkarmayacak bir formül bulabilecek mi? İsrail-Çin ilişkileri BM müeyyide kararında ve başka alanlarda rol oynayacak önemli bir faktör. Hızlanan İran'ın nükleer programı tartışmaları dolayısıyla bugün de buna işaret etmiş olalım... f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Afganistan-Hindistan ve Pakistan

Fikret Ertan 2010.02.28

Afganistan'ın bu yüzyılın en önemli güçler mücadelesine sahne olduğuna hiç şüphe yok.

Bu mücadelede bir tarafta bu ülkedeki Taliban varlığına önce askerî yollarla son vermek isteyen Amerika-NATO-ISAF; diğer tarafta askerî mücadeleye karışmayan; ama kendi mücadelelerini Afganistan'da nüfuz ve ağırlık kazanma yönünde sürdüren diğer güçler var.

Bu güçler arasında Türkiye de var elbette. Ülkemiz askerî varlığı ve sivil katkılarla, Türk okullarının eğitim hamlesiyle Afganistan'da bugün önemli roller ifa ediyor. Bu nüfuz ve ağırlık kazanma mücadelesinde elbette ülkenin komşuları İran ve Pakistan da yer alıyor. Komşu olmayan ama Afganistan'ı genel stratejik çıkarları bakımından ihmal edilemeyecek kadar önemli gören Çin ve Hindistan da, Afganistan'da çeşitli şekillerde faaller. Hindistan, 2001 yılından bu yana Afganistan'a çok önem veriyor, bu ülkede nüfuz ve ağırlık sahibi olmak için büyük gayretler sarf ediyor ve bu yüzden Taliban'ın en önemli hedeflerinden birisi haline gelmiş bulunuyor.

Nitekim, bu çerçevede geçen cuma günü başkent Kabil'de gerçekleştirilen son Taliban saldırısının ana hedefi de Hintli personeldi. Taliban bombacıları ilk önce Hint Büyükelçiliği'nin Hintli personel için kiraladığı Park Residence Otel'i'ne saldırmışlar ve 9 Hintliyi öldürmüşlerdi. Ölen Hintlilerin arasında iki de subay var. Bu son saldırı Taliban'ın ülkedeki Hint hedeflerine karşı yaptığı saldırıların sonuncusu oluyor. Taliban daha önce Temmuz 2008 ve Ekim 2009'da Kabil'deki Hint Büyükelçiliği'ne saldırmıştı.

Hindistan ve Afganistan son Kabil saldırılarının Afgan-Hint dostluk ve işbirliğine zarar vermek amacıyla planlı olarak düzenlendiğini ifade ediyorlar. Nitekim, Devlet Başkanı Hamit Karzai bu saldırının Hint vatandaşlarına karşı yapılan terörist bir saldırı olduğunu ileri sürüyor. Hintliler de aynı şeyi söylüyorlar.

Esasen, Taliban'ın hiç hoşlanmadığı Afganistan'daki Hint varlığı ve nüfuzu Taliban'ın 2001 yılında tasfiyesinden bu yana artıyor, çeşitleniyor, güçleniyor. Pakistan ile arası pek iyi olmayan Afgan lideri Hamit Karzai ise ülkesinin Hindistan ile yakınlaşmasından çok memnun, fırsat buldukça Yeni Delhi'yi ziyaret ediyor. Nitekim, Karzai son yıllarda Yeni Delhi'ye büyük bir heyetle birkaç gün süreli çok sayıda ziyarette bulunmuştu. Benim hesabıma göre bu ziyaretlerin sayısı en az dört. Bu sayı bile Karzai ve Afgan yönetiminin Hindistan'a ne kadar önem verdiğini zaten açıkça ortaya koyuyor. Esasen Karzai yıllardır Hindistan'a yakın bir lider. Bu bağlamda uzun yıllar Hindistan'da yaşadığını, bu ülkenin Simla'da bulunan Himaçel Pradeş Üniversitesi'nden mezun olduğunu da hatırlamak gerekiyor.

Hindistan bugüne kadar Afganistan'a toplam 1,2 milyar dolarlık malî yardım taahhüt etmişti, ki bunun 200-300 milyon doları çeşitli altyapı projelerine harcanmış bulunuyor. Bu altyapı projelerinin arasında Afgan parlamento

binası, çeşitli yollar, sağlık merkezleri gibi Afgan halkının gerçekten ihtiyacı olan projeler var. Birkaç yıl önce Taliban tarafından öldürülen Hintli mühendislerin yer aldığı Zaranj-Delaram yol projesi bunların en önemlisi şüphesiz.

Hindistan'ın Afganistan'daki nüfuzu ve ağırlığı artarken bu şüphesiz en başta Pakistan'ı ilgilendiriyor; zira Afganistan bu iki ülke bakımından son derece büyük stratejik önem taşıyor ve iki ülke de bu konuda birbirlerine üstün gelebilmek için çok çaba sarf ediyorlar. Bu yüzden, Afganistan sadece NATO-ISAF bağlamında önemli değil, Hindistan-Pakistan bağlamında ve bunun bölgesel yansımaları bakımından da önemli bir mücadele alanı.

Afganistan'daki Hint varlığından oldukça rahatsız olan Pakistan, bu ülkedeki Hint altyapı yatırım ve yardımlarına karşı değil; ama Hindistan'ın kendi söylemleriyle Afganistan'ın içişlerine müdahalesine şiddetle karşı. Pakistan bu söylemle tam neyi kastediyor, belli değil; ama Hindistan'ın Afganistan'da nüfuz ve ağırlık kazanmasından hiç hoşnut olmadığı da aşikâr; zira Pakistan stratejik yaklaşımına göre, Hindistan'ın Afganistan'da nüfuz ve ağırlık kazanması Pakistan'ın iki taraftan (Pakistan-Hint sınırları ve Afganistan) çevrelenmesi anlamına geliyor.

Afganistan işte bu sebeplerle Hint-Pakistan rekabetinin ve mücadelesinin önemli bir alanı olarak da kendini gösteriyor... f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Irak'ta çok önemli seçim

Fikret Ertan 2010.03.07

Bugün Irak'ta parlamento seçimleri yapılıyor. Saddam sonrası Irak'ta 2005 yılında yapılan ilk parlamento seçimlerinden sonra bugünkü seçim ikinci seçim oluyor.

Bu seçimler şüphesiz hem Irak'ın iç dinamikleri, gelecekteki siyasi yönü ve Irak'ın komşularının hesapları bakımından adeta bir dönüm noktasını teşkil ediyor. Ülkenin çeşitli bölgelerinden bu seçimlere 6200 civarında aday katılıyor. Seçme kitlesi de 18,9 milyon civarında. Bunun ne kadarı sandığa gidecek, bilinmiyor. Sandığa gidecekler parlamentonun 325 milletvekilini seçecekler. Bu çok önemli seçime şu siyasi bloklar katılıyor:

*Hukuk Devleti Bloku. Bugünkü Başbakan Nuri Kemal Maliki'nin önderliğindeki bu blok ya da liste kendisini milliyetçi bir hareket olarak niteliyor ve kuvvetli bir merkezî yönetimi savunuyor. Bu blok esasen Şii partilerinin ağırlıkta yer aldığı bir blok. Bunlardan en önemlisi de Maliki'nin Dava Partisi. Bunu başka Şii partileri takip ediyor.

*Irak Milli İttifakı. Bu ittifak iki ana Şii hareketinden müteşekkil: Irak İslam Yüksek Konseyi (İİYK) ve Mukteda el Sadr'ın hareketi. Birincisi İran'a çok yakın bir Şii hareketi ve El Hakim ailesinin liderliğinde bulunuyor. Esasen İİYK ile Sadr hareketi rakip harekettiler. Ancak, şimdi müttefikler. Sebebi de her ikisinin de Maliki ve partisine karşı olmaları. Bu ittifak bu seçimlerde daha çok Bağdat ve Irak'ın güney eyaletlerindeki Şii nüfusa hitap edecek, bu oyları kazanmaya çalışacak.

*Irakiye Bloku: Bu blokun lideri eski başbakanlardan İyad Allavi. Hem Şii ve hem de laik bir siyasi hareket olarak niteleniyor. Bünyesinde hem Şii ve hem de Sünni partiler bulunuyor. Allavi'nin yardımcısı seçime katılması engellenen önemli Sünni siyasetçi Salih el Mutlak. Kendisi Baasçı suçlamasıyla seçimlere girmesi engellenen

Mutlak'ın partisi Milli Diyalog Cephesi seçimlere giriyor. Blok'ta ayrıca Irak Cumhurbaşkanı Yardımcısı Tarık el Haşimi de yer alıyor.

*Irak'ın Birliği İttifakı. İçişleri Bakanı Cevat el Bolani'nin liderliğini yaptığı bu ittifak da laik olarak niteleniyor. Bünyesinde çok tanınmış, öne çıkmış siyasi şahıslar yer almıyor. Ancak, Ambar eyaletindeki Sünni direniş liderlerinden olup daha sonra Amerikan ordusu ile işbirliği yapıp bu eyaletten El Kaide ve bağlantılarını saf dışı eden Irak Uyanış Konseyi'nin lideri Ahmet Ebu Rişa da ittifakta yer alıyor. Bunun Anbar ve benzeri eyaletlerdeki Sünni oyları etkileyeceği tahmin ediliyor.

*Kürdistan İttifakı. Bu ittifak, Kürdistan Demokrat Partisi ve Kürdistan Yurtseverler Birliği'nden meydana geliyor. Liderleri malum Mesut Barzani ve Irak Cumhurbaşkanı Celal Talabani. Bu ittifakın Kürt oylarının büyük bölümünü alacağı belli; ancak 2009 mahalli seçimleri sırasında ortaya çıkan laik Kürt Goran Partisi'nin ittifakı belli bir oranda zorlayacağı da tahmin ediliyor bugün.

Bugünkü seçimde yarışacak olan ana siyasi blok ya da ittifaklar böyle. Bunlardan Maliki ve Allavi'nin ittifaklarının önde çıkma ihtimalleri oldukça yüksek. Nitekim, son kamuoyu yoklamaları Maliki'nin yüzde 30 civarında, Allavi'nin ise yüzde 20-22 civarında milletvekili çıkaracağını söylüyor. Bunları da Irak Milli İttifakı yüzde 17 ile takip ediyor.

Bir sürpriz olmazsa seçim sonuçları aşağı yukarı bu yüzdelerde çıkacak. Bu şüphesiz bugün olduğu gibi seçimden sonra da Irak'ı Şii ağırlıklı bir koalisyonun yöneteceği anlamına geliyor. Bu koalisyonun liderinin de muhtemel ya Nuri Kemal Maliki ya da İyad Allavi olacağı yönde bazı tahminler var. Ancak bize göre birinci Nuri Kemal Maliki'nin ittifakı çıkacak.

Bugünkü seçim başta da söylediğimiz gibi, Irak ve komşuları bakımından bir dönüm noktasını teşkil edecek. Bu yüzden Irak'ın komşuları Türkiye, Suudi Arabistan, Suriye ve İran bu seçimlere ve sonuçlarına çok önem veriyorlar elbette. Irak bu seçimlerden sonra nereye gidecek, nereye yönelecek, ülkenin iç siyasi yapısı hangi tarzda şekillenecek, zaman içinde görebileceğiz. Bu bakımdan bu seçim ve sonuçları çok; ama çok önemli...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Rusya'nın nükleer gücü ve şemsiyesi...

Fikret Ertan 2010.03.09

Rusya'nın dünyanın en büyük nükleer güçlerinden birisi olduğuna hiç şüphe yok.

Hatta bazı tahminlere göre dünyanın birinci gücü. Elinde bulundurduğu nükleer silah ve başlık miktarlarıyla Amerika'yı bile geride bırakıyor. Bazı kaynaklar Amerika'nın elindeki nükleer savaş başlığının miktarını 5-6.000 civarında, Rusya'nın ise 16.000 civarında olduğunu belirtiyorlar. Rusya söz konusu nükleer gücünü şu 4 şekilde hazırda bekletiyor:

1. RS-24 tip başlıklarını karadaki sabit silo ya da depolarda;
2. RSS-27 Topol-M gibi füzelerini karada ama seyyar platformlarda;
3. RSS-N-30 Bulava gibi füzeleri denizaltılarda; ve
4. Rus stratejik hava kuvvetleri bünyesindeki stratejik bombardıman filosunda.

Rusya bu muazzam nükleer gücüyle Rusya'yı, sınırlarını en güçlü ve kararlı şekilde savunacağını söylüyor. Nitekim, bunu yeni açıklanan askerî doktrininin kamuoyuna sunulan kısmında altını çizerek belirtiyor. Hatta bu doktrin 2000 yılı doktrininden daha da ileri giderek Rusya'nın kendisine dönük muhtemel hem nükleer hem de klasik saldırılara karşı önleyici nükleer saldırıda bulunabileceğine de işaret ediyor. Rusya tabii bu uyarılarla yetinmiyor. Dostlarını ve müttefiklerini de aynı şekilde koruyacağını da söylüyor. Nitekim, bu çerçevede en son Ortak Güvenlik Anlaşması Teşkilatı (OGAT) Genel Sekreteri Rus Nikolay Bordyuzha, Rusya'nın nükleer şemsiyesinin söz konusu teşkilat üyelerini de içine alacak şekilde genişletildiğini açıklamış bulunuyor. OGAT, malum Rusya'nın NATO'ya karşılık olarak kurduğu ve 7 üyenin yer aldığı bir güvenlik teşkilatı. Üyeleri, Rusya, Belarus (Beyaz Rusya), Kazakistan, Tacikistan, Kırgızistan, Özbekistan ve Ermenistan.

7 Ekim 2002 tarihinde Taşkent'te Rus, Ermeni, Tacik, Kırgız ve Belarus liderlerinin imzaladıkları anlaşmayla hayata geçen OGAT'a Özbekistan 28 Mart 2008 tarihinde resmen katılmıştı. OGAT, BM Genel Kurulu'nda da gözlemci üye sıfatıyla da yer alıyor.

Teşkilat, önceleri fazla mesafe kat edememişse de son yıllarda gittikçe önem ve nüfuz kazanıyor, askerî imkânlarını güçlendiriyor. Buna bir örnek, teşkilat bünyesinde Şubat 2009'da kurulan Acil Müdahale Gücü. Bugün yaklaşık 2000 civarında mevcudu olan bu güç tamamen hayata geçtiğinde 16.000 mevcutlu olacak. Bu sayıda da elbette başı Rusya çekecek. 8.000 kadar Rus askerini 4.000 Kazak, 1.000'er mevcutla Tacikistan, Kırgızistan, Belarus ve Ermenistan takip edecek.

Çeşitli kaynaklarda tamamen hayata geçtiğinde bu gücün bir bölümünün Ermenistan'da konuşlandırılacağı söyleniyor. Esasen hemen hatırlatalım, bugün Ermenistan'da yaklaşık 5.000 kadar Rus askeri görev yapıyor. Bunların bir kısmı Türk, bir kısmı da İran sınırlarını koruyor. Kısacası, Türkiye ve İran sınır bakımından Rus askeriyle karşı karşıya durumdalar. Bu da ilginç ve manidar bir husus elbette.

OGAT Genel Sekreteri Nikolay Bordyuzha'ya dönersek, eski bir KGB görevlisi olan bu zat, Rusya'nın nükleer şemsiyesinin OGAT üyelerini de artık kapsadığını 25 Şubat günü bir Rus haber ajansına yapmıştı. Bordyuzha'nın bu açıklaması elbette önemli. Bu açıklamanın Kremlin'in yaklaşımı doğrultusunda yapıldığına şüphe yok. Zaten Rus liderliğinden böyle bir yaklaşım olmasaydı Bordyuzha bu açıklamayı yapmazdı. Bu bakımdan açıklaması Rus nükleer gücünün muhtemel kullanımı bakımından son derece önemli ve anlamlı.

Rusya hem yeni askerî doktrinindeki genişletilmiş ve güçlendirilmiş nükleer güç kullanımı tercihleri hem de bu gücü şemsiye olarak dost ve müttefiklerini de kapsayacak şekilde genişletmesiyle elbette 'Ben nükleer güçten vazgeçmem; hatta bunu başkalarını da koruyacak şekilde kullanabilirim, buna da hiç kimse karşı çıkamaz; ben bildiğimi yaparım' diyor.

Dünyadaki nükleer gücün azaltılması, hatta tamamen kaldırılması tartışmalarının yaşandığı şu günlerde Rusya'nın tavrı ise işte böylesi net ve kararlı. Bunu bu tartışmalara taraf olan devlet ricali düşünmeli elbette.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ermenistan ve İran

'Ermenistan, Rusya ile mevcut stratejik ortaklık ilişkilerini daha da derinleştirme yolunda çaba sarf ediyor. Bu arada hem Amerika ve hem de AB ile de işbirliğimizi de genişletmek istiyoruz. Tabii olarak komşularımız Gürcistan ve İran ile de ilişkilerimizi geliştirmek ve güçlendirmek için çalışıyoruz. Bu bizim menfaatlerimiz doğrultusundadır ve bu konuda ileri gitme niyetindeyiz.'

Geçen cumartesi günü televizyonda konuşurken Ermenistan'ın dış politika önceliklerini böyle açıklamış bulunuyor Dışişleri Bakanı Edvard Nalbantyan. Bu önceliklerden Rus-Ermeni ilişkilerinin ne kadar ileri olduğu zaten biliniyor. Pek bilinmeyen ise Ermeni-İran ilişkilerinin durumu, geleceği ve niteliği elbette.

Bu ilişkiler esasen çoktandır geliyor, çeşitleniyor ve güçleniyor. İki ülke liderler ve bakanlar seviyesinde çok sık bir araya geliyorlar. Niekim, bu çerçevede en son İran Dışişleri Bakanı Muttaki, Erivan'ı geçen ocak ayının sonlarına doğru ziyaret etmiş, muhataplarıyla verimli görüşmeler yapmıştı. Muttaki bu ziyaretinde iki ülke arasında bulunan hükümetler arası ekonomik işbirliği komisyonu toplantılarının 9.suna ortak başkan olarak katılmıştı. Bu komisyon esasen Muttaki'nin de işaret ettiği gibi özellikle şu üç stratejik projeyi ele alıyor, bunlarda ilerleme sağlamaya çalışıyor: İki ülke arasında doğrudan demiryolu bağlantısını sağlayacak yeni demiryolu, Güney-Kuzey hattı denen yeni karayolu ve Aras Nehri üzerinde inşa edilmesi planlanan hidrolik enerji santralleri projeleri bunlar.

Bunlardan ilki olan demiryolu projesi çok önemli bir bölgesel proje özelliğine sahip bulunuyor. Yapılan planlamalara göre, demiryolunun toplam 470 Km'sinin 410 Km'si Ermenistan'ı boydan boya kat edecek. Geriye kalan 60 Km de İran'da yapılacak ve İran bunu kendi mali imkânlarıyla gerçekleştirecek. Üç aşamalı olarak düşünülen demiryolu projesinin birinci aşaması fizibilite çalışmaları (1,5 yıl alacak), ikincisi güzergâh tespiti ve üçüncüsü harita çalışmaları (bunun da 1,5 yıl sürmesi bekleniyor). Nihai aşama olan yapım aşamasının ise 3-4 yıl alacağı tahmin ediliyor. Buna göre, demiryolunun 5 yıl, içinde tamamlanması bekleniyor.

Demiryolunun malî portresine gelince; yaklaşık 2 milyar dolara mal olacağı hesaplanıyor. Kredi çalışmaları Dünya Bankası ve Asya Kalkınma Bankası ile halen yürütülmekte olan projeye Rusya'nın da ilgi gösterdiği ve muhtemelen yatırım yapmayı düşündüğü de söyleniyor. Son olarak Asya Kalkınma Bankası'nın yakında başlayacak fizibilite çalışması için bir milyon dolar tahsis ettiği bildirilirken, çalışmayla ilgili ihalenin önümüzdeki ay yapılacağı söyleniyor. Esasen İLF adlı Avusturya firması ön fizibiliteyi yapmış bulunuyor.

İki ülke arasında gelişmekte olan ilişkilerin son işareti olan ve bittiğinde bölgesel jeopolitiği önemli ölçüde etkileyecek olan demiryolu projesinde son durum böyle. Yeni karayolu projesi ise halen tasarı aşamasında bulunuyor. 2017'ye kadar hayata geçmesi planlanan bu yol Ermenistan'ın kuzeydeki Bavra ile güneydeki Megri'yi birleştirecek. Bu yol daha sonra Bavra'dan Gürcistan'ın Batum Limanı'na uzanacak. Tabii bu arada yol aynı zamanda İran'a da bağlanacak ve böylece İran'ın Basra Körfezi limanları ile Karadeniz'deki Gürcü limanlarını da birleştirecek. Bu proje işte böylesine önemli bir proje. Aras Nehri üzerindeki hidroelektrik santrallerin inşası konusundaki görüşmeler ise sürüyor. Bunlar hangi aşamada henüz bilinmiyor.

Bu üç projeye ek olarak iki ülke arasında önemli bir enerji ilişkisinin bulunduğunu da bu arada belirtmek gerekiyor. Bu şüphesiz iki ülke arasında geçen yıl devreye giren doğalgaz hattı. Ermenistan doğalgazda Rusya'ya olan bağımlılığını önemli ölçüde azaltan bu hattın bugün önemli miktarda gaz alıyor. Buna ilaveten iki ülke elektrik şebekelerini birbirine bağlayan bir yüksek gerilim hattının yapımı için mutabakata varmış bulunuyorlar. Ayrıca, bir petrol boru hattının ve bir rafinerinin inşası için de görüşmeler devam ediyor.

Bizi de ilgilendiren Ermenistan-İran ilişkileri anlattığımız gibi ulaştırma ve enerji alanlarında önemli boyutlar kazanıyor velhasıl. Siyasi alanda ise taraflar arasında herhangi bir problem de bulunmuyor. Bütün bunları bizim de bilmemiz gerekiyor elbette.

Rusya, Hindistan ve GLONASS

Fikret Ertan 2010.03.14

Rusya ve Hindistan hem dünya hem de Asya güçler dengesinde önemli role sahipler. Aralarında sözü edilebilecek önemli hiçbir mesele bulunmuyor. İkili ilişkiler de gittikçe geliyor, çeşitleniyor.

Nitekim, Rusya Başbakanı Putin'in iki gün önceki Yeni Delhi ziyareti ilişkilerin bu mahiyetini bir kere daha göstermiş bulunuyor.

Bu ziyaretin önemli sonuçlarından birisi sivil nükleer alanda yapılan yeni anlaşmalar, yeni uçak alımları olurken diğer bir önemli sonuç da iki ülkenin Rusya'nın GLONASS sistemiyle ilgili olarak vardıkları anlaşma oluyor. Rusya'da kısaca GLONASS diye anılan sistem bütün dünyada kısaca GPS diye bilinen Amerikan global yer belirleme sisteminin (yani navigasyon sistemi) Rus modeli. GLONASS esasen menşe itibarıyla bir Soğuk Savaş ürünü. Amerika 1960'lı yıllardan başlayarak kendi GPS sistemini geliştirmeye çalışmış ve sonunda 1983 yılında tam anlamıyla devreye sokmuş, Sovyetler de Amerika'nın bu hamlesine GLONASS ile karşı koymaya çalışmıştı.

1990'ların ortalarına doğru kısa bir süre çalışır hale sokulan GLONASS daha sonraki yıllarda çeşitli sebeplerle çalışamaz hale gelmiş, Sovyetler'in yıkılmasından sonra ise büyük ölçüde atıl ve işe yaramaz olup çıkmıştı.

Putin'in 2000 yılında devlet başkanı olduktan sonra verdiği emirlerden birisi de GLONASS'ın yeniden ele alınması, geliştirilmesi ve en kısa zamanda tam anlamıyla devreye sokulması yönündeydi. Putin bu emrinin akıbetini yıllarca bizzat takip etti, GLONASS için kaynak ayırdı, teknik ve askerî ekip kurdu. Kısacası GLONASS'a çok önem verdi ve sistemin ticari potansiyelini de çok önceden görerek GLONASS'ın askerî boyutunun yanı sıra mutlaka sivil-ticari boyutunun da bulunması gerektiğine inandı ve hep bu doğrultuda bir politika izledi. GLONASS konusunda kat edilen mesafe ve kaydedilen başarılarla baktığımızda Putin'in bu konuda geleceği gören bir lider olarak üstüne düşeni fazlasıyla yaptığını delilleriyle görüyoruz. Nitekim, bugün özellikle Putin'in işin peşini bırakmaması ve kararlı takibi ve zorlaması sonucu Rusya, GLONASS'ta belli bir operasyonel seviyeye ulaşmış bulunuyor ve bu konuda yeni hamleler yapıyor.

Bunlardan birisi 3 yıl önce fırlattığı üç yeni uyduydü. Bu üç yeni uyduyla Rusya'nın GLONASS sistemi uzayda 18 uyduya sahip olmuş, böylece sistemin ilk kademedeki çalışması için gereken en az 18 uydunun çalışır halde bulunması şartına ulaşmıştı. Bunu da bu ayın başında Kazakistan'ın Baykonur Uzay Üssü'nden atılan üç adet uydu takip etmişti. Böylelikle GLONASS bizim haberdar olduğumuz kadarıyla 21 uyduya sahip olmuş oluyor. Şüphesiz 21'i başkaları da takip edecek ve sayı nihayetinde 24'e çıkacak. Esasen GPS sistemlerinin tam anlamıyla çalışır hale gelmeleri için en az 24 uydunun bulunması gerekiyor. Rusya da anlaşılan yakın bir gelecekte uydu sayısını 24'e çıkaracak ve tam anlamıyla operasyonel bir navigasyon sistemine sahip olacak.

GLONASS halihazırda askerî boyuta sahip bir sistem. Nitekim Uzay Kuvvetleri Komutanı Popokvin sistemin askerî amaçla kullanılmaya hazır olduğunu çok önceleri açıklamıştı. Sivil boyutta da herhalde belli bir noktaya ulaşılmış bulunuyor. Nitekim, bu yüzden olsa gerek Rusya GLONASS konusunda Hindistan ile iki gün önce önemli bir işbirliği anlaşması imzalamış bulunuyor. Bu anlaşmaya göre, taraflar GLONASS'ın daha da geliştirilmesine dönük bir ortak şirket kuracaklar. Bu şirket aynı zamanda hem Hindistan'a navigasyon hizmetleri sunacak hem de tüketiciye dönük ticari navigasyon cihazları üretecek, pazarlayacak.

Hindistan'ın yüksek teknolojiye konumu ve navigasyon cihazları pazarının büyüklüğü göz önüne alınırsa bu anlaşma gerçekten iki taraf için de hayli önemli ve kârlı bir anlaşma oluyor. Bugün GPS kaynaklı piyasa oldukça

büyük bir piyasa. Bir örnek vermek gerekirse geçen yıl GPS esaslı ticari donanım satışlarının 15-20 milyar dolar civarında gerçekleştiğini burada hatırlatalım. Şimdi son anlaşmayla Rusya ve Hindistan ortaklığı bu pazara da adım atmış oluyor elbette. Ortaklığın muhtemelen askerî boyutu da var elbette. Putin'in Yeni Delhi ziyaretinin dikkatlerden kaçan; ama hem ticari hem teknik ve hem de askerî açıdan en önemli olanı GLONASS anlaşmasıydı bize göre. f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Gazze, ambargo ve tüneller...

Fikret Ertan 2010.03.16

İsrail'in Gazze'ye dönük amansız kuşatma ve ambargosu, sıkı bir şekilde devam ediyor. Esasen ambargo geçen hafta 1.000. gününe girmişti. Bunu biz de haberlerden öğrendik doğrusu.

Böylelikle, 2007 yılında başlatılan ambargo yaklaşık 33 aydır uygulanıyor.

İsrail, ambargoyu 27 Aralık 2008-12 Ocak 2009 günleri arasında yaşanan Gazze saldırısından sonra daha da sıkılaştırmış bulunuyor; Gazze'ye sadece insani yardımlar çerçevesinde malzeme ve yakıtın girmesine izin veriyor. Nitekim, İsrail Başkonsolosluğu'nun gönderdiği e-postadan anladığımız kadarıyla Gazze saldırısından bu yana bölgeye 809.284 ton yardım malzemesi ile 120.428.741 litre yakın girmesine izin vermiş bulunuyor. Ancak bu malzemelerin hangi malzemeler olduğu da bilinmiyor.

Bu miktarlar şüphesiz öldürmeyecek kadar olan miktarda yardım ve yakıt. Gazze halkı çeşitli ihtiyaç malzemelerinin büyük bölümünü ise tünellerden sağlamaya çalışıyor ki bunların arasında ilaç gibi elzem olanlar da var.

Esasen Gazze tünelleri bugün eskisi kadar sayıca çok ve eskisi gibi faal de değiller. İsrail'in Gazze saldırısından önce bölgede aşağı yukarı 3.000 kadar muhtelif tünel mevcuttu. Gazze'nin bir tür can damarı olan bu tünellerin sayısı İsrail uçaklarının sürekli bombardımanları yüzünden bugün 150'ye kadar düşmüş bulunuyorlar.

Bu sayı Mısır'ın bu yıl başlarından itibaren inşa etmekte olduğu çelik engelle muhtemelen daha da azalacak ve tüneller bu engeli aşacak bir çare bulamazlarsa tünel kazma ve işletme işi de zaman içinde büyük ölçüde bitecek.

Mısır, büyük tepki ve itirazlarla karşılanan bu çelik engeli, kendi güvenliğinin teminatı olarak görüyor ve bu konuda egemen bir devlet olarak gereken tedbiri almanın kendi milli hakkı olduğunu savunuyor ve buna hiç kimsenin karışamayacağını defalarca açıklamış bulunuyor.

Çeşitli haberlerden, yapılmakta bu engelin ana amacının, Gazze tarafında kazılan tünellerin Mısır tarafına açılmamasını sağlamak amacıyla tünellerin güzergâhı boyunca özel çelik plaka ve boruları bu güzergâha yerleştirmek ve böylece tünelleri saf dışı etmek olduğu anlaşıyor. Bu plaka ve boruların özel alaşımlı çelikten oldukları, delinme ya da kesilmelerinin asla söz konusu olmadıkları da ifade ediliyor. Ayrıca bu plaka ve boruların çeşitli yerlerine herhangi bir müdahalenin yapıldığı yeri derhal bildirecek sensörlerin de monte edilecekleri ve böylece bunlara müdahalenin mümkün olamayacağına da işaret ediliyor. Bu çelik engel tamamlandığında da Gazze'den Mısır tarafına tünel açmanın anlamının kalmayacağı ve böylelikle tünel faaliyetlerinin sona ermesi bekleniyor elbette.

Şüphesiz bu, Gazze halkının yaşamı bakımından son derece vahim bir durumu ortaya çıkaracak; zira tünellerin Mısır'a açılan kısımları da böylelikle büyük ölçüde kapanmış, tünellerden yapılan mal sevkiyatı da en aza inmiş olacak. Bu, Gazze halkı bakımından bir başka felaket anlamına geliyor elbette.

Nitekim, Birleşmiş Milletler'in insani yardımlardan sorumlu olan yetkilisi John Holmes, geçen hafta yaptığı açıklamada şu uyarıda bulunmuştu: '... Şayet bu tüneller engellenirse Gazze'de durum tamamen sürdürülemez hale gelecektir. Bu da Gazze'de yeni bir insani felakete yol açacaktır. Gazze halkı sınır geçişlerinin artık açılmasını istiyor. Bunu da sadece mal girişleri için değil, insanların giriş-çıkışları için de istiyor.'

Türk hükümetinin dünyada hiçbir hükümetin üstünde durmadığı kadar durduğu, yardım için çok gayret sarf ettiği Gazze'ye dönük ambargo ve tüneller konusunda bizim bildiğimiz kadarıyla son durum böyle.

Sonuçta, bir taraftan İsrail ambargoyu sıkı tutuyor, ambargoyu gevşetmeyi 2006 yılında kaçırılan Gilad Şalit adlı askerinin serbest bırakılma şartına bağlamış bulunuyor, diğer taraftan ise Mısır çelik engelini inşa etmeyi sürdürüyor.

Gazze işte bu çift taraflı baskı ve milletlerarası camianın duyarsız tavrı sonucu çaresizlik içinde yaşamaya çalışıyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Afganistan ve Çin...

Fikret Ertan 2010.03.18

Afganistan Devlet Başkanı Karzai, önümüzdeki hafta Çin'e resmi bir ziyaret yapacak. Çin haber ajansları bu ziyaretin Çin Devlet Başkanı Hu Şintao'nun daveti üzerine gerçekleşeceğini söylüyorlar.

Önümüzdeki çarşamba ve perşembe günleri Beijing'de Çin üst düzey yetkililerle önemli görüşmeler yapacak olan Karzai'nin bu son Çin ziyareti onun bu ülkeye yapacağı üçüncü ziyaret olacak. Karzai Çin'e ilk ziyaretini geçici yönetim başkanı sıfatıyla 2002'de yapmış, bunu da 2006'daki bir ziyaret takip etmiş, son olarak da 2008'de Beijing'e olimpiyatlar vesilesiyle gitmişti.

Bu ziyaretler hem Karzai'nin ve hem de Çin'in ikili ilişkilere ne kadar önem verdiklerini açıkça gösteriyor. Önümüzdeki haftadaki ziyaretin de bu ilişkileri daha geliştireceği, birçok alanda mevcut olan güçlü işbirliğini daha da güçlendireceği taraflarca bugünden ifade ediliyor. Çin esasen diğer güçlere göre, Afganistan ile ilişkilerini geliştirmede nispeten geç kalmış bulunuyor; zira bu ülke yaklaşık son 4 yıldır Afganistan'la yakından ilgileniyor, bu çerçevede önemli hamleler yapıyor.

Bu hamleler de özellikle de iletişim, ulaştırma ve altyapı alanlarında yoğunlaşıyor. Bu çerçevede mesela Çin ZTE ve Huawei şirketleri Afgan Ulaştırma Bakanlığı ile ortaklaşa dijital telefon şebekeleri kurmuşlardı. Altyapı hamleleri halen devam ediyor. 2009 yılı itibarıyla bugün Çin şirketleri Afganistan'da toplam 500 milyon dolar civarında 33 altyapı projesini yürütüyorlar. Bunların bazılarını da Amerikan ordusu koruması altında gerçekleştiriyorlar. Vardak eyaletindeki önemli bir yol projesi buna bir örnek. Ne var ki, bu altyapı projeleri Çin'in Afganistan'a dönük hamlelerinin sadece küçük bir bölümünü teşkil ediyor. Esas bölüm kendisini madenlerde gösteriyor. Bu çerçevede daha önce de işaret ettiğimiz Logar eyaletinde bulunan Aynak bakır yataklarına yönelik hamle asıl hamlelerden en önemlisi sayılır. 1979 yılındaki Sovyet işgalinden bu yana el sürülmeden duran bu yatakların dünyanın en büyük çıkarılmamış bakır rezervlerine sahip olduğu çoktandır söyleniyordu.

Afgan hükümetinin özelleştirme planı çerçevesinde milletlerarası ihaleye açılan Aynak için 2007'de Rus Strikeforce, Kazak Kazakhmys Konsorsiyumu, Amerikan Phelps Dodge ve Çin China Metallurgical Group adlı dev şirketler teklif vermişlerdi. İhale sürecinde 2 milyar dolar değerinde olduğu söylenen Aynak sonunda 3,5 milyar dolar teklif veren ve bununla herkesi şaşırtan ve kızdıran China Metallurgical Group'un eline geçmişti. Tahminlere göre, yataklarda 88 milyar dolar civarında bakır var.

Afganistan'ın nispeten güvenli bir bölgesinde bulunan Aynak sadece bir bakır madeni projesinden ibaret değil; başka yönleri de var; zira bakırın çıkarılması, işlenmesi için enerji de gerekiyor. İşte bu yüzden Çin, madenin hemen yakınında 400 megavat gücünde kömür ile çalışacak bir elektrik santrali de inşa edecek. Buna ilaveten ayrıca Batı Çin-Tacikistan-Afganistan-Pakistan'ı birbirine bağlayacak bir de demiryolu yapacak, nakliye problemini de çözecek.

Halen yürüyen Aynak projesinin 5 yıl içinde tamamlanarak hayata geçmesi planlanıyor. Bu olduğunda 10 bin Afgan'a istihdam sağlanmış olacak. Afgan devleti de madenden yılda 400 milyon dolar kadar gelir elde edecek.

Aynak'ı muhtemelen başka maden projeleri de takip edecek; zira Afgan hükümeti bu konuda Çin'e güveniyor. Nitekim bu sebeple Afgan yetkililer Çin'i ziyaret ederek, ülkedeki doğalgaz, petrol ve madenlere yatırım konusunda Çin'in ilgisini çekmeye çalışıyorlar. Buna ilaveten taraflar Afganistan'ın Çin sınırındaki bölgesinde ticari hayatı canlandırma, bu amaçla yol yapma konularını da görüşüyorlar. Yapıldığı takdirde bu yol Doğu Türkistan'ı Afganistan'a bağlayacak elbette.

İşte bu konular ve başkaları Karzai ve Hu Şintao'nun gündeminde olacak. Çin, Afganistan konusunda başkalarına göre gecikmesine rağmen arayı kapatmaya, bu ülkede etkin olmaya kararlı görünüyor. Karzai'nin ziyareti bu konuda önemli bir vesile olacak anlaşılan...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kanunsuz yerleşimler

Fikret Ertan 2010.03.21

İsrail-Filistin ihtilafında bugünlerde son yıllarda pek görülmeyen diplomatik gelişmeler yaşanıyor.

Bu çerçevede, önceki gün Ortadoğu Dörtlüsü denen BM, AB, Rusya ve Amerika'dan meydana gelen grup Moskova'da ihtilafla ilgili son durumu ele almış, taraflara yeniden görüşmelere başlama çağrısı yapmıştı. Bunu takiben dün de BM Genel Sekreteri Moon, Ramallah ve Kudüs'teydi. Bugün ise Obama'nın Özel Temsilcisi Mitchell, İsrail'e geliyor. Yarın da İsrail Başbakanı, Washington'a uçuyor. Bütün bu temas, görüşme ve ziyaretlerin özünde barış görüşmelerinin askıya alınmasına yol açan İsrail'in Kudüs'teki son yeni yerleşim yeri kurma kararı yer alıyor elbette. İsrail daha önce pek çok kere yaptığı gibi Kudüs'ün işgal altındaki Filistin kesiminde Ramat Şilomo adlı yerde 1.600 yeni yerleşimci meskeni projesini açıklamış, bu yüzden Amerika ile çatışma zeminine girmişti.

Bu yeni mesken kararı elbette Filistinliler tarafından öfke ile karşılanmış bulunuyor. Bu yüzden de hem bu yeni karar hem de eski yerleşim kararları askıya alınmadan Filistin tarafı barış görüşmelerine katılmıyor.

İsrail, Ramat Şilomo konusunda suskun. Ne bu konuyu askıya alacağını ne de almayacağını söylüyor. Haberlere göre, Netanyahu, önümüzdeki hafta Amerikalı yetkililere bu konuda muhtemelen geçici bir dondurma kararı alacağını; ancak projeyi tamamen iptal etmesinin söz konusu olmayacağını söyleyecek. Bu tavır Amerika'yı ne kadar memnun edecek bilinmiyor; ama muhtemelen Amerika, bundan sonra Filistin tarafına dönüp 'bu

problem şimdilik donduruldu; artık görüşmelere başlayın' diyecek. Buna Filistin tarafının cevabı ne olacak, önümüzdeki günlerde göreceğiz. Ne var ki, ister barış görüşmeleri başlasın, ister başlamasın İsrail, yerleşim birimleri konusunda dediğinden ve yaptığından dönmeyecektir. Bu hem geçmiş hem de bugünkü tavırlardan belli zaten. Kısacası, yerleşim birimi planlarına devam edecek. Bugün Kudüs'teki Ramat Şilomo söz konusu. Bu elbette sadece Kudüs'teki yerleşimlerle ilgili bir durum. Diğer yandan yerleşimlerin bir de Batı Şeria tarafı da var.

Geçen yıl burada yapılacak 455 yerleşime izin veren İsrail, bu konuda, 'yeni yerleşimleri yapmayı dondurabilirim; ama tabii gelişmeye tabi olanları da yapmaya devam ederim' diyor. Netanyahu'nun yaklaşımı böyle. Bugünkü Ramat Şilomo konusunda da Netanyahu benzer bir yaklaşım sergiliyor, 'iptal yok; belki geçici dondurma olabilir' diyor. İsrail-Filistin ihtilafının özünde ya da merkezinde yıllardır yer alan Yahudi yerleşimleri esasen 1967 Arap-İsrail Savaşı'nın doğurduğu bir gerçek. Bu konuda bugünkü durum kısaca şöyle:

İşgal altındaki Batı Şeria'daki (5.640 kilometrekare) mevcut yerleşimlerin sayısı 121 adet. İşgal altındaki Doğu Kudüs'teki mevcut yerleşim birimlerinin sayısı 12.

Batı Şeria ve Gazze Şeridi'nde yaşayan yerleşimci nüfusun toplamı: 1972 yılında 1.500, 1983 yılında 29.090, 1992 yılında 109.784 ve 2001 yılında 213.672 ve bugün 285.800. Doğu Kudüs'te yaşayan yerleşimci nüfusun toplamı 1972 yılında 6.900, 1992 yılında 141.000, 2000 yılında 170.400 ve bugün 193.700. İkisinin toplamı da 479.500 yerleşimci. Son rakamlar, İsrail Devlet İstatistik Kurumu verilerinde de yer alıyor. Kurumun verilerine göre, hem Kudüs hem de Batı Şeria'daki yerleşimci nüfus İsrail'in genel nüfus artışının (1,5) üstünde, yüzde 4,5 civarında, artmış bulunuyor.

Bugün, müzakere konusu Batı Şeria ve Kudüs'teki yerleşimci nüfus; ama bu arada mesela hiç konuşulmayan 33 birimde yaşayan Golan Tepeleri'ndeki yerleşimci nüfus da var. Bunlar da yaklaşık 20 bin civarında.

İnşa edilmiş ya da kurulmuş yerleşim alanları Batı Şeria'nın 5.640 kilometrekarelik yüzölçümünün yüzde 1,4'ünün üzerinde bulunuyor ancak bu yerleşimlerin tespit edilen sınırları Batı Şeria yüzölçümünün hemen hemen yüzde 10'una tekabül ediyor. Bu keyfi arazi ya da toprak kapatmalara ilaveten İsrail'in hemen hemen bütün yerleşimleri ve askeri tesislerinin etrafında 70 ile 500 metrelik girilmesi yasak bölgeler de ilan ettiği ve bunları uyguladığı da biliniyor.

Bu durumda, İsrail ordusunun yerleşim birimleri, bunların eklentileri, sınırları, yollarıyla birlikte Batı Şeria'nın neredeyse yüzde 50'sini fiilen kontrol ettiği söylenebilir. Kısaca anlattığımız gibi, ihtilafın özünde milletlerarası hukuku tamamen aykırı şekilde inşa edilmiş Yahudi yerleşimleri var. Bu konu hakkaniyetle çözülmeden barış asla mümkün olamayacaktır. Bu bilinen bir husus; ama tekrarında bir beis de yok... f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bombalar hazırlanıyor

Fikret Ertan 2010.03.23

Amerika bir yandan İran'a diyalog, müzakere çağrıları yapıyor, diğer yandan bu ülkeye karşı muhtemel saldırılarıyla ilgili hazırlanmaya devam ediyor.

Bu hazırlıkların bazıları da zaman zaman medyada haber olarak yer alıyor. Bunlardan önemli bir haber geçen ocak ayında medyaya yansımıştı. Bu haberde, Amerika'nın Körfez'de bundan böyle sürekli özel destroyerler bulunduracağına işaret ediliyordu. Bu destroyerler Aegis sınıfı orta menzilli füzelere karşı özel radar ve önleyici

füzelerle donatılı destroyers. Bunlara ek olarak hazırlıklar çerçevesinde Amerika'nın dört Körfez ülkesine Patriot-3 füzesavar bataryaları konuşlandıracağı da belirtiliyordu. Bu Körfez ülkelerinin de Katar, Kuveyt, Birleşik Arap Emirlikleri ve Bahreyn oldukları ima ediliyordu.

Bugünlerde medyada çıkan başka bir haber de Amerika'nın saldırı hazırlıklarını hızlandırdığına işaret ediyor. Bu haber bir hafta kadar önce İskoç Sunday Herald gazetesinde çıkmış bulunuyor. Habere göre, Amerikan Savunma Bakanlığı (Pentagon) özel bir kargo paketinin Hint Okyanusu'ndaki Diego Garcia Adası'na sevki için özel bir kargo şirketiyle anlaşma yapmış bulunuyor.

Bu şirket Florida merkezli Superior Maritime Services adlı şirket. California'dan teslim alacağı kargoyu Diego Garcia Adası'na taşıması karşılığı 699.500 dolar alacak. 10 kadar özel konteyner paketinin dahil olduğu bu kargoda 195 akıllı Blu-110 ve 192 adet bir tonluk Blu-117 kodlu sığınak delici bombalar var. Bunlara ilaveten aynı kargoda Blu-387 kodlu bombaların olduğu da söyleniyor.

Gazete bu bilgilerin çoğunu Amerikan Donanması'nın milletlerarası ihaleleri ilan ettiği web sayfasından almış. Dolayısıyla haberin doğru olmama ihtimali neredeyse yok. Üstelik gazete, haberi hakkında Pentagon'a da başvurmuş, bilgi istemiş; ancak cevap alamamış. Gazetenin konuştuğu bir uzman, bu kargo konusunda, "Tamamen İran'ı imhaya hazırlanıyorlar. Amerikan bombardıman uçakları bu çerçevede İran'daki 10 bin hedefi birkaç saat içinde imha etmeye hazırlar." diyor.

Özel bombalardan müteşekkil söz konusu kargo, dediğimiz gibi Diego Garcia'ya gidecek. Bu ada malum Hint Okyanusu'nun ortasında bulunan, İran'a yapılacak hava saldırıları için en uygun yerlerden birisi. Ada esasen İngiltere'ye ait. Adada ortak bir İngiliz-Amerikan üssü var. 3200 kadar Amerikan askerî personeli ve çeşitli tiplerde çok sayıda uçak bugün üste bulunuyor. Hatırlanacağı gibi, bu ada Amerikan ve İngiliz hava kuvvetleri tarafından hem 1991 Birinci Körfez Savaşı ve hem de son 2003 Irak Savaşı sırasında yoğun bir şekilde Irak'taki hedefleri vurmak için kullanılmıştı.

Bugün de yukarıda ayrıntılarıyla verdiğimiz haberlerden kolayca anlaşılacağı gibi İran'a karşı düşünülen muhtemel bir hava operasyonunda kullanılacak. Operasyonda kullanılacak özel bombalar da muhtemelen ya yoldalar ya da üsse getirilmiş bulunuyorlar.

Haberdeki özel sığınak delici bombalara ilaveten Amerika'nın bunlardan daha güçlü ve etkin bir muazzam bomba üzerinde halen çalıştığını da burada yeri gelmişken belirteyim. Bu bomba Massive Ordnance Penetrator (MOP) olarak anılıyor. Bu bomba Pentagon'un yeni nesil sığınak delici bombası olacak. Haberlere göre, birtakım teknik gecikmeler sonucu bu yılın ortalarına ya da en geç sonlarına doğru kullanıma hazır olacak. Bu bomba yaklaşık 15 ton ağırlığında ve 6 metre uzunluğunda olup mevcut sığınak delici bombalardan en az 10 misli güçlü ve etkili olduğu söyleniyor. Amerika işte bu bombayla İran'ın yer altı tünel, tesis ve sığınaklarını imha etmeyi planlıyor. Bu konularda Amerika'nın muhtemelen başka planları ve silahları da var. Bunları bilmeye imkân yok; ama İran'ı vurmak için bombalarını hazırladığı haberlerle doğrulanan bir gerçek. Amerika her türlü ihtimali göz önüne alarak bombalarını hazırlıyor kısacası... . f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ukrayna-Rusya-AB Gaz Konsorsiyumu...

Fikret Ertan 2010.03.25

Rus doğalgazının yaklaşık yüzde 80'i Avrupa'ya Ukrayna'dan geçen transit boru hatları ile ulaşıyor. Bu yıllardır böyle; ancak son yıllarda Ukrayna ile Rusya arasında zaman zaman patlak veren krizler dolayısıyla bu akış

aksıyor, kesiliyor.

Bundan hem Rusya ve hem de Avrupa büyük zararlara uğruyor.

Özellikle Rusya bu durumdan oldukça rahatsız. Nitekim, bu yüzden Avrupa'ya gaz sevkinde Ukrayna'yı devre dışı bırakmak için son yıllarda yeni projeleri ortaya atmış bulunuyor. Bunlar malum Kuzey Akım ve Güney Akım gaz projeleri. Her ikisinin de amacı Ukrayna'yı by-pass ederek Avrupa'ya daha güvenilir güzergâhlardan gaz sağlamak.

Bu iki proje bugün hayata geçmede önemli ilerlemeler kaydetmiş bulunuyorlar. Mesela, Kuzey Akım-1'in finansmanını garanti eden önemli bir kredi anlaşması geçen hafta imzalanmıştı. Güney Akım'da ise Rusya son dönemde Balkan ülkelerinin hatta katılımını uzun çabalar sonucu sağlamıştı.

Bu gelişmeler şüphesiz Ukrayna yönetimini endişeye sevk etmiş bulunuyor; zira Rus gazının Avrupa'ya sevki konusunda uzun vadede devre dışı kalmanın bu ülkeye maliyeti çok büyük olacak. Bu çerçevede, Ukrayna her şeyden önce büyük bir gelir kaybına uğrayacak; çünkü bu ülke transit boru hatlarından önemli gelir sağlıyor. Mesela geçen yıl 2 milyar dolar kazanmıştı. Bu rakam da ülkenin milli gelirinin yaklaşık yüzde 2'sine tekabül ediyor. 2010 yılında ise transit ücretlere gelecek zam göz önüne alındığında 3-3,5 milyar dolar kazanabilecek ki bu da milli gelirinin yaklaşık yüzde 3'ü civarında.

Bu malî kayba ilaveten Ukrayna, devre dışı kalması halinde hem Rusya ve hem de Avrupa nezdindeki en büyük stratejik kozunu da kaybetme sürecine girecek. Bunun şüphesiz ülke bakımından ciddi siyasî, ekonomik, malî yansımaları olacak.

Ukrayna liderliği işte bu mülahazalar yüzünden 5 yıl kadar önce telaffuz edilen bir fikri yeniden gündeme getirmiş bulunuyor. Bu fikir özünde Ukrayna-Rusya-Avrupa Birliği (AB) arasında kurulması önerilen bir doğalgaz konsorsiyumu.

Esasen bu fikrin menşei 2002 yılında zamanın Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin, Ukrayna Devlet Başkanı Leonid Kuçma ve Almanya Başbakanı Gerhard Schröder'in birlikte imzaladıkları bir protokole kadar gidiyor. Bağlayıcı olmayan bu protokolde Ukrayna devlet gaz şirketi UkrTransGaz, Rus Gazprom şirketi ve Alman Ruhrgas şirketinin Ukrayna milli gaz transit şebekesini devralması öngörülüyordu.

Ne var ki, başka versiyonları da o zaman gündeme getirilen bu konsorsiyum fikri Ukrayna'daki Turuncu Devrim ile birlikte gözden düştü, unutuldu gitti. Daha sonra 2006 yılında Putin tarafından yeniden gündeme getirilince bu defa Ukrayna parlamentosu, Ukrayna'nın transit gaz şebekesinin ne şekilde olursa olsun yabancılara devredilemeyeceği yönünde bir karar aldı ve konsorsiyum fikri rafa kaldırıldı.

Ancak, fikir birkaç aydır yeniden gündeme getirilmiş bulunuluyor. Bunun sebebi de yukarıda açıkladığım Rusya'nın Kuzey ve Güney Akım hamlelerinin belli bir hız ve sürede gerçekleşeceğinin Ukrayna yönetimi tarafından anlaşılması elbette.

Nitekim, bu yüzden Ukrayna Devlet Başkanı Viktor Yanukoviç, konsorsiyum fikrini hem başkanlık seçim kampanyası sırasında ve hem de seçildikten sonra çok ciddi bir üslupla yeniden gündeme taşımış bulunuyor. Yanukoviç, konsorsiyum ile hem ülkesinin eskiyen, yıpranan gaz boru hatlarını modernleştirmek, hem gelirlerini kaybetmemek ve hem de Ukrayna'nın en önemli stratejik değerini muhafaza etmek istiyor.

Rusya, konsorsiyum fikrine öteden beri sıcak bakıyor; ama bazı şartlarla, ki bunların başında Ukrayna gaz şebekesinde belli mülkiyet ve kontrol hakları istiyor. AB'den ise bu konuda henüz bir cevap yok. Fikir muhtemelen inceleniyor. İleride belki AB de bu konudaki yaklaşımı açıklayacak.

Muhtemel konsorsiyum fikri elbette Türkiye'yi de ilgilendiriyor; zira biz gazımızın önemli bir bölümünü Batı Hattı denen Ukrayna-Romanya-Bulgaristan üzerinden alıyoruz.

Bugün, Avrupa jeopolitiğinde önemli etkilere yol açabilecek muhtemel konsorsiyum fikrinde gelişmeler anlattığım yönde cereyan ediyor. f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Global nükleer gündem

Fikret Ertan 2010.03.28

Başkan Barack Obama'nın dünyadaki nükleer silahlar konusunda duyarlı ve kararlı olduğuna şüphe yok.

Obama gerek seçim kampanyası gerekse de başkan olduktan sonra çeşitli vesilelerle dünyayı nükleer silahlardan arındırmak için gayret edeceğini defalarca açıklamıştı. Mesela geçen yıl tam bu sıralarda Prag'da nükleer silahsız bir dünya çağrısı yapmıştı hatırlanacağı üzere.

Obama bu önemli konuda sadece konuşmakla da kalmıyor, birtakım somut adımlar da atıyor. Bunların en önemlisi ve başlangıç noktası elbette Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin 24 Eylül 2009 günü aldığı 1837 sayılı karar. Obama'nın kararın alındığı oturuma bizzat başkanlık ettiği ve onun girişimi sonucu alınan bu karar esasta nükleer silahlardan arındırılmış yeni bir dünyanın ortaya çıkması yolunda atılan tarihi ve önemli bir adımdı.

Başbakan Recep Tayyip Erdoğan dahil 14 ülke liderinin katıldığı bu oturum önümüzdeki ay ilk meyvesini vermeye hazırlanıyor. Bu elbette Washington'da toplanacak olan Nükleer Güvenlik Zirvesi olacak. Türkiye'den henüz kimin katılacağı belli olmayan bu zirvede genel nükleer güvenlik yapısı masaya yatırılacak, nükleer güvenliğin daha sağlam, daha güçlü esaslara bağlanması ile ilgili çeşitli konular ele alınacak. Bunların arasında terörist grupların ya da güvenilir olmayan ülkelerin nükleer maddeleri elde etmelerinin nasıl ve ne şekilde önleneceği gibi hususlar da elbette yer alacak. Bu bakımdan bu zirve gerçekten çok önemli bir zirve olmaya bugünden aday görünüyor.

Bu zirveyi Mayıs ayında başka bir zirve takip edecek. Bu zirve New York'ta yapılacak. Kısa adı NPT olan Nükleer Silahların Yayılmasını Önleme Anlaşması'nın (Nuclear Non-Proliferation Treaty) her 5 yılda bir yeniden gözden geçirilmesi amacıyla yapılacak bu zirve de elbette birçok yönlerden önemli bir zirve olacak.

NPT, malum uzun ve çetin müzakerelerden sonra 5 Mart 1970'te yürürlüğe girmişti. Türkiye dahil 189 ülkenin imzaladığı ve onayladığı bu anlaşma Güvenlik Konseyi daimi üyesi 5 ülkeyi (Amerika, Rusya, Çin, Fransa, İngiltere) nükleer güçler olarak resmen tanımlamış ve tanımıştı. Nükleer güce sahip oldukları bilinen ama anlaşmayı imzalamayan ülkeler ise Hindistan, Pakistan ve İsrail. Aynı kategoride olan Kuzey Kore önce anlaşmayı imzalamış, sonra ihlal etmiş ve 2003 yılında da imzasını geri çekmişti. İran da NPT'yi imzalayan ülkelerden. Bu ülke maruz kaldığı milletlerarası baskılar sonucu zaman zaman NPT'den çekilebileceğini söylüyor. Ancak bunu bugüne kadar yerine getirmede.

Bu iki zirveyi muhtemelen ileri bir tarihte CTBT denen Nükleer Denemelerin Yasaklanması Anlaşması (Comprehensive Test Ban Treaty) da takip edecek. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 10 Eylül 1996 tarihinde kabul edilen bu anlaşma hem askerî ve hem de sivil amaçlı nükleer denemeleri hangi ortamda olursa olsun yasaklıyor. 24 Eylül 1996 tarihinde imza ve onaya sunulan bu anlaşmayı bugüne kadar 151 ülke onaylamış, 102 ülke de sadece imzalamış bulunuyor. Anlaşma, Ek-2 listesinde bulunan bazı ülkelerin anlaşmayı

halen onaylamamaları yüzünden tam anlamıyla yürürlüğe girmemiş durumda bugün. Bu yüzden CTBT konusu da ihmal edilmeyecek bir konu olarak ortada duruyor.

Bu anlattığım zirveler önümüzdeki dönemde global nükleer gündeminin başlıca maddeleri olacak. Bu konularda Türkiye'nin de kendine has, ilgi çekebilecek, konulara yeni bir bakış ve değerlendirme getirecek yaklaşımlarının mutlaka olması ve bunları bu zirvelerde anlatması gerekiyor.Önemli, sözü dinlenir, güvenilir bir ülke olma yolunda ilerleyen Türkiye, önümüzdeki global nükleer gündeme de bir şekilde iyi hazırlanarak damgasını vurmali, bu zirvelerde en iyi ve güçlü şekilde temsil edilmeli bize göre. Biz bunları bugünden söylüyoruz; zira önümüzdeki aylarda global nükleer gündem konusunda önemli tartışmalar yaşanacak, muhtemelen yeni yaklaşımlar benimsenecek. Bu ve başka bakımlardan Türkiye de nükleer silahsız bir dünya için kendisinden beklenen adımları atmalı, söyleyeceklerini mutlaka söylemeli... f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Hikmetyar'ın hamlesi

Fikret Ertan 2010.03.30

Afganistan'daki direniş hareketi belli başlı üç grup tarafından yürütülüyor: Taliban, Hizb-i İslami ve Hakkani Grubu bunlar.

Taliban, bunların en güçlü ve en yaygın olanı sayılır. İkinci güçlü grup da Hizb-i İslami. Gülbettin Hikmetyar'ın lideri olduğu Hizb-i İslami, esasen 1980'lerdeki Afgan Cihadı'ndan bu yana Afganistan'da oldukça etkin olan ve özde Peştunlardan meydana gelen bir grup.

Bugün 60 yaşında olan Hikmetyar, Afgan Cihadı'nın önemli komutanlarındandı. O yıllar Türkiye'ye de gelip giderdi. Sovyet işgalinin sona ermesinden sonra ülkede patlak veren iç savaşta da önemli rol oynadı. Taliban'ın ülkeyi 1996 yılında ele geçirmesinden sonra İran'ın başkenti Tahran'da yıllarca sürgün hayatı yaşadı. Amerika ve müttefiklerinin 2001 Afgan operasyonunu takiben ülkesine döndü ve bunlara karşı savaşılmaya başladı. Halen de diğer direniş gruplarıyla birlikte bu savaşı sürdürüyor.

Hizb-i İslami, Afganistan'ın ağırlıklı olarak kuzeydoğu ve kuzey bölgelerinde etkin durumda bulunuyor, bu bölgelerden Kabil dahil diğer bölgelere saldırılar düzenliyor. Bu arada geçen ay başlarında yaşanan bir olaydan dolayı Taliban ile arası da açılmış bulunuyor. Olay, Baglan Eyaleti'nin Baglan-ı Cedid bölgesindeki Kök Çınar köyünde meydana gelmişti. Hizb-i İslami'nin komutanlarından Molla Mirveys denetimindeki köye gelen Taliban milisleri, buradaki Hizb-i İslami kuvvetleri ile önce sözlü tartışmaya girmiş, daha sonra birbirlerine silah çekmiş, sonuçta çatışmışlardı. Bölgedeki hükümet polis şefine göre, çatışmalarda 35 Hizb-i İslami, 15 Taliban mensubu ölmüştü. Olayın ve çatışmaların Taliban mensuplarının Kök Çınar'da zekat toplama teşebbüsü sonucu çıktığı söylenmişti o zaman.

Baglan Eyaleti polis şefi yardımcısı Zalmay Mangal'a göre, olay sonrasında Hizb-i İslami'nin kontrolünde bulunan bölgeler, artık Taliban'ın kontrolüne girmiş bulunuyor. Taliban, olay ve çatışma hakkında sessiz kalırken Hizb-i İslami liderliğinin iki grup arasında çıkan gerginliği yatıştırmaya çalıştığı söyleniyor. Hizb-i İslami ile Taliban arasında bu gerginlik yaşanırken Hizb-i İslami, geçen hafta sürpriz bir hamle yaparak Afgan ihtilafına yeni bir boyut katmış bulunuyor. Bu hamle, lider Hikmetyar'ı temsil eden bir grup Hizb-i İslami yetkilisinin başkent Kabil'e gelip, başta Devlet Başkanı Hamid Karzai ve diğer hükümet yetkilileri ile görüşüp onlara Hikmetyar'ın barış planı teklifini sunmalarını kapsıyor.

Hikmetyar'ın yardımcısı Kutbettin Hilal, damadı Gayret Bahir ve adı açıklanmayan diğer yetkililerden meydana gelen Hizb-i İslami heyeti, Karzai ve kardeşi Ahmet Veli Karzai'ye ilaveten Parlamento Başkanı Yunus Kanuni, Başkan Yardımcısı Mareşal Muhammed Kasım Fehim, milletvekili Abdülresul Sayyaf ve başkaları ile söz konusu barış planını ele almış bulunuyor. Tamamı henüz bilinmemekle birlikte Milli Kurtuluş Mutabakatı adı verilen bu planın 15 maddeden meydana geldiği söyleniyor. Planın haberlerde öne çıkan maddelerinin bazıları şöyle: Bütün yabancı güçler ülkeden Temmuz 2010'da başlamak üzere 6 ay içinde geri çekilecekler. Geri çekilme 6 ay içinde tamamlanacak. Bugünkü hükümet, geri çekilme tamamlanana kadar iktidarda kalacak. Bu arada 7 kişiden müteşekkil bir milli güvenlik konseyi kurulacak ve bu konsey güvenlikle ilgili son karar mercii olacak. Geri çekilmenin gerçekleşmesinden sonra seçimler yapılacak ve yeni parlamento belirlenecek. Yeni parlamento, mevcut anayasayı gözden geçirebilecek. Ülkenin imar ve inşasında yabancı katkı devam edecek.

Barış planının ana maddeleri böyle. Esasen Amerika da son iki yıldır Karzai'nin Hizb-i İslami ile uzlaşma temelinde görüşmeler yapmasını destekliyordu. Bu bakımdan Amerika, son görüşmelerden memnun görünüyor.

Hikmetyar ise muhtemelen bu hamlesiyle hem ufukta belli belirsiz görünen siyasi çözüm sürecinde elini ve partisini şimdiden güçlü kılmayı amaçlıyor ve hem de gelecekteki Afgan yönetiminde söz sahibi olmanın zeminini şimdiden hazırlamaya çalışıyor. Hamlesinin muhtemelen başka sebepleri de var. Bunları bilemeyiz; ancak hamlesinin önemli ve zamanlı olduğuna hiç şüphe yok bize göre. f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İlk nükleer banka

Fikret Ertan 2010.04.01

Sivil nükleer programlara sahip ya da nükleer enerjiyi sivil amaçlarla kullanan ülkelerin yakıt ihtiyaçlarını sağlamak, acil durumlarda bu ülkelere yakıt konusunda yardımcı olmak amacıyla bir milletlerarası nükleer yakıt bankası kurulması gerektiği fikri yıllardır çeşitli forumlarda tartışılır.

Bu tartışmalar hâlâ devam etmekle birlikte son yıllarda bazı devletler bu konuda somut teklifler de ortaya atmış bulunuyorlar. Amerika, Almanya, Kazakistan ve Rusya bu ülkelerden hemen akla gelenler. Bunlara ilaveten BM'ye bağlı Milletlerarası Atom Enerjisi Kurumu (IAEA) da bu tekliflerle yakından ilgileniyor, kendisinin de katılımıyla bir yakıt bankasının mutlaka kurulmasını uzun zamandır destekliyor.

İşte bu yakıt bankasının kurulması konusunda bu hafta önemli bir adım atılmış bulunuyor. Bu önemli adım IAEA ile Rusya Federasyonu arasında üç gün önce Viyana'da ortaklaşa imzalanan bir anlaşmayı kapsıyor. IAEA Başkanı Japon Yukiya Amano ile Rus Devlet Atom Enerjisi Kurumu (ROSATOM) Başkanı Sergey Kriyenko'nun imzaladıkları bu anlaşmayla dünyanın ilk nükleer yakıt bankasının ilk adımı atılmış oluyor. Esasen IAEA yönetim kurulu 27 Kasım 2009 tarihinde Rusya'nın yakıt bankası teklifini kabul etmiş ve Başkan Amano'yu Rusya ile görüşerek bir anlaşmaya varması konusunda yetkili kılmıştı. Yakıt bankası Sibiryâ bölgesindeki Angarsk şehrinde faaliyete geçecek. Esasen burada Rusya ve Kazakistan'ın ortak işlettikleri bir uranyum zenginleştirme tesisi çoktandır çalışıyor. Banka herhalde burada işlenen zenginleştirilmiş uranyumu hem stok hem de rezerv olarak kullanacak. Saklanacak rezervin 120 ton civarında olacağı ve değerinin 250 milyon doları bulacağı bugünden ifade ediliyor.

Bankanın kurulması, işletilmesi ve bakımı Rusya tarafından finanse edilecek. Bu finansmana depolama, güvenlik ve diğer maliyetler de dahil olacak. Nükleer yakıt IAEA'ya ve ülkelere geçerli spot piyasa fiyatı

üzerinden satılacak. Bu satışlardan elde edilecek gelirler rezervlerin yenilenmesi amacıyla kullanılacak.

Anlaşmaya göre, yakıt ihtiyacı duyan ülkeler önce IAEA'ya resmen başvurup ihtiyaçlarını bildirecekler, IAEA da bu ihtiyaçları Rusya'nın karşılamasını isteyecek. Banka bu şekilde çalışacak. IAEA, bankanın 60 kadar ülkenin acil sivil yakıt ihtiyacını karşılayabileceğini söylüyor ve bankanın çok önemli bir fonksiyon icra edeceğine işaret ediyor. Herhalde öyle de olacak; zira bu banka sayesinde acil nükleer yakıt ihtiyaçları güvenli bir şekilde karşılanacak.

Bankanın ayrıca İran'ın nükleer programından vazgeçmesi konusunda rol oynayabileceği de ileri sürülüyor. Bunu ileri sürenler, banka sayesinde İran'ın uranyum zenginleştirme faaliyetinden vazgeçebileceğini söylüyorlar. Ancak, bunun artık söz konusu olamayacağını, bu konuda artık çok geç kalındığını söyleyenler de var. İran ise bu konuda ne düşünüyor, bilmiyoruz. Biz de bu konunun artık söz konusu olamayacağını düşünenlerdeniz; zira bu saatten sonra İran'ın muazzam yatırım yaptığı ve bir haysiyet meselesi olarak gördüğü uranyum zenginleştirme faaliyetlerini askıya alması mümkün görünmüyor.

Banka şüphesiz birçok bakımlardan Rusya'nın gücüne güç katıyor. İlk yakıt bankasının sahibi olarak global nükleer konularda daha çok söz sahibi oluyor. Esasen, Rusya muazzam askerî nükleer yeteneğinin yanı sıra global nükleer sivil enerji konusunda da giderek hem önem hem de güç kazanıyor.

Yeri gelmişken hatırlatalım, Türkiye Akkuyu nükleer santralini Rusya ile birlikte inşa etmek için halen görüşüyor. Diğer yandan, Rusya bu ayın başlarında Putin'in Hindistan ziyareti sırasında bu ülke ile milyarlarca dolar tutarında 16 nükleer reaktör inşası için anlaşma imzalamıştı. Putin'e göre, Rusya global sivil nükleer piyasasının yüzde 25'ini elde edebilecek potansiyele sahip bulunuyor. Zaten ROSATOM, bugün milletlerarası uranyum zenginleştirme piyasasının yüzde 40'ını, global yakıt tedarikinde de yüzde 17'sini elinde bulunduruyor.

Rusya, nükleer alandaki bu konumunu bugün anlattığımız ilk nükleer yakıt bankasıyla daha da pekiştirmiş bulunuyor. Global güç konuşmakla, gezmekle değil, çalışmakla olunuyor velhasıl.... f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Afganistan'da kritik yaz

Fikret Ertan 2010.04.04

Afganistan'da kritik yaz

Afganistan'dan 2011 Haziran'ında çekilmeye başlayacağını ilan eden Amerika özellikle bunun çok iyi farkında. Nitekim, askerî ve sivil Amerikalı yetkililer 'kritik yaz'dan söz etmeye başlamış bulunuyorlar.

Savunma Bakanlığı (Pentagon) Müsteşarı Ashton Carter bunlardan sonuncusu. '.. Bu yaz çok kritik bir yaz olacak. Şimdiden hazırlanmazsak başarılı olamayız.' diyor ve Pentagon'un hazırlıklara başladığını söylüyor.

Bu yaz kritik olacak; çünkü NATO-ISAF ve Amerikan güçleri bu yaz Taliban ve diğer direnişçi gruplara karşı artık çok geciken stratejik sonucu almak zorundalar. Bu yaz bu sonuç gerçekleşmezse ülkede ilanihaye kalmalarının pek anlamı olmayacak. Zaten ilgili ülkelerin kamuoyları da 2001 yılından bu yana önemli bir sonuç alınamayan Afgan Savaşı'ndan da bıkmış, bezmiş durumdalar.

Bu yüzden özellikle Amerika bu yaz Taliban'a karşı kesin üstünlük sağlamak, savaşın momentumunu kendi lehine çevirebilmek için özellikle Taliban etkisinde bulunan güney bölgesinde yaklaşık iki aydan bu yana genel bir askerî-siyasi strateji izlemeye başlamış bulunuyor.

Bu stratejinin ilk hedefi bu köşede yazdığımız gibi Merce'nin ele geçirilip kontrol altına alınması ve daha sonra burasının kontrolünün Afgan hükümetinin kontrolüne devredilmesi idi. Bu aşağı yukarı başarmış bulunuyor. Merce ve çevresi bugün hükümet kontrolüne girmiş durumda.

Merce'den sonraki hedef de şüphesiz Taliban'ın doğduğu, geliştiği ve etkisinin yaygın ve güçlü olduğu Kandahar eyaleti. Eyalet merkezi Kandahar şehri ile birlikte 2 milyon kadar Peştun'un yaşadığı bu bölge Peştun aşiret kültürünün, aşiretler arası ittifak yapısının en karmaşık, en anlaşılması zor olan önemli bir bölge. Nitekim, Amerikalılar da burada hâkim olan aşiret kültürünü, ittifaklar yapısını yeteri derecede anlayamadıklarını kabul ediyorlar. Adını vermeyen bir önemli askerî yetkili bu konuda, '...Düşman (Taliban) hakkındaki bilgimiz oldukça iyi; ama başarının anahtarı olan aşiret yapısını anlamakta olmamız gereken noktaya hâlâ ulaşamadık.' diyor.

Amerika bu yüzden Kandahar'da sonuç alıcı askerî harekâta başlamadan önce bölgeye yönelik siyasi bir harekât başlatmış bulunuyor bugün. Amerikalı yetkililer bu doğrultuda bölgedeki aşiret liderleri ve mahalli liderlerle toplantılar yapıp bunlara Taliban'ı dışlama, yolsuzlukları giderme ve iyi yönetim kurmaya başlamaları yönünde tavsiyede bulunuyor, askerî harekât başlamadan önce bu konularda belli bir yere varmayı amaçlıyor, mahalli şûralar düzenliyorlar. Geçen hafta Argandab'da toplanan şûra bunlara bir örnek. Bunu muhtemelen başkaları da takip edecek.

Bunları yaparlarken de bir yandan da özellikle Kandahar Eyalet Meclisi'nin seçilmiş başkanı ve Hamit Karzai'nin kardeşi Ahmet Vali Karzai'nin bölgedeki güçlü etkisini ve siyasi gücünü dikkate alıp bunu kendi lehlerine nasıl tahvil edebileceklerini düşünüyorlar. Esasen Amerikalılar Vali Karzai konusunda çelişkili bir tavır içindeler. Bir kısım yetkili ona karşı; bir kısım ise yanında görünüyor; bazıları da Başkan Karzai'nin kardeşinin 'olumsuz tavrını' ancak ağabey Hamit Karzai'nin değiştirebileceğini; ama onun bugüne kadar bu konuda adım atmamayı tercih ettiğini öne sürüyorlar. Kandahar ve bir bakıma burasının hâkimi durumunda olan küçük Vali Karzai'nin durumu işte bu kadar karışık görünüyor.

Afgan meselesinin en önemli, en kritik safhasını teşkil edecek Kandahar'a dönük Amerikan askerî harekâtı, haberlere göre önümüzdeki haziran ayında başlayacak. Muhtemelen de yıl sonuna kadar da devam edecek. Sonucu da 9 yıldır devam eden Afgan meselesinin kaderini tayin edecek. Bu ve başka bakımlardan bu yaz çok sıcak ve kritik bir yaz olacak kısacası...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Voyvodina konusu

Fikret Ertan 2010.04.06

Bosna'da Srebrenitsa'da 1995 yılında meydana gelen korkunç katliam geçen hafta Sırp Parlamentosu'nun aldığı bir kararla yeniden gündeme geldi.

On üç saat süren görüşmeler sonrası parlamentonun toplam 250 milletvekilinden 127'sinin olumlu oyuyla kabul edilen bu kararda Srebrenitsa'da vuku bulan savaş suçları kınanıyor ve katliamı önlemek için mümkün olan her şeyin yapılmadığından bahisle katliam kurbanlarından özür dilenirken işlenen suçlar soykırım olarak nitelendirilmiyor.

Karar, Avrupa Birliği (AB) tarafından ihtiyatlı bir memnuniyetle karşılanırken Bosna'da ise yeterli bir karar olarak görülüyor. Esasen, AB de kararı yeterli görmüyor, Sırbistan ile üyelik müzakerelerinin başlayabilmesi için en başta halen 15 yıldır firarda olan ve bir türlü bulunamayan cani General Ratko Mladić'in yakalanıp Lahey'deki Savaş Suçları Mahkemesi'ne teslimini şart koşuyor.

Bu bakımdan, son karar bize ve birçok kimseye göre bir genel vicdan muhasebesi ve pişmanlık sonucu alınmış bir ilke kararından çok, pratik sebeplerle sonucu alınmış bir karar olarak görünüyor.

Pratik sebepler de elbette Sırbistan'ın AB nezdindeki imajını düzeltmek ve AB'ye geçen aralıkta yaptığı resmi müracaatının önünü açmak, adaylık müzakerelerine bir an önce başlayabilmek olarak sıralanabilir.

Esasen, Sırbistan AB'yi memnun etme, üyelik müzakerelerinin önünü açma çerçevesinde geçen yılın sonlarına doğru çok önemli bir hamle yapmıştı. Bu hamle Voyvodina'nın özerkliği ile ilgili bir hamleydi.

Voyvodina, Sırbistan topraklarının yaklaşık dörtte birini kapsayan önemli bir bölge. Kuzeyinde Macaristan, doğusunda Romanya, batısında Hırvatistan ve güneybatısında Bosna-Hersek yer alıyor. 21.500 kilometrekarelik bu bölgenin nüfusu 2002 nüfus sayımına göre 2,03 milyon civarında. Bu nüfusun kompozisyonu da şöyle: Sırlar yüzde 65, Macarlar yüzde 14, Slovaklar yüzde 2, Hırvatlar yüzde 2, Karadağlılar yüzde 1,75, Romenler yüzde 1,5 ve diğerleri değişik yüzdelerde Almanlar, Ukraynalılar, Arnavutlar, Slovenler, Moldovyalılar.

Voyvodina, çok verimli tarım arazileri, maden kaynakları ve sanayisi ile Sırbistan'ın ekonomik bakımdan en gelişmiş bölgesi sayılır. Sırbistan'ın milli gelirinin yüzde 40'ı burada gerçekleşir. Maden ve diğer hidrokarbon kaynaklar bakımından ülkenin enerji sanayiinin temeli durumundadır.

Bu özelliklere sahip ve Tımaşver Eyaleti olarak uzun yıllar Osmanlı egemenliğinde yaşamış olan Voyvodina, Yugoslavya döneminde uzun zaman özerk bölge olarak yaşamış; ancak özerkliği 1990 yılında askıya alınmıştı. Bu durum AB'yi rahatsız etmiş, AB Sırbistan'dan bölgeye yeniden özerklik tanınmasını talep edip durmuştu. Bu taleplerde de şüphesiz AB üyesi ve Sırbistan'ın komşusu Macaristan önemli rol oynamıştı.

Bütün bunların sonucu olarak Sırbistan Parlamentosu geçen yıl 14 Aralık'ta benimsediği bir kararla Voyvodina'nın özerklik statüsünü yeniden tanımış bulunuyor. Esasen Voyvodina'nın eyalet meclisi özerklik statü kararını 2008 Ekim'de benimsemiş; ama Sırbistan Parlamentosu'nun kararını beklemek zorunda kalmıştı.

Benimsenen karara göre, Voyvodina Sırbistan'ın bölünmez bir parçası olarak kalırken kaldırılan özerklik unsurlarının birçoğuna yeniden kavuşmuş oluyor. Bunun sonucu olarak mesela Voyvodina, Sırbistan'ın eline geçmesi durumunda AB bölgesel mali fonları talep edebilecek. Ayrıca, bundan böyle kendi mali imkân ve kaynakları üzerinde kontrol hakkına sahip olacak.

Voyvodina kararıyla Sırbistan, sonuçta AB adaylığı yolunda önemli bir adım atmış oluyor. Bunda elbette hem AB'nin tamamını hem de özellikle Macaristan'ı memnun etme, bu ülkenin Voyvodina ve burada yaşayan Macar azınlıkla ilgili muhtemel tepkilerini önceden saf dışı etme niyeti önemli rol oynamış bulunuyor. Voyvodina'nın tanınan özerkliğinin muhtemelen Sancak bölgesi bakımından da etkileri olacak. Bu bakımdan geç de olsa Srebrenitsa dolayısıyla aklıma gelen Voyvodina konusunu hatırlatmayı uygun bulduk bugün..

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Obama'nın yeni nükleer stratejisi: Olumlu bir adım

Fikret Ertan 2010.04.08

Soğuk Savaş'ın sona ermesinden bu yana Amerika'nın genel nükleer stratejisi kısaca NPR (Nuclear Posture Review) denen bir strateji belgesine göre belirlenmekte, buna göre geliştirilmektedir.

1991 yılından bu yana üç NPR belgesi kaleme alınmış, bunlar Amerika'nın nükleer strateji belgeleri olarak yönetimleri bağlamıştır. Bunlardan ilki 1994 yılında Clinton, ikincisi de 2001 yılında Bush yönetimi tarafından

hazırlamıştır.

Bu önemli belgenin üçüncüsü de dün Başkan Obama yönetimi tarafından yazılmış ve kamuoyuna sunulmuştur. Bu son belge esasen 2008 yılı Savunma Yetkilendirme Kanunu gereği Kongre'nin talebi üzerine hazırlanmıştır.

Son NPR öncekiler gibi büyük öneme sahiptir; zira NPR'lerle Amerika'nın önümüzdeki 5-10 yıllık nükleer stratejisiyle ilgili alacağı kararların çerçevesi çizilmektedir. Bunların arasında, nükleer denizaltı, nükleer savaş stokları, nükleer laboratuvarlar ve başka konular, silahlar ve nükleer yatırımlarla ilgili son derece önemli kararlar vardır. Bu yüzden söylediğimiz gibi NPR çok önemli bir belge mahiyetine sahiptir.

Dün açıklanan 70 sayfalık NPR belgesi dört ay kadar gecikmiş bulunuyor. Sebebi de ilgili devlet kurumları arasındaki görüş ve değerlendirme farklılıklarının ancak bu süre içerisinde giderilebilmiş olması. Bu konuda medya, görüş ayrılıklarının giderilebilmesi amacıyla 150 kadar toplantının yapıldığını, bunların 30'unun Milli Güvenlik Konseyi tarafından gerçekleştirildiğini söylerken bunların bazılarında bizzat Başkan Obama'nın devreye girip ara bulmaya çalıştığını söylüyor.

Bugün benim önümde de olan oldukça uzun ve ayrıntılı NPR'in muhtevasının tamamı ve verdiği mesajlar henüz tam anlamıyla ele alınmış, hazmedilmiş değil elbette. Daha henüz taze olduğu için biz de NPR'a sadece göz gezdirebildik, hakkındaki erken değerlendirmeleri okuyabildik.

Ne var ki, buna rağmen bu belgenin öncekilerden birçok yönlerden çok farklı olduğu da bugünden belli. Şöyle ki: Yeni NPR eskiler gibi artık Soğuk Savaş mantığını, değerlendirmesini yansıtmıyor; bu konuyu artık geride bırakıyor. İkinci olarak, her ne kadar Amerika'nın nükleer silah kullanabilecek ilk ülke olmayacağını söylemese de bu ülkenin bundan sonra nükleer silahları kullanma senaryolarını ya da tercihlerini daraltmış bulunuyor. Buna göre, Amerika 'bundan böyle ya kendi ya da müttefik ve ortaklarının milli menfaatlerini korumak amacıyla sadece aşırı durumlarda nükleer silahlara başvurabilecek'. Bu elbette Bush dönemine göre ileri ve olumlu bir adım; zira bu dönemin NPR'ında Amerika'nın nükleer silaha başvurma yelpazesi çok geniş tutulmuştu. Bunların arasında kendisine yapılacak biyolojik-kimyasal saldırılar ve hatta büyük çaplı klasik saldırılar bile yer alıyordu. Başkan Obama yeni NPR ile işte bu geniş yelpazeyi oldukça daraltmış bulunuyor.

Ancak burada bir de şart var. Buna göre, Amerika NPT Anlaşması'na (Nükleer Silahların Yayılmasını Önleme Anlaşması) uyan ve anlaşmaya taraf olan nükleer olmayan ülkelere karşı herhangi bir nükleer saldırıda bulunmayacak. Obama bu şartın da NPT'nin güçlenmesi amacıyla konduğunu ima ediyor. Ayrıca, aynı şart içinde NPT'ye uymayan Kuzey Kore ve İran bulunmuyor. Nitekim, Savunma Bakanı Robert Gates, NPR'ı açıklarken İran ya da Kuzey Kore'nin nükleer saldırıda bulunmaları halinde Amerika'nın bunlara karşılık vereceğini söylemiş ve böylece Kuzey Kore ve İran'a karşı nükleer silah kullanımının geçerli olduğuna işaret etmiş oluyor. Kısacası, Amerika bu iki ülkeyi yelpaze dışında tutmaya devam ediyor.

NPR'da başka önemli hususlar da var. Yeni nükleer silah üretilmeyeceği, mevcutların zaman içinde azaltılacağı gibi taahhütler mesela. Ayrıca, Amerika, Türkiye dahil bazı Avrupa ülkelerinde bulunduğu söylenen 200 kadar taktik nükleer silahı ya da başlığını muhafaza etmeye devam edecek.

Önümüzdeki günlerde yapılacak Nükleer Güvenlik Zirvesi ve bunu takip edecek olan 5 yılda bir yapılan NPT gözden geçirme zirveleri öncesi açıklanan Obama'nın yeni nükleer stratejisinin çerçevesini çizen NPR belgesi hakkında bugünlük bu kadarını söylemiş olalım.

Yeni NPR, bütün muhtemel eleştiri ve mülahazalara rağmen ileriye dönük atılmış olumlu bir adım bize göre...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Apollo Skandalı

Fikret Ertan 2010.04.11

Yarın Washington'da çok önemli bir Nükleer Güvenlik Zirvesi başlıyor. İki gün sürecek zirveye Başbakan Erdoğan dahil 47 ülke lideri katılıyor. Zirvede, teröristlerin ya da güvenilir olmayan ülkelerin eline geçmesi muhtemel olan çeşitli nükleer malzemelerin güvenliğinin nasıl ve ne şekilde sağlanacağı başta gelen gündem konusu olacak.

Bu çerçevede, çeşitli savunma, enerji ve medikal tesislerde bulunan tehlikeli nükleer malzemelerin durumları ve bunlarla ilgili alınabilecek güvenlik tedbirleri masaya yatırılacak. Haber ajanslarına verilen taslak bildiride Amerika'nın bu tür malzemelerin 4 yıl içinde güvenli hale getirilmesi yolunda bir teklif sunacağı da bildiriliyor.

Amerika bu teklifiyle başka ülkelerdeki nükleer malzemeleri kastederken kendi elindeki benzer malzemelerin güvenliklerinin tam anlamıyla sağlanmış olduğu varsayımından hareket ediyor.

Bu acaba böyle mi? Amerika'da çeşitli yerlerde bulunan tehlikeli nükleer malzemeler tam anlamıyla güvenilir haldeler mi? Bunların başkalarının eline geçme, çalınma ihtimalleri yok mu acaba? Amerika, bu ve benzer sorulara elbette 'Yok. Bizim malzemelerimiz sağlam bir şekilde kontrol altındadır' diye cevap verecektir. Oysa söz konusu zirve dolayısıyla bizim hatırladığımız bir olay Amerika'nın nükleer malzemelerinin de izah edilmeyen bir tarzda ortadan kaybolduğunu, muhtemelen çalınıp ülke dışına çıkarıldığını açıkça göstermektedir.

Bu olay yıllar önce meydana gelmiş ve birçok kişi tarafından 'Apollo Skandalı' olarak bilinen muhtemelen tarihin ilk nükleer hırsızlık olayıdır. 1965 yılında ortaya çıkan bu olay Nuclear Materials and Equipment Corporation (NUMEC) adlı özel şirkette anlaşılmaz bir şekilde kaybolan 100 kilogram civarındaki yüksek derecede zenginleştirilmiş uranyum stoku ile ilgilidir.

NUMEC, Pennsylvania eyaletindeki Apollo şehrinde Amerikan donanması için nükleer yakıt çubukları üreten, daha sonra nükleer santrallerle ticari nükleer yakıt üretimine geçen ve bu konuda çok başarılı olan bir şirketti. Şirketin Başkanı Dr. Zalman Mordehay Shapiro adlı bir kimyacıydı. Sahasında yaptığı buluşlarla 15 kadar orijinal patentin sahibi olan Shapiro, dünyanın ve Amerika'nın ilk nükleer denizaltısı Nautilus'un nükleer reaktörünün geliştirilmesinde çok önemli rol oynamış, son derece parlak biriydi.

100 kilogram zenginleştirilmiş uranyum işte Shapiro'nın sahibi ve işletmecisi olduğu NUMEC'te kayıplara karıştı. Amerikalı nükleer yetkililer, CIA, FBI ve diğer devlet kurumları bu kaybolan uranyumun akıbetini araştırdılar, ancak herhangi bir suçlayıcı sonuca ulaşamadılar. Aynı şekilde skandal, Kongre'de çeşitli komisyonlarca birkaç defa araştırıldı, incelendi; ama yine bir sonuç alınamadı. Bu komisyonlarda yer alan İçişleri Komisyonu Başkanı Morris Udall, Apollo konusunu skandal olarak niteleyen, bu skandalı Watergate Skandalı ile aynı değerde gören bir duyarlı siyasetçiydi. Ancak o da 1977 yılındaki araştırmalarında bir yere varamadı. Esasen konuyu yakından bilenlere göre, Başkan Carter ve önceki başkanlar bile konuya el atmalarına rağmen herhangi bir sonuca ulaşamadılar ve skandal zaman içinde unutulup gitti, hatırlayan kalmadı. Daha sonra Enerji Bakanlığı'nın yaptığı araştırma ve denetimler sonucu NUMEC'ten kaybolan uranyumun bütün Amerikan ticari nükleer tesislerinde kaybolan miktardan fazla olduğu, toplam kaybın 269 kilogram olduğu ortaya çıktı. Bu uranyumun bir şekilde İsrail'e ulaştığı pek çok kimse tarafından iddia edildi; ama bu konuda kesin delillere bir türlü ulaşılamadı ve Zalman Shapiro kayıptan dolayı sadece Atom Enerjisi Kurumu'na 834.000 dolar tazminat ödemek zorunda kaldı, o kadar...

Bu arada bazı kaynaklarda zamanın CIA Başkan Yardımcısı Carl Duckett'in Amerikan Nükleer Düzenleme-Denetleme Komisyonu'nun birkaç üyesine verdiği brifing sırasında 'CIA'in İsrail'in ilk nükleer bombaları için gereken uranyumunun NUMEC'te kaybolan 100 kilogramlık uranyum olduğuna inandığını' söylediği yer aldı. 35 yıl önce meydana gelen Apollo Skandalı'nda ortaya çıkan 100 kilogram kayıp uranyum bununla sınırlı kaldı mı, bu skandal ilk ve son skandal mıydı, yoksa başkaları da meydana geldi de, bunların üstü mü örtüldü, bilemeyiz elbette. Birçok kimsenin bilmediği Apollo Skandalı işte böylesine manidar ve önemli bir skandaldı. Bugün ister istemez bunu hatırladık, hatırlattık.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yerleşimler ve değeri

Fikret Ertan 2010.04.13

Filistin-İsrail ihtilafının ve barışın önündeki en büyük engelin İsrail'in işgal altındaki topraklarda inşa ettiği kanunsuz yerleşim birimlerinin olduğu herkesin bildiği acı bir gerçek olarak ortada duruyor.

1967 Arap-İsrail Savaşı'ndan yaklaşık 10 yıl sonra kısmi olarak başlayan yerleşim faaliyetleri özellikle gelmiş geçmiş Likud yönetimlerinin teşvik ve destekleriyle genişleyip güçlenerek bugünkü devasa boyut ve kapsama ulaşmış bulunuyor. Yaklaşık 35 yıl içinde bu konuda geline durum kısaca şöyle:

İşgal altındaki Batı Şeria'daki 5.640 kilometrekare mevcut yerleşimlerin sayısı: 121 adet. İşgal altındaki Doğu Kudüs'teki mevcut yerleşim birimlerinin sayısı 12. Batı Şeria ve Gazze Şeridi'nde yaşayan yerleşimci nüfusun toplamı: 1972 yılında 1.500; 1983 yılında 29.090; 1992 yılında 109.784; 2001 yılında 213.672 ve bugün 285.800. Doğu Kudüs'te yaşayan yerleşimci nüfusun toplamı: 1972 yılında 6900; 1992 yılında 141.000; 2000 yılında 170.400 ve bugün 193.700. İkisinin toplamı da 479.500 yerleşimci. Son rakamlar İsrail Devlet İstatistik Kurumu verilerinde de yer alıyor. Kurumun verilerine göre, hem Kudüs hem de Batı Şeria'daki yerleşimci nüfus İsrail'in genel nüfus artışının (1,5) üstünde, yüzde 4,5 civarında, artmış bulunuyor.

Bugün, müzakere konusu Batı Şeria ve Kudüs'teki yerleşimci nüfus; ama bu arada mesela hiç konuşulmayan 33 birimde yaşayan Golan Tepeleri'ndeki yerleşimci nüfus da var. Bunlar da yaklaşık 20 bin civarında. İnşa edilmiş ya da kurulmuş yerleşim alanları Batı Şeria'nın 5.640 kilometrekarelik yüzölçümünün yüzde 1,4'ünün üzerinde bulunuyor; ancak bu yerleşimlerin tespit edilen sınırları Batı Şeria yüzölçümünün hemen hemen yüzde 10'una tekabül ediyor. Bu keyfi arazi ya da toprak kapatmalara ilaveten İsrail'in hemen hemen bütün yerleşimleri ve askerî tesislerinin etrafında 70 ile 500 metrelik girilmesi yasak bölgeler de ilan ettiği ve bunları uyguladığı da biliniyor.

Bu durumda, İsrail ordusunun yerleşim birimleri, bunların eklentileri, sınırları, yollarıyla birlikte Batı Şeria'nın neredeyse yüzde 50'sini fiilen kontrol ettiği söylenebilir. Daha önce verdiğimiz bu bilgiler hiç kimsenin karşı çıkamayacağı objektif bilgiler ve bunlar ilgili taraflar ve kamuoyunca iyi biliniyor.

Yerleşimler konusunda bugüne kadar bilinmeyen ise bunların detaylı dökümü ve inşa maliyetleriydi. Geçenlerde yayımlanan bir rapor sayesinde işte bu konuda da bugün oldukça önemli ve ayrıntılı bilgilere sahip olmuş bulunuyoruz.

Rapor, Center of Political Economics adlı kuruluş tarafından hazırlanmış. Sekiz sayfalık ayrıntılı rapor hem Yahudi yerleşimlerinin yüzölçümünü, sayılarını ve mahiyetlerini hem de bunların maliyetlerini veriyor. Uydu ve başka teknolojilerin yardımıyla hazırlanan rapora göre, Batı Şeria'daki yerleşimler yollar, meskenler, fabrikalar ve diğer tesislerle birlikte 12 milyon metrekarelik alanı kaplarken bunlar için yaklaşık 17 milyar dolar harcanmış

bulunuyor. Bu paranın büyük bölümü de kamu maliyesinden çıkmış bulunuyor. Yani İsrail devletinin cebinden; küçük bir kısmı da özellikle Amerika'da bulunan çeşitli şahıs ve derneklerden gelenlerden meydana geliyor.

Yıllarca süren çalışmalar sonucu hazırlanan bu rapor yerleşimlerle ilgili şu önemli ayrıntıları da veriyor: Yerleşimlerdeki kamu tesisleri 488.769 metrekareyi buluyor. İkamet edilen birimler açısından 3,27 milyon metrekareyi kapsayan 32.711 apartman, 5,74 milyon metrekareyi kapsayan 22.997 özel mesken bulunuyor. Kamu tesisleri arasında da sinagoglar, ritüel hamamlar, spor mekânları, çocuk bahçeleri, okullar, dinî okullar (yeşhivalar), kütüphaneler var. Bunlara ilaveten 187 alışveriş merkezi, çeşitli sanayi kuruluşları, tören salonları da raporda yüzölçümleriyle veriliyor.

Yerleşimlerin 17 milyar dolarlık maliyetinin ise inşa maliyeti olduğunu, bunun bugünkü piyasa değeri olmadığını da vurguluyor söz konusu rapor.

Bugün Filistin-İsrail, Amerika-İsrail barış müzakerelerinin askıya alınmalarına sebep olan Yahudi yerleşimleriyle ilgili son değer bilgilerini de bu yazıyla vermiş oluyor ve bu konuyla ilgili objektif bilgileri tamamlamış oluyoruz. İsrail bakımından yerleşimlerin ekonomik değeri 17 milyar dolar, Filistin bakımından ise hiç kimsenin ölçüp değerlendirmeyeceği kadar yüksek ve acı elbette....

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Zirve ve sonuçları...

Fikret Ertan 2010.04.15

Başkan Obama'nın girişimiyle yapılan Nükleer Güvenlik Zirvesi önceki gün sona ermiş bulunuyor. Bu zirveyi iki yıl sonra Güney Kore'nin başkenti Seul'de yapılacak ikinci zirve takip edecek ve böylece dünya nükleer güvenlik konusunda belli bir noktaya gelmeye çalışacak.

Esasen ilk zirve umulan ve beklenenlerin üstünde oldukça başarılı sonuçlanmış bulunuyor bize göre. Bu zirvede her ne kadar bağlayıcı kararlar alınmamış olsa da bütün katılımcıların nükleer güvenlik konusunu ciddiye aldıkları, bu konuda zaman içinde çeşitli adımlar atmaya gayret edecekleri şimdiden belli olmuş görünüyor.

Ayrıca, bu zirvede çeşitli ülkeler birtakım somut adımlar atmış ya da atmaya kararlı olduklarını ortaya koymuş bulunuyorlar. Mesela, Kanada ve Meksika ellerindeki zenginleştirilmiş uranyumun önemli miktarından vazgeçiyorlar. Kanada bu uranyumu Amerika'ya göndermeyi planlıyor. İtalya, Çin ve Hindistan nükleer güvenlik konusunda güvenlik ve eğitim merkezleri açacaklarını taahhüt ediyorlar. Rusya plutonyum kullanan sivil nükleer reaktörünü kapatıyor.

Bunlara ilaveten Ukrayna'nın attığı çok önemli bir adım da var. Bu ülke, Devlet Başkanı Viktor Yanukoviç'in zirve sırasında açıkladığı üzere iki yıl içinde elinde bulunan bütün zenginleştirilmiş uranyumdan vazgeçeceğini taahhüt etmiş bulunuyor. Ukrayna'nın bugün elinde sivil nükleer araştırma reaktörlerinde kullanılmakta olan yaklaşık 100 kilogram kadar zenginleştirilmiş uranyum stoku mevcut. Bununla da en az birkaç nükleer silah üretilebilir. Ukrayna işte bu stoktan vazgeçiyor, bu santrallerde bulunan zenginleştirilmiş uranyumun yerine nükleer silah yapımında kullanılamayacak düşük oranlı uranyumu kullanmaya hazırlanıyor.

Ukrayna, zirvedeki bu son derece önemli jesti ile nükleer güvenliğe ne kadar önem verdiğini açıkça gösteriyor. Amerika da bunu karşılıksız bırakmamak için bu ülkeye mali yardımda bulunacağını ilan etmiş bulunuyor. Ukrayna esasen Sovyetler Birliği'nin yıkılıp dağılmasından bu yana nükleer konularda Amerika ile yakın işbirliği halinde çalışıyor. Nitekim bu sebeple Amerika bu ülkeye geçmiş yıllarda 250 milyon dolar yardım etmişti.

Ukrayna'nın vazgeçeceği yaklaşık 100 kilogramlık zenginleştirilmiş uranyum ya Amerika ya da Rusya Federasyonu'na gönderilecek ve böylece bu ülke zenginleştirilmiş uranyum stokundan fedakârlık etmiş olacak.

Başta Ukrayna olmak üzere Kanada, Meksika ve Rusya'nın zirvedeki jestleri zirvenin sadece laf üzerinde kalmasını önleyip ortaya son derece önemli somut adımların çıkmasını ve bunların da diğer ülkelere mesaj olarak yansımaları sağlamış bulunuyor.

Bu jestlere ilaveten, zirve nihai bildirisinin ekinde yer alan 7 sayfalık çalışma planı da zirvenin bir başka olumlu ve başarılı sayılabilecek noktası olarak ortaya çıkmış bulunuyor. Bu planda Başkan Obama'nın önerdiği tehlikeli nükleer malzemenin 4 yıl içinde güvenlik altına alınabilmesine dönük adımlar ve tedbirler bulunuyor. Bunların arasında en önemlisi olarak da Viyana merkezli Milletlerarası Atom Enerjisi Kurumu'nun (IAEA) hem mali hem de etkinlik bakımlarından daha da güçlendirilmesi geliyor. Bu şüphesiz birçok bakımlardan çoktandır atılması gereken bir adımdı. Neyse ki, zirve bunu telafi etmeyi kararlaştırmış bulunuyor.

Bize göre, bir başka önemli adım da Amerika'nın sivil nükleer tesislerini ilk defa IAEA'nın denetime açması kararı. Bu da gerçekten önemli bir adım. Böylece, IAEA bundan böyle bu konuda burnundan kıl aldırmayan Amerikan tesislerini de istediği gibi denetleyecek, gerektiğinde hesap da sorabilecek.

Washington Zirvesi elbette global nükleer güvenlik bakımında sadece bir ilk adım. Bu adımın önümüzdeki ay New York'ta yapılacak Nükleer Silahların Yayılmasını Önleme Anlaşması'nın (NPT) 5 yılda bir yapılan gözden geçirme zirvesiyle güçlendirilmesi, sağlamlaştırılması gerekiyor.

Umarız bu zirve, sonuçları bakımından Washington Zirvesi'nden geri kalmaz...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Rusya ve Kırgızistan

Fikret Ertan 2010.04.18

Kırgızistan'da meydana gelen son siyasi ve sosyal kargaşa birçok ülkede endişelere yol açtı. Komşu ülkeler, Çin, Amerika ve elbette Rusya bunlar.

Ancak bunlardan en çok endişeye kapılan da Rusya oldu.

Nitekim, Rusya Devlet Başkanı Dmitri Medvedev bu endişeyi çok aşikâr bir şekilde Amerika'da Brookings Enstitüsü'nde konuşurken ortaya koydu ve şöyle dedi: "Kırgızistan'ın güney ve kuzey olarak iki parçaya ayrılması tehlikesi mevcuttur. Bu ülke iç savaşın eşiğindedir. Tanrı korusun, eğer bu olursa teröristler ve aşırı her türü bu boşluğu doldurmak için harekete geçecektir. Bu tür ihtilaflar sırasında radikal ve aşırı için uygun ortam ortaya çıkar ve sonra Kırgızistan yerine karşımıza ikinci bir Afganistan çıkar. İşte bu yüzden bu durumun üstesinden gelmeleri için Kırgız ortaklarımıza yardım etmek görevimiz olmalıdır."

Medvedev'in bu ürkütücü sözleri ve son olarak Başbakan Putin'in "Kırgızistan'da ekonomik ve sosyal alanda durum kritiktir. Geçici yönetim bizden yardım istedi. Biz de bu konuda hazırlık yapıyoruz." şeklindeki demeciyle Rusya'nın bu ülkeye nasıl baktığı, ne kadar önem verdiği kendiliğinden belli oluyor ve bu da kendini en çok bu ülkedeki askerî varlığıyla hissettiriyor. Esasen, Kırgızistan, Rusya'nın Orta Asya'daki askerî varlığı bakımından Tacikistan'dan sonra ikinci konumda bulunuyor. Kara kuvvetleri bakımından Tacikistan (7-8000 Rus askeriyle) birinci konumda olsa da hava kuvvetleri bakımından Kırgızistan birinci konumda halen. Bu da elbette Kant Hava Üssü sayesinde mümkün oluyor.

Rusya'nın Sovyet sonrası Orta Asya'da açtığı ilk hava üssü olan Kant, 2003 yılı Ekim ayı sonlarında resmen faaliyete geçen başkent Bişkek'in 20 kilometre doğusunda ve Amerikan Hava Kuvvetleri'nin 2001 yılından bu yana kullandığı Ganci-Manas Hava Üssü'nden sadece 50 kilometre kadar uzaklıkta bulunuyor ve şeklen ve resmen her ne kadar 'Ortak Güvenlik Anlaşması'na göre faaliyete geçmiş olsa da esasen bir Rus hava üssü olarak görülüyor.

Birkaç yıl önceki bilgilere göre, üste 150 kadar hava teknisyeni ve pilot ile 5 adet Sukoy-25 avcı-bombardıman savaş uçağı, 2-3 adet MI-8 saldırı helikopteri ve 4 adet L-39 savaş uçağı bulunuyordu. Bu sayılar muhtemelen zaman içinde artmış da olabilir; zira 3 yıl kadar önce Rus Hava Kuvvetleri Komutanı Korgeneral Vladimir Mihaylov, üste görevli askerî personel ve uçak sayısının 3 misli artırılacağını söylemişti. Bu bakımdan bugün Kant Üssü'nde muhtemelen önemli bir Rus askeri hava varlığı bulunduğu söylenebilir.

Nitekim, son olaylar sırasında Rusya Kant Üssü'ne hava indirme tümeninden iki tabur asker sevk etmişti. Rus hava indirme birlikleri Komutanı Korgeneral Vladimir Şamanov da bu birliklerin ülke istikrar kazanana kadar üste kalmaya devam edeceklerini açıklamıştı. Kant Üssü'ne ilaveten Rusya'nın Kırgızistan'ın doğusundaki Karakol ve kuzeyindeki Karabalta bölgelerinde de askerî varlığı olduğu söyleniyor, hatta güneyin önemli şehri Oş yakınlarında bir kara üssü kurmaya hazırlandığı da ileri sürülüyor.

Rusya'nın Kırgızistan'a bu kadar askerî önem vermesi elbette bu ülkenin son derece önemli stratejik konumundan dolayı. Rusya kendi sınırlarına çok uzak olmasına rağmen Kırgızistan'ı Çin'e, Kazakistan'a, Özbekistan'a, Tacikistan'a komşu ve Afganistan'a yakın olması, dolayısıyla Orta Asya stratejisinde kilit rol oynaması sebebiyle son derece önemli ve vazgeçilmez bir stratejik değer olarak görüyor. Ayrıca, ülkedeki Amerikan üssü dolayısıyla Amerika'nın bölge planlarından da tedirginlik duyuyor, buna kendi askerî varlığıyla adeta karşılık veriyor.

Bütün bu mülahazalara ilaveten bugün Kırgızistan'daki Rus sivil varlığını da korumayı amaçlıyor. Bugün Kırgızistan'ın nüfusunun yaklaşık yüzde 10'u Rus. Rusya, yeni askerî doktrininde dışarıdaki Rus varlığını koruyacağını taahhüt etmiş, gerekirse bu yolda askerî müdahaleden de kaçınmayacağını ilan etmişti. Rusya işte bu mülahazalarla Kırgızistan'a çok; ama çok önem veriyor ve burada kalmaya kararlı görünüyor.

f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kırgızistan ve Çin

Fikret Ertan 2010.04.20

Kırgızistan'da meydana gelen son kargaşa ve istikrarsız durumdan endişe duyan ülkelere birisi de Çin.

Nitekim, kargaşanın başladığı ilk günlerde Çin Dışişleri Bakanlığı Kırgızistan'daki durumdan 'derin endişe' duyduğunu açıkça belirterek ülkede barış ve istikrarın yeniden tesisini beklediğini bildirmişti.

Olayları ve kargaşayı takiben de Çin Komünist Partisi üst düzey yetkilileri alelacele Çin'in Şincan, bizim de Doğu Türkistan dediğimiz Uygur Türklerinin yaşadığı otonom bölgeye koşmuşlardı. Bu koşuşturmaya bölge Komünist Partisi genel sekreteri de dâhildi. Başka mülahazalar bir yana, endişe açıklaması ve Komünist liderlerin Doğu Türkistan'a koşuşturması Çin'in Kırgızistan'daki duruma ne kadar duyarlı olduğunu bize ve dünyaya açıkça gösteriyor şüphesiz.

Çin, Kırgızistan konusunda gerçekten çok duyarlı, bu ülkede gelişmelerin kendisini çeşitli şekillerde etkilemesinden endişe ediyor. Bunun belli başlı sebepleri şöyle:

1. Kırgızistan Çin'e bitişik komşu. Çin ile yaklaşık 1100 kilometrelik engebeli, kontrolü çok zor, izinsiz giriş-çıkışlara son derece müsait uzun bir sınıra sahip. Bu sınır İrkestan ve Torugart sınır geçiş noktalarıyla Doğu Türkistan'a açılıyor. Ticari, insani ve diğer bakımlardan sınır iki ülke bakımından çok önemli sayılır.
2. Kırgızistan ile Çin önemli ticari ilişkilere sahipler. Bu ilişkiler de en çok Doğu Türkistan bölgesini ilgilendiriyor. Çeşitli kaynaklara göre, iki ülke arasındaki ticaret hacmi son yıllarda giderek artıyor. Bu çerçevede mesela 1992 yılında sadece 335 milyon dolar olan ticaret hacmi 2008 yılında 9,3 milyar dolara ulaşmıştı. 2009'un da bu miktardan az olmadığı söylenebilir. Bu gelişen ve artan ticari hacimde Doğu Türkistan bölgesinden Kırgızistan'a yapılan ihracat miktarı 3 milyar dolar civarındaydı. Bu rakamla Doğu Türkistan'ın Kırgızistan'a ihracatı Kazakistan'a yaptığı ihracatı geçmişti.
3. Kırgızistan önemli bir Doğu Türkistanlı nüfusu barındırıyor. Ülkede bugün bazı tahminlere göre 50, bazılarına göre de 250 bin civarında Doğu Türkistanlı yaşıyor. Çin, bu nüfusun her zaman kendi Doğu Türkistan bölgesini etkilemesinden çekiniyor. Bu bakımdan da Kırgızistan'ı, burada meydana gelen olayları yakından takip ediyor.
4. Çin'in Kırgızistan'daki yatırımları ve bunların geleceği konusunda duyulan endişeler. Bu konuda her ne kadar tam ve sağlıklı rakamlar olmasa da Çin'in son yıllarda Kırgızistan'a önemli yatırımlar yaptığı, bunları artırmayı düşündüğü biliniyor. Bu yatırımların arasında enerji ve madencilik alanındakiler önde gelirken perakende mağazacılık, alışveriş merkezleri gibi olanlar da var. Son olaylarda Çinlilere ait bir mağazanın yağmalandığı, zararın 4 milyon dolar civarında olduğu söyleniyor mesela.
5. Kırgızistan'daki Çin nüfusu. Çin resmi devlet istatistiklerine göre, bugün Kırgızistan'da 30 bin civarında Çinli yaşıyor. Gayri resmi istatistikler bu sayının 100 bin civarında olduğunu belirtiyorlar. Bu nüfus da şüphesiz, ticaret erbabı, işçi ve başkalarından meydana geliyor. Sayı gerçekten 100 bin civarında ise bu 5,3 milyonluk bir Kırgız nüfus bakımından oldukça anlamlı ve önemli görünüyor.
6. Kırgızistan, Çin'in Orta Asya'ya açılma ve yayılma genel stratejisinde çok belirleyici ve kilit öneme ve role sahip bir ülke. Çin, Kırgızistan yoluyla diğer Orta Asya ülkelerine kolaylıkla açılabilme imkânına sahip oluyor. Bu yüzden de bu ülkeye çok önem veriyor, bu ülkedeki her türlü gelişmeyi yakından takip ediyor. Ayrıca, Orta Asya'dan gelen enerji hatlarının Çin'e ulaştığı bir ülke olması Kırgızistan'ı Çin bakımından vazgeçilmesi çok zor olan bir ülke de yapıyor.
6. Kırgızistan'da Rusya ve Amerika arasında yaşanmakta olan nüfuz mücadelesi. Çin bu mücadeleden kimin üstün çıkacağını, bunun kendi hesaplarını nasıl etkileyeceğini mutlaka öğrenmek ve buna göre tedbir almak zorunda bulunuyor. Bu da Kırgızistan'ı kimin yöneteceğini, bu yönetimin kime yakın duracağını bilebilme ile başlıyor.

Kırgızistan ve bu ülkedeki gelişmeler Çin bakımından işte bu kadar önemli velhasıl.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

En büyük tehcir

Bugün gündemde olan Kırgızistan'ın başkenti Bişkek'e geçmiş yıllarda iki defa gitmiş, şehirdeki 'milliyetler çeşitliliği' en çok ilgimi çeken hususlardan biri olmuştu.

Ruslar, Almanlar, Koreliler, Ukraynalılar, Kafkas kökenli Çeçenler, Lezgiler, Uygurlar, Daginler, Karaçaylar, Lazlar, Kırım Türkleri (Tatarlar), Ahıska Türkleri... gibi eski Sovyetler'in çok değişik bölgelerinden gelen milliyetlerdi bunlar.

Esasen Bişkek'te 100 civarında değişik milliyet bulunuyor. Bunlardan Uygurlar, Kazaklar, Dunganlar (Çinli Müslümanlar) ve Ruslar burada tarihî ve coğrafi sebeplerden dolayı kendi arzuları doğrultusunda uzun yıllardır yaşıyorlar. Mesela Ruslar en az 150-200 yıldır Bişkek (eski adı Firunze)'teler. Ama diğerleri Bişkek'e bir mecburiyet sonucu, büyük bir tehcir sonucu gelmek zorunda kalmışlar.

Almanlar, Ahıska Türkleri, Kırım Türkleri, Çeçenler, diğer Kafkas kökenli halklar, Ukraynalılar, Koreliler ve başkaları Sovyet diktatör Joseph Stalin ve onun gizli servis şefi Lavrenti Beria'nın İkinci Dünya Savaşı öncesi ve sırasında uyguladıkları acımasız Deportatsiia (zorunlu göç ya da tehcir) politikasının ya da bugün moda olan tabirle etnik temizliğin kurbanları olarak bugün hâlâ kendi yurtlarından, vatanlarından binlerce kilometre ötede yaşıyorlar. Yeri gelmişken Joseph Stalin'in Lavrenti Beria'ya Deportatsiia emrini verirken Rusça 'ochistit', yani temizleme, temizlik yapma terimini kullanmış olduğunu ve dolayısıyla 'etnik temizliğin' mucidinin Stalin olduğunu da burada belirtiyim.

Bişkek ve Kırgızistan'ın bazı bölgeleri Deportatsiia kurbanlarının bugün hâlâ yaşadıkları tek yerler değil; Kazakistan ve bir ölçüde Özbekistan'da da bugün hâlâ çok sayıda Deportatsiia kurbanı milletler yaşıyor. Yukarıda saydıklarımıza ilaveten bunların arasında Rumlar, Hemşinli Ermeniler, Kürtler de var. Bugün Kazakistan'daki Kürt topluluğu işte bu Deportatsiia bakiyesi bir topluluk.

Esasen çok uzun ve çok acı bir konu olan; ama bir köşe yazısında kısaca değinmek zorunda olduğumuz Stalin'in Deportatsiia ya da tehcir politikası, uzun yıllar dünyanın akademik dünyasının (yani evrensel solun hakim olduğu akademiya) görmezden geldiği ve unutturmak için büyük çaba sarf ettiği bir konu olarak kaldı. 1960'lı yıllarda İngiliz tarihçi Robert Conquest'in Büyük Terör ve Millet Katilleri ve Aleksandr Nekric'in Cezalandırılan Halklar adlı kitaplarıyla bir nebze olsun konu ele alınabildi ama bu kitaplar, Rusya içinde yapılan çalışma ve araştırmalara dayanmadıkları, çoğu zaman anektodal bilgi ve delillerle yetindikleri için yetersiz de kaldılar şüphesiz. Neyse ki, Sovyetler'in yıkılmasından sonra konu Rus tarihçileri tarafından da ele alınmaya başlandı. Bu tarihçiler, açılan Rus devlet arşivlerine de girerek son yıllarda bu konuda önemli çalışmalara imza atmayı başardılar. Buna bir örnek, Rusya Bilimler Akademisi üyesi tarihçi Pavel Polian'ın 2001 yılında Rusya'da yayımlanan 'Ne po svoey vole-istoriya i geografiya prinuditelnykh migratsii v SSSR (Arzularına Hilafına: Sovyetler Birliği'nde Zorunlu Göçlerin Tarihi ve Coğrafyası) adlı, bu yazıyı yazarken önümde duran 425 sayfalık hacimli ve ayrıntılı kitap...

Stalin'in Deportatsiia'sı benim tahminime göre milyonlarca insanın hayatını en acımasız şekilde mahvetti. Polian da kitabında 1930-1952 yılları arasında 11 milyon insanın bu tehcirlerle tabii olduğunu yazıyor. Hayatları mahvolan bu insanların bir kısmıyla geçmiş yıllarda konuşma, onların dramını kendi ağızlarından dinleme fırsatını da bulmuştum.

Stalin'in tehciri, modern zamanlarda yapılan tehcirlerin en büyüğü olarak tarihe çoktan geçmiş bulunuyor; ama tabii çoğu kimse, özellikle bizim siyasetçi ve medya mensuplarımız bunun farkında bile değiller; bugünlerin konusu olan tehcirlerden bahsedilecekse tehcirlerin en büyüğünün, en acımasızının Stalin'in tehciri olduğuna hiç ama hiç şüphe yok.

Üstelik bu büyük tehcirin hiçbir yerde, hiçbir kesimde bugüne kadar hesabını soran da olmadı...

İran'ın Hürmüz kartı

Fikret Ertan 2010.04.25

Başkan Barack Obama'nın Milli Güvenlik Danışmanı emekli Orgeneral James Jones'un geçenlerde basına sızan 3 sayfalık gizli İran analizinin de bir kere daha gösterdiği gibi Amerika, 'bütün tercihler masada' şeklindeki politikası uyarınca İran'a karşı çeşitli askerî saldırı planları geliştiriyor, bu konuda hazırlıklar yapıyor.

İran da bunlara karşı muhtemel cevaplarını özellikle periyodik olarak yaptığı geniş çaplı askerî tatbikatlarla ortaya koyuyor. Bunlar bazen füze bazen de deniz tatbikatları şeklinde oluyor.

Nitekim, bu çerçevede İran geçen perşembe günü başlayıp bugün sona erecek Büyük Peygamber-5 tatbikatiyle muhtemel saldırıların Amerika'ya çok pahalıya patlayacağını göstermeye çalışıyor. Bu tatbikat İran Devrim Muhafızları'nın kara, hava ve deniz unsurlarının iştirakiyle Basra Körfezi ve Hürmüz Boğazı'nda önemli bir donanma gücüyle icra ediliyor.

Tatbikatta ilk defa yeni geliştirilen, radarlara yakalanmayan, çok süratli, uzaktan kumandalı, taşıdıkları füzelerle düşman gemilerinde 7 metrelik delikler açabilen, böylece bunları kolayca tahrip edebilen Ya Mehdi sürat motor ya da tekneleri de yer alıyor.

Haberlerden anlaşıldığı kadarıyla tatbikatın ağırlık noktası da Hürmüz Boğazı ve çevresi olarak temayüz ediyor. Bu da tabii ki bir strateji icabı; zira İran geçen yıllarda da ilan ettiği gibi muhtemel saldırılar karşısında Hürmüz Boğazı'na müdahale edip burasını kontrol ve güvenlik altına almaya kararlı olduğunu bir kere daha hem Amerika'ya ve hem de bütün dünyaya göstermeye çalışıyor.

Esasen, İran'ın Hürmüz Boğazı'nda kontrolü ele geçirmesi konusu büyük tehlikeler arz eden ve bütün dünyayı etkileyebilecek, çok acı ve pahalı sonuçlara yol açabilecek bir konu elbette. Bunun sebebi malum: Boğaz İran ve Körfez ülkelerinden dünyaya sevk edilen ham petrolün aktığı en önemli ana damarlardan birisi.

Güneydoğusunda Umman Körfezi, güneybatısında Basra Körfezi, kuzey kıyılarında İran ve güney kıyılarında Birleşik Arap Emirlikleri'nin yer aldığı Hürmüz Boğazı çok dar bir boğaz. En dar yerinde genişliği 34 kilometre kadar. Tankerlerin ve diğer gemilerin gelip geçtiği deniz trafik koridoru sadece 9 kilometre genişliğe sahip. Bunun 3 kilometresi gelişler, 3 kilometresi gidişler ve bunların arasında kalan 3 kilometre de bir tür tampon bölge. Boğaz, petrol ihraç eden Körfez ülkeleri ve İran'ın okyanuslara açıldığı tek çıkış noktası. Bölgeden çıkarılan petrolün yüzde 90'ı bu boğazdan geçerek dünya piyasalarına ulaşıyor.

Rakamlarla söylersek günde 17-20 milyon varile yakın ham petrol bu dar boğazdan geçiyor. Bu miktar da dünya petrol arzının yaklaşık yüzde 40'ına tekabül ediyor. Şüphesiz bu muazzam bir miktar sayılır. Bu yüzden de Hürmüz ana petrol damarlarından birisi.

Hürmüz'de tanker trafiğinin engellenmesi ya da durması halinde sadece bir alternatif var: Trans-Arap petrol boru hattı. Yaklaşık 2000 kilometre uzunluğundaki bu hat Suudi Arabistan'dan geçip Kızıldeniz'de son buluyor. Ancak bu hattan sevkiyatın zaman alacağı ve hattan da 17 milyon varilin sadece 3 milyonunun sevk edilmesinin mümkün olabileceği bugünden söyleniyor.

Diğer yandan, ham petrol için az da olsa bu alternatif varken bölgeden dünyaya sevk edilen LPG denen sıvılaştırılmış doğalgaz için hiç alternatif yok. Katar ve Birleşik Arap Emirlikleri'nin global LPG'nin yüzde 18'ine

tekabül eden LPG sevkiyatının başka yerden yapılması şansı bulunmuyor.

Hürmüz Boğazı global ekonomi bakımından işte böylesine önemli bir boğaz. Kapanması ya da trafiğin engellenmesi halinde dünya petrol piyasalarının ne hale geleceğini, durgunluktan çıkmaya çalışan global ekonominin ne olacağını varın siz hesap edin. Petrol 250 dolar mı, daha fazla mı olur, doğalgaz fiyatları nerelere tırmanır, global büyüme trendleri ne kadar düşer... düşünmesi bile çok korkutucu.

İran bütün bunlar için 'Hürmüz Kartı'nı Amerika'yı caydırmak için zaman zaman imaen de olsa masaya sürüyor. Son tatbikatta bu kartı bir kere daha göstermiş oluyor. 'Hürmüz Kartı' anlattığımız gibi sadece Amerika'ya değil, neredeyse bütün dünyaya da gösteriliyor elbette. f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Güney Akım depara kalktı

Fikret Ertan 2010.04.27

Rusya Avrupa'ya doğalgaz sevk ve tedarikinde hâkim ülke olarak kalmaya devam edebilmek amacıyla iki yeni doğalgaz hattını devreye sokabilmek için büyük çabalar sarf ediyor, anlaşmalar yapıyor.

Bu hatlardan ilki Rus gazını Baltık Denizi altından geçecek iki boru hattıyla Almanya'ya ulaştıracak olan Kuzey Akım diye bilinen hat. 20 gün kadar önce bu hattın ilk kaynağı Rus Devlet Başkanı Medvedev, Almanya Başbakanı Merkel'in de hazır bulundukları bir törende yapılmıştı.

Bu hattın ilk bölümü 2011, ikincisi de 2012'de tamamlanacak ve bu hatlardan akacak gazı da 25 milyon kadar Avrupalı aile kullanacak. İkinci hat ise malum Güney Akım hattı. Bu hat Karadeniz'in altına dönecek hatla Bulgaristan'a bağlanacak, buradan da Avusturya'ya, ayrı bir kol ile de Sırbistan, Hırvatistan üzerinden İtalya'ya kadar uzanacak.

Rusya aynen Kuzey Akım'da olduğu gibi bu hattı da en kısa sürede hayata geçirmek amacıyla çoktandır ilgili ülkeler hükümetleriyle önemli görüşmeler yapıyor, anlaşmalar imzalıyor. Bu çerçevede Rusya geçen haftaya kadar Bulgaristan, Sırbistan, Macaristan, Slovenya ve Hırvatistan hükümetleriyle kapsamlı hükümetler arası anlaşmalar imzalamış, hattın gerçekleşmesi için geriye sadece Avusturya ile imzalaması mutlaka gereken hükümetler arası anlaşma kalmıştı.

Rusya geçen hafta cumartesi günü Avusturya ile de bu anlaşmayı imzalamış bulunuyor. Rusya Başbakanı Vladimir Putin ve Avusturya Başbakanı Werner Fayman'ın katıldıkları törende imzalanan bu anlaşmayla Güney Akım'ın hükümetler arası anlaşmalar çerçevesi tamamlanmış oluyor. Bu anlaşmaya ilaveten Rus Gazprom şirketi ile Avusturya gaz şirketi OMV de hatla ilgili önemli bir işbirliği anlaşmasını da imzalamış bulunuyorlar. Rus Gazprom Başkanı Aleksey Miller'e göre, anlaşmayı takiben iki şirket bir yüzde 50'şer payla bir de ortak şirket de kurup yakında faaliyete geçirecekler.

Miller, Güney Akım projesinin teknik ve ekonomik değerlendirmelerinin 2011 Şubat'ında hazır olacağını, hattın da 2015'in sonunda işletmeye alınıp faaliyete geçeceğini de bu vesileyle açıklarken Güney Akım'da geriye sayımın başladığını da duyurmuş oluyor. Ayrıca, imza töreninde konuşan Başbakan Vladimir Putin bu vesileyle başkalarına dönük önemli mesajlar da vermiş bulunuyor. Putin, 'Ne olursa olsun biz bu projeyi hayata geçirmeye kararlıyız... Artık hem ekonomisi büyüyen Rusya hem de Avrupalı müşterilerimize şimdiden 100 yıl süreyle gaz sağlayabilecek durumda olduğumuzu taahhüt edebilirim.' diye konuşurken Nabucco'ya atfen de 'Sözleşmeler ortada yokken Nabucco'ya başlamanın anlamı yoktur. Hat konusu kaynaklar meselesidir.

Nabucco hattı hangi gazla dolacak?' sözleriyle Nabucco'yu hedef almayı da ihmal etmemiş oluyor. Putin bu arada Rusya'nın kuzeydoğusundaki bir sahada 55 trilyon metreküp doğalgaz rezervinin olduğuna, dünyanın hiçbir yerinde benzer rezervlerin olmadığına da işaret etmiş bulunuyor ve bu suretle Rusya'nın söz konusu yeni hatlar için yeterli gaz rezervlerine sahip olup olmadığı şeklindeki tartışmalara da kendine göre son noktayı koymuş oluyor.

Diğer yandan, Rusya Enerji Bakanı Sergey Şimatko da ortada dolaşan 'Güney Akım ile Nabucco'nun bazı kısımları bir şekilde birleşebilir' şeklindeki spekülasyonlara Rusya'nın böyle bir planının bulunmadığını söyleyerek kesin bir şekilde son vermiş oluyor.

Bu gelişmelerden, nihai hedef olarak yılda 63 milyon metreküp gaz sevkini öngören Güney Akım'ın hayata geçmesinde önemli bir engelin kalmadığı anlaşılıyor. Son haberlerde Fransız EDF (Electricite de France) şirketinin Gazprom ve İtalyan ENI şirketleriyle Güney Akım'a katılma konusunda mutabık kaldığı da bildiriliyor.

Nabucco projesinin rakibi olduğu konusunda şüphe bulunmayan Güney Akım projesi anlattığımız gibi geçen hafta son engeli de aşıp hayata geçme yolunda önemli bir safhayı da geride bırakıp depara kalkmış bulunuyor kısacası. f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Rusya-Ukrayna anlaşması ve ötesi

Fikret Ertan 2010.04.29

Rusya Devlet Başkanı Dmitri Medvedev geçen hafta Ukrayna Devlet Başkanı Viktor Yanukoviç ile Harkiv'de görüştü.

Bu görüşmede iki ülke arasında bugün gündemde olan çok önemli bir anlaşma imzalandı.

Anlaşmayla, Rusya, Ukrayna'ya sağladığı doğalgaz fiyatında önemli bir indirim yapacak ve bunun karşılığında da Ukrayna, Rusya'nın Kırım'ın Akyar (Sivastopol) Limanı'nda üslenen Karadeniz Filosu'nun kalış süresini 25 yıl daha uzatacak.

Her iki ülke parlamentolarının önceki gün derhal onayladıkları bu anlaşma uyarınca Rusya, Ukrayna'ya sağladığı her bin metreküp gazda 100 dolarlık indirim taahhüt ediyor. Başka ayrıntıları bir yana, bu indirim bugün Ukrayna için 330 dolar/bin metreküp olan gaz fiyatını yaklaşık 230 dolar seviyesine indirecek. Bu ay yürürlüğe girecek bu indirimle de Ukrayna önümüzdeki 10 yılda yaklaşık 40 milyar dolar tasarruf sağlayacak.

Esasen hem Yanukoviç ve hem de Başbakan Azarov bu indirim sayesinde kısa vadede MF ile yeni kredi anlaşmasının önünün açılacağını, uzun vadede ise tasarruf sayesinde Ukrayna ekonomisinin ayağa kalkacağını, büyümeye başlayacağını söylüyorlar, anlaşmayı bu şekilde savunuyorlar.

Anlaşmanın Karadeniz Filosu ile ilgili kısmında ise Akyar'ın 2017'de bitecek olan kalış süresinin 25 yıl daha uzatılarak bunun 2042'ye kadar devam etmesi taahhüt ediliyor. Ayrıca, tarafların uygun görmesi halinde 2042'den sonra da 5 yıl uzatma da mümkün olabilecek. Üssün ve eklentilerinin bugün yılda 98 milyon dolar kadar olan kirası da açıklanmayan miktarda artacak. Kısacası, Rusya bu anlaşmayla çok önem verdiği Karadeniz Filosu'nun Akyar'daki kalışını 25-30 yıl daha uzatmış olurken Karadeniz'in hâkim deniz gücü olma konumunu da sağlama almış bulunuyor.

Karadeniz Filosu, çeşitli sınıflarda 40 kadar savaş gemisini bünyesinde barındırıyor. Bunlar su üstü savaş, denizaltı, sahil savunma, mayın tarama, füzeatar ve çıkarma gemileri ile bunlara destek veren helikopter ve uçak filolarından meydana geliyor. Filo, hatırlanacağı üzere iki yıl önceki Rusya-Gürcistan Savaşı'nda önemli rol oynamıştı. Filoya bağlı çıkarma gemileri bu savaşta Rus deniz piyadelerini Gürcistan'ın Poti Limanı'na çıkarmışlar, ayrıca başka gemiler de Gürcistan'ın donanmasının önemli unsurlarını imha etmişlerdi. Karadeniz Filosu'nun bu müdahale fonksiyonu gelecekte muhtemelen daha da artacak, güçlenecek; zira Rusya hem bu filoyu hem de diğer filolarını Fransa'dan almayı planladığı Mistral sınıfı ultra-modern helikopter indirme-çıkarma gemileriyle güçlendirecek.

Filo'nun Akyar'da kalmaya devam etmesinin elbette sadece askerî yönden değil, başka yönlerden de büyük önemi var. Özellikle de Kırım bakımından; zira iyi biliniyor ki Rusya'da bazı çevreler Kırım'a başka bir gözle bakıyor, burasını adeta kendi parçaları gibi görüyorlar. Nitekim, anlaşmayı Moskova'da kapalı kapılar ardında Ukrayna Başbakanı Azarov ile müzakere eden ve sonuçlandıran Başbakan Vladimir Putin de Rusya'nın dünyada gaz karşılığı askerî üs aramadığını; ancak bu bağlamda 'Kırım'ın özel bir durum' olduğuna işaret ederek Kırım'a Rusya'nın verdiği önemi açıkça belirtiyor.

Anlaşma, açıklanan ve bilinen yönleriyle böyle. Bu anlaşma şüphesiz Rusya'nın dış politikasının 'al-ver' ilkesi üzerine kurulu olduğunu bir kere daha gösteriyor. Nitekim, anlaşmanın imzası sırasında Medvedev, '...Rusya'nın sadece retorikte (yani lafta) değil pratikte de ortağı olan ülkelere tercihi davranacağını' belirterek, buna Ukrayna'yı örnek göstermiş, diğer ülkeler için de 'Bunların hakkında konuşuyorsak, bunların eylemlerinin ulaşılacak sonuçlarla ne kadar orantılı olup olmadıklarına bakarız.' şeklinde anlamlı bir tespit de yapmıştı.

Önümüzdeki ay Türkiye'yi resmen ziyaret edecek olan Başkan Medvedev'e göre Rus dış politikasının esasları, ilkeleri böyle. Bunu biz de şimdiden bilelim ve gereksiz umutlara kapılmayalım. Bölgesel barış, istikrar, güvenlik.. gibi hoş sözleri, mülahazaları her ülke gibi Rusya da çeşitli amaçlarla kullanıyor; ama bu ülke temelde diğer ülkelerle ilişkilerinde Ukrayna ve başka örneklerde ortaya çıktığı gibi 'al-ver' esasına göre hareket ediyor elbette. f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

AKKA yeniden gündeme geliyor

Fikret Ertan 2010.05.02

Avrupa ve ötesinin güvenliğine en çok katkı yapan anlaşma kısaca AKKA (CFE) diye anılan Avrupa Konvansiyonel Kuvvetler Antlaşması'ydı.

Yaklaşık 10 yıl süren çetin ve zorlu müzakerelerden sonra Kasım 1990'da Varşova Paktı ile NATO üyesi olan 30 ülke tarafından imzalanan AKKA Antlaşması, daha sonra eklenen yeni hükümlerle 1992 yılında yürürlüğe girdi. Bu 30 ülke de şunlardı: Amerika, Rusya, İngiltere, Fransa, Almanya, Ermenistan, Azerbaycan, Belarus (Beyaz Rusya), Belçika, Bulgaristan, Kanada, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Gürcistan, Yunanistan, Macaristan, İzlanda, İtalya, Kazakistan, Lüksemburg, Moldova, Hollanda, Norveç, Polonya, Portekiz, Romanya, Slovakya, İspanya, Ukrayna ve Türkiye.

Anlaşmayla Varşova Paktı ve NATO klasik silahlarda şu limitlere uymayı taahhüt etmişlerdi: 20 bin tank, 20 bin topçu bataryası, 30 bin zırhlı muharebe aracı, 6.800 savaş uçağı ve 2 bin saldırı helikopteri. Anlaşmaya yapılan eklerle 2001 yılından bu yana Avrupa'dan 700 bin kadar askerin geri çekilmesi ve 50 bin kadar silah ve askerî malzemenin ya imha edilmesi ya da sivil kullanım için dönüştürülmesi sağlandı. Bunların çoğu da 1995 yılına

kadar gerçekleştirildi. Kısacası, AKKA sayesinde Atlantik'ten Ural Dağları'na uzanan bölgede konvansiyonel (klasik) silahlarda çok büyük indirimlere gidildi ve bu, bölgenin istikrar ve güvenliğini güçlendirdi.

Ne var ki, Sovyetlerin varisi Rusya ile NATO daha sonra ortaya çıkan gelişmeler yüzünden AKKA konusunda ihtilafa düştüler. İhtilaftaki dönüm noktası da Viyana'da Temmuz 2007'de Rusya ile NATO arasında yapılan toplantıydı. Rusya bu toplantıda NATO'yla anlaşma sağlanması amacıyla içinde şu unsurlar olan bir paket sunmuştu: 'AKKA kanat ülke düzenlemelerinin Rusya için kaldırılması (ki kanat ülkeler arasında Türkiye'de vardı); güncellenen AKKA Antlaşması'nın 1 Temmuz 2008 tarihine kadar mutlaka yürürlüğe konulması; genişleme sonucu askerî potansiyeli artan NATO için AKKA'daki kuvvet limitlerinin azaltılması; AKKA'nın yeni NATO üyeleri Estonya, Latvia ve Letonya için de uygulanması; AKKA'da yer alan temel tanımlamalardan birisi olan 'önemli muharebe kuvvetleri' ifadesinin ne anlama geldiğinin yeniden belirlenmesi; ve anlaşma taraflarının hem bu konuda ve hem de yeni ülkelerin AKKA'da hangi şartlarda yer alabileceği üzerinde mutlaka görüş birliğine varmaları.'

Paketi toplantıda taraflara sunan Rusya'nın o zamanki AKKA heyeti Başkanı Antonov, paketin Avrupa'da Varşova Pakti'nin dağılmasının ardından ortaya çıkan yeni jeopolitik değişiklikleri yansıttığını ve artık eskiyen AKKA'nın yeniden canlandırılması için gereken bir tür yol haritasını temsil ettiğini bildirmişti. Rusya'nın bu teklif paketinin en önemli unsurlarından birisi de şüphesiz belirtildiği gibi 'önemli muharebe kuvvetleri' ifadesiydi. Rusya, bu ifadenin bir uzantısı olarak Amerika'nın 2007 yılı sonlarında devreye girecek Bulgaristan ve Romanya'daki yeni üslerinde işte bu 'önemli muharebe kuvvetleri'ni konuşlandırabileceğinden endişe etmiş, bunu kendisi için tehdit olarak görmüş, Amerika ise cevaben bu endişeye gerek olmadığını, söz konusu üslerde kalıcı askerî personel bulunmayacağını söylemiş, sonuçta konu bu şekilde çözülmeden kalmıştı.

Bu ve diğer konularda çözüm sağlanamadığı için de Rusya, AKKA'yı 2007 Temmuz sonlarında askıya almış, 2007 Aralık ayında da antlaşmadan çekilmişti.

Yakın tarihini kısaca anlattığım AKKA aradan geçen 3 yıla yakın süreden sonra bugünlerde yeniden gündeme gelmiş bulunuyor. Gündeme getiren de NATO Genel Sekreteri Anders Fogh Rasmussen. Brüksel'de geçen çarşamba konuşan Rasmussen'e göre, NATO, Rusya ile ilişkilerini canlandırma amacıyla AKKA'yı yeniden gündeme taşıyor. Esasen, AKKA konusu, bu çerçevede NATO'nun Rusya ile ilişkileri canlandırma planının 3 maddesinden birisi olacak. Diğer iki madde Rusya'yı kurulacak NATO füzesavar sistemine dahil etmek ve Avrupa'daki nükleer silahlarda azaltmaya gitmek. AKKA'daki bu son gelişmeler elbette bir kanat ülkesi olan Türkiye'yi de yakından ilgilendiriyor. Özellikle de Kafkaslar'ın güvenliği açısından. AKKA, gereken şekilde canlandırılabilse Kafkaslar'da aradığımız istikrar ve güvenliğe şüphesiz önemli katkıda bulunabilir. Bu bakımdan AKKA bizim de gündemimizde muhakkak yerini almalı. Biz bunu bugünden söylemiş olalım....

f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

NPT konferansı

Fikret Ertan 2010.05.04

Nükleer silahsızlanma konusunda son yıllarda dünyada görülmedik bir duyarlılık gözleniyor. Bu duyarlılık giderek de artıyor. Önemli ülkeler ve BM bu duyarlılığı paylaşıyor, nükleer silahsızlanma konusunda artık önemli adımlar atılmasını savunuyorlar.

Nitekim, BM Güvenlik Konseyi bu konuda 24 Eylül 2009'da 1887 sayılı kararı oybirliğiyle kabul etmiş, Amerikan Başkanı Obama da geçen yıl Prag'da nükleer silahsız bir dünyadan söz etmiş, bu yolda çaba sarf edeceğini vaat etmişti.

Bu gelişmeler ve İran'ın nükleer programı dolayısıyla yıllardır yaşanan tartışmalar sayesinde bugün dünya nükleer silahsızlanma konusunda önemli bir dönüm noktasına ulaşmış bulunuyor.

İşte bu gelişmeler, başkaları ve İran'ın nükleer programı dün başlayan kısa adı NPT olan Nükleer Silahların Yayılmasını Önleme Antlaşması'nın başlıca gündem maddeleri olacaklar.

Yıllarca süren tartışmalardan sonra nihayet 1968 yılında kabul edilip imzaya açılan ve 1970 yılında yürürlüğe giren, 189 ülkenin taraf olduğu NPT malum her 5 yılda bir gözden geçiriliyor. New York BM Genel Merkezi'nde Filipinler Cumhuriyeti BM Daimi Delegatesi Libran Cabactulan'ın başkanlığında 200 kadar delegenin katılımıyla dün başlayan ve 28 Mayıs gününe kadar devam edecek olan NPT konferansının dünkü ilk gününde İran lideri Mahmud Ahmedinejad konferansa hitap edecekti. Geç saatte olduğu için bugünkü yazıda söz edemeyeceğimiz bu konuşma muhtemelen Amerika'yı hedef alacak, bu ülkeyi nükleer politikaları dolayısıyla kıyasıya eleştirecekti. Ahmedinejad'tan sonra ise kürsüye Amerikan Dışişleri Bakanı Bayan Hillary Clinton gelecekti. Clinton, konuşmasında hem Ahmedinejad'a cevap verecek ve hem de NPT'nin önemini vurgulayacak, ülkesinin bu konferans ile ilgili yaklaşım ve tekliflerini sunacak ve beklenmeyen bir jestle Amerika'nın nükleer cephaneliği ile ilgili ilk defa kesin ve net bilgiler ve sayılar verecekti. Ayrıca, Milletlerarası Atom Enerjisi Kurumu'nun (IAEA) yeni malî fonlar tahsis edileceğini de açıklayacaktı.

Clinton'ın bu bilgileri vereceği dünkü haber bültenlerinde yer alıyordu. Bunlara göre, Clinton bu jestle ülkesinin nükleer silahsızlanma konusunda ne kadar ciddi olduğunu ortaya koyacaktı. Verilecek sayılar da, halen konuşlu hazır, aktif olarak yedekte bekleyen ve aktif olmayan şekilde depolarda tutulan silahlar şeklinde sınıflandırılacaktı. Bu bilgiler elbette önemli bilgiler, bundan sonra yapılacak görüşmelerde ve tartışmalarda bunlar temel bilgi olacaklar.

Haberlerden anlaşıldığı kadarıyla NPT'nin bu birinci haftasına Amerika-İran tartışması damgasını vuracak. Daha sonraki haftalarda ise NPT'nin bundan böyle daha güçlü şekilde uygulanması, bunun için gereken tedbirler, IAEA'in yetkilerinin artırılması, NPT'den çekilen ülkelere ağır cezalar getirilmesi (İran mesela) gibi konular ele alınacak. Dördüncü haftada ise bütün tartışma ve eleştiriler gözden geçirilip katılanların tamamının kabul edeceği bir nihai bildirinin imzalanması yönünde çabalar olacak.

Bu arada, bizim bakımımızdan da önemli bir konu NPT gündemine gelecek. Bu da Ortadoğu'nun kitle imha silahlarından tamamen arındırılması konusu elbette. Mısır'ın uzun zamandır üzerinde çalıştığı ve NPT konferansında sunacağı bu yöndeki önerisi en başta İsrail'in en kısa zamanda nükleer silahsızlanmayı gerçekleştirmesini, bu ülkenin nükleer programının IAEA'in denetimine sokulmasını ve NPT'yi imzalayan bütün ülkelerin ellerinden bulunan İsrail'in nükleer programının kapsam ve mahiyeti ile ilgili bütün bilgileri kamuoyuna açıklamalarını ve ayrıca İsrail'e geçmiş yıllarda yapılan 'nükleer transferlerin' (yani İsrail'e şu veya bu şekilde resmen sağlanan ya da İsrail'in kendi 'özel' çabalarıyla elde ettiği nükleer malzeme ya da teknoloji) de bilgilerinin de açıklanmasını talep ediyor. Bazı bilgi ve ayrıntılarını, gündem maddelerini kısaca verdiğim NPT konferansı bundan sonra meydana gelecek nükleer gelişmeler bakımından işte böylesine önemli. Umarız konferans iyi takip edilir.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Amerika'nın yeni caydırıcı gücü

Obama yönetimi Amerika'nın nükleer silahlarını, dolayısıyla nükleer caydırıcı gücünü azaltmaya kararlı görünüyor. Nitekim bu husus, hem kısa bir süre önce Rusya ile yenilediği START anlaşması ve hem de geçen ay açıklanan Amerika'nın nükleer politikasını belirleyen kısaca NPR diye anılan belgeden açıkça anlaşılıyor.

Yeni NPR her şeyden önce, eskiler gibi artık Soğuk Savaş mantığını, değerlendirmesini yansıtmıyor; bu konuyu artık geride bırakıyor. İkinci olarak, her ne kadar Amerika'nın nükleer silaha başvuracak ilk ülke olmayacağını söylemese de bu ülkenin bundan sonra nükleer silahları kullanma senaryolarını ya da tercihlerini iyice daraltmış bulunuyor. Buna göre, Amerika 'bundan böyle ya kendi ya da müttefik ve ortaklarının milli menfaatlerini korumak amacıyla sadece aşırı durumlarda nükleer silahlara başvurabilecek'. Bu elbette Bush dönemine göre ileri ve olumlu bir adım sayılır; zira bu dönemin NPR belgesinde Amerika'nın nükleer silaha başvurma yelpazesi çok geniş tutulmuştu. Bunların arasında kendisine yapılacak biyolojik-kimyasal saldırılar ve hatta büyük çaplı klasik saldırılar bile yer alıyordu. Başkan Obama yeni NPR ile işte bu geniş yelpazeyi oldukça daraltmış bulunuyor.

NPR'de ayrıca yeni nükleer silah üretilmeyeceği, mevcutların zaman içinde azaltılacağı gibi taahhütler de var. Bunlar da nükleer caydırıcı gücün azaltılacağına başka bir işareti elbette.

Obama yönetiminin Amerika'nın nükleer caydırıcı gücünü azaltması, nükleer silahlara başvurma tercihlerini iyice daraltması şüphesiz dünya barışı, güvenliği bakımlarından önemli gelişmeler; ancak Obama yönetimi bu yola koyulurken azalacak olan nükleer caydırıcı gücünü yeni klasik güçlerle telafi etmeyi, böylece caydırıcılık dengesini muhafaza etmeyi de planlıyor.

Bu plan Prompt Global Strike (PGS) şeklinde anılan bir global saldırı silah sistemi. Bu sistemin dünyanın her yerine yaklaşık bir saat içinde saldırılabilecek, istenilen yerlere nükleer silahlara eşdeğer etki yapabilecek bir sistem olacağı bugünden söyleniyor.

Esasen eski Başkan Bush döneminde ortaya atılan PGS'nin nükleer denizaltılarda bulunan nükleer başlıklarının klasik patlayıcılarla yüklü özel başlıklarla değiştirilerek hayata geçirilmesi düşünülmüştü. Ancak, denizaltılardan atılabilecek bu klasik başlıklı füzelerin hız ve radarlarda görünüm bakımından nükleer başlıklı füzelerden farklı olamayacağı anlaşıldığı ve bu durumun Rusya ya da Çin tarafından bir Amerikan nükleer saldırısı olarak algılanabileceği, dolayısıyla misillemeye yol açabileceği ihtimalinden dolayı PGS fikri rafa kaldırılmıştı.

Bush döneminde rafa kaldırılan PGS bugün Obama yönetimi tarafından raftan indirilip yeniden gündeme getirilmiş ve bir plan olarak benimsenmiş bulunuluyor. Nitekim, Obama'nın kendisi de bunu bir gazeteye verdiği demeçte kabul etmiş, azalacak nükleer caydırıcılığın etkin bir klasik caydırıcılıkla dengeleneceğini ifade etmiş bulunuyor.

Yönetim PS'yi kısa zamanda hayata geçirebilmek amacıyla bugünkü mevcut PGS bütçesine ilave olarak Kongre'den önümüzdeki yıl için 240 milyon dolar tahsisat talep ediyor. Bu miktar bugünkü bütçenin yüzde 45 fazlasına tekabül ediyor.

PGS'nin ilk kısmının 2014 ya da 2015 yılında devreye girmesi planlanıyor ve böylece Amerika'nın azalan nükleer caydırıcı gücüne ilaveten, bunu istenildiğinde ikame edebilecek klasik, ama hız ve etkinlik bakımından çok üstün bir caydırıcı güce kavuşmasına çalışılıyor.

Bu güç söylenildiğine göre, kıtalararası füzelere takılacak yeni klasik başlıklarla donatılacak. Bu füzeler atmosferde ses hızından birkaç misli fazla hızda seyredip dünyanın en uzak köşesine bile en çok bir saat içinde ulaşabilecekler. Ayrıca bunların hedef imha gücü de nükleer bombaların gücüne yakın olacak.

Başkan Obama bir taraftan nükleerden vazgeçme yolunda ilerliyor, diğer taraftan bunu yeni klasik caydırıcı güçle takviye ediyor. Bu da bugün yeni bir gerçeği olarak ortaya çıkmaya başlamış bulunuyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

AGRI Projesi

Fikret Ertan 2010.05.09

Dünya doğalgaz tedarik ve ticaretinin hakim unsurunun yer üstü ya da deniz altı boru hatları olduğu aşîkar. Bu yüzden bu konuda büyük yatırımlar, çalışmalar yapılıyor, ülkeler arası jeopolitik mücadeleler yaşanıyor. Ne var ki, bu arada doğalgaz tedarik ve ticaretinde bir başka unsur da yavaş yavaş kendini hissettirmeye başlıyor. Bu unsur, kısaca LNG denen sıvılaştırılmış doğalgaz tedarik ve ticareti.

Yeterli doğalgaz kaynakları ve denizi olan ülkeler tarafından yine denizi olan ülkelerle arasında yapılan LNG dünya ticaretinde Cezayir, Nijerya, Katar, Malezya, Endonezya gibi ülkelere hâkim rol oynuyorlar. Nitekim Türkiye de zaman zaman doğalgaz ihtiyacını Katar ve Cezayir'den sağlıyor.

Kısacası, deniz esaslı ve özel LNG tankerleriyle yapılan LNG ticareti giderek önem ve değer kazanıyor. Bu yüzden özel LNG tanker imalatında son yıllarda rekorlar yaşanıyor. Bazı tahminlere göre, işler böyle giderse dünya doğalgaz ticaretinde LNG'nin payı 2020 yılına kadar yüzde 50-60'lar seviyesine ulaşabilecek. İşte böylesine önem kazanan LNG tedarik ve ticaretinde kısa bir süre önce hem bizi hem de içinde yer aldığımız Nabucco projesini etkileyebilecek önemli bir gelişme meydana gelmiş bulunuyor.

Üstelik bu gelişme hemen burnumuzun dibindeki Karadeniz havzasında ortaya çıkmış durumda. Gelişme Azerbaycan, Gürcistan ve Romanya'nın geçen ay Bükreş'te imzaladıkları AGRI projesi ile ilgili mutabakat. Bu üç devlet imzaladıkları mutabakat ile Karadeniz esaslı ilk LNG projesinin ilk adımını atmış oluyorlar.

AGRI projesi, Azeri doğalgazının Gürcistan'ın Poti Limanı'na boru hatlarıyla ulaştırılması, ulaştırılan bu gazın limanda kurulacak LNG tesisinde sıvılaştırılması, sıvılaştırılan gazın özel LNG tankerleriyle Karadeniz üzerinden Romanya'nın Köstence Limanı'nda yapılacak terminalde yeniden gaz haline getirilerek, Romanya üzerinden boru hatlarıyla Avrupa'ya sevkini kapsıyor.

Proje, yılda 6-8 milyar metreküp Azeri gazının Avrupa'ya Karadeniz üzerinden LNG şeklinde ulaştırılmasını öngörüyor. Projenin ön fizibilite çalışması için önümüzdeki aylarda Bükreş'te ortak bir komisyon kurulacak. Bu komisyon projenin teknik, mali ve ticari yönlerden fizibilitesini ortaya çıkarıp ilgili ülkelere bildirecek. Gürcistan Enerji Bakanı Aleksandır Ketaguri'ye göre, mali imkânlar bulunduğu takdirde proje 2013-2014'te gaz sevkine hazır hale gelebilecek ve her şey yolunda gittiği takdirde AGRI projesi Nabucco projesinden önce de hayata geçebilecek.

Gürcü Bakan'ın olumlu değerlendirdiği proje elbette her şeyden önce gereken mali kaynakları ya da finansmanı sağlamak zorunda. Bakan'a göre, projenin toplam maliyeti 4-6 milyar Euro ya da 5,3-8 milyar dolar arasında olacak. Bu muazzam maliyetin büyük bölümü de Poti LNG Terminali ve Bükreş LNG Terminali'ni kapsıyor elbette. Söylendiğine göre, sadece Poti Terminali için gereken para 5 milyar Euro civarında. Daha az maliyetli Bükreş Terminali'nin ise yaklaşık 1 milyar Euro'ya mal olacağı bugünden ifade ediliyor.

Projeye söz konusu 3 ülke de çok önem veriyor. Hatta Romanya, AGRI'nın Avrupa Birliği'nin öncelikli projeler statüsüne kavuşturulması gerektiğini söylüyor ve bu konuda çaba da sarf ediyor. Azerbaycan, AGRI ile gazını ilk defa LNG halinde satacak ve bu konuda hiç kimseye bağımlı olmayacak. Gürcistan ise üzerinden geçen

çeşitli boru hatlarına ilaveten bir de LNG Terminali'ne kavuşacak, Karadeniz LNG'sinde söz sahibi ülke konumuna yükselecek ve ayrıca önemli yeni transit gelirleri elde etmiş olacak.

AGRI projesinden bugünkü durum ve değerlendirmesi böyle. Proje gerçekleşir mi, yoksa kâğıt üzerinde mi kalır, şimdilik bir şey söyleyemeyiz. Bu konuda şüphesiz fizibilitenin sonuçlanmasını beklemek zorundayız; ama bu arada Karadeniz için de LNG'nin söz konusu olmaya başladığını da görmezden gelemeyiz. AGRI takip edilmesi gereken önemli bir proje velhasıl...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Medvedev doktrini; Putin pratiği...

Fikret Ertan 2010.05.11

Rusya Devlet Başkanı Medvedev yanındaki heyetle birlikte bugün ülkemizi resmen ziyaret edecek. Önemli anlaşmaların imzalanmasının beklendiği bu ziyaret şüphesiz son yıllarda iki ülke arasında gittikçe gelişen ilişkilerin daha da gelişmesine, güçlenmesine büyük katkı yapacak.

Meslek olarak iyi bir hukukçu ve Başbakan Putin'in nüfuzlu St. Petersburg ekibinden gelen ve Putin ile adeta bir ağabey-kardeş ilişkisi bulunan 45 yaşındaki Medvedev, anayasaya göre Rus dış politikasının yönlendirilme ve yürütülmesinden birinci derece sorumlu ve yetkili.

Bugünlere görev süresinin yarısına gelen Medvedev Rusya'nın dış politikasını belli bir doktrine göre yönlendiriyor, yönetiyor, yürütüyor. Kendisi 2008 Eylül ayında Rossiya televizyon kanalındaki mülakatta bunu şöyle açıklamıştı: 'Rusya Federasyonu'nun dış politikasını yürütürken bunu 5 ilkeye göre temellendireceğim. Bunlar şöyle:

Birincisi; Rusya, medeni ülkeler arasındaki ilişkileri tanımlayan milletlerarası hukukun temel ilkelerinin önceliğini tanır. Biz, diğer ülkelerle ilişkilerimizi bu ilkeler çerçevesi içinde ve bu milletlerarası hukuka göre tesis edeceğiz.

İkincisi; dünya çok-kutuplu olmalıdır. Tek kutuplu bir dünya kabul edilemez. Başkalarının başkaları üzerindeki hâkimiyetine izin veremeyiz. Amerika Birleşik Devletleri gibi ciddi ve nüfuzlu bir ülke bile olsa, tek bir ülkenin bütün kararları aldığı bir dünya düzenini kabul edemeyiz. Böyle bir dünya istikrarsız olmakla kalmayıp ihtilaflarla da tehdit altında olacaktır.

Üçüncüsü; Rusya hiçbir ülke ile karşı karşıya gelmeyi arzu etmez. Rusya'nın kendisini tecrit etme yönünde hiçbir niyeti yoktur. Biz, Avrupa, Amerika Birleşik Devletleri ve diğer ülkelerle mümkün olduğu kadar dostane ilişkiler geliştirmeye kararlıyız.

Dördüncüsü; nerede olurlarsa olsunlar vatandaşlarımızın hayat ve haysiyetlerini korumak ülkemizin tartışılmaz önceliğidir. Bizim dış politika kararlarımız bu ihtiyacı esas alacaktır. Buna ilaveten, biz yurtdışında bulunan iş âlemimizin menfaatlerini de elbette koruyacağız. Bize karşı yapılacak herhangi bir saldırgan eyleme karşı harekete geçeceğimiz herkesin açıkça malumu olmalıdır.

Beşincisi ve sonuncusu; başka ülkeler için söz konusu olduğu gibi, Rusya'nın da özel (imtiyazlı) menfaatlerinin söz konusu olduğu bölgeler vardır. Bu bölgeler, dost ve iyi komşular olarak bağlı olduğumuz ve özel tarihî ilişkileri paylaştığımız ülkelerde bulunmaktadır. Biz, bu bölgelerdeki çalışmalarımıza özel önem atfedecek ve bu ülkelerle, komşularımızla dostane ilişkiler tesis edeceğiz.

Sözünü ettiğim bu ilkeler, dış politikamızı yürütürken takip edeceğim ilkelerdir. Geleceğe gelince, bu sadece bize değil aynı zamanda milletlerarası camiadaki dost ve ortaklarımıza bağlıdır.'

Medvedev, bu 5 ilkeyi açıkladıktan sonra, mülakatı yürütenlerden birisi 5. ilkeyi açmasını isteyince şöyle bir cevap verir: 'Sınırlarımızdaki ülkeler öncelik taşımakla birlikte önceliklerimiz burada sona ermiyor tabii' şeklinde cevap verir. Medvedev doktrini böyle. Bu doktrinin ilk 3 maddesi görüldüğü gibi genel maddeler. Bu bakımdan bunları açıklamaya, üzerinde durmaya gerek yok. Ancak, 4. ve 5. maddeler farklı. Bunlar bugün Rusya'nın yürütmekte olduğu dış politikanın somut anlamdaki önemli maddeleri. Bu maddelerde Rusya'nın özel çıkarları, çıkar bölgelerine işaret ediliyor ve Rusya'nın bunları savunmak için elinden geleni yapacağı açıkça ortaya koyuyor.

Bu çıkarlar, bölgeler zaten belli. Ukrayna, Kafkaslar, Karadeniz, Orta Asya, Transdinyester gibi ülke ve bölgeler ile enerji kaynakları, enerji iletim hatları gibi. Medvedev doktriniyle en çok bunları savunmayı amaçlıyor. Tabii bu arada şu hususu da muhakkak belirtmekte fayda var: Rus dış politikası her ne kadar bugün Medvedev'in yönetiminde görünüyorsa da arka planda Başbakan Putin'in rolü, gücü ve nüfuzunu asla unutmamak gerekiyor.

Esasen Rus dış politikasının bugünkü görünen yüzü Medvedev ve doktrini; doktrinin pratiğe dönüştürülmesi ise Putin'in işi. Son gelişmelere bakıldığında (Ukrayna, Kırgızistan) Putin'in işini iyi yaptığı da kendiliğinden anlaşılıyor. Medvedev söz konusu politikanın doktrin, Putin de pratik tarafını sonuç alacak biçimde ve uyum içinde götürüyor. Bu bugün açıkça görülüyor...'

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yüksek mahkeme değişiyor...

Fikret Ertan 2010.05.13

Amerika'da anayasa uyarınca ihdas edilen tek mahkeme yüksek mahkemedir. Diğer mahkemeler federal kararlarla kurulurlar.

Yüksek mahkeme, malum, anayasayı ve federal kanunları yorumlamakla görevlidir. Bu mahkeme, baş yargıç dahil 9 üye hâkimden meydana gelir. Üye yargıçlar Amerikan başkanı tarafından Senato'nun da onayıyla ömür boyu süreyle görevlerine atanırlar ve azil hariç hiçbir şekilde görevlerinden alınamazlar. Mahkeme, daha alt seviyedeki federal mahkemeler ve eğer federal bir mesele söz konusuysa eyalet temyiz mahkemeleri için de temyiz mahkemesi durumundadır. Ayrıca mahkeme yabancı temsilcilerin, büyükelçilerin, bakanların, konsolosların veya bir eyaletin taraf olduğu davalarda da yetkilidir. Yüksek mahkeme başyargıcı yılda 180.000, diğer üye yargıçlar ise yılda 170.000 dolar civarında ücret alırlar.

Yüksek mahkemenin önüne genel olarak üç tür dava gelir. Bunlar, eyaletler arasındaki davalar, federal kanunların ve anayasanın yorumlanmasını gerektiren davalardır. Gelen her dava 6 yargıç tarafından incelenir, ele alınır. Kararlar bütün yargıçların çoğunluğunun oyuyla alınır. Oyların eşit olması halinde alt mahkeme kararı geçerliliğini korur. Herhangi bir dava ile ilgili kararda azınlıkta kalan yargıçlar, genellikle bir muhalefet şerhi yazarak kendi görüşlerini de açıklarlar.

Yüksek mahkemenin bugünkü başyargıcı, George W.Bush tarafından atanan John G.Roberts'dir. Üye yargıçlar ve atandıkları başkanları ise şunlardır: John Paul Stevens (Gerald Ford), Antonin Scalia (Ronald Reagan), Antony Kennedy (Ronald Reagan), Clarence Thomas (baba Bush), Ruth Bader Ginsburg (Bill Clinton), Stephen Breyer

(Bill Clinton), Samuel Alito (George W.Bush) ve Sonia Sotomayor (Barack Obama). Bunlardan Ruth Bader Ginsburg ve Sonia Sotomayor, bayandır. Sotomayor mahkemeye atanan ilk Hispanik kökenli yargıçtır.

Amerika'nın genel liberal-muhafazakâr dengesini de yansıtan yüksek mahkemede bugün liberal-muhafazakâr siyasi denge 5 muhafazakâr üye yargıçla 5-4 oranında muhafazakârların lehindedir; ancak hem bu dengenin ve hem de mahkemenin yapısının Başkan Obama'nın görev süresi içinde değişeceği de tahmin edilmektedir.

Nitekim, Başkan Obama, geçen pazartesi günü mahkemeye yaptığı yeni bir atamayla en azından mahkemenin yapısını kısa vadede değiştirmek istediği yolunda ilk işareti vermiş bulunmaktadır.

Başkan Obama, mahkemeye emekliye ayrılacak John Paul Stevens'in yerini almak üzere Bayan Elena Kagan'ı atamıştır. 50 yaşındaki Kagan, bugün Solicitor General denilen makamdadır. Bu makam yüksek mahkemede ilgili davalarda Amerikan hükümetini temsil etmekte olup gerçekten önemli bir makamdır.

Kagan ile Başkan Obama, Chicago Hukuk Fakültesi günlerinden bu yana iki yakın dostturlar. Nitekim, Obama, Kagan'ı takdim konuşmasında da Kagan'ı dostu olarak nitelemiştir. İkisini tanıştıran da Chicago bölgesi eski federal yargıçlarından Abner Mikva'dır. Obama, 1990'larda siyasete soyununca onu en çok destekleyenlerden birisi de işte bu Abner Mikva'dır. Yahudi asıllı olan Mikva, Obama'nın Yahudi cemaati ile yakın ilişki kurmasını sağlayan ve onu bu cemaat nezdinde kabul ettiren önemli bir şahsiyettir. Başkan Obama'nın Senato'nun tatil süresinin başlangıcı olan ağustos ayına kadar atamasının onaylanması beklediği, yargıçlık yapmadığı halde yüksek mahkemeye atadığı Bayan Elena Kagan da Yahudi asıllıdır.

Ataması onaylandığı takdirde Kagan ile birlikte yüksek mahkemedeki Yahudi yargıç sayısı üçe çıkacaktır. Diğer iki Yahudi asıllı yargıçlar Stephen Breyer ile Bayan Ruth Bader Ginsburg'dur. Aslen New York'lu olan ve Princeton, Harvard ve Oxford hukuk fakültelerinde okumuş olan Bayan Kagan, hiç evlenmemiştir ve liberal-demokrat bir siyasi görüşe sahiptir. Senato, Kagan'ın atamasını onayladığında yüksek mahkemede tarihte ilk defa hiç Protestan yargıç olmayacak, mahkeme 6 Katolik ve 3 Yahudi'den meydana gelecektir. Ayrıca, 9 yargıcın 9'u da ya Harvard ya da Yale hukuk kökenli olacaktır. Amerikan milli hayatıyla ilgili, din-devlet ilişkileri, insan hakları, polisin görevleri, ölüm cezası, ayrımcılık, çalışma hayatı, iş alemi gibi konularda son hukuki karar mercii olan yüksek mahkemede yakın gelecekte önemli değişiklikler olacaktır. Kısacası mahkeme, yapı ve yön olarak değişme sürecine girmiştir. Biz de bu yazıyla bunu bugünden haber verelim dedik...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Rusya'nın nükleer hamleleri

Fikret Ertan 2010.05.16

Rusya'nın klasik anlamda bir enerji süper gücü olduğuna hiç şüphe yok. Herkesin bildiği gibi Rusya, doğalgazda hem rezervler hem de ihracat bakımından dünya şampiyonu.

Ayrıca, ham petrol rezerv ve ihracatı bakımından da dünyanın önde gelen güçlerinden birisi sayılır. Bu çerçevede Rusya dünya petrol rezervlerinin sekizde birine sahip. Ham petrol ihracatında da zaman zaman dünya şampiyonu Suudi Arabistan'ı bile geçiyor.

Klasik enerjide bu kadar güçlü olan Rusya aynı zamanda nükleer enerjide de hatırı sayılır bir konuma sahip. Bugün Rusya'da çalışan ve elektrik üreten 31 nükleer tesis var. Halen inşa halinde olan 9 nükleer tesise ilaveten 7 planlanmış, 37 de karar bekleyen nükleer tesis söz konusu. Rusya bugün çalışan ve toplam enerji ihtiyacının

yaklaşık yüzde 17'sini üreten bu tesislerinin sayısını artırarak toplam enerji ihtiyacının yüzde 23'ünü 2020 yılına kadar nükleer enerjiden sağlamayı amaçlıyor.

Kısacası Rusya klasik anlamda bir enerji süper gücü olmasına rağmen nükleer enerjiye, nükleer teknolojiye büyük önem veriyor. Bu sebeple nükleer enerji tesis ve yatırımları için büyük mali kaynaklar tahsis ediyor. Bu bağlamda, mesela bugün yeni nesil nükleer reaktörler için 5,4 milyar dolar ayırmış bulunurken nükleer sanayiye 2015 yılına kadar 42 milyar dolar yatırım yapmayı planlıyor.

Rusya, nükleer enerji ve yatırımlarında böylesine büyük hamleler planlarken aynı zamanda dünyanın en önemli nükleer reaktör, tesis ve teknoloji ihracatçılarından birisi olmak için de büyük gayret sarf ediyor. Nitekim bunun en son örneği Türkiye ile imzaladığı nükleer tesis anlaşması. İki ülke arasında imzalanan 20 milyar dolarlık 'Akkuyu Sahasında Nükleer Güç Santralinin Tesisine ve İşletimine Dair İşbirliği Anlaşması'na göre Rusya Mersin-Akkuyu'da nükleer santral inşa edecek ve işletecek. Anlaşmanın her iki parlamentolarında onaylanmasının ardından süreç başlayacak.

Bu anlaşmada kamuoyunda uzun süre tartışma konusu olan 'kamu payı' yer almıyor. Buna göre, nükleer santral inşa ve işletmesinde kamu payı olmayacak. Santralin finansmanını da Rusya sağlayacak. Santral inşaatının yüzde 60-65'ini Türk şirketleri üstlenecek. Bu şirketlerin kimler olacağına da Rusya karar verecek. Rusya'nın Türkiye ile imzaladığı bu son nükleer santral ve tesis anlaşması esasen Rusya'nın çoktandır başka ülkelerle de imzalamış olduğu anlaşmalardan sonuncusu. Rusya, malum Hindistan ile bu tür çok anlaşma imzalamış bulunuyor ve ülkede yıllardır nükleer tesis inşa ediyor. Nitekim, Rusya Başbakanı Putin geçen martta Hindistan'a yaptığı resmi ziyarette Hindistan ile yeni nükleer işbirliği anlaşmalarına imza atmıştı. Bu çerçevede, Hindistan, Rusya ile olan nükleer işbirliğini daha da geliştirmek, çeşitlendirmek için çalışıyor. Hindistan, Rusya'dan daha fazla uranyum almak ve 5 yeni nükleer reaktör yapımı için temaslarda bulunuyor. Hindistan'a ilaveten başka ülkeler de Rusya ile nükleer işbirliği, nükleer santral yapımı anlaşmaları yapabilmek için gayret sarf ediyorlar. Mesela Vietnam, Ürdün, Ermenistan, Körfez ülkeleri, Mısır, hatta Pakistan gibi ülkeler bunlar.

Rusya da nükleer gücü ve teknolojisine olan bu ilgiden çok memnun. Esasen, savunma sanayii ve nükleer enerjiden sorumlu Başbakan Yardımcısı Sergey İvanov, bir süre önce Rusya'nın önceliklerinden birisinin nükleer ihracat kalemleri olduğunu ifade etmiş, bu konuda çaba sarf edileceğine işaret etmişti.

Bu bakımdan, Rusya'nın sivil nükleer enerji tesisi ve teknolojilerinde de dünyanın önde gelen güçlerinden birisi olmayı hedeflediği kolaylıkla söylenebilir. Zaten çeşitli gelişmeler de bunu doğrular mahiyette bugün. Bu yüzden bundan böyle Rusya'nın bu yönde mevcutlara ilaveten yeni hamleler yapması beklenebilir elbette. Ayrıca, bu hamlelere Amerika ile bugün gündeme gelen nükleer işbirliği anlaşmasının yeniden canlandırılması da önemli katkı sağlayabilir. Başkan Bush döneminde varılan; ancak Rusya-Gürcistan savaşı dolayısıyla askıya alınan bu anlaşmayı bugün Obama yeniden ele alıyor. Anlaşmayla Rusya, Amerika'yla hem nükleer ticaret hem de teknoloji geliştirme ve transferinden önemli faydalar, avantajlar elde ediyor. Bu da şüphesiz Rus nükleer enerji sanayiinin Amerikan nükleer gelişmelerinden faydalanması, bunu kendi sanayii için kullanması anlamına geliyor. Rusya, nükleer enerjide de hamle üstüne hamle yapıyor kısacası... f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Takas anlaşması...

BM Güvenlik Konseyi geçici üyeleri Türkiye ve Brezilya'nın dışışleri bakanlarının büyük çabaları sonucu dün Tahran'da imzalanan nükleer takas anlaşması esasen İran ile büyük güçler arasında uzun süredir devam eden nükleer ihtilafa çözüm bulmak için BM tarafından geliştirilen ve İran'a teklif edilen bir çözüm formülüydü.

BM Genel Sekreteri Ban Ki-moon tarafından geçen yıl ortaya atılan bu formüle göre, İran 1.200 kiloluk düşük oranda zenginleştirilmiş uranyumunu Rusya'ya gönderecek, Rusya bunu yüzde 20 oranında zenginleştirilmiş uranyuma dönüştürecek ve bu zenginleştirilmiş uranyum da daha sonra Fransa'ya gönderilip uranyum yakıt çubukları haline getirilecekti. Bu çubuklar da İran'a teslim edilecek, İran da bunları Tahran'da bulunan, tıbbî izotoplar üreten araştırma reaktöründe kullanıma sokacaktı. Böylece, İran'ın bu reaktör için ihtiyaç duyduğu nükleer yakıt bu surette sağlanmış olacak, İran uranyumu zenginleştirme faaliyetlerini durdurmuş olacaktı.

İran yönetimi bu formülü geçen ekimde kabul etti; ancak daha sonra hem kendi uranyumu hem de nükleer çubukların İran topraklarında aynı anda takasını içeren şart öne sürdü. Bu şart da büyük güçler tarafından kabul görmedi ve formül rafa kalktı. Bu formül, sonunda dün Türkiye ve Brezilya'nın girişim ve çabalarıyla bir anlaşma haline getirilerek söz konusu güçlerin onayına sunuldu. Formülün ayrıntıları dün itibarıyla tam belli değildi. Ancak, ortaya çıkan bilgilere göre, anlaşma çerçevesinde İran 1.200 kilo yüzde 3,5 oranında zenginleştirilmiş uranyumu tek sevkியatta Türkiye'ye teslim edecek ve 1 yıl içerisinde Tahran'daki araştırma reaktöründe kullanılmak üzere yüzde 20 oranında zenginleştirilmiş ve yakıta dönüştürülmüş 120 kilo yakıtı alacak.

İran, zenginleştirilmiş uranyumunu, Amerika, Fransa, Rusya ve Milletlerarası Atom Enerjisi Kurumu'ndan (IAEA) meydana gelen Viyana grubundan, Türkiye'de teslim alacak. Takasın gerçekleşmemesi halinde ise İran, Türkiye'ye teslim edilen uranyumunu hemen ve şartsız olarak geri alacak. Türkiye'ye teslim edilecek uranyum da İran'ın malı olarak süreç boyunca muhafaza edilecek. Viyana grubunun anlaşmayı kabulü halinde İran'ın uranyumu bir ay içinde zenginleştirmeyi yapacak ülkeye sevk edilecek ve nihai takas da bir yıl içinde gerçekleşecek. İran, varılan anlaşmayı bir hafta içinde IAEA'ya bildirecek.

İran ile büyük güçler arasındaki nükleer ihtilafa çözüm getireceği söylenen takas anlaşmasının ortaya çıkan ana maddeleri böyle. Diğer maddeler ise henüz belli değil. Bu bakımdan anlaşmayı tam olarak değerlendirme şu safhada mümkün değil. Ayrıca, anlaşmanın Viyana grubu ve özellikle IAEA tarafından nasıl değerlendirileceğini de muhakkak beklemek gerekiyor. Bu yüzden de 'ihtilafa sonunda çözüm bulundu; İran'a karşı 4. paket müeyyidelere gerek kalmadı' demek pek anlamlı sayılmaz. Zaten anlaşma hakkında şu değerlendirmeyi yaptığımız sırada büyük güçlerden herhangi bir değerlendirme de yapılmamıştı. Bu değerlendirmeler bugünün yarın yapılacak; ancak bu safhada ben bu değerlendirmelerin İran'ın genel nükleer programı çerçevesinde yapılacağını ve 'takas anlaşmasının memnuniyetle karşılandığı; ancak bunun yeterli olmadığı' şeklinde bir görüş açıklanacağını tahmin ediyorum.

Gerçekten de takas anlaşması İran'ın genel nükleer programı ile ilgili meselelerin tamamını kapsamıyor, ortada bulunan şüphelerin tamamını gidermiyor, bazı önemli soruları da cevaplandırmıyor.

'Takas anlaşmasıyla İran genel uranyum zenginleştirme faaliyetine son verecek mi, bu konuda anlaşma sonucunda hangi noktaya geldi, uranyum zenginleştirmeden vazgeçiyorsa, bundan sonra zenginleştirilmiş uranyum ihtiyacını hangi ülkeden, hangi şartlarda karşılayacak?' gibi önemli sorular bunlar. Takas anlaşması önemli bir ilk adım; bunu sağlayanlara da teşekkür ediyoruz; ancak ihtilaf tam ve kesin çözülecekse bunun da ötesine gitmek gerekiyor elbette. Bunu da şimdiden bilmek gerekiyor...

Taktik nükleer silahlar

Fikret Ertan 2010.05.20

Kendi açıklamasından 2009 Eylül ayı itibarıyla Amerika'nın elinde 5.113 nükleer savaş başlığı bulunduğunu biliyoruz.

Amerika bunları operasyonel kullanıma hazır başlıklar, aktif olarak yedekte bekletilen ve aktif olmayan depolarda bekletilen başlıklar olarak nitelendiriyor.

Ancak bunların ne kadarının stratejik, ne kadarının taktik nükleer başlıklar olduğu belli değil. Muhtemelen büyük çoğunluğu stratejik başlıklar ve bunlarda da Rusya ile bir süre önce vardığı START anlaşması uyarınca yüzde 30 civarında indirimde gidiyor.

Taktik nükleer başlıklarda ya da silahlarda ise bugün Amerika'nın tavrı şöyle özetlenebilir: Bu silahlarda indirimde karşı değil; ancak bunun Rusya'nın da kendi taktik nükleer silahlarında indirimde gitmesi halinde söz konusu olabileceğini, Rusya'nın da kendi nükleer cephaneliği konusunda daha şeffaf olması gerektiğini ve taktik nükleer silahlarını NATO sınırlarından çekmeye istekli olduğunu göstermesinin şart olduğunu söylüyor.

Nitekim, Dışişleri Bakanı Bayan Hillary Clinton geçen ayın sonlarında Estonya'nın başkenti Tallinn'de yapılan NATO dışişleri bakanları toplantısında Amerika'nın taktik nükleer silahlar konusundaki bu yaklaşımını teyit etmiş, ayrıca konuyu NATO ile de ilişkilendirmiş ve şöyle demişti: "Nükleer silahlar var olduğu sürece, NATO nükleer bir ittifak olarak kalacaktır. Nükleer bir ittifak olarak da NATO'nun da nükleer riskleri ve sorumlulukları paylaşması esastır."

Clinton, bu sözlerine ilaveten Obama yönetiminin Rusya ile yapılacak bir dahaki nükleer silahsızlanma görüşmelerinde taktik nükleer silahları da masaya getireceklerini de duyurmuş bulunuyor Tallinn toplantısında. Ancak bugüne kadar bu silahları söz konusu bile yapmayan Rusya'nın bunun karşısında nasıl davranacağı henüz bilinmiyor. Amerika, konuyu gündeme getireceğine göre, taktik nükleer silahların önümüzdeki global gündemde önemli bir konu olarak ortaya çıkacağı bugünden belli olmuş bulunuyor. Bu yüzden, bugünden bu konunun tartışılmasına hazır olmak gerekiyor.

Bugün çeşitli kaynaklar, Amerika'nın NATO anlaşmaları uyarınca Avrupa'da çeşitli ülkelerde 150-200 arası bir miktarda taktik nükleer silahı kullanıma hazır şekilde bulundurduğunu söylüyorlar. Bu Avrupa ülkeleri de şöyle:

Belçika-Kleine Brogel Hava Üssü: 10-20 adet; Almanya-Büchel Hava Üssü: 10-20 adet; İtalya-Aviano Hava Üssü: 50 adet; İtalya-Gheddi Torre Hava Üssü: 20-40 adet; Hollanda-Volkel Hava Üssü: 10-20 ve Türkiye-İncirlik Hava Üssü: 50 adet.

Yukarıda bulundukları ülke ve tahmini sayılarını verdiğimiz Amerikan taktik nükleer silahları esasen bir süredir söz konusu ülkeler tarafından tartışılıyor. Almanya, Belçika, Hollanda, Lüksemburg ve Norveç gibi NATO üyeleri İttifakın artık bu silahları gündemine almasını, bu konuda çalışmalara başlamasını talep etmiş bulunuyorlar.

Bunlardan Almanya'da iktidarda bulunan koalisyon hükümeti bu silahların Alman topraklarından geri çekilmesini savunuyor. Özellikle de Hür Demokratlar bu silahların Alman topraklarında bulunmasına karşılar.

Bu çerçevede Türkiye'nin tavrı ise pek bilinmiyor. Bu konuda bilinen tek husus Başbakan Erdoğan'ın geçen ay New York'ta yapılan Nükleer Güvenlik Zirvesi'ne giderken bir soru üzerine taktik başlıklar konusunda verdiği şu cevap: 'İncirlik Üssü'nde gelişmeler söz konusu. Bizim iktidarımızdan önceki gibi değil.' Bu cevaptan Türkiye'nin

de kendi topraklarında bulunan taktik nükleer silahlar konusunu en azından gözden geçirmekte olduğu ve bugünkü durumun eskisinden farklı olduğu anlaşılıyor.

Türkiye şüphesiz topraklarında bulunan taktik nükleer silahlarındurumunu, bunların geleceğini gözden geçirmelidir; ancak bu konuda çok düşünüp taşınmalıdır; zira bu silahlar bugün NATO'nun nükleer caydırıcılık gücünün en önemli unsurlarıdır. NATO da bu caydırıcı gücü dünyada nükleer silahlar bulunduğu sürece muhafaza etmeye kararlı olduğunu defalarca ilan etmiştir.

Ayrıca, Türkiye burnunun dibinde Rusya'nın sayısı bilinmeyen miktarlarda taktik nükleer silahları konuşlandırılmış olarak beklettiğini de hiçbir zaman unutmamalıdır. Kısacası, dünyanın bin bir türlü hali vardır ve buna da hazır olmak gerekmektedir. Taktik nükleer silahlar da bu bilinmeyen hal ya da hallere karşı bir tür sigortadır.

Türkiye bu konuyu iyi düşünüp taşınmadan bu silahlar konusunda karar vermemelidir.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Dördüncü karar yolda

Fikret Ertan 2010.05.23

Milletlerarası camia denen büyük devletler İran'ın uranyum zenginleştirme faaliyetini durdurmak için BM Güvenlik Konseyi'nden müeyyideler ihtiva eden kararlar çıkarmış bulunuyorlar.

Bu kararların birincisi 23 Aralık 2006 tarih ve 1737 sayılı karar. Esası, eki ve kararı alan temsilcilerin beyanları ile birlikte 14 sayfayı bulan bu kararı 24 Mart 2007 ve 1747 sayılı ikinci karar, bunu da 3 Mart 2008 ve 1803 sayılı üçüncü karar takip ediyor. Kısacası, müeyyide uygulanması istenen İran kurumları ve yetkililerin adlarının karar eklerinde yer aldığı bu kararlarla bugüne kadar Konsey, İran konusunda üç karar almış bulunuyor.

Söz konusu 3 müeyyide kararına ilaveten bir de önceki kararlara atıfta bulunan bir başka karar da var. 27 Eylül tarih ve 1835 sayılı bu kararın başlığı şöyle: "Güvenlik Konseyi İran'ın uranyum zenginleştirme konusundaki daha önceki kararları yeniden teyit eder, İran'a taahhütlerine tamamen ve gecikmeksizin uyması çağrısı yapar."

Yaklaşık bir buçuk sayfadan meydana gelen bu kararın özeti, esası da aynen başlıktaki belirtildiği gibi: Konsey önceki üç kararı teyit ediyor, İran'a bunlara uyması çağrısını yapıyor, herhangi bir yeni müeyyideye yer vermiyor, İran'dan Milletlerarası Atom Enerjisi Ajansı'nın (IAEA) taleplerini yerine getirmesini istiyor. İran baştan bu yana bu kararları tanımıyor, kabul etmiyor ve bunlara uymayacağını defalarca dile getirirken kendi yoluna da devam ediyor, uranyum zenginleştirme faaliyetinden vazgeçmiyor. Bu yüzden söz konusu kararların İran'ın davranışını değiştirmeye yetmediği açıkça görülürken müeyyidelerin İran liderliği ve özellikle ekonomisi üzerinde nasıl bir etki yaptığı ise bilinmiyor. Bu çerçevede, "Beklemeliyiz; yeni müeyyide kararlarına da gerek yok" diyenlerin yanı sıra "Müeyyideler etkili oluyor; ama sonuç almak için yeni müeyyide kararları almak gerekiyor" diyenler de var.

Bu ikinci tezi savunan Amerika, İngiltere ve Fransa, Konsey'den yeni bir müeyyide kararı çıkarmak için aşağı yukarı bir yıldır uğraşıyorlar; ancak Çin ve de özellikle Rusya'nın muhalefeti ve çıkardıkları engeller yüzünden son günlere kadar sonuç alamıyorlardı.

Ancak bu hafta bu durum değişmiş bulunuyor; zira BM GK daimi üyesi büyük güçler denen Amerika, Rusya, Fransa, İngiltere ve Çin, İran'a karşı yeni bir müeyyide kararının benimsenmesi konusunda sonunda mutabakata varmış bulunuyorlar. Türkiye-Brezilya takas anlaşmasından bir gün sonra açıklanan mutabakat uyarınca yeni kararı kapsayan tasarımı Amerika, BM Konsey üyelerine sunmuş bulunuyor. Tasarı böylece takas anlaşmasına rağmen Konsey gündemine taşınmış oluyor. Bunun temel sebebi de Amerika'nın bir yıl uğraştığı, önemli tavizler verdiği tasarımı takasları daha değerli ve önemli bulması, bir yıllık çabayı heba etmek istemesi elbette.

Başlığı 'İran Kararı Unsurları' olan 10 sayfadan meydana gelen bu tasarı önümde duruyor. Çok teknik, karmaşık ve bazı kısımları muğlâk, istenen yöne çekilebilecek bu tasarı özde eski kararları desteklerken, bazı yeni unsurları da bünyesinde barındırıyor. Münferit bir yazı konusu olan bu tasarımı bugün şüphesiz kısaca ele alamayız; bunu uygun bir günde, ayrı bir yazıda yapabiliriz. Ayrıca, tasarının muhtelif kısımlarının ve maddelerinin önümüzdeki günlerde Konsey'de değişikliğe uğraması da ihtimal dâhilinde bulunuyor Bu yüzden belki biraz beklemek uygun olacak.

Ancak, şu safhada bu tasarının Konsey tarafından önümüzdeki ay kapsamlı olarak ele alınacağını ve beklenmedik bir sürpriz çıkmadığı takdirde kabul edileceğini de bugünden söyleyebiliriz.

Tasarı Konsey'de ele alındığında geçici üyeler olan Türkiye ve Brezilya'nın karşı çıkacağı bugünden belli sayılır. Lübnan da öyle. Ancak, bunun tasarının kabulünü önleyemeyeceği de belli; zira kabulü için gereken 9 üyenin oyunun sağlanması o kadar zor da değil. Hatırlatalım, Bosna-Hersek, Avusturya, Gabon, Japonya, Meksika, Nijerya, Uganda diğer geçici üyeler. Bunlardan dördü 5 daimi üyenin yanında kolaylıkla yer alabilirler. Kısacası, bugünden görüldüğü dördüncü karar yola çıkmış bulunuyor. Beklenmeyen bir gelişme olmazsa önümüzdeki ay devreye girmiş olacak bize göre... f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kazakistan yükseliyor

Fikret Ertan 2010.05.25

Türkiye hem devlet hem de özel sektör ve eğitim-kültür kuruluşları bakımından Kazakistan'ın ne kadar önemli bir ülke olduğunu çok iyi biliyor.

Nitekim, bu ülkeye 4 günlük önemli bir ziyaret yapmakta olan Cumhurbaşkanı Gül, bu önemi 'Kazakistan'ın Orta Asya'da yükselen bir güç olduğu ve bunun bütün dünya tarafından yakından takip edilmekte' olduğunu belirterek ifade etmiş bulunuyor.

Esasen ben geçmişte hem bu köşede hem de Today's Zaman'da Kazakistan'ın yükselen bir güç olduğuna birkaç defa işaret etmiş, Kazakistan'a gereken önem ve değerin verilmesi gerektiğini söylemiştim.

Kazakistan 'yükselen bir güç'. Böyle olması da somut sebeplere dayanıyor elbette. Bunların başında da bu ülkenin muazzam petrol ve doğalgaz potansiyeli geliyor. Kazak petrol ve doğalgazı şüphesiz global enerji arzının çok önemli bir boyutu. Bu kaynaklara ilaveten Kazakistan dünyada gittikçe önem ve yaygınlık kazanan nükleer enerji boyutu bakımından da gittikçe önem ve değer kazanıyor. Bu çerçevede Kazakistan iki bakımdan öne çıkıyor: Sivil nükleer enerji teknolojileri ve kaynakları bunlar.

Kazakistan, sivil nükleer enerjinin başlıca yakıtı olan uranyumda çok önemli rezervlere sahip bulunuyor. Dünya uranyum rezervleri bakımından bu ülke Avustralya'dan sonra ikinci ülke sayılır. Toplam dünya rezervlerinin yaklaşık yüzde 20'sine sahip durumda bugün. Bu da yaklaşık 1,5-2 milyon ton ediyor. 2007'de yaklaşık 6.600 ton, 2008'de yaklaşık 9.000 ton, 2009'da da yaklaşık 12.000 ton uranyum elde etmişti. Devreye yeni girmiş ve girecek olan madenleriyle bu yıl birinci ülke olmayı planlıyor. Bu da yaklaşık 15.000 ton civarında olacak. 2020 yılına kadar da toplam üretimin 30.000 tona ulaşması bekleniyor. Kazakistan, anlattığımız gibi dünyanın en önemli uranyum üreticisi olma yolunda planlı bir şekilde ilerliyor.

Nükleer teknolojiye de bu ülke çeşitli ülke ve şirketlerle yaptığı işbirliği anlaşmaları sayesinde bu alanda da yakın gelecekte önemli bir yer ve öneme sahip olacak. Kazakistan, bu çerçevede Rusya ile 2006'da 10 milyar dolarlık bir sivil nükleer işbirliği anlaşması imzalamıştı mesela. Bu anlaşmanın içinde yer alan Atomnye-Stantsii adlı Rus-Kazak ortak şirketi Kazakistan'ın Aktau şehrinde reaktör inşa edecek ve ayrıca başka ülkelere satılmak üzere VBER-300 kodlu küçük ve orta çaplı reaktörler geliştirip üretecek. Bunlara ilaveten bu şirket Rusya'nın Angarsk şehrinde uranyum zenginleştirme tesisi de kuracak. Tesiste, yılda nükleer santrallerde kullanılmak üzere düşük derecede zenginleştirilmiş 750 kilo uranyum üretilecek ve bu Kazakistan'a verilecek.

Kazakistan, sivil nükleer teknoloji konusunda Rusya'nın yanı sıra Fransız Areva, Amerikan General Electric ve Amerikan Westinghouse şirketleriyle de işbirliği yapıyor. Bu sayede ileri nükleer teknolojiye de önemli avantajlar elde etmeyi planlıyor. Kazakistan, nükleer yakıt teknolojisi ve ilgili konulardaki anlattığımız hamlelerine ilaveten pek fazla bilinmeyen bir alanda da hamle yapıyor. Bu alan tarım alanı. Çok verimli, el değmemiş, bakir topraklara sahip olması sebebiyle özellikle hububat alanında Kazakistan'ın önümüzdeki yıllarda dünya hububat liginin ön sıralarına yükseleceği tahmin ediliyor. Esasen son iki-üç yıldır yılda 17-18 milyon ton hububat üreten Kazakistan, bu üretimiyle dünya hububat liginde 6. sıraya yükselmiş bulunuyor. Dört yıl önce bu ülke ligde 14. sıradaydı.

Bu saydıklarım Kazakistan'ın somut yükselme unsurları. Bunlara ilaveten bu ülke global siyaset ve diplomasi bakımından da gittikçe önem ve ağırlık kazanıyor. Kazakistan bugün AGİT dönem başkanı; önümüzdeki yıl da İKT dönem başkanlığını üstlenecek. Hem Amerika hem AB hem de Rusya nezdinde çok önemli ve değerli bir ortak olarak görülüyor. Bölgesel meselelerin çözümünde de bu ülke önemli çözüm potansiyeline sahip durumda. Nitekim, bu bapta Kazakistan, Kırgızistan'daki son olayların yatışmasında, devrik Başkan Bakiyev'in ülkeden çıkmasında Rusya ile birlikte çok önemli bir rol oynamıştı. Türkiye ile hem siyasi hem ekonomik ve hem de diğer yönlerden mükemmel ilişkilere sahip olan Kazakistan bizim en yakın, en samimi dostumuz-kardeşimiz olma sürecinde yükseliyor ve yükselmeye de devam edecek. Benim bu konuda hiç şüphem yok. f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Amerikan özel operasyonları ve kuvvetleri

Fikret Ertan 2010.05.27

Amerika, ordusunun fiilen ve açıktan yürüttüğü Irak ve Afganistan savaşlarına ilaveten bir de gizli-kapalı bir başka savaş yürütüyor.

Bu savaş, nizami savaş kurallarının uygulanmadığı, gizli operasyonlarla yürütülen, cepheleri belli olmayan bir özel savaş.

Bu savaşın yürütüldüğü biliniyor; ancak hakkında bilinenler çok sınırlı kalmaya devam ederken ara sıra çıkan haberlerle bu sınırlı bilgimiz biraz olsun artıyor.

Bu haberlere son örnek birkaç gün önce The New York Times'ta yer alan bir haber. Gazetenin askeri belge ve yetkililerin beyanlarına dayanarak kaleme aldığı bu haberde Amerika'nın Merkez Kuvvetleri Komutanı Orgeneral David Petraeus'un sorumluluk bölgesinde gizli faaliyet ve operasyonlar yapılması için geçen eylül ayında verdiği talimattan söz ediliyor.

Talimatta, Amerikan zel Operasyon kuvvetlerine istihbarat toplamak ve mahalli kuvvetlerle ilişki kurmak amacıyla Ortadoğu, Orta Asya ve Afrika'daki dost ve düşman ülkelere gitmeleri emrediliyor. Gazeteye konuşan askeri yetkililer, bu talimatın, nükleer meselenin halledilmemesi durumunda İran'a karşı söz konusu olabilecek Amerikan askeri harekâtının zeminini de hazırlamayı öngördüğünü söylüyorlar.

Esasen bu talimat, kısa adı SOF deneni Amerikan zel Kuvvetleri'ne verilen talimatların sonuncusu oluyor. Bundan önce de başka talimatlar söz ve haber konusu olmuştu. Mesela, hatırladığım kadarıyla Bush döneminin Savunma Bakanı Rumsfeld'in SOF'a özel bir talimatı medyada yer almıştı.

Yine, The New York Times gazetesinde çıkan ve yalanlanmayan bu habere göre, küçük SOF timleri bundan böyle bazı ülkelerdeki Amerikan bykeliliklerine atanacaklar ve buralarda hem istihbarat toplayacak ve hem de terörle mücadelede CIA'ye yardımcı olacaklardı.

SOF timlerinin, talimat uyarınca görev yapacakları bölgeler de Afrika, Güney Asya ve Latin Amerika'da bulunan Amerikan büyükelçilikleri olacaktı. Pentagon tarafından kısaca MLE (Military Liason Elements)'ler olarak tanımlanan bu SOF timleri, atandıkları ülkedeki Amerikan büyükelçisi ve mahalli makamların bilgisi dahilinde görev yapacaklar ve gerektiğinde, istendiğinde mahalli güvenlik güçlerini terörle mücadele konusunda eğiteceklerdi.

Dört yıl önceki bu talimat bugün de geçerli mi, yoksa Obama yönetimi tarafından kaldırıldı mı, bilmemize imkân yok; ancak The New York Times'ta son çıkan ve yukarıda ayrıntılarını anlattığım son talimatın bize Obama yönetiminin de SOF'a daha çok önem verdiğini, hatta bazılarına göre SOF operasyonlarını artık kurumsal hale getirme gayretiyle hareket etmeye başladığını açıkça gösteriyor. Bundan da Bush döneminde devreye sokulan SOF operasyonlarına Obama yönetimi tarafından daha çok başvurulmakta olduğu anlamı çıkıyor ve böylelikle Obama yönetiminin en azından SOF konusunda selefinin tavrını daha güçlü ve yaygın bir tarzda devam ettirmekte olduğu anlaşılıyor.

Esasen, sayısı, kullandığđ silahları, metotları ve diğer özelliklerinin birçoğu gizli tutulan SOF birlikleri, bugün dünyanın pek çok ülkesinde görev yapıyor, adına uygun çok gizli operasyonlara imza atıyor, özellikle de El Kaide ve türevlerini saf dışı etmeye çalışıyor, bu amaçla Afganistan, Irak, Yemen, Somali ve başka yerlerde faaliyette bulunuyorlar. Bunlar da orduda görevli Yeşil Bereliler, Rangers deneni birimler, deniz kuvvetlerinden Navy Seals deneni deniz komandolarından, deniz piyadeleri, hava kuvvetleri özel birimlerinden devşirilen özel birlikler elbette.

Ayrıca dört yılda bir hazırlanan kısaca QDR deneni stratejik savunma belgesinde SOF güçlerinin hem sayı, hem yeni silah sistemleri ve de bt imkanları bakımından görülmedik ölçü ve kapsamda glendirileceğinin altı kalın çizgilerle çiziliyor.

Bu belge başka kaynaklarda yer alan yeni bilgilere göre, bugün yaklaşık 50 bin civarında olan toplam SOF güçlerinin sayısı belirli bir takvim içinde 14 bin artırılarak 64 bine çıkarılıyor, ki bu artış Vietnam Savaşı'ndan bu yana kaydedilen en büyük artış anlamına geliyor. SOF'lara ayrılan bt ise 7 milyar dolara yükseltilmiş durumda; bu da muazzam bir artış nereden bakılırsa bakılsın...

SOF, neler yapıyor, hangi operasyonları yürütüyor, bundan sonra ne yapacak, bilinmiyor. Amerika, SOF ile bilinmeyen bir başka tarih de yazıyor. Bu tarih bilinmeden de bugünkü siyasi ve diplomatik tarih de eksik olur herhalde. f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Çıbanın başı...

Fikret Ertan 2010.05.30

Dayton Barış Anlaşması uyarınca tesis edilen ve milletlerarası camiayı temsil eden Bosna Yüksek Temsilcileri, bu anlaşmanın yürütülmesinden sorumludurlar.

Bu amaçla anlaşmayla kendilerine çok önemli yetkiler tanınmıştır. BM Güvenlik Konseyi'ne karşı sorumlu olan bu temsilciler, düzenli olarak Konsey'e anlaşmayla ilgili bilgi verir, rapor sunar, gelişmeleri anlatır, bunlara göre hareket tarzı benimserler.

Yedinci Yüksek Temsilci Avusturyalı diplomat Valentin Inzko da bu çerçevede geçen pazartesi Konsey üyelerine bir konuşma yaparak Bosna'daki son durumu, anlaşmanın bugün hangi safhada bulunduğunu ve var olan problemleri anlatmış bulunuyor. Altı sayfadan meydana gelen ve önümde duran bu konuşmada Inzko, pek çok konuya değinerek hem olumlu ve hem de olumsuz gelişmelere dikkat çekmiş, anlaşmayla ilgili endişelerini de dile getirmiş bulunuyor.

Inzko, olumlu gelişmeler babında Türkiye'nin de büyük katkısının olduğu Batı Balkanlar'daki bölgesel uzlaşma ve barış çabalarından övgüyle söz ederken bugün Dayton'ın yürütülmesindeki en büyük engelin Republica Srpska denen Bosna Sırp oluşumun liderliği olduğuna açıkça işaret ederek şöyle diyor:

'...Republica Srpska liderliği, mesela, devlet kurumlarının zayıflatma, bunların altını oyma ve Yüksek Temsilcilik'in otoritesinin ve Dayton kararlarının reddine yol açacak referanduma başvurma tehditlerinde öncülük yapmaktadır. Dayton Anlaşması ve Yüksek Temsilcilik'in otoritesine meydan okuma kanunsuz olacağı gibi bu o antitenin (yani Republica Srpska'nın) bizzat kendisini de tehlikeye atacaktır; zira antiteler (Müslüman-Hırvat Federasyonu ve Republica Srpska) meşruiyetlerini söz konusu anlaşmadan almaktadırlar.'

Inzko'nun Republica Srpska liderliğinden kastı da bugün bu oluşumun Başbakanı Milorad Dodik. Referandum lafını çok eden Dodik hükümeti, geçen şubat ayında milli konularda halkın görüşünün belli olması amacıyla mahalli parlamentodan bir kanun çıkarmıştı. Dodik'e göre referandumlar halkın Dayton Barış Anlaşması ve Yüksek Temsilcilik makamının aldığı kararlar konusundaki görüşlerini ortaya çıkaracaktı.

Kanun çıktığı zaman bu hem Amerika ve hem de Avrupa Birliği tarafından Bosna Anayasası'nın ihlali olarak görülmüş, bunun Bosna'daki istikrarı tehlikeye attığı hakkında görüş birliğine varılmıştı. Aynı endişe ve mülahazalar Yüksek Temsilci Inzko tarafından da dile getirilmişti. Ancak bunlara rağmen Dodik, geri adım atmamış, referandum tehdidini milletlerarası camiaya karşı koz olarak kullanmaya devam etmişti. Bugün de bu durum devam ediyor. Dodik, bu tehdidiyle milletlerarası camiayı tedirgin etmeye devam ederken aynı zamanda başka davranışlarıyla da Dayton'a ve Inzko'ya meydan okumaya kararlı görünüyor ve kafasındaki bağımsız Republica Srpska fikrini yavaş yavaş hayata geçirmeyi planlıyor.

Dodik'in bu kadar cüretkâr olmasının şüphesiz birçok sebebi var. Bunlar şöyle özetlenebilir: Milletlerarası camianın Bosna ve buradaki gelişmelere olan ilgisinin zayıflaması, Bosna'da herhangi bir anlaşma ihlaline ya da Yüksek Temsilcilik makamına karşı yapılacak herhangi bir eyleme karşı son çare olarak düşünülen fiili askerî müdahale fikrinin artık camia nezdinde pek kabul görmemesi, bu çerçevede Bosna'daki NATO gücünün hemen hemen kalmamış olması, Dodik'in Bosna'yı istikrarsızlaştıracak bazı avantajlara sahip olması ve Sırbistan'daki önemli güç odaklarınınca destekleniyor olması gibi sebepler bunlardan bazıları.

Bu sebeplerin güçlü kıldığı Dodik bugün Bosna barış, istikrar ve bütünlüğünün önündeki en büyük engel. Esasen, Inzko isterse, kendisine tanınan yetkiler çerçevesinde Dodik'i görevden alabilir. Bu mümkün; ancak bunun yol açabileceği muhtemel tehlikelerden dolayı Inzko, bunu yapamıyor. Hemen hatırlatalım, kendisine karşı bir hareket yapıldığında ya da bir karar alındığında Dodik anında 50.000 Sırp'ı Saraybosna'ya karşı yürüteceği tehdidinde bulunmuştu bir süre önce. Bu tehdide ilave olarak Dodik'in başka tehditleri de zaten söz konusu çoktandır. Kısacası, Milorad Dodik, bugün Bosna'nın bütünlüğü çerçevesinde en büyük problem ve çıbanın başı olarak duruyor. Bu konuda büyük güçler, Inzko ve milletlerarası camia ne yapacak, henüz bilinmiyor. Çoktandır yazmadığımız Bosna hakkında bugünlük bu kadar... f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Korsanlığın analizi...

Fikret Ertan 2010.06.01

Gazze'ye yardım konvoyu ile İsrail arasında bir problemin yaşanacağı baştan belliydi; zira İsrail günlerdir bu konvoyun Gazze'ye ulaşmasını engelleyeceğini söylüyor, buna karşılık İHH'nın önderliğindeki milletlerarası yardım teşekkülü de Gazze'ye ulaşip gemilerdeki insani yardım malzemelerini Gazze yetkililerine teslim etmeye kararlı olduğunu ilan ediyordu.

Tavırlar böyle ve iki taraf da kararlı olunca taraflar arasında bir karşılaşmanın olacağı da ortadaydı. Önceden tahmin edilemeyen ise bu karşılaşmanın mahiyetiydi. İsrail bu karşılaşmada ne yapacaktı? Askerî olmayan tedbirlerle gemileri engellemeye mi çalışacaktı, yoksa askerî tedbirlere mi başvuracaktı? Önceden tahmini zor soru buydu.

İsrail bu tercihlerden birincisine başvurdu ve büyük bir faciaya yol açtı. Milletlerarası deniz hukuku sözleşmesini ihlal ederek açık denizlerde, İsrail karasularına 77 mil mesafede bulunan Mavi Marmara gemisine sabah 04.30'da helikopter indirmeli bir komando operasyonu düzenledi. Operasyonda en az 10 kişi ölürken onlarcası da yaralandı. Hem bu gemiyi hem de diğerlerini Aşdod Limanı'na zorla götürme yolunu seçti. Başka bir deyişle İsrail operasyonu açık denizlerde görülmeyen bir eşkıyalık, zorbalık, korsanlık örneğini açıkça ve fütursuzca ortaya koymuş ve bütün dünyanın tepkisi çekmiş oldu.

Başta da söylediğim gibi bu olay adeta 'geliyorum' diyen, beklenmesi gereken bir olaydı. Ancak buna ve diğer işaretlere rağmen önlenmesi ve vukuundan sonra yapılması gerekenler konusunda yeterli tedbirlerin ve yapılması gerekenlerin de önceden düşünülmeyeceği, vukuunda devreye sokulacak bir planın olmadığı bir olay olarak da görülmeli ve değerlendirilmelidir son menfur olay bize göre.

Buna örnek vermek gerekirse, mesela yardım filosu havadan izlenmeliydi. Herhangi bir olay vukuunda en azından olay derhal ilgilere bildirilmeli, hatta olay havadan kameralarla da tespit edilip izlenmeliydi. İsrail ise önceden herhangi bir askerî operasyon konusunda muhakkak uyarılmalı, bunun yol açabileceği sonuçların çok

ağır olacağı kendisine açıkça bildirilmeliydi. Bugün bunlar ve başkaları yapılmış olsaydı, durum çok farklı olabilirdi, Türkiye 'Ben İsrail'i önceden uyardım; ama o dinlemedi' diyebilirdi. Hatta İsrail'in muhtemel askerî operasyonu konusunda başta Amerika olmak üzere diğer büyük devletleri de önceden ikaz edebilirdi. Bunlar yapılabilirdi; ama ne yazık ki yapılmadı.

Bugüne gelirse; bugün biz bu menfur saldırıyı tartışıp duruyor, karşılığında 'İsrail'e hangi tepkiyi gösterelim, ne yapalım, hangi yolu seçelim' diye düşünüp duruyoruz. Bu çerçevede, haklı olarak BM Güvenlik Konseyi'ni olağanüstü toplantıya çağırmış, İsrail ile planlanan 3 tatbikatı iptal etmiş; özetle diplomatik yoldan tepki göstermeyi tercih etmiş bulunuyoruz.

Diplomatik tepki elbette şart; bugünkü şartlarda da başka tercih de ortada görünmüyor. Bu tercihi, olay hakkında BM'nin bağımsız bir araştırma komisyonu kurup hemen devreye sokma teşebbüsleriyle de şimdiden güçlendirebiliriz. Nitekim, böylesi olaylarda bu tür komisyonlar kuruluyor. Buna örnek olarak da Lübnan Başbakanı merhum Refik Hariri, Pakistan Halk Partisi lideri merhum Benazir Butto'nun suikastlarını araştıran komisyonlar zikredilebilir. Türkiye de bu konuda gecikmeden ve deliller taze iken hemen başvurusunu yapmalı bize göre.

Diğer yandan, diplomatik bakımdan başka milletlerarası kuruluşlar da devreye sokulmalı elbette. Ayrıca, AB ve İKÖ'ye olay ve vahameti derhal anlatılmalı, tepkileri alınmalı. Bunlar ve başkaları muhtemelen yapılıyor. Bu bakımdan diplomatik yol sonuna kadar kullanılacak anlaşılmalı.

Ne var ki, bunlar yapılsa da İsrail'i şikâyetten öteye gitmeyecek. Şikâyetler ne kadar dinlenecek, ne kadar dikkate alınacak, söylemesi zor. Başkaları da İsrail'i yıllardır şikâyet ediyorlar; ama sonuç alamıyorlar.

'Bunları söylemesi çok acı ve üzücü; ama söylenmeleri de gerekiyor ki, neyin ne olduğunu bilelim ve ona göre hareket edelim, yeni yollar bulalım.' diyorum ben.

İsrail korsanlığının kısa ve erken analizi bize göre böyle... f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İsrail'in denizaltıları ve Körfez... İsrail'in denizaltıları ve Körfez...

Fikret Ertan 2010.06.03

İsrail'in yardım gemilerine karşı açık denizlerde gerçekleştirdiği korsan saldırısı bazı haberlerin gölgede kalmasına, geri plana itilmesine ister istemez yol açmış bulunuyor.

Bu haberlerden birisi de İsrail'in Basra Körfezi civarına, İran suları yakınlarına denizaltılar konuşlandıracağını öne süren haberlerdi. Ana kaynağı 30.5.10 tarihli İngiliz The Sunday Times gazetesi olan bu haberlerde İsrail'in nükleer füzelerle donatılı 3 Alman yapımı denizaltısını yakında İran suları civarına göndereceğine işaret ediliyor. Haberde ayrıca 7. Filo'ya bağlı isimleri Dolphin, Tekuma ve Leviathan olan bu denizaltıların daha önceleri Körfez'e gidip geldikleri ve bunlardan birisinin Körfez'de daimi olarak bulunmasına karar verildiği bildiriliyor.

Haberin bir yerinde de Filo Komutanı 'Albay O'nun bir İsrail gazetesine 'Biz denizaltı saldırı kuvvetiyiz. Biz derinlerde, uzaklarda, sınırlarımızın çok uzağında görev yapıyoruz.' şeklindeki cümlesine yer verilirken bu görevin caydırıcılık, istihbarat toplama ve MOSSAD ajanlarını karaya çıkarma çerçevesinde olduğuna dikkat çekiliyor.

Esasen bizim bu köşede geçmişte en az iki defa yazdığımız İsrail'in denizaltı kuvveti ve bunun İran'a karşı kullanılma ihtimalini ihtiva eden ve Uzi Mahnaimi adlı muhtemelen İsrailli bir gazetecinin kaleme aldığı The Sunday Times haberine dikkat etmek gerekiyor; zira bu haber yalanlanmadığı gibi aynı konudaki geçmiş haberleri de bir anlamda doğruluyor. Bu yüzden başta İran olmak üzere diğer Körfez ülkelerinin bu haberi ciddiye almaları da gerekiyor elbette.

Ya Körfez yolunda ya da en azından halen birisinin orada bulunma ihtimalinin çok yüksek olduğu bu denizaltılar 21. yüzyılın en ileri, en gelişmiş klasik denizaltıları olarak temayüz etmiş bulunuyorlar. Dizel-elektrik sistemle çalışan bu denizaltılar pek çok özelliğe sahipler. Bunlar kısaca şöyle: Menzilleri aşağı yukarı 4500 deniz mili; Alman 212/214 tip denizaltıların dizayn ve özelliklerine sahipler; esasta düşman deniz hedeflerini imha etmek, keşif ve gözlem faaliyetleri yapmak ve özel kuvvetleri istenilen kara hedeflerine denizden çıkarmak için dizayn edilip imal edilmişler; 35 kişilik mürettebata sahip, üslerinden uzakta iki ay kadar kendi imkânlarıyla görev yapabiliyorlar; silah olarak torpil ve bu torpillerin 10 adet olan fırlatma kanallarından atılabilen Amerikan yapımı RGMF Harpoon (Zıpkın) adlı deniz hedeflerine karşı kullanılabilen füzeler atabiliyorlar.

İsrail'in bu füzelerin menzillerini ya artırdığı ya da bunların yerine özel Cruise (seyir) füzelerini denizaltılarına monte ettiği, böylece hem ateş gücü hem de menzil olarak üstün bir konuma ulaştığı çoktandır söyleniyor. Üstelik İsrail'in bu füzelere nükleer yetenek de kazandırdığı da kuvvetle muhtemel. Kısacası, Dolphinler İsrail'in nükleer füzelerle donatılı özel denizaltıları olarak da nitelenebilir. Başka bir deyişle, Dolphinler İsrail'in ikinci nükleer vurucu gücü olarak da görülebilirler. Birinci vurucu güç, malum İsrail'in hava esaslı nükleer gücü. Bu güç, ya savaş uçaklarıyla ya da balistik füzelerle kullanılabilecek önemli bir güç.

Almanya'nın sağladığı bu denizaltılar dediğimiz gibi 'ikinci vurucu güç' oluyor ve yerlerinin tespiti neredeyse imkânsız olduğu için muhtemelen hava vurucu gücünden daha etkili ve caydırıcı olarak değerlendiriliyorlar.

İsrail, Körfez'de konuşlandırmayı planladığı bu denizaltılarla İran üzerindeki baskıyı biraz daha artırmayı hedefliyor. Ayrıca, muhtemelen bu denizaltılarla birtakım gizli operasyonlar yapmayı da düşünüyor bize göre.

İran şüphesiz bunun farkında; kendine göre de tedbir alıyordur. Bu bapta denizaltı tespit ve imha yeteneklerini yeniden gözden geçiriyordur.

Muhtemelen bir İsrail-İran karşılaşmasının şüphesiz bir de deniz cephesi olacak ve bu denizaltılar da bunda rol oynayacaklar. İsrail'in deniz faaliyetleri Akdeniz ile sınırlı değil; Körfez'de de bu ülke bir şekilde bir rol oynamaya hazırlanıyor. Bunu da şimdiden bilmek gerekiyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Refah Kapısı

Fikret Ertan 2010.06.06

Mavi Marmara insani yardım gemisine karşı yapılan kanlı ve menfur İsrail komando operasyonunun İsrail'in Gazze'ye yaklaşık 3 yıldır uyguladığı ambargo ve abluka statükosunu sarstığı ve bazı değişikliklere şimdiden yol açtığı aşîkar.

Bunlardan en önemlisi, Mısır'ın Gazze-Refah sınır kapısını açması elbette. Haberlere göre, Mısır, bu kapıyı 3 gün süreli olarak sabah 7-akşam 19.00 saatleri arasında açık tutacak ve bunu İsrail ile koordinasyon halinde gerçekleştirecek. (Ki açışa İsrail'in itiraz etmediğı anlaşıyor; belki etti de Mısır bunu dinlemedi, burası da karanlık.) Ayrıca, iki ülke bu konuda sürekli bir iletişim içinde de olacaklar.

Refah kapısı, 3 gün sonra kapanacak mı, yoksa daha uzun süre açık mı kalacak, bilen yok. Diğer yandan, Mısır'ın bu 3 gün süreli geçişlerde hangi kontrolleri uyguladığı, nelerin ve kimlerin geçişine izin verdiğİ de bilinmiyor. Ayrıca kapının daha uzun süreli açık kalmasına İsrail'in tepkisinin ne olacağı da belli değil.

Refah kapısı, istisnai açılışlar dışında genelde 3 yıldır kapalı olan bir önemli sınır kapısı. Mısır, bu kapıyı daha önce üstlendiğı milletlerarası taahhütler çerçevesinde kontrol ediyor. Milletlerarası taahhütler denen konu da İsrail ve Mısır arasında 1979 yılında varılan barış antlaşmasının Mısır'a yüklediğı sınırın kontrolü elbette. Bu anlaşmaya göre, sınır Mısır ve İsrail tarafından ortaklaşa kontrol edilecekti. Bu kontrol 2005 yılına kadar devam etti. İsrail, Gazze'den 12 Eylül 2005 yılında çekilirken sınır kontrolünden de vazgeçti, sınırdaki askerlerini tahliye etti. Bu arada sınırın kontrolünü tamamen kaybetmemek için Filistin yönetimi (El Fetih) ile bir anlaşma yaptı. Bu anlaşmaya göre, Refah sınır kapısı canlı yayın yapan CCTV kameralarla donatılacak, İsrail bu kameralarla giriş-çıkışı uzaktan kontrol edecekti. Ayrıca Avrupa Birliği'nden (AB) sınır gözlemcileri de Refah'ta görevlendirilecek, bunlar da kontrole katkı yapacaklardı. Bu anlaşma Hamas'ın Gazze'de kontrolü ele geçirmesi kadar tam istendiğı şekilde olmasa da yürürlükte kaldı. Ancak Hamas iktidarı ile birlikte AB gözlemcileri ülkelerine döndüler ve Refah kapısı da kapandı.

O zamandan bu yana da söylediğimiz gibi istisnai durumlar dışında genelde kapalı kaldı. Şimdi ise kanlı 31 Mayıs operasyonunun ortaya çıkardığı dayanılması çok zor insani baskılar sebebiyle Mısır tarafından geçici mi, kalıcı mı olduğı henüz bilinmeyen bir şekilde birkaç gündür açık bulunuyor.

Refah kapısının bundan sonra daimi bir şekilde açık kalmasının ne kadar önemli olduğı ortada. Mısır elbette kapı ile ilgili eski düzenini değiştirmeli, kapının statüsünü Gazze'ye yapılacak insani yardım ve geçişlere izin verecek şekilde taraflarla görüşerek yeniden düzenlemeli. Şüphesiz bunu yaparken İsrail'in görüşünü de almalı; zira ne kadar arzu edilmese de İsrail anlaşmalar uyarınca bu konuda taraf.

Ayrıca bu çerçevede kapıda 2007 yılına kadar rol oynayan AB gözlemci gücünün varılacak yeni anlaşmayla yeniden görev almasının sağlanması da düşünülebilecek, taraflara güven verebilecek bir unsur. Bunu da düşünmek gerekiyor. Gazze'deki duruma çözüm bulmaya çalışan Türkiye, bu AB gözlemci unsurunu da düşünmeli, Gazze konusunda pasif kalan AB'nin yeniden bu konuda aktif olmasını sağlamaya da çalışmalıdır.

Refah kapısına Gazze'deki insanlık dramının en azından hafifletilmesinde bir pay ya da rol düşüyorsa bu mutlaka hayata geçirilmelidir. Bu, Mısır ve İsrail ile varılacak kapsamlı bir mutabakat ve taraflara güven verebilecek kalıcı bir formülle pekala mümkündür. Bu yapıldığı takdirde bundan sonra kan dökülmesinin, açık denizlerde problem çıkmasının da önü alınabilmektedir. Ayrıca Mısır'ın öteden beri teklif ettiğı gibi Gazze'ye yapılacak insani yardımlar bu ülkenin El Ariş Limanı vasıtasıyla Refah kapısından Gazze'ye girebilecektir.

Refah kapısının adına layık bir kapı olmasının önünde aşılamayacak engeller şu safhadan sonra pek olmayacaktır. Ayrıca olsa da bunların insanlık adına aşılması gerekir. Refah kapısı ile ilgili olarak yeni düzenin kurulmasında Mısır'a büyük sorumluluk düşmekte, tarihe geçebilecek bir misyon yüklenmektedir. Mısır, bunu yüklenmeli; Türkiye de bunun gerçekleşmesi için derhal harekete geçmelidir...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

CICA Zirvesi...

Fikret Ertan 2010.06.08

BM, NATO, AB, AGİT, İKÖ, IMF, G8, G20... Birçoğumuzun bildiği milletlerarası kuruluş, teşkilat ve forumlar. Bunlar bugünün dünyasında önemli roller oynuyorlar elbette.

Bunlara ilaveten kamuoyunun adını pek fazla duymadığı nispeten yeni sayılabilecek bir forum da yavaş yavaş dünya diplomasi sahnesine damgasını vurmaya hazırlanıyor.

Bu forum ya da oluşumun kısa adı CICA. Tam adı Conference on Interaction and Confidence Building Measures in Asia (yani Asya'da İşbirliği ve Güven Artırıcı Önlemler Konferansı) olan CICA, Kazakistan Devlet Başkanı Sayın Nursultan Nazarbayev'in 1992 yılında yapılan BM Genel Kurulu'ndaki girişimiyle bir hükümetler arası güvenlik forumu olarak dünya diplomasi sahnesine girmişti.

Bu girişimi takiben forum 1996 yılında 17 ülkenin katıldığı bir konferansta kuruluş ana belgesi ya da senedini kaleme almış, ilk CICA zirvesi de 2002 yılında yapılmıştı. 2006 yılında yapılan ikinci zirvede de Güney Kore 18. üye olarak foruma kabul edilmişti. CICA üyeleri şu ülkelerden meydana geliyor: Afganistan, Azerbaycan, Çin, Hindistan, Mısır, İran, İsrail, Ürdün, Kazakistan, Kırgızistan, Moğolistan, Pakistan, Filistin Yönetimi, Güney Kore, Rusya, Tacikistan, Tayland, Birleşik Arap Emirlikleri, Özbekistan ve Türkiye. CICA'ya gözlemci statüsünde katılan ülkeler de, Endonezya, Japonya, Malezya, Katar, Vietnam, Ukrayna ve Amerika. Bunlara ilaveten BM, AGİT ve Arap Birliği de foruma gözlemci olarak katılan kuruluşlar.

Soğuk Savaş'ın sona ermesinin hemen ardından kurulan CICA'nın ana amacı, aralarında çözülmesi zor ihtilaflar bulunan ülkeler (Hindistan-Pakistan, İsrail-Filistin gibi) de dahil olmak üzere ilgili bütün ülkeleri bir araya getirmek, bunlara aralarındaki problem ve ihtilafları çözme yolunda milletlerarası bir forum sunmak, sonuçta dünya barışına katkı yapmak olarak özetlenebilir. Esasen, CICA'nın Almatı'da imzalanan kuruluş senedinde de amacının 'Asya'da barış, güvenlik ve istikrarın temini için çalışmak' olarak ifade ediliyor.

Liderlerin isteği sonucu CICA her dört yılda bir zirve gerçekleştiriyor. Buna ilaveten ilgili dışişleri bakanları iki yılda bir bir araya gelip gelişmeleri gözden geçiriyorlar. Ayrıca, forum gerekli hallerde ve zamanlarda özel toplantılar ya da zirveler de düzenleyebiliyor. Üst düzey yetkililer de forumun işleyiş ve çalışmasını teminen yılda bir kere toplanıyorlar.

CICA, geçmiş zirvelerinde forumun 'Terörizmin Önlenmesi ve Yok Edilmesi ile Medeniyetler Arasında Diyalogun Geliştirilmesi' başlıklı önemli bir deklarasyonu da benimsemişti. Bu iki konu da şüphesiz Asya'da barış, güvenlik ve istikrar bakımından son derece önemli konular. Bunlara ağırlık ve önem verilmesi ile CICA dünyanın genel barış, güvenlik ve istikrarına da katkı sağlamış oluyor elbette.

Bu ve diğer bakımlardan CICA bundan sonra daha çok tanınması ve bilinmesi gereken bir forum olarak da temayüz etmeye başlamış bulunuyor. Nitekim, bu yüzden ve son gelişmeler sonucu İstanbul'da başlayan zirve bütün dünyanın ilgisini çekmiş durumda. Bunu, hem medyadaki yazı ve haberlerden ve hem de katılımcılara verilen önemden anlamak gayet kolay.

Katılımcılar Kazakistan Devlet Başkanı Nursultan Nazarbayev'den Rusya Başbakanı Vladimir Putin, İran Cumhurbaşkanı Mahmud Ahmedinejad'dan Suriye Devlet Başkanı Beşşar Esed'e (misafir olarak katılıyor) ve diğer ülkelerin bakan ve üst düzey yetkililerine kadar bugün dünyanın önemli ve nüfuzlu şahsiyetlerinden meydana geliyor.

Zirvede şüphesiz bugün dünya barış, istikrar ve güvenliğini tehdit eden önemli konular, ihtilaflar ele alınacak, bunlardan bazılarının çözüm aranacak, bazıları hakkında da CICA'nın görüşü dünyaya ilan edilecek. Bu konuların arasında da İsrail'in son korsanlığı, İran'ın nükleer programı, Pakistan-Afganistan işbirliği gibileri de muhakkak yer alacak.

Zirve dünya, Asya ve ülkemiz için, barış için hayırlı ve başarılı olur inşallah...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İsrail, Çin ve müeyyideler...

Fikret Ertan 2010.06.10

Bu yazıyı yazdığımız dün BM Güvenlik Konseyi'nin İran'a karşı 4. müeyyide kararını alması hemen hemen kesindi. Esasen biz buna bu köşede 20 gün kadar önce işaret de etmiş, önceki yazılarımızın birinde de (25.2.10) İsrail-Çin ilişkilerinin BM müeyyide kararında rol oynayacak önemli bir faktör olduğuna çok önceden dikkat çekmiş ve bir yerde şöyle demiştik:

'...İran'a karşı BM'de sert ve kapsamlı müeyyide kararının alınmasını en çok isteyen ülkenin İsrail olduğuna hiç şüphe yok. Bu ülke bu amaçla son günlerde çeşitli hamleler yapıyor, temaslarda bulunuyor, konuyu hızlandırmaya çalışıyor.

Bu çerçevede İsrail Savunma Bakanı Ehud Barak, 5 günlük bir ziyaret için bugünlerde Amerikan üst düzey liderliği ile görüşüyor. Barak, ziyaretinde hem Savunma Bakanı Gates ve hem de Dışişleri Bakanı Clinton ile görüşecek, müeyyideleri ele alacak. Ayrıca, bu doğrultuda BM Genel Sekreteri Ban Ki-moon ile de bir araya gelecek.

İsrail'in, müeyyideler konusundaki yeni hamleleri sadece Barak'ın Amerika ziyareti ile de sınırlı değil elbette; İsrail, bu çerçevede medya tarafından ihmal edildiği öne sürülen Çin'e de önemli bir heyetle önümüzdeki hafta çıkarma yapacak.

Haberlere göre, Çinli üst düzey askerî-güvenlik ve ticari-ekonomik yetkililerle çok kapsamlı görüşmeler yapacak bu heyete Başbakan Yardımcısı ve Stratejik İşler Bakanı emekli General Moşe Yaalon ve Merkez Bankası Başkanı Stanley Fischer başkanlık edecekler. Heyette dışişleri, savunma ve maliye bakanlığının önemli yetkilileri de bulunacak ayrıca.

İsrail ve Çin heyetleri arasında en başta ele alınacak konu elbette İran'ın nükleer programı, muhtemel BM müeyyide kararı, bununla ilgili Çin'in son tavrı ve iki ülke arasında bulunan askerî-güvenlik ve mali ilişkiler olacak. Bunların olacağı da zaten İsrail heyetinin yapısından belli.

İsrail heyeti şüphesiz BM müeyyide kararına karşı olduğunu defalarca belirten Çin'in bu tavrını değiştirmeye çalışacak. Bunu nasıl yapacak, söylemesi zor; ancak bunu iki ülke arasında yıllardır çoğu zaman gizli yürüten askerî-güvenlik ilişkilerinden faydalanarak yapmaya gayret edecek.'

Yaklaşık 5 ay önceden haberini ve bilgilerimizi verdiğimiz İsrail'in Çin'i müeyyideler konusunda ikna etme çabalarından sonuç aldığı bugün bazı haber ve yazılarla tam olmasa da belli olmuş bulunuyor.

Nitekim, dün The New York Times'da çıkan uzun ve ayrıntılı bir yazıda bu çabalara değiniliyor ve yazının bir yerinde şöyle deniliyor:

"...Geçen şubat ayında yüksek düzeyli bir İsrail heyeti İran'ın nükleer çabaları hakkında gizli bilgi vermek üzere Beijing'i ziyaret etti. Heyet, Çinli yetkililere ziyaretlerinin amacını şöyle açıkladı: İsrail'in İran'a karşı yapacağı saldırının Çin üzerinde meydana getireceği ekonomik darbeyi ayrıntılarıyla anlatmak.

'Çinliler, bizim onlara gösterdiğimiz deliller karşısında şaşırılmış görünmediler; ancak İran'a karşı önleyici saldırımızın bölge ve bağımlı oldukları petrol sevkini ne yapacağını, bunları nasıl etkileyeceğini anlattığımızda irkilerek oturdukları sandalyelerden şöyle bir doğruldular.' diyor söz konusu toplantıya katılan ve isminin açıklanmasını istemeyen bir İsrailli yetkili.

İsrail'in bu şovlu anlatımının Çin'i İran'a karşı müeyyideler konusunda ikna edip etmediği muhtemelen hiçbir zaman bilinmeyecek; ancak bu olay İsrail gibi küçük ve Çin üzerinde sınırlı nüfuzu olan bir ülkenin yükselmekte olan bir süper güç ile angaje olmanın yollarını bulduğunu da gösteriyor.

The New York Times'ın da dediği gibi Çin müeyyideler konusunda İsrail'i ne kadar dinledi, Çin açıklamadıkça asla bilinmeyecek; ancak İsrail'in İran konusunda Çin'i bölge ve dünya dengelerini bozmayı da göze alarak bir tür tehdit ettiği de söz konusu haberden anlaşılıyor.

Daha önce çok yazdık, ama bir kere daha söyleyelim, İsrail alışılmış milletlerarası norm ve standartlara uymayan, nasıl hareket edeceği kolay kolay tahmin edilemeyen, Çin'e bile gözdağı verebilen başına buyruk bir devlet. Çoğumuzun hoşuna gitmese de bu husus bugünün bir gerçeği olarak ortada duruyor ne yazık ki...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

S-300'lerde son nokta ve alınacak dersler...

Fikret Ertan 2010.06.13

İran-Rusya ilişkilerinde iki çok önemli mesele çoktandır çözülmemiş: Buşehr nükleer santrali ve S-300 füze savunma sistemleri bunlar.

Birinci problem Rusya'nın anlaşmasını 1992'de imzaladığı, yapımına 1995 yılında başladığı halde yapımını çeşitli mülahazalarla bir türlü tamamlamadığı WER-1000 tipindeki 1000 megavat gücünde hafif su sistemiyle çalışacak, maliyeti 1 milyar dolar civarındaki nükleer santralin 15 yıl kadar gecikmesinden kaynaklanıyor.

İkinci problem ise Buşehr kadar olmasa bile yıllardır sürüp giden, teslimatı yine çeşitli mülahazalarla durmadan ertelenen S-300 füze savunma sistemini kapsıyor. Rusya bu sistemlerden 5 adedini 800 milyon dolar karşılığında 2005 yılında İran'a satmayı, imzaladığı sözleşme ile kabul etmişti. Ancak, 5 yıldır bu sözleşmeyi çeşitli mülahazalarla bir türlü yerine getirmiyor, İran'a sistemleri teslim etmiyor.

Bu köşede geçmişte birkaç kere değindiğimiz S-300'ler malum Rus yapımı hava savunma füze sisteminin kod adı. 10 yıl kadar önce bu sistem bizim de karşımıza önemli bir problem olarak çıkmıştı. Hatırlanacağı üzere o zaman Kıbrıs Rum Kesimi bu sistemden adaya konuşturmak istemiş, sonuçta uzun tartışmalardan sonra

Türkiye, NATO ve Amerika'nın baskılarıyla Rumlar geri adım atmış; ancak adaya konuşlandırılmayan sistem Yunanistan'ın Girit Adası'na konuşlandırılmıştı. Sistem halen burada faal halde de bulunuyor.

S-300 ve daha sonraki modelleri bugün dünyanın en iyi, en gelişmiş hava savunma sistemleri olarak biliniyor ve tanınıyor. Radarı ve bununla paralel çalışan füze bataryası ile uçak ve balistik füzelere karşı son derece etkin ve güçlü bir savunma sağlıyor. Hareketli füze bataryası her 3-5 saniye içinde hedefine füze atabiliyor. Bu füzeler uçakları azami 30 kilometre irtifadan 150 kilometrelik menzilde vurabiliyorlar. Konuşlandırma süresi sadece 5 dakika olan özel radarlar ise aynı anda 100 hedefi izleyebiliyor, bunun 12'sine kilitleyerek bunları kısa zamanda imha edebiliyorlar. Sistemde kullanılan füzeler için özel bakım da gerekmiyor; zira füzeler uzun süre saklanabilecek özel şekilde imal edilmiş durumdadır.

Amerika ve İsrail S-300'ler konusunda yıllardır Rus yönetimi ile görüşüyor, yönetimi bu sistemleri İran'a teslim etmemesi konusunda olanca güç, nüfuz ve başka vasıtalarla ikna etmek için olağanüstü bir çaba gösteriyorlar. Mesela İsrail Devlet Başkanı Peres, Rusya Devlet Başkanı Medvedev ile Ağustos 2009'da Soçi'de yüz yüze bu konuyu ele almış, Medvedev'i iknaya çalışmıştı. Peres'ten önce de eski Başbakan Ehud Olmert ve İsrail Savunma Bakanlığı Diplomatik-Güvenlik Büro Şefi emekli Tümgeneral Amos Gilad da Rus yönetimi ile konuyu görüşmüşlerdi. En son olarak da İsrail Başbakanı Netanyahu geçen yıl eylülde Moskova'ya gizli bir ziyaret yaparak aynı konuyu Rus üst düzey yetkilileri ile görüşmüştü. Benzer temas ve görüşmeleri Amerika da zaten yıllardır Rus yönetimi ile yapıp duruyor.

Hem İsrail'in hem de Amerika'nın S-300'ler konusunda bu kadar ısrarlı durmalarının sebebi belli: Bu iki ülke İran'a yapılacak muhtemel bir hava saldırısının başarılı olmasının önünde ciddi bir engel olacak olan S-300'lerin İran'ın eline geçmemesini istiyorlar. Sebep bu kadar açık ve net işte.

Rusya da İsrail ve Amerika'nın bu hassasiyetlerini biliyor ve bunu her iki ülkeden de taviz koparmak için yıllardır kullanıyor. Bu arada da İran'ı da oyalayıp duruyordu son 9.6.2010 tarih ve 1929 sayılı 4. BM Güvenlik Konseyi müeyyide kararına kadar.

Bu kararın 8. maddesinde İran'a satılacak, transfer edilecek silah ve silah sistemlerinden söz ediliyor. Tank, zırhlı araç, savaş uçakları, saldırı helikopterleri, savaş gemileri gibi klasik silah ve sistemlerinin yanı sıra bu maddede füzeler ve füze sistemleri de yer alıyor.

Rusya Dışişleri Bakanlığı geçen perşembe günü yaptığı ilk açıklamada 'S-300'ler müeyyide kapsamında değil' demiş olsa da, Rusya Silah Dairesi'nin yaptığı son değerlendirme sonucu konunun siyasi bir karar gerektirdiğini, bunu da Devlet Başkanı Medvedev'in alacağını açıklamıştı.

Ancak, karar Medvedev'den değil de Fransa'da bulunan Başbakan Putin'den geldi ve Putin, Fransa Cumhurbaşkanı Sarkozy'ye S-300'lerin İran'a satış ve teslimatının dondurulduğunu söyledi, kendi hesabını yaparak bu konuda son noktayı koydu ve böylece Rusya'da önemli konularda son sözün kimde olduğunu da açıkça gösterdi.

Bu karar İran'ı elbette şaşırttı ve belli bir güven duyduğu Rusya'dan ağır bir darbe alarak verdiği tavizlere rağmen son tahlilde Rusya'nın kimi tercih ettiğini acı ve pahalı bir şekilde öğrenmiş oldu. S-300'ler konusu sadece İran değil, başkaları tarafından da ibret ve ders alınması gereken bir konu bize göre...

f.ertan@zaman.com.tr

Kuartet'in Gazze Planı

Fikret Ertan 2010.06.15

İsrail'in insani yardım taşıyan Mavi Marmara gemisine 31 Mayıs'ta gerçekleştirdiği kanlı operasyonunun Gazze'ye üç yıldır uygulanan ambargo ve abluka konusunu dünya gündeminin üst sıralarına taşıdığına ve Gazze dramının hatırlanmasına yol açtığına hiç şüphe yok.

Nitekim, bu olay sebebiyle bugün Amerika, Avrupa Birliği (AB) ve BM ile Amerika, AB, BM ve Rusya'dan müteşekkil Kuartet denen Ortadoğu Dörtlüsü ambargo ve ablukanın bundan böyle sürdürülemez olduğunu açıkça söylüyorlar.

Üstelik Kuartet ambargo ve ablukanın en azından hafifletilmesi ya da gevşetilmesi konusunda birtakım somut adımlar da atmaya, bunları İsrail ile görüşmeye de başlamış bulunuyor. Bu çerçevede Kuartet Temsilcisi İngiltere eski Başbakanı Tony Blair'e yetki vererek en kısa zamanda bir çözüm bulması amacıyla İsrail Başbakanı Netanyahu ile görüşme talimatını da vermiş görünüyor. Nitekim, bunun üzerine Blair'in çözüm ile ilgili bir plan üzerinde çalışmaya başladığı da bildiriliyor.

Söz konusu planın İngiliz Dışişleri Bakanlığı tarafından kanlı operasyonun hemen ertesinde kaleme alınan bir çözüm tasarısını esas aldığı, tasarının üç yıldır devam eden ablukayı 'kabul edilemez ve amacına tamamen ters düşen' bir uygulama olarak tanımladığı ifade edilirken aynı zamanda ablukanın 'Gazze halkına zarar verdiği, bu halkın geleceğini rehin aldığı, yeniden imar ve ekonomik kalkınmanın altını oyduğuna' da vurgu yapılıyor. Bu hususlara ilaveten ablukanın 'tünel ekonomisi vasıtasıyla Hamas' güçlendirdiği, genç Filistinliler üzerindeki yıkıcı ve yıpratıcı etkisiyle İsrail'in uzun vadeli güvenliğine de zarar verdiği' de aynı tasarıda dikkat çekiliyor. Kuartet'in geçen hafta yapılan toplantısında görüşülmek üzere hazırlandığı öne sürülen bu plan söylendiğine göre genel çerçevesi bakımından üyelerce üzerinde mutabık kalınmış bulunuyor. Plan bildirildiğine göre şu unsurları ihtiva ediyor:

Ablukanın BM'nin Gazze'nin imar ve inşa çabalarını engellemesi sebebiyle BM önderliğindeki bu yöndeki çabaların bir an önce yeniden hayata geçirilmesi gerektiğine işaret ediyor. Yani, BM'nin Gazze'deki imar ve inşa faaliyetlerinin derhal başlamasını talep ediyor.

Çimento, boru gibi çifte kullanımlı malzemelerin milletlerarası camiaya bağlı unsurlarla sıkı gözetim ve denetimlerinin yapılmasını öneriyor.

Büyük ve hacimli kargoların Gazze'ye geçişleri için en uygun sınır kapısı olan Karni kapısının yeniden faaliyete geçirilmesini istiyor. Bu kapının Refah kapısında 2007 yılına kadar faaliyette olan kısa adı EUBAM (European Union Border Assistance Mission) olan gözlem ve denetleme misyonu tarafından denetlenmesini de öneriyor.

Hem ihracat ve hem de ithalat bakımından İsrail'in Aşdod Limanı'nın deniz kargoları için devreye sokulması gerektiğine işaret ediyor.

Bugün Gazze halkının yaklaşık 1 milyonunun sağlık ve eğitim hizmetlerinden sorumlu olan BM mülteciler kuruluşu UNRWA'nın mali fonlarının mutlaka artırılmasını söylüyor.

Gazze'ye İsrail tarafından dayatılan ve uygulanan izin verilen mallar listesinin iptal edilerek bu liste yerine sadece yasaklı malzemelerin yer alacağı bir sınırlı listenin hazırlanarak devreye sokulmasını öneriyor. Bu husus elbette köklü bir teklif anlamını taşıyor; zira İsrail'in kabulü halinde ambargo listesi sadece yasaklı malları

belirtecek, o kadar; bunların dışındaki mallar ise bir daha söz konusu edilemeyecek. Bu yüzden planın en önemli maddesi de bu olacak bize göre.

Bu Kuartet Planı, bu yazıyı yazdığımız gün AB dışışleri bakanlarını katıldığı Genel İşler ve Dış İlişkiler Konseyi tarafından görüşülecek, eklentiler de yapılarak muhtemelen hem bir AB hem de Kuartet Planı olarak dünyaya sunulacak. Plan, bugünkü şartlarda ortaya çıkan ve hayata geçebilecek makul bir plan olarak görünüyor. Plan, şüphesiz İsrail abluka ve ambargosunu kaldırmayacak, bunlara köklü bir çözüm getirmeyecek; ancak Gazze'de yaşanan sıkıntılara bir nebze olsun derman da olabilecek bir plan. Bu bakımdan mesele Gazze halkının sıkıntılarının hafifletilmesi ise bu planı desteklemek ve mutabakat sağlanması halinde başka unsurlarla da güçlendirmek gerekiyor elbette. Ancak, plana Hamas'ın ne diyeceği, nasıl karşılayacağı da henüz bilinmiyor. Hamas ve başkaları, inatlarından vazgeçip planı benimsemeli; İsrail ise mutlaka kabul etmeli; etmezse bir kere daha dünya ile ters düşmeyi göze de almalı; bunun sonuçlarına da katlanmalı bize göre...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İran-Pakistan hattı...

Fikret Ertan 2010.06.17

Pakistan ve Hindistan'ın her gün artan doğalgaz ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için yıllardır söz konusu olan iki dev proje var: Kısa adı TAPI olan Trans-Afgan hattı ve yine kısa adı IPI olan İran-Pakistan-Hindistan hattı bunlar.

Bu iki projeden TAPI, yaklaşık 20 küsur yıldır, IPI de 19 yıldır çeşitli şekillerde konuşuluyor. TAPI özellikle Afganistan'daki güvenlik problemi yüzünden bir türlü gerçekleşme şansına sahip olamıyor. IPI'da da özellikle Pakistan ve Hindistan arasında yaşanan çeşitli ekonomik-teknik problemler ve Hindistan'ın Pakistan'a duyduğu geleneksel güvensizlikten dolayı entegre bir proje olarak atılması gereken ilk adım dahi atılamıyordu. Nitekim, bunun sonucunda Hindistan geçen yıl projeden çekildiğini açıklamış; ancak şartlar uygun olduğu takdirde projeye gelecekte dahil olabileceğini de bir şık olarak ilan etmeden de edememişti.

Ne var ki, Hindistan'ın bu tavrına rağmen İran ve Pakistan, projeye devam etmeyi tercih etmiş ve uzun süren çalışmalar ve görüşmeler sonrasında artık İran-Pakistan Hattı (IP line) şeklinde anılan bu hattı hayata geçirme yolunda önemli mesafe kaydetmişlerdi.

Nitekim, bu çabaların sonucunda iki ülke geçen pazar günü Tahran'da IPI'nın hayata geçmesi yolunda önemli bir anlaşmaya varmış bulunuyorlar. Üstelik bu anlaşmayı İran'a karşı 4. müeyyide kararının hemen ardından imzalamış ve böylece bu kararı dikkate dahi almamış oluyorlar. Doğrusu da bu tabii; zira karar İran'ın başkalarıyla yapacağı enerji anlaşmalarını kapsamıyor.

Varılan bu önemli anlaşmaya gelince; bu anlaşma iki ülke arasında akdedilen bir gaz ihracat anlaşması. Buna göre, İran, Pakistan'a 2014 yılından başlayarak günde 21 milyon metreküp ve üzeri gazı sağlamayı taahhüt ediyor. Esasen, bu anlaşmanın öncesi de var. Geçen İstanbul'da yapılan Pakistan-İran-Afganistan bölgesel toplantısında İran ve Pakistan tarafları kısa adı GSPA (Gas Sales Purchase Agreement) olan gaz satış ön anlaşmasına varmışlardı. Bu anlaşmaya göre de İran, Pakistan'a günde 750 milyon feet/küp gazı 25 yıl müddetle geçerli ham petrol fiyatının yüzde 78'ine tekabül eden fiyatla satmayı vaat etmişti.

İran gazını Pakistan'a ulaştıracak bu hat yaklaşık 2.000 kilometre uzunluğunda olacak ve güvenlik mülahazaları sonucu İran'dan Pakistan'a Gvadar limanı civarından girecek, bu bölgedeki ekspres yola paralel olarak

döşenecek ve Navabşah'ta ülke iletim sistemine bağlanacak. 7,4 milyar dolara mal olması tahmin edilen hat ileride ek anlaşma olduğu takdirde 700 kilometrelik bir ek hatla Pakistan üzerinden Hindistan'a da uzatılabilecek. Esasen, İran bu hattın Asaluye ile İranşehr arasındaki yaklaşık 90 kilometrelik bölümünü inşa etmiş bulunuyor. Hattın Pakistan'a ulaşacak 300 kilometrelik bölümünün inşasına şu günlerde başlanması bekleniyor. Hattın Pakistan bölümünün ise üç yıl içinde tamamlanması planlanıyor.

Hattan gelecek İran gazı özellikle ve münhasıran Pakistan'ın elektrik üretimi için kullanılacak. Malum, Pakistan çoktandır ciddi bir elektrik üretimi eksikliği ve bunun sonucunda derin bir enerji krizi yaşıyor. İran gazı Pakistan'ın enerji sektörüne yaklaşık 5.000 megavatlık bir katkı sağlayacak. Böylece, bu ülkenin enerji sıkıntısının giderilmesinde önemli bir rol oynayacak. Ayrıca İran gazı Pakistan'ın giderek azalmakta olan yerli gaz kaynaklarını da takviye edecek; zira bugün Pakistan, ihtiyacı olan günlük 4,7 milyar feet/küp gazının sadece 3,6'sını kendi kaynaklarından karşılayabiliyor. Bu bakımdan İran gazı Pakistan için son derece önemli ve güvenilir bir kaynak olacak.

IP hattı ile ilgili son durum ve bilgiler böyle. Bu arada hattın Amerika'nın muhalefetine rağmen hayata geçme yolunda ilerlediğini de burada belirtmemiz gerekiyor; zira Amerika, yıllardır İran'ı güçlendireceği endişesiyle hatta karşı çıkıyor, Pakistan'a ve de Hindistan'a baskı yapıyordu. Ancak bunlar sonuç vermemiş olurken hem İran'ı ve hem de Pakistan'ı güçlendirecek olan IP hattı artık gerçekleşme yoluna girmiş bulunuyor.

Medyada yer almayan IP hattını bugün önemli bir gelişme olarak dile getirmeyi tercih ederken, bu hattan bizim iş dünyamızı da burada haberdar etmeyi uygun bulduk. Belki bizim şirketlerimiz, kuruluşlarımıza bu projeden işler ve pay da düşebilir. İran-Pakistan hattı önemli ve bilinmesi gereken bir konu velhasıl...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bulgaristan, Güney Akım ve Türkiye...

Fikret Ertan 2010.06.20

Rusya'nın Balkanlar, Orta Avrupa'ya ve ötesine dönük enerji hamlelerinde en önemli transit ülkenin Bulgaristan olduğu aşikâr.

Rusya bu ülkeden iki önemli enerji hattını geçirmek ve buradan başka yerlere uzanmak istiyor. Bunlardan birisi Rus ham petrolünü Karadeniz üzerinden Boğazlar'a girmeden dev tankerlerle Bulgaristan'ın Burgaz Limanı'na ve buradan da yapılacak petrol boru hattıyla Yunanistan'ın Dedeağaç Limanı'na ulaştırmak ve bu petrolü buradan dünya pazarlarına sunma projesi.

Rusya, Bulgaristan ve Yunanistan'ın uzun ve çetin müzakerelerden sonra 2007 yılında üzerinde anlaşma sağladıkları bu projede Rusya yüzde 51, Yunanistan ve Bulgaristan yüzde 24,5'lik hisselere sahip olacaktı.

Proje Türkiye bakımından çok önem taşıyordu; zira bu projenin hayata geçmesi halinde Boğazlarımızdaki tanker trafiği azalacak, muhtemel çevre problemleri en aza indirilmiş olacaktı.

Bu proje bugün gerçekleşip gerçekleşmeme ihtimali ile karşı karşıya bulunuyor; zira Yunanistan ve Rusya'nın projeye desteklerinin devam etmesine rağmen Bulgaristan'ın bu konudaki tavrında bazı tereddütler ortaya çıkmış bulunuyor. Nitekim, Bulgar hükümetinin bu 11-12 Haziran'da yaptığı açıklamalar Burgaz-Dedeağaç hattının askıya alındığına, hükümetin bu projeye olumsuz baktığına işaret ediyor.

Bulgaristan Başbakanı Boyko Borisov, Sofya'da AB büyükelçileri ile yaptığı görüşme sırasında projenin Bulgaristan için şu sebeplerden dolayı sakıncalı olduğunu açıkça belirtmiş bulunuyor: Hatta yapılacak yatırımların amortizasyonunun kabul edilemez kadar uzun vadeli olması; transit ücretlerinin oldukça düşük olarak belirlenmesi ve projenin Bulgaristan'ın Karadeniz kıyısına çevre bakımından büyük zararlar vermesi ihtimalinin yüksek olması...

Bulgaristan hükümeti özellikle çevre ve malî mülahazaları yüzündenbugün sonuçta projeye çok olumlu bakmıyor ve bu yüzden bir tereddüt sergiliyor. Ancak milletlerarası medya bu tereddütleri hükümetin projeyi askıya aldığı şeklinde takdim ederken hükümet de buna tepki göstererek projeden resmen çekilme yolunda bir kararın henüz alınmadığından bahisle projenin sadece askıya alındığını ima ediyor ve muhtemelen Rusya ve Yunanistan'dan yeni tavizler veya avantajlar beklediğini söylemek istiyor.

Burgaz-Dedeagaç hattında bugün anlattığım şekilde bir tereddüt atmosferi durumu söz konusu. Bu tereddüt ve bekleyiş ne kadar devam eder nasıl sonuçlanır, söylemesi zor; ancak Rusya'nın birtakım vasıtalarla bu tereddüdü ortadan kaldırıp Bulgaristan'ı ikna için çalışmaya devam edeceği de kendiliğinden belli sayılır.

Rusya'nın Bulgaristan'ı da içine alan ikinci projesi ise Güney Akım doğalgaz hattı projesi elbette. Rusya bu projeye Karadeniz'in altından geçireceği hattı Bulgaristan'a uzatıp buradan Orta Balkanlar, Orta Avrupa ve İtalya'ya büyük miktarlarda gaz sevk etmek istiyor.

Bundan önceki Sosyalist Bulgar hükümetinin olumlu baktığı Güney Akım projesine bugünkü merkez-sağ hükümeti ise pek olumlu bakmıyor. Nitekim, mevcut hükümet 11-12 Haziran'da yaptığı açıklamalarla Bulgaristan için öncelikli hattın Nabucco hattı olduğunu, Güney Akım'ın ise problemli bir hat olduğunu ilan etmiş bulunuyor.

Bulgaristan, Güney Akım'a karşı bugün bu olumsuz tavrı sergilerken Rusya daha şimdiden Bulgaristan'ın yerine Romanya'yı projeye dahil etmek için çok kapsamlı çalışmalara başlamış bulunuyor. Bunlar nasıl sonuçlanacak, henüz bilinmiyor. Güney Akım'da Bulgaristan kesin olarak yer almayı kabul etseydi Karadeniz'in altından geçecek hat Türk ekonomik bölgesini de kullanacaktı. Bu gerçekleşmez, hatta Romanya'nın yeri kesinleşirse denizaltı bizim ekonomik bölgemizden muhtemelen geçmeyecek. Bu bakımdan da Güney Akım'ın durumu bizi de ilgilendiriyor. Daha da ötesi Nabucco'nun başarısı bakımından Bulgaristan'ın tavrı hem AB hem de bizim açımızdan kilit önemde sayılır. Burgaz-Dedeagaç'ın akıbetinin bizi ve Boğazlarımızı ne kadar ilgilendirdiğini ise fazla belirlememe de gerek yok.

Bugün sözünü ettiğim, bu iki proje ve bunlarla ilgili Bulgar tavrı bizim için de işte bu kadar önem taşıyor. Bu konuları takip etmek, gerekenleri yapmak gerekiyor elbette... f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İsrail'in uyduları

Fikret Ertan 2010.06.24

İsrail'in İran ile ilgili beşeri istihbaratı ne kadar iyi, ne kadar yeterli, doğrusu bu konuda fazla bir şey söylemek çok zor. Bunu İsrail'den başka hiç kimse bilmiyor, başkaları da kolay kolay bilemez; sebebi de aşîkar; bu konular çok gizli ve hayati konular..

Bu böyle ama; bu arada İsrail'in İran ile ilgili teknik istihbaratının güçlü, kapsamlı olduğu iddia edilebilir. Bunu da şüphesiz teknik istihbaratın en önemli unsurlarından birisi olan uydularına bakarak söyleyebiliriz. Zaten İsrail de İran konusunda uydu istihbaratına çok güvendiğini bazen açık bazen da kapalı biçimde ifade ediyor, bu konuda çok çalışıyor, mevcut uydularına yenilerini ilave ediyor.

Nitekim, bu çerçevede İsrail geçen salı gecesi Palmahim askerî hava üssünden UFUK-9 adını verdiği son askerî uydusunu da uzaya fırlatmış bulunuyor. Hakkındaki bilgiler sınırlı olan bu son uydu 300 kilo ağırlığında olup 600 km. irtifadan açıklanmayan bir yörüngede İran ve çevresini gözlem altında tutacak. Dört yıllık ömre ve diğer uydulardan daha gelişmiş kameraya sahip bu uydunun İsrail'in bugüne kadar uzaya gönderdiği en gelişmiş uydu olduğu söyleniyor. Bir İsrailli yetkili bu konuda 'Bu uydu hedef üzerinde ek bir göz daha olması sebebiyle bize daha büyük operasyonel esneklik sağlıyor. Bu da hedefe daha sık odaklanmamız anlamına geliyor.' diyor.

Esasen İsrail UFUK-9'u başarıyla uzaya göndermiş olduğundan dolayı da çok memnun; zira UFUK-6'da çok başarısız olmuş, bu uydu üçüncü boost (yani uzayda tırmanma safhasında) sırasında patlayarak denize düşmüştü. İsrail UFUK-9 ile bugün uzaydan İran'ı gözlem altında tutan 4. uyduya sahip olmuş oluyor. Halen faal olan diğer uydular ise UFUK-5, UFUK-7 ve TECSAR uyduları. Bunlardan TECSAR, UFUK serisi uydulardan oldukça farklı bir uydu.

Ocak 2008'de Hindistan'ın güneydoğusundaki Bengal Körfezi'nde bulunan Sriharikota uzay deneme üssünden kısa adı PSLV olan dev bir Hint yapımı fırlatma roketiyle atılmıştı bu uydu. Uydunun Hindistan'dan atılmasının da kendine göre önemli bir avantajı vardı. O zaman dünyanın dönüşüne ters olarak doğu yönünden atılıp yörüngesine yerleştirilmesinin İsrail'e İran'daki hedefleri daha iyi izleme, görüntüleme imkânı verdiği teknik uzmanlarca söylenmişti. İsrail Havacılık Sanayii (IAI) tarafından geliştirip üretilen yaklaşık 300 kilogram ağırlığındaki TECSAR'ın UFUK tipi uydulardan farkı da şöyleydi: Ufuk tipi uydular izleme ve görüntülemeyi sadece özel kameralarla yaparken TECSAR bu görevleri özel bir radara dayalı özel kameralarla yerine getirmek üzere tasarlanmıştı.. Bu radara 'Synthetic Aperture Radar' deniyor ve TECSAR'ın son üç harfi olan SAR da işte bu radarı ifade ediyor. SAR her türlü hava şartlarında çalışabiliyor. Gece-gündüz, fırtınalı, bulutlu, sisli, yağmurlu hava şartlarında izleme ve gözlem yapıp, kaydettiklerini İsrail'deki yer istasyonuna derhal gönderebiliyor. Uzmanlar TECSAR'ın rezolüsyon (çözünürlük-netlik) özelliklerinin de bugüne kadar yapılanlardan iyi olduğunu, 10 santimetrelik nesneleri bile görebildiğini söylemişlerdi.

Bu 4 uydunun yanı sıra İsrail'in bugün uzayda AMOS ve EROS modellerinden üç adet haberleşme uydusunun görev yaptığını da yeri gelmişken belirtelim. İsrail bu mevcut uydulara ilaveten önümüzdeki yıllarda OPSAT adını verdiği bir başka casus uyduyu uzaya gönderecek. Bu uydunun da bugüne kadar görülmedik bir mesafeden optik gözlem ve tespit yeteneğine sahip olacağı bugünden söyleniyor.

İsrail işte bu uyduları ile İran'ı uzaydan izleyip, bu ülkenin askerî ve nükleer tesisleri ile ilgili istihbaratını artırmayı, muhtemel bir operasyona hazırlanmayı amaçlıyor. Bu uydular İsrail'e İran konusunda ne kadar faydalı oluyorlar, bilmeye imkân yok elbette. Ancak, ne olursa olsun, İsrail'in uzaydan İran'ı izlemeye kararlı olduğu, bunun için elinden geleni yapmakta olduğu da bir gerçek.

İsrail uyduları hakkında bugün bizim bildiklerimiz aşağı yukarı bu kadar. İran bu konuda daha çok bilmek ve öğrenmek zorunda elbette... f.ertan@zaman.com.tr

Meir Dagan gidiyor

Fikret Ertan 2010.06.27

İsrail'in ünlü gizli servisi MOSSAD'ı son 8 yıldır Meir Dagan yönetiyor. Dagan, İsrail'in kurucu kuşağına mensup son derece başarılı önemli bir şahsiyet.

2. Dünya Savaşı'nın sonunda Rusya'da doğup 5 yaşındayken soykırımdan zor kurtulmuş, ebeveyni ile İsrail göç etmiş. 1963 yılında askere alınana kadar Türkiye'den göç etmiş Yahudilerin yaşadığı Bat-Yam'da önce bir göçmen kampında, daha sonra da bir toplu meskende yaşamış, İsrail'in zor günlerine bizzat şahit olmuş. Askerde paraşütçü tugayında, bu tugayın keşif birliklerinde görev yapmış. Söylenenlere göre, keşif birliklerindeki bu askerî tecrübesi onun güvenlikle ilgili temel bakış açısını ta o zamandan şekillendirmiş.

1967 Arap-İsrail Savaşı'nda önce Sina cephesinde, sonra da Golan Tepeleri'nde tabur komutanlığı yapan Dagan, 1970 yılında, zamanın Güney Kuvvetleri Komutanı Ariel Şaron tarafından Gazze Şeridi'ndeki Filistinli militanlarla mücadele etmek için özel operasyon birliği kurmakla görevlendirilmiş. Sayeret Rimon adlı bu birlik yaptığı gizli operasyonlarla bölgeye damgasını vurmuş bir birlik; Filistinli militanları teşhis eden, yakalayan, tutuklayan hatta öldüren bu birlik bazılarını ve medyaya göre bir suikast birliği olarak o zamanlar kendinden söz ettirmişti. Dagan'ın Şaron ile 1970'te başlayan dostluğu, yakınlığı 1973 Ramazan Savaşı'nda daha da gelişmiş, güçlenmiş. Bu savaşta Dagan, Süveyş Kanalı'nı geçerek bir Mısır ordusunu arkadan çeviren İsrail kuvvetlerinin komutanı Şaron ile aynı safta savaşmış ve bu savaştan sonra zırhlı birliklere tayin edilmiş. 1980'lerin başında ordunun Lübnan İrtibat Birliği Yakal'ın komutanlığına getirilen Dagan, bu görevi sırasında komşu Arap ülkelerinde istihbarat faaliyeti de yapan 504. Birim diye anılan özel askerî-istihbarat operasyon birimini de yönetmiş. 1982 Lübnan Savaşı sırasında bir zırhlı tugayın komutanlığını da yapmış, 1980'lerin sonlarına doğru Genelkurmay Başkanlığı operasyonlar bölümünün başına getirilmiş Dagan.

Uzun askerî kariyeri sırasında iki defa yaralanan, cesaret madalyası ile ödüllendirilen Dagan, 1995 yılında emekli olmuş ve sonra önce Şimon Peres'in, daha sonraları ise Netanyahu ve Barak'ın terörle mücadele başdanışmanı olarak çalışmış. 2001 yılı seçim kampanyası sırasında Likud ve lideri Ariel Şaron'a siyasi danışmanlık da yapan, bu yüzden 'siyasete bulaşmış birisi' olarak eleştirilen Dagan, aynı zamanda Hayfa Üniversitesi'nin siyasal bilgiler fakültesi mezunu da.

2002 yılında zamanın Başbakanı Şaron tarafından MOSSAD başkanlığına atanan ve başarıları yüzünden (bunların İran, Hizbullah, Suriye ve Hamas'a karşı yaptığı operasyonlar olduğu söyleniyor) daha sonraki başbakanlar Olmert ve Netanyahu tarafından görev süresi uzatılan Dagan, görevinde üç ay daha kalacak ve bundan sonra gidecek; bir kenara çekilecek. Dagan, esasen, görevinde bir yıl daha kalmayı istiyordu; ama MOSSAD'ın ocakta Dubai'de Hamas yetkilisi Mahmud el Mabhuh'a karşı düzenlediği suikast sonucu ortaya çıkan fiyasko sebebiyle bu isteğinin Başbakan Netanyahu tarafından reddedildiği dün haberlerde yer alıyordu. Dolayısıyla, bilinen ve bilinmeyen başarılarına rağmen Dagan'a Dubai fiyaskosunun faturası çıkarılmış bulunuyor. Kısacası Dagan, İsrail'e milletlerarası camia nezdinde zarar veren Dubai fiyaskosu sebebiyle görevinden pek de arzu etmediği biçimde ayrılmak zorunda bırakılıyor. Muhtemelen sadece Dubai fiyaskosu da değil, Mavi Marmara olayı da bir şekilde bu konuda rol oynamış bulunuyor; zira Mavi Marmara olayını araştıran askerî komisyon bu olayda İsrail'in istihbarat zafiyetini de tespit etmiş bulunuyor.

Yukarıda da anlattığım parlak bir askerî ve istihbarat geçmişine rağmen son başarısızlıkları Meir Dagan gibi birisini bile etkilemiş bulunuyor ve İsrail hükümetinin, başarısızlığa göz yumma ya da görmezden gelmeyi tercih etmeyip, kim olursa olsun başarısızlığı bir şekilde karşılıksız bırakmamaya kararlı olduğunu, siyasi

otoritenin başarısızlık konusunda Dagan dahil hiç kimsenin gözünün yaşına bakmadığını gösteriyor. Eğer aksi olsaydı MOSSAD, MOSSAD olarak kalmaya devam edemezdi elbette. f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yaalon kafası

Fikret Ertan 2010.06.29

Moşe Yaalon (Moşe Smilansky), İsrail'in 17. Genelkurmay başkanıydı. 2002-2005 yılları arasında görev yaptı. 2002 Aralık ayında Ankara'yı da ziyaret etti.

60 yaşında olan ve Boogie lakabıyla anılan Yaalon bugün İsrail Başbakan Yardımcısı ve Stratejik İşler Bakanı olarak Netanyahu hükümetinde bulunuyor. Netanyahu'nun çok değer verdiği emekli korgeneral şahin, sert Siyonist milliyetçi zihniyeti ya da kafasıyla tanınıyor. Hükümette ve kararlarında önemli bir ağırlığa da sahip aynı zamanda.

Yaalon, geçenlerde Lehi diye bilinen Yahudi yeraltı milis örgütünün 70. kuruluş yıldönümü vesilesiyle düzenlenen bir toplantıda bu konuda bir konferans vermiş ve Lehi'nin kurucusu Avraham Stern'i övmüş, fikirlerinin bugün kamusal söylemde kirletilmiş olduğuna dikkat çekmiş. Bununla da kalmamış Stern'in fikirlerinin bugünkü İsrail gençliğinin eğitilmesinde kullanılmasının gerektiğini de söylemiş ve son olayların İsrail'in kendinden başkasına güvenmemesini bir kere daha ortaya koyduğunu vurgulamış.

Yaalon, 'İsrail'in İsrail'den başka dostu yok' diye düşünen, hatta İsrail'deki liberal solu, bu doğrultudaki örgütleri, kuruluşları şiddetle eleştiren, barışa önemli katkı sağlayan Şimdi Barış adlı STK'yı virüs olarak tanımlayan önemli birisi. Filistin konusunda da çok tepki çeken görüşleri var. 2002 Ağustos ayında bir grup hahamla yaptığı toplantı sırasında Filistin tehdidinin esas amacının işgali kaldırmak, işgalden kurtulmak değil gerçekte İsrail'i tasfiyeye yönelik kansere benzer bir tehdit olduğunu öne sürmüş ve bu tehdidin mahiyet itibarıyla İsrail'in var oluşunu kastettiğini, bu tehdidin İsrail'in bugün karşı karşıya bulunduğu var oluşuna yönelik 2 önemli tehditten birincisi olduğuna işaret etmişti.

Yaalon'a göre, İsrail'in var oluşunu tehdit eden 2. önemli tehdit ise İsrail'e düşman bir devletin nükleer yeteneğe sahip olma ihtimaliydi. Bu konuda şöyle konuşmuştu Yaalon: "... Düşman bir devlet nükleer silahlara sahip olursa bu şu 3 şeye işaret eder: Birincisi, bu devlet bu silahları İsrail'e karşı kullanabilir. İkincisi, caydırıcılık bakımından başarılı olduğumuz alanlarda bu devlet artık korku duymadan biyolojik ve kimyasal silahlardan faydalanabilir. Üçüncüsü, bu devlet nükleer şemsiye altında, bundan faydalanarak klasik silahlar alanında ek hareketlerde bulunmaya cesaret edebilir. Düşman nükleer silahların ortaya çıkması bugün bölgemizde ılımlılarla radikaller arasında var olan dengeleri de şüphesiz bozacaktır... Bu bakımdan, hiçbir düşman devletin nükleer silahlara sahip olmaması konusunda bütün gayretler mutlaka gösterilmelidir."

Irak'ın İsrail'i tehdidi konusunda ise Yaalon o zaman fazla endişeli değildi. Irak'ın İsrail'in var oluşunu tehdit etmediğini düşünüyor ve şöyle konuşuyordu: "... Irak bizim var oluşumuzu tehdit etmiyor ama bu ülkenin bir füze ya da uçakla yapacağı saldırı ihtimaline karşı da hazırlıklı olmalıyız. Bizim Irak tehdidine karşı iyi cevaplarımız var; bunlar hazır; üstelik bu tehdit zaten sınırlı bir tehdit. Bu tehdit hoş olmayabilir ama korkunç da değildir. Irak'ın saldırı yetenekleri yüzünden uykum da kaçmıyor."

Filistin, düşman nükleer devlet (yani bugün İran); İsrail solu, ülkenin gidişatı konusundaki fikirleri böyle olan Yaalon şüphesiz bu konularda yalnız da değil. Başbakan Netanyahu, Dışişleri Bakanı Lieberman ve başkaları da bize göre benzer fikirlere sahipler ve bu fikirler, bu fikirleri taşıyan kafalar bugün İsrail'i yönetiyor, ülkenin başka ülkelerle olan ilişkilerini tayin ediyor, buna göre hareket ediyorlar.

Biz bütün bunları çoktandır biliyor ve bu kafaların muhtemel önemli durumlarda nasıl davranacaklarını tahmin edebiliyorduk. Üstelik İsrail halkının büyük çoğunluğunun bunları desteklediğinin de farkındaydık. Ancak, ne yazık ki, yetkili mevkilerde olanlar bunlardan bihaber diler. Bunun acı ve gurur kırıcı sonucunu ise biliyorsunuz. Ayrıca, bundan sonra da İsrail'den fazla bir şey beklenmemeli (yani dört şart konusunda) zira bu ülkeyi Yaalon ve bu kafadakiler daha uzun süre yönetecekler. Bilmem anlatabildik mi? f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

SVR ve önemi

Fikret Ertan 2010.07.01

Soğuk Savaş'ın sona ermesi ve Sovyetler Birliği'nin dağılmasının üzerinden neredeyse 20 yıl geçti, ortaya yeni bir dünya çıktı; ancak buna rağmen Birlik'in vârisi Rusya Federasyonu özellikle istihbarat konusunda eski dönemi aratmayacak tarz ve kapsamda çalışmaya da devam ediyor.

Nitekim, Amerika'da iki gün önce açıklanan ve 10 Rus ajanının tutuklanmasına yol açan istihbarat olayı bize bunu bir kere daha göstermiş bulunuyor.

Bu olay bu köşede geçmişte defalarca değindiğimiz Rus dış istihbarat teşkilatını yeniden gündeme getirmeyi zorunlu kılıyor. 10 Rus ajanının tutuklanmasını sağlayan FBI da bu olayın arkasında söz konusu teşkilatın olduğunu açıklamış bulunuyor.

Bu teşkilat kısa adı SVR, tam adı Sluzhba Vneşnoy Razvedki olan Rus dış istihbarat servisi elbette. SVR, Rus dış politika uygulamasının iki önemli unsurundan birisi; zaman zaman diğer önemli unsur olan Rus Dışişleri Bakanlığı'nı bazı yönlerden gölgeleyebiliyor; uygulamada zaman zaman birinci rol de oynayabiliyor. Bu hususu da eski Başkan Boris Yeltsin'in yıllarca önce verdiği bir demeçten biliyoruz; zira Yeltsin o demecinde 'Rus dış politikasının tespitinde, SVR'nin Dışişleri Bakanlığı ya da başka kurumlardan çok daha fazla rol oynadığını' bizzat açıklamıştı.

SVR'nin mesela, 1990'lı yıllarda Rus nükleer ve balistik teknolojisinin İran'a aktarılması, NATO'nun genişlemesi, 1972 tarihli ABM anlaşması ve muhtemelen bilinmeyen başka çok önemli konulardaki Rus dış politika pozisyonlarının tespit ve savunulmasında çok önemli roller oynadığı bugün de pek çok uzmanın ortak görüşü...

Asıl görevi dış istihbarat olan ama bunu yaparken resmi Rus dış politikasının yönünü de etkileyebilen SVR bugünkü ve gelecekteki Rus dış politikası bakımından böylesine önemli, ilginç bir kurum. SVR, Rusya'da 1990'larda yaklaşık 10 yıl süren büyük kargaşadan ve Yeltsin döneminin keyfi ve istikrarsız özelliğinden hemen hemen hiç etkilenmemiş, kısacası bu dönem içinden Sovyetler'den devraldığı etkin yapısını büyük ölçüde muhafaza edebilmişti.

KGB'nin ilga edilmesinden sonra iç ve dış istihbarat olarak ikiye ayrılan Rus istihbaratının dış bölümünü üstlenen SVR, iç bölüme bakan FSB'nin aynı dönemde uğradığı çeşitli depremleri, yönetim, kadro ve başkan

değişikliklerini de hiç yaşamadı; kadrosu ve başkanları hemen hemen hiç değişmedi; kurum bugüne kadar sadece 4 başkan gördü. Leonid Şabarşin, Yevgeni Primakov, Vyaçeslav Trubnikov ve bugünkü başkan Mikhail Fradkov..

1991-1996 yılları arasında SVR'nin başkanlığını yapan Yevgeni Primakov, başka bakımlardan da tanınan çok önemli birisi. Bugün Rusya Sanayi ve Ticaret Odası Başkanı. Kısa bir süre önce İstanbul'daydı. Primakov 1996 yılında dışişleri bakanı olduğunda yerine yakın mesai arkadaşı, dostu Vyaçeslav Trubnikov'un SVR başkanı olmasını sağlamıştı.. Trubnikov da kurumu 2000 yılına taşıdı.

Trubnikov görevini Vladimir Putin'in gözdelelerinden 52 yaşındaki Sergey Lebedev'e 200 yılında devretti. Lebedev, zamanın Başkanı Putin'in eskiden beri tanıdığı bir istihbaratçıydı. Putin onu Doğu Almanya'da görev yaparken tanımıştı. Bugünkü Başkan Fradkov ise seleflerinden değişik birisi. Muhtemelen hakkında ayrı bir yazı da yazacağız.

Bazı özelliklerini bu kısa yazıda verdiğim SVR süper güç olmaktan çoktan çıkan ama bunu bir türlü kabullenemeyen, Putin ve Medvedev ile birlikte yeniden en azından güçlü, sözü dinlenir, büyük ülke, büyük devlet olmak için çalışan Rusya'nın dünyaya yönelik plan ve hareketlerinin dışişleri bakanlığı ile birlikte önemli bir dış motoru olarak da nitelenebilir.

Alman İçişleri Bakanlığı'na göre 13 bin mensubu bulunan, eski başkanlarından Lebedev'e göre, mensuplarının dünyada ayak basmadığı hiçbir ülke olmadığı SVR muhtemelen bizim ülkemizde de faaliyet içinde. Bunun aksi zaten düşünülemez. SVR, Rusya'nın çok önemli bir dış politika vasıtası. Bunu bilmek ve ona göre hareket etmek gerekiyor elbette. SVR işte bu kadar önemli bir teşkilat... f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

SVR Başkanı Fradkov'un portresi

Fikret Ertan 2010.07.04

Amerika'da bu hafta ortaya çıkarılan son istihbarat ağının arkasındaki teşkilatın Rus dış istihbarat teşkilatı SVR olduğu yönündeki deliller tutuklu sanıkların ifadeleriyle gittikçe kesinlik kazanıyor. Nitekim, bu çerçevede tutuklu sanık Juan Jose Lazaro adlı şahsın 'servis' ile olan bağlantısını itiraf ettiği belirtiliyor. 'Servis' de daha önce yazdığımız gibi tabii ki SVR.

SVR, bundan önceki yazımızda ayrıntılarıyla anlattığımız gibi dünya çapında etkin, yaygın, yaptıklarının hemen hemen tamamının bilinmediği teşkilat. Bu ve başka özellikleriyle SVR dünyanın önde gelen istihbarat servislerinden birisi de elbette.

Teşkilat, Moskova'dan yönetiliyor. Başındaki adam da Mikhail Fradkov. Bugün 60 yaşında olan Fradkov, esasen ta Sovyet döneminden beri devlet dış ticaret bürokrasisinde çeşitli görevlerde bulunan, uzmanlık alanı dış ticaret olan bir teknokrat-bürokrat. Moskova Takım Tezgahları Enstitüsü ve Dış Ticaret Akademisi mezunu. İngilizce ve İspanyolca bilen Fradkov, daha önceleri çeşitli ticaret misyonları çerçevesinde Hindistan, Cenevre ve Brüksel'de çalışmış birisi. Sovyetler'in çöküşünün ardından 1992 yılında dış ticaret bakan yardımcılığı yapan ve daha sonra bu bakanlığın başına getirilen Fradkov, 1997-1998 yılları arasında görev yaptı, Sergey Stepaşin hükümetinde de 1999-2000 yılları arasında ticaret bakanı olarak çalıştı.

Başbakan Putin'in has adamlarından olan eski savunma bakanı, bugün de Başbakan Yardımcısı Sergey İvanov ile yakınlığı da bulunan Fradkov, İvanov'un Rusya Güvenlik Konseyi Genel Sekreteri olduğu dönemde İvanov'un tavsiyesi üzerine bu önemli kurumun genel sekreter yardımcılığına atandı. Bu görevinden sonra da 2001 yılı Mart ayında bizzat kendisi mali yolsuzluklara karışmış Mali Polis ya da Vergi Polisi denen kurumun başına getirildi. Burada bu kurum lağvedilene kadar oldukça önemli işler yaptı ve daha sonra Brüksel'e Rusya'nın Avrupa Birliği Özel Temsilcisi olarak atandı.

Hiç kimsenin beklemediği bir şekilde zamanın Devlet Başkanı Putin tarafından Mart 2004'te başbakanlığa atanan Fradkov'un başbakanlığı 3 ay kadar sürdü. Ancak daha sonra yine Putin tarafından Mayıs 2004'te yeniden başbakanlığa atandı. Bu dönem de Eylül 2007'ye kadar sürdü. Putin, daha sonra Ekim 2007'de Fradkov'u SVR başkanlığına getirdi.

Putin'in Fradkov'u neden SVR başkanlığına atadığı konusu o zamanlar tartışma konusu oldu. Çoğu istihbarat analizcisi o zaman Putin'i Fradkov'u bağımsız ve güvenilir bulduğu için atadığı yönünde yorumlar yaptılar. Ancak, zaman içinde bu yorumlara Fradkov'un da esasen istihbarat kökenli olduğu, özellikle bunun için seçildiği şeklindeki yorumlar da eklendi.

Fradkov'un bir başka önemli özelliği ise Yahudi asıllı olması şüphesiz. Baba tarafından Yahudi olan, anne tarafı ise tam bilinmeyen Fradkov'un adı 1997 yılında basılan Rus-Yahudi Ansiklopedisi'nde de geçiyor. Başbakan olarak atanması Putin ve ekibine karşı yapılan Yahudi düşmanlığı suçlamalarının ne kadar asılsız ve uydurma olduklarını açıkça ortaya koymak bakımından da önemli ve manidar bulunmuştu o zaman. Nitekim, bu konuları iyi takip eden İsraili milletvekili Roman Bronfman, Fradkov'un atanma kararını çok akıllı bir siyasi karar olarak nitelemiş ve bu konuda şu tespiti yapmıştı: 'Bu karar Putin'i Yahudi asıllı oligarklara karşı hareket etmekle suçlayanların seslerini kesmeye matuf bir harekettir.' Diğer yandan, Fradkov'u tanıyan Rusya'nın iki baş hahamından birisi olan Berl Lazar da Fradkov'un Yahudiliğe olumlu baktığını ve onun Rusya'daki Yahudi cemaatinin gelişmesini desteklediğini söylemiş, onun muazzam bir ekonomik bilgi ve birikime sahip olduğuna işaret etmişti.

Esasen yıllarını önce Sovyetler sonra da Rusya'nın dış ekonomik ilişki ve menfaatleri artı teknolojik menfaatleri korumak, bunları geliştirmek için harcayan Fradkov, bize göre en çok bu özellikleri sayesinde Putin tarafından SVR başkanı yapılmıştı.

Fradkov, yaygın ve güçlü teşkilatıyla işte öncelikle bu konularda Rusya'ya hizmet etmeye çalışıyor. Bugün kısa portresini verdiğimiz Mikhail Fradkov, işte böyle birisi...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Amerika'nın son müeyyide kararı

Fikret Ertan 2010.07.06

Milletlerarası camia denen büyük devletler İran'ın uranyum zenginleştirme faaliyetini durdurmak için BM Güvenlik Konseyi'nden bugüne kadar 4 müeyyide kararı çıkarmış bulunuyorlar.

Bu kararların birincisi 23 Aralık 2006 tarih ve 1737 sayılı karar. Esası, eki ve kararı alan temsilcilerin beyanları ile birlikte 14 sayfayı bulan bu kararı 24 Mart 2007 ve 1747 sayılı ikinci karar, bunu da 3 Mart 2008 ve 1803 sayılı

üçüncü karar takip ediyor. En son ve 4. karar ise 9 Haziran 2010 tarih ve 1929 sayılı karar. Bu karar hatırlanacağı üzere Türkiye-Brezilya-İran takas anlaşmasından bir gün sonra çıkarılmıştı.

Bugün yürürlükte olan bu 4 BM Güvenlik Konseyi kararlarına ilaveten bir de Amerika'nın İran'a karşı tek yanlı olarak aldığı müeyyide kararları da var elbette. Esasen Amerika 1979 İran İslam Devrimi'nden bu yana bu ülkeye karşı çeşitli müeyyide kararları alıp duruyor. Bunlardan en önemlisi 1996 tarihli Iran Sanctions Act denen Kongre'nin aldığı ve yönetimi bağlayan ve ayrıca İran ile iş yapan yabancı şirketleri de etkileyen karar. Bu kararın en önemli maddelerinden birisi de İran ile iş yapan yabancı enerji şirketlerinin yatırımlarını 20 milyar dolarla sınırlaması, bu sınırı aşanlara Amerikan müeyyidelerinin uygulanmasının kapısını açması. Madde böyle ama; madde aynı zamanda yönetime bu maddeyi uygulamada birtakım açık kapılar ya da istisna halleri de tanıyor. Nitekim, yönetimler bu sayede pek çok yabancı şirketin İran'a yapmış oldukları yatırımları görmezden gelmiş, bugüne kadar bunlara karşı bir harekette de bulunmamışlardı.

Ne var ki, 1996 tarihli bu karardaki bu boşluk ya da istisna kapıları Amerikan Kongresi'nin geçen hafta İran'a karşı aldığı son müeyyide kararıyla büyük ölçüde kapatılmış bulunuluyor; zira bu kararla yönetimin istisna uygulama alanı iyice daraltılmış oluyor. Bu da bundan sonra yönetimin yabancı şirketlere karşı daha sert tedbirler alacağı anlamına geliyor elbette.

Bu maddeye ilaveten son kararda bir de mali işlemleri kapsayan yine çok önemli bir madde de var. Buna göre, Amerikan maliyesi hem BM hem de Amerikan müeyyide kararlarına aykırı olarak İranlı mali kurumlarla iş yapan banka, finans kurumu gibi mali unsurlarının Amerikan mali sistemi ile ilgisini kesecek, gerekirse bunlara ceza da uygulayabilecek.

Bu bapta, akla hemen İran ile iş yapan çeşitli Avrupalı, Japon ve Ortadoğu menşeli mali kurumlar geliyor. Kongre üyeleri işte bu kurumların İran ile ilgisini kesmek için söz konusu maddenin benimsendiğini söylüyorlar. Bunların arasında Japonya'nın üç büyük bankası İan Mitsubishi UPJ Financial Grup INC., Sumitomo Mitsui Financial Group ve Mizuho Financial Group Inc. gibi Japon kuruluşların yanı sıra Commerzbank AG ve Deutsche Bank AG gibi Alman kuruluşlarının ve diğerlerinin yer aldığı bildiriliyor.

Son Amerikan müeyyide kararı bu ve başka yabancı kuruluşları şimdiden oldukça rahatsız etmiş bulunuyor. Bu kuruluşlar kararın ayrıntılarına henüz vâkıf olmadıklarını, kararı incelediklerini söylüyorlar.

Esasen Amerikan maliyesinin üst düzey yetkilileri de bu kuruluşları bilgilendirmek, bunları yanlarına çekmek için bu hafta Almanya'dan başlayarak Fransa ve Belçika ile Japonya, Malezya ve Pakistan'ı ziyaret edecekler. Bu yetkililerin arasında İran'a karşı mali müeyyidelerden yıllardır sorumlu olan Stuart Levey ve David Cohen var. Kısacası Amerikan maliyesi son karar bağlamında bu açıklanan ya da açıklanmayan yeni hamlelere girişmiş bulunuyor. Bunların sonucu ne olur, sonuçlar ne kadar zamanda alınabilir, bilinmez elbette. Bu konuda bugünden söylenebilecek olan şu: Son müeyyide kararıyla Obama yönetimi İran ile iş yapan enerji ve mali kuruluşlara önemli ve güçlü bir mesaj vermiş oluyor. Çeşitli Kongre üyelerinin de açıkça söylediği gibi mesaj şöyle: Karşınızda iki yol var: 'Ya İran ile ya da Amerika ile iş yapmaya devam edersiniz. İkisi birlikte olmaz. Tercih sizin.'

İran konusunda BM müeyyide kararlarıyla yetinmeyen, bunları hem kendi hem de AB kararlarıyla güçlendirip sonuç almaya çalışan Obama yönetiminin aldığı son kararın özeti aşağı yukarı bu şekilde.

Bu kararda bizi ilgilendiren neler var, bunun cevabını da yetkili ve ilgililerin bilmesi ve bunlara göre hareket etmeleri gerekir...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Fikret Ertan 2010.07.08

Debkafile.net adresli bir internet sitesi var. Bu site güvenlik ve istihbarat haberleri veyorumları ile zaman zaman ortalığı karıştıran ilginç bir site. İsrail kaynaklı olduğu, İsrail devletine, istihbaratına yakın olduğu falan da söylenir.

Bu sitedeki haberler, yorumlar bugünlerde bizim medyada da zaman zaman yer buluyor. Nitekim, siteye dün baktığımda bizde de bazı haber sitelerine önceki gün konan 'İsrail Türkiye'yi bıraktı, Yunanistan'a döndü' başlıklı haber-yorum hâlâ yerinde duruyordu. Buna ilaveten MİT Müsteşarı Hakan Fidan'ın resminin de yerleştirildiği Türkiye ile ilgili bir başka 'eleştirel haber' de sitede bulunuyordu.

Esasen ben bu siteyi yıllardır takip ederim; hatta hakkında geçmişte yazı da yazmış, kamuoyunu da bilgilendirmiştım. İlgisi ve güncelliği dolayısıyla bu bilgilerin bir kısmını bugün de hatırlatmayı uygun buldum.

Bu site sahipleri, yazarları bakımından İsrail kaynaklıdır; yani sitedeki yazılar Kudüs'teki bir apartmanda hazırlanır, oradan buradan gelen yazılara buradaki iki editör son şekillerini verirler. Site internet serveri bakımından California'daki bir Amerikan serverini kullanır. Dolayısıyla site İsrail merkezli, kaynaklı olmakla beraber teknik ve hukukibakımdan bir Amerikan sitesidir.

Debkafilekarı-koca iki İsrailli tarafından hazırlanır, yayınlanır. Giora ve Diana Shamis adlı bu İsrail vatandaşları Kudüs'ün French Hill denen semtindeki küçük, mütevazı apartman dairesindeki küçük odadan zaman zaman dünyayı sarsan haberleri, yorumları birlikte kaleme alırlar. Giora ve Diana'ya bu işlerinde sadece iki bilgisayar, bir telefon hattı, bir teknisyen, dışarıdan zaman zaman katkıda bulunan birkaç gazeteci-yazar ve Rio de Janeiro'da yaşayan bir araştırmacı gazeteci yardım eder. Debkafile denen site işte bunlardan ibarettir...

Site, Shamis çifti tarafından tasarlanmıştır. Giora bütün haber ve yorumlara son şekillerini kendisi verir. Site 2000 yılında kurulmuş ve kısa zamanda ün kazanmıştır. Adı olan Debka da Giora'ya göre Ortadoğu'da pek çok ülkede yaygın olan bir tür karmaşık dansdır ve bu dans Ortadoğu'nun karmaşıklığını çok iyi yansıtmaktadır.

Giora Shamis, istihbarat dünyasıyla çocukken tanıştığını söyler ve bunu da ünlü İsrailli casusluk romanları yazarı Yemima Çernoviç ile komşuluğuyla açıklar. İsrail ordusunun zırhlı birliklerinde görev yapan, İbrani Üniversitesi'nde tarih okuduğunu söyleyen Giora, dünyanın casusluk üzerinde döndüğüne inanır. Eşi Diana ise Londra doğumlu bir Yahudi'dir ve 15 yaşında İsrail'e göç etmiş, bir süre Kol İsrail (İsrail'in Sesi) radyosunda muhabir olarak çalışmış, daha sonraları ünlü İngiliz haftalık haber-yorum dergisi The Economist'e geçmiştir.

Karı-koca birlikte yıllarca The Economist'te birlikte çalıştıktan sonra bir anlaşmazlık sonucu 1987'de dergiden ayrılır, başka yayın kuruluşlarında çalışırlar. Giora Shamis bir ara US News and World Report adlı Amerikan haber-yorum dergisine çalışır ve burada yazdıklarıyla dünyayı 'İslamî köktendinciliğe', bunun tehlikelerine karşı uarmaya çalışır.

Giora ve Diana, anlattığım bu uzun gazetecilik yılları sırasında tanıştıkları sayısız önemli insanın bugünkü Debkafile'in haber kaynakları olduğunu söylerler ve bu insanlardan aldıkları bilgilerin tamamına yakınının doğru olduklarını açıklamaktan çekinmezler. Dolayısıyla Shamis'ler sitelerinde çıkan haberlerinin doğruluğunda sürekli ısrar ederler ve bu haberler yanlış çıktıklarında bile geri adım atmazlar. Debkafile ve sahipleri işte böyledir...

Debkafile, bana göre çok ciddiye alınmaması gereken tuhaf bir site. Ayrıca ben bu sitenin İsrail istihbaratına yakın olduğunu da sanmıyorum; çünkü bu sitedeki İsrail ile ilgili olarak çıkan birtakım haberler de sonunda yanlış çıkmışlardı. Bunun da ötesinde itibarlı İsrailli güvenlik ve istihbarat kuruluşları siteyi dikkate almadıklarını, sitenin ara sıra bakılan bir site olmaktan başka bir site olmadığını, sitenin başka önemli, ayırıcı bir özelliğinin bulunmadığını söylüyorlar.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

15. yılında Srebrenitsa

Fikret Ertan 2010.07.11

Srebrenitsa adlı şehrin adını bundan 15 yıl önce kim bilirdi acaba? Bu şehirde yaşayanlar ve bulunduğu ülkenin vatandaşlarından başka herhalde kimse bilmezdi.

Ama şimdi Doğu Bosna'nın bu şehrinin adını bilmeyen ya da duymadan insan kalmamıştır herhalde bana göre. Srebrenitsa bugün bütün dünya tarafından tam 15 yıl önce yaşadığı, uğradığı şerden, kötülükten dolayı biliniyor. Bu kötülük, bu şer bu şehre ve insanlarına Sırp zulmü, Sırp katliamı, Sırp soykırımı ve bunlara karşı duyarsız kalan dünya şeklinde uğramış, burasını, insanlarını yakın tarihte görülmeyen acılarla yok etmişti. Srebrenitsa'yı seçen kötülük, insanların İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana görmedikleri, yaşamadıkları bir büyük kötülüktü; Yahudi soykırımı ya da katliamından bu yana dünya yaklaşık 65 yıldır böyle sistematik bir kötülük, şer yaşamamış, görmemişti.

Üstelik bu kötülük dünyanın insan hakları, demokrasi, hoşgörü ve bunları koruyacak BM, NATO gibi kurumların, teşkilatların en ileri, en yüksek, en organize durumda olduğu zamanlarda gerçekleştirilmişti ne yazık ki... Bugün Srebrenitsa'dan bu cümlelerle söz etme gereğini duyuyorum; zira Srebrenitsa'da 1995 yılının 11-17 Temmuz günleri arasında işlenen kötülük bugünlerde bu büyük kötülüğün 15. yılı dolayısıyla anılıyor, hatırlanıyor. Nitekim, bugün Srebrenitsa'nın yeni bulunan kurbanlarından 775'i daha Potaçari'de toprağa verilecek. Başbakan Erdoğan ve başka liderlerin katılacağı bu hazin tören, bugün TRT tarafından canlı yayımla dünyaya gösterilecek ve bizler de bu töreni yaşlı gözlerle izleyeceğiz elbette.

Katliam ya da soykırım üzerinden 15 yıl geçmiş bulunuyor. Ancak katliamdaki sorumluluklarından dolayı bugüne kadar sadece 10-15 kadar cani hüküm giymiş bulunuyor. Bunların ilki de Sırp General Radislav Krstić, Ağustos 2001'de Lahey'deki Milletlerarası Savaş Suçları Mahkemesi tarafından soykırım suçlusu olarak suçlu bulunup 46 yıl hapisle cezalandırılmış olan Sırp General Radislav Krstić'ti ve böylece Srebrenitsa'da yaşananlar modern tarihin ilk soykırımı olarak resmen tarihe geçmişti.

Hatırladığım kadarıyla, Portekizli Hakim Almiro Rodrigues, mahkemenin kararını General Krstić'in yüzüne, '...General Radislav Krstić, siz soykırım suçundan, insanlığa karşı işlenen suçlardan ve savaş kurallarını çiğnemek suretiyle cinayet işlemekten dolayı suçlu bulundunuz... General Krstić, siz oradaydınız. Siz binlerce Bosnalı Müslüman'ın katledilmesinden suçlusunuz; siz insanlara inanılmaz acılar yaşatmaktan dolayı suçlusunuz. General Krstić, siz 1995 yılının Temmuz ayında kötülüğe, şerre rıza gösterdiniz. İşte bu yüzden mahkeme sizi suçlu bulmuş ve sizi 46 yıl hapse mahkûm etmiştir.' şeklinde okuyarak Srebrenitsa'da o meş'um temmuz günleri yaşananları temelde kötülük, şer olarak tanımlamıştı.

Srebrenitsa'da yaşananlar modern tarihin en büyük kötülüklerinden biriydi elbette; nitekim şehri güvenli bölge olarak koruması altına alan ama bunu beceremeyen BM de Srebrenitsa'da işlenen kötülüğü anlayamadığını kendi raporuyla itiraf etmiş, şöyle demişti:

'...Hatalar, yanlış değerlendirmeler ve karşımızda bulunan kötülüğün kapsamını anlama yetersizliğimizden dolayı BM olarak biz, Srebrenitsa halkını Sırpların kitlesel cinayetlerinden kurtarmak için üzerimize düşen görevi yapamadık.'

Bu acı ve ibret dolu hükmün yanı sıra aynı rapor hem dünya hem de BM tarafından çok geç anlaşılan şu gerçeğe de dikkat çekmişti: 'Bosna, askeri bir ihtilaf olduğu kadar ahlaki bir davaydı da...'

Raporun da itiraf ettiği gibi Bosna ve burada yaşananlar ahlaki bir davaydı da; ama ne yazık ki dünya milletlerinin hak-hukuk, insanlık anlayışının en üst, en güçlü ortak temsilcisi BM bu konularda aciz kalmış ve Bosna'yı, Srebrenitsa'yı ..Sırp kötülüğüne teslim etmişti. Srebrenitsa'da yaşanan kötülüğün üzerinden bugün 15 yıl geçmiş bulunuyor. General Krstić ve diğer caniler ceza almış bulunuyor. Ama şüphesiz bu yeterli değil; kötülüğün tamamen cezalandırılması için daha pek çok şeyin yapılması gerekiyor. En başta, kötülüğün esas mimarlarından 15 yıldır kayıp General Ratko Mladić'in de yakalanıp adalete teslim edilmesi, sonra da hareketleriyle Srebrenitsa'daki kötülüğe katkıda bulunan, bu kötülüğün yolunu bilerek ya da bilmeyerek açanların da adalet önünde hesap vermeleri gerekiyor. Srebrenitsa'da 15 yıl önce işlenen kötülük bütün yönleriyle mutlaka ortaya çıkarılmalı ve herkes bundan ibret ve ders almalı. Allah'ın rahmeti bütün Srebrenitsa kurbanlarının üzerine olsun...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Gürcistan'ın Kuzey-Güney Hattı...

Fikret Ertan 2010.07.13

Gürcistan, enerji boru hatlarının geçtiği bir transit ülke olarak çok önemli bir role sahip bulunuyor.

Bakü-Tiflis-Ceyhan ham petrol boru hattı, buna paralel Bakü-Tiflis-Erzurum doğalgaz hattı malum bu ülke üzerinden geçiyor. İleride muhtemelen başkaları da geçecek.

Bu hatlara ilaveten Gürcistan'dan geçip Ermenistan'a gaz sağlayan bir başka önemli hat da var. Sovyetler Birliği döneminde 1970'lerde inşa edilen bu ana hattın Rusya hem Gürcistan ve hem de Ermenistan'ın gaz ihtiyacının önemli bir kısmını karşılıyor. Bu hatta Kuzey-Güney Hattı deniliyor.

Bu hat ve geleceği, zaman zaman Gürcistan'da tartışma konusu oluyor. Nitekim, 2005 yılında Gürcistan Devlet Başkanı Mihail Saakaşvili, İtalyan La Stampa gazetesine verdiği mülakatta hükümetinin bu hattın satışı konusunda Rus Gazprom şirketiyle görüşmeler yaptığını açıklamış; ancak daha sonra Amerika'nın Kafkaslar enerji danışmanı Steven Mann'ın bunun Gürcistan'ı Rusya'ya bağımlı kılacağını, Bakü-Tiflis-Erzurum gaz hattını tehlikeye sokacağını açıklaması, böylece Saakaşvili'ye karşı çıkması sonucu konu rafa kaldırılmıştı.

Bu gelişmeden sonra da Gürcistan hükümeti Amerika ile Eylül 2005'te verdiği bir mali yardım anlaşmasıyla Kuzey-Güney Hattı'nın modernizasyonu projesine başlamıştı. Bu anlaşma 'Millenium Challenge Program' adıyla biliniyor. Anlaşmaya göre, Amerika dört önemli altyapı projesinin finansmanı için Gürcü hükümetine 295 milyon dolar mali yardım taahhüt etmiş, bunun 70 milyon dolarını da söz konusu hattın modernizasyonu için ayırmıştı. Gürcü hükümeti, bu finansman yardımı karşılığında da hattın mülkiyetini satmama, devretmeme ya da bu tür işlemlere izin vermeme konusunda Amerika'ya 5 yıllık bir dönem için söz vermişti. Bu dönem de Nisan 2011'de sona eriyor.

Gürcistan ile Amerika arasında anlattığım anlaşma ve taahhütleri kapsayan Kuzey-Güney Hattı bugünlerde Gürcü Parlamentosu'nda da önemli ve ciddi bir tartışma konusu haline gelmiş bulunuyor. Bunun sebebi de

İktidara mensup iki milletvekilinin önyak olmasıyla parlamentoya sunulan bir kanun tasarısı. Saakaşvili'nin Birleşik Milli Hareket (EEM) grubundan iki milletvekilinin hazırladığı bu tasarı esasta Kuzey-Güney Hattı'nı özelleştirilmeleri yasak olan kamu teşebbüsleri listesinin dışına çıkarmayı ve böylece bu hattın özelleştirilmesinin önünü açmayı hedefliyor.

Geçen hafta parlamentoda yapılan ilk sunumunda (daha sonra başka sunumlar da olacak) 88 olumlu 5 olumsuz oyla kabul edilen tasarıya muhalefet şiddetle karşı çıkarken tasarının kesin kabulünün Rusya'ya hattı satın almasının ve böylece Gürcistan'da büyük nüfuz kazanacağını yolunu açacağı şeklindeki endişelerin ortaya çıkmasını sağlamış bulunuyor. Bu yüzden de kamuoyu bugünlerde bu tasarımı tartışıyor, hükümet de bu tartışmalar sonucu ortaya çıkan eleştirilere karşı koymaya, kamuoyunu yatıştırmaya gayret ediyor.

Esasen, Başbakan Gilauri, tasarıyla ilgili olarak hükümetin hattı hemen satmak gibi bir niyeti olmadığını açıklamış; ancak bu arada hattın yüzde 10-15'lik bir kısmını iki yıl içinde Londra Borsası'nda satışa arz edebileceklerini de belirtmeyi ihmal etmemiş, hattın kontrol hissesinden ise vazgeçmeyi düşünmediğine de işaret etmişti.

Hat ile ilgili bu siyasi gelişmeler bölge ülkeleri ve de Amerika tarafından yakından izleniyor. Özellikle de Ermenistan bu konuda oldukça duyarlı; zira bu ülke Gürcistan'da gaz, enerji dağıtımı konusunda önemli bir pay ve role sahip Azerbaycan'ın bu hatta göz diktiğinden dolayı endişe duyuyor. Rusya da eskiden olduğu gibi bugün de hat ve geleceği ile yakından ilgileniyor.

Bize göre, Gürcistan'a önemli yatırımları olan Türkiye de bu hatla ilgilenmeli. Bundan sonraki gelişmelere göre, uygun şartların ortaya çıkması ve hattın hisselerinin satışa arz edilmesi halinde hisseleri satın almaya da çalışmalıdır. Kuzey-Güney Hattı'nda hisse sahibi olmak Türkiye'nin artmakta olan bölgesel güç ve nüfuzunu daha da artıracaktır elbette. Bu bakımdan bugün biz de Kuzey-Güney Hattı ve ilgili gelişmeleri hatırlatma gereğini duymuş bulunuyoruz.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Wassenaar Mutabakatı ve Listesi

Fikret Ertan 2010.07.15

Mavi Marmara olayının sonrasında ortaya çıkan milletlerarası tepkiler sonucu Gazze ambargosunu gevşetmek zorunda kalan İsrail 5 Temmuz'dan bu yana bölgeye dönük olarak yeni bir ambargo rejimi uyguluyor.

İsrail Güvenlik Kabinesi tarafından 20 Haziran günü alınan karar uyarınca 5 Temmuz günü Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Yossi Gal tarafından televizyon kameralarının önünde ve bizim de izlediğimiz toplantıda açıklanan karar esasta İsrail'in yaklaşık 3 yıldır Gazze'ye uyguladığı ambargo listesini değiştiriyor, izin verilen mallar listesini kaldırarak bunun yerine sadece yasak mallar listesini yürürlüğe koymuş bulunuyor.

Esasen bu milletlerarası camianın İsrail'den baskıyla talep ettiği bir değişiklikti ve İsrail bu baskıya boyun eğmiş bulunuyor.

Bu çerçevede bundan böyle Gazze'ye yardım yapacaklar, mal sevk edecekler sadece yasaklı listede olanlara bakacaklar, o kadar. Bu listede de silahlar, savaş malzemeleri ve çifte kullanımlı malzemeler yer alıyor.

Bu birinci liste. İkinci liste ise İsrail'in onay verdiği milletlerarası kuruluşlar tarafından yaptırılan inşaat projelerinde kullanılmak üzere Filistin Yönetimi'ne sağlanması öngörülen inşaat malzemeleri listesi. Dikkat

edin, burada Hamas'tan hiç söz edilmiyor; Filistin Yönetimi muhatap alınıyor. Bundan da Gazze'yi yöneten Hamas'a inşaat malzemelerinin sağlanmasına izin verilmeyeceği anlamı çıkıyor elbette.

Birinci listede yer alan çifte kullanımlı mallar konusunda İsrail pek çok kimsenin adını duymadığı bir mutabakata ve bununla ilgili bir listeye atıfta bulunuyor. Kendi kulağımla duyduğum bu mutabakat Wassenaar Düzenlenmesi olarak da anılan, esasta çok taraflı (yani çok devletli) bir ihracat kontrol rejimi. Tam adı da Konvansiyonel Silahlar ve Çifte Kullanımlı Mallar ve Teknolojilerin İhracat Kontrolü hakkındaki Wassenaar Mutabakatı.

Bu mutabakat Soğuk Savaş döneminde uygulanan, bizim de bu köşede yıllarca önce söz ettiğimiz ve kısa adı COCOM olan Çok Taraflı İhracat Kontrolleri Koordinasyon Komitesi'nin yerini almış bir kapsamlı ihracat kontrol düzeni ya da rejimi sayılır. 12 Temmuz 1996 tarihinde Hollanda'nın Wassenaar şehrinde toplanan delegeler tarafından hayata geçirilen ve bu yüzden Wassenaar Mutabakatı diye anılan bu ihracat kontrol rejimi COCOM'a göre daha esnek bir rejim olarak nitelenebilir. Mutabakatı yürütmek üzere Viyana'da bir de sekreteryası vardır. Mutabakata taraf olan devletler geçen yıl itibarıyla 40'tır. Bunlar da şunlardır:

Amerika, Arjantin, Avustralya, Avusturya, Belçika, Bulgaristan, Kanada, Hırvatistan, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Estonya, Finlandiya, Fransa, Almanya, Yunanistan, Macaristan, İrlanda, İtalya, Japonya, Latvia, Litvanya, Lüksemburg, Malta, Hollanda, Yeni Zelanda, Norveç, Polonya, Portekiz, Güney Kore, Romanya, Rusya Federasyonu, Slovakya, Slovenya, Güney Afrika, İspanya, İsveç, İsviçre, Ukrayna, İngiltere ve Türkiye.

Mutabakat, var olan mutabakat kriterlerine uymayı taahhüt eden her devlete açıktır. Ancak yeni devletlerin kabulü bütün taraf ya da üye devletlerin anlaşmasına bağlıdır. Alınan kararları hiçbir devletin veto hakkı da bulunmamaktadır.

Mutabakata katılmanın bazı şartları da vardır. Bunlar da kısaca şöyle özetlenebilir: Katılacak devlet; silah ya da hassa sınaî donanım üreticisi ya da ihracatçısı olmalı; nükleer silahların yayılması politikaları ve bu yönde millî politikalar izliyor olmalı; mutabakatın kontrol listesine bağlı olmalı; ve söz konusu olduğunda Nükleer Tedarikçiler Grubu (NSG), Balistik Füzeler Teknoloji Kontrol Rejimi, Biyolojik Silahlar ve Kimyasal Silahlar Antlaşmaları gibi anlaşma ve rejimlere de bağlı olmalıdır.

Kısaca anlattığım Wassenaar Mutabakatı'nın uyguladığı dağıtım ve ihracatı sınırlı mallar ve teknolojiler listesi 'Temel Liste' ve 'Cephane Listesi'nden meydana geliyor. Temel Liste'de 10 kategori var. Elektronikten bilgisayara, haberleşmeden navigasyona, havacılıktan denizciliğe kadar uzanan alanlarla ilgili sayısız alet, donanım, parça bu listede bulunuyor. Esasen listenin yer aldığı belge 218 sayfa kadar ve içinde binlerce unsur var.

Bugün sözünü ettiğim Wassenaar Mutabakatı İsrail'in bundan sonra Gazze'ye uygulayacağı en önemli temel çifte kullanım listesi. Bu yüzden Gazze ve buraya uygulanan ambargo konusunda çalışanların bu konuları bilmesi gerekiyor.

Wassenaar Mutabakatı ve Listesi bu yüzden önem taşıyor ve biz de bunu bugünden hatırlatmış oluyoruz. Ambargo konusu son gelişmelerle işte bu kadar girift, karışık hale gelmiş bulunuyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İran-Ermenistan ilişkileri gittikçe gelişiyor

Komşularımız İran ile Ermenistan arasındaki ilişkiler gelişiyor, çeşitleniyor ve güçleniyor. İki ülke liderler ve bakanlar seviyesinde çok sık bir araya geliyorlar.

Nitekim, bu çerçevede bu yazıyı yazdığımız gün Ermenistan Savunma Bakanı Seyran Oganyan, beraberindeki heyetle Tahran'ı ziyaret ediyordu. Bugün de devam edecek ziyaretinde Oganyan'ın İran liderleri ile görüşmesi, hem bölgesel hem de diğer gelişmeleri ele alması bekleniyordu. Bu vesileyle ziyareti haber veren ajanslar iki ülkenin uzun yıllardır devam etmekte olan 'stratejik ortaklık' çerçevesi içinde hareket ettiklerini belirtiyorlar.

Oganyan'ın ziyareti elbette askerî, güvenlik ve stratejik ortaklık konularını kapsayacak. Ancak bu elbette iki ülke ilişkilerinin sadece bir yönü; muhtemelen de çok fazla önemli olmayan yönü...

Esasen ikili ilişkilerin önemli kısmı ticaret, turizm, ulaşım ve özellikle de enerjialanlarında gelişmeye devam ediyor. Nitekim, Ermenistan Enerji Bakanı Armen Movsisyan geçen çarşamba günü yaptığı açıklamada Aras Nehri üzerinde üçüncü hidroelektrik santralını, İran petrol ürünlerini Ermenistan'a ulaştıracak bir boru hattını ve bir yüksek gerilim hattını bu yıl inşa başlayacaklarını ilan etmişti.

350 milyon dolarlık maliyetli hidroelektrik santral 140 megawat gücünde olacak ve İranlı şirketler tarafından inşa edilecek. Ermenistan santral maliyetinin yarısını İran'a zaman içinde satacağı elektrik ile ödeyecek. 180 milyon dolara mal olacak petrol botu hattı ise ortaklaşa finanse edilecek. Bu hat sayesinde Ermenistan, petrol ürünlerini dünya fiyatlarının altında satın alabilecek. Planlanan yüksek gerilim hattının inşasına ise yaklaşık bir ay içinde başlanacak ve hat 18 ayda bitirilecek. Bu hatla iki ülkenin elektrik iletim şebekeleri birleşecek. Yani 'enterkonekt' olacaklar.

Ulaşımda işbirliğine gelince; bu konu mart ayında Erivan'ı ziyaret eden İran Dışişleri Bakanı Muttaki'nin ziyaretinde enine boyuna ele alınmıştı. Bunlar, iki ülke arasında doğrudan demiryolu bağlantısını sağlayacak yeni demiryolu ve Güney-Kuzey hattı denen yeni karayolunun inşasını gerçekleştirmeye çalışan önemli projelerdi.

Bunlardan ilki olan demiryolu projesi çok önemli bir bölgesel proje özelliğine sahip bulunuyor. Yapılan planlamalara göre, demiryolunun toplam 470 kilometresinin 410 kilometresi Ermenistan'ı boydan boya kat edecek. Geriye kalan 60 kilometre de İran'da yapılacak ve İran bunu kendi mali imkânlarıyla gerçekleştirecek.

Üç aşamalı olarak düşünülen demiryolu projesinin birinci aşaması fizibilite çalışmaları (1,5 yıl alacak), ikincisi güzergâh tespiti ve üçüncüsü harita çalışmaları (bunun da 1,5 yıl sürmesi bekleniyor). Nihai aşama olan yapım aşamasının ise 3-4 yıl alacağı tahmin ediliyor. Buna göre, demiryolunun 5 yıl içinde tamamlanması bekleniyor.

Demiryolunun malî portresine gelince; yaklaşık 2 milyar dolara mal olacağı hesaplanıyor. Kredi çalışmaları Dünya Bankası ve Asya Kalkınma Bankası ile halen yürütülmekte olan projeye Rusya'nın da ilgi gösterdiği ve muhtemelen bu konuda yatırım yapmayı düşündüğü de söyleniyor. Asya Kalkınma Bankası'nın projenin yakında başlayacak fizibilite çalışması için bir milyon dolar tahsis ettiği bildiriliyor. İki ülke arasında gelişmekte olan ilişkilerin önemli bir işareti olan ve bittiğinde bölgesel jeopolitiği önemli ölçüde etkileyecek olan demiryolu projesinde birkaç ay önceki durum böyleydi. Son gelişmelerde de Ermenistan'ın finansman için Rusya ve Çin ile görüşmekte olduğu, Çin'in projeye 1 milyar dolar sağlayacağı tahmini yapılıyordu.

Karayolu projesi ise halen tasarı aşamasında bulunuyor. 2017 yılına kadar hayata geçmesi planlanan bu yol Ermenistan'ın kuzeyindeki Bavra ile güneyindeki Megri'yi birleştirecek. Bu yol daha sonra Bavra'dan Gürcistan'ın Batum Limanı'na uzanacak. Tabii bu arada yol aynı zamanda İran'a da bağlanacak ve böylece İran'ın Basra Körfezi limanları ile Karadeniz'deki Gürcü limanlarını da birleştirecek. Bu proje işte böylesine önemli bir proje...

İran-Ermenistan ilişkileri, anlattığımız bu projelerle gittikçe gelişiyor, önemli boyutlar kazanıyor. Bunları bizim de bilmemiz gerekiyor velhasıl. Bildirmek de bana düşüyor galiba...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kabil Konferansı...

Fikret Ertan 2010.07.20

Afganistan'da Taliban sonrası dönem ve düzen bir konferansla başlamıştı.

Bu konferans malum 2001 Aralık ayında Almanya'nın Bonn şehrinde bölge liderleri, Taliban karşıtı Afganlar ve milletlerarası camianın büyük güçlerinin katılımıyla ve BM'nin tanıklığında gerçekleşmiş, sonuçta konferans Hamid Karzai'yi, Afgan geçici yönetimin başkanlığına atamış ve Taliban sonrası yeni dönem ve düzenin ilk adımları böyle atılmıştı. Bu konferansı zaman içinde şu konferanslar da takip etmişti: 2004 Berlin Konferansı, 2006 Londra Konferansı, 2007 Roma Afganistan Hukukun Üstünlüğü Konferansı, Paris 2008 Konferansı, Moskova 2009 Konferansı, 2010 Londra ve İstanbul konferansları. Bugün Afganistan'ın başkenti Kabil'de başlayacak bir günlük konferans işte bu konferanslar zincirinin son halkası, 9'uncusu oluyor.

Olağanüstü güvenlik tedbirlerinin, artan Taliban saldırılarının gölgesinde gerçekleşecek olan Kabil Konferansı, ihtilaf konusu ülke Afganistan'da yapılan ilk konferans olması bakımından elbette anlamlı ve önemli. Afgan hükümeti ve BM işbirliği ile yapılacak konferansa 49 dışişleri bakanı, 70 kadar ülkeden diplomatik heyetler, milletlerarası ve bölgesel teşkilatlar katılıyorlar. Açılış da bugün Afganistan Devlet Başkanı Karzai ve BM Genel Sekreteri tarafından yapılacak. Konferansın eşbaşkanlığını da Afganistan Dışişleri Bakanı Resul ile BM Afganistan Özel Temsilcisi Staffan de Mistura üstlenecekler.

Esasen, Mistura'nın konferans ve burada ele alınacaklar konusunda yazdığı ve ilgili taraflarca da onaylanan bir bilgilendirme notu ya da belgesi basına da sızmış bulunuyor. Bu belgede özde milletlerarası camianın Afganistan konusundaki taahhütleri dile getiriliyor, camianın askerî bakımdan Afganistan'dan ne zaman ve hangi şartlarda çekileceği konusundaki fikirleri de irdeleniyor.

Belge bir yerde bu konuda şöyle diyor: '...Milletlerarası camia Hamid Karzai'nin Afgan güvenlik güçlerinin 2014 yılına kadar bütün eyaletlerdeki operasyonlara önderlik edip icra edeceği yolundaki hedefine destek verdiğini ifade etmiştir... Camia bu zaman içine güvenliğin artırılması ve Afgan güvenlik güçlerinin eğitim ve donanım bakımından desteklenmesi ve bu amaçla her seviyede malî yardımda bulunacağını da taahhüt etmektedir.'

Bu cümleden de anlaşılacağı üzere milletlerarası camia Afganistan'dan askerî anlamda geri çekilmeyi artık belirli bir takvime göre telaffuz etmeye, bir geçiş dönemini başlatma konusunda ciddi şekilde düşünmeye başlamış bulunuyor. Nitekim, bu husus konferansta da bir şekilde dile getirilecek. Hamid Karzai de bu konuda bir açıklama yapacak. Haberlere göre, Karzai bu geçiş döneminin bağlı olacağı şartları da bizzat açıklayacak ve böylece şartlara da bağlı olsa milletlerarası camianın başta güvenlik olmak üzere diğer konularda da Afgan hükümetine sorumluluk ve görev devretmesinin yolu açılmış olacak. Bu bakımdan 2014 tarihi Afganistan problemi için önemli bir tarih olacak anlaşılan.

Mistura'nın belgesinde başka konular da bulunuyor. Kısa vadeli tedbirler çerçevesinde yer verilen bu konular arasında halen afyon ekimi yapılmayan eyaletlerdeki durumun aynen korunması, 12 ay içinde bu tür eyalet sayısını 24'e çıkarma hedefi, genelde afyon ticareti ile mücadeleye kararlı şekilde devam edilmesi gibi taahhütlerden söz ediliyor.

Söz konusu belgedeki hususlara ilaveten Afgan hükümetinin de konferansta ağırlık vereceği ve milletlerarası camiayı ikna etmeye çalışacağı başka önemli projeler, planlar da elbette konferansta enine boyuna incelenecek. Bunların arasında bir kalkınma genel planı, Taliban'ı terk eden ya da edecek olan kimselerin topluma yeniden kazandırılmaları, topluma entegre edilmeleri gibileri de var.

Afgan hükümetine göre, Kabil Konferansı ülke bakımından bir dönüm noktasını teşkil ediyor. Gelişmelere ve geçen 9 yıllık bir zamana baktığımızda bunun böyle olduğuna biz de inanıyoruz. Geçekten de bu konferans birçok yönden dönüm noktası ve savaşı sona erdirecek muhtemel bir genel barış konferansı ihtimali dışında Afganistan konusunda son milletlerarası konferans olacak gibi görünüyor. Kabil Konferansı gerçekten çok önemli bir dönüm noktası olacağı benziyor...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Demir Kubbe sistemi...

Fikret Ertan 2010.07.22

İsrail'in 2008 Aralık sonunda Gazze'ye karşı başlattığı ve 22 gün süren savaşının temel sebebi bu bölgeden İsrail'e karşı atılan Kassem ve benzeri kısa menzilli roket ya da füzelerdi.

2006 İkinci Lübnan Savaşı'nın temel sebebi kaçırılan İsrail askerleri olmakla birlikte bu savaş sırasında Hizbullah'ın attığı 4.000 kadar kısa ve orta menzilli füze savaşın seyrini değiştirmiş, İsrail'in Hizbullah füzelerinin kendisi için ne kadar tehlikeli olduğu sonucuna varmasına yol açmıştı.

Bu yüzden İsrail varlığına yönelik en büyük yakın tehdidin bu roketler olduğuna kanaat getirmiş, bunlara karşı çareler aramaya başlamıştı.

Birkaç tane olan bu çarelerden en önemlisi iki gün önce son testlerini tamamlayan ve İsrailli yetkililerce hem Hamas ve hem de Hizbullah füze ya da roketlerine karşı tam çözüm olduğu ifade edilen Demir Kubbe (Kipat Barzel) füzesavar sistemi.

2007 yılında projesi başlatılan bu sistem İsrail'in Rafael adlı savunma şirketi tarafından gerçekleştiriliyor. Amerika'nın 200 milyar dolar yardım taahhüdünde bulunduğu sistemin şöyle çalışacağı söyleniyor:

Demir Kubbe, Elta Systems adlı kuruluşun geliştirdiği özel bir radar sistemi vasıtasıyla atılan roketi ya da roketleri havada iken hedef olarak tespit edecek, sonra hedefleri fırlatacağı önleyici roketiyle havada yok edecek. Bu önleyici roket Kassemlerin saniyede 300 metre kadar olan hızından daha hızlı bir roket olacak. Buna ilaveten söz konusu roket Kassem ya da benzeri roketleri havada en yüksek noktada saf dışı edecek şekilde hareket edecek. Bunun sebebi, düşman roketlerin muhtemel kimyasal ya da biyolojik başlıklarını emin bir mesafede yok edip bunların verebileceği zararları asgariye indirmek.

Sistemin hedef tespit sürecinin bir saniyeden az bir sürede gerçekleşeceği, bu suretle önleyici roketin ikinci bir saniyede hedefi bulacağı ve yok edeceği belirtiliyor. Ancak bu arada önleyici roketlerin çok pahalı olacağı (tek bir roketin atışı 10.000-50.000 dolar civarında) ve bu yüzden sistemin boş araziye düşeceği anlaşılan roketlere karşı kullanılmayacağı, böylece maliyetlerin aşağıda tutulacağına da bugünden işaret ediliyor.

Söylendiğine göre, sistem 7-70 kilometre menzilli Hamas ve Hizbullah roketleri ile çeşitli havan mermilerine karşı kullanılacak. Rafael yetkilileri, sistemin sadece meskun mahaller üzerine düşmesi muhtemel roketleri imha etmek üzere tasarlanıp programlandığını belirtiyorlar. Buna göre, sistem 'tanımlama ve tespit' ile 'atış' olmak

üzere iki kademedede çalışacak. İlk kademedede, radarlar roket ya da füze atıldığını belirleyecek, ikinci kademedede de hedefleri imha kararı verilecek.

İsrail Savunma Bakanlığı'na göre 2 adet Demir Kubbe bataryası önümüzdeki kasımda konuşlanmaya hazır hale getirilecek. Ancak, adlarının açıklanmasını istemeyen Savunma Bakanlığı yetkilileri ise hem Gazze ve hem de Lübnan sınırlarına yeterli bataryaların konuşlandırılmasının kısıtlı mali imkânlar yüzünden yıllar alabileceğini de söylemekten kaçınmıyorlar. Bu sözlerden de Demir Kubbe'nin en azından kasıma kadar operasyonel olamayacağı, bundan sonrasının ise meçhul olduğu anlaşıyor.

Bu mülahazalara ilaveten sistemin maliyeti de bugünden İsrail'de tartışma konusu haline gelmiş bulunuyor. Maliyeti pahalı ve katlanılamaz olarak görenlere Savunma Bakanı Ehud Barak karşı çıkıyor ve 'Herhangi bir ciddi roket saldırısı ve bunun sonucuna karşılık vermek zorunda kalacağımız bir savaşın bir günlük maliyeti 1,5 milyar doları bulur.' diye cevap veriyor.

Ayrıca, Demir Kubbe'nin muhtemel bir savaş durumunda ne kadar etkili olup olmayacağı, füze ya da roket tehdidine karşı yüzde yüz savunma garantisi sağlayıp sağlamayacağı da o kadar belli ve kesin değil. Bu yüzden sistemin ne kadar etkin ve başarılı olduğu muhtemel bir savaşta veya herhangi bir sıcak durumda denenene kadar tam anlamıyla bilinemeyecek.

Eğer, sistem böyle bir gerçek ve sıcak denemeden başarıyla geçerse, o zaman bölgenin stratejik dengelerinden birisi değişecek. Bu zamana kadar da 'Demir Kubbe' hakkında son söz söylenemeyecek elbette.

f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İsrail-Yunanistan ilişkileri...

Fikret Ertan 2010.07.25

Son iki yıla kadar İsrail-Yunanistan ilişkilerinde dikkati çeken olağan dışı bir gelişme gözlemlenmiyordu. Ancak bu durum 2008'den bu yana değişiyor, ilişkiler özellikle askerî alanda giderek yakınlaşıyor, güçleniyor.

Bu da İsrail Hava Kuvvetleri'nin Yunanistan Silahlı Kuvvetleri ile Ege Denizi'nin doğusunda ve Girit civarında 28 Mayıs-12 Haziran 2008 günleri arasında icra ettikleri geniş kapsamlı bir ortak tatbikatla başlamıştı.

Dünyanın bir Amerikan gazetesi sayesinde haberdar olduğu bu tatbikata söylendiğine göre F-16 ve F-15 tiplerinde 100 kadar İsrail savaş uçağı, çeşitli tanker uçakları ve kurtarma helikopterleri katılmıştı. İsrail uçakları bu tatbikatta aşağı yukarı 1.900 kilometrelik menzile ulaşmışlardı. Bu menzil İsrail'den İran'ın Natanz uranyum zenginleştirme merkezi ve diğer nükleer tesislere olan menzil. Bu yüzden de tatbikat İran'a karşı yapılacak uzun menzilli bir hava saldırısının provası olarak değerlendirilmişti o zaman.

Aynı tatbikatta İsrail uçakları Girit'te konuşlu Rus yapımı S-300 PMU1 kodlu uçaksavar sistemini de denemiş, bu sisteme karşı prova hava saldırıları gerçekleştirmiş ve böylece Rusya'nın İran'a satmayı taahhüt ettiği; ancak son gelişmeler üzerine teslimini askıya aldığı bu dünyanın en etkili uçaksavar sisteminin kritik özellik ve yeteneklerini öğrenme fırsatını da bulmuşlardı. Bu tatbikat bu bakımlardan İsrail'e, İran'a karşı yapacağı muhtemel bir saldırı için önemli avantajlar sağlamıştı.

Tatbikat sonrasında Amerikan Savunma Bakanlığı (Pentagon) yetkilileri, tatbikatın amaçlarından birisinin 'uçuş taktikleri, havadan yakıt ikmali ve saldırıyla ilgili diğer hususları pratikte denemek' olduğunu söylerlerken bir

başkası da 'İsraililer bu tatbikatla hem bize, hem Avrupalılara ve hem de İran'a açık ve güçlü bir mesaj vermek istediler' diye konuşmuştu.

Diğer yandan, bu tatbikatta İsrail'in ortağı olan Yunanistan ise savunma yetkililerinin ağzından söz konusu tatbikatın İran'a yapılması muhtemel bir hava saldırısıyla bağlantısının olmadığını beyan ederek ilgili haberleri yalanlama yoluna gitmişti. Yunan Savunma Bakanlığı da aynı bağlamda söz konusu tatbikatın Yunanistan-İsrail askerî işbirliği çerçevesinde icra edildiğini, hiçbir düşmanca eylem amaçlamadığını açıklamıştı.

Bu açıklamalar şüphesiz beklenen, normal açıklamalardı. Zaten hiçbir ülke böyle bir durumda aksini söylemez. Ancak buna rağmen söz konusu tatbikatın değişik çevrelerde şüphelere yol açtığı, tatbikatın Yunan yetkililer ne derse desinler 'İran hazırlığı' çerçevesinde yapıldığı da güçlü bir ihtimal olarak zikredilmişti.

Askerî yaklaşma bu tatbikatla da sınırlı kalmamış, iki ülke bu yıl da tam kanlı 31 Mayıs Mavi Marmara saldırısı öncesi ortak bir hava tatbikatı yapmış; ancak tatbikat saldırı sebebiyle tamamlanamadan sona erdirilmişti. Bu tatbikat İsrail Hava Kuvvetleri'ne uzun menzilde hareket ve operasyon yapma imkânları sağlayan önemli bir tatbikattı ve Yunanistan bu amaçla hava sahasını İsrail'in kullanımına açmıştı.

İki ülke arasında iki örnek ile işaret ettiğim askerî yakınlığa ek olarak bugünlerde siyasi-diplomatik bir yakınlık da başlamış bulunuyor. Bunu da Yunanistan Başbakanı Yorgo Papandreu'nun geçen çarşamba ve perşembe günleri İsrail'e yaptığı önemli ziyaretten anlıyoruz. Hem Devlet Başkanı Peres ve hem de Başbakan Netanyahu ile görüşen Papandreu'nun bu görüşmelerde en çok Türkiye'yi konuştukları haberlerde bildirilirken Papandreu'nun Türkiye ile İsrail arasındaki gerginlikten faydalanmayı, bölgede daha etkili olmayı planladığı, bu yüzden İsrail'e yakınlığı ifade ediliyor. Yunanlı uzmanlar da söz konusu gerginliğin Yunanistan'a İsrail ile ilişkilerini her yönde geliştirmek için önemli bir stratejik fırsat sunduğunu düşünüyorlar.

Gelişen İsrail-Yunanistan ilişkilerinde basına yansıyan son durum böyle sayılır. Bunun dışında muhtemelen bilmediklerimiz de var. Türkiye bu ilişkilerin mahiyetini, seyrini ve hedeflerini elbette iyi takip etmek ve öğrenmek zorunda. Bu safhada kısaca bu kadarını söyleyeyim. İsrail-Yunanistan ilişkilerinin durumu herkesten çok bizi ilgilendiriyor... f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Wikileaks Belgeleri

Fikret Ertan 2010.07.27

Amerika'nın Vietnam Savaşı'nın son safhasını etkileyen en önemli gelişmelerden birisi basına sızdırılan Pentagon Belgeleri diye anılan gizli belgelerdi.

1971 yılında ilk defa The New York Times gazetesinde dizi halinde yayınlanan bu belgelerin resmi adı 'Amerika-Vietnam İlişkileri, 1945-1967' idi. Zamanın Savunma Bakanı Robert McNamara'nın talimatıyla yazılan belgeler açığa çıktıktan sonra 5 ciltlik bir kitap halinde de yayımlanmıştı. Belgeler Amerikan yönetimlerinin halktan sakladıkları iki yüzlü davranışlarını, yapılan vahim strateji hatalarını göz önüne sermiş, sonuçta savaşa karşı kamuoyunda tepki meydana çıkmasına yol açmış, savaşın sona erdirilmesine büyük katkı yapmıştı.

Aradan geçen yaklaşık 40 yıl sonra bugün bir başka gizli belge olayının da Afgan Savaşı'nı bir şekilde etkileyeceği ortaya çıkarken konu Amerika'yı sarsmaya da başlamış bulunuyor. Bu belgelerle ilgili haberler dün Amerikan The New York Times, İngiliz The Guardian gazeteleri ve Alman Der Spiegel dergilerinde kamuoyunun önüne çıkarken, Obama yönetimi tarafından ülkenin milli güvenliğini tehdit ettiği gerekçesiyle sert şekilde

eleştirilmiş bulunuyor. Belgeleri incelemeleri için önceden söz konusu iki gazeteye veren Wikileaks malum bir internet sitesi. Belgeler de <http://wardiary.wikileaks.org> adresinde yer alıyor. Esasen site gizli resmi belgeleri çoktandır yayımlayan, hakkında fazla bir şeyin bilinmediği bir site. Sitede daha önceleri Irak ve Guantanamo ile ilgili gizli video kayıtları da yayınlanmıştı. Bunlardan Irak ile ilgili olanında bir Amerikan Apaçhe helikopterinin 2007 yılında 12 sivil acımasızca öldürdüğü görüntüler yer almıştı. Guantanamo ile ilgili olanında da tutuklulara nasıl muamele edileceğine dair ordu talimatı vardı.

Wikileaks.org, haber ve bilgi kaynaklarını elbette çok sıkı koruyor, hakkında yürütülen soruşturmalara karşı koymaya devam ediyor. Site esasta bir İsveç internet serverini (ISP PeRiQuito) kullanıyor. Sitede yer alan söz konusu Afgan Savaşı Günlüğü denen belgeler 2004 Ocak-2009 Aralık dönemini kapsıyor ve sayılarının 92.000 civarında olduğu bildiriliyor. Bu belgelerin çoğu da saha savaş raporları veya benzeri raporlar. Savaş alanında bizzat savaşanlar tarafından yazılan bu raporlar savaşın hangi şartlarda yapılmakta olduğunu gösteren önemli belgeler elbette. Bu belgelere ek olarak başka raporlar, değerlendirmeler de var 'Savaş Günlüğü'nde. Belgeleri önceden alan gazeteler ve derginin bu 92.000 belge ve raporun ne kadarını inceledikleri şu safhada tam belli değildi. Ancak incelenenlerden ve haber konusu yapılanlardan şunlar öne çıkıyordu: * Taliban'ın yol kenarlarına yerleştirdiği bombalar ve NATO-ISAF kuvvetlerinin bombardımanları sonucu ölen pek çok sivilin durumu bugüne kadar bildirilmemiş bulunuyor. Yüzlerle ifade edilen bu sivil ölümlerinden kimsenin haberdar edilmediği anlaşılıyor.

*Taliban'ın ısıya duyarlı uçaksavar füzeleri edindiği ve bunları zaman zaman NATO-ISAF uçak ve helikopterlerine karşı etkili ve ölümcül tarzda kullandığı gerçeği de saklı tutulmuş, bunlarla ilgili herhangi bir açıklama yapılmamış. Buna örnek olarak da 2007 yılında Chinook-47 tipinde bir Amerikan ağır nakliye helikopterinin bu tür bir füze ile düşürüldüğü bir saha raporunda yer alıyor.

* Görev Kuvveti 373 kodlu Amerikan özel kuvvetler birliğinin 2.000 kadar Taliban mensubunu hedef listesine aldığı ve bunları ya öldürmek ya da yakalamak için nasıl gizli operasyonlar icra etmekte olduğu bir başka belgede anlatılıyor.

* Reaper kodlu silahlı insansız hava araçlarının hem Amerikan hem de İngiliz kuvvetleri tarafından Taliban ve El Kaide hedeflerine karşı kullanılmakta olduğuna bir belgede işaret ediliyor. Reaperlar konusu pek bilinen bir konu değil. Bu yüzden bunu muhtemelen bir başka yazıda ele alacağız.

Bunların dışında başka belgelerde İran ve Pakistan'ın Taliban'a yardım ettikleri belirtiliyor, Pakistan'ın ISI adlı gizli servisi suçlanıyor. Bu bapta da eski ISI başkanlarından emekli General Hamid Gül'e atıf yapılıyor. Bugün sıcağı sıcağına ve elbette acele bir şekilde ele aldığım Wikileaks Belgeleri konusunda muhtemelen bundan sonra çok şey yazılacak, çok şey ortaya dökülecek. Bu belgeler Pentagon Belgeleri'nin yol açtığı etki ve sonuçlara benzer etki ve sonuçlar doğururlar mı, bilemem; ama bu belgelerin önemli oldukları bugünden aşikar bir şekilde ortada. Etki ve sonuçları ise gelecekte belli olacak elbette... f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İsrail ve Romanya

Fikret Ertan 2010.07.29

Özellikle değişik coğrafi özelliklere sahip uzun menzilli hava operasyonlarının eğitimlerini yapabilmek için İsrail uygun bir coğrafya ve yeterli alana sahip bir ülke değil.

Sınırlarının kısa, coğrafi özelliklerinin farklı olmaması, ülkenin yarısının çöllerden meydana gelmesi, dağlarının alçak olması gibi özelliklerden dolayı İsrail bu eksikliğini yıllardır başka ülkelerde yaptığı eğitimlerle telafi etmeye çalışıyor.

Yakın zamana kadar Türkiye bu ülkelerden birisiydi; ama özellikle Mavi Marmara olayından sonra bu eğitimler geçmişte kaldı; bundan sonra da kolay kolay yeniden gündeme gelemmez.

İsrail'in bu konuda Türkiye'yi kaybetmesinin kendisini çok zorladığı da söylenemez; zira bu ülke, söz konusu hava eğitimleri için zaten öteden beri başka ülkelerden de çoktandır faydalaniyor.

Bu ülkelerden birisi geçenlerde bu köşede ayrıntılarıyla anlattığım gibi komşumuz Yunanistan; bir diğeri de kamuoyunda pek bilinmese de Romanya. Esasen bu bağlamda Romanya'nın adı çoktandır geçiyor; ama somut bir şekilde kesin olarak da tam telaffuz edilmiyordu. Neyse ki, bu durum üç gün önce (pazartesi 15 sularında) meydana gelen bir kaza sonucu artık netleşmiş, kesinleşmiş bulunuyor.

Basında yer almayan söz konusu kaza, Romanya'nın başkenti Bükreş'e 120 kilometre uzaklıkta bulunan Zarnesti şehri yakınlarındaki Karpat Dağları'nda İsrail Hava Kuvvetleri'ne mensup CH-53 Sea Stallion tipli Sikorsky ağır nakliye helikopterinin dağa çarpıp düşmesi, içinde bulunan altısı İsrailli, biri Romen subayın öldüğü, İsrail'i yasa boğan önemli bir kaza.

İsrail ile Romanya arasında Blue Sky 2010 ortak hava askerî tatbikatı çerçevesinde yapılan eğitim uçuşu sırasında düşen helikopter, İsrail'de Yasur olarak anılıyor. 1960'ların sonlarından itibaren İsrail Hava Kuvvetleri envanterine giren bu helikopterin hâlâ pek çok gizli denizaşırı operasyonda kullanılmakta olduğu söyleniyor. Ancak yaşlandığı için yakın zamanda 2025 Yasur kodlu bir modernizasyon programı çerçevesinde gövdesi ve avionik sistemleri yenilenmiş, havadan karaya füzelerle teçhiz edilmiş bulunan helikopterin geleceği söz konusu kaza ile tartışılmaya da başlanmış bulunuluyor ve bununla ilgili önemli sorular gündeme geliyor. 'Normal bir tatbikatta düşen bu helikopterin, yarın uzun menzilli, denizaşırı bir operasyondaki performansı nasıl olur?' gibi sorular bunlar.

Romen dağlarında operasyon eğitimi yapan bu helikopterler haberlere göre İsrail'den doğrudan doğruya Romanya'ya uçmuşlar; yakıt ikmalleri ise Yunanistan'da yapılmış. Tatbikatın bir yönü de böyle.

Önemli yönü ise İsrail ile Romanya arasındaki askerî tatbikat ve eğitim ilişkilerini açıkça ortaya koymasında yatıyor. Esasen, İsrail Hava Kuvvetleri, Romanya semalarında ilk defa 2004 yılında eğitim uçuşları yapmaya başlamış, daha sonraları İsrail, Romanya ile bu konuda 2006 yılında resmi bir anlaşma da imzalamıştı. Bu arada, yeri gelmişken Bulgaristan'ın da hava sahasını eğitim amaçlı olarak İsrail uçaklarına açtığının söylendiğine de işaret edelim.

İsrail ile Romanya arasındaki ilişkiler sadece askerî eğitim alanında ileri düzeyde değil; siyasi, diplomatik, ekonomik ve ticari alanlarda da bu ilişkiler gerçekten çok sıkı ve ileri düzeyde bulunuyor. Bugün İsrail'in Romanya'da hatırı sayılır yatırımları var. Siyasi ve diplomatik alanda Romanya, İsrail'i her konuda açıkça destekliyor. Nitekim, bir İsrail Dışişleri Bakanlığı mensubu dünkü gazetelerde Çek Cumhuriyeti, Slovakya, Polonya, Macaristan ve Bulgaristan'ın yanı sıra Romanya'nın hem Avrupa genelinde hem de Avrupa Birliği'nde İsrail'in en güçlü dostlarının olduğunu söylüyor. Yaşanan olaylar ve gerçekler de bunu doğruluyor zaten.

Bu arada ilişkilerin İsrail ayağı da öteden beri çok güçlü ve sıkı sayılır; zira bugün İsrail nüfusunun çok önemli bir bölümü (en az 500.000 civarında) Romanya asıllı Yahudilerden meydana geliyor. Hatta İsrail'i teşkil eden gruplar içinde birincinin bunlar olduğu da söylenebilir. Bu yüzden bugün İsrail'i yönetenlerin arasında Romanya asıllıların çok etkili olduğu bir gerçek. Hatırladığım kadarıyla Bakan Eliezer mesela bunlardan birisi.

Kamuoyunda pek bilinmeyen; ama bir kaza sonucu gündeme gelen İsrail-Romanya ilişkilerinin bugünkü durumu kısaca böyle... f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Rusya'nın Güvenlik Konseyi değişiyor

Fikret Ertan 2010.08.01

Rusya'nın güvenliğe çok önem veren bir ülke olduğu aşikar. Hem dış ve hem de iç politikalara bakıldığında bu husus zaten kendiliğinden anlaşılıyor.

NATO'nun genişlemesine, füzesavar sistemine karşı duruşu, AKKA anlaşmasını askıya alması ve benzeri dış politika öncelikleri dış politikasının ne kadar güvenlik eğilimli olduğunu açıkça gösteriyor. İç politikada da son günlerde güvenlikle ilgili aldığı kararlar, devreye soktuğu yeni kanunlar da bu alanda ne kadar duyarlı ve kararlı olduğunu ortaya koyuyor.

Bu çerçevede iç güvenlik servisi FSB'ye birkaç gün önce yeni yetkiler tanınması, terörizmle ve aşırılıkla mücadele kanunlarına yeni maddeler eklemesi, polis yetki ve sorumluluk kanununda değişiklikler yapması devletin güvenliği ne kadar önemli gördüğünü bir kere daha hatırlatıyor. Güvenliğe yeniden ağırlık verilmesi şüphesiz liberal-demokrat ve açık toplumcu olarak bilinen Devlet Başkanı Dmitri Medvedev'in değişen tavrından ve muhtemelen Başbakan Putin'in etkisinden kaynaklanıyor.

Esasen Medvedev, Rusya'da geçen ay sonlarında başlayan resmi tatil dönemi dolayısıyla üst güvenlik yetkililerine tatillerinde düşünmeleri, yeni tedbirler bulmaları için genel güvenlik ve Rusya'nın modernizasyonu konularında bir anlamda tatil ödevi vermişti. Bunların arasında, suç, terörizm ve aşırılıkla daha etkin şekilde mücadele edilecek yeni politikaların tespiti, güvenlik kurumlarının yeniden organize edilmeleri gibi önemli konuların yanı sıra bu kurumların en üst makamı olan Rusya Güvenlik Konseyi'nin fonksiyon, yapı ve kapsamının yeniden gözden geçirilmesi gibi konular vardı. Son konu olan Güvenlik Konseyi muhtemelen düşünülen yeni güvenlik düzenlemelerinin en önemlisi olacak gibi görünüyor; zira bu Konsey her ne kadar bugün ağırlıklı olarak tavsiye kurumu olarak faaliyet gösteriyor olsa da ileride Rusya'nın genel güvenlik kavramında başat rolü oynamaya hazırlanıyor gibi görünüyor.

Konsey, malum Sovyet lideri Nikita Kruşçev tarafından Sovyet Savunma Konseyi'nin Rusya Federasyonu'ndaki halefi. Konsey, Sovyetler zamanında bir süre güvenlikle ilgili tavsiye organıydı; ancak zaman içinde alınan kararlarla milli güvenlikle ilgili son karar organı haline gelmişti.

Sovyetler'in yıkılmasından sonra ise Devlet Başkanı Boris Yeltsin tarafından kaldırılmış, yerini bugünkü Güvenlik Konseyi almıştı. Yeltsin yeni kurumu Amerikan Milli Güvenlik Konseyi'ni örnek alarak kurmuş, kurumu devlet başkanına tabi kılmış, yürütme yetkilerini Konsey üyesi kurumlara dağıtmış, böylece kurumu, seçilmiş iktidarı herhangi bir şekilde etkileyecek pozisyonlardan çıkarmıştı. Yeltsin, iktidarı sırasında, 1992-1995 yılları arasında, Konsey'i yeniden yapılandırırken aynı zamanda Sovyet sisteminin en korkulu kurumu olan KGB'yi de kaldırmış, bu kurumun yetkilerini çeşitli yeni güvenlik kurumlarına dağıtmış, böylece Sovyet güvenlik sistemini büyük ölçüde tasfiye etmişti.

Güvenlik Konseyi, Yeltsin döneminden bugüne kadar oldukça güçsüz, yetkisiz, sadece bir tavsiye kurumu olarak yaşıyor. Ne var ki, bu durum muhtemelen yakın dönemde değişecek; zira haberlerden Başkan

Medvedev'in yapılacak bir kanun değişikliğiyle kurumun elini kolunu bağlayan Yeltsin dönemi kısıtlamalarını kaldırmaya hazırlandığı, kurumu Rusya ile ilgili bütün savunma, dış ve iç güvenlik ve dış politika hedeflerini gözetecek daha güçlü, etkin ve yetkili bir kurum haline dönüştürmeye niyetli olduğu anlaşıyor.

Başkan Medvedev'in istediği olursa, FSB, savunma kurumları, iç güvenlik kurumları, silahlı kuvvetler, yargı organları, dışişleri ve diğer ilgili makamlar Konsey'i bilgilendirmekle sorumlu olacaklar. Konsey de bu bilgilerin ışığında hazırlayacağı raporları devlet başkanına sunacak ve güvenlikle ilgili nihai kararlar bu şekilde alınacak. Konsey'i yeniden yapılandırma planı şüphesiz Rusya'da güvenlik kavramına yeni bir boyut, anlam ve kapsam kazandıracak. Bütün bunlar, dış politikaya da büyük ölçüde güvenlik penceresinden bakan Rusya ile ilişkileri olan ülkeleri de yakından ilgilendiriyor şüphesiz. Bu bakımdan bu konuları iyi takip edip değerlendirmek şart oluyor. f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Gümrü Üssü ve ötesi

Fikret Ertan 2010.08.03

Kars-Ardahan sınırlarımızın hemen karşısında Ermenistan'da çok önemli bir Rus askerî üssü var: Gümrü Üssü bunun adı.

Rus Transkafkas Kuvvetleri Grubu'na bağlı bu üs aynı zamanda Rus 102. Üssü olarak da anılıyor. Kuruluş tarihi 1940'lara kadar giden, zaman içinde çeşitli isimler alan üste bugün 3.000-5.000 arası bir Rus kuvveti bulunuyor.

Üs karşılığında Ermenistan Rusya'ya herhangi bir mali katkıda bulunmuyor; ancak üssün elektrik, su gibi temel altyapı masraflarını karşılıyor.

2005 yılına kadar üste 74 tank, 17 saldırı amaçlı piyade aracı, 149 zırhlı araç, 90 kadar ağır top, 20 kadar MiG-29 avcı-bombardıman uçağı, muhtelif tipte helikopterler ve birkaç batarya S-300 uçaksavar sistemi bulunuyordu. Bu miktarlar bugün muhtemelen daha fazla; zira Rusya 3 yıl kadar önce Gürcistan'daki son iki üssü olan Batum ve Ahılkelek'ten Gümrü'ye miktarı bilinmeyen silah sistemleri, tank, top ve zırhlı araçları nakletmiş, böylece üssü daha da kuvvetli hale getirmişti. O zaman söylenenlere göre, en az Gümrü'ye 35 tank, çok sayıda zırhlı araç ve 370 parça top sevk etmişti.

Gümrü Üssü, dikkate alınması gereken kara kuvvetinin yanı sıra Rusya-Ermenistan ve Bağımsız Devletler Topluluğu ülkeleri için önemli bir hava savunma, erken uyarı üssü olarak da faaliyet gösteriyor. Bu bakımlardan da üs önemli sayılmalı. Üs, Rusya ile Ermenistan arasında 29 Ağustos 1997 tarihinde imzalanan 'Dostluk, İşbirliği ve Karşılıklı Yardımlaşma Anlaşması' içinde önemli bir yer tutuyor. 25 yıl süreli bu anlaşmayla Rusya ve Ermenistan muhtemel tehditlere karşı ortak tutum almayı ve birbirlerinin güvenliğine yardım etmeyi taahhüt etmişlerdi. Üste işte bu çerçevede her iki taraf için de önemli bir fonksiyon icra ediyor. Bu yüzden, Rusya ve Ermenistan söz konusu 1997 Anlaşması'nı ve şüphesiz üssün durumunu yeniden ele almak ve daha kapsamlı ve kuvvetli hale getirmek için anlaşmayı önümüzdeki günlerde yeniden ele almayı planlıyorlar.

Hem Rus ve hem de Ermeni yetkililerin geçen hafta teyit ettikleri bu yeniden gözden geçirme konusunda Rus yetkililerin Devlet Başkanı Dmitri Medvedev'e ilgili belge ve protokolleri sunduğu, Medvedev'in bunları bu ay içinde yapacağı Ermenistan ziyaretinde muhatabıyla görüşeceği bildiriliyor.

Haberlerden, Gümrü Üssü'nün, anlaşmada yapılacak değişikliklerle hem Rusya'nın çıkarlarına ve hem de Ermenistan'ın milli güvenliğine katkı yapacak tarzda şekillendirileceği belirtiliyor. Buna ek olarak Rusya'nın Güney Kafkaslar'daki ana müttefiki Ermenistan'a ek modern ve özel silahlar da sağlayacağına işaret ediliyor.

Bu haberleri doğrulayan Ermeni yetkililer, Gümrü'deki Rus kuvvetlerinin zaten Ermenistan'ı koruma taahhüdü altında olduklarını; ancak bunun anlaşmada yapılacak değişikliklerle daha açık ve net hale getirileceğini söylüyorlar.

Başka haberlerde de 1997 Anlaşması'nın değiştirilecek halinin anlaşmayı 24 yıl daha uzatmasının söz konusu olduğu, ayrıca uzatmaların bitiminde anlaşmanın kendiliğinden otomatik olarak uzaması hükmünün de yer alacağı ifade ediliyor. Bütün bunların ışığında, Rusya-Ermenistan ilişkilerinin daha da kuvvetlendiği kolaylıkla anlaşılıyor.

1997 Anlaşması'nın değişikliğe tabi tutulması ve kuvvetlendirilmesinin yanı sıra iki ülkenin aralarındaki savunma sanayii işbirliğini kuvvetlendirecekleri yönünde geçenlerde önemli gelişmeler de meydana gelmiş bulunuyor. 20 Temmuz'da Erivan'ı ziyaret eden Ortak Güvenlik Anlaşması Kurumu Genel Sekreteri Rus yetkili Nikolay Bordyuza, Ermenistan'ın askerî-savunma kurumlarının Rusya'nın aynı askerî-savunma kompleksiyle bütünleşmesi doğrultusunda pilot projelerin başlatıldığını duyurmuştu. Bu bağlamda, yeri gelmişken Ermenistan'ın Rus silahlarını piyasa fiyatlarının çok altında, hatta bedava aldığını da burada belirtelim.

Gümrü Üssü ve ötesi ile ilgili bizim önemli ve anlamlı bulduğumuz için bu yazının konusu yaptığımız gelişmeler böyle. Burnumuzun dibinde ve en çok bizi ilgilendiren meydana gelmekte olan bu gelişmeleri hatırlatmak da bize düşüyor..

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Karmaşık ve tehlikeli tablo

Fikret Ertan 2010.08.05

Aylarca başta mali reform, petrol sızıntısı gibi iç siyasi gündemle uğraşmak zorunda kalan Başkan Obama son günlerde bu gündemden uzaklaşarak dış gündeme dönmüş bulunuyor.

Dış gündem şüphesiz en başta Irak ve Afganistan savaşları ve bunların gidişatı ile ilgili sayılır. Nitekim, Başkan Obama bu hafta başında Atlanta'da emekli askerlere hitaben yaptığı uzun konuşmanın önemli bir bölümünü bu iki savaş hakkındaki görüş ve taahhütlerine tahsis ederken, konuşmasında Irak'taki Amerikan kuvvetlerinin 'muharip misyonu'nun söz verdiği üzere bu ay sonunda sona ereceğini, çekilmenin devam ettiğini, Irak'taki Amerikan kuvvetinin yine bu ay sonunda 50 bine düşmüş olacağını belirtmiş bulunuyor.

Başkomutanın da açıkça ifade ettiği gibi Amerika Irak'ta 31 Ağustos'tan sonra 50 bin asker bırakacak. Bu sayı 2007 yılında 165 bin, Obama'nın başkan olduğu zaman da 144 bin civarındaydı. Dolayısıyla bu sayılardan 50 bine düşmek önemli bir gelişme ve muazzam bir indirim sayılmalı.

Ancak, yine de plana göre Irak'ta 31 Aralık 2011 tarihine kadar bu 50 bin asker kalmaya devam edecek. Obama'nın nitelemesine göre 'tavsiye ve yardım' tugayları olacak olan bu kuvvetin 4 fonksiyonu olacak: Irak güvenlik kuvvetlerini eğitmek; bunlara gerektiğinde destek sağlamak; Amerikan personel ve tesislerini korumak ve terörle mücadele operasyonları icra etmek. Bu fonksiyonların yanı sıra Amerika, Irak

operasyonunun adını da değiştiriyor. Bundan böyle operasyonun adı Irak'a Özgürlük Operasyonu olarak değil, yeni adıyla Yeni şafak olarak anılacak.

Gerek askerî çekilmenin hızlandırılması gerekse operasyonun adının değiştirilmesi Başkan Obama'nın Irak operasyonu konusunda daha adayken verdiği sözleri yerine getirme, Amerika'yı Bush'un Irak macerasından kurtarma çabası olarak değerlendirilebilir.

Ne var ki, Obama'nın bu hamleleri Amerika'nın Irak'tan çok net, açık ve tartışılmaz biçimde ayrılmakta olduğu, bu konuda geride hiçbir pürüz ve problem bırakmayacağı anlamına da asla gelmez; zira Irak'ta istikrar ve güvenliğin yeniden tehlikeye girmesi, şiddetin tırmanması ya da iç kargaşa ve savaş ihtimalinin artması karşısında yeni Irak hükümetinin muhtemel talebi doğrultusunda Amerika'nın Irak'ı askerî bakımdan tamamen terk etmesi de mümkün olmayabilir.

Esasen, 31 Ağustos'ta 50 bine düşecek Amerikan kuvvetinin yeni hükümetin talebiyle birlikte yıllarca Irak'ta bir şekilde kalmaya devam etmesi de ihtimal dâhilinde bulunuyor. Bu ihtimal yeni hükümetin artabilecek şiddet, kargaşa ve istikrarsızlıkla baş edememesi halinde Amerikan kuvvetlerinden yardım talebiyle pekala mümkün de olabilir. Bu özellikle de Araplar, Türkmenler ve Kürtler arasındaki gerginliğin çekilme ile birlikte had safhaya ulaştığı Kuzey Irak'ta söz konusu olabilir, bu bölgede tehlikeli bir tırmanış ortaya çıkabilir.

Nitekim, bunun farkında olan Irak'taki Amerikan Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Raymond Odierno, geçen ay bu bölgede ihtilaf ve gerginliklerden duyduğu endişe sebebiyle bölgeye BM barış kuvveti yerleştirilme ihtimalinden söz etmişti.

Kuzey Irak'taki çok tehlikeli bu duruma ilaveten Irak El Kaide ve benzeri grupların çekilme ile birlikte doğmakta olan boşluktan faydalanma ihtimali de elbette söz konusu olabilir. Nitekim, geçenlerde Bağdat'ta bir kontrol noktasına saldırıp 5 Iraklı askeri öldüren El Kaide'nin bu noktaya siyah renkli kendi bayrağını asması da bu bağlamda manidar ve önemli bir olumsuz gelişmeydi.

Amerika, Irak'ta çekilirken durum anlattığımız gibi böylesine karmaşık, tehlikeli ve tahmin edilmesi çok zor olumsuz bir görünüm arz ediyor. Bu bakımdan Irak konusuna bizim de bundan sonra daha çok dikkat etmemiz gerekiyor. Bu çerçevede, Irak bizim de birinci derecedeki dış önceliğimiz olmalı ve biz de her türlü ihtimale şimdiden hazırlıklı olmalıyız; zira vurguladıığımız gibi 5 aydır kurulamayan yeni hükümet konusunun da ağırlaştırdığı mevcut tablo bugünden çok karmaşık ve tehlikeli görünüyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İsrail-Lübnan sınırı: Yeni gerçek

Fikret Ertan 2010.08.08

Son yıllarda İsrail-Lübnan sınırında meydana gelen çatışmalarda başrolü Hizbullah oynuyordu. Nitekim 2006 yılındaki İkinci Lübnan Savaşı da Hizbullah'ın sınırda İsrail ordusu ile çatışması ve bu sırada İsraili askerleri kaçırmamasından dolayı çıkmıştı.

Ne var ki, bu durum bu hafta salı günü vuku bulan çok ciddi bir çatışma sonucu değişmiş bulunuyor; zira son yıllarda İsrail ordusu ile sınırda karşı karşıya gelmekten ve çatışmaya girmekten kaçınan Lübnan ordusu, tavır değiştirerek İsrail ordusu ile çatışmaya girmiş, sınırı korumaya kararlı olduğunu açıkça ortaya koymuş oluyor.

Söz konusu çatışma, İsrail ordusunun sınırda kendi tarafında bulunan ağaçları görüş alanını kapadığı gerekçesiyle budamaya kalkışması üzerine patlak vermiş, sonuçta buna karşı çıkan Lübnan askerlerinin İsrail askerlerine ateş açıp ikisini öldürmesiyle tırmanmış, buna karşılık veren İsrail tank ve topçularının üç Lübnan askeri ve bir gazeteciyi öldürmeleriyle şimdilik sona ermiş görünüyor.

İsrail askerlerine ateş, bölgede konuşlu Lübnan ordusunun 9. Tugayı'ndaki askerler tarafından açılmış bulunuyor. İsrail'e göre, bu ateş hiçbir haklı sebebe dayanmayan bir keskin nişancı ateşi olarak niteleniyor ve tugay komutanının bu yüzden Lübnan hükümeti tarafından cezalandırılması gerekiyor. Nitekim, haberlerde, İsrail'in bu konuda Lübnan hükümetine bir ultimatom vererek komutanın görevden alınmasını, askeri mahkemede yargılanmasını talep ettiği bildiriliyor. İsrail'e göre bu komutan Şii ve Hizbullah'a yakın birisi. Esasen bazı kaynaklar Lübnan ordusunun yüzde 60 oranında Şii olduğunu ve önemli komuta mevkilerinin Hizbullah'a yakın komutanların elinde olduğunu söylüyorlar. Şüphesiz bunlar söylenti; bunların gerçeği ne kadar yansıttığı ise bizi aşan, ciddi ve kapsamlı araştırma gerektiren konular.

Yeniden çatışma olayına dönersek; bunun, İsrail-Lübnan askerî dengeleri bakımından son derece önemli bir aşamayı, belki de önemli bir dönüm noktasını teşkil ettiğini söyleyebiliriz.

Bu her şeyden önce başta da söylediğimiz gibi Lübnan ordusunun bundan böyle İsrail ordusu ile karşı karşıya gelmekten çekinmeyeceğini açıkça gösteriyor. İkincisi, İsrail'in caydırma ateşine karşılık ordunun bundan etkilenmediği ve etkilenmeyeceği, bu ateş karşısında çatışmadan vazgeçmediğini, geçmeyeceğini gösteriyor; zira İsrail'in bu tugay mevzilerine karşı açtığı ağır tank, top ve helikopter ateşinin tugayı durdurmaya yetmediği anlaşılmış bulunuyor. Üçüncüsü, tugayın ağaç budamaya giden İsrail askerlerini hazırlıksız ve tedbirsiz bir şekilde ateş altına aldığı, hatta bu hareketini İsrail sınır istihbarat birimlerinden saklı tutmayı başardığı, kısacası bunları aldattığı da ortaya çıkmış bulunuyor.

Lübnan ordusunun bu yeni ve kararlı tavrına kızan İsrail de bu vesileyle Lübnan ordusuna yardım eden, bu orduyu donatmaya çalışan Amerika'ya da birtakım eleştiriler yöneltmiş bulunuyor. Bu bapta, İsrail'in Washington Büyükelçisi Michael Oren, bir konferansta Lübnan ordusu ile Hizbullah arasındaki ayrımın gittikçe gölgeli hale geldiğini, Amerika'nın Lübnan ordusuna vermekte olduğu modern silahların Hizbullah'ın eline geçebileceğinden bahisle Amerika'yı imaen uyarıyor. Ancak, Amerikan Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü P.J. Crowley buna cevaben 'Olay, Lübnan hükümetine verdiğimiz desteği değiştirmeyecektir. Biz İsrail'in güvenliğine bağlıyız; ama aynı zamanda Lübnan'ın egemenliğine de bağlıyız.' diyor.

Bütün bunlardan İsrail bundan böyle güneyde sadece Hizbullah kuvvetleriyle karşı karşıya gelmeyeceği, bundan böyle yeni bir kararlılık sergileyen Lübnan ordusunu da herhangi bir ihtilafta karşısında göreceği anlaşıyor. Bu da şüphesiz İsrail bakımından dikkate alınması gereken yeni bir gerçek olarak tezahür ediyor.

Bugün burada anlattığımız son olay şimdilik yatışmış, daha ileriye gitmemiş bulunuyor. Ancak, ileride muhtemel başka olayların çıkması halinde ne olur, tahmin etmek çok zor. Bu bakımdan İsrail-Lübnan sınırına dikkat etmek gerekiyor; zira bugünden görüldüğü kadarıyla burada artık yeni bir gerçek var: Kararlı ve İsrail'e karşı koymaya hazır bir Lübnan ordusu...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

ABD-Afganistan-Kırgızistan ve Orta Asya...

Amerika'nın Kırgızistan'da çok büyük ve önemli bir hava üssü var. Başkent Bişkek yakınlarındaki bu üs, Afgan operasyonunun başladığı 2001 Aralık sonlarında hizmete girmişti.

Geçen yıla kadar Manas Üssü olarak anılan üssün adı artık Manas Transit Merkezi. Hem Amerika ve hem de ISAF tarafından kullanılan bu üs müttefiklerin Afganistan'a dönük en önemli lojistik merkezi. Üsten her yıl binlerce asker ve binlerce ton malzeme Afganistan'a sevk ediliyor. Bir örnek vermek gerekirse, mesela geçen Mart'ta 50.000 askerin merkezden gelip geçtiğini söyleyebiliriz. Şüphesiz bu trafik tek yönlü de değil; Afganistan'ı terk eden askerler de bu merkez üzerinden geçip gidiyorlar.

Üste bugün çeşitli tanker uçakları, keşif-gözlem ve erken uyarı uçakları ve muhtemelen avcı-bombardıman uçakları da bulunuyor. Manas Merkezi, Afganistan bakımından işte bu kadar önem taşıyor ve Amerika için adeta vazgeçilmesi çok zor bir üs haline gelmiş bulunuyor.

Manas'a ilaveten Amerika'nın Kırgızistan'da başka bir üs ya da merkez kurma planları yaptığı bazı haberlerde bildiriliyor. Bunlara göre, Amerika, Kırgız hükümeti ile ülkenin güneyinde Oş'ta bir askerî eğitim üssü kuracak. Oş Poligoni olarak adlandırılan bu üs, 10 milyon dolara mal olacak. İlk önce devrik lider Kurmanbek Bakiyev ile yapılan müzakerelerde ele alınan ve bugün de müzakereleri bugünkü lider Bayan Roza Otunbayeva ile sürdürülen bu üste Kırgız özel kuvvetlerine terörizmle mücadele eğitimleri verilecek. Adından da anlaşılacağı üzere bu üste garnizon bina ve tesislerinin yanı sıra çeşitli atış poligonları olacak. Bunlar hafif silahlardan ağır silahlara kadar çeşitli silahların talim atışlarında kullanılacak. Ayrıca üste patlayıcılarla ilgili tesisler de bulunacak.

Esasen, söz konusu yeni üs, Amerika'nın Orta Asya'daki yeni askerî stratejisini ileride destekleyecek önemli bir unsur olacak. Görüldüğü kadarıyla bu stratejide bugün Kuzey Afganistan öne çıkmış bulunuyor. Bu hem Taliban etkisi ve tehdidinin yavaş yavaş Kuzey Afganistan'a yayılma ihtimalinin artması ve hem de ileride Güney Afganistan'da tutunamama ihtimalinin güçlenmesinden kaynaklanıyor.

Nitekim, hem bu mülahazalarla ve hem de bilmediğimiz başka mülahazalarla Amerika, Kuzey Afganistan'a askerî bakımdan daha çok önem vermeye başlamış bulunuyor. Bunun en önemli işareti olarak da Kuzey Afganistan'ın en önemli şehri Mezar-ı Şerif'te çok büyük bir özel operasyonlar üssü kurmak için planlama yaptığı haberleriyle ortaya çıkmış oluyor. Amerikan Savunma Bakanlığı (Pentagon)'nın dış üs ve tesis kurma konusundaki ihalelerinin yer aldığı sitelerin kaynaklık ettiği bu haberlerde Özbek-Afgan sınırına 56 kilometre mesafede kurulması planlanan özel operasyonlar üssünün yanı sıra Mezar-ı Şerif'te kurulacak muazzam bir stratejik hava üssü bilgileri de bulunuyor. Bunlara göre, burada planlanan tesisler arasında C-5 ağır nakliye uçakları için dev pistler, üç helikopter pisti, bakım hangarları ve başka tesisler yer alacak. Bu üssün maliyetinin 100 milyon dolar, özel operasyonlar üssünün ise yaklaşık aynı miktara mal olacağı belirtiliyor.

Amerika, Afganistan stratejisi çerçevesinde yeni olarak bu anlattıklarımı planlıyor. Ayrıca bu çerçevede başka Orta Asya ülkeleri ile de görüşmeler yaptığı da söyleniyor. Bütün bunlar yukarıda da değindiğimiz gibi Afganistan'dan çekilmesi halinde Amerika'nın Taliban ve diğer tehditlere karşı kullanmayı düşündüğü, planladığı stratejik üsler, kozlar olarak nitelenebilir. Bu bakımdan, Afganistan'dan çekilme bağlamında Orta Asya, Amerika'nın stratejik hedefleri, planları bakımından başka bir biçimde yeniden önem kazanmış bulunuyor. Kırgızistan da bu konuda başkalarından çok öne çıkıyor. Bu yüzden Amerika, Kırgızistan'a çok değer veriyor, bu ülkeye her konuda yardım etmeye çalışıyor.

Amerika, Afganistan, Kırgızistan ve genelde Amerika-Orta Asya ilişkilerinde son görünüm ve durum çok net olmasa da böyle. Bunlardan söz etmek de elbette gerekiyor. Belki bunlardan birileri faydalanır..

Lahey kararı sonrası Kosova ve Sırbistan

Fikret Ertan 2010.08.12

Lahey'deki Milletlerarası Adalet Divanı'nın (ICJ)'nın Kosova'nın 17 Şubat 2008 tarihinde ilan ettiği tek taraflı bağımsızlık kararının milletlerarası hukuku ihlal etmediği yönündeki 22 Temmuz 2010 tarihli tarihi kararının ardından taraflar yeni hamlelere girişmiş bulunuyorlar.

Bu çerçevede Kosova, kararın milletlerarası tanınmasına hız, güç ve meşruiyet kattığını düşünerek tanınma yönündeki çabalarını artırmaya devam ediyor, kendisini hâlâ tanımayan ülkelere mektuplar yazıyor, heyetler göndermeye hazırlanıyor. Bu bapta mesela 120 ülkenin dışişleri bakanlığına tanınma talebini ihtiva eden mektuplarla müracaat etmiş bulunuyor. Ülkenin Dışişleri Bakanı İskender Hyseni de başta BM olmak üzere çeşitli milletlerarası kurumlar nezdinde önemli temaslar, görüşmeler yapıyor ve kısa zamanda en az 35 üyenin de ülkesini tanıyacağını ifade ediyor. Kosova bugün itibarıyla 69 BM üyesi ülke tarafından resmen tanınmış bulunuyor. Bunların arasında 27 üyeli Avrupa Birliği'nden 22 üye var. Birlik üyesi Romanya, Yunanistan, Slovakya, Kuzey Kıbrıs Rum Kesimi ve İspanya, Kosova'yı tanımıyor ve anlaşıldığı kadarıyla kolay kolay da tanımayacaklar.

BM'de tanımış ülke sayısının belli miktarda olması Kosova'nın buraya üye olarak kabulü bakımından son derece önemli ve hayati bir konu. BM üyesi mevcut 192 üyenin 123'ü hâlâ Kosova'yı tanımıyor. Kosova'nın bu bakımdan da BM Genel Kurulu'nda belli bir zaman içinde çoğunluk sayısı elde etmeye ihtiyacı var. Bu da mevcut 69 tanıyan ülkeye en az 28 ülkenin de katılması gerektiği anlamına geliyor. Bu yüzden Kosova'nın tanınma sayısını 192'nin yarısından bir fazlaya çıkarması gerekiyor.

Bu, şüphesiz BM'ye yeni üye olarak kabul için yeterli değil; zira kabul için BM Genel Kurulu'nun üçte iki çoğunluğunun oyu şart. Ayrıca, kabul müracaatının BM Genel Kurulu'na intikali için BM Güvenlik Konseyi'nin kabulü tavsiye eden bir karara da ihtiyaç var. Bu konu henüz gündeme gelmediği için Güvenlik Konseyi üyelerinin muhtemel tavrı belli değil; bunun için bekleyip görmek gerekiyor. Diğer yandan, Kosova'nın BM Genel Kurulu'na dönük tanınma hamlelerinin bir başka yönü, boyutu da var. Bu da Sırbistan'ın geçen hafta BM Genel Kurulu'na Kosova ile ilgili bir karar tasarısı sunması ve bunun Genel Kurul'da Kosova'yı tanımayan ülkeler nezdinde kabul görme ihtimalinin önünü kesmeye dönük hamle ile ilgili. Sırbistan, bu çerçevede BM Genel Kurulu'na eylülde görüşülmek üzere sunduğu karar tasarısında özde 'tek taraflı ayrılma kararının toprak ihtilaflarını çözmede kabul edilebilir olmadığı' öne sürüyor, Kosova ile diyalog ve müzakerelerin devamından söz ediyor. Tasarı ayrıca, BM Genel Kurulu'na geçici gündemine ICJ kararı sonrası konu hakkında hareket tarzını gösteren bir madde almasını da önerirken, Kosova'nın statüsü ile ilgili herhangi bir müzakereden de söz etmiyor. Kısacası, Belgrad ICJ kararına rağmen Kosova'nın statüsü konusunda hâlâ eski pozisyonunu korumaya devam ediyor.

Bu çerçevede Sırbistan da aynen Kosova gibi diplomatik hamlelerine aralıksız devam ediyor. Nitekim, Belgrad, son günlerde Kosova'yı tanınamalarını sağlamak için 55 ülkeye temsilciler göndermiş bulunurken BM Genel Kurulu'na sunduğu karar tasarısı sayesinde hem tanınma sürecini etkileyebileceğine ve hem de Kosova'nın statüsü konusunda yeni bir havanın oluşacağına umut bağlamış bulunuyor.

Kosova ise bütün bunlardan önemli bir sonucun çıkmayacağından emin görünüyor; ancak özellikle tanınma ve BM'ye kabul konusunda yapması mutlaka gerekenleri de yapmaya çalışıyor. Bu arada Priştine, Martti Ahtisaari planı çerçevesinde Kosova'ya verilen 'denetimli bağımsızlık' döneminin IJC kararı sonrasında sona erdiğine de

işaret ediyor, bir bakıma bu bağımsızlığı denetleyen EULEX gibi kuruluşların da artık Kosova'yı terk etmeleri gerektiğine imaeen de olsa işaret ediyor. Lahey Kararı'ndan sonra Kosova ve Belgrad arasındaki diplomatik hamleler ve mücadele bugün anlattığım minvalde devam ediyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Rusya'nın S-300'ler kozu

Fikret Ertan 2010.08.15

İyi bir silah sisteminin devletlere milletlerarası siyasette önemli kozlar sağladığı, bu kozlarla pek çok gelişmeyi etkileme şansı verdiği biliniyor. Rusya'nın dünya gündemini yıllardır meşgul eden S-300 hava savunma sistemi buna en tipik örnek olarak gösterilebilir.

S-300 ve daha sonraki modelleri bugün dünyanın en iyi, en gelişmiş hava savunma sistemleri olarak biliniyor ve tanınıyor. Radarı ve bununla paralel çalışan füze bataryası ile uçak, insansız hava araçları ve balistik füzelere karşı son derece etkin ve güçlü bir savunma sağlıyor. Hareketli füze bataryası her 3-5 saniye içinde hedefine füze atabiliyor. Bu füzeler uçakları azami 30 kilometre irtifadan 150 kilometrelik menzil içinde vurabiliyorlar. Konuşlandırma süresi sadece 5 dakika olan özel radarlar ise aynı anda 100 hedefi izleyebiliyor, bunun 12'sine kilitlenerek bunları kısa zamanda imha edebiliyorlar. Sistemde kullanılan füzeler için özel bakım da gerekmiyor; zira füzeler uzun süre saklanabilecek özel şekilde imal edilmiş durumdalar.

S-300'ler bundan 10 yıl kadar önce Türkiye için de ciddi bir problem olarak ortaya çıkmıştı. Hatırlanacağı üzere o zaman Kıbrıs Rum Kesimi bu sistemden adaya konuşlandırmak istemiş, sonuçta uzun tartışmalardan sonra Türkiye, NATO ve Amerika'nın baskılarıyla Rumlar geri adım atmış; ancak adaya konuşlandırılmayan sistem Yunanistan'ın Girit Adası'na kaydırılmıştı. Sistem halen burada faal halde bulunuyor ve zaman zaman Yunanistan hava savunma sahası ve Akdeniz'de hava tatbikatları yapan İsrail'e sistemi deneme imkânı da veriyor.

Etkinliği sebebiyle İran, 2007'den bu yana Rusya'dan bu sistemleri temin etmeye çalışıyor. Ancak anlaşma olmasına rağmen Rusya sistemi Amerika ve İsrail üzerinde Demokles'in kılıcı gibi kullanıyor, İran'a sistemleri bir türlü sağlamıyor. Rusya bu sistem sayesinde Amerika ve İsrail karşısında önemli bir kozu yıllardır elinde hazır bulunduruyor ve istediği şekilde kullanıyor.

Rusya-İran-Amerika arasında önemli bir ihtilaf konusu olarak duran S-300'ler bugünlerde bize çok yakın bir bölgeye de damgasını vurmaya başlıyor.

Bu bölge Güney Kafkaslar ve Doğu Karadeniz bölgesi olarak tanımlanabilir; zira Rus Hava Kuvvetleri Komutanı Korgeneral Aleksandır Zelin, geçen çarşamba verdiği beyanatta, Abhazya'ya bu sistemlerden konuşlandırdıklarını açıklamış bulunuyor. Zelin'e göre, S-300'ler kara kuvvetlerinin hava savunma sistemleriyle birlikte Abhazya ve Güney Osetya'nın hava sahalarını koruyacak ve aynı zamanda Rusya hava sahasını ihlal edebilecek unsurları amaçları ne olursa olsun imha edecekler.

Uydu fotoğraflarıyla Abhazya'nın Gudauta üssünde geçen şubat ayından bu yana konuşlu oldukları ortaya çıkan; ama Rusya'nın Rus-Gürcü Savaşı'nın 2. yıldönümünde açıklamayı tercih ederek hem Gürcistan'a, müttefiklerine ve hem de Amerika ve NATO'ya bir kuvvetli mesaj verme arzusuyla bu haftaya bıraktığı bu S-300'lerin Gürcistan'ı caydırma konusunda anlamlı bir hareket olmadığı aşikar; zira Gürcistan'ın elinde ne

Abhazya'yı, ne Güney Osetya'yı ne de Rusya'yı havadan tehdit edebilecek önemli bir hava gücü var. Gürcistan bugün sade eski model 5-6 avcı uçağına sahip o kadar. Bu yüzden Rusya'nın Abhazya'ya konuşlandırdığını açıkladığı S-300'lerin daha geniş bir alanı ve güçleri kapsadığı kolaylıkla söylenebilir.

Gudauta'dan uzanan yaklaşık 150-200 kilometrelik alanı kapsayan ve bizim kıyılarımızın da yer aldığı Doğu Karadeniz'i ve Güney Kafkaslar'ın önemli bir bölümünü içine alan bu alan, haritaya bir bakmakla da görülebilir. Ayrıca, bu sistemlerin Gürcistan'a havadan giriş yapacak herkesi de izleyeceği aşıkâr. Bunun da ötesinde, sistemlerin Doğu Karadeniz'e yapılacak her türlü hava ulaşımı üzerinde baskı kuracağı da söylenebilir. Hatta bu çerçevede, bazı kaynaklar Abhazya'daki S-300'lerin İran'a Doğu Karadeniz ve Güney Kafkaslar üzerinden yapılabilecek muhtemel Amerikan ya da İsrail saldırısını önleyebilecek durumda olduğuna da işaret ediyor, Rusya'nın bu suretle aralarında çeşitli problemler bulunan İran'a da önemli bir jest yapıp, bir anlamdan gönlünü aldığını da ifade ediyorlar.

S-300'ler gibi iyi bir silah sisteminin Rusya'ya ne kadar büyük, kuvvetli ve önemli kozlar sağladığına hiç şüphe yok bize göre. Gelişmeler de zaten bunu yeterince doğruluyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Buşehr'de sona doğru

Fikret Ertan 2010.08.17

İran ile Rusya arasında yıllardır çözülemeyen iki önemli problem var: S-300 hava savunma sistemleri ve Buşehr nükleer santrali. Bunlardan ilki 2005 yılından bu yana sürüncemede bekliyor; ikincisi ise yaklaşık 15 yıldır devam ediyor.

Birincisinde Rusya ileride nasıl hareket edecek, bilinmiyor; ancak ikincisinde geçen hafta durum değişmiş bulunuyor. Esasen, Buşehr santralının yapımı İran Devrimi'nden çok öncelere gidiyor. 1970'li yıllarda Şah zamanında Alman Siemens şirketi ile imzalanan sözleşmeye göre yapımına başlanan Buşehr, 1979 İran Devrimi'nden sonra yıllarca kendi kaderine, çürümeye, paslanmaya terk edilmişti. Devrim yönetimi, devrim sonrasının karışık şartları ve Irak ile yapılan savaş yüzünden Buşehr ile uzun yıllar ilgilenememişti. Bu durum 1995 yılında Rus Atomstrieksport şirketiyle imzalanan 1 milyar dolarlık yeni yapım anlaşmasına kadar devam etmiş, Buşehr'in yeniden yapımına işte bu anlaşmayla başlanabilmişti.

Santral VVER-1000 tipinde, 1.000 megavat gücünde hafif su sistemiyle çalışacak bir nükleer elektrik santrali. Yakıtı Rusya'dan gelecek. Rusya ile yapılan anlaşma böyle. Ayrıca, kullanılan yakıt Rusya'ya yeniden işlem görmesi için geri gönderilecek. Yakıt konusundaki işte bu garanti yüzünden milletlerarası camia Buşehr'den fazla rahatsız değil. Son tahlilde 'Nasıl olsa Rusya yakıtın kontrolünü elinde tutuyor' diye düşünüyor. Ancak bu, camianın Buşehr konusunda tamamen emin olduğu anlamına da gelmiyor. Mesela camianın en güçlü üyesi Amerika ile dostu İsrail, yıllardır Rusya'nın Buşehr'in yapımından vazgeçmesini isterlerken Rusya bu konuda bugüne kadar hiçbir ülkeyi dinlemeyerek yolunda yürümeye devam ediyor.

Nitekim, geçen yapılan açıklamada, Rusya'nın önümüzdeki cuma günü Buşehr'e ilk yakıt yüklemesini yapmaya başlayacağı, böylece santralin fiilen işletmeye alınmasında ilk adımın atılmış olacağı ilan edilmiş bulunuluyor. Bu ilk adımda Rusya'nın sağladığı (64 ton düşük oranlı zenginleştirilmiş uranyum) ve depolarda muhafaza edilen tonlarca zenginleştirilmiş uranyum yakıtı santralin reaktör bölümüne yerleştirilmeye başlanacak. Bundan

sonraki adımda da yakıt üniteleri özel olarak sertleştirilmiş paslanmaz çelik göbek içine konacak. Son adımda da yakıt çubukları nükleer zincirleme reaksiyonun başlaması için birbirlerine yakınlştırılacaklar.

Söz konusu altıgen yakıt üniteleri 160 adetten meydana geliyor. Toplam ağırlıkları da 700 kilogram civarında. Bu ünitelerin yüklenmeleri de yaklaşık bir ay sürüyor. Rosatom yetkilisi Vladislav P. Boçkov'un da açıkladığı gibi bundan sonra yakıt çubukları harekete geçiriliyor ve zincirleme reaksiyon başlıyor. Bu reaksiyon elbette çok düşük seviyede gerçekleşecek. Bu olurken de Rus teknisyenler sistemin kontrol ünitelerini gözlem altında tutacak, başta radyasyon kalkanlarıyla olmak üzere diğer güvenlik ünitelerini teste tabi tutacaklar. Bu da yaklaşık üç ay kadar sürecek. Bunu takiben de son kontroller yapıldıktan sonra Buşehr elektrik üretimine fiilen başlayacak.

Buşehr'in işletmeye alınması ile ilgili süreç böyle. 21 Ağustos günü santral resmen dünyanın yeni bir nükleer enerji tesisi ya da santrali olarak ilan ve tescil edilmiş olacak. Santral zaten Milletlerarası Atom Enerjisi Kurumu (IAEA) tarafından kontrol edildiği, kurumun şartlarına göre inşa edildiği için her türlü müeyyide ya da baskıdan muaf bulunuyor. Bu yüzden bu tesise saldırmayı düşünenler için 21 Ağustos bunların saldırı planları bakımından da artık bir sonu temsil ediyor. Bunun da ötesinde, bu tarih o gün santrale yakıt yükleneceği için ve herhangi bir saldırının ortaya çıkaracağı radyasyon tehlikesi ve yayılımı bakımından korkunç bir felaket olacağı için de saldırı düşünenlerin artık bunu düşünmeye son verecekleri bir gün de olacak.

İran Buşehr konusunda yıllardır Rusya'ya tahammül etti; Rusya da İran'ı oyaladı durdu; ama artık bütün bunlar yeni problem çıkmadığı takdirde geride kalmış olacak ve İran ilk sivil nükleer tesisine kavuşmada önemli bir dönüm noktasını geçmiş olacak.

Bu hafta bu bakımlardan Buşehr'de sona doğru önemli bir adımı yaşayacak. Daha da ötesinde santralin devreye girmesiyle İran'ın genel nükleer programında, bununla ilgili gelişmelerde de yeni durumlar ortaya çıkacak...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Rusya ve Ermenistan...

Fikret Ertan 2010.08.19

Rusya ile Ermenistan arasındaki ilişkilerin tarihen ne kadar sıkı, derin ve güçlü olduğu malum. Üstelik bu ilişkiler, giderek de her bakımdan daha da güçleniyor, çeşitleniyor.

Bu husus en çok da askerî alanda söz konusu. Nitekim, Rusya Devlet Başkanı Dmitri Medvedev'in bugün başlayan iki günlük resmi Erivan ziyaretinde askerî ilişkilerde yeni bir dönüm noktasına gelinmiş olacak; zira bu ziyarette Kars-İğdır sınırlarımızın hemen karşısında bulunan ve 102. Rus üssü ya da Gümrü üssü diye bilinen üssün ağırlıklı olarak yer aldığı eski bir anlaşma günümüz şartlarına göre yeniden düzenlenerek imzalanacak.

Bu anlaşma, Rusya ile Ermenistan arasında 1995 yılında imzalanan askerî işbirliği ve savunma anlaşmasıydı ve Gümrü, bu anlaşmanın en önemli parçasıydı. Taraflar işte bu anlaşmayı bugün yeniden ele alarak hem geçerlilik süresini ve hem de mahiyetini değiştirmeye karar vermiş bulunuyorlar.

Mutabakat sağlanan kararlara göre anlaşmanın geçerlilik süresi 24 yıl daha uzatılıyor. 1995 anlaşmasında 25 yıl olan bu süre böylece toplam 49 yıla çıkmış ve süre böylece 2044 yılına kadar geçerli oluyor.

Mahiyet bakımından ise Gümrü'de bulunan Rus askerî varlığının fonksiyonu yeniden tanımlanıyor. Buna göre, bu varlığın fonksiyonu sadece 'Rusya Federasyonu'nun menfaatlerini korumakla' sınırlı olmaktan çıkıyor, fonksiyon aynı zamanda Ermenistan ordusu ile birlikte Ermenistan Cumhuriyeti'nin güvenliğini teminat altına almayı da üstleniyor. Bu husus, şüphesiz eski anlaşmadaki aynı mahiyetteki teminatın ötesine gidiyor ve teminatı daha net ve kesin ifadelerle ortaya koyuyor, tanımlıyor.

Yeni anlaşmada bu sözünü ettiğim değişikliklere ilaveten Rusya'nın Ermenistan'a modern, uygun ve özel silah ve sistemlerini sağlayacağı taahhüdü de yer alıyor.

Anlaşmanın basında yer alan bazı yeni maddeleri böyle. Bunların dışında muhtemelen başka önemli ve özel maddeler de olabilir. Ancak bunları öğrenmek kolay değil. Bunu da ilgililer herhalde öğreneceklerdir.

Başkan Medvedev ve Ermeni Başkan Sarkisyan'ın bugün imzalayacakları önemli anlaşma, Ermeni muhalefeti tarafından Ermenistan'ı Rusya'ya daha fazla bağımlı kıldığı gerekçesiyle kıyasıya eleştiriliyor. Ancak iktidar bu eleştirileri fazla dikkate de almıyor, anlaşmayı çeşitli gerekçelerle savunuyor. Bu gerekçelerden en fazla öne çıkanı, anlaşmanın, Karabağ'da çıkabilecek muhtemel bir savaşta Rusya'nın Ermenistan'ın yanında yer almasını sağlayacağı hususunda yoğunlaşıyor. Sarkisyan'ın partisi HHK sözcüsü Eduard Şarmazanov, bu konuda mesela yeni anlaşmanın Karabağ konusunda askerî çözümü devre dışı bırakacağını söylüyor.

Açık söylemek gerekirse, eski anlaşma da, yenisi de Türkiye ve Azerbaycan'a karşı caydırıcılığı ihtiva ediyor ve Rusya'yı, Ermenistan'ı savunma yönünde bağlıyor. Ayrıca, açıkça söylendiği gibi Karabağ ile ilgili askerî tercihi de imkânsız kılmayı hedefliyor.

Anlaşma, Rusya-Ermenistan askerî ve savunma ilişkileri bakımından önemli bir gelişme ve safhayı teşkil ve temsil ederken iki ülkeyi de gittikçe birbirine daha güçlü şekilde bağlıyor.

Esasen ilişkiler her alanda yıllardır geliyor, çeşitleniyor. Yeri gelmişken söyleyeyim; bugün Ermenistan, ekonomik bakımdan Rusya'ya giderek daha bağımlı hale geliyor. Bugün Ermenistan'da enerji, madencilik, petrokimya, ulaşım, iletişim gibi alanlarda 600'e yakın Rus şirketi faaliyet gösteriyor. Bugün Ermenistan gibi küçük bir ülkedeki Rus sermayesinin 2 milyar doları bulduğu, hatta aştığı söyleniyor.

Bütün bunların ötesinde bugün Rusya'nın en büyük Ermeni diasporasına sahip olduğuna da bu vesileyle işaret etmek gerekiyor. Bizde sanıldığıının aksine Amerika değil Rus Ermeni diasporası en önemli dış Ermeni topluluğu durumunda bugün. Rusya, Ermenistan'dan sonra dünyadaki ikinci en büyük Ermeni nüfusu barındırıyor. Bunun içinde de Rusya'da önemli makamlarda bulunan çok sayıda Ermeni asıllı Rus da var. Bir kaynağa göre, anne tarafından Ermeni, baba tarafından Rus olan Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov, bunlardan birisi mesela.

Son anlaşma dolayısıyla bugün şöyle bir temas ettiğim Rusya-Ermenistan ilişkileri tarihen ve bugün çok güçlü, sıkı ve derin ilişkiler. Gerçekçi bir Ermeni ve Karabağ politikası ya da açılımı 'Rusya faktörü'nü bilmeden, bunu dikkate almadan asla yürümez. Bilmem anlatabildik mi?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İkinci Metsamor...

Rusya Devlet Başkanı Dmitri Medvedev'in son Erivan ziyaretinde iki önemli anlaşmaya varıldı: Sınırlarımıza 30 km. kadar yakın olan Gümrü'deki 102. Rus üssünün süresinin 2044 yılına kadar uzatılması ve Rusya ile Erivan arasında nükleer enerji işbirliği anlaşması bunlar.

Birinci konu bizim son günlerde iki defa ayrıntılarıyla ele aldığımız bizi de ilgilendiren önemli bir konu. Bu yüzden bugün bundan söz etmeniz gerekmiyor. İkinci konu ise yine önemli ve bizi de ilgilendiriyor. Şöyle ki:

Taraflar arasında mutabakat sağlanan nükleer işbirliği anlaşmasının merkezinde bölge için yıllardır tehlike arz eden Metsamor nükleer santralının yerine kurulacak santral yer alıyor.

Hatırlatma babında söyleyelim, İğdır'a 16, Kars merkezine 60 ve Erivan'a 40 km. mesafedeki Metsamor, Sovyetler Birliği döneminde 1970'lerde inşa edilen VVER-440-V230 tipi hafif suyla çalışan antika bir nükleer santral. Santral, Ermenistan'ın kuzeybatısında 1988 yılında meydana gelen büyük deprem sonrası güvenlik endişeleri sebebiyle kapatılmış, 7 yıl çalıştırılmamış ancak 1995 yılında yeniden çalıştırılmaya başlanılmıştı. Bugün bir ünitesi çalışıyor, Ermenistan'ın elektrik ihtiyacının yaklaşık yüzde 50'sini sağlıyor.

Ermenistan Metsamor'u Amerika ve Avrupa Birliği'nin yıllardır karşı çıkmalarına rağmen büyük bir kararlılık göstererek çalıştırıyor. Amerika ve Avrupa Birliği'nin karşı çıkmalarının sebebi santrali çok eski ve güvenilir bulmamalarından dolayı elbette. Avrupa Birliği'ne göre Metsamor, Sovyetler döneminde yapılan 66 hafif sulu reaktörlerden en eskisi ve en az güvenli olanı.

Amerika ve Avrupa Birliği, Metsamor'un kapatılıp tasfiyesini sağlayamayınca santralin daha güvenli hale getirilmesi için Ermenistan'a yıllar içinde mecburen milyonlarca dolar yardım yaptılar.

Bölge için tehlike kaynağı olarak görülen Metsamor Santrali yıllardır Milletlerarası Atom Enerjisi Ajansı (IAEA) tarafından her bakımdan denetleniyor. IAEA uzmanları özellikle santralin güvenliğine çok önem veriyorlar. Ermeni yetkililer santralin faaliyetine 2017 yılında son verileceğini 2007 yılında ilan etmişlerdi. Kısacası, Metsamor 7 yıl daha çalışacak, çevresini bir 7 yıl daha endişelendirecek.

Ancak bu arada kapatıldığı zaman doğacak enerji açığını şimdiden garantiye almak için Ermenistan birkaç yıldır Metsamor mahallinde 2017'de devreye sokmak üzere yeni bir nükleer santral için yoğun çalışmalar ve temaslar yapıyor. Nitekim, bunların sonucunu da iki gün önce Rusya ile imzaladığı ikinci Metsamor santrali anlaşmasıyla almış bulunuyor.

Son haberlere göre, Rusya aynı mahalde 1000 megawatt gücünde son teknolojinin kullanılacağı yeni bir santrali Ermenistan ile birlikte inşa edecek. 2011 yılında inşasına başlanması öngörülen bu santral 2017 yılına kadar bitirilecek. Santralde kullanılacak uranyumun temini için bir Rus-Ermeni ortak şirketi de kurulmuş bulunuyor. Bu şirket Ermenistan'da uranyum arayacak, bulursa çıkaracak. Söylenildiğine göre, Ermenistan uranyum rezervleri bakımından oldukça zengin durumda. Uzmanlar, ülkede 30-40.000 ton arası uranyum rezervi bulunduğunu tahmin ediyorlar.

Bugün yapılan tahminlere göre, santral 5 milyar dolara mal olacak. Bu, Ermenistan için çok büyük bir tutar ve bunu kendisinin karşılaması imkânsız. İşte bu yüzden projenin hayata geçmesi için mutlaka yabancı kaynak gerekiyor. Rusya bu kaynaklardan birisi elbette. Nitekim, maliyetin yüzde 20'sini karşılayacağını söylüyor. Geriye kalan yüzde 80'lik kısım ise yabancı yatırımcılardan sağlanacak herhalde.

Başta sınırlarımıza yakınlığı ve başka bakımlardan dolayı bizi de her bakımdan ilgilendiren 'ikinci Metsamor Santrali' konusundaki son haberler ve gelişmeler işte böyle. Dün ilk yakıtın verilmesiyle birlikte işletmeye alınma süreci fiilen başlayan İran'ın Buşehr santraliyle bir komşusunun daha (diğerleri Ermenistan, Bulgaristan,

Ukrayna, Rusya mesela) nükleer santrale sahip olduğu Türkiye bütün bu gelişmeleri yakından takip etmeli elbette. Bizden söylemesi...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Rusya ve Afganistan

Fikret Ertan 2010.08.24

Afganistan'ın bugün büyük güçler mücadelesine sahne olduğu aşikâr. Amerika başta olmak üzere İran, Pakistan, Hindistan, Çin ve Türkiye'nin bu ülkenin bugünü ve geleceğinde önemli aktörler olmak istedikleri ortada. Bu güçlerin arasında 1979-1989 yılları arasında ülkeyi işgal eden Rusya'nın (yani Sovyetler Birliği adı altındaki hakim güç Rusya) adı pek geçmiyordu.

Ne var ki son birkaç yıldır meydana gelen gelişmeler sonucu artık Rusya da Afganistan'daki mücadelede varlığını hissettirmeye başlamış bulunuyor. Bunun Rusya bakımında birkaç önemli ve göz ardı edilemeyecek sebebi var: Afganistan kaynaklı eroinin Rusya'da giderek çok büyük bir sosyal tehlike haline gelmesi; Taliban tehdidi ile ilgili Rus algısının güçlenmesi; ve Afganistan'ın imar ve inşaa faaliyetlerinde Rusya'nın da artık ekonomik pay kapma arzusunun artması olarak kısaca ifade edilebilir bunlar.

Bu sebeplerin sonucunda Rusya, bir süredir Afganistan'a dönük çeşitli hamleler yapıyor. Bunların başında da Afganistan'a askerî malzeme ve helikopter satışlarını artırmak geliyor. Nitekim, NATO ve Amerika'nın da desteklediği bir satış sözleşmesine göre Rusya, yakında Afganistan'a 21 adet Mi-17 Hip tipinde ağır nakliye helikopteri satacak. Toplam tutarı 300 milyon dolar olan bu sözleşme ile Afgan ordusunun Taliban ile mücadelesine önemli bir destek sağlanacak. Asker, malzeme taşıma ve tahliye işlerinde kullanılan bu helikopterler, aynı zamanda saldırı helikopterleri olarak da kullanılabilirler.

Afgan ordusunun elinde bugün 25 adet Mi-17 var. Hükümet, bu sayıyı 2012'de 56'ya çıkarmayı planlıyor. Böylece helikopter filosunu güçlü hale getirmek istiyor. Bu helikopterleri uçuran pilotların büyük kısmı da 1980'lerde Rusya'da eğitilen pilotlardan meydana geliyor. Bu yüzden Afgan helikopter filosundaki 'Rus unsuru'nun ne kadar önemli olduğu açıkça görünüyor. Rusya, helikopterlere ilaveten Afganistan'a hafif ve ağır piyade silahları da sağlamak ve güvenlik güçlerini eğitmek istiyor. Böylece, bu konuda da belli bir hedefe ulaşmayı arzuluyor. Ekonomik bakımdan ise Rusya, Sovyet işgali dönemi ve öncesinde Rusya tarafından ülkenin çeşitli bölgelerinde yapılmış bulunan; ancak zaman içinde kapanan ya da atıl duruma düşen birtakım tesisleri yeniden yapmak ya da canlandırmak istiyor.

Rus şirketleri, bu tesislerle ilgili olarak çoktandır Afgan yetkililerle görüşmeler yapıyorlar. Bu tesislerin mali portresi de yaklaşık bir milyar dolar civarında. Ayrıca, Rus enerji devi Rosneft, Diyarğüdü ve Şibergan'daki gaz yatakları ile ilgili çalışmalar da yapıyor. Esasen, Sovyetler, 1952-1988 yılları arasında Afganistan'da 140 kadar sanayi, enerji ve altyapı tesisi inşa etmişti. Kunduz Nehri üzerindeki Pul-i Kumri hidroelektrik santrali, Kabil Nehri üzerindeki Naglu Barajı, Mezar-ı Şerif'teki nitrojen esaslı gübre tesisi bunların önde gelenleri. Bunlara ek olarak karayolları, iletim hatları, gaz ve petrol botu hatları yer alıyor bu tesislerin arasında. Ayrıca işgal dönemi ve öncesinde Sovyet jeolog ve mühendisleri tarafından ülkenin maden kaynaklarının en ince ayrıntısına kadar incelendiği ve bunlarla ilgili haritaların bulunduğu ve bunların en iyi ve en detaylı haritalar oldukları da biliniyor.

Rusya, işte hem bu eski tesisleri yeniden yaparak ya da canlandırarak hem para kazanmak, Afgan maden sanayiinde etkin olmak istiyor ve hem de bunların sayesinde ülkenin yeniden imar ve inşasına katkıda bulunmayı planlıyor. Bununla dolaylı olarak da Taliban etkisini zayıflatmayı da başkalarıyla birlikte hedefliyor. İşte bu konular ve başkaları geçen hafta Rusya'nın sayfiye şehri Soçi'de Afgan, Pakistan, Tacikistan ve Rusya arasında ikincisi yapılan bölgesel zirvede Afgan Devlet Başkanı Karzai ve maiyetiyle ele alınmış bulunuluyor. Rusya, bu hamlelerini yaparken Afganistan'a dönük önemli jestler de yapıyor. Bu bapta mesela bu yıl Afganistan'ın 891 milyon dolarlık eski borcunu silmiş, böylece toplam silinmiş borcu 12 milyar dolara yükseltmiş oluyor.

İşgalden 20 yıl kadar sonra Rusya, Afganistan'a yavaş yavaş yeniden dönerek, anlattığım şekilde güçler mücadelesine yeniden katılmış ve bu konuda ne Amerika'dan ne de başkalarından herhangi bir tepki de görmemiş, bilakis hamleleri bu güçlerce memnuniyetle karşılanmış bulunuyor kısacası.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Viktor Bout ve karanlık dünyası

Fikret Ertan 2010.08.26

Dünya silah ticaretinin bir resmî, kanunî yönü; bir de gayri resmî, kanunsuz yönü var. Birincisini devletler ya da bunların denetimindeki şirketler, kuruluşlar kanuni yollardan yaparlar.

İkincisi ise adları çoğu zaman bilinmeyen kişi ya da bunların denetimindeki karanlık şirketler tarafından gerçekleştirilir ve bunlar da karanlık bir dünyanın aktörleridir adeta.

Bu dünyanın bilinen, tanınan isimlerinden birisi de bugünlerde milletlerarası medyada hakkındaki haber ve yorumların arttığı 'Ölüm Taciri' sıfatıyla anılan Viktor Bout adlı şahıstır.

1967 Tacikistan-Duşanbe doğumlu Viktor Anatolyeviç Bout, Rus'tur. Annesi muhasebeci, babası araba tamircisi olan Bout, Rus Askeri Enstitüsü Yabancı Diller Bölümü mezunudur. Altı dili iyi bildiği söylenir. Kendi sitesinde orduda tercüman olarak görev yaptığı bilgisi yer alır. Başka kaynaklarda ise, Rus askeri istihbarat servisi GRU'da binbaşı olarak görev yaptığı söylenir.

Hangi birimde görev yaptığı hâlâ tartışmalı olan Bout, Sovyetler Birliği'nin yıkılmasından sonra ortaya çıkan çok önemli bir fırsatı değerlendirip kısa zamanda zengin ve güçlü bir adam olmayı başarır. Bu fırsat da Sovyetler sonrası dönemde ortaya çıkan yüzlerce atıl askerî uçak, helikopter ve binlerce ton çoğu sahipsiz kalan silah ve cephanelerdir. Bout, bu atıl uçakların çoğunu alarak bir havacılık şirketi kurar ve kısa zamanda bir global lojistik güç haline gelir. Tabii bu arada silah ve cephanelere de el atar.

Önceleri Afrika'da, sonraları Ortadoğu ve daha sonra da Asya'daki ulaşım faaliyetleri alanını genişletir, çeşitlendirir. Hatta BM'nin insani operasyonlarında da rol alır. Çeşitli ülkelere personel, ilaç, gıda ve başka malzemeleri taşır.

İddialara göre, bu lojistik faaliyetleri yaparken aynı zamanda hem çeşitli ülkelere ve hem de ayrılıkçı, direnişçi örgütlere silah, cephane sağlar. Bu çerçevede, Bout'un yıllar içinde Afganistan'daki Rabbani hükümetine, Kuzey İttifakı'na, merhum Ahmet Şah Mesut, Sierra Leone Devrimci Birleşik Cephesi'ne, Liberya'daki Charles Taylor rejimine, Angola'daki Unita Hareketi'ne, Filipinler'deki Ebu Sayyaf Grubu'na silah, cephane sattığı söylenir.

Bunlara ilaveten muhtemelen bilinmeyen başka gruplar, örgütler de elbette olabilir. Bunların arasında belki bizimle ilgili olanlar da vardır, kim bilir.

Bu geçmişe ve ilişkilere sahip Bout bu yazıyı yazdığımız gün yaklaşık iki yıldır tutuklu olduğu Tayland'ın başkenti Bangkok'tan Amerika'ya silah kaçakçılığı ve terörist gruplara yardım etmekten dolayı iade edilecekti. Amerikan adli makamlarının yıllardır peşinde koştuğu Bout, Amerikan DEA ajanlarının Tayland polisi ile kurdukları bir tuzağa düşmüş ve tutuklanmıştı.

Esasen Bout iade kararına itiraz ediyor, suçsuz olduğunu iddia ediyordu. Hatta Tayland mahkemesi de aynı yönde karar almıştı. Ancak itirazlar ve muhtemel baskılar sonucu Yüksek Mahkeme, Amerika'ya iadesine bir süre önce karar vermişti. İşte bu karar ve ağır Amerikan baskısı sonucu Bout Amerika yolunda olacak. Baskının da çeşitli yönleri var. Bunlardan en önemlileri arasında Tayland'ın Amerika'nın Asya'daki en sıkı müttefiki olması ve Amerika'nın bu ülkeye 3 adet Black Hawk helikopter ve donanımın satışında kolaylık göstermesi zikredilebilir.

Diğer yandan, Rusya ise vatandaşı Bout'un Amerika'ya iadesini önlemek için uğraşıp duruyor, o da Tayland'a baskıda bulunuyordu... Ancak, Rusya Amerikan baskısının kendi baskısından daha güçlü ve etkin olmasıyla başarısız olurken öfkesini de gizlemedi.

Bout, Amerika'da yargılanacak. Yargılanması sırasında kendisini savunacak, neler söyleyecek, neleri ifşa edecek, bilinmez... İçinde yaşadığı karanlık silah ticareti dünyası ile ilgili bilinmeyen hususları mahkemede söylemesi, açıkça bunları dillendirmesi pek mümkün değil; zira 2003 yılında bir Amerikan gazetecisine şöyle demişti: '..Size her şeyi anlatırsam, alnımın şurasında kırmızı bir delik açılır.'

Ancak buna rağmen Amerikan istihbaratına bazı şeyler karşılığında kapalı kapılar ardında pek çok şey de söyleyebilir. Amerika da bunları kendi amaçları doğrultusunda elbette kullanır.

Viktor Bout, sadece global silah kaçakçılığı bakımından değil, arkasındaki güçler bakımından da çok önemli birisi. Bunlar kimler, hangi istihbarat kuruluşları olabilir, bilinmez. Bu konuda söylenebilecek tek şey, ölüm taciri Bout'un kendi başına, desteksiz ve izinsiz hareket etmesinin hiçbir şekilde mümkün olmadığıdır.

Bir süre sonra, medyanın ve çoğumuzun unutacağı Bout işte böylesine önemli birisidir. f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İsrail'in Romanya yatırımları...

Fikret Ertan 2010.08.29

İsrail Balkan ülkeleri ile ilişkilerini güçlendirmeye, çeşitlendirmeye dönük önemli hamleler yapıyor, liderler seviyesinde yaptığı ziyaretlerle bu ülkeleri kendi safına çekmeye çalışıyor.

Nitekim, bu çerçevede geçen ay Devlet Başkanı Şimon Peres, Slovenya ve Hırvatistan'a gitmiş, çeşitli temaslarda bulunmuş, bu ay da Romanya'ya önemli bir ziyaret yapmıştı. Ayrıca, Peres'i takiben Başbakan Netanyahu da Atina'yı ziyaret etmişti.

İsrail liderlerinin ziyaret ettikleri bu ülkeler arasında şüphesiz Romanya en önemli olanı. İsrail ile bu ülke arasında 2004 yılından bu yana önemli askerî ilişkiler var. Bunlar da özellikle İsrail hava kuvvetlerinin değişik

coğrafyalardaki muhtemel harekât hazırlıkları için son derece değerli. Nitekim, bu ay ortalarında Romanya'da meydana gelen ve 6 İsraili subayın öldüğü helikopter kazası ile bu hazırlıkların ne kadar kapsamlı olduğu ortaya çıkmıştı.

Romanya, kazanın olduğu günlerde yazdığımız kapsamlı bir yazı ile altını çizdiğimiz gibi İsrail hava harekâtlarına hazırlık bakımından ve başka askeri yönlerden bu ülke için son derece önem arz ediyor. Bu konu şüphesiz İsrail-Romanya ilişkilerinin görünen ve ortaya çıkan bir yönü sayılır.

Diğer yandan, bu ilişkilerin bir de son derece önemli ekonomik yönü de var. Pek fazla bilinmeyen bu konuda İsrail son yıllarda çok önemli avantajlar ve gelişmeler sağlamış bulunuyor. Bu da özellikle Romanya'daki İsrail menşeli yatırımlarda kendisini gösteriyor.

Bugün çeşitli kaynaklara göre, Romanya'daki İsrail menşeli yatırımlar 2 milyar doların üzerinde bulunuyor. Bu yatırımlar da çok çeşitli alanlarda. Meşrubat, süt ürünleri, hayvancılık, sigortacılık, global şirketlerin temsilcilikleri, araba kiralama, mühendislik, gazino işletmeciliği, tarım, bilişim, inşaat gibi alanlar bunlar.

Romen makamlarına göre, bugün Romanya'da İsrail'de kayıtlı 3.500 kadar şirket faaliyet halinde. Bunlara ilaveten ülkede İsraillilerin sahip olduğu; ancak üçüncü ülkelerde kayıtlı 2.000 kadar başka şirket de var.

İsraili şirketler bu faaliyetleriyle Romen ekonomisinde önemli bir ağırlığa sahip bulunuyorlar. Ayrıca bu şirketler Romanya'nın Avrupa Birliği üyesi olması sebebiyle Birlik ülkelerine çok avantajlı şartlarda ihracat da yapıyor, bu ülkelerde de mevzi kazanıyorlar.

Bu şirketlerin arasında tanınanlar da var, tanınmayanlar da. Tanınanlara bir örnek bugün Romanya'nın Prigar marka meşrubatı mesela. Tanınmayanlara gelince; bu konuda pek çok isim var. YH Dimri Construction and Development Ltd, Synel Industries, Cargal Ltd bunlardan aklıma hemen gelenler. Sebebi de bu üç şirketin medyada yer alan geçen ay kazandıkları önemli ihaleler. Bir de mesela Gabriel Resources var. Bu şirket bugün Romanya'da bulunan dünyanın sayılı altın madenlerinden olan Rosa Momtana altın madenine sahip bulunuyor.

İsrail'in Romanya yatırımları işte bu boyutlarda. Bu yatırımlara ilaveten Romanya'dan kaçıp İsrail'e yerleşen Romen Yahudilerinin 2. Dünya Savaşı sırasında ve sonrasında el konulan mallarını geri alma gayretleri de var. Bu çerçevede, yapılan 200.000 kadar iade talebinin 9.000'inin kazanıldığı ve bunların çoğunun Romen Yahudilerinin eski malları olduğu söyleniyor. Kısacası, İsrail bu yolla da Romen ekonomisinde yer ve zemin kazanıyor.

Bu ilişkilere ilaveten 30.000 kadar İsrail vatandaşının aynı zamanda Romen vatandaşı olduğu ve bunların bu sayede Avrupa Birliği'nde serbestçe hareket ettikleri de önemli bir husus olarak ortada dururken yaklaşık 200.000 Romen vatandaşının da İsrail'de göçmen işçi olarak çalışmakta olduğu, bunun da ilişkilerin gelişmesinde önemli rol oynadığı da söylenebilir.

İsrail-Romanya ilişkileri ve bundaki İsrail yatırımlarının rolü ve payı kısaca anlattığım şekilde. İsrail Romanya'daki gelişen ve çeşitlenen yatırımlarıyla bu ülkede güç ve nüfuz kazanıyor; bunu başka Balkan ülkelerinde de yapıyor elbette. Esasen başka ülkelerde gerçek gücü kazanmanın en önemli boyutu da yatırım gücü elbette. Ne diploması ne başka araç yatırımların yerini alamaz. İsrail de işte bunu yapıyor kısacası...

Biz de bu yazıyla İsrail-Romanya ilişkilerinin yatırım boyutuna dikkat çekerek bu konuda söyleyeceklerimizi tamamlamış oluyoruz. f.ertan@zaman.com.tr

Bosna'da son gelişmeler...

Fikret Ertan 2010.08.31

Cumhurbaşkanı Gül bu hafta içinde (2-3 Eylül) Bosna'yı ziyaret edecek. Esasen ben de bu ziyarete davet edildim; ancak rahatsızlığım sebebiyle ne yazık ki icabet edemiyorum; başka davetlere olduğu gibi...

Gül'ün ziyareti şüphesiz Türkiye'nin Bosna konusundaki duyarlılığının ve desteğinin en üst seviyede bir kere daha gösterileceği önemli bir ziyaret olacak. Esasen, Türkiye hem devlet ve hem de sivil platformlarda Bosna'yı hiç ihmal etmiyor. Gül'den önce Başbakan Erdoğan Srebrenitsa katliamının 15. yıldönümü dolayısıyla geçen ay Bosna'daydı. Dışişleri Bakanı Davutoğlu'nun ziyaretlerinin sayısını hatırlatmaya bile gerek yok; bulduğu her fırsatta Bosna'yı ziyaret ediyor, Bosna için elinden geleni esirgemiyor.. Başka bakanlar, devlet kuruluşları yetkilileri de aynı şekilde elbette.

Duyarlılığımızın bu kadar yüksek olduğu Bosna'da bugünlerde önemli gelişmeler yaşıyor. Bunlardan birisi hem milletlerarası camiayı ve hem de Avrupa Birliği'ni temsil eden Yüksek Temsilcili Valentin Inzko'nun görev süresi ve yetkisinin geçenlerde bir yıl daha uzatılması geliyor.Esasen, Inzko'nun süresi dün sona erecekti; ancak başka alternatif bulamayan Avrupa Konseyi süreyi uzatmaya mecbur kaldı, Bosna'yı yeni bir kargaşanın içine sürüklemekten korktu. Konsey, Inzko'ya bir yıl daha süre tanırken aynı zamanda temsilcilik makamının yıllık bütçesini de 3.700.000 Euro olarak bağladı.

2009 Mart ayından bu yana görev yapan Inzko 7. temsilci. Seleflerinden farklı birisi. 60 yaşındaki Inzko, Balkanlar'ı yakından bilen ve Avusturya'nın Karintia bölgesinde yaşayan Sloven azınlığa mensup tecrübeli bir diplomat. Savaşın sona ermesinden sonra Saraybosna'da Avusturya'nın büyükelçisi olarak da bulunan Inzko, bir ara Sırbistan'ın Müslümanların yaşadığı Sancak bölgesinde AGİT'in misyon şefi olarak da çalışmıştı. 1995-2005 yılları arasında Avusturya Dışişleri Bakanlığı'nda Orta, Doğu ve Güneydoğu Avrupa, Orta Asya ve Güney Kafkaslar masalarının müdürü olarak uzun süre çalışan Inzko, 2005 yılından 2009'a kadar Avusturya'nın Slovenya'daki büyükelçisi olarak görev yapmıştı. Görev yaptığı süre içinde taraflara karşı kararlı, bazen sert ve çözüm arayan tavrıyla dikkat çeken Inzko, muhtemelen son temsilci de olacak; zira Konsey görev süresini uzatırken 'Konsey gerek görürse Inzko'nun görev süresi daha erken de sona erebilir' şeklinde bir ibareye de kararında yer vermişti.

Bosna'da yaşanacak ikinci gelişme ise ülkede önümüzdeki ay yapılacak genel seçimler. 3 Ekim'de yapılacak bu seçimlerde hem başkanlık konseyi, hem federal ve hem mahallî parlamentolarda yer alacaklar seçilecek. 50 kadar parti ve çeşitli koalisyon gruplarının katılacağı bu seçimlerde 3 milyon kadar seçmen oy kullanacak. Seçim Komisyonu'nun geçen hafta yayımladığı aday listesine göre 8000 civarında çeşitli aday seçimlerde yarışacak. Bunlar üçlü başkanlık makamı ve hem merkezî federal parlamento ve hem de Müslüman-Hırvat Federasyonu ve Republica Srpska denen Sırp bölgesi parlamentoları için 265 vekili seçecekler.

Seçim kampanyası da tam da Cumhurbaşkanı Gül'ün ziyareti sırasında başlayacak. Bu kampanyada neler öne çıkacak tam bilinmiyor. Ancak, ekonomik zorluklar, yolsuzluklar, aşırı büyük bürokratik yapının yol açtığı problemler ve elbette milliyetçi söylemlerin bu kampanyada öne çıkacakları bugünden söylenebilir.

Son konu olan büyük ve aşırı derecede yaygın bürokrasi bugün Bosna'nın en büyük ekonomik problemi sayılır. 13 kadar yönetim katmanı ve 160 kadar bakanlığın ve başka unsurların hâkim olduğu bu yapı bugün ülkenin

milli gelirinin neredeyse yüzde 50'sini tüketiyor. Bu da çözülmesi gereken en ciddi ekonomik problem olarak ortada duruyor.

Üçüncü bir gelişme de geçen ayın sonlarında parlamentodan geçemeyen nüfus sayım kanunu. Bağımsız Sosyal Demokratlar İttifakı (SNSD) adlı Sırp partisinin boykotu sebebiyle kanunlaşamayan bu kanun ile 2011'de ülke genelinde genel nüfus sayımı yapılacak, bugünün nüfus gerçeği net bir şekilde ortaya çıkacaktı. Ama olmadı; bundan sonra ne zaman olur, bilinmiyor. Cumhurbaşkanı Gül'ün önemli ziyareti ertesinde Bosna'da işte bu anlattığım gelişmeler yaşanıyor. f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Gündemdeki GRU'ya dair...

Fikret Ertan 2010.09.02

İstihbarat servislerinin gücü ve etkinliği bakımından Rusya'nın dünyanın önde gelen ülkelerinden biri olduğu ilgili herkesin kabul ettiği bir gerçek.

Rusya bu istihbarat etkinliğini dört servis ile gerçekleştiriyor: İç istihbarattan sorumlu FSB, Amerika'da geçenlerde yakalanan ajanlarıyla gündeme gelen dış istihbarata bakan SVR, haberleşmeyi izleyen FAPSI ve askerî istihbarat servisi GRU. Bunlardan FSB, SVR, FAPSI hakkında bilinenler var; ancak GRU hakkında bilinen ve yazılanlar ise son derece sınırlı.

Rus Genelkurmay Başkanlığı'na bağlı, tam adı Ana İstihbarat Direktörlüğü olan GRU kapalı bir kutu adeta; medya ve kamuoyu büyük ölçüde sadece bu servisin başındaki şahsı biliyor o kadar. Bu şahıs geçen mayıs ayında Başkan Medvedev tarafından sürpriz bir şekilde görevden alınan zamanın başkanı General Korebelnikov'un yerine atanan General Aleksandr Sıhlyakturov.

General Sıhlyakturov'un yardımcısının kimliği ise son günlere kadar bilinmiyordu. Bu şahıs da dün 'Çeçen avcısı general Hatay'da ölü bulundu' haberi ve fotoğrafı ile birlikte Vatan gazetesinde manşet olan General Yuri İvanov.

Gazetenin haberine göre, Hatay'ın Çevlik köyünde kıyıya vuran cesedin GRU'nun iki numarası General Yuri İvanov olduğu anlaşılmış bulunuluyor. Rus basınına göre de 52 yaşındaki general ağustos başında Rusya'nın Suriye'de önümüzdeki yıl açılacak deniz üssünde incelemelerde bulunmak üzere Suriye'ye gitmiş; ancak esrarengiz bir biçimde ortadan kaybolmuş, sonunda da cesedi Çevlik kıyısına vurmuş.

'Türkiye, Avusturya ve Katar'da 9 üst düzey Çeçen'in öldürülmesi emrini verdiği bilinen İvanov'un Suriye'de Çeçen militanlar tarafından infaz edilerek denize atıldığı sanılıyor.' deniyor aynı haberde. Aynı konuda, Rus Komsomolska Pravda gazetesi de aynı tezi öne sürüyor.

General İvanov, söylendiği gibi infaz mı edildi, yoksa kaza sonucu mu öldü, Suriye'de ne arıyordu, doğrusu bu konuda bir şey söylemek zor; hatta imkânsız; çünkü bu tür karanlık olaylar hiçbir zaman tam anlamıyla ortaya çıkmaz, çıkarılmaz. Bu yüzden, istisnai bir hal olmadıkça, konu spekülâtif alanda kalmaya mahkum olacak.

GRU, dediğimiz gibi hakkında bilinenlerin, yazılanların son derece sınırlı olduğu bir servis. Komünist dönemde bizzat devlet tarafından adı ve faaliyetleri hep saklanan, öne çıkarılmayan GRU hakkında yabancı basında da

birkaç kitap ve makalenin dışında dişe dokunur bir bilgi bulunmuyor. Bunların da çoğu 1980'lerde Batı'ya kaçan bir-iki GRU ajanının anlattıklarından meydana geliyor.

Uzman kaynaklar, GRU'nun Rusya'nın yurtdışında en çok ajana sahip bir servis olduğunda hemfikirler. Öyle ki, GRU ajan sayısı görevi dış istihbarat olan SVR ajan sayısını birkaç misli geçiyor (25 bin kadar). GRU ajanları dünyanın dört köşesinde Rusya adına çeşitli faaliyetlerde bulunuyor, bilgi topluyor ve zaman zaman adam da öldürüyorlar.

Son konuda aklımıza hemen gelen bir örnek Çeçenistan'ın ikinci Devlet Başkanı Selimhan Yanderbiyev elbette. Katar'ın başkenti Doha'da sürgünde yaşayan Yanderbiyev, 11 Şubat 2004 günü GRU ajanlarının, cipinin altına yerleştirdikleri bombalı suikast sonucu öldürülmüş, Katar yetkililerinin takibatları sonucu Anatoli Yablaçkov ve Vasili Pugaçyov adlı iki GRU ajanı yakalanmış, yargılanmış, suçlu bulunarak ömür boyu hapse mahkum edilmişlerdi. Daha sonraları ise Rusya'nın baskıları sonucu bu iki ajan cezalarını Rusya'da çekmek üzere bu ülkeye iade edilmişler; ancak daha sonra ortadan kaybolup serbest kalmışlardı. Rus yetkililer de bu durumu 'Katar mahkemesi kararının Rusya'da geçerli olmadığı' şeklinde açıklamışlardı.

GRU'nun son yıllarda ortaya çıkan bu ve benzeri suikastlarından başka muhtemelen başka benzer eylemleri de var; ama bunlar bilinmiyor, ortaya çıkmıyor. Ancak mesela GRU özel birliklerinin son Gürcistan-Rusya Savaşı'nda önemli roller oynadıkları söylenmişti.

GRU şüphesiz sadece beşeri istihbarat ve eylemlerde bulunmuyor, sinyal istihbaratı denen konuda da çalışıyor. GRU'nun Uzay İstihbarat Dairesi bunu da uzaya yerleştirdiği çok sayıda askerî casus uydusu ile yapıyor.

GRU, anlattığımız gibi dünyanın en gizli, en güçlü ve etkin istihbarat servislerinin başında geliyor. Servisin iki numarası İvanov'un esrarengiz ölümü ile gündeme gelen GRU kim bilir hangi karanlık ve önemli işlere imza atıyor halen.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

TAPI hattı yeniden gündemde

Fikret Ertan 2010.09.05

Orta Asya'nın doğalgaz devi Türkmenistan hem Nabucco projesi çerçevesinde hem Avrupa ve hem de Pakistan-Hindistan'ın enerji güvenliği bakımından çok büyük bir potansiyel doğalgaz kaynağı sayılır. Bu ülke, Nabucco çerçevesinde gaz sevki konusunda bugüne kadar kesin ve net bir taahhütte bulunmadı; ancak görüşmeler devam ettiği için umut hâlâ var.

Diğer yandan, Türkmenistan, doğalgaz sevkinde Rusya'ya olan bağımlılığını azaltmak için Nabucco'ya ilaveten başka alternatif gaz sevk hatları için de uzun süredir çaba gösteriyor. Bu çerçevede İran'a gaz sevkinde önemli bir aşama kaydederken üzerinde yıllardır konuşulan bir başka hat projesini de kısa bir süre önce yeniden gündeme getirmiş bulunuyor.

Bu hat projesi kısaca TAPI, yani Türkmenistan-Afganistan-Pakistan-Hindistan doğalgaz hattı olarak biliniyor. Türkmen lider Berdimuhammedov'un bu hafta içinde Pakistan lideri Zerdari ile yaptığı telefon görüşmesinde ele alınan hat konusu Zerdari'nin geçen hafta Afgan lider Karzai ile yaptığı görüşmesi ve bu hafta başında Kabil'de imzalanan çerçeve anlaşmasıyla yıllar sonra yeniden önem ve hız kazanmış bulunuyor.

Haberlere göre, taraflar TAPI'yi bu ay içinde bakanlar, önümüzdeki aralıkta da liderler seviyesinde ele alıp nihai anlamda hayata geçirmek için bir araya gelecek. Bu bakımdan TAPI konusu hem Türkmenistan ve hem de öncelikle Afganistan ve Pakistan bakımından öncelikli enerji projesi olarak yeniden ortaya çıkmış oluyor. Esasen, TAPI en son olarak 28 Nisan 2008'de Kabil'i ziyaret eden Türkmen lider Berdimuhammedov tarafından gündeme getirilmiş, o zaman da tartışılıp görüşülmüştü. Bundan önce ise ilgili ülke temsilcileri tarafından da ele alınmış, bu konuda bir çerçeve anlaşmasına da varılmış, hattın inşasına 2010'da başlanması ve 2015'te bitirilmesi üzerinde mutabık kalınmıştı. Bu anlaşmanın en ilginç ve önemli yanı da Hindistan'ın da bu anlaşmaya katılmasıydı. Hindistan bununla Türkmenistan ile geçmiş yıllarda geliştirdiği enerji ilişkilerini bir adım daha öteye götürmeyi planlıyordu..

Ne var ki, bu görüşmeler ve anlaşma bilinmeyen sebeple sonucu daha sonra geri plana itildi, konuyla ilgili herhangi bir ilerleme sağlanmadan adeta unutuldu gitti. Asya Kalkınma Bankası'nın tam desteğine sahip ve bugünlerde yeniden canlanan projeye göre, TAPI hattı bin 680 kilometre uzunluğunda olacak. Türkmenistan'ın en zengin gaz sahası olan Devletabad'da başlayıp Afganistan'da Herat ve Kandahar'ı birbirine bağlayan ekspres yola paralel döşenecek, buradan Pakistan'daki Ketta ve Multan şehirleri üzerinden geçip Hindistan'a girecek ve burada Fazilka şehrinde sona erecek. Yılda 33 milyar metreküp gaz taşıyacak olan hattın maliyetinin ise 6-7 milyar dolar civarında olacağı tahmin ediliyor.

TAPI, şayet hayata geçerse, bu hem Türkmenistan ve hem de Afganistan ve Pakistan için son derece önemli ekonomik ve stratejik kazanımlar getirecek. Afganistan, hem yılda en az 200 milyon dolar civarında transit ücreti kazanacak ve hem de enerji ihtiyacının önemli bölümünü hattan karşılamış olacak. Ayrıca, Afganistan, Türkmenistan (dolayısıyla Orta Asya çerçevesinde) Pakistan ve Hindistan arasında önemli bir enerji ve ekonomi köprüsü statüsü kazanacak. Bu da hem bölgesel barışa ve hem de refaha büyük katkı yapacak, taraflar arasındaki işbirliğini hızlandıracak, kökleştirecek. Bu arada Türkmenistan'ın enerji sevk bağımlılığını da elbette azaltıp, ekonomik bağımsızlığına önemli katkı yapacak.

Genel çerçeveden bakıldığında, TAPI işte böylesine önemli ve değerli bir proje olarak yeniden gündeme gelmiş bulunuyor. Bu konudaki gelişmeler elbette birçok bakımdan bizi de ilgilendiriyor. Hem stratejik, hem enerji ve hem de potansiyel ekonomik getiriler bakımından TAPI ve ilgili gelişmeler bizim için de önemli oluyor; çünkü Türkiye artık sadece çevresiyle ilgilenmekle yetinen bir güç olmayı çoktan geride bırakmış dünya gücü olma yolunda ilerleyen bir güç. Bu aşikâr. Ne var ki, TAPI'nin gerçekleşmesi için öncelikle Afganistan'da barış ve güvenliğin en kısa zamanda tesisi gerekiyor. Bu ne zaman, nasıl olur, söylemesi çok zor. Buna rağmen yine de TAPI'ye umutla bakılmalı bize göre...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İsrail'in kulakları...

Fikret Ertan 2010.09.09

Sinyal istihbaratı (SIGINT) denince dünyada akla gelen ilk ülke Amerika'dır. Bu ülke en gelişmiş ileri teknolojileri kullanarak bu alanın en iyisi olarak temayüz eder. Bunu da kısa adı NSA olan Milli Güvenlik Ajansı ya da kuruluşu ile yapar.

Dünyaya yayılmış istasyonları, göklerdeki uyduları ve başka araçlar ve çalıştırdığı 100 bin kadar personel ile NSA 'global kulak' olarak da anılır.

Bu alanda NSA'yı kısa adı GCHQ olan İngiliz sinyal istihbarat kuruluğu izler. Bu kuruluğu dünyanın en eskisidir. 1919 yılında Hükümet Kod ve Şifre Okulu olarak faaliyete geçer. Cheltenham merkezli GCHQ'da binlerce personel çalışır.

Bu iki kuruluşun faaliyetleri moda deyimle 'kozmetik faaliyetlerdir'. Bütçeleri, personel kimlik ve sayıları devlet sırrı kapsamına girer. Dolayısıyla haklarında bilinenler son derece sınırlıdır.

Bu iki kuruluş kısa adı Echeleon olan global SIGINT faaliyetinde Avustralya, Kanada ve Yeni Zelanda ile işbirliği halinde de çalışırlar.

Global SIGINT faaliyetleri söz konusu olduğunda bu anlattıklarıma ilaveten bir de İsrail'in SIGINT kuruluğu aklı gelir. Ancak, İsrail ve medyası bu konuda son derece duyarlı davranır, bu konudan hemen hemen hiç söz etmez. Esasen, İsrail medyası bu ve benzeri milli güvenlik konularında bir tür oto-sansür uygular. Bir anlamda uygulamaya da mecburdur; zira bu konular askerî sansür kapsamına girerler.

İsrail'in SIGINT kuruluşunun karargâhı ya da merkezi Tel-Aviv'in kuzeyindeki Herzliya şehrindeyir. Burası '8200 Birim' şeklinde de anılır, bilinir. Bu karargâh SIGINT saha bilgi ve istihbaratını Negev Çölü'nde bulunan ve Urim adlı Kibbutz'ın birkaç kilometre yakınında kurulu muazzam bir SIGINT üssünden temin eder. Çeşitli kaynaklar, 2333 kodlu yolun iki tarafında yer alan bu üste çeşitli uydu çanaklarının, dev antenlerin ve başka araçların yer aldığını, üssün çitlerle, başka engellerle ve köpeklerle korunduğunu söylerler.

Normal uydu görüntülerinde üsle çeşitli binaların, çanakların ve antenlerin olduğu görünür. Bunların arasında yön bulma ve tespit için kullanılan HF/DF anteni de görünür. Söylendiğine göre, bu anten seyir halindeki deniz trafiğini, gemileri izler, dinler.

Üssün ne zaman kurulduğu ve ne zamandır faaliyette olduğu bilinmez. Yalnız onlarca yıl önce kurulduğu söylenir. Önceleri ülkeler arasında haberleşmeyi sağlayan Intelsat uydularını izlemek ve dinlemek için kurulduğu, sonraları deniz trafiğini sağlayan Inmarsat haberleşmelerine de kapsama alanına dâhil ettiği, daha sonraları ise her türlü haberleşmeye el attığı söylenir.

Üste, en ileri bilgisayarların bulunduğu, bunların hedef kelime ve numaraları tespit edecek şekilde programladıkları, böylece istenen telefon görüşmelerinin, e-postaların ve başka tür haberleşmeler ve mesajların izlendiği ifade edilir. İzlenen ve dinlenen bu mesajlar karargâha iletilir ve burada tercüme ve analize tabi tutulurlar.

Urim üssü hakkında birkaç gün önce ilk ayrıntılı bilgileri veren Yeni Zelandalı gazeteci Nicky Hagger'a göre, üs dost-düşman birçok ülkeyi hedef alır, Akdeniz'in altından geçen deniz altı haberleşme kablolarını dinler, hatta yurtdışındaki İsrail elçiliklerinde gizli dinleme tesislerine de sahiptir. Bunlara ilave olarak üssün Filistin bölgelerinde gizli istasyonları da mevcuttur ve faaliyetlerinde özel dinleme donanımına sahip uçaklar da kullanır.

Bu arada üssün sadece SIGINT değil aynı zamanda ELINT (elektronik izleme-dinleme) faaliyetleri yürütmekte olduğu da söylenir. Yani radar ve benzeri araçları da izlediği belirtilir. Üssün geçmişte, 1967 Savaşı'nın ilk günlerinde zamanın Mısır lideri Cemal Abdülnasır ile Ürdün Kralı Hüseyin'in telefon konuşmalarını dinlediği, sonraları FKÖ lideri Arafat'ı da dinlediği dinleme örnekleri olarak bugün de söylenir.

Kısacası, ortaya çıktığı kadarıyla İsrail'in çok iyi kulaklara sahip bir ülke olduğu aşikar. Ayrıca bu kulakların başka büyük kulaklarla işbirliği içinde olduğu da muhakkak sayılır. Benim bu konuda söyleyebileceğim de ne yazık ki, ancak bu kadar...

Not: Okurlarımın, dostlarımın ve mesaj gönderenlerin mübarek bayramlarını tebrik eder, cümlesine sağlık, başarı ve işlerinde kolaylıklar dilerim.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Tadiç, Kosova ve AB...

Fikret Ertan 2010.09.12

Sırbistan Devlet Başkanı Boris Tadiç dün oynanan Türkiye-Sırbistan basketbol maçı için Türkiye'ye gelecekti. Saraybosna doğumlu, entelektüel ve köklü bir Sırp sülaleden gelen 52 yaşındaki Tadiç meslek olarak iyi bir psikolog. Zaten annesi de psikologdu. Babası ise bir felsefeci. Bu arka plana sahip Tadiç daha önceleri de Türkiye'ye gelmiş, kamuoyumuzda olumlu bir lider olarak görülmüştü. Tadiç, Türkiye ile yakın ve sıkı diyalogu ve işbirliğini de savunan birisi aynı zamanda.

İki dönemdir devlet başkanlığı yapan İngilizce, Fransızca ve İtalyanca bilen Sırp lider, ülkesinin Avrupa Birliği ile entegrasyonunu hararetle ve kararlılıkla savunuyor, bu konuda elinden geleni esirgemiyor.

Nitekim, Sırbistan'ın Kosova konusundaki son olumlu adımı da büyük ölçüde onun gayret, etki ve oynadığı belirleyici rolden kaynaklanıyor. Bu adım, malum Sırbistan'ın BM Genel Kurulu'na geçen ay sunduğu ve bilinen pozisyonunu koruduğu, Kosova'nın bağımsızlık kararına karşı çıkan karar tasarısından beklenmeyen bir şekilde aniden büyük ölçüde vazgeçmesi, Kosova'nın bağımsızlığı konusunda bundan böyle daha ılımlı ve esnek davranacağı yolunda benimsediği son tavır olarak nitelenebilir.

Buna göre, BM Genel Kurulu'nun 9 Eylül 2010 tarih ve GA/10980 sayılı konsensüs kararıyla Sırbistan 27 AB ülkesi ile birlikte hareket ederek Kosova meselesinin diyalog ve görüşmeler yoluyla çözülmesini kabul etmiş bulunuyor. Ne var ki, buna rağmen Sırbistan, Kosova'nın bağımsızlığını tanımamaya devam edeceğini, kabul edilen kararın 'status-neutral document (yani Kosova'nın statüsü konusunda nötr, tarafsız belge) anlamına geldiğini de kayıtlara geçirmiş oluyor. Ancak bu şüphesiz Sırbistan'ın görüşmeleri ve diyalog kapısını kapattığı anlamına hiç gelmiyor; aksine karardaki diğer ifadelerin ışığında bunlara devam edeceği taahhüdünü içeriyor.

Bu bakımdan, Türkiye'nin de katıldığı ve görüş bildirdiği Genel Kurul toplantısı sonucu oybirliği ile benimsenen bu karar Kosova meselesinde yeni bir dönüm noktasını teşkil ediyor. Kısaca söyleyelim, meselenin çözüm yolunda bundan böyle BM değil Avrupa Birliği kulvarı açılmış bulunuyor. Yani meseleye çözüm bundan böyle Avrupa Birliği kulvarı ve çerçevesinde aranacak.

Bunun ortaya çıkmasında da Boris Tadiç kilit rolü oynamış bulunuyor. Şöyle ki: Tadiç BM Genel Kurul kararı öncesinde Avrupa Birliği Dış İlişkiler Temsilcisi Barones Catherine Ashton ile iki gün süren çetin ve zor görüşmeler yapmış, sonunda Ashton'ın teklifini kabul etmişti. Ashton, bu görüşmelerde bütün Avrupa Birliği üyelerinin kabul edeceği bir son dakika formülünü kabul etmesini, aksi halde Sırbistan'ın Avrupa Birliği ile entegrasyonunun tehlikeye gireceğini Tadiç'e çok kararlı tarzda anlatmış, Tadiç'ten kararın değiştirilmesini istemişti.

Esasen, Sırbistan'ın kararını değiştirmesinde sadece Ashton değil, Belgrad'ı kısa süre önce ziyaret eden Almanya Dışişleri Bakanı Guido Westerwelle, İngiltere Dışişleri Bakanı William Hague ile geri planda Tadiç'e güçlü mesajlar gönderen Amerikan Başkan Yardımcısı Joseph Biden'in de rol oynadığını burada belirtmek gerekiyor. Ülkesi için Avrupa Birliği entegrasyonundan başka yol olmadığına inanan Tadiç birtakım siyasi riskleri de alarak bu mesaj ve girişimleri dikkate alarak Dışişleri Bakanı Vuk Jeremić'e gereken talimatı vermiş, sonuçta anlattığım konsensüs kararının ortaya çıkmasının yolunu açmıştı.

Tadiç istese başka türlü de davranabilir miydi, burası bilinmez; ancak siyasi eğilimi, yıllardır savundukları ve ülkesinin nihai menfaatini Avrupa Birliği ile entegrasyonda gördüğü için böyle davrandı ve Sırbistan'ın Avrupa yolunun önünün tıkanmasını engellemiş oldu. Bu da şüphesiz onun adına olumlu bir puan ya da hamle olarak değerlendirilebilir.

Son tahlilde Tadiç cesur davranışı ve kararıyla ülkesinin Avrupa Birliği ile bir krize girmesini önlemiş, Kosova meselesinin nihai çözümünde BM tercihinden vazgeçerek çözümü Avrupa Birliği süreç ve kulvarına sokmuş oluyor. Böylece, Kosova meselesi artık münhasıran Avrupa Birliği'nin meselesi haline gelmiş bulunuyor. Tadiç'in Kosova meselesinin çözümüne dönük sürece yaptığı büyük katkı işte böyle...

NOT: Değerli okurlar, yıllık iznimin bir bölümünü kullanmak üzere yazılarıma bir süre ara veriyorum.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Stuxnet saldırısı ve muamması...

Fikret Ertan 2010.10.05

Geleceğin savaşlarının siber alemde olacağı, bu yüzden buna hazırlanılması gerektiği çoktandır söyleniyor. Hatta bazılarının göre bu savaşların ilk atışları başlamış da bulunuyor.

Bu sebeple büyük devletler bu savaşlara karşı şimdiden tedbir almaya, bu savaşlara karşı koyacak kurumları bir an önce faal hale getirmeye çalışıyorlar.

Bu çerçevede Amerika, birkaç ay önce mevcut 8 askerî komutanlığına bir de Siber Komutanlığı ilave etmiş bulunuyor. Komutanlığın başına getirilen General Keith Alexander, bir süre önce Kongre'ye son 3 yılda siber savaş tehdidinin ne kadar vahim ve ciddi olduğunu uzun uzadıya örnekleriyle anlatmış, bu meyanda 2007'de Estonya, 2008'de de Gürcistan'ın maruz kaldığı siber saldırılardan söz etmiş bulunurken Amerika'nın Stuxnet adı verilen virüslere benzer virüslerin saldırısı ile karşı karşıya gelmesinin sadece bir zaman meselesi olduğuna da işaret etmiş bulunuyor.

Esasen Stuxnet virüsü, geçen haftadan bu yana dünya gündeminin önemli konularından birisi haline gelmiş durumda. Alman uzmanlar tarafından geçen temmuzda keşfedilen bu virüs, o zamandan bu yana Endonezya, Hindistan, Amerika ve en son olarak İran'da çeşitli saldırılar sebebiyle kendisini göstermiş bulunuyor.

Microsoft'un 13 Eylül günkü güvenlik uyarısıyla haber verdiği Stuxnet hedefi ya da hedefleri hakkında özel bilgilere sahip olması gereken, çok gelişmiş, çoklu sistem zafiyetlerinden faydalanabilen, çalınmış güvenlik sertifikaları sayesinde sistemlere nüfuz edebilen ve bu sayede sistemleri çökertebilen özel bir virüs olarak tanımlanıyor.

Teknik seviyede, Stuxnet, Windows sistemlerine ya da flaş sürücülere nüfuz edebilmek için 4 sistem zafiyetini kullanıyor. Bunu söyleyenler de ünlü internet güvenlik şirketleri Symantec ve Kaspersky Lab. Bu konuda belki başka bilgiler de var; ancak bunlar henüz basına yansımamış durumdadır.

Söylenenlere göre, Stuxnet, bugün Alman Siemens şirketinin ürettiği özel bir yazılımı hedef almış bulunuyor. Simatic WinCC SCADA kodlu bu yazılımın SCADA'sının açılımı 'supervisory control and data acquisition systems' şeklinde. Yani 'Data sağlama ve denetim sistemleri'. Bu sistemler, çeşitli sanayi işlemlerini otomatik olarak çalıştıran programlanabilir lojik kontrol unsurlarını (PLC) denetliyorlar. Stuxnet de bu otomatik çalışma işlemlerine bağlı şahsi bilgisayarları özellikle hedef alıyor, bu sayede sistemlere girebiliyor. Siemens'e göre,

bugüne kadar kendi sistemlerini kullanan 14 tesise Stuxnet saldırmış; ama herhangi bir zarar vermemiş bulunuyor.

Siemens böyle diyor; ama çeşitli haberlerde İran'ın Buşehr nükleer santralının ve başka tesislerinin geçen hafta Stuxnet tarafından saldırıya maruz kaldığı ve bundan zarar gördüğü, bu yüzden santralin tam anlamıyla devreye girmesi ve elektrik üretimine geçmesinin iki aya kadar ertelendiği söyleniyor.

İranlı yetkililer de zaten Stuxnet saldırısını doğrulamış bulunuyorlar. Nitekim, İran resmî haber ajansına konuşan Buşehr tesisi yetkilisi Mahmud Caferi, tesisteki şahsi bilgisayarlara bulaşan virüsleri özel bir ekibin temizlemeye başladığını, söz konusu virüslerin tesisin ana unsurlarına zarar vermediğini, gecikmenin başka sebeplerden dolayı olduğunu açıklamış bulunuyor ve böylece Stuxnet saldırısını kabul ediyor; ancak zarar vermediğini söylüyor.

Diğer yandan, İran resmî devlet enformasyon teknoloji kuruluğu Başkan Yardımcısı Hamid Alipur ise geçen pazartesi günü Stuxnet'in mutasyonla çoğaldığını bilgisayarlaşmış sanayi donanımına zarar vermeye devam ettiğine işaret etmiş bulunuyor. Bu konuda İran İstihbarat Bakanı Haydar Muslihi ise İran'ın karmaşık bilgisayar virüsleriyle mücadele etmeyi öğrendiğini, son saldırıyla ilgili olarak birkaç casusun tutuklandığını söylüyor.

İran'ın karşı karşıya kaldığı Stuxnet saldırısı, bugün çelişkili ve yetersiz haberlerle tam bir muamma halinde karşımızda duruyor. Saldırıyı kim yaptı, nasıl yaptı, ne kadar zarar verdi, bundan sonra ne olabilir.. gibi soruların cevapları henüz ortada yok. Muhtemelen hiç de olmayacak; bunlar devlet sırrı olarak gizli kalacaklar. Bu yüzden, Stuxnet muammasına Türk resmî makamları ve ilgili kurumlar ve uzmanlarımız da muhakkak eğilmeli, bir gün bizi de hedef alabilecek bu tür saldırılara karşı şimdiden tedbir almayı hiç ihmal etmemeliler. Bizden söylemesi....

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Rasmussen'in dosyası

Fikret Ertan 2010.10.07

Ankara, bugün önemli bir konuğu ağırlayacak: NATO Genel Sekreteri Danimarkalı Anders Fogh Rasmussen bu konuk.

Rasmussen, başkente çok önemli bir dosya ile geliyor. Bu dosya, NATO'nun önümüzdeki dönemdeki stratejik bakışını belirleyecek olan 'Stratejik Konsept, Doktrin ya da Belge' adlarıyla anılan belge taslağının ve bununla ilgili görüş ve açıklamaların yer aldığı bir belgeler dosyası.

Bu dosyanın ana belgesi olan Stratejik Belge, büyük ölçüde aralarında Türk Büyükelçi Ümit Pamir'in de bulunduğu 12 akil adamdan oluşan yüksek heyetin kaleme aldığı ve Rasmussen'e geçen mayıs ayında sunduğu taslak metin üzerinde yapılan çalışma, tashih, ekleme ve kısaltmalardan meydana geliyor.

Esasen, taslak belgeyi uzun, karışık, muğlak ve cevaplardan çok sorular sormayı tercih eden bir belge olarak değerlendiren Rasmussen, bu taslak üzerinde bizzat kısaltmalar, değişiklikler yaparak bugünkü hali olan 11 sayfaya indirmiş bulunuyor ve böylece metni, üzerinde anlaşılması daha kolay ve net bir belge haline getirmiş bulunuyor.

Rasmussen'in getirdiği dosyada bu taslak metne ilaveten bir de çok gizli bir operasyonel taslak metin olduğu muhakkak. Birkaç yüz sayfayı bulduğu söylenen ve ana Stratejik Belge'ye eklenecek olan bu metin NATO

müttefiklerine karşı yapılabilecek klasik, nükleer, terörist, siber ve diğer saldırılara karşı teşkilatın nasıl, ne şekilde ve hangi birimlerle karşılık vereceği gibi önemli hususları ele alıyor, bunları bir politika belgesi haline getirmeyi öngörüyor.

Bu ikinci belge şüphesiz üzerinde nasıl anlaşılırsa anlaşılın gizli kalacak. Öyle olması da elbette gerekir; zira hasımlara karşı verilebilecek cevapların önceden bilinmemesi, tahmin edilmemesi şart; aksi halde verilecek cevapların başarısı ve sonuçsuz kalması mukadder olur.

Rasmussen'in bugün Türk yetkililerle ele alacağı dosyası işte bunlardan meydana geliyor. Birinci taslak belge oldukça kısa ve sarıh bir metin; ikincisi ise gizli kalması gereken operasyonel metin.

Birinci belge olan Stratejik Belge'de nelerin bulunduğu üç aşağı beş yukarı şimdiden belli sayılır ki bunlar genel hükümleri, şartları, konuları ihtiva edecek. Ortak güvenlik, ortak tehditler, kriz yönetimi, üye olmayan ülke ve bölgelerle ilişkiler, füze savunma sistemi, Rusya ile ilişkiler gibi konular olacak bunlar.

Bunlara ilaveten söz konusu taslak belgede bir başka çok önemli konunun da yer alacağı çoktandır söyleniyor. Bu konu, nükleer silahsızlanma konusundaki radikal denilebilecek yeni yaklaşımların benimsenip benimsenmeyeceği üzerinde duracak.

Çeşitli haberlerden, başta Almanya olmak üzere Hollanda, Belçika, Norveç ve Lüksemburg gibi ülkelerin yeni Stratejik Belge'de ittifakın nükleer silahsızlanma konusuna öncelik tanımasını talep ettikleri, bu talep çerçevesinde ittifakın nükleer caydırıcılık konseptinden vazgeçmesini önerdikleri anlaşılıyor. Kısacası, bu ülkeler, çoktandır dillendirdikleri Avrupa kıtasının nükleer silahlardan arındırılması taleplerini bu defa NATO çerçevesinde kuvvetli bir şekilde ifade etmeyi istiyorlar.

Diğer yandan, bu cepheye karşı olan bir cephe de var. Bunlar, anlaşıldığı kadarıyla, Fransa, İngiltere ve Baltık ülkelerinden meydana geliyor. Fransa'nın karşı oluşu şüphesiz kendi nükleer caydırıcı gücünün NATO çerçevesinde ele alınmasını istememesinden, bu konudaki bağımsızlığını koruma güdüsünden kaynaklanıyor. İngiltere'nin durumu ise Fransa'ya benziyor; ama tamamen de öyle değil. Baltık ülkeleri ise Rusya korkusu ve endişesi yüzünden nükleer silahsızlanmaya karşılar.

İttifakın en önemli, en güçlü üyelerinden olan Türkiye'nin de global nükleer silahsızlanma konusunda kararlı olduğu malum. Ancak NATO çerçevesinde bu konuda tam neyi düşünüyor, neyi istiyor, burası o kadar net değil. Bu bakımdan Türkiye'nin NATO çerçevesindeki nükleer silahsızlanma konusuna nasıl baktığı önem taşıyor. Bölgesinde nükleer silah istemeyen; ancak bugüne kadar NATO'nun nükleer silahlarına karşı olduğunu hiç ifade etmeyen Türkiye, acaba bu yeni duruma NATO çerçevesinde nasıl bakıyor, bunu da önümüzdeki dönemde öğreneceğiz herhalde.

Rasmussen'in dosyasının en önemli ve üzerinde çok tartışmalar yaşanacak kısmı bize göre işte bu nükleer silahsızlanma konusu olacak. Bu şimdiden belli sayılır.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Rusya ve Kıbrıs Rum Kesimi

Fikret Ertan 2010.10.10

Kıbrıs Rum Kesimi'nin en yakın, en sıcak, en güçlü ilişkilere sahip olduğu ülkelerin başında şüphesiz Rusya Federasyonu geliyor.

Bu ilişkiler Soğuk Savaş döneminde Akdeniz'de Batı nüfuzuna karşı olan ve bağımsız-bağılantısız Kıbrıs'ı destekleyen Sovyetler Birliği döneminde de güçlü ve yakındı. Özellikle Komünist Akel Partisi ile Sovyetler Birliği arasında yıllardır yoldaşlık ilişkisi söz konusuydu. Bu yüzden binlerce Rum Sovyetler'de eğitim görmüştü.

Rum lider Hristofyas Rusya'da eğitim gören binlerce Rum'dan birisi. Yüksek tahsilini Moskova'da yapan Hristofyas iyi Rusça biliyor, konuşuyor. Kendisi aynı zamanda Avrupa Birliği'ndeki tek komünist lider.

Sovyetler Birliği'nin 1991 yılında dağılması ve Rusya Federasyonu'nun kurulmasıyla Rus-Rum ilişkileri yeni döneme uygun özellikler de kazanarak yine güçlü, sıcak ve yakın bir tarzda bugün de devam ediyor. Bunun böyle olduğunun son işareti Rusya Devlet Başkanı Dmitry Medvedev'in bu hafta içinde Rum Kesimi'ne yaptığı son ziyaret elbette. Bu ziyaret hem bir Rus devlet başkanının Kesim'e yaptığı ilk resmî ziyaret olması ve hem de bu ziyaret sırasında imzalanan anlaşmalar, mutabakatlar ve destek mesajları dolayısıyla son derece önem taşıyor. Medvedev ziyaretinde Rum tarafıyla 15 civarında çeşitli anlaşma ve mutabakat deklarasyonuna imza atmış bulunuyor. Bunlar da vergilendirmeden turizme, sağlıktan teknolojik işbirliğine kadar pek çok alanı kapsıyor.

Bunlardan vergilendirmeye ilgili olanı, yapılan anlaşmaların en önemlisi olarak görünüyor; zira bu konu taraflar arasında çok güçlü olan ekonomik-mali ilişkilerle doğrudan ilgili olanı sayılır. Bu çerçevede, yeri gelmişken Rum Kesimi'nin Avrupa Birliği'nde geçerli en düşük kurumlar-şirketler vergi oranına sahip olduğunu, bu yüzden önemli miktarda Rus dış sermayesinin ve yatırımlarının buraya gelip daha sonra özellikle Rusya'ya geri dönüş yaptığını belirtelim. Nitekim, bu doğrultuda bazı kaynaklar, Sovyetler Birliği'nin yıkılmasının ardından kurulan Rusya Federasyonu'na gelen 262 milyar dolar civarındaki dış yatırımın en az yüzde 20'sinin Rum Kesimi kaynaklı Rus sermayesi olduğunu ifade ediyorlar. Başkaları da sadece 2008 yılındaki sermaye akışının 55 milyar dolar civarında olduğuna işaret ediyorlar.

Hangi rakam doğru, söylemesi zor; ancak her halükârda Rum Kesimi'nden Rusya'ya geri dönüş yapan Rus sermayesinin muazzam miktarlarda olduğu kolaylıkla söylenebilir. Bu da şüphesiz taraflar arasındaki ilişkilerin çok önemli bir unsuru olarak değerlendiriliyor ve yeni vergilendirme anlaşmasıyla karşılıklı vergilendirmenin eskiye göre daha şeffaf, daha açık ve net olarak yapılmasıyla vergi kaçaklarının önleneceği, ekonomik-malî ilişkilerin daha çok güçleneceği tahmin ediliyor. Nitekim, bu hususu yetkililer de ifade ediyorlar. İmzalanan ekonomik-malî anlaşmaların yanı sıra Rusya-Kıbrıs İş Forumu da ikili ilişkilerin gelişmesindeki rolünü güçlendiriyor. Nitekim, Medvedev'in ziyareti sırasında Lefkoşa'da toplanan Forum finans, yatırımlar, risk sermayesi, emlak, gemicilik, ulaştırma gibi konularda yeni işbirliği imkânlarını karşılıklı olarak ele almış bulunuyor.

Diğer yandan, taraflar siyasi alanda da, mesela, Rusya'nın girişiyle başlatılan Avrupa Güvenliği ile ilgili anlaşma konusunda mutabık kalırlarken Rum Kesimi bu anlaşmayı destekleme sözü de vermiş bulunuyor. Taraflar, işte bu ve diğer anlaşmalarla birbirlerine giderek daha sıkı, daha yakın bir şekilde bağlanıyorlar ve ilişkiler de giderek güçleniyor, çeşitleniyor. Bu Rum Kesimi'nde yaşayan Rus nüfusunun sayısından da zaten belli sayılır. Bugün Kesim'de en az 60 bin civarında Rus yaşıyor, iş çeviriyor. Çok sayıda Rus bankası faaliyette bulunuyor. Bunlara yenileri de ekleniyor. Nitekim, Medvedev bunlardan sonuncusu olan Rusya Ticaret Bankası'nın Lefkoşe şubesini son ziyaretinde açmış bulunuyor.

Bizi her bakımdan ilgilendiren Rusya-Kıbrıs Rum Kesimi ilişkileri anlattığım şekilde giderek çeşitlenip güçlenirken Rusya geçmişte olduğu gibi bugün de Rumların en büyük, en güçlü siyasi ve diplomatik destekçisi (BM Güvenlik Konseyi mesela) olarak temayüz ediyor. Bu yüzden Kıbrıs konuşurken Rusya faktörünü muhakkak hesaba katmak gerekiyor...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Gürcistan'da yeni anayasa

Fikret Ertan 2010.10.12

Anayasa ile ilgili çalışmalar, teşebbüsler, düzenleme ve değişiklikler sadece bizde söz konusu değil; önemli komşularımızda da bu tür faaliyetler çoktandır gündemde.

Mesela bu çerçevede Karadeniz komşumuz Ukrayna bu ayın başında çok önemli bir anayasa değişikliğini gerçekleştirmiş bulunuyor. Bu değişiklik ile Ukrayna Anayasa Mahkemesi 2004 yılında yapılan anayasa değişikliklerini iptal kararı alarak ülkede yeniden 1996 Anayasası'nı geçerli kılmış oluyor.

Hatırlatalım, 2004 yılındaki değişikliklerle Ukrayna o zaman geçerli olan geniş yetkilerle donatılmış başkanlık sistemini zayıflatarak başbakan ve parlamentoya daha çok yetki vermişti. Ancak yetkiyi devlet başkanı, başbakan ve parlamento arasında yeniden düzenleyen bu değişiklik sonucu Ukrayna son 5 yılda birçok yönetim krizi yaşamış, ülke adeta yönetilemez hale gelmişti. Hülasa, Anayasa Mahkemesi'nin son kararıyla ülke yeniden güçlü başkanlık sistemine dönmüş oluyor.

Ukrayna'da bunlar olurken bir diğer komşumuz olan Gürcistan da yaklaşık son bir yıldır yeni bir anayasa tartışma ve çalışmalarıyla meşgul. Ülkenin son anda bir değişiklik olmazsa bugün uzun süredir devam eden yeni anayasa çalışmalarına parlamentosunda son noktayı koyması bekleniyor.

Bu da şöyle olacak: Bugün parlamento yeni anayasayı kapsayan kanun tasarısını üçüncü ve son defa ele alarak görüşüp oylayacak ve sonuçta iktidarın çoğunluk oylarıyla tasarı kabul edilecek ve yeni anayasa 1 Aralık 2013'te yürürlüğe girmiş olacak. Ne var ki, küçük bir ihtimal olarak parlamentonun bu son görüşmeyi birkaç gün sonrasına ertelemesi de mümkün; zira iktidar Avrupa Konseyi'ne bağlı olan ve genel anayasa konularını ele alan, inceleyen ve aldığı tavsiye kararlarıyla dikkate alınması gereken Venedik Komisyonu'nun yeni anayasa konusunda açıklayacağı son analiz, değerlendirme ve tavsiye kararını da beklemek, görmek doğrultusunda da hareket edebilir.

Esasen Venedik Komisyonu baştan bu yana Gürcistan'ın yeni anayasası ile ilgileniyor, tasarımı analiz edip değerlendiriyor ve bazı tavsiyelerde bulunuyor. Nitekim bu çerçevede ilki geçen temmuzda, ikincisi de bu ay olmak üzere yeni anayasayla ilgili bazı değişiklikleri iktidara tavsiye etmiş bulunuyor. Bunlardan 21 sayfalık olan ikincisi önümde duruyor. Bu tavsiye niteliği taşıyan ön rapor ya da çalışma çok kapsamlı ve ayrıntılı. Beş bölümden meydana gelen bu raporun analiz bölümü en uzun olanı sayılır. İçinde 27 madde var. Çifte vatandaşlıktan kanunların ilgasına, devlet başkanı olmak için gereken şartlardan devlet başkanının rolüne yetkisine, parlamento komisyonlarının nasıl tesis edileceğinden hâkimlerin tayinlerine, hükümetin nasıl kurulacağından rol ve fonksiyonuna, güvenoylamasının nasıl yapılacağından mahalli yönetimlere, anayasa mahkemesinin başkanının yeniden nasıl seçileceğine kadar pek çok önemli konu bu analizin içinde yer alıyor.

İktidar bunların bazılarını dikkate alarak istenen değişiklikleri tasarıya ilave ederken Venedik Komisyonu'nun anayasa ile ilgili genel eleştirilerine ise pek olumlu bakmıyor. Komisyon ise nihai raporunu 15-16 Eylül günleri açıklayacağını, bu yüzden parlamentonun bunu görüp değerlendirdikten sonra son görüşmesini yapmasını istiyor. Buna ilaveten Komisyon bu raporun ışığında bir heyetini 16-17 Eylül günleri Tiflis'e göndereceğini, heyetin raporun tavsiyeler konusunda Gürcü yetkililerle görüşmeyi planladığını açıklamış bulunuyor.

İktidar, Komisyon'un nihai raporunu bekleyecek mi, yoksa bunu dikkate almayıp bugün son görüşmelere devam edecek mi, bunu bugün öğreneceğiz. Tahmin yapmak gerekirse birkaç gün daha bekleyip Komisyon'u memnun edeceği söylenebilir; Ancak tabii bu olmayabilir de; zira yeni anayasa konusunda öncülük yapan

Devlet Başkanı Mihail Saakaşvili, Komisyon'u ima ederek "Tavsiye iyi bir şey; ama hiç kimse bizim ülkemizi bizden iyi bilemez, tanıyamaz, hiç kimse ülkemizi bizden iyi kuramaz." diyerek söz konusu eleştiri ve tavsiyeleri pek dikkate almayacaklarını açıkça söylemiş bulunuyor.

Yeni anayasanın özelliklerine gelince; bugün yürürlükte olan başkanlık sisteminde değişiklik yapıyor, başkanın yetkilerini azaltırken ortaya karma bir sistem koyuyor. Bu sistemde başbakan ve parlamentonun yetkileri artıyor. Başkanın rolü devlet kurumları arasında bir tür uzlaştırıcı şekline dönüştürülüyor. Bunlara ek olarak başka önemli değişiklikler de elbette var; ancak bunlar bu yazının hacmini aşıyor. Gürcistan'daki yeni anayasa girişimlerini bizim de her açıdan izlememiz gerekiyor...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İran-Ermenistan: Gelişen ilişkiler

Fikret Ertan 2010.10.14

Komşularımızla ilişkiler elbette çok önemli; diğer yandan komşularımızın kendi komşuları ile ilişkileri de önemli; zira bunların sizin ilişkilerinizi etkilemesi söz konusu; bu yüzden komşularımızın kendi komşuları ile ilişkilerini de izlemek gerekiyor.

Bu çerçevede komşumuz olan; ama henüz dostumuz olmayan Ermenistan ile hem komşumuz ve hem de dostumuz olan İran'ın kendi aralarındaki ilişkileri bizim için de önem taşıyor.

Bu ilişkiler esasen çoktandır gelişiyor, çeşitleniyor ve güçleniyor. İki ülke liderler ve bakanlar seviyesinde çok sık bir araya geliyorlar. Nitekim, bu çerçevede en son İran'ın en güçlü şahsiyetlerinden Meclis Başkanı Ali Laricani geçen hafta cumartesi günü Erivan'a önemli bir ziyaret yapmış bulunuyor.

Ermenistan Devlet Başkanı Sarkisyan, Başbakan Tigranyan ve diğer yetkililerle görüşen, Erivan Devlet Üniversitesi'ndeki öğrencilere hitap eden Laricani, medyaya İran'ın Ermenistan ile mevcut kapsamlı ilişkilerini daha da genişletmeye, güçlendirmeye kararlı olduklarına işaret ederken Dışişleri Bakanı Nalbantyan da ziyaretin işbirliği zeminini daha da genişleteceğini vurgulamış bulunuyor.

Laricani temaslarında daha çok ekonomik konuları ele alırken iki ülke arasında üzerinde çalışılan ekonomik projelerin mutlaka hayata geçirilmeleri gerektiğini de özellikle belirtmiş bulunuyor.

Bu projeler şunlar: İki ülke arasında doğrudan demiryolu bağlantısını sağlayacak yeni demiryolu, Güney-Kuzey Hattı denen yeni karayolu ve Aras Nehri üzerinde inşa edilmesi planlanan hidrolik enerji santralleri.

Bunlardan ilki olan demiryolu projesi çok önemli bir bölgesel proje özelliğine sahip bulunuyor. Yapılan planlamalara göre, demiryolunun toplam 470 kilometresinin 410 kilometresi Ermenistan'ı boydan boya kat edecek. Geriye kalan 60 kilometre de İran'da yapılacak ve İran bunu kendi mali imkânlarıyla gerçekleştirecek.

Üç aşamalı olarak düşünülen demiryolu projesinin birinci aşaması fizibilite çalışmaları (1,5 yıl alacak), ikincisi güzergâh tespiti ve üçüncüsü harita çalışmaları (bunun da 1,5 yıl sürmesi bekleniyor). Nihai aşama olan yapım aşamasının ise 3-4 yıl alacağı tahmin ediliyor. Buna göre, demiryolunun 5 yıl içinde tamamlanması bekleniyor.

Demiryolunun mali portresine gelince; yaklaşık 2 milyar dolara mal olacağı hesaplanıyor. Kredi çalışmaları Dünya Bankası ve Asya Kalkınma Bankası ile halen yürütülmekte olan projeye Rusya'nın da ilgi gösterdiği ve muhtemelen bu konuda yatırım yapmayı düşündüğü de söyleniyor. Nitekim, bu çerçevede taraflar

Medvedev'in geçen ağustostaki Erivan ziyareti sırasında bu konuda bir çalışma komisyonu da kurmuş bulunuyorlar.

İki lke arasında gelişmekte olan ilişkilerin önemli bir işareti olan ve bittiğinde bölgesel jeopolitiği önemli ölçüde etkileyecek olan demiryolu projesi bugün bu aşamada. Yeni karayolu projesi ise halen konuşulan bir konu. 2017 yılına kadar hayata geçmesi planlanan bu yol Ermenistan'ın kuzeyindeki Bavra ile güneyindeki Megri'yi birleştirecek. Bu yol daha sonra Bavra'dan Gürcistan'ın Batum Limanı'na uzanacak. Tabii bu arada yol aynı zamanda İran'a da bağlanacak ve böylece İran'ın Basra Körfezi limanları ile Karadeniz'deki Gürcü limanlarını da birleştirecek. Bu proje işte böylesine önemli bir proje. Aras Nehri zerindeki hidroelektrik santraller inşası konusundaki çalışmalar ise sürüyor.

Bu üç projeye ek olarak iki ülke arasında önemli bir enerji ilişkisinin bulunduğunu da bu arada belirtmek gerekiyor. Bu şüphesiz iki ülke arasında geçen yıl devreye giren doğalgaz hattı. Ermenistan doğalgazda Rusya'ya olan bağımlılığını önemli ölçüde azaltan bu hattan bugün önemli miktarda gaz alıyor.

Buna ilaveten iki ülke, elektrik şebekelerini birbirine bağlayan bir yüksek gerilim hattının yapımı için mutabakata varmış bulunuyorlar. Ayrıca, bir petrol boru hattının ve bir rafinerinin inşası için de görüşmeler devam ediyor.

Bizi de ilgilendiren Ermenistan-İran ilişkileri anlattığımız gibi ulaştırma ve enerji alanlarında önemli boyutlar kazanıyor velhasıl. Siyasi alanda ise taraflar arasında herhangi bir problem bulunmazken İran, Karabağ konusunda arabuluculuk yapmayı da çok arzu ediyor. Daha önceleri de değindiğimiz İran-Ermenistan ilişkilerinin medyaya yansıyan son durumu böyle...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Deauville zirvesi

Fikret Ertan 2010.10.18

Fransa'nın Normandiya kıyılarındaki seçkin sayfiye şehri Deauville'de bugün önemli bir l zirve yapılıyor. Yarın sona erecek bu zirvede Fransız lider Sarkozy, Alman lider Merkel ve Rus lider Medvedev bir araya gelecek ve önemli konuları ele alacaklar.

Bu konuların başında Avrupa güvenliği geliyor. Diğerleri ise enerji, Rusya-AB vize uygulamaları, İran'ın nükleer programı, G-20'nin yönü gibi konulardan meydana geliyor.

Zirve, Fransız lider Sarkozy'nin ülkesinde itibar kaybettiği bir döneme denk düşmesi bakımından da önemli; zira Sarkozy'nin zirveyi içeride dşş geçen itibarını dışarıda yükselterek önümüzdeki dönemdeki genel siyasi itibarını artırmak için kullanabileceği bir imkân olarak da gördüğü aşıkâr. Sarkozy şüphesiz bu imkânı elinden geldiğince kullanacaktır. Buna ilaveten önümüzdeki ay başkanlığını devralacağı G-20 süreci ve 2011 başında üstleneceği G-8 liderliği için de bu zirveyi bir tür hazırlık platformu olarak değerlendirmekte olduğu da sylenabilir.

Nitekim, Sarkozy, bu ervede G-20 konusunda çoktandır hazırlık yapmakta, bu grubun fonksiyonuna yeni fonksiyonlar ilave etmeye çalışmaktadır. Bunlara, G-20'yi sadece malî kriz yöneten bir yapı olmaktan çıkarıp buna büyük ekonomik güçler arasında koordinasyon sağlayıcı fonksiyonlar tanımak, gelecekte yeni bir global para sistemini kurmak gibi olanları da dahildir.

Avrupa güvenliği konusunda ise Fransız liderin bu zirvede Avrupa ile Rusya arasında yeni bir güvenlik-ekonomik ilişki modeli teklif edeceği söylenmektedir. Buna göre, Sarkozy Rusya'yı Avrupa'ya daha çok yakınlaştıracak; ama NATO'dan uzak tutacak, tek bir bölgeye dayalı bir model tasavvur etmektedir. Bayan Merkel'in de buna olumlu baktığı da söylenebilir. Zaten her iki lider de Rusya'nın Avrupa güvenliği için son derece önemli ve kilit role sahip olduğunu öteden beri ifade etmekte, Rusya'nın bu çerçevede Avrupa güvenliğinin bir ortağı olması gerektiğine işaret etmektedirler.

Bu yaklaşım elbette Rusya'yı çok memnun etmekte, bu ülke, bu iki liderin desteğiyle Avrupa güvenliğinde söz sahibi ülke olmayı hedeflemektedir. Rusya bunu bir de genel bir Pan-Avrupa güvenlik modeli ile gerçekleştirmeye çalışmaktadır. Rusya lideri Medvedev'in Aralık 2009'da bir stratejik belge halinde açıkladığı yeni Avrupa Güvenlik Anlaşması teklifi bugün ortada durmakta olup henüz muhataplarınca cevaplandırılmamıştır. Ancak, Rusya bu anlaşma konusunda ısrarlı ve kararlı tavrını sürdürmektedir. Nitekim, Rus lider Medvedev kısa bir süre önce Kıbrıs Rum Kesimi'ne yaptığı ziyarette bu anlaşma teklifinden söz ederek NATO ve AGİT'ten meydana gelen bugünkü Avrupa güvenlik mimarisinin kıtanın güvenlik problemlerini çözemediğine işaret etmiş bulunmaktadır. Medvedev'in bu çıkışını Kıbrıs'ta yapması da ayrıca manidardır.

Deauville zirvesi işte bu anlattığım çerçevede yapılacaktır. Ancak, Avrupa güvenliğinin en önemli gücü olan Amerika'nın bu zirveye temkinli yaklaştığına, hatta zirvenin yapıyor olmasından oldukça rahatsız olduğuna da burada işaret etmek gerekiyor. Nitekim, zirve öncesi haberlerde adının açıklanmasını istemeyen Amerikalı yetkililerin Fransa ve Almanya'nın Amerika'nın bulunmadığı bir toplantıda Rusya ile nasıl Avrupa güvenliğini konuşacaklarını garip bulduklarını söyledikleri belirtiliyor. Hatta bunlardan birisinin 'Ne zamandan beri Avrupa güvenliği Amerika'nın işi değil; 70 yıldır bu konunun merkezinde olan Amerika'nın artık bu konuyla ilgisinin olmadığını duymak ne kadar tuhaf' dediği medyada yer alıyor.

Zirve elbette hem Avrupa'nın güvenliği bakımından hem G-20 üyesi olmamız ve hem de Sarkozy ile aramızın çok iyi olmaması bakımından bizi de yakından ilgilendiriyor. Ayrıca, Lizbon'da önümüzdeki yapılacak kritik NATO zirvesi bakımından da bizim açımızdan son derece önemli.

Zirveden somut bir şey çıkmayabilir; ama zirve somut şeylerin altyapılarının teşekkül etmeye başlayacağı bir zirve de olabilir. Bu bakımdan bizce de takibi gerekiyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İsrail'in kendi kalkanı zaten var

Fikret Ertan 2010.10.22

Türkiye'de olur olmaz birçok konu her nedense İsrail ile mutlaka ilişkilendiriliyor. Son günlerin konusu füze kalkanı da bunlardan birisi sayılır. Birileri bugünlerde kalkanın asıl amacının İsrail'i korumak olduğunu söylüyor ve yazıyorlar.

Oysa, bugün konuşulan kalkanın İsrail ile doğrudan herhangi bir ilişkisi bulunmuyor. Zaten İsrail'in görünür gelecekte bu kalkana ihtiyacı da yok; çünkü bu ülke zaten yıllardır balistik füzelere karşı koyacak kendi kalkanlarına sahip bulunuyor.

Bu kalkanların en önemli ve kapsamlı olanı uzun menzilli balistik füzelere karşı koymak için geliştirilen ve halen operasyonel durumda bulunan ARROW (Hetz-Ok) sistemleri elbette. Komşularının uzun menzilli balistik füzeler elde etmeye başladığı 1980'li yıllarda tasarlanan ve ilk adımı 1986 yılında atılan ARROW, bir bakıma bir İsrail-

Amerikan ortak projesi. Amerika, projeyi başlangıcından bu yana hem teknik ve hem de mali olarak destekliyor.

ARROW sistemleri sesten hızlı hareket eden interceptor denen önleyici hızlı füzeler, Elta EL/M280 Yeşil Çam adlı radar ve Narenciye Ağacı adlı komuta-kontrol merkezinden meydana geliyor. Sistemler hareketli oldukları için istenen yerlerde konuşlandırılabilirler.

İlk bataryası 2000 yılında devreye sokulan ARROW, bugün ARROW-1 ve ARROW-2 olarak İsrail'e karşı atılacak uzun menzilli füzelere karşı hazır olarak bekliyor. Üstelik İsrail bugün Amerika ile birlikte son teknolojik ve stratejik gelişmeleri de dikkate alan ARROW-3 üzerinde çoktandır çalışıyor. Amerika, öteki sistemlerde olduğu gibi bu son sistemi de mali ve teknolojik olarak destekliyor.

Esasen Amerika'nın ARROW sistemlerine mali katkısı belki de İsrail'den fazla. Bazı kaynaklar bugüne kadar yaklaşık 2,5 milyar doların harcadığı ARROW sistemleri için Amerika'nın mali katkısının en az yüzde 50-80 civarında olduğunu belirtiyorlar. Ancak bu rakam ve yüzdeler, nihai ve kesin de değiller. Maliyetler belki de söylenenlerin çok üstünde seyrediyor ve Amerika, bunun büyük bölümünü karşılıyor.

Geçmiş yıllarda Türkiye'nin de ilgilendiği ARROW sistemleri bugün sadece İsrail'de bulunuyor. Hindistan, bu sistemleri bir bütün olarak almak için çok gayret sarf etti; ancak Amerikan vetosu yüzünden alamadı; sadece 2005 yılında sistemin önemli bir unsuru olan üç adet Yeşil Çam radarını alabildi, o kadar...

İsrail, ARROW sistemlerini Amerika ile birlikte birkaç kere operasyonel anlamda denedi de. Bunlardan en sonuncusu, Amerika ile birlikte bu yılın haziran ayında yaptığı Juniper Stallion adlı ortak tatbikatı; bundan önce de aynı sistemler geçen yılın kasım ayında Juniper Cobra tatbikatında da denenmişti. Bu tatbikatların sonuçlarının çok başarılı olduğu söylenmişti; ama ne kadar, bilinmez elbette. Bunları ve başka bilgileri öğrenmek de İsrail'in hasımlarının meselesi elbette.

ARROW sistemleri İsrail'in İran ve başka ülkelere atılabilecek uzun menzilli balistik füzelere karşı kurduğu ve hazır beklettiği sistemler. Ancak İsrail bununla da yetinmiyor, orta ve kısa menzilli füzelere karşı da çoktandır füzesavar sistemleri geliştirmeye çok çalışıyor.

Kısa menzilli olanlara karşı geliştirdiğinin adı Demir Kubbe (Kipat Barzel). İsrail, bunu önümüzdeki ay kuzeyde konuşlandırıp operasyonel hale getireceğini açıklamış bulunuyor. Demir Kubbe'ye ilaveten İsrail bir de orta menzilli balistik füzelere karşı Davud'un Sapanı adlı sistemi yine Amerika ile birlikte geliştiriyor. Bu sistem genelde Hizbullah'ın füzelerine karşı tasarlanan bir sistem; Demir Kubbe ise Hamas ve diğer grupların kısa menzilli füzeleri göz önüne alınarak gerçekleştirilmiş bir sistem.

Kısacası, İsrail, bugün dünyada balistik füzelere karşı sistemler tasarlamada, geliştirmede ve gerçekleştirmede dünyanın önde gelen ülkesi. Bu yüzden Amerikan ya da NATO kalkanına halen ihtiyacı yok. Çünkü kendi kalkanları zaten var; üstelik İsrail'in güvenlik konusunda Amerika dahil hiçbir ülkeye güvenmediği de bilinen ve açıklanmış bir gerçek. Kendi kalkanlarını Amerikan yardımı da olsa kendi başına yapması zaten bunu açıkça gösteriyor. Bu bilgilerin ışığında Türkiye, NATO kalkanı projesinde kendi ihtiyaçları, çıkarları ve hem bugün ve hem de gelecekte ortaya çıkacak tehditlere göre hareket etmelidir. Bu konuyu bugün İsrail ile bulandırmanın da pek bir anlamı bulunmamaktadır. f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Rusya'nın sayımı

Tahminlere göre, 2010 Ağustos ayı itibarıyla dünya nüfus liginin ilk 9 ülkesi şöyle: Çin 1,3 milyar; Hindistan 1,18 milyar; Amerika 310 milyon; Endonezya 238 milyon; Brezilya 193 milyon; Pakistan 170 milyon; Bangladeş 164 milyon; Nijerya 158 milyon; Rusya Federasyonu 141 milyon.

Bugün 9. sırada yer alan Rusya'nın nüfusu 2002 yılında yapılan sayımda 147 milyondur. Buna göre, toplam nüfus 8 yılda 6 milyon kadar azalmış oluyor.

Bugün nüfusu tam ne kadar, azalma devam ediyor mu, nüfusun kompozisyonu nasıl, ülkede tam olarak kaç milliyet mevcut ve bunlar nerelerde yaşıyorlar, nüfusun diğer özellikleri nasıl, gibi sorular cevap bekliyor. Esasen Çarlık Rusya'sı ve bunun yerini alan Sovyetler Birliği'nde nüfus sayımları düzenli olarak yapılıyordu. İlk sayım Çarlık zamanında 1722 yılında yapılmış ve sonuç 14 milyon olarak çıkmıştı. 1858 yılındaki sayımda nüfus 129 milyona çıkmıştı. Bunun da aşikar sebebi, Rus yayılcılığı sonucu yeni ülke ve bölgelerin Rusya'ya ilhakıydı elbette. O zaman Rusya'nın kendi öz nüfusu sadece 66 milyondur.

Sovyetler Birliği döneminde 1939 yılında yapılan sayımda toplam Sovyet nüfusu 191 milyon kadar çıkmıştı. O zaman da Rusya'nın nüfusu 109 milyon civarındaydı. 1970 yılındaki sayımda ise Sovyet nüfusu 214, Rusya'nın nüfusu ise 130 milyon olarak sayılmıştı.

1989 yılında yapılan son Sovyet sayımı sonuçları ise şöyleydi: Toplam 286 milyon; Rusya ise 147 milyondur.

Tarih içindeki son dönem seyre bakıldığında Rusya'nın öz nüfusunun 130-140 arası bir seyir içinde olduğu söylenebilir. 1989'daki 147 milyon ise azami bir sayı; bunun 140'lar civarına düştüğü ise hemen hemen kesin sayılır. Nitekim, 15 gün önce başlayan ve bugün sona erecek sayımda aşağı yukarı bu sayının çıkabileceği yönünde tahminler yapılıyor.

Sayımı yapan Rusya Federal İstatistik Kurumu Rosstat'a göre, bugünkü nüfus 141,9 milyon civarında bulunuyor. Sayım, Rosstat Başkanı Aleksandr Surinov'un da işaret ettiği ülkenin gerçek nüfusu hakkında en optimum veri tabanının tespit edilebileceği en uygun metot. "...Biz sayımı sırf âdet yerini bulsun diye yapmıyoruz. Rusya Federasyonu'nda insanımızın sayısını belirleyebilecek başka hiçbir bilgi kaynağı yok. Sayımdan başka kaynak yok." şeklinde konuşan Surinov, sayımın yapılmasının şart olduğunu söylüyor ve şöyle ekliyor: "Sayım sadece 'biz kaç kişiyiz' sorusuna cevap vermeyecek; aynı zamanda 'biz kimiz' sorusuna da cevap verecek."

Surinov'un sözlerinden ve başka kaynaklardan hareketle şu söylenebilir: Rusya'nın nüfusu sayı olarak aşağı yukarı belli; nüfus 140 milyon civarında; ki bunun yaklaşık yüzde 80'i Rus asıllı nüfus; geriye kalan yüzde 20 ise Rus olmayan nüfus. Bu nüfus ise kimlerden tam olarak meydana geliyor, tam ve kesin bir şey söylemek pek mümkün değil. Nitekim, bu sayım başka soruların yanı sıra en çok bu soruya cevap arıyor bize göre; zira 2002 sayımında ülkede o zamana kadar adı duyulmayan yeni milliyetler, yeni gruplar keşfedilmişti. Bugün Rosstat, sayımda vatandaşlara milliyet konusunda 1.840 tercih sunuyor, bunlardan hangisine ait olduğunu soruyor.

Bu sayımda ülkenin önemli azınlıklarının mevcut nüfusları da elbette ortaya çıkacak. Tatarların, Başkurtların ve özellikle Kafkas nüfusun dağılımı bu çerçevede önemli olacak.

Bunların yanı sıra bu sayımda nüfusla ilgili cinsiyet, evlilik durumu, ekonomik durumu, gelir düzeyi, yaş, mesken sayısı ve özellikleri, dil gibi sorularının yer aldığı 25 maddelik anket sayesinde bugün Rusya'nın pek çok önemli hususu ortaya çıkabilecek.

Rosstat, son sayımın ilk ön sonuçlarını 2011 Nisan ayında açıklamayı planlıyor. Nihai sonuçlar ise 2012 sonlarına doğru ilan edilecek. Rosstat, ilk defa resmî internet sitesinde sayımla ilgili olarak herkese açık bir mikro veri tabanı yayımlayacak.

Sayım sonuçları Rusya'nın en önemli milli güç unsurlarından birisi olan nüfus sayısı, yapısı ve dağılımı konusunda önemli bilgi ve sonuçları ortaya koyacak. Rusya ile ilgilenenler, politika belirleyenler, izleyenler, bu ülke ile ilgili planlar yapanlar bu sayımı mutlaka dikkate almalı ve mümkün olduğunca ilgili verileri elde etmeli ve değerlendirmeliler.

Sayım hem nüfusu sayacak ve hem de bu nüfusun mahiyetini gösterecek...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

NATO Rusya'ya muhtaç; Rusya da NATO'ya...

Fikret Ertan 2010.10.28

Önümüzdeki ay Lizbon'da yapılacak NATO Zirvesi'nin ana gündem maddesinin NATO'nun yeni stratejik belgesi olacağı bugünden belli.

Buna ilaveten başka konuların da bu zirvede ele alınacağı, bunlarda da önemli gelişmeler sağlanacağı yavaş yavaş ortaya çıkıyor. Bunlardan birisi elbette bugün ülkemizde de tartışılan füze kalkını konusu. Bir diğer konu ise NATO ile Rusya arasındaki ilişkilerde yeni bir dönemin açılmasına dair gelişmeler olacak.

Nitekim, bu son konuda daha bugünden, önemli Batılı gazetelerde yazılar, analizler çıkmaya başlamış bulunuyor. Çünkü The Guardian ve The Independent'taki yazılarda NATO-Rusya ilişkileri özellikle Afganistan bağlamında ele alınıyordu. Zaman'da da dün NATO Genel Sekreteri Rasmussen'in aynı konudaki son görüşlerinin de aktarıldığı Cihan Haber Ajansı'nın 'NATO, Rusya'nın yardımına muhtaç' başlıklı değerlendirmesi vardı.

NATO'nun Afganistan'daki son gelişmeler çerçevesinde Rusya'ya muhtaç olduğu şüphesiz doğru. Bunun başlıca sebepleri de şöyle sıralanabilir: NATO-ISAF'ın Pakistan üzerinden gelen lojistik hattı üzerindeki Taliban tehdidinin artması, dolayısıyla Rusya hattına daha çok ihtiyaç duyar hale gelmesi; uzun süredir var olan; ama bir türlü kapatılamayan helikopter açığının Rusya tarafından giderilmesi; Afgan polis ve ordusunun eğitime Rusya'nın da katkıda bulunması; ihtiyaç duyulan bazı klasik silah ve cephanenin Rusya'dan tedariki gibi.

İşte bu sebepler uyarınca NATO bir süredir Rusya'nın Afganistan'da kendisine yardımcı olmasını istiyor. Bu konuda Rusya'dan daha şimdiden olumlu mesajlar alınıyor. Nitekim, hem bu mesajlar ve hem de Lizbon Zirvesi'ndeki görüşmelerde Afganistan konusunda Rusya'nın NATO isteklerini büyük ölçüde yerine getireceği söylenebilir. Zaten mesela helikopter konusunda bazı adımlar da atılmış bulunuyor. Rusya, bu çerçevede Afganistan'da askerî kontenjan bulunduran Polonya'ya 5 adet Mi-17 askerî helikopter sağlayacak. İlk partisi önümüzdeki aralık ayında teslim edilecek bu helikopterler şüphesiz Afganistan'da kullanılacak. Daha sonraki alımlarla birlikte Rusya NATO'ya Rus Savunma Bakanı Serdyukov'un da açıkladığı gibi birkaç düzine helikopter satmış olacak.

Afgan polis ve ordu personelinin eğitimi konusunda da zaten belli bir gelişme söz konusu. Esasen bir süredir bazı Afgan subayları Rusya'daki çeşitli askerî akademilerde eğitim görüyor, staj yapıyorlar. Bugün sınırlı sayıda olan bu tür personelin sayısının ileride artacağı da bugünden tahmin edilebilir.

Kendisi ve bazı Orta Asya cumhuriyetleri üzerinden geçen lojistik hat konusunda ise Rusya'nın Lizbon'da bu hat konusunda daha esnek bir tavır benimseyeceği, bugün için sınırlı tuttuğu bu hattan silah ve cephanenin de geçişine izin verebileceği söylenebilir.

NATO bugün işte bu bakımlardan Rusya'ya muhtaç görünüyor. Ancak bu arada Rusya'nın da Afganistan bağlamında NATO-ISAF'ın çabalarına ve başarısına muhtaç olduğu da kolaylıkla ileri sürülebilir.

Bu çerçevede, NATO-ISAF'ın en başta Afgan eroini konusunda Rusya'ya daha çok yardımcı olması gerekiyor; zira bugün Afgan eroini Rusya için en önemli, en ciddi dış tehditlerden birisi haline gelmiş bulunuyor. Nitekim, Rusya bu konuda NATO-ISAF'ı ve Amerika'yı Afgan eroini ile gerektiği şekilde mücadele etmemekle suçlayıp duruyor. Rusya'nın Federal Uyuşturucu ile Mücadele ve Kontrol Dairesi Başkanı Viktor Ivanov, geçenlerde verdiği bir uzun demeçte suçlamaları tekrarlarlarken Rusya'da yılda 40 bin gencin Afgan eroini yüzünden hayatını kaybettiğine işaret etmiş, bu eroin tehdidine karşı mutlaka bir çarenin bulunması çağrısını yapmış bulunuyor.

Rusya, eroin tehdidinin yanı sıra NATO-ISAF'ın Afganistan'da başarısız olmasından da derin endişe duyuyor. Başarısızlık ve geri çekilme olursa Orta Asya'dan başlayarak kendisine kadar uzanabilecek büyük bir tehdit ve istikrarsızlıkla karşı karşıya kalacağından korkuyor. Nitekim, bu sebeplerle belki kerhen de olsa NATO-ISAF'ın Afganistan'da başarılı olmasını ve uzun süre burada kalmasını istiyor.

Kısacası NATO-ISAF bugün Rusya'ya ne kadar muhtaçsa, Rusya da uzun vadeli güvenlik ve istikrar ile Afgan eroini konusunda NATO-ISAF'ın çabalarına o kadar muhtaç durumda görünüyor. f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Gebele ve kalkan...

Fikret Ertan 2010.11.01

Rusya'nın NATO'nun füze kalkanı projesine bir yıl önceki kadar karşı olmadığı; süreçte ve projede yer aldığı takdirde projeye olumlu bakacağı üst düzey yetkililerin demeçlerinden anlaşılıyor.

Esasen Rusya, kalkanın en çok tartışıldığı 2007 yılında Amerika'ya ilginç bir teklifte bulunmuş, Azerbaycan'da Gebele'de bulunan kendi radar üssünün Amerika'nın kalkanına entegre edilmesiyle Çek Cumhuriyeti ve Polonya'da kurulması planlanan radar ve füze üssüne gerek kalmayacağını ileri sürmüştü.

Teklifi yapan da zamanın Devlet Başkanı Vladimir Putin'di. Putin, Amerika'nın füzesavar sisteminin Avrupa ayağını iptal etmesi halinde Gebele'nin ortak kullanıma açılacağını söylemiş, böylece Amerika'ya bir teklifte bulunmuş, bu arada sistem için Türkiye'nin ismini de ortaya atmıştı. Azeri tarafı da Rus teklifini desteklemiş, bölgesel güvenlik ve istikrara katkı yapmaktan memnun olacağını ifade etmiş, Ermenistan ise Azerbaycan'ın hem Rusya ve hem de Amerika nezdindeki önem ve ağırlığını artıracığı endişesiyle konudan rahatsız olmuştu.

Rusya'nın teklifine konu olan Gebele radar üssü çok önemli bir üs. Bu üs, başkent Bakü'ye 70-80 kilometre uzaklıkta son derece eşsiz bir coğrafi noktada bulunuyor. Daryal sınıfı radar ve diğer donanımlarıyla balistik ve seyir tipi füzeleri 6.000 km uzaktan bile tespit edebiliyor. Başka bir ifadeyle Gebele üssü, Kuzey Afrika, İran, Irak, Suudi Arabistan, Hindistan, Pakistan, Çin, Avustralya, Hint ve Atlas okyanusları ve tabii Türkiye'yi stratejik anlamda izleyebiliyor, özellikle bu bölgelerden atılacak balistik füzeleri hemen tespit edebiliyor. Ayrıca sadece atışları tespit ve izlemekle kalmıyor, füzelerin seyir rotasını da ölçebiliyor, buna göre füze imha edici sistemleri harekete geçirebiliyor. Radarın Amerika'nın 2001 yılı sonlarında yaptığı Afganistan operasyonunun

başlangıcında gemi ve uçaklardan attığı seyir füzelerini ve diğerlerini anında tespit ettiği de söylenmişti, o zaman. Kısacası, Gebele radarı çok etkin bir radar.

Üs bugün bir Rus ön izleme ve radar üssü olarak faaliyette bulunuyor. Esasen Sovyet döneminde kurulduğu 1988 yılından bu yana faaliyette olan üs, Azerbaycan'ın bağımsızlığını kazanmasından sonra da faaliyetlerine devam etmiş, Azeri tarafı da üssün faaliyetlerini hiç durdurmamış, Rusya ile üssün statüsü konusunda anlaşmaya varmaya çabalamıştı.

Taraflar uzun ve çetin müzakerelerden sonra 2007 Haziran ayında anlaşmaya varmış, anlaşma da Azerbaycan Devlet Başkanı İlham Aliyev ve zamanın Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin tarafından imzalanmıştı. Anlaşmayla Gebele hukuki bir statüye de kavuşmuş, Rusya üssü en çok 10 yıl süreyle yılda 7 milyon dolar kira karşılığında kullanma hakkını elde etmişti. Aynı anlaşmayla Azeri tarafı, üssü denetleme ve ortak kullanım haklarına da kavuşmuştu.

Bazı özelliklerini ve kalkanla ilgili geçmiş bağlantısını bugün verdiğim Gebele konusu, esasen Amerika ve Rusya arasında güncelliğini fazla kaybetmemiş önemli bir konu. Bunu da geçen eylül ayında Washington'ı ziyaret eden Rusya Savunma Bakanı Serdukov'un Gebele'yi mevkidaşı Gates ile ele aldığı yönündeki haberlerden biliyorum.

Haberlerde Gates'in 'Amerika'nın Gebele'yi Rusya ile ortaklaşa kullanma konusunda çok ilgili olduğu' yer alıyordu. Hatta Gates, Interfax'a verdiği demeçte şunları söylemişti: "... Biz Gebele radarıyla çok ilgileniyoruz. Bu konu hakkında konuşuyoruz. İncelemeler yapmak üzere radara uzman heyet gönderdik. Füze hareketleriyle ilgili bilgilerin paylaşılacağı Moskova merkezli bir data merkezi hakkında da konuştuk. Rusya ile birlikte çalışacağımız birkaç alan var sanırım."

Gates, Gebele ile ilgili olarak kısa bir süre önce böyle konuştuğuna göre, tarafların konuyla ilgili görüşmelerinin halen devam ettiği söylenebilir. Bu da bize Gebele'nin, kalkan sistemi konusunda önemli bir unsur olarak kalmaya devam ettiğini gösterir. Şayet Gebele, kalkan projesinde bir rol oynayacaksa, Rusya ve Amerika'yı belli ölçülerde bir araya getirecekse bu şüphesiz bizi de ilgilendirir; zira Gebele'nin projeye entegrasyonu bugün konuşulan durumu büyük ölçüde değiştirebilir.

Bu bakımdan Gebele konusunu biz de dikkate almalı, konuyla ilgili gelişmeleri yakından izlemeliyiz. Bu yüzden ben bugün eskiden çok yazdığım Gebele'yi ilgili dolayısıyla hatırlatmış olayım.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Afgan Savaşı'nın geleceği ve IED'ler...

Fikret Ertan 2010.11.04

Afganistan'da 10 yıl süren Sovyet işgalinin askerî sonucunu en çok etkileyen silah, Amerika'nın Mücahit güçlere sağladığı Stinger denen çok etkili, kullanımı kolay, omuzdan atma uçaksavar füzelerdi.

Mücahitler, bu füzelerle Sovyetler'in hava üstünlüğüne son vermiş, savunmasız kalan kara güçleri de etkinliğini kaybetmişti.

2001'de başlayan ve halen devam eden son savaşın nihai askerî sonucu henüz belli değil; ancak bu sonuçta çok basit bir silahın önemli rol oynadığı ve oynayacağına hiç şüphe yok.

Bu silah, Batı askerî literatüründe kısaca IED (improvised explosive devices) denen patlayıcı düzenekler. Bunlar basit, ev yapımı, kolayca yerleştirilebilen bomba ve mayınlardan, yine kolayca bulunabilen gübre, dinamit gibi malzemelerden ya da eski bomba, top mermilerinden yapılıyorlar. Ateşleme düzenekleri de cep telefonları, telsizler, otomatik kapı açıcıları ya da benzeri mekanizmalardan meydana geliyor. Bunlar ayrıca istenirse kablo ya da ip vasıtasıyla da ateşlenebiliyorlar.

IED'ler, Irak Savaşı'nda Amerikan ve Irak güvenlik güçlerine en çok zarar veren savaş vasıtalarıydılar. 4 bin 500 kadar Amerikan kaybının muhtemelen yarısından fazlası bunların kurbanı olmuştu. Bugün Irak'tan sonra IED'ler Afganistan'da da hem Amerikan ve hem de NATO güçlerine büyük kayıplar verdiriyorlar.

Taliban, IED'leri yol kenarlarına, çöp bidonlarına, arabalara, kamyonlara, bisikletlere, motosikletlere, hayvan leşlerine, başka yerlere yerleştiriyor, bunları bazen uzaktan kumanda ile bazen de ip ya da kabloyla patlatıyor, büyük kayıplara yol açıyor.

Afganistan'ın ilkel altyapısı, yollarının durumu, hava şartları IDE kullanımında Taliban'ın işini kolaylaştırıyor. Çoğunlukla şose, stabilize yol ya da patikalardan meydana gelen yol sistemi sayesinde IED'lerin yerleri kolaylıkla tespit edilemiyor. Ayrıca rüzgâr, toz fırtınası gibi hava şartları da gizlenen IED'lerin yerlerini kolaylıkla örtüyor. Kısacası, Afganistan'ın topografyası ve altyapısı Taliban'a üstünlük sağlıyor.

Taliban, 2004'ten bu yana üstünlüklerden faydalanarak NATO-ISAF'ın Afganistan'da kalma ve savaşma iradesini kırmaya gayret ediyor, her yıl kullandığı IED miktarını artırıyor. Nitekim, 2004'te 308 olan sayı, geçen yıl 7 bin 155'e yükselmiş bulunuyor. 2004-2010 toplamı ise 16 bin civarında. Bunların sonucunda da 7 bin kadar Afgan sivilin yanı sıra çok sayıda Amerikan ve ISAF askeri ölmüş, yüzlercesi yaralanmış bulunuyor. Esasen Amerikan kayıplarının yarısı IED kurbanı.

Savaşın kazanılması bakımından IED ve bunlarla mücadele Amerikan ve NATO-ISAF'ın birinci askerî önceliği durumunda bugün. Son haberlerden de Amerikan ve NATO-ISAF güçlerinin IED'lerle mücadelede başarılı olmaya başladıkları, yapılan operasyonlar sonucu Taliban'ın IED yapımında kullandığı malzemeleri artık eskisi gibi kolay ve ucuza temin edemediği anlaşıyor. Bu yüzden amonyum nitrat (gübre), ateşleyici gibi malzemelerin fiyatlarının en az 10 misli arttığı ortaya çıkmış bulunuyor.

Kısacası Amerikan ve NATO-ISAF güçleri, geçen temmuz ayından bu yana güneyde yürüttükleri operasyonlarla Taliban'ın lojistik hatlarına darbe vurmuş bulunuyorlar. Şüphesiz bu başarıda, Pakistan ordusunun sınırın kendi tarafındaki başarılı operasyonlarının payı da büyük. Ayrıca Afgan sivilin gördükleri, tespit ettikleri IED'leri Afgan polisine bildirmekte eskisine göre daha istekli oldukları, bu yüzden IED'lerin yarısının patlamadan imha edildikleri bildiriliyor.

Diğer yandan, bu başarılarla rağmen Amerikalı General Michael Oates'in açıkladığı gibi IED'ler bir silah sistemi olarak tamamen devre dışı bırakılamaz, yenilemezler; zira bunlar kullanımı ve imali çok kolay silahlardır.

Nitekim, bu yüzden bizdeki teröristler de son Taksim saldırısında olduğu gibi IED kullanmaktadırlar.

Taliban bugün IED konusunda uğradığı darbeleri atlatabilecek mi, atlatabilecek mi, söylemesi kolay değil. Ancak atlatabileceği takdirde savaşı kaybetmesi de güçlü bir ihtimal olarak ortada duruyor; zira Taliban artık pusularda, baskınlarda eskisi gibi başarılı olamıyor; özellikle hasmın hava gücüne karşı koyamıyor. Afgan Savaşı'nın askerî geleceği ile Taliban'ın IED'leri arasındaki ilişki işte bu kadar güçlü ve belirleyici. Afgan Savaşı'nda son askerî durum işte böyle.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Hazar Zirvesi'ne doğru

Fikret Ertan 2010.11.08

Hazar Havzası global enerji mücadelesinde gittikçe önem kazanırken Havza'nın merkezinde yer alan Hazar Denizi'nin hukuki statüsü yıllardır yapılan görüşme, toplantı ve zirvelere rağmen bir türlü ilgili ülkelerin tamamının kabul edeceği bir çözüme kavuşturulamıyor.

Bu da şüphesiz hem mevcut ve hem de geleceğe dönük plan, proje ve yatırımları ciddi şekilde etkiliyor. Özellikle de Nabucco projesi çerçevesi içinde yer alabilecek Trans-Hazar hattı ile ilgili konuları.

Kıyıdaş ülkeler olan Rusya, İran, Azerbaycan, Türkmenistan ve Kazakistan hukuki statü konusunda bugüne kadar genel bir anlaşmaya varmamış olsalar da Hazar'ın güvenliği, çevre konuları gibi konularda düzenli olarak toplanıyorlar. Nitekim, bunlardan en sonuncusu da bu hafta içinde Bakü'de dışişleri bakan yardımcıları düzeyinde yapılmış bulunuyor. Bu toplantıda taraflar Hazar'da güvenlik işbirliği konusunda bir taslak mutabakata vardılar.

Söylendiğine göre bu mutabakat ayrı bir kulvarda yürümekte olan hukuki statü müzakerelerine de katkıda bulunacak. Ancak bu katkının nasıl ve şekilde olacağını söylemek çok zor; zira hem güvenlik ve hem de statü konuları sürekli gelişmekte olan konular. İşte hem bu güvenlik taslak metni ve hem de diğer konular bu ayın 18'inde Bakü'de toplanacak olan devlet başkanları zirvesinde ele alınacak. Bu bakımdan bu zirve ve sonrası Hazar'ın geleceği konusunda önemli bir dönüm noktası olacak. Ancak daha önceki zirvelerde yaşadığımız gibi bu zirvede de özellikle hukuki statü konusunda önemli bir sonucun çıkmayabileceğini de şimdiden söylemek mümkün.

Hukuki statüsü konusunda sonuç alınamıyor, herhangi bir anlaşmaya varılamıyor; çünkü taraflar bugüne kadar savundukları pozisyonlardan vazgeçmiş, herhangi bir uzlaşma zeminine girmiş değiller. İran, pozisyonu konusunda en ısrarlı, en inatçı taraf olarak ortada duruyor. Bu ülke bugünün gerçeklerini bir türlü kabule yanaşmıyor ve hâlâ Hazar'ın statüsü için Sovyet döneminde yapılan iki anlaşmayı esas kabul ediyor. Bu anlaşmalar İran ile Sovyetler Birliği arasında 1921 ve 1940 yılında yapılan Hazar'ı iki ülke arasında paylaştıran genel anlaşmalar. İran, Tahran'da 3 yıl kadar önce yapılan son toplantıda bile bu anlaşmalara atıfta bulunmuştu. İran Dışişleri Bakanı Manuçehr Muttaki, bunu da şu sözleriyle ortaya koymuştu: "... Hazar cumhuriyetleri yakın dönemde bağımsızlıklarını kazandıkları ve bunlar da Sovyetler Birliği'nin halefleri oldukları için Hazar'ın rejimi ve suları ilgili İran-Sovyet anlaşmaları hâlâ yürürlüktedir." Bunları söyleyen Muttaki, aynı zamanda bu anlaşmaların hükümlerinin bugün için muhtemelen o kadar etkili olmadıklarına, bazı eksiklerin giderilmesi gerektiğine de işaret etmiş bulunuyor. İran'ın bu tavrı gerçekten bugünün gerçekleri ile hiç bağdaşmıyor. 'Yakın zamanda bağımsızlıklarını kazanan' denen Hazar cumhuriyetleri 1992 yılından bu yana bağımsızlar ve bu da yakın dönem falan da değil. Tabii İran, bu tavrıyla eski anlaşmalarla kazandığı haklarını gerçeklere rağmen hâlâ muhafaza etmek istiyor.

Rusya'ya gelince; bu ülke Hazar'ın milli sektörler halinde paylaştırılması gerektiğini savunuyor. Bunun da kıyı uzunluklarını temel alan esaslara göre yapılmasını istiyor. Bu olduğu takdirde, mesela Kazakistan yüzde 29, Rusya yüzde 19 hakka sahip olurken İran da sadece yüzde 13 ile yetinmek zorunda kalacak. İran şüphesiz bu 13'ü kabul etmiyor, bir çözüm olaksa kıyıdaş 5 ülkenin yüzde 20 eşit hakka sahip olması gerektiğini söylüyor.

Hazar'ın hukuki statüsü işte bu bir türlü aşılamayan derin ihtilaflar yüzünden çözülmezken Rusya, Azerbaycan ve Kazakistan kendi aralarında yaptıkları çeşitli anlaşmalarla kendi sektörlerini belirlemiş, bu sektörlerde

çalışmalara başlamış bulunuyorlar. Bu durumda, Hazar'ın kuzey bölgesinde bir tür anlaşma sağlanmış bulunuyor.

Bu ay yapılacak zirvede bu durum ne kadar değişecek, önceden söylenemez, ancak bugüne kadar görülenlerden 4 kıyıdaş ülkenin İran'a rağmen kendi aralarında gittikçe daha çok anlaşma zeminine doğru ilerlemekte oldukları söylenebilir. Bu durum devam ederse İran elbette daha çok yalnızlaşacaktır. Bizi de her bakımdan ilgilendiren Hazar ile ilgili son gelişmeler bu şekilde. Bakalım zirveden ne çıkacak?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Obama, Hindistan ve BM reformu...

Fikret Ertan 2010.11.11

Başkan Barack Obama, Hindistan'a çok önem ve değer veriyor. Nitekim, bunu 3 gün süren son Hindistan resmî ziyaretinde fazlasıyla göstermiş bulunuyor.

Obama bu çerçevede ülkesi ile Hindistan arasındaki ilişkiyi '21. yüzyılın belirleyici ortaklığı' şeklinde tanımlarken Hindistan'ın BM Güvenlik Konseyi'nin daimi yesi olmasını da önerdi.

Bu neri Obama'nın Hindistan parlamentosuna hitaben yaptığı konuşmanın bir yerinde şöyle yer aldı: "... Amerika'nın adil ve sürdürülebilir bir milletlerarası sistem arayışına etkin, verimli, inanılır ve meşru bir BM de dahildir. İşte bu yüzden ben bugün önümüzdeki yıllarda Hindistan'ın da daimi yesi olduğu, reforma tabi tutulmuş bir BM güvenlik Konseyi görmek istiyorum, bunu bekliyorum."

Obama bu ifadelerle hem BM Güvenlik Konseyi'nin reformunu desteklediğini ortaya koymuş hem de Hindistan'ın daimi üyeliğini açıkça önermiş bulunuyor. Obama'nın selefi Bush da tam bu ifadelerle ve bu kadar net olmasa da 5 yıl kadar önce Japonya'nın daimi üyeliğini desteklemiş; ancak Çin'in karşı çıkması sonucu bu konuya bir daha geri dönmemişti.

Obama'nın Hindistan'ın daimi üyeliğini önermesi ve desteklemesi kendi bileceğı iş; ama Keşmir konusundaki 1948 yılı Güvenlik Konseyi kararlarını hâlâ kabul etmeyen bu ülkeye bu konuda bu kadar açık destek vermesi de bu konuyu görmezden geldiğinin açık bir işareti elbette. Nitekim, Obama bu çerçevede son ziyaretinde Keşmir konusuna müdahale etmeyeceklerini söyleyerek bu konudan uzak duracaklarını da vurgulamış oluyor. Obama'nın Hindistan'ın daimi üyeliğini desteklemesi elbette bu ülkeyle var olan çıkar ilişkilerinin bir gereğı. Bu ilişkilerde de büyüyen Hint pazarının Amerika'ya açılması ve Çin'in stratejik bakımdan Hindistan ile dengelenmesi unsurları belirleyici rol oynuyor.

Obama'nın BM Güvenlik Konseyi reformu mlahazalarına gelince; bunlar bugün için sadece bir temenninin dile getirilmesinden başka bir anlam ve önem taşımıyor; zira reform sadece Amerika'nın isteğıyle olacak bir iş değil; BM yelerinin ve özellikle mevcut Güvenlik Konseyi daimi üyelerinin de bu işe sıcak bakmaları ve ortaya geniş bir konsensüsün çıkması gerekiyor.

Esasen Güvenlik Konseyi'nde reform talepleri aşağı yukarı 18 yıldır gündemde bulunuyor. Bu çerçevede 2005 yılında üç reform teklifi sunulmuştu. Bunlardan birincisi Dörtlü Grup diye bilinen Almanya, Japonya, Brezilya ve Hindistan'ın Konsey'in veto hakkına sahip olmayan 10 yeni daimi üyeyle 25 üyeye çıkarılmasını kapsıyordu. İtalya ve Pakistan'ın başı ektiğı bir başka grup ülke de Konsey'in 10 yeni geçici üyeyle yine 25'e yükseltilmesini ikinci bir teklif olarak ortaya atmıştı. Bu iki teklife ilaveten üçüncü bir teklif de 53 üyeye sahip Afrika Birliğı'nden gelmişti. Bu teklif kıta olarak Afrika'nın Konsey'de daimi ye ile temsil edilmediğinden şikâyetle Konsey'in veto

hakkına sahip ikisi Afrika'dan olmak üzere 6 daimi ve 5 geçici yeni üyeyle bugünkü toplam 15 üyeden 26 üyeye çıkarılmasını savunuyordu.

BM Genel Kurulu ve Konsey'de uzun süre tartışılan bu teklifler beklenildiği gibi ihtilaflar ve milli çıkarlar ağır bastıkları için kabul görmedi ve tabii ki öncekiler gibi tozlu raflara kaldırıldı; ama buna rağmen Genel Kurul'daki reform arzusu canlı kalmaya da devam etti. Nitekim, son olarak Afganistan temsilcisi Zahir Tanin önderliğinde bir reform paketinin hazırlandığı söylendi; ama bunun safahatı ve sonucu nasıl oldu, bilinmiyor. Muhtemelen bu da öncekiler gibi rafa kalktı.

Bunlara ilaveten belki bilmediğimiz başka reform teklif ve paketleri de var. Sonuçta, bugün için ortada henüz netleşmiş bir paket görünmüyor. Ancak, bu elbette reform ihtiyacını ortadan kaldırmıyor. Bu bakımdan Obama da, başkaları da reform istediklerine göre bu konuda yeni hamleler gerekiyor.

Türkiye, İKÖ ve başkaları belki reform konusunda yeni yaklaşımlar, öneriler getirebilirler. Bunu yapsalar elbette itibar ve önemleri daha da artar. 'Yumuşak güç' denen güç faktörü en çok global konulardaki rol ile artıyor.

BM Güvenlik Konseyi reformu bugün dünyanın en önde gelen konularından birisi sayılır. Bu konuda bizim de bir şekilde öncülük yapmamız gerekiyor. Türkiye'ye yakışan da bu elbette...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bir rapor deyip geçmeyin...

Fikret Ertan 2010.11.15

Eski Başkan Bush'un yeni çıkan 497 sayfalık Decision Points adlı hatıra kitabını henüz elde edemedim; ama elde edip tamamını okumak istiyorum.

Bugün ise sadece kitapla ilgili çeşitli ajans ya da gazetelere yansıyan birtakım hususları biliyorum. Bunlar da ne kadar doğru yansıtıldı; tabii bu da ayrı bir konu.

Ancak yine de bunlardan birisi ilgimi çekti. Bu da Bush'un bir Amerikan istihbarat tahmini konusunda duyduğu kızgınlık ve öfkeyle ilgili olanını kapsıyor. Bu tahmin kısaca NIE (National Intelligence Estimate) olarak bilinen raporların İran'ın nükleer programını irdeleyen 2007 tarihli olanı.

Bu rapor Amerika ve müttefiklerinin İran'ın nükleer programıyla ilgili politikalarını etkilemiş, konuyla ilgili pek çok tahmini, varsayımı değiştirmişti. NIE İran raporunun sonuç kısmı hem Bush yönetimini ve hem de İsrail'i görülmedik biçimde rahatsız etmiş, bunların uzun zamandır savundukları tezlere büyük bir darbe de vurmuştu.

2007 Kasım ayında yazılan, yönetime sunulan, Aralık'ta ise 8 sayfalık kısmı açıklanan tahmin raporunun başlığı, 'İran: Nükleer Niyetleri ve Yetenekleri' şeklindeydi. Raporda Milli İstihbarat Başkanlığı Dairesi, Milli İstihbarat Konseyi, tahminlerin nasıl ve hangi süreçte yapıldığı, tahminlerin kapsamı ve raporda kullanılan dil anlatılıyor, daha sonra varılan anahtar hükümlere yer veriliyor ve sonunda da son tahminle 2005 yılı tahmininin karşılaştırılması yapılıyordu.

Okuması, anlaması gayet zor bu tahmin raporunu özetleyen medya o zaman raporun sonucunu şu şekilde anlamış, anlatmış ve kamuoyuna duyurmuştu: 'İran nükleer programını 2003 yılında milletlerarası baskı ve tahkik sonucu askıya almış bulunuyor ve bu durum bugün devam ediyor. Diğer yandan İran uranyum zenginleştirme faaliyetlerine devam da ederken bunun sonucunda önümüzdeki 10 yılın ortalarına doğru nükleer silah yapımına yeterli olacak hammaddeyi elde edebilir.'

İşte bu tahminin birinci bölümü olan İran'ın nükleer programını 2003 yılında askıya aldığı yönündeki hüküm Bush yönetimi, yönetim dışı İran muarızlarını ve de en çok İsrail'i rahatsız etmişti; zira bunlar bunun böyle olmadığını İran'ın nükleer faaliyetlerine devam ettiğini savunuyorlar, bunun durdurulamaması halinde İran'a karşı bir askerî müdahaleyi de bu sayede gündemde tutmayı başarıyorlardı.

Ne var ki, raporun ilk hükmü bu oyunu ya da planı devre dışı bırakmış, askerî müdahale ihtimali üzerine adeta soğuk bir duş etkisi yapmış, bu da hem Bush yönetimi ve hem İsrail'i raporun bu etkisini giderecek yeni yol arayışlarına sevk etmişti. Zaten Bush, o zaman rapora karşı çıkmıştı. İsrail ise Amerika'ya çeşitli heyetler gönderip Amerikalı istihbaratçılarla görüşmüş, onların görüşlerini kendi istihbarat raporları paralelinde değiştirmeye çalışmıştı. Bu arada Amerikalı istihbarat ve askerî yetkililer de aynı konuyla ilgili olarak İsrail'e gidip gelmişlerdi.

Bu arada İsrail'in dış diplomatik misyonlarının kollarını sıvadıkları, İsrail'in tezini her fırsatta yaymaya çalıştıkları da zaten biliniyor. Ancak, bunların bugüne kadar başarılı olmadıkları da ortada. Bugün Başkan Obama, her ne kadar 'İran'a karşı askerî şık her zaman masadadır' diyorsa da bu opsiyonun bugün rağbet görmediği de birçok gelişme ve söylemden belli. Bu çerçevede mesela savunma bakanı daha birkaç gün önce bu şıkka olumlu bakılmadığını söylemiş, ondan önce de Başkan Obama bu şıkkin 'ideal bir çözüm' olmadığını ifade etmişti.

Kısacası bugünkü Obama yönetimi İran'a karşı askerî şıkka başvurmayacağını anlaşılabilir bir şekilde söyleyip duruyor. Diğer taraftan, bu şıkkin taraftarları da son Cumhuriyetçi zaferin kendilerine bu konuda yeni bir imkân ortaya çıkardığından hareketle askerî şık konusunda seslerini yükseltmeye başlamış bulunuyorlar.

Bush hatıratında, askerî şıkkin NIE raporuyla zayıflatıldığını, altının oyulduğunu, buna kendisinin çok kızdığını, raporun çok büyük bir etki yaptığını; ama bunun iyi bir etki olmadığını açıkça söylüyor.

Bu köşede çıktığı zaman ve daha sonraları da ele aldığımız bu rapor işte böylesine büyük bir etkiye yol açmış, İran'a saldırı fikrini 3 yıl önce en azından zayıflatmış, belki de önlemiş bulunurken etkisini bugün de sürdürüyor.

Bir rapor deyip geçmeyin. Bir rapor işte bunları başarmış bulunuyor...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

NATO Zirvesi Afganistan için dönüm noktası

Fikret Ertan 2010.11.18

Lizbon'daki NATO Zirvesi yarın başlıyor. Zirve konuşulacak konular ve varılacak mutabakatlar bakımından son yılların en önemli, en kritik zirvelerinden biri olmaya aday görünüyor.

Gündemdeki belli başlı konular ise şunlar: İttifakın önümüzdeki 10 yıldaki stratejik tavrını belirleyecek olan yeni Strateji Belgesi; yaygın adıyla füze kalkanı olarak bilinen füze savunma sistemi; Rusya-NATO ilişkileri ve şüphesiz Afganistan.

Bunlardan ilk üçünde belli bir anlaşma zemininin ortaya çıkmakta olduğu çeşitli haber ve yetkililerin açıklamalarından anlaşılıyor. Bizde çeşitli çevrelerin normal bir güvenlik ve savunma konusu olmaktan çıkıp konuyu 'Yeni Soğuk Savaş' ve benzeri basit ve tarih olmuş sloganlarla ideolojik çerçeveye oturtmaya ve böylelikle hükümeti baskı altına almaya çalıştıkları kalkan konusunda sağduyunun ve Türkiye'nin uzun vadeli milli çıkarlarının ağır basacağını ben şimdiden tahmin ediyor; aksi olduğu takdirde bundan ülkenin zarar

göreceğini şimdiden söylüyorum. Esasen bu konu bir anlamda 1 Mart tezkeresine de benzetilmek isteniyor. Umarız kalkanın başına aynısı gelmez.

Afganistan konusuna gelirsek; bu konuda Amerika'nın bu ülkeyle ilgili bir 'Geçiş Dönemi Stratejisi' planını zirvede sunacağı söyleniyor. Bu plana göre Amerika ve NATO Afganistan'ın seçilmiş bölgelerindeki güvenlik misyonlarını önümüzdeki 18 ya da 24 ay içinde Afgan güvenlik güçlerine devretmeye başlayacaklar. Bu plan gerçekleştiği takdirde Amerikan güçleri 2014 yılına kadar ülkedeki muharip görevlerine son verecekler. Esasen Başkan Obama, Afganistan'dan askeri çekilme takviminin başlangıcı olarak Haziran 2011'i açıklamıştı. Bu olduğu takdirde Amerika Haziran 2011'de askerlerini savaş alanındaki duruma bağlı olarak geri çekmeye başlayacak; ancak muharip görev ise 2014'te sona erecek. Bunlara bakıldığında 2014'ün Afganistan-Amerika ve NATO bakımından savaş misyonunun bitebileceği bir tarih olarak belirlenebileceği anlaşıyor. Lizbon Zirvesi işte bu 'Geçiş Dönemi Stratejisi'ni her yönden ele alacak, bunun ne kadar mümkün, ne kadar mümkün olmadığına karar verecek. Bu bakımdan da zirve önemli olacak.

Diğer yandan, 'Geçiş Dönemi Stratejisi' planının başarılı olabilmesinin çok önemli bir şartı olduğunu da burada belirtmek gerekiyor. Bu da şüphesiz Afgan güvenlik güçlerinin bu dönemdeki durumu elbette. Bunlar bu dönem içinde kendilerine devredilecek bölgeleri korumaya hazır olabilecekler mi? Sayı ve savaş kabiliyetleri bunlar için yeterli olabilecek mi? Bu soruların bugün hazır cevapları yok. Amerika ve NATO yıllardır zaten Afgan ordu ve polisini ülkenin genel güvenliğini devralabilecek sayı ve kaliteye ulaştırmaya gayret ediyorlar. Ancak bu konuda ne kadar başarılılar, söylemesi zor.

Bugün Afgan ordu ve polisinin toplam miktarı 264 bin kadar. Bunun 70-80 bin kadarı ordu, geriye kalanı da polis gücü. Bu sayının 2013'e kadar 350 bine çıkarılması hedefleniyor. Sayılar böyle; ama kalite ne durumda, yine bunu söylemesi de çok zor. Çeşitli haberlerden hem orduda hem de polis gücünde ciddi problemler olduğu belirtiliyor. Bunların arasında cehaletin, yetersiz eğitimin, motivasyon eksikliğinin, sadakat konularının olduğu bildiriliyor. Bu problemlerin ordu ve polisin genel performansını ne kadar etkilediği ise bilinmiyor.

Amerikan ve NATO güçlerinin Afganistan'dan çekilmesi işte Afgan ordu ve polisinin ne kadar usta, yetenekli ve ülkeyi savunacak motivasyona sahip olmasına bağlı. Kısacası, ordu ve polis gücü ülkeyi savunabilecek duruma 2014'ten önce ulaşırsa ne ala; ulaşamazsa Amerika ve NATO'nun tamamen çekilmesi elbette çok zora girer; belki de ertelenip durur. Bu bakımdan bu tartışmalar NATO Zirvesi'ne damgalarını da vuracaklar ve bu zirve Amerika'nın Afganistan ve Pakistan özel temsilcisi tecrübeli diplomat Richard Holbrooke'un birkaç gün önce söylediği gibi Afgan Savaşı için bir dönüm noktası olacak. Holbrooke'a göre, Amerika ve NATO'nun Afganistan konusunda bir 'geçiş stratejisi' var; bir 'çıkış stratejisi' yok. Milletlerarası güç de ülkeyi tamamen terk etmeyecek.

Bütün bu anlattıklarımızın ışığında bakalım, Lizbon Zirvesi Afganistan konusunda neye karar verecek veya veremeyecek?

Not: Okurlarımın, dostlarımın ve mesaj gönderenlerin bayramlarını tebrik eder, cümlesine sağlık, saadet ve başarılar dilerim.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Casus Pollard yine gündemde...

Amerika ile İsrail arasında yıllardır sürüp giden bir 'Pollard meselesi' var. Bu mesele Jonathan Jay Pollard adındaki Yahudi asıllı bir Amerikalı ile ilgili.

Pollard, 1980'li yıllarda Amerikan Donanması'nda istihbarat analizcisi olarak çalışıyordu ve görevi gereği çok az kimsenin görebileceği son derece gizli istihbarat bilgilerini görebiliyor, bunlar üzerinde çalışabiliyor ve özellikle sinyal istihbaratı denen elektronik dinleme ve gözlemeye ilgili çok gizli belge, bilgi ve kılavuz kitaplarına ulaşabiliyordu. Kısacası, Pollard, Amerika'nın sinyal istihbaratını öğrenmek isteyen yabancı güçler için son derece önemli bir kaynak ve kişiydi.

Sonraları, Pollard'ın, bu bilgileri yıllarca İsrail istihbaratı ile paylaştığı, birçok çok gizli belge, bilgi ve çok önemli bir kılavuz kitabını bu ülke istihbarat servisi MOSSAD'a verdiği ortaya çıktı. Ayrıca, bu hizmetleri karşılığında 50 bin dolar nakit para ile ödüllendirildiği ve buna ek olarak 540 bin dolar civarında bir ödeme için de kendisine söz verildiği de söylendi.

İsrail'in Amerikan Donanması'ndaki casusu Pollard, tam 25 yıl önce bu yazıyı yazdığımız gün (21.11.1985 günü) FBI ajanlarınca Washington'daki İsrail Büyükelçiliği'nin giriş kapısında yakalandı ve tutuklandı. Daha sonra yargılandı ve sonuçta ömür boyu hapse mahkûm edildi. Halen, Kuzey Carolina'daki yüksek güvenlikli Butner Hapishanesi'nde bu cezasını çekiyor.

İsrail kendisine çok değerli hizmetlerde bulunan Pollard'ı mahkûmiyetinden bu yana unutmadı; cezasının hafifletilmesi, hatta İsrail'e verilmesi için bugüne kadar elinden geleni arkasına koymadı. Farklı siyasî yapılarda da olsalar gelmiş geçmiş bütün İsrail hükümetleri Pollard konusunda Amerikan hükümetlerine sürekli ricada bulundular, hatta pazarlık bile yaptılar. Nitekim, bugünkü Başbakan Netanyahu, 1998 yılında da başbakanken Wye River barış görüşmelerinde Başkan Clinton ile Pollard konusunda pazarlık yaptı, Pollard'ın affını istedi. Pollard yüzünden çıkmaza giren bu görüşmeler son anda Clinton'un Pollard'ın durumunu gözden geçirme, cezasının hafifletilmesini araştırma sözü ile tatlıya bağlandı.

Daha sonra Clinton, sözünü tuttu. Pollard'ın cezasının hafifletilmesi konusunda üst düzeyde danışmalar yaptı, konu ile ilgili olarak FBI, Dışişleri, Savunma bakanlıkları ve CIA'den yeniden görüş istedi. Clinton, daha önceleri mesela CIA Başkanı George Tenet'e konuyu açtığında Tenet, Başkan'a "Asla olmaz. Pollard'ı affederseniz benim de istifamı hemen kabul edin." demişti ve teşkilatının affa karşı olduğunu açıkça belirtmişti. Dışişleri Bakanı Madeleine Allbright ve Adalet Bakanı Janet Reno da o zamanlar aynen Tenet gibi affa ya da cezanın hafifletilmesine karşı çıkmışlardı. Ayrıca, o zamanlar Donanma İstihbaratı'nın dört eski başkanı da Jonathan Pollard'ın serbest bırakılmasının Amerika'nın milli güvenliği açısından her bakımdan sorumsuz bir karar olacağını hem kamuoyuna hem de Clinton yönetimine Washington Post'a yazarak açıkça bildirmişlerdi.

İşte bu muhalefet yüzünden Pollard'ın hapisten kurtulması, cezasının hafifletilmesi sonuçsuz kalmıştı ama buna rağmen gerek İsrail gerekse de Amerika'daki nüfuzlu Yahudi çevreler ümitlerini kaybetmemiş, Başkan'ı ve yönetimi sıkıştırmaya, baskı altına almaya çalışmaya devam etmişlerdi. Netanyahu'dan sonra Başbakan Barak da Washington'a gittiğinde Pollard konusunu Clinton'a açmış, affını talep etmişti.

Pollard konusunda Başkan Bush da benzer taleplerle karşılaşmış; ancak o da kuvvetli muhalefet yüzünden Pollard'ı affedememişti.

Bugün 'Pollard meselesi' yine gündeme taşınmış bulunuyor. 39 Kongre üyesinin imzasını taşıyan ve Başkan Obama'ya hitaben yazılan mektupta Obama'nın Pollard'ı affetmesi talep ediliyor. Buna ilaveten birçok Yahudi kuruluşu da benzer talepleri dile getiriyor. Ayrıca, bu defa Netanyahu'nun yerleşimler yüzünden askıya alınan İsrail-Filistin barış görüşmelerinin yeniden başlayabilmesi için Pollard'ın affını Amerikan yönetiminden istediği de bildiriliyor. Böylece Netanyahu, bu defa Başkan Obama'nın çok hassas olduğu barış görüşmelerini Pollard

için kullanmaya çalışıyor. Bazı kaynaklar, Amerika'nın İsrail'i yeniden masaya oturtmak için sunduğu 'teşvik paketi'nin Pollard'ı da kapsamı gerektiğini, Pollard affının pakete karşı görünen İsraili bakanların muhalefeti kıracağını, böylece İsrail'in görüşmeleri kabul edeceğini söylüyorlar.

İsrail'in Amerikalı casusu Pollard bugün muhtemel barış görüşmelerine işte bu şekilde dâhil olmuş görünüyor. Bakalım Obama, diğer başkanların yapmadığını yapıp, görüşmeler uğruna Pollard'ı affedecek mi?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kalkanın anlamı ve gelişimi

Fikret Ertan 2010.11.25

Amerika'nın balistik füzelere karşı koyma, bunları saf dışı etme çabaları Soğuk Savaş dönemine kadar gidiyor.

O zamanlar amaç Sovyet kıtalararası füzelerini Amerikan hedeflerine ulaşmadan önce imha etmektir. 1980'lerde Başkan Ronald Reagan döneminde ortaya atılan ve üzerinde çok çalışılan Stratejik Savunma Girişimi (SDI) ya da yaygın adıyla Yıldız Savaşları Projesi bu çabaların zirvesiydi. Bu proje temelde uzay esaslı projeydi. Çok para ve çaba harcanılan bu proje daha sonra hayata geçirilmesi mümkün olmadığı gerekçesiyle rafa kaldırıldı.

Soğuk Savaş'tan sonra Amerika hava esaslı füzesavar sisteminin bazı unsurlarını muhafaza etmekle birlikte bu dönemde daha çok kara ağırlıklı sistemler üzerinde durmaya başladı. Bush döneminin kısaca GMD (ground-based midcourse defense) denen ve Avrupa'da hayata geçirmeyi planladığı sistem bu tür bir sistemdi. Çek Cumhuriyeti'nde kurulacak gelişmiş X-Band radar ve Polonya'da eski bir hava üssünde konuşlandırılacak interceptor denen balistik füzeleri havada imha edecek çok hızlı füzelerle Bush yönetimi uzun ve orta menzilli düşman füzelerini hedeflerine ulaşmadan önce saf dışı etmeyi planlıyordu. Bu planları da yürürlüğe koymak için söz konusu iki ülke 2008'de anlaşmalar da imzalamıştı.

Ancak, bu sistem ilan edildiği günden bu yana Rusya'nın çok sert muhalefeti ve tepkisi ile karşılaşmıştı. Rusya bu konuda zaman zaman tehditler savuruyor, sistemin hayata geçmemesi için elinden geleni yapıyor ve bu yüzden Amerika-Rusya ilişkileri bir türlü düzelmeyordu.

Bu durum Başkan Obama'nın geçen yıl Çek Cumhuriyeti ve Polonya esaslı GMD sistemini tek hamlede rafa kaldırmasıyla kökten değişti. Obama yönetimi yetkilileri ve Savunma Bakanı Robert Gates'in açıklamalarına göre, bu durum değişikliğinin ana motoru ya da esas saiki askerî-teknolojik alanda son yıllarda meydana gelen gelişmelerdi. Bunlar artık Avrupa bakımından tamamen iptal edilmemiş olsa da kara esaslı sistemin, yerini deniz esaslı sisteme bırakması gerektiğini ifade ettiler ve yönetimin bundan böyle deniz esaslı sisteme ağırlık tanıyacağını açıkladılar.

Deniz esaslı sistem de temelde balistik füzelerin imhası hedef alınarak geliştirilmiş Aegis denen sistemle gerçekleştirilecek. Bu sistemin özü de Aegis sınıfı destroyer ve kruvazörlere kurulan SM-3 (standart missile-3) tipi füzelere dayanıyor. Bildiğimiz kadarıyla bugün Amerikan donanması 18 adet Aegis tipi çeşitli türde savaş gemilerine sahip durumda. Bunların büyük bölümü de Pasifik Okyanusu'nda halen devriye görevi yapıyor ve muhtemel Kuzey Kore füzelerine karşı bekliyor. Diğer yandan Pentagon başka tip savaş gemilerinin de SM-3 füze sistemleriyle donatılması için harekete de geçmiş bulunuyor. Haberlere göre, bu gemiler işlemler tamamlandığında Atlantik Okyanusu'na kaydırılacaklar. Savunma Bakanı Robert Gates'e göre, bu gemiler 2011 yılından itibaren kuzey ve güney Avrupa'da devriye görevine başlayacaklar.

Kısa tarihçesini anlattığım Amerikan füze savunma sistemi ya da kalkanı işte bu şekilde gelişerek bugünlere gelmiş bulunuyor. Bu sistem her şeyden önce Amerika bakımından bir bilimsel ve teknolojik meydan okumayı, bir çabayı temsil ediyor. Bu yüzden Amerika bu sistemin başarısı için yıllardır hem bilimsel hem askerî alanda büyük çaba sarf ediyor. Binlerce bilim adamı, uzman hem teorik ve hem de pratik düzeyde yıllardır bu konuda çalışıyor, Amerika'nın Raytheon, Lockheed gibi büyük teknoloji şirketleri de bu konuda yıllardır çeşitli projeler üzerinde ter döküyorlar.

Bu konuda yaklaşık 30 yıldır çalışan, büyük yatırımlar yapan Amerika, birçok bilimsel çevre tarafından mümkün görülme­yen bir şeyi başarmaya ve bu işi Missile Defense Agency (MDA) adlı büyük imkân­lara sahip kurumla gerçekleştirmeye çalışıyor.

İşte bu Amerikan sisteminin bir kısmı son NATO Lizbon Zirvesi'nde alınan kararla NATO füze savunma sistemiyle birleştirilecek ve böylece NATO zaman içinde kendi üyelerinin topraklarını ve nüfuzlarını koruyacak bir savunma sistemine kavuşacak. Amerikan sisteminin Pasifik ve başka alanlardaki kısımları elbette bunun dışında kalacak. Japonya kısmı gibi.

Bugün bizde çoğu saçma ve afaki teorilerle açıklanmaya çalışılan Amerikan füze kalkanı işte bu aşamalardan ve fikirlerden geçerek bugüne gelmiş bulunuyor. Bu arada bu zaman içinde son yıllara kadar ne İran'ın ne de başkalarının füze yeteneğine sahip olmadığını da işaret etmiş olalım.

Kalkan projesi bugünlere işte böyle geldi. Bu proje evveleminde bir bilimsel çabayı temsil ediyor. Bunun içinde olmanın Türkiye'ye bilimsel ve başka alanlarda avantaj sağlayacağı da aşıkâr elbette. f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İsrail zaten korunuyor...

Fikret Ertan 2010.11.29

Ortada sadece bir ilke kararından başka herhangi bir somut şey yok, ama müstakbel NATO füze savunma sistemi ya da kalkanı kamuoyunda gündemden düşmüyor. Bilen de bilmeyen de bu konuda serbest atış yapıp duruyor, akla hayale sığmayan teoriler üretiyor, yazıp çiziyor. Hatta kalkanı hayali Genişletilmiş Ortadoğu Projesi'nin parçası olarak görenler de var.

Bu mülahazalarda elbette İsrail faktörü öne çıkıp duruyor; kalkanın İsrail'i koruma amaçlı olduğu sürekli öne sürülüyor. Bu arada bazı kalemler Amerika'nın İsrail'de konuşlandığı bir radardan biraz geç de olsa söz ediyorlar.

Esasen ben bu radardan bu köşede son iki yıldır söz edip duruyorum. AN/TPY-2 tip bu X-band radar, zamanın Başkanı Bush tarafından İsrail'e adeta bir veda hediyesi olarak sağlanmıştı. 21 Eylül 2008 günü Amerikan Avrupa Komutanlığı tarafından dev nakliye uçaklarıyla İsrail'in Negev Çölü'ndeki Nevatim Hava Üssü'ne getirilen ve burada faaliyete geçirilen bu radardan bakın 5.11.2009 günkü bir yazımın bir yerinde nasıl söz etmişim:

"...Bu radar malum çok özel bir radar. Yüksek enerji ışınlarıyla çalışması sayesinde 4.700 kilometre öteden havada bir futbol topu büyüklüğündeki bir nesneyi bile tespit edebiliyor. Bu radarın başka bir özelliği de muhtemel İran balistik füzelerine karşı İsrail'e çok kıymetli ve dakikalarla ölçülebilen zaman kazandırması. Bu radarlarla İsrail'in İran'ın Şahap-3 ya da benzeri orta menzilli füzelerine karşı tedbir alma süresi 11 dakikadan 5-6 dakikaya kadar düşebiliyor. Bu süre de muhtemel İran füzelerinin İsrail ya da Ortadoğu'daki Amerikan

hedeflerine ulaşmadan İran hava sahası üzerinde imha edilebilmelerini mümkün kılabilir. Bu tespitler şüphesiz mevcut bilgi ve haberlerden çıkan tespitler. Gerçekten bu radarlar söylenildiği kadar etkililer mi, değiller mi, bilmemize imkân yok. Ancak, İran'ın da füzelerini şu veya bu şekilde kullanması durumunda bu radarları da mutlaka dikkate alması gerekiyor. Eğer bu radarlar ve birlikte çalıştıkları vurucu sistemler muhtemel İran füzelerini hedeflerine ulaşmadan imha edebilecek kabiliyete sahipse, o zaman İran'ın füzelerinin pek fazla bir değeri kalmıyor."

Bu sözlerle kısaca anlattığım X-band radarın Amerikan ve İsrail füze savunma sistemleriyle uyumu, entegrasyonu ve performansı bugüne kadar iki dev ortak tatbikatta da denenmiş bulunuyor. Bunlar da bu köşede ayrıntılı olarak ele aldığımız 2009 Ekim ayında yapılan Juniper Cobra ve bu yıl da hazırda yapılan Juniper Stallion ortak tatbikatları elbette.

Bu tatbikatlarda, Amerikan savaş gemilerinin yanı sıra THAAD sistemleri ve Patriot (PAC-3) füzesavar bataryalarının koordinasyonu da söz konusu olmuştu. O zamanki haberlerde, atılan maket ve gerçek füzelerle Patriot ve Aegis sistemlerinin denendiği söylenmişti.

Bunlara ek olarak tatbikatların paralel bir başka amacı da vardı. Bu da Amerika'nın gemi esaslı genel füzesavar sisteminin geliştirilmesine yapacağı katkılardı elbette. Nitekim tatbikatı yöneten Tümamiral John Richardson da bunu teyit etmiş ve "Bu tatbikatlarla balistik füze sanat ve bilimi anlayışımızı daha da ileriye götürmeyi hedefliyoruz. Tatbikattan çıkaracağımız dersler ve elde edeceğimiz yeni değerlendirmeler şüphesiz söz konusu kabiliyetimizi geliştirme ile alakalıdır." demişti...

İlgisi ve gündemdeki yeri dolayısıyla bugün hatırlatmayı uygun bulduğum İsrail'deki Amerikan X-band radarı faaliyetine devam ediyor. 100 kadar askerî personel ile çalışan radar elbette İran semalarını 24 saat izliyor ve elde ettiği bilgileri ilgili yerlere anında aktarıyor. İsrail bu radar sayesinde hasım füzelere karşı elbette daha iyi korunuyor. Ayrıca, bu radarla birlikte Amerikan füzesavar uydu sistemine de bağlandığı söyleniyor.

İsrail, NATO kalkanı olmadan da yıllardır hem kendi sistemleri hem de Amerikan sistemleri ile zaten korunuyor. Bu bakımdan halen sadece tasarı aşamasında bulunan NATO kalkanına da bugün ihtiyacı yok. Ne kadar korunuyor, yüzde yüz mü, yoksa daha aşağı yüzdelerde mi, bilinmez; ama başkalarına göre iyi korunuyor velhasıl.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Astana'nın AGİT başarısı...

Fikret Ertan 2010.12.02

Dünya sisteminde yükselen ve düşen ülkeler her zaman vardır. Yaşamakta olduğumuz dönemde pek çok düşen ülke bulunuyor. Ayağını yorganına göre uzatmayan Yunanistan, Portekiz, İrlanda düşenlerin son örneği sayılır.

Yükselenler arasında elbette Türkiye'miz başta geliyor. Bu çerçevede yükselen bir başka ülke de dostumuz, akrabamız Kazakistan. Bu ülke Sovyetler'den bağımsızlığını kazandığı 1989 yılından bu yana gerçekten bir yükseliş grafiği içinde bulunuyor. Apaçık bir gerçek olan bunda da elbette bu ülkenin son 20 yıldır çok iyi yönetilmekte olduğu ana unsur olarak görünüyor. Bu da şüphesiz Kazak lider Nursultan Nazarbayev sayesinde gerçekleşiyor.

Nazarbayev, 20 yıl kadar önce Sovyetler'in adı sanı zor bilinen bir arka bahçesi olan Kazakistan'ı bu dönemde birçok konuda dünya liginde önemli yerlere ulaştırmış bulunuyor. Bugün Kazakistan artık adı zor hatırlanan, bilinmeyen bir ülke değil. Global enerji, madencilik, hububat, uranyum ve başka alanlarda Kazakistan dikkate alınması gereken ve sistemin büyük güçlerinin işbirliği yapmak için büyük çabalar gösterdiği bir ülke olarak temayüz ediyor.

Amerika'dan Rusya'ya, Çin'den Avrupa Birliği'ne ve başkalarına kadar Kazakistan, dostluğu ve işbirliği aranan bir ülke olarak dünya sistemine damgasını artan biçimde vuruyor. Kazakistan, söz konusu alanlardaki başarılarını bir süredir diplomatik alanda da kuvvetli şekilde hissettiriyor. Buna en son örnek, dün başlayan ve bugün sona erecek olan Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) Zirvesi'nin ülkenin resmî başkenti Astana'da yapılıyor olması elbette. Bu da elbette bütün üyelerin seçimi sonrası bu yılbaşından itibaren teşkilatın dönem başkanlığını üstlenen Kazakistan'ın gayretleri sonucu gerçekleşiyor.

AGİT Zirvesi'nin Astana'da gerçekleşmesi birçok bakımdan çok önemli bir olay sayılır. Her şeyden önce, Kazakistan liderliğinin 1999 yılında İstanbul'da yapılan zirveden 11 yıl sonra yeni bir zirveyi toplaması, karşısına çıkan zorluklara ve muhalefete rağmen gerçekleştiriyor olması başlı başına bir başarı. AGİT'in dönem başkanlığının ilk defa bir Orta Asya Türk cumhuriyeti tarafından yürütülüyor olması da ayrıca bir başarı.

Bugün sona erecek olan zirveye Türkiye'yi temsil eden Cumhurbaşkanı Gül'ün yanı sıra Rus lider Medvedev, Alman lider Merkel gibi 60'ı aşkın ülke devlet başkanı, hükümet başkanı ya da dışişleri bakanlarının katılması ve hepsinin bunu gerçekten içten ve isteyerek arzulu bir şekilde yapmaları da başka bir başarı. Bütün bunların ötesinde Kazak liderliğinin İstanbul Zirvesi'nden bu yana etkinlik, itibar ve önem bakımından bir düşüşe geçen AGİT'e yeni bir canlılık kazandırmak istemesi, teşkilatı dünya sistemi çerçevesinde eskisinden daha önemli ve etkili kılmak için olağanüstü gayret göstermesi de elbette takdire şayan bir husus olarak ortada duruyor.

Kazakistan, dönem başkanlığı süresi içinde birçok önemli konuda başarılarla imza atmış bulunuyor. Bunlardan en önemlisi de Kırgızistan'da geçen haziranda meydana gelen olaylar ve iç savaş tehlikesi karşısında oynadığı olumlu, yatıştırıcı ve barışçı rol elbette. Kırgız krizinin Kırgız makamlarının Astana'ya güvenmesi sayesinde çok büyümeden tehlikeli boyutlara ulaşmadan sona erdirildiğini bu meyanda hatırlatalım.

Astana bugünkü zirvede de kendisine duyulan güveni bütün AGİT bünyesine de kazandırmaya çalışıyor, teşkilata yeni bir kan, heyecan ve görev sorumluluğu aşılamak istiyor. Kazak Dışişleri Bakanı Kanat Saudabaev bunu 'Astana Zirvesi AGİT'e duyulan güveni yeniden tesis etmeli, teşkilatın benzersiz özelliğini güçlendirmeli ve bütün üyelerin teşkilatın ne kadar gerekli ve değerli olduğunu yeniden teyit etmelerini sağlayarak ortaya koymalıdır.' şeklinde konuşarak göstermiş bulunuyor. AGİT, Astana Zirvesi'nden sonra şüphesiz yeniden önem ve etkinlik kazanma yoluna girecektir. Zaten katılan bütün liderler de bunu teyit ediyor. Bu sonuçta da başta Kazak lider Nursultan Nazarbayev olmak üzere diğer Kazak yetkililerin, diplomatlarının payı ve rolü elbette çok büyük.

AGİT, Kazak liderliğinin kararlı, olumlu ve vizyoner tavır ve politikaları sonucu yıllar sonra yeniden hayatıyet kazanma yoluna girmiş bulunuyor. Bu en başta Astana'nın ve buna destek veren Ankara'nın başarısı elbette. Bunu da mutlaka görmek gerekiyor...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

MOSSAD'ın yeni başkanı Pardo

İsrail, aylardır bugünkü başkanı Meir Dagan olan ünlü gizli servisi MOSSAD'ın başına atanacak yeni başkan adayını tartışıp duruyordu.

Adaylar arasında askerî istihbarat servisi AMAN başkanlığından kısa bir süre önce emekli olan General Amos Yadlin'in, iç güvenlik servisi başkanı Yuval Diskin'in, TEVA adlı kimya devi şirketin CEO'su emekli Tümgeneral Şilomo Yanal ve adı sadece 'T' olarak anılan bir MOSSAD görevlisinin adları telaffuz ediliyordu.

MOSSAD görevlisinin adı sadece 'T' olarak söyleniyordu; çünkü İsrail'de MOSSAD elemanlarının tam kimliklerini anmak, açıklamak yasak. Bu yüzden medya, kimliklerden açıkça söz edemiyor, bazen bu yasağı dış basından iktibasla aşabiliyordu; ancak bu da nadiren başvurulmuş bir yol sayılır.

Ne var ki, artık bütün bunlar geride kalmış bulunuyor; zira artık hem 'T'nin kimliği ve hem de MOSSAD'ın yeni başkanının kimliği belli olmuş durumda. Başbakan Netanyahu'nun geçen hafta pazartesi günü yaptığı açıklamaya göre MOSSAD'ın yeni başkanı ya da şefi Tamir Pardo olacak. Böylece medyada sadece 'T' olarak geçen de 'Tamir' olduğu ortaya çıkmış oluyor. Tamir Pardo, bu ayın sonlarına doğru görevi MOSSAD'ın başında istisnai bir şekilde 8 yıldır bulunan bugünkü başkan Meir Dagan'dan devralacak. Tabii bundan önce Tamir'in atamasının Turkel Komisyonu tarafından da onaylanması gerekiyor. Ancak bütün bunlar elbette bürokratik işlemler. Sonuçta bu ayın sonlarına doğru MOSSAD'ın başında Tamir olacak.

Tamir Pardo, yaklaşık 30 yıldır MOSSAD'da çalışıyor. Söylenenlere göre özellikle teknik istihbarata yıllarını vermiş birisi. Ayrıca orduda görev yaparken de bu konuda çalışmış. 57 yaşındaki Pardo, iki defa MOSSAD başkan yardımcılığı görevini de yürütmüş. Bu görevleri sırasında zayıf olduğu söylenen beşeri istihbarat (HUMINT)ı da iyi öğrendiği söyleniyor.

Bir ara MOSSAD'dan ayrılan Pardo, bu dönemde ordunun özel operasyonlar danışmanlığını da yapmış. Esasen, onun özel operasyonlarda önemli tecrübeleri de var. Buna en iyi ve bilinen örnek, İsrail'in 1973 yılında Uganda'nın başkenti Entebbe'de kaçırılan Air France yolcu uçağını kurtarma amacıyla yaptığı ve başarıyla sonuçlandığı özel operasyonlar kitaplarına da geçen ünlü 'Entebbe Operasyonu'.

Pardo, bu operasyonu yürüten çok gizli Sayeret Matkal denen özel operasyon birliğinin haberleşme subayıydı o zaman. Yani operasyonun çok önemli kilit elemanlarından. Operasyonun komutası da bugünkü Başbakan Netanyahu'nun ağabeyi Yonatan Netanyahu'ydaydı. Yonatan, bu operasyonda İsrail'in verdiği tek kayıptı. Arkasından yediği bir kurşunla hayatını kaybetmişti. Bunun, kardeş Binyamin Netanyahu'nun dünya görüşünün şekillenmesinde çok önemli rol oynadığı söylenir. Hatta kendisi de Sayeret Matkal'da görev yapmıştı. Netanyahu'nun yanı sıra Netanyahu'nun diğer kardeşi İddo Netanyahu, bugünkü Savunma Bakanı Ehud Barak, bugünkü İsrail hükümetinde stratejik işlerden sorumlu bakan Moşe Yaalon gibi ünlü şahsiyetler de bu birimde çeşitli dönemlerde görev yapmışlardı.

Pardo, ayrıca MOSSAD'a girmeden önce AMAN adlı askerî istihbarat servisinin araştırma biriminde de çalışmış, bu birimde bazı tecrübeler kazanmıştı.

Tamir Pardo, işte hem bu, hem Sayeret Matkal ve hem de MOSSAD'daki teknik-teknolojik istihbarat tecrübeleri ile servisin başına geliyor. Ayrıca Entebbe Operasyonu bağlantısı sebebiyle Başbakan Netanyahu ve çevresi ile çok güçlü ve özel ilişkilere de sahip olduğu zaman zaman ileri sürülüyor. Bu da şüphesiz onu güçlü ve etkin kılıyor.

Soyadından anlaşılacağı üzere Tamir Pardo, muhtemelen MOSSAD'ın ilk Sefardi şefi de olacak; zira bugüne kadar MOSSAD başkanlığı yapmış olan bütün diğer başkanlar Aşkenazim asıllıydılar.

Pardo adı, malum bir Sefardi aile adı. Menşei de İspanyolca. İspanya'nın Kastilya bölgesinde kullanılan Prado'dan geldiği söylenir. Esasen, Pardo sık rastlanan bir Sefardi soyadı. Bugün hakkında bu kısa bilgileri verdiğim Tamir Pardo, MOSSAD'ın 11. başkanı oluyor. Selefi Meir Dagan'ın başlıca hedefi İran'dı. Pardo'nun başlıca hedefi de İran olmaya devam edecek. Buna hiç şüphe yok. Yeni başkanıyla MOSSAD bakalım neler yapacak, neler karıştıracak?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İran ve örtülü savaş...

Fikret Ertan 2010.12.09

İran'ın nükleer programı ile ilgili gelişmeler 4 ana kulvarda yürüyor, gelişiyor. Diplomatik, askerî, ekonomik ve gizli ya da örtülü savaş kulvarları bunlar.

İran ile P5+1 grubu arasındaki görüşmeler bunun diplomatik kulvarı. 14 aydır askıda olan bu görüşmeler, bu hafta başında Cenevre'de yapıldı; önümüzdeki ay İstanbul'da yeniden toplanma kararından başka herhangi bir somut sonuç çıkmadı bu son görüşmelerden.

Askerî kulvardaki gelişmeler ise İran'ın nükleer tesislerini hava saldırıları ile imha etme ile ilgili planları, hazırlıkları kapsıyor. Bunda da başı yıllardır 'askerî tercih dâhil her türlü tercih masadadır' diyerek askerî tercihin ihtimal dışında olmadığını söyleyen Amerika ve İsrail çekiyor. Ancak ilgili planlar ve hazırlıkların ne mahiyeti, ne kapsamı ne de takvimi konusunda bir şey söylemek mümkün değil; çünkü bunlar askerî sır.

Dördüncü kulvar ise Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi müeyyide kararları ve ayrıca bazı ülkelerin kendi müeyyide kararları ile yürütülen ekonomik baskı kulvarı.

Bütün bunlar söz konusu iken, üçüncü kulvar olan örtülü savaşın da bütün hızıyla devam ettiğine hiç şüphe yok; zira bu konuda yeni gelişmeler yaşanıyor. Bunlara en son örnek 10 gün önce başkent Tahran'da bombalı saldırıya uğrayan iki önemli İranlı bilim adamı.

Bunlardan ilki Tahran'ın kuzeyinde uğradığı saldırı ya da yapılan suikast sonucu hayatını kaybeden merhum Mecid Şehriyari adlı bilim adamı. İran Atom Enerjisi Kurumu'nda çalışan Şehriyari, Kurum Başkanı Ali Ekber Salihî'nin ifadesiyle 'Kurumun en büyük projelerinden birinin başındaki adamdı'. Bazı kaynaklara göre, Şehriyari nükleer reaktör göbeği ya da merkezi ile ilgili teknolojinin geliştirilmesinden, bir ekiple birlikte sorumluydu. Başka kaynaklara göre ise o, bilgisayar kodları ve siber savaş uzmanıydı. Bunlardan hangisi doğru, söylemesi zor; ama ben birinci kaynağın doğru olduğu kanaatindeyim.

Şehriyari işine giderken katledilirken aynı saatlerde başka bir bilim adamı da benzer yolla saldırıya uğradı; ancak bu şahıs uyanık davranması sayesinde saldırıda sadece yaralandı. Bu şahıs da Dr. Feridun Abbasi. O da Şehriyari gibi motosikletli saldırganların bombalı saldırısına maruz kaldı. Her iki olayda da saldırganlar trafik sıkışıklığından yararlanarak hedeflerinin arabalarına yapışkan bomba denen muhtemelen mıknaatıslı bombaları kaşla göz arasında yerleştirerek menfur saldırılarını gerçekleştirmiş bulunuyorlar.

52 yaşındaki Dr. Abbasi de önemli bir bilim adamı. Şehit Beheştî Üniversitesi öğretim üyesi ve aynı zamanda İran Savunma Bakanlığı'nda çalışıyor. Haberlere göre, İran'ın az sayıdaki izotop ve lazer teknolojileri uzmanlarından birisi. Adı Birleşmiş Milletler'in İran'a karşı aldığı 2007 tarih ve 1747 sayılı müeyyide kararının ekinde başkaları ile birlikte geçiyor ve burada Uygulamalı Fizik Enstitüsü ile bağlantılı savunma bakanlığı bilim adamı olarak zikrediliyor. İran'ın Milletlerarası Atom Enerjisi Kurumu (IAEA) nezdindeki Temsilcisi Ali Asker

Sultaniye'ye göre 'bu uzmanlar ve bilim adamları hedef alınıyor ve tek tek öldürülüyorlar.' Sultaniye, bu açıklamayı yaptığı sırada ölümlerden dolayı olarak Güvenlik Konseyi müeyyide kararlarını savunanları da suçlamış bulunuyor ayrıca.

Ortaya çıkan bilgi ve haberlerden bugün söz konusu ettiğim iki İranlı bilim adamının son derece profesyonelce icra edilen bir planla saldırıya uğradıkları anlaşılıyor. Hem kullanılan bombaların mahiyeti, hem saldırı tekniği ve hem de planlama ve izleme bakımından bunların profesyonel işi olduğu kendiliğinden ortaya çıkıyor.

İran İstihbarat Bakanı Haydar Muslihi, saldırılar dolayısıyla MOSSAD'ı, İngiliz dış istihbarat servisi MI6 ve CIA'yi suçluyor, saldırıların İran'ın nükleer programını etkilemesinin söz konusu olmadığını söylüyor ve bazı failerin yakalandıklarını açıklamış bulunuyor.

Şehriyari ve Abbasi, İran'ı yıllardır hedef alan örtülü savaşın ya da faaliyetlerin son kurbanları. Ancak bu bağlamda bunlardan başkaları da var. Bu yılın başlarında Tahran Üniversitesi bilim adamlarından Mesut Ali Muhammedi, mesela bir bombalı saldırıyla öldürülmüştü. Ondan önce de 2007 yılından Ardeşir Hasanpur, radyasyon zehirlenmesi sonucu hayatını kaybetmişti. Bunlar medyaya yansıyan isimler. Kim bilir, belki yansımayanlar, yansıtılmayanlar da var.

Kısacası, İran yıllardır sürdürülen diplomatik, ekonomik, askerî baskılara ilaveten aynı zamanda bir de pek bilinmeyen örtülü savaş ile de karşı karşıya bulunuyor. Bu savaşta neler oluyor pek bilinmiyor, muhtemelen de çoğu bilinmeyecek bize göre...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

TAPI hattı gerçekleşme yolunda...

Fikret Ertan 2010.12.13

Orta Asya'ya bitişik bölgenin istikrar ve ekonomik kalkınmasına büyük katkı yapacağına ve aynı zamanda bölgenin stratejik dengelerini belli ölçülerde değiştireceğine yıllardır inanılan bir doğalgaz hattı projesi var.

Önceleri Trans-Afganistan Hattı (TAP) olarak anılan bu hat, daha sonra TAPI hattı olarak anılmaya başlandı. TAPI'nın açılımı da bugün Türkmenistan-Afganistan-Pakistan-Hindistan şeklinde. Hindistan, projeye 2008 yılında katıldı.

Esasen proje, ilk olarak 1995 yılında Türkmenistan ve Pakistan'ın bir ön anlaşmasıyla ortaya çıktı. 1996 yılında projeyi hayata geçirmek üzere başını Amerikan Unocal şirketinin çektiği CentGas adlı konsorsiyum kuruldu ve çalışmalarına başladı. Afganistan'da iktidarı ele geçiren Taliban, CentGas ile anlaşmaya vardı. Ancak önce Rus Gazprom, daha sonra Unocal'ın çekilmeleriyle proje askıya alındı.

Bu durum, Taliban'ın 2001 yılı sonlarında devrilmesine kadar devam etti. Daha sonra TAPI yeniden gündeme geldi ve 2002 yılında Türkmen, Afgan ve Pakistan liderlerinin yeniden anlaşmalarıyla proje canlandı, destek gördü ve gerçekleşme yolunda mesafe kaydetmeye başladı.

Nitekim, bu gelişmelerin sonunda iki gün önce (18 Aralık Cumartesi) Türkmenistan'ın başkenti Aşgabat'ta bir araya gelen Türkmen lider Berdimuhamedov, Afgan lider Karzai, Pakistan lideri Zerdari ve Hindistan'ın Petrol ve Doğalgaz Bakanı Murli Deopra, TAPI projesinde yeni ve umut vaat eden bir anlaşma imzalamış bulunuyorlar.

Muhtevası tam olarak açıklanmayan bu anlaşma, projesi Asya Kalkınma Bankası tarafından hazırlattırılan çerçeveye göre gerçekleştirilecek. Bu projeye göre, TAPI hattı 1.680 kilometre olacak. Türkmenistan'ın en zengin gaz sahası olan Devletabad'dan başlayıp Afganistan'da Herat ve Kandahar'ı birbirine bağlayan ekspres yola paralel döşenecek, buradan Pakistan'daki Ketta (Quetta) ve Multan şehirleri üzerinden geçip Hindistan'a girecek ve burada iki ülke sınırında yer alan Fazilka şehrinde sona erecek. 1.420 milimetrelik çaplı borulardan meydana gelecek olan hattaki basınç da 100 atm civarında olacak. Altı kompresör istasyonunun inşa edileceği hat, yılda 33 milyar metreküp gaz taşıyacak. Maliyetinin ise 6-10 milyar dolar civarında olacağı tahmin ediliyor.

Türkmen lider Berdimuhammedov'a göre TAPI, ekonomik ve ticari faydalarının yanı sıra bölge ve ötesi üzerinde büyük bir istikrar etkisinin ortaya çıkmasına, gelişmesine de yol açacak. Projeden önemli faydalar sağlayacak olan Afgan lider Karzai de TAPI'nın gerçekleşme yoluna girmesinden çok memnun. Projeyi hâlâ gölgelemeye devam eden güvenlik problemi konusunda yönetiminin üzerine düşeni mutlaka yerine getireceğini, inşa ve güvenlik konusunda taahhütlerine sadık kalacağını özellikle vurgulamış bulunuyor.

Afgan yönetimi, bu güvenliği, hattın ülkeden geçecek olan 735 kilometrelik bölümünün önemli bir kısmını yer altında inşa ederek ve hattın güvenliğini, geçeceği yerlerdeki mahalli güvenlik güçlerini sorumlu kılarak sağlamayı planlıyor.

Amerika da TAPI'yı baştan bu yana destekliyor. Bunun başlıca sebebi, projenin İran'ın rakip projesi olan IPI (İran-Pakistan-Hindistan hattı) hattını gereksiz kılma planı ve böylece İran'ın güçlenmesini önleme arzusu elbette. Eğer TAPI, IPI'nın önüne geçerse, daha önce gerçekleşme yoluna girerse IPI'nın pek şansı kalmaz muhtemelen. Amerika'nın TAPI konusunda önem verdiği bir başka husus da hattın Türkmenistan'ın Rusya'ya olan bağımlılığını giderek azaltması elbette. Esasen Türkmenistan, bir süredir bu bağımlılığı azaltma yolunda önemli hamleler yapıyor. Bu ülke artık İran'ın yanı sıra Çin'e de gaz satıyor. TAPI gerçekleştiği takdirde söz konusu bağımlılık daha da azalacak. TAPI işte bu yüzden de çok önemli bir proje. Nitekim, daha bugünden Pakistan ve Hindistan, Türkmenistan'dan yılda 70 milyar metreküp gaz almaya hazır olduklarını söylüyorlar.

İlgili liderlerin son anlaşmasıyla gerçekleşebilir aşamaya gelen TAPI'nın önünde şüphesiz önemli zorluklar bulunuyor. Bunlar, başta güvenlik ve finans elbette. Bunlar ve diğerleri aşıldığı ve proje gerçekleştiği takdirde bölge dengelerinin ve ekonomik hayatın birçok bakımdan değişeceğine hiç şüphe yok. Bu bakımdan TAPI, ilgilenmeye değer bir proje bize göre. Türkiye de hem stratejik hesapları hem de muhtemel ekonomik çıkarları bakımından elbette TAPI ile ilgilenmelidir.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Rusya, nükleerde liderliğe oynuyor...

Fikret Ertan 2010.12.16

Rusya'nın inşa edeceği Türkiye'nin ilk nükleer santralinde takvim işliyor. Mersin-Akkuyu'daki inşaat 2013'te başlayacak. İnşaat proje uygulama şirketlerinin kayıtlarının yapılması ve diğer konuların ele alınması amacıyla yüksek düzeyli bir Rus heyetinin dün bu yazıyı yazdığımız saatlerde İstanbul'a gelmesi bekleniyordu.

Mersin-Akkuyu, Rusya'nın son dönemde kazandığı önemli bir nükleer ihale sayesinde gerçekleşecek. Şüphesiz bu Rusya'nın son ihalesi de olmayacak. Bunu başkaları da takip edecek. Nitekim, Rusya ihalesi 2012'de sonuçlandırılacak olan Çek Cumhuriyeti'ndeki Temelin Nükleer Santrali'nin 2 yeni reaktörü için de teklif vermeye hazırlanıyor. Rusya 8 milyar doları bulan bu ihalede Çek Skoda grubu ile birlikte Amerikan Westinghouse ve Fransız Areva şirketleri ile yarışacak.

Teklifi başarılı olursa bu Rusya'nın AB içinde yapacağı ikinci nükleer santrali olacak. Birincisi malum, Bulgaristan'da Belene'de inşa etmekte olduğu nispeten küçük çaplı nükleer reaktör.

Esasen Rusya bugün dünyanın dört bir köşesinde nükleer tesis ve reaktörler inşa ediyor (İran-Hindistan-Çin gibi), yenileri için teklifler veriyor, büyük çabalar gösteriyor. Bu bapta en son Venezuela'daki nükleer santral için Chavez yönetimi ile anlaşmıştı.

Rusya, ayrıca kendi ülkesinde de büyük ve kapsamlı bir sivil nükleer tesis inşa etme programı da uyguluyor. Bugün Rusya'da çalışan ve elektrik üreten 31 nükleer tesis bulunuyor. Halen inşa halinde olan 9 tesise ilaveten 7 planlanmış, 37 de karar bekleyen nükleer tesis söz konusu. Rusya bu programıyla bugün toplam enerji ihtiyacının yaklaşık yüzde 17'sini üreten bu tesislerin sayısını artırarak toplam enerji ihtiyacının yüzde 23'ünü 2020 yılına kadar nükleer enerjiden sağlamayı amaçlıyor.

Kısacası, Rusya hem ülke içinde ve hem de dışında fazla fark edilmeyen önemli nükleer hamleler yapıyor, nükleer enerjide, nükleer teknolojiye, tesislerde ve bunların ihracatında büyük rol oynama gayretine girmiş bulunuyor.

Rusya bu konularda dünyanın önemli nükleer güçleriyle de yakın işbirliği arayışlarını da kararlılıkla sürdürüyor. Nitekim, bu çerçevede en son olarak Amerika ile çok önemli bir nükleer işbirliği anlaşmasını hayata geçirmiş bulunuyor. Bu anlaşma eski Başkan Bush'un savunduğu; ama 2008 Rusya-Gürcistan Savaşı sonrası askıya alınan kapsamlı ve Rusya'ya büyük avantajlar sağlayan bir anlaşma. Obama yönetimi uzun süre askıda kalan bu anlaşmaya karşı çıkmayarak ve Kongre'nin sessiz kalmasını sağlayarak bu anlaşmanın hayata geçmesine izin vermiş bulunuyor geçen hafta.

Anlaşma, özde Rusya ile Amerika arasındaki nükleer işbirliğinde var olan sınırlamaları büyük ölçüde kaldırıyor, ticarî nükleer ilişkilerin, teknoloji transferlerinin ve ortak araştırma-geliştirme çalışmalarının artırılması, genişletilmesi ve güçlendirilmesine büyük imkânlar sağlıyor, yeni ufuklar açıyor. Ayrıca, Rusya'nın Amerika'nın dışarıda yaptığı nükleer tesislerinden çıkan kullanılmış yakıtları ithaline, depolamasına ve muhtemelen yeniden işleme tabi tutmasına, böylece bunları yeniden değerlendirmesine de izin veriyor. Bu şüphesiz Rusya'ya büyük avantajlar sağlıyor. Uzmanlar, bu hususun ileride hem Amerikan reaktörlerinin ve hem de Japon ve Güney Kore reaktörlerinden ortaya çıkan kullanılmış yakıtların Rusya'da depolanmasına ve yeniden değerlendirilmelerine yol açabileceğini bugünden söylüyorlar.

Rusya, Amerika ile böylesine önemli bir nükleer işbirliğine girmeye hazırlanırken elbette nükleer pazarda önemli bir paya sahip olan Avrupa'yı hiç ihmal etmiyor. Halen Fransız Areva şirketi ile ortaklaşa olarak Avrupa'nın nükleer yakıtının önemli bir miktarını sağlayan Rusya bundan böyle bu pazara kendisi, bağımsız olarak girmeyi de planlıyor.

Esasen Rusya, bugün global yakıt pazarının yüzde 17'sine hakim durumda; 2025'te bunu yüzde 25'e çıkarmayı planlıyor. Uranyum zenginleştirmede de Rusya çok önemli bir güç. Bugün global payı yüzde 40 civarında. Bu yüzde de kendi ihtiyacının çok üstünde. Bu yüzden bunun önemli bölümünü ihracat olarak kullanmaya çalışıyor.

Rusya'nın sivil nükleer hamle ve gayretleri işte burada kısaca anlattığım çerçeve ve minvalde yürüyor. Rusya sivil nükleer güç ve yetenek bakımından liderliğe oynuyor kısacası. Bu gerçeğin bugünden farkında olmak da gerekiyor...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ermenistan, silahlanmaya devam ediyor...

Fikret Ertan 2010.12.20

Küçük, nüfusu az olmasına rağmen Ermenistan'ın silahlı kuvvetlerinin Kafkasların en profesyonel, en iyi eğitilmiş ve en hareketli askerî gücü olduğu söylenir. Bazı önemli askerî araştırma kuruluşlarına göre de bu güç 3 Kafkas ülkesi (diğerleri Azerbaycan ve Gürcistan) içinde muharip yeteneğe en çok sahip olanıdır.

Bu iddialar, değerlendirmeler ne kadar doğrudur, ne kadar gerçeği yansıtır söylemesi zor; ancak bu gücün Azerbaycan karşısında geçmişte üstün geldiği ve Rusya'nın da yardımıyla Azerbaycan'ın topraklarının yüzde 20'sini işgal edebildiği ve halen bu durumu muhafaza edebildiği de hiç kimsenin inkâr edemeyeceği aşikâr bir gerçek olarak ortada durmaktadır.

Ne var ki, buna rağmen Ermenistan bugün mevcut olan askerî üstünlüğünü yeterli bulmuyor; bunu daha fazla güçlendirmek için yeni hamleler planlıyor. Nitekim bu çerçevede bu hafta silahlı kuvvetlerini modernize etmeyi amaçlayan yeni 5 yıllık modernizasyon planını kabul etmiş bulunuyor. Hem Ermenistan Devlet Başkanı Serj Sarkisyan hem de Ermenistan Milli Güvenlik Konseyi tarafından onaylanan ve yürürlüğe giren bu plan Sarkisyan yönetimi tarafından '2011-2015 arası Silah Geliştirme ve Askerî Donanım Tedarik Devlet Programı' olarak niteleniyor.

Plan hakkında açıklamalarda bulunan Ermenistan Milli Güvenlik Konseyi Genel Sekreteri Artur Bagdasariyan da 'Bu programı benimsemekle bizler Ermenistan'ın güvenliğine yönelik bütün muhtemel tehditleri saf dışı etme, bunları etkisiz kılma yolunda önemli bir adım atmış bulunuyoruz. Bu programla Ermenistan, sadece modern silahlar edinmekle kalmayacak, aynı zamanda kendi savunma sanayiini de geliştirecektir.' şeklinde konuşmuş bulunuyor.

Esasen bu plan ya da program Ermenistan hükûmetine bağlı olarak çalışan Savunma ve Milli Güvenlik Komisyonu'nun geçen ağustosta benimsediği iki önemli rapor ya da belgeye dayanıyor. Bunlardan birisi ordunun elinde bulunan silahların durumunu ve diğeri de milli savunma sanayiinin geliştirilmesini ihtiva ediyor, bu konularda tavsiyelerde bulunuyordu. Hükümet işte bu raporları ve tavsiyeleri kabul ederek yeni 5 yıllık plan ya da programı yürürlüğe koymuş bulunuyor.

Bu programda neler var, bilemeyiz. Bunların muhtevasını öğrenmek de bizim işimiz değil; bunlarla ilgili resmî kurumların işi elbette. Ancak, bu bağlamda Savunma Bakanı Seyran Ohanyan'ın '... İki program hem en modern silahların tedarikini hem de bunların bir kısmının yerli sanayi tarafından üretimlerini öngörüyor. Bunlar hem ordunun uzun menzilli saldırı yeteneğini güçlendirecek hem de çatışma bölgelerinin tamamındaki hasım kuvvetlerin serbestçe hareketini engelleyecek, önleyecektir.' şeklinde geçen ağustosta sarf ettiği sözlerini de burada hatırlatmak gerekiyor.

Bu sözlerden modernizasyon programının muhtemel Ermeni-Azeri çatışması ile bağlantılı olduğu aşikâr elbette. Diğer yandan, Ohanyan'ın söz konusu sözlerinden yaklaşık 15 gün sonra 'uzun menzilli silahların hasımların stratejik tesislerini hedef alacağını' belirtmesi de elbette manidardı. Bunu da hatırlatmış olalım.

Esasen bugün Ermenistan'ın elinde hasımlarının bazı hedeflerine yöneltebileceği bazı silahlar var. Rus yapımı Scud füzeleri mesela. Belki, Scudlara ilaveten başkaları da var, kim bilir. Rusya'nın Ermenistan'a modern silahlar verdiği, bilinen bir gerçek. Bu çerçevede belki yeni uzun menzilli füzeleri de bu ülkeye sağlamış olabilir. Zaten iki ülke arasında geçen ağustosta 25 yıl daha uzatılan askerî işbirliği ve savunma anlaşmasında Rusya'nın

Ermenistan'a modern, uygun ve özel silah sistemleri sağlayacağı taahhüdü de vardı. Ayrıca, aynı anlaşmada Rusya'nın Ermenistan'ın yerli savunma sanayiine yardım edeceği de ifade ediliyordu.

Ermenistan, işte bugün anlattığım gibi yeni bir askerî modernizasyon gerçekleştirme yoluna girmiş bulunuyor. Kısacası yeni, modern silahlar ediniyor. Silahlanmaya devam ediyor. Ermenistan'ın hasımlarının da ister istemez bunu değerlendirmeleri ve muhakkak dikkate almaları gerekiyor. Özellikle de Ohanyan'ın vurguladığı uzun menzilli silahları. 'Ermeni açılımı, Kafkaslar'da barış' diye safça konuşup duranlara da bu ülkenin bu son silahlanma programına ve hasımları ile ilgili amaçlarına dikkat çekmek de bize düşüyor galiba...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yükselmiş güç Hindistan üzerindeki rekabet

Fikret Ertan 2010.12.23

Artık klasikleşmiş deyimiyse Hindistan, yükselmekte olan bir güç. Hatta Başkan Obama'nın Hint Parlamentosu'na hitaben yaptığı konuşmadaki ifadesiyle 'yükselmiş' bir güç.

Hindistan'ın böyle tanımlanması gittikçe güçlenen ekonomik, teknolojik, askerî ve siyasî yetenek ve imkânlarından dolayı elbette. Bunlara şüphesiz birçok gücün iştahını kabartan, büyüyen ve gelişen tüketici pazarını da ilave etmek gerek.

İşte bu özelliklerinden dolayı Hindistan, son dönemde bütün büyük güçlerin yakın ilgisini kazanmış bulunuyor. Nitekim, bu yüzden bu güçlerin liderleri adeta sıraya girercesine bu ülkeye büyük işadamları heyetleriyle birlikte kapsamlı resmî ziyaret yapıyorlar.

Bu çerçevede akla hemen son aylarda Hindistan'a akın eden İngiliz, Amerikan, Fransız ve Çin liderleri geliyor. BM Güvenlik Konseyi daimi üyeleri olan bu ülke liderleri, ziyaretlerinde özellikle bu ülke ile önemli ticari anlaşmalar için olağanüstü çabalar sarf etmiş bulunuyorlar ve başarılı da oluyorlar. Nitekim, Başkan Obama, kasımdaki ziyaretinde Hindistan ile 10, Fransız lider Sarkozy 20 ve Çin Başbakanı Jiabao geçen hafta 16 milyar doları bulan çeşitli anlaşmalar imzalamış bulunuyorlar.

Büyük güçler listesindeki Rus lider de diğerlerinden aşağı kalmamak, yıllardır nispi olarak sahip olduğu ticari-askerî-teknolojik avantajları diğerlerine kaptırmamak için bugünlerde Hindistan'a büyük bir işadamları heyetiyle birlikte önemli bir resmî ziyaret yapıyor.

Haberlerde, Rus lider Dmitri Medvedev ve Hindistan Başbakanı Manmohan Singh'in çeşitli konuları kapsayan ve tutarı 30 milyar doları bulan önemli anlaşmalar ve çok sayıda mutabakat metinleri imzaladıkları bildiriliyor. Bu anlaşmalar ve metinler esasen uzun bir liste halinde önümde de duruyor.

Toplam anlaşma sayısı 30 adedi bulan bu listede eğitim-bilim-teknoloji, bilişim, enerji alanlarından nükleer teknolojiye ortak savaş uçağı ve füze geliştirilmesine kadar pek çok önemli konu var. Ayrıca bu resmî anlaşmalara ilaveten Rus ve Hintli şirketlerin kendi aralarında imzaladıkları 10 kadar özel anlaşma, ziyaretin meyvelerinden birisi olarak temayüz ediyor.

Anlaşmalar dışında iki lider, ülkeleri arasındaki ticaret hacmini 2015 yılına kadar en az 20 milyar dolar seviyesine çıkarmayı da taahhüt etmiş bulunuyor, bu suretle ilişkileri daha da geliştirmeyi amaçlıyorlar. Siyasi bağlamda da iki lider, özellikle Afganistan, Orta Asya konusunda fikir alışverişi yapmış bulunuyorlar.

Varılan anlaşmaların arasında askerî anlaşmalar bir bakıma öne çıkmış bulunuyor. Bunlardan en önemlisi de tasarımı ve geliştirilmesi ortaklaşa geliştirilecek olan 5. Nesil savaş uçağı olacak. Bu uçağın en önemli özelliğinin de radarlara yakalanmama yeteneğı olacağı bugünden söyleniyor. Bu uçak muhtemelen Hindistan'ın yaşanmakta olan Rus yapımı Mig-26 uçaklarının yerini alacak.

Esasen Hindistan'ın önümüzdeki yıllarda yapacağı askerî alımları çoktandır büyük güçlerin iştahını kabartıyor, aralarındaki rekabeti körüklüyor. Bu çerçevede mesela Hindistan, bu yıl ile 2016 yılları arasında savunması için 112 milyar dolar harcamayı planlıyor. Bu çerçevede, 126 yeni savaş uçağını dışarıdan temin etmek için ihale açmış bulunuyor. Bu ihalede Fransız Dassault Aviation, Amerikan Boeing Corporation, Lockheed Martin Corporation ve Rus şirketleri kıyasıya çarpışıyorlar. Rusya, bu ihalenin kendi Mig-35 savaş uçakları lehine sonuçlanması için çok çalışıyor.

Rusya, bu ve diğer askerî alımlarda Hindistan ile uzun yıllara dayanan dostluk ve işbirliğı zemininden azami derecede faydalanmak istiyor elbette ve bunu da muhataplarına hatırlatıyor. Medvedev'in ziyareti de başka hususların yanı sıra işte bunu öne çıkarmayı amaçlıyor.

Medvedev, ziyaretinde ayrıca, Başkan Obama'nın kasımdaki ziyaretinde yaptığı gibi Hindistan'ın BM Güvenlik Konseyi'nin yeni daimi üyelerinden birisi olmayı hak ettiğini, dolayısıyla bu ülkenin daimi üye olmasını desteklediğini de açıklamış bulunuyor.

Hindistan, bugün büyük güçlerin ilgisine ve desteğıne işte böylesine mazhar olmuş, Başkan Obama'nın ifadesiyle 'yükselmiş' bir güç. Bu ülkeyle biz de elbette ilgileniyoruz. Cumhurbaşkanı Gül, bir süre önce bu ülkeyi ziyaret etmişti. İkili ilişkiler de zaten eskiye göre gelişiyor. Elbette daha da gelişmesi gerekiyor; zira bu ülke, bizi de yakından ilgilendiren Asya jeopolitiğinde çok önemli bir rol oynayacak. Bunu da şimdiden görmek gerekiyor. f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Mistral ve önemi...

Fikret Ertan 2010.12.27

2008 Ağustos ayındaki kısa Rus-Gürcü Savaşı Rusya'nın bazı askeri zaafalarını gözler önüne sermişti. Bunlardan birisi de dünyanın ikinci büyük deniz gücüne sahip bu ülkenin çıkarma-indirme operasyonlarındaki ortaya çıkan vahim zaafiydi.

Nitekim Rus Donanma Komutanı Amiral Vladimir Viysotski, bunu sonraları açıkça itiraf etmiş ve bu arada Fransız yapımı Mistral tipi çıkarma-indirme gemisine atıfta bulunmuştu. Amirale göre, Mistral Rus Karadeniz Filosu'nun Gürcistan topraklarına 26 saatte çıkardığı asker miktarını sadece 40 dakikada çıkarma özelliğine sahipti ve ellerinde böyle bir gemi olsaydı askeri amaçlarına kısa sürede ulaşabileceklerdi. Mistral'i beğenen ve gözüne kestiren Rusya son iki yıldır bu gemiden elde etmek için Fransa ile çetin görüşmeler yapıyordu. Bu görüşmeler geçen cuma günü sonuçlandı ve Devlet Başkanı Medvedev'in Fransız Devlet Başkanı Sarkozy ile telefonda yeni yıl tebrikleşmelerini takiben hem Kremlin hem de Elysee Sarayı'ndan yapılan resmi açıklamayla anlaşmaya varıldığı açıklandı.

Kısaca hatırlatalım, Mistral, helikopter taşıyan çok amaçlı, çok gelişmiş bir çıkarma-indirme gemisi. 16 adet helikopter taşıyabiliyor. Kargo güvertesi ise çeşitli tip nakil aracı ve tank taşımaya da müsait. 13 tank artı zırhlı araç ve çıkarma botları ile diğer donanımlar bu güverteye sığabiliyor. Gemi, ayrıca 450-500 arası tam teçhizatlı asker de taşıyabiliyor. 69 yataklı tam teşekküllü hastane de geminin diğer önemli unsurlarından birisi.

Mistral'in boyu 199 metre kadar. Tam hızda 19 Knot sürat yapabiliyor. Menzili ise 20.000 kilometre. 160 kişilik mürettebata sahip. 750 milyon dolara satılıyor. Fransa'nın çeşitli barış gücü operasyonlarında kullanılan gemi 2006 yılından bu yana hizmette bulunuyor. Fransa Mistral'in performansından o kadar memnun ki Tonnerne adlı ikincisini yapmış, bunu da 2007'de hizmete sokmuştu. Üçüncünün yapımı da planlanıyor. Bu özelliklere sahip Mistral, 2009 Kasım ayında Rusya'nın St.Petersburg Limanı'na gelmiş, adeta görücüye çıkmış, Rus subayları, uzmanları gemiyi incelemişlerdi.

İki ülkenin geçen hafta vardıkları anlaşmanın ayrıntılarına gelince; bu konuda pek fazla ayrıntı ve bilgi henüz yok. Haberlerden, Fransa ve Rusya'nın ilk elde ortaklaşa 2 Mistral inşa edecekleri, iki ek geminin de ileride söz konusu olabileceği belirtiliyor. Gemileri iki ülke arasında kurulan bir konsorsiyumun gerçekleştireceği de söyleniyor. Bu da Fransız DCNS ve STX şirketleri ile Rus USC tersane şirketi arasında olacak.

Proje ile hem Fransa'da hem de Rusya'da istihdama önemli katkı sağlanacak. Sarkozy'ye göre, STX tersanesinde 4 yıl süreyle 1000 civarında kalifiye tersane işçisi işine devam edecek, 5 milyon mesai saati gerçekleştirilecek. Rusya'da da benzer durum gerçekleşecek. Bu suretle iki ülke gerileyen gemi inşa sanayilerine yeniden hız ve istihdam katacaklar. Rusya bunun yanı sıra Fransa'dan gemi inşa sanayii ile ilgili son teknolojik gelişmeleri öğrenmiş olacak.

Proje herhalde 3-4 yıl içinde gerçekleşecek. Rusya böylece hem çıkarma-indirme zaafını gidermiş hem de çevresindeki denizlerde askeri dengeleri değiştirmiş olacak. Rusya Mistral'leri aldığı anda elbette en başta Karadeniz'e dönük çıkarma-indirme yeteneğini önemli ölçüde güçlendirmiş olacak. Aynı şey Baltık ülkeleri için de söz konusu elbette. Bu ülkeler de bugünden Mistral'in Baltık Denizi'nde konuşlandırılması ihtimalinden dolayı son derece tedirginler.

Yeri gelmişken, NATO üyesi Fransa'nın Rusya'ya sağlayacağı Mistral'ler konusunda hem Amerika'nın hem de NATO'nun sessiz kaldığını, herhangi bir muhalefet sergilemediklerini de burada hatırlatayım. Bu da manidar bir sessizlikti şüphesiz. Mistral'ler muhtemelen Karadeniz'de konuşlandırılacaklar. Ancak, Baltık Denizi veya başka denizlere gitmeleri de elbette mümkün sayılır. Böylece Rusya Mistral ile önemli bir denizaşırı müdahale ya da operasyon gücü kazanmış olacak. Bunun bir Karadeniz gücü olan Türkiye açısından da önemli bir gelişme olacağı da bugünden aşikâr.

Mistral hem Rusya ve Fransa arasında gelişen yeni ve güçlü askeri ve ticari işbirliği bakımından hem de denizlerdeki dengeler bakımından çok önemli bir proje. Ayrıca, Rusya'nın silahlanma ve askeri modernizasyonuna bütün hızıyla devam ettiğini de açıkça gösteriyor. Kime karşı, düşünen bulur. Mistral bizi de ilgilendiren önemli bir konu velhasıl....

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İran'a saldırılar, Askeri'nin akıbeti ve Türkiye...

Fikret Ertan 2011.01.03

Nükleer programı yüzünden İran'ın çeşitli gizli, örtülü saldırılara uğradığına hiç şüphe yok.

Bu saldırılar çeşitli hedeflere karşı çok profesyonelce yürütülüyor. Bunlar zaman zaman nükleer programla ilgili bilim adamları, teknisyenler, zaman zaman bizzat nükleer tesislerle ilgili sistemler, zaman zaman füze tesisleri ve benzerleri, zaman zaman da kaybolan önemli askerî yetkililer olabiliyor. Nükleer sistemlerle ilgili saldırılara son örnek geçen ekimde İran'ın uranyum zenginleştirme tesisleri ile ilgili bilgisayar sistemlerine karşı Stuxnet adı verilen virüs saldırısı elbette. İran bu saldırıdan muhakkak zarar gördü; ama ne kadar, bilinmiyor. Nitekim,

Cumhurbaşkanı Ahmedinejad da zararı kabul ederken bunun kısmi olduğunu, zararın kısa zamanda giderildiğini saldırıdan sonra itiraf etti. Esasen, bugün bile bu, o zaman yazdığımız gibi Stuxnet konusu hâlâ tam anlaşılamayan bir konu, bir muamma olarak ortada duruyor.

Füze tesislerine karşı yapılan saldırılara ise yine geçen ekimde Zagros Dağı civarındaki bir Şahap füze üssünde meydana gelen ve haberlere göre 18 kişinin öldüğü patlama örnek verilebilir.

Nükleer programla ilgili öldürülen bilim adamları ise belki de diğer saldırılardan daha vahim olarak nitelenebilir; zira haberlerden öğrendiğim kadarıyla benim hesabıma göre bugüne kadar çok değerli 5 bilim adamı çeşitli suikastlar sonucu öldürülmüş bulunuyor. Bunlardan en sonuncusu, geçen yılın aralık başlarında Tahran'da motosikletli katiller tarafından bomba ile öldürülen Mecid Şehriyari'ydi. Ayrıca merhumun öldürüldüğü gün Dr. Feridun Abbasi adlı başka bir bilim adamı da benzer saldırıdan yaralı olarak kurtulmuştu.

Kaybolanlara bakılınca da akla hemen Ali Rıza Askeri geliyor. Yıllarca önce İran savunma bakan yardımcılığında bulunan ve bu ülkenin önemli askerî ve nükleer sırlarına vâkıf olduğu söylenen bu şahsın bizimle de ilgisi var; zira Askeri, 2007 Şubat'ında Şam üzerinden geldiği İstanbul'da ortadan kaybolmuş, bir daha kendisinden hiçbir haber alınamamıştı.

Kayboluşundan sonra Askeri'nin akıbeti hakkında çeşitli spekülasyonlar yapılmıştı. Bunlardan bazıları Askeri'nin CIA, MOSSAD ya da başka bir gizli servisle anlaşıp bunlar vasıtasıyla bilinmeyen bir ülkeye iltica ettiğini ileri sürmüş, diğerleri de Askeri'nin iltica etmeyip zorla kaçırıldığını söylemişlerdi. İran da bu sonuncu tezi yıllardır savunuyor, Askeri'nin MOSSAD tarafından kaçırıldığını öne sürüyor. İşte bu Askeri ve akıbeti, bugünlerde İran tarafından yeniden gündeme getirilmiş bulunuluyor. İsrail medyasında çıkan bazı haberlere ve muhtemelen başka bilgilere dayanarak İranlı yetkililer, Askeri'nin kısa bir süre önce, bulunduğu bir İsrail hapishanesinde öldüğünü söylüyorlar. İsrail hapishane yetkilileri, bu haberleri yalanlayıp böyle bir olaydan haberlerinin olmadığını söylüyorlar.

İranlı yetkililere dayanak teşkil eden ve daha sonra kaldırılan bu haberlerde, adı verilmeyen bir İranlının hapishanede intihar ettiği söyleniyor. İranlılar ise Askeri'nin intiharının söz konusu olamayacağını, mutlaka öldürülmüş olacağını ifade ediyorlar.

İran işte bu haberler üzerine Askeri'nin akıbetini aydınlatmak üzere resmen harekete geçmiş bulunuyor. Nitekim, İran Dışişleri Bakanı Ali Ekber Salihi, birkaç gün önce Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Ban Ki-moon'a yazdığı mektupta Ban'dan Askeri'nin akıbetinin aydınlığına kavuşturulmasını, bu konuda İran'a yardımcı olmasını resmen talep etmiş bulunuyor, mektubunun bir yerinde şöyle diyor: "... Çıkan bu haberler Askeri'nin Siyonist rejim tarafından kaçırılmış olduğu şüphelerini güçlendiriyor. İsrail, Askeri'nin hayatından doğrudan sorumludur."

Salihi, Ban'a müracaatının yanı sıra ayrıca, özellikle barış ve güvenlikten sorumlu milletlerarası kurumlardan ve milletlerarası camiadan uygun tepkiler ve karşılıklar beklediklerinin altını da çiziyor. Bu bağlamda Askeri'nin ailesi de onun akıbetinden Türkiye'yi sorumlu görüyor.

Ban, İran'ın bu müracaatını nasıl değerlendirecek, bu konuda ne yapacak, İran'a ne cevap verecek, şimdiden söylemesi zor. Belki de hiç cevap vermeyecek, müracaatı sümen altı yapacak ya da müracaatı Askeri'nin kaybolduğu ülkeye, yani Türkiye'ye havale edecek, bizden Askeri'ye ne olduğunu soracak, belki de rapor isteyecek. Böyle bir durum ortaya çıkarsa biz ne yapacağız, buna hazır mıyız acaba? Askeri konusunu bugüne kadar ne kadar araştırdık, bu konuda ne biliyoruz acaba? Bunlar zor sorular, ancak cevapları mutlaka olması gereken sorular elbette.... f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Güney Sudan'daki önemli referandum ve ötesi...

Fikret Ertan 2011.01.06

Önümüzdeki pazar Güney Sudan'da çok önemli bir referandum yapılacak. Bunun sonuçlarının hem Sudan'ın geleceğini hem de bölgesel dengeleri etkileyeceği bugünden aşikâr. Ayrıca dünya dengelerine yansıtacağına da hiç şüphe yok.

Referandum, Güney ve Kuzey arasında 1983-2005 yılları arasında yaşanan iç savaşın 9 Ocak 2005'te sona ermesi sonrası 9 Ocak 2005 tarihinde Kenya'nın başkenti Nairobi'de imzalanan kısaca CPA denen Kapsamlı Barış Anlaşması hükümleri uyarınca yapılıyor. Çeşitli hükümlerin yanı sıra bu anlaşmada Güney'in 6 yıl süreyle özerk olması, bu sürenin sonunda da bölgenin merkezden ayrılıp ayrılmama talebini belirleyecek olan referandum şartı bulunuyordu.

Pazar günkü referandum, bölge halkının işte bu ayrılma ya da ayrılmama iradesini açıkça ve net bir şekilde ortaya koyacak.

Afrika Birliği, Arap Ligi, Birleşmiş Milletler, Amerika ve Afrika'daki nüfuzunu artırmaya kararlı olan Çin, diğer güçler ve Sudan'ın komşuları tarafından yakından izlenecek olan bu referandumda kayıtlı 3.930.816 seçmen oyunu kullanacak. Bu sayının yaklaşık yüzde 51'i de kadın seçmenler. Referandumda Güney'in yanı sıra Kuzey'deki Güneyli seçmenler ile Kuzey'de, Amerika, Avustralya, İngiltere, Kanada dâhil 8 dış ülkedeki seçmenler de bu ülkelerdeki merkezlerde oylarını verecekler.

Oy verme bir hafta sürecek ve Amerika, Avrupa Birliği, Çin ve diğer ülkelerin gözlemcilerinin yanı sıra geniş bir milletlerarası gözlemciler heyeti tarafından da yakından izlenecek. Bu bakımdan sonuçlar hakkında şüpheye mahal kalmayacak. Resmî sonuçlar da referandumu takiben bir ay içinde açıklanacak. Nihai genel sonucun geçerli olması için katılımın en az yüzde 60 olması gerekiyor. Şayet bu yüzde gerçekleşmezse sonucun ilanını takiben ikinci bir referandum 60 gün içinde yeniden yapılacaktır.

Genel sonuç hakkında bugünden yapılan çeşitli tahminlerde ezici bir çoğunluğun merkezden (yani Kuzey'den) ayrılma yönünde oy kullanacağı açıkça belirtiliyor. Nitekim merkezî yönetim de hiç hoşuna gitmese de, bu adeta kaçınılmaz sonucu kabullenmiş görünüyor ve bu minvalde konuşuyor.

Bu çerçevede, iki gün önce Güney'in başkenti Cuba (Juba)'yı ziyaret eden ve bölgenin lideri Salva Kiir ile görüşen Devlet Başkanı Ömer el Beşir, her ne kadar son defa bölge halkına ayrılmayı değil, bütünlüğü seçmeleri çağrısını yapmış olsa da 'Birliği, bütünlüğü zorla dayatamayız. Bu olmuyor. Biz Güney ve Kuzey'in birliğini, bütünlüğünü istiyoruz; ancak bu bizim Güney halkımızın arzusuna karşı çıkacağımız anlamına gelmez.' diyerek, kaçınılmaz sonuca hazır oldukları mesajını vermiş bulunuyor.

'... Biz medeni insanlarız. Sonuçlar ne kadar acı olurlarsa olsunlar, biz bu sonuçları af, sabır ile karşılayacak ve açık yüreklilikle bunları kabul edeceğiz.' sözleri, Beşir'in referandum sonuçları hakkındaki diğer sözlerinden bazıları. Beşir, bu arada Güney'deki referandum ile aynı tarihte referandum yapılması planlanan ancak seçmen ehliyeti tartışmaları yüzünden ertelenen bölgeye bitişik Abiye konusunda Güney'i de uyarmış, buraya destek vermemeleri çağrısı da yapmış bulunuyor ve ayrıca aynı çerçevede Darfur'dan da söz etmiş bulunuyor.. Esasen Abiye konusu ileride taraflar arasında çok ciddi bir problem olarak ortaya çıkabilir; zira Güney'in ayrılması halinde bölgenin önemli grubu Dinkalar da Güney'i takip edebilir; ancak bölgenin Arap aşireti Misseriya da buna karşı çıkabilir. Nitekim bu aşiretin reisi Muhammed Selam, bu olduğu takdirde savaşın patlak vereceğini söylüyor.

Diğer yandan, milletlerarası medyaya konuşan ve bizim de televizyondan izlediğimiz Dışışleri Bakanı Ali Karti, benzer ifadeler kullanarak 'Referandum doğru-dürüst yapıldığı takdirde bütün dünya gibi biz de sonucu elbette kabul edeceğiz.' şeklinde konuşuyor.

Referandum, bugünden görüldüğü kadarıyla Güney'in ayrılma kararı ile sonuçlanacak. Böylece zaman içinde ortaya yeni bir devlet, ülke çıkacak. Sudan'dan önemli bir parça kopmuş olacak. Ancak kararın taraflar arasındaki ciddi problemleri hemen gidermesi de söz konusu değil elbette. Sınırlar, dış taahhütler, dış borçlar, Abiye'nin gelecekteki statüsü, vatandaşlık hakları ve belki de bunlardan da önemli olan petrol yataklarını paylaşımı, işletilmesi, bunlardan nasıl yararlanılacağı konuları daha uzun süre gündemde olacak.

Bu hafta sonu dünyanın gözünün üzerinde olacağı ve bizim de Afrika açılımımızın en önemli ayağı olan Sudan'daki referandumun ne kadar önemli olduğu, dengeleri nasıl değiştireceği kısaca böyle.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Güney Sudan: Yeni nüfuz mücadelesi alanı

Fikret Ertan 2011.01.10

Dün başlayan ve bir hafta devam edecek olan Güney Sudan'daki referandum dünyanın büyük güçleri tarafından dikkatle izleniyor.

Bu konuda elbette başı Amerika çekiyor. Güney ile Kuzey arasındaki barış sürecinin sonucu olan referandum noktasına ulaşılmasında en büyük rolü oynayan Amerika, bugün başkent Cuba'da (Juba) önemli bir heyetle gelişmeleri izliyor. Özel Temsilci J.Scott Gration başkanlığındaki heyet Amerika'nın bölgeyle ilgili taahhütlerinin bundan daha sonra da güçlü şekilde devam edeceği mesajını veriyor. 'Başkan Obama, Sudan'a şahsen çok önem veriyor; burada ne olup bittiğini günbegün izliyor; her gün brifing alıyor' diyor Gration, Amerika'nın Sudan hassasiyeti ile ilgili olarak.

Resmî Amerikan heyetine ilaveten eski başkan adaylarından Demokrat Senatör John Kerry de bir süredir Cuba'da benzer mesajı bölge liderliğine tekrar ediyor. '... Sudan'ın istikrarı hepimiz için, her gün biraz daha karmaşık, istikrarsız hale gelen dünyamız için son derece önemlidir.' diyerek Sudan'ın önemine dikkat çekiyor Kerry. Ayrıca, Hollywood da ünlü oyuncu George Clooney ile Güney'de kendini hissettiriyor. Çeşitli mesajlarıyla ortaya çıkmakta olan yeni devleti destekleyeceklerine vurgu yapıyor. Amerika, Güney'e yönelik bu ilgi ve dikkatinde şüphesiz yalnız değil; bir başka büyük güç de bugün olan biteni ve gelecekte ortaya çıkabilecek gelişmeleri yakından izliyor. Bu güç Sudan'da fiilen Amerika'dan ya da başkalarından daha fazla ve güçlü bir varlığa sahip olan Çin elbette.

Sudan ile yakın ilişkileri 1970'li yıllarda başlayan Çin, zaman içinde bu ilişkileri bugünkü çok kapsamlı, güçlü temellere oturtmayı başarmış bulunuyor. Özellikle de Sudan'ın petrol kaynakları, bunların çıkarılmaları ve işletilmeleri konularında Çin tek dış güç durumuna yükselmiş durumda bugün. Sudan hükümetinin 1994 yılında bu kaynakların geliştirilmesi için davet ettiği Çin, bugün Sudan petrol sanayiinde başat bir güç olarak faaliyet gösteriyor. Çin, Sudan petrol sanayiinin önde gelen iki büyük konsorsiyumunda güçlü bir paya sahip bulunuyor.

Kısaca CNPC (China National Petroleum Corporation) diye bilinen Çin milli petrol şirketi bu konsorsiyumlardan Greater Nile Petroleum Operation Company'de (GNPOC) yüzde 40; Petrodar Operating Company'de (PDOOC) ise yüzde 41 hisseye sahip. Ayrıca, Çin'in bir başka petrol şirketi olan Sinopec Petrodar da yüzde 6 hisseyi elinde bulunduruyor. Bu Çin petrol şirketleri Sudan'daki önemli petrol yataklarının birçoğunda büyük arama,

sondaj ve çıkarma paylarına da sahipler. Bunların önemli kısmı da referandum yapılan Güney Sudan'da bulunuyor. Petrol ilişkisinin yanı sıra Çin inşaat, madencilik ve ticaret alanlarında da Sudan'daki varlığını güçlendiriyor ve böylece iki ülke arasındaki ticaret hacmi de gittikçe artıyor. Bugün Sudan'ın genelinde 25-30 bin arası Çinlinin çalışmakta olduğu söyleniyor. Ayrıca, çeşitli Çin yatırımlarının da artmakta olduğu ifade ediliyor. Kısacası Çin, Sudan'daki varlığını artırmaya ve güçlendirmeye kararlı görünüyor.

Ne var ki, Güney'in Kuzey'den hemen hemen kesin olan ayrılma kararının Çin'i bazı tereddütlere sevk ettiği, Sudan ile ilişkilerinde problemler çıkabileceği yönünde hesaplarını şimdiden yapmakta olduğu da bildiriliyor. İşte bu yüzden Çin, 6 ay sonra bağımsız bir devlet olarak ortaya çıkacak olan Güney Sudan ile ilişkilerini en az Kuzey kadar sıcak, yakın ve güçlü kılabilmek için çoktandır Güney ile adeta flört ediyor. Güney yönetimi de bunu memnuniyetle karşılıyor. Nitekim, Güney'in lideri Salva Kiir, Çin'i iki defa ziyaret ederek Çin'in jestlerine karşılık vermiş bulunuyor. Zaten Çin, kaçınılmazı görerek 2008 yılında Cuba'da konsolosluk açmış bulunuyor. Buna ilaveten CNPC de Cuba'da ayrı bir ofis açmayı planlıyor. Bu hamlelerle Çin, Güney Sudan'da da varlığını tesis etmeye, güçlendirmeye ve böylece menfaatlerini şimdiden garantiye almaya çalışıyor.

Bugünden görüldüğü kadarıyla yeni devlet ve yeni ülke üzerinde en çok Amerika ve Çin söz sahibi olmaya çalışıyorlar. Bu konuda elbette diğer aktörler de var. Biz de bu konuda geç kalmış falan sayılmayız doğrusu. Bölgeye başkonsolos atayan ve TİKA'yı da yakında faaliyete geçirmeyi planlayan Türkiye de Güney Sudan'da varlığını bir şekilde hissettirecek elbette. Bu ve diğer gelişmelere bakıldığında Güney Sudan'ın yeni bir nüfuz kazanma mücadelesi alanı olarak ortaya çıkmakta olduğu kendiliğinden anlaşılıyor elbette. Biz de bu konuda uyanık ve dikkatli olmalıyız.. f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Körfez Savaşı'nın 20. yılında hatırladıklarım...

Fikret Ertan 2011.01.13

Önümüzdeki pazar Birinci Körfez Savaşı ya da sadece Körfez Savaşı olarak bilinen savaşın başlangıcının 20. yıldönümü. 16 Ocak 1991 günü Amerika önderliğindeki koalisyon güçleri Irak ve Irak'ın işgal ettiği Kuveyt'teki hedeflere hava saldırıları ile bu savaşı başlatmışlardı.

Yaklaşık 7 hafta kadar süren hava saldırıları ve bunları takiben yapılan sadece 100 saat kadar süren kara saldırısı sonucu Kuveyt'teki Irak birlikleri hezimete uğratılmış, Irak topraklarına da girilmiş, sonuçta Irak güçleri Kuveyt'ten sökülüp atılmış, savaş koalisyonun zaferiyle sonuçlanmıştı.

Bu oldukça kısa süren savaş çok önemli bölgesel sonuçları doğurmuş, güçler dengesini etkilemiş, güvenli bölge ilanı ile Irak'ın kuzeyini merkezî devletin otorite ve kontrolü dışına çıkarmış ve bugün kuzeyde yaşanan pek çok gelişmenin önünü 20 yıl önce açmıştı.

Savaş bölge ülkeleri ve dengelerinin yanı sıra İsrail'i de derinden etkilemiş, bu ülkenin güvenlik algısında köklü değişikliklere yol açmıştı.

Bunun ana sebebi de Saddam Hüseyin yönetimindeki Irak'ın İsrail topraklarına ilk defa füze saldırılarını gerçekleştirmesiydi. Irak 17 Ocak 1991 günü ilk defa İsrail ana topraklarına 8 adet Sovyet yapımı Scud füzesi atmıştı. Irak bunları savaş süresinde atmaya devam etmiş, sonuçta 7 hafta içinde İsrail topraklarına toplam 42 adet Scud atmayı başaramıştı.

İsrail bu Scud saldırılarına karşılık vermek istemiş; ancak Amerika'nın engellemesi sonucu bundan vazgeçmiş, işi Amerika'ya bırakmıştı. Sonuçta, bu 42 Scud İsrail'de 2 kişinin ölümüne, yüzlerce kişinin yaralanmasına ve bazı bina ve tesislerin harap olmasına yol açmıştı. İsrail'in uğradığı kayıp ve zarar bu kadar olmakla birlikte bu, İsrail'de 'Ya Scudlar klasik patlayıcıyla değil, kimyasal, biyolojik ya da nükleer başlıklarla yüklü olsalardı, ne olurdu, biz o zaman ne yapardık?' şeklindeki ciddi korku ve endişelere yol açmıştı.

Sonuçta da İsrail, Saddam Hüseyin liderliğindeki Irak'ı kendi geleceği bakımından en büyük tehdit olarak görmeye, buna çare aramaya başlamıştı.

Çarenin ne olduğunu bugün herkes biliyor ve anlıyor. İsrail 20 yıl önce başlattığı ve Amerika'daki yandaşları vasıtasıyla geliştirdiği Saddam Hüseyin ve Irak aleyhtarı politikayla Amerika'nın 2. Körfez Savaşı ya da Irak Savaşı'yla söz konusu tehditten tamamen kurtulmuş bulunuyor bize göre. Bu tezimize inanmayan da elbette olabilir; ancak biz böyle düşünüyoruz. 1991'den bu yana Irak Savaşı'nın başladığı 21 Mart 2003 tarihine kadar oldukça iyi izlediğimiz, özellikle de Amerika'daki gelişmeler bizde bu yönde bir kanaatin oluşmasına yol açtı.

İsrail, anlattığım Scud saldırılarını asla unutmadı; bu ve benzer füze tehditlerini ciddiye aldı; bunlara karşı çareler bulmak ve üretmek için önemli hamleler yaptı. Füze tehdidini kendisine yönelik en büyük tehdit olarak gördü ve halen de görmeye devam ediyor. 2006 Lübnan Savaşı ve 2009 sonlarındaki Gazze saldırıları da zaten esasta buralardan yönelik füze tehdit ve saldırıları yüzünden patlak vermişlerdi.

İsrail de bu tehditlere karşı bu köşede çok söz ettiğim Demir Kubbe, Davud'un Sapanı gibi füzesavar sistemlerini hayata geçirmek için önemli adımlar atmıştı. Nitekim, 20 yıl kadar sonra bunlarda belli bir yere de gelmiş bulunuyor.

Başka ülkeler 20 yıl önceki Körfez Savaşı'nı hatırlayacaklar mı, doğrusu bilmiyorum. Ben hatırlıyorum; İsrail de hatırlıyor. Nitekim, haberlerde İsrail Ordusu Yurtiçi Dan Bölgesi komutanı, Körfez Savaşı'nın yıldönümü münasebetiyle vatandaşlarına Tel-Aviv ve başka yerlerin çeşitli cephelerden atılabilecek füze tehdidi ile karşı karşıya olduğuna işaret etmiş, muhtemel insan kayıpları ve maddi zararlara dikkat çekmiş, kendilerinin böyle durumlara karşı hazırlıklı olduklarını açıklamış bulunuyor önceki gün.

Birinci Körfez Savaşı'nın 20. yıldönümü yaklaşırken aklımıza işte bugün anlattıklarımız geliyor. Bu savaş ve sonuçları bizde hatırlanacak mı, hatırlanacaksa ne kadar ve hangi şekilde, bilmiyorum. Ama elbette hatırlamakta büyük fayda var; zira bugünlere gelinmesinde bu savaşın çok büyük etkisi ve rolü var velhasıl...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Hariri suikastına dair

Fikret Ertan 2011.01.17

Lübnan çok ciddi ve derin bir siyasi kriz yaşıyor. Başbakan Saad Hariri hükümeti Hizbullah kanadından 11 bakanın geçen hafta istifasıyla dağılmış bulunuyor.

Hariri hükümeti halen geçici hükümet olarak iş başında, o kadar. Yeni başbakan kim olacak, hükümet nasıl kurulacak henüz belli değil. Bu yolda müzakereler, temaslar devam ediyor.

Kriz şüphesiz Hizbullah ile Başbakan Hariri ve müttefiklerinin arasında aylardır sürüp giden bir ihtilaftan kaynaklanıyor. Bu ihtilaf, Saad Hariri'nin babası merhum Refik Hariri'nin uğradığı suikastın aydınlatılması için çalışan BM Özel Mahkemesi ile ilgili. Refik Hariri, malum 14 Şubat 2005 günü Beyrut'taki St. George Oteli'nin

önünden konvoyu ile geçerken patlayan muazzam bir bombanın sonucu etraftaki 22 kişi ile birlikte hayatını kaybetmişti. Bu elim suikast sonucu Lübnan karışmış, suikastla ilgili spekülasyonlar ayyuka çıkmış; ancak suikast tam anlamıyla bir türlü aydınlatılamamış, bunun üzerine Lübnan hükümetinin de onayıyla BM devreye sokulmuştu.

BM'nin 2005'te onay verdiği suikastı araştıran, soruşturan ilk soruşturma ekibi, Alman savcı Detlev Metlis'in ekibiydi. Yedi aylık bir çalışmadan sonra bu ekip suikasttan Suriye güvenlik güçleri ve bazı yüksek dereceli Lübnanlı yetkililerin sorumlu olduğu kanaatine varmış; ancak bunu kesin delillerle ortaya koyamamıştı. Sonuçta, 4 Lübnanlı yetkili tutuklanmış; ancak onlar da daha sonra serbest bırakılmışlardı. Bugün suikastı 1 Mart 2009'da kurulan BM Özel Mahkemesi yürütüyor. Amacı suikastla ilgili kesin sonuca ulaşmak. Mahkeme Hollanda'nın Leidschhemdam şehrinde çalışıyor. Birinci yıldaki bütçesi 56 milyon dolardı. Bunun yüzde 51'i BM, yüzde 49'u da Lübnan hükümeti tarafından karşılanıyor. Mahkemeye verilen ilk yetkinin süresi 3 yıl. Karar verebileceği en ağır ceza da ömür boyu hapis. Mahkeme Başkanı Kanadalı Daniel Bellemare. 11 hâkimin 4'ü kimlikleri saklı tutulan Lübnanlı hâkimler.

Büyük bir sır perdesi arkasında çalışan mahkemenin önemli sonuçlara ulaştığı aylardır söyleniyor. Çeşitli haberlere göre, mahkemenin suikasttan bazı Hizbullah mensuplarını sorumlu bulduğu, bunların isimlerini açıklayacağı çoktandır bildiriliyor. Hatta dün bazı kaynaklarda İran liderliğinin bile adı geçiyor. Bunlar elbette henüz hiçbir şekilde doğrulanmayan iddialar, spekülasyonlar. Bunların ne kadar doğru olduklarını mahkemenin iddianamesi açıklandığında ancak bilebilecek durumda olacağız.

Mahkeme savcısının ön raporunun ya da iddianamesinin taslağının mahkeme başkanlığına bugün sunulacağı söyleniyor. Bunu dün söyleyen de Lübnan Çalışma Bakanı Butros Harp. Ancak, taslak basında yer alır mı almaz mı, gizli mi kalır, söylemesi zor. Bize göre, taslak ya da bir kısmı bir şekilde basına sızacaktır. Kaldı ki, taslak ile ilgili suçlananlar zaten aylardır bazı basın organlarında yer alıyor. Bunlara göre, çok gizli yürütülen soruşturmada Hizbullah mensuplarının kontrollü telefon kayıtlarından hareketle bunların Hariri suikastında rol oynadıkları iddia ediliyor. Hatta bunların isimleri bile veriliyor.

Buna ilaveten, mahkemenin geçen ekimde Fransa'da Bordeaux şehri yakınlarındaki bir Fransız askerî hava üssünde Hariri suikastında kullanılan bombanın benzerinin ya da aynısının kullanıldığı kontrollü bir patlamayı uzmanlarca gerçekleştirdiği, bundan da çok önemli bulgulara ulaşıldığı söyleniyor. Bu çerçevede belki başka benzer eylemler de var, bilmiyoruz. Bütün bunlardan mahkemenin işini sıkı tuttuğu anlaşıyor. Hizbullah baştan bu yana mahkemeye karşı çıkıyor, mahkemenin İsrail ve Amerika'nın çıkarlarına hizmet ettiğini, kendisini karalamak, kamuoyunda mahkûm etmek için çalıştığını iddia ediyor. Saad Hariri ise son günlere kadar mahkemeye destek veriyor, görevini tamamlaması ve nereye varırsa varsın soruşturmanın mutlaka tamamlanması gerektiğine inanıyordu. İşte bu tavrının sonucu Hizbullah ile çatışma noktasına geldi ve hükümeti düştü.

Saad Hariri elbette haklı. Babasının katillerinin ortaya çıkmasını, suikastın aydınlatılmasını istiyor. Kim bunun yanlış olduğunu söyleyebilir, kim babasının katillerinin cezasız kalmasını isteyebilir?

Hizbullah'a gelince; çıkabilecek herhangi bir haksız suçlama karşısında kendisini her zaman savunabilir. Bu yüzden mahkemeyi engellemesi gerekmez. Kendisine güveniyorsa böyle hareket eder. Türkiye, Saad Hariri'yi desteklemeli, merhum Refik Hariri'nin suikastının mutlaka aydınlatılmasını savunmalıdır. Türkiye'ye yakışan, siyasi pragmatizm tavrı benimsemek değil; gerçeklerin ortaya çıkmasını savunmaktır.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bosna ve Bosna Sırp Cumhuriyeti

Fikret Ertan 2011.01.20

Bosna'da yapılan genel seçimlerin üzerinden yaklaşık üç buçuk ay geçmiş bulunuyor. Bu kadar uzun süreye rağmen federasyon seviyesinde bir merkezî hükümet de hâlâ ortada yok. Bu da şüphesiz milletlerarası camiayı çok rahatsız ediyor; zira yapılması gerekenler bir türlü yapılamıyor, Bosna ileriye gidemiyor.

Bu bakımdan camianın aktörleri merkezî hükümetin kurulması için çok çaba sarf ediyorlar. Nitekim, camianın güçlü aktörlerinden Almanya, dünkü Zaman'da yer alan habere göre, bugünlerde Bosnalı liderleri Berlin'de ağırlıyor. Bu çerçevede, dün Boşnakları temsil eden en büyük parti olan Demokrat Hareket Partisi'nin (SDA) Başkanı Süleyman Tihiç ile Devlet Başkanlığı Üçlü Konseyi'nin Boşnak üyesi merhum Aliya İzzetbegović'in oğlu Bekir İzzetbegović, Başbakan Merkel ile görüşmek üzere Berlin'e gitmişlerdi. Boşnak liderleri takiben Hırvat ve Sırp liderlerin de önümüzdeki günlerde Berlin'i ziyaret edecekleri de bugünden belli. Kısacası, Almanya merkezî hükümetin bir an önce kurulması için devreye girmiş bulunuyor. Bundan hangi sonuç çıkabilir, bugünden söylemesi zor; ancak hükümetin kurulması da şart. Bu olmadan Bosna bir bütün olarak hareket edemiyor.

Ne var ki, merkezî hükümet henüz ortada yokken federasyonun öteki bölümü (entitesi) olan Bosna Sırp Cumhuriyeti (Republika Srpska) 29 Aralık 2010 günü Başbakan Aleksandar Dzombiç başkanlığında yeni hükümetini kurmuş ve yerel parlamentosundan 30'a karşı 46 oyla onay almış bulunuyor.

Kamuoyunda bugüne kadar fazla tanınmayan 42 yaşındaki Başbakan Dzombiç, Sırp Cumhuriyeti'nin bugünkü Devlet Başkanı Milorad Dodik'in yıllardır tanıdığı, güvendiği bir isim. Başbakan olmadan önce eski hükümette maliye bakanı olarak görev yapmıştı. Daha önceleri de başkent Banya Luka Belediyesi'nde çalışmış, sonraları bankerlik dünyasına girmişti. Önceleri, Kristal Bank, sonra Adria Bank ve daha sonra müdür olduğu Nova Bank'ta çalışmıştı. Bu bankalardan Kristal Bank bir Euro karşılığında Hypo Alpe Adria Bank'a satılmıştı.

Dzombiç'in Dodik ile ilişkisinin Dodik'in 1998'de Bosna Sırp Cumhuriyeti başbakanı olduğu dönemde başladığı söyleniyor. O dönemde Dzombiç, Cumhuriyet'in önemli ve nüfuzlu adamlarına muazzam miktarlarda borç veren banka kredi komitelerinin başında görev yapıyordu. Söylenenlere göre, bu borç veren bankalar muhtemelen geri dönmeyen bu alacaklardan dolayı batıp gitmişlerdi. Mahalli basın borçluların iktidar partisi yandaşları olduğunu iddia etmiş; ancak bu konuda deliller ortaya konulamadığı için herhangi bir soruşturma da yapılamamıştı o zamanlar.

Ancak, mahalli olarak takibata uğramayan Dodik ve Dzombiç geçen yıl Bosna Federasyonu Devlet Soruşturma ve Koruma Kurumu tarafından takibe alınmış, haklarında soruşturma açılmış ve sonuçta aleyhlerinde ciddi suçlamalarla karşı karşıya gelmişlerdi. Bu suçlamalar da hem Federasyon ve hem de Sırp Cumhuriyeti bütçelerini 75 milyon Euro zarara uğratmayla ilgiliydi.

Bu zarara ilaveten söz konusu Soruşturma Kurumu, Sırp Cumhuriyeti'nde devleti zarara uğratan başka konularla, ihalelerle de yakından ilgileniyor. Bunların arasında 116 milyon Euro'ya patlayan yeni hükümet binası, bu bina için alınan 800 Euro'luk çöp tenekeleri, 24.000 Euro'ya alınan masa ve bir kilometresi 11,5 milyon Euro'ya mal olan Banya Luka-Gradiska karayolu da var. Esasen 37 kilometrelik bu yolun 6 yıl içinde sadece 6 kilometresi yapılmış bulunuyor.

Sırp Cumhuriyeti lideri Dodik işte bu yolsuzluk ortamı ve döneminde Dzombiç'i başbakan yapmış bulunuyor. Bazı önemli çevrelere göre, bunun başlıca sebebi, söz konusunu yolsuzluk iddialarını unutturmak ve bizzat Dodik'in kendisinin geleceğini garantiye almak. Bu konuda, eski Maliye Bakanı Svetlana Ceniç, '... Bunların

(Dodik ve Dzombiç) ilgili belgeleri gömmek için birkaç yıla daha ihtiyacı var; çünkü 5 yıl sonra (resmî mali belgeleri saklama süresi) bu belgeler kayboldu deyip çıkacaklar.' diyor.

Bosna Federasyonu'nun ileriye gitmek için mutlaka işbirliği yapması gereken Sırp Cumhuriyeti'nin yeni başbakanı ve lideri konusunda bugün bu anlattıklarım konuşuluyor, yazılıyor.

Bosna'ya her yönden yatırım yapan, burasının fonksiyonel, çalışabilir bir ortak devlet olması için gayret eden milletlerarası camianın bunları bildiğine hiç şüphe yok. Ancak, bu konuda ne yapabilirler, burası belli değil.

Bosna'nın ileriye gitmesi 'Sırp parçası'nın doğru-dürüst bir varlık (entite) olmasına bağlı. Bu gerçekleşmeden ileriye gitmek neredeyse imkânsız. Bosna konuşulurken bu gerçeği hiç unutmamak gerekiyor. Üç buçuk aydır fazla ilgilenmediğimiz Bosna ile ilgili son gelişmeler kısaca işte böyle...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İstanbul toplantısının ardından İran ve diğerleri

Fikret Ertan 2011.01.24

İran ile P5+1 (BMGK üyesi Amerika, Çin, İngiltere, Fransa ve İngiltere) ve Almanya arasında yaklaşık 14 ay önce yeniden başlayan nükleer müzakerelerin ikinci toplantısı olan İstanbul toplantısında da beklenildiği gibi herhangi bir ilerleme sağlanamadı; toplantıdan müzakerelerin devamını getirecek herhangi bir sonuç çıkmadı.

Sebeup ortada ve net: Taraflar daha önceki pozisyonlarından geri adım atmadılar. Bunu da İran tarafı 'ortada ortak mantık yok; bu yüzden ilerleme olmaz' şeklinde ifade ederken, diğer tarafı temsil eden AB temsilcisi Ashton ise buna 'İran önşart ileri sürüyor. Biz bunu kabul edemeyiz. İran ne zaman bundan vazgeçerse müzakerelere devam edilebilir.' şeklinde cevap vermiş bulunuyor.

Celili'nin 'ortak mantık'tan kastı şüphesiz karşı tarafın evvel emirde İran'ın uranyum zenginleştirme hakkını baştan kabul etmesi; bunu asla müzakere konusu yapmaması; ve son toplantıda açıkça ortaya konulduğu gibi İran'a karşı bugüne kadar alınan BM müeyyidelerinin kaldırılmasını talep etmesi elbette. İran son toplantıda bu iki şartı ortaya koyarken ayrıca genel global nükleer güvenlik konularını, İsrail'in nükleer silahlarını da gündeme getirdi.

Bayan Ashton, İran'ın bu tavrını önşartlar olarak değerlendirdi ve bunları kabul etmedi. Böylece müzakere kapısı açık olmakla birlikte kapıdan içeri bundan sonra girileceği konusunda herhangi bir işaret de ortaya çıkmamış oldu. Kısacası müzakereler bilinmeyen bir geleceğe havale edildi. Bu şüphesiz İran'ı uranyum zenginleştirmeden mutlaka vazgeçirmek isteyen P5+1'in konuyu unutacağı ya da bu işten umudunu keseceği anlamına gelmiyor. Bu grubun başını çeken Amerika'nın bundan böyle İran üzerindeki baskıyı artıracığı bugünden belli sayılır. Nitekim, Dışişleri Sözcüsü Crowley bunu açıkça söylüyor. 'Biz bu konuda iki kulvarlı bir politika izliyoruz. Birinde İran'a karşı milletlerarası baskıyı artırıyor; ama aynı zamanda diğerinde İran ile angaje olmanın (yani konuşmanın) yollarını bulmaya çalışıyoruz. Bu çerçevede baskıların İran'ı etkilediğini de görüyoruz.' diyor.

Crowley'in baskıdan kastı da şüphesiz İran'a karşı uygulanan çeşitli müeyyideler. Bunlar malum 4 BM müeyyidesi ve Amerika, AB ve diğer ülkelerin tek taraflı kararla uyguladıkları özel müeyyideler.

Haberlerden, Amerika'nın geçen hafta içinde 24 İranlı şirkete daha müeyyide uygulama kararı aldığı, bunların çoğunun İran milli denizyolları şirketini kapsadığı bildiriliyor. Buna ilaveten Amerikalı hazine yetkililerinin son

günlerde Çin, Japonya, Güney Kore, Körfez ülkelerini ziyaret ederek bu ülkeleri hem BM ve hem de diğer özel müeyyideleri uygulamaları yönünde ikna etmeye çalıştıkları da söyleniyor. Bu çerçevede, bu hafta AB üyesi olmayan İsviçre ve Norveç'in de ikna edildikleri, bunların AB müeyyidelerini uygulamaya başlayacakları haber veriliyor.

Kısacası, başta Amerika olmak üzere diğerleri İran üzerindeki müeyyide baskısını giderek daha ağırlaşmaya kararlı görünüyorlar. Zaten bunlar son aylarda bu müeyyidelerin İran ekonomisi ve nükleer programını etkilediği, zaman içinde bu baskıların istenen sonuçları vereceği kanaatine varmış bulunuyorlar. Bu bakımdan İran'a karşı bu müeyyidelerin bundan sonra daha da artacağı ve ağırlaşacağı bugünden söylenebilir. Diğer yandan, İran karşıtı kampın sadece müeyyidelerle yetineceği de söylenemez. Özellikle Amerika'nın bu köşede defalarca yazdığımız gibi örtülü operasyonlar, siber saldırılar ve diğer gizli yollara İran üzerindeki baskıyı artıracakları da kolaylıkla söylenebilir. Nitekim, son gelişmeler zaten bunları doğruluyor.

İran karşıtı kamp bunları ve başkalarını yapacak. İran ise bunlara karşı koymaya çalışacak. Esasen, İran bu ve kendisine karşı kullanılan bütün açık-gizli vasıtaların kendisini nükleer programından (özellikle uranyum zenginleştirme faaliyetinden) asla vazgeçiremeyeceğini yıllardır açıkça söylüyor. Mesela son olarak, İran'ın Milletlerarası Atom Enerjisi Kurumu'ndaki temsilcisi Ali Asker Sultaniye 'Müeyyideler, kararlar, tehditler, virüsler, hatta askerî saldırı bile bizim uranyum zenginleştirme faaliyetimizi durduramaz.' şeklinde konuşarak hasımlarına meydan okumuş bulunuyor. Bu bakımdan İran'ın zenginleştirmeden vazgeçmesi, hasımlarının bu yöndeki taleplerini kabul etmesi neredeyse imkânsız görünüyor. Esasen zenginleştirme konusu artık İran için bir milli haysiyet konusu haline dönüşmüş bulunuyor. Bundan da geri adım atması mümkün görünmüyor. Bu yüzden de konu içinden çıkılmaz hale gelmiş bulunuyor.

Son İstanbul toplantısının ardından İran ile hasımları arasındaki mücadele işte bugün anlattığımız noktaya varmış bulunuyor. Bundan isteyen istediği sonucu çıkarabilir elbette. f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Metsamor endişesi...

Fikret Ertan 2011.01.27

Türkiye ile Ermenistan arasında var olan önemli problemlerden birisi de elbette Metsamor Nükleer Santrali.

Birinci derece fay hattında yer alması, eski ve güvenilirliği düşük olması sebebiyle Türkiye yıllardır bu santralden endişe duyuyor. Bu endişeler zaman zaman santrale yakın bölge halkımızda da hissediliyor. Nitekim, birkaç gün önce santralde sızıntı olduğu yolundaki haberler (konu dün bir gazetede birinci sayfada sürmanşetti), iddialar yüzünden halk rahatsız olmuş bulunuyor. Ancak iddiaların asılsız olması ve bunların resmî makamlarca yalanlanması üzerine durum yatışmış, endişeler şimdilik ortadan kalkmış görünüyor.

Bu arada, ilgili resmî kurumlar da söz konusu bölgede yer alan illerde havadaki gama radyasyon seviyesini anlık ve gerçek zamanlı olarak büyük bir hassasiyetle izlemeye devam ediyorlar.

İğdır'a 16, Kars merkezine 60 ve Erivan'a 40 km mesafedeki Metsamor, Sovyetler Birliği döneminde 1970'lerde inşa edilen VVER-440-V230 tip hafif suyla çalışan antika bir santral şüphesiz. Metsamor, Ermenistan'ın kuzeybatısında 1988 yılında meydana gelen büyük deprem sonrası güvenlik endişeleri sebebiyle kapatılmış, 7 yıl çalıştırılmamış ancak 1995 yılında yeniden çalıştırılmaya başlanmıştı. Bugün de çalışıyor, Ermenistan'ın elektrik ihtiyacının yaklaşık yüzde 40'ını sağlıyor.

Ermenistan, Metsamor'u Amerika ve Avrupa Birliği'nin yıllardır karşı çıkmalarına rağmen büyük bir kararlılık göstererek çalıştırıyor. Amerika ve Avrupa Birliği'nin karşı çıkmalarının sebebi santrali çok eski ve güvenilir bulmamalarından dolayı elbette. Avrupa Birliği'ne göre Metsamor, Sovyetler döneminde yapılan 66 hafif sulu reaktörlerden en eskisi ve en az güvenli olanı.

Amerika ve Avrupa Birliği, Metsamor'un kapatılıp tasfiyesini sağlayamayınca santralin daha güvenli hale getirilmesi için Ermenistan'a yıllar içinde mecburen milyonlarca dolar yardım yaptılar.

Bölge için tehlike kaynağı olarak görülen Metsamor Santrali yıllardır Milletlerarası Atom Enerjisi Ajansı (IAEA) tarafından her bakımdan denetleniyor. IAEA uzmanları özellikle santralin güvenliğine çok önem veriyorlar.

Ermeni yetkililer santralin faaliyetine 2017 yılında son verileceğini 2007 yılında ilan etmişlerdi... Kısacası, Metsamor çalışmaya devam edecek, çevresini yıllarca endişelendirecek. Ne var ki, bu Ermenistan'ı Metsamor'u kapattıktan sonra nükleer enerjiden vazgeçeceği, yeni nükleer santral yapmayacağı anlamı da gelmiyor; çünkü Ermeni hükümeti Metsamor'un yerine yeni bir nükleer santral inşa edeceğini geçmiş yıllarda açıklamış, bu konuda kapsamlı bir proje çalışması başlatmıştı.

Bu çalışmalar büyük ölçüde tamamlanmış ve Ermenistan aynı mahalde yeni bir nükleer santral yapımı için geçen yıl ağustosta Rusya ile anlaşmaya vardığını açıklamıştı. Rusya Devlet Başkanı Medvedev'in ve Ermeni Devlet Başkanı Sarkisyan'ın imzaladıkları bu anlaşmaya göre Rusya, Metsamor mahallinde 1000-1200 megavat gücünde son teknolojilerin kullanılacağı öngörülen ikinci Metsamor'u inşa edecek. Bu yıl içinde inşasına başlanması planlanan bu santral 2017'de tamamlanmış ve devreye girmiş olacak. Santralde kullanılacak uranyum temini için bir ortak Rus-Ermeni şirketi de kurulmuş bulunuyor. Bu şirket Ermenistan'da oldukça çok olduğu söylenen uranyumu arayacak, bulursa çıkaracak. Söylenenlere göre, Ermenistan, uranyum rezervleri bakımından oldukça zengin bir potansiyele sahip. Uzmanlar, ülkede 30-40.000 ton arası uranyum rezervi olduğunu iddia ediyorlar.

Bugün yapılan tahminlere göre, yeni santral 5 milyar dolara mal olacak. Bu, Ermenistan için çok büyük bir tutar ve bunu kendisinin karşılaması imkânsız. İşte bu yüzden projenin hayata geçmesi için mutlaka yabancı kaynak gerekiyor. Ancak bugün yaşanmakta olan global ekonomik kriz sebebiyle yabancı kaynağı cezbetmek de son derece güç. Söylenenlere göre, Rusya maliyetin yüzde 20'sini karşılayacak. Gerisi ise herhalde yabancı kaynaklardan sağlanmaya çalışılacak. Bu, nasıl ve ne zaman olur, söylemesi şüphesiz zor.

Türkiye'yi yıllardır endişelendiren, en az bir 6 yıl daha endişelendirmesi söz konusu olan Metsamor ve yerini alacak ikinci Metsamor ile ilgili durum böyle ve bu durum diyalogla falan çözülebilecek bir durum da değil; zira Ermeni tarafı tavrında ve planlarında ısrarlı ve kararlı görünüyor. f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Basiretler bağlanınca...

Fikret Ertan 2011.01.31

Geçen ayın sonlarına doğru patlak veren ve Devlet Başkanı Zeynel Abidin'in ülke dışına kaçmasına, Tunus'ta önemli iktidar değişikliğine ve yeni bir dönemin başlamasına yol açan halk hareketinin Arap dünyasının diğer otoriter rejimlerinin akıbetlerini de etkileyeceği, bölgede 'domino etkisi' doğuracağı ileri sürülmüştü.

Tunus olayları henüz beklenen genel 'domino etkisi'ne yol açmamış bulunuyor; ancak bu, olayların diğer Arap ülkelerini etkilemediği anlamına da gelmiyor elbette.

Mısır, bu olaylardan etkilenen ülkelerin başında geliyor; ancak Mısır'ı 30 yıldır yöneten Mübarek ve rejiminin bu olayları önemsemedikleri, kendilerinin bunlardan muaf kalacaklarına inandıkları, bu yüzden gerekli dersleri çıkarmadıkları, kendi ülkelerinde yaklaşık bir haftadır devam eden protestoları hafife almayı tercih ettikleri, yaşanan gelişmelerden açıkça anlaşılıyor.

Nitekim, çeşitli kaynaklar, Mübarek ve rejiminin önde gelenlerinin 'Mısır, ne Tunus'a ne de Lübnan'a benzer. Mısır başkadır. Biz gösterileri atlatabiliriz. Başkan Mübarek, henüz elindeki imkânlarının tamamını kullanmadı' şeklinde bir savunma içinde oldukları anlaşılıyor. Mübarek ve yönetimiyle yıllardır iyi ilişkiler içinde bulunan eski İsrail Sanayi ve Ticaret Bakanı İşçi Partili Binyamin Ben Eliezer, bu kaynaklardan birisi. Mısırlı yöneticilerle birkaç gün önce yaptığı görüşmelerden bu izlenimi edindiğini İsrail televizyonlarına açıklamış bulunuyor. Hatta izlediğim, dinlediğim başka haber kaynakları, Eliezer'in, bizzat Mübarek'in de bu şekilde konuştuğunu söylüyorlar.

Esasen, bu haberler olmasa da bugün yaşanmakta olan olaylara bakıldığında Mübarek ve rejiminin Tunus etkisinin kendilerine de yansıtacağına ihtimal vermedikleri, Mısır'ın farklı olduğuna inandıkları, olaylar olsa bile güçlü güvenlik kuvvetleriyle bunların üstesinden gelecekleri kanaatini taşıdıkları kendiliğinden anlaşılıyor.

Nitekim, bugün halen devam eden olaylar ve protestolara rağmen güvenlik güçlerinin şaşkın, mütereddit, kararsız bir halde bulundukları, ne yapacaklarını bilmedikleri ortaya çıkmış bulunuyor. Bunda da şüphesiz halkla karşı karşıya gelmenin çok ağır, vahim sonuçlarının şimdiden açıkça belli olması başrolü oynuyor. Bu durumda, çok güvenilen polis teşkilatı ortadan çekilmiş, sahneyi orduya bırakmış görünüyor. Ordunun da halka karşı hareket etmeyeceği zaten aşikâr görünüyor. Ederse bunun sonunun ne olacağını iyi biliyor. Bu bakımdan Mübarek ve rejimi için artık yolun sonu görünüyor.

Nitekim, bu yüzden ve bu yolu biraz daha uzatabilmek ve zaman kazanmak için Mübarek ve rejimi, halk hareketinin tansiyonunu düşürmek, hareketin zayıflayıp dağılmasını temin edebilmek için bazı yeni yüzleri ortaya atmış bulunuyor. Yeni Başbakan Ahmet Şefik, yeni başkan yardımcısı istihbaratçı Ömer Süleyman gibi. Rejim, bunlarla ve ileride çıkacak başkalarıyla ömrünü uzatmanın hesaplarını yapmaya çalışıyor.

Ne var ki, bize göre bu hesapların tutması çok zor; zira ortada siyasi ömrünü çoktan tamamlamış, bir lider ve kurduğu rejimi var. Bunların bugüne kadar olan ve bundan sonra olacak olan olaylardan sonra uzun süre ayakta kalmaları mümkün görünmüyor.

Esasen lider Mübarek ve rejimi, değişmedikleri, dünyaya ayak uydurmadıkları takdirde bir gün bugün yaşanan noktaya gelineceğini çoktan bilmeli, anlamalı ve buna göre hareket etmeliydiler. Bunlar 30 yıllık kötü yönetim, baskı ve değişime direnmenin eninde sonunda bir şekilde son bulacağını en azından tahmin etmeliydiler, başka yerlerde olan benzer olaylardan ders çıkarmalıydılar. Hepsinden de öte, 30 yılda ülkeyi nerelere getirdiklerine bakmalı, ülkelerini bu 30 yılda ne kadar özgür, ne kadar adil, ne kadar müreffeh, ne kadar saygın, ne kadar güçlü, ne kadar itibarlı hale getirdiklerinin hesaplarını mutlaka ara sıra da olsa yapmalıydılar. Ama yapmadılar; zira kontrol altına almayı başaramadıkları nefisleri bunlara müsaade etmedi, Sonuçta, basiretleri kendi yüzlerinden dolayı bağlandı ve bugünkü acı günlere ve noktaya gelindi.

Liderlerin ve yanındakilerin basiretleri bağlanınca, 'önemli ilkeler unutulunca' işte böyle oluyor. Mısır olayları siyasi, ekonomik, sosyal pek çok bakımdan akli olarak değerlendirilebilir. Öyle olması da lazım elbette. Ama olaylara evrensel beşeri zaafılar yönlerinden bakmak da gerekir. Basiretin bağlanması konusu bunda başta gelir bize göre. Basiret bağlanınca olan oluyor kısacası... f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Soğuk Barış sona ererse...

Fikret Ertan 2011.02.03

Mısır'daki gelişmelerden ve bunların sonucunda artık hemen hemen kesinleşen yönetim değişikliğinden en çok endişe eden ülkenin İsrail olduğuna hiç şüphe yok.

İsrail medyasının önemli kalemleri ve uzmanlar günlerdir bu endişeyi dile getirip duruyorlar. Netanyahu hükümeti de her ne kadar gelişmeler konusunda büyük ölçüde sessiz kalmayı tercih etmiş, Mübarek rejimini eleştirmekten kaçınmış olsa da söz konusu endişeleri zaman zaman açığa vurmaktan da kendini alamıyor.

Bu endişeler şüphesiz en çok Mısır ile arasında 1979 yılında imzalanan Camp David Barış Antlaşması'nın geleceği konusunda yoğunlaşıyor. İsrail yönetimi bu anlaşmayı 'Soğuk Barış' şeklinde niteliyor ve son olayların ışığında bu barışın tehlikeye girebileceğinden büyük ve derin endişe duyuyor, bunun bundan sonra da korunması için perde arkasında girişimlerde bulunuyor.

Nitekim, son haberlerde Netanyahu'nun Başkan Barack Obama ve bazı Batılı liderlere ortaya çıkacak yeni Mısır rejimi ya da yönetimine İsrail ile arasında var olan söz konusu barış antlaşmasına muhakkak bağlı kalmaları yolunda telkinlerde bulunmalarını talep ettiği bildiriliyor.

Bu çerçevede, adı açıklanmayan üst düzey bir İsrailli yetkilinin basına, '...Konu Amerikalılara ve diğerlerine açıkça anlatıldı. Biz demokrasiye karşı değiliz; ama söz konusu barış antlaşmasını muhafaza etmek de bizim için çok önem taşımaktadır.' dediği söyleniyor.

Ayrıca bu bağlamda Netanyahu'nun bürosunun önceki gün yayımladığı bildiride "Mısır ile barışı muhafaza etmek İsrail'in menfaatinedir. İsrail, milletlerarası camianın Mısır hükümetlerinden bu anlaşmayı muhafaza etmesi gerektiğini talep etmesine inanmaktadır." şeklinde güçlü ifadeler yer alıyor.

Kısacası, İsrail hükümeti, bu yaklaşım ve açıklamalarıyla barış anlaşmasının bundan sonra da muhafazasına, yürürlükte kalmasına, anlaşmanın bundan sonra da geçerli kalmasına ne kadar önem verdiğini, bunun İsrail'in menfaatleri açısından hayati öneme sahip olduğunu açıkça ortaya koymuş bulunuyor.

Hatırlanacağı üzere, bu anlaşma 1979 yılında Camp David'de zamanın Amerikan Başkanı Carter'ın huzurunda Mısır lideri Enver Sedat ile İsrail Başbakanı Menahem Begin arasında imzalanmıştı. O tarihten bu yana yürürlükte olan bu anlaşmayla İsrail kendisi için en büyük askerî tehdit olan Mısır'ı nötrale etmiş (yani saf dışı bırakmış), güney sınırlarını güvenlik altına almış, Mısır ise 1967 savaşında İsrail'e kaptırdığı Sina Yarımadası'nı geri almış, ayrıca Amerika'dan büyük miktarlarda mali yardım taahhütlerini de elde etmişti.

Sonuçta, İsrail bu anlaşmayla Mısır'ı askerî denklem dışına çıkarmış, önemli askerî kaynaklarını Mısır cephesinden başka cephelere intikal ettirmiş, Mısır ile hem barış ve hem de ilişkileri normalleştirme sürecini başlatmıştı.

Bu anlaşma bugün 32 yıldır yürürlükte bulunuyor ve bu yüzden İsrail güney cephesinde bu kadar yıl rahat ediyor. İlişkilerin normalleşmesi ise İsrail'in beklediği ölçüde ve kapsamda gerçekleşmemiş bulunuyor. Nitekim, bu yüzden İsrail yukarıda da söylediğimiz gibi bu barışı 'Soğuk Barış' olarak görüyor.

Mısır'da bundan sonra ortaya çıkacak yeni yönetim ya da rejim bu barış anlaşmasını iptal ederde ya da askıya alırsa ne olur? İsrail işte şimdiden bunları hesabını yapmaya, kendisi için büyük ve çok ciddi bir stratejik kayıp olacak bu durum karşısında ne yapabileceğini kara kara düşünmeye başlamış bulunuyor.

Esasen Mısır halkının büyük çoğunluğu bu barış anlaşmasını hiçbir zaman içten benimsemedi, çeşitli siyasi aktörler bu barışa sürekli karşı çıktılar. Ordu ise tavrını tam belli etmemekle birlikte anlaşmaya uydu, bugüne kadar da uygulamaya devam etti. Ancak, ordu da, üst düzey komuta heyeti de bundan sonra tavır değiştirirse ne olur, bilinmez.

Eğer, Soğuk Barış bir gün, bir şekilde sona ererse, Ortadoğu'nun askerî ağırlık merkezi Mısır ile İsrail arasında yeni bir durum ortaya çıkar ve o zaman Ortadoğu bölgesi bambaşka bir stratejik görünüm ve yapı kazanır. Buna hiç şüphe yok.

Bu değerlendirmelerim şüphesiz ihtimaller üzerinde yapılan değerlendirmeler, o kadar. Yoksa ortada Soğuk Barış'ın kısa vadede gözden geçirileceği ihtimali de pek görünmüyor. Ancak, İsrail bu ihtimali bugünden de dikkate almaya başlamış bulunuyor. Bizim 'stratejik kafaların' da bu konuda geç kalmamaları gerekir velhasıl.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Amerika şaşkın, Amerika kararsız...

Fikret Ertan 2011.02.10

Mısır'da halen devam eden ve Mübarek ve rejimi tasfiye etmeyi hedefleyen halk hareketi, bizdeki komplocu kafanın bir kere daha kafa kaldırmasına ve olan-biteni bir Amerikan komplosuyla izahına yol açmış bulunuyor.

Türkiye'nin gittikçe gelişen ve artık bu tür kolay ve basit izahlara prim vermemeye başlayan fikir dünyasında kendisine yer bulmakta zorlanmaya başlasa da bu kafa tavrından ve yaklaşımlarından vazgeçmeye pek niyetli görünmüyor. Nitekim beyhude bir çaba da olsa orada burada hâlâ Mısır'daki hareketin kendi kendine olamayacağını, Amerika'nın bunu planlayıp tetiklediğini öne sürüp duruyor.

Oysa, bugün Mısır'da yaşananlar ve bunlara Amerikan yönetiminin verdiği tepki, ortaya koyduğu kararsız tavır durumun ve gelişmelerin bu kafanın iddiasını açık ve net bir şekilde geçersiz ve anlamsız kılmaya yetiyor. Ayrıca bu kafanın komplo iddiasını Mısır rejimi de paylaşıyor ve rejim de olan-biteni 'yabancı parmak' teorisiyle izah etmeye çalışıyor. Bu da işin ayrı ve acıklı bir görünümü olarak ibretle ortada duruyor. Kısacası bizdeki komplocu kafa Mısır'daki aynı kafayla aynı safta görünüyor.

Amerika'nın hem Tunus ve hem de Mısır'daki halk hareketlerini önceden anlayamadığı, yansımalarını tahmin edemediği, bunların kendisi için sürpriz oldukları, bu yüzden bunlara karşı hazırlıksız ve politikasız yakalandığı bugün ayan beyan ortada duruyor.

Nitekim, Amerikan basınında yer alan haberler bu gerçeği ayrıntılarıyla ele alıyorlar. Hatta bunlar Başkan Obama'nın Tunus ve Mısır olayları ile ilgili olarak sergiledikleri performanstan dolayı istihbarat servislerini eleştirdiğini yazıyorlar. Beyaz Saray her ne kadar bu haberleri tekzip etse de yaşananlar yönetimin olaylar karşısında yetersiz ve hazırlıksız kaldığını kendiliğinden ortaya koymuş bulunuyor.

Üstelik bunun böyle olduğunu bizzat Genelkurmay Başkanı Amiral Mike Mullen geçenlerde bir televizyon kanalında konuşurken 'Olaylar sadece bizim için değil, birçok kesim için de sürpriz oldu.' diyerek ikrar etmiş bulunuyor.

Yeterli ve zamanında istihbarata sahip olmaması olaylar karşısında yönetimin ortaya çıkan eksiklerinden önemli birisi; ancak eksikliklerin yanı sıra vahim hatalar da yapıyor yönetim. Bunlardan birisi, son günlerde Kahire'ye gönderdiği özel temsilci Frank Wisner elbette. Yönetim bir ara Mısır'da da büyükelçilik yapmış olan 36 yıllık

kariyer diplomatı bu diplomatın Mısır rejimine hukuki danışmanlık yapan PattonBoggs şirketinde çalışıyor olmasından bihaber Kahire'ye Mübarek ve arkadaşlarıyla kriz için çözüm arayışı çerçevesinde göndererek büyük bir gaf yapmış oluyor. Bu gafın yanı sıra Wisner'in bir toplantıda 'Mübarek'in liderliği devam etmeli. Bu, kritik bir konu. Mübarek kendi mirasını kendi yazma fırsatına sahip olmalıdır.' gibi skandal sözler etmiş bulunuyor. Wisner'in söz konusu şirketle ilişkisinden Bakan Clinton'ın haberdar edilmediği de ayrıca anlaşılıyor.

Amerika, Mısır bağlamında hareketin başlamasından bu yana ne yapacağını bilmez durumda bocalayıp duruyor. Önce 'Mübarek gitmeli' derken şimdi de 'Mısır'da düzenli ve organize bir geçiş dönemi olmalı, yönetin reformları bir an önce hayata geçirmelidir' diyor.

Bu arada da Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri, Ürdün ve İsrail gibi müttefiklerinin 'Mübarek'i hemen terk etme. Bu işte acele etme. İhtiyatlı ve tedbirli hareket et' gibi tavsiyelerini de dikkate almaya, bunlara göre davranmaya başlamış bulunuyor. Ancak bu arada halk hareketine karşı olduğu görünümü de vermemeye çalışıyor, hareketi de başka söylemlerle tatmin etmeyi deniyor. Bunların arasında Mübarek rejiminden Mısır'da 30 yıldır yürürlükte olan ve baskı uygulamaya yarayan acil durum kanununda değişiklik yapılması, protestocular ve gazetecilerin tutuklanmaması, muhalifleri reform müzakere ve sürecine mutlaka dâhil etmesi gibi teklifler yer alıyor.

Kısacası, yaşananlara bakıldığında Amerikan yönetiminin o kadar imkânına rağmen olaylar karşısında şaşırıldığı, bunun hâlâ devam ettiği, hâlâ kendisi için hangi politikanın uygun olduğu konusunda kararsız ve mütereddit davrandığı kendiliğinden anlaşılıyor.

Amerika şaşkın, Amerika kararsız olarak kendisine Mısır bağlamında en uygun yolu arıyor. Bu haldeki Amerika'ya komplo mal etmek de saçmalığın da ötesine geçmiş bulunuyor...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yunanistan-İsrail: Gelişen ilişkiler

Fikret Ertan 2011.02.14

Birkaç yıl öncesine kadar mesafeli ve oldukça düşük seviyede olan Yunanistan-İsrail ilişkileri, bu dönemi geride bırakarak gittikçe yakın, sıkı ve çeşitli hale gelmeye başlamış bulunuyor.

Bu değişimin başlamasında Türkiye-İsrail ilişkilerinin bozulmasını Yunanistan ve diğer Balkan ülkeleri ile yakınlaşmayla dengelemeye çalışan İsrail'in hamlelerinin büyük rol oynadığına fazla şüphe yok; ancak Yunanistan'ın da bu vesileyi fırsat bilerek bundan kendisine fayda sağlama çabası içine girdiği de aşikar. Sonuçta, hangi saiklerle hareket ediyorlarsa olsunlar İsrail-Yunanistan ilişkilerinin bölge dengeleri ve konjonktürü bakımından yeni bir safhayı teşkil ettiği yeni bir gerçek olarak kendisini belli ediyor.

Çeşitli haberlerden de anlaşıldığı gibi yeni ilişkiler kendisini en çok askerî alanda ortaya koyuyor. Nitekim bu çerçevede geçen hafta Yunan Elefteros Tipos gazetesinde çıkan haberde Yunanistan'ın İsrail'den 100 milyon Euro değerinde silah sistemi alacağı, bunun Başbakan Yorgo Papandreu ile Başbakan Binyamin Netanyahu arasında geçen yaz imzalanan anlaşma çerçevesinde gerçekleşeceği bildiriliyor. Ayrıca haberde, satın alınacak materyalin, F-16 ve F-4 savaş uçakları için SPICE-1000 ve SPICE-2000 tipi silah sistemleri olacağı da belirtiliyor.

Bilmeyenler için söyleyelim; SPICE-1000 ve SPICE-2000, savaş uçakları için geliştirilen bomba güdüm sistemleri ya da kitleri. SPICE, İngilizce, 'Smart, Precise Impact, Cost Effective' kelimelerinin kısaltmış hali. Akıllı, tam isabet sağlayan, düşük maliyetli donanım ya da kitler anlamına geliyor. Bu kitleri, İsrail'in en önemli savunma sanayi

şirketlerinden Rafael üretiyor. Operasyonel anlamda ilk defa İsrail Hava Kuvvetleri envanterine 2003 yılında giren bu kitler, hem uydu bağlantısına ve hem de elektro-optik özelliklere aynı anda sahip oldukları için havadan atılan bombaların hedeflerine tama yakın isabetle ulaşmalarını sağlayan özel güdüm sistemleri olarak da nitelenebilir.

Serbest düşüşlü bombalara takıldıkları için toplam maliyet bakımından avantajlı olan ve 60 kilometreden çeşitli hedeflere aynı anda kilitlendikleri ve ayrıca normal bilinen hava sistemlerinin ulaşamayacakları menzil dışında kullanıldıkları için askerî çevreler tarafından güvenilir ve etkin olarak görülüyorlar. Yunanistan, işte bu sistemleri İsrail'den alıyor. 'Niçin alıyor, kime karşı kullanmayı düşünüyor?' dersiniz cevabı gayet açık ve net: Elbette bunları Türkiye'yi düşünerek alıyor ve envanterine sokmaya hazırlanıyor. Bu konunun başka izahı da yok. SPICE'ler bir gün kullanılırsa bize karşı kullanılacak, o kadar...

Yunanistan-İsrail arasında gelişmekte olan yeni ilişkiler elbette askerî ilişkilerle de sınırlı değil; başka alanlarda da son günlerde yeni gelişmeler ortaya çıkmaya devam ediyor. Esasen Yunanistan hem uzun vadeli stratejik hesaplarla ve hem de bugün yaşamakta olduğu ciddi ekonomik problemlerle baş etmek için İsrail ile yakınlaşma içine girmiş bulunuyor. Bu çerçevede Yunanistan, ülkesine İsrail ve Yahudi sermayesini çekmek için son dönemde büyük çaba sarf ediyor, önemli Amerikan Yahudi kuruluşlarını son günlerde hem Atina'da ve hem de Selanik'te ağırılıyor.

Geçen salı Yunanistan'a büyük bir heyetle gelen ve ziyareti hâlâ devam eden 'Ana Amerikan-Yahudi Teşkilatları Başkanları Konferansı' denen ve Amerikan-Yahudi cemaatlerinin en önemli yetkililerini barındıran bu heyet, başta Başbakan Papandreu olmak üzere çok sayıda Yunan bakan ve üst düzey yetkililerle çeşitli görüşmeler yapıyor. Papandreu, bu heyete ülkesinin İsrail ile turizm, tarım, savunma, ileri teknoloji ve diğer alanlarda yakın ve sıkı ilişkiler tesis etmeyi arzuladığını açıkça beyan etmiş bulunuyor. Ayrıca Papandreu, ülkesinin İsrail'e özellikle AB pazarına girişte ve AB-İsrail ilişkilerinin gelişmesinde yardımcı olmaya hazır olduğuna da işaret etmiş bulunuyor.

İlgili haberlerde, tarafların İsrail'in Akdeniz'de bulduğu doğalgaz yataklarının geliştirilmesi amacıyla ön görüşmelere başladıkları da söyleniyor. Bu yataklar, malum Lübnan ile ihtilaf konusu olan 20-30 trilyon metreküp potansiyele sahip olduğu söylenen Tamar ve Leviathan yatakları. Bu gelişmelere ayrıca, Kıbrıs Rum Kesimi ile İsrail arasında gittikçe gelişen enerji ilişkilerini de eklemek gerekiyor.

Sonuçta, Yunanistan ile İsrail arasında (dolayısıyla Rum Kesimi ile de) yeni ve yakın bir ilişkiler dönemi başlamış bulunuyor. Bu ileride nereye kadar gider, neleri içerir, söylemesi zor; ama ne olursa olsun takibi de, tedbiri de gerektiriyor bunlar velhasıl. f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Türkiye-Rusya sondajları ve Karadeniz'in geleceği...

Fikret Ertan 2011.02.17

Karadeniz komşumuz Rusya dünya petrol üretimi liginin en ön sıralarında yer alıyor. Hatta zaman zaman Suudi Arabistan'ı bile geçerek birinci ülke konumuna da yükseliyor. Nitekim, günde 10 milyar varil ham petrol üretimi ile bugünlerde yine ön sıralarda bulunuyor.

Rusya, bu muazzam üretimin neredeyse tamamını karada açılan kuyulardan gerçekleştiriyor. Bu sahalarda da özellikle Sibiry kuyuları öne çıkıyor.

Ne var ki, yapılan çeşitli tahminlerde Rusya'nın özellikle Sibiry'a'daki kuyularının ömürlerini tamamlamakta olduğu, dolayısıyla kara kaynaklı ham petrol üretiminde önümüzdeki yıllarda önemli düşüşlerin ortaya çıkmasının mukadder olduğu çoktandır ifade ediliyor. Hatta Milletlerarası Enerji Ajansı (IEA)'nın tahmininde yeni kuyular bulunup devreye sokulmadıkları takdirde üretimin 2035 yılına kadar yılda bir milyon varil düşmesinin söz konusu olduğu dile getiriliyor.

Nitekim, Rusya bu tahminleri, mülahazaları şimdiden dikkate alarak artık denizlerde de petrol arama faaliyetlerine öncelik vermeye başlamış ve bu çerçevede özellikle yabancı şirketlerle yeni işbirliği imkânları aramaya başlamış bulunuyor.

Etrafındaki denizlerdeki kendi kıta sahanlıkları, karasuları Rusya'nın bu arayışlarının en önde gelen bölgeleri olarak temayüz ediyorlar. Bugün bunlardan ikisi öne çıkıyor: Arktik Okyanusu da denen Kuzey Kutbu Denizi ve Karadeniz bunlar.

Birincisi ile ilgili olarak bugün Kuzey Kutup bölgesinin dünyanın keşfedilememiş, bulunabilir petrol ve gaz rezervlerinin beşte birine sahip olduğu söyleniyor. Amerikan Enerji Bakanlığı'nın 2009 raporuna göre, bu bölgedeki 61 önemli sahanın 43'ü Rus bölgesinde yer alıyor.

Rus devlet petrol şirketi Rosneft işte bu potansiyeli bir Kutup bölgesinde petrol arama faaliyetleri ile ilgili olarak geçen ay İngiliz BP şirketi ile önemli anlaşma imzalamış bulunuyor. Bunu muhtemelen başkaları da takip edecek.

Diğer yandan, Rusya burnunun dibindeki ve Kuzey Kutup bölgesine göre çok daha olumlu ve kolay şartlara sahip Karadeniz sularında da petrol arama faaliyetlerine büyük önem vermeye başlamış bulunuyor ve bununla ilgili olarak da yabancı şirketlerle işbirliği yapmak için çeşitli hamleler yapıyor.

Nitekim, geçen ayın sonlarına doğru yine Rosneft ile Amerikan Exxon Mobil şirketlerinin Başbakan Yardımcısı İgor Seçin'in huzurunda imzaladıkları Karadeniz sularında aramayı içeren anlaşma işte bu hamlelerin sonucu olarak gerçekleşme yoluna girmiş bulunuyor.

Exxon Mobil'in bir milyar dolarlık harcama yapacağı bu arama-sondaj çalışmaları Rusya'nın doğu Karadeniz kıyılarındaki Krasnodor Krai bölgesi açıklarındaki 11.200 kilometrekarelik alanı kapsıyor. Özellikle Tuapse Progibi adlı bölgenin kıta sahanlığında yoğunlaşacak bu aramalar için ilk elde jeolojik araştırma ve sondaj faaliyetlerini yürütecek ortak şirket kurulacak. İgor Seçin'e göre, bu bölgedeki yakıt rezervleri yaklaşık 1 milyar ton civarında bulunuyor. Bununla Seçin herhalde hem petrolü ve hem de gazı kastediyor.

Rusya'nın petrol aramalarında en kısa sonuç alabileceği deniz şüphesiz Karadeniz. Bu çerçevede Kutup bölgesi muhtemelen ancak uzun vadede sonuç verebilir. Bu yüzden Karadeniz'in öne çıkması gayet normal ve beklenen bir gelişme.

Esasen Türkiye'de hem petrol ve hem de gaz bakımından son yıllarda Karadeniz'e çok önem veriyor. Nitekim, TPAO yabancı şirketlerle bu konuda işbirliği arayışları için gayret gösteriyor. Exxon Mobil, TPAO'nun anlaştığı şirketlerden birisi halen. Muhtemelen bunu başkaları da takip edecek. Bugüne kadar en az 4 milyar dolar harcanan sondajlar zaten devam ediyor; zira yetkililer Karadeniz'de çok ciddi bir potansiyelin olduğuna eminler. Bu çerçevede Karadeniz'de 10 milyar varil üretilebilir petrol ve 3 trilyon metre küp üretilebilir doğalgazın mevcut olduğu kuvvetle tahmin ediliyor. Kısacası, bu potansiyel ortaya çıkarılabilirse Türkiye'nin en az 40 yıllık enerji ihtiyacı karşılanmış olacak.

Rusya'nın da sonunda arama-sondaj yapmaya karar verdiği Karadeniz işte böylesine büyük bir enerji potansiyelini sularında barındırıyor. Hem Türkiye'nin ve hem de Rusya'nın sondajlardan olumlu sonuçlar

almaları halinde gelecekte bugünkünden çok daha hareketli, zengin, yatırım çeken, istihdam oluşturan, yeni işbirliği imkânlarının doğacağı bambaşka bir Karadeniz ortaya çıkacak inşallah. Bu bakımdan Karadeniz'in geleceğinin çok parlak olacağı kuvvetle muhtemel görünüyor. Umarız da, isteriz de öyle olur...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İsrail'in en büyük stratejik korkusu

Fikret Ertan 2011.02.21

İsrail'in büyük stratejik korkuları var.

Mısır'daki halk hareketi sırasında duyduğu Mısır'la 32 yıldır devam eden 'Soğuk Barış'ın sona ermesi, bunun sonucunda Mısır cephesinin yeniden ciddi tehdit haline dönmesi yolundaki korku bunlardan yeniden canlanan birisi.

Mısır geçici askerî yönetimi her ne kadar yönetimin söz konusu barış ve bunu sağlayan 1979 Camp David anlaşmasına sadık kalacağını açıklamış olsa da ileride bu durumun değişme ihtimali de elbette söz konusu. Bu yüzden azalmış olsa da bu korku devam ediyor. İsrail bakımından bu korkudan daha güçlü olanı da kendisine yönelik balistik füze tehdidi ile ilgili büyük korkusu şüphesiz. Yaklaşık 10 yıldır söz konusu olan bu tehdit, İsrail'e korkulu rüyalar gördürüyor. Esasen bu korkuları bir ölçüde gerçekleştirmiş de bulunuyor. 2006 Lübnan Savaşı, 2009 Gazze Savaşı, bu korkuların İsrail bakımından kâbusa dönüştüğü savaşlar olarak gerçekleşmişti. Lübnan Savaşı'nda Hizbullah İsrail'e 4.000, Gazze Savaşı sırasında ise Hamas ve diğerleri İsrail topraklarına 600 kadar füze ve roket atmayı ve önemli zararlar verilmeyi başarmışlar, İsrail ise bunlara karşı başarılı olamamış, tehditleri ortadan kaldıramamıştı.

Nitekim, bu yüzden, bu tehditlere karşı teknolojik çözüm arayışlarına girmiş, bu çerçevede iki füze savunma sistemi geliştirmeye karar vermişti. Bunlardan en önemlisi Demir Kubbe (Kipat Barzel) denen sistemdi. Amerika'nın da ortak olduğu bu sistem, İsrail şirketi Rafael'e 2007'de sipariş edilmişti. Bu sistem, söylendiğine göre şöyle çalışacak: "Demir Kubbe, Elta Systems adlı kuruluşun geliştirdiği özel bir radar sistemi vasıtasıyla atılan roketi havada iken hedef olarak tespit edecek, sonra hedefi fırlatacağı önleyici roketiyle havada yok edecek. Bu önleyici roket, hedef füzelerin saniyede 300 metre kadar olan hızından daha hızlı bir roket olacak. Buna ilaveten söz konusu roket, tehdit eden roketleri havada en yüksek noktada saf dışı edecek şekilde tasarlanacak. Bunun sebebi, düşman roketlerin muhtemel kimyasal ya da biyolojik başlıklarını emin bir mesafede yok edip bunların verebileceği zararları asgariye indirmek."

Sistemin hedef tespit sürecinin bir saniyeden az bir sürede gerçekleşeceği, bu suretle önleyici roketin ikinci bir saniyede hedefi bulacağı ve yok edeceği bugünden söyleniyor. Ancak bu arada önleyici roketlerin çok pahalı olacağı (tek bir roketin 30.000-40.000, hatta bazılarına göre 100.000 dolar civarında olacağı) ve bu yüzden sistemin kullanımının çok pahalıya mal olacağı belirtiliyor. Bu özelliklere sahip Demir Kubbe, geçen hafta salı ve çarşamba başarılı olduğu söylenen ilk operasyonel denemelere tabi tutulmuş bulunuyor. Hava Kuvvetleri'nin sorumluluğunda yapılan bu denemelerde 5 ayrı senaryonun uygulandığı ve hepsinde de başarı sağlandığı iddia ediliyor. Böylece sistem, birkaç hafta içinde operasyonel hale gelmiş olacak.

Hava kuvvetlerine göre, İsrail'i kısa menzilli füze ve roketlerden korumak için bu sistemlerden 13 adet gerekiyor. İlk batarya ya da birimin kısa bir süre sonra Gazze yakınlarına konuşlandırılması planlanıyor. İsrail, sistemin başarılı olacağını, İsrail'i koruyacağını söylüyor; ancak bu ne kadar doğru, kesin olarak bilinmiyor. Esasen sistem, İsrail'de teknik adamlar tarafından eleştiriliyor. Özellikle de yüksek maliyeti bakımından. Ayrıca

sistemin ilk anda ancak sınırlı sayıda füze ya da roketi saf dışı edebileceği belirtiliyor. Bununla ilgili olarak da 200-300 civarında füze ya da roketin söz konusu olduğuna işaret ediliyor.

İsrail'in hasımlarının bu sayıdan çok füze ya da roketi belli bir sürede İsrail hedeflerine atması halinde sistemin bunlarla baş etmesinin hem teknik ve hem de maliyet açısından mümkün olmadığı da söyleniyor. Bu konu şöyle de ifade edilebilir: İsrail'in hasımları aynı anda 200-300'den fazla sayıda füze ya da roketi İsrail'le atarlarsa ne olur (ki bugün Hizbullah'ın 50.000, Hamas'ın binlerce ve Suriye'nin de binlerce füzeye sahip olduğu tahmin ediliyor)? İsrail muhtemelen bunlarla baş edemez ve bu durumda hasımlarına karşı başka vasıtalarla başvurur. Bunlar da kritik hedeflere ya da füze atılan bölgelere ağır bombardıman ve ağır topçu atışı ve daha ağır olanları olur. Bu durumda ihtilaf büyür ve geniş ve yaygın savaflara yol açar. Hasımlar da buna kendi imkânlarıyla cevap verir ve böylece bölge yangın yerine döner.

İsrail'in bugün için en büyük stratejik korkusunun mahiyeti ve bu konudaki ihtimaller işte böyle. Ayrıca buna elbette İran füzeleriyle ilgili korkusunu da eklemek gerekiyor. Bunları ve ilgili konuları şimdiden bilmek de şart oluyor. f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kaddafi'nin egosu...

Fikret Ertan 2011.02.24

Dünya bugüne kadar egoları büyük çok sayıda lider gördü. Bunlar 'hep ben, hep ben... ben olmazsam olmaz' diyen liderlerdi.

Sonlarının nasıl geldiği ise pek çoğumuzun malumu elbette.Modern dönemde bu tür liderlerden akla hemen gelen elbette Irak diktatörü Saddam Hüseyin. Onun ne kadar büyük bir egoya sahip olduğu ve bunun sonucunda hem kendi hem de yakınlarının sonunu nasıl getirdiği henüz tazeliğini koruyor.

Egosu büyük ve yüksek olan liderlerden birisi de Mısır lideri Hüsnü Mübarek'ti. Devrilmeden önce son bir hamleyle egosunu önceden kaydedilen televizyon konuşmasıyla ortaya koymuş, yine 'Ben olmazsam Mısır kaosa girer, İslamcılar iktidarı ele geçirir' gibi zırvalarla kendini kurtarmaya çalışmıştı. Ama istediği olmadı, Mısır halkı onu çoktan gözden çıkardığı için zırvalarına elbette inanmadı.

Mübarek'in yapmaya çalıştığını bugünlerde Libya'nın 42 yıllık lideri Muammer Kaddafi de yapmaya çalışıyor, yaparken de zaten karakterinin önemli bir temeli olan egosunu da konuşturuyor, bundan medet umuyor. Esasen Kaddafi'nin egosunun büyük olduğu bilinmeyen bir şey değildi. Ancak önceki gün Libya devlet televizyonunda yaptığı yaklaşık bir saati aşan konuşması ben dâhil onun bu özelliğini bilenleri bile hayrete düşürmüş bulunuyor. 'Ben olmazsam Libya emperyalistlerin eline geçer, ülkede hilafet kurulur, El Kaide ülkeye gelir yerleşir... Ben devrimim, direnişim, ben Libya'yım. Beni destekleyin, ben olmazsam anarşi olur, yokluk olur' gibi laflar ediyor o konuşmasında.

Bunların da ötesinde muhalifleri 'hapçı, sarhoş ve fareler' olarak tanımlıyor. Elindeki yeşil kitaptan krallık dönemindeki ceza kanunlarını okuyor, devlete direnenlerin, yani kendisine direnenlerin ölüm cezasına çarptırılacaklarını hiç sıkılmadan ilan edebiliyor. Kısacası, 'Libya benim, ben Libya'yım' diyor, egosunu ortaya

bütün çıplaklığıyla koyuyor ve bütün bunlar için kan dökmeyi, halkına kurşun yağdırmayı, ezmeyi göze aldığını pervasızca söyleyebiliyor.

Bu arada başına gelenlerden dolayı da onu, bunu, yabancı parmakları suçlayıp duruyor, böylece egosunu rahatlatmaya çalışıyor, kendisini mazlum olarak da göstermeye çalışırken aynı zamanda 'muhalif hareketi ezeceğim' derken zalim tarafını da açığa vuruyor. Bugün Libya halkının ve dünyanın karşısında işte böyle egosu son derece büyük, yaşanan gerçeklerle alakası kopmuş, megaloman özellikler sergileyen ve ülkesini ve halkını mahvetme pahasına sonuna kadar direneceğini söyleyen, bunun için daha fazla kan dökmeye hazır olduğunu söyleyen bir lider var. Bu adam bundan sonra nereye kadar gider, daha başka neleri göze alabilir, hangi umutsuz hamleleri yapabilir, söylemesi hemen hemen imkânsız; zira ortada hızla akan ve hangi sürprizlerle, hangi insani irade hareketleriyle şekilleneceği bilinmeyen meçhul bir süreç var. Anlaşılan bu süreç bir süre daha devam edecek ve bunun nasıl sonuçlanacağı önemli ölçüde Kaddafi'nin egosuna bağlı olacak.

Esasen, ben Arap dünyasındaki son halk hareketleri ortaya çıktığından bu yana olaylara pek çok karmaşık saikin yanı sıra lider karakter analizleri çerçevesinde de bakılmasından yana olduğumu açıklamış, bu konuda bazı fikirler de ortaya sürmüştüm. Bugün Libya olaylarına da bir bakıma bu açıdan bakıyorum; zira ortada bir ülkeyi baskıyla 42 yıldır yöneten egosu yıllar içinde haddinden fazla büyümüş ve halkının selametini tehdit edecek boyuta varmış; ancak halkın artık bu egoya tahammülü kalmamış ve bana göre günleri sayılı bir lider var.

Bu lider bugün yükselen halk dalgasına karşı koymaya çalışıyor; ancak bu beyhude ve boş ve sonuçsuz bir çaba olarak kalmaya da mahkûm. Kaddafi, ne kadar direnirse dirensin bu dalgaya çok uzun süre karşı koyamayacaktır. Bir süre kontrolü ele geçirse dahi dökülen kanlar onun yakasını asla bırakmayacaktır. Kaddafi, birini suçlayacaksa bu yalnızca kendisine dönük bir suçlama olmalıdır; halkını asla suçlamamalıdır. Her şeyden önce kendisine bakıp sağlıklı büyümüş egosunu görmeli, yaptıklarından pişman olmalı ve yol yakırken artık kenara çekilmeyi kabul etmeli ve kendisinin Libya olduğu sanrısından uyanmalıdır.

Hep ben... ben diyenler sonunda kaybederler. Kaddafi de bunlardan birisi olacak her halükarda...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Süveyş-İran-Mısır ve ötesi

Fikret Ertan 2011.02.28

Bölgemizde çok önemli gelişmeler yaşanıyor.

Bunlardan birisi de elbette Libya'nın geleceği. Bugün dünyanın gözü kulağı bu ülkede yaşanmakta olanlarda. Elbette bizim de. Bugüne kadar bu ülkeyle ilgili izlenen politikalar, alınan tedbirler doğru yolda ilerliyor, gelişiyor. Bu bakımdan fazla endişeye gerek yok; zira hükümet işini iyi yapıyor, gerekli tedbirleri zamanında alıyor, ülkemizin çıkarlarını soğukkanlı ve akılcı koruyor. Diğer yandan, bizi de, bölgeyi de yakından ilgilendiren başka gelişmeler de söz konusu. Bunlardan birisi de geçen hafta yaşanan İran gemileriyle ilgili olmalı.

İran geçen hafta 1979 yılından bu yana ilk defa iki gemisini Süveyş Kanalı'ndan geçirerek Akdeniz'e çıkardı. Bu gemiler Alvand adlı firkateyn ve lojistik-destek gemisi Harg. Alvand oldukça eski; ama sonradan yenilenmiş

İngiliz yapımı bir savaş gemisi. Harg da yeni sayılmaz. Bu gemi Alvand'a lojistik destek sağlıyor. Her iki gemi de bugün Suriye'nin Lazkiye Limanı'nda demirlemiş bulunuyorlar. Gemiler burada Suriye donanması ile ortak eğitim ve tatbikat yapacaklar. Kısacası, İran yaklaşık 30 yıl sonra gemileriyle Akdeniz'de boy gösteriyor. Bu şüphesiz önemli bir gelişme. İran, donanmasının Akdeniz'e de ulaşabileceğini açıkça ortaya koyuyor.

Gemilerin Süveyş'ten geçişleri de bir süre merakla ve tereddütle beklendi; Mısır'ın bu gemilere izin verip vermeyeceği üzerinde spekülasyonlar yapıldı. Esasen, Mısır'ın izin vermemesi söz konusu değildi; ama böyle olmasını içten içe temenni edenler de yok değildi. Süveyş'ten geçiş Osmanlı döneminde imzalanan 1888 anlaşmasıyla düzenlenmişti. Bu anlaşma hâlâ geçerli ve yürürlükte. İster sivil, ister savaş gemileri olsun bütün gemiler önceden izin alma şartıyla Kanal'dan geçme hakkına sahipler. Savaş gemileri bakımından izin alınacak makamlar da Mısır Dışişleri ve Savunma bakanlıkları. Bunların izniyle savaş gemileri geçiş yapabiliyor. Geçişlere izin verilmemesi ise savaş hali, Mısır'ın savunması ve kamu düzeninin korunması mülahazaları ile sınırlı. Mısır bu hallerde geçişlere izin vermeyebiliyor. Nitekim, İsrail gemilerine 1948'den 1979 Camp David Antlaşması'na kadar izin vermemişti. İsrail bunu mesele yapmış, konuyu BM'ye götürmüş, BM de İsrail'i haklı bulmuştu. Ne var ki, buna rağmen Mısır kendisine anlaşmayla verilen yetkiyi 1979'a kadar kullanmış, hatta 1950'lerde bir İsrail gemisine el bile koymuştu. 1979'dan sonra ise Mısır, İsrail gemilerine de geçiş izni veriyor. Nitekim, geçen yıl Dolphin sınıfı İsrail denizaltıları Kanal'dan Kızıldeniz'e, oradan da İran sularına yakın bölgelere gitmişlerdi.

İsrail elbette İran gemilerinin geçişlerinden en çok rahatsız olan ülkeydi. Nitekim, yetkililer bu konudaki rahatsızlıkları çeşitli demeçlerle dile getirdiler. Bu bağlamda, Başbakan Netanyahu 'gelişmeyi vahim bir gelişme olarak' nitelerken, Dışişleri Bakanı Lieberman ise İran'ı kışkırtıcılıkla suçladı. Netanyahu daha sonraları da diğer bölgesel gelişmelerle birlikte İran gemileri ile ilgili son gelişmenin İsrail'in güvenlik ihtiyaçlarının arttığını gösterdiğini belirtirken savunma bütçesinin buna paralel olarak mutlaka artması gerektiğinin de altını çizdi.

İran gemilerinin geçişi, İsrail'i bu kadar rahatsız ederken İran bu gelişmeyle donanmasının menzilinin arttığını gösteriyor ve aynı zamanda Mısır ile Mübarek döneminde hiç de iyi olmayan ilişkileri yeni bir seviye ve yapıya da kavuşturma iradesini ve isteğini ortaya koyuyor bize göre. Esasen, Mübarek başta olsaydı Mısır muhtemelen İran gemilerinin geçişine ya izin vermeyecek ya da işi yokuşa sürecekti. Ancak, Mısır'ın geçiş dönemi askerî yönetimi gemilerin geçişine izin vererek İran ile yeni bir sayfanın açılması ihtimalini güçlendirmiş bulunuyor. İran da gemileri ile esasen bu yönetimi kendisiyle ilgili bir teste de tabi tutmuş ve bundan istediği sonucu almış bulunuyor. Bu gelişme, yıllardır kötü olan İran-Mısır ilişkilerini de muhtemelen daha iyi ve sağlıklı noktaya götürecektir ve bundan da İsrail büyük kaygı duyacak elbette. Muhtemelen bölgenin İran karşıtı ülkeleri de. İran'ın gemilerini Süveyş Kanalı'ndan geçirmesi işte böylesine anlamlı bir gelişmeydi. Bunu da görmezden gelemezdik elbette...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kaddafi nasıl gidecek?

Fikret Ertan 2011.03.03

Libya'da Kaddafi yönetimini devirmeyi amaçlayan halk hareketinin patlak vermesinin üzerinden 15 gün geçti.

Bu süre içinde ortaya hiç kimsenin tahmin edemediği bir tablo çıktı. Bu tablonun bir tarafında ülkenin Bingazi dahil doğusundaki Kaddafi kuvvetlerini püskürterek bu bölgeyi kendi kontrollerine almayı başaran muhalif

hareket; diğerk tarafında ise başkent Trablus ve çevresindeki bölge ve şehirlere hakim olan Kaddafi yönetimi var.

Kaddafi ve yönetimi iktidarı bırakmak niyetinde değil; ülkenin tamamında tam kontrolü ele geçirmeye, halk hareketini bastırmaya kararlı oldukları mesajını veriyorlar. Kaddafi zaten ülkeyi terk etmeyeceğini, halkın kendisini sevdiğini, halkın kendisini korumak için canını vermeye hazır olduğunu söyleyip duruyor.

Bununla da kalmıyor; halen muhalif kontrolündeki bölgelere ve şehirlere yönelik bir karşı atağa da geçmiş bulunuyor. Son haberlerde savaş uçaklarının Ecdebiye'deki büyük bir cephaneliğı bombaladıkları, Marsa El Braka adlı önemli petrol ve gaz terminaline saldırdıkları bildiriliyor. Bu saldırılarda başarılı oldukları takdirde muhalif hareketin merkezi Bingazi'ye doğru harekete geçecekleri de söyleniyor.

Kaddafi ve kuvvetlerinin stratejisi şimdilik bu minvaldeyken muhalif hareket ise ilk günlerdeki momentumunu biraz kaybetmiş ve Kaddafi yönetiminin kontrolündeki bölgeler ve başkent Trablus'a karşı harekete geçecek güç ve organizasyona hâlâ ulaşamamış halde bulunuyor.

Nitekim, bu zayıf ve dağınık halin sonucu olarak kendisine yardımcı olacak dış dünyadan medet ummaya başlamış bulunuyor. Özellikle Bingazi kaynaklı haberlerde muhalif liderlerin milletlerarası camia denen büyük güçlerden Kaddafi yönetimini devirmelerine yardımcı olacak destek bekledikleri anlaşıyor. Bu destekler arasında Libya hava sahasının Libya uçakları için uçuşa yasak bölge olarak ilanı, iktidar kuvvetlerinin önemli hedeflerinin hava saldırısıyla imha edilmeleri, silah yardımı gibi olanlar var. Ancak, muhalif liderler bu desteklerin bunlarla sınırlı kalmasını, yabancı kara kuvvetlerini istemediklerini söylüyorlar.

Milletlerarası camia da halen bunları dinliyor; ancak bu konuda kararsız, mütereddit ve bekle-gör şeklinde bir davranış sergiliyor. Camianın en kuvvetli üyesi Amerika aynı şekilde davranıyor. Üstelik, ne uçuşa yasak bölge, ne de askerî harekât ve silah yardımı konularına halen hiç olumlu bakıyor.

Dışişleri Bakanı Clinton'un geçen pazartesi ve salı ülkesinin uçuşa yasak bölgeyi ciddi olarak düşündüklerini açıklamış olmasına rağmen hem Savunma Bakanı Gates ve hem de Genelkurmay Başkanı Amiral Mullen bu konuya oldukça soğuk baktıklarını ifade etmiş bulunuyorlar. Bu konuda hem Mullen ve hem de Merkez Kuvvetleri Komutanı General Mattis bu tür bir bölgenin tesisinin çok karmaşık bir iş olduğunu, ayrıca bunun için BM Güvenlik Konseyi kararının gerektiğini söylüyorlar. Ayrıca Gates, Amerika'nın Ortadoğu'da yeni bir savaşa girmesinin söz konusu olmadığına da işaret ederken herhangi bir NATO operasyonu için de ittifakta mutabakat olmadığına da altını çiziyor.

Amerika en tepede muhtemel bir Libya operasyonuna işte bu şekilde soğuk bakıyor. Ancak bazıları Libya açıklarına hareket emrini verdiği savaş gemilerine bakarak sanki Amerika'nın müdahaleye hazırlandığını söylüyorlar. Bu gemiler bölgeye sembolik olarak ve Kaddafi üzerinde biraz daha baskı kurma amacıyla gidiyorlar, o kadar.

NATO ise her ne kadar bazıları 'Libya'ya müdahale düşünüyor' dese de bu doğru değil. NATO bu konuda kararsız ve isteksiz halen. Kolay kolay herhangi bir müdahalesi de yakın vadede hiç mümkün görünmüyor. Bu bakımdan NATO müdahalesinden söz etmenin hiçbir anlamı bulunmuyor.

Bir süre daha sürmesi beklenen Libya krizinde son durum böyle. Bir tarafta bütün milletlerarası baskı ve müeyyidelere rağmen 'Gitmem, gitmeyeceğim' diyen Kaddafi ve cephesi; diğerk tarafta 'İn aşağı; git, Libya'yı terk et' diyen muhalefet ve milletlerarası camia.

Başta da söylediğimiz gibi, muhalefetin kuvveti bugün için Kaddafi'yi gitmeye zorlamakta yetersiz kalıyor. O zaman, Kaddafi'nin gitmesi için dış müdahale ve yardım gerekiyor. Bugünkü şartlarda bunun başka yolu

görünmüyor; ancak yabancı müdahale de bugün mümkün görünmüyor.

Bu bakımdan soruyoruz: Kaddafi nasıl gidecek? Gitsin demek kolay; ama nasıl? Bilen var mı?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

1970 sayılı karar Libya halkını hedef almıyor

Fikret Ertan 2011.03.07

BM Güvenlik Konseyi, Libya'ya 26 Şubat günü oybirliğiyle bir müeyyide kararı aldı.

Konsey'in 6491. oturumunda alınan 1970 sayılı bu kararın esas metni 7, ekleri ise 3 sayfa. Oldukça ayrıntılı ve teknik anlatımlı bu kararın 3. paragrafında Libya'daki insan hakları ve milletlerarası insani hukukun ciddi şekilde ihlallerinin Arap Ligi, Afrika Birliği ve İslam Konferansı Teşkilatı Genel Sekreterliği'nce kınanmış olduklarının memnuniyetle karşılandığı da belirtiliyor.

Önümde duran 1970 sayılı bu karar esasta Libya halkına karşı herhangi bir müeyyide ihtiva etmiyor; Libya'ya silah ambargosu koyuyor, Kaddafi, yakınları ve ona bağlı olanları hedef alıyor, bunlara karşı seyahat yasağı koyuyor, mali varlıklarını donduruyor ve 15 Şubat'tan itibaren Kaddafi ve destekçilerinin işledikleri 'insanlık suçları'nı Milletlerarası Ceza Mahkemesi'nin soruşturmasının önünü açıyor.

Hal böyle iken bizde bazıları 1970 sayılı karara Libya halkını hedef aldığından hareketle karşı çıkmış bulunuyorlar ve kararı benimsemiyorlar. Bu şüphesiz yanlış ve üzülmenecek bir tavır. Oysa, böyle hareket edenler zahmet edip kararı okusaydılar, ya da vakitleri yoksa güvendiklerine okutturarak doğru bilgilenseydiler başka şekilde hareket ederler, kararı memnuniyetle karşılardılar.

Bu bakımdan, durumu düzeltmek adına kararın bazı ayrıntılarını burada vermek galiba bize düşüyor. Bu çerçevede birinci ekte zikredilen seyahat yasağı konulan şahıslar şöyle:

Dr. Abdülkadir Muhammed el Bagdadi (Devrim Komiteleri Temas Bürosu Başkanı),

Abdülkadir Yusuf Dibri (Muammer Kaddafi'nin şahsi güvenliğinden sorumlu yetkili), Ebu Zeyd Ömer Dorda (dış istihbarat servisi başkanı), Tümgeneral Ebu Bekir Yunus Cabir (savunma bakanı), Muhammed Matuk (rejimin önde gelenlerinden. Belediye hizmetleri bakanı. Geçmişinde muhalifleri bastırma ve şiddete karışmış), Seyyid Muhammed el Dam Kaddaf (Muammer Kaddafi'nin yeğeni. 1980'lerde muhaliflerinin suikast eylemlerine karıştığı ve Avrupa'daki birkaç suikasttan sorumlu olduğu iddia ediliyor. Ayrıca, silah tedarikinde de yer aldığı sanılıyor.) Ayşe Kaddafi (Kaddafi'nin kızı), Hannibal Muammer Kaddafi (Kaddafi'nin oğlu), Hamis Muammer Kaddafi (Kaddafi'nin oğlu. Gösterilerin bastırılmasında görev yapan askeri birliklerin komutanı), Muammer Muhammed Kaddafi (Kaddafi'nin oğlu), Muammer Muhammed Ebu Minyar Kaddafi (Libya Devrim lideri. Silahlı kuvvetler başkomutanı), Mutassım Kaddafi (Kaddafi'nin oğlu. Milli güvenlik danışmanı), Saadi Kaddafi (Kaddafi'nin oğlu. Özel kuvvetler komutanı. Gösterilerin bastırılmasında görev yapan askeri birliklerin komutanı), Seyfül-Arap Kaddafi (Kaddafi'nin oğlu), Seyfül-İslam Kaddafi (Kaddafi'nin oğlu. Kaddafi Vakfı başkanı), Albay Abdullah El Sunissi (Askeri istihbarat başkanı. Geçmişte Ebu Selim Hapishanesi'nde vuku bulan katliama karıştığından şüpheleniliyor. Muammer Kaddafi'nin kayınbiraderi). Toplam 16 şahıs.

İkinci ekte belirtilen mali varlıkları dondurulan şahıslar da şöyle: Ayşe Muammer Kaddafi (Kaddafi'nin kızı), Hannibal Muammer Kaddafi (Kaddafi'nin oğlu), Hamis Muammer Kaddafi (Kaddafi'nin oğlu), Muhammed Muammer Ebu Minyar Kaddafi (Libya Devrim lideri. Silahlı kuvvetler başkomutanı), Mutassım Kaddafi (Kaddafi'nin oğlu. Milli güvenlik danışmanı), Seyfül-İslam Kaddafi (Kaddafi'nin oğlu. Kaddafi Vakfı başkanı). Toplam 6 şahıs.

Bu isimlerden de kolaylıkla anlaşılacağı gibi kararın hedefi Muammer Kaddafi, yakınları ve bağlıları. Karar sadece bu isimlere seyahat ve mal varlıklarını dondurma kararı ihtiva ediyor. Libya'nın genel işleyişle ilgili herhangi bir mali ya da başka müeyyide kararda yer almıyor. Mesela bakanlıkların, Merkez Bankası ve benzeri kurumların mali ödeme ve akreditif, kredi gibi faaliyetlerine karşı herhangi bir kısıtlama ya da tedbir bulunmuyor.

Kısacası, 1970 sayılı karar bizde sunulduğu gibi Libya halkına karşı alınmış bir müeyyide kararı değil; tam tersine Libya halkının bugünlere gelmesine yol açan Kaddafi ve çevresini hedef alan ve alınması mutlaka gereken bir karar.

Bu karara karşı çıkanlar, eleştirenler ise bize göre bunu iki sebeple yapıyorlar: Ya BM'den çıkan her müeyyide kararına karşı duydukları yerleşmiş antipatileri yüzünden (ki bunlar İran için çıkan kararlara da 'halkı hedef alıyor' diyorlar; oysa çıkan 4 karar sadece İran'ın nükleer programıyla alakalı şahıs ve kurumları hedef alıyor); ya da kararın mahiyetini bilmediklerinden, ezbere konuştuklarından dolayı.

Hangisi acaba?..

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Uçuşa yasak bölge konusu...

Fikret Ertan 2011.03.10

Bugün Libya krizi konusunda en çok üzerinde durulan, konuşulan konu, ülke hava sahasını uçuşa yasak bölge olarak ilan etmek ve sonra da bunun gereğini yerine getirmek.

NATO, Amerika bu konuda halen çalışmalar yapıyorlar, ancak pek de istekli görünmüyorlar. Nitekim, Savunma Bakanı Gates, 'bunun zor ve riskli bir görev olduğunu' söylerken Dışişleri Bakanı Clinton da konunun bir Amerikan ya da AB girişimi olarak değil, mutlaka bir milletlerarası girişim ve talep olması gerektiğini belirtiyor.

Bu arada haberlerde İngiltere ve Fransa'nın BM Güvenlik Konseyi'ne konuyla ilgili bir tasarı sundukları bildiriliyor. Bu durumda Güvenlik Konseyi'nin önümüzdeki günlerde konuyu ele alacağı; ancak muhtemelen Rusya ve Çin gibi ülkelerin muhalefetiyle karşılaşacağı da tahmin edilebilir. Diğer yandan, yasak bölgenin ihdası ve hayata geçirilmesi için mutlaka bir Güvenlik Konseyi kararı gerektiriyor. Bu karar olmadan bölgenin meşruiyeti zaten mümkün değil. Bu bakımdan Konsey'deki gelişmeler, tartışmaları iyi takip etmek gerekiyor.

Uçuşa yasak bölge esasen bizim hiç de yabancı olduğumuz bir konu değil. 1991 Körfez Savaşı'ndan sonra Irak'ın hem kuzeyine ve hem de güneyine konulan yasak bölgeler hâlâ hafızalarda canlı olarak duruyor. Özellikle de bizde 'Çekiç Güç' olarak anılan Amerikan, İngiliz ve Fransız savaş uçaklarının yürüttüğü yasak bölge uygulaması bizde de çok ciddi tartışmalara yol açmıştı.

1991-2003 yılları arasında görev yapan Çekiç Güç misyonu Saddam güçlerinin Irak'ın Kürt bölgesini emniyet altına almış, bu güçlerin bölge halkına muhtemel hava (hatta kara) saldırılarına set çekmişti. Bu da zaman içinde bu bölgenin merkez yönetimden iyice kopmasını, başına buyruk hale gelmesini, sonuçta bağımsız bir yapı için ilerlemesini kolaylaştırmıştı. Kısacası, otonom bölge yönetimin gerçek tohumları bu şekilde atılmıştı.

Irak'ın güneyinde ise Güney Bekçisi denen aynı tür yasak bölge, bölgenin Şii nüfusunu korumak üzere 1992 yılında ihdas edilmiş, önce 32. sonra da 33. paralele kadar geçerli bir alanı kapsamıştı. Bu yasak bölge de sonuçta Şii nüfusu Saddam güçlerine karşı emniyet altına almıştı.

Her ne kadar bu iki yasak bölge Saddam rejiminin genel siyasi ve askerî stratejisini çok fazla etkilememiş, Irak'ta beklendiği gibi kendiliğinden bir rejim değişikliğine yol açmamış olsalar da kuzeyi ve güneyi Saddam güçlerine kapatarak, faydalı bir işlev de görmüşlerdi.

Aşına olduğumuz bir başka uçuşa yasak bölge de elbette Bosna-Hersek hava sahası üzerinde 1993-1995 yılları arasında uygulanan yasak bölge. BM Güvenlik Konseyi'nin 781 sayılı kararıyla ihdas edilen bu yasağın uygulanmasında NATO uçakları görev yapmıştı. Türk savaş uçakları da bu görevde yer almışlardı. Ancak, uçaklar bu görev sırasında sadece gözlem yapmışlar, ihlallere karşı herhangi bir önlem de almamışlardı. Nitekim, daha sonraları Konsey, ihlalleri de önleyecek 816 sayılı kararı almış, bu da sonuçta Sırp hedeflerinin Amerikan ve NATO uçakları tarafından iki ay boyunca bombardımanına ve de nihayetinde ateşkese ve Sırp zulmünün durmasına, savaşa son vermişti.

Uçuşa yasak bölgelerle ilgili yakın tarihteki uygulamalar böyle. Ancak bunlara bakarak bugünkü Libya ile ilgili olarak konuşulan yasak bölge teklifini elbette değerlendirmemek gerekiyor; zira Libya verdiğimiz örneklerden çok farklı bir konumda bulunuyor.

Yine de bu konuya önem vermek, gerçekleşme ihtimal ve durumlarını da göz ardı etmemek, bu konuda planlar da geliştirmek de gerekiyor; çünkü bugün Libya savaş uçakları ve helikopterleri muhalif halk hareketini bastırmak için saldırıyorlar. Bu saldırılar devam etmeli mi, bunlara karışmamak mı gerekir, bunları seyretmekle iktifa mı edelim; yoksa çok zor, çok riskli ve çok karmaşık da olsa yasak bölgenin ihdası ve uygulanması için elden geleni yapalım mı? İslam Konferansı Teşkilatı ve bazı Körfez ülkeleri yasak bölge ihdası çağrısında bulunuyorlar. Bunları ve aynı şekilde yasak bölge çağrısı yapan, dünyayı buna davet eden muhalif hareketin sesini dinlemeyelim mi? Ne yapalım? 'Yabancı müdahale olmasın, NATO işe karışmasın' demeye devam edelim mi? Türkiye ne yapmalı, neyi savunmalı acaba?

Bunlar zor sorular; ancak mutlaka ve ivedilikle cevaplarının bulunması gereken sorular. Uçuşa yasak bölge konusu bizi de, hükümeti de düşündürmeli elbette...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Libya'nın milyarları...

Fikret Ertan 2011.03.14

Libya zengin bir ülke. Zenginliği de elbette petrol gelirlerinden.

Bu gelirlerin ne kadarı, nereye gidiyor, ne kadarı ülke için harcanıyor, ne kadarı Kaddafi ve çevresinin kontrolünde, söylemesi çok zor. Liderlik kadrosu dışında herhalde hiç kimse bu konuda net ve sağlıklı bir şey söyleyemez. Ne var ki, buna rağmen Libya'nın yurtdışı banka hesapları, yatırımları ve mali fonları konusunda belli rakamlar da telaffuz edilmiyor değil. Nitekim gerek BM Güvenlik Konseyi'nin aldığı son 1970 sayılı müeyyide kararı, gerekse Amerika ve Avrupa Birliği'nin tek taraflı yürürlüğe koydukları kendi müeyyidelerinden sonra ortalıkta bazı rakamlar dolaşmaya başlamış bulunuyor.

Amerikan Maliye Bakanlığı kaynaklarına göre, Libya'nın Amerikan mali sisteminde dondurulan mali varlıkları 32 milyar dolar civarında. Geçen cuma Başkan Obama'nın imzaladığı başkanlık kararnamesi ile yürürlüğe giren bu dondurma Libya devletine ait mali varlıkları kapsıyor ve Amerika'da bugüne kadar dondurulan en büyük yabancı varlık olarak temayüz ediyor. Söylenenlere göre, bugüne kadar Amerikan yönetimi böylesine büyük bir mali müeyyide kararı hiç almamış bulunuyor.

Müeyyide konan ya da dondurulan bu varlıkların büyük ölçüde Libya devletine ait mali fonlardan ve yatırım kaynaklarından meydana geldiği söyleniyor. Esasen bu fonlar ve yatırım kaynakları moda deyimile son yıllarda ortaya çıkan 'egemen servet fonları' denen ve petrol zengini ülkelerin gelir fazlalarını yabancı ülke ve piyasalarda değerlendirme teşebbüsleri olarak da ifade edilebilir. Libya söz konusu fonları ve yatırımları kısa adı LIA olan Libya Yatırım Kurumu (Libyan Investment Authority) adlı kurum ile gerçekleştiriyor, yönlendiriyor. 2006 yılında Trablus'ta ihdas edilen bu kurum petrol ve gaz gelirleri fazlalarını tarımdan emlakçılığa, enerji yatırımlarından hisse senetleri ve senet alımlarına kadar pek çok alanda değerlendiriyor.

Çeşitli kaynaklara göre, LIA bugün 70 milyar dolar civarında bir mali kaynağı kontrol ediyor ve birçok yabancı şirket ya da kuruluşta hisse sahibi durumunda bulunuyor. Bu konuda akla hemen gelenler arasında mesela İngiliz The Economist dergisi ile The Financial Times gazetesinin yayımcısı Pearson Grubu var. LIA, Pearson'da yüzde 3'lük hisseye sahip. Şirket son birkaç gün önce LIA'nın hissesini dondurduğunu ve kâr payı ödemeyeceğini duyurmuştu.

LIA'nın başka ülkelerde de yatırımları elbette var. İtalya bu konuda hayli önemli bir konuma sahip. Unicredit adlı İtalyan bankasındaki LIA payı yüzde 7. Juventus futbol kulübünde ise yine yüzde 7 hissesi var. Muhtemelen adları açıklanmayan birçok başka şirket ya da kuruluşta da LIA önemli hisselerle sahip bulunuyor. Bunları da açıklandıkları ya da ortaya çıktıkları zaman öğrenebileceğiz elbette.

Amerika 32 milyar dolarlık Libya varlığını dondurduğuna göre herhalde bu ülke Libya fonları ya da varlıkları bakımından birinci ülke konumunda bulunuyor. Avrupa Birliği'nde LIA'nın ne kadar parası var, henüz belli değil. Arap ülkelerinde ya da başka ülkelerdeki varlıkları da soru işareti olarak ortada duruyor.

Kısacası, bugün LIA'nın 70 milyar dolarlık varlığı gündeme gelmiş bulunuyor. Bunun büyük bölümü herhalde dondurulmuş durumda. Bunların ne zaman ve hangi şartlarda serbest bırakılacakları da bugün en az Kaddafi ve çevresinin akıbeti kadar önem taşıyor. Esasen Kaddafi gitse de gitmese de Libya'nın yabancı ülkelerdeki mali varlıkları uzun süre büyük bir tartışma konusu ve problem olarak kalacak; zira Kaddafi gitmediği takdirde (ki biz eninde sonunda gidecek, diyoruz) fonları donduranlar bu fonları asla serbest bırakmayacaklar; gittiği takdirde ise bunların aidiyetleri de tartışılacak ve belki de yıllarca sürecek adli süreç devreye girecek.

Esasen bu fonların kimin ya da kimlerin kontrolünde olduğu da bilinmiyor. İleride belki hiç akla gelmeyen şahıslar ya da kurumlar bunların üzerinde hak da talep edebilirler. Bunu da bekleyip görmek gerekiyor. Libya'nın milyarlarının ileride büyük bir kavgaya yol açacağı, bunun sonuçlarının çok önemli olacağını bugünden söylemek herhalde kehanet olmaz. Bakalım, bu milyarların akıbeti ne olacak?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Güney Akım'ın akıbeti...

Fikret Ertan 2011.03.17

Rusya, Avrupa'ya doğalgaz sevk ve tedarikinde hâkim ülke olarak kalmaya devam edebilmek amacıyla iki yeni doğalgaz hattı üzerinde çalışıyor.

Bu hatlardan ilki, Rus gazını Baltık Denizi altından geçecek iki boru hattıyla Almanya'ya ulaştıracak olan Kuzey Akım projesi diye bilinen hat. Bu hattın ilk kaynağı Rus Devlet Başkanı Medvedev ve Almanya Başbakanı Merkel'in de hazır bulundukları bir törende geçen yıl nisanda yapılmıştı.

Bu hattın ilk bölümü bu yıl içinde, ikincisi de önümüzdeki yıl tamamlanacak ve bu hatlardan akacak gazı da 25 milyon kadar Avrupalı aile kullanacak.

İkinci hat projesi ise malum Güney Akım hattı. 2007 yılında ortaya atılan bu projeye göre, Rusya'nın Karadeniz kıyısından başlayacak hat Karadeniz'in altına dönecek hatla Bulgaristan'a bağlanacak, buradan da Avusturya'ya, ayrı bir kol ile de Sırbistan, Hırvatistan üzerinden İtalya'ya kadar uzanacak.

Rusya aynen Kuzey Akım'da olduğu gibi bu hattı da en kısa sürede hayata geçirmek amacıyla ilgili ülkeler hükümetleriyle görüşmeler yapmış, bu çerçevede hükümetler arası, anlaşmalar imzalamış bulunuyor. Bulgaristan, Sırbistan, Macaristan, Slovenya Hırvatistan, Makedonya ve Avusturya bu ülkelerden hemen akla gelenler. Bu anlaşmalara ilaveten hattı gerçekleştirmeyi üstlenen Gazprom şirketi de birçok özel enerji şirketi ile de anlaşmış bulunuyor. İtalyan enerji devi ENI, Fransız EDF, Avusturya'dan OMV bunlardan bazıları.

Ne var ki, Güney Akım'ı 'Ne olursa olsun biz bu projeyi hayata geçirmeye kararlıyız. Artık hem ekonomisi büyüyen Rusya ve hem de Avrupalı müşterilerimize şimdiden 100 yıl süreyle gaz sağlayabilecek durumda olduğumuzu taahhüt edebilirim.' diye konuşarak sahiplenen Başbakan Putin'in bu sözlerine rağmen bugün hâlâ üzerinde güçlü şüpheler var olan bir proje olarak ortada duruyor. Başlıca şüpheler de hâlâ çözüm bekleyen gaz kaynağı ve finansman meseleleri elbette.

Haberlerden bütün anlaşmalara rağmen proje konusunda bugüne kadar herhangi bir fiili adımın atılmadığı, herhangi bir inşa işinin başlamadığı projenin halen kâğıt üstünde kalmaya devam ettiği anlaşılıyor. Ayrıca, proje konusunda bugün Avrupa Birliği'nin enerji politikaları ile ilgili olarak Güney Akım'a önemli itirazlarda bulunduğu da biliniyor.

Bütün bunların ötesinde, yıllardır projeye tam destek veren, sahiplenen Başbakan Putin'in proje ile ilgili olarak fikir değiştirmeye başladığı da söyleniyor. Bunun kaynağı da Rusya'nın resmî hükümet internet sitesinde 9 Mart günü yer alan Putin ile Enerji Bakanı Sergey Şimatko'nun baş başa yaptıkları bir çalışma toplantısına ait notlar, bilgiler.

Medyaya da yansıyan bu notlarda Putin'in Şimatko'ya Güney Akım projesinin LNG (sıvılaştırılmış doğalgaz) ile ikame edilebileceğini söylediği, Şimatko'nun da buna baş salladığı belirtiliyor. Ayrıca bu notlarda, Putin'in LNG çözümünün Güney Akım'ı gerçekleştirme projesinin bir kısmı olarak takdim ettiği; ancak her ikisinin de birbirleriyle uyumluluğu ya da tamamlayıcı yönleri olup olmadığı konusunda herhangi bir fikir beyan

etmediğine işaret ediliyor. Bunlara ek olarak ikisinin başka neler konuştukları, Rusya'nın Güney Akım'da hangi safhaya ulaştığı bilinmiyor. Bunları öğrenmek de bizi aşan bir konu.

Putin ve Şmatko, Güney Akım projesi konusunda LNG noktasına geldilerse bu şüphesiz projede yeni bir safhanın düşünüldüğü anlamına geliyor ve Güney Akım konusunda duyulan şüpheleri güçlendiriyor; zira proje baştan bu yana boru hatları ile gazı söz konusu ülkelere ulaştırma esası üzerinde yürüyor, LNG gibi bir alternatiften hiç söz edilmiyordu.

Putin ve Şmatko'nun ulaştığı bu yeni yaklaşım doğruysa bu şüphesiz Türkiye'yi de yakından ve önemle ilgilendiren yeni bir durumun çıkabileceği anlamına da geliyor; zira Rus gazı Karadeniz'den LNG ile nakledilecekse bu aynı zamanda Boğazlarımız açısından da yeni bir duruma da işaret ediyor elbette.

Bu bakımdan bizim de böyle bir durumu, böyle bir gelişmeyi şimdiden dikkate almamız, buna göre hareket planı hazırlamamız gerekiyor. Ayrıca, Güney Akım bizi zaten ister istemez ilgilendiriyor. Zira gerçekleştiği takdirde bu hattın bir bölümü bizim Karadeniz ekonomik bölgemizden geçecek. Buna ilaveten Güney Akım ile Nabucco projesi arasındaki rekabet de bizi çok etkiliyor..

Kısacası Güney Akım'ın akıbeti bizi yakından ilgilendiriyor. Bunu hiç unutmamak da gerekiyor elbette.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Libya harekâtı ve sonrası

Fikret Ertan 2011.03.21

BM Güvenlik Konseyi'nin geçen perşembe aldığı Libya'ya yönelik 1973 sayılı karar uyarınca başlatılan hava harekâtı devam ediyor.

Amerikan Genelkurmay Başkanı Mullen'e göre iki günlük bombardıman sonucu uçuşa yasak bölge tesis edilmiş bulunuluyor.

Ne var ki bu, bombardımanların duracağı anlamına da gelmiyor elbette. Bize göre bombardımanlar en az 15 gün sürecek ve bunun sonunda bir sonuca ulaşılabilecek. Bu arada elbette savaş şartları sonucu planlanmayan, istenmeyen şeyler de muhakkak olacak, buna göre tadilatlar yapılacak, planlar değişecek.

Bu bakımdan gelecek konusunda fazla bir şey söylemek çok zor. Ancak bu bizim, bugün çokça sorulan sorulara bazı cevaplar vermemizi de engellemiyor; zira bu sorular bir bakıma bugünleri tanımlayan, gelecekle ilgili tahminlere de ışık tutabilecek sorular.

Bu sorulardan en önemlisi Güvenlik Konseyi kararı ile ilgili. Bazıları bu kararın altında açıklananların dışında başka sebepler görmeye çalışıyorlar. Oysa karar çok açık ve net: Libya üzerinde uçuşa yasak bölge tesis etmek, sivilleri korumak, bu amaçla 'gereken bütün askerî tedbirlere de başvurmak'. Bugün yapılan harekât da bunları gerçekleştirmeye çalışıyor, o kadar.

Karar bunları sağlamaya çalışırken elbette dolaylı olarak Kaddafi rejimini zayıflatıp çökmesinin de önünü açmaya, böylece muhalefetin derlenip toparlanmasını, rejimi bunun yıkmasının gerçekleşmesini de

kolaylaştırmayı hedefliyor. Bu, kararda olmayan; ama kararın uygulanması sonucu gerçekleşmesi beklenen bir hedef.

Bu bakımdan muhalif hareketin bu fırsatı iyi değerlendirip organize olması, liderlik kadrosu teşekkül ettirmesi ve harekâtla sağlanan avantajları iyi kullanması gerekiyor. Libya'nın kaderi Libyalılarca ancak böyle belirlenecek. Libya karşıtı koalisyon da problemin böyle halledilmesini istiyor. Karar da, zımnen de olsa bunu destekliyor. Zira, karar Libya topraklarına yabancı karar güçlerinin (yani işgal güçlerinin) ayak basmasını yasaklıyor. Bu yüzden de bugün bizde çok konuşulan karadan müdahale karara göre mümkün değil. Ayrıca, başta Amerika olmak diğer koalisyon güçleri de böyle bir şıkkı asla düşünmüyorlar. Sonuçta, Libya'ya herhangi bir yabancı kara gücünün ayak basması olmayacak. Bu bakımdan bu konuda rahat ve müsterih olmak gerekiyor.

İkinci soru, koalisyon müdahalesini Libya petrolü ve gazı ile ilişkilendirenleri kapsıyor. Bu konuda bazıları hemen müdahalenin arkasında petrol-gaz komplosu arıyorlar. Bu da yanlış ve artık eskilerde kalması gereken bir izah tarzı; zira müdahalenin petrol-gaz ile hiçbir yakın ilişkisi yok. Libya 1970'lerden bu yana kendi petrolünü-gazını kendisi kontrol ediyor. Bundan sonra gelecek olan yeni iktidar da aynı şekilde hareket edecek. Bunun aksini söylemek Libya halkı ve yöneticilerini acizlikle ve başka ağır şeylerle suçlamak anlamına gelir. Bunu yapmaya, Libya'yı aciz ve zavallı göstermeye de hiç kimsenin hakkı yok. Bu bakımdan mesele petrol ya da gaz kuyuları ile ilgili değil; artık siyasî ömrünü çoktan tamamlamış, halkın istemediği bir iktidarın gitmesi ile ilgili. Ayrıca, dünya liderlerinin yıllardır nefret duyduğu Kaddafi'nin devrilmesi için ortaya çıkan fırsatın kullanılması ile de elbette ilgili. Koalisyon işte bunu yapmaya çalışıyor.

Nitekim, bu nefret son günlerde hem Sarkozy, hem Cameron ve hem de Obama'nın yüzünden okunuyor, kolaylıkla anlaşılıyor. Aynı şey Güvenlik Konseyi kararının önünü açan Arap Birliği liderlerinde görünüyor. Sonuçta, dünyayı yıllarca bezdiren, bıktıran, birçok kesimi ve lideri kendinden nefret ettiren bir liderin artık gitme zamanının gelip çatması olarak da değerlendirilebilir son olaylar. Nitekim, Libya halkının çoğunluğu da böyle düşünüyor, buna göre ayağa kalkmış bulunuyor. Başka sorular da elbette var; bunlara da cevap verebiliriz. Bunların da cevapları var. Ancak bugünlük bu kadar. Sonuçta, biz şunu söylüyoruz: Kaddafi ve rejimi, direnmeye kararlı olduğunu açıklayıp duruyor. Direnecekler; ama ne kadar ve nereye kadar? Müdahale ve harekât sonucu muhalefet kendisine sunulan imkân ve fırsatı iyi değerlendirirse bu direniş fazla uzun sürmez. Kaddafi ve rejimine son vermek son tahlilde Libyalı muhalefete düşüyor. Yabancı müdahale bu konuda sadece yardımcı ve kolaylaştırıcı rol oynayabilir, o kadar.

Libya elbette Libyalılarıdır; ama Libya'yı sevmeyenlerin, kendi ikballerini ve iktidarlarını ne pahasına olsun muhafaza etmek isteyenlerin, ülkelerine acımayanların değil. Böyle de olmaması gerekir. Bugünkü kavga Libya'yı gerçekten sevenlerle, seviyor görünüp esasen daha çok kendilerini sevenlerle ilgili. Daha ne söyleyelim?.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Rusya-Sırbistan ve Bosna petrolü...

Fikret Ertan 2011.03.24

Rusya, çıkarlarını korumak ve güçlendirmek için Balkanları hiç ihmal etmiyor, bu amaçla bölge ülkelerine düzenli üst düzey ziyaretler yapıyor.

Başbakan Vladimir Putin'in önceki günkü Slovenya ziyareti bunlardan birisi. Enerji, medya, tarım bakanları ve Gazprom Başkanı Miller'ın da dahil olduğu kalabalık ve önemli heyetle geçen salı başkent Ljubljana'ya gelen Putin ziyaretinde Slovenya ile önemli yeni anlaşmalara imza atmış bulunuyor.

Kültür, bilim-teknik ve ekonomik anlaşmaların içinde en önemli olanı şüphesiz Rusya'nın prestij projesi olan Güney Akım doğalgaz projesi ile ilgili olanı öne çıkıyor. Bu anlaşma projeyi gerçekleştirecek olan Rus doğalgaz devi Gazprom ile Sloven devlet şirketi Geoplin Plinovodi arasında kurulan ortak şirketi kapsıyor. Anlaşmaya göre, kurulan şirkette paylar yüzde 50 ile eşit olacak, şirket hattın fizibilite ve maliyet analizlerini kısa süre içinde tamamlayıp ilgili taraflara sunacak.

Bu anlaşmaya ilaveten iki ülke enerji bakanları Güney Akım'ın inşa ve işletme anlaşmasında tadilatlar yapmayı da karşılıklı teati edilen muhtıralarla taahhüt etmiş bulunuyorlar. Kısacası, Rusya ve Slovenya, Güney Akım'a eskiye göre daha güçlü ve sıkı bir şekilde bağlanmış oluyorlar.

Slovenya'da bunları sağlayan Başbakan Putin dün bu yazıyı yazdığımız saatlerde Balkan turunun ikinci ve son durağı olan Sırbistan'ın başkenti Belgrad'ı ziyaret ediyordu. Putin'in bu ziyareti birçok bakımdan önem taşıyor. Üstelik bu ziyaretin Kosova'nın Sırbistan'dan kopmasına yol açan, Sırları durduran NATO hava harekâtının 12. yıldönümünün bir gün öncesine denk düşürülmesi de siyasi bakımdan anlamlı görünüyor. Bu bakımdan diğer önemli konuların yanı sıra Kosova konusunun da bu ziyarette öne çıkacağı aşikâr. Ayrıca, bu bağlamda Libya krizi de elbette liderlerin konuşacağı bir başka önemli ve güncel konu olacak.

Başbakan Putin ve Sırp liderler Cumhurbaşkanı Tadić ve Başbakan Cvetković'in ele alacakları en önemli konunun Slovenya'da olduğu gibi Güney Akım projesi olacağı da muhakkak. Zira Sırbistan bu projenin Balkan ayağının en önemli unsurlarından birisi sayılır. Rusya ve Sırbistan bu konuda geçen yıllarda önemli anlaşmalar imzalamış, kendilerini bu projeye bağlamışlardı. Putin'in ziyaretinde bu konuda yeni hangi gelişmeler söz konusu, henüz bilmiyoruz.

Bunlara ilaveten iki ülkenin çoktandır üzerinde çalıştıkları stratejik işbirliği anlaşmasını görüşecekleri çoktandır söyleniyor. Bu anlaşma adından da anlaşılacağı gibi iki Slavik ve Ortodoks ülke arasındaki yakın ilişki ve dayanışmayı daha da pekiştirecek. Ancak anlaşmanın Putin'in bu ziyaretine yetişmeyeceği, Tadić'in önümüzdeki haziranda Moskova'ya yapacağı ziyaret sırasında imzalanacağı söyleniyor.

Rusya ve Sırbistan arasındaki gelişen resmî ilişkiler başka alanlara da yansıyor. Nitekim, bu çerçevede bir Rus şirketinin Bosna'nın Repuplica Srpska diye bilinen Sırp bölgesinde petrol arama-sondaj faaliyetlerine yakında başlayacağı bildiriliyor. Rus Naftegazinkor adlı şirketin bu Sırp devlet şirketi NIS ile birlikte bu faaliyetlere başlamak üzere Jadran-Naftagas adlı yeni bir ortak şirket kurdukları Saraybosna kaynaklı haberlerde bir süre önce yer almıştı. Bu haberlere göre, yeni ortak şirket ilk safhada jeolojik tetkikler amacıyla 13-47 milyon dolar harcayacak, bunların sonuçlarına göre de 300 milyon dolara kadar esas yatırım yapacak.

Bosna'da Rus ve Sırp şirketlerinin petrol aramaları şüphesiz çok önemli bir gelişme. Esasen 20. yüzyılın başlarından bu yana Bosna'da petrol sondajları yapılıyordu. En son 1990'lı yıllarda Amerikan ve İngilizler sondaj yapmışlar; ancak savaş sebebiyle bunlar mecburen durmuştu. Şimdi ise bu konuda bir Rus-Sırp hamlesi söz konusu. Bosnalı uzmanlara göre, hem kuzeyde hem güneyde büyük petrol yatakları bulunuyor.

Bu sondajlardan sonuç alınırsa bölgede birçok bakımdan yeni bir durum ortaya çıkacak. Petrol büyük miktarlarda olursa bölge de bundan çeşitli yönlerden etkilenecek. Bu yüzden bu konuyu izlemek gerekiyor.

Libya petrolünün gündemden düşmediği bugünlerde hiç kimsenin farkında olmadığı bu Bosna petrolü konusuna ve Rusya-Sırbistan ilişkilerine bigâne kalamazdık. Libya'ya yeniden döneceğiz elbette; ama bugün hiç kimsenin yazmayacağı bir konuyu da ihmal edemezdik. Türkiye'nin bugün yazdıklarından haberdar olması gerekiyor velhasıl.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Sivilleri kim ve nasıl koruyacak?

Fikret Ertan 2011.03.28

Libya konusundaki BM Güvenlik Konseyi'nin aldığı son 1973 sayılı karar başlıca 3 unsura önem veriyor: Libya'ya silah ambargosu, uçuşa yasak bölge ve sivillerin korunması bunlar.

Son tartışma ve restleşmelerden sonra varılan mutabakat uyarınca NATO, silah ambargosunu uygulamaya başlamış bulunuyor. Buna Türkiye, 5 savaş gemisi ve bir denizaltı ile katılıyor. Bu katılımı birlikte 27 savaş gemisi bu ambargoyu denetleyecek. Hafife almıyoruz; ama esasen bu misyon bir tür 'dostlar alışverişte görsün' şeklinde bir misyon bize göre; zira bu saatten sonra Libya'ya hiçbir ülkenin silah göndermesi söz konusu olamaz. Zaten silah girecekse de bu çöl üzerinden özel mahiyette olabilir, o kadar. Bunun da havadan denetimle mümkün olması ihtimali son derece zayıf elbette.

Uçuşa yasak bölge konusu da son NATO mutabakatı ile Koalisyon güçlerinden NATO'nun kontrolüne geçecek. Bunun operasyonel ilkeleri, komuta-kontrol konuları da yakında netleşmiş olacak. Bu misyona NATO üyelerinin yanı sıra bazı Arap ülkeleri de katılıyor. Nitekim, 12 Katar savaş uçağı halen bölge üzerinde devriye uçuşlarına katılmış bulunuyor. Bunu da muhtemelen BAE takip edecek.

En çetrefilli konu olan sivillerin korunmasına gelince; bunu bugüne kadar Amerika, Fransa, İngiltere ve başkalarından meydana gelen Koalisyon gücü yapıyor. İstese bu misyona başkaları da (Türkiye dahil) baştan itibaren katılabilirdi; zira 1973 sayılı karar bütün BM üyelerini ya kendi başlarına, ya bölgesel teşkilatlar-düzenlemeler yoluyla, BM Genel Sekreteri ile işbirliği halinde sivilleri ve Libya güçlerinin tehdidi altında bulunan sivil nüfusu, Bingazi dahil, bu konuda gereken tedbirleri almaya davet ediyor. Nitekim, bu konuda öne çıkan Fransa ve diğer Koalisyon ortakları buna dayanarak müdahale etmiş bulunuyorlar ve Bingazi'yi Kaddafi güçlerinin muhtemel katliamından kurtarmış bulunuyorlar. Bu konuda sırf Fransa'ya, Amerika'ya ve İngiltere'ye karşı olmak uğruna pek çok şey söyleniyor, bunların acele ettikleri iddia ediliyor; ama nedense müdahaleden birkaç saat önce Kaddafi'nin Bingazi'ye saldıracağını, muhalefete merhamet etmeyeceğini söylediği, bizim de televizyondan bizzat görüp duyduğumuz oğlu Seyfülislam'ın 'Bingazi'deki teröristleri temizleyeceğiz.' şeklindeki tehditleri unutuluyor. Unutulan başka şey de, müdahale sonrasında herkesin televizyonda Bingazi çevresinde ve yollarındaki Fransız uçaklarının imha ettikleri tanklar, toplar, zırhlı araçlar. Bunlar imha edilmeselerdi Bingazi'ye girip katliam yapacaklardı. Burası kesin. Bunun tevili mümkün değil.

Çokça söylenen ve Koalisyon'un itham edildiği bir konu da şüphesiz Koalisyon güçlerinin yol açmış olabileceği sivil kayıplar. Bu konuda pek çok şey söyleniyor. Libyalı makamlar elbette bu konuyu propaganda amacıyla kullanıyorlar, 100'ü aşan sivil kayıptan söz ediyorlar, bunları dünya medyasına düzenledikleri cenaze törenleriyle aktarmaya çalışıyorlar. Ancak haberlerde defin için getirilen tabutların çoğunun boş oldukları, bunların gerisin geriye götürüldükleri bildiriliyor. Ayrıca Batı medyasının 'bize bu sivillerin, nerede ve nasıl

öldüklerini gösterin, bunları belgeleyelim' şeklindeki taleplerine hiç cevap verilmediği de söyleniyor. Bütün bunlara bakarak, sivil kayıplar konusunda erken ve sonra ispatlanmayacak şeyler de söylememek, üstelik bunları politik hareket tarzı ve tercihi olarak benimsememek, işin aslını öğrenmek gerekiyor. Bizden söylemesi. Diğer yandan, muhalefet, Kaddafi güçlerinin 8.000 civarında sivil öldürdüğünü iddia ediyor. Esasen, Kaddafi'ye karşı ayaklananlar da siviller değil mi? Bunlar önce gösteri yapıp sonra Kaddafi güçleri kendilerinin üstlerine gelince silah depolarını basıp ancak bu şekilde silahlanan siviller değil mi? Herkes görüyor, bunlar ne düzenli ordu, ne düzenli milis; üniformaları bile yok. Henüz yeterli ölçüde organize olmamış, eski hafif silahlarla Kaddafi güçlerine karşı koymaya çalışıyorlar, o kadar.

Bunları Kaddafi'nin ağır silahlarına, tank ve toplarına karşı koruyan, bunlara yardım eden kim? Beğenilmeyen, karşı çıkılan Koalisyon güçleri? 'Libya halkına silah doğrultmayız' diyelim; ama sivil muhalefetin acımasız, gaddar ve zalim Kaddafi güçlerine karşı bu savunmasız sivilleri nasıl, ne şekilde ve kimlerde koruyacağımızı da açıkça söyleyelim, NATO'nun bununla ilgili vereceği kararının da mümkün olduğu kadar geniş ve caydırıcı şekilde olmasına çalışalım; bunun tersini asla yapmayalım. Sonra sivillerin korunmamasından dolayı da suçlanmayalım.

Zalim zulmüne devamda kararlıysa, bu zulüm nasıl önlenecek acaba? Kim olursa olsun, hangi sebeple yaparsa yapsın, bunu önlemeye çalışanlara karşı çıkmak, bunu sırf Batı antipatisinin yönlendirmesiyle yapmak ne derece doğru acaba? Sivilleri kim ve nasıl koruyacak, söyleyin o zaman da bilelim....

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Libya muhalefetini silahlandırma düşünüyor

Fikret Ertan 2011.03.31

Koalisyon güçlerinin Kaddafi güçlerine karşı 10 gün önce başlattıkları hava saldırılarının geçici sonuçları bunların bazı bakımlardan yeterli, bazı bakımlardan ise yetersiz kaldığını gösteriyor.

Saldırıların sivilleri korumada tam olmasa da belli bir yeterlilik düzeyine eriştikleri söylenebilir. Nitekim, Bingazi çevresindeki Kaddafi güçlerine karşı neredeyse son anda düzenlenen saldırıların bu şehri çok muhtemel bir katliamdan kurtarmış olduğunu bugün hiç kimse reddetmiyor. Benzer durumlar başka yerler için de elbette ileri sürülebilir. Zaten bu saldırıların caydırıcılığı sayesinde Kaddafi güçlerinin elleri ve kollarının belli bir ölçüde bağlanmış olduğuna hiç şüphe yok. Bu yüzden de yapmak istediklerini tam yapamıyorlar.

Ne var ki, buna rağmen bunlar muhaliflerin ellerindeki yerleri geri almak, buralarda kendi otoritelerini yeniden tesis etmek için ellerinden geleni yapmaktan da geri durmuyorlar. Nitekim, bu yüzden muhaliflere saldırmaya devam ediyorlar.

Muhalifler ise bu saldırıları zaman zaman geri püskürtüyor, zaman zaman da karşılarındaki ateş gücünün şiddet ve ağırlığı karşısında geri çekiliyorlar. Nitekim, bu sebeple son birkaç gündür bazı yerleri terk etmiş bulunuyorlar.

Bu durum muhalefeti destekleyen Koalisyon'un hiç hoşuna gitmiyor elbette. Bundan dolayı da hava saldırılarının savaşı tersine çevirmeye yetmediğini görerek başka tedbirler arayışı içine girmiş bulunuyor.

Bunların başında da muhalefete silah sağlamak, böylece Kaddafi güçlerinin silah avantajını bu şekilde azaltmak geliyor. Esasen muhalefet de çoktandır dışarıdan silah talep ediyor. Nitekim, en son önceki günkü Londra Konferansı sırasında muhalif hareketin cephesi durumunda olan Libya Geçici Milli Konseyi'nin medya sorumlusu Mahmut Şammam basın toplantısında bu taleplerini açıkça şöyle ilan etmiş bulunuyor:

"...Libya cadde ve şehirlerini gösteren haberlerden de görüleceği gibi halkımızın elindeki silahların hafif silahlar oldukları aşîkar. Normal arabalara monte ettiğimiz makineli silahlarla savaşıyoruz. Bizim silahımız yok. Zaten olsaydı birkaç gün içinde Kaddafi'nin işini bitirirdik. Ama ne yapalım, silahımız yok. Biz silahtan çok siyasi destek talep ediyoruz. Ancak ikisi de olursa, bu muazzam olur."

Libyalı muhaliflerin silah talepleri baştan hiç dikkate alınmadıysa da bugünlerde Koalisyon ülkeleri liderleri tarafından dikkate alınmaya başlanmış bulunuyor. Nitekim, Başkan Barack Obama, Dışışleri Bakanı Hillary Clinton, İngiltere Dışışleri Bakanı William Hague, Londra Konferansı'nın hemen ardından silah konusunda önemli mesajlar veriyorlar.

Başkan Obama, "Bu konuda her şey masada; konu ne ihtimal haricinde ne de dahilinde. Bu konuda değerlendirmelerimiz devam ediyor." derken Bayan Clinton ise 'bu konuda henüz bir karar vermediklerini; ancak silah ambargosu kararına rağmen Amerika'nın buna hakkı olduğunu (yani muhalifleri silahlandırma), çünkü bunun 1703 sayılı BM kararının sivilleri koruma amacıyla bütün askerî eylemlere izin verdiğini' söylüyor. İngiliz Bakan Hague de her ne kadar Libya'ya silah ambargosu söz konusu olsa bile 1973 sayılı karar uyarınca sivillere kendilerini savunma bağlamında yardım edilebileceğine dikkat çekiyor ve böylece ülkesinin silah konusu düşündüğünü ima ediyor. Haberlere göre, Fransa silah konusunda hem Amerika ve hem de İngiltere'nin önüne geçmiş, hatta bu işi Fransa'nın üstlenmesi konusunda Amerika ile görüşmelere bile başlamış bulunuyor.

Bütün bu haberlere, gelişmelere ve liderlerin sözlerine, mesajlarına bakıldığında muhalefeti, silahlandırmanın bugün söz konusu olmaya başladığı ve bunun da ambargo kararına rağmen kararın esnetilmesiyle aşılmasının düşünüldüğü ortaya çıkıyor.

Ancak, buna rağmen özellikle Amerika'da bu konunun tamamen netlik kazanmış olduğu da söylenemez; zira buna karşı olanlar da belli bir güce ve karşı tezlere sahip durumdalar. Bunlar, muhalif hareketleri geçmişte silahlandıran Amerika'nın kendi kuyusunu kazmış olduğunu söyleyip buna Afganistan'ı, Nikaragua'yı, Angola'yı örnek gösteriyorlar.

Hava bombardımanından bugün muhalifleri silahlandırmaya ulaşan Libya konusu böylece en azından sözde yeni bir aşamaya girmiş bulunuyor. Bu sözde kalır mı, yoksa hayata geçer mi, söylemesi zor; ancak Kaddafi'ye karşı mutlak bir başarı, zafer çabası içinde olan Koalisyon'un bu konuyu ciddi ciddi düşündüğü de aşîkar.

Bu konuda 'Libya halkına silah çekmem' diyen Türkiye acaba ne düşünüyor?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İsrail'in uzun kolları

İsrail'in dünyanın pek çok yerinde operasyon yapabilecek yeteneğe sahip olduğunu belirtmek için bu ülkenin kollarının uzun olduğu söylenir. Bu kolların yakın yerlere kolayca uzandığı zaten malum.

Bu çerçevede Gazze'deki hedeflere bugünlerde kolayca ulaşıyor, istediğini yapıyor. Uzak yerlere ise uygun gördüğü zamanda hiç çekinmeden uzanabiliyor. Bu hedefler, geçenlerde Ukrayna'da kaçırılıp sonra İsrail'e getirilen ve hapse tıkılan Gazzeli mühendis Dirar Ebu Sisi gibileri olabiliyor. Çok uzak Sudan da zaman zaman bu kolların uzandığı yerlerden biri olabiliyor. Nitekim, dün çıkan bazı haberlerde Sudan'ın Kızıldeniz kıyısındaki en önemli limanı olan Port Sudan'da meydana gelen esrarengiz bir saldırının İsrail'in işi olduğu en azından ima ediliyor.

Bu haberlerde havaalanından şehre gitmekte olan bir arabanın ya havadan ya da denizden atılan füzelerle imha edildiği, saldırıda kimlikleri bilinmeyen iki kişinin öldüğü söyleniyor. Sudanlı polis sözcüsü Ahmet El Tahmi'ye göre, bilinmeyen bir kaynaktan atılan füze ya da füzelerle saldırı gerçekleştirilmiş bulunuyor. Sudan Medya Merkezi ve eyalet meclisi sözcüsü Ahmet Tahir ise kimliği belirlenmeyen bir savaş uçağının Sudan hava sahasına girerek arabayı bombaladığını ifade ediyorlar. Tahir, söz konusu uçağın Kızıldeniz üzerinden geldiğini, saldırıyı gerçekleştirdikten sonra yerden açılan ateşe rağmen, bundan kaçmayı başararak kayıplara karıştığını söylüyor. Bir haber ajansına konuşan görgü şahitleri de üç patlama duyduklarını, Apaçhe tipine benzer iki helikopteri havada uçarken gördüklerinden söz ediyorlar. İki gün önce salı günü meydana gelen esrarengiz saldırı ile ilgili haber ajanslarına yansıyan bilgiler böyle ve bilebildiğimiz kadar bu saldırının sorumlusu olarak İsrail'i işaret ediyor; zira saldırının icra tarzı ve kullanılan araçlar bakımından İsrail'in imzasına benziyor. Kaldı ki, İsrail'in 2009 yılında yine Sudan'a yaptığı başka saldırılar da akla hemen İsrail'i getiriyor.

2009 Ocak ve Şubat aylarındaki bu saldırıların ilkinde Sudan-Mısır sınırı yakınlarında seyreden bir araç konvoyuna havadan büyük bir saldırı yapılmış, kimine göre 1000, Sudan hükümet yetkililerine göre 119 kişi ölmüştü. Bunların 56'sının silah kaçakçısı, 63'ünün de Etyopya, Somali ve başka yerlerden Sudan'a gelen mülteciler olduğu söylenmişti. İsrail şüphesiz bu saldırı konusunda resmen sessiz kalmayı tercih etti. Ne var ki, Time dergisi ve İsrail gazeteleri dahil birçok medya kuruluşu saldırının İsrail'in işi olduğunu ayrıntılarıyla yazdılar da. Nitekim, Time saldırının F-16, bunlara eşlik eden F-15 savaş uçakları ve insansız silahlı hava araçlarıyla yapıldığını ileri sürmüştü. Bu haberler üzerine zamanın Başbakanı Ehut Olmert, Herzliya'daki bir güvenlik konferansı sırasında "Biz terörist altyapıyı vurabileceğimiz her yerde faaliyet gösteririz. Bu yakında olur, uzakta olur, fark etmez. Bu konuda herkes hayal gücüne başvurabilir. Bilmeleri gerekenler, İsrail'in ulaşamayacağı bir yer olmadığını bilirler. Böyle bir yer mevcut değil." şeklinde konuşarak muhataplarına İsrail'in vermek istediği mesajı böyle vermişti. İkinci saldırıda ise Kızıldeniz'deki bir gemi, hava saldırısıyla batırılmıştı. Her iki saldırının amacı da Gazze'ye ulaşması muhtemel silah ve cephaneyi imha etmektir. Saldırıları bu amaca ne kadar ulaştı, bilinmez.

Bugün sözünü ettiğim saldırı da muhtemelen yine silah kaçakçılığı ile ilgili bir saldırı. Öldürülen kişiler muhtemelen bu işi kotarmaya çalışan kişiler. Bunlar kimler, belki de hiçbir zaman bilinmeyecek. İsrail'in uzun kollarının ulaştığı yer elbette bugün bu yazıda anlattıklarımızla sınırlı değil. Hatırlayın, 6 Eylül 2007 günü İsrail uçakları Akdeniz üzerinden uçarak Suriye'de bir tesisi bombalamışlar, geri dönerlerken bir yakıt tankını da Hatay'a, yani bizim topraklarımıza bırakmışlardı. O zaman Suriye bu saldırı karşısında hiçbir şey yapamamıştı. Bizim ne yaptığımızı ise ben henüz bilmiyorum. İsrail'in uzun kollarının fütursuzca ve hiç çekinmeden uzandığı başka ülkeler, olaylar da var elbette. Bunların hepsini bugün burada saymak gerekmiyor. Bu konuda en son olarak geçen ay Mersin'den hareket eden ve Akdeniz'de İsrail donanmasının el koyduğu Victoria yük gemisini zikrelelim.

İsrail'in uzun kollarının istediği yere uzanması ve hareket etmesi nasıl engellenecek? Elbette bugün moda slogan haline gelen ve çok abartılan 'yumuşak güçle' değil. Öyle olsaydı, Mavi Marmara konusunda

isteklerimizin karşılanmasını hâlâ beklemezdik. Bilmem anlatabildik mi?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

MOSSAD'ın son marifeti...

Fikret Ertan 2011.04.11

İngiliz ve İsrail istihbarat servisleri arasındaki ilişkilerin ele alındığı, geçen ay yapılan bir konferansta İngiliz MI6 dış istihbarat servisi eski başkanlarından Sir Richard Dearlove, İsrail gizli servisi MOSSAD'ın MI6'dan çok farklı kurallarla çalıştığına işaret etmiş; ancak bunların neler olduğunu açıklamamış.

Bu farklı kurallar muhtemelen Batılı servislerin normalde başvuramayacakları adam öldürme, suikast ve adam kaçırmaya gibi kurallara olsa gerek. Bunlara belki şeytanın bile aklına gelmeyecek başkaları da eklenebilir.

MOSSAD esasen adam kaçırmada oldukça başarılı ve ünlü bir servis. Gerek gördüğünde İsrail vatandaşlarını bile kaçırabiliyor. Buna en bilinen örnek de 1986 yılında İtalya'dan kaçırılarak İsrail'e getirilen ve daha sonra 18 yıl hapse mahkum edilen, İsrail'in Dimona'daki nükleer silahlarını bütün dünyaya açıklayan Mordahay Vanunu adlı nükleer teknisyendi. Belki başkaları da var; ama bilinmiyor.

Adam kaçırmada hayli usta olan MOSSAD bugünlerde başka bir adam kaçırmaya vakası ile gündemde bulunuyor. Bu adam Gazzeli mühendis Dirar Ebu Sisi. Eşi Ukraynalı olan ve 1990'lı yıllarda Ukrayna'da eğitim gören Sisi, 19 Şubat'ta Ukrayna'da trenle Harkov'dan Kiev'e giderken yolda kayboldu ve bir ay kadar sonra İsrail'de Aşkelon'daki Şikma hapishanesinde tutuklu olduğu ortaya çıktı.

Kendisiyle hapishanede görüşen Filistin İnsan Hakları Merkezi'nden bir avukata nasıl kaçırıldığını şöyle anlattı: "...kardeşim Yusuf ile buluşmak üzere Harkov'dan Kiev'e trenle gidiyordum. Bulduğum kompartımana ikisi askerî üniformalı üç kişi girdi. Bunlar benden pasaportumu göstermemi istediler. Ben bunu reddettim. Bunlar beni tehdit ettiler ve pasaportumu zorla aldılar. Beni Poltova istasyonunda trenden indirdiler. Ellerimi kelepçelediler, başıma torba geçirdiler ve beni bir arabaya koyarak Kiev'e getirdiler. Kiev'de kendilerini MOSSAD ajanı olarak tanıtan 6 şahsın bulunduğu bir daireye yerleştirdiler. Ajanlar beni derhal sorgulamaya başladılar... 4-5 saat süren bir hava yolculuğundan sonra bilmediğim bir yere indik. Yaklaşık yarım saat sonra yeniden havalandık. Yolculuk bu sefer bir saat kadar sürdü. Yere indiğimizde kendimi İsrail'de buldum."

Bu şekilde kaçırılan Ebu Sisi'nin kaçırıldığını elbette MOSSAD resmen üstlenmemiş bulunuyor. Ukrayna makamları ise 'bu konuda bilgimiz yok' diyorlar. İsrail basını da konu hakkında sansür yasağı olduğu için pek fazla bir şey söyleyemiyor. Başbakan Netanyahu ise geçen hafta Sisi'nin tutuklanmasını 'kanuni bir tutuklama' olarak nitelemişti, o kadar. Dirar Ebu Sisi'ye tekrar dönersek, geçen hafta Berşeba'da mahkeme karşısına çıkarılmış bulunuyor. İsrail iç güvenlik servisi Şin Bet hakkında bugüne kadar görülmemiş ve 15 sayfa bulan çok ayrıntılı bir iddianameyi mahkemeye sunmuş ve Sisi'yi terörist gruba (Hamas) üye olmak, yardımcı olmak, kanuna aykırı şekilde silah imal etmek, cinayet, cinayete teşebbüs gibi 9 ayrı suçla suçlamış bulunuyor. Sisi bunları elbette reddediyor, suçsuz olduğunu, haksız yere tutuklandığını söylüyor.

İddianame, dediğimizi gibi çok ayrıntılı. İçinde Ebu Sisi'nin Ukrayna'daki Harkov Askerî Mühendislik Akademisi'ndeki doktora çalışmalarından, buradaki roket uzmanı hocası Profesör Konstantin Petroviç'ten (ki kendisinin Scud füzeleri konusunda en uzman kişi olduğu söyleniyor), Sisi'nin buradaki çalışmaları sırasında

roket komuta-kontrol, ivme, güdüm ve dengeleyici sistemler konusunda çok şey öğrenmiş olduğu gibi bilgilere yer veriliyor. İddianame bunların sayesinde Ebu Sisi'nin Hamas roketlerinin menzil ve vurucu gücünü artırmada çok başarılı olduğunu, hatta orijinal tanksavar sistemleri (Yasin adlı) geliştirdiğini zırh kalınlıklarına kadar anlatıyor. Ebu Sisi kaçırılmadan önce Gazze'nin tek dizel elektrik santralının işletme şefiydi. Onun sayesinde bu santral İsrail'den ithal edilen özel dizel yakıtı yerine sınırdan kaçırılan Mısır dizeli ile çalışır hale getirilmişti. Bu da şüphesiz santralin kendisine bağımlı kalmasını isteyen İsrail makamlarını rahatsız etmişti. Bu da Ebu Sisi ile ilgili bir başka önemli bilgi.

İsrail, Gazze'den atılan roketler konusunda anlattığımız gibi, Ukrayna'dan adam kaçırmayı göze alacak kadar hassas. Bu konuları iyi izlemeden, bilmeden İsrail-Hamas mücadelesi de asla anlaşılmaz. Yuvarlak laflarla, bağırarak çağırarak bu zaten olmaz.

MOSSAD'ın son marifeti Gazze, Hamas ve Hamas roketlerine yönelikti. Başka hangi marifetler var, hangileri planlanıyor, hangileri icra ediliyor, kim bilir? Bu konuda söylenebilecek tek şey, MOSSAD'ın misyonuna sonuna kadar bağlı kalmaya kararlı olduğu gerçeği olup bu yolda akla gelen, gelmeyen her şeyi yapmaya çalışacağıdır. İlgili gerçek bu kadar yalındır bize göre...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Katar ve Libya...

Fikret Ertan 2011.04.14

Libya krizinde öne çıkan birkaç ülke var. Bunlar krizin seyrinde, çözüm yolunda çeşitli ağırlıkta roller oynuyorlar.

Amerika, Fransa, İngiltere bu ülkelerden önde gelenler. Bunlara ilaveten bir de nispeten bölgeye uzak, ama önemli bir rol oynayan küçük bir ülke var: Katar. Krizin başından bu yana muhaliflerin yanında yer alan; Kaddafi ve rejimine karşı tavır koyan Katar, bugün sayıları dörde çıkan Milli Geçici Konsey'i Libya halkının meşru temsilcisi olarak tanıyan ülkelerden birisi. Esasen, bu bağlamda ilk ülkeydi. Bu siyasî-diplomatik kararını, ayrıca, Libya'daki uçuşa yasak bölge uygulamasına da dört adet Mirage savaş uçağı göndererek de pekiştirmişti. Bunun yanı sıra Katar bugün Libya muhalif hareketine dolaylı olarak önemli bir malî destek de sağlıyor. Bunu da geçen hafta muhalif hareketin kontrolündeki Tobruk Limanı'ndan 1 milyon varil ham petrolün dünyaya pazarlanmasında rol üstlenerek gerçekleştiriyor.

Geçen hafta Liberya bandıralı, Yunan mülkiyetli Equator adlı tankerle Katar'a sevk edilen ham petrol bugünkü fiyatlarla aşağı yukarı 100 milyon dolar ediyor. Bu petrol muhtemelen İtalya'ya satılacak. Parası da elbette muhalif harekete verilecek. Böylece hareket önemli bir gelir kaynağına kavuşacak, malî özerkliğe doğru adım atacak. Bu parayla hareket acil ihtiyaç duyduğu malzemeleri alacak, memur ve işçi maaşlarını ödeyecek. Belki de bu parayla silah da alacak, kim bilir. Böylece, hiçbir ülkenin yardımına gerek duymadan kendi silahlarını kendisi Libya halkının parasıyla temin edecek. Üstelik, ilk defa yapılan bu petrol satışını muhtemelen başkaları da takip edecek. Böylece, muhalif hareket hem silah temininde ve hem de başka konularda başkalarına el açmayacak güce ve konuma erişecek. İşler böyle gerçekleşirse, muhalif hareketin silahlanmasına karşı çıkanlar karşı çıktıklarıyla kalacaklar ve ayrıca muhalif hareket nezdinde zaten kaybetmekte oldukları puanlarına yenileri de eklenecek.

Üzerinde önemle durduğum muhalif hareketin petrol satışları bugün ve gelecekte Libya krizinde önemli rol oynayacak; zira muhalif hareket Libya Milli Petrol Şirketi ile bağları koparmış, artık Agaco adlı şirketle kendi petrolünü pazarlamaya karar vermiş bulunuyor. Böylece, Kaddafi kontrolündeki petrol şirketi petrol satamazken muhalif hareket kendi petrolünü kendisi satıyor olacak. Bu gelişme, ayrıca 'Libya'ya petrol gözüyle bakmıyoruz' diye konuşup, güya Batılı şirketlerin Libya'nın petrolünde gözü olduğunu, krizin bunun için çıkarıldığını ima edenleri de çok mahcup edecek, çok; çünkü Libya petrolünü eskiden olduğu gibi yine Libya halkını temsilen muhalif hareket satacak. Bir Arap ülkesi olan Katar da buna yardımcı olacak. Keşke bu konuda başkaları da harekete yardımcı olabilselerdi; ama onlar Batı komplolarına takılıp kaldıkları için gerçekleri bir türlü göremiyorlar. Ayrıca, bunlar Libya halkını kendi petrolüne sahip olamayacak kadar zayıf ve güçsüz olarak gördükleri için de bugün söylediklerine ileride çok pişman olacaklar; zira Libya halkını aciz ve yetersiz olarak görmek kimsenin haddine değil.

Bugün, bazı yönlerine temas ettiğim Katar'ın Libya ile ilgili karar ve tavırları krizin muhtemel çözümünde önemli rol oynuyor. Nitekim, bu yüzden bu yazıyı yazdığımız gün Katar'ın başkenti Doha'da Libya Temas Grubu'nun ilk resmî toplantısı yapılıyordu. Avrupalı güçlerin, İslam ülkelerinin, Arap ülkelerinin, Afrika Birliği'nin, NATO'nun ve elbette muhalif hareketin liderlerinin ve diğerlerinin temsilcilerinin katılımıyla başlayan bu toplantı daha çok siyasî amaçlı bir toplantı olarak ve hareketin NATO'dan daha fazla destek istediği, tek bir sonucun çıkmasının çok zor olduğu bir buluşma olarak sonuçlanacak. Bizim dünkü tahminimiz böyleydi. Ne var ki, hangi sonuç çıkarsa çıksın bu ilk toplantı elbette önem taşıyacak. Buna ev sahipliği yapan Katar da hem Kaddafi karşıtı koalisyon ve hem de muhalif hareket nezdinde çok puan toplayacak.

Bugün Libya krizinde önemli rol oynayan (kapan değil) Katar esasen Lübnan krizinde de Türkiye ile birlikte çözüm için rol oynamış, daha önce Sudan-Darfur ihtilafına da müdahil olmuştu. Bu bakımdan Katar'ı eleştirmek kimsenin haddi olamaz. Katar, kriz başladığında tereddüt yaşamayan, tavrını derhal belirleyen bir ülkeydi. Bugün yaptıklarıyla bu çizgisini takip ediyor, muhalif hareket tarafından da protesto değil takdir ediliyor elbette...

Katar-Libya bağlantısı hakkında bugünlük bu kadar...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

10. yılında Kassemler...

Fikret Ertan 2011.04.18

Geçen hafta, Filistin-İsrail ihtilafının stratejik tarihinde önemli bir dönüm noktasının 10. yılıydı.

Çoğu kimsenin hatırlamayacağı bu tarihte, Gazze'den atılan füzeler ilk defa bir İsrail şehrine düşmüştü. 16 Nisan 2001 günü bu füzelerden birisi Sderot'a düşmüş ve ihtilafın stratejik boyutunda önemli bir sayfayı açmıştı.

On yıldır İsrail'i çok rahatsız eden bu füzeler malum Kassem ya da Kassım füzeleri (Şaruk el Kassem) adıyla anılıyorlar. Literatürde adları böyle. Kassem adı da çok ünlü ve büyük bir Arap direnişçi olan Şeyh İzzettin el Kassem'den geliyor. Esasen bir Osmanlı vatandaşı olan Suriyeli Kassem Osmanlı ordusunda da görev yapmış, İtalyanların Libya'yı 1911'de işgali üzerine mücadele için bu ülkeye gitmek istemiş; ancak çeşitli sebeplerle bu gerçekleşmemişti. Kassem daha sonraları çeşitli direniş tecrübelerinden sonra Filistin'e geçmiş, buradaki İngiliz

Mandası ve Yahudi yerleşimcilere karşı mücadele etmiş, eylemleri ve söylemleriyle 1936-1939 Arap İsyanı'nın öncülüğünü yapmıştı. 1935'te İngiliz polisi ile girdiği müsademedede arkadaşlarıyla birlikte şehit olmuştu. Merhum bugün Hayfa'da yatıyor.

Hamas'ın askerî kolu İzzettin el Kassem tugaylarının Kassem adını kendisine duyulan saygı dolayısıyla verdikleri Kassem füzeleri esasen çok basit şartlar altında, basit ve ucuz malzemelerden Gazze'deki metal atölyelerinde yapılan ev yapımı basit füzeler. İlk üretimleri sırasında birkaç kilometre menzil ve 500 gram kadar patlayıcı taşıyan bu füzeler geçen 10 sene içinde oldukça geliştirilmişler. Bugün 10 kilometre kadar menzile (muhtemelen daha fazla) ve 10-20 kilogram arası patlayıcı taşıyan, güdüm sistemleri pek isabetli olmayan bu füzelerden geçen 10 yıl içinde binlercesi İsrail topraklarına atılmış bulunuyor. İsrail'e pek büyük maddi zarar vermeyen, 10 yıl içinde sadece 22 İsraillinin ölümüne ve onlarcasının yaralanmasına yol açan Kassemler esasen İsrail'e en büyük darbeyi psikolojik ve moral alanda vurmaya devam ediyorlar.

2001-2004 arası bu füzeleri hafife alan, küçümseyen İsrail son birkaç yıldır işin ciddiyet ve vahametini sonunda anlamış ve buna göre tedbirler almak için büyük çaba gayret ve para sarf ediyor, bu füzelere karşı çeşitli füzesavar sistemlerini hayata geçirmeye çalışıyor. Bunlardan birisi 7 Nisan'dan bu yana ilk iki bataryası Aşkelon ve Birşiba yakınlarında konuşlandırılan Demir Kubbe (Kipat Barzel) denen sistem. Henüz tecrübe safhasında olduğu söylenen bu sistem, yapılan bütün reklamlara rağmen Gazze'den atılan Kassemlerden 7'sini havada saf dışı bırakabilmiş, 11'ini ise saf dışı etmekte başarısız olmuştu.

Kassemler basit malzeme ve metotlarla imal edilirlerken Demir Kubbe'nin imha edici roketlerinin ise binlerce doları bulunduğu söyleniyor. Bu bağlamda bu roketlerin her birinin 25-50.000 dolar arası olduğu ifade ediliyor. Kassemlerin maliyeti ise birkaç yüz doları geçmiyor. Gübre, şeker, petrol, TNT gibi kolay temin edilebilir malzemelerden imal edilen Kassemler son günlere kadar İsrail'e düşmeye devam ediyordu. Haberlerde, son günlerde 120 kadar Kassem ve havan mermisinin İsrail topraklarına atıldığı bildiriliyor. İsrail de bunlara karşı henüz (belki de hiçbir zaman olmayacak) yeterli ve etkin bir karşı sisteme sahip bulunmuyor. İsrail bu yüzde yüz etkili sistemi gerçekleştirmek için elinden geleni yapıyor; ancak işin tabiatı gereği bunun hiçbir zaman mümkün olmayacağı da şimdiden telaffuz ediliyor. Nitekim, bu yüzden İsrail Dışişleri Bakan Yardımcısı Danny Ayalon iki gün önce 'Gazze'deki Hamas çekmeden, devrilmeden Kassem ateşi asla durmaz.' diye konuşarak gerçeği kendine göre ikrar etmiş bulunuyor.

Kısacası, istila ve sürekli işgal dışında İsrail'in Kassemleere karşı tam ve kesin askerî çare ve çözümü yok görünüyor. Ne var ki, istila ve işgal de 2008-2009 Gazze Savaşı'nın ortaya koyduğu gibi ne çare ne de çözüm oluyor. İsrail üstelik sadece güneyden Kassemleerle değil, kuzeyden de Hizbullah füzelerinin tehdidi altında bulunuyor. Özellikle Hizbullah'ın elinde 10.000'e yakın çeşitli tiplerde füzeler olduğu tahmin ediliyor.

Kassemleerleerle ortaya çıkışlarının 10. yılında İsrail bunlara karşı koyabilmek için hâlâ çabalıyor. Hamas ise muhtemelen bunları daha etkin ve güçlü hale getirebilmek için çalışıyor. 2008-2009 Gazze Savaşı Kassemleerle yüzünden çıkmıştı; herhalde bundan sonraki (Allah saklasın) de muhtemelen aynı sebepten çıkacak. Kassemleerle stratejik dengeyi işte böyle değiştirdiler, İsrail'i böyle zora soktular. Bunları bugün hatırlamamak mümkün değildi.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Misrata'yı kim, nasıl, ne zaman kurtaracak?

Libya'nın Misrata şehri yaklaşık iki aydır kuşatma altında bulunuyor. Şehri üç yönden kuşatan Kaddafi güçleri, şehri ve nüfusunu adeta piton yılanı gibi sararak ezerek bitirmeye çalışıyorlar.

Bunu da sivil mahallere gizledikleri top, Grad roket bataryaları, çeşitli havanlar ve başka ağır silahlarla rastgele bombardımanla ve de şüphesiz sivil binalara konuşlandırdıkları keskin nişancı ateşiyle gerçekleştirmeye çalışıyorlar. Bunlara son günlerde ortaya çıkan İspanyol yapımı olduğu söylenen msket bombalarını da eklemek gerekiyor şüphesiz. 100 kadar ülkenin imza koyduğu bu tür bomba yasağına Libya rejimi karşı çıkmış, imzadan kaçınmıştı. Bunu da burada hatırlatalım. Misrata hem Kaddafi güçleri ve hem de muhalif hareket yönünden büyük stratejik öneme sahip, bugün yaklaşık 300 bin kişinin yaşadığı bir şehir. Büyük ve elverişli limanı, muhalif hareketin Kaddafi güçleri kontrolündeki Batı Libya'da kalan tek büyük kalesi, başkent Trablus'a nisbeten yakın olması gibi sebeplerle her iki tarafın muhakkak kontrol altında tutmak istediği bir şehir Misrata...

Misrata'da bugün hayat çok zor şartlar altında devam ediyor. Şehirde şebeke suyu yok, şebeke elektriğinin her üç günde bir sadece 6 saat süreyle verilebildiği söyleniyor. Bu yüzden halk elektrik ihtiyacını jeneratörlerle karşılamaya çalışıyor. İlaç, gıda, yakıt sıkıntısı had safhada. Şehre ulaşım sadece liman üzerinden yapılabiliyor. Bu da şüphesiz çok tehlikeli bir yol. Kaddafi topçusunun insafına kalmış durumda.

Kaddafi güçlerin bombardımanı ve kuşatmasına karşı muhalefet elindeki sınırlı hafif silahlarla karşı koymaya çalışıyor. Elllerinde sadece Kalaşnikof otomatik tüfekler ve roketatarlar var. Tanklara da molotof kokteylleriyle hücum etmek zorunda kalıyorlar; ancak bunlar da pek işe yaramıyor. Haberler böyle...

Acımasız bombardıman ve keskin nişancı ateşi sonucu çocuklar dahil pek çok sivil hayatını kaybetmiş, yüzlercesi yaralanmış bulunuyor. Bu yüzden hastaneler dolup taşıyor, yeni kurbanlara yer bulunamıyor. Bölgeden gelen bütün haberler ve çeşitli yollarla şehirdeki durumu anlatan görgü şahitleri Misrata'da büyük bir insanlık faciasının yaşanmakta olduğunu, biraz daha geç kalınması halinde facianın katliama dönüşebileceğini açıkça dile getiriyorlar. Biz bunların pek çoğunu bizzat televizyonlardan, başka kaynaklardan da izledik; söylenenleri kontrol ettik, durumun anlatılanlar gibi olduğu kanaatine vardık. Dolayısıyla, Misrata'daki durumun gerçekten çok vahim ve derhal müdahale gerektirdiği sonucuna ulaştık velhasıl..

Bu sonuç şüphesiz hem NATO, hem BM ve hem de diğer güçler tarafından bugün açıklıkla kabul edilen bir sonuç. Ancak buna rağmen bu durumun nasıl ortadan kaldırılacağı, kuşatmanın ve mezalimin nasıl durdurulacağı konusunda ise tereddütler hakim bulunuyor. NATO, Kaddafi güçlerinin ağır silahlarını gizlemesinden ötürü sivil kayıplara sebebiyet vermemek için çok dikkatli davranıyor, bu silahları tespitte zorluklar yaşıyor. Bu yüzden de bunlara karşı harekete geçemiyor.

BM, Misrata'da insanî yardım koridoru açılması için çalışıyor. Bu amaçla Kaddafi rejimi ile görüşüyor. Rejim, şehrin sadece kendi kontrolü altındaki kısmı için garanti veriyor; gerisine veremiyor. AB, askerî bir kontenjanla aynı tür bir hareket tarzı üzerinde çalışıyor; ancak BM kendisinden bu yönde herhangi bir talepte bulunmadığından dolayı işe başlayamıyor.

Misrata'daki muhalif hareketi temsil eden Misrata Hukuk Komitesi ise yabancı askerî kara güçlerinin şehre intikalinin talep edilmesi konusunda karar alındığını, kararın Bingazi'deki merkeze iletilildiğini; ancak bugüne kadar kendilerine cevap verilmediğini söylüyor.

"Topraklarımıza yabancı askerlerin ayak basmasını istemedik. Ancak bu, Kaddafi'nin cürümleri ile karşı karşıya olmadığımız zamandı. Bugün insanî ve İslamî ilkeler doğrultusunda birilerinin buraya gelip ölümleri

durdurmalarını istiyoruz." diyor yabancı asker konusunda Misrata Hukuk Konseyi üyesi Abdullah Abdülati ve böylece yabancı asker ya da müdahale konusuna yeni bir boyut getiriyor.

Misrata'daki son durum ve gelişmeler böyle. Misrata'yı kim, nasıl ve ne zaman Kaddafi güçlerinin zulmünden kurtaracak? NATO, BM, AB bunu yapamıyorlarsa, kim yapacak? Bu soruyu Libya'yı dert edinen herkes kendine sormalı; ama boş da konuşmamalı; somut çözüm ve çare sunmalı. Misrata halkı kendini kurtarmakta aciz kaldıysa, bu yüzden dış yardım istiyorsa, buna duyarsız mı kalınacak, yoksa hâlâ 'Libya'ya yabancı müdahale olmasın' diye konuşmaya devam mı edilecek, akan kanlar görmezden mi gelinecek? Fikri olan varsa, söylesin de bilelim...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Misrata'da çok tehlikeli bir oyun gündemde

Fikret Ertan 2011.04.25

Libya'nın üçüncü büyük şehri olan Misrata'nın kuşatılmasını 1990'lardaki Saraybosna kuşatmasına benzetenler var.

Bunlar, 'Saraybosna 20. yüzyılın yüz karasıydı; Misrata ise 21. yüzyılın yüz karası' nitelemesini yapıyorlar. Saraybosna, hatırladığım kadarıyla 27 ay boyunca faşist Sırp güçleri tarafından kuşatma altında tutulmuş, sonunda Amerikan ve NATO müdahalesiyle kurtulabilmişti. Misrata ise yaklaşık iki aydır kuşatma altında; kuşatanlar da Kaddafi'nin Müslüman güçleri. NATO kuşatmanın kalkması için çaba gösteriyor; ama bu ne kadar yeterli oluyor, henüz tam belli değil.

Misrata kuşatması son haberlere bakıldığında biraz olsun hafiflemiş görünüyor. Muhalif hareket bunu kendi askerî başarılarına bağlıyor; Kaddafi güçleri ise operasyonları askıya aldıklarını söylüyor, dolaylı olarak kuşatmayı kendilerinin gevşettiğini ima ediyorlar. Bu konuda gerçek tam ne, kimse henüz tatmin edici bir izah yapamıyor. Ancak, konunun başka boyutları olduğu yolunda güçlü işaretler de yok değil. Bunu da Libya'da hükümet yetkililerinin konuşmalarına bakarak anlıyoruz. Bu bağlamda Libya Dışişleri Bakan Yardımcısı Halit Kaim, iki gün önce konuyla ilgili olarak şöyle konuşmuş bulunuyor: '...Ordumuz Misrata'dan geri çekilmedi; sadece operasyonları askıya aldı. Bunu da bölgedeki aşiret liderlerinin muhaliflerle müzakereye başlamalarını sağlamak için yaptı... Bölgedeki aşiretler (Varfalla, Tarhuna, Zilitan ve Tavarga dahil) Misrata Limanı'na bağımlı haldeler. Bunlar hükümete konunun çözümü için ultimatom verdiler. Ancak önümüzdeki 48 saat içinde anlaşma olmazsa 60 bini aşkın silahlı aşiret mensubu şehre girecek. Bu arada Libya ordusu da saldırı için mevzilerde bulunacak. Aşiretler şayet şehre girerlerse, bana göre çok kan dökülür. İnşallah bu noktaya gelmeyiz.'

İnsanın kanını adeta donduran bu sözler çok tehlikeli sözler. Ordunun yapamadığını (yani Misrata'yı tamamen teslim almayı) silahlı, kontrolsüz aşiretlere havale etmek ne kadar sorumsuz, ne kadar kanlı ve acı sonuçlar doğurur Libya'nın geleceği açısından, bunu söylerken bile dehşete kapılmamak imkânsız.. Bunu konuya uzak olanlar bile kolaylıkla idrak edebilirler. Bu bakımdan dünyanın nasıl ve ne kadar ileriye gidebilecek bir rejim ile karşı karşıya olduğu aşikâr bir gerçek olarak her gün biraz daha netlik, berraklık ve kesinlik kazanıyor. Bunu da hâlâ bu gerçeği anlamayanlara, anlamak istemeyenlere, yanlışlarından dönmeyi zül addedenlere söylüyorum elbette.

Kaddafi rejimi Misrata konusunu bu örtülü ve çok tehlikeli oyun, plan ya da manevra ile çözmeyi düşünürken Misrata'daki muhalif hareket bu oyunu boş ve kof bir tehdit olarak değerlendiriyor. Libya ordusunun kendi askerî çabaları sayesinde şehirdeki pek çok önemli mevziden çekilmek zorunda kaldığını, esir aldıkları askerlerin ifadelerinin bunu teyit ettiğini söylüyor. Bingazi'deki muhalif hareket sözcüsü Albay Ahmet Bani, ajanslara yansıyan ifadesinde, hükümetin bu son manevrasının aldatma-hile olduğundan bahisle Kaddafi'nin çok tehlikeli oyunlar oynadığını, Misrata'dan bu kadar kolay vazgeçmesinin mümkün olmadığını; zira Misrata'nın tamamen kendilerinin kontrolüne geçmesi halinde bunun kendilerine Trablus'un yolunu açacağına işaret ediyor.

Misrata çevresindeki aşiretlerin savaşa katılmaları konusunda ise bunların pek çoğunun zaten kendi saflarında dövuştüğünü, dolayısıyla 'aşiret kartı'nın, ya da 'kozu'nun o kadar geçerli ve değerli olmadığını söylüyor Misratalı muhalifler. Yalnız burada belki, Libya'nın en büyük aşireti olan Varfalla konusunda biraz ihtiyatlı olmak gerekiyor; zira bu aşiret ile Misrata halkı arasında tarihî bir husumet olduğu söyleniyor. Bu bugün ne kadar geçerli, doğrusu bir şey söylemek oldukça zor. Ayrıca, Varfalla'nın Misrata'yı kuşatan Libya ordusu saflarında güçlü bir şekilde temsil edildiği de belirtiliyor. Bu bakımdan bugünün adeta Saraybosna'sı haline gelen Misrata ve kuşatması konusunda şu safhada pek tatminkâr bir değerlendirme yapmak ve geleceği hakkında tahminde bulunmak çok zor. Ancak yine de burada rejimin çok tehlikeli bir yola başvurma ihtimaline de şimdiden dikkat çekmek elzem oluyor.

Libya, bugün söylendiği gibi henüz iç savaş yaşamıyor; bunun olması için halkın tamamen ikiye bölünmesi gerekiyor. Bu da henüz olmadı; inşallah bundan sonra da olmaz; ama olacaksa da bunun sorumlusu 'aşiret kozu'nu bu günlerde gündeme getiren Kaddafi rejimi olur. Bunun da şimdiden bilinmesi gerekiyor elbette...
f.ertan@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

8 Mayıs'ı beklerken...

Fikret Ertan 2011.04.28

8 Mayıs 2011 günü, bölgemiz açısından önemli bir tarih olacak. Bu gün daha önceleri ilan edildiği üzere Ermeni işgali altındaki Karabağ'ın başkenti olan Hankenti-Hankendi (Ermeniler Stepanakert diyorlar) Havaalanı resmen sivil uçuşlara açılacak.

Ermenistan Devlet Başkanı Serj Sarkisyan'ın 31 Mart'ta açıkladığı üzere Erivan'dan kalkacak olan ilk sivil uçakta Sarkisyan'ın kendisi bizzat yolcu olacak. Azerbaycan elbette buna şiddetle karşı çıkmış bulunuyor ve Karabağ'ı çevreleyen Azeri hava sahasından hiçbir sivil uçağın geçişine izin vermeyeceğini, uçan uçağı da düşüreceğini açıkça bildirmiş bulunuyor.

Azerbaycan tarafı bu ayın başında yaptığı bir başka açıklamada ise Bakü'nün sivil uçaklara karşı harekete geçmesinin söz konusu olmadığını, bunu hiçbir zaman yapmayacağını; ancak işgal altındaki Azeri toprakları hava sahası üzerinden yapılacak uçuşların kanunsuz ve tehlikeli olduğunu da açıkça ifade etmiş bulunuyor.

Önümüzdeki ay gündeme bir şekilde damgasını vuracak olan Hankendi Havaalanı, taraflar arasında yaşanan ihtilaftan dolayı esasen uzun yıllardır trafiğe kapalı bulunuyor. Tam söylersek havaalanı 1992 yılından bu yana trafiğe kapalı durumda. Bölgeyi ve şehri işgal altında tutan Karabağ Ermeni yönetimi, bir süredir havaalanında

tadilat ve yenileme çalışmaları yapıyordu. Bunlar da herhalde bugün tamamlanmış bulunuyor ve havaalanı sivil trafiğe hazır hale getirilmiş bulunuluyor.

Havaalanı sivil uçuşlara açılırsa buraya uçacak olan uçaklar dediğimiz gibi mutlaka Azeri hava sahasından geçmek zorundalar. Bu husus da Azerbaycan'a buraya uçacak olan uçakları engelleme, durdurma hakkını milletlerarası hukuka göre açıkça tanıyor. Dünya sivil uçuş trafiğini kontrol eden Dünya Sivil Havacılık Teşkilatı, son açıklamalara ne diyor, açılışla ilgili tavrı ne, henüz bilinmiyor. Bu yüzden teşkilattan mutlaka tatmin edici bir açıklama da elbette bekleniyor. Belki de taraflar teşkilatla temas kurmuş, verilecek kararı ya da açıklamayı bekliyorlar, kim bilir...

Türkiye'nin Hankendi Havaalanı açılışı konusundaki tavrı zaten belli: Azerbaycan'ı tam anlamıyla desteklerken herhangi bir sivil uçuşun milletlerarası kural ve normlara göre yapılması gerektiğini, bu konuda Azeri hava sahası egemenliğinin asla ihlal edilmemesi gerektiğini öteden beri söylüyor. Bu bakımdan Türkiye'nin tavrı konusunda herhangi bir tereddüt yok.

Diğer yandan, Karabağ ihtilafının önemli aktörlerinden Rusya'dan Hankendi konusunda bugüne kadar herhangi bir açıklama da yapılmış değil; Rusya, bu konudaki sessizliğini korumaya devam ediyor. Ne var ki, Rusya'nın bu konuda bilgisiz ve hazırlıksız olduğu asla söylenemez; zira Ermeni tarafın konudan Moskova'yı önceden haberdar etmemesi, gereken makamlara bilgi vermemiş olması imkânsız. Bu bakımdan Moskova'nın, açılış öncesini çeşitli diplomatik ve siyasi amaçlarla kullanmaya çalıştığı, muhtemelen bu konuda çeşitli girişimlerde bulunduğu kolaylıkla söylenebilir. Bunlar da muhtemelen Bakü zerindeki çeşitli diplomatik ve siyasî çabalar olarak tahmin edilebilir.

Esasen Hankendi Havaalanı ve diğer konuların 22 Nisan günü Moskova'da yapılan Azerbaycan, Ermenistan, Rusya dışışleri bakanları toplantısında ele alınmış olduğu da söylenebilir. Ancak bu toplantının sonuçları açıklanmadığı için bilmiyoruz.

Bölgede tansiyonu yükseltmesi çok muhtemel Hankendi Havaalanı'nın açılışı ve ilk planlanan uçuşun yapılması için sadece 11 gün kalmış bulunuyor. Bu süre içinde bu büyük ve ciddi problemin nasıl ve ne şekilde halledileceğini bilmemiz elbette imkânsız, zira ortada yaşanan ve nasıl sonuçlanacağı bilinmeyen ve tarafların konuşmaktan kaçındıkları; ama birbirlerini yoklamaya devam ettikleri belirsiz bir süreç yaşanıyor. Ancak her şeye rağmen özellikle Ermeni tarafın bu problem vesilesiyle siyasî avantaj elde etme, Karabağ'a milletlerarası camia nezdinde biraz daha meşruiyet kazandırma niyetinin olduğunu da söyleyebiliriz. Rusya'nın da kendi stratejik çıkarlarına göre bir tavır içinde olduğu zaten tahmin edilebilir.

Bütün bu mülahazalar bugün geçerli mülahazalar. Ne var ki, açılış belki de 8 Mayıs'a kalmadan ya ertelenebilir ya da iptal edilebilir: Bu da güçlü bir ihtimal. O zaman problem şimdilik ortadan kalkar; ama Ermeni tarafın uygun gördüğü zamanda yeniden de canlanabilir. 8 Mayıs'ı hep beraber bekliyoruz...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Engeller kalkıyor, Refah kapısı nihayet açılıyor...

Mısır'daki halk hareketi sonrasında ortaya çıkan yeni durum birçok tahmin edilmeyen sonuçlara yol açıyor; anlaşılan açmaya da devam edecek.

Bu sonuçlar hem Mısır'ın iç politikası ve hem de dış politikasında yeni bir düzenin kurulacağı yolunda güçlü işaretleri şimdiden ortaya koyuyor.

Mısır-Gazze ilişkisi buna tipik bir örnek sayılır. Son haberlerden, Mısır'ın geçici yönetiminin Mübarek rejiminin Gazze ile ilgili düzeninin artık sürdürülemez olduğu kanaatine vardığı, yeni bir düzenin kapısını açmak için kararlı olduğu anlaşıyor.

Nitekim, bu çerçevede geçici yönetimin Dışişleri Bakanı Nebil el-Arabi geçen hafta eski rejimin Gazze'ye uyguladığı sıkı ambargonun ve tahditlerin kısa bir süre içinde hafifletileceğini açıklamış, bu arada eski rejimin uygulamalarını da utanç verici olarak nitelemiş bulunuyor. Arabi'ye göre Mısır ile Gazze arasındaki Refah sınır kapısı 10 gün içinde daimi olarak açılacak ve böylece Gazze halkının çektiği acılar hafifletilmiş olacak.

Arabi'nin bu sözlerinden Refah kapısının bundan böyle her zaman ve şartsız olarak açık kalacağı, eski baskı ve tahditler döneminin geride kalacağı açıkça belli oluyor. Bu şüphesiz yıllardır Mübarek rejimi ve İsrail mengenesi arasında kalan Gazze halkı için de müjde ve daha iyi bir gelecek anlamına geliyor.

Refah kapısı, istisnai açılışlar dışında genelde 4 yıldır kapalı olan bir önemli sınır kapısı. Mısır bu kapıyı daha önce üstlendiği milletlerarası taahhütler çerçevesinde kontrol ediyor. Milletlerarası taahhütler denen konu da İsrail ve Mısır arasında 1979 yılında varılan barış antlaşmasının Mısır'a yüklediği sınırın kontrolü elbette. Bu anlaşmaya göre, sınır Mısır ve İsrail tarafından ortaklaşa kontrol edilecekti. Bu kontrol 2005 yılına kadar devam etti. İsrail Gazze'den 12 Eylül 2005 tarihinde çekilirken sınır kontrolünden de vazgeçti, sınırdaki askerlerini tahliye etti. Bu arada sınırın kontrolünü tamamen kaybetmemek için Filistin yönetimi (El Fetih) ile bir anlaşma yaptı. Bu anlaşmaya göre, Refah sınır kapısı canlı yayın yapan CCTV kameralarla donatılacak, İsrail bu kameralarla giriş-çıkışı uzaktan kontrol edecekti. Ayrıca, Avrupa Birliği'nden (AB) sınır gözlemcileri de Refah'ta görevlendirilecek, bunlar da kontrole katkı yapacaklardı. Bu anlaşma Hamas'ın Gazze'de kontrolü ele geçirmesine kadar tam istendiği şekilde olmasa da yürürlükte kaldı. Ancak Hamas iktidarı ile birlikte AB gözlemcileri ülkelerine döndüler ve Refah kapısı da 2007'de kapandı. İstisnalar dışında hâlâ da öyle.

Ancak yukarıda da söylediğimiz gibi bu durum ve düzen en geç 10 gün içinde değişecek, ortaya yeni bir düzen çıkacak.

Bu gelişmeye ilaveten Mısır geçici yönetimi Gazze konusunda başka bir olumlu adımı da atmaya başlamış bulunuyor. Bu da Mübarek rejimi tarafından Gazze'ye tüneller vasıtasıyla yapılan geçiş ve mal sevkiyatlarını önlemek için inşa edilen çelik duvarın inşasını askıya almış olması. Haberler, geçici yönetimin geçen ay başında bu kararı aldığı ve artık çelik duvarın tarih olduğu yönünde. Mübarek rejiminin 2009 sonlarında Amerikan ve Fransız uzmanların yardımıyla inşasına başladığı bu duvar şayet istendiği gibi hayata geçirilseydi Gazze tünellerinin birçoğunu devre dışı bırakacak, mal trafiğine büyük sekte vuracak, Gazze halkının acısını biraz daha artıracaktı. Ancak, artık bu söz konusu değil. Bu da sevinilecek bir başka gelişme elbette.

Bu durumda Gazze bakımından yeni bir sayfanın açılacağı söylenebilir. Bu sayfada artık Mısır'ın engellemesi, yasakları olmayacak. Refah kapısı, Mısır yönünde bir daha kapanmamak üzere açılmış olacak.

Bu şüphesiz Gazze'ye yardım göndermek ve götürmek için gayret edenleri de memnun edecek; zira İsrail denizde engellese bile Mısır limanları (özellikle Gazze'ye yakın El Ariş) yardım teşkilatları için açık olacak ve Gazze'ye geçiş sorun olmayacak. Bu bakımdan yardım konvoyları için İsrail ile gereksiz sürtüşmelere, karşılaşmalara da gerek kalmayacak.

Yakında bütün engeller kalkacak ve Refah kapısı yıllar sonra tamamen, şartsız ve tahditsiz olarak Gazze halkının faydasına açılmış olacak. Bunun sonucunda da Gazze'nin Refah tarafı görülmemiş bir dinamizme kavuşacak. İsrail ise bunları sadece seyredecek.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ladin elbette öldü...

Fikret Ertan 2011.05.05

Ne zaman Amerika ya da Batı'nın rol aldığı ya da karıştığı önemli bir milletlerarası olay olsa hemen birtakım komplo teorileri ortaya atılır, söz konusu taraflar kıyasıya suçlanır, eleştirilir.

El Kaide lideri Üsame bin Ladin'in öldürüldüğü son Amerikan komando baskını da bu yaklaşım ve izah tarzından elbette payını almış bulunuyor; üstelik daha çok uzun süre de alacağı kesin görünüyor.

Bu teorilerin başında da çokça konuşulan Ladin'in ölmediği, öldürülen kişinin o olmadığı; ölenin ya dublörü ya da başkası olduğu geliyor. Bu teori bugün o kadar yaygın ki, sokakta önüme çıkan ve beni tanıyan mevki sahibi insanlar bile bana Ladin'in gerçekten ölüp ölmediğini, olayın düzmece mi, senaryo mu olup olmadığını soruyorlar. Sıradan pek çok kişi de medyadan, televizyonlarda boy gösteren komploculardan etkilenecek aynı şekilde düşünüyorlar.

Nitekim, ben bu şekilde düşünüp bunları televizyon sunucularını e-posta ya da Twitter ile soran pek çok kişiye de bizzat şahit oldum. Kısacası, bugün Türkiye'de pek çok kişi Ladin'in ölmediğine inanıyor. Hatta bazı televizyonlar, yazarlar, Ladin'in 2007 yılında hastalıktan öldüğü tezini sanki ölümü görmüşler gibi millete satmaya çalışıyorlar.

Bugün işe böyle akılalmaz bir durum var ortalıkta. Bunun sebebi elbette yıllardır bu tür komploları yazarak, çizerek, konuşarak besleyip büyütenlerin, bunları yaygınlaştıranların, aksini söyleyenleri bir şekilde baskı altına almaları ve de seslerin çok çıkması ve bunlara inanmaya hazır kitlelerin olmasından dolayı elbette.

Ladin'in ölmediğine inananlar elbette sadece Türkiye'de bol miktarda değil; olayın vuku bulduğu Pakistan'da da çok sayıda kişi televizyonlardan bizzat izlediğim gibi Ladin'in ölmediğine, ölenin yine başkası olduğuna kesin ve mutlak gerçek gibi inanıyorlar.

Oysa bunlar komplocuları dinlemek yerine kendi hükümetlerini, yetkililerini dinleseler böyle düşünüp inanmayacaklardı; zira Pakistan devlet ricali, ISI denen istihbarat servisi ve diğer güvenlik kurumları, Ladin'in geçen pazar günü Amerikan baskını sonucu öldürüldüğünden hiçbir şüphe duymuyorlar. Hatta Ladin'in burunlarının dibinde yaşamasından, bunu öğrenemediklerinden dolayı son derece rahatsız ve mahcuplar. Üstelik Amerikan operasyonundan önceden haberdar edilmedikleri, Amerika'nın kendilerine güven duymadığı ve kendi topraklarında icra edilen baskına müdahalede aciz kaldıkları için büyük sıkıntı içindeler. Olayı da izahta çok zorlanıyorlar.

Muhtemelen ellerinde yeni elde ettikleri kesin deliller olduğu için de Ladin'in, ailesi ve arkadaşlarının Abbottabad'da uzun süredir ikamet ettiğini yalanlayamıyorlar da. Kaldı ki bugün ellerinde Ladin'in evinde kalan ve muhakkak sorguladıkları 17 kişi bulunuyor. Bunların arasında Ladin'in eşi, çocukları, korumaları ve

başkaları da var. Bunlar herhalde o evde tesadüfen bulunan kişiler değil. Bunların Pakistanlı yetkililere bildikleri her şeyi anlattıklarına hiç şüphe yok. Ladin'in öldüğüne inanmayanlar isterlerse zahmete girip izin aldıkları takdirde bu şahısların ifadelerine de başvurabilirler. Belki zaman içinde bu şahıslar medyaya da konuşurlar ya da Pakistan bunların ifadelerini açıklayabilir.

Konuyla ilgili olarak, Amerikan tarafının bundan sonra sunabileceği güçlü ve kesin deliller de elbette söz konusu. Obama yönetimi bir karara vardığında bunları da göreceğiz. Yönetim esasen bu konuda acele de etmeli bize göre. Ayrıca, yakında El Kaide'den de bir açıklama geleceği kesin görünüyor. Onlar da olan-biteni kendi açılarından açıklayacaklar.

Bizim devlet ricali ise ilk saatlerden başlayarak hiçbir şüphe emaresi göstermeden Ladin'in öldüğünü kabul etmiş ve onu kınamış, olaydan dolayı memnuniyetini ifade etmiş bulunuyor. Bunları hepimiz bizzat bu ricalin ağızlarından televizyonlarda izledik.

Bu bakımdan devlet ricalimiz üstüne düşeni yapmış bulunuyor. 'Ladin ölmedi; ölen başkasıydı' gibi saçmalıklar serd edenler ise bu tür olaylarda her zaman yaptıkları gibi halkın kafasını karıştırmaya devam ediyorlar.

Ladin ve ölümü konusunda daha pek çok şey söyleyebilirim; onun Amerika'nın adamı olduğunu, CIA yetiştirmesi olduğunu, ölümünün Amerikan komplosu olduğunu söyleyenlere karşı çok şey söyleyebilirim. Ancak, bugün yerim kalmadığı için bunları yapamıyorum; ileride yeri gelirse yapabilirim.

Ladin öldü ve kendisiyle birlikte bir dönem kapandı. Gerisi laf-ü güzaf...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Misrata yardım bekliyor

Fikret Ertan 2011.05.09

Kaddafi rejiminin iktidarda kalabilmek ve kontrolü elinde tutabilmek için ne kadar ileriye gidebileceğini bu köşede defalarca dile getirdik.

Bu tavrın özellikle de muhaliflerin elindeki Misrata Limanı için diğer yerlerden çok daha geçerli olduğuna dikkat çektik. Yaklaşık iki buçuk aydır rejimin kuşatması altında yaşam mücadelesi veren Misrata ile ilgili son haberler bizim bu tespitimizi doğruluyor. Bu haberlerden sonuncusunda rejim ordusunun Misrata'daki yakıt tanklarını vurduğu, tankların yanarak imha olduğu bildiriliyor. Tankların nasıl imha edildikleri konusunda ise iki izah söz konusu: Ya zirai ilaçlama uçaklarınca bombalandılar ya da Grad tipi roket ateşlerle. Gelen haberlerde iki izah da yer alıyor. Hatta bazı roketlerin resimleri bile medyada yer alıyor. Muhtemelen tanklar hem uçaklarca hem de roketlerle vurulmuş bulunuyor.

Uçaklarca vurulmaları ister istemez NATO'yu akla getiriyor. Libya hava sahası uçuşa yasak bölge ise niye bu uçaklar saf dışı bırakılmadılar ya bırakılmadılar, şeklinde sorular elbette soruluyor. Muhalifler uçak konusunu NATO'ya bildirdiklerini; ancak herhangi bir cevap alamadıklarını söylüyorlar. NATO ise sonra yaptığı açıklamada olayın araştırıldığını söylüyor. Olayın aslını henüz bilmiyoruz; ancak eğer uçaklar NATO'ya rağmen uçup söz konusu bombardımanı yaptılarsa, bu NATO açısından vahim bir ihmal ya da hataya işaret eder elbette. Vurulan yakıt tankları Misrata'nın hayatta kalması için son derece önemli. Halk şebeke elektriği kesik olduğu için

jeneratörlerle idare ediyor. Bu da vurulan söz konusu mazot tankları ile sürdürülebiliyor. Şayet tankların tamamı yandıysa o zaman ne olacak? Şehirde elektrik olmayacak. Bu durumda hastaneler, diğer tesisler nasıl çalışacak? Bütün bunlar hakkında henüz sağlam ve kesin bilgi yok. Ancak durum gerçekten vahim elbette.

Misrata'dan gelen ikinci haberde ise rejim güçlerinin rıhtıma ve yakın bölgelerine anti tank kara mayınları atmaya başladığı şeklinde. Bunların resimleri medyada var. Söz konusu mayınlar Çin yapımı mayınlar. Bazılarının üstünde 2009 tarihi yer alıyor. Bu mayınlar Çin yapımı Grad füze bataryaları ile atılıyor. Bu bataryalar 24 adet roket atabiliyor. Her rokette de 8 mayın bulunuyor. Roketler havada belli bir yükseklikte açılıyor, mayınlar yine açılan paraşütlerle hedeflerine sevk ediliyor. Bataryaların menzili 6-7 kilometre civarında. Rejim güçleri kendilerini tehlikeye sokmadan uzaktan ve gizli mahallerden işte bu yeni tip silahı limanı kapatabilmek için kullanmaya başlamış bulunuyorlar. Muhalifler bu yeni tehdide karşı elbette birtakım tedbirler alıyorlar ve anlaşılan tespit edebildiklerini uzaktan tüfek ateşiyle patlatıyorlar. Ancak bu arada elbette zayıflık da oluyor.

Misrata'ya yönelik bu yeni tehditler bu haftanın konusu. Ancak geçen haftalarda başka tehditler de ortaya çıkmışlardı. Hatırlanacağı gibi rejim güçleri birçok ülkenin yasakladığı İspanyol yapımı msket bombalarına başvurmuşlardı. Geçen hafta ise limanı mayınlama çabaları söz konusuydu. Bu defa rejimin küçük tekneleri ya motorları limanın sularına sayısı belirsiz deniz mayınları yerleştirmişlerdi. Deniz ambargosu uygulayan NATO'nun bundan da haberi olmamıştı anlaşılan. Bütün bunlara ilaveten rejimin kendine bağlı aşiret güçlerini Misrata'ya saldırtacağı yönündeki tehdidi de söz konusu. Her ne kadar bu tehdit kof bir tehdit olarak değerlendirilse de, küçük bir ihtimal de olsa mutlaka dikkate alınması gereken bir tehdit olarak ortada duruyor. Rejim, anlattığım eski ve yeni silah ve tehditlerle Misrata'yı biraz daha boğarak burasını eninde sonunda ele geçirmeye, muhalif harekete son vermeye çalışıyor. Bunun için de elinden geleni ardına koymuyor. Ne NATO ne BM ne de başkalarını dikkate alıyor. Mayınlar ve diğer tehditler yüzünden adeta trafiğe kapanmış bulunan Misrata'nın vahim durumu halen Ladin ve Suriye konularıyla gündem dışına çıkmış bulunuyor. Ancak, bu yazıda da hatırlattığımız gibi Misrata'ya mutlaka yardım edilmesi, kuşatmanın kaldırılması gerekiyor. Dünya ve biz 1990'lardaki Saraybosna kuşatmasını 27 ay seyretmiştik, Misrata'yı ne kadar seyredeceğiz acaba?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Obama mecburdu...

Fikret Ertan 2011.05.12

Amerikan özel kuvvetleri timi Pakistan'ın başkenti İslamabad'a sadece 50-60 km. uzakta bulunan askerî garnizon şehri Abbotabad'daki şüpheli eve 2 Mayıs'ta yaptıkları operasyonda ne ile karşılaşacaklarını, evde kimlerin yaşadığını tam ve kesin olarak bilmiyorlardı.

İstihbarat, evde muhtemelen yıllardır aranan Kaide lideri Üsame Bin Ladin ve ekibinin olduğunu tahmin ediyordu; ancak bu tahmin öyle yüzde yüz ya da buna yakın bir tahmin de değildi.

Nitekim, operasyon sonrasında CIA Başkanı Leon Panetta 'Evde Ladin'in olduğundan sadece yüzde 60 emindik; tahminim bu yöndeydi.' şeklinde konuşmuştu. Diğer yandan operasyondan tam sorumlu olan Başkan Obama da geçenlerde CBS televizyonunun 60 Dakika programında operasyonla ilgili şu sözleri etmişti:

'...Belki de kızım Saşa'nın 3 ay süren menenjit hastalığı hariç, hayatımın en uzun 40 dakikasıydı. İstihbarat ekiplerimiz ne kadar başarılı bir iş ortaya çıkarmış olsalar bile durum 55/45 durumuydu. Yani, Ladin'in o evde

bulunduğunu kesin olarak söyleyemiyorduk.'

Bu cümlelerden açıkça anlaşılacağı gibi Başkan Obama elindeki bütün bilgi ve istihbarata rağmen söz konusu evde Ladin'in olduğundan yüzde yüz emin değildi. Operasyon da işte bu şartlarda ve yüzde 65 gibi bir ihtimale dayanarak başlatıldı. Ayrıca operasyonun başarısı da çantada keklik değildi; yani yüzde yüz garanti söz konusu değildi.

Nitekim bu husus Başkan Obama'nın televizyonlarda hepimizin gördüğü operasyonun izleme canlı görüntülerinde kendisinin ne kadar gergin, endişeli, tırnaklarını adeta yiyor görüntülerinden açıkça belli de oluyor. Zaten bu yüzden operasyon için 'ömrümün en uzun 40 dakikası' derken aynı televizyon konuşmasında 'operasyon başladığında başarısız olacağına inandığını da' belirtmeden edemiyor.

Operasyona çok zor karar verdiğini de ifade eden Obama bu konuda da şöyle diyor: '..Ladin orada diyemiyorduk. Evde Dubai'den gelen zengin bir prens olduğunu düşünün, karşısında özel kuvvetler, başımız belaya girerdi... Ancak kendim, işin ucunda, tamamen bitirmek değilse bile El Kaide'ye ciddi zarar vermek söz konusuysa, hem siyasi riskleri hem de askerlerimizle ilgili riskleri göze almaya değer.'

Obama operasyona işte bu düşüncelerle, birçok ihtimali hesaba dikkate alarak, sonuçta kendi siyasi geleceğini de göze alarak karar vermiş bulunuyor. Üstelik Amerikan medyasında son açıklamalara bakılırsa operasyon sırasında ve sonrasında gerektiğinde Pakistan güvenlik güçleri ile çatışmayı da göze almış bulunuyor.

Operasyon en üst düzeyde bugün bilinenler itibarıyla bu hava, ortam ve bilgi seviyesinde gerçekleşmiş görünüyor. Esasen, Obama operasyona karar vermekten başka bir şey de yapamazdı bize göre; önüne gelen istihbarat, Ladin'in söz konusu evde yüzde yüz olmasa da belli bir yüzde ihtimaliyle (ki bu yüzde 65) bulunduğunu belirtmişse Obama bunu mutlaka dikkate almak zorundaydı. Bunun başka bir yolu yoktu; eğer istihbarata ve operasyon tavsiyelerine kulak tıkasaydı, bir gün bu konunun öğrenileceği muhakkaktı. O zaman da hüküm 'Başkan Obama imkân ortaya çıktığı halde, bu imkânı kullanamadı. Ladin'in hakkından gelemedi. Operasyona cesaret edemedi' şeklinde olacaktı. Belki de operasyon kararı vermeseydi, olay kısa zamanda da medyaya yansıyacaktı. Kendisi de bundan büyük siyasi zarar görecekti.

Kaldı ki, Ladin'in Pakistan'da gizlendiği konusundaki ilk istihbarat 2007 yılında ortaya çıkmıştı. Bunun da Guantanamo'da tutuklu bulunan 11 Eylül'ün mimarı Halit Şeyh Muhammed'in adeta işkencevari sorgusundan elde edildiği de bugün biliniyor ve Amerikan istihbaratının son 5 yıldır bunun izini sürdüğü de söyleniyor. Bu 5 yıllık izlemenin sonucu da Abbotabad'a geçen ağustosta ulaşmış, Ladin'in burada gizlendiği tahminine yol açmış bulunuyor. Şayet Obama bütün bu istihbari çalışmaları ve ulaşılan sonuçları görmezden gelseydi ya da bunları dikkate almasaydı, bunun çok yönlü sonuçlarına katlanamazdı. Bunlar da bir gün ortaya çıkardı.

Sonuçta, Obama'nın operasyon konusunda 'yapılsın' şıkkı dışında başka bir gerçekçi şıkkı yoktu. Obama operasyona mecburdu. Başkası düşünülemezdi. Bu bakımdan operasyonun Obama'nın seçim mülahazaları ya da siyasi avantaj elde etme düşüncesiyle yapıldığı öne sürülemez. Obama başarılı sonuçlanan operasyondan siyasi avantaj sağlamıştır; ancak bu sonraki gelişmedir.

Obama operasyona mecbur kaldığı için karar vermiştir. Konunun Obama açısından özü ve anlamı da budur velhasıl...

Irak ve Amerikan askerî varlığı

Fikret Ertan 2011.05.16

Bölgemiz açısından bu yılın en önemli gelişmelerinden birisinin Irak'taki Amerikan askerî varlığının akıbeti olacağı aşikâr.

Bugün Irak'ta çeşitli birimlerden meydana gelen 47 bin civarında Amerikan askeri bulunuyor. Buna ilaveten Amerikan hava gücü hâlâ Irak'ta mevcut. 100 kadar Amerikan üssünün de hâlâ faal durumda olduğu söyleniyor. Irak hükümeti ile Amerika bu askerî varlığın mahiyeti , geri çekilme takvimi ve muhtemel yeni gelişmeler karşısında alınacak yeni kararları da bünyesinde barındıran, yeniden gözen geçirilebilir, çok kapsamlı bir askerî anlaşmayı 2008 sonlarında imzalamışlardı. Kısa adı SOFA (Status of Forces Agreement) olan bu anlaşma uyarınca Irak'taki Amerikan askerî varlığının 31 Aralık 2011 günü sona ermesi gerekiyor.

İktidara geldiğinde bu askerî varlığı geri çekeceğini defalarca açıklayan Obama yönetimi, bu konudaki kararlılığını devam ettiriyor. Ancak, son bir aydır başka gelişmeler bu konuyu etkilemeye başlamış bulunuyor. Bu da Pentagon'un Ortadoğu'daki son gelişmeler karşısında Irak'ta belli bir askerî varlığın söz konusu tarihten sonra da kalmaya devam etmesinin uygun olacağı şeklindeki yeni yaklaşımından kaynaklanıyor. Bunda da Irak'ta istikrarın bozulma endişeleri, İran'ın Irak'la ilgili muhtemel planları ve Pentagon'un bölgede bir operasyonel güce ihtiyaç duyması rol oynuyor bize göre.

Bu mülahazalara ilaveten Pentagon Irak'tan çekilme takviminin en kısa zamanda bir daha değişmeyecek şekilde kesinleşmesini de istiyor, zira buna göre hazırlıklara başlayıp belirtilen tarihte çekilmeyi tamamen gerçekleştirmeyi planlıyor. Bu planların da en geç ağustosa kadar kesinleşmesini şart koşuyor. Çünkü 47 bin asker, 63 bin kadar sözleşmeli eleman, 100 üs ve 1 milyon civarında askerî donanım ve aracın geri çekilmesi için en az 4-5 ay gerekiyor. Ayrıca, bu işe bir kere başlandığı takdirde bunun geri dönüşü de neredeyse mümkün değil.

Nitekim, bu yüzden Amerikan Genelkurmay Başkanı Amiral Mike Mullen geçen ay Irak'a yaptığı ziyarette, Irak hükümetinden geri çekilme meselesi ve takvimi konusunda birkaç hafta içinde mutlaka bir cevap beklediklerini söylemişti. Bugün Pentagon, Irak hükümetinden işte bu cevabı hâlâ bekliyor, hangi yönde olursa olsun hemen harekete geçmek istiyor.

Irak hükümeti ise her ne kadar geçmişte Amerikan askerî varlığının en geç 31 Aralık 2011'de sona ereceğini açıklamış, bunu defalarca ifade etmiş olsa da bugün başka bir hava içinde görüntüsü ve fikri veriyor. Bunda da elbette Irak'ın güvenlik şartları, yeni gelişmeler ve Irak silahlı kuvvetlerinin Amerikan çekilmesine hazır olup olmadığı şeklindeki mülahazalar güçlü rol oynuyor. Bu çerçevede mesela Irak Genelkurmay Başkanı Kürt General Babakir Zebari'nin defalarca Irak ordusunun 2020 yılına kadar Irak'ı ve sınırlarını kontrol edemeyeceğini söylediği biliniyor. Aynı bu çerçevede, Başbakan Nuri Maliki'nin de geçen hafta Irak hava kuvvetleri ile ilgili olarak bunun ülkeyi dış tehditlerden önümüzdeki yıla kadar koruyacak durumda olmayacağını ifade etmiş bulunuyor.

Maliki, bu sözlerine rağmen bir yandan Irak'ın Amerikan askerî varlığına ihtiyacı olmadığını da vurguluyor; ancak diğer yandan Amerikan askerî varlığının Irak'ta 31 Aralık'tan sonra kalmaya devam edip etmemesi konusunda kendi şahsi fikrini soranlara bu konuda hiçbir şey söylemiyor, 'bu konuda konuşmam' diyor. Ne var ki, bu sessiz ve henüz kararsız olduğu anlaşılan bu tavra rağmen Maliki, Amerikan askerî varlığının söz konusu tarihten sonra da Irak'ta bir şekilde devam edip etmeyeceği konusunda şimdiden bir milli tartışmanın kapısını

da açmış ve Irak'taki ana siyasi blokların ya da cephelerin varlığının devamı konusunu desteklemeleri halinde kendisinin de buna uyacağını geçen hafta açıklamış bulunuyor.

Maliki'ye göre, bu konuda çoğunluğun mutabakatı çok önemli. '.. Mutabakat yüzde 70, 80 ya da 90'a ulaşırsa bu mutabakat olur elbette!' diyor.

Bu durumda önümüzdeki günlerde Irak'ta bütün siyasî ve diğer grupların yer alacağı bir yeni genel tartışma yaşanacak. Bunun sonucunda ne ortaya çıkacak, Amerikan askerî varlığı konusunda hangi ölçüde ve hangi mutabakat çıkacak, Maliki hükümeti bundan sonra ne yapacak, Amerika'ya ne cevap verecek henüz bilinmiyor. Irak, Amerikan askerî varlığını tartışacak ve biz dahil bütün bölge ülkeleri de bunu elbette dikkatle izleyecek. Özellikle de İran. Amerika, Irak'ta Iraklıların onayıyla askerî bakımdan kalmaya devam edecek mi acaba? Bu sorunun cevabı ilgili herkes için çok önemli elbette....

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Afganistan üzerindeki stratejik hesaplar

Fikret Ertan 2011.05.19

Afganistan'ın dünyanın en stratejik konumuna sahip ülkelerin başında geldiğine hiç şüphe yok. Bu husus genelde 19. yüzyıldan bu yana geçerli bir durum. Bu yüzden gerek komşuları, gerekse de dünyanın büyük güçleri Afganistan üzerinde sürekli stratejik hesaplar yapıyor, bunları kendi çıkarlarına göre hayata geçirmeye çalışıyorlar.

Pakistan bu ülkelerden birisi olarak oldukça temayüz ediyor. Bu ülke, çok uzun zamandır Afganistan'ı kendi stratejik hinterlandının bir parçası, tabii uzantısı olarak görüyor ve başka bir gücün burada kendisi aleyhine güç ve nüfuz kazanmasını hiç arzu etmiyor. Bu bakımdan mesela Hindistan'ın Afganistan ile ilişkilerine hep şüpheli gözle bakıyor, Hindistan'ın bu ülkeyle ilgili hamlelerini kendisini 'Batı'dan kuşatma' hamleleri olarak görüyor, hesaplarını buna göre yapıyor. Hindistan ise her ne kadar Pakistan'ın bu yaklaşımının doğru olmadığını söylese de Afganistan üzerindeki kendi hesaplarından vazgeçmeyi hiç düşünmüyor; aksine bunları çeşitlendirmek, tahkim etmek için çok çabalıyor. Nitekim, Hindistan Başbakanı Manmohan Singh'in geçen hafta Kabil'e yaptığı resmî ziyaret bu çabaların sonucusuydu. 6 yıl sonra Kabil'e önemli bir heyetle gelen Singh, Afgan lider Karzai ve ekibi tarafından çok iyi karşılanmış, ikili ilişkilerde de önemli gelişmeler kaydedilmiş bulunuyor.

Esasen Karzai yönetimi, gelmiş geçmiş Afgan yönetimleri içinde Hindistan ile en yakın, en sıkı ilişkilere sahip yönetim. Karzai 2001'den bu yana 10 defa Yeni Delhi'yi ziyaret etmiş bir lider. Kendisi yüksek tahsilini Hindistan'ın Simla bölgesindeki Himaçal Pradeş Üniversitesi'nde tamamlamıştı.

Singh, bu ziyaretinde Afganistan'a 500 milyon dolarlık yeni bir kalkınma yardımı taahhüt etmiş bulunuyor. Bu, Hindistan'ın Afganistan'a 2001'den bu yana taahhüt ettiği yaklaşık 1,5 milyar dolara ilave mahiyetinde sayılır. Hindistan, Afganistan'a ağırlıklı olarak altyapı, enerji, iletişim, tarım gibi alanlarda kalkınma yardımları yapıyor. Ayrıca, madencilikle de ilgileniyor. Mesela, ülkenin orta kesimlerinde bulunan Hazara nüfus ağırlıklı Bamiyan eyaletindeki muazzam demir filizi yataklarının işletme hakkını alabilmek için mücadele ediyor. Kısacası, Karzai yönetimi Hint hamlelerine olumlu bakıyor. Siyasi olarak ise Hindistan, Karzai yönetiminin yanı sıra Taliban'ı deviren Tacik ağırlıklı Kuzey İttifakı ile de yakın ilişkilere sahip bulunuyor.

Diğer yandan, Karzai yönetiminin Pakistan ile ilişkilerinin o kadar iyi olmadığı da bir gerçek olarak ortada duruyor. Karzai yönetimi, Pakistan'ın kendi topraklarında barınan Taliban ve diğer unsurlarla yeteri kadar mücadele etmediğini açıkça söylüyor. Karzai bu durumu Singh'in ziyareti sırasında, "Afganistan, Pakistan ile iyi, dostane ve kardeşçe ilişkiler istiyor." şeklinde anlatırken bu ilişkilerin gerçekte bugün istenilen mahiyette olmadığını da ima ediyor bir bakıma. Kısacası, ilişkiler istenildiği gibi değil. Burada da çaba Pakistan tarafına düşüyor elbette. Afganistan konusunda stratejik hesapları olanlar şüphesiz sadece Pakistan ve Hindistan değil. Bu çerçevede Amerika, İran, Çin ve bölge ülkeleri ve Afganistan'ın komşularından da söz edilebilir. Hatta NATO bile bu hesapların içinde; zira NATO, ISAF olarak yıllardır Afganistan'da silahlı mücadele veriyor.

İran'ın, diğer hesapları bir yana, özellikle Şii Hazara unsuru dolayısıyla Afganistan'ı görmezden gelemeyeceği aşikâr. Ayrıca, Afganistan'daki Amerikan ve NATO varlığını güvenlik bakımından da iyi takip ettiği zaten belli sayılır.

Amerika'nın Afganistan konusundaki stratejik hesaplarını herkes çok iyi biliyor. Amerika bu hesaplar uğruna bugün 2001'den bu yana bu ülkede çok yönlü savaşıyor. Bugün 100 bin Amerikan askeri bu yüzden bu ülkede bulunuyor. Çin'in stratejik hesapları ise daha çok güvenlik alanında temayüz ediyor. Bu ülke radikal unsurların Afganistan'a hâkim olmasının kendi Doğu Türkistan bölgesini etkileyeceğinden endişe ediyor.

1979-1989 yılları arasında Afganistan'ı işgal eden Rusya (o zaman Sovyetler'di) da bugün bu ülkeye stratejik hesaplar penceresinden bakıyor ve Çin ile hemen hemen aynı endişelere sahip bulunuyor. Daha uzun yıllar gündemde olacak olan Afganistan'a başka unsurların yanı sıra anlattığım stratejik hesaplar açılarından bakmanın sayısız faydaları var. Bugünün ve yarının da konusu olduğu için bugün buna kısaca işaret ettik velhasıl..

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

1967 sınırları

Fikret Ertan 2011.05.23

İsrail ile Arap komşuları arasındaki 1967 Savaşı bölge açısından en önemli dönüm noktalarından biriydi. Sadece 6 gün süren bu savaşta İsrail, Mısır, Suriye ve Ürdün ordularını yenmiş, topraklarına yeni topraklar katmıştı. Mısır'dan Sina Yarımadası'nı, statüsü belli olmayan Gazze'yi, Suriye'den Golan Tepelerini ve Ürdün'den de Doğu Kudüs ve Batı Şeria'yı almıştı.

Daha sonra Mısır ile vardığı 1979 Camp David Anlaşması sonucu Sina'yı terk etmiş, Gazze'den de tam olarak 2005'te geri çekilmişti. Böylece bu iki bölge 1967 öncesi duruma dönmüştü.

Ancak Golan, Batı Şeria ve Doğu Kudüs'ün işgal statüsü de hâlâ devam ediyor. Kısacası, İsrail bu işgal statüleriyle İsrail-Suriye, İsrail-Ürdün sınırlarını tam kontrol ediyor; Gazze'de ise artık sınırı kontrol edemiyor. Bu sınır bugün Mısır ve Hamas'ın kontrolünde bulunuyor.

Bu bakımdan 1967 sınırları bugün sadece Suriye-İsrail (Golan)-İsrail-Ürdün sınırlarında geçerli olmaya devam ediyor. Bir süredir yeniden gündeme gelen 1967 sınırları bugün işte bu şekilde bulunuyor.

Esasen muhtemel bir Filistin-İsrail barışı ve bağımsız bir Filistin devletinin kurulması çerçevesinde 1967 sınırlarının esas alınması uzun süredir üzerinde konuşulan bir konu. Kuartet, Amerika ve diğerleri bu sınırların esas alınmasını istiyorlar; bazen bunu açıkça, bazen de kapalı biçimde ifade ediyorlar. Kısacası, bugün milletlerarası camiada bu konuda belli bir mutabakat meydana çıkmış bulunuyor.

Bu mutabakatın milletlerarası geçerlilik kazanması yüzünden 1967 sınırları geçen hafta Başkan Obama'nın da Arap dünyasındaki son halk hareketleri (ya da sivil devrimler) ve Filistin-İsrail ihtilafını ele alan uzun ve önemli konuşmasının son bölümünde de yer bulmuş, Obama tarafından resmen barış için coğrafi esas olarak ilan edilmiş bulunuluyor.

'... İhtilafın kilit konuları mutlaka müzakere edilmelidir. Bu müzakerelerin esası açıktır: Yaşayabilir bir Filistin, güvenli bir İsrail. Amerika, müzakerelerin Filistin'in İsrail, Ürdün ve Mısır ile kalıcı; İsrail'in de Filistin ile yine kalıcı sınırların meydana çıktığı iki devletle sonuçlanması gerektiğine inanmaktadır. Biz İsrail ve Filistin sınırlarının karşılıklı mutabakatla varılacak sınır mübadelesi ile 1967 sınırlarını esas alması gerektiğine inanıyoruz, ki böylece her iki devlet için de güvenli ve tanınmış sınırlar ortaya çıkmış olacaktır. Filistin halkı kendini yönetme hakkına sahip olmalı ve tam potansiyeline egemen ve coğrafi bütünlük içinde ulaşmalıdır.'

İşte bu cümlelerle Amerika ilk defa bir başkanı tarafından resmen barış için 1967 sınırlarının esas alınması gerektiğini ilan etmiş bulunuyor. Amerika daha önce başka resmi yetkililer tarafından 1967 sınırlarını muğlak bir şekilde telaffuz etmişti elbette. Mesela en son Dışişleri Bakanı Bayan Hillary Clinton 2009'da ' taraflar iyi niyetli müzakereler sonucu mutabık kalınacak toprak mübadelesi ile 1967 sınırlarını esas alan bir Filistin devletinin kurulmasının önünü açabilirler' mealinde konuşmuştu.

Bu bakımdan Obama yönetiminin muhtemel bir barış ve Filistin devletinin kurulması için 1967 sınırlarını esas olarak gördüğünü açıklaması elbette ihtilafta yeni bir diplomatik dönüm noktasına, yeni bir merhaleye işaret ediyor. Ancak Obama 1967 sınırlarından ve İsrail'in sınırlarından söz ederken Golan'dan hiç söz etmemiş bulunuyor. Burası da elbette dikkat çekici bir husus olarak ortada duruyor.

Ne var ki, esasta Filistin'in haklı, meşru ve tarihi taleplerinin büyük bölümünü dikkate almayan bu 1967 sınırları sözü dahi Netanyahu ve yönetimini çok rahatsız ve tedirgin etmiş bulunuyor. Nitekim, Netanyahu bu yüzden Obama'yla geçen hafta yaptığı görüşmede bu sınırların 'savunulamaz' olduğunu açıkça söyleyerek Obama'ya bir kere daha (diğeri Yahudi yerleşimleri konusu) karşı çıkmış, meydan okumuş bulunuyor. Kısacası, İsrail bugünkü yönetiminin 1967 sınırlarını barış için esas almayacağını ilan etmiş oluyor.

Sonuçta, 1967 sınırları konusu en azından bugünkü Netanyahu yönetimi iktidarda kaldığı müddetçe üzerinde konuşulmayacak bir konu olarak şimdilik askıya alınmış bulunuyor ve bu yüzden Obama'ya rağmen Filistin-İsrail barışı hayli uzak görünüyor. Acı, ama gerçek bugün işte yalın bir şekilde böyle ortada duruyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İşgal sürerse...

Fikret Ertan 2011.05.26

Filistin-İsrail ihtilafının çözüm yoluna girebilmesi için dört temel problemde ilerlemenin gerçekleşmesi, bunun için de tarafların bunlarda belli tavizler vermesi gerektiğine bu köşede geçmişte defalarca dikkat çektik.

Bu dört problem şöyle: Muhtemel bir Filistin devletinin alanı, sınırları ve bütünlüğü. Kısa ifadeyle coğrafi unsur. Kudüs'ün statüsü. İşgal altındaki topraklarda inşa edilen ve halen de inşa edilmekte olan Yahudi yerleşimleri. Sonuncusu da Filistin'den kaçmak zorunda kalan Filistinli mülteciler.

Yıllardır çeşitli vesilelerle yapılan barış müzakereleri işte bu dört temel problem üzerinde odaklanıyor. Ne var ki, bugüne kadar bu dört konuda da barışa esas olabilecek herhangi bir ilerleme sağlanabilmiş değil. Bundan şüphesiz çeşitli İsrail hükümetleri sorumlular. Özellikle de sağ ağırlıklı hükümetler.

Bugün de İsrail'in başında, liderliğini Başbakan Netanyahu'nun yaptığı böyle bir hükümet var. Bu hükümet seleflerinden daha da ileri giderek bu konuların bazılarında hiçbir tavize yanaşmayacağını bu hafta açıkça söylemiş bulunuyor. Bunlar Kudüs'ün statüsü ve mülteciler konusu. Netanyahu son beş gün içinde Başkan Obama ile yaptığı görüşmede, ALPAC denen Yahudi sivil toplum komitesinde konuşurken ve son olarak Amerikan Kongresi'ne hitap ederken İsrail'in ne Kudüs'ün statüsü ne de mülteciler konusunda taviz vereceğini açıkça beyan etmiş bulunuyor.

'Kudüs, İsrail'in ayrılmaz başkentidir. Bir daha bölünmeyecektir. Öyle de kalacaktır... Fetih lideri Abbas halkının önüne çıkarak 'Ben Yahudi devletini kabul edeceğim' şeklinde konuşmalıdır.' diyerek bu iki konudaki tavrını belirtmiş oluyor. 'Abbas'a yaptığı çağrının esası elbette Filistinli mülteciler konusuna atıf. 'Yahudi devleti' diyerek bu devlette Filistinli mültecilere yer olmayacağını, bu devletin temel karakterinin Yahudi olacağını söylüyor. Bu da şüphesiz mülteci konusundaki son noktası oluyor.

Esasen mülteciler konusu İsrail'in en çok çekindiği bir konu; zira bugün İsrail dışında yaşayan Filistinli mülteciler yaklaşık 5 milyon kadar. Bu nüfusun İsrail'e dönmesi ve devletin karakterini değiştirmesi hiç istenmiyor. Bu yüzden İsrail 'Bu konu İsrail dışında çözümlidir' diyor. Netanyahu da bu klasik tavrı bir kere daha başka cümlelerle tekrarlamış oluyor.

Coğrafya problemi konusunda ise Netanyahu, Başkan Obama'nın 'Karşılıklı mutabık kalınacak toprak mübadelesi ile 1967 sınırları esasına göre bir bağımsız Filistin devletini' desteklediği yolundaki ifadesini Kongre konuşmasında bir kere daha bazı küçük tavizlerle süsleyerek tamamen reddetmiş bulunuyor. Bu süslü tavizler de nihai sınırlar belli olduktan sonra terk edilecek bazı küçük Yahudi yerleşimleri. Ancak, bu arada büyük olanlar da İsrail sınırları içine dahil edilecek. Esasen karşılıklı toprak tavizi çoktandır müzakere masasında bulunuyor. Bu da yaklaşık yüzde 3-3'5'luk bir küçük oran olarak telaffuz ediliyor. İsrail, yerleşimleri ilhakı karşılığında Filistin yönetimine çöllük alandan bazı yerleri vermeyi öneriyor.

Ne var ki, İsrail-Ürdün sınırlarında bu taviz bile söz konusu değil. Netanyahu bu sınırın İsrail ordusu tarafından kontrolüne devam edileceğini söylüyor. Ayrıca, Başkan Obama'nın son konuşmasının bir yerinde geçtiği gibi Filistin devletinin silahsızlandırılmış bir devlet olması gerektiğini de vurguluyor. Bunun yanı sıra Netanyahu, Abbas'ın Hamas ile varılan anlaşmadan vazgeçmesini, geçmediği takdirde barış görüşmelerine devam etmeyeceklerini de söylüyor.

Netanyahu'nun Filistin ihtilafı konusundaki tavrı işte böyle. Bu tavırla hiçbir yere varılamayacağı, barışın ve uzlaşmanın asla söz konusu olamayacağı aşikâr. Bu durumda işgalin ve bunun acılarının daha uzun süre devam edeceği de söylenebilir.

İşgalin ve acıların devam etmesi Filistin halkının yeni tepkiler göstermesi demek. Bu bugünden belli. Bu tepkiler 3. İntifada şeklinde mi olur, Hamas'ın ve diğer grupların yeniden İsrail'e roket savaşı başlatmalarına mı yol açar, bunlara destek mahiyetinde Hizbullah'ın Lübnan sınırlarından yeni saldırıları mı olur, böyle durumların ortaya çıkması halinde yeni bir siyasi bilinç ve cesaret kazanan Arap dünyası ne yapar, yoksa başla şeyler mi olur, dünya bölgesel bir savaşın eşiğine mi gelir, bilinmez.

İşgal sürerse, milletlerarası camia ve dünya buna bir çözüm ve çare bulamazlarsa, ortaya anlamlı bir Filistin devleti çıkmazsa bölgede kan, gözyaşı ve yeni yıkımların ortaya çıkacağı aşîkâr. Bunu da en çok İsrail yönetimi düşünmelidir, ektiğini bir gün biçebileceğini hiç aklından çıkarmamalıdır.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Refah kapısı: İlk adım atıldı...

Fikret Ertan 2011.05.30

Gazze'nin dış dünyaya açılan üç sınır kapısı var: Kerem Şalom, Erez ve Refah.

Bunlardan ilk ikisi İsrail'e açılıyor. Kerem Şalom'dan daha çok mal, malzeme giriyor. İsrail, bu kapıdan sınırlı mal, malzeme girişine izin veriyor. Mesela inşaat malzemeleri giremiyor. Erez ise insan giriş çıkışlarının yapıldığı bir kapı. Çok istisnai durumlar dışında bu kapıdan giriş-çıkış halen yapılamıyor. Refah kapısı ise Gazze'nin Mısır'a açılan tek kapısı. Bu kapı Mübarek döneminde ancak sınırlı bir tarzda faaliyet gösteriyordu. Özel izne sahip hastalar, öğrenciler ve diğerlerinin dışında kapı genelde kapalı bulunuyordu. Mübarek rejiminin yıkılmasıyla birlikte ortaya çıkan yeni siyasi iklim ve yapı, birçok başka şeyin yanı sıra bu kapının durumunu da etkilemiş, kapının statüsünü de artık sürdürülemez hale getirmiş bulunuyor.

Nitekim, bunun sonucunda Refah daha önce de bu köşede müjdelediğimiz gibi iki gün önce açılmış bulunuyor. Kapı bundan böyle insan trafiğine fazla kısıtlama olmadan açık olacak. Bildirildiğine göre, cuma ve resmi tatil günleri dışında 9-21 saatleri arasında haftada 6 gün açık olacak. 18-40 yaşları arasındaki erkeklerin giriş-çıkışlarına vize şartıyla izin veren yeni sınır rejimi, bu yaşların dışındaki kadın, erkek, çocuklara da giriş-çıkışta tam serbestlik tanıyor. Kısacası, söz konusu şartlara uyan herkes artık Gazze'den serbestçe çıkış ve giriş yapabilecek. Söylediğimiz gibi kapı şimdilik sadece insan giriş-çıkışlarına açık hale gelmiş oluyor. Bunlar da yaya trafiği şeklinde olacak. Bugünkü şartlarda motorlu araç giriş-çıkışları henüz mümkün değil. Gazze'den çıkacaklar taksi ya da otobüslerle kapıya gelip yaya çıkacaklar. Girecekler de böyle hareket edecek.

Kapı, ticarete ya da mal giriş-çıkışları için henüz kapalı bulunuyor. Bu tarz işleyiş ne zaman mümkün olabilecek ya da kapının imkânları ticarete, sevkiyata ne kadar izin verebilecek yapı ve özellikte, söylemesi zor. Kapı belki küçük çaplı ticari işlemler için uygun; ama belki daha büyük ve kapsamlılar için değil. Bunu incelemek gerekiyor elbette. Ancak kapının mal dolaşımı ya da ticarete mümkün olan kısa zamanda açılması da elbette gerekiyor.

Kapı, açıldığı ilk gün 450 kişinin geçişini sağlamış bulunuyor. Normal kapasite 300 kişiydi. Demek ki talep fazla. İleride bu sayı daha da artacak görünüyor. Gümrük hizmetlerinde de eskiye göre önemli olumlu gelişmeler gözleniyor. Mısır tarafında artık giren çıkanı kontrol eden, gerektiğinde sorgulayan ve tutuklayan istihbarat görevlilerinin olmadığı söyleniyor. Bu da Mısır'daki yeni yönetimin yeni yaklaşımı olarak temayüz ediyor. Bu çerçevede Mısır'ın geçici Dışişleri Bakanı Nebil el Arabi'nin çok olumlu çabalarını ve Refah'ın açılmasındaki önemli rolünü mutlaka burada anmak gerekiyor. Arabi, baştan bu yana Refah konusunda çok duyarlıydı ve bunun da gereğini yerini getirmiş oluyor.

Kapının açılması, şüphesiz en çok İsrail'i rahatsız ve tedirgin etmiş bulunuyor. Çeşitli İsraili yetkililer kapının açılmasını çok tehlikeli bir gelişme olarak gördüklerini açıklıyor, hatta bu konuda Netanyahu hükümetini yetersiz, aciz ve başarısız kalmakla suçluyorlar. İsrail, kapının açılmasının Gazze'ye silah ve militan akışını

hızlandıracağını söylüyor ve bu arada anlaşıldığı kadarıyla AB, Amerika, Mısır, İsrail ve Filistin yönetimi arasında Refah'ın kontrolünü öngören 2005 tarihli gözlemci anlaşmasının yeniden yürürlüğe girmesi için perde arkasında birtakım görüşmeler yapıyor. Söz konusu anlaşmaya göre, AB gözlemcileri EUBAM misyonu denen çerçevede kapıyı kontrol ediyor, İsrail de kontrolü kameralarla uzaktan izliyordu. Gözlemciler Hamas'ın 2007'de Gazze'de yönetimi devralmasından sonra kapıyı terk etmişlerdi. Son haberlerde, EUBAM'ın yeniden canlandırılması için Filistin yönetimi, Mısır ve İsrail arasında siyasi görüşmeler yapıldığını bizzat EUBAM sözcüsü Benoit Cusin açıklamış bulunuyor. Sözcü, şartlar elverdiğinde kapıya yeniden dönebileceklerini söylerken AB Konseyi de EUBAM'ın yetkisini önümüzdeki aralık ayına kadar uzatmış bulunuyor. Bu görüşmelerden ne çıkar bilmem; ama ben EUBAM'ın bir daha kapıya dönebileceğine pek ihtimal vermiyorum. Kaldı ki, Hamas da bunu istemiyor. Refah kapısı konusundaki son gelişmeler kısaca böyle. Kapının insan trafiğine açılmış olması şüphesiz sevinilecek bir gelişme. Ancak bu, bir ilk adım. İkinci adım, kapının ticarete açılması olacak. Bunda da İKÖ, İslam Kalkınma Bankası ve diğer kuruluşlar ve ülkeler Mısır'a ve Gazze'ye yeni imkânlar bakımından yardımcı olabilirler. İnşallah bu da olur ve böylece Gazze, ticaret bakımından da İsrail'e bağımlı olmaktan zaman içinde kurtulur..

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İsrail'in sürprizleri ne acaba?

Fikret Ertan 2011.06.02

Seçimlerden sonra hareket etmesi planlanan İHH önderliğindeki Gazze'ye 2. Özgürlük Filosu'nun Gazze'ye ulaşmasını ne pahasına olursa olsun engellemek için İsrail konuyla ilgili hazırlıklarına hız vermiş bulunuyor.

İsrail ilk elde Batılı müttefik ve dostlarının desteğiyle Filo'nun önce diplomatik yollardan engellenmesini hedefliyor ve bu konuda çeşitli mahfillerde çaba gösteriyor. Bu bağlamda Amerika, AB ve diğerlerinden yardım arıyor, bekliyor. Nitekim, Başbakan Netanyahu da önce diplomatik yolu tercih etiklerini; ancak gerektiği takdirde 'İsrail donanmasının, emirlerini dinlemeyip Gazze'ye doğru yola devam etmeyi tercih edeceklerine karşı kuvvet kullanılacağını' iki gün önce ifade etmiş bulunuyor. Başka İsrailli yetkililer de benzer beyanlarda bulunuyorlar.

Diğer yandan hükümetin donanmaya her duruma karşı şimdiden hazırlık yapılmasını emrettiği ve donanmanın da bu amaçla birkaç haftadır çeşitli tatbikatlar icra etmekte olduğu bildiriliyor. Bu tatbikatların İsrail hava kuvvetleri ile koordinasyon halinde gerçekleştirildiği, yakında polis ve hapishanelerle ilgili birimlerinde bu tatbikatlara katılacağı söyleniyor. Bunlara ek olarak denizde yapılan komando operasyonlarını yürüten Şaayet-13 adlı özel komando birliğinin de eğitimlerini artırdığı, çeşitli tatbikatlarda yer aldığı da haberlerde yer alıyor. Bu hazırlıklar ve tatbikatlar İsrail açısından normalde yapılması gerekenler. Ne var ki, bunlara ilaveten İsrail'in Filo'yu engellemek ve durdurmak için birtakım sürprizler hazırladığı da söyleniyor. Nitekim iki gün önce bir İsrail gazetesine açıklama yapan bir İsrail donanma subayı bu sürprizleri teyit etmiş bulunurken aynı zamanda şöyle konuşuyor: '...Askerlerimize silahlı tehditleri saf dışı etme ve gerektiğinde saldırganları da saf dışı emirleri verilmiştir. Ancak genel konuşursak hedef ve amaç gemiyi (gemileri) şiddete başvurmada ve iki tarafta da herhangi bir kayba yol açmadan ele geçirmektir.'

İsrailli subayın sürprizlerden kastı ne, bunlar hangi sürprizler, hangi mahiyetler, elbette bilmek mümkün değil. Ancak, bu konuda akla elektromanyetik tedbirler, denizaltı ve deniz üstünde yapılacak bilinmeyen yeni

operasyonlar, gemileri hareketsiz hale getirmek için yapılabilecek mekanik, elektronik ve başka şeyler geliyor. Bunların neler olabileceğini tahmin etmek, gereken karşı tedbirleri düşünmek uzmanların işi ve görevi. Biz bu konuda sadece duyduklarımızı, okuduklarımızı aktarabiliriz, o kadar.

Bu arada, bu sürprizlerin birisinin belki helikopter ya da savaş gemilerinden açılabilen keskin nişancı ateşi olabileceği akla gelebilir. Nitekim, Mavi Marmara faciasını araştıran Turkel Komisyonu'na ifade veren zamanın Genelkurmay Başkanı General Gabi Aşkenazi, gerektiğinde protestocuları saf dışı etmek amacıyla keskin nişancı ateşine başvurulabileceğini, bunun askerlerin hayatını tehlikeye atan yüz yüze çatışmaları engelleyeceğini son komisyon toplantısında söylemiş bulunuyor.

Bu ve diğer haberlerden İsrail'in 2. Özgürlük Filosu'nu da engellemek için akla gelen ve gelmeyen birçok şeyi göze aldığı anlaşılıyor. Bunda da anlaşılan donanma, hava kuvvetleri ve başka unsurlar başrolü oynayacaklar. Bu bakımdan İsrail'in bu konuda geri adım atması şimdilik pek mümkün görünmüyor. Bunu böyle söylemek belki bazılarına ters gelebilir; ancak bunları da şimdiden bilmek gerekir. Özellikle de Türk hükümetinin bu konuda şimdiden çok iyi, ayrıntılı ve bütün ihtimalleri hesaba alan, bunların olması halinde nasıl ve ne şekilde davranılacağını şimdiden planlaması gerekir.

Ayrıca, 'Bu bir sivil girişim. Biz bu işe karışamayız. Karışmayız.' demenin de pek bir anlamı bulunmuyor; zira Filo başkalarıyla birlikte bu ülkeden hareket edecek ve Filo'da Türk vatandaşları olacak. Bunları olabilecek konusunda uyarmak, ilgili tedbirleri almak ve nihayetinde hangi şartlar altında olursa olsun bunları korumak hükümetin görevi elbette.

Daha vakit varken, bunları düşünmek, gereğini yapmak, geçen yıl yaşanan acıları bir daha yaşatmamak, İsrail'in sürprizlerine karşı hem milli hem de milletlerarası planda hazırlıklı olmak konusu elbette hükümeti ilgilendiriyor. Başka türlü düşünmek mümkün mü?..

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Libya Operasyonu'nda yeni safha: Helikopterler artık sahada

Fikret Ertan 2011.06.06

31 Mart'ta başlayan NATO'nun Libya operasyonu bugün 68. gününe giriyor.

Operasyon BM'nin 1703 sayılı kararı uyarınca silah ambargosu, uçuşa yasak bölge uygulamaları ile sivillerin korunması amacıyla yapılıyor. İlk iki konuda bugüne kadar herhangi bir problem yaşanmazken üçüncü konunun amacı içine Kaddafi rejimine hava bombardımanları ile son vermek de ister istemez dâhil olmuş bulunuyor.

Bu amaç her ne kadar resmen kabul edilmese de NATO'nun önde gelen liderleri çeşitli demeçleriyle bu amaç ve hedefi dolaylı olarak telaffuz edip duruyorlar. NATO da sivilleri Kaddafi güçlerinden koruma misyonu çerçevesinde Libya'daki hükümet hedeflerini havadan sürekli bombalıyor. Geçen 68 günde bu bombardımanlar sonucu radar istasyonları, hava savunma sistemleri, tanklar, zırhlı araçlar, sığınaklar, evler,

tanklar, toplar, araç konvoylarına oldukça büyük zararlar verilmiş bulunuluyor. Bombardımanlar sonucu Kaddafi güçlerinin askerî yeteneğinin yüzde 50 civarında tahrip edildiği de söyleniyor.

Ne var ki, bu tahribata rağmen Kaddafi ve güçleri ayakta durmaya devam ederken NATO misyonu da hedefine hâlâ ulaşamamış bulunuyor. Bu yüzden de NATO sahaya iki gün önce ilk defa helikopter unsurunu dâhil etmiş bulunuyor. Libya kıyılarına yaklaşık 30 kilometre uzaklıkta demirleyen İngiliz helikopter saldırı gemisi HMS Ocean'dan iki Apaçi, aynı tip Fransız Tonnerre gemisinden ise iki Gazelle saldırı helikopteri cumartesi gecesi Brega Limanı ve yakınlarındaki hedeflere saldırı düzenleyerek NATO'nun Libya misyonunda yeni safhaya geçildiğini göstermiş oluyorlar. Açıklamalara göre, bu saldırılarda bir radar istasyonu, bir silahlı kontrol noktası, 14 askerî araç, 2 sığınak ve 12 çadırın yer aldığı bir askerî kamp füzelerle vurulmuş bulunuyor ve saldırılar NATO Komutanı Kanadalı General Charles Bouchard tarafından başarılı olarak nitelendiriliyor.

Saldırıyı icra eden Apaçiler malum Amerikan yapımı, bugün dünyanın en etkili, en çevik ve en hızlı saldırı helikopterleri. İki personelle uçan bu helikopterler her türlü hava şartlarında, gece-gündüz görev yapabiliyorlar. Yakın hava desteği sağlama, alçak irtifalarda gözlem-keşif yapma ve istihbarat toplama özelliklerine sahip Apaçiler aynı zamanda büyük bir ateş gücüne de sahipler. Gerektiğinde hedeflerin 7-8 kilometre uzağında havada bekleyebiliyorlar. 30 mm.lik otomatik top, 16 Hellfire füzesi ve kanatlara monteli 70 mm.lik roketlerle hedefleri gerek yakından gerekse uzaktan imha edebiliyorlar. Fransız Gazelle ve hazır bekleyen Fransız Tigre (kaplan) saldırı helikopterleri de Apaçilerle benzer özelliklere sahipler.

Helikopterlerin savaş alanına sürülmelerinin temel sebebi gayet net ve açık: Savaş uçaklarının 6-7 kilometre irtifadan yapamadıklarını bunlara yaptırmak elbette. Bunlar da araziye uyan, halkın arasına karışan Kaddafi güçlerini, yüksekten seçilemeyen kamufle edilmiş tank, top, zırhlı araç, roket bataryası gibi donanımı ve yüksek binalara konuşlanan keskin nişancı timlerini alçaktan ve yakından uçarak daha yüksek isabetle imha etmek olarak özetlenebilir...

İngiliz ve Fransız helikopterleri işte bu işleri yapmaya ve böylece Kaddafi güçlerini yıpratmaya çalışarak bugün taraflar arasında tesis edilmiş olan 'ne ileri-ne geri' şeklindeki dengeyi ya da pata durumunu muhalifler lehine değiştirerek Kaddafi rejiminin yıkılmasını sağlamak için uğraşacaklar. NATO esasen hava bombardımanlarıyla Kaddafi rejiminin pes edeceği, yıkılıp gideceği yönünde bir zehaba kapılmış, Kaddafi rejimini yutulacak 'kolay lokma' olarak görme yanılgısına düşmüş, yanlış tahminlerde bulunmuştu. Nitekim, bugüne kadar havadan yapılan 3.640 sorti hâlâ istenen sonucu doğurmamış bulunuyor; Kaddafi bu kadar sortiye rağmen hâlâ direniyor. Bu arada anlaşıldığı kadarıyla NATO'da 'misyon yorgunluğu' da yavaş yavaş ortaya çıkmaya başlıyor. Bakalım, helikopterler mevcut durumu değiştirecekler mi? Değiştiremedikleri takdirde Kaddafi cephesinde meydana gelebilecek sürpriz bir çöküş dışında NATO'nun başvurabileceği askerî seçenekleri de giderek tükeniyor bize göre. Bu da meselenin hiç akla gelmeyen bir başka yönü elbette. Libya-NATO bağlamında son askerî durum kısaca böyle... .

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İran, Akdeniz'den sonra Kızıldeniz'de de...

İran, donanmasına yıllardır yatırım yapıyor, buna yeni ufuklar ve görevler kazandırmaya çalışıyor. Bu çerçevede yönetim donanmanın sadece İran'ın karasuları ve bitişik alanları koruma göreviyle yetinmemesini istiyor, donanmanın aynı zamanda bölgesel bir deniz gücü haline gelmesi gerektiğine de çoktandır inanıyor.

Nitekim, bir üst düzey komutan geçen martta verdiği demeçte, donanmanın ülke karasuları dışında da stratejik bir güç olarak varlığını hissettirmesine ihtiyaç olduğunu söylerken İranlı Amiral Gulam Rıza Kadem, donanmanın dünya denizlerinde var olmasına işaret etmişti. Ayrıca aynı günlerde İran Donanma Komutanı Amiral Habibullah Seyyari, donanmanın operasyonel gücünü yakında Basra Körfezi ve Umman Denizi'nden çok uzaklara doğru genişleteceğini de açıklamıştı.

Esasen İran, donanmasını kendi bölgesinin dışına gönderme ve buralarda varlık gösterme hamlesini bu yılın şubat ayında ilk defa Süveyş Kanalı'ndan geçirip Akdeniz'e gönderdiği iki savaş gemisiyle gerçekleştirmişti. Bu gemiler Alvand adlı fırkateyn ile lojistik-destek gemisi Harg'dı. İki gemi de Akdeniz'de Suriye ile birlikte ortak tatbikat ve eğitim çalışmaları yapmışlardı.

İran bu hafta bu Akdeniz hamlesini Kızıldeniz hamlesi ile ikilemiş ve açık denizlerde varlık gösterme ya da güç yansıtma kararlılığını bir defa daha ortaya koymuş bulunuyor. Bunu da yarı-resmî Fars haber ajansının önceki günkü Türkçe kısa haberinden öğrenmiş oluyoruz.

Bu haberde aynen şöyle deniliyor: "İran denizaltıları milletlerarası sulara. İran İslam Cumhuriyeti Ordusu denizaltıları bilgi toplama ve yabancı ülkelerin savaş gemilerini tespit etme gayesiyle Kızıldeniz sularına ulaştı. İslamî Ordu üst düzey yetkililerinin deniz kuvvetlerine ait denizaltılarını milletlerarası sulara uzun vadeli görevlerde bulunmaya hazır durumda olduklarını ilan etmeleri üzerine söz konusu denizaltılarımızdan bir grup, önceden belirlenen hedeflere ulaşma niyetiyle Ordu Deniz Kuvvetleri'nin 14. Filo'suna eşlik ederek milletlerarası uzak denizlere doğru yola çıktılar. İsmi açıklanmasını istemeyen askerî bir yetkili 'Geçen mayısta Aden bölgesine yollanan bu filo, görevinin devamı olarak Kızıldeniz sularına girdi.' dedi. Bu denizaltı filosu, dünyadaki çeşitli ülkelerin savaş gemilerini bütün teçhizat ve özellikleriyle birlikte tespit etme, serbest ve milletlerarası suların yatakları hakkında teknik ve coğrafi bilgiler toplama amaçlı olarak da kullanılabilir." açıklamasını yaptı.

Ajansın aynı haberinin İngilizcesinde ise filonun misyonunun bir parçası uyarınca halen Kızıldeniz'de olduğu, 14. Filo'da Bender Abbas adlı savaş gemisi ile Şahit Nakdi destroyerinin görev yaptığı bildirilirken denizaltı sayısı ve adı verilmiyor.

Bu durumda, savaş gemileri ve denizaltıların Kızıldeniz'de çeşitli bilgiler toplamakta olduğu ve araştırmalar yaptıkları aşikâr. Filonun hangi savaş gemileri hakkında bilgi topladıkları doğrusu bende fazla merak uyandırmıyor. Biliyoruz ki Kızıldeniz'e kıyısı olan ülkeler Suudi Arabistan, Yemen, Eritre, Mısır ve Sudan. Bunların da İran ile denizle ilgili herhangi bir problemi yok. Stratejik olarak da öyle. Bu bakımdan İran'ın bu ülkelerle ilgili bilgi toplaması, araştırma yapması fazla anlamlı gelmiyor. Ancak anlamlı olan bir konu elbette var: Kızıldeniz'in en kuzey noktasındaki İsrail limanı Eylat.

Eylat, İsrail'in Kızıldeniz'deki tek limanı. Bu liman sayesinde İsrail, Afrika'ya, Asya'ya, açık denizlere, okyanuslara kolayca açılabilir. Bu liman olmasaydı İsrail sadece bir Akdeniz deniz gücü olarak kalacaktı. Liman ticarî olmakla birlikte muhtemelen askerî yetenek ve imkânlarla da sahip. Geçmiş yıllarda Süveyş Kanalı'ndan geçen İsrail denizaltılarının Eylat'a gittikleri, burada kaldıkları, hatta buradan Umman Denizi'ne geçerek İran kıyılarına yaklaştıkları ve bilinmeyen faaliyetlerde bulundukları haberleri çıkmıştı. Bunlara ek olarak İsrail'in İran kıyılarına yakın sulara zaman zaman denizaltılarını konuşlandırdığı, muhtemel bir İran saldırısında ilk olarak bunları kullanacağı da söylenmişti.

İran şüphesiz bütün bunları biliyor ve bize göre Kızıldeniz misyonu içinde en çok Eylat ile ilgili güncel bilgileri edinmek istiyor. İran'ın Kızıldeniz misyonu bize göre en çok Eylat'a yönelik bir misyon. İsrail de İran'ın Kızıldeniz hamlesini takip edecek, bilgi toplayacak. Ve şüphesiz İran'ın Kızıldeniz misyonundan çok rahatsız olacak, aynen Akdeniz misyonunda olduğu gibi.

İsrail-İran arasındaki çekişme ve rekabet denizlerde de artık söz konusu. Bundan isteyen istediği sonucu çıkarabilir. Türkiye de elbette anlattıklarımın farkında olmalıdır. Bölgesel güç olmak için sadece diplomatik değil askerî bilgi de gerekir kısacası...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İsrail ve Çin

Fikret Ertan 2011.06.13

İsrail dünyanın bir ucunda; Çin ise diğer ucunda yer alıyor.

Aralarında ne etnik, ne dinî, ne kültürel, ne tarihî, ne de başka türlü bir derin yakınlık var. Ancak buna rağmen iki ülke son derece yakın ve güçlü ilişkilere sahipler. Üstelik bu ilişkiler giderek daha da geliyor. Nitekim, bu çerçevede İsrail Savunma Bakanı Ehud Barak bugünlerde başkent Beijing'i resmen ziyaret ediyor, ilişkileri daha da geliştirmeye çalışıyor. Barak'ın ofisinden yapılan açıklamaya göre, kendisi Çin Savunma Bakanı Lian Guangli ve diğer üst düzey yetkililerle görüşecek, bunlarla bölgesel gelişmeleri, İran tehdidini, barış sürecini ve terörizm konularını ele alacak. Bu konulara ek olarak taraflar şüphesiz aralarındaki mevcut gizli ve bilinmesini istemedikleri 'stratejik konuları' da değerlendirecekler.

Barak'ın savunma bakanı olarak ziyareti, şüphesiz ikili ilişkilerin en çok ve ağırlıklı olarak askerî ve güvenlik alanlarında olduğunu bir kere daha açıkça hatırlatıyor. Esasen, iki ülke 1980'lerden bu yana (hatta bazı kaynaklara göre 1970'lerden bu yana) bu tür önemli ve kapsamlı ilişkilere sahipler. İsrail ile Çin arasındaki diplomatik ilişkiler 1992 yılında tesis edilmiş olsa da bu iki ülke bundan önce de gizli ilişkiler yürütüyorlardı. Nitekim, bu çerçevede 1980'lerden başlayarak iki ülke önce akademik, sonra ekonomik, bilimsel ve askerî alanlarda temaslara başlamışlar, zaman içinde bu alanlarda belli bir noktaya ulaşmışlardı.

1990'lara gelindiğinde ilk önce zamanın İsrail Savunma Bakanı Moşe Arens 1991 yılında Çin'i ziyaret etmiş, bu ziyaretle iki ülke arasındaki askerî-güvenlik ilişkilerinin temeli atılmıştı. Bu ziyareti, zamanın Dışişleri Bakanı David Levi'nin dört günlük önemli ziyareti takip etmişti. Bu ve başka ziyaretler sonucunda ikili gelişmeler ivme kazanmış, çeşitlenmiş ve bugünkü önemli noktaya ulaşmıştı. Buna örnek vermek gerekirse, 1990'larda sadece 30 milyon dolar olan ikili ticaret hacminin 2005'e gelindiğinde 3 milyar dolara, 2008'de 5 milyar dolara ulaştığı, 2010'da 10 milyar dolara ulaştığı söylenebilir. Çin tarafında bu ticaret İsrail'in güneş enerjisi, robot, sulama inşaat, tarım ve sulama teknoloji ve ürünlerini; İsrail tarafında ise çeşitli mamul Çin mallarını kapsıyor.

Askerî alanda ise çeşitli kaynaklar, 1990'lara kadar olan dönemde İsrail'in Çin'e en az 4-5 milyar dolarlık askerî malzeme ve teknoloji sattığına, bugün de bu durumun artarak devam ettiğine, bunun sonucunda İsrail'in Rusya'dan sonra Çin'in en büyük ikinci askerî tedarikçisi konumuna yükseldiğine işaret ediyorlar. Çin'in bu bağlamda Batı'dan temin edemediği askerî malzeme ve teknolojileri İsrail sayesinde elde ettiği, hatta bu satışlar dolayısıyla zaman zaman en yakın müttefiki Amerika ile karşı karşıya geldiği de söylenebilir. Mesela Falcon erken uyarı uçağı. İsrail, Amerikan baskısı sonucu 2000 yılında bu uçağı Çin'e satmaktan vazgeçmişti.

İsrail, Çin bakımından bu anlattığımız sebeplerle asla ihmal edilmeyecek kadar önemli bir ülke. Nitekim bu yüzden Barak Çin'i ziyaret ediyor. Çinli yetkililer de bazen basına yansıyan, bazen da yansımayan vesilelerle İsrail'e gidip geliyorlar. Buna en son örnek, iki hafta kadar önce İsrail'e önemli bir ziyaret yapan Çin Donanma Komutanı Amiral Vu Şengli'ydi. Amiral ziyaretinde İsrailli mevkidaşı Amiral Eliezer Marom ve diğerleriyle önemli görüşmeler yapmıştı. Geçen yıl bu zamanlarda Tümgeneral Yair Golan başkanlığındaki bir İsrail askerî heyeti de bir süre Çin'de bulunmuştu. Geçen yıl bir ara İsrail askerî istihbarat şefi Tümgeneral Amos Yadlin de Beijing'de önemli temaslar yapmıştı.

Bu temasların, ziyaretlerin ve görüşmelerin sonuçlarını bilmiyoruz elbette. Ancak ziyaret edenlere, görüşenlere bakarak önemli olduklarını tahmin ediyoruz. Barak'ın ziyaretinin sonuçlarını da aynı şekilde bilmeyeceğiz. Ancak, Barak'ın askerî ve güvenlik konularının yanı sıra önümüzdeki eylülde BM'de gündeme gelecek olan bağımsız Filistin devleti konusunda şimdiden Çin'in İsrail lehine desteğini konuşacağını kuvvetle tahmin ediyoruz. Esasen İsrail bu konuda sadece Çin değil, diğer önemli ve güçlü ülkelerle şimdiden çok yönlü temaslara başlamış bulunuyor. Bunu medyaya sızan İsrail dışişleri yazışmalarından öğrenmiş bulunuyoruz. BM Güvenlik Konseyi'nde veto hakkına sahip Çin bu bakımdan da İsrail için çok önemli ve vazgeçilmez bir ülke. İsrail-Çin ilişkileri dünya siyaseti bakımından mutlaka izlenmesi gereken ilişkiler velhasıl...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İsrail hazırlanırken

Fikret Ertan 2011.06.16

İsrail Gazze'ye 2. Özgürlük Filosu'nu karşılamak, engellemek ve durdurmak amacıyla kendine göre en iyi şekilde hazırlanıyor.

Nitekim, bu yazıyı yazdığımız gün İsrail donanması bu hazırlıkların önemli bir parçası olarak büyük bir tatbikat yapıyordu. Haberlerde, donanmanın hükümet emri uyarınca Filo'ya karşı alınacak tedbirleri muhtemel senaryolara göre tatbik edeceğine işaret edilirken Mavi Marmara faciasından çıkarılan derslerin de gözden geçirileceği bildiriliyordu. Tatbikata kaç geminin katıldığından söz edilmezken katılan birlikler arasında özel kuvvetlerin ve donanma özel komando birliği olan Şayetet-12'nin (12. filo) yer aldığının altı çiziliyordu. Bu birlik malum Mavi Marmara'ya saldıran birlikti.

Başka haberlerde ise donanmanın keskin nişancı timlerini ve özel köpekli saldırı birliklerini de muhtemel operasyonlar için hazır tutmaya başladığı bildiriliyor. Keskin nişancıların görevi anlaşılan komandolar gemilere çıkmadan önce kendilerine karşı çıkmaya hazırlananları önceden saf dışı etmek oluyor. Saldırı köpeklerinin de aynı amaçla komandolar gemilere çıkmadan önce ya havadan indirilecekler ya da botlardan gemilere çıkarılacaklar ve saldıracaklar.

Bunlara ilaveten başka hangi tedbirler alınıyor, bilmemize imkân yok elbette. İsrail donanma yetkilileri bu konuda birçok sürprizler hazırladıklarını öteden beri söylüyorlar. Bunlarla muhtemelen caydırıcılık da sağlamaya çalışıyorlar. Ancak, hangi amaçla olursa olsun filo İsrail sürprizlerine mutlaka hazır da olmalı, akla gelen ya da gelmeyen sürprizleri mutlaka şimdiden hesaba almalı. Bu meselenin bir yönü; diğer yönü de İsrail'in 15 kadar özgürlük gemisine aynı anda nasıl müdahale edeceği noktasında odaklanıyor. Filo yetkilileri

muhtemelen İsrail'in 15 gemi ile aynı anda baş edemeyeceğini düşünüyorlar. Ancak, böyle düşünüyorlarsa yanlış hesap yaparlar; zira İsrail'in 15 gemi ile aynı anda baş edebilecek araç ve imkanları mevcut.

Bu çerçevede, İsrail donanma envanterine baktığımızda söz konusu özgürlük gemilerinin önlerine çıkabilecek çok sayıda gemiye sahip olduğu görülüyor. Mesela bunların arasında 42 adet modern devriye gemisi, 10 füze fırkateyni, 3 korvet tipi büyük savaş gemisi ve 3 denizaltı var. Ayrıca, sayıları bilinmeyen miktarda çok hızlı Zodiac tipi lastik botlar ve başka tip botlar da envanterde yer alıyor. Özellikle Dabur, Şaldag, Dvora ve Süper Dvora sınıfı devriye gemileri ve Rafael Protector adlı insansız deniz devriye araçları bu bağlamda İsrail'in kullanabileceği gemiler olarak akla hemen geliyor. Gemilere ilaveten helikopter filoları ve hatta savaş uçakları bile İsrail'in bu bağlamda başvurabileceği araçlar olarak ortada duruyor. Hatırlarsanız, Mavi Marmara'ya hem helikopterler hem de Zodiac'lardan müdahale edilmişti.

Gemiler, botlar, helikopterler, savaş gemilerine ek olarak İsrail'in elektronik savaş vasıtalarını da sahaya süreceği bugünden aşikâr. Denizaltından da kim bilir neyi yapmayı planlıyor, bu konuda hangi hazırlıkları yapıyor, tahmini zor. Bunlar şüphesiz bizim alanımız dâhilinde olan konular değil; bu konularda kimler uzmansa bunları onlar düşünecekler, gereğini yapacaklar. Bizimki sadece medyada okuyup gördüklerimizi kendi bakış açımızın süzgecinden geçirerek aktarmak, ilgilileri önceden uyarmaktan başka bir şey değil. Biz ancak bu kadarını bilebilir ve söyleyebiliriz. Yeri gelmişken İsrail'in diplomatik olarak da muhtemel olay ve gelişmelere karşı hazırlandığını da söyleyebiliriz.

Bütün bunları da Türkiye'nin başına yeni bir problem çıkmaması endişesiyle söylüyoruz ve ilgilileri şimdiden uarmaya çalışıyoruz. Biz bu konularda bu kadar hassasız; zira kim olursa olsun, hangi amaçla hareket ediyorsa etsin biz hiç kimsenin, hiçbir sivil ya da başka tür kuruluşun Türkiye'yi İsrail karşısında küçük düşürmesini istemiyoruz. Buna hiç kimsenin, hiçbir kuruluşun hakkının olmadığını bir kere daha vurguluyoruz. İsrail hazırlanırken Türkiye, Türk hükümeti ve diğerleri de her türlü ihtimale karşı şimdiden hazırlanıyordur herhalde.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İran-Ermenistan ve Kazan Zirvesi

Fikret Ertan 2011.06.20

Komşularımız İran ve Ermenistan'ın ilişkileri çok iyi düzeyde seyrediyor.

Bu ilişkiler güçlü, yakın ve derin olarak nitelenebilir. İki ülke liderleri, bu ilişkileri daha da ileri seviyelere ulaştırmak için sık aralıklarla birbirlerini ziyaret ediyorlar, yüz yüze görüşüyorlar.

Nitekim, bu çerçevede en son İran Cumhurbaşkanı Mahmud Ahmedinejad, bu ay başlarında Erivan'ı gününbirlik ziyaret edecekti. Ne var ki, 6 Haziran günü yapılacağı çok önceden ilan edilen ve Ermenistan Cumhurbaşkanı Serj Sarkisyan'ın geçen martta Tahran'a yaptığı ziyaretin karşılığı olarak takdim edilen bu ziyaret son anda iptal edilirken iptal sebebi tam anlamıyla açıklığa kavuşmadı.

İptal sebebi konusunda Sarkisyan'ın basın müşaviri Arzumanyan, iptal kararının karşılıklı mutabakat sonucu alındığını, ziyaretin daha uygun bir zamanda yapılacağını duyururken Ahmedinejad'ın sözcüsü Hasan Salihi ise Ermeni tarafının ziyaret sırasında imzalanacak belgeleri hazırlamadığını, iptal sebebi olarak göstermeyi tercih etmiş bulunuyor. Bu belgeler hangi belgeler, neyi ihtiva ediyorlar, doğrusu bilinmiyor. Bu konuda medyada

herhangi bir ipucu yok. Bu bakımdan ancak zaman içinde bunların mahiyeti öğrenilebilir. Tabii bu da muhtemel açıklama ya da sızmalara bağlı. Bunlar olmadığı takdirde bu konudaki bilginiz sadece tahminden ibaret kalabilir.

Esasen bu konuda tahminler de yapılıyor. Özellikle Ermeni gözlemciler ve analizciler, İran tarafının açıklamasından fazla tatmin olmuş değiller. Bunlardan bazıları Ahmedinejad'ın ülke içinde kendisiyle ilgili problemler yüzünden ülkeyi bir günlüğüne de olsa terk etmek istemediğine işaret ederlerken bazıları da İran tarafının ziyaretin hemen öncesinde ziyarette ele alınmak üzere Ermeni tarafına ilettiği birtakım konularda karar vermek için Erivan'ın zamana ihtiyaç duymasını iptal sebebi olarak görüyorlar.

Bu konular neler henüz bilinmiyor. Ancak bu konuda da tahminler yok değil. Bazıları bu konuları doğrudan Karabağ meselesi ile ilişkilendiriyorlar. Bunlar bu ay sonlarında Tataristan'ın başkenti Kazan'da yapılacak Karabağ Zirvesi öncesi İran'ın bu zirvede ortaya çıkabilecek yeni gelişmelerden endişe ettiği, bunların kendisi aleyhine olabileceği mülahazalarıyla Ermeni tarafından zirve öncesi bazı taahhütler talep ettiği şeklinde tahminler yürütüyorlar.

Bu tahminlerin özü de İran'ın Karabağ meselesinde bugün var olan statükonun değişmesine karşı olduğu, bunun değişmesinin kendisinin bölgesel ağırlığını ve varlığını etkileyebileceğinde odaklanıyor. Bunun da ötesinde İran'ın Karabağ meselesinin bir şekilde Kazan'da çözüme kavuşması halinde Karabağ ve civarına konuşlandırılacağı öteden beri söylenen barış gücü ve bu gücün içinde yer alacağı zikredilen Amerikan ya da NATO gücüne karşı olmasından son derece kaygı duyduğu da ileri sürülüyor. Esasen, İran, muhtemel bir çözümde Batılı barış gücünü bölgede görmek istemiyor. Bunu da defaaten açıklamış bulunuyor. Ayrıca bizzat kendisi de öteden beri taraflar arasında arabuluculuk rolü oynamayı da arzu ediyor. Karabağ meselesine bakışı da Sarkisyan tarafından 'dengeli' bulunuyor ve övülüyor. Bunu da burada belirtmiş olalım.

25 Haziran günü Minsk Grubu'nun önderliğinde Kazan'da Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev ve Ermenistan Cumhurbaşkanı Serj Sarkisyan'ın bir araya gelecekleri Karabağ Zirvesi, bugünden bu meselenin çözümü için 'son şans' olarak görülüyor. Hatta Aliyev'in bile konuya böyle baktığı söyleniyor. Zirve esasen büyük ölçüde Rus lider Dmitri Medvedev'in girişimleri ve konuya çok önem vermesi sebebiyle gerçekleşme aşamasına gelmiş bulunuyor. Medvedev, tarafları 5 yıl önce ele alınan 'temel ilkeler' esası üzerinde anlaştırmaya gayret ediyor. Fransa ve Amerika da bunu destekliyorlar.

Söz konusu 'temel ilkeler' ise esasta Karabağ'ı terk etmek zorunda kalan ya da terk ettirilen Azeri nüfusun bölgeye geri dönmesi, Karabağ'a geçici öz yönetim statüsü tanınması, Ermeni güçlerin Ermeni işgali altındaki diğer Azeri topraklarından geri çekilmesi ve diğer konuları ihtiva ediyor. Kazan'da taraflar 'temel ilkeler'de mutabakat sağlayabilirler mi, önceden söylenmesi elbette çok zor. Bu zirve belki de meselenin barışçı çözümü için son şans, son umut olarak da görülebilir. Türkiye'nin de iyi takip etmek zorunda olduğu Kazan Zirvesi öncesinde bugün aklımıza işte bunlar gelmiş bulunuyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Leoparın benekleri değişmez...

Yemen lideri Salih özgürlük ve haklar için ayaklanan halk hareketini grip salgınına benzetmiş, salgının gelip geçeceğini söylemişti.

Hüsnü Mübarek de 30 yıllık iktidarına yönelik halk hareketini dış komplolarla izah etmiş, göstericileri ağır dille suçlamıştı. Muammer Kaddafi de onlardan aşağı kalmamış aynı lafları etmiş, göstericileri terörist, uyuşturucu müptelaları olarak nitelemiş, hatta bunları farelere benzetmiş, köklerinin kazınacağını ilan etmişti.

Yaklaşık 40 yıllık Baas rejimi ve bunun temsilcisi Esed ailesi ve bağlılarına karşı sokağa dökülen, özgürlük, demokrasi ve insan hakları talep eden protesto hareketini bugün Suriye lideri Beşşar Esed de diğerleri gibi ağır nitelermelerle suçluyor, bu harekette yer alanları sabotajcı, ajan, terörist olarak göstermeye çalışıyor, vücuda giren mikroplar olarak tanımlıyor. Böylece, Esed de son konuşmasında diğerlerinin artık bıkkınlık veren komplo suçlamalarını tekrarlamaktan, halkına hakaret etmekten başka bir çare bulamamış bulunuyor. Konuşmasında birtakım reform taleplerinden, bunları zaman içinde karşılamaktan söz ediyor. Ancak yine de net bir şey söyleyemiyor. Bazı tarihler veriyor; ama bunların hakkında inandırıcı ayrıntılar veremiyor. Zaten bunları yapsa da artık iş işten geçmiş durumda. Reform taahhütleri ve vaatleri çok gecikmiş, yetersiz görünüyor. Nitekim, kendi bağlıları dışında hiç kimse bu vaatleri ciddiye almıyor. Türkiye'ye sığınanlar, şu veya bu şekilde seslerini duyuranlar, yurtdışındaki muhalifleri Esed'e inanmıyorlar. Bunlar haklılar elbette. Esed bugün 11 yıldır iktidarda bulunuyor. Bu süre içinde bugün vaat ettiklerini hiç gündeme getirmede. Getirseydi, kendisine tavsiyede bulunanları dinleseydi bugün bulunduğu noktada elbette olmaz, halkın büyük çoğunluğunun istemediği bir lider olarak ortada durmazdı.

Ne var ki, iktidarı babasından devraldığı gün Suriye'deki değişim için çeşitli sebeplerle bir umut olarak takdim edilen Beşşar Esed kendisinden beklenenleri gerçekleştirmedi; aynı tas aynı hamam olarak Baas rejimini sürdürmeyi tercih etti. Bu arada birtakım kozmetik değişiklikler yaptı; ama bunlar 40 yıllık sert, baskıcı, otoriter ve boğucu Baas rejimini halkı yönetim tarzında herhangi bir değişikliğe, yumuşamaya, serbestleşmeye yol açmadı. Suriye dediğimiz gibi aynı hamam, aynı tas olarak kaldı.

Bu şüphesiz onu destekleyen bazı güçlerin, devletlerin işine geldi. Bunlar için Suriye halkının huzuru, özgürlüğü ve refahı o kadar önemli değildi. Baas rejimi onların gözünde Lübnan'a ve diğer yerlere ulaşmada stratejik bir değerdi, o kadar. Bugün de bu güçler, bu devletler bütün olup-bitene rağmen aynı doğrultuda hareket etmeye devam ediyorlar. Suriye'nin istikrarı her şeyin üstünde gibi çok yanlış bir yaklaşım sergiliyorlar. Bunların kim olduğunu herkes biliyor şüphesiz. Suriye'deki olaylar ve muhtemel gelişmeler karşısında artık Esed'e 'Reformları bir an önce yap. Yapmazsan kaybedersin' şeklinde telkinlerin de artık fazla bir anlamı kalmamış bulunuyor. Esed reform yapsa da (ki bunlar göstermelik olur) yapmasa da artık yolun sonuna yaklaşmış bulunuyor. Çünkü halkın büyük çoğunluğu onu ve temsil ettiği baskıcı rejimi istemiyor, yeni, daha özgür bir Suriye istiyor.

Esed esasen Suriye'yi daha özgür, daha serbest, daha güvenli bir ülke haline getirecek köklü reformları da asla yapamaz. Serbest seçimler, serbest ve özgür muhalefet partileri, adil seçim sistemi gibi köklü reformları yapsa ne kendisi ne de partisi seçilir, ayakta kalır; silinir giderler; hatta çok elim şeyler de olabilir... Bu bakımdan reform teranesinin bence hiçbir anlamı yok. Bunu söyleyip duranlar başka bir şey söyleyemeyecekleri için söyleyip duruyorlar esasen.

İngilizcede bir deyim var: Leoparın benekleri asla değişmez. Bununla değişmesi mümkün olmayan şeyler kastediliyor. Mübarek ve rejimi öyleydi; Kaddafi rejimi de, aynı tür rejimler de öyle. Suriye'deki Baas rejimi ve lideri de aynen böyle. Leoparın benekleri hiç değişmez...

NATO'nun Libya imtihanı...

Fikret Ertan 2011.06.27

NATO bugün iki çok önemli askerî imtihanla karşı karşıya bulunuyor: Afganistan ve Libya operasyonları bunlar.

Birincisi ISAF-NATO adı altında 2003 yılından bu yana devam ediyor. Verilen takvime göre de en az 2014 yılına kadar NATO bu ülkede olacak. Afgan ordusu bu tarihte güvenliği devraldığında eğitim misyonu hariç görevi de muhtemelen sona erecek.

Libya operasyonu ise oldukça yeni bir operasyon sayılır. NATO buna 31 Mart 2011 günü başlamıştı. Silah ambargosu, uçuşa yasak bölge uygulamaları ve sivilleri koruma amaçlı bu operasyon önümüzdeki hafta 3 ayı geride bırakıp 4. ayına girmiş olacak.

Başlangıçta NATO bu operasyon için 3 ay yetki almıştı. Geçenlerde alınan bir kararla bu yetkiyi 3 ay daha uzatmış, önümüzdeki eylüle kadar operasyona devam edileceğini ortaya koymuştu. Bu durumda eylüle kadar sonuç alması gerekiyor. Sonuç da açıkça söylenmese de Kaddafi rejimini devirmek elbette.

Ne var ki, bugüne kadar yaptıklarından bunun bundan sonra o kadar kolay ve çabuk olmayacağı anlaşılmış bulunuyor. Esasen başlangıçta NATO rejimin işini 3 ayda bitireceğini ummuş, ayrıca işin kolay olacağına da hükmetmişti. Tabii bu olmadı. Ancak buna rağmen NATO umudunu kaybetmiş değil; tam aksine başarılı olduğunu söylerken başlangıçtaki temennilerini bir kenara koymuş olarak işin biraz süreceğini ima ediyor.

Bu konuda 3 gün önce NATO operasyonlarını komuta eden Kanadalı General Charles Bouchard "Kaddafi'nin boynundaki ilmik her gün biraz daha sıkılıyor. Gidecek fazla yeri de kalmadı. 41 yıl iktidarda kalan birinin ilk sıkıntılı anda kaçacağı beklenmemeli." diyor. Bununla da işin daha çok zaman alacağını söylemeye çalışıyor elbette.

NATO, Libya operasyonunda bugüne kadar yaklaşık 10.000 sorti gerçekleştirdi. Bunun dörtte biri Amerika tarafından yapıldı. Bu 10.000'in 4.700 kadarı yer hedeflerine yapılan bombardıman ya da saldırılardan meydana geliyor. Bunları yapan da başı çeken İngiltere, Fransa ve diğerleri. Amerika operasyona destek sağlarken fiili bombardımanlarda pek yer almıyor. Esasen Amerika bu operasyondan çoktandır fiili anlamda elini çekmiş bulunuyor. Üstelik gerek Kongre gerekse kamuoyu, Amerika'nın bugünkü sınırlı desteğine bile karşı. Nitekim, Temsilciler Meclisi, Cumhuriyetçilerin de katılımıyla birkaç gün önce sembolik de olsa Amerika'nın Libya operasyonundaki mevcut rolünü de sona erdirmesini talep eden bir karar çıkartmaya muvaffak oldu. Bu karar elbette Obama'nın operasyona desteğine son vermeyecek; ancak en azından Amerika'daki operasyon karşıtlığının artmakta olduğunu da gösteriyor.

Diğer yandan, operasyonu en güçlü şekilde yürüten İngiltere'de operasyona itiraz sesleri yükselmeye başlamış bulunuyor. Üstelik bu itirazlar artık askerî yetkililerce de açıkça telaffuz ediliyor. Genelkurmay başkanı geçen hafta operasyon eylülünden sonraya sarkarsa İngiliz hava kuvvetlerinin çok zora gireceğine dikkat çekmiş bulunuyor. Operasyona lojistik ve üs bakımından en büyük katkıyı yapan İtalya'da da benzer itirazlar var. Nitekim, İtalya Dışişleri Bakanı Frattini artık ihtilafa son verilmesi çağrısı yapıyor. Bütün bu gelişmelerden NATO'nun Libya misyonunun umulduğu, beklenildiği gibi yürümediği açıkça anlaşılıyor. Başlangıçta umulan birkaç haftalık ağır bombardıman sonucu Kaddafi ve rejiminin çökeceği varsayımı bugün çoktan çökmüş bulunuyor. Bu da sadece hava bombardımanlarıyla kolay ve çabuk sonuç almanın her zaman ve her yerde

geçerli olmadığını gösteriyor. NATO Kosova'da ağır hava bombardımanı ile Miloseviç'i pes ettirmişti; ama bu da 'kara operasyonu geliyor' tehdidi sonucu gerçekleşmişti.

Bugün Libya için böyle bir şık yok; zira 1973 sayılı BM Güvenlik Konseyi kararı kara operasyonlarına izin vermiyor. Kaldı ki buna izin verebilecek herhangi bir yeni karar da asla alınamaz. Bu bakımdan bugünlerde çokça söylenen Suriye'ye NATO müdahalesi asla mümkün olamaz. Kolay lokma olduğu var sayılan Libya'da bu kadar zorlanan NATO başka hiçbir yere kolay kolay müdahale edemez bundan böyle.

Hele Libya işi bitmeden bu olamaz. Kaldı ki Libya operasyonu NATO'nun kaynaklarını da önemli ölçüde zorluyor. Bugün İngiltere ve Fransa'nın ellerinde hassas, akıllı bomba ve füzelerin tükenmekte olduğu söyleniyor. NATO'nun Libya imtihanı çok zor geçerken başlangıçtaki tahminler, var sayımlar ve planların anlamları giderek kayboluyor; muhtemelen işe devam iradesi de zayıflıyor. Üstelik NATO'nun imtihanı geçip geçemeyeceği bile bugün sorgulanıyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ortadoğu ve balistik füzeler

Fikret Ertan 2011.06.30

Ortadoğu'nun yakın tarihindeki ilk savaşlarda tanklar ve savaş uçakları önemli roller oynadılar. Bunların performansları da bu savaşların kazanılma ya da kaybedilmesini büyük ölçüde belirledi.

İsrail ve komşuları arasındaki bugünkü stratejik statükonun ortaya çıkmasına yol açan 1967 Arap-İsrail Savaşı adeta tanklar-toplar ve uçaklar arasında cereyan etmiş, sonuç da bunların performanslarına göre tezahür etmişti. İsrail ile Mısır ve Suriye arasındaki 1972 Ramazan savaşı da benzer mecrada gelişmiş ve sonuçlanmıştı. İsrail'in 1982 Lübnan işgali de tanklar ve uçakların yolu açmasıyla gerçekleşmişti.

1990'lara gelindiğinde söz konusu stratejik statükoda ilk değişim işaretleri ortaya çıkmaya başlamış, 1991 Körfez Savaşı'nda statükoya füze unsuru da dahil olmuştu. Bu savaşta Saddam rejimi İsrail'i 39 Scud füzesi ile kendi topraklarında vurmayı başarırken İsrail, bu füzelere karşı anlamlı bir karşı tedbir de alamamıştı. Saddam'ın bu hareketi, sonucun başlangıcını da başlatmıştı elbette.

Böylece balistik füzeler, İsrail ile yakın ve uzak komşuları arasındaki stratejik statüko ve dengede önemli bir değişken unsur olarak sahneye giriş yapmıştı. Bu savaştan sonra çıkan 2006 Lübnan Savaşı'nda da füzeler umulmadık rol oynamış, Hizbullah bu savaşta İsrail'e 4.000 civarında kısa ve orta menzilli füze atmış, İsrail bunları durdurmada yine büyük ölçüde başarılı olamamıştı. 2009 Gazze Savaşı'nda da Hamas ve diğer gruplar, füzelerle İsrail'i vurabilmişlerdi. Esasen bu savaş, Hamas'ın füzeleri yüzünden çıkmıştı.

İsrail, balistik füzelerin kazandığı bu vurucu güç yüzünden caydırıcılık ve saldırı kabiliyetlerine öncelik veren klasik askerî doktrinine füze tehdidi ve buna karşı alınacak tedbirleri de yeni bir unsur olarak eklemek zorunda kalmıştı. Bugün son gelişmeler dolayısıyla füze tehdidi bu doktrinin temel ayaklarından birisi haline de gelmiş bulunuyor.

Bu gelişmede şüphesiz komşularının balistik füze potansiyelinin yanı sıra İran'ın da son dönemde önemli bir füze gücü olarak ortaya çıkması belirleyici rol oynamış bulunuyor. İsrail bugün Hamas, Hizbullah ve Suriye

kaynaklı balistik füzelere ek olarak İran füzelerini de mutlaka dikkate almak zorunluluğunu duyuyor, belki de başkalarından çok bu tehdidi en önemli tehdit olarak görüyor.

Nükleer programı dolayısıyla Amerikan ve İsrail askerî tehdidi altında kendini hisseden İran da bu ülkelere karşı koymanın, onları muhtemel saldırılardan caydırmanın en önemli unsuru olarak kendi füzelerini görüyor ve buna göre de davranıyor, bunu da açıkça ortaya koyuyor.

Nitekim, bu hafta başlayan Büyük Peygamber-6 adlı füze tatbikatında İran Devrim Muhafızları (Sipah-ı Pasdaran) hava savunma kuvvetleri, Amerika ve İsrail'e İran'a yönelik muhtemel saldırıların karşılıksız kalmayacağını, İran'ın kendi füzeleriyle hasımlara mümkün olan en büyük zararları verebileceğini hem hasımlarına ve hem de bütün dünyaya göstermeye gayret ediyor.

Karada ve denizde 10 gün kadar süreceği açıklanan bu tatbikatta bugüne kadar 9 Zelzele, 2 Şahap-1, 2 Şahap-2 ve bir Şahap-3 adlı füzeler eşzamanlı olarak fırlatılmış bulunuluyor. Tatbikatın bundan sonraki safhalarında da herhalde deniz hedeflerine karşı başka füzeler denenecek; zira İran denizlerden de Amerikan deniz kuvvetlerinin tehdidi altında bulunuyor.

Bu tatbikatta ayrıca ve ilk defa İran, bilinmeyen mahallerde inşa ettiği füze silolarını da dünyaya göstermiş bulunuyor. Adı açıklanmayan bir İranlı albaya göre, bu silolar 15 yıldır faal durumda olup silolardaki bütün füzeler önceden belirlenmiş hedeflere göre programlanmış halde ateşlenmeye hazır durumda bekliyorlar. Albay ayrıca bu siloların yerlerinin uydulardan tespitlerinin mümkün olmadığına da işaret ediyor.

Tatbikat, şüphesiz İran'ın hasımlarına karşı geliştirdiği asimetrik savaş doktrininin önemli bir uygulama safhası olarak görülebilir. Zaten Pasdaran komutanları da bunun altını çizerek, İran'a karşı saldırı olduğunda İran'ın hem İsrail ve hem de bölgedeki Amerikan savaş gemileri ve üslerini bu füzelerle vurabileceklerini söylüyorlar. Bu da şüphesiz İran'ın asimetrik doktrinin en önemli uygulaması olarak görünüyor.

Balistik füzeler, bunlara karşı alınacak tedbirler bugün Ortadoğu savaş ikliminin en son ve en yeni unsuru olarak işte böyle ortaya çıkmış bulunuyor. Ortadoğu'daki bundan sonraki muhtemel savaşlarda füzelerin en önemli rolü oynayacağı bugünden çok net olarak görünüyor. Bunları bugünden bilmekte ve buna göre davranmakta büyük fayda bulunuyor velhasıl.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İsrail'in denizaltıları

Fikret Ertan 2011.07.04

İsrail hava kuvvetlerinin bölgenin en güçlü, en gelişmiş hava kuvveti olduğu herkesin malumu.

Bu kuvvet kafasına estiği zaman hem bölge ülkeleri ve hem de bölgeye uzak ülkelere operasyon yapabiliyor. Üstelik bunları yaparken karşısına hiç kimse çıkamıyor. Bu husus birçok vakanın ortaya koyduğu bir husus. Utandırmamak için bu konuda fazla bir şey söylemiyoruz bugün.

Kara kuvvetleri bakımından da İsrail dikkate alınması gereken bir ülke. Bu konu da yaşanmış vakalarla biliniyor.

Deniz kuvvetleri, ya da donanması bakımından İsrail hava ve kara kuvvetlerine göre nispeten zayıf ve sınırlı bir kuvvet olarak görülebilir. Zaten İsrail de bunu biliyor; ancak gelişen yeni tehditleri göz önüne alarak donanmasını güçlendirmek için büyük çabalar da sarf ediyor. Bu çerçevede özellikle denizaltı kuvvetini daha da güçlendirmek, mevcut denizaltı sayısını artırmak için bilinen ve bilinmeyen hamleler yapıyor. Bu konuda da en çok Almanya'ya güveniyor, dayanıyor.

Nitekim, Almanya ile altıncı denizaltı bağlantısını gerçekleştirmek için kapalı kapılar ardında görüşmeler, pazarlıklar yapıyor halen. Esasen Almanya bugün İsrail'in elinde bulunan Dolphin sınıfı 3 denizaltıyı sağlayan ülke. Bunlar 1991 Birinci Körfez Savaşı'ndan sonra tarafların yaptıkları bir özel anlaşmayla sağlanmış, maliyetlerinin büyük kısmı da Alman maliyesi tarafından karşılanmıştı. Bu anlaşmada da en önemli rolü zamanın Almanya Başbakanı Gerhard Schröder oynamıştı.

Dolphinler 21. yüzyılın en ileri, en gelişmiş klasik denizaltıları olarak temayüz etmiş bulunuyorlar. Dizel-elektrik sistemle çalışan bu denizaltılar pek çok özelliğe sahipler. Bunlar kısaca şöyle: Menzilleri aşağı yukarı 4500 deniz mili; Alman 212/214 tip denizaltıların dizayn ve özelliklerine sahipler; esasta düşman deniz hedeflerini imha etmek, keşif ve gözlem faaliyetleri yapmak ve özel kuvvetleri istenilen kara hedeflerine denizden çıkarmak için dizayn edilip imal edilmişler; 35 kişilik mürettebata sahip, üslerinden uzakta iki ay kadar kendi imkânlarıyla görev yapabiliyorlar; silah olarak torpil ve bu torpillerin 10 adet olan fırlatma kanallarından atılabilen Amerikan yapımı RGMF Harpoon (Zıpkın) adlı deniz hedeflerine karşı kullanılabilen füzeler atabiliyorlar. İsrail'in bu füzelerin menzillerini ya artırdığı ya da bunların yerine özel cruise (seyir) füzelerini denizaltılarına monte ettiği böylece hem ateş gücü ve hem de menzil olarak üstün bir konuma ulaştığı çoktandır söyleniyor. Üstelik İsrail'in bu füzelere nükleer yetenek de kazandırdığı da kuvvetle muhtemel. Kısacası, Dolphinler İsrail'in nükleer füzelerle donatılı özel denizaltıları olarak da nitelenebilir. Başka bir deyişle, Dolphinler İsrail'in ikinci nükleer vurucu gücü olarak da görülebilirler. Birinci vurucu güç, malum İsrail'in hava esaslı nükleer gücü. Bu güç, ya savaş uçaklarıyla ya da balistik füzelerle kullanılabilecek önemli bir güç.

Almanya'nın sağladığı Dolphinler de dediğimiz gibi 'ikinci vurucu güç' oluyor ve yerlerinin tespiti neredeyse imkânsız olduğu için muhtemelen hava vurucu gücünden daha etkili ve caydırıcı olarak değerlendirilmeleri de elbette mümkün.

Nitekim bu yüzden mesela donanma eski komutanlarından Amiral Avraham Botzer gibileri İsrail'in artık hava kuvvetlerinden ziyade nihai vurucu kuvvet olarak denizaltılara daha çok yatırım yapmasını tavsiye ediyor. Botzer bugünlerde medyada çıkan demeçlerinde bunu hararetle savunuyor.

Bugün sadece 3 adet olan Dolphinler muhtemelen önümüzdeki yıl 5'e çıkacak; zira 2 Dolphin Alman tersanelerinde inşa halinde bulunuyorlar. Böylece İsrail önümüzdeki yıl 5 denizaltıya sahip olacak.

Esasen mevcut denizaltılar zaman zaman Basra Körfezi'ne kadar gidip İran üzerinde baskı da kuruyorlar, İran'a mesaj veriyorlar. İran da zaten bugün devam eden deniz tatbikatlarını en çok İsrail ve Amerikan deniz tehditlerini düşünerek icra ediyor.

İsrail'in denizaltıları bugünlerde herhalde sayısı azalan Akdeniz'de 2. Özgürlük Filosu'nu da bekliyorlar. Filoyla muhtemel karşılaşmada ne yapacaklar, bilmiyoruz; ancak bugün sadece 3 adet olmasına rağmen İsrail'in denizaltıları kendilerine göre iyi bir iş yapıyorlar. Bunları söylerken bazılarının bana İsrail propagandasını yaptığımı söyleyeceklerini elbette biliyorum. Yeri gelmişken söyleyeyim, biz hiç kimsenin propagandasını yapmayız; biz sadece gerçekleri yazmaya, kamuoyunu elimizden geldiği kadar bilgilendirmeye çalışırız. Bugünlerde şu veya bu şekilde gündeme gelen İsrail donanmasını ve de denizaltılarını da sadece bu amaçlarla ele aldık, o kadar..

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

El Kibar muamması

Fikret Ertan 2011.07.07

Suriye'nin kendi insanına karşı uyguladığı şiddet ve baskı (buna zulüm de diyebilirsiniz) bir süredir BM Güvenlik Konseyi'ne de taşınmak isteniyor.

Bu konuda başı Fransa, İngiltere, Almanya çekiyor. Bunlar Konsey'den Suriye rejiminin kınanması amacıyla bir karar çıkarmaya çalışıyorlar. Ancak, bu çabalardan Çin ve Rusya'nın muhalefeti yüzünden bir türlü sonuç alınamıyor; bir karar tasarısı için bile mutabakat sağlanamıyor.

Bu çabalara ilaveten önceki gün Milletlerarası Af Örgütü de Suriye güvenlik kuvvetlerinin halka karşı insanlık suçları işledikleri gerekçesiyle bu vahim konunun Konsey önüne getirilmesini ve Konsey'in Suriye yöneticilerini Milletlerarası Ceza Mahkemesi'ne havale etmesini talep etmiş bulunurken Hama'da dün insanlar katlediliyorlardı. Böylece, sonuç alınsa da, alınmasa da Suriye rejimi ve yöneticileri şu veya bu şekilde Konsey'de söz konusu olacaklar. Çin ve Rusya olayların sürmesi ve daha vahim hale gelmesi durumunda belki de tavır değiştirmek zorunda bile kalabilecekler. Şüphesiz bütün bunlar ihtimal dâhilinde olan konular.

Esasen Suriye bir süredir başka bir konu dolayısıyla da Konsey gündeminde bulunuyor. Bu konu 6 Eylül 2007 günü İsrail savaş uçaklarının aniden bombalanarak imha edilen bir askerî tesis. O zaman bu köşede ayrıntılarıyla da yazdığımız gibi İsrail savaş uçakları El Kibar ya da Deir El-Zuhr denen mahalde bulunan gizli tesise operasyon düzenlemiş, uçaklar geri dönüşleri sırasında bir yakıt tankını Hatay yakınlarında bizim topraklarımıza bırakıp gitmişlerdi. Bu elbette bizim güvenliğimiz açısından da önemli bir olaydı. Zaman içinde bu da unutuldu gitti elbette. Ama biz bunu hâlâ hatırlamadan da edemiyoruz. Bunu bir zaaf olarak görmeye devam ediyoruz.

İsrail, El Kibar tesisini vurduğunu ne inkâr etti ne de kabul etti; bu konuda herhangi bir beyanda bulunmadı. Ancak biz, Amerikan eski Başkanı George W.Bush'un geçen yıl yayımlanan hatıralarında El Kibar tesisinden söz ettiğini, zamanın İsrail hükümetinin kendisinden bu tesisi vurmasını istediğini; ama bu talebi reddettiğini de biliyoruz. Hem bu açıklamadan hem olayın mantığı muhakemesinden saldırıyı İsrail'den başkasının yapmış olmasının imkânsız olduğuna inanıyoruz.

Amerikan ve İsrail kaynaklarına göre, Suriye El Kibar tesisinden gizli bir askerî nükleer tesisi inşa halindeydi. Burada Kuzey Kore kaynaklı nükleer teknoloji ile nükleer silahlarda kullanılan plütonyum üretmeyi amaçlıyordu.

Bu iddialara karşın Suriye bütün bunları reddetmiş, tesisin sadece bir askerî tesis olduğunu, herhangi bir nükleer program ya da çalışmayla herhangi bir alakasının bulunmadığını defalarca öne sürmüştü. Bugün de aynen bu söylemini sürdürüyor.

Diğer yandan, söz konusu tesisle görevi ve yetkisi gereği mutlaka ilgilenmek, konuyu takip etmek ve sonuçlandırmakla görevli BM'nin nükleer gözlemci ve denetleyici kurulu olan Milletlerarası Atom Enerjisi Kurumu (IAEA) ise Suriye'nin söylem ve savunmasına pek inanmıyor. Nitekim bu yüzden geçen ay toplanan IAEA yönetim kurulu, Suriye'nin El Kibar tesisi ile ilgili olarak kendisi ile yeterli derecede işbirliği yapmadığını öne sürerek Suriye'yi BM Güvenlik Konseyi'ne şikâyetle havale etmiş bulunuyor. Yeri gelmişken söyleyelim, El

Kibar'a saldırıdan yaklaşık 8 ay sonra IAEA müfettişleri tesiste inceleme yapmışlar ve toprakta uranyum ve grafit izleri, kalıntıları tespit etmişlerdi. Suriye makamları bundan sonra taleplerine rağmen IAEA'nın ek teftişlerine asla izin vermemişler, tesis ve civarına hiç kimseyi sokmamışlardı.

Türkiye dâhil 35 üyeden meydana gelen IAEA yönetim kurulu söz konusu Konsey'e havale kararını 17 kabul, 6 ret, 11 çekimser ve bir namevcut oyla almış bulunuyor. Bu kararın alınmasında şüphesiz Amerika başta olmak üzere Batılı ülkelerin işbirliği büyük rol oynamıştı. Konsey, önünde duran ve mutlaka dikkate almak zorunda olduğu bu karar konusunda bugüne kadar herhangi bir adım atamadı; bundan sonra atar mı, söylemesi zor; ama bu kararı yok da sayamaz; dikkate almazlık da yapamaz elbette.

Suriye işte bu şekilde, açıklayamadığı bir gizli programı sebebiyle Konsey gündeminde bulunuyor. IAEA, iddialarında haklı ise ve Suriye gizli bir nükleer program geliştirme çabası içindeyse bu bize de bir uyarı, ders olmalı. Suriye, IAEA'ya, milletlerarası camiayı taahhütlerine rağmen aldatma yolunu seçtiyse bu Suriye'nin güvenilmez bir ülke olduğunu bir defa daha gösteriyor.

Biz bunu öteden beri biliyorduk; ama bazıları bunu hiç görmediler, anlamadılar. Artık belki anlıyorlar ama bu da bir şey ifade etmez. Daha önce anlamaları için birçok başka şeyin yanı sıra El Kibar muammasını ve safahatını iyi izlemeliydiler...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kaddafi ve Libyalı Yahudiler

Fikret Ertan 2011.07.11

Libya'daki halk hareketi başladığında bunu yabancı komplolara bağlayan kalemler oldu.

Bunlardan bazıları komplozu İsrail'e kadar bile uzatabildiler, yazdıkları yazılarda bunu ima edip 'İsrail Libya'da devrede' gibi laflar ettiler.

Bunlar şüphesiz saçma sapan laflardı. Üstelik Kaddafi ve baskıcı rejimine karşı ayaklanan yüz binlere de hakaretti. Aynı şey Suriye için de geçerli elbette. Bu ülkede sokağa dökülen yüz binleri de yabancı ajan, onun bunun kuklası, uşağı gibi görenler aynı hakareti tekrarlayıp duruyorlar.

Libya'ya dönersek, buradaki Kaddafi ve rejiminin İsrail'e yıllardır düşman olduğunu, Filistinlileri desteklediğini cümle âlem biliyor. Zaten iki ülke arasında herhangi bir resmi ilişki de yok. İki ülke arasında var olan ilişki gayri resmi boyutta ve bu son yıllarda biraz daha gelişme eğilimi gösteriyordu.

Esasen, Libya-İsrail gayri resmi ilişkilerinin temeli Libyalı Yahudilere dayanıyor. 1911 İtalyan işgali sırasında çoğunluğu Bingazi ve Trablus'ta olmak üzere Libya'da 20-30 bin civarında Yahudi yaşıyordu. İkinci Dünya Savaşı, İsrail devletinin 1948'de kurulması ve 1967 Arap-İsrail Savaşı sonrasında Yahudi nüfusun çoğu İsrail, Amerika ve İtalya'ya göç etti.

Söylenenlere göre, bugün İsrail'de yaşayan Libyalı Yahudiler ve yakınlarının sayısı 100 bin civarında. İtalya'da da hayli önemli bir nüfus var. Belki 10-15 bin kadar. Amerika'da önemli bir nüfus yaşıyor. İngiltere'de de...

Bunlar bugün çok iyi bir şekilde organize olmuş durumdalar. Hepsi evvel emirde Libya'yı terk eden Yahudilerin geride bıraktıkları mal ve mülklerin Libya tarafından tazmin edilmesini istiyorlar, bu amaçla faaliyette bulunuyorlar. Özellikle İtalya'daki gruplar bu konuda çok çalışıyorlar. Hatta çeşitli ülkelerdeki gruplar Libya Yahudileri Diasporası çatısı altında toplanmış bulunuyorlar. Bunların liderleri zaman zaman gayri resmi yollardan Kaddafi'nin temsilcileri ile değişik yerlerde buluşup görüşüyorlar. Bunlardan İngiliz Libya Diasporası Başkanı Raphael Luzon geçen yıl eylülde bizzat Muammer Kaddafi ile baş başa görüşmüş bulunuyor ve basına verdiği demeçte Kaddafi'nin Yahudilere karşı tavrının yumuşadığını, Libya hükümetinin isteklerine daha olumlu bakmaya başladığını söylüyor.

Muammer Kaddafi geçen yıl Roma'ya yaptığı ziyarette de Libyalı Yahudilerle görüşmüş, Libya'yı terk eden Yahudilerin ülkeye geri dönebilecekleri çağrısını tekrarlamıştı. Kaddafi'nin dış ilişkilerde sözü geçen oğlu Seyfülislam'ın da geçmişte benzer çağrıyı yaptığı, hatta Yahudilerin tazminat alabileceklerini söylediği zaten biliniyor. Ancak, tazminatların İsrail'de yaşayan Yahudileri kapsamayacağını da söylüyor Seyfülislam.

Kısacası son yıllarda Kaddafile İsrail'e karşı duydukları husumetten vazgeçmeye başlamış, Libyalı Yahudiler vasıtasıyla İsrail nezdinde avantaj sağlamak için kolları sıvamış görünüyorlar. Nitekim, Libya Yahudileri Dünya Organizasyonu adlı kuruluşun Başkanı Meir Kahlon 2005-2007 yılları arasında kendisi dahil 3 yetkilinin Amman'da gizlice Libyalı yetkililerle görüşüğünü, görüşmede tazminatlar konusunun öne çıktığını söylüyor. Kahlon, ayrıca Libyalı yetkililerin İsrail'de yaşadıkları için kendilerine doğrudan para veremeyeceklerini; ancak İsrail'de Libya Partisi kurmaları halinde para verebileceklerini söylediklerini ifade ediyor ve 'Bunu elbette reddettik.' diyor. Bu ifadelerden Kaddafile İsrail'de Libyalı Yahudiler vasıtasıyla nüfuz elde etmeyi planladıkları açıkça anlaşılıyor.

Libyalı yetkililer ile Libya Yahudileri Diasporası arasındaki temaslara son örnek de çok yeni. Bu ay başlarında bir İsrail gazetesinde yer alan habere göre, yukarıda söz ettiğim Raphael Luzon 29 Mayıs 2011 günü kendisine Libyalı yetkililerden Libya'nın geleceği ile ilgili olarak düzenlenecek diyalog konferansına katılma çağrısı ihtiva eden bir faks mesajı aldığını, bunun üzerine Libya Dışişleri Bakan Yardımcısı Halit Kaim'i telefonla aradığını, onun da kendisine çağrının bizzat Muammer Kaddafi tarafından yapıldığını belirttiğini söylüyor. Sonuçta kendilerinin kaybeden ata oynamayacağını da belirtip çağrıyı kabul etmediklerini de ekliyor ve muhalif lider Mustafa Abdülcélil'den de benzer bir çağrı beklediğine, zaten kendisinin Bingazi'deki devrim liderleri ile yakın ilişkileri olduğuna işaret ediyor.

Kaddafile ve Libyalı Yahudi Diasporası arasındaki ilişkiler ve ayrıntıları böyle. Diaspora ile güçlü ilişkiler kurmak için can atan da Kaddafile. Bütün bunlardan isteyen istediği sonucu çıkarabilir; ama Libya halk hareketinin arkasında İsrail'i asla arayamaz; arasa da zaten bulamaz....

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Şurat HaDin: İsrail'in bilinmeyen uzun kolu

Fikret Ertan 2011.07.18

Gazze'ye 2. Özgürlük Filosu amacına ulaşmadan dağılmış bulunuyor.

Son haftalara kadar sayısı 10 olan katılımcı gemilerden bugün sadece birisi olan Dignite-Al Karama ortada duruyor. Bu gemi de son haberlere göre cumartesi gecesı Kastellorizo Adası'ndan Mısır'ın İskenderiye

Limanı'na doğru harekete geçmiş bulunuyor.

Diğer gemilerden ikisi pervane milleri kesilerek sabote edilirken kalanlar da Yunan makamları tarafından devreye sokulan çeşitli bürokratik engeller sonucu denize açılmıyorlar. Bu yüzden de bunlar Gazze'ye gitmekten vazgeçmiş bulunuyorlar.

2. Özgürlük Filosu, İsrail hükümetinin diplomatik, siyasî ve örtülü faaliyetleri sonucu, özellikle de Yunanistan'ın özel gayretleri sonucu işte bu şekilde sona ermiş görünüyor. Ne var ki, İsrail'in filoyu engelleme çabaları sadece resmî ve örtülü faaliyetlerden de ibaret değil; engellemenin bir de başka yönü var.

Bu yönde de adı sadece ilgili çevrelerin bildiği bir İsrail sivil toplum örgütü ya da hükümet dışı kuruluş en büyük, en önemli rolü oynamış bulunuyor. İbranice adı Şurat HaDin olan, dünya kamuoyunda kendisini İsrail Hukuk Merkezi (ILC) olarak tanıtan bu örgüt, kuruluş amacını 'terörizmle mücadele ve araştırma, eğitim ve hukuk yollarıyla medeni hakları savunma, geliştirme' olarak tanımlıyor.

2003 yılında Nitsana Darşan-Leitner adlı bir bayan Yahudi avukat tarafından kurulan ILC İsrail, Amerika, Kanada, Avrupa ülkeleri ve başka ülkelerde 'terörist' olarak tanımladığı gruplar, örgütler, terörizme yardımcı olan, destekleyen ülkeler, malî kuruluşlar, bankalar ve devlet adamları hakkında tazminat davaları açmış bulunuyor. Hamas, El Fetih, Hizbullah, İran, Suriye, Mısır gibi ülkeler, İran eski Cumhurbaşkanı Muhammed Hatemi, USB Bankası, American Express ve Lübnan-Kanada Bankası gibileri, bu davaların hemen akla gelenleri.

Şurat HaDin, bu davalardan bazılarını kazanmış ve oldukça yüksek tazminat kararları da çıkartmış bulunuyor. Ancak bu tazminatları tahsil edip etmediği bilinmiyor. Bu konuda açık bilgi bulunmuyor.

Önde gelen Batılı ülkelerde çeşitli hukuk büroları ve avukatlarla bağlantısı olan, bunlardan zaman zaman faydalanan, hatta bunlarla ortak dava açan Şurat HaDin, en son olarak Amerika'nın eski başkanlarından Jimmy Carter aleyhine bir New York mahkemesinde Carter'ın yazdığı Filistin-Apartheid Değil Barış adlı kitabında gerçek tarihi kasti olarak çarpıttığı gerekçesiyle 5 milyon dolarlık tazminat davası açmış bulunuyor. Bu dava bu yılın şubat ayında açılmıştı. Bugün hangi safhada bilinmiyor.

Şurat HaDin'in son 2. Özgürlük Filosu'yla ilgili rolüne gelince; bunu kendisi 'Amerika, Avrupa ve Asya'da Filo'ya yardımcı olan ya da destekleyen gruplara karşı hukuk yollarına başvuracakları tehdidini kullanarak Filo'yu engellemek için aylardır çalıştıklarını' söyleyerek açıklıyor. Örgütün kurucusu ve başkanı olan Nitsana Darşan-Leitner, bu konuda, 'Onlara çok farklı yönlerden saldırdık. Zor ve çok çalışma gerektiren bir işti. Ama sonunda başardık.' diyor.

Bayan Leitner'in 'çok farklı yönlerden saldırdık' cümlesinin altında elbette Filo gemilerini sigortalayan büyük sigorta şirketleri, denizcilik hizmetleri veren kuruluşlar, şirketler ve başkalarına dönük 'Onlarla işbirliği yaparsanız terörizme yardımcı olursunuz; bunun bedelini ödersiniz' şeklindeki tehdit yatıyor. İlgili şirketler, kuruluşlar da bu tehdidi ciddiye alarak, başlarına gelebilecekleri hesaba katarak sonuçta Filo'yla ilgilerini kesmiş bulunuyorlar. Ayrıca örgütün Yunan makamlarına başvurarak Filo gemilerinin denize açılmaya uygun olmadıklarını beyanla bunları engellemelerini talep ettiği de ortaya çıkmış bulunuyor. Kısacası, Yunan hükümetinin Filo'ya karşı aldığı olumsuz tavırda Şurat HaDin başrolü oynamış oluyor.

Bayan Leitner, gazetelere verdiği son demeçte "Şurat HaDin, Yahudi hakları konusunda mücadele etmek ve İsrail devletini korumak amacıyla yola çıkmıştı. Terörizmle mücadele, faaliyetlerimizin bir kısmıydı. Yahudi hakları için mücadele, İsrail'in gayri meşrulaştırılması ve İsrail askerlerine zarar verilmesini önlemek de işimizin önemli kısımlarıdır." diyor. 6 çocuk annesi Bayan Leitner, amaçlarını böyle açıklıyor.

İsrail'in milletlerarası hukuk arenasındaki özel sivil kolu Şurat HaDin, işte böyle bir örgüt ve böyle bir başkana sahip. Bunları bilmek gerekiyor. Bakarsınız bir gün bizim karşımıza da çıkabilirler.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

BM, Suriye ve Rusya...

Fikret Ertan 2011.08.04

"...Suriye hükümeti, yabancı basının, bağımsız insan hakları gruplarının ve BM İnsan Hakları Konseyi'nce yetkilendirilen gerçekleri araştırma misyonunun ülkeye girişlerine izin vermemekle dünyayı ülkedeki korkutucu durum hakkında kör bırakmaya çalışmaktadır.

Ancak bunda da başarılı olamamaktadır. Dünya olan-biteni izliyor, milletlerarası camia da durumun vahameti karşısında endişe duyuyor. Ben, devam eden insan hakları ihlallerinin derhal durdurulmasını isteyen barışçı göstericilerle dayanışma halindeyim. Aynı zamanda, bastırma operasyonu başladığından bu yana hayatlarını kaybeden kurbanların aileleri ile de dayanışma içindeyim. Suriye hükümetinin en güçlü dille kınanması gereken kendi halkına karşı uygulamakta olduğu şiddeti kınıyorum.

Suriye hükümeti kendi vatandaşlarını korumakla yükümlüdür. Kanun-nizam hakimiyetini sağlamak amacıyla güç kullanmak başvurulacak en son çare olmalıdır; ancak görüldüğü kadarıyla bugün zor, gösterilere karşı birinci çare olarak kullanılmaktadır. Ben bir defa daha durumu yerinde ve ilk elden değerlendirilmesi için gerçekleri tespit misyonuna Suriye hükümetinin izin vermesi çağrısını yapıyorum...

Son aylarda Suriye'de işlenen insan hakları ihlallerinin faillerinin hesap vermeleri yönünde artık çalışmaya başlamalıyız. Suriye halkının tabi tutulduğu şiddet, öldürmeler, aşırı güç kullanımı, keyfi tutuklamalar, kötü muamele ve işkenceler hakkında milletlerarası, şeffaf, bağımsız ve acil soruşturmalara ihtiyaç ortaya çıkmıştır."

Acı, gerçekçi ve akli başında hiç kimsenin karşı çıkamayacağı bu sözler BM İnsan Hakları Yüksek Temsilcisi Bayan Navi Pillay tarafından birkaç gün önce son Hama katliamı sonrasında resmî açıklama olarak dile getirildi. Buna ilaveten BM Genel Sekreteri Ban Ki-moon'un sözcüsü BM merkezinde basına yaptığı açıklamada, Moon'un Suriye'deki şiddetin kabul edilemez olduğuna, Suriye lideri Beşşar Esed'in 'insani duyguların tamamını kaybetmiş olduğuna' inandığını açıklamış bulunuyor.

BM esasen olayların ve mezalimin başlamasından bu yana Suriye hükümetine güçlü tepkiler veriyor; ancak bu tepkileri bir resmî kınama ya da Güvenlik Konseyi kararı şeklinde bir türlü ortaya koyamıyor, kendisinden bekleneni çeşitli sebeplerle gösteremiyor.

Bunda şüphesiz Güvenlik Konseyi'ndeki anlaşmazlıklar, güç oyunları ve milli çıkarlar en önemli rolü oynuyor. Hemen hatırlatalım, Batılı kamp adına İngiltere geçen haziranda Suriye'yi kınayan bir taslak hazırlamış, ancak bu kabul görmemişti. Daha sonra Brezilya da tadil edilmiş bir taslak teklif etmişti. Ancak bunlardan bir sonuç alınamamış, ne Suriye'yi kınayan bir başkanlık bildirisi ne de Güvenlik Konseyi kararı çıkabilmişti.

Bugün Güvenlik Konseyi, Suriye konusunu ele almaya devam ediyor. Geçen salı gecesi kapalı kapılar ardında 8 saat süreyle yapılan müzakerelerden de herhangi bir anlaşma çıkmamış bulunuyor. Rusya Temsilcisi Vitali

Çurkin'e göre, üyeler hükümetleriyle danıştıktan sonra, bu yazıyı yazdığımız çarşamba yeniden bir araya geleceklerdi.

Esasen Rusya, son günlere kadar Suriye hakkında Konsey'in herhangi bir karar almasına karşı olduğunu durmadan tekrarlıyordu. Bu tavırda da şüphesiz Suriye'nin Sovyetler Birliği döneminden beri Rusya ile çok yakın stratejik ilişkilere sahip olması başrolü oynuyor. Rus Vedomosti gazetesine göre bugün Rusya'nın Suriye ile yaklaşık 4 milyar dolarlık bir silah satış anlaması var. Zaten herkesin televizyonlardan gördüğü gibi Suriye ordusunun göstericilere karşı kullanmakta olduğu silahların yüzde doksanı Sovyet ya da Rus yapımı. Rusya söz konusu kârlı alışveriş ve diğer sebeplerle Suriye'deki rejimi gözden çıkaramıyor, bu yüzden elinden geldiği kadar bu rejimi korumaya çalışıyor. Güvenlik Konseyi'nde de telaffuz etmese bile veto tehdidini hissettiriyor herhangi bir müeyyide kararına karşı. Çin de elbette açıkça söylemese de benzer tavır içinde bulunuyor.

Ne var ki, Esed rejiminin yanında yer almak da son günlerde Rusya'yı rahatsız etmeye başlamış görünüyor. Nitekim, Rusya Dışişleri Bakanlığı Ortadoğu ve Kuzey Afrika Dairesi Şefi Sergey Verşinin, iki gün önce ülkesinin Suriye konusunda bir Konsey kararına kategorik olarak karşı olmadığını, müeyyide ve diğer baskı tedbirlerine başvurulmadığı takdirde Suriye'yi kınayan bir karara karşı çıkmayacaklarını söylemiş bulunuyor. Bu son tavır değişikliği herhalde Suriye'yi yüzde yüz desteklemenin Rusya'nın tam yararına hizmet etmeyeceği fikrinin kabul görmeye başlamasından dolayı ortaya çıkmış oluyor.

Suriye ve Güvenlik Konseyi arasında bugün yaşananlar bu şekilde. Konsey'den ya da başkanlık makamından herhangi bir kınama karar ya da açıklamasının çıkmasının Esed rejimini durduracağı elbette düşünülemez. Ama olsun, bugünkü Konsey şartlarında güçlü bir kınamanın çıkması bile olumlu bir gelişme olur. Konsey, Suriye'deki mezalimi en azından görmezden gelmemiş olur velhasıl...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Gece baskınları

Fikret Ertan 2011.08.08

Amerika, Afganistan'dan geri çekilmeden önce Taliban'ın belini bir daha doğrultamayacak şekilde kırmak istiyor.

Bu amaçla normal askerî operasyonlarının yanı sıra son yıllarda özellikle özel kuvvetlerce Taliban hedeflerine karşı yapmakta olduğu gece baskınlarıyla istediği sonucu almaya çalışıyor. Gece baskınları çoktandır yapıyor; ancak çok gizli oldukları ve kamuoyuna, medyaya yansımadıkları için bunların hakkında fazla bir şey bilinmiyor. Sadece fiyasko, başarısızlık ya da önemli sivil kayıplar olduğu zaman bunlar gündeme gelebiliyor.

Geçen cumartesi gecesı meydana gelen ve 30 Amerikan özel kuvvet mensubu, 7 Afgan komandosu ve bir tercümanın içinde bulundukları Chinook tipi ağır nakliye helikopterinin düşmesi ve içindekilerin tamamının hayatlarını kaybetmeleri ile sonuçlanan olay, fazla bilinmeyen gece baskınlarının tipik bir örneği olarak medyada çok önemli bir olay olarak yer almış bulunuyor.

Olay şüphesiz henüz çok taze; bu yüzden hakkında bilinenler de fazla değil. Medyada çıkan bilgilere göre iki özel kuvvetler timi başkent Kabil'in hemen batısında yer alan Vardak eyaletindeki Taliban yoğunluğunun bulunduğu Tangi Vadisi'ndeki bir köy evine gece 23-02 arasında baskın düzenliyorlar, 2 saat süren çatışmada 8

Taliban öldürülüyor. Bu sırada ya geri dönerken ya da takviye amacıyla inmeye çalışan Chinook'un birisi Taliban RPG roketiyle düşürülüyor.

Baskını yapan timin büyük çoğunluğu, geçen mayısta Abbottabad'da El Kaide lideri Ladin'i öldüren Seals denen özel deniz komandolarından müteşekkil. Vurulan ikinci Chinook'ta 38 kişi öldüğüne göre, gece baskını ya da operasyonlarının iki timle yaklaşık 60 komando ile icra edildiği anlaşıyor. Ladin olayında da yaklaşık bu sayı söz konusuydu. Demek ki, Amerika, yakın destek hariç, bu tür operasyonları 60 komando ile gerçekleştiriyor.

Olayın bu yönünün yanı sıra Amerika'nın Afganistan'daki bir günde verdiği en büyük kayıp olması da olayı önemli ve anlamlı kılıyor elbette. Bu olaydan önceki en büyük kayıp da yine özel kuvvetlerin bir gece operasyonu sırasında meydana gelmişti. Kunar eyaletinde 28 Haziran 2005 günü 16 Seal komandosu, içinde bulundukları yine Chinook tipi helikopterin RPG ile düşürülmesi sonucu ölmüşlerdi. Son olayla gündeme gelen gece baskınları yaklaşık 18 aydır artarak devam ediyor. Çeşitli kaynaklara göre, her ay ortalama olarak 300 kadar gece baskını Amerikan özel kuvvetleri tarafından çeşitli mahallerdeki Taliban hedeflerine karşı icra ediliyor. Bunların Taliban'a çok önemli zayıflar verdirdiği, pek çok Taliban komutanının ve gruplarının ya tamamen imha edildikleri ya da yakalandıkları hem Amerikan ve hem de Afgan yetkililerce ifade ediliyor.

Bunun sonucunda da Taliban'ın sınırdan sızmalarının azaldığı, çeşitli eyaletlerdeki gruplar arasındaki irtibatın zayıfladığı ve bu grupların artık daha küçük birimler halinde faaliyete zorlandıkları söyleniyor. Son zamanlara kadar Helmand eyaleti vali yardımcısı olan Abdülsettar Mirzokhel, baskınlar konusunda "Hedeflerin çoğu isabetli. Doğru insanlara, doğru zamanlarda yönelik. Hata yapılıyorsa, bunlar da az sayıda oluyor." diyor.

Bu baskınlarda bazı hatalar yapıldığına, Taliban hedeflerinin yanı sıra sivillerinden de bunlardan zarar gördüğü konusunda hiç şüphe yok. Okuduklarımdan sivillerin de zaman zaman baskınların kurbanı olduğunu biliyorum. Bunu BM de, birtakım sivil toplum örgütleri, insan hakları kuruluşları da biliyor. Nitekim gerek BM gerekse de diğerleri bunları araştırıyorlar. Bu doğrultuda, BM 2010 yılında 4 eyalette yapılan gece baskınları ve sonuçlarını araştırmış bulunuyor. Araştırma sonucu baskınların yapıldığı mahallerdeki Afganlar baskınların genelde isabetli olduğunu, sivil kayıpların eskiye göre azaldığını söylemiş bulunuyorlar.

Ne var ki, aynı BM 2010 yılı raporunda özel kuvvetlerin yer aldığı operasyonlarda aşırı güç kullanımı, kötü muamele, sivillerin öldürülmesi, yaralanması, mala mülke zarar verilmesi gibi çok olumsuz hususlara da dikkat çekiyor.

Gece baskınları Afgan savaşının bilinmeyen ve muhtemelen bundan sonra fazla bilinmeyecek gizli yönü. Son olaya rağmen bunların devam edeceğine hiç şüphe yok; zira Amerika bu yolla sonuç aldığına, alacağına inanıyor. Kamuoyuna, medyaya, BM'ye ve diğerlerine düşen de bunları ve sonuçlarını araştırmak, bizleri bilgilendirmek elbette...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Esed ve rejimi: Umutsuz vaka...

Dışışleri Bakanı Ahmet Davut-oğlu'nun çok önemli Şam ziyaretinden bugünkü acı ve kanlı süreci etkileyebilecek, bu süreci durdurabilecek bir sonuç çıktı mı?

Bize göre, ziyaretten söz konusu süreci etkileyebilecek, daha doğrusu Esed ve rejimini bugünkü davranışlarından vazgeçirebilecek herhangi bir somut sonuç çıkmamış bulunuyor. Ziyarete ve sonrasında yapılan açıklamalara baktığımızda Esed ve çevresinin Bakan Davutoğlu ve ekibini 6,5 saat süreyle sadece dinledikleri; yapılan çağrılara herhangi bir somut karşılık vermedikleri; veya herhangi bir taahhütte bulunmadıkları anlaşılıyor.

Bunun böyle olduğu Bakan Davutoğlu'nun "Önümüzdeki dönem beklentilerin karşılanması açısından önemli. Kritik bir süreçten geçiyoruz. Günler, haftalar önemli..." şeklindeki ifadelerinden açıkça ortaya çıkıyor.

Bu ifadelerden hareketle Esed ve çevresinin Bakan Davutoğlu'na gerek akan kanın bir an önce durması, gerek reformların bir an önce hayata geçirilmesi ve gerekse de ordunun halka saldırılarının hemen sona erdirilmesi konularında herhangi bir takvim ya da söz vermediği; bütün bunlarla ilgili cevapların ancak önümüzdeki dönemde ortaya çıkacağı anlaşılıyor.

Bu bakımdan Suriye'deki vahim durumun hangi şekli alacağının, hangi seyri izleyeceğinin Esed ve çevresinin bundan sonara takınacağı tavra, atacağı ya atmayacağı adımlara bağlı olduğu kendiliğinde belli olmuş bulunuyor. Ayrıca, Türkiye'nin bu konuda sonsuza kadar beklemeyeceği, Bakan Davutoğlu'nun 'önümüzdeki günler ve haftalar önemli' sözleriyle açıkça ortaya konmuş oluyor.

Kısacası, Türkiye kendi açısından Esed ve çevresine durumu değiştirmeleri, mevcut davranışlarından vazgeçmeleri için kısa bir süre tanımış bulunuyor. Bu süre de belki 10 gün, belki birkaç hafta...

Bu sürenin sonunda Esed ve rejimi akan kanı durdurmazsa, reformlar konusundaki ciddiyetini ispatlamazsa, halkın talep ve sesine kulak tıkamaya devam ederse Türkiye'nin Suriye ile ilişkilerini dondurması mukadder olacaktır. Bu kadar sabreden, Esed ve rejimini doğru yola davette bu kadar ısrarlı ve kararlı olan Türkiye'nin durum değişmediği takdirde bu şekilde davranması normal ve haklı olacaktır.

Ayrıca, rejim bu kadar çağrıya rağmen kan dökmeye devam ederse zaten yapılacak başka bir şey de kalmayacak; Türkiye bu rejime daha fazla müsamaha etmeyecektir. Bu şüphesiz Suriye'ye müdahale anlamı taşımamaktadır. Kaldı ki, bugünkü şartlarda bu ülkeye herhangi bir askerî müdahale ihtimali sıfıra yakındır. Esasen Suriye halkı ve muhalefeti de bunu istememektedir. Rejim de zaten bunun farkındadır ve bu yüzden her türlü çağrıya kulak tıkamakta, bildiği yolda yürümeye kararlı olduğu mesajını vermeye devam etmektedir.

Ne var ki, bu 'bildiği yol' da yol değildir. Rejim sonsuza kadar halkının kanını dökmeye, halka baskı ve mezalim uygulamaya devam edemez. Halkın talep ve sesini bir süre bastırsa da bunu sonsuza kadar yapamaz. Bugün halk hareketini geçici olarak bastırmayı başarsa bile dökülen kanların, uygulanan mezalimin bir gün karşılığını göreceği ve hesabını vereceği aşikârdır.

Bu bakımdan Esed ve rejimi bir an önce aklını başını toplamalı, daha fazla kan ve gözyaşına sebep olmadan başta Türkiye olmak üzere başkaları tarafından yapılan çağrılara kulak vermeli, gerekenleri bir an önce yapmalıdır.

Ne var ki, bunun işaretleri de henüz ortada gözükmemektedir. Esed ve rejimi sonu hüsrarla sonuçlanacak yolda yürümeye kararlı olduğu mesajını vermeye devam etmektedir. Türkiye'ye verdiği mesaj da aşağı yukarı bu mealdedir. Eğer aksi olsaydı bu mutlaka açıklanır ve bilinir, Esed "Bize şu sözleri verdi; bundan sonra şunları yapacak" denirdi. Ama bunlar söz konusu değil. Kaldı ki, eğer önümüzdeki günlerde rejim kan dökmeye devam ederse, bunda kararlı olduğunu bir kere daha ortaya koyarsa, kendisinin 'umutsuz bir vaka, hasta bir rejim' olduğu bir kere daha ispatlanmış olacak ve kendisinden bütün umutlar kesilmiş olacak ve bunun acı sonuçlarına mutlaka muhatap olacaktır. Buna hiç şüphe yoktur. Hiçbir zulüm sonsuza kadar devam edemez; bir gün mutlaka sona erer.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Rusya'nın silahları ve Suriye

Fikret Ertan 2011.08.15

Rusya, dünya silah ihracatçıları liginde önemli bir yere sahip.

Yıllık ortalama silah ihracatı 10 milyar dolar ve üstünde seyrediyor. Sıralamada bazen ikinci, üçüncü sıraya da yükselebiliyor. İhracatının önemli bölümü Hindistan, Çin ve Latin Amerika'ya yapılıyor. Ortadoğu'da bu bapta önemli bir yer tutuyor. Mesela Libya, mesela Suriye...

Rusya Libya'ya silah satışlarını BM Güvenlik Konseyi'nin 1970 ve 1973 sayılık müeyyide kararlarıyla ister istemez askıya almış bulunuyor ve bu yüzden önemli bir gelir kaybına uğramış bulunuyor. Suriye'ye yıllardır yaptığı silah ihracatı da bugünlerde bu ülkede yaşananlar dolayısıyla Amerika tarafından gündeme getirilmiş bulunuyor. Bu çerçevede Dışişleri Bakanı Hillary Clinton geçen hafta CBS televizyonuna konuşurken Rusya'ya, Suriye'ye yaptığı silah ihracatını durdurması çağrısı yaparken Rusya bugüne kadar bu konuda herhangi bir açıklama da yapmamış bulunuyor.

Esasen Suriye 1960'lardan bu yana Sovyet silahları, 1991'den bu yana da Rus silahlarıyla savunma gücünü oluşturuyor. Bugün bazı kaynaklara göre, Rusya Suriye'ye 4,5, bazılarına göre de 2,5 milyar dolarlık silah satış anlaşmaları imzalamış durumda. Bunların arasında resmen kabul edilen birkaç tanesi şunlar: 24 adet MİG-29M son model savaş uçağı, Buk-M2E hava savunma sistemleri ve 1000 adet T-27M tankın modernleştirilmesi. Bunlar şüphesiz İsrail'e karşı kullanılması düşünülen silahlar. Ancak tankların içeride de kullanılmaları son olaylarda görüldüğü gibi çok muhtemel. Bunlara ilaveten bir de 2007 yılından bu yana Rusya-İsrail-Amerika arasında tartışmalara yol açan ve akıbeti henüz bilinmeyen Bastion denen sahil korumaya dönük deniz savunma sistemleri var. Bu sistem Suriye sahillerini muhtemel deniz saldırılarına karşı koruma amaçlı olarak tasarlanmış entegre bir sistem. Sistemin en önemli unsuru da Yakhont denen deniz hedeflerine karşı çok etkili ve isabetli olduğu söylenen füze sistemleri.

Yakhontlar yaklaşık 300 kilometre menzile sahip 200 kilogram kadar patlayıcı başlıkla donatılmış etkili füzeler. En önemli özellikleri de Cruise (seyir) füzeleri özelliklerine sahip olmaları. Bu yüzden deniz sathının birkaç metre üzerinde yüksek hızla hareket ediyorlar, bu yüzden kolay kolay önceden tespit ve imha edilemiyorlar. Bu özellikleri yüzünden Amerika ve İsrail yıllardır Rusya'dan bunları İsrail'e satmaktan vazgeçmesi için bu ülke üzerinde baskı kurmaya çalışıyorlar. Bu konu bugün hangi noktada, Rusya bu sistemleri hâlâ Suriye'ye satmakta kararlı mı, tam bilinmiyor. Bu bapta en son Rusya Savunma Bakanı Anatoli Serdyukov geçen şubatta

'satış sözleşmesi yürürlükte' şeklinde bir beyanat vermişti. Ancak ondan sonra da Suriye olayları patlak vermişti. Bu yüzden durum tam ne, bilmiyoruz.

Bugünlere gelirse; Rusya Bayan Clinton'un Rusya'ya 'Silah satışlarını durdur' çağrısına ne cevap verecek henüz meçhul. Bu arada belki de kapalı kapılar ardında bu konuda pazarlıklar da yapılıyor olabilir. Rusya şüphesiz Amerika'nın çağrısına hemen, kategorik, tartışmaya mahal bırakmayacak kesin bir ret cevabı da kolay kolay vermez; zira Amerika ile arasında halen görüştüğü, uzlaşma, anlaşma aradığı pek çok konu ve problem var. Bunların bazılarının ağırlık ve önemi Suriye'ye satılacak silahlardan da önde geliyor. NATO ile ilişkiler, ortak füze savunma sistemi ya da kalkanı, nükleer silahsızlanma, Amerika ile ilişkilerin düzelmesi için önerilen 'Reset politikası' gibi önemli konular bunlar.

Ne var ki, bunlara rağmen Rusya'nın Libya ve Suriye'den doğabilecek silah ihracatı kayıpları da nihai bir kararda önemli rol de oynayacak elbette. Bu konuda muhtemelen Rus silah lobisi ve kuruluşları ile Batı'ya meyyal Başkan Dmitri Medvedev arasında tartışmalar da olabilir. Ancak Libya'ya karşı alınan 1973 sayılı BM Güvenlik Konseyi kararında olduğu gibi dış politikada son sözü Medvedev söyler (Putin ve çevresi değil) zira Rusya anayasası dış politika kararlarında son sözü devlet başkanına bırakmıştır. Bu bakımdan Suriye'ye silah satışlarında da son söz Medvedev'dedir.

Medvedev esasen geçen hafta Beşşar Esed'i 'Böyle devam edersen sonun hüsrana olur' diye de uyarmış, Suriye konusunda milletlerarası camianın tavrına yaklaşmıştır. Suriye konusu her gün Rusya'nın benimsediği son tavırla ve başka gelişmelerle işte böylesine karmaşık ve tehlikeli bir eğilim içine girmektedir. Bu durumu anlamak ve yönetmek kolay değildir. Bunda basiretli davranmak en başta gereken haslettir bize göre.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Lieberman'ın gücü...

Fikret Ertan 2011.08.18

Türkiye'nin Mavi Marmara saldırısından dolayı İsrail'den beklediği özür, durmadan Dışişleri Bakanı Avigdor Lieberman engeline takılıyor.

Nitekim, en son haberlerde Başbakan Netanyahu'nun saldırı sırasında yapılan 'taktik hatalar' sebebiyle Türkiye'den özür dilemeyi kabul ettiği; ancak bundan Lieberman'ın koalisyon hükümetinden çekileceği korkusuyla vazgeçtiği bildiriliyor. Esasen Lieberman, bu konuda açıkça 'koalisyondan çekilirim' demiyor; ama bunu hissettiriyor. Bu şekilde davranarak bir yandan herhangi bir siyasi krizin sorumlusu olarak görünmek istemiyor; ancak diğer yandan da bunu muhatabı olan Netanyahu'ya güçlü bir şekilde hissettiriyor. Bu da Lieberman'ın ucuz siyasi kurnazlığı olarak ortada duruyor.

Özrün önündeki asıl engelin Lieberman'ın olduğunu İç Güvenlik Bakanı emekli general Matan Vilnai de zaten İsrail Ordu Radyosu'na açıklamış bulunuyor. Lieberman'ın kendisi de açıkça özre karşı olduğunu bir hafta önce ifade etmişti.

Bu durumda beklenmeyen bir gelişme olmadığı takdirde Lieberman'ın itirazının bugünkü 2. Netanyahu koalisyon hükümetinin sona ermesine kadar devam edeceği söylenebilir. Bu süre de iki yıl kadar. Zaten Lieberman'ın kendisi bakan olduğunda 'Ben dışişleri bakanı olarak dört yıl dokuz ay bakanlık yapacağım.

Bundan eminim.' şeklinde konuşmuştu. Bu yüzden istifası ya da koalisyondan çekilmesi pek mümkün sayılmaz. Ayrıca bu iki yılın sonrası da var. Bunu da Lieberman'ın ve partisi Yisrael Beiteinu'nun (Evimiz İsrail) azalmayan, tam tersine artan siyasi gücüne dayanarak söylüyoruz elbette.

Evimiz İsrail bugünkü koalisyonun güçlü bir ortağı. Otuz bakanlı hükümette 5 bakanı var. Dışişleri, Göçmenler, İç Güvenlik, Turizm ve Milli Altyapı bakanlıkları bunlar. Ayrıca Lieberman, hem dışişleri hem de başbakan yardımcısı olarak hükümette yer alıyor. Evimiz İsrail 2009 seçimlerinde 15 milletvekiliği kazanmıştı. Bir önceki seçimlerdeki sayısı 11'di. Dolayısıyla sayısı artış trendi içinde bulunuyor. Bugün seçim olsa sayısı muhtemelen 15'i de aşabilir.

Lieberman ve partisinin dayandığı siyasi taban oldukça güçlü bir taban. Sovyetler Birliği ve o zamanki Sovyet uydusu ülkelerden İsrail'e göç eden Yahudilerden meydana gelen bu taban aşağı yukarı bir milyonluk bir nüfusu temsil ediyor. Geçmiş yıllarda Natan Şaranski'nin liderliğini yaptığı; ama başarılı olamadığı bu taban bugün çoğunlukla Lieberman ve partisini destekliyor. Bu yüzden de Lieberman ve partisi, son iki seçimden de başarıyla çıkmış bulunuyorlar.

Bugün yapılan siyasi tahminlerde Lieberman ve partisinin gücünü koruduğu, hatta diğer büyük partilere göre desteğinin arttığı söyleniyor. Bu yüzden bugün bazı yazarlar, siyasi yorumcular Lieberman'ın ileride başbakan bile olabileceğine işaret ediyorlar. Bunun da İsrail siyasetinin bugünkü parçalanmış hali sayesinde mümkün olabileceğini söylüyorlar.

Gerçekten de bugünkü İsrail siyaseti çok parçalı bir bohça görüntüsü içinde bulunuyor. Bu yüzden yıllardır tek başına iktidar olabilecek bir güçlü parti ortaya çıkamıyor, İsrail sürekli koalisyon hükümetleriyle yönetiliyor. Bu durum değişmediği takdirde daha uzun yıllar da böyle olacak.

Bu yüzden Lieberman'ın saf dışı kalması pek mümkün görünmüyor. Hakkında birçok olumsuz şeyler söylenen, demagog, ırkçı, faşist, zorba gibi nitelemeler yapılan Avigdor Lieberman'ın siyasi sahnedeki yeri ve rolü bugünkü konjonktürde oldukça sağlam görünüyor. Gönül onun ve onun gibilerinin siyasette bulunmasını ve rol oynamasını istemiyor; ancak siyasi gerçeklere bakıldığında, bunlar dikkate alındıklarında Lieberman'ın daha uzun süre meydana olacağı anlaşılıyor.

Zaten kendisi bugün özellikle de Filistin yönetiminin BM'ye yapacağı başvuru dolayısıyla İsrail'de ayran kabartıyor, kendisinden söz ettiriyor, birtakım boş ama kitleleri korkutacak şeyler söyleyip duruyor.

Lieberman, tehlikeli bir siyasetçi; ama siyasi gücü sayesinde kolay kolay sahneden de çekilmeyecek birisi. Bunu da unutmamak gerekiyor...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Sina: Yeni kriz odağı...

Fikret Ertan 2011.08.22

Mısır'ın Sina Yarımadası üçgen şeklinde çok büyük bir alanı kapsıyor.

Kuzeyinde Akdeniz, güneyinde Kızıldeniz yer alıyor. Süveyş Körfezi batıda, Akabe Körfezi doğuda burasını çevreliyor Yüzölçümü 60 bin kilometrekare kadar. Yaşayan nüfus da 500 bin civarında.

Büyük bölümü çöllük ve yaşama müsait değil. Yaşayanlar da kuzey ve güneyde.

Sina tarih boyunca stratejik bir bölge olarak önem ve değerini hep kurudu. Yakın tarihte Mısır ve İsrail arasında önemli çatışma ve muharebelere sahne oldu. İsrail, 1956 Süveyş Krizi'nde Sina'ya girdi; 1967 Savaşı'nda ise yarımada'nın tamamını ele geçirmeyi ve uzun yıllar işgal etmeyi başaramadı. Yarımada 1973 Savaşı'nda çok kanlı ve kapsamlı muharebeler gördü. Binlerde Mısırlı asker bunlarda can verdi; yüzlerce Mısır tankı imha edildi.

Sonunda uzun süren müzakerelerden sonra Mısır ve İsrail, Amerika'nın arabuluculuğu sayesinde 1979 Camp David Anlaşması ile Sina konusunda bir uzlaşmaya vardılar. Sonuçta, İsrail anlaşma uyarınca 1982 yılında Sina'dan tamamen çekildi, yerleşim birimlerini tasfiye etti, kendi sınırlarına yakın yerler dışında kontrolü tamamen, ancak şartlı bir şekilde Mısır'a devretti.

Bu şartlar uyarınca Mısır kendi sınırlarına yakın yerlerin dışında Sina'da önemli bir askerî güç bulundurmamayı, barışın milletlerarası bir barış gücü tarafından denetlenmesini kabul etti. Bu yüzden bugün de Mısır, Sina'da önemli bir askerî güce sahip değil. Bölgeye ek askerî gücü de ancak İsrail'in onayını aldıktan sonra gönderebiliyor. Bu yüzden Sina'da İsrail sınırları civarında 700 kadar polis bulundurabiliyor, o kadar.

Sina yakın zamanlara kadar sükûnetin hâkim olduğu, güvenliğin yüzde yüz olmasa da büyük ölçüde sağlanabildiği bir bölgeydi. Bölgeden Gazze'ye silah, malzeme ve İsrail'e insan kaçakçılığı yapılmıyor değildi; ancak bunlar Mısır ile İsrail arasındaki ilişkileri bozacak kadar büyük ve ciddi değildi.

Ne var ki, bu durum geçen haftadan bu yana köklü bir şekilde değişmiş bulunuyor. Zira, geçen perşembe Sina'nın güney ucundaki İsrail limanı Elyat yakınlarındaki İsrail otobüslerine yapılan saldırı ve meydana gelen 8 insan kaybı Mısır ile İsrail arasındaki ilişkileri oldukça ciddi bir şekilde bozmuş, bir krize yol açmış bulunuyor.

Üstelik bu kriz, İsrail birliklerinin Mısır tarafına geçip saldırganları ve bu arada 5 Mısırlı polisi öldürmeleriyle daha da ciddi bir boyut kazanmış oluyor. Nitekim bu yüzden Mısır, İsrail'den hem yazılı resmî özür bekliyor ve hem de olayın derhal araştırılıp sonucun kendisine derhal bildirilmesini resmen talep ediyor. Bu arada Mısırlı göstericiler de çeşitli şehirlerde İsrail aleyhine gösteriler başlatmış bulunuyor ve Geçici Askerî Konsey'i İsrail'e karşı tavır almaya davet ediyorlar. Bu arada bazıları da Mısır 1979 Camp David Antlaşması'ndan çekilmesini, İsrail ile ilişkileri dondurmasını istiyorlar. Kısacası, Mısır kamuoyunun önemli bir kısmı İsrail'e karşı tavır ve eylem beklentisi içine girmiş bulunuyor, bunda ısrar ediyor.

Sina, esasen bu son olayın dışında Mısır'daki sivil devrim ya da halk hareketinden bu yana adeta kaynayan bir kazan durumunda, çeşitli asayiş olaylarıyla fokurdayıp duruyor. Hatırlanacağı gibi, Mısır gazını İsrail ve Ürdün'e taşıyan boru hattı bugüne kadar 5 saldırıya hedef olmuş bulunuyor. Hat bugün de hâlâ kapalı bulunuyor. Mısır bu yüzden büyük bir döviz geliri kaybı yaşıyor. Ayrıca, Mısır güvenlik güçleri ile Sina'da son 6 ayda ortaya çıkan radikal gruplar arasında ciddi çatışmalar yaşanıyor.

Nitekim, bu yüzden Mısır'ı yöneten Geçici Askerî Konsey, hem bu olaylar, saldırılar ve hem de bunların ileride kazanacakları boyutlar ve kapsamı göz önüne alarak 10 gün kadar önce Sina'nın kuzeyine tank ve zırhlı araçlarla desteklenen 1.000 kadar askeri sevk etmiş bulunuyor ve bu arada kuzeyin en önemli gücü bedevi aşiretlerle asayişin sağlanması yönünde görüşmelere başlamış bulunuyor.

Kısacası, Sina'da son 6 ayda ortaya çıkan asayiş ve düzen bozukluğu hem İsrail'in ve hem de Mısır'ın güvenliğini tehdit eder hale gelmiş bulunuyor. Sina bugün Mısır sivil devrimi sonucu devlet otoritesinin gevşemesi ve bir ölçüde sarsılması sonucu çok tehlikeli yeni bir kriz odağı halinde dönüşmek üzere bize göre.

Yeni yeni krizlerle sarsılan bölgemizin kontrol edilmediği takdirde bölgesel savaşa yol açma potansiyeline sahip Sina konusunda çok dikkatli olmasının gereği ortada. Aman Sina'ya dikkat...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Trablus nasıl düştü?

Fikret Ertan 2011.08.25

Altı gün öncesine kadar Libya'daki askerî durum bir tür dengede idi. Muhalif güçler ilerleyebildikleri kadar ilerlemiş; ancak Trablus'a saldırabilecek durum ve konuma gelememişlerdi. Kaddafi güçleri ise Trablus ve çevresinde ağır silahlarla donatılı profesyonel ve paralı birliklerle muhalefetin acemi birliklerini bekliyor; onlara büyük bir ders vermeyi umuyorlardı.

Ne var ki, medyaya da böyle görünen bu durum aldatıcıydı. Bu yüzden pek çok 'ilgili ve bilgili çevre' söz konusu askerî dengenin kısa bir sürede bozulabileceğini, özellikle de muhalif güçlerinin Trablus'a saldırıp burasını ele geçirebileceklerini tahmin etmiyordu.

Bu yüzden geçen cumartesi aniden başlayan ve salı günü muhalif güçlerin Trablus'un yüzde 90'ını ve Kaddafi'nin karargâhı Babül Aziziye Kışlası'nı ele geçirmeleri, birçok kimse ve çevre için tam bir sürpriz, hiç beklenmeyen bir gelişme oldu.

Bu saldırı ve sonrası, elbette büyük ölçüde planlı bir stratejinin ürünüydü. Hazırlıklarının ne zaman başladığı, ne kadar sürdüğü bugün bilinmeyen bu saldırı stratejisi şüphesiz muhalif komuta-kontrol merkezi ile NATO'nun ve diğerlerinin koordinasyonu ve karşılıklı yardımlaşmaları sonucu gerçekleşmişti.

Bu çerçevede, haberlerden, NATO'ya ek olarak Katar'ın da çok önemli bir askerî rol oynadığı anlaşılıyor. Söylenenlere göre, önemli sayıda muhalif Katar'da çoktandır özel askerî eğitim almışlar ve bunlar son saldırıda başarılı bir rol oynamış bulunuyorlar. Ayrıca Katar'ın muhalif harekete, silah, donanım ve mali yardımda bulunduğu da bildiriliyor. Katar, esasen, gösteriler ve ayaklanmanın başlamasından bu yana muhalifleri destekliyor. Hiçbir şeyin belli olmadığı bir zamanda Katar'ın böyle bir riski alması ve gereğini yapması da elbette takdire şayan bir tavır olarak görülebilir. Bu yüzden bu ülkenin, muhalefetin sevgisini kazandığı ve Libya'nın geleceği üzerinde söz sahibi olduğu kuşku götürmez.

Aynı şekilde Fransa, İngiltere'nin de baştan bu yana benimsedikleri Kaddafi aleyhtarı tavır ve bu doğrultuda attıkları cesur askerî adımların da muhalif cephede olumlu karşılandığı ve bunların da bir karşılığının olacağı da bugünden belli sayılır. Bu bağlamda gerek İngiliz lider Cameron ve de gerekse de Fransız lider Sarkozy'nin baştan bu yana Kaddafi'nin tasfiyesinin kaçınılmaz, muhalif zaferinin de kesin olduğuna inandıkları ve böyle davrandıklarını da burada teslim etmek gerekiyor.

Trablus'un nasıl düştüğüne bir kere daha dönersek; bunun iki yönlü bir gelişme ile gerçekleştiğini söyleyebiliriz. Birincisi; NATO bombardımanlarının son günlerde yoğunlaşması, sorti ve saldırı sayısının artması; ikincisi de muhalif komuta merkezinin son birkaç haftadır Trablus'a gizli yollardan, silah, personel sokması ve Trablus'taki muhalif hareketi örgütlemesi. Bunların birleşiminin, saldırıyı başarılı kıldığı söylenebilir.

Kısacası, NATO'nun bombardıman desteği, yine NATO ve Amerika'nın muhaliflere sağladıkları uydu fotoğrafları, Amerikan Predator insansız hava araçlarının katkıları, Kaddafi güçlerinin kaydedilen telsiz-telefon haberleşmeleri, Katar'ın askerî ve lojistik desteği ve bütün bunların koordinasyonu, muhaliflerin 20 Ağustos

günü Trablus'a üç koldan saldırıya geçmeleri ve aynı anda Trablus muhaliflerinin bu saldırılara desteği sonucu Trablus düşmüş bulunuyor. Bununla birlikte Kaddafi ve rejimi de elbette.

Bu yazıyı yazdığımız sıralarda Kaddafi ve çevresi kayıplara karışmış, bunu taktik olarak yaptıklarını söylemişlerdi. Bunun şüphesiz bir anlamı yok. Kaddafi kaçsa da, ele geçse de artık bitmiş, tükenmiş, sonu gelmiş birisi. Ne yaparsa yapsın, bundan sonra ona Libya'da yer yok; olamaz da...

Trablus, bugün ortaya çıkan bilgi ve haberlere göre böyle düştü. Bu da elbette hem muhalif gücün cesaret, kararlılığı ve gayretleri; ve hem de NATO'nun gücü ve kararlılığı sayesinde gerçekleşti. Esasen NATO olmasaydı muhalif hareket başarılı olamazdı. Kaddafi'nin tasfiyesinde birincil rol oynayan NATO'ya demek ki ihtiyaç varmış, demek ki NATO'nun Libya'da işi, hem de önemli bir işi varmış...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Fransa, Libya ve ötesi

Fikret Ertan 2011.08.29

Libya'ya yabancı askerî müdahalenin kapısını BM Güvenlik Konseyi'nin 17 Mart 2011 tarih ve 1973 sayılı kararı açmıştı.

Bu karar bütün BM üyelerini ya kendi başlarına, ya bölgesel teşkilatlar-düzenlemeler yoluyla BM Genel Sekreteri ile işbirliği halinde, sivilleri ve Libya güçlerinin tehdidi altında bulunan sivil nüfusu, Bingazi dahil, koruma amacıyla gereken tedbirleri almaya davet etmişti.

Amerika, Fransa ve İngiltere'nin başı çektiği koalisyon Libya'ya ilk askerî müdahaleyi karardan tam iki gün sonra 17 Mart 2011'de bu maddeye dayanarak gerçekleştirmişlerdi. Bu ilk müdahale Amerikan ve İngiliz savaş gemilerinden atılan 110 Tomahawk cruise (seyir) füzesi ile Fransız ve İngiliz savaş uçaklarının yer hedeflerini bombalamalarıyla başlamıştı. Özellikle Fransız savaş uçakları bu müdahalede Kaddafi güçlerinin temizlik harekâtı yapmaya başlayacakları Bingazi çevresindeki tank-top, zırhlı araç ve bindirilmiş Kaddafi birliklerini etkili tarzda bombalamış, sonuçta bu müdahale sayesinde Bingazi düşmekten son anda kurtulmuştu.

Fransa'nın işte bu hareketi bu ülkeye Libya muhalefeti nezdinde büyük itibar sağlamış, Fransa'nın daha sonra azalmadan devam eden hava saldırıları bu itibarı daha da artırmıştı. Buna ilaveten, Fransa'nın batıdaki muhaliflere paraşütle silah sağlaması ve uzun süredir savaş alanında özel kuvvetler bulundurması bu ülkeye büyük avantajlar kazandırmış bulunuyor. İngiliz, Katar özel kuvvetleriyle birlikte bu kuvvetlerin Trablus'un muhaliflerin eline geçmesinde önemli roller oynadıkları da bugün söyleniyor.

Fransa'nın Devlet Başkanı Sarkozy'nin isteğiyle başlayan askerî müdahalesi 31 Mayıs 2011 tarihinden bu yana NATO komutası altında devam ediyor. Esasen, bugün de devam eden Libya'ya yönelik hava saldırılarında öne çıkan iki ülke var: Fransa ve İngiltere. Bunlara zaman zaman Amerika ve diğerleri de katılıyorlar; ama ağırlık bu iki ülkede.

Fransız askerî makamlarına göre, yaklaşık 5,5 aydır devam eden hava saldırılarında Fransa, çeşitli amaçlı 4.500 kadar sorti ya da uçuş gerçekleştirmiş bulunuyor. Amerika'nın aynı dönemdeki sorti sayısı 5.300 civarında. İngiltere'nin ise herhalde Fransa'ninkine yakın bulunuyor. Bu sortilerin hepsi şüphesiz saldırı amaçlı değil.

Bomba yüklenmiş ve her an atılacak vaziyette yapılan saldırı amaçlı sortilere bakıldığında Fransa'nın bu tür saldırı amaçlı olanların yaklaşık üçte birini gerçekleştirdiği söyleniyor. Bu da yaklaşık 2.700 civarında önemli bir sayı elbette.

Fransa, bu hava saldırılarını 40-50 civarında Rafael ve Mirage savaş uçaklarıyla icra ediyor. Bunlar ya İtalya'daki üslerden ya da Avrupa'nın tek uçak gemisi olan Charles de Gaulle'den havalanıyorlar. Ayrıca Gazalle saldırı helikopterleri de yakın kara hedeflerinin imhasında önemli rol oynuyorlar. İngiltere de benzer bir hava saldırı yapısı ve sayısı çerçevesinde Libya'ya harekât yapıyor. Kısacası, yer hedeflerine saldırı ve bunların imhası bağlamında çok büyük ve önemli bir hava gücü söz konusu değil, hem Fransa ve hem de İngiltere bakımından. Üstelik bu hava saldırıları o kadar yüksek maliyetli de sayılmazlar. Geçen haziranda yapılan bir hesaba göre Fransa, Libya operasyonu için günde 2 milyon dolar harcıyor. Bunu 5,5 aya göre hesapladığımızda 300-350 milyon dolarlık bir fatura söz konusu. Temmuz sonu itibarıyla Amerika'nın harcaması ise 890 milyon dolar civarında bulunuyor. İngiltere'nin de herhalde Fransa'ya yakın bir rakam olsa gerek.

Fransa, zamanında ve yerinde aldığı kararla, 350 milyon dolarlık harcamayla ve bugüne kadar herhangi bir askerî donanım ya da pilot kaybı yaşamadan Libya bağlamında bu şekilde bir itibar kazanmış, ön almış ve Libya'nın geleceği konusunda söz sahibi olmuş bulunuyor. Bunu, Yeni Libya'yı kuracak olan Milli Geçiş Konseyi de kabul ediyor. Nitekim Konsey Başkanı Abdülcelil, "Libya'nın inşasında bizi destekleyenlere öncelik tanıyacağız." diyerek, açıkça dile getiriyor. Tunus olaylarında geç kalan, itibar kaybına uğrayan Fransa, bunu Libya hamlesiyle telafi etmiş görünüyor ve askerî hamlesini önümüzdeki perşembe Paris'te yapılacak "Libya'nın geleceği" başlıklı milletlerarası konferansta hem diplomatik, hem ekonomik ve hem de başka yönlerden tahkim etmeye hazırlanıyor.

Biz de bu konferansta layık olduğu biçimde muhakkak yer almalı, Fransa'nın hamlelerini iyi izlemeli, meydanı hiçbir şekilde ne Fransa ne de başkalarına bırakmamalıyız. Hükümetin bunu yapacağından eminim; zira Libya'nın geleceği bizim için diğerlerinden çok ama çok daha önemli ve değerli...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Sirte'de ne olacak?

Fikret Ertan 2011.09.01

Libya muhalif güçlerinin NATO'nun hava desteğiyle sürdürdükleri askerî operasyonların sonuna yaklaşıyor.

Operasyonların tamamen sona ermesi için Kaddafi güçlerinin elinde kalan son birkaç yerin de ya teslim olmaları ya da askerî operasyonla bertaraf edilmeleri gerekiyor.

Bu birkaç yer Beni Valid, Sabha ve elbette Sirte şehirleri. Bunlardan ilk ikisi stratejik bakımdan öncelikli hedefler değiller. Yalnız Sabha barındırdığı büyük bir cephanelik bakımından önemli sayılır. Bu şehir ayrıca sahrada bulunduğu ve Kaddafi güçlerinin Afrika içlerine yönelik kaçış yollarından birisi olduğu için de önem arz ediyor. Son haberlere göre, muhaliflerin Misrata tugaylarından bir kısmı Sabha'ya doğru harekete geçmiş bulunuyor. Beni Valid'in durumu ise henüz belli değil.

Sirte elbette muhalif güçlerin baş hedefi bugün; zira bu şehir Kaddafi güçlerinin tam kontrolünde bulunuyor. Şehirde çok büyük bir askerî güç ve cephanelik var. Libya'nın ekonomik can damarı doğu-batı sahil ekspres

yolunu bölen, bu yolun tam işlemesine engel olan Sirte'nin muhakkak ele geçirilmesi, buradaki Kaddafi güçlerinin direnişinin sona erdirilmesi Libya'nın bütünlüğü ve geleceği için mutlaka başarılması gereken bir iş. Bu gerçekleştirilmeden tam başarıdan söz edilemiyor.

Sirte esasen Kaddafi'nin 42 yıl önce gerçekleştirdiği darbeden önce fazla önemi olmayan, ıssız, uzak, gelişmemiş küçük bir yerleşim birimiydi. Adeta büyük bir köy ya da kasabadan farkı yoktu. Osmanlı burada 1842'de Kasr-ı Sirte adı verilen bir büyük kale inşa etmişti. İtalyan işgalciler burasını daha sonra tahkim ederek bölge idari merkezi olarak kullanmışlardı. Sirte'nin büyümesi de böyle başlamış, büyüme daha sonra iki sebeple ivme kazanmıştı. Bunlardan ilki bölgede büyük petrol yataklarının bulunması ve şehrin ihtilal lideri Muammer Kaddafi'nin memleketi olmasıydı. Bugün firarda olan Kaddafi 1942 yılında Sirte'ye yaklaşık 20 km uzaklıkta bulunan Kasr Ebu Hadi denen yerde bir çadırdaki dünyaya gelmişti.

Kaddafi, doğum yeri ve memleketi olması sebebiyle daha da büyüttü, buraya büyük kamu yatırımları yaptı, 1988'den sonra önemli hükümet organlarını buraya taşıttı, Sirte'yi adeta ikinci başkent haline getirdi. Belki bugün Sirte'de bulunuyor, kim bilir.

100 bin civarında nüfus barındıran Sirte bugün Libya sivil devriminin ele geçirmesi gereken son büyük hedefi olarak önümüzdeki günlerde en önemli gündem maddelerinden birisi olacak. Zira Milli Geçici Konsey (MGK) Başkanı Mustafa Abdülcélil iki gün önce buradaki Kaddafi güçlerine bir ultimatoma vermiş bulunuyor. Buna göre Kaddafi güçleri ya teslim olacaklar, ya da askerî operasyonla saf dışı edilecekler. Esasen, MGK bir süredir hem Kaddafi güçleri ve hem de Sirte'deki aşiret liderleri ile konunun kan dökülmeden halledilmesi yönünde müzakereler yürütüyor, özellikle aşiret liderlerinin Kaddafi güçlerini şehri terk etmeye ikna etmelerini sağlamaya çalışıyordu. Bugün bu müzakereler hangi aşamada, bunlardan ne çıkabilir, bilinmiyor.

Diğer yandan, ultimatoma reddi de söz konusu olduğu için muhalif askerî güçler Sirte'yi hem doğudan ve hem de batıdan kuşatmak amacıyla harekete geçmiş bulunuyorlar. Ayrıca, deniz yönünü de kapatıyorlar. Bu arada NATO havadan Sirte ve çevresindeki askerî hedefleri vurmaya devam ediyor.

Bu durumda, Sirte'nin doğu, batı ve denize bakan kuzey yönleri Kaddafi güçlerine karşı kapatılmış bulunuyor. Çöle ya da sahraya bakan güney yönü ise şimdilik açık görünüyor. Bunun da muhalif güçlerin Kaddafi güçlerinin çöle doğru geri çekilme ya kaçma yolunu kasti olarak açık tutup, bu güçlerin bu yolla şehri terk etmelerini sağlamaya, bu şekilde şehrin tahribat ve sivil kayıpları önlemeye matuf olduğu söylenebilir. Ayrıca, Kaddafi güçlerinin bu yolu tercih etmelerinin bunları açık alanda yakalayıp kolayca imha edilmelerine imkân verdiği de ileri sürülebilir. Bu mülahazalar karşısında Kaddafi güçleri nasıl hareket edecek, doğrusu hiç kimse şimdiden bilemez.

Sirte'de gereksiz kan dökülmesinin sağlanması için Kaddafi güçlerinin muhakkak ya teslim olmaları, ya da şehri terk etmeleri şart. MGK da baştan bu yana kan dökülmesini istemiyor. Ancak daha fazla da bekleyemeyeceklerini de açıkça söylüyor.

Sirte ile ilgili son durum böyle. Bundan sonraki muhtemel elim gelişmelerin vebali elbette Kaddafi güçlerinin olacak. Ne diyelim, inşallah sağduyu hâkim olur da Sirte konusu kan dökülmeden hallolur.

NOT: Okurlarımın, dostlarımın ve mesaj gönderenlerin mübarek bayramlarını tebrik eder, sağlık ve saadetler dilerim.

Radar kararı doğrudur

Fikret Ertan 2011.09.05

Geçen sene yapılan NATO Lizbon Zirvesi sırasında gündeme gelen füze kalkanı konusunda Türkiye'de suni bir gürültü çıkarılmış, anlamsız tartışmalar yaşanmış, kamuoyu ve hükümet bu konuda baskı altına alınmaya çalışılmıştı.

Gürültüyü çıkaranlar, kalkanın Türkiye'nin çıkarlarına karşı olduğunu, kurulması halinde bunun Türkiye'yi bir cephe ülkesi haline getireceğini, İran ile aramızın bozulacağını, sistemin esasen İsrail'i koruma amacını taşıdığı gibi kalkan sisteminin gerçekleriyle alakası olmayan konularla kafaları karıştırmayı, zihinleri bulandırmayı hedeflemişlerdi.

Bunlar sol gruplar, NATO ve Amerika karşıtı mahfiller, Türkiye'deki İranlılar ve diğerlerinden müteşekkil bir geniş koalisyondu. Amaçları, Türkiye'nin kalkan sisteminde yer almamasını sağlamaktı. O zamanlar biz bütün bunların karşısında olmuş, gürültüye pabuç bırakılmaması gerektiğine işaret etmiş ve Türkiye'nin bu konuda sadece kendi güvenlik çıkarlarına göre hareket etmesi gerektiğini ısrarla söylemiştik. Tabii bu yüzden tepki de görmüş, düşman da kazanmıştı.

Her ne ise bugünkü gelişmelere ve açıklanan kararlara bakıldığında tepkilerin başarılı olmadığı anlaşılırken hükümetin kalkan sistemi içinde Türkiye'ye yerleştirilecek bir erken uyarı radarı ile yer alacağı artık kesinlik kazanmış bulunuyor. Birkaç gün önce yapılan resmî açıklamaya göre, erken uyarı radarı Türkiye'nin doğusunda yeri henüz tam bildirilmeyen bir mahalde bu yılın sonlarına doğru kurulmuş olacak. Radar, Almanya'daki bir merkezden komuta ve kontrol edilecek. Bu merkezde Türkiye, general seviyesinde bir temsilci bulunduracak ve bununla kontrolde söz sahibi olacak.

Bu konuda en kapsamlı, en detaylı haber olan gazetemizden Celil Sağır ve Servet Yanatma'nın haberinde konunun esası şöyle ifade ediliyor: "... Sistem NATO üyesi olmayan bir ülkeden füze fırlatılması durumunda mümkün olan en kısa sürede bunu tespit etmeyi ve tehdidi bertaraf etmeyi amaçlıyor. Türkiye'deki radarın tespit ettiği düşman füzeleri NATO üyesi diğer ülkelerdeki füzelerle vurulacak. Mevcut NATO sistemi, ittifak alanlarında konuşlandırılmış güçleri koruyor. Yeni konseptte bu 'ittifak toprakları ve nüfusu' olarak genişletildi. Sistemin her aşamasında her üyenin onayı gerekecek. Sistemin karar verme sürecinde yer almak Ankara için 'olmazsa olmaz bir şart' olarak görülüyordu. Türkiye, müzakerelerde sistem sensörlerinin tespit ettiği istihbarat ekranına anlık erişim talep etmişti. Amerika da bunu makul karşılamıştı. Füze kalkanı konusunda Türkiye'nin taleplerinin büyük ölçüde karşılandığını ifade eden üst düzey diplomatik kaynaklar, erken uyarı radarının Türkiye savunma sistemine büyük katkı sağlayacağına dikkat çektiler. 'Radar başka bir ülkede konuşlansa bu kadar koruma sağlamazdık. En az masrafla maksimum koruma temin edilecek.' değerlendirmesinde bulundular."

Buraya aldığımız bu değerlendirmeler radar ve Türkiye ilişkisi konusundaki gerçekleri gayet kısa ve öz biçimde ifade ediyor. Buna eklenecek fazla bir şey de yok. Türkiye'de kurulacak AN/TPY-2 kodlu X-band tipi radara gelince, bu radar yüksek enerji ışınlarıyla çalışan 4.700 kilometre öteden bir futbol topu büyüklüğünde bir nesneyi bile tespit edebilen taşınabilir özelliğe sahip gayet özel bir radar. Amerikan Raytheon şirketi tarafından üretiliyor. Bugün bu radardan biri Amerika'nın batı kıyısında, biri Alaska'da, biri de Japonya'da faal durumda. Ayrıca 21.9.2008 tarihinden bu yana bu radardan birisi de İsrail'in Negev Çölü'ndeki Nevatim Hava Üssü'nde çalışıyor. Yüz kadar Amerikalı ve İsrailli uzmanın görev yaptığı bu radar, şüphesiz İran ve çevresini 24 saat izliyor. Bu bakımdan daha önce ayrıntılarıyla yazdığımız gibi İsrail'in NATO X-band radarına ihtiyacı yok;

kendisinde zaten bir tane var. Bu yüzden Türkiye'de kurulacak radarın İsrail'in işine yarayacağını söylemek anlamsız ve yanıltıcı olur, o kadar.

Kısaca söylersek, NATO erken uyarı radarını Türkiye'de kurulması yönündeki karar doğru ve isabetlidir. Bu karar Türkiye'nin güvenlik çıkarları düşünülerek, hesap edilerek alınmıştır. Kaldı ki, zaten bu şartlarda başka bir karar da alınamazdı. Türkiye'yi yönetenler, böylesi kararlarda 'İran ne der, falanca ülke ne der?' diye düşünemezler. Böyle kararlar Türkiye'nin çıkarları ile başlar ve öyle biter. Daha da ötesi, İran füze ve nükleer program geliştirirken, başka şeyler yaparken bize mi soruyor, mesela. Radar kararı doğrudur velhasıl...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Sıkışan İsrail

Fikret Ertan 2011.09.08

İsrail birçok alanda gittikçe sıkışan bir ülke haline gelmiş bulunuyor.

Bunda şüphesiz son iki yıldır ülkeyi yöneten Netanyahu hükümeti başrolü oynuyor. Bu sıkışık halin daha net ve açık bir biçimde ortaya çıkmasında elbette Türk hükümetinin İsrail hükümetini makul yola çekemeyip sonunda ilan ettiği 5 maddelik müeyyide paketi belirleyici unsurlardan birisi olarak öne çıkmış bulunuyor.

Bunu bu paketin dünyada ortaya çıkardığı tepkilerden zaten görmek ve anlamak mümkün elbette. Ayrıca, birçok önemli ülkenin pakete yaklaşımının olumlu olması da paketin gerekliliğini gösteriyor. Söz konusu paket kısaca şöyle: Türkiye-İsrail diplomatik ilişkileri 30 yıl aradan sonra 2. kâtip düzeyine inmiş bulunuyor; iki ülke arasındaki bütün askerî anlaşmalar ve ilişkiler askıya alınıyor; Türkiye Gazze ablukasını Lahey'deki Milletlerarası Adalet Divanı'na götürüyor; korsanlıktan başka bir şey olmayan menfur Mavi Marmara saldırısının bütün mağdurlarının hak arama teşebbüslerine tam destek vereceğini ilan etmiş bulunuyor; ve Doğu Akdeniz'de seyrüsefer serbestisini teminen gerekli gördüğü tedbirleri alacağını açıkça dile getiriyor.

Bu maddelerden ilk ikisi esasta iki ülkeyi ilgilendiriyor. Ancak geriye kalan diğer üçü farklı. İçinde yabancılar da olduğu için Mavi Marmara mağdurlarının hukuki yollara başvurusu konusu bu yüzden başka ülkeleri de ilgilendiriyor. Gazze ablukasının kanun dışı olduğunun kabul ve tescili için Lahey'e gitmek de elbette hem bir bölgesel hem de bazı bakımlardan global bir konu olarak şimdiden tezahür ediyor. Bunun için elbette önümüzdeki günlerde BM Genel Kurulu'ndan bir karar çıkartılıp, bu karar doğrultusunda Lahey'e gidilmesi gerekiyor. Türkiye bunu zaten yapacak.

Paketin, bence en önemli maddelerinden birisi olan Doğu Akdeniz'deki seyrüsefer serbestisinin sağlanması şüphesiz yine hem bölgesel hem de global bir konu olarak şimdiden ortaya çıkmış bulunuyor. Bu madde yıllardır Doğu Akdeniz'de başına buyruk davranan, istediği gemiyi arayan, tehdit gördüğüne el koyan, bu bölgeyi adeta babasının çiftliği gibi gören İsrail'e karşı çıkan Türkiye'yi bu çerçevede ön plana çıkarıyor. İsrail'in bu sulardaki hakimane davranışına bugüne kadar ne hiçbir bölge ne de büyük deniz güçleri olan hiçbir ülke karşı çıkmaya cesaret edememişti. Ne Lübnan, ne Suriye, ne Mısır, ne Amerika, ne de başkaları bu önemli konuyu mesele yapmışlardı. Bunu şimdi Türkiye hem gündeme getirmiş hem de gereğini yapacağını açıkça ilan etmiş bulunuyor.

Nitekim, Türkiye bu konuda daha da ileriye gidebileceğini Başbakan Erdoğan'ın, "Doğu Akdeniz bize yabancı bir yer değil. Aksaz, İskenderun... Buralar oraya sürekli nezaret edebilme gücüne, imkânına, hakkına sahip olan yerlerimizdir. Tabii ki gemilerimiz kendilerini o sularda bundan sonra çok sık gösterecektir. Göreceğiz." şeklindeki kararlı sözleriyle ortaya koymuş bulunuyor.

Bu kararlılığın hangi şekilde, nasıl, ne zaman hayata geçirileceği elbette söylenmez. Erdoğan'ın daha önceleri başka konular için söylediği gibi 'bunlar söylenmez; yapılır'. Yapıldıkları zaman da hem İsrail hem de dünya öğrenmiş, görmüş olur.

İsrail'in inatçı ve mantıksız bir şekilde Türkiye ile ilişkilerini bozmuş olmasından zarar göreceği şimdiden belli. Türkiye özellikle 3, 4, 5. maddeleriyle İsrail'in yıllardır sürdürdüğü statükoyu önemli yönlerden sarsmayı hedefliyor. Ayrıca, buna ilaveten önümüzdeki günlerde BM'ye bağımsız devlet olarak tanınma başvurusu yapacak olan Filistin'in hamlesi de bu ülkenin diplomatik statükosunu sarsmaya aday görünüyor. Bugünden 193 BM üyesinin Genel Kurul'da 160 kadarının Filistin başvurusunu destekleyeceği anlaşılıyor. Bu şüphesiz tam ve kesin olmayacak; bunun için Güvenlik Konseyi'nin tam onayı da gerekiyor. Ancak, bu kadar çok sayıda ülkenin Filistin'i tanıyacak olması iptal edilemeyecek, inkâr edilemeyecek bir diplomatik gerçek olarak da ortaya çıkacak, tarihe yazılacak elbette. Buna ilaveten İsrail başka yönlerden de sıkışıyor. 'Arap Baharı'nın ortaya çıkardığı ve bundan sonra ortaya çıkaracağı İsrail'i doğrudan etkileyecek siyasi ve güvenlik gelişmeleri bunlar bize göre.

İsrail'in, kendi içinde de gösterilerle sarsılması genel sıkışmasının başka bir yönü olarak da tezahür ediyor. Bu da bugünkü Netanyahu hükümetinin hanesine yazılıyor elbette. İsrail 63 yıllık kısa tarihinde hiç bugünkü kadar, bu ölçüde, bu kadar yönden sıkışmamıştı. Sıkışan İsrail hükümeti tutturduğu yolun yol olmadığını, herkese kafa tutarak devam edemeyeceğini daha fazla geç kalmadan artık mutlaka anlamalı.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İsrail ve Ermenistan

Fikret Ertan 2011.09.12

İsrail ve Ermenistan arasındaki ilişkiler son yıllara kadar dikkat çekecek kadar önemli ilişkiler değildi.

İki ülke arasında diplomatik ilişkiler çok sıkı ve yakın olarak nitelenemezdi. O kadar ki bugün bile iki ülkenin başkentlerinde kendi büyükelçilikleri yok. Diplomatik ilişkiler İsrail tarafından Tiflis'teki büyükelçilik; Ermenistan tarafında ise Paris'teki büyükelçilik vasıtasıyla yürütülüyor. Ticarî ve diğer ilişkilerde durum farklı değil.

İlişkilerin böyle olmasında coğrafi uzaklık, ortak kültür mirasının olmaması, milli çıkarların tam örtüşmemesi ve diğer unsurlar rol oynuyor. Ayrıca, İsrail'in Azerbaycan ile var olan yakın ilişkileri de Ermeni tarafını yakın zamana kadar İsrail'den uzak tutan önemli bir faktör olarak hâlâ ortada duruyor ve İsrail bu ilişkiye hâlâ önem veriyor... Nitekim, bugün bizde de artık çok tanınan İsrail Dışişleri Bakanı Lieberman, İsrail-Azerbaycan ilişkilerini model ilişkiler olarak tanımlıyor. Lieberman aynı zamanda Azerbaycan'ın toprak bütünlüğünü desteklerken Karabağ konusunda Azeri tezine de yakın duruyor.

İşte bu durum yüzünden iki ülke arasında belli bir soğukluktan söz edilebilir... Ne var ki, hem bunun giderilmesi hem de ilişkilerdeki durağanlık ve uzaklığın telafisi bakımından İsrail diplomasisi yeni bir hamleye

girişmiş bulunuyor.

Nitekim bu doğrultuda geçen ayın sonlarına doğru Erivan'a iki günlük bir resmî ziyaret gerçekleştiren İsrail heyeti önemli görüşmeler yapmış bulunuyor. Heyete başkanlık eden Büyükelçi Pinhas Avivi bizim de tanıdığımız bir diplomat. 2003-2007 yılları arasında İsrail'in Ankara büyükelçisiydi. Avivi'nin bugünkü görevi İsrail'in Doğu Avrupa ve eskiden Sovyetler Birliği'ne bağlı ülkelerle ilişkileri geliştirmek ve koordine etmek olarak tanımlanabilir. Bu yüzden görevi önemli sayılır. Dışişleri Bakanı Lieberman'ın da söz konusu bölgelerden olan Moldavya kökenli olması ve bu bölgelere büyük önem vermesi, bu yönde politikalar izliyor olması da elbette dikkate alınması gereken bir husus.

Avivi ve Ermenistan Dışişleri Bakan Yardımcısı Arman Kirakosyan başkanlığında yapılan heyetler arası görüşmelerde hangi konular spesifik olarak ele alındı, hangi kararlarda mutabık kalındı, ilişkilerde bundan sonra hangi safhaya geçilecek gibi önemli soruların cevabını elbette bilmiyoruz; zira bunların hakkında herhangi bir açıklama yapılmadı. Yapılan rutin açıklamada sadece 'Görüşmelerde taraflar Ermenistan-İsrail işbirliğine yönelik konular ile Ortadoğu ve Güney Kafkaslar'da cereyan eden gelişmeler ve karşılıklı çıkarları gözeten diğer konuların ele alındığı' bildirildi, o kadar.

Daha sonra çıkan haberlerde ise görüşmelerin Kirakosyan ile 'alçak koltuk komedisinin ya da çocukluğunun mimarı' İsrail Dışişleri Bakan Yardımcısı Ayalon arasında 25 Temmuz'da yapılan telefon görüşmesi ile ilişkili olduğu söylendi. İsrail Dışişleri Bakanlığı daha sonra açıklamada görüşmeyi teyit ederken ülkesinin Ermenistan ile ilişkilere ve işbirliğine önem verdiğini ve ayrıca Yahudiler olarak 'Ermeni trajedisi' konusunda duydukları özel hassasiyetin tekrarlandığını söylediğini ifade etti.

Diplomatik kaynaklar, Ayalon'un o görüşmesinde ayrıca Ermeni tarafın İsrail-Azerbaycan ilişkileri konusunda duyduğu rahatsızlığı gidermeye çalıştığını da söylüyorlar. Bu da elbette muhtemel; zira Ermenistan'ın İsrail'in Azerbaycan ile olan çeşitli ilişkilerinden oldukça rahatsız olduğu yıllardır bilinen bir gerçek. Bu bakımdan İsrail'in her iki tarafı da gücendirmeyecek; ama bu arada kendi gerçek çıkarlarını koruyacak bir politika izlemeye çalıştığı tahmin edilebilir. Avivi'nin ziyareti de herhalde bunu sağama yönünde önemli bir adım olarak değerlendirilebilir bize göre.

Ayrıca, Avivi'nin ziyaretinin arkasının da mutlaka geleceği de elbette bugünden söylenebilir. Üstelik Türkiye ile yaşadığı derin kriz sebebiyle İsrail'in Ermenistan ile ilişkilerde yeni adımlar atmasının mümkün olduğu da ileri sürülebilir. Nitekim Lieberman'ın Yediot Ahronot gazetesinde çıkan Türkiye'yi rahatsız etme planına göre İsrail Ermenilerle işbirliğini kolaylaştıracak adımlar atacak, Lieberman'ın kendisi de bu ay Washington'a yapacağı ziyarette Ermeni lobisi yetkilileri ile de bir araya gelecek, bunlara Kongre'de Türkiye karşıtı işbirliği yapma tekliflerinde bulunacak.

Bunlar ne kadar olacak; bilmiyoruz; ama Türkiye'nin gelişmeye başlayan İsrail-Ermenistan ilişkilerini dikkatle izlemesi gerektiğini söylüyor, tedbirlerini şimdiden almaya başlamasına dikkat çekiyoruz. Bizim bu konuda söyleyebileceğimiz bu kadar.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Filistin, imtihanı

Önümüzdeki hafta Filistin'in geleceği bakımından önemli ve tarihî bir dönüm noktası olacak; zira bu hafta Filistin yönetimi yıllardır konuşulan BM tarafından tanınan bağımsız devlet olma başvurusunu nihayet resmen yapacak.

Başvuru BM Güvenlik Konseyi'ne doğrudan mı, yoksa BM Genel Kurulu'na mı yapılacak henüz tam belli olmuş değil. Ancak ortaya çıkan emarelerden başvurunun Genel Kurul'a yapılacağı kuvvetle muhtemel görünüyor; zira Güvenlik Konseyi'ne yapılacak başvurunun Amerikan vetosu ile karşılaşacağı şimdiden kesin görünüyor. Nitekim, Başkan Obama tanınma konusuna karşı olduklarını, bunun ters etkiye yol açarak barışa hizmet etmeyeceğini açıklamış bulunuyor.

Filistin tarafı da bunun farkında olarak başvurusunu muhtemelen Genel Kurul'a yapacak. Arap Birliği de anlaşılan bunu destekliyor. Başvurunun Genel Kurul'a yapılması halinde kabulü için 193 üyenin üçte iki çoğunluğu gerekiyor. Bu da 128 üye demek. Filistin yönetimi zaten şimdiden bu sayının üstünde bir desteğe sahip görünüyor. Şüphesiz bu husus Genel Kurul'da tanınmanın hemen hemen garanti olduğunu gösteriyor.

Diğer yandan, tanınma Genel Kurul'da ezici çoğunlukla kabul edilirse bu tam ve kesin tanınma olmayacak elbette. Tanınma muhtemelen oy hakkına sahip olmayan ve üye statüsü kazanmamış gözlemci devlet statüsünü Filistin'e verecek. Esasen Filistin yönetimi gözlemci bir entite, bir teşkilat olarak Kurul'ca tanıyor. Gerçekleşecek tanınma bunu bir kademe yükseltmiş olacak; teşkilat yerine devlet tanınması ihdas edilecek. Bu da bugün üye olmayan üye statüsüne sahip Vatikan Devleti statüsüne benzer bir statü olacak.

Bu mülahazalara ilaveten Filistin yönetiminin Genel Kurul'a sunacağı resmî başvurunun mahiyeti, sunacağı metindeki istekleri ve bunları yansıtacak olan başvuru metni de önemli bir husus olacak. Bu metinde ne yer alacak, Filistin yönetimi bağımsız devlet olarak tanınma parametrelerini nasıl ortaya koyacak, İsrail ve barış konusunda nasıl ifadeler kullanacak, bağımsız devletin unsurlarını nasıl tanımlayacak? Bunlar şüphesiz bu yazıyı yazdığımız sırada belli olmamış, açıklanmamış hususlardı. Bu bakımdan herkes gibi biz de bu metni bekleyip göreceğiz.

Bu metni bekleyen, metne göre politika belirlemeye çalışan ülkeler, hatta bloklar bile var. Avrupa Birliği (AB) mesela. AB, bu çerçevede Filistin yönetiminin nasıl bir başvuru yapacağını tam bilmediği için bugün hâlâ bir blok, bir birlik olarak tek sesli bir politikadan hayli uzakta görünüyor.

AB'nin bugün Filistin başvurusu konusunda çok parçalı ve dağınık bir görünüm içinde olmasının tek sebebi elbette henüz açıklanmayan başvuru metni değil; bunu önceleyen başka sebepler de elbette var. AB'nin büyük devletlerinin Filistin konusunda uzun süredir ayrı düşmeleri, konuya kendi milli perspektiflerinden bakıyor olmaları gibi. Mesela Almanya başvuruya öteden beri karşı duruyor; İsrail'in yanında bulunuyor. Hollanda, Polonya, Çek Cumhuriyeti de benzer konumdadır. Bunlar muhtemel Genel Kurul oylamasında ya ret oyu verecekler ya da çekimser kalacaklar. Bunlara karşılık İngiltere, Fransa, İspanya gibi büyükler muhtemelen olumlu oy kullanacaklar.

27 üyeli AB'nin diğer üyeleri nasıl oy kullanacaklar henüz belli değil. Ancak muhalif cepheye Romanya, Bulgaristan gibi üyelerin katılacakları kuvvetle muhtemel görünüyor. İsrail bu ülkelerin desteğini aldığını çok önceden açıklamıştı; ama yine de kesin değil bu durum. Bugün 27 üyenin 7-8'inin başvuruya karşı çıkacakları, böylece AB'nin oylamada tek blok, tek ses halinde hareket edemeyeceği kolaylıkla tahmin edilebilir.

Oysa, 1980 Venedik Deklarasyonu'ndan bu yana iki-devletli bir nihai çözümü benimseyen, Filistin yönetimine büyük mali katkıda (yılda 1 milyar Euro) bulunan AB'nin hem bu sebeple hem de savunduğu hak, hukuk, adalet, demokrasi, insan hakları, self determinasyon gibi ilkeleri doğrultusunda hareket edip tek blok halinde Filistin devletinin tanınmasına tam destek vermesi gerekir.

Ancak, ona buna, başkalarına bu konularda ders vermeye kalkan AB'nin Filistin'in tanınması konusunda sınıfta kalacağı ve güven, itibar kaybına uğrayacağı anlaşıyor. Önümüzdeki hafta tanınma konusunda dünya önemli bir imtihan yaşayacak. Bakalım kimler imtihanda başarılı olacak ve elbette tarihe geçecek, hep birlikte göreceğiz...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İsrail'in kalkanları

Fikret Ertan 2011.09.19

Türkiye'de olur olmaz birçok konu her nedense İsrail ile mutlaka ilişkilendiriliyor.

Son günlerin konusu NATO füze kalkanı ve Malatya-Kürecik'e kurulacak x-Band radar da bunlardan birisi sayılır. Birileri bugünlerde kalkanın asıl amacının İsrail'i korumak olduğunu, radarın da buna katkı sağlayacağını söylüyor ve yazıyorlar. Bununla da elbette hükümeti zor duruma sokmaya çalışıyorlar.

Oysa, bugün konuşulan kalkanın ve radarın İsrail ile doğrudan herhangi bir ilişkisi bulunmuyor. Zaten İsrail'in görünür gelecekte bu kalkana ihtiyacı da yok; çünkü bu ülke zaten yıllardır balistik füzelere karşı koyacak kendi kalkanlarına sahip bulunuyor.

Bu kalkanların en önemli ve kapsamlı olanı uzun menzilli balistik füzelere karşı koymak için geliştirilen ve halen operasyonel durumda bulunan ARROW (Hetz-Ok) sistemleri elbette. Komşularının uzun menzilli balistik füzeler elde etmeye başladığı 1980'li yıllarda tasarlanan ve ilk adımı 1986 yılında atılan ARROW bir bakıma bir İsrail-Amerikan ortak projesi. Amerika projeyi başlangıcından bu yana hem teknik ve hem de mali olarak destekliyor.

ARROW sistemleri sesten hızlı hareket eden interceptor denen önleyici hızlı füzeler, Elta EL/M280 Yeşil Çam adlı radar ve Narenciye Ağacı adlı komuta-kontrol merkezinden meydana geliyor. Sistemler hareketli oldukları için istenen yerlerde konuşlandırılabilirler.

İlk bataryası 2000 yılında devreye sokulan ARROW bugün ARROW-1 ve ARROW-2 olarak İsrail'e karşı atılacak uzun menzilli füzelere karşı hazır olarak bekliyor. Üstelik İsrail bugün Amerika ile birlikte son teknolojik ve stratejik gelişmeleri de dikkate alan ARROW-3 üzerinde çoktandır çalışıyor. Amerika, öteki sistemlerde olduğu gibi bu son sistemi de mali ve teknolojik olarak destekliyor.

Esasen Amerika'nın ARROW sistemlerine mali katkısı belki de İsrail'den fazla. Bazı kaynaklar bugüne kadar yaklaşık 2,5 milyar doların harcandığı ARROW sistemleri için Amerika'nın mali katkısının en az yüzde 50-80 civarında olduğunu belirtiyorlar. Ancak bu rakam ve yüzdeler nihai ve kesin de değiller. Maliyetler belki de söylenenlerin çok üstünde seyrediyor ve Amerika bunun büyük bölümünü karşılıyor.

Geçmiş yıllarda Türkiye'nin de ilgilendiği ARROW sistemleri bugün sadece İsrail'de bulunuyor. Hindistan bu sistemleri bir bütün olarak almak için çok gayret sarf etti; ancak Amerikan vetosu yüzünden alamadı; sadece 2005 yılında sistemin önemli bir unsuru olan üç adet Yeşil Çam radarını alabildi, o kadar...

İsrail ARROW sistemlerini Amerika ile birlikte birkaç kere operasyonel anlamda denedi de. Bunlardan en sonuncusu Amerika ile birlikte geçen yılın haziran ayında yaptığı JuniperStallion adlı ortak tatbikatı; bundan önce de aynı sistemleri 2009'da JuniperCobra tatbikatında denemişti. Bu tatbikatların sonuçlarının çok başarılı

olduğu söylenmişti; ama ne kadar bilinmez elbette. Bunları ve başka bilgileri öğrenmek de İsrail'in hasımlarının meselesi.

ARROW sistemleri İsrail'in İran ve başka ülkelerden atılabilecek uzun menzilli balistik füzelere karşı kurduğu ve hazır beklettiği sistemler. Ancak İsrail bununla da yetinmiyor, orta ve kısa menzilli füzelere karşı da çoktandır füzesavar sistemleri geliştirmeye çalışıyor.

Kısa menzilli olanlara karşı geliştirdiğinin adı Demir Kubbe (KipatBarzel). İsrail bunu 4 ay kadar önce operasyonel hale getirip belirli yerlere konuşlandırmıştı. Demir Kubbe'ye ilaveten İsrail bir de orta menzilli balistik füzelere karşı Davud'un Sapanı adlı sistemi yine Amerika ile birlikte geliştiriyor. Bu sistem genelde Hizbullah'ın füzelerine karşı tasarlanan bir sistem; Demir Kubbe ise Hamas ve diğer grupların kısa menzilli füzeleri göz önüne olarak gerçekleştirilmiş bir sistem.

Kısacası, İsrail bugün dünyada balistik füzelere karşı sistemler tasarlamada, geliştirmede ve gerçekleştirmede bayağı mesafe almış bulunuyor. Bu yüzden de ne zaman devreye gireceği bilinmeyen NATO kalkanına halen ihtiyacı yok; çünkü kendi kalkanları zaten var ve faal durumda; üstelik İsrail'in güvenlik konusunda Amerika dahil hiçbir ülkeye güvenmediği de bilinen ve açıklanmış bir gerçek. Kendi kalkanlarını Amerikan yardımı da olsa kendi başına yapması ve tamamen kendisinin kontrol etmesi zaten bunu açıkça gösteriyor.

Daha çok konuşulacak NATO kalkanı, radarı ve İsrail konularında daha önceleri yazdığımız hususları ve verdiğimiz bilgileri bugün bir bakıma tekrarladık. Ama ne yapalım, bazıları hâlâ öğrenmiyorlar...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Predatorler ve radar

Fikret Ertan 2011.09.22

Başbakan Erdoğan ile Başkan Obama'nın New York'ta yaptıkları son görüşmede terörle mücadele konusunun öne çıktığı, yapılan açıklama ve haberlerden açıkça anlaşıyor.

Esasen terörle mücadele konusunun açılımı Türkiye'nin PKK ile mücadelesinde Amerika'nın Türkiye'ye vereceği siyasi, istihbari ve teknolojik desteğin devamı ve bunun daha da güçlendirilmesi anlamı taşıyor.

Bu çerçevede de bugünlerde en çok konuşulan Amerikan Predator adlı silahlı ya da silahsız insansız hava araçları temayüz etmiş bulunuyor. Başbakan Erdoğan da bu konunun Obama ile ele alındığını zaten belirtiyor.

Predator konusu Başbakan Erdoğan'ın da söylediği gibi iki senelik bir konu. Türkiye, iki sene önce 6 adet MQ-1 Predator araçlarından satın almak için Amerikan yönetimine başvurmuş, sonucu bekliyordu. Son görüşmeden sonra yapılan açıklamalarda Obama'nın bu konuda başvuruyu sonuçlandırmaya çalışacağı anlaşıyor. Başbakan Erdoğan da bu konuda umutlu görünüyor.

İki yıl beklemeden sonra Obama'nın Predatorler konusunda daha gayretli çalışacağı sözünü vermesi, bize göre Türkiye ve Amerika arasında özellikle NATO kalkanına bağlı X-Band radarın Türkiye'ye de kurulmasını öngören anlaşmasıyla yakından bağlantılı. Bu karardan büyük memnuniyet duyan Obama yönetimi, Türkiye'nin bu jestine karşılık olarak bekleyip duran Predatorler konusunda adım atmaya karar vermiş bulunuyor.

Esasen Türkiye'nin X-Band radar kararı sadece Predator kapısını açmakla kalmıyor, aynı zamanda özellikle Amerikan güvenlik çevrelerinde bir ara sarsılan güveni yeniden tazelemiş ve güçlendirmiş bulunuyor. Bu çevreler de artık Predator konusunu Türkiye lehine sonuçlandırma konusunda eskiye göre çok daha istekli bir hale gelmiş bulunuyorlar.

Predatorler bugün kendilerini hem sivil alanlarda (sınır kontrolü ve gözlemi gibi) hem de askerî alanlarda ispat etmiş, birçok büyük devletin silah envanterine sokmak için gayret ettiği silahlar olarak nitelenebilirler.

Amerikan hava kuvvetleri, esasen 1995 yılından bu yana bunları kullanıyor. Bosna Savaşı, 1999 Kosova krizi ve daha sonraları Irak, Afganistan, Somali, Yemen, Filipinler ve muhtemelen açıklanmayan ülke ve yerlerde etkili bir savaş aracı olarak kullanılıyor. Sonuncu yerlerden birisi de Libya. Bugün bu ülke üzerinde silahlı ve silahsız Predatorler uçup duruyorlar, muhtemelen bazı hedefleri de vuruyorlar. Amerika özellikle Afganistan-Pakistan sınırları boyunca uzanan Peştun aşiretler bölgesinde 2001 yılından bu yana bunları El Kaide militanlarına karşı etkinlikle kullandığını söylüyor. Yine söylediğine göre, bugüne kadar 300-400 civarında El Kaide lider ve mensubunu bunlarla saf dışı ettiğini ima ediyor. Bu yüzden de arası Pakistan ile açılmış bulunuyor. Pakistan, kendisinden izin alınmadan yapılan bu saldırıları kınayıp duruyor.

Sayıları tam açıklanmamakla birlikte bugün Amerika'nın envanterinde 200 kadar Predator MQ-1 olduğu tahmin ediliyor. Bilindiği kadarıyla bugün sadece İtalya ve İngiltere'ye Predator satmış bulunuyor. Predatorlerden başka ülkeler de edinmek istiyorlar; ancak Amerika, bu konuda oldukça kıskanç davranıyor, güven duymadığı ülkelere bunlardan vermek istemiyor.

California'daki The General Atomics adlı şirketin ürettiği Predator sistemleri, iki insansız hava aracı, bir yer istasyonu ve genel irtibatı sağlayan bir uydu cihazından meydana geliyor. Şirket bugüne kadar 360 kadar sistem üretmiş bulunuyor. Bunun 200 kadarı Amerika'da faal durumda, açıklanmayan miktarı da ya teknik arıza ya başka sebeplerle devre dışı kalmış bulunuyor.

Türkiye, halen kullanmakta olduğu Heronlara ilaveten PKK ile mücadelede çoktandır Predatorlerden faydalanmak istiyor. Son Erdoğan-Obama görüşmesinin olumlu sonuçlarından sonra Amerika'nın Türkiye'nin bu talebine daha sıcak ve olumlu baktığı aşikar. Bunda da başta da söylediğimiz gibi Malatya-Kürecik'e kurulacak olan X-Band radar anlaşması önemli ve muhtemelen belirleyici bir rol oynamış bulunuyor bize göre.

Radar anlaşması Predator kapısının yanı sıra muhtemelen başka kapıları da açacaktır. Türkiye'nin milli menfaatlerine katkı sağlayan bu anlaşmaya hangi komik gerekçeyle hâlâ karşı çıkılıyor, doğrusu anlayamıyorum. Kaldı ki, anlamam da hiç gerekmiyor...

Radar anlaşması, Türkiye ve Amerika arasındaki güveni yeniden sağlamış bulunuyor velhasıl...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Doğu Akdeniz'de paylaşım...

Fikret Ertan 2011.09.26

Doğu Akdeniz'deki potansiyel petrol ve doğalgaz kaynaklarının paylaşımında son safhaya girildi mi?

Hamlelere, gelişmelere bakıldığında bunun böyle olduğu kendiliğinden anlaşılıyor. Bu paylaşımda da erken davranan ülkenin İsrail olduğu hemen belli oluyor. Şöyle ki: İsrail bugün imzalamamış olsa da 1982 BM Deniz Hukuku Anlaşması'na göre çoktan ilan ettiği münhasır ekonomik bölgesinin Levant Havzası denen mahalde iki adet gaz sahasını sahiplenmiş bulunuyor.

Bunlar Leviathan ve Tamar sahaları. Bunlar birbirine yakın çok önemli sahalar. 2010 yılında keşfedilen Leviathan, Hayfa'ya 130 km uzaklıkta bulunuyor. Bugüne kadar iki kuyu açılan bu sahanın birinci kuyusunda 450 milyar metreküp, ikinci kuyusunda ise 250 milyon metreküp doğalgaz bulunduğu tahmin ediliyor. Bu sahada ayrıca 42 milyar varil petrol olduğu da sanılıyor.

İsrail, Leviathan'dan önce 2009 yılında Tamar sahasını da keşfetmişti. Bu saha da Hayfa'ya 80 km uzaklıkta bulunuyor. Burada da 240 milyar metreküp gaz olduğuna inanılıyor. Sahada üretimin önümüzdeki yıl başlaması planlanıyor. Gerek Tamar gerekse de Leviathan sahalarının sondaj ve diğer faaliyetlerinde bugün bizim de gündemimizde bulunan Amerikan Noble Enerji adlı şirket önemli rol oynuyor ve sahalarda pay sahibi durumda bulunuyor.

İsrail ayrıca çıkaracağı gazı Rum Kesimi bölgesi ve Yunanistan bölgesi içinden geçireceği denizaltı hattıyla gelecekte Avrupa'ya ihraç etmeyi de planlıyor. İsrail, münhasır ekonomik bölgesi ile ilgili olarak Lübnan ile ciddi bir ihtilaf yaşıyor. Lübnan bunun halli için ve deniz bölge sınırların belirlenmesi için BM'ye başvurmuş bulunuyor. Ancak başvurusunda Tamar ve Leviathan'ın adları geçmiyor. Bu da bu ülkenin bu sahaları tartışma konusu yapmayacağı anlamına geliyor.

Diğer yandan, İsrail'in söz konusu hamlelerine paralel olarak son günlerde Güney Kıbrıs Rum Yönetimi de kendi başına tek taraflı ilan ettiği münhasır ekonomik bölgesinde arama ve sondaj çalışmalarına başlamış bulunuyor.

Bu gelişme şüphesiz Türkiye ve kardeşi Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ni doğrudan ve hayati bir biçimde ilgilendiriyor. Nitekim bu yüzden hem Türkiye ve hem Kıbrıs Türk tarafı bu hamleyi boşa çıkarmak, meydana Rum Kesimi'ne bırakmamak için kararlı adımlar atmış ve bir anlaşma imzalamış bulunuyorlar.

Bu anlaşma Kıta Sahanlığı Sınırlandırma Anlaşması olarak takdim edildi. Buna göre, Türk tarafı Rum tarafına ve de dünyaya kendi bölgesinde ve de gerekirse Rum tarafında arama ve sondaj faaliyetlerini icra edeceğini açıkça ve net bir şekilde ilan etmiş oluyor. Nitekim bu doğrultuda Koca Piri Reis araştırma gemimiz bölgeye hareket etmiş bulunuyor. Türkiye gerektiği takdirde bu gemiyi koruyacağını, işine müdahaleyi asla kabul etmeyeceğini de söylüyor.

Türkiye ve Kıbrıs Türk tarafı bu hamleyle Rum Kesimi'nin hiçbir hakkı olmadığı halde ilan ettiği bölgeyi tanımadığını ilan ederken Rum tarafından sondajlarını durdurmasını da talep ediyor. Rum tarafı Türkiye'nin hamlesine nasıl karşılık verecek, yelkenleri indirecek mi, yoksa meydan okumaya devam mı edecek, bunları önümüzdeki günlerde göreceğiz ve öğreneceğiz.

Ancak, hangi şekilde davranırsa davranırsa Rum tarafının Türkiye'nin bu konunun peşini bırakmayacağını mutlaka anlaması gerekir. Türkiye ve Kıbrıs Türk tarafı bu konuda haklarından feragat edemezler. Kısacası, Rum tarafının paylaşım plan ve hamlesini karşılıksız bırakamazlar. Esasen, siyasi geleceği hâlâ belirsiz olan Kıbrıs'ta Rumların böyle davranmış olmalarını destekleyenlerin de Ada'nın ihtilafı hallinin devamına katkı sağladıklarını da burada mutlaka zikretmeliyiz. Bu bakımdan bunları da dikkate alarak Türkiye'yi zor günlerin beklediği de söylenebilir. Mesela bugün Amerika, Rusya ve başkaları Rum Kesimi'nin son hareketini destekler görünüm arz ediyorlar.

Doğu Akdeniz'in Mısır, Suriye gibi ülkelerin söz konusu paylaşımında nasıl bir rol alacakları henüz bilinmiyor. Siyasi durumları itibarıyla bunlardan yakın dönemde herhangi bir girişim beklenemez zaten.

Bu paylaşımında İsrail bugün önde görünüyor ve bu ülke Rum Kesimi'ni de destekliyor. Bize de böyle giderse Kıbrıs'ın Türk tarafının hakkı olan bölge ile Türkiye kıyılarından başlayan 200 millik ekonomik bölge kalacak. Bunun olması için de daha fazla gayret ve ön alma gerekiyor. Bu konuda biz biraz geç kaldık; bunun sebebi de Kıbrıs ile ilgili müzakerelere öncelik vermektir galiba; ama bu da telafi edilebilir gibi görünüyor bugün.

Doğu Akdeniz hem seyrüsefer serbestisi ve hem de enerji kaynaklarının paylaşımı bakımından bizim için öncelikli ve çok önemli milli konulardan biri haline gelmiş bulunuyor. Bunun gereğini yapmak için çok yönlü düşünmek, hareket etmek, ön almak, erken davranmak şart oluyor..

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kısaca İsrail donanması...

Fikret Ertan 2011.09.29

Birkaç yıl öncesine kadar Akdeniz'de Amerika ile birlikte ortak arama-kurtarma tatbikatları yaptığımız İsrail donanması ile hasmane bir şekilde karşı karşıya gelebileceğimiz kimin aklına gelirdi?

Herhalde hiç kimsenin. Ama artık bu ihtimal ortaya çıkmış bulunuyor. Son yıllarda iki ülke arasında bozulmakta olan ilişkilere son noktayı koyan, bu ilişkilerin bugünkü neredeyse onarılmaz duruma gelmesinde belirleyici rol oynayan da yine akla gelmeyen bir elim deniz saldırısıydı.

Herkesin bildiği gibi bu menfur saldırı İsrail donanmasının gerçekleştirdiği Mavi Marmara saldırısıydı. 31 Mayıs 2010 günü gerçekleşen bu resmi korsan saldırısında İsrail donanmasının Lahav ve Hanit adlı muhripleri en büyük rolü oynamışlardı. Bunlara ilaveten bir güdümlü bir füze hücumbotu ve Zodiac tipi sürat botları da bu saldırıda yer almışlardı.

Lahav ve Hanit, İsrail donanmasının mevcut 3 muhribinden ikisi. Üçüncüsü de Eylat muhribi. Bunlar İsrail Sa'ar tipi ve Amerikan Northrop Grumman tersanelerinde inşa edilmiş en modern silah, füze, elektronik savaş donanımları ile mücehhez, helikopter taşıyan yaklaşık 1200 tonluk savaş gemileri. Bunlarla ileride bizim donanmanın karşı karşıya gelmesi de bugünkü şartlarda ihtimal dışı değil.

İsrail donanması bu muhriplere ilaveten başka tür gemilere de sahip bulunuyor. Bunlar saldırı amaçlı 10 güdümlü füze hücumbotu, 42 devriye gemisi ya da hücumbotu, 3 Alman yapımı Dolphin sınıfı denizaltı, 6 destek gemisi ve diğer gemiler. Bu donanmanın kendine ait hava gücü bulunmuyor; hava desteği ihtiyacını İsrail hava kuvvetleri sağlıyor.

İsrail'in kuruluşu olan 1948 yılında sahneye çıkan İsrail donanması, İsrail'in yaptığı bütün savaşlarda ve operasyonlarda şu veya bu şekilde görev yapmış bulunuyor. 1948 kuruluş dönemi, 1967 Savaşı, 1967 Savaşı sonrası 'yıpratma savaşı ya da süreci' denen dönem, 1973 Ramazan Savaşı, 1982 Lübnan Savaşı ve sonrası dönem, 2006 İkinci Lübnan Savaşı, Gazze Ablukası, 2009-2010 Gazze Dökme Kurşun Operasyonu bunlar...

Donanmanın bu savaş ve operasyonlardaki rolü de daha çok seçilen kıyı ya da kara hedeflerini denizden bombardımana tabi tutmak olarak görülebilir. Ancak bu donanmanın hasım donanmalarla karşı karşıya

gelmediği, bunlarda deniz muharebeleri yapmadığı anlamına da gelmez. Nitekim, bu muharebelerin en önemlilerinden biri 1973 Savaşı sırasında Akdeniz'de Suriye'nin Lazkiye Limanı açıklarında meydana gelmiş ve İsrail donanması birkaç Suriye gemisini kayba uğramadan batırmıştı. Aynı dönemde İsrail donanması Mısır ve Suriye'ye ait 14 savaş gemisini saf dışı edebilmişti.

Bütün bu muharebelerde İsrail sadece iki kayba uğramıştı. Bunlardan ilki 1967 Savaşı'nı takip eden 'yıpratma savaşı' denen dönemde 21 Ekim 1967 günü Elyat adlı destroyerini Mısır balistik füze hücumbotlarından atılan 4 adet SS-N-2 Rus yapımı Styx adlı füzelerle kaybetmiş, Elyat denizin dibini boylamıştı. İkinci ve son büyük kaybını ise 2006 İkinci Lübnan Savaşı sırasında yaşamıştı. Bu defa Hizbullah, sahilden attığı Çin yapımı C-802 füzeleriyle Hanit adlı muhribi vurmayı başarmış, muhrip batmamış ancak yara almıştı. Daha sonra onarılan bu muhrip bugün Mavi Marmara'da olduğu gibi halen görev yapıyor.

İsrail donanması bugün üç sahada görev yapıyor: Doğu Akdeniz, Akabe Körfezi ve Kızıldeniz. Denizaltıları özellikle zaman zaman Kızıldeniz'e çıkıyor, İran'a mesaj gönderiyor. İsrail ayrıca bugün 3 adet olan denizaltı miktarını iki yıl içinde yeni siparişlerle 5'e, daha sonra da 6'ya çıkarmayı planlıyor. Bunları da ötekileri olduğu gibi Almanya sağlayacak.

İsrail donanması hakkında kısaca bunlar söylenebilir. Akdeniz'de seyrüsefer güvenliğine katkı sağlayacağını, bu sulara savaş gemileriyle varlık göstereceğini açıklayan ve son Güney Kıbrıs sondajları vesilesiyle artık Doğu Akdeniz'e daha çok ilgi göstereceği mesajını veren Türkiye, bir gün karşı karşıya gelmesi söz konusu olan İsrail donanmasını, kabiliyet ve gücünü bugünden dikkate almalı, gereken değerlendirmeleri yapmalı ve elbette İsrail donanmasını hafife almamalıdır. Ayrıca, bu donanmaya her zaman yakın mesafeden destek verecek olan hava gücünü de unutmamalıdır. İsrail donanmasının kendi üslerine çok yakın durumda hareket ettiği, hava ve diğer destekleri almasının çok kolay olduğu da akılda tutulmalıdır.

İsrail ve Türkiye umarız denizde karşı karşıya hiç gelmezler. Ancak, açıklanan politikalara bakıldığında gelme ihtimali de elbette düşük de olsa söz konusu. Bu çerçevede bazı konuları şimdiden bilmek, ona göre hareket etmek gerekiyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Rabbani'nin ardından...

Fikret Ertan 2011.10.03

Afganistan meselesinde son günlerde çok önemli gelişmeler yaşanıyor.

Bunların hem bu ülkeyi, hem bölge dengelerini ve hem de Amerika'nın Afgan stratejisini derinden etkileyeceği bugünden anlaşıyor.

Bu gelişmelerden ilki, ünlü Afgan liderlerinden Profesör Burhaneddin Rabbani'nin alçakça yapılan bir suikasta kurban girmesi elbette. 20 Eylül günü evinde güya bir Taliban barış elçisini kabul ederken, bu sözde elçinin sarığına yerleştirdiği bombayı patlatması sonucu 71 yaşında vefat eden Rabbani hem 1970-80'lerdeki Afgan Cihadı'nın liderlerinden ve hem de çok önemli ve değerli bir İslam âlimiydi.

Tacik ağırlıklı Cemaat-i İslami Afganistan adlı mücahit hareketin kurucusu ve lideri olan merhum Rabbani 1992-1996 arasında ve 2001 de Afganistan cumhurbaşkanı olarak görev de yapmıştı. Son görevi, Taliban ile barışı sağlamakla uğraşan Barış Yüksek Konseyi başkanlığıydı. Bu görevi Cumhurbaşkanı Karzai'nin ricası üzerine üstlenen Rabbani'ye buradan Allah'tan rahmet diliyoruz.

'Rabbani'yi kim katletti?' sorusu aradan geçen 13 güne rağmen bugün hâlâ tam anlamıyla cevaplandırılmamış bulunuyor. Suikastı, hemen ardından Taliban ajanslar vasıtasıyla üstlenmiş, sonra da bunu reddetmişti.

Ne var ki, Afgan yetkililere göre bu konuda herhangi bir muğlaklık ya da karanlık yok. Onlara göre, suikast Pakistan'ın Ketta (Quetta) şehrinin ayrıcalıklı kesiminin ikamet ettiği Satellite Town denen mahallesinde ikamet eden Taliban grubu tarafından planlanmış bulunuyor. Ketta esasen birçok kaynağa göre Taliban Şûrası liderliğinin yaşadığı, buradan faaliyetlerini yürüttüğü bir şehir.

Afgan istihbarat servisi sözcüsü Lütfullah Meşal, Rabbani suikastı konusunda açıklama yaparken şöyle konuşmuş bulunuyor: '...Rabbani suikastının planlandığı yer Ketta'nın bitişiğindeki Stallite Town denen yerdir. Suikasta karışan kilit şahıs tutuklanmıştır. Bu şahıs bize suikastın nerede ve nasıl planlandığı konusunda çok kuvvetli deliller sunmuştur. Biz de bu delilleri Pakistan Büyükelçiliği'ne takdim ettik elbette.'

Haberlere göre, bu deliller arasında sözü edilen Stallite Town adlı mahalde bulunan bir evin fotoğraf ve krokileri var. Pakistan'a verilen deliller içinde bu evde Rabbani'ye suikastı görüşen şahısların isimleri de mevcut. Ayrıca, ek deliller de suikastı soruşturan Afgan komisyonunca yakında kamuoyuna açıklanacak. Meşal'a göre, bildirilen deliller sağlam ve bunları hiç kimse göz ardı edemez.

Suikast konusunda Afgan parlamentosuna bilgi veren Afgan İçişleri Bakanı Bismillah Muhammedi, suikastın beyni olan şahsın adını da açıklamış bulunuyor. Bu şahıs Hamidullah Akhunzade adlı Taliban yetkilisi. Bakan, ayrıca, konuşmasında Akhunzade'nin, Rabbani'nin komplo sonucu katledildiğini itiraf ettiğini açıklarken suikastla ilgili olarak Pakistan'ın gizli servisi ISI'ya da işaret etmiş ve 'ISI'nın elinin suikasta karıştığına hiç şüphe yok' şeklinde çok önemli bir cümle de sarf etmiş bulunuyor.

Cumhurbaşkanı Karzai'yi çok sarsan ve ona göre bir aldatma, bir hile sonucu gerçekleşen suikast bugün Afgan-Taliban barış umutlarını kökten söndürmüş bulunuyor. Nitekim Karzai de bunu kabulleniyor ve Taliban ile müzakerelerin boş ve beyhude bir çaba olduğunu itiraf ederken artık bundan böyle Taliban ile değil, Pakistan ile müzakere etmek gerektiğine işaret ediyor.

Suikast, söylediğimiz gibi alçakça bir eylem. Barışa kucak açmaya çalışan bir İslam âliminin güveninin istismar edilerek yapılmış olması bunun 'Haşhaşince' bir eylem olduğunu açıkça gösteriyor. Hangi amaç, hangi hedef böylesi alçakça eylemi haklı gösterebilir? Sonuçta, Rabbani suikastı zaten pek umudun olmadığı Taliban müzakerelerine son noktayı koymuş bulunuyor. Esasen Taliban liderliği hiçbir zaman müzakere sonucu bir yere varmak istemiyordu. Yapılan gizli müzakereler de bir aldatmacaydı. Taliban barış değil, Afganistan'a yeniden geri dönmek, ülkeyi teslim almak ve kendi ideolojisine göre mutlak anlamda yönetmek istiyor. Ancak, bunu görmeyenler, olan-biten pek çok şeye rağmen nedense hâlâ görmüyorlar. Taliban baştan bu yana ülkedeki yabancı güçler gitmedikçe masaya asla oturmayacağını söyleyip duruyor. Yabancı güçler gittiği takdirde de kendi büyük planını uygulayacağından emin görünüyor.

Merhum Rabbani'nin katli anlattığımız bu sonuçların yanı sıra lideri olduğu Tacik cephesinde de önemli etkilere, değişimlere yol açacak gibi görünüyor şimdiden.

Rabbani'nin ardından Afganistan'da, bölgede ve ihtilafın diğer ana aktörlerinde yeni ama acı ve vahim bir dönemin kapısı açılmış oluyor. Filistin ihtilafı kadar önemli Afgan ihtilafıyla ilgili yeni gelişmeleri fırsat bulduğumuzda yazmaya devam edeceğiz. Bunu bizden başka yazan pek yok zaten..

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Afganistan-Hindistan: İlişkilerde yeni boyut, yeni ivme

Fikret Ertan 2011.10.06

Büyük güçler Afganistan'da kalıcılığa sahip büyük bir nüfuz mücadelesi içinde hareket ediyorlar. Bununla da bu ülkenin bugünü ve geleceği üzerinde söz sahibi olmayı amaçlıyorlar.

Bu güçler başta Pakistan olmak üzere Amerika, NATO ülkeleri, Çin, Rusya ve Hindistan. Türkiye de bu ülkelerden birisi elbette. Biz de Afganistan'ın geleceğinin şekillenmesinde rol oynuyoruz, oynamaya devam edeceğiz de.

Söz konusu ülkelerden Hindistan bugünlerde nüfuz mücadelesinde eskiye göre öne çıkmaya başlamış bulunuyor. Bunda şüphesiz bugünkü Karzai yönetiminin bu ülkeye duyduğu yakınlık önemli rol oynuyor. Ayrıca, Pakistan'ı Hindistan ile dengelemek de bu yönetimin açıkça telaffuz etmediği; ama izlediği bir amaç.

Karzai yönetimi bu mülahazalarla Hindistan ile bugünlerde ilişkilerini daha ileri seviyelere çıkarmak, bunları çeşitlendirmek için harekete geçmiş bulunuyor. Nitekim, bu çerçevede Cumhurbaşkanı Hamit Karzai son iki gündür Yeni Delhi'ye çok önemli bir resmî ziyaret yapıyor. Bu yazıyı yazdığımız gün sona erecek olan bu ziyaret Karzai'nin Yeni Delhi'ye yaptığı bu yıl ikinci ziyaret oluyor. Hindistan Başkanı Manmohan Singh de Kabil'i geçen mayısta ziyaret etmişti.

Tam çetelesini tutmamakla beraber ben Karzai'nin 2001'den bu yana Yeni Delhi'ye 10 civarında ziyaret yaptığını sanıyorum. Bu zaten başlı başına Karzai'nin Hindistan'a verdiği değer ve önemi gösteriyor. Esasen Karzai yıllarca kaldığı, Simla'da bulunan Himaçel Pradeş adlı Hint üniversitesi mezunu olduğu için de Hindistan'a öteden beri yakınlık duyan ve gösteren bir lider. Hindistan'ı 'ikinci vatanım' şeklinde niteliyor. Hindistan da Karzai'ye hem bu ve hem de stratejik sebeplerle çok önem ve değer veriyor.

Karzai'nin etnik özelliğinin de ayrıca Hindistan için önemli bir husus olduğu da söylenebilir. Karzai, Peştunların Durani kolundan geliyor. Karzai bunun alt klanı Popolzai'ya mensup.. Duraniler tarihi olarak Pakistan'a uzak duran, Pakistan ile ilişkileri oldukça soğuk bir Peştun kolu. Duraniler hep Peştunların liderliğini üstlenmeye çalıştılar ve Pakistan'daki Peştunlar dahil olmak üzere bunlar zaman zaman büyük bir Pan-Peştun hareketini desteklediler; hatta 1950'lerde bağımsız bir Peştun devletinin kurulmasını bile istediler.

Karzai, bağlı olduğu Duraniler ve Hindistan arasında işte böyle pek bilinmeyen yakın ilişki ve bağlar var. Bunların tabii sonucu olarak Karzai yönetimi Hindistan ile, Pakistan'ı incitmeyecek ölçüde ve kapsamdaki ilişkileri son 10 yıldır geliştirmeye çalışıyor. Hindistan da elbette bunu karşılıksız bırakmıyor, Afganistan'daki varlık ve nüfuzunu sağlamlaştırmak için büyük gayret sarf ediyor, bu ülkede önemli yatırımlar yapıyor.

Esasen Hindistan 2001 yılından bu yana Afganistan için 2 milyar dolar civarında bir yatırım taahhüt etmiş bulunurken bunun önemli bir bölümünü de yollar, sağlık ocakları, diğer altyapı tesisleri, parlamento binası, haberleşme gibi alanlarda gerçekleştirmiş bulunuyor. Karzai'nin son ziyaretinde ise ikili ilişkiler çok önemli bir stratejik ortaklık anlaşmasının imzalanmasıyla taçlandırılmış bulunuyor. Bu anlaşmayla ikili ilişkilerin güvenlik, ticaret, eğitim, kültür ve diğer alanlarda kurumsallaştırılması hedefleniyor. İmzalanan bir mutabakat zaptı anlaşmasıyla da iki ülkenin gaz, petrol dâhil hidrokarbon alanlarında işbirliğini güçlendirmeleri,

çeşitlendirmeleri amaçlanıyor. İki ülkenin madencilik bakanlıkları arasında imzalanan bir başka mutabakat zaptı anlaşmasıyla da madencilikte işbirliği, ortak yatırımlar gibi konular ele alınıyor.

Bu anlaşmaların ilkinin iki ülkenin ortak güvenlik alanında yeni bir sayfaya işaret ettiği, bununla Hindistan'ın bundan böyle daha çok Afgan güvenlik mensubuna eğitim vermeye başlayacağı da söyleniyor.

Bu konuda bir Hintli diplomat şöyle diyor: '...Bu, Hindistan'ın Afganistan'a asker ya da silah göndermeye başlaması demek değil. Bu, Hindistan'ın daha önce kendisine tanınmayan bir alana girmeye başlaması demek. Batılı devletler uzun yıllar Pakistan'ı incitmemek için Afganistan'ın Hindistan'dan uzak durmasını istediler. Ancak bu husus, Obama'nın geçen yıl Hindistan'a yaptığı ziyaretten sonra değişti. Şimdi bunlar açıkça Hindistan'ın Afganistan konusunda daha aktif olması gerektiğini söylüyorlar. Son stratejik anlaşmayla Hindistan 2014'ten sonra Afganistan'ın istikrarının garantörü olacağını söylüyor.'

Önümüzdeki ay İstanbul'da yapılacak önemli Afgan Konferansı öncesinde Afganistan ile ilgili önemli gelişmelerden birisi de bugün anlatmaya çalıştığımız Afganistan-Hindistan ilişkilerindeki yeni boyut, yeni ivme elbette.

Afganistan dosyasına hâkim olmak için bunları ve başkalarını çok iyi bilmek gerekiyor kısacası...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Amerika'nın en uzun savaşı...

Fikret Ertan 2011.10.10

Amerika 235 senelik kısa tarihinde pek çok denizaşırı askerî operasyonun yanı sıra büyük savaşlar da yaptı.

Bu savaşları öyle uzun yıllar süren savaşlar olmadılar. Mesela Amerika, Birinci Dünya Savaşı'nda sadece bir yıl (1917-1918) yer aldı. İkinci Dünya Savaşı'nda 4 yıl savaştı. Kore Savaşı'ndaki süre ise 3 yıl kadardı. Vietnam Savaşı'nda durum biraz farklı; zira Amerika bu savaşa önce askerî danışmanlarla katıldı; bu yıllarca sürdü; savaşa muharip birliklerle geniş çaplı katılımı ise 9 yıl kadar sürdü. 2001 Afgan Savaşı'na kadar da en uzun savaşı Vietnam Savaşı'ydı.

Bugün Amerika'nın en uzun savaşı Afgan Savaşı olarak tarihe geçmiş bulunuyor; zira bu savaş geçen hafta 10. yılını geride bıraktı ve en uzun savaş özelliğini kazandı. 7 Ekim 2001 günü Amerikan B-1, B-2, B-52 uzun menzilli ağır bombardıman uçakları ve uçak gemilerinden kalkan F-14, F-18 uçakları ve aynı zamanda gemi ve denizaltılardan atılan Tomahawk seyir füzeleriyle başlayan bu savaşın açıklanan amaçları şunlardı: Afganistan'daki El Kaide örgütünü çökertmek, Afgan topraklarını üs olarak kullanmasına son vermek, Taliban'ı devirmek, Afganistan'a güvenlik, istikrar ve demokrasi getirmek...

Afgan Kuzey İttifakı güçlerinin de yardımı ve savaşa katılmalarıyla Amerikan güçleri kısa sürede El Kaide ve Taliban'ı ricata zorladılar. Bunun sonucunda kuzeydeki Mezar-ı Şerif 9 Kasım'da, Kabil 13 Kasım'da Taliban'dan geri alındı. Güneydeki savaş ise aralıkta sonlandırıldı, ülke marta kadar Taliban ve El Kaide'den temizlendi.

Amerika savaşın kısa ve kolay gerçekleşen bu ilk safhasından sonra rehavete kapıldı. Savaş kazançlarını tahkim etmedi. Ülkedeki asker miktarını 2006-2007 yıllarına kadar 20 bin civarında tutmayı tercih etti. Bunun sonucunda da farkında olmadan alan hâkimiyetini kaybetmeye başladı. Bu arada, Irak savaşı ve işgali de bu

aymazlıkta önemli rol oynadı elbette. Amerika, Irak'a öncelik ve ağırlık tanıdığı için Afganistan'ı adeta unuttu, burası ile gerektiği şekilde ilgilenmedi. Buna ilaveten Afgan hükümetine haddinden fazla güvendi, kendi yapması gereken işleri ihmal etti. Sonuçta, bu zaafları zaten yakından takip eden Taliban 2007'den bu yana Pakistan'dan Afganistan'a geniş çaplı olarak sızmaya ve ülkenin güneyinde yerleşmeye başladı. Bunu gören Amerika asker sayısını yavaş yavaş da olsa artırmaya başladı; ama bu tam anlamıyla yeterli olmadı. Nitekim, bu yüzden Amerikalı komutanlar Başkan Obama'dan 2009'da ek 30 bin asker talebinde bulundular. Obama da bunu kabul etmek zorunda kaldı. Bugün bu 30 bin asker çeşitli bölgelerde savaşıyor.

Ek 30 bin asker, askerî durumu ve dengeleri değiştirdi ve Taliban'ın özellikle güneydeki hareket alanını daralttı. Aynı zamanda Taliban'ı klasik baskın tipi eylemlerden büyük ölçüde vazgeçirmeyi de başardı. Bu askerî baskı yüzünden Taliban bugün suikastlara, intihar saldırılarına ve yollara yerleştirdiği bomba ya da mayınlara daha çok güvenir hale mecburen gelmiş bulunuyor. Bundan dolayı da bu yaz yapacağını ilan ettiği geniş çaplı yaz saldırısını gerçekleştiremedi de.

Bugün kritik bir safhada bulunan Afgan Savaşı Amerika'ya oldukça pahalıya da patlamış bulunuyor. Bugüne kadar bu savaşa 444 milyar dolar harcarken 1.723 askerini de kaybetmiş bulunuyor. Koalisyonun toplam kaybı ise 2.670 civarında. Sivil kayıpların 10 bin civarında, Afgan güvenlik güçlerinin kaybının ise 7-8 bin dolayında bulunduğu söyleniyor.

Amerika, ek 30 bin askerini yakında çekmeye başlayacak. Geri kalan askerlerini ise 2014'te tamamen çekmiş olacak. NATO-ISAF da aynı şekilde. Amerika 2014'te Afgan güvenlik güçlerinin ülke güvenliğini tamamen üstlenecek güç ve sayıda olacağını var sayıyor ve buna göre bir çekilme takvimi benimsemiş bulunuyor.

Ne var ki, geleceği hiç kimse bilemez. Ya bu plan ve takvim tutmazsa ne olacak? Taliban 2014'te geri dönmeyi başarır, El Kaide de yeniden canlanırsa Amerika ne yapacak? O da bir şekilde Afganistan'a geri dönmeye zorlanacak. O zaman da Afgan Savaşı Amerika'nın hem en uzun ve hem de hiç bitmeyecek savaşı haline gelecek belki de...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Putin'in Avrasya Birliği fikri...

Fikret Ertan 2011.10.13

Rusya Başbakanı Vladimir Putin'in önümüzdeki martta yapılacak seçimlerden sonra yeniden devlet başkanı koltuğuna oturacağına, şimdiki Başkan'ın, Medvedev'in de başbakan olacağına hiç şüphe yok. Beklenmeyen sürpriz bir gelişme olmadığı takdirde Rusya'nın yeni üst siyasi tablosu böyle olacak.

Rusya'yı yeniden büyük güç yapmak için çabalayan Putin, böylece marttan sonra 6 yıllık dönemlerle toplam 12 yıl yeniden Rus gemisinin kaptanı olacak. Anayasaya göre devlet başkanı olarak dış politikadan sorumlu olduğu için de bu alanda yeni hamleler yapacak, Rusya'yı dış dünyada daha güçlü, daha nüfuzlu kılmaya, Rus nüfuz alanını daha çok genişletmeye bütün gayretiyle çalışacak.

Nitekim, bunun ilk işaretini 3 Ekim günü Rus İzvestia gazetesine yazdığı Avrasya Birliği'nin kurulmasını öneren çok önemli makalesiyle ortaya koymuş bulunuyor. Birlik konusuna geçen temmuzda da kısaca değinen Putin, İzvestia makalesinde Rusya-Beyaz Rusya-Kazakistan arasında kurulan ve hayata geçen Gümrük Birliği'nin

önümüzdeki yılbaşında Ortak Ekonomik Alan olmasından sonra Avrasya Birliği haline dönüşmesinden söz ediyor.

Putin'e göre, Avrasya Birliği fikri, üyeler arasında çok yakın ekonomik ve mali politikaların koordinasyonunu, tek para biriminin kullanıma sokulması ve bu Birlik'i yönetecek bürokratik yapının teşekkülü gibi unsurları da içeriyor. Birlik'in ayrıca ilk elde Kırgızistan ve Tacikistan'a, daha sonra başkalarına da üyelik teklif edeceğini de belirtiyor. Bu başka üyeler de herhalde Bağımsız Devletler Topluluğu'na mensup üyeler olacaklar.

Avrasya Birliği'nin Sovyetler Birliği'nin canlandırılması olmadığı hususuna dikkat çeken ve makalede yumuşak, başkalarını ürkütmeyen bir üslup kullanan Putin, Birlik'in diğer bloklar ya da birlikler ile işbirliği yapacağına işaret ediyor ve Birlik'in Avrupa Birliği ve Çin ilişkilerini geliştireceğini ve böylece Avrupa Birliği ile Pasifik bölgesini birbirine bağlayacağını da iddia ediyor. Putin böylece Rusya'nın merkezinde yer alacağı bir yeni alan vizyonu çiziyor. Bu alan da işaret ettiği gibi Avrupa'dan Pasifik'e uzanan geniş bir alanı kapsıyor.

Söylenenlere, önerilenlere bakıldığında Avrasya Birliği'nin temelde ekonomik entegrasyonun önünü açan, bunu sağlamaya çalışan bir fikir olduğu söylenebilir. Ne var ki, ekonomik entegrasyon ile birlikte siyasi ve güvenlik entegrasyonlarının da ister istemez gündeme geleceği, hatta ekonomik entegrasyon ile birlikte bunların da harekete geçeceği de akla gelebilir. Nitekim, tek para birimi, Birlik'i yönetecek bürokratik yapının teşekkülü gibi konular dikkate alındığında bunların Rusya'nın kontrolünde gelişeceği de bugünden öngörülebilir; zira Rusya, gücü ve nüfuzu sayesinde bu konularda şüphesiz başrolü oynayacaktır. Zaten bu konularda karşısında kendisi ile mukayese edilecek başka bir güç de henüz ortada yoktur.

Avrasya Birliği fikrinin bugün Rus dış politikasının, dolayısıyla Putin'in en önemli ve öncelikli konusu olduğu artık açıkça ortaya çıkmaya başlamış bulunmaktadır. Sovyetler Birliği'nin 1991'deki çöküşünü 'büyük jeopolitik felaket' olarak tanımlayan ve gören Vladimir Putin, her ne kadar 'Avrasya Birliği, Sovyetler Birliği'nin yeniden canlandırılması değil' dese de Avrasya Birliği'nin Rusya'nın geleneksel nüfuz bölgelerine yeniden dönme çabası olduğu kolaylıkla söylenebilir.

Tabii, Avrasya Birliği dediğimiz gibi henüz bir fikir, bir proje halinde ortada duruyor. Bunun gerçekleşebilmesi için muhtemelen yıllar ve çok çaba gerekiyor. Ayrıca bu fikre Çin'in nasıl baktığı da önem taşıyor; zira bu ülke Orta Asya açılımında ister istemez Rusya ile rekabet ediyor. Daha da ötesi Kazakistan hariç, diğer Orta Asya ülkeleri bu fikri ne kadar benimsiyorlar, henüz tam belli değil. Bu arada Rusya'nın öteden beri hem Ortak Gümrük Birliği ve hem de Ortak Ekonomik Alan ve Avrasya Birliği'ne de mutlaka dahil etmek istediği Ukrayna, henüz kararını vermiş değil; ancak bu ülke daha çok Avrupa Birliği ile entegrasyonu arzu ediyor.

Avrasya Birliği ne zaman, hangi şartlarda ete kemiğe bürünebilir, bilemeyiz; ama Birlik bölgesinde rol oynayan, bu rolü artırmaya çalışan Türkiye'nin de bu konuyu iyi takip etmesi gerektiğini bugünden söyleyebiliriz.

Avrasya Birliği, bizi de ilgilendiriyor kısacası...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Libya'nın kayıp silahları

Devrik Libya lideri Muammer Kaddafi, silah için milyarlarca dolar harcadı, yıllar içinde ülkesini muazzam bir silah deposu haline getirdi.

Bizde Batı'yı suçlamak için kullanılan 'Batı önce silah sattı; şimdi de vuruyor' şeklindeki yalanın aksine bu silahların yüzde doksanını da Sovyetler Birliği ve sonra da Rusya'dan temin etti. Tanklarını, zırhlı araçlarını, piyade silahlarını, roket bataryalarını, toplarını, uçaksavar füzelerini de çoğu gizli ve yer altında bulunan sığınak ve depolarda sakladı. 7 ay önce başlayan halk hareketini de bu silahları kullanarak bastırmaya çalıştı. Ama herkesin bildiği gibi bunu başaramadı.

Halk hareketi sırasında muhalif güçler, bu silahların bir kısmına el koydular ve bunlarla Kaddafi güçlerini hezimete uğrattılar. Silahların bir kısmı ise ortadan kayboldu. Bunlara ne oldu, kimlerin eline geçti, bilinmiyor. Tahminlere göre, bunların bir kısmı halkın eline, bir kısmı da silah kaçakçılarının eline geçti.

Silah kaçakçılarının eline geçen silahlar bugün özellikle Amerika'yı son derece endişelendiriyor. Özellikle de omuzdan atılan Rus yapımı SA-7 uçaksavar füzeleri. 1970'lerde üretilen, Amerikan Stinger füzeleri benzeri bu füzeler, alçaktan uçan uçak ve helikopterlere karşı bugün de etkili füzeler. Bugünün modern savaş uçakları ve helikopterlerine karşı belki o kadar etkili değiller ama (burası da kesin değil) yolcu uçaklarına karşı hâlâ büyük bir tehdit oluşturuyorlar. SA-7'lerin silah kaçakçıları yoluyla terörist grupların ya da başka tür grupların eline geçmesinin sivil havacılık için çok ciddi bir tehdit olabileceğinden endişe duyan Amerika da bu yüzden bir süredir Libya geçici yönetiminin askerî kanadı ile bu füzeler konusunda işbirliği yapıyor.

Nitekim bu çerçevede bir süre önce Libya'ya 14 sivil silah uzmanı göndermiş bulunuyor. Haberlere göre, bunları başkaları da yakında takip edecek. Emekli asker ve sivil uzmanlardan meydana gelen bu heyet, Amerika'nın Libya'nın silahlarını denetim altına almak için yeni ilan ettiği 30 milyon dolarlık program ve bütçeye göre hareket edecek. Bugüne kadar Libya'lı askerî heyetle birlikte eski rejimin bilinen 36 silah deposundan 20'sini denetleyen ve bunları emniyet altına alan Amerikan heyeti, özellikle SA-7'ler üzerinde duruyor. Tam ve kesin sayısı bilinmemekle birlikte Kaddafi rejiminin SA-7'lerden 20 bin kadarını satın aldığı söyleniyor. Bu füzelerin bulunduğu bazı depolar NATO uçakları tarafından bombalanmıştı; ancak bu depoların bazıları istenen şekilde imha da edilememişti. Haberlerde, El Gaa denen depodan SA-7'lerin çalındığı söylenmişti mesela. Belki başka depolarda da aynı durum yaşanmış, bilinmeyen sayıda SA-7 kaçakçıların eline geçmişti.

Nitekim Mısır güvenlik kuvvetlerinin yaptıkları son açıklamalarda 5 silah kaçakçısı grubun Sina Çölü'nde SA-7'leri kaçırmaya çalışırken yakalandıkları ifade ediliyor. Bu füzelerin de muhtemelen tünellerden Gazze'ye sokulmak istendiği tahmin ediliyor. Hatta bazı haberlerde Mısır güvenlik kuvvetlerinin, tünellerde SA-7 bulduğu söyleniyor. Bir yabancı gazetede de Refah'a yakın bir yerde adı Ebu Ahmet olan bir Bedevi silah kaçakçısının Libya'daki durum sebebiyle sınırların açık kapı haline geldiği, kaçak silah piyasasının bolluk içinde olduğunu söylediği, SA-7 tip uçaksavar füzelerinin fiyatının bu bolluk yüzünden 10 bin dolardan 4 bin dolara düştüğünü söylediği yazıyor.

Libya halk hareketi sonucu devlet otoritesinin kaybolması yüzünden bugün ortaya hiç kimsenin tahmin etmediği bir kayıp ve kaçak silah meselesi çıkmış bulunuyor. Benzer durum hatırlanacağı gibi Saddam rejiminin yıkılması sonrası da ortaya çıkmış, kaçak silahların önemli bir bölümü de PKK'ya gitmişti. Bugün Libya'nın kaçak silahlarıyla birçok terörist grubun ilgilendiği muhakkak sayılır. Bunların akıbeti, özellikle de SA-7'lerin akıbeti şüphesiz PKK ile mücadele eden Türkiye'yi yakından ve önemle ilgilendiriyor. Hatırlarsanız, 1990'ların sonlarında PKK, SA-7 kullanarak helikopterimizi düşürmüştü. Bu bakımdan Türkiye'nin Libya'nın kaçak silahları konusunu iyi takip etmesi gerekiyor. Dışişleri, MİT ve Genelkurmay, bu konuyla acilen ilgilenmeliler bize göre...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Gilad Şalit niçin serbest kaldı?

Fikret Ertan 2011.10.20

İsrail, herhangi bir sebeple düşman eline geçen asker ya da başka tür görevlilerini asla unutmaz.

Bunları ister diri, ister ölü olsun muhakkak geri almaya çalışır. Bu yazılı olmayan, ama bütün hükümetleri bağlayan yerleşmiş bir gelenektir, kuraldır; milli bir hassasiyettir...

İsrail, kısa tarihindeki bu kurala, geleneğe defalarca uymuş, gerekeni yapmaya çalışmıştır. Son 30 yılda çeşitli İsrail hükümetleri, düşman örgütlerle yaptıkları anlaşmalar sonucu diri ve ölü İsraillileri düşman elinden çeşitli takaslarla geri almışlardır.

İsrail, bu takaslarla bugüne kadar 19 İsraillinin serbest kalmasını ve 8 İsraillinin cesedini iadesini 7.000 kadar mahkûmu ya da tutukluyu serbest bırakarak sağlayabilmiştir. Bunlar özetle şöyledir:

1985'te Lübnan'da esir alınan 3 askerin serbest bırakılması karşılığında 1.150 Filistinli mahkûmu serbest bırakıp iade etmiştir. Bu takası gerçekleştiren zamanın başbakanı İzak Rabin, bu takası 'Askerî çare yoksa müzakereler ve bedel ödemenin dışında başka yol yoktur.' şeklinde savunmuştu.

1988'de Milletlerarası Kızılhaç Örgütü vasıtasıyla Lübnan hükümeti, Hizbullah ve Güney Lübnan Ordusu (SLA) ile gerçekleştirdiği takas ile de Lübnan'da 1997'de öldürülen bir çavuşun cesedini geri almış, karşılığında 65 Hizbullah militanı ile 40 Hizbullah militanının cesedini iade etmişti.

1996'da iki İsrailli askerin cesedi karşılığında 123 Hizbullah esirini geri vermiş, Hizbullah da 19 Güney Lübnan askeri ile birlikte 20 esirini Güney Lübnan Ordusu'ndan geri almıştı.

2000'de yaptığı bir başka takas anlaşmasıyla Kuveyt'te kaçırılan Elchaanan Tenenbaum adlı işadamı-emekli albay ile birlikte Lübnan'da öldürülen 3 askerin cesedini geri almış, bunun karşılığında da 30 Lübnanlı, 400 Filistinli mahkûm ile 49 Lübnanlı asker ve sivilin cesedini geri vermişti. Bunlara ilaveten, Güney Lübnan'da yerleştirdiği mayın haritasını da vermişti. İsrail, canlı olduğu kadar ölen askerlerinin cesetlerinin iadesine de çok önem ve değer veriyor. Bu, şüphesiz sadece askerleri de kapsamıyor; ajanları da kapsıyor. Hemen hatırlatalım, İsrail 1965'te Şam'da idam edilen Mossad ajanı Eli Cohen'in cesedini geri alabilmek için çok uğraştı. Hatta 2007'de Türkiye bile bu işe karıştı. Cohen'in cesedinin iadesi için Suriye ile görüştü. Ama bunlardan sonuç çıkmadı. Ancak İsrail'in bunu hâlâ gündeminde tuttuğu da söylenebilir. Fırsat bulsa bunu yeniden de deneyebilir. İsrail ayrıca, 1986'da Lübnan'da uçağı düşürülen ve Emel tarafından esir alınan pilot Ron Arad'ı da hiç unutmuyor. Geçmiş yıllarda yaptığı; ama başarılı olamadığı temaslar ve pazarlıklara rağmen hâlâ Arad konusunun peşini bırakmıyor.

Yeri gelmişken, Amerika'nın da kayıp askerleri konusunda çok duyarlı olduğunu burada hatırlatayım. Bu ülke, aradan uzun yıllar geçmesine rağmen hâlâ Kore'de, Vietnam'da, hatta İkinci Dünya Savaşı'nda kayıp olan askerlerini arıyor, bunların cesetlerini bulup ülkesinde defnetmek istiyor.

İsrail'in geride bırakmak zorunda kaldığı, ama unutmadığı askerlerine son örnek elbette son iki gündür dünya gündemini işgal eden Gilad Şalit adlı askeriyle ilgili takas. Bu takas, malum önceki gün gerçekleşti. İsrail, bu

takasla Şalit'in serbest kalması karşılığında ilk partisi (447 Filistinli mahkûm, tutuklu) serbest bırakılan, toplamda 1.027 Filistinliyi kapsayan takas tarihinin en büyük anlaşmasını yapmış bulunuyor. Bu takas anlaşması şüphesiz başta da sözünü ettiğimiz 'İsrail, askerini unutmaz' şeklindeki gelenek uyarınca gerçekleşmiş bulunuyor. Anlaşmanın niçin bu zaman, hangi şartlarla ve kimlerin aracılığıyla gerçekleşmiş olmasıyla ilgili şüphesiz özel sebepler var. Anlaşmanın ana aracı motoru Mısır'ın geçici yönetiminin kendi sebepleri, Hamas'ın yine kendi özel sebepleri ve İsrail'in bugüne has özel sebepleri elbette bu anlaşmada bugünkü sonucun ortaya çıkmasında önemli roller oynamış bulunuyorlar; ama ana ve genel sebep, İsrail'in düşman eline düşen askerleriyle ilgili hassasiyeti elbette.

Gilad Şalit, işte bu hassasiyet yüzünden serbest kalmış bulunuyor. İsrail, askerlerine işte böyle önem veriyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Amerika Irak'tan tamamen çekilirken

Fikret Ertan 2011.10.24

Amerikan kuvvetleri artık önümüzdeki yılbaşından itibaren Irak'ta olmayacaklar. 2008'de zirve noktası olan 165 bine ulaşan ve bugün 39 bine düşen asker sayısı 1 Ocak 2012 günü sıfıra inecek.

Böylece Irak'taki Amerikan askerî varlığı 8 sene sonra sona ermiş olacak.

Esasen Obama yönetimi, Pentagon'un ısrarıyla 2011'den sonra da Irak'ta belli bir Amerikan askerî varlığının kalmasına karar vererek, bunun için Maliki hükümeti ile yaklaşık bir yıldır çeşitli müzakereler yürütüyor, bu konuda zaman zaman umuda da kapılıyordu. Ne var ki, geçen cuma günü Başkan Obama ile Başbakan Maliki arasında yapılan telekonferansta bu konuda anlaşma çıkmadı, konu tamamen kapandı. Sonuçta Başkan Obama'nın bizzat ilan ettiği üzere Amerikan askerî varlığının 2011'den sonra da kalma hevesi tamamen suya düştü.

Başkan Obama elbette bu sonucu beklemiyordu; zira bekleseydi bir yıldır Maliki hükümeti ile müzakere etmezdi. Sonucu baştan görür, kabul eder, geriye bakmazdı. Bu bakımdan müzakerelerin sonuçsuz kalması Obama'nın Irak diplomasisi bakımından bir fiyasko olarak addedilebilir. Ayrıca bu sonuç, Amerika'nın Irak siyaseti üzerindeki kalan nüfuz ve ağırlığının ne kadar hafiflemiş ve zayıflamış olduğunu da ortaya açıkça koymuş bulunuyor. Bunu da ilgili herkes ve çevre şimdiden bilmeli bize göre.

Bugün Pentagon, Irak'tan günde ortalama 550 asker çekiyor. Bu hızla ve miktarla giderse yıl sonuna kadar çekilmeyi tamamlamış olacak. Üs olarak da birkaç yıl önce 550 olan üs sayısını bugün 18'e indirmiş bulunuyor. 532 üssü de ya kapatmış, ya da Irak güvenlik kuvvetlerine devretmiş durumda.

Pentagon çekilme sürecine hızla devam ederken aynı zamanda işgal sonrası Irak'ta kurduğu askerî bölge karargâhlarını da kapatıyor. Bu çerçevede geçen hafta perşembe günü kuzey bölgesi karargâhını kapattı, bunun bünyesinde görev yapan 750 askeri geri çekti. Bu karargâh, kapatılan ikinci bölge karargâhı oluyor. Esasen Irak'ta Pentagon doğu, batı, güney, kuzey olarak 4 karargâh kurmuş, askerî organizasyonunu buna göre yapmıştı.

Son kapattığı kuzey karargâhı Musul, Kerkük ve Kürt bölgesini kapsıyor, burada bulunan kuvvet son yıllarda Kürt bölgesi sınırları ile Arap bölgesi sınırları arasında bir tür tampon kuvvet görevi yapıyor, bölgede çıkması muhtemel karışıklık ve ihtilaflara karşı bir tür önleyici kuvvet olarak bulunuyordu. Özellikle Kerkük konusunda caydırıcı bir kuvvet olarak iş yapıyordu. Haberlere göre, artık genel çekilme ile birlikte bu kuvvetin caydırıcı, yatıştırıcı ve önleyici görevi sona ermiş bulunuyor. Bu şüphesiz Türkiye'yi de önemle ve yakından ilgilendiren bir gelişme sayılır.

Birçok açıdan hem olumlu ve hem de olumsuz yönleri olan ciddi bir gelişme ve sonrasını takip etmek gerekiyor. Olumsuz yönü şüphesiz Amerikan kuvvetinin dizginlediği Kürt yönetiminin bundan sonra bölgede ne yapacağı ile ilgili niyet ve planları. Özellikle de Kerkük konusundaki niyet ve muhtemel planları. Olumlu yönü ise bu yönetim artık bundan böyle Amerikan askerî himayesinden faydalanamayacak. Bu da Türkiye'yi bu yönetime karşı bundan böyle daha güçlü ve sözü daha çok dinlenir hale yükseltecek. Esasen, Amerikan kuvvetlerinin Irak'ta, özellikle kuzeyde kalmasını en çok arzu eden bu bölgesel yönetimdi. Ancak bu isteği gerçekleşemedi.

Çekilmeden sonra Türkiye'yi ilgilendiren başka konular da elbette var. Mesela Türkiye-Irak-Amerika arasındaki üçlü mekanizmanın geleceği ne olacak? Bu mekanizma yılbaşından sonra da var olmaya devam edecek mi? Edecekse nasıl ve hangi şartlarda? Bir başka konu da Amerikan istihbarat kaynaklarının Kuzey Irak ile ilgili Türkiye'ye sağladıkları anlık istihbarat konusu. Bu istihbarat şüphesiz en başta Kuzey Irak üzerinde uçan Amerikan insansız hava araçlarından temin ediliyor. Bunlar herhâlde Global Hawk, Predator ya da başka tür araçlardan geliyor. Bu çerçevede Amerikan kuvvetleri ve söz konusu araçlar 2012 başından itibaren Irak'ta ve bölgede olmayacaklarına göre, bu anlık istihbarat konusu ne olacak, o tarihten sonra bu konu nasıl halledilecek?

Bu ve benzeri hayatî soruların cevaplarının bugünden aranması gerekiyor; zira yaklaşık iki ay sonra Irak'ta tamamen farklı bir durum ortaya çıkacak. Buna hiç şüphe yok. Amerika Irak'tan çekilirken çok kapsamlı düşünmeye başlamak gerek.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Afganistan'daki Amerikan askerî varlığı

Fikret Ertan 2011.10.31

Bugün Afganistan'da yaklaşık 130 bin askerden meydana gelen büyük bir NATO-ISAF gücü Taliban ve diğer bağlantılı gruplara karşı savaşıyor.

Bu gücün 90 bin kadarı Amerikan gücü. Bunun da büyük bölümü NATO-ISAF bünyesinde, bir kısmı da Amerikan komutanlığına bağlı bulunuyor. NATO-ISAF ve Amerikan gücünün karşısında ise 30-40 bin arası Afgan-Taliban gücü, 500-1000 civarında El Kaide, 1000 kadar Hakkani grubu, 1000-2000 arası Hikmetyar'a bağlı Hizb-i İslami grubu güçleri yer alıyor. Ayrıca, 30-35 bin arası Tehrik-i Taliban denen Pakistan menşeli grubun da savaşa belli ölçülerde dâhil olduğu söyleniyor.

Başkan Obama'nın hem Irak ve hem de Afganistan'daki Amerikan askerî varlığına son verme sözü ve strateji uyarınca Afganistan'daki Amerikan gücü NATO-ISAF gücüyle birlikte 2014 yılı sonuna kadar tamamen çekilmiş olacak. Planlar tutarsa bundan sonra güvenlik tamamen Afgan ordu ve polisi tarafından üstlenilecek. Amerika,

açıkladığı üzere söz konusu güçten 10 bin askeri önümüzdeki aralıkta, 20 bin askeri de 2012 sonbaharına doğru geri çekmeye başlayacak. Planlar böyle.

Ne var ki, aynen Irak'ta olduğu gibi Amerika Afganistan'daki askerî gücüyle ilgili birtakım tereddütler, endişeler yaşıyor. Her ne kadar Afganistan'daki askerî gücünü 2014 sonunda tamamen çekeceğini açıklamış olsa da bir süredir bu tarihten sonra da Afganistan'da belli bir askerî gücü muhafaza etmeyi planlıyor; hatta bunu bir süredir Afgan hükümeti ile müzakere ediyor. Aylardır devam eden bu müzakereler iki ülke arasında 2005 yılında imzalanan stratejik güvenlik anlaşmasını bir tür güncelleme, bugünün ve yarının şartlarına göre uyarlama amacı taşıyor. Esasen söz konusu 6 yıllık anlaşma genel bir stratejik anlaşmaydı. Güvenlik konusu öne çıkmakla birlikte anlaşmada demokratik ve idari gelişmeler, ekonomik, siyasi ve güvenlik işbirliği gibi konular da bulunuyordu.

Haberlere göre, bugün taraflar yeni stratejik anlaşma konusunda bir taslak metin üzerinde mutabık kalmış bulunuyorlar. Anlaşmada Afganistan'da 2014 sonrası kalması planlanan Amerikan askerî gücü miktarı, bunun oynayacağı rol ve muhtemel statüsü konularına da elbette yer veriliyor. Anlaşma taslağının önümüzdeki ayın 14'ünde toplanacak LoyaJirga denen geleneksel Afgan milli şûrasında ele alınacağı, üzerinde tartışma ve görüşmeler yapılacağı bildiriliyor. Karzai hükümeti muhtemelen LoyaJirga öncesi toplanacak delegelere önceden anlaşma ve taslak hakkında bilgi verecek, ön görüşlerini öğrenmeye çalışacak. Taliban'ın, yapılmaması konusunda uyarıda bulunduğu bu şûra muhtemelen son yılların en önemli şûrası olacak. Afganistan'da yeni bir dönüm noktasına geline bu safhada bu şûradan çıkacak karar ve tavsiyeleri şimdiden dikkate almak gerekiyor elbette. Bu şûra muhtemelen müzakere edilen stratejik anlaşmayı destekleyecek. Şûradan sonra da anlaşma parlamentoya gelecek, orada görüşülecek, tartışılacak, karara bağlanacak.

Ne var ki, anlaşmaya şimdiden karşı olanlar da var. Kısa bir süre önce kurulan ve eski mücahitlerden, din adamlarından ve başkalarından meydana gelen Milli Birleşik Cephe denen grup, kalıcı Amerikan askerî varlığının bugün yaşanan ihtilafın devam etmesine katkı sağlamaktan başka bir işe yaramayacağından hareketle anlaşmayı istemiyor. Hatta bu grup geçen hafta pazartesi günü Kabil Üniversitesi önünde gösteri yaparak, anlaşmayı kınamış bulunuyor. Ayrıca, anlaşmaya karşı olan parlamenterler de var. Bunlar da bu konuda ses çıkarıyorlar.

Diğer yandan, anlaşmayı destekleyenler de güçlü bir tabana ve desteğe sahipler. Bunlar, Taliban'ın ülkeye geri dönmesinden ve Pakistan kaynaklı grupların ülkeyi işgalinden korkuyorlar.

Amerika ise yarını bilemediği için her ihtimali dikkate alarak Afganistan'da belli bir caydırıcı askerî varlığın 2014'ten sonra da kalmasını istiyor. Bu muhtemel askerî varlık elbette Afganistan'ın, komşuları Pakistan ve özellikle İran'ı şimdiden düşündürüyor. Irak'ta 2011'den sonra Amerikan askerî varlığının kalmaması için perde gerisinde mücadele eden, bu konuda kilit rol oynayan İran, muhtemelen Afganistan ile ilgili kalıcı Amerikan askerî varlığı konusunda da elinden geleni ardına koymayacak.

Bu konuda ne kadar başarılı olur, bilinmez; ancak Afgan halkı kalıcı Amerikan varlığına olumlu karar verirse, İran'ın söyleyecek sözü kalmaz. Muhtemel Amerikan askerî varlığı konusu; çok boyutlu, tahmin edilemeyecek pek çok dinamik ve muhtemel eylemlerin, söz konusu Afgan meselesinin önümüzdeki dönemde en çok konuşulacak konularından birisi olacak.

Bu hafta İstanbul'da yapılacak önemli Afganistan Konferansı öncesinde bu konuyu mutlaka gündeme getirmek gerekiyordu. Bu konu belki açıkça olmasa da kapalı kapılar ardında mutlaka konuşulacak bize göre...

İsrail'in 6. denizaltısı ve Almanya

Fikret Ertan 2011.11.03

İsrail nükleer gücünü 3 yolla kullanabilir: Uçaklardan atılan bombalarla, Jericho adını verdiği balistik füzelerle, ya da denizaltılarından fırlatacağı nükleer başlıklı seyir (cruise) füzeleriyle. İsrail bu üçüne de önem veriyor, bunları geliştirmeye çalışıyor.

Yerlerinin tespitlerinin çok zor olması, umulmayacak yerlerde bulunabilmeleri sebebiyle özellikle denizaltılarına ayrı bir önem veriyor. Hatta bazı uzmanlara göre bir süredir denizaltı gücünü artırmaya, geliştirmeye öncelik tanıyor. Bugün 3'ü faal, 2'si inşa halinde toplam 5 denizaltı sayısını 6'ya çıkarmak için Almanya nezdinde elinden geleni yapmaya çalışıyor.

İsrail'in bugün sahip olduğu denizaltılar 21. yüzyılın en ileri, en gelişmiş klasik denizaltıları olarak temayüz etmiş bulunuyorlar. Dizel-elektrik sistemle çalışan bu denizaltılar pek çok özelliğe sahipler. Bunlar kısaca şöyle: Menzilleri aşağı yukarı 4500 deniz mili; Alman 212/214 tip denizaltıların dizayn ve özelliklerine sahipler; esasta düşman deniz hedeflerini imha etmek, keşif ve gözlem faaliyetleri yapmak ve özel kuvvetleri istenilen kara hedeflerine denizden çıkarmak için dizayn edilip imal edilmişler; 35 kişilik mürettebata sahip, üslerinden uzakta iki ay kadar kendi imkânlarıyla görev yapabiliyorlar; silah olarak torpil ve bu torpillerin 10 adet olan fırlatma kanallarından atılabilen Amerikan yapımı RGMF Harpoon (Zıpkın) adlı deniz hedeflerine karşı kullanılabilen füzeler atabiliyorlar.

İsrail'in bu füzelerin menzillerini ya artırdığı ya da bunların yerine özel cruise (seyir) füzelerini denizaltılarına monte ettiği, böylece hem ateş gücü ve hem de menzil olarak üstün bir konuma ulaştığı hemen hemen kesin sayılır. Üstelik İsrail'in bu füzelere nükleer yetenek de kazandırdığına şüphe yok. Kısacası, Dolphinler İsrail'in nükleer füzelerle donatılı özel denizaltıları olarak da nitelenebilir. Başka bir deyişle, Dolphinler İsrail'in ikinci nükleer vurucu gücü olarak da görülebilirler.

İsrail bu sebeple bir an önce 6. denizaltısına sahip olmak istiyor. Bu denizaltı Alman hükümeti ile bu yıl yapılan anlaşma uyarınca yine öncekiler gibi, Alman Thyssen-Krupp çelik devinim Kiel'deki HDW tersanesinde inşa edilecek. Denizaltının yaklaşık üçte biri maliyeti olan 190 milyon dolar da Alman maliyesi tarafından karşılanacak. Esasen öteki denizaltıların önemli maliyeti yine aynı şekilde karşılanmıştı. Kısacası Almanya önemli mali katkısıyla İsrail'i önemli bir denizaltı gücü haline getiriyor.

Ne var ki, 6. denizaltıyla ilgili ciddi bir problem de kısa bir süre önce ortaya çıkmış bulunuyor. Bu problem İsrail'in yerleşim politikasının son adımlarından birisine karşı Başbakan Merkel'in tavır ve tepki koyması sonucu 6. denizaltının tedarikini tehdit ediyor. Bu da, Merkel'in, İsrail'in geçen eylülde Doğu Kudüs'te tek yanlı ve milletlerarası hukuka aykırı olarak inşa edeceğini açıkladığı 1100 meskene karşı olduğunu, bunun İsrail hükümetinin barış müzakerelerine devam konusundaki ciddiyetine gölge düşürdüğünü telefonda bizzat Netanyahu'ya açıkça ifade etmesi sonucu doğmuş bulunuyor. Kısacası Merkel, Netanyahu'yu uyarmış, böyle devam edilmesi halinde 6. denizaltının teslim edilmeyebileceğini de hatırlatmış oluyor.

Merkel ve hükümeti bakımından bu elbette takdir edilmesi gereken olumlu ve yerinde bir tepki. Merkel normalde kendisinden beklenmeyen bu adımı atarak ve tepkisini göstererek hem yerleşimler konusundaki ciddiyetini hatırlatmış oluyor, hem de bununla Netanyahu ve hükümetini belirli ölçülerde hizaya getirmek istiyor. İsrail'in buna tepkisinin ve cevabının son tahlilde ne olacağı bugün henüz tam belli değil. 6. denizaltının

tedarikini tehlikeye atmaya devam edecek mi, yoksa bu denizaltıyı elde etmek için Almanya'ya karşı başka kozlar mı ortaya koyacak, bilinen ve bilinmeyen başka dinamikleri, başka güçleri mi devreye sokacak, şimdilik bilinmiyor.

İsrail'in muhtemel manevra, baskı metotları ya da başkaları karşısında Merkel ve hükümeti ne kadar sağlam duracak ya da durabilecek, bu da bilinmiyor. Netanyahu hükümeti ile Merkel hükümeti 6. denizaltı problemini nasıl sonuçlandıracaklar doğrusu tahmini pek kolay değil. Ancak sonucun İsrail-Almanya arasındaki ilişkilerin mahiyetine ışık tutacağı da aşikâr. Amerika'dan sonra İsrail'in en önemli dostu Almanya, İsrail konusunda nereye kadar gidebilecek, göreceğiz. 6. denizaltı problemi bunu görme ve anlamada önemli bir miyar olacak kısacası.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

En kısa yol Irak

Fikret Ertan 2011.11.07

Geçen hafta hem İsrail hem de dünya medyasının en başta gelen gündem konularından birisi İsrail'in, İran'ın nükleer hedeflerine saldırı konusuydu.

Zaman zaman arka plana itilen, zaman zaman da ön plana çıkan bu konu elbette durduk yere de ortaya çıkmadı. Hem İsrail hükümet kaynaklarından, hem İsrail medyasının çeşitli haber ve spekülasyonlarından hem de yabancı kaynaklardan yayıldı. Bu haberleri besleyen, güçlendiren İsrailli yetkililerin konuyla ilgili demeçleri kadar birtakım yeni askerî gelişmelerdi elbette.

Bunların ilki İsrail'in geçen hafta denemesini yaptığı yeni bir kıtalararası balistik füzeydi. Hakkında fazla bilgi verilmeyen bu füze halkın da bizzat gözleriyle şahit olduğu gibi Palmahim Üssü'nden Akdeniz'e doğru fırlatılmıştı. Bazı kaynaklar, füzenin İsrail'in envanterinde bulunan Jericho (Eriha) tip füzelerin 3. nesli olduğunu, menzilin 7.000 km kadar alana uzandığını ve normalde klasik patlayıcıyla yüklü bu füzenin 750 kilogram civarında nükleer başlıkla da donatılabileceğini söylüyorlar. Esasen bazı uzmanlar klasik başlıkla donatılı 42 uzun menzilli füzenin İran'ın nükleer programına ciddi bir darbe vurabileceğini de ileri sürüyorlar. Ancak bunlar ne kadar doğru, ne kadar abartılı değerlendirmeler, elbette biz bilemeyiz.

İkinci gelişme ise İsrail'in bilerek açıkladığı önemli bir hava tatbikatı. Haberlere göre, bu tatbikat önceki hafta İtalya'nın Sicilya Adası'nda bulunan Decimomannu Hava Üssü ve çevresinde icra edilmiş. NATO'nun birkaç eğitim üssünden birisi olan bu üs, çeşitli savaş uçaklarının ortak tatbikat yapabilecekleri elektronik ve diğer altyapılara sahip önemli bir üs. Üsse 6 İsrail savaş uçağı filosu gelmiş. Bunlar Ramat David Hava Üssü'nden gelen F-16 savaş uçakları, havadan yakıt ikmali yapan tanker uçaklar ve Eitam adlı hava kontrol-keşif, gözlem ve elektronik savaş uçağı olarak haberlerde geçiyorlar. İtalya Hava Kuvvetleri ile uzun menzilli savaş tatbikatı yapan bu uçaklar aynı zamanda Alman Tornado ve Hollanda F-16 ile de muharebe tatbikatları icra etmişler. Burada, İsrail'in NATO ile tatbikat yaptığı da ortaya çıkmış oluyor. Bunu da ilgililere hatırlatırız.

Esasen, İsrail, İtalyan Decimomannu Üssü'nde son birkaç yıldır çeşitli ortak tatbikatlar yapıyor. Bunu da yeni öğreniyoruz. İtalya'nın yanı sıra İsrail'in birkaç yıldır Yunanistan Hava Kuvvetleri ile Akdeniz ve Ege üzerinde unun menzilli savaş tatbikatları yapmakta oldukları da zaten biliniyor, ki biz bu köşede bunlardan çok söz ettik.

Bu tatbikatlara ilaveten İsrail'in Romanya ile bu ülkenin dağlık bölgelerinde ortak helikopter tatbikatları yaptıkları da çoktandır malumunuz.

Bu tatbikatların amacının İran'a yapılması düşünülen hava saldırılarına hazırlanma olduğuna hiç şüphe yok. Zaten İsrail de bunu saklamıyor. Kısacası, İsrail, İran'a saldıracaksa bu mutlaka hava yoluyla olacak. Saldırıları muhtemelen önce füzelerle başlayacak, sonra dalga dalga savaş uçaklarıyla devam edecek.

İsrail bu saldırıları muhtemelen İran'a havadan ulaşmada en kısa yol olan Suriye-Ürdün'den geçip Irak üzerinden yapacak. Haritaya bakıldığında bu zaten kendiliğinden belli oluyor. Bu da Amerikan kuvvetlerinin Irak'tan 31 Aralık 2011 itibarıyla tamamen çekilmeleriyle çok daha kolaylaşmış olacak elbette; zira Amerika ve Irak arasında 2008 Kasım'ında imzalanan SOFA (Status of Forces Agreement) anlaşması herhangi bir düzenlenme ya da yenilenme yapılmadığı takdirde fiilen sona erecek; çünkü Irak'ta anlaşmayı uygulayacak Amerikan kuvveti kalmayacak. Böylece, hukuken olmasa bile fiilen SOFA rafa kalkmış olacak. Bu aynı zamanda Amerika'nın Irak'ın kara, deniz ve hava sahasının kontrolünü sona erdirmesi anlamı da taşıyor; zira SOFA'nın 27. maddesi Amerika'yı Irak'ın egemenliğine yönelik tehditleri saf dışı etmesiyle, Irak'ın kara, deniz ve hava sınırlarını korumakla, bu alanlardan başka ülkelere karşı yapılabilecek saldırılara izin vermemekle yükümlü kılıyor. SOFA devre dışı kalacağına göre, Irak'ın hava sahası mesela kontrolsüz kalacak. Zaten Iraklı yetkililer 2010'a kadar sınırlarının kontrol edilebilecek durumda olamayacağını bir süredir dile getiriyorlar.

SOFA, yürürlükte kalsaydı, en azında Irak hava sahasının kontrolünü Amerika'ya bıraksaydı, bu, İsrail'i Irak hava sahasını kafasına göre kullanmaktan, buradan İran'a ulaşmaktan, Amerika'yı karşısına almaktan caydıracaktı. Zaten bugünkü Obama yönetimi İsrail'in İran'a saldırısına hiç olumlu bakmıyor. İsrail, yönetimin bu tavrına rağmen yine de saldırı yapsa, Irak en azından bunun hesabını Amerika'dan sorabilirdi. Ama, SOFA'nın ortadan kalkmasından, Amerika'nın fiilen çekilmesinden sonra hesap soracak durumda olamaz.

SOFA'nın sona ermesinde ve Amerikan askeri varlığının Irak'ı terk etmesinde en önemli rolü oynayan, binlerce yıllık diplomasi tecrübesine sahip olduğu abartıyla söylenen (ki ben öyle düşünmüyorum) İran acaba kendi hareketiyle Irak hava sahasını kendine yönelik bir serbest alan haline getirebileceğini hiç düşündü mü acaba?

Hiç sanmam...

NOT: Okurlarımın, dostlarımın, mesaj gönderenlerin bayramını tebrik eder, cümlesine sağlık, saadet ve başarılar dilerim.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İsrail'in amacı

Fikret Ertan 2011.11.10

İsrail'in İran'a saldırma ihtimaliyle ilgili tartışmalar geçen haftadan bu yana hızından pek fazla kaybetmeden devam ediyor. Üstelik Milletlerarası Atom Enerjisi Kurumu'nun (IAEA) İran'ı bugüne kadar görülmedik şekilde suçlayan son raporuyla birlikte bu tartışmaların daha da artacağı, yeni boyutlar kazanacağı bugünden anlaşılıyor.

İsrail şüphesiz tartışmaların bu sayfaya ulaşmasından memnun görünüyor; zira İran'ın nükleer programı konusu ve bununla ilgili mülâhazalar bugün dünya gündeminde önemli bir yere oturmuş bulunuyor. Bunun böyle olması İsrail'in işine yarıyor, konunun gündemde kalmasını sağlıyor.

Esasen İran'a saldırı ile ilgili tartışmalar, spekülasyonlar kendiliklerinden ortaya çıkmış değiller; bunların belli bir stratejiye dayanılarak piyasaya sürüldüklerine dair fazla şüphe yok. Önce, İsrail'in en çok satan gazetesi Yedioth Ahronoth'un köşe yazarı Nahum Barnea'nın ilgili yazısındaki 'Başbakan ve savunma bakanı sadece ikisi İran'ın nükleer tesislerine saldırıya karar verdiler mi?' şeklindeki sorusuyla patlak veren, sonra da başkalarının ve resmî yetkililerin de katılımıyla tırmanan tartışma başta planlanan amacına ulaşmış görünüyor.

Bu amaç elbette birçok yönlü, boyutlu bir genel amaç sayılır. Bununla şunlar amaçlanıyor: Öncelikle İran'ın nükleer programı konusunu dünya gündeminde yeniden canlandırmak, dikkatleri bunun üzerine toplamak; ikincisi İran'a saldırıyı yeniden gündeme getirerek büyük güçlerin İran'la yeniden ilgilenmelerini sağlamak; üçüncüsü, büyük güçler üzerinde bir tür saldırı baskısı kurarak, bunları konuya yeniden dâhil etmek; dördüncüsü sonuçları tahmin edilen IAEA raporunun hemen ardından İran'a yeni müeyyideleri gündeme getirmek; sonuncusu da 'İran'a saldıracağım' mesajıyla büyük güçlerde bir korku, endişe ve paniğin ortaya çıkmasını sağlayarak bunları İran konusunda daha sert, kapsamlı adımlar atmaya teşvik etmek...

Nitekim, dördüncü konu hakkında daha şimdiden büyük güçlerin bazıları yeni adımlar planladıklarını açıklamaya başlamış bulunuyorlar. Bunlardan Fransa Dışişleri Bakanı Alain Juppe, dün BM Güvenlik Konseyi'nin toplanması çağrısı yaparak İran'ın işbirliğini reddetmesi halinde bu ülkeye karşı görülmemiş yeni müeyyidelerin benimsenmesi için harekete geçeceklerini ifade etmiş bulunuyor.

IAEA raporu konusunda henüz resmî bir açıklama yapmayan Amerika ise medyada yer alan ismi açıklanmayan bir yetkilisi tarafından Amerika'nın tek yanlı olarak yeni birtakım müeyyideleri hayata geçirmeye hazırlandığını söylüyor. Yetkili, bunların bankacılık alanında olacağını, ayrıca bazı şirketleri de hedef alacağını söylerken İran'ın petrol ve doğalgaz sanayii ile ilgili müeyyidelerin henüz gündemlerinde olmadığını belirtiyor. İran merkez bankasına dönük müeyyideler konusunda ise henüz bir karara varılmadığına işaret ediyor.

Yetkili bunları ifade ederken BM Güvenlik Konseyi'nden çıkabilecek herhangi bir müeyyide kararından söz etmiyor; zira biliyor ki, Çin ve Rusya yeni müeyyideler konusuna karşı çıkacaklar. Zaten her iki ülke de şimdiden bunun işaretini veriyor. Çin, yeni yaptığı açıklamada İran'ın nükleer programının barışçı yollarla çözümünü önerirken İran'ı da esnek ve samimi olmaya davet ediyor. Bu çerçevede, Rusya'nın da Çin gibi düşündüğü kolaylıkla söylenebilir.

Bu bakımdan Konsey'den bugüne kadar çıkan dört müeyyide kararını beşincisinin kolay kolay takip etmeyeceği tahmin edilebilir. Ancak, yine de büyük güçler arasında yapılabilecek yeni pazarlıklarla düşük bir ihtimal de olsa beşinci müeyyidenin çıkması söz konusu da olabilir. Bunu da şimdiden dikkate almak gerekiyor elbette; zira 'dördüncü müeyyide kararı da çıkmaz' deniyordu; ama istendiği kadar sert ve kapsamlı olmasa da pazarlıklar sonucu bu çıkmıştı.

İsrail'de başlayan ve kısa sürede dünya gündemine oturan İran'ın nükleer programı konusu ve ilgili gelişmeler bugünkü böyle. Bunlara bakarak İsrail'in amacına şöyle veya böyle ulaştığını söyleyebiliriz; zira konu artık yine bugünün ve yarının da önemli bir konusu olmaya devam edecek.

İran ne yapacak? Elbette bütün bunlara karşı çıkacak; liderlerinin dediği gibi kendi yoluna devam edecek, yolundan bir santim bile sapmayacak. Bu arada da muhtemel bir saldırının ister istemez kendilerini de işin içine çekeceğini iyi bilen başta Amerika olmak üzere diğer büyük güçler İsrail'in tek başına yapabileceği muhtemel

saldırı dolayısıyla hop oturup hop kalkacaklar, İsrail'in sayesinde diken üstünde oturmaya devam edecekler. İsrail böylece bir bakıma şantajla bunları da rehin almış olacak, bölgeyi tehlike altında tutmaya devam edecek.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İran'a saldırı ve karşı saldırı nasıl olabilir?

Fikret Ertan 2011.11.14

İsrail'in İran'a yapacağı söylenen muhtemel saldırıların iki yönü var: Ne zaman, nasıl, nerelere, hangi vasıtalarla İsrail bu saldırıları gerçekleştirebilir ve İran bu saldırılara nasıl karşılık verebilir?

Ne zaman yapacağı hususu bir yana, İsrail'in saldırılarını havadan önce hem balistik ve hem de seyir füzeleriyle başlatıp bunu savaş uçaklarının bombardımanları ile sürdüreceği aşikâr; zira İran'a saldırının başka yolları ve vasıtaları yok; İsrail saldırıyorsa ancak böyle saldıracak. Nerelere saldıracağı da az-çok belli: Önce radar, uçaksavar sistemlerini devre dışı bırakıp sonra da İran'ın sayısı ve nerede oldukları tam belli olmayan nükleer tesislerini imha etmeye çalışacak. Planı aşağı yukarı böyle sayılır.

Diğer yandan, İsrail'in bu tür saldırısına karşı İran ne yapacak? İran'ın da şüphesiz bununla ilgili hazır planları ve tedbirleri var. Bunun aksi zaten düşünülemez. Yıllardır bu saldırılara karşı her bakımdan hazırlanıyor.

İran da aynen İsrail gibi bu ülkeye havadan karşı saldırılar düzenleyecek, saldırıların bedelini İsrail'e elinden geldiği kadar en ağır şekilde ödetmeye çalışacak. Bu da çoktandır belli olan bir husus. Bütün İranlı liderler ve askeri yetkililer İsrail'in muhtemel saldırılarının cevabının en ağır, en şiddetli ve en kapsamlı şekilde karşılığı olacağını söyleyip duruyorlar. Nitekim, en son Rehber Ali Hamaney geçen hafta hem Amerika ve İsrail'i muhtemel saldırılar konusunda uyarılmış, ülkesine saldırı niyetleri bulunanların rüya aleminde yaşadıklarını söylemiş, bunların İran milletinin demir yumruğunu yemeye hazır olmaları gerektiğine işaret etmiş bulunuyor.

Hamaney'den önce de İran Genelkurmay ikinci Başkanı General Mesut Cezayiri ise aynı konuda şunları söylemiş bulunuyor: 'Eğer nükleer tesislerimizden dumanlar yükselmeye başlarsa, bu senaryo başka yerlerde de gerçekleşebilir. İsrail'deki Dimona tesisi askeri yeteneklerimiz bakımından en kolay hedeftir. İsrail şayet saldırı gibi bir saçmalık yaparsa bu onun sonu olur.'

Dimona, malum İsrail'in Negev Çölü'nde bulunan en gizli nükleer tesisi. Burada nükleer silahların yapıldığı, depolandığı sadece İsrail'in kabul etmediği bir sır. İsrail'in nükleer silahlarını 30 yıl önce The Sunday Times'a ifşa eden Mordehay Vanunu bu tesiste yıllarca teknisyenlik yapmış, tesisin sırlarını medyaya açıklamış, sonra da başına gelmeyen kalmamıştı. İran'ın Dimona'yı hedef alabileceğini ima etmesi elbette son derece tehlikeli bir gelişme, İsrail'e yapılan en ciddi tehdit olarak algılanmalı. Peki İran Dimona ve İsrail'deki diğer hedeflere nasıl ve hangi vasıtalarla saldıracak? Bunun cevabı da esasen yıllardır belli: Balistik füzeleriyle...

Yıllardır bugün söz konusu olan saldırı senaryolarına ve ihtimallerine karşı İsrail'i vurabilecek balistik füzeler geliştiren İran, bugün bunu yapabilecek imkân ve yeteneklere sahip bulunuyor. Bu çerçevede 2000 km ve üstü menzillere sahip yüzlerce füzeyle sahip. Bunların Şahap, Fecr, Secil sınıfı uzun menzilli füzeler olduğu söyleniyor. Ayrıca, Fecr-3'lerin radara yakalanmama ve birden fazla hedefi aynı anda vurabilecek yeteneğe sahip olduğu ileri sürülüyor. İran, bu füzelerin birçoğunu çeşitli tatbikatlarda denemiş bulunuyor. Bu bakımdan İsrail de İran'ın kendisine vurabilecek füzelerle sahip olduğunu iyi biliyor. Nitekim bu yüzden Savunma Barak

geçen hafta İsrail'e karşı yapılabilecek saldırılarda herkesin evinde kalması halinde ölü sayısının 500'ü aşmayacağı şeklinde bir tahmin yaparak İsrail kamuoyunu rahatlatmaya gayret etmiş bulunuyor.

Askeri kaynaklar, kendi üretimi füzelere ilaveten İran'ın Ukrayna'dan geçmiş yıllarda satın aldığı 12 civarında X-55 tip, 2500-3000 km menzilli seyir (cruise) füzelere de sahip olduğunu söylüyorlar. Ayrıca, muhtemel İsrail saldırısını takiben İran'ın müttefiki Hizbullah'ın ve belki de Hamas'ın İsrail'i kısa menzilli füze yağmuruna tutabileceği güçlü bir ihtimal olarak ortada duruyor.

Bugün itibarıyla İsrail'in İran'a dönük muhtemel saldırıları ve bunlara İran'ın nasıl karşılık verebileceği konusunda kısaca bunlardan söz etmek mümkün. Gönül elbette bu saldırı planı, senaryo ve misillemelerin asla gerçekleşmesini istemiyor. İnşallah böyle bir durum ortaya çıkmaz. Ancak, bunlar siz istemezseniz de olabilecek şeyler. Bu bakımdan 'İran saldırı konusu gündemde olmasın' demenin hiçbir anlamı bulunmuyor. Bu konular gündemde ve İran'ın nükleer programı konusunda tarafları tatmin edecek bir nihai sonuç çıkmadan da asla gündemden kalkmaz. Bunları bilmek, bunlara karşı hareket tarzları geliştirmek de Türkiye'yi yönetenlerin görevi elbette.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Örtülü savaş ve İran...

Fikret Ertan 2011.11.17

İran'ın nükleer programı ile ilgili gelişmeler başlıca şu ana kulvarlarda yürüyor, geliyor: Diplomatik, askerî, ekonomik, psikolojik, siberalem ve gizli ya da örtülü savaş kulvarları bunlar.

Diplomatik kulvarda bugünlerde yeni ve genel bir gelişme yok; sadece Rusya'nın İran ile birlikte önereceği yeni bir görüşme raundundan söz ediliyor, o kadar.

Askerî kulvardaki gelişmeler ise bugünlerde yeniden gündeme gelen İran'ın nükleer tesislerini hava saldırıları ile imha etme ile ilgili planları, hazırlıkları kapsıyor. Bunda da başı yıllardır 'askerî tercih dâhil her türlü tercih masadadır' diyerek askerî tercihin ihtimal dışında olmadığını söyleyen Amerika ve İsrail çekiyor. Ancak, ilgili planlar ve hazırlıkların ne mahiyeti, ne kapsamı ne de takvimi konusunda bir şey söylemek mümkün değil; çünkü bunlar askerî sır.

Diplomatik kulvar ise Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi müeyyide kararları ve ayrıca bazı ülkelerin kendi müeyyide kararları ile yürütülen ekonomik baskı kulvarı. Bunda bugünlerde yeni gelişmeler söz konusu. Her ne kadar 5. BM müeyyide kararının alınması şimdilik mümkün görülmezken bazı ülkelerin münferit, tek yanlı yeni müeyyidelere başvurmaları ihtimali de güçleniyor. Kısacası diplomatik kulvar ile ekonomik kulvar aynı kanalda yürüyor.

Siberalem kulvarında da yeni gelişmeler var. Geçen yıl bir İsrail-Amerikan girişimi olduğu kuvvetle muhtemel Stuxnet adlı virüs saldırısı sonucu Natanz ve başka yerlerdeki nükleer tesislerinin zarar görmesinden sonra İran bugünlerde Duku denen başka bir virüs saldırısı ile karşı karşıya bulunuyor. Bunu da açıklayan İran Sivil Savunma Başkanı General Gulamrıza Celali. Bu virüsün bilgisayar sistemlerinde tespit edildiğini; ancak çalışmalar sonucu etkisiz hale getirildiğini söylüyor.

Bütün bunlar söz konusu iken, örtülü savaş kulvarında da çeşitli eylemler olduğuna hiç şüphe yok. Bunlar elbette açıklanmıyor; kamuoyu tarafından pek bilinmiyorlar. Ancak son günlerde meydana gelen bazı olaylar da bu konuyu ister istemez gündeme getiriyor; şüpheleri güçlendiriyor.

Bunlardan sonuncusu, geçen cumartesi Tahran'a yaklaşık 50 km uzakta bulunan Devrim Muhafızları'na (Pasdaran) ait bir cephanelik ya da depoda vuku bulan muazzam bir patlama. 17 Pasdaran mensubunun hayatını kaybettiği bu patlama o kadar şiddetliymiş ki sesi Tahran'dan bile duyulmuş. Bazı kaynaklara göre, hem cephanelik ve hem de balistik füze deposu olan, Müderris Garnizonu olarak bilinen bu tesisteki patlamada İran'ın çok seçkin ve değerli bir şahsiyeti de hayatını kaybetmiş bulunuyor. Bu şahıs Tümgeneral Hasan Mukaddem. Aslen mühendis olan Mukaddem'in balistik teknoloji konusunda Çin ve Kuzey Kore'de eğitim aldığı ve sonra Pasdaran'ın balistik füze ve topçu kuvvetini kurup bugünlere getirdiği söyleniyor. Nitekim, bu hususu Pasdaran Komutan Yardımcısı Hüseyin Selami, cenazesinin ardından söylediği şu sözlerle teyit ediyor: 'Şehit Mukaddem, Pasdaran'ın top, havan ve füze kuvvetinin mimarıydı.'

Cenazesine bizzat Rehber Hamaney'in katıldığı Mukaddem'in beklenmeyen vefatı İran'ın balistik programı bakımından elbette büyük bir kayıp. Patlamanın ise kaza mı, yoksa sabotaj mı olduğu konusunda bugün hâlâ spekülasyonlar devam ediyor. İran patlamanın kaza olduğunda ısrarlı; ama başkaları sabotajdan şüpheleniyorlar. Gerçek ne, söylemesi çok zor ve belki de hiçbir zaman bilinmeyecek de.

Bu patlamaya ilaveten bir de çok şüpheli bir ölüm vakası var. Bu da, Pasdaran'ın eski komutanlarından Muhsin Rızai'nin oğlu 31 yaşındaki Ahmet Rızai'nin Dubai'deki Gloria Otel'deki odasında ölü olarak bulunması. İran haber ajansı Ahmet Rızai'nin şüpheli şartlarda öldüğünü söylüyor, soruşturma açıldığını bildiriyor. Merhum Rızai'nin babası bugün İran'ın en önemli kurumlarından birisi olan Maslahat Şûrası'nın sekreteri. Konunun bir de bu tarafı var. Bu olay da patlama olayı gibi şüphe uyandırıyor ister istemez. Hatırlanacağı gibi, Hamas yetkilisi Mahmut el Mahbub 19 Ocak 2010'da Dubai'de MOSSAD ajanları tarafından yatağında boğularak öldürülmüştü. Merhum Rızai'nin ölümü ise tabii sebepler mi, yoksa suikast sonucu mu meydana gelmiş bulunuyor, bilinmez.

Bugün aşağı yukarı bildiğimiz şu: İran çok boyutları olan bir örtülü savaş ile yıllardır karşı karşıya. Bu savaşın psikolojik kulvarı da anlattığımız diğer kulvarların bileşkesi elbette. Bu bileşkeyle İran'ın direnci kırılmaya çalışılıyor kısacası.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

BM ve Suriye...

Fikret Ertan 2011.11.21

Libya'daki katliam ve zulme karşı duyarsız kalamayan BM Güvenlik Konseyi bu ülke ile ilgili iki karar almıştı: 26.2.2011 tarih ve 1970 sayılı ve 17.3.2011 tarih ve 1973 sayılı kararlardı bunlar.

İlk karar silah ambargosu, bazı rejim mensuplarına dönük seyahat yasakları ve bunların yurtdışı mali varlıklarını kapsıyordu. İkinci karar ise Libya'daki rejimin sonunu getiren yolu açan karardı. Bu kararda başlıca 3 madde öne çıkmıştı: Libya'ya silah ambargosunun uygulanması, bunun usulleri, uçuşa yasak bölge ilanı ve sivillerin korunması. Dördüncü madde olan sivillerin korunması maddesinde şu ifade vardı: Güvenlik Konseyi; bütün BM üyelerini ya kendi başlarına ya bölgesel teşkilatlar-düzenlemeler yoluyla, BM Genel Sekreteri ile işbirliği halinde

sivilleri ve Libya güçlerinin tehdidi altında bulunan sivil nüfusun yaşadığı bölgeleri, Bingazi dahil, koruma amacıyla bu konuda gereken bütün tedbirleri almakla yetkili kılmıştır...

Nitekim, işte bu madde sayesinde ve bunun verdiği yetkiyle Fransa, İngiltere ve diğer Koalisyon ortakları sivilleri koruma amacıyla Libya'ya ilk hava saldırılarını başlattılar. Daha sonra da bu görevi NATO üstlendi ve bugün bilinen sonuca ulaşıldı. NATO'nun koruması altında halk hareketi cesur ve kararlı mücadelesiyle Kaddafi rejimine son verdi.

Libya'ya benzer bir halk hareketi yaşamakta olan Suriye konusunda ise BM Güvenlik Konseyi bu ülkeyi insan hakları ihlalleri ve uyguladığı baskı sebebiyle kınayan bir karar almaya çalıştı; ancak bu karar 4 Ekim'de Rusya ve Çin'in çifte vetosunun sonucu olarak alınamadı. İlk aşamada oldukça güçlü olan ve müeyyidelerden söz eden, Suriye'ye süre veren bu karar tasarısı Rusya ve Çin muhalefetiyle karşılaştı; yumuşatılmasına, zayıf ifadelerle yeniden yazılmasına rağmen Çin ve Rusya'nın çifte vetosu sonucu hayata geçemedi, reddedildi. Bunun üzerine Konsey çabalarından vazgeçti ve bugüne kadar bu konuda herhangi bir çalışma da yapmadı.

Konsey bugün bu şekilde hareketsiz beklerken BM Genel Kurulu muhtemelen bu hafta bazı Arap ülkeleri ile Almanya, İngiltere ve Fransa'nın ortaklaşa hazırladıkları Suriye'deki insan hakları ihlallerini kınayan bir karar tasarısını ele alacak. Son haberlerde BM İnsan Hakları Komisyonu'na sunulan bu tasarı Komisyon'un incelemesi ve Genel Kurul'a sevk etmesinden sonra oylanacak. Bu oylama şüphesiz kararın kabulü yönünde olacak. Rusya ve Çin, Genel Kurul'da veto söz konusu olmadığı için aleyhte hiçbir sonuç alamayacaklar. Bu da bu iki gücün Genel Kurul'daki yenilgisi olacak. Genel Kurul'da alınacak bu kararda Suriye'nin insan hakları ihlallerine bir an önce son vermesi, Arap Birliği'nin (Ligi) önerdiği yol haritasını kabul etmesi, şiddeti derhal durdurması ve yabancı gözlemcileri kabul etmesi çağrısı yapılacaktır.

Alındığı takdirde bu karar elbette yerinde ve isabetli bir karar olacak. Bununla Suriye üzerindeki baskı biraz daha artacaktır. Ne var ki, bağlayıcı olmayan bu Genel Kurul kararı yeterli değildir. Suriye rejimini bağlayıcı ve zora sokacak, baskıyı ağırlaştıracak kararın mutlaka Güvenlik Konseyi'nden çıkması gerekiyor. Bu karar bize göre, Libya ile ilgili 1973 sayılı kararın benzeri olmalı; sivilleri korumayı hedefleyen 4. maddenin (hatta daha güçlü ve ileri bir maddeyle) muadili mutlaka kararda yer almalı. Ayrıca, sivilleri koruma amacıyla bütün tedbirlerin alınacağı yetkisini de ihtiva etmelidir.

Son Güvenlik Konseyi kararına itiraz eden, bunun çıkmasını engelleyen Rusya ve Çin muhtemelen bu tür bir karar tasarısına bu defa da karşı çıkmayı tercih edebilirler. Ne var ki, bu defa bu o kadar kolay olmaz; Rusya ve Çin durmadan kan akıtan ve buna devam edeceğini söyleyen Baas rejimine daha ne kadar arka çıkabilir, dünyayı karşılarına almaya, akan kana, yapılan mezalimlere ne kadar duyarsız kalabilirler? Ancak kalabilirlerse şunu da unutmamak zorundalar: Birtakım stratejik hesaplar ve çıkarlar uğruna zalim bir rejimi desteklemek uzun vadede size çok şey kaybettirir. Ayrıca, bir gün nasıl olsa yıkılacak olan Baas rejiminden sonra gelecek yönetim ile nasıl anlaşacaksınız? Yeni yönetim ve halk sizin yaptıklarınızı unutacak mı sanıyorsunuz?

Rusya ve Çin bunları dikkate almalı ve yeni bir Genel Kurul kararını desteklemeliler. Bugünkü gelişmeler ışığında Güvenlik Konseyi, Suriye konusunda derhal harekete geçmeli, Rusya ve Çin ikna edilmeli ve gereken ve istenen karar mutlaka alınmalı. Suriye'de akan kanın durması, rejimin yola gelmesi bakımından bu karar mutlaka çıkmalı. Suriye halkı ve dünya Konsey'den bunu acilen bekliyor....

İran ve Rusya: Zor ilişkiler

Fikret Ertan 2011.11.24

İran ile Rusya arasındaki ilişkileri tanımlamak kolay değil.

Bu ilişkiler en basit ifadeyle zor ilişkiler olarak nitelenebilir.

İki ülke, yüzyıllara dayanan ilişkilere sahipler. Kafkaslar, Orta Asya'da nüfuz mücadeleleri çerçevesinde savaşlar da yaptılar. Bugün aralarında ortak sınır bulunmuyor; ama Hazar Denizi dolayısıyla bir deniz komşuluğundan söz edilebilir. Karşılıklı ilişkiler yakın dönemde çıkışlı-inişli, bazen olumlu, bazen de olumsuz dönemler yaşıyor.

İlişkiler birkaç önemli konuda öne çıkıyor: Nükleer enerji, silah alımları, bazı alanlarda diplomatik destek, Hazar'ın statüsü gibi konular bunlar.

Nükleer enerjideki işbirliği malum Buşehr nükleer santrali konusunda yoğunlaşıyor. İran'ın sivil nükleer programı çerçevesindeki bu santral, zaman zaman aksayan çalışmalar ve Rusya'nın oyalama taktiklerinin sonucu olarak ancak yıllar sonra geçen eylülde tamamlanarak işletmeye alınmış, İran'ın enterkonnekte sistemine bağlanmıştı. 19 yıl kadar süren ve bir milyar dolara mal olan Buşehr projesini muhtemelen başka ortak enerji projeleri takip edecek. Bunu da hem Rus ve hem de İranlı yetkililerin son günlerdeki açıklamalarından öğrenmiş bulunuyoruz.

Silah alımları konusu ise çok boyutlu ve karmaşık bir konu sayılır. 1990'lı yılların sonlarında sadece birkaç yüz milyon dolar olan İran'ın alımları 2005'te 1 milyar doları aşan bir miktara ulaşmıştı. Rusya'nın İran'a hangi silahları sattığı tam anlamıyla belli değil; ancak bunda hava savunma sistem ve silahlarının aslan payını aldığı söylenebilir. Nitekim, bu çerçevede Rusya'nın en son 2007'de 29 adet kısa menzilli Tor-M1 hava savunma sistemini İran'a teslim ettiği yazılmıştı.

Diğer yandan İran, muhtemel bir Amerikan-İsrail hava saldırılarına karşı koymak için çok ihtiyaç duyduğu ve Rusya'ya 2007'de sipariş ettiği S-300 hava savunma sistemleri konusunda Rusya'dan ağır bir darbe yemiş bulunuyor. Yaklaşık 800 milyon dolarlık bu siparişi kabul eden, sonra diğer ülkelerle yaptığı pazarlıklar sonucu BM Güvenlik Konseyi'nin son müeyyide kararını gerekçe göstererek iptal eden Rusya, bu konuda sözünü yerini getirmemiş oluyor.

İran bunu, Moskova Büyükelçisi Mahmut Rıza Seccadi'nin ağzından Rusya'nın kararını Amerika, İsrail ve bazı Batılı ülkelerle anlaşması sonucu aldığını söyleyerek izah ediyor. Bu da elbette akla yatan bir izah. Belki de gerçeğin ta kendisi...

İran da çok kızdığı ve tepki gösterdiği bu iptal karşısında hakkını milletlerarası hukuk çerçevesinde aramaya karar vermiş bulunuyor. Nitekim, S-300'leri iptali ve bundan doğan tazminat talebini Lahey Milletlerarası Adalet Divanı'na geçen ağustosta götürmüş, dava açmış bulunuyor. Bu dava nasıl sonuçlanır, elbette bilemeyiz. Kaldı ki hakkında herhangi bir yeni haber ve gelişme de yok.

Diplomatik destek konusunda ise Rusya işine geldiği zaman, genel Batı karşıtı politikalarında kullanmak amacıyla İran'a bazı alanlarda arka çıkıyor. Buna en son örnek Batılı güçlerin IAEA'nın son raporundan sonra İran'a karşı alma gayreti içine girdikleri 5. BM Güvenlik Konseyi müeyyide kararına şimdiden karşı çıkması elbette. Rusya, ayrıca bununla da kalmıyor; Amerika, İngiltere ve Kanada'nın İran'a karşı tek yanlı müeyyidelerine de şiddetle karşı çıkmış bulunuyor, bunları kınıyor. Bu çerçevede elbette başka diplomatik

destekleri de var; ancak önceki 4 müeyyide kararına da veto kullanmamış; bunlarla ilgili Batı'yla işbirliğini tercih etmiş bulunuyor.

Son 20 yıldır bir türlü çözülemeyen Hazar'ın hukuki statüsü konusunda ise iki ülke ortak bir çizgiye sahipler. Hazar'la ilgili eski anlaşmaların hâlâ geçerli olduğunu savunup, mesela bazı dayanaksız mülahazalarla buradan geçmesi planlanan Trans-Hazar denizaltı doğalgaz hattına karşı çıkıyorlar. Böyle davranarak, mesela Türkmenistan ve Azerbaycan'ın gazda belli bir güç ve bağımsız hareket kazanma yeteneğini sınırlamak istiyorlar. Nitekim, bunların karşı çıkması sonucu Trans-Hazar projesi bir türlü hayata geçmiyor. Bu da bizi de ilgilendiren önemli bir konu elbette. Ayrıca bu ikisinin Hazar deniz filolarını güçlendirmek için çeşitli atılımlar yaptıkları da biliniyor.

İran ile Rusya arasındaki ilişkilerin bazı başlıkları ve mahiyetleri böyle. Bu ilişkilerde güven faktörünün yeteri kadar var olmadığı kendiliğinden belli. Güvenin yeterli derecede bulunmadığı; ama zaman zaman uyuşan, zaman zaman ters düşen ilişkiler bunlar. Kısacası başta da söylediğimiz gibi zor ilişkiler bunlar. Rusya-Suriye ilişkileri kadar Rusya-İran ilişkilerinin mahiyeti, yönü ve geleceği bugünkü konjonktürde bizi de yakından ve önemle ilgilendiriyor elbette...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kof tehditler

Fikret Ertan 2011.11.28

Rusya ve İran, Türkiye'nin Malatya-Kürecik'te kurulacak olan NATO kapsamındaki X-Bant tip Amerikan radarından son derece rahatsızlar.

Bunu zaman zaman Türkiye'ye dönük çıkışlarla, uyarılarla açıkça dile getiriyorlar, Türkiye'nin yanlış yaptığını söylüyorlar.

Bu rahatsızlıklar bugüne kadar tehdit boyutuna ulaşmamış, sadece genel eleştiri çerçevesinde kalmıştı. Ne var ki, son birkaç gün önce verilen demeçlerle konu şimdilerde tehdide dönmüş bulunuyor. Bu bağlamda, Rusya Devlet Başkanı Dmitri Medvedev, Kremlin Sarayı'ndan yaptığı, televizyonda yayınlanan sert açıklamasında şöyle konuşmuş bulunuyor: "Amerikan yönetimiyle füze kalkanı görüşmeleri, endişelerimizi gideren bir çözümün bulunmasıyla sonuçlanmaz ise biz de kendi güvenliğimizi sağlayacak adımlar atarız. Samimiyetimle ve bütün ciddiyetimle söylüyorum: Füze kalkanı projesi sınırlarımıza doğru ilerlemeye devam ederse, Stratejik Silahların Sınırlandırılması Antlaşması'ndan (START) tek taraflı çıkacağımız gibi, kalkanı delemek yeni nükleer başlıklar geliştirmeye de başlarız. Amerika füze kalkanı konusunda Polonya, Romanya, Türkiye ve İspanya ile anlaşmalar yaparak bizi oldubitti karşısında bırakıyor. Bunu kabul edemeyiz. Füze kalkanına ev sahipliği yapan Rusya çevresindeki ülkeler, taktik İskender füzelerinin menzilinde olacak. Güç dengesini bozduurmazız."

Medvedev'in kelimesi kelimesine aldığımız bu sözleri, Rus Savunma Bakanlığı'nın açıklamasıyla da destekleniyor. Bakanlık, 500 km menzilli İskender füzelerinin sadece Avrupa'nın merkezinde yer alan ve Polonya'daki füzesavarları vurabilecek Kaliningrad'da değil, Kürecik'i menzillerine alabilecek mahallerde de konuşlandırılacağını söylüyor. Bu bağlamda Karadeniz kıyısındaki Krasnodar'daki Kuban bölgesinin adı geçiyor. Hem Medvedev'in ve hem de takip eden Savunma Bakanlığı'nın açıklaması, gayet net ve açık bir şekilde Kürecik radarının hedef alınacağını söylüyor ve bu şekilde Türkiye'yi tehdit ediyor. Bunun başka bir izahı

olamaz. Diğer yandan, Kürecik radarından en az, belki de daha çok rahatsız olan İran da aynı şekilde tehdit ediyor. Bu bağlamda, İran Devrim Muhafızları Hava-Uzay Komutanı Tuğgeneral Emir Ali Hacızade, iki gün önce Hürremabad şehrinde Besiç gönüllülerine hitap ederken İran'a yönelik muhtemel bir saldırı durumunda ilk hedeflerinin Türkiye'deki NATO radarı (Kürecik) olacağı yolunda bir tehdit savurmuş bulunuyor. "...Biz kendimizi hazırlamışız. İran'a karşı bir saldırı olursa ilk adım olarak Türkiye'deki füze kalkını sistemlerini vuracağız. Daha sonra diğer hedeflere yöneleceğiz." Hacızade'nin konuyla ilgili sözleri. Bu sözler, teville meydan bırakmayacak kadar net ve açık. Bunlardan elbette tehdit anlamı çıkıyor.

Bu tehditler konusunda Türk yetkililer, bugüne kadar herhangi bir şey söylemediler, herhangi bir karşılıkta bulunmadılar. Ne var ki, bu Türkiye'yi yönetenlerin tehdide karşı sessiz kalmayı tercih etmelerinden değil, bunların sağduyuyu tercih etmelerinden, gereksiz laflar etmeme hassasiyetlerinden kaynaklanıyor. Esasen doğru da yapıyorlar. Rusya gibi, İran gibi ilişkileri etkileyebilecek, zehirleyebilecek, zarar verebilecek laf ve tavırlardan kaçınıyorlar. Ağırbaşlı, kendine güvenen devletler zaten böyle davranırlar.

Kaldı ki, hem Rusya'nın ve hem de İran'ın tehditleri zaten boş ve kof tehditler. Üstelik ortada henüz kurulup da faaliyete geçen bir radar tesisi de yok. Ayrıca bu radarın Rusya ve İran'ın güvenliğini gerçekten etkileyip etkilemediği de tartışılabilir. Medvedev, Rus basınında çıkan Türkiye'deki radarın Rusya için bir tehdit olmadığını ayrıntılarıyla savunan yazılara bu çerçevede bakabilir. Bu radarın Kafkas dağ silsilesi engeli karşısında Rusya'nın güneyi bakımından o kadar etkili olmasının mümkün olmadığını okuyabilir, dolayısıyla zaten bu bölgede konuşlu bulunmayan Rus stratejik gücünü saf dışı bırakmasının çok zor olduğunu görür. Bu bağlamda, İran da kendi işine bakabilir, Türkiye ile olan dostluğunun lüzumsuz tehditlerle zarar görmemesi yolunda daha dikkatli konuşur ve hareket edebilir. Ayrıca Kürecik radarının İsrail'i koruma amaçlı olduğu yolundaki vehminden de vazgeçebilir.

Kürecik radarı ile ilgili karar Türkiye'nin bugünkü ve gelecekteki güvenlik mülahazaları göz önüne alınarak alınmış, milli ve doğru bir karardır. Bu sadece Türkiye'yi ilgilendirir, o kadar. Türkiye'nin Rusya ve İran'ın kof tehditleri karşısında bu kararından dönmesi asla söz konusu olamaz. Kaldı ki, Türkiye, bugüne kadar ne Rusya'nın ne de İran'ın radarları ya da başka tesisleri hakkında herhangi bir söz söylemiştir. Bu bakımdan da bu iki ülkenin Türkiye'nin işlerine karışmamaları gerekir.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Amerika'nın en büyük bombası

Fikret Ertan 2011.12.01

Amerika ve İsrail'in İran'ın nükleer tesislerine saldırmak amacıyla çoktandır hazırlık yaptıklarına hiç şüphe yok. Zaten bunlar 'İran'a karşı her şık masada' deyip bunu saklamıyorlar.

Ne var ki, bu muhtemel saldırıların hiç de kolay olmayacağı, İran'ın bunlara karşı tedbirler aldığı da biliniyor. Bu saldırılar çerçevesinde Amerika ve İsrail'i en çok düşündüren konu da elbette İran'ın nükleer hedeflerinin geniş

bir alana dağılmış ve bunların çoğunun derin yeraltı sığınaklarında olmaları.

Nitekim, bu yüzden her iki ülke de bu tesisleri imha edebilecek sığınak delici bombalara çok önem veriyor, bunları geliştirmek ve faal hale getirmek için gizli çalışmalar yapıyorlar. Bu bağlamda İsrail'in kendi sığınak bombalarını ürettiği; ancak bunları yeterli görmeyip Amerikan bombalarından da temin ettiği çoktandır söyleniyor. Bu söylentiler bir gazete haberi ile geçen eylülde doğrulanmış bulunuyor.

Amerika'ya gelince; bu ülkenin mevcut sığınak bombalarına ilaveten 2007 yılından bu yana geliştirdiği yeni nesil muazzam bir sığınak delici bombayı envanterine dâhil ettiği, kullanıma hazır hale getirdiği yine haberlerle doğrulanıyor.

'Massive Ordnance Penetrator, kısaca MOP' denen bu bomba bugüne kadar geliştirilen ve hizmete alınan bütün bombaların en ağırı, en büyüğü sayılır. Ağırlığı 15 ton civarında. Boeing şirketinin geliştirip ürettiği bu bombalardan 20 kadarının Amerikan Hava Kuvvetleri'nin Global Saldırı Komutanlığı'na teslim edildiği bildiriliyor. Bu bombanın mevcut 2,5 tonluk sığınak delici bombaların 6 misli ağırlığına ve bunlardan çok daha derinliğe ulaşma kabiliyet ve gücüne sahip olduğu söyleniyor.

Hava kuvvetleri kaynaklarına göre, bu bombanın muhafazası özel ve sertleştirilmiş çelikten olup bomba patlamadan önce 50-60 metre derinliğe nüfuz edebiliyor. 6-7 metre uzunluğu sahip bombada 2,5 ton kadar patlayıcı bulunuyor. Bomba GPS sistemi vasıtasıyla uydu güdümlü olarak hedeflere atılıyor. Sathı delip belli bir derinliğe nüfuz ettikten sonra patlıyor, bu patlamanın ortaya çıkardığı sarsıntı ve şok dalgaları ile hedefi imha edebiliyor ya da büyük tahribat yapabiliyor.

Bomba, radarlara yakalanmama özelliğine sahip B-2 ağır bombardıman uçaklarıyla atılıyor. B-2'ler, Amerika'nın Missouri eyaletindeki üslerden kalkıp havada ikmalle birçok yere tek uçuşla ulaşabiliyorlar. Bu uçaklar, savaş alanına ilk defa 1999 Kosova operasyonu sırasında girmişler ve Sırp hedeflerinin yüzde 40'ına yakınına imha edip Kosova'nın özgürlüğüne kavuşmasında çok önemli bir rol oynamışlardı. Buna ilaveten, B-2'ler Irak Savaşı'nda da Saddam'ın sığınak ve başka hedeflerini ve Afganistan operasyonunda da önemli hedefleri yok etmişlerdi. Son olarak da Libya operasyonunda rol almış, 3 B-2, 40 ton kadar bombayla Libya askerî havaalanları ve hava savunma tesislerini vurmuşlar, Libya'daki muhalefet hareketinin işini kolaylaştırmışlardı.

B-2'nin, İran ve Kuzey Kore'nin hava savunma sistemlerini delebilecek, bu ülkelerin hava sahalarına nüfuz edebilecek yegâne ağır bombardıman uçakları olduğu da söyleniyor. Bu da bunların bu ülkelere karşı yapılabilecek saldırılar için hazır tutulmalarını gerektiriyor. Nitekim, durum da herhalde böyle.

Amerika esasen son yıllarda açık ve ortada duran hedeflerden çok yer altı hedeflerini imha etmeyi askerî öncelik olarak benimsemiş bulunuyor. Bazı kaynaklara göre, bugün dünyada gizlenmiş, saklanmış 10 bin kadar yeraltı sığınağı bulunuyor. Dünyanın jandarması Amerika da 'ne olur olmaz' düşüncesiyle sığınak imha silah ve metotlarına ağırlık veriyor, bu konuda gizli araştırmalar yapıyor, büyük paralar harcıyor.

Bugün sözünü ettiğimiz MOP kodlu en büyük bomba da bu çabaların en son ürünü olarak hazırda bekliyor. Esasen silahlardan, bombalardan söz etmeyi istemiyoruz; ama bunların da bilinmesi gerekiyor elbette. Özellikle de bu bombanın hedefi olabilecek ülkelerin bu konuları takip etmeleri şart oluyor. Ayrıca, sığınak imha konusu Türkiye'yi de ilgilendiriyor. Teröristler sığınaklardan faydalanıyorsa bizim de bu konuda bilgi sahibi olmamız, tedbirler almamız da elbette gerekiyor. Aksini söyleyecek olabilir mi?

Fikret Ertan 2011.12.05

Bazı yazar ve yorumcularımız yabancı haber, yorum ve raporlara fazlasıyla önem veriyorlar. Bunlar, önemsiz araştırma kurumu raporlarını önemli olayları açıklamak için referans bile alabiliyorlar.

Falanca kurumun sathi raporlarını sanki üst düzeyde hazırlanmış çok önemli stratejik politikalar olarak görebiliyorlar. Nitekim geçenlerde önemli bir politikacı-diplomat bir Amerikan araştırma kurumunun bir raporunu CHP'deki son lider değişimi ile bağdaştırabiliyor. Buna ilaveten bazıları da sözde 'Büyük Ortadoğu Projesi' için benzer raporları dayanak olarak alabiliyorlar.

Bu ve benzeri kimseler ayrıca bazı internet sitelerini de aynı amaçlarla referans ve dayanak noktası olarak kullanıp kendi indi tezlerini haklı göstermeye çalışıyorlar.

Bu sitelere bir örnek Debka.com adresli site. Bu site güvenlik-istihbarat haberleri ve yorumları ile zaman zaman ortalığı karıştıran ilginç bir site. İsrail istihbaratına yakın olduğu da söylenir.

Bu site sahipleri, yazarları bakımından İsrail kaynaklıdır; yani sitedeki yazılar Kudüs'teki bir apartmanda hazırlanır, oradan buradan gelen yazılara buradaki iki editör son şekillerini verirler. Site internet serveri bakımından California'daki bir Amerikan serverini kullanır. Dolayısıyla site her ne kadar İsrail merkezli, kaynaklı olmakla beraber teknik ve hukuki bakımdan bir Amerikan sitesidir.

Debka.com ya da bu adresteki sayfanın adıyla Debka-File karı-koca iki İsrailli tarafından hazırlanır, yayınlanır. Giora ve Diana Shamis adlı bu İsrail vatandaşları Kudüs'ün French Hill denen semtindeki küçük, mütevazı apartman dairesindeki küçük odadan zaman zaman dünyayı sarsan haberleri, yorumları birlikte kaleme alırlar. Giora ve Diana'ya bu işlerinde sadece iki bilgisayar, bir telefon hattı, bir teknisyen, dışarıdan zaman zaman katkıda bulunan birkaç gazeteci-yazar ve Rio de Janeiro'da yaşayan bir araştırmacı gazeteci yardım eder. Debka.com denen site işte bunlardan ibarettir...

Site Shamis çifti tarafından tasarlanmıştır. Giora bütün haber ve yorumlara son şekillerini kendisi verir. Site 2000 yılında kurulmuş ve kısa zamanda ün kazanmıştır. Adı olan Debka da Giora'ya göre Ortadoğu'da pek çok ülkede yaygın olan bir tür karmaşık dandır ve bu dans Ortadoğu'nun karmaşıklığını çok iyi yansıtmaktadır.

Giora Shamis, istihbarat dünyasıyla çocukken tanıştığını söyler ve bunu da ünlü İsrailli casusluk romanları yazarı Yemima Çernoviç ile komşuluğuyla açıklar. İsrail ordusunun zırlı birliklerinde görev yapan, İbrani Üniversitesi'nde tarih okuduğunu söyleyen Giora dünyanın casusluk üzerinde döndüğüne inanır. Eşi Diana ise Londra doğumlu bir Yahudi'dir ve 15 yaşında İsrail'e göç etmiş, bir süre Kol İsrail (İsrail'in Sesi) radyosunda muhabir olarak çalışmış daha sonraları ünlü İngiliz haftalık haber-yorum dergisi The Economist'e geçmiştir.

Karı-koca birlikte yıllarca The Economist'te birlikte çalıştıktan sonra bir anlaşmazlık sonucu 1987'de dergiden ayrılır, başka yayın kuruluşlarında çalışırlar. Giora Shamis bir ara US News and World Report adlı Amerikan haber-yorum dergisine çalışır ve burada yazdıklarıyla dünyayı 'İslami köktendinciliğe', bunun tehlikelerine karşı uarmaya çalışır.

Giora ve Diana, anlattığım bu uzun gazetecilik yılları sırasında tanıştıkları sayısız önemli insanın bugünkü Debka.com'un haber kaynakları olduğunu söylerler ve bu insanlardan aldıkları bilgilerinin tamamına yakınının doğru olduklarını açıklamaktan çekinmezler. Dolayısıyla Shamis'ler sitelerinde çıkan haberlerinin doğruluğunda

sürekli ısrar ederler ve bu haberler yanlış çıktıklarında bile geri adım atmazlar. Debka.com ve sahipleri işte böyledir...

Daha önceleri başka yazılarımda da bu özelliklerini anlattığım, bunların bazılarını ilgisi ve güncelliği dolayısıyla bugün de tekrarladığım Debka.com bugünlerde bazı gazetelerimizde 1. sayfada yer bulurken aynı zamanda televizyon tartışmalarında da bazıları tarafından tezlerini doğrulamak için kaynak ve referans olarak kullanılıyor.

Bunlar tabii ki yanlış, gereksiz, akıl, bilgi ve birikim süzgecinden geçmemiş çabalar. Hatta sitede çıkan bazı haber-yorumlar bugünlerde İran-Suriye lehindeki tezlere bile dayanak oluyorlar. Siteden faydalanılabilir. Buna bir diyeceğim yok; ama burada yayımlananlar çoğu zaman maksatlı, eksik ve abartılı ve yanlış şeyler. Bu yüzden Debka.com bana göre çok ciddiye alınmaması, referans olmaması gereken tuhaf bir site. Bizden söylemesi..

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Hürmüz Boğazı ve önemi...

Fikret Ertan 2011.12.15

Nükleer programı sebebiyle ne zaman İran'a yapılacak saldırılar gündeme gelse İran, buna saldırıların karşılığının misliyle verileceğini ve Hürmüz Boğazı'nı kapatıp kontrolü ele geçireceğini ilan ederek cevap verir. İran bununla da kalmaz, Hürmüz civarında çok büyük ve kapsamlı deniz tatbikatları yapar. Bunları Büyük Peygamber tatbikatları olarak takdim eder.

Muhtemel saldırıların bugünlerde yeniden ve kuvvetli bir tarzda gündeme gelmesi sebebiyle İranlı yetkililer Hürmüz'de önemli tatbikatların işaretini veriyorlar. Nitekim, birkaç gün önce İran Meclis Milli Güvenlik Komitesi üyesi Perviz Sururi çok yakında Hürmüz'de tatbikatlar yapacaklarını, kendilerine saldırılması halinde dünyayı güvensiz hale getireceklerini açıklamış bulunuyor.

Bu ve başka açıklamaların ışığında anlaşılan yakında Hürmüz ve civarında İran donanmasının büyük bir gövde gösterisini göreceğiz. Esasen İran muhtemel saldırılar karşısında Hürmüz Boğazı'na müdahale edip burasını kontrol ve güvenlik altına almaya kararlı olduğunu yıllardır Amerika'ya ve bütün dünyaya göstermeye çalışıyor.

İran'ın Hürmüz Boğazı'nda kontrolü ele geçirmesi konusu büyük tehlikeler arz eden ve bütün dünyayı etkileyebilecek, çok acı ve pahalı sonuçlara yol açabilecek bir konu şüphesiz. Bunun sebebi malum: Boğaz, İran ve Basra Körfezi'nden dünyaya sevk edilen ham petrolün aktığı en önemli ana damarlardan birisi.

Güneydoğusunda Umman Körfezi, güneybatısında Basra Körfezi, kuzey kıyılarında İran ve güney kıyılarında Birleşik Arap Emirlikleri'nin yer aldığı Hürmüz Boğazı çok dar bir boğaz. En dar yerinde genişliği 34 kilometre kadar. Tankerlerin ve diğer gemilerin gelip geçtiği deniz trafik koridoru sadece 9 kilometre genişliğe sahip. Bunun 3 kilometresi gelişler, 3 kilometresi gidişler ve bunların arasında kalan 3 kilometre de bir tür tampon bölge. Boğaz, petrol ihraç eden Körfez ülkeleri ve İran'ın okyanuslara açıldığı tek çıkış noktası. Bölgeden çıkarılan petrolün yüzde 90'ı bu boğazdan geçerek dünya piyasalarına ulaşıyor.

Rakamlarla söylersek günde 17-20 milyon varile yakın ham petrol bu dar boğazdan geçiyor. Bu miktar da dünya petrol arzının yaklaşık yüzde 40'ına tekabül ediyor. Şüphesiz bu muazzam bir miktar sayılır. Bu yüzden de Hürmüz, global ana petrol damarlarından birisi.

Hürmüz'de tanker trafiğinin engellenmesi ya da durması halinde sadece bir alternatif var: Trans-Arap petrol boru hattı. Yaklaşık 2000 kilometre uzunluğundaki bu hat Suudi Arabistan'dan geçip Kızıldeniz'de son buluyor. Ancak bu hattan sevkiyatın zaman alacağı ve hattan da 17 milyon varilin sadece 3 milyonunun sevk edilmesinin mümkün olabileceği bugünden söyleniyor.

Diğer yandan, ham petrol için az da olsa bu alternatif varken bölgeden dünyaya sevk edilen LPG denen sıvılaştırılmış doğalgaz için hiç alternatif yok. Katar ve Birleşik Arap Emirlikleri'nin global LPG'nin yüzde 18'ine tekabül eden LPG sevkiyatının başka yerden yapılması şansı bulunmuyor.

Hürmüz Boğazı global ekonomi bakımından işte böylesine önemli bir boğaz. Kapanması ya da trafiğin engellenmesi halinde dünya petrol piyasalarının ne hale geleceğini, durgunluktan çıkmaya çalışan global ekonominin ne olacağını varın siz hesap edin. Petrol 250 dolar mı, daha fazla mı olur, doğalgaz fiyatları nerelere tırmanır, global büyüme trendleri ne kadar düşer... düşünmesi bile çok korkutucu.

İran bütün bunları çok iyi biliyor ve 'Hürmüz Kartı'nı Amerika'yı ve İsrail'i saldırılardan caydırmak için zaman zaman masaya sürüyor. Yakında başlayacak olan tatbikatta da bu kartı bir kere daha göstermiş olacak.

Diğer yandan, Amerika İran'ın Hürmüz ile ilgili tehditlerini İran'ın asla geçmemesi gereken kendi kırmızı çizgisi olduğunu söyleyip duruyor. Nitekim bu hususu 12 Aralık'ta Savunma Bakanı Panetta bir kere daha belirtmiş bulunuyor. Bunun da ötesinde Amerika, Hürmüz'e müdahaleyi savaş sebebi sayacağını da yıllardır tekrarlıyor.

Bugün İran donanması ve Amerikan donanması ile müttefiklerin donanmalarının birbirlerini izledikleri, her an bir olayın ya da çatışmanın söz konusu olduğu Hürmüz Boğazı işte bu kadar önemli. O kadar ki Boğaz'ın durumu neredeyse bütün dünyayı çok ciddi ve hayati bir şekilde ilgilendiriyor.

Basra Körfezi'nin okyanuslara açılan kapısı Hürmüz Boğazı ve önemini bugün bir kere daha hatırlatalım dedik.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Gebele radarı...

Fikret Ertan 2011.12.19

Türkiye'nin komşularının çoğunda çeşitli tip radarlar var.

Bunlar şüphesiz Türk hava sahası ve ötesini izliyorlar. Yunanistan, İran, Suriye bu konuda hemen akla gelen ülkeler. Bu da tabii normal bir durum sayılır. Bu yüzden Türkiye hiçbir zaman bu radarları mesele yapmadı; kendisi de muhakkak bu ülkeleri aynı şekilde izliyordur. Başka türlü de zaten olamaz.

Türkiye ve ötesini yıllardır izleyen bir başka radar da var. Bu, Gebele'de bulunan radar üssü. Bu radar Azerbaycan'da bulunuyor. Gebele radar üssü çok önemli bir üs. Bu üs başkent Bakü'ye 70-80 kilometre uzaklıkta son derece eşsiz bir coğrafi noktada bulunuyor. Daryal sınıfı radar ve diğer donanımlarıyla balistik ve seyir tipi füzeleri 6000 km uzaktan bile tespit edebiliyor. Başka bir ifadeyle, Gebele üssü Kuzey Afrika, İran, Irak,

Suudi Arabistan, Hindistan, Pakistan, Çin, Avustralya, Hint ve Atlas okyanusları ve tabii Türkiye'yi stratejik anlamda izleyebiliyor, özellikle bu bölgelerden atılacak balistik füzeleri hemen tespit edebiliyor. Ayrıca, sadece atışları tespit ve izlemekle kalmıyor, füzelerin seyir rotasını da ölçebiliyor, buna göre füze imha edici sistemleri harekete geçirebiliyor. Radarın Amerika'nın 2001 yılı sonlarında yaptığı Afganistan operasyonunun başlangıcında gemi ve uçaklardan attığı seyir füzelerini ve diğerlerini anında tespit ettiği de söylenmişti, o zaman. Kısacası, Gebele radarı çok etkin ve önemli bir radar.

Üs, bugün bir Rus ön izleme ve radar üssü olarak faaliyette bulunuyor. Esasen Sovyet döneminde kurulduğu 1988 yılından bu yana faaliyette olan üs, Azerbaycan'ın bağımsızlığını kazanmasından sonra da faaliyetlerine devam etmiş, Azeri tarafı da üssün faaliyetlerini hiç durdurmamış, Rusya ile üssün statüsü konusunda anlaşmaya varmaya çabalamıştı.

Taraflar uzun ve çetin müzakerelerden sonra 2007 Haziran ayında anlaşmaya varmış, anlaşma da Azerbaycan Devlet Başkanı İlham Aliyev ve zamanın Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin tarafından imzalanmıştı. Anlaşmayla Gebele hukuki bir statüye de kavuşmuş, Rusya, üssü en çok 10 yıl süreyle yılda 7 milyon dolar kira karşılığında kullanma hakkını elde etmişti. Aynı anlaşmayla Azeri tarafı üssü denetleme ve ortak kullanım haklarına da kavuşmuştu.

Çok kısa ve küçük haberler dışında medyada da önem verilmeyen Gebele radarı bugünlerde yine gündemde. Azeri ve Rus taraflar radarın 2012'de sona erecek olan süresini yeni bir anlaşmayla uzatmak üzere geçen hafta 3 gün süreyle Bakü'de bir araya gelmişlerdi. Azeri tarafını Savunma Bakanı Sefer Abiyev ve Rus tarafını Savunma Bakan Yardımcısı Anatoli Antonov'un temsil ettiği görüşmeler nasıl sonuçlandı henüz bilmiyoruz. Bu konuda medyada ne bir haber var; ne de tarafların yaptığı bir açıklama.

Görüşmeler sırasında çıkan haberlerde Azeri tarafın yıllık 7 milyon dolar olan kira bedelini yeni anlaşmada 100 milyon dolara çıkarmak istediği, üste mahalli personelin sayısını artırmayı ve çevre konusunu masaya getirdiği söylenmişti. Bu arada bazı kaynaklar Rusya'nın üsteki radarı yenilemeyi arzu ettiğini, üsse yeni ve modern Vorenej-Vp tip ileri teknoloji ürünü radarı zaman içinde kurup faaliyete geçirmeyi planladığını ifade etmişlerdi. Bu konularda hangi ilerlemeler, gelişmeler sağlandı, henüz bilmiyoruz. Belki ileride bazı bilgileri öğrenebiliriz.

Rusya, Gebele radarıyla şüphesiz yıllardır bölgeyi izliyor. Türkiye'yi de, İran'ı da, başkalarını da. Elde ettiği bilgileri, verileri sadece kendisi mi kullanıyor, yoksa şartlara göre bunu başkalarıyla da paylaşıyor mu, bundan sonra da paylaşabilir mi, bilinmez.

Gebele radarı geçen yıl Rusya ve Amerika arasında da konu olmuş, bu radarın NATO füze kalkaniyle irtibatlı hale getirilmesi amacıyla taraflar birkaç defa bir araya gelmiş, hatta bir Amerikan askeri heyetü üssü de ziyaret etmişti. O zaman ne İran ne de başkaları buna ses çıkarmıştı. İran, Gebele konusunda ses çıkaramaz; çünkü Rusya ile çok önemli ve değerli stratejik ilişkileri var. Ekonomik olarak da öyle sayılır.

Malatya-Kürecik radarını protesto edenler burnumuzun dibindeki Gebele'yi görmezler; bunu söz konusu bile etmezler; çünkü bundan haberleri yoktur. Bir de hedefleri zaten hükümet ve Amerika'dır. Gebele radarı belki de Kürecik'ten de önemli bir stratejik radardır. Yenilendiğinde belki daha da önemli ve değerli olacak. Ama protestocular ve Kürecik'e karşı çıkanlar bunları bilmezler...

İsrail, Güney Sudan ve Afrika...

Fikret Ertan 2011.12.22

9 Temmuz 2011 günü bağımsız bir devlet olan ve BM'nin 193. üyesi olarak kabul edilen Güney Sudan ile yakından ilgilenen, bu ülkede nüfuz kazanmak için çaba gösteren pek çok kuruluş, şirket ve elbette ülke var.

Bu ülkelerden önde geleni İsrail olarak temayüz ediyor bugün. Güney Sudan'ı bağımsızlığının ertesi günü tanıyan ve 28 Temmuz'da da bu yeni ülkeyle tam diplomatik ilişkiler kuran İsrail, bugünlerde resmen açıklanmamış olsa da Güney Sudan lideri SalvaKir'i ağırlıyor.

İki gün önce İsrail'i ziyaret edeceği sadece bir gazetede kısa haber olarak yer alan SalvaKir'in, Başbakan Netanyahu başta olmak üzere Devlet Başkanı Peres, Dışişleri Bakanı Lieberman ve Savunma Bakanı Barak ve diğerleri ile görüşeceği bildirilmişti. Bu görüşmeler herhalde yapıldı. Bunlarda nelere karar verildi, hangi sonuçlar ortaya çıktı, bilinmiyor. Yalnız haberlerde tarafların İsrail'deki Güney Sudanlı mültecilerin durumunu öncelikli olarak ele alacakları, buna ilaveten ekonomik, ticari, zirai ve iletişim konularını görüşecekleri söylenmişti.

Bugün İsrail bakımından Sudanlı mülteciler konusu oldukça önem taşıyor; zira bu ülkede Mısır'ın Sina Çölü'nden geçerek İsrail'e sığınan 2800 civarında mülteci bulunuyor. Bunlar şüphesiz İsrail'de daha önceleri gelenlerle birlikte önemli bir Güney Sudan diasporasını oluşturuyor. İsrail de elbette bundan Güney Sudan'daki planları ve hamleleri bakımından yararlanıyor. Ancak, bu mültecilerin belli bir kısmının da kendi ülkelerine bir an önce dönmelerini de sağlamaya çalışıyor.

Esasen, İsrail, Güney Sudan ile 1960-1970'lerden itibaren gizli yollarla yakından ilgileniyor. İsrail, bu dönemde merkezi Sudan devletinden ayrılmak için silahlı mücadele veren John Garang liderliğindeki Güney Sudan Kurtuluş Ordusu'nu çeşitli şekillerde desteklemiş, hem bölge halkı ve hem de lider kadroları ile yakın ilişkiler tesis etmişti. Bu yüzden de bugün Güney Sudan'da oldukça önemli bir sempatiye sahip bulunuyor.

Güney Sudan İsrail'in bugün özellikle önem verdiği bir ülke sayılır. Bunda şüphesiz bu ülkede kalkınma için yapılacak harcamaların, yatırımların rolü var; zira ülke tepeden tırnağa inşa edilecek, altyapı kurulacak, ortaya pek çok kazanç imkânı çıkacak. Bunların gerçekleşmesi için gereken mali kaynaklar da mevcut. Petrolden elde edilen gelir ve muazzam miktarlarda dış yardımlar bunları kolaylıkla finanse edebilir. Dünya Bankası, Avrupa Birliği, Amerika ve başkalarından gelen ve gelecek olan fonlarla Güney Sudan büyük bir kalkınma hamlesi yaşayacak. İsrail de elbette bunlardan pay almak istiyor, bunun için hamle yapıyor.

Bunları da Dışişleri Bakanlığı atadığı bir özel koordinatör ile yürütürken ayrıca Amerikalı Yahudi kuruluşlar da bu konuda İsrail'e yardımcı oluyorlar. Amerikan Yahudi Komitesi'nin Afrika Enstitüsü mesela bunlardan birisi.

İsrail bakımından Güney Sudan bu yüzden önemli; ancak bu İsrail'in Afrika'da sadece burasıyla ilgilendiği anlamına da gelmiyor. Bugün İsrail Sahra-Altı ülkeler denen Arap olmayan pek çok ülkeyle diplomatik ilişkilere sahip bulunuyor. Sayı verirsek 44 sahra-altı ülkeden 40'ı ile diplomatik ilişki içinde.

Dolayısıyla İsrail'in Afrika vizyon ve hamlelerinin oldukça geniş bir yelpazeyi kapsadığı rahatlıkla söylenebilir. Nitekim, bu sebeple Başbakan Netanyahu'nun önümüzdeki yıl bölgeye gideceği, bu kapsamda başta Etiyopya olmak üzere Uganda, Kenya ve diğerlerini ziyaret edeceği bildiriliyor. Bu arada belki de Güney Sudan'a da uğrayabilir. Bu ziyarette şüphesiz Etiyopya öne çıkacak; zira İsrail'in bu ülkeyle çok yakın, kapsamlı ilişkileri var. Bugün İsrail'de binlerce Falaşmura denen Etiyopyalı Yahudi yaşıyor. Bunlardan en az 7-8 bini de Etiyopya'da

İsrail'e göç etmeyi bekliyor. Bunlar da göç ettiğinde İsrail'de oldukça büyük bir Etiyopya Yahudileri varlığı ortaya çıkmış olacak. Elbette bu da Etiyopya ile ilişkileri daha da güçlendirecek.

İsrail'in Güney Sudan ve Afrika'nın başka ülkeleriyle ilişkileri bu kıtada üzerinde yaşanan milletlerarası rekabetin önemli bir parçası sayılır. Ancak, bitirirken söyleyeyim, bu konuda biz de varız. Okullarıyla, eğitim hamleleriyle, diplomatik gücüyle, şirketleriyle, TUSKON gibi kuruluşlarıyla, işadamlarımızla, gönüllü hareketimizle, karşılıklı ziyaretlerle, TRT ile her gün güçlenen ilişkilerle, kısacası Afrika açılımıyla Türkiye bugün Afrika'da çok mesafe almış bulunuyor. Daha da alacak şüphesiz.

Bu yüzden İsrail'in Afrika hamleleri beni hiç rahatsız etmiyor. Ama görevimiz de bunları yazmak elbette.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İran-Ermenistan ortak projeleri

Fikret Ertan 2011.12.26

İran Cumhurbaşkanı Mahmud Ahmedinejad, Ermenistan'ın başkenti Erivan'ı 6 Haziran 2011 günü resmen ziyaret edecek, önemli görüşmeler yapacaktı.

Ancak bu ziyaret son anda iptal edilmiş, sebebi de anlaşılamamış, ziyaret daha sonraki bir tarihe ertelenmişti. Ahmedinejad, 6 ay kadar önce iptal edilen bu ziyareti, sonunda geçen cuma gerçekleştirmiş bulunuyor. Gözlemcilerin, bölge ülkelerinin merakla izledikleri bir günlük ziyaret, tarafların siyasi, ekonomik ve enerji alanlarındaki işbirliğini güçlendirme, geciken ortak projelere yeniden hız verme taahhütleriyle sona ermiş bulunuyor. İlgili haberlerden, tarafların siyasi konularda benzer görüşlere sahip olduğu ortaya çıkarken görüşmelerin ağırlık merkezinin ortak enerji projelerinin olduğu anlaşıyor. Nitekim bu konuda 5 protokol imzalanmış bulunuyor.

İki ülke arasındaki bu ortak enerji projeleri kısaca şunlardan meydana geliyor: İki ülke elektrik iletim şebekelerini birleştirecek olan üçüncü yüksek gerilim hattı; ortak sınır boyunca yer alan Aras Nehri üzerinde inşa edilecek iki hidroelektrik santral ve İran'dan Ermenistan'a petrol ve ürünlerini taşıyacak boru hattı. Bunlara ilaveten bir de Ermenistan'ı İran'dan başlayarak Körfez'e kadar birleştirecek Ermenistan-İran demiryolu hattı projesi var.

Ahmedinejad'ın son ziyaretinde bu projelerden üçüncü iletim hattının halen devam eden inşası ile Aras Nehri üzerinde kurulacak hidroelektrik santrallerin inşalarının hızlandırılmasına karar verilmiş bulunuluyor. Bunu da bizzat Ermenistan Cumhurbaşkanı Sarkisyan ifade ederken ziyaretten çok önemli sonuçlar da çıktığını söylüyor.

Ne var ki, tarafların bu projeler konusundaki iyimser sözleri ve taahhütleri, bu projelerin açıklanan gerçekleşme takvimlerinin çok gerisinde kaldığı gerçeğini gözlerden saklayamıyor. Nitekim, daha önce açıklanan takvimlere baktığımızda söz konusu üç proje ile ilgili olarak bu yıl ilk adımların atılacağı söylenmişti. Ama bunlar bu yıl gerçekleşmedi; üç projede de bu yıl içinde söz edilebilecek bir ilerleme sağlanamadı. Bu bağlamda mesela, Aras Nehri üzerinde kurulacak Megri Santrali ile ilgili anlaşmanın ilk olarak 2001 yılında, üçüncü yüksek gerilim hattı ile ilgili anlaşmanın da 2004 yılında imzalandığını hatırlatalım. Bu durumda, imzalandıkları zaman önemli anlaşmalar olarak nitelenen bu anlaşmaların hâlâ istenen noktalara gelemediği gerçeğini görmek gerekiyor elbette.

Diğer yandan, stratejik öneme sahip, tarafların çok önem verdikleri Ermenistan-İran demiryolu hattının akıbeti de benzer durumda bulunuyor. Bu proje de bugün sözü edilecek herhangi bir ilerleme ya da gelişme olmadan bekliyor. Bu gecikmelerin sebebine gelince; bu konuda en başta mali kaynak ya da fon yetersizliği başrolü oynuyor bize göre. Esasen, bu projelerin mali kaynaklarının ya tamamını ya da önemli bir kısmını İran sağlayacaktı. Ancak anlaşılan İran, bu kaynakları sağlayacak durumda bulunmuyor. Olsaydı zaten projelerde muhakkak ilerleme ya da gelişme mutlaka olurdu. Ayrıca mesela Ermenistan-İran demiryolu projesi için aranan dış kaynaklar da sanki temin edilememiş görünüyor.

İran'ın kaynak sıkıntısının arka planında ise bu ülkeye hem BM, hem Amerika ve hem de AB ve başkaları tarafından uygulanan çok yönlü ve kapsamlı müeyyidelerin yattığı söyleniyor. Bu bağlamda bazı kaynaklar, İran-Ermenistan mali ilişkileri ve kaynak transferinde önemli bir role sahip İran bankası Mellat (Millet) Bankası'nın son günlerde müeyyideler kapsamına alınmasının ve bu bankanın Erivan şubesinin de bu gelişmeden etkilenmiş olmasına dikkat çekerek, bundan böyle transfer işlemlerinin daha da zorlaşacağını söylüyorlar.

Bu söylenenler ne kadar doğru elbette tam anlamıyla bilemeyiz. Bunlar, tarafların açıklamayacağı konular. Ancak bunlar doğruysa İran'ın müeyyidelerden etkilendiği tezi güç kazanır elbette.

İran-Ermenistan ilişkilerinin ağırlık merkezini teşkil eden ortak projelerde durum bu şekilde bulunuyor. Projelerin hayata geçmesi için daha çok zaman ve kaynak gerekiyor velhasıl.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İran, Amerika ve yeni müeyyideler...

Fikret Ertan 2011.12.29

Nükleer programı yüzünden İran'a karşı yıllardır çeşitli müeyyideler uygulanıyor.

Bunların başında da BM Güvenlik Konseyi tarafından benimsenen 4 müeyyide kararı geliyor. 23.12.2006 tarih ve 1737 sayılı; 24.3.2007 tarih ve 1747 sayılı; 3.3.2008 tarih ve 1803 sayılı; ve son olarak Türkiye'nin karşı çıktığı 9.6.2010 tarih ve 1929 sayılı kararlar bunlar.

Bunlara ilaveten başta Amerika olmak üzere Avrupa Birliği ve çeşitli ülkelerin İran'a karşı kendi başlarına aldıkları kararlarla uyguladıkları müeyyideler de var. Bu müeyyideler, genel olarak İran'ın nükleer faaliyetleri ile ilgili kurumları, şahısları, programları, şirketleri hedef alıyor. Çoğu da İran'ın malî kurumlarıyla ilgili sayılır. Son dönemde bunlardan bazıları İran'ın enerji yapısını, petrol sektörünü, bunlarla ilgili yatırım ve yabancılarla olan işbirliklerini de müeyyideler kapsamına almış bulunuyorlar.

Amerika ve Avrupa Birliği dışında Kanada, Avustralya, Güney Kore, Japonya, İsviçre ve hatta Hindistan gibi ülkeler de İran'a karşı çeşitli müeyyideler uyguluyorlar.

Avrupa Birliği'nin mevcut müeyyidelerine ilaveten geçen ekimde benimsediği yeni müeyyideler ise mevcutları daha da güçlendirmeyi amaçlıyor. Bunlar Avrupa Konseyi'nin 27.6.2010 tarihli müeyyide paketini hem güncellemiş ve hem de ağırlaştırmış oluyor. Yeni pakette İran'ın dış ticaretine, malî hizmetlerine, enerji sektörü ve teknolojisine, sigortacılığına karşı yeni kısıtlamalar konmuş bulunuyor.

Ne var ki, bütün bu müeyyideler İran'ı çok fazla etkilememiş görünüyor. Etkilemiş olsa bile İran bunları itiraf etmiyor, dikkate de almıyor. İran müeyyidelerin nükleer programını terk etmeyi hiçbir şekilde sağlayamayacağını tekrarlayıp duruyor.

Amerika da bugün mevcutların İran'ı nükleer programından vazgeçirecek derecede ağır ve güçlü olmamasından hareketle bugünlerde İran'a karşı yeni müeyyideler koymayı planlıyor. Bu planların içinde bugüne kadar düşünülmeyen İran Merkez Bankası ve faaliyetlerinin hedef alınması ve İran'ın global enerji piyasalarından dışlanması gibi dünya ekonomisini etkileyebilecek çok ağır ve tehlikeli adımlar da var. En azından çeşitli haberlerde bunlar öne çıkıyor.

Bu haberlerde, Obama yönetiminin son müeyyide genel planında Amerika'nın İran'ın Merkez Bankası ile iş yapan yabancı şirketleri, kuruluşları cezalandırmayı, İran Merkez Bankası ile işlem yapanların Amerika ile hiçbir malî işlem yapamayacakları gibi kararların yer aldığı söyleniyor. Bunlar, Obama'nın millî güvenlik danışmalarından birisinin ifadesine göre 'son çareler' olarak görülüyorlar.

İran'ı global enerji piyasalarından dışlama planı şüphesiz çok tehlikeli bir plan. Global piyasanın önemli bir enerji gücü olan İran'ın bu piyasadan dışlanmasının global enerji fiyatlarına yapabileceği olumsuz etkiler zaten herkesin malumu. İşte bu yüzden Obama yönetimi bu konuda çok dikkatli hareket etmeyi planlıyor. Bir yandan İran'ın enerji sektörüne ölümcül darbeyi vurmayı planlarken diğer taraftan bunun global enerji piyasasını sarsmamasını sağlayacak tedbirleri şimdiden almayı planlıyor. Bu bapta, kesilmesi halinde İran petrol ve gazını ikame edecek yollar ve ülkeler arıyor, bununla ilgili temaslar yapıyor, kötü senaryolara karşı tedbirler bulmaya, geliştirmeye, gerek görüldüğünde hemen devreye sokulabilecek çareler bulmaya çalışıyor.

Bütün bunları takip eden İran ise bugünlerde Hürmüz Boğazı kartını bir kere daha ortaya koyuyor. İran Donanma Komutanı Amiral Habibullah Seyyari'nin önceki gün ilan ettiği gibi İran kendisine karşı yeni enerji müeyyideleri konulduğu takdirde İran donanmasının Hürmüz Boğazı'ndaki tanker trafiğini derhal durduracağını söylüyor ve böylece hem Amerika'yı ve hem de dünyayı uyarmış oluyor. Seyyari, Hürmüz'ü kapatmanın İran için bir bardak suyu içmekten daha kolay olduğuna da işaret ediyor. Ama bunun bunu bugün yapmayacaklarını; zira Umman Denizi'ni zaten kontrol ettiklerini vurguluyor.

Amerika ise piyasaları ürkütmemek için İran'ın bu tehditlerine karşılık vermemeyi, susmayı tercih ediyor. Ama herhalde bu arada da askerî tedbirlerini muhakkak güçlendiriyor.

Özetle söylersek, taraflar gerilimi düşürmedikleri takdirde zaten durgunluk içinde olan global ekonomiyi yeni yılda zor ve tehlikeli günlerin beklediği tahminini yapabiliriz. İnşallah korktuklarımız, korkulanlar olmaz; tahminler gerçekleşmez...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Güney Akım ve Türkiye

Fikret Ertan 2012.01.02

Rusya, Avrupa'ya doğalgaz sevk ve tedarikinde hâkim ülke olarak kalmaya devam edebilmek amacıyla iki yeni doğalgaz hattı üzerinde çalışıyor.

Bu hatlardan ilki Rus gazını Baltık Denizi altından geçecek iki boru hattıyla Almanya'ya ulaştıracak olan Kuzey Akım projesi diye bilinen hat. Bu hattın ilk kaynağı, Rusya Devlet Başkanı Medvedev, Almanya Başbakanı Merkel'in de hazır bulundukları bir törende Nisan 2010'da yapılmıştı. Bu hattın ilk bölümü geçen yıl tamamlanmış, ikincisi de bu yıl tamamlanacak ve bu hatlardan akacak gazı da 25 milyon kadar Avrupalı aile kullanacak.

İkinci hat projesi ise malum Güney Akım hattı. 2007 yılında ortaya atılan bu projeye göre, Rusya'nın Karadeniz kıyısından başlayacak hat Karadeniz'in altına dönecek hatla Bulgaristan'a bağlanacak, buradan da Avusturya'ya, ayrı bir kol ile de Sırbistan, Hırvatistan üzerinden İtalya'ya kadar uzanacak. Yapılan projelere göre, gaz Rus Poçinki gaz kompresör istasyonundan Karadeniz kıyısına ulaşacak. Bu amaçla bölgede 10 yeni kompresör istasyonu kurulacak, Rusya'nın hatta yakın 8 bölgesinde yeni yan hatlar inşa edilecek.

Rusya aynen Kuzey Akım'da olduğu gibi bu hattı da en kısa sürede hayata geçirmek amacıyla ilgili ülkeler hükümetleriyle görüşmeler yaparak bu çerçevede hükümetler arası anlaşmalar imzalamış bulunuyor. Bulgaristan, Sırbistan, Macaristan, Slovenya Hırvatistan, Makedonya ve Avusturya, bu ülkelere hemen akla gelenler. Bu anlaşmalara ilaveten hattı gerçekleştirmeyi üstlenen Gazprom şirketi de birçok özel enerji şirketi ile de anlaşmış bulunuyor. İtalyan enerji devi ENI, Fransız EDF, Avusturya-OMV bunlardan bazıları. Rusya, bu anlaşmaları yapmış, hattın Avrupa ayağı ile ilgili ticari bağlantıların önemli bölümünü garantiye almış olmasına rağmen hattın Karadeniz altından geçecek kısmı ile ilgili son kararını yakın zamana kadar almamıştı. Esasen denizaltı hattının ya Rusya-Ukrayna ve Romanya'ya ait münhasır ekonomik bölgelerden geçip son durak olarak Romanya'ya bağlanması ya da bunun yerine hattın Rusya-Türkiye-Bulgaristan'a ait münhasır ekonomik bölgelerden geçip Bulgaristan'da son bulması tercihleri ile karşı karşıyaydı. Rusya, birinci tercihe olumlu bakmıyordu; ikinci tercihin esas yol olmasını istiyordu. Bunun için de Türkiye'nin hatta kendi münhasır ekonomik bölgesinden geçmesine izin vermesi için görüşmeler yapıyor, Türkiye'nin kararını bekliyordu.

Bu karar geçen hafta çıktı ve Türkiye, Rusya'ya izin verdi, gereken anlaşmayı da Moskova'da Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Taner Yıldız imzaladı. Böylece Güney Akım'ın önemli bir kısmının Türkiye'nin münhasır ekonomik bölgesinden geçeceği kesinleşmiş oldu. Bu şüphesiz hem Rusya ve hem Türkiye açısından olumlu bir karar. Türkiye, bu kararıyla Rusya nezdinde önemli ekonomik avantajlar elde ederken Rusya da Güney Akım'da Türkiye gibi güvenilir bir ülkeyi safına katmış bulunuyor. Ayrıca bu münasebetle Türkiye'nin Rusya'da gaz alanında önemli kazanımlar elde ettiği de anlaşılıyor. Bunlar 'al ya öde' anlaşmasıyla ve gaz indirimi ile ilgili son derece önemli kazanımlar. Bunlara ilaveten, Rus Gazprom şirketinin gelecekte Türkiye'de gaz depolama tesisleri ve mahalli enerji sektörüne yapacağı yatırımlar da gündeme gelmiş bulunuyor. Gaz, son tahlilde karadan sonra Karadeniz altında inşa edilecek denizaltı hattıyla Rusya'dan Bulgaristan'a bağlanacak. 900 kilometrelik bu hattın önemli bir bölümü Türkiye'nin münhasır ekonomik bölgesinden geçecek, buradan Bulgaristan'a ulaşacak. Bu yıl başlaması planlanan inşaatın 2015 yılında tamamlanması bekleniyor.

Mavi Akım'ın son gelişmeler ve son anlaşmayla birlikte kat ettiği önemli mesafe, şüphesiz akıbeti hâlâ belli olmayan Nabucco projesini de olumsuz yönde etkiliyor. Bunda da Nabucco'nun hâlâ çözüme ulaşmamış hem fiili gaz kaynağı ve hem de Avrupa'daki mali krizden sonra ortaya çıkan mali kaynak problemleri önemli rol oynuyor. Ayrıca bunların kısa vadede çözümleri de hemen hemen imkânsız bulunuyor. Türkiye, bunları dikkate alarak ve Nabucco konusunda daha fazla beklemenin uygun ve doğru olmadığını hesap ederek, gerçekleşmesi çok daha mümkün olan Güney Akım'ı destekleme tercihini yapmış bulunuyor. Bu tercih de akla, var olan gelişmelere ve gelecekle ilgili beklentilere uygun ve yerinde bir tercih bize göre.

Taliban'ın Katar bürosu ve ötesi...

Fikret Ertan 2012.01.05

Afgan Taliban'ı yıllardır Amerika-NATO ile barış müzakerelerine başlamasının Afganistan'dan yabancı güçlerin çekilmesi şartına bağlı olduğunu, bu olmadığı takdirde müzakerelerin söz konusu bile edilemeyeceğini söyleyip duruyordu.

Ne var ki, son gelişmeler Taliban'ın yıllardır savunduğu bu görüşten vazgeçtiğini, müzakerelere yeşil ışık yakmaya başladığını açıkça gösteriyor. Yeşil ışık da Taliban'ın Katar'da bir siyasî büro açmaya hazır olduğunu ilan etmesiyle ortaya çıkmış bulunuyor.

Katar bürosu ile ilgili çeşitli haberlerin yanı sıra, büronun açılacağı bizzat Taliban Sözcüsü Zabiullah Mücahit tarafından yapılan açıklamayla da teyit edilmiş oluyor. '...Şu anda Afganistan'daki güçlü varlığımızın yanı sıra başka ülkelerle anlayışa varmak amacıyla ülke dışında siyasî bir büro açmaya hazırız.' diyor sözcü Mücahit.

Sözcü, ayrıca Katar bürosunun açılması yönünde ön anlaşma sağlandığını belirtirken ayrıca Amerika'dan Guantanamo üssünde tutuklu bulunan Taliban mensuplarının da serbest bırakılmasını talep ettiklerini de söylüyor.

Taliban'ın Katar bürosunu açma kararını olumlu karşılayan Amerikan yetkililer, Taliban tutukluları konusunu da dikkate alacaklarını, bunu düşüneceklerini belirtiyorlar. Bu çerçevede düşünülen isimler arasında eski Taliban savunma bakan yardımcısı Muhammed Fazıl, eski Herat eyalet valisi Hayrullah Harikva, eski Belh eyalet valisi Nurullah Nuri, eski istihbaratçı Abdülhak Vasik ve eski mali yetkililerden Muhammed Nebi gibi şahısların adları geçiyor. Bu şahıslar, Afgan hükümetinin de düşündüğü isimler. Amerika da zaten ancak Afgan hükümetinin düşündüğü Taliban mensuplarını dikkate alacağını söylüyor. Bu isimlerden Muhammed Fazıl'ın Taliban iktidarı sırasında binlerce Şii-Hazara'nın öldürülmesinden sorumlu olduğu da çoktandır söyleniyor.

Bu tutuklular muhtemelen Amerika ile Taliban'ın ileride resmen Katar bürosu vasıtasıyla başlayacakları barış müzakerelerinde muhakkak gündeme gelecek. Amerika'nın bu konuya olumlu baktığı, söz konusu tutukluları Afgan yetkililerine teslim edeceği ve bunların daha sonra tam anlamıyla serbest kalabileceklerine bugünden işaret ediliyor.

Katar bürosunun açılması şüphesiz hem Afgan hükümeti ve hem de Amerika-NATO yetkililerinin Taliban ile müzakerelerinin resmîyet kazanacağı anlamına geliyor. Esasen Taliban'ın dış ülkelerde siyasî büro açması konusunda bir ara Türkiye'nin ve Suudi Arabistan'ın isimleri de geçmişti. Bu arada, Afgan lideri ve hükümetinin Taliban'ın dışarıda büro açmasına karşı olduğu, bunun kendi otoritelerini sarsacağına inandıkları şeklinde haberler yayılmıştı. Nitekim, bu yüzden Hamit Karzaî, Katar bürosu lafı edildiğinde hemen ülkesinin Katar büyükelçisini geri çekmişti. Bu da Karzaî'nin büroya karşı tavrını açıkça ortaya koymuştu. Ancak, son gelişmelerden zaman içinde Amerika-NATO'nun Karzaî'yi ikna ettiği, onu itirazından vazgeçirdiği anlaşılıyor ve sonunda Katar'ın bu konuda daha uygun bir yer olacağı kabul edilmiş bulunuyor. Büronun ne zaman açılacağı ise henüz tam anlamıyla belli değil; ancak herhalde bir ay içinde açılmış ve faaliyete geçmiş olur bize göre.

Bunu takiben de Afgan Savaşı'na son verebilecek kapsamlı müzakerelerin yolu bir şekilde açılmış olacak anlaşılır. Ancak müzakerelerin çok uzun ve sancılı olacağı bugünden kolaylıkla söylenebilir.

Son tahlilde, Katar bürosunu açmaya hazırlanmakla Taliban'ın eski söyleminden vazgeçmek zorunda kaldığı, son iki yıldır kendisine karşı yapılmakta olan askerî operasyonlardan olumsuz yönde etkilendiği, hatta bir direniş gücü olarak zayıflamakta olduğu anlaşıyor. Söz konusu süre içinde Taliban geçmiş yıllarda yapabildiği askerî hamleleri yapamamış, Amerika-NATO-Afgan güçlerini geriletememiş görünüyor. Kısacası, Taliban elinin zayıfladığından hareketle müzakere zemini tercihe doğru yöneliyor. Katar bürosunu açma kararı işte bunu temsil ediyor.

Diğer yandan, Amerika-NATO-Afgan güçleri de Taliban ile müzakereler için öngördükleri bazı şartları da terk ederek siyasi müzakere sürecine başlamaya karar vermiş bulunuyorlar. Onların da Katar bürosuna olumlu bakışları bunu gösteriyor.

Kısacası, söylemesi belki çok erken ama yine de söyleyelim: Afgan Savaşı'nın sonunun başlangıcı sanki ufukta görünmeye başlamış bulunuyor. Bu başlangıç ne kadar sürer, sonuna ne zaman ve nasıl gelinir, elbette hiç kimse bilemez; ama barış için bir gerçek umut da sanki doğmuş görünüyor bize göre...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İran ve Latin Amerika

Fikret Ertan 2012.01.09

İran, son 10 yıldır Latin Amerika ülkeleri ile ilişkilerini geliştirmeye büyük önem veriyor.

Bu çerçevede, özellikle Cumhurbaşkanı Ahmedinejad'ın çabaları ve ziyaretleri öne çıkıyor. Nitekim onun talimatıyla İran, Latin Amerika'ya diplomatik öncelik vermiş, bu doğrultuda İran, 2005'ten bu yana kıtada 6 yeni büyükelçilik açmış bulunuyor. Bunlar Kolombiya, Nikaragua, Şili, Ekvador, Uruguay ve Bolivya. İran, ayrıca Küba, Arjantin, Meksika ve Venezuela'daki büyükelçiliklerini de geçmiş yıllarda güçlendirmişti. İşte bu Latin Amerika politikası doğrultusunda Ahmedinejad, bu yazıyı yazdığımız gün 5 gün sürecek bir Latin Amerika turuna çıkmış bulunuyor. Ahmedinejad'ın ilk durağı dün Venezuela'nın başkenti Karakas'tı. Bu ziyaret, İran liderinin Venezuela'ya yaptığı 5. ziyaret oluyor. Buna karşılık Venezuela lideri Hugo Chavez de İran'ı son 13 yılda 9 defa ziyaret etmişti. Bu sık ziyaret trafiği bile İran ile Venezuela arasındaki ilişkilerin ne kadar sıkı ve güçlü olduğunu açıkça gösteriyor.

İki ülke, Amerikan karşıtlığı konusunda öteden beri aynı şekilde düşünüyor ve hareket ediyorlar. İlişkilerin özü ve istikametini bu ideolojik ortaklık belirliyor. Bu ortaklık sadece sözde de kalmıyor, ikili ekonomik, askerî ve ticari ve enerji ilişkilerine de elbette yansıyor. Nitekim bugün İran, bu ortaklığı daha da ileri seviyelere götürmek amacıyla Venezuela'da önemli yatırımlar yapmış, şirketler ve fabrikalar kurmuş bulunuyor. Bu çerçevede, İran-Venezuela'nın ortak bir petrokimya tesisinden, Beniroug adlı petrol şirketinden, İran'ın ülkede kurduğu araba montaj, cephane ve çimento fabrikalarından söz edilebilir. Bunlara ilaveten iki ülkenin güçlenen askerî ilişkileri de unutulmamalı elbette. Bu çerçeve İran'ın Venezuela ordusuna eğitim desteği verdiği, İranlı subayların ülkede bulunduğu da çoktandır söyleniyor. Bu konularda belki bilinmeyen hususlar bile olabilir. Ahmedinejad'ın ikinci durağı Nikaragua olacak. İran lideri, başkent Managua'da salı günü devlet başkanı seçilen Daniel Ortega'nın ant içme ve göreve başlama törenine katılacak ve elbette bu arada ikili ilişkiler de ele alınacak.

Üçüncü durak Küba, dördüncü durak da Ekvador olacak. Muhtemelen 5. durak da söz konusu; zira Ahmedinejad'ın fırsatı kaçırmayarak Guatemala'ya önümüzdeki cumartesi uğrayıp bu ülkenin yeni seçilen Devlet Başkanı Otto Perez Molina'nın ant içme ve göreve başlama törenlerine katılıp bu ülkeyle ilişkileri de güçlendirmeyi amaçladığı söyleniyor.

Küba ve Ekvador, İran ile iyi ve güçlü ilişkilere sahip ülkeler arasında. İran, bu ülkelerle ilişkileri daha da ileri ve güçlü seviyelere çıkarmayı amaçlıyor. Nitekim Küba'ya geçen yıl su tedarik sistemleri ve zirai araç-gereçler için kullanılmak üzere 500 milyon Euro kredi açmıştı. Ekvador ise İran'dan radarlar ve askerî araçlar almayı planlıyor. Bunu da ülkenin Savunma Bakanı Javier Ponce geçenlerde açıklamıştı. Ahmedinejad'ın ziyaretinde bu konularda hangi ilerlemeler olacak, bunu da herhalde sonra öğreneceğiz. İran'ın bugün sözünü ettiğim ziyaret konusu 4 ülkeye ek olarak başka Latin Amerika ülkeleriyle de önemli ilişkileri var. Buna en tipik örnek Brezilya. Hatırlanacağı gibi Brezilya eski Devlet Başkanı Luiz Inacio Lula da Silva ile İran arasında çok sıkı ve yakın ilişkiler vardı. Nitekim bu yüzden Lula da Silva, Türkiye ile birlikte İran'a karşı alınan 9.6.2010 tarih ve 1929 sayılı 4. BM Güvenlik Konseyi müeyyide kararına karşı çıkmış, ret oyu vermişti.

Brezilya, bugün İran'ın önemli bir ticaret ortağı sayılır. İran, geçen yıl Rusya'dan sonra Brezilya'nın en çok et ihracatı yaptığı ikinci ülke olmuştu. Ticaret bakımından ise Brezilya, İran'ın 10. büyük müşterisi olarak öne çıkıyor. Ne var ki, ticari ilişkilerde de herhangi bir gerileme, azalma söz konusu değilse de siyasi ve diplomatik bakımdan durum Brezilya'nın yeni Devlet Başkanı Bayan Dilma Rousseff döneminde eskisi gibi de olmayabilir. Bunun işaretleri henüz ortada görünmüyor; ama güçlü bir ihtimal olarak da ufukta görünüyor.

İran, Latin Amerika'da siyasi, diplomatik, ekonomik ve ticari nüfuz ve ağırlık kazanma çabalarıyla elbette bugün karşı karşıya olduğu tecrit politikasını boşa çıkarmayı, kendisine karşı uygulanan müeyyideleri kırmayı, kıtadaki ülkelerin diplomatik desteklerini kazanmayı ve elbette bu kıtayı geleneksel nüfuz alanı olarak gören Amerika'yı rahatsız etmeyi hedefliyor. Ve Amerika'yı rahatsız da ediyor. Bunu, verilen resmî demeçlerden ve başka açıklamalardan biliyoruz. İran'ın Latin Amerika çabaları izlenmeye değer çabalar bize göre.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Örtülü savaş devam ediyor...

Fikret Ertan 2012.01.12

İran'ın nükleer programını sekteye uğratmak ya da tamamen durdurmak amacıyla bu ülkeye karşı başlatılan örtülü savaşın bütün hızıyla devam ettiğine hiç şüphe yok; zira bu konuda yeni gelişmeler yaşanıyor.

Bunlara en son örnek, dün başkent Tahran'da uğradığı bombalı saldırı sonucu hayatını kaybeden Mustafa Ahmedî Ruşen.

Tahran'ın kuzeyinde trafikte seyredirken bir motosikletli meçhul sürücünün arabasına yapıştırdığı ya da koyduğu manyetik bombanın patlaması sonucu yanındaki bir şahıs ile birlikte ölen merhum Ruşen, İranlı kaynaklara göre ülkenin 2. uranyum zenginleştirme tesisi olan Natanz'da görevliydi. İRNA'ya göre, Natanz tesisi tedarik dairesi başkan yardımcısıydı. Kısacası, önemli ve değerli birisiydi.

İranlı kaynaklar, merhuma yapılan suikastın daha önce başka bilim adamlarına karşı yapılanlara çok benzediğine, adeta kopyası olduğuna işaret ediyorlar, bu konuda 2010 Kasım'ında yine Tahran'da

gerçekleştirilen başka iki bombalı suikastı kastediyorlar.

Bunlardan ilkinde Mecid Şehriyari adlı bilim adamı motosikletli saldırıdan tarafından manyetik bombayla öldürülmüştü. İran Atom Enerjisi Kurumu'nda çalışan Şehriyari, zamanın Kurum Başkanı Ali Ekber Salihî'nin ifadesiyle 'Kurum'un en büyük projelerinden birinin başındaki adamdı'. Bazı kaynaklara göre, Şehriyari, nükleer reaktör göbeği ya da merkezi ile ilgili teknolojinin geliştirilmesinden bir ekiple birlikte sorumluydu. Başka kaynaklara göre ise o, bilgisayar kodları ve siber savaş uzmanıydı. Bunlardan hangisi doğru, söylemesi zor; ama ben birinci kaynağın doğru olduğu kanaatindeyim.

Şehriyari, işine giderken katledilirken aynı saatlerde başka bir bilim adamı da benzer yolla saldırıya uğramıştı; ancak bu şahıs uyanık davranması sayesinde saldırıda sadece yaralanmıştı. Bu şahıs da Dr. Feridun Abbasi'ydi. O da Şehriyari gibi motosikletli saldırıların bombalı saldırısına maruz kaldı. Her iki olayda da saldırıdan, trafik sıkışıklığından yararlanarak hedeflerinin arabalarına yapışkan bomba denen muhtemelen mıknaatlı bombaları kaşla göz arasında yerleştirerek menfur saldırılarını gerçekleştirmişlerdi.

Dr. Abbasi de önemli bir bilim adamıydı. Şehit Beheştî Üniversitesi öğretim üyesi ve aynı zamanda İran Savunma Bakanlığı'nda çalışıyordu. Haberlere göre, İran'ın az sayıdaki izotop ve lazer teknolojileri uzmanlarından birisiydi. Adı Birleşmiş Milletler'in İran'a karşı aldığı 2007 tarih ve 1747 sayılı müeyyide kararının ekinde başkaları ile birlikte geçiyor ve burada Uygulamalı Fizik Enstitüsü ile bağlantılı savunma bakanlığı bilim adamı olarak zikrediliyordu. Dr. Feridun Abbasi, bugün ise İran Atom Enerjisi Kurumu başkanı olarak görev yapıyor. Merhum Mustafa Ahmedî Ruşen ile bugün bu yazıda bir kere daha söz konusu ettiğim iki İranlı bilim adamının son derece profesyonelce icra edilen bir planla saldırıya uğradıklarına hiç şüphe yok. Hem kullanılan bombaların mahiyeti, hem saldırı tekniği ve hem de planlama ve izleme bakımından bunların profesyonel işi olduğu kendiliğinden ortaya çıkıyor.

Tahran trafiğinde gündüz saatlerinde yapılan bu suikastların faillerinin kimler olduğu konusunda İranlı yetkililerin hiç şüpheleri yok. Onlara göre, suikastlar Amerikan ya da İsrail istihbaratının işi. Öncekilerde de faillerin bunlar olduğunu söylemişlerdi.

Mustafa Ahmedî Ruşen, Mecid Şehriyari ve Feridun Abbasi, İran'ı yıllardır hedef alan örtülü savaşın ya da faaliyetlerin son hedefleri olarak aklıma geliyor bugün. Ancak bu bağlamda bunlardan başkaları da var. İki yıl kadar önce Tahran Üniversitesi bilim adamlarından Mesut Ali Muhammedi de mesela bir bombalı saldırıyla öldürülmüştü. Ondan önce de 2007 yılında Ardeşir Hasanpur, radyasyon zehirlenmesi sonucu hayatını kaybetmişti. Bunlar medyaya yansıyan isimler. Kim bilir, belki yansımayanlar, yansıtılmayanlar da var. Ayrıca bu bapta, İranlıların kaza dedikleri, ama üzerinden hâlâ şüphe kalkmayan, geçen kasımda Pasdaran'a ait büyük bir cephanelikte meydana gelen ve 17 Pasdaran mensubunun öldüğü korkunç bir olay da var.

Kısacası İran, yıllardır sürdürülen diplomatik, ekonomik, askerî baskılara ilaveten aynı zamanda bir de pek bilinmeyen örtülü savaş ile de karşı karşıya bulunuyor. Bu savaşta neler oluyor pek bilinmiyor, muhtemelen de çoğu bilinmeyecek; biz ise bugün yaptığımız gibi sadece haber olabilenleri yazacağız. Bunların bilinmeyen yönlerini ve bunların dışında olup bitenleri öğrenmek, analiz etmek ve de önlemek de bizim değil, istihbaratçıların işi elbette. Son konuda İran, ne yazık ki pek başarılı görünmüyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Körfez'de çok tehlikeli durum

Hürmüz Boğazı ve çevresinde çok tehlikeli bir durum ortaya çıkmış bulunuyor.

Bu çerçevede bir tarafta kendisine karşı petrol ambargosu uygulanması halinde Boğaz'ı trafiğe kapatacağını açıkça ilan eden İran; diğer tarafta ise bunun olması halinde harekete geçeceğini ve Körfez'i açacağını söyleyen Amerika var.

İran, vaadini yerine getireceğini göstermek amacıyla geçenlerde Körfez'de ve civarında 10 gün süren büyük bir deniz tatbikatı yapmıştı. Yapılan açıklamalara göre, bu tatbikatı, yakında Pasdaran'ın deniz gücünün gerçekleştireceği başka bir tatbikat da takip edecek. İran, böylece bu konuda ne kadar ciddi ve kararlı olduğu mesajını bir kere daha vermeye çalışacak.

Buna karşılık, İran'ın Boğaz'ı bir süre kapatabileceğini; ama kendilerinin yeniden açabileceğini ilan eden Amerika da her türlü ihtimali göz önüne alarak Körfez ve çevresindeki deniz gücünü artırıyor.

Bugün İran'ın son tatbikatından önce Basra Körfezi'ni terk eden USS John Stennis adlı süper uçak gemisi ve bunu koruyan diğer gemiler Körfez'in yakınındaki Umman Denizi'nde bekliyorlar. Esasen İran, bu uçak gemisinin yeniden Körfez'e dönmesine karşı çıkıyor; ama bu konuda ne yapacağını söylemiyor. Amerika ise geminin Körfez'e döneceğini açıklamış bulunuyor.

Amerika, John Stennis'e ilaveten ayrıca USS Carl Vinson adlı uçak gemisini ve destek gemilerini de bölgeye sevk etmiş bulunuyor. Bu iki gemi destek destroyerleri ve diğer gemilerle birlikte büyük bir deniz gücünü temsil ediyor elbette. Ayrıca iki uçak gemisinde bulunan 150 civarındaki savaş uçağı ve helikopterlerle aynı zamanda büyük bir hava gücü de İran kıyılarına yakın durumda bekliyor.

Bunlara ilaveten Amerika, Kuveyt'te 2 piyade tugayı, başka birlikler ile büyük bir helikopter filosunu herhangi bir ihtimale karşı hazır bekletiyor. Kuveyt'teki kara gücü 15 bin civarında bulunuyor. Buna Bahreyn'deki 5. Filo'ya ait gücü de katarsak Amerika'nın İran'a ve Körfez'e yakın bölgedeki askerî varlığının ne kadar büyük olduğu kolaylıkla anlaşılır.

İngiltere ve Fransa da bu Amerikan gücünü desteklemek için ayrıca harekete geçmiş bulunuyorlar. İngiltere, bu bağlamda özellikle füzelere karşı koyan en son model HMS Daring adlı destroyeri Umman Denizi'ne gönderirken Fransa da Charles de Gaulle adlı uçak gemisine bölgeye hareket emri vermiş bulunuyor. Anlaşılan bu 2 gemi de önümüzdeki günlerde bölgede olacaklar.

Amerika ve müttefikleri İran suları civarında böyle konumlanırken İran da şüphesiz bunlara karşı hazırlıkları yapıyor, gereken tedbirleri alıyordur. İran, muhtemel bir deniz karşılaşmasında çok miktarda olan çok hızlı botlarına, mayın gücüne ve çeşitli füzelerine güveniyor bize göre. Çok hızlı botlarla Amerikan uçak gemilerini ve diğer gemilere beklenmeyen bir şekilde saldırıp bunlara zarar vermeyi düşünüyor. Ne var ki, bu gücüne rağmen havada hasımları karşısında etkili ve caydırıcı bir güce sahip olduğu söylenemez. Bu konuda hasımları en azından kâğıt üstünde İran'dan daha güçlü görünüyor.

Esasen İran ile Amerika geçmişte Körfez'de bir kere deniz çatışmasına girmişlerdi. İran-Irak Savaşı'nın en ateşli günlerinde 1988 Nisan'ında USS Samuel B.Roberts adlı Amerikan destroyerinin bir İran mayınına çarpıp yaralanması sonucu patlak veren birkaç gün süren çatışmada Amerikan saldırısı sonucu İran'ın bir firkateyni, bir hücumbotu, 3 hızlı botu batırılmış, bir firkateyni yara almış ve 2 petrol platformu da zarar görmüştü. Bu çatışmada Amerika'nın kaybı ise bir helikopterdi.

Bu çatışmadan sonra İran-Irak Savaşı'nda da bir dönüm noktasına gelinmiş Irak, İran'dan Fao Yarımadası'nı geri almış, İran kuvvetleri gerilemeye başlamış, bu da İran'ın ateşkesi kabul etmesine kadar devam etmişti.

Çatışma 24 yıl önce yaşanmıştı. Dolayısıyla İran donanması o zamanki kadar zayıf değil. Aradan geçen yıllarda epey güçlendi. Amerika donanması da elbette güçlendi bu arada. Bu bakımdan bugünkü şartlarda muhtemel bir deniz çatışmasının sonucu önceden tahmin edilmez. Kaldı ki, ben son tahlilde İran'ın Hürmüz'ü kapatacağını, bir deniz çatışmasını göze alabileceğini tahmin etmiyorum.

Hürmüz'ü kapatmak sadece başkalarına değil, en başta İran'a zarar verecektir elbette. Kapandığı zaman İran da petrol ihraç edemeyecek. Çin, Hindistan, başkaları ve Türkiye de İran petrolü alamayacak. Kısacası İran, Hürmüz'ü kapatmayacaktır; ama bu mealde tehditler de savurmaya devam edecektir.

Ne var ki, buna rağmen Körfez ve civarında kazaen ya da başka şekilde bir deniz çatışmasının çıkması ihtimali de söz konusudur elbette. İnşallah böyle bir şey vuku bulmaz. Taraflar itidal ile hareket eder, istenmeyen vahim gelişmelere yol açmazlar.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ertelenen tatbikat...

Fikret Ertan 2012.01.19

Haberlere göre, Amerika Genelkurmay Başkanı Orgeneral Martin Dempsey, bugün İsrail'de olacak ve önce muhatabı General Benny Gantz ile bir araya gelecek.

Esasen bunlar birbirlerini Gantz'ın Washington askerî ataşeliği döneminden beri tanıyorlar. İlişkileri de iyi sayılır.

Gantz, Dempsey'i iki gün önce NATO Brüksel Karargâhı'na yaptığı resmî ziyaret ve burada görüştüğü bazı genelkurmay başkanlarıyla yaptığı görüşmelerden sonra kabul ediyor olacak. Bu genelkurmay başkanlarının arasında haberlere göre, Rusya, Fransa, İspanya, İtalya, Avustralya, Kanada, Yunanistan, İngiltere ve Polonya'nın genelkurmay başkanları vardı. Bu önemli ayrıntıyı da aktarmış olalım burada.

Dempsey'in İsrail gündeminde çok önemli ve acil konular var. En başta geleni de Amerikan yönetiminde İsrail'e karşı duyulan endişe ve tedirginlik. Bu da İsrail'in Amerika'ya haber vermeden İran'ın nükleer hedeflerine karşı yapabileceği muhtemel saldırıdan kaynaklanırken Amerika, böyle bir durumda kendisinin de hiç istemeden içine çekilebileceği vahim bir durumdan oldukça rahatsız görünüyor.

Nitekim bunun işaretleri de çoktandır hissediliyor. Bu çerçevede, Dempsey'in geçenlerde verdiği bir mülakatta İsrail'in saldırısı konusunda Amerika'ya önceden haber vermeden, konuyu 'güncellemeden' hareket edebileceğini açıkça söylemişti.

Dempsey, Amerika'nın anlattığım endişe ve mülahazalarını İsrail'e en üst seviyede anlatacak, muhataplarını dinleyecek ve edindiği intibaları Başkan Obama'ya aktaracak. Ziyaret, bu bakımdan çok önemli; zira muhtemel bir saldırıya karşı Amerika'nın şimdiden benimseyebileceği hareket tarzını belirleyebilecek.

Ziyarette başka bir önemli konu da elbette gündeme gelecek. Bu da bu hafta başında ertelendiği açıklanan ortak bir füzesavar tatbikatı. Esasen, 'Austere Challenge 12' adı verilen bu tatbikat, geçen yılın sonlarından bu yana gündemdeydi. Ben de bu konuyu yazmaya hazırlanıyordum. Ancak bugün hâlâ tartışmalı sebeplerden dolayı tatbikat aniden bu yılın ikinci yarısına ertelendi.

Erteleme sebebi, Dışişleri Bakanı Lieberman'a göre bölgedeki 'gerilim ve istikrarsızlık'. İsrail'in Washington Büyükelçisi Oren'e göre de teknik. Adlarını vermeyen başka İsraili yetkililere göre de teknik ve lojistik. Başbakan Netanyahu ve Savunma Bakanı Barak ise bu konuda sessizler; herhangi bir sebebi telaffuz etmediler. Ama bu arada ben kendi tahminimi söyleyeyim, tatbikatı Obama erteledi ve bununla İsrail'e bir mesaj verdi; 'İran'a saldırıyı şimdi düşünmekten vazgeç; ben destek vermezsem ne yaparsın?' şeklindeydi bu mesaj.

Esasen, haberlere göre erteleme hem Amerikan askerî yetkilileri ve hem de İsrail Hava Kuvvetleri Füzesavar Dairesi bakımından tam bir sürpriz. Bunlar son günlere kadar tatbikatın nisan veya mayısta yapılacağını söylüyorlardı.

Tatbikatın özelliklerine gelince; son tatbikat tarafların 2005'ten bu yana yaptıkları aynı tür tatbikatların üçüncüsü olacaktı. Daha önceleri Juniper Cobra adıyla yapılan bu tatbikatları önemlerine binaen bu köşede yapıldıkları zaman ayrıntılarıyla ele almıştık.

Ertelenen tatbikat, öncekilerden çok daha kapsamlı, karmaşık ve ileri seviyede olacaktı. Amerikan Füze Savunma Kurumu (MDA), İsrail Hava Kuvvetleri Hava Savunma Dairesi ve Amerika'nın Avrupa Komutanlığı'nın (EUROCOM) ortaklaşa yapacakları tatbikatta İsrail'in ARROW-2-Demir Kubbe-Patriot unsurlarının bulunduğu genel füzesavar sistemi, Amerika'nın THAAD (Terminal High Altitude Area Defense) füzesavar sistemi ve Amerika'nın savaş gemileri esaslı Aegis Balistik Füze Savunma Sistemi'nin birbirleriyle bağlantıları ve operasyonel koordinasyonları denenecek, bunların sonuçlarına göre yeni tedbirlerin alınması söz konusu olacaktı.

İran'ın balistik füzelerine karşı alınacak ön ve operasyonel tedbirlerin ve karşı hamlelerin sınanacağı bu tatbikatta binlerce Amerikan askeri ve uzmanı İsrail'de konuşlanacaktı. Ayrıca Almanya'daki EUROCOM bünyesinde İsrail komuta merkezleri de kurulacak, böylece İsrail, EUROCOM'la bağlantılı hale de gelecekti. Bunlara ilaveten, ilk defa hem EUROCOM ve hem de NATO başkomutanı olan Amiral James Stavridis de bu tatbikatta yer alacaktı. Tatbikatın basına yansımayan belki başka önemli yönleri de var; ama bunları bilmiyoruz.

Ertelenen tatbikat, İran'a karşı güçlü bir mesaj verecek, füzelerinin pek işe yaramayacağını söylemeye çalışacaktı. Tatbikat ertelendi. Yılın ikinci yarısında belki de daha kapsamlısı yapılacak. Kısacası, İran şimdiden bunu düşünmeye başlamalı.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Çin, Körfez ve İran

Fikret Ertan 2012.01.23

Çin; Suudi Arabistan, Katar, Kuveyt, Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) ve Bahreyn'in yer aldığı Körfez deneni bölge ile ilişkilerine çok önem veriyor.

Hem enerji, hem ekonomik ve hem de siyasi sahalarda nüfuz ve ağırlık kazanmak için çeşitli hamleler yapıyor, bölgeye sık sık resmî heyetler gönderiyor. Nitekim bu çerçevede Çin Başbakanı Wen Jiabao, geçen hafta bir heyetle birlikte bölgeye 6 gün süren önemli bir ziyaret gerçekleştirmiş bulunuyor. Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri ve Katar'ı ziyaret eden Jiabao, bu arada Körfez İşbirliği Konseyi yetkilileriyle görüşmüş bulunuyor. Suudi Arabistan'da Kral Abdülaziz ile görüşen Jiabao, bu ülkeyle çeşitli ikili anlaşmalar imzalarken işbirliğini artıracak, güçlendirecek yüksek seviyede bir de komisyon kurulması için ön mutabakat sağlamış bulunuyor.

Jiabao'nun ilk durağı olan Suudi Arabistan, Çin için birçok yönden çok önemli bir ülke sayılır. Çin, bu ülkeden önemli miktarda petrol alıyor. Hatta bir Suudi yetkiliye göre, Suudi Arabistan bugün Çin'in en büyük ithal petrol kaynağı (yani İran değil). Suudi petrol şirketi Aramco, Çin'in Kuingdao ve Fujian eyaletlerinde iki rafineriye sahip. Son anlaşmalarda Çin'in Sinopec petrol şirketinin Suudi Arabistan'ın Yanbu bölgesinde yeni bir petrol rafinerisi kuracağı da yer alıyor. Bu rafineri 2014 yılında faaliyete geçecek ve günde 400 bin varil ham petrol işleyecek. Çin'in diğer şirketleri de Suudi Arabistan'da çok sayıda altyapı ve sanayi sektöründe önemli yatırımlar yapmış bulunuyorlar. Bunların sonucu olarak da Suudi Arabistan, Çin'in Ortadoğu'daki en büyük ticari ortağı konumuna yükselmiş bulunuyor.

Ziyaretin ikinci durağı olan Birleşik Arap Emirlikleri, iki ülkenin diplomatik ilişkiler tesis etmelerinden sonra bir Çin başkanı seviyesinde yapılan ilk ziyaretti. Başkent Abu Dabi'de ülke lideri Şeyh Halife Bin Nahayan ile görüşen Jiabao, çeşitli anlaşmalar yaparken aynı zamanda bu ülke ile bir stratejik ortaklık anlaşması konusunda da mutabakata vardı. Bu anlaşma hangi manaya geliyor, neyi ihtiva ediyor, şu aşamada söylemesi zor; ancak 'stratejik' sözünden önemli olacağı benziyor.

Üçüncü durakta Katar'ın başkenti Doha'da ülke lideri Şeyh Hamad Bin Halife El Tahani ile bir araya gelen Jiabao, bu ülke ile de çeşitli anlaşmalara varmış bulunuyor. Bunların arasında bir rafineri projesi var. Ayrıca taraflar, yatırım faaliyetleri ve mali destek konularında anlaşmışlar. Ayrıntılarının açıklanmadığı bu anlaşmalar da haberlere göre oldukça önemli. Özetle söylersek Jiabao, son ziyaretinde Çin'e hem enerji hem yatırım ve hem de diğer sahalarda önemli katkılar sağlamış bulunuyor. Bu da elbette Çin'in Körfez bölgesindeki ekonomik güç ve ağırlığının artması anlamına geliyor.

Diğer yandan, ziyaretin dünyayı ve bizi de ilgilendiren bir başka yönü de vardı. Bu da tarafların bugün yaşanan 'İran meselesi' ile ilgili görüş, tavır ve politikalarıydı. Tarafların İran'ı konuştukları aşikâr. Bunun yanı sıra Suriye ve Irak'ın da konuşulduğu hem yetkililerce ve hem de haberlerde açıkça ifade ediliyor. İran konusunda tarafların ne konuştukları tam bilinmiyor; ama İran'ın petrol satamaz hale gelmesi durumunda başta Suudi Arabistan olmak üzere diğerlerinin piyasadan eksilecek İran petrolünü telafi edip etmeyecekleri bu bağlamda en çok sorulan soru sayılır. Esasen sorunun cevabı az-çok belli: Suudi Arabistan ve diğerleri eksiği telafi edecekler. Bu da İran'ın aleyhine olacak elbette.

Bu çerçevede başka bir soru da, Körfez ülkeleri ile gittikçe yakınlaşan, petrol bağlantılarını geliştiren Çin'in İran ile ilişkilerinin bu durumdan ne kadar etkileneceği hususu üzerinde yoğunlaşıyor. Çin, bundan sonra İran ile ilişkilerini ne kadar gevşetmeye başlayacak, İran'a karşı yeni bir pozisyon mu takınacak? İran'ı bugüne kadar destekleyen Çin yeni durumda, yeni Amerikan ve AB müeyyidelerinin gündeme gelmesiyle İran'dan uzaklaşıp Amerika ve müttefiklerinin tarafına mı yönelecek gibi sorular bu bağlamda hemen akla geliyor.

Başbakan Jiabao'nun Katar'ın başkenti Doha'da 'Çin, İran'ın nükleer silah geliştirmesine ve sahip olmasına şiddetle karşıdır' şeklinde beklenmeyen bir çıkış yapıp ayrıca İran'ı Hürmüz'ü kapatma konusunda sert bir şekilde uyarması, Çin ile İran ilişkilerinde yeni bir durumun ortaya çıkması bakımından manidardı. Jiabao'nun Körfez çıkarması hem Çin'in bölge ile ilgili yeni hamleleri ve hem de İran'a bakışının değişmekte olduğu

izlenimini vermesi bakımından önemliydi velhasıl. Medyada yer almayan söz konusu ziyaretin kısa özeti ve değerlendirmesi böyle.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İran müeyyidelerinde son dönemeç

Fikret Ertan 2012.01.26

BM Güvenlik Konseyi'nin 4, Amerika ve diğerlerinin kendi özel müeyyidelerine ek olarak Avrupa Birliği'nin (AB) de 4 gün önce açıkladığı müeyyidelerle İran'a karşı uygulanan kısa müeyyideler tarihinde son dönemece girilmiş bulunuluyor.

Amerikan müeyyidelerini destekleyen ve 27 AB üyesinin onayını alan bu AB müeyyide paketi, en başta İran'ın petrol sektörünü hedefliyor. Pakete göre, mevcut petrol alım sözleşmeleri 6 ay için geçerli olacak, yenileri imzalanmayacak ve 1 Temmuz 2012 tarihi itibarıyla İran'dan petrol, petrol ve petrokimya ürünleri ithalatı tamamen sona ermiş olacak.

Buna ilaveten, İran'a petrol sektörü ile ilgili donanım ve teknoloji satılamayacak, İran ile altın, elmas ve kıymetli madenler ticareti duracak ve İran Merkez Bankası'nın AB'deki varlıkları dondurulacak.

İran, zaman içinde bu paketten dolayı önemli zarar görecektir, büyük gelir kaybı yaşayacaktır; zira AB, bugün İran'dan günlük ortalama 500 bin varil petrol ithal ediyor. Bu da İran'ın toplam ihracatında AB payı olarak yüzde 20 civarına tekabül ediyor. İran'ın bugün yılda yaklaşık 80 milyar dolarlık petrol ihracatının olduğu düşünülürse AB'den dolayı kaybının 20 milyar dolar civarında olacağı muhakkak.

İran'ın toplam petrol ihracatına ülkeler esasında baktığımızda AB'nin yanı sıra başta Çin, Hindistan, Japonya ve Güney Kore'nin de önemli paylara sahip olduğu görülüyor. Bunların İran'ın toplam petrol ihracatındaki payı yüzde 53-57 civarında bulunuyor. Bu çerçevede, Çin'in yüzde 22, Japonya'nın yüzde 16, Hindistan'ın yüzde 11 ve Güney Kore'nin yüzde 7,5 paylara sahip oldukları çeşitli kaynaklarda görülüyor. Amerika, bu ülkelerle İran'dan petrol alımını durdurmaları ya da azaltmaları yönünde görüşmeler yapıyor, yapabildiklerine de muhtemel çeşitli baskılar uygulamaya çalışıyor. Çin, bu konuda renk vermeyen, tam niyetini açığa vurmeyen bir davranış içinde görülüyor. Kendi milli çıkarları ve genel enerji stratejisi bakımından Amerika'yı darıltırsa, bu ülke ile ekonomik-mali ilişkilerinde yaşayabileceği zorlukları İran'dan elde edebilecekleri ile tartıp duruyor, nihai tercihini henüz yapmamış bulunuyor.

Diğer yandan, Japonya da bu konuda çelişkili mesajlar veriyor. Japonya maliye bakanı, bir süre önce müeyyidelere katılacaklarını açıklarken diğer yetkililer bu konuda henüz bir karara varmadıklarını ifade etmiş bulunuyorlar. Buna rağmen bize göre son tahlilde Japonya, Amerika'nın yanında yer alacak.

Hindistan'ın müeyyidelere katılacağı, İran'dan petrol alımını durduracağı yönünde bugüne kadar herhangi bir mesaj ya da açıklama yok. Bu ülke, bu konuda muhtemelen eskisi gibi devam etmeye kararlı; ancak petrol alım ödemeleri konusunda zorluklar da yaşayabilir. İran Merkez Bankası ve diğer bankalara yönelik müeyyideler ve yarı-konvertibl rupi yüzünden birtakım mali engellerle karşı karşıya bulunuyor. Bu yüzden, bazı haberlerde

Hindistan'ın ödemelerini kısmen yen, kısmen de rupi ile yapacağı, hatta bu çerçevede altınla ödemenin bile söz konusu olabileceği bildiriliyor. Bunun da global altın piyasasına nasıl bir etki yapacağı da ayrı bir konu elbette.

İran'dan günde 250 bin civarında ham petrol ithal eden Güney Kore'ye baktığımızda ise bu ülkenin İran'a alternatifler aradığı, ama bunun kısa zamanda olamayacağı mesajını verdiği, Amerika ile ikili görüşmelerinin devam ettiği anlaşıyor. Amerika ile çok sıkı güvenlik, ekonomik ilişkilere sahip bu ülkenin Amerika'yı tercih edeceği bugünden söylenebilir.

Bütün bunlardan, son müeyyidelerin İran'a karşı etkili olmasının, sözünü ettiğim Asya ülkelerinin İran'dan petrol alımına son vermesiyle başarılı olabileceği sonucu çıkıyor; zira AB, İran'dan petrol alımında yüzde 20 paya sahipken 4 Asya ülkesinin payı yüzde 50'den fazla durumda bulunuyor. Yeri gelmişken, Türkiye'nin payının yüzde 7 civarında olduğunu da bu arada belirtirken TÜPRAŞ'ın şimdiden İran'a alternatifler arayışına başladığını da haberlerden öğrendiğimi aktarayım.

Kısacası, İran'ın petrol ihracatını ve Merkez Bankası'nı hedef alan söz konusu çok ağır ve hayati müeyyidelerin kaderinin büyük ölçüde 4 Asya ülkesinin tavrına bağlı olduğunu söyleyebiliriz. İran, şüphesiz bu ülkeleri yanında tutabilmek için üstüne düşeni yapıyor ve yapacaktır. Bakalım bu ülkeler kimi tercih edecekler? Amerika'yı mı, yoksa İran'ı mı? Amerika'yı tercih ederlerse İran bundan sonra ne yapacaktır? Müeyyidelerin son dönemecinde bugün ortaya çıkan durum böyle sayılır. Bu durumun biz dâhil pek çok ülkeyi ve bölgemizi ne kadar ilgilendirdiği de ortada.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İran, Irak ve Suriye derken Filistin...

Fikret Ertan 2012.01.30

Ortadoğu meseleleri bugün dünya gündeminin ön sıralarında yer alıyor.

İran'a uygulanacak müeyyideler, yapılacak muhtemel saldırı, bunların yansımaları, Hürmüz Boğazı'nın kapanıp kapanmayacağı, Suriye'deki kanlı ve zalim rejimin geleceği, Irak'taki mezhep çatışması ihtimali bu çerçevede dikkatle izlenen meseleler. Ortadoğu'nun en önemli, en başat meselesi olan Filistin-İsrail ihtilafı ise bugünlerde geri plana itilmiş, diğer güncel meselelerin gölgesinde kalmış bulunuyor. Bu da şüphesiz bu meseleyi unutturmak isteyen Netanyahu'nun işine geliyor. Hatta bu sayede işgal altındaki topraklardaki Yahudi yerleşimlerini ve işgalin devamını daha güçlü hale getirmeye çalışıyor. Ayrıca, bu arada Ortadoğu Dörtlüsü denen grubun müzakere takvim ve muhtevasını boşa çıkarmak için elinden geleni yapıyor.

Netanyahu bu çerçevede, Obama'nın seçim kaygılarından seçim döneminde Yahudi lobisi ve diğer kuruluşları karşısına almama tavrından ve İsrail solunun dağınık halinden de yararlanıyor. Nitekim, bu avantajların sonucunda Dörtlü'nün müzakereler konusunda takvim ve belli bir sınır planı talep ettiği Amman'da geçen hafta yapılan son görüşmeler de İsrail'in tavrı yüzünden herhangi bir somut ilerleme olmadan sonuçsuz kalmış bulunuyor. Haberlerde, Amman görüşmelerinde İsrail'i temsil eden Netanyahu'nun özel temsilcisi İzak Molho'nun Filistin tarafına herhangi bir sınır planı sunmadığı; ancak İsrail'in Doğu Kudüs'ü muhafaza etmeyi sürdüreceğini ve Batı Şeria'daki Yahudi yerleşimlerini tahkim edeceğini söylediği bildiriliyor. Bunun da ötesinde Molho'nun İsrail'in halen yapımı süren Duvar'ı Filistin bölgesi ile sınır olarak gördüğünü, Ürdün Vadisi ve Ürdün

ile sınırı stratejik konu olarak telakki ettiklerini de Filistin tarafına iletmış bulunuyor. Bu teklifler İsrail'in eski başbakanlarından Barak ve Olmert'in sunduğu tekliflerden bile çok geri giden, sonuçta yaşayabilir bir Filistin devletine izin vermeyecek, işgal ve yerleşimlerin İsrail'in istediği kadar sürmesini sağlayacak teklifler. Bunlar başka türlü izah edilemez. Özellikle Yahudi yerleşimlerinin muhafazası ve tahkimi sayesinde böyle giderse yaşayabilir bir Filistin devletinden söz etmek anlamsız olur.

İsrail-Filistin ihtilafının özünde ya da merkezinde yıllardır yer alan Yahudi yerleşimleri esasen 1967 Arap-İsrail Savaşı'nın doğurduğu bir gerçek. Bu konuda bugünkü durum kısaca şöyle: İşgal altındaki Batı Şeria'daki (5,640 kilometrekare) mevcut yerleşimlerin sayısı: 121 adet. İşgal altındaki Doğu Kudüs'teki mevcut yerleşim birimlerinin sayısı 12. Batı Şeria ve Gazze Şeridi'nde yaşayan yerleşimci nüfusun toplamı: 1972 yılında: 1.500; 1983 yılında 29.090; 1992 yılında 109.784; ve 2001 yılında 213.672 ve bugün 285.800. Doğu Kudüs'te yaşayan yerleşimci nüfusun toplamı: 1972 yılında 6.900; 1992 yılında 141.000; 2000 yılında 170.400 ve bugün 193.700. İkisinin toplamı da 479.500 yerleşimci. Son rakamlar İsrail Devlet İstatistik Kurumu verilerinde de yer alıyor. Kurumun verilerine göre, hem Kudüs hem de Batı Şeria'daki yerleşimci nüfus İsrail'in genel nüfus artışının (1,5) üstünde, yüzde 4,5 civarında, artmış bulunuyor. Bugün, müzakere konusu Batı Şeria ve Kudüs'teki yerleşimci nüfus; ama bu arada mesela hiç konuşulmayan 33 birimde yaşayan Golan Tepeleri'ndeki yerleşimci nüfus da var. Bunlar da yaklaşık 20 bin civarında.

İnşa edilmiş ya da kurulmuş yerleşim alanları Batı Şeria'nın 5,640 kilometrekarelik yüzölçümünün yüzde 1,4'ünün üzerinde bulunuyor, ancak bu yerleşimlerin tespit edilen sınırları Batı Şeria yüzölçümünün hemen hemen yüzde 10'una tekabül ediyor. Bu keyfi arazi ya da toprak kapatmalara ilaveten İsrail'in hemen hemen bütün yerleşimleri ve askerî tesislerinin etrafında 70 ile 500 metrelik girilmesi yasak bölgeler de ilan ettiği ve bunları uyguladığı da biliniyor. Bu durumda, İsrail ordusunun yerleşim birimleri, bunların eklentileri, sınırları, yollarıyla birlikte Batı Şeria'nın neredeyse yüzde 50'sini fiilen kontrol ettiği söylenebilir.

Bunlara ilaveten İsrail, yeni yerleşim yapmayacağı sözü yüzünden yeni yerleşim sözde yapmıyor görünüyor; ama bir tür küçük yerleşim birimi olan 'outpost' denenlerin yapımını da engellemiyor. Bugün 100'e yakın sayıya ulaşmış bulunan 'outpost'lar tasfiye kararlarına rağmen hem İsrail hükümetine hem de İsrail ordusuna rest çekiyor; hatta hem Filistinlilere hem de İsrail askerlerine bile saldırıyor, mahkeme kararlarını bile dinlemiyorlar, artmaya, büyümeye devam ediyorlar. Kudüs'te ise İsrail, yerleşim konusunda herhangi bir kısıtlama yapmıyor, burada yeni yerleşimlere izin veriyor. İran, Irak ve Suriye'de ne olacak derken İsrail, işgal altındaki Filistin'deki varlığını tahkim ediyor, yaşayabilir bir Filistin devletinin her gün biraz daha hayal olması için elinden geleni yapıyor. Buna da hiç kimse bir şey demiyor. Acı ki ne acı...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Suriye karar tasarısında ne var?

Fikret Ertan 2012.02.02

1. Sivillere karşı kuvvet kullanmak, keyfî infazlar, medya mensupları ve göstericilere karşı baskı uygulamak ve öldürmek, keyfî tutuklamalar yapmak, ortadan kaybolmaları uygulamak, tıbbi tedavilere müdahale etmek, çocuklar dâhil, insanlara işkence, cinsi şiddet, kötü muamele uygulamak gibi temel insan hakları ve özgürlükleri sürekli ve yaygın biçimde ihlal eden Suriye makamlarını kınar.

2. Suriye hükümetinden bütün insan hakları ihlallerine, ifade özgürlüğü, barışçı toplantı haklarını kullananlara karşı saldırılarına derhal son vermesini; halkını korumasını ve milletlerarası hukuk nezdindeki ve BM İnsan Hakları Konseyi'nin S-16/1, S-17/1, S-18/1 sayılı kararları ile BM Genel Kurulu'nun A/RES/66/176 sayılı karar ile ilgili yükümlülüklerini tamamen yerine getirmesini talep eder.
3. Nereden gelirse gelsin bütün şiddeti kınar. Bu bağlamda, silahlı gruplar dâhil, Arap Birliği (Ligi) inisiyatifine uygun olarak bütün devlet kurumlarına karşı yapılan saldırılar dâhil, Suriye'deki bütün tarafların bütün şiddete ve misillemelere derhal son vermelerini talep eder.
4. Şiddet eylemleri dâhil, insan hakları ihlallerinden sorumlu olan herkesin hesap vermesi gerektiğini hatırlatır.
5. Arap Birliği'nin 2 Kasım 2011 tarihli eylem planı ve 22 Ocak 2012 kararına uygun olarak Suriye hükümetinin gecikme olmaksızın şu hususları kabulünü talep eder:
  - A. Şiddete son verir ve halkını korur. B. Keyfî olarak tutuklananları serbest bırakır. C. Suriye askerî güçlerinin tamamını şehir ve kasabalardan geri çeker. Bunları esas garnizonlarına geri gönderir. D. Barışçı gösteriler ile özgürlükleri garanti eder. E. Sahadaki gerçekleri tespit ve olayları gözlemleme amacıyla Arap Birliği kurumlarının ve milletlerarası medyanın Suriye'nin her yerinde engelle karşılaşmadan hareket etmesine izin verir. F. Arap Birliği'nin gözlemci misyonunun tam ve engelsiz hareket etmesine izin verir.
6. Şiddetten, korkudan, korkutmadan ve aşırılıktan uzak, her kesimin dahil olduğu, Suriyelilerin önderliğindeki bir siyasi sürecin başlaması çağrısı yapar.
7. Bu çerçevede, Arap Birliği'nin 22 Ocak 2012'de aldığı kararı tamamen destekler. Şöyle ki: A. Bir milli birlik hükümeti kurulur: B. Suriye devlet başkanı bütün yetkilerini yardımcısına devreder. Bu yardımcı da görevlerini yapması için gereken yetkiler bakımından bu geçici dönemde milli birlik hükümeti ile tam olarak işbirliği yapar. C. Arap ve milletlerarası denetim ve gözetim altında şeffaf ve serbest seçimler yapılır. D. Arap Birliği devletlerini Suriye'deki bütün taraflarla işbirliği çabalarını teşvik eder.
8. Gözlemci misyonunun yeniden devamı halinde Suriye makamlarının Arap Birliği devletleri ile tam olarak işbirliği yapması çağrısını yapar.
9. Herkesin Arap Birliği'nin 19 Aralık 2011 tarihli protokolü ve 22 Ocak 2012 tarihli kararına gereken bütün yardımları yapmasını vurgular.
10. Suriye makamlarının; ülkenin her yerine tam ve engelsiz ulaşım dâhil, BM İnsan hakları Komisyonu makamı ve aynı komisyonun Soruşturma Komisyonu ile tam işbirliği yapmasını talep eder.
11. Yardıma muhtaç kimselere insanî yardımların ulaştırılabilmesi amacıyla Suriye makamlarının görevlilerinin güvenli ve engelsiz yardımlarına izin vermelerini talep eder.
12. BM Genel Sekreteri'nin Suriye krizine barışçı çözüm bulma çabaları ile ilgili olarak Arap Birliği'ne verdiği desteği destekler.
12. Arap Birliği'nin Suriye makamlarına karşı 27 Kasım 2011'de aldığı tedbirleri dikkate alarak bütün devletlerin benzer adımları benimsemelerini, bu konuda Arap Birliği ile tam işbirliği yapmalarını önerir.
14. Benimsenmesi halinde Arap Birliği ile danışarak Genel Sekreter'in bu kararın yürütülmesi hakkında 15 gün içinde Konsey'i bilgilendirmesini ve daha sonra her ay da bilgi vermesini talep eder.

15. Bu kararın Suriye bakımında yürütülmesini 15 gün içinde gözden geçirir; Suriye'nin karara uymaması halinde Arap Birliği ile danışarak başka tedbirler benimser.

Bazı yerlerini kısaltarak; ama özüne sadık kalarak özetlediğim bu 15 madde bugünlerde BM Güvenlik Konseyi'nde görüşülen Suriye'ye dönük karar tasarısının tamamı. Tasarı görüldüğü gibi herhangi bir askerî müdahaleyi öngörmüyor. Özünde Suriye'deki zalim rejimin meşruiyetinin artık kalmadığının altını çiziyor ve akan kana, yapılan mezalime karşı bugünkü şartlarda Arap Birliği'nin çözümünü esas alarak diplomatik çözüm getirmeye çalışıyor.

Buna rağmen tasarı başta Rusya'nın (ve Çin'in) şiddetli itirazı ve muhtemel vetosuyla karşı karşıya bulunuyor. Tasarı ile ilgili görüşmeler, pazarlıklar devam edecek. Tasarıda belki değişiklikler de yapılacak ve muhtemelen önümüzdeki hafta oylanacak. O zaman da kimin zalim rejime arka çıkmaya devam ettiği açıkça anlaşılacak ve şüphesiz bunlar hem tarihe kara lekeyle geçecek ve de insanlık vicdanında mahkûm olacaklar.

Geçse bile Suriye rejimin reddedeceği bugünden belli olan bu tasarının akıbeti bakalım ne olacak?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Gingrich'in hamisi, Mitt Romney'in muhtemel hamisi

Fikret Ertan 2012.02.09

Cumhuriyetçi Parti kasımda yapılacak başkanlık seçimlerinde aday olacağı şahsı belirlemek için eyaletlerde ön seçimler yapıyor.

Bugün Parti'nin ön seçimlerinde dört aday yarışıyor: Mitt Romney, Newt Gingrich, Rick Santorum ve Ron Paul. Bunlardan Romney önde giderken Ron Paul en geride görünüyor. Bir ara geriye düşen Santorum iki gün önce yapılan Colorado, Minnesota ve bağlayıcı olmayan Missouri'de kazanarak yarışta kendisinin de şansı olduğunu göstermiş bulunuyor. Romney karşındaki durumu zayıflayan Gingrich ise umudunu bundan sonraki seçimlere bağladığını, sonunda kendisinin kazanacağını söylüyor.

Gingrich'in umudu, şüphesiz büyük eyaletlerden çıkacak sayıca çok fazla delegeye dayanıyor; zira bugüne kadar ön seçimler yapılan eyaletler o kadar fazla delege çıkarmıyor. Herhangi bir aday adayının ağustostaki Cumhuriyetçi Kurultayı'nda aday olabilmesi için 1.144 delegenin oyunu alması gerekiyor. Bu oyların çoğu da New York, California, Teksas, Ohio gibi eyaletlerden çıkıyor.

Bu bakımdan aday adayı sürecinde henüz yolun başında bulunuluyor. Bu yolun başarıyla ve sonuç alacak şekilde tamamlanması için de aday adaylarının çok parası olması gerekiyor. Nitekim paranın ne kadar önemli olduğu, yapılan ön seçimlerde bir kere daha ortaya çıkmıştı.

Para bakımından eski Massachusetts Valisi Romney elbette en önde ve en güçlü durumda bulunuyor. Finans dünyasından gelen Romney, bugün önemli Wall Street bankerleri tarafından destekleniyor. Hatta Gingrich'e göre Goldman Sachs da onun arkasında bulunuyor.

Gingrich'in kendisine gelince; onun da çok zengin ve önemli bir mali destekçisi, hamisi var: Sheldon Adelson bu süper zengin milyarder şahıs.

79 yaşında olan Adelson, Amerika dışında pek bilinmeyen bir gazino ve otel kralı. Ukraynalı Yahudi bir göçmen aileden geliyor. Özellikle kumarhaneler şehri Las Vegas'ın simge isimlerinden birisi. Buradaki ünlü Venetian Resort Hotel'in sahibi. Forbes Dergisi'ne göre 400 en zengin Amerikalı listesinde 8. sırada yer alıyor. Aynı dergiye göre dünyanın en zenginler listesinde de 16. sırada bulunuyor. Hesaplara göre, serveti 22 milyar dolar civarında.

Adelson, Cumhuriyetçi siyasi çevrelerle yıllardır çok yakın ilişkiler içinde. Parti'ye mali katkılar da yapıyor. Nitekim George W. Bush'a 250 bin dolar yardımda bulunmuştu. Bugün de Gingrich'in kampanyasına mali yardım yapıyor. Son günlerde eşi Miriam ile birlikte Gingrich'i destekleyen Winning Our Future (Geleceğimizi Kazanmak) adlı kısaca PAC denen siyasi eylem komitesine 10 milyon dolar vermişti.

Sıkı bir İsrail yanlısı ve destekçisi olan Adelson ile Gingrich arasında yakın ve samimi şahsi ilişkiler de mevcut. Adelson, Gingrich'in İsrail yanlısı politikalarından son derece mutlu ve memnun. Gingrich, hatırlanacağı gibi, dış politika konusunda konuşurken İran'da rejim değişikliği çağrısı yapmış, başkan seçildiği takdirde ilk gün Amerikan elçiliğini Tel-Aviv'den Kudüs'e taşıyacağını söylemiş, bundan önceleri de Filistinlileri 'icat edilmiş halk' olarak nitelemişti.

Adelson, Gingrich'in bu görüşlerini elbette destekliyor. Daha da ötesi, Filistin-İsrail ihtilafının çözümü için hemen herkesin benimsediği iki devletli çözüme inanmıyor, bunun İsrail ve Yahudi halkının yok olması yönünde ilk adım olduğunu söylüyor. Bu arada İsrail'de çeşitli kurumlara mali yardımda bulunmayı ihmal etmiyor ve siyaseten de Netanyahu'yu içten destekliyor.

Adelson'ın Gingrich'i aday yarışında kendisi çekilene kadar desteklemeye devam edeceği çeşitli kaynaklarca belirtiliyor. Ancak, Adelson bütün yumurtalarının hepsini Gingrich'in sepetine de koymayacak gibi görünüyor; zira son haberlerde ve kendi tarafından yayılan sinyallerde Romney'in aday olması halinde bütün desteğini ona vermeye hazır olduğu söyleniyor. Böylece, Adelson bugünden işi garantiye alıyor ve en büyük amacı olan Başkan Barack Obama'yı bir daha seçtirmeme yolunda kim olursa olsun Cumhuriyetçi adayı sonuna kadar desteklemeye kararlı görünüyor.

Başkanlık seçimlerine giden yolda Cumhuriyetçi kampta bugün işte bu gelişmeler yaşanıyor. Bunlarda da Sheldon Adelson ismi öne çıkıyor. Adelson ve önemli, güçlü çevresi, bugün Gingrich'in, yarın da muhtemelen Romney'in hamisi, destekçisi olarak öne çıkmış bulunuyor.

Bu konulara ileride sırası geldiğinde yine devam edeceğiz.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yeni dönemde Amerika ve Irak

Fikret Ertan 2012.02.13

Irak'taki askerî varlığını tamamen geri çekmesinin ardından Amerika'nın bu ülkedeki nüfuz ve ağırlığını 16 bin personelden meydana gelen büyükelçilik bünyesindeki diplomatik varlığı ile devam ettirip koruyacağını öğrenince bu işte bir gariplik olduğunu düşünmüş, buna fazla bir anlam verememiştim.

Özellikle de Irak'taki hâkim Amerikan karşıtı havayı ve Irak hükümetinin egemenliğini vurgulama isteklerini dikkate aldığımızda Amerika'nın diplomatik planının işe yaramayacağı kanaatine varmıştım.

Irak'taki Amerikan diplomatik varlığı 2.000 kadarı diplomat, geriye kalanı da güvenlik personeli, yardım görevlileri, askerî eğitimciler gibi sivil personelden meydana geliyor bugün. Güvenlik personelinin büyük bölümü de şüphesiz özel güvenlik şirketleri mensupları. Yardım görevlileri Amerika'nın Irak'ta yürüttüğü çeşitli kalkınma projeleriyle ilgili. Askerî eğitimciler ise Irak güvenlik güçlerine Amerika'nın Irak'a sattığı silahların eğitimini veriyorlar.

Son haberlere göre, Amerikan Dışişleri Bakanlığı, Irak'taki diplomatik varlığını yeniden değerlendirme ve gözden geçirme kararı almış bulunuyor. Bu çerçevede, bu kadar çok personelin varlığının ve yılda harcanacak 6 milyar doların gerçekten gerekli olup olmadığını düşünüyor. Bunun da ötesinde, bir yıl kadar üzerinde çalışılan Irak'ta bu büyük diplomatik misyon bulundurma kararının yanlış bir karar olduğu da yavaş yavaş ortaya çıkıyor. Nitekim, Dışişleri Bakanlığı geçen yılın sonlarından bu yana özel güvenlik personel başta olmak üzere bu misyonda görevli personelin sayısının azaltılmasının yollarının aranmaya başlandığını, azaltılmaya diplomatların da dâhil olduğunu açıklamış bulunuyor.

Amerika herhalde yanlışın neresinden dönülürse o kadar kârlı çıkacağı noktasına gelmiş oluyor. Bu ayrıca, 8 yıllık işgal sonrasında Irak'ı, iç siyasetini çok iyi bilme, değerlendirme noktasına gelmiş olduğu var sayılan Amerika'nın bu konuda sanılanın aksine yetersiz olduğunu ortaya koyuyor. Amerika'nın, Irak'taki diplomatik varlığını azaltma yoluna girmesinin sebeplerinin başında şüphesiz bu kadar büyük varlığa ihtiyaç olmamasını geç de olsa anlaşılması geliyor. Ne var ki, sadece bu sebep de meseleyi tam olarak açıklamıyor. Bir başka ve belki de belirleyici sebep ise Irak makamlarının geçen yılın sonlarından başlayarak Amerikan diplomatik varlığına karşı çıkarmaya başladığı bürokratik problemler, engellemeler, kısıtlamalar ve zorluklar.

Bu çerçevede Iraklı makamlar misyon personeline gerekli vizeleri, izinleri vermekte büyük zorluklar çıkarıyorlar. Aynı zamanda bu personelin Irak içinde seyahatlerine, ziyaretlerine de kısıtlamalar koymaya ve zaman zaman da özellikle özel güvenlik personelinin bazılarını gözaltına almaya başlamış da bulunuyorlar. Kısacası, Iraklı makamlar Amerikan misyonunu bunaltmaya, bıkırtmaya ve sonuçta önemsiz ve küçük hale getirmeye çalışıyorlar. Her ne kadar herhangi bir yetkili açıkça dile getirmese de durum bize göre böyle. Hatta bazı haberlerde Amerikalı personelin Bağdat'taki Yeşil Bölge dışına çıkamadıkları bile söyleniyor. Bu bakımdan Amerikan misyonunun hareketlerinin bundan böyle kısıtlı ve sınırlı olacağı anlaşılıyor. Bu da şüphesiz misyonun etki ve başarısını olumsuz yönde etkileyecek gibi görünüyor.

Özetle söylemek gerekirse, bizim edindiğimiz intibaa göre, Irak'taki Amerikan nüfuz ve ağırlığı bundan böyle sınırlı ve kısıtlı olacak. Amerikan misyonunun Iraklı makamlarla ilişkisi elbette devam edecek. Ancak bu, özellikle yürümekte olan ekonomik ve kalkınma projeleri ile askerî eğitim konularında olacak. Bunlar da elbette Irak'ın çıkarına ve faydasına olduğu için ne kadar gerekiyorsa o kadar devam edecekler. Diğer alanlarda ise ben şahsen güçlü ve yakın ilişkiler beklemiyorum. Özellikle de siyasî alanda. Bu alanda Irak hükümetinin bugünkü şartlarda İran hariç, hiç kimseyi dinleyeceğini sanmam. Bu zaten Başbakan Nuri Maliki'nin duruşundan ve açıklamalarından belli olmuş bulunuyor.

Sonuçta, Amerika'nın Irak'ta bundan böyle olayları, gelişmeleri etkileyebilecek bir nüfuz ve gücünün olmayacağı kolaylıkla ileri sürülebilir. Biz de zaten bunu söylüyoruz. Bu bakımdan Irak konusunda Türkiye'nin ikide bir Amerika ile danışması, görüşmesi, bir şeyler beklemesi bize göre fazla anlam taşımıyor. Amerika, Irak'ta askerî varlığının olmadığı yeni dönemde sanıldığı gibi etkin ve güçlü değil. Bunu olaylar, gelişmeler zaten gösteriyor. Bu bakımdan Amerika'nın Irak'ta hâlâ güçlü nüfuzu olduğunu düşünenler ve başkaları bu yeni gerçeği artık anlamalılar, Amerika'ya olmayan gücü ve nüfuzu atfetmekten de vazgeçmelidir.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İsrail ve Rum Kesimi...

Fikret Ertan 2012.02.16

İsrail'in Türkiye ile ilişkileri bozulduktan sonra Balkan ülkeleri ile ilişkilerini güçlendirmeye yöneldiği malum.

İsrail, bu çerçevede son birkaç yıldır Romanya, Bulgaristan ve Yunanistan ile diplomatik alanlara ek olarak askerî alanda da yeni hamleler yapıyor, bu ülkelerle ortak hava tatbikatları icra ediyor. Bunlar elbette Türkiye'yi batı yönünden de baskı altına alma hamleleri olarak değerlendirilebilir. Türkiye'nin de bu hamlelere duyarsız ve ilgisiz kalması da elbette düşünülemez.

Diğer yandan, İsrail bu yeni baskı stratejisi uyarınca Kıbrıs Rum Kesimi ile de son yıllarda çok yakın ilişkilere girmiş, bunları güçlendirme ve çeşitlendirme yolunda yoğun çaba sarf etmeye başlamış bulunuyor.

Nitekim, bu çerçevede bugün İsrail Başbakanı, Rum Kesimi'ne önemli bir resmî ziyaret yapıyor. Haberlere göre, bu bir günlük ziyarette en başta yeni enerji ilişkileri olmak üzere pek çok önemli konu ele alınacak, yeni ikili işbirliği yolları aranacak.

Tarafların çok önem verdikleri enerji konusu oldukça yeni bir konu sayılır. Bu yeni konu İsrail'in Akdeniz'de Hayfa açıklarında iki yıl kadar önce bulduğu muazzam doğalgaz yataklarından kaynaklanıyor.

Bu yataklar Leviathan ve Tamar adlı doğalgaz sahaları. Bunlar birbirine yakın çok önemli sahalar. 2010 yılında keşfedilen Leviathan, Hayfa'ya 130 km uzaklıkta bulunuyor. Bugüne kadar iki kuyu açılan bu sahanın birinci kuyusunda 450 milyar metreküp, ikinci kuyusunda ise 250 milyon metreküp doğalgaz bulunduğu tahmin ediliyor. Bu sahada ayrıca 42 milyar varil petrol olduğu da sanılıyor.

İsrail, Leviathan'dan önce 2009 yılında Tamar sahasını da keşfetmişti. Bu saha da Hayfa'ya 80 km uzaklıkta bulunuyor. Burada da 240 milyar metreküp gaz olduğuna inanılıyor. Sahada üretimin önümüzdeki yıllarda başlaması planlanıyor. Gerek Tamar'da gerekse de Leviathan sahalarının sondaj ve diğer faaliyetlerinde bugün Amerikan Noble Enerji adlı şirket önemli rol oynuyor ve sahalarda pay sahibi durumda bulunuyor.

İsrail, gerekli yatırımları ve altyapıyı tamamladıktan sonra bu sahalardan Rum Kesimi'ne uzanacak bir denizaltı gaz hattıyla buralardan çıkaracağı doğalgazı önce Yunanistan'a, buradan da başka ülkelere sevk edip satmayı planlıyor. Yunanistan ve Rum Kesimi, anlaşıldığı kadarıyla bu projeye olumlu bakıyorlar. Bu çerçevede Delek adlı enerji şirketinin Rum Kesimi ile işbirliği ve anlaşma yaparak söz konusu hat ile ilgili doğalgaz işleme tesisini Rum Kesimi'nde kurmayı düşündüğü, bu projeye yakından ilgilendiği bildiriliyor. Bu bağlamda Rum Kesimi'nin bir süre önce kendi münhasır ekonomik bölgesinde doğalgaz aramaları için ikinci milletlerarası ihale safhasına geçtiğini de burada hatırlatalım.

Netanyahu şüphesiz Doğu Akdeniz'de yeni ortaya çıkmayan bu enerji konusunu görüşmelerinde muhatabı ile ayrıntılarıyla ele alacak. Ayrıca, Netanyahu'nun muhtemelen bir süredir Rum basınında sözü edilen Rum Kesimi'nde bir İsrail hava üssü ile ilgili olarak muhataplarıyla ön görüşmeler yapacağı da bazı haberlerde yer alıyor.

Famagusta Gazette'ye göre, tarafların üs konusundaki görüşmeleri bir tür muhtemel tavırların, pozisyonların ortaya çıkmasını sağlayabilecek ön safhada bulunuyor. Adı geçen hava üssünün güneybatıdaki Papos'ta bulunan Andrea Papendreu adlı askerî hava üssü olduğu söyleniyor. Burada, yakın zamana kadar Yunan F-16'ları konuşlanmıştı. Diğer yandan, bazı kaynaklar da İsrail'in hava üssü peşinde değil, Kıbrıs üzerinde hava tatbikatları yapma amacıyla olduğuna işaret ediyorlar.

Esasen, İsrail ile Rum Kesimi arasında İsrail Savunma Bakanı Ehud Barak ile Rum Kesimi mevkidaşı Demetris Eliades'in imzaladıkları iki savunma işbirliği anlaşması bulunuyor. Bu anlaşmalarda neler var, hangi konularda işbirliği yapılacak, söz konusu hava üssü de anlaşmalara dâhil mi henüz açıklanmış değil. Muhtemelen de hiçbir zaman açıklanmayacak.

İşte bütün bunlar ve İsrail ile Rum Kesimi'nin görülmedik ölçüde ve kapsamda yakınlaşmaları, başta enerji ve askerî konulardaki ilişkilerini güçlendirmeleri Türkiye'nin zaten çok olan bölgesel meselelerine yeni birini eklemiş bulunuyor. Bundan böyle, Türkiye, İsrail-Rum Kesimi bağlantısını da hem dikkate almak, hem iyi izlemek ve hem de gerekirse karşı önlemlerini almak zorunda şüphesiz. Biri size karşı hamle yapıyorsa, sizin de bu hamleye karşılık vermeniz, bunu boşa çıkarmanız elbette gerekiyor. Vermezseniz bunun belli bir vadede sizin zararınıza olacağı aşîkâr elbette...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kürecik, sınava girmede ki...

Fikret Ertan 2012.02.20

İsrail, 10 Şubat günü önemli bir füzesavar tatbikatı gerçekleştirmiş bulunuyor.

İki önemli İsrail gazetesinde yer alan tatbikat ile ilgili ayrıntılı haberlerde İsrail'in Arrow-2 füzesavar sistemi ile ilgili bir testin ya da denemenin başarıyla icra edildiği bildirilmiş ve ayrıntılar şöyle verilmişti: Bir İsrail F-15 savaş uçağından atılan İsrail'i hedef alan ve muhtemel bir İran balistik füzesini temsil eden İsrail'e ait Blue Sparrow füzesi Arrow-2 sistemi içinde yer alan yeni model Green Pine (Yeşil Çam) adlı radar ve İsrail'in Negev Çölü'nde konuşlu Amerikan X-band radar ile birlikte tespit edilmiş bulunuluyor. Böylece İran füzesinin hedefe ulaşması önlenmiş, yani füze önceden tespit edilmiş oluyor.

İsrail denemede bu tespit ve izleme işlemiyle yetinmiş, İran füzesini imha füzesiyle havada vurmamış, bu nihai safhayı gerçekleştirmemiş bulunuyor. Bu da herhalde imha füzesini boş yere kullanmama, gereksiz masrafa girmeme kaygısından ya da hesabından kaynaklanıyor. Buna rağmen İsraili kaynaklar denemeye en azından teorik olarak 4. kademe imha sürecinin tamamlandığını, denemenin bunu ortaya koyduğunu belirtiyorlar.

Ne var ki, İsrail'in önemli ve ciddi iki gazetesinin söz konusu deneme ile ilgili haberleri böyle iken bu köşede birçok kere sözünü ettiğim İsrail kaynaklı Debka internet sitesi konuyla ilgili kendi haber-yorumuna Malatya-Kürecik radarını da dâhil etmiş, başka bir deyişle Kürecik'i de İsrail'in denemesi ile ilişkilendirmiş, amiyane tabirle Kürecik'i de denemeye bulaştırmaya çalışmış bulunuyor.

Debka, haberinde hem İsrail'deki X-band radarın ve hem de Malatya-Kürecik radarının sözde İran füzesini ortaklaşa hareket ederek tespit ve izlemesini birlikte gerçekleştirdiğini söylüyor. Site ayrıca, ortak radar kullanımının yapıldığı denemeye bir anlamda Türkiye'nin itirazından vazgeçtiğini de belirtiyor.

Bizim bildiğimiz, Malatya-Kürecik radarı henüz faaliyete geçmemiş durumda; henüz kurulum aşamasında. Bu yüzden bu radarın İsrail'deki Amerikan radarı ile malum denemede ortak yer almaları mümkün değil. Kaldı ki, ilgili Türk yetkililer böyle bir şeyin asla söz konusu olmayacağını, kurulduktan sonra Kürecik'ten elde edilecek verilerin NATO hariç hiçbir ülkeyle paylaşılmasının sözünün bile edilemeyeceğini en kuvvetli ifadelerle defalarca vurgulamış bulunuyorlar. Nitekim, bu konuda son sözlerden birini eden ve bilgi sahibi kişilerden biri olan NATO Parlamenter Asamblesi Türk Grubu Başkanı ve AK Parti Aksaray Milletvekili Ali Rıza Alaboyun, İsrail'e ait F-15 savaş uçağından atılan füzenin Kürecik'teki radar tarafından izlendiği iddiasının asılsız olduğunu açıkça ifade ediyor.

Alaboyun'un sadece Zaman internet sitesinde okuduğum açıklamasında, 'Debka' isimli internet sitesinde yer alan, F-15 savaş uçağından atılan füzenin, ateşlendiği andan yere düştüğü ana kadar, hem Kürecik'teki hem de İsrail'deki radarlar tarafından ortak olarak izlendiği iddiasının gerçeği yansıtmadığını kaydediyor ve Kürecik'teki radarın kurulmasına 4 ay kadar önce karar verildiğini, 2013 yılında aktif hale geçmesinin planlandığına dikkat çekiyor ve şöyle diyor: "İsrail'deki benzer radar ise 2010 yılında kurulmuştur. Muhtemelen bu radarın testi ilgili habere Kürecik ortak edilerek, Türk-İsrail ilişkilerine yönelik kamuoyuna yanıltıcı bir haber üretilmiştir. Faaliyete geçmemiş bir radarın bir füzeyi takip etmesi mümkün değildir. Kürecik'teki radar, NATO'nun doğu sınırlarını izlemekle görevli olacaktır. Haberde adı geçen bölge Akdeniz olup, Kürecik'in görev alanında değildir."

Kürecik konusu bizim açımızdan bu kadar net ve açık iken ne yazık ki bizdeki bir gazete Debka haberine dayanarak birinci sayfasından 'Kürecik sınavı geçti' şeklinde haber yayımlıyor, 15. sayfasında da güya bunu ayrıntılarıyla veriyor ve o sayfada da 'İsrail attı Kürecik seyretti' manşeti atıyor. Ne kadar yazık doğrusu. Bu durumda biz elbette kendi bilgilerimize, kendi yetkilerimize, bakanlarımıza ve Ali Rıza Alaboyun'un son açıklamasına inanacağız ve Debka'ya alet olmayacağız. Debka'nın asılsız haberiyle İran'ı Türkiye'ye kışkırtma, iki ülkenin arasını bozma amacıyla hareket ettiğini bileceğiz. Ve İran da Malatya-Kürecik hakkında her duyduğuna, her söylenene, her gördüğüne inanmayacak. İnanacaksa sadece bize inanacak. Biz de İran'dan bunu istiyoruz.

Neredeyse her gün dallanan budaklanan Malatya-Kürecik konusu anlaşılan daha uzun süre gündemde olacak. Kürecik, söylendiği gibi ne denemede yer aldı, ne de herhangi bir sınavı geçti. Kürecik, hiç sınava girmedi ki velhasıl...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İran, Afganistan ve Taliban

Fikret Ertan 2012.02.23

Afganistan'ın geleceği sadece Afgan halkını değil başkalarını da yakından ilgilendiriyor.

Bu başkaları da elbette bu ülkeyle ilgili stratejik hesapları olan ülkeler. Bunların başında Amerika, Pakistan, Hindistan ve bölgenin önemli ve güçlü devleti İran geliyor. Bunlara ek olarak bu çerçevede Rusya ve Orta Asya cumhuriyetlerini de hesabı olan ülkeler olarak görebiliriz.

Amerika'nın, Pakistan'ın ve Hindistan'ın stratejik hesapları belli; bu yüzden bunlardan bugün söz etmek gerekmez. Hesabı o kadar belli olmayan, kamuoyunda bu konuda fazla bilgisi olmayan ülke elbette İran.

İran, malum Afganistan'ın batı komşusudur. İki ülke uzun bir ortak sınıra sahipler. Tarihî olarak da derin ve yaygın ilişkileri var. Ancak bu ilişkiler Taliban iktidarı ile sarsılmış, ortaya derin bir ihtilaf çıkmıştı. Bunu tetikleyen de Taliban'ın 1998'de kuzeydeki Mezar-ı Şerif'i ele geçirmesinden sonra bu şehirdeki İran konsolosluğuna saldırması ve burada 8 İranlı diplomat ve bir İRNA haber ajansı mensubunu katletmesiydi.

Taliban, Mezar-ı Şerif'i tamamen ele geçirdikten sonra da şehirdeki yüzlerce Özbek, Tacik ve Hazara erkeğini vahşice öldürmüş, özellikle de İran'a yakın Şii Hazaraları hedef seçmişti. Bunu yaparken Hazara evlerini basmış gençleri ve çocuk yaştakileri de katletmişti. Bu katliamlar o zaman BM İnsan Hakları Komisyonu tarafından da belgelenmişti.

İran ile Taliban bu saldırı ve diplomat katliamından sonra savaşın eşiğine gelmişler, İran, Afganistan sınırına 70 bin askerle yığınak yapmıştı. Sonraları BM devreye girmiş, muhtemel savaş önlenmişti. 1999'da da taraflar görüşmüşler; ancak bundan herhangi bir olumlu sonuç çıkmamış, ilişkiler düzelmemişti. Bundan sonra da İran Taliban'la mücadele eden Kuzey İttifakı denen muhalif gücü desteklemişti. Hatta 2001'deki Amerika'nın Taliban operasyonu sırasında özel kuvvetleriyle Kuzey İttifakı'na yardım etmişti. Bu bilgiler elbette yakın tarihî bilgiler; ama bunları bilmeden, hatırlamadan da İran-Taliban ilişkileri de anlaşılamaz. Bu bakımdan bunları hatırlatmış oluyoruz bugün.

Taliban devrildikten sonra da İran yerini alan Karzai yönetimi ile yakın ve iyi ilişkiler tesis etmiş, bu yönetimi desteklemişti. Geçen hafta yapılan Pakistan-Afganistan-İran üçlü zirvesinin ortaya koyduğu gibi bugün de bu destek çeşitli şekillerde ve boyutlarda devam ediyor. Bu çerçevede iki ülke bir süre önce askerî işbirliği anlaşmaları da imzalamışlardı. Kısacası, İran-Afganistan ilişkileri bugün iyi durumda sayılır.

Ne var ki, bu durum İran'ın Karzai yönetiminin her hareketini, her çabasını desteklediği, her şeyden memnun olduğu anlamına da gelmiyor. İran özellikle Karzai yönetiminin Amerika ile yürüttüğü strateji ortaklık ve güvenlik anlaşması sürecinden oldukça rahatsız görünüyor. Bu çerçevede Amerika, Afganistan'daki askerî varlığına 2014'te son vermesinden sonra ülkede birtakım üsler ve 20-30 bin civarında askeri belirsiz bir süre bulundurmak isterken İran bunu asla istemiyor, Karzai yönetimini ve Afgan meclisini bu konuda etkilemeye çalışıyor.

İran'ın bu tavrının sebebi gayet açık ve net: İran, batısında kendisi için sürekli bir askeri tehdit ve baskı unsuru olacak Amerikan askeri varlığı ve üslerini istemiyor, kendisinin buradan izlenmesinden de son derece rahatsız. Nitekim geçen aralıkta İran'ı izleyen CIA'e ait Amerikan insansız casus aracının İran içlerinde düşmesi ya da düşürülmesi İran'ın bu kaygısında haklı olduğunu ortaya koymuştu.

İran bu sebeple, Afgan meclisinden söz konusu anlaşmanın çıkmaması için elinden geleni yapıyor. Milletvekillerini kendi yönünde etkilemeye çalışıyor. İran, Afganistan'da birçok alanda da nüfuz ve ağırlık tesis etmek için olağanüstü çaba sarf ediyor. Para dağıtıyor, başka şeyler yapıyor. Bunları belki başka bir gün yazarız.

Bu arada bazı haberlerde İran'ın kadim düşmanı; ama aynı zamanda Amerika'ya kendisi kadar düşman olan, ülkede Amerikan askerî varlığına karşı Taliban ile yakınlaşma çabaları içine girdiği, hatta dolaylı temaslar da bulunduğu da söyleniyor. İran, muhtemelen bunları reddedecektir; ama söylentiler de, haberler de ortada duruyor. Belki haberler de doğru, kim bilir. Ayrıca, Amerika, Pakistan ve Karzai yönetimi Taliban ile temas halindeyse, İran niye olmasın?

Bütün bunlar bize, Afganistan'da cereyan eden stratejik oyunun ve yapılan hesapların ne kadar kaygan ve değişken bir zeminde cereyan ettiğini açıkça gösteriyor velhasıl.

Rosenbergler suçluydular

Fikret Ertan 2012.02.27

İrtica kampanyası ile birlikte bazı kalemler bir dönem Amerika'yı sarsan McCarthy kampanyası ile buradaki irtica kampanyası arasında birtakım paralellikler kurdular ve doğruları ile yanlışlarıyla McCarthy kampanyasına atıfta bulundular.

Bunu yaparken de McCarthy döneminin çok bilinen, kamuoyuna mal olmuş önemli bir olayını sık sık dile getirdiler. Bu olay ya da dava, ünlü Rosenbergler davası. Bizdeki bazı kalemler beş-altı yıl önce bu davayla ilgili ortaya çıkan yeni gerçeklerden bîhaber oldukları için habire Rosenbergler'in suçsuzluklarından dem vurdular durdular...

Rosenbergler davası oldukça karmaşık bir dava; o yüzden önce size bu davayı kısaca özetleyeyim isterseniz: "Elektrik mühendisi olan Julius, 1939 yılında Amerikan Komünist Partisi'nin faal bir üyesiydi. 1940'ta Amerikan Kara Kuvvetleri Muhabere Alayı'nda görev yaptı. Bu görevi sırasında, eline geçen bazı gizli askerî bilgileri, eşi Ethel (Greenglass) ile birlikte Sovyetler Birliği'ne aktarmaya teşebbüs etti. Amerika'nın, New Mexico eyaletinin Los Alamos bölgesinde yürüttüğü Manhattan Projesi adı verilen atom bombası imal projesinde teknisyen olarak çalışan Ethel'in kardeşi çavuş David Greenglass da Rosenbergler'e atom bombası ile ilgili bilgiler verdi. Bu bilgiler, Sovyetler'in Amerika'daki casusluk şebekesinde kurye olarak çalışan İsviçre asıllı Harry Gold'un aracılığı ile New York'taki Sovyet Konsolos Yardımcısı Anatoli Yakovlev'e iletildi. Gold 1950'de tutuklandı. Kısa bir süre sonra da Rosenbergler ve Greenglass da gözaltına alındılar. Haklarında açılan davada baş kamu şahidi olarak Rosenbergler'in aleyhine ifade veren Greenglass 15 yıl hapisle cezalandırılırken New York'ta yargılanan Rosenbergler ise 1917 tarihli, casusluk kanunu uyarınca suçlu bulunarak ölüme mahkûm edildiler. Bundan sonra da adeta kıyamet koptu. Rosenbergler'in suçsuz olduklarına inanan ve davayı McCarthy döneminin suçlu avı olarak gören çeşitli sol gruplar verilen cezanın hafifletilmesi için hem milli hem de milletlerarası platformlarda büyük bir kampanya başlattılar. Ne var ki, bütün bunlar sonuç vermedi ve Rosenbergler California açıklarındaki ünlü Sing Sing adası hapisanesinde idam edildiler.

Amerikan tarihinde casusluk suçuyla idam edilen ilk ve son siviller olan Rosenbergler, 1953'te öldüler ama davaları uzun süre yaşadı. Haklarında yazılan bir yığın kitapla, çevrilen filmlerle, belgesellerle Rosenbergler davası Amerika'da hep canlı tutulmaya çalışıldı yıllarca. Üstelik dava sadece Amerika'da canlı tutulmaya çalışılmadı; mesela Türkiye de birtakım sol gruplar, solcu yazarlar Rosenbergler ve davalarına yıllarca sahip çıktılar. Hatta onların adına şiirler yazan ünlü şairlerimiz de oldu. Televizyonda yıllarca önce Rosenbergler ile ilgili filmleri, belgeselleri izlediğimi, hatta onlara acıdığımı ben bugün bile hatırlıyorum söz gelimi...

Sonuçta yazılanların, söylenenlerin, çevrilenlerin ve sol grupların ısrarlı çabalarıyla Amerika ve dünya Rosenbergler'in suçsuzluğuna, onların haksız yere idam edildiklerine inandı ve bu konuyu tartışmaya bile gerek görmedi muazzam sol propaganda karşısında. Ne var ki, Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte pek çok önemli konuda olduğu gibi Rosenbergler konusunda da gerçekler aniden, kimsenin tahmin edemeyeceği tarzda ortaya çıktı, dava aydınlandı.

Bu konuyu üç yıl kadar önce burada yazmıştım ama güncelliği sebebiyle bir kere daha tekrarlayayım: 1996 yılında CIA ve NSA tarafından açıklanan Moskova'nın New York ve Washington'daki casusları arasındaki haberleşmeyi sağlayan kriptö mesajları Rosenbergler'in, Sovyet gizli servisi KGB için çalıştıklarını ispatladı. NSA tarihçisi David Kahn bununla ilgili olarak mesela, 'Bir Soğuk Savaş dönemi tartışmasının da böylece sona

erdiğini, deşifre edilen kriptoların Rosenbergler'in Sovyetler adına casusluk yaptıklarını şüphe kalmayacak şekilde gösterdiğini' açıklamıştı o zamanlar.

Rosenbergler'in suçlu olduklarını gösteren ve Venona mesajları (ya da Venona dosyası) olarak bilinen bu önemli kriptolardaki gerçekleri umulmadık bir önemli kişi de doğruladı daha sonraları. Bu umulmadık, önemli kişi eski KGB görevlisi Aleksandr Feklisov'du. Rosenbergler'in casusluk faaliyetleri sırasında doğrudan temas kurdukları, yani onların bir tür amiri olan Feklisov, Moskova'da apartmanında gazetecilere Rosenbergler'in Sovyet casusları olduklarını teyit ederken, onların atom casusluğu yapmadıklarını ama birtakım askerî sırları KGB'ye verdiklerini itiraf etti. Ve böylece Amerika'da yıllarca, 'Rosenbergler suçsuzdular; onlar kasıtlı bir şekilde yargılandılar; onlar adli değil siyasî olarak suçlandılar; onlar haksız yere mahkum ve idam edildiler' diye bağırıp çağırılan sonunda Venona kriptoların çözülmesi ve Feklisov'un ifşaıyla mahcup oldular; bir daha bu konuyu açmadılar. Ne var ki, Amerika'yı gecikmeli ve eksik izleyen bizdeki bazı kalemler hâlâ 'Rosenbergler suçsuzdular' diyorlar. Onlara ne diyelim bilmem ki?

Not: Bu yazı bu köşede 7 Şubat 2000 tarihinde çıktı. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Şehir Tiyatroları'nın 'Rosenbergler Ölmemeli' adlı oyunu mart ayı programına alması ve daha sonra gerçeklerin ortaya çıkması ve gösterilen tepkiler sebebiyle kaldırması sırasında yaşanan tartışmalarda değerli yazarlar Hadi Uluengin ve Engin Ardiç'in benden ve yazımdan söz etmeleri ve bazı okurların ne yazdığımı merak etmeleri üzerine 12 yıl kadar önce yazılan bu yazıyı ilgisi ve güncelliği sebebiyle yıllarca sonra bir kere daha aynen köşeye koyma lüzumunu hissettim. Ben Rosenbergler konusuna 12 yıl önce son noktayı koymuştum; ama bazıları ne yazık ki hâlâ koyamamışlar. Bu arada yıllarca önce çıkan yazımı unutmayan Hadi Uluengin ve Engin Ardiç'a teşekkür ederim.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Azerbaycan istediğinden silah alır

Fikret Ertan 2012.03.01

İsrail, Güney Kafkasya ülkeleri ile ilişkilerine önem veriyor, bu ülkelerle olan ilişkilerini güçlendirmek için çok çalışıyor.

Bu ülkelerden Gürcistan ile çok yakın ve kapsamlı ilişkileri var. Bu çerçevede, 2008 Gürcü-Rus Savaşı'nda ilişkilerin askerî boyutu da ortaya çıkmıştı. Bugün de ilişkiler iyi yürüyor. Nitekim, Gürcistan Dışişleri Bakanı Grigol Vaşhadze geçen aralıkta Devlet Başkanı Saakaşvili'nin özel başkanlık affı ile rüşvet suçundan mahkûm olan iki İsrailli işadaminin serbest bırakılması sonrası yapılan davete uyarak iki gün önce İsrail'e resmî ziyarette bulunmuştu.

Gürcistan'ın yanı sıra İsrail, Ermenistan ile ilişkilerini geliştirmek için de özel hamleler yapıyor. Nitekim, bu köşede yazdığımız gibi geçen yıl eylül ayında Pinhas Avivi başkanlığındaki bir heyeti Erivan'a göndermişti. Bunun, Dışişleri Bakanı Lieberman'ın medyaya çıkan Türkiye'yi rahatsız etme planı uyarınca olduğunu da o zaman ifade etmiştik. Bugün de İsrail'in Ermenistan hamlesinin devam ettiğine hiç şüphe yok bize göre.

Bölgenin en güçlü ülkesi Azerbaycan ile de İsrail yıllardır yakın ilişkiler içinde. Siyasî, ekonomik, enerji boyutları olan bu ilişkilerin şüphesiz askerî boyutu da var. Nitekim birkaç gün önce çıkan haberlerde İsrail'in Azerbaycan'a toplam 1,6 milyar dolar tutarında askerî donanım satış anlaşması yaptığı bildirilmişti.

Yalanlanmayan bu habere göre, donanım çeşitli tiplerde insansız hava araçları (İHA), uçaksavar ve füze savunma sistemlerinden meydana geliyor.

Esasen, İsrail'in Azerbaycan'a bu tür donanımları satmaya çalıştığı son bir yıldır söyleniyordu. Bu söylentilere göre, İsrail Azerbaycan'a 2 tip 60 civarında İHA satacak, hatta bunların ortak üretimini de yapacaktı. Bu arada, medyada geçen yılın eylül ayında Karabağ üzerinde İsrail yapımı bir İHA'nın düştüğü ya da düşürüldüğü de söylenmişti. Bu bakımdan Azerbaycan'ın bir süredir İsrail yapımı İHA'ları kullanmakta olduğu tahmin edilebilir.

Azerbaycan bunları ve muhtemel diğer İHA'ları ya Karabağ ya da ateşkes hattını gözlem altında tutmak, muhtemel Ermeni saldırılarını ya da askerî konum değişikliklerini önceden öğrenip gerekli askerî tedbirleri alabilmek için kullanıyordur. Bu hareket de gayet normal, yerinde ve gerekli bir hareket. Savaş halinde olan bir ülkenin bu tür hareket ve tedbirlerini hiç kimsenin eleştirme hakkı yok; olamaz da.

Ayrıca, Azerbaycan'ın İsrail'den gerekli gördüğü, askerî amaçları için uygun bulduğu askerî donanımı almasının da eleştirilecek yanı hiç yok. Savaş halinde olan, bağımsız bir ülkenin uygun gördüğü donanımı, uygun gördüğü ülkeden alması da gayet normal sayılmalı.

Kaldı ki, Azerbaycan'ın topraklarının yüzde 20'sini yıllardır işgal altında tutan Ermenistan'ın durmadan silahlanmasına, uygun gördüğü ülkelerden en modern silahları almasına, bunları cephe hattına yerleştirmesine ne diyeceğiz? Ermenistan silahlanırken ses çıkarmayacak, Azerbaycan silahlanırken haksız yere eleştireceğiz mi?

Bu çerçevede hemen burada hatırlatalım: Geçen yılın eylül ayında Ermenistan'ın Moldova'dan milyonlarca dolar değerinde, gizlice çeşitli silah sistemleri ve cephane aldığı ortaya çıkmış, Moldova hükümeti çok mahcup olmuştu. Bu silahların arasında 35 km. menzilli BM-27 Urgan çok namlulu roketatar bataryaları, cephaneler ve muhtemelen başka silahlar da vardı. Bunların ayrıntıları da Moldova medyasında yer almış, hükümet hata yaptığını kabul etmek zorunda kalmıştı. Bu silah skandalı nasılsa ortaya çıkan bir skandaldı. Belki başkaları da Ermenistan'a silah satıyordur. Kaldı ki, 2010 yılında imzalanan Rusya-Ermenistan stratejik anlaşmasına göre, Rusya Ermenistan'a modern ve özel askerî donanım sağlamayı da taahhüt etmişti.

Bütün bu gerçekler ortada iken İran'ın, Azerbaycan'ın İsrail'den askerî donanım almasından rahatsız olduğu anlaşıyor. Nitekim, haberlerde İran Dışişleri Bakanlığı'nın Tahran'daki Azeri Büyükelçisi Cevanşir Akundov'u donanım alımını izah etmesi için bakanlığa davet ettiği bildiriliyor. İran'ın bu davetinin ve rahatsızlığının açıklanacak, haklı gösterilecek hiçbir yanı yok. İran'ın kendisinin İran-Irak Savaşı sırasında İsrail ve Amerika'dan gizli yollardan silah aldığını, bunun meşhur İrangate Skandalı ile ortaya çıktığını burada aklımıza geldiği için hemen hatırlatalım. İran bugün de uygun gördüğü ülkelerden silah alıyor; buna hiç kimse karışmıyor; İran da Azerbaycan'a karışmasın. Azerbaycan istediğinden silah alır. Bizden de alır, başkalarından da. Bundan kime ne?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Obama-Netanyahu görüşmesi ve İran

Fikret Ertan 2012.03.05

İsrail ve Amerika'daki destekçileri bugünlerde Obama yönetimini İran politikası konusunda kendi tezleri yönünde etkilemek için kapsamlı bir hamleye girişmiş bulunuyorlar.

Bu çerçevede İsrail Devlet Başkanı Peres bir süredir Amerika'da çeşitli temaslar yapıyor, televizyonlara çıkıyor, medyaya demeç veriyor, önemli zevatla görüşüyor. Peres bu yazıyı yazdığımız gün İsrail'in Amerika'daki en büyük, en güçlü, en nüfuzlu siyasi destekçisi olan Yahudi kuruluğu AIPAC'ın (Amerika-İsrail Kamu İşleri Komitesi) toplantısında konuşacak ve burada önemli mesajlar verecekti. AIPAC'ın 14.000 delegenin katılacağı, ayrıca hem Başbakan Netanyahu hem de Başkan Obama'nın da konuşacağı bu toplantısında Cumhuriyetçi başkan aday adayları da telekonferansla yer alacaklar ve fırsat bu fırsat deyip Obama'yı İsrail'e yeterli desteği vermemekle suçlayacaklar. Bunlar önceden belli olan hususlar. Obama ve Netanyahu'nun ne söyleyecekleri ise o kadar belli değil.

Bu ikisinin İran konusunda farklı düşündükleri bilinen bir husus elbette. Ayrıca, birbirlerinden hiç hoşlanmadıkları da malum sayılır. Farklı siyasi ideolojileri temsil etmelerinden başka şahsi kimyaları da barışmıyor. Obama, merkez sol, Netanyahu da aşırı sağı temsil ediyor. Filistin-İsrail barış süreci konusunda ikisinin çok farklı düşündükleri de sır değil. Özellikle Obama bu konuda verdiği sözlerini tutmayan, süreci yokuşa süren, Yahudi yerleşimleri konusunda Obama'yı hiç dikkate almayan, zaman zaman kendisine meydan okuyan Netanyahu'yu ikna etmesinin çok zor olduğunu iyi biliyor.

Netanyahu, Obama'ya karşı duruşunda şüphesiz Kongre, AIPAC ve diğer siyasi kuruluşlardaki İsrail destekçilerine güveniyor, bunlara dayanıyor, bunların sayesinde Obama'ya meydan okuyabiliyor. Geri planında bu mülahazalar ve unsurlar yatan tatsız Obama-Netanyahu ilişkisi bugün ikisinin birlikte yapacakları görüşmede bir kere daha sınanacak, ilişkinin bugünü ve geleceği konusunda muhtemelen yeni işaretler ortaya çıkacak. Bugünkü görüşme ikilinin 9. görüşmesi olurken başat konunun da İran ve nükleer programı olacağına hiç şüphe yok. Zaten hem Amerikan hem İsrail medyası hem de Obama yönetimi yetkilileri günlerdir bunun böyle olacağını söyleyip duruyor ve görüşmenin İran politikası konusunda en kritik görüşme olacağını ima ediyorlar.

Görüşmenin kritik yönlerinin muhtemelen gizli kalacağı; ancak ana yönlerinin de medyaya şu veya bu şekilde yansıtılacağı veya yansıtılacağı varsayılabilir. Zaten geçmişte olduğu gibi bugün de böyle olacak. Ayrıca, görüşmenin İran'ı yanıltacak biçim ve muhtevada yansıtılmasının mümkün olduğunu da kabul etmek gerekir. Bu da İran'a karşı yürütülen psikolojik kampanyanın bir parçası olarak görülebilir. Bu bakımdan görüşmeden sonra verilecek mesajları ya da bilgileri ihtiyatla ele almak gerekir. Ne var ki, bütün bu mülahazalara rağmen İran konusunda Obama ve Netanyahu'nun farklı düşündükleri ve bunun da hem söylem hem de politikalarına yansıdığı da inkâr edilemez elbette. Kısaca söylersek Obama İran'a karşı ihtiyatlı hareket edilmesi, herhangi bir askerî saldırının başka alanlarda sonuç alınmadan düşünülmemesi gerektiğine inanıyor. Bu başka alanlardan kasıt da diplomasi ve İran'a karşı sertleştirilen, genişletilen ve güçlendirilen ekonomik müeyyideler. Obama bunlardan sonuç alınmadan askerî tercihin söz konusu olmamasını; ama askerî tercihin de her zaman masada olduğunu söylüyor. Nitekim baskılar sonucu en son The Atlantic dergisine verdiği demeçte askerî tercih ile ilgili olarak Amerikan başkanının blöf yapmadığını ilan etmiş bulunuyor.

Diğer yandan, Netanyahu ve İsrail'in diğer liderleri İran'ın nükleer programında 'muafiyet bölgesi'ne yaklaştığını, buraya ulaştığı takdirde askerî harekâtın sonuç vermeyeceğini, dolayısıyla askerî harekâtın artık gündemde olması gerektiğini savunuyorlar. Muafiyet bölgesi denen şey de İran'ın nükleer tesislerinin herhangi bir askerî harekâttan zarar görmeyecek hale gelmesi demek. İsrail bu yüzden, hem kendi askerî harekâtını gündemde tutuyor ve aynı zamanda Obama'nın da böyle hareket etmesini istiyor. Başka bir yönden de kendi başına, Amerika dâhil hiç kimseye sormadan da İran'a saldırı hakkının olduğunu ısrarla tekrarlıyor, bu konuda Obama'yı da kendi yanında görmek istiyor. Obama da elbette buna karşı çıkıyor, muhtemel bir İsrail saldırısının felaket olacağına inanıyor.

Bugün yapılacak olan Obama-Netanyahu görüşmesi işte bütün bu kritik konuları ve başkalarını da kapsıyor. Önümüzdeki ayların en önemli, en kritik konusu olan ve bugün hem İsrail hem de Amerika'daki destekçileri tarafından baskı altına alınmaya çalışılan Obama'nın tavrı ve İran'ın nükleer programı ile ilgili olarak bugün son gelişmeler ele alınacak ve anlaşılan yeni bir safha açılacak. Obama muhtemelen durduğu yerde duracak; keza Netanyahu da. Sonrasını tahmin etmek ise çok zor elbette.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ya kodlar verildiyse?

Fikret Ertan 2012.03.08

Başkan Obama ve İsrail Başbakanı Netanyahu'nun son görüşmelerinde İran'ın nükleer programı konusundaki mevcut pozisyonlarını koruduğu anlaşılıyor.

Buna göre, Obama diplomasi ve müeyyidelere şans tanıyor, askerî tercihi son çare olarak görüyor. Netanyahu ise ne diplomasinin ne de müeyyidelerin İran'ı durduracağını söylüyor ve askerî tercihin öne çıkarılmasını savunuyor, bu konuda Amerika'yı yanına çekme çabalarından vazgeçmiyor. Obama ise buna direniyor.

Pozisyonlar böyle ama İsrail aynı zamanda askerî harekât ya da saldırı hazırlıklarına da süratle devam ediyor, bu konuda Amerika'dan yardım ve destek istiyor. Özellikle de gelişmiş tanker uçakları ve GBU-28 kodlu sığınak delici bombalar istiyor. Bunlara da olumlu cevap almış bulunuyor. Nitekim Obama da buna olumlu yaklaşmış, bu konuda Savunma Bakanı Panetta'nın mevkidaşı Barak ile çalışması talimatını vermiş bulunuyor.

İsrail'in Amerika'dan talep ettiği bu son donanım zaten belli olan İsrail'in İran'a saldırısının muhakkak havadan yapılacağını bir kere daha herkese hatırlatıyor. Zaten, İsrail'in başka bir tercihi de bulunmuyor.

Strateji ve hal böyle olunca İran'ın buna karşı muhakkak tedbirler aldığı, hava savunma sistemini elinden geldiği kadar güçlendirdiğine hiç şüphe yok. İran muhtemel İsrail hava saldırısı olduğunda buna iki yoldan karşı koyabilir: Ya İsrail uçaklarını İran hava saha sahasına girdiklerinde kendi uçaklarıyla karşılayabilir; ya da saldırılacak yerlere ve civarlarına yerleştirdiği hava savunma sistemleriyle uçakları düşürebilir, atılacak bomba ve füzeleri havada iken imha edebilir. Ayrıca, her iki yolu da aynı anda kullanabilir.

Bunun için de İran'ın etkin, güçlü ve hata payı çok düşük hava savunma sistemlerine sahip olması gerekir. İran'ın böyle sistemleri var. Bunların kimi kendi imalatı, kimi de Rus TOR- M1 yapımı sistemler.

Çeşitli kaynaklara göre, İran Rusya'dan 2005 yılında 29 adet TOR-M1 sistemi satın almış ve bunları muhtemel hedef bölgelerine ve nükleer tesisleri çevresine yerleştirmiş bulunuyor. Söz konusu sistemler hem sabit hem de hareketli olarak kullanılabilirler. Özel araçlara monte edilen hava savunma füzeleri hem alçak, orta ve yüksek irtifadaki hedefleri kısa sürede tespit edip süratle imha edebilirler. Her TOR-M1 bataryası aynı anda 48 hedefe kilitlenebiliyor. Sistem hem uçak hem helikopter hem de insansız hava araçlarına karşı kullanılabilir. Kısacası, uzmanların da ifade ettikleri gibi bu sistemler çok etkin sistemler.

Bugün TOR-1M'lerden söz ediyorum; çünkü geçenlerde okuduğum bir yazıda ilginç bir bilgiye rastladım. E-mailleri, sitesi korsanlarca saldırıya uğrayan STRATFOR adlı stratejik istihbarat kuruluşunun son ortaya çıkan bir e-postasında bir kaynağın Rusya'nın Rus-Gürcü Savaşı sırasında Gürcistan'ın kullandığı insansız hava araçlarına

ait veri bağlantısının kodlarının kendisine verilmesi karşılığında İsrail'e TOR-M1'lerin güvenlik kodlarını verdiği, böyle bir takasın gerçekleştiği söyleniyor.

Bu takas oldu mu, yoksa bu bir uydurma bilgi mi, bizim bilmemize, bunu tahkik etmemize imkân yok. İran herhalde bunun farkındadır ve tahkik ediyordur. Ayrıca, belki de bunun farkında olup TOR-M1 güvenlik kodlarını gözden geçiriyordur. Diğer yandan, bilgi doğruysa böyle bir takas olduysa ve İran bunun farkında değilse muhtemel bir İsrail hava saldırısında İran'ın TOR-M1'lerinin istenilen görevleri yapamayacakları da aşikâr. Ayrıca, Rusya'nın böyle bir takası gerçekleştirip gerçekleştirmediği de belli değil. Rusya bu konuda böyle bir şeyin asla olmadığını söyleyecektir. Buna da hiç şüphe yok; ama diğer yandan şüpheler de devam edecektir.

Bu TOR-M1 konusuna benzer bir konu bu yıl 30. yılı hatırlanacak olan İngiltere-Arjantin arasındaki 1982 Falkland Savaşı sırasında yaşanmıştı. Çok iyi hatırladığım bu savaşta Fransız yapımı Exocet adlı deniz hedeflerine karşı kullanılan Arjantin füzeleri birkaç İngiliz savaş gemisini saf dışı bırakmış, İngiltere bunun üzerine sonra ortaya çıkan bilgilere göre Fransa'dan gizli yollardan bu füzelerin güvenlik kodlarını almış, savaşın seyrini böyle değiştirmişti. Hatta bu konuda zamanın Başbakanı Thatcher'ın Exocet kodlarının verilmemesi halinde Fransa'yı Arjantin'e karşı nükleer silah kullanmakla tehdit ettiği haberleri de çıkmıştı.

Söylediğimiz gibi, böyle bir durum bugün TOR-M1'ler konusunda geçerli mi, bilemeyiz. Ama ya iddia doğruysa, Rusya TOR-M1'lerin kodlarını ve İran'daki başka sistemlerinin kodlarını İsrail'e verdiyse, durum İran açısından vahim bir boyut kazanmaz mı, İsrail'in başarı şansı artmaz mı?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bombalar hazırlanıyor

Fikret Ertan 2012.03.12

Başkan Obama ile İsrail Başbakanı Netanyahu'nun İran'a yapılacak muhtemel bir saldırı konusunda farklı düşündükleri bir sır değil.

Obama, diplomasi ve müeyyidelerden sonuç alınamaması halinde böyle bir tercihin söz konusu olduğunu defalarca söylerken Netanyahu ise bu konuda askerî tercihin muhakkak gündemde olmasını savunuyor. Hatta geçen hafta daha da ileri giderek saldırı konusunda bir takvim de ilan etmiş bulunuyor. '...Elimizde kronometre tutmuyoruz. Günler, haftalar, hatta yıllar artık söz konusu değil.' diyerek saldırının aylar içinde olabileceğine işaret ediyor. Aylar dediği de bize göre bu yılın sonbahar aylarına kadar olan süre. Yani 5-6 ay.

İsrail artık bu kadar açık telaffuz ettiği saldırıya hazırlanırken Obama da kendisinin İsrail'e bu konuda destek vermediği algısını ortadan kaldırmak için İsrail'e önemli askerî yardımlar yapmaya da başlamış bulunuyor. Haberlerde, Obama'nın İsrail'e KC-35 yakıt tankerleri ve GBU-31 tip bombalar sağlanması talimatı verdiği söyleniyor. Obama yönetimi bu arada her ne kadar yakın dönemde söz konusu değil dese de İran'a karşı kendi saldırı hazırlıklarını da hızlandırmış bulunuyor. Üstelik bunları hem İsrail ve Yahudi cephesinden gelen eleştirilerin geçerli olmadığını göstermek ve hem de kendisinin de bu konuda kararlı olduğunu belirtmek için yapıyor.

Bu çerçevede, geçen hafta mesela Savunma Bakanı Panetta, National Journal'a verdiği demeçte İran'a karşı askerî tercihin planlamasının uzun zamandır devam ettiğini açıklarken, saldırıyı kendilerinin yapmasının İsrail'in yapmasından çok daha etkili olacağına da işaret etmiş bulunuyor. Aynı gün Amerikan Hava Kuvvetleri Operasyonlar Daire Başkan Yardımcısı Korgeneral Herbert Carlisle ise İran'a karşı kullanılabilecek muazzam bir silahtan söz etmiş bulunuyor.

Bu muazzam silah, 'Massive Ordnance Penetrator, kısaca MOP' denen büyük bir bomba. Bugüne kadar geliştirilen ve hizmete alınan bütün bombaların en ağırı, en büyüğü sayılır. Ağırlığı 15 ton civarında. Boeing şirketinin geliştirip ürettiği bu bombalardan 20 kadarının Amerikan Hava Kuvvetleri'nin Global Saldırı Komutanlığı'na geçen yıl teslim edildiği bildiriliyor. Bu bombanın mevcut 2,5 tonluk sığınak delici bombaların 6 misli ağırlığına ve bunlardan çok daha derinliğe ulaşma kabiliyet ve gücüne sahip olduğu söyleniyor.

Hava kuvvetleri kaynaklarına göre, bu bombanın muhafazası özel ve sertleştirilmiş çelikten olup bomba patlamadan önce 50-60 metre derinliğe nüfuz edebiliyor. 6-7 metre uzunluğa sahip bombada 2,5 ton kadar patlayıcı bulunuyor. Bomba GPS sistemi vasıtasıyla uydu güdümlü olarak hedeflere atılıyor. Sathı delip belli bir derinliğe nüfuz ettikten sonra patlıyor, bu patlamanın ortaya çıkardığı sarsıntı ve çok dalgaları ile hedefi imha edebiliyor ya da büyük tahribat yapabiliyor.

Bomba, radarlara yakalanmama özelliğine sahip B-2 ağır bombardıman uçaklarıyla atılıyor. B-2'ler, Amerika'nın Missouri eyaletindeki üslerden kalkıp havada ikmalle birçok yere tek uçuşla ulaşabiliyorlar. Bu uçaklar, savaş alanına ilk defa 1999 Kosova operasyonu sırasında girmişler ve Sırp hedeflerinin yüzde 40'ına yakınının imha edilip Kosova'nın özgürlüğüne kavuşmasında çok önemli bir rol oynamışlardı. Buna ilaveten, B-2'ler Irak Savaşı'nda da Saddam'ın sığınak ve başka hedeflerini ve Afganistan operasyonunda da önemli hedefleri yok etmişlerdi. Son olarak da Libya operasyonunda rol almış, 3 B-2 40 ton kadar bombayla Libya askerî havaalanları ve hava savunma tesislerini vurmuşlar, Libya'daki hareketinin işini kolaylaştırmışlardı.

Korgeneral Carlisle'nin övünerek sözünü ettiği MOP'un elbette daha küçük çaplı muadilleri de var. Bunlar da kullanıma hazır bekliyorlar. İsrail'in elinde de bunlardan mevcut. Kaç tane, hangi tip, bilinmez. Ayrıca Amerikan bombalarına ilaveten kendi ürettiği sığınak delici bombaları da var.

İran'ın nükleer programıyla ilgili olarak yeni bir müzakere sürecinin işaretleri ortaya çıkarken İran'a atılabilecek bombalar da bir yandan hazırlanıyor ve Netanyahu'ya göre kullanım süresi de 5-6 ay kadar. Her zaman söylediğimiz gibi, biz bombalardan, silahlardan, askerî harekâtlardan söz etmeyi o kadar istemiyoruz; ama bu konuda gerçekçi olmak da zorundayız. Eğer bombalar hazırlanıyorsa bunu da yazmak zorundayız ki, konunun önemi, aciliyeti ve muhtemel yansımaları iyi anlaşılsın; bombaların yol açacağı büyük felaketten kaçınılsın...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Gazze cephesinde neler oluyor?

Fikret Ertan 2012.03.15

Oldukça uzun bir süredir sakin olan Gazze cephesi son günlerde yeniden hareketlenirken sükûnet ve ateşkes hali de bozulmuş, bölgede yeniden kan akmaya başlamış bulunuyor.

Geçen cuma İsrail'in Zuhir el Kuaysi adlı Filistinli lideri hedefli suikast denen yolla havadan attığı bombayla öldürmesi sonucu başlayan karşılıklı misillemelerde aralarında kadın ve çocukların bulunduğu 26 Filistinli ölüirken, onlarcası yaralanırken İsrail'de ise sadece bir kişi atılan roketler sonucu hafif yaralanmış bulunuyor.

Sükûneti, gerçekleştirdiği suikastla bozan söylediğimiz gibi İsrail. Buna da İslami Cihad ve Halk Direniş Komiteleri (HDK) İsrail'in güneyine 300 kadar çeşitli tip roket atarak, havan ateşi açarak cevap vermiş bulunuyorlar. İsrail de buna Gazze'deki çeşitli hedeflere 40 civarında hava saldırısı yaparak karşılık vermiş bulunuyor. Salı gününe kadar devam eden bu karşılıklı cevaplar da Mısır'ın arabuluculuğu ile ne kadar süreceği hiç belli olmayan ateşkes ile şimdilik durmuş görünüyor. Ne var ki Gazze'de son günlerde yaşanan bu durum daha önce yaşananlardan birkaç yönden farklılık arz ediyor. Şöyle ki: Son olaylarda İsrail, uzun bir süredir denediği füzesavar sistemini bu defa fiili ve geniş çaplı olarak kullanmış oluyor. Demir Kubbe (Kipat Barzel) denen bu sistem, Amerika'nın da ortak olduğu bir sistem. İsrail şirketi Rafael'e 2007'de sipariş edilmişti. Bugüne kadar birkaç denemesi yapılan bu sistem, söylendiğine göre şöyle çalışıyor:

Demir Kubbe, Elta Systems adlı kuruluşun geliştirdiği özel bir radar sistemi vasıtasıyla atılan roketi havada iken hedef olarak tespit ediyor, sonra hedefi fırlattığı önleyici roketiyle havada yok ediyor. Bu önleyici roket hedef roketlerin saniyede 300 metre kadar olan hızından daha hızlı bir roket oluyor. Buna ilaveten söz konusu roket, tehdit eden roketleri havada en yüksek noktada saf dışı edecek şekilde tasarlanmış. Bunun sebebi, düşman roketlerin muhtemel kimyasal ya da biyolojik başlıklarını emin bir mesafede yok edip bunların verebileceği zararları asgariye indirmek.

Özelliklerini kısaca andığım Demir Kubbe, İsrail kaynaklı haberlere göre, son olaylarda Gazze'den İsrail'in yerleşim bölgelerine atılan 56 roketi saf dışı etmiş bulunuyor. Bu konuda başka sayılar da olsa İsrail, sistemin yüzde 90 başarılı olduğunu büyük bir memnuniyetle söylüyor. Sistemin yüzde kaç başarılı olduğu, kaç roketi düşürebildiği kolay kolay kesin bir şekilde söylenemez. İsrail belki başarıyı abartıyordur, bilemeyiz. Bu konunun gerçeğini anlamak ve buna göre hareket etmek elbette direnişçilerin işi. Ancak İsrail, sistemin performansından memnun olduğunu, yakında mevcut batarya sayısını dörde çıkaracağını söylüyor.

Gazze cephesindeki son gelişmelerden birisi, işte bu anlattığımız Demir Kubbe'nin performansı. İsrail'in söylediği doğru ise Filistinli grupların roket kozu biraz zayıflamış görünüyor. Bu da askerî statükoyu elbette etkiliyor. İsrail ayrıca iddia ettiği başarıyı Demir Kubbe'yi başka ülkelere satarak paraya da çevirmek için çaba gösteriyor. Bu çerçevede Güney Kore, bazı NATO ülkeleri ve hatta Amerika'nın bile adı geçiyor.

İkinci gelişme ise Hamas, İslami Cihad ve HDK arasındaki ilişkilerin değişen mahiyetinde kendini gösteriyor. Daha önceleri bu grupları İsrail'e karşı ateşkesi muhafaza yönünde ikna edebilen, hatta baskı yapabilen Hamas, son olaylarda bunu ya yapmamış ya da yapamamış, iki grubu durduracak gücü kendinde görememiş intibai verirken bazılarına göre bu, Hamas'ın zayıflamakta olduğuna işaret ediyor.

Bu değişimde hangi faktörler rol oynamış olabilir, henüz tam söylenemez. Ancak bu arada gerek İslami Cihad'ın gerekse de HDK'nın İsrail karşı saldırılarına Hamas'ın katılmamasını da eleştirdikleri belirtiliyor. Bu arada hatırlatalım, Hamas, Esed rejimine karşı olduğu için Şam'ı terk etmiş bulunurken İslami Cihad hâlâ Şam'da faaliyet gösteriyor. İran ve Suriye yanlısı olduğu söylenen bu örgüt, belki de Hamas'ın Şam'ı terk etmesini hazmediyor, bu konuda birtakım hesaplar içinde bulunuyor.

Demir Kubbe'nin iddia edilen başarılı performansı ile Hamas-İslami Cihad-HDK ilişkilerinin görüldüğü kadarıyla kazandığı yeni boyut ve mahiyetin Gazze cephesinde yeni bir durum ortaya çıkarmakta olduğu tahmin edilebilir. Kısacası, Gazze'de olup bitenlere ve bundan sonra olacıklara bugünden başlayarak yeni bir gözle bakmak, anlattığım son gelişmeleri mutlaka dikkate almak gerekiyor. Biz bugün bu kanaatteyiz.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Esed'e anlayacağı mesaj artık verilmeli

Fikret Ertan 2012.03.19

Üst devlet ricalimiz Arap halk hareketleri ve ayaklanmaları başladığından bu yana sürekli ve ısrarlı olarak 'yabancı müdahale, dış müdahale olmasın' deyip duruyorlar.

Bu söylemi Libya meselesi sırasında NATO müdahalesi gündeme geldiğinde 'NATO'nun Libya'da ne işi var?' diyecek dereceye kadar da getirdiler; ama sonunda NATO müdahalesini hem onayladılar hem de müdahaleye katıldılar. Bu rical Suriye konusunda da baştan bu yana yine 'yabancı müdahale, dış müdahale olmasın; biz buna karşıyız' şeklindeki söylemi tekrarlayıp duruyor. Esasen böyle diyerek Rusya ve Çin'in çizgisine yaklaşıyorlar. Bu iki ülke ve İran da baştan bu yana dış müdahaleye karşılar. Bunun altında yatan en önemli faktör de elbette Batı'ya duydukları husumet. İçlerinde 'Ya müdahaleyle Amerika, NATO, Batı bölgeye yerleşirse?!' gibi bir vehim var. Bu çerçevede özellikle Rusya, Libya'ya müdahalenin yolunu açan 1973 sayılı BM Güvenlik Konseyi kararının alınması sırasında aldatıldığına inanıyor ve bir daha böyle bir şeyin yaşanmayacağını söyleyip duruyor, Suriye'deki rejimi desteklemeye devam edeceğini vurguluyor.

Batılı ülkeler ise dış müdahale konusunda bu kadar açık ve net konuşmuyorlar; sadece müdahalenin zor olduğuna işaret edip son tahlilde bu kapının açık olduğunu ima ediyorlar. Esed rejimi de elbette bu 'dış müdahale istemezük' söyleminden son derece memnun; zira 'müdahale olmayacağına göre, müdahaleyi yapacaklar da bunu istemediklerine göre, benim elimi tutan ve tutacak olan da olmayacak; dolayısıyla ben istediğimi yaparım; kimse de bana bir şey yapamaz' şeklinde düşünüyor ve hareket ediyor. Bunun tabii sonucu olarak da masumları eziyor, akla gelmedik katliamlar yapıyor, kendi halkının kanını bolca dökmeye devam ediyor.

Esasen, Esed rejiminin baştan bu yana bu şekilde hareket edeceği, bizi, Arap Ligi'ni, BM'yi ve milletlerarası camiayı reform vaatleri ve başka şeylerle oyalayıp muhalefeti ezip, ayaklanmayı en kanlı biçimde bastırıp kendi iktidarının devamı için elinden geleni yapacağı o kadar belli, o kadar malumdu ki... Bunu görmemek, anlamamak mümkün değildi. Rejimin kendi iktidarını sarsacak, kendi ölümünü hazırlayacak herhangi bir eylemi yapması asla mümkün değildi. Ne yazık ki, bu temel gerçek birçokları tarafından anlaşılamadı. Bunun sonucu bugün apaçık bir şekilde ortada duruyor: Her gün katledilen masumlar, yıkılan evler, göçe zorlanan kitleler, tutuklanan, işkence gören binler, gelecekleri kararan hürriyet ve adalet isteyen milyonlar... Oysa baştan itibaren Esed rejimine kararlı bir müdahale mesajı verilseydi ve rejim de buna inansaydı bütün bunlar olmayabilir, rejim korkuya kapılıp bugün yaptıklarını yapmayabilirdi. Ama olmadı. Kökleşmiş 'Batı husumeti' ile düşünüp hareket edenlerin 'dış müdahale olmasın' söylemleri sayesinde Esed hiç kimsenin fiilen kendisini durdurma niyetini taşımadığını görüp istediğini yaptı ve buna da devam ediyor.

'Müdahale olmasın' diyenler 'bu mesele diplomatik ve siyasi yollardan çözülsün' diyorlar. Ancak Esed rejiminin mahiyeti ve tabiatı gereği bu yolun yol olmadığı hâlâ anlaşılmamış bulunuyor. Bu çerçevede BM'nin, Arap Ligi'nin çabalarının sonuçlarının ne olduğu ortada duruyor. Kofi Annan'ın son çabası da herhalde beyhude bir çaba olarak tarihe geçecek görünüyor. Bütün bunların sonucunda, bugün dış müdahaleye karşı olan Suriye Milli Konseyi de sonunda dış müdahale çağrısı yapmış bulunuyor. Ajanslardan geçen haberlerde Konsey'in

Humus'un Sünni Karm el-Zeytun mahallesindeki son katliamının videosunu gördükten sonra 'sivilleri korumak ve iç savaşı önlemek amacıyla acil milletlerarası askerî müdahale' talep ettiği bildiriliyor.

Söz konusu son katliamın Esed'in katil şebihaları tarafından yapıldığı kadın, erkek, çocuk 45 masumun hunharca katledildiği, yakıldığı söyleniyor. Bu katliam şüphesiz bugüne kadar yapılan sayısız katliamların sonuncusu. Esed rejimi durdurulmazsa daha çok katliamların yapılacağı, dünyanın da, bizim de bunları seyredeceğimiz belli. Bu bakımdan geç de olsa artık Esed rejimine inanacağı şekilde bir 'dur' demenin vakti artık gelmiş bulunuyor. Bu da ancak güçlü ve gerçek bir müdahale mesajıyla olabilir. Hatırlayın, Türkiye 1999'da baba Esed'e 'Öcalan'ı Şam'dan çıkar; çıkarmazsan savaşı göze al. Geliyoruz' şeklinde bir mesaj vermiş, Esed de savaşı göze alamayarak 24 saat içinde Öcalan'ı Moskova'ya postalamıştı. O zaman baba Esed oğul Esed'den daha güçlü durumdaydı. Bugün oğul Esed o kadar güçlü durumda değil. Baba Esed, güç kullanma kararlılığını ortaya açıkça ortaya koyan mesajdan anlıyordu; oğul Esed'in de ancak bundan anlayacağına şüphe yok.

Geç kalmış olsa da Esed rejimine müdahale mesajı artık verilmeli. Verilmesin diyenlere, dış müdahaleye karşı olanlara da ben şu soruyu sormadan edemiyorum: Esed rejiminin zulmüne nasıl son vereceksiniz? Bugüne kadar yaptıklarınızla son veremediniz, bundan sonra ne yapacaksınız? Söyleyin de bilelim....

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İran'a karşı son çareler, son müeyyideler

Fikret Ertan 2012.03.22

Amerika ve Batı, İran'a nükleer programı konusunda kendi şartlarını kabul ettirmek amacıyla yıllardır ya BM Güvenlik Konseyi yoluyla ya da kendi başlarına çeşitli müeyyideler uyguluyorlar, uygulattırıyorlar.

Bu çerçevede, BM Güvenlik Konseyi'ne benimsettikleri 4 müeyyide kararı var: 23.12.2006 tarih ve 1737 sayılı; 24.03.2007 tarih ve 1747 sayılı; 03.03.2008 tarih ve 1803 sayılı; ve son olarak Türkiye'nin karşı çıktığı 09.06.2010 tarih ve 1929 sayılı kararlar bunlar.

Kendi başlarına aldıkları kararlarla tek yanlı olarak da Amerika başta olmak üzere Avrupa Birliği ve çeşitli ülkelerin İran'a karşı aldıkları kararlarla uyguladıkları müeyyideler de çoktandır uygulanıyor. Bunlar, genelde İran'ın nükleer faaliyetleri ile ilgili kurumları, şahısları, programları, şirketleri hedef alıyor. Çoğu da İran'ın malî kurumlarıyla ilgili sayılır. Son dönemde bunlardan bazıları İran'ın enerji yapısını, petrol sektörünü, bunlarla ilgili yatırım ve yabancılarla olan işbirliklerini de müeyyideler kapsamına almış bulunuyorlar.

Amerika ve Avrupa Birliği (AB) dışında Kanada, Avustralya, Güney Kore, Japonya, İsviçre ve hatta Hindistan gibi ülkeler de İran'a karşı çeşitli müeyyideler uyguluyorlar. AB'nin mevcut müeyyidelerine ilaveten geçen yıl ekimde benimsediği yeni müeyyideler ise mevcutları daha da güçlendirmeyi amaçlıyor. Bunlar Avrupa Konseyi'nin 27.06.2010 tarihli müeyyide paketini hem güncellemiş hem de ağırlaştırmış oluyor. Yeni pakette İran'ın dış ticaretine, malî hizmetlerine, enerji sektörü ve teknolojisine, sigortacılığına karşı yeni kısıtlamalar konmuş bulunuyor.

Amerika ise geçen yıldan bu yana özellikle İran'ın petrol satış ve gelirlerini hedef almış, bunları çok ağır bir müeyyide paketiyle devreye sokmuş bulunuyor. Obama yönetiminin itirazına rağmen Kongre'de benimsenen bu müeyyide paketi Amerika malî sistemi ile ilişkili bütün yabancı kurumları, bankaları İran ile ilişkilerini kesmeye davet ediyor. Aynı zamanda paket, İran'dan petrol alan yabancı ülkelerin, alımlarını belli bir zaman dilimi içinde azaltıp tamamen durdurmalarını öngörüyor.

Amerika bu iki konuyu ısrarla ve kararlılıkla takip ediyor, İran'dan petrol alanlara baskı uyguluyor, bunları ikna etmeye çalışıyor. AB ve Japonya gibi bazı ülkeler Amerika'nın taleplerini yerine getirmeye de çalışıyorlar. Zaten AB alımlarını azaltmayı ve önümüzdeki 1 Temmuz'dan itibaren alımları tamamen durdurmayı taahhüt etmişti. Nitekim, AB ülkelerinin kendi doğrultusunda hareket etmeleri sonucu Amerika dün açıkladığı bir kararla 10 AB ülkesi ve Japonya'yı uyguladığı malî müeyyideler listesinden çıkarmış bulunuyor; yani bunlar istisna kapsamına alınmış oluyorlar. Bu AB ülkeleri Belçika, İngiltere, Çek Cumhuriyeti, Fransa, Almanya, Yunanistan, İtalya, Hollanda, Polonya ve İspanya.

İstisna listesinde İran'dan en çok petrol alan Hindistan, Çin ve Güney Kore yok. İran'dan petrol alımına devam eden ve alternatif kaynak bulunana kadar buna devam edeceğini söyleyen Türkiye de yer almıyor. Zaten Türkiye öteden beri BM Güvenlik Konseyi kararı olmayan bağımsız müeyyidelere uymayacağını tekrarlar açıklayıp duruyor. Amerika ile önümüzdeki dönem bir problem çıkma potansiyeli taşıyan İran petrol alımları konusu, muhtemelen önümüzdeki hafta Güney Kore'de yapılacak Nükleer Güvenlik Zirvesi'ne katılacak Başbakan Erdoğan ve Başkan Obama arasında yapılacak görüşmede ele alınacak. Bu bakımdan İran petrol alımları ve uygulanan müeyyidelerin bizi de önemle ilgilendirdiği bu bağlamda bir kere daha söylenebilir.

Ne var ki, müeyyide paketi ve bağlayıcılığına rağmen Başkan Obama uygun görürse milli çıkarlar gereği istediği ülkeyi de istisna listesine alabilir. Herhalde Türkiye de bu konuda bu Obama'yı bu yönden ikna edecektir.

Bugün temas ettiğim Amerikan malî ve petrol müeyyidelerine ek olarak geçenlerde bir başka ama çok önemli müeyyide de İran'a karşı devreye sokulmuş bulunuluyor. Bu da kısaca SWIFT (Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication) denen bankalar arası elektronik malî kaynak transferinde global çapta rol oynayan, hatta onayı olmadan elektronik para transferi yapılamayan Belçika merkezli kurumun İran bankalarının işlemlerini durdurma kararı. Bunun da elbette İran ve İran ile iş yapanlar bakımından önemli sonuçları olacak.

Kısacası, Amerikalı bir yetkilinin İran'a karşı uygulanan son petrol ve malî müeyyideler için kullandığı 'son çareler' deyimıyla İran ister istemez çok önemli bir karar noktasına getirilmeye gittikçe zorlanıyor. İran ekonomisi bu kadar ve çok ağır müeyyidelere daha ne kadar dayanabilir, sorusu da bugün ister istemez akla geliyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Afgan ordusu ve durumu

Fikret Ertan 2012.03.26

Açıklanan programa göre, NATO-ISAF güçleri 2014'den sonra Afganistan'ı terk etmiş olacaklar.

Belki Amerika bu tarihten sonra Afganistan'da bir miktar askerî varlık ve üs bulunduracak; ama bu da bugün o kadar belli değil; zira bu konuları resmen anlaştırmaya bağlayacak olan Amerika-Afganistan stratejik anlaşma görüşmeleri halen sonuçlanmamış bulunuyor. Bu yüzden bu aşamada Amerika'nın 2014'ten sonra Afganistan'daki askerî varlığı hakkında kesin bir şey söylemek mümkün değil. Ancak buna rağmen ben bugünden Amerika'nın çoğu özel kuvvetlerden meydana gelecek 20-30 bin kişilik bir güç ve birkaç hava üssünü kapsayacak bir askerî varlığı 2014'ten sonra devam ettireceğini tahmin ediyorum.

NATO-ISAF işte bugün bu takvime uymak ve görevlerini Afgan ordusuna 2014'te tamamen devretmek için her alanda çok yoğun çalışmalar yapıyor. Bunların en önemli hedefi de Afgan ordusunu zamanında ülke güvenliğini tamamen üstlenecek sayı ve kaliteye ulaştırabilmek elbette. Esasen Afgan ordusu ile ilgili bu çalışmalar yıllardır devam ediyor. Bu çerçevede yüz binlerce Afgan askeri eğitiliyor. Afganistan'da ne işi var denen Türkiye de bu bağlamda en az 10 bin Afgan askerini eğitmiş bulunuyor ve bu eğitime de devam ediyor. Afgan subaylarını askerî okullarda yetiştiriyor. Türkiye böylece Afganistan'ın gelecek ve güvenliğine büyük katkılar yapıyor.

Bugün eğitilen ve görev yapan Afgan ordu mensubu sayısı geçen yıl itibarıyla 173 bin civarında bulunuyor. Bu sayının 2013 yılı sonlarına kadar 195 bine çıkarılması planlanıyor. Bu hedefe ulaşıldığında Afgan ordusu bugün ülkede görev yapan NATO-ISAF gücünün bir buçuk katına çıkmış olacak. Ancak buna rağmen bu sayının bile ülke güvenliğini tam olarak sağlayamayacağını, sayının 400-450 bin olması gerektiğini söyleyenler de var. Afgan ordusunun bugün ulaştığı sayı şüphesiz önemli bir sayı sayılır. Ne var ki, mesele sadece sayı meselesinden ibaret de değil. Mevcut sayının ülke güvenliğini tam olarak üstlenecek kalitede olup olmadığı, disiplin ve savaş performansının ne kadar güçlü olup olmadığı şüphesiz en az sayı kadar önemli sayılır.

Kalite, disiplin, performans konularında Afgan ordusunun genel anlamda istenildiği seviyede olmadığı çoktandır söyleniyor. Bu çerçevede 2010'da hazırlanan bir Amerikan resmî raporu orduda görevi terk etmenin, yolsuzlukların, uyuşturucu kullanımı gibi disiplinsiz hareketlerin yaygın olduğunu dikkat çekmişti mesela. Aynı rapor mevcut askerlerin yüzde 23'ünün kendi başlarına görev yapamayacak durumda olduğu, ordunun yüzde 12'sinin izinsiz olarak görev yerini terk ettiğini de bildirmişti. Bu ve benzeri raporlar ve tespitlerden hareketle NATO Eğitim Misiyonu (NTM-A) gereken tedbirleri almaya başlamış ve 2011 Ağustos'u itibarıyla eğitimde belli bir gelişme ve ilerlemenin sağlandığını açıklamıştı. Bunlar da maaş zammı ve maaş ödeme sisteminde yapılan iyileştirmeler sayesinde gerçekleşmişti. Buna ilaveten askere alma sisteminde de önemli gelişmelere imza atılmıştı.

Sonuçta, bugün Afgan ordusunun geçmiş yıllara göre iyi durumda olduğu, hem sayı ve eğitim bakımından ilerlediği söylenebilir. Ancak ordunun bugün hâlâ NATO-ISAF güçlerine hem lojistik, hem planlama ve hem de acil müdahale konularında bağımlı olduğu da inkâr edilemez. Özellikle, acil müdahale durumlarında gereken hava desteğinin NATO-ISAF olmadan mümkün olmadığı aşikâr. Bu bakımdan, 2014'e kadar Afgan hava gücünün de belli bir ölçüde olması gerekiyor. Aksi halde, ordu bunun eksikliğini her zaman hissedecektir. Bunlar Afgan ordusunun bugünkü zaafı olarak ortada duruyor. Ancak bu arada ordunun özel müdahale kuvvetlerinin standart ve kalitesinin genel kaliteden çok üstün hale getirildiğini de muhakkak belirtmeliyiz. Taliban ile mücadelede esasen bu kuvvetler en önemli rolü oynayacaklar.

Diğer yandan, söz konusu zaafıya bir de Taliban'ın orduya sızma, buraya kendi adamlarını yerleştirme ve fırsat bulduğunda bunları kullanma gayretleri de eklenebilir. Bu bakımdan askere almada Afgan ordu yetkililerinin daha sıkı tedbirler almaları, bu konuda yeni denetim mekanizmalarını kurmaları, sızmaları en aza indirecek bir sistemi acilen devreye sokmaları gerekiyor.

Afgan ordusu bugün ülkenin neredeyse yarısında güvenliği NATO-ISAF'tan devralmış bulunuyor. 2014 sonuna kadar da diğer yarısını devralması hedefleniyor. Bu hedefe ulaşıldığında da Afganistan'daki NATO-ISAF misyonu sona erecek. Muhtemelen Türk askeri de bu tarihten sonra Afganistan'da olmayacak. Sonuçta, 2014'te Afgan ordusu kendi ülkesinin kaderini üstlenmiş olacak. Somut bilgilere dayanması gereken Afganistan tartışmalarının bugün ana unsuru olan Afgan ordusunun durumu bugün böyle..

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Annan Planı ve ötesi

Fikret Ertan 2012.03.29

Beşşar Esed'in, BM Özel Temsilcisi Kofi Annan'ın 6 maddeden meydana gelen barış planını kabul ettiği söyleniyor.

Bunu söyleyen de bizzat Kofi Annan. Ne var ki, bu konuda Suriye hükümetinden henüz resmi bir açıklama yok. Hükümet ya da Beşşar Esed bu kabul açıklamasını resmen ve açıkça yapana kadar da biz bu konuda ihtiyatlı olacağız. Ne zaman resmi, kendilerini bağlayan bir açıklama yaparlar, o zaman 'kabul ettiler' deriz ve buna göre tavır alırız. Bunu beklerken de söz konusu olan Annan Planı'nın nelerden ibaret olduğunu da bu vesileyle hatırlatırız.

Esed rejiminin geçen kasımda 'kabul ettik' deyip aylarca dünyayı oyaladığı Arap Ligi planına benzeyen 6 maddeli Annan Planı esasen BM Güvenlik Konseyi tarafından kabul edilen bir karara dayanmıyor. Sadece geçen hafta Konsey başkanlık bildirisi olarak Rusya ve Çin dahil bütün üyelerin desteğini almış bulunuyor. Bu bakımdan, karar haline gelmesi için yeniden Konsey'e sunulması gerekiyor. Konsey'i önümüzdeki pazartesi bu konuda bilgilendirecek olan Annan, belki karar yönünde de adım atabilir. Ancak karar olsa da olmasa da Annan'a göre Suriye hükümetinin kabul ettiği planı bütün yönleriyle bilmek, Suriye'nin kabul ettiyse neyi kabul ettiğini görmek gerekiyor. Bu bakımdan biz bugün bu planı bütün maddeleriyle vermeyi uygun gördük. Plan aynen şöyle:

1. Özel Temsilci Annan ile Suriye halkının meşru istek ve endişelerine hitap edecek tamamen Suriyelilerin liderliğindeki siyasi süreçte Özel Temsilci ile birlikte çalışmayı (hareket etmeyi); ve bu amaç için Özel Temsilci'nin daveti halinde (yani talebi halinde) yetkili bir arabulucu tayin etmeyi taahhüt etmeli.
2. Çatışmaları (savaşı) durdurmayı ve sivilleri koruma ve ülkeyi istikrara kavuşturma amacıyla bütün taraflarca hangi şekilde olursa olsun yürütülen silahlı şiddete BM denetimi-gözetimi altında acilen ve etkili biçimde son vermeyi taahhüt etmeli.

Bu amaçla; Suriye hükümeti nüfus merkezlerine (yani şehirlere, kasabalara) yönelik asker sevk hareketlerine, buralardaki ağır silahlar kullanımına derhal son vermeli ve nüfus merkezleri içlerindeki ve çevrelerindeki askerî yoğunluklarını (yani asker bulundurmalarını, konuşlandırmalarını) derhal geri çekmeye başlamalıdır.

Bu eylemler alanda yerine getirilirken Suriye hükümeti bütün tarafların hangi şekilde olursa olsun yürüttükleri silahlı şiddete sürekli olarak son vermek için BM'nin etkili bir denetim mekanizmasının devreye girmesiyle Özel Temsilci ile birlikte çalışmalıdır (birlikte hareket etmelidir).

Etkili bir BM denetim mekanizması ile birlikte Özel Temsilci ilgili unsurlar ve muhalefetten çatışmalara (savaşmaya) son vermelerini ve bütün tarafların hangi şekilde olursa olsun yürüttükleri silahlı şiddetin sürekli olarak durdurulması için bütün ilgili taraf ve muhalefetten aynı taahhütleri talep edecektir.

3. Çatışmalardan etkilenen bütün bölgelere zamanında insani yardımın yapılmasının temini için ve acil adımlar (tedbirler) olarak hükümetten günde iki saatlik sürenin (yani hükümetin askerî hareketlerini durduracağı) kabul ve yerine getirmesini; bu günlük aranın mahalli seviyeler dahil, hangi vakitlerde, hangi şekillerde (yani modalitelerinin) etkili bir mekanizma ile yürütülmesini ister.

4. Barışçı siyasi faaliyetlerde bulunan yardıma muhtaç şahıs ya da şahıslar dahil, keyfi olarak tutuklanan şahısların serbest bırakılmasının kapsam ve hızının artırılmasını; gecikme olmadan uygun kanallar vasıtasıyla bu tür şahısların tutuklu oldukları yerlerin listelerinin sağlanmasını; uygun kanallar vasıtasıyla bu tür yerlere ulaşımın (yani buralara girmelerin) organize edilmeye başlanılmasını; uygun kanallardan bu tür şahıslarla ilgili yapılacak her türlü yazılı bilgi talep eden müracaatlara cevap verilmesini ya da bu tür şahıslarla görüşme imkânlarının sağlanmasını ya da bunların serbest bırakılmasını ister.

5. Gazeteciler için bütün ülkede hareket (seyahat) hürriyetinin sağlanmasını ve bunlar için ayrımcı olmayan vize politikası izlenmesini ister.

6. Toplanma hürriyeti ve barışçı gösteriler yapma hakkına saygı gösterilmesini ister.

Önemli maddelerinde 'derhal' 'acilen' gibi şartların da bulunduğu bu plan hemen, derhal uygulandığında bir anlam ifade eder. Yok eğer, Esed rejimi hem planı kabul eder görünüp hem de uygulanmasında ayak sürürse, bir kere daha dünyayı kandırmış olacak elbette. Bu arada da Annan uygulama konusunda derhal harekete geçmezse, oyalanıp durursa, Esed rejimini uygulama konusunda uyarmazsa, onun hakkındaki görüşlerimizin değişmesi söz konusu olacaktır elbette.

Bu bakımdan planın akıbetini bekleyip göreceğiz. Bu bekleme de en fazla bir hafta civarında olabilir. Ayrıca önümüzdeki günlerde İstanbul'da yapılacak Suriye'nin Dostları toplantısı da bu planın akıbetinde belli ölçüde belirleyici olacaktır. Annan Planı ve ötesi hakkında bugün ancak bunlar söylenebilir.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Afganistan'daki nüfuz mücadeleleri ve Çin

Fikret Ertan 2012.04.02

'Afganistan'da ne işimiz var?' şeklinde anlamsız bir soru soranlar herhalde bu ülkede başka ülkelerin pek çok işi olduğunu bilmiyorlar.

Bunlardan haberdar değiller; olsalardı bu soruyu sormazlardı. Dediğimiz gibi Afganistan'da birçok ülkenin çok önemli işleri var. Amerika, güvenlik ve stratejik saiklerle burada; diğer Batılı ülkeler de öyle. Rusya da hem bu saiklerle hem de ekonomik saiklerle Afganistan'da etkin olmaya çalışıyor; bu ülkeye helikopter, silah, cephane

temin ediyor. İran ise ülkede her yönde nüfuz kazanmak için olağanüstü çabalar gösteriyor. Para dağıtıyor, adam devşirmeye çalışıyor. Bu arada, Çin ve Hindistan'da hem stratejik hem de ekonomik saiklerle Afganistan'da yer ve nüfuz elde etmek için büyük çabalar sarf ediyorlar.

Çin çabalarını özellikle ekonomik alanda yoğunlaştırmış bulunuyor. Nitekim, son haberlerde Çin'in Afgan hükümeti ile çok önemli bir petrol anlaşması imzaladığı bildiriliyor. Birkaç gün önce sağlanan bu anlaşmayla kısaca CNPC (China National Petroleum Corporation) denen devlet şirketi Sar-i Pul ve Faryap eyaletlerinde petrol sondajları yapacak ve aynı zamanda bölgede bir de rafineri kuracak. Afgan Madenler Bakanı Vahidullah Şahrani'nin açıklamasına göre, CNPC bir ay içinde çalışmalarına başlayacak. Yine bakana göre, anlaşma 25 yıl süreli olacak ve 23 yıl içinde Afganistan'a 7 milyar dolar civarında gelir sağlayacak. Bu anlaşma bildiğimiz kadarıyla Afgan devletinin petrol arama ve sondaj alanında imzaladığı ilk önemli anlaşma oluyor.

Bu anlaşma sahasında ilk; ancak Çin'in Afganistan ile başka bir önemli anlaşması da var. Bu da Logar eyaletinde bulunan muazzam bakır yataklarıyla ilgili Aynak projesi. 1979 yılındaki Sovyet işgalinden bu yana el sürülmeden duran bu yatakların dünyanın en büyük çıkarılmamış bakır rezervlerine sahip olduğu çoktandır söyleniyor.

Afgan hükümetinin özelleştirme planı çerçevesinde milletlerarası ihaleye açılan Aynak için 2008'de Rus Strikeforce, Kazak Kazakhmys Konsorsyumu, Amerikan Phelps Dodge ve Çin China Metallurgical Group adlı dev şirketler teklif vermişlerdi. İhale sürecinde 2 milyar dolar değerinde olduğu söylenen Aynak sonunda 3,5 milyar dolar teklif veren ve bununla herkesi şaşırtan ve kızdıran China Metallurgical Group'un eline geçmişti. Tahminlere göre, yataklarda 88 milyar dolar civarında bakır var.

Afganistan'ın nispeten güvenli bir bölgesinde bulunan Aynak sadece bir bakır madeni projesinden ibaret de değil; başka yönleri de var; zira bakırın çıkarılması, işlenmesi için enerji de gerekiyor. İşte bu yüzden Çin madenin hemen yakınında 400 megavat gücünde kömür ile çalışacak bir elektrik santrali de inşa ediyor. Buna ilaveten ayrıca Batı Çin-Tacikistan-Afganistan-Pakistan'ı birbirine bağlayacak bir de demiryolu yapacak, nakliye problemini de böyle çözecek. Halen yürüyen Aynak projesinin 2014'te tamamlanarak hayata geçmesi, üretime başlaması planlanıyor. Bu olduğunda 10 bin Afgan'a istihdam sağlanmış olacak. Afgan devleti de madenden yılda 400 milyon dolar kadar gelir elde edecek.

Aynak'ı muhtemelen ülkenin muazzam miktarlardaki demir filiz rezervleri ve başka maden projeleri de takip edecek; zira Afgan hükümeti bu konuda Çin'e güveniyor. Nitekim bu sebeple Afgan yetkililer Çin'i ziyaret ediyor, ülkedeki doğalgaz, petrol ve madenlere yatırım konusunda Çin'in ilgisini çekmeye çalışıyorlar. Buna ilaveten taraflar Afganistan'ın 60 km.lik Çin sınırındaki bölgesinde ticari hayatı canlandırma, bu amaçla yol yapma konularını da görüşüyorlar. Yapıldığı takdirde bu yol Doğu Türkistan'ı Afganistan'a bağlayacak elbette.

Aynak bakır ve son petrol sondaj anlaşmalarına ilaveten Çin'in Afganistan'da önemli altyapı projeleri de var. Bildiğimiz kadarıyla 500 milyon dolar tutarında 33 altyapı projesi gerçekleştiriliyor. Keza Hindistan'ın da Afganistan'da önemli yatırım ve projeleri olduğunu burada hatırlatmadan geçemeyeceğiz.

Çin ve Hindistan'ın bu ekonomik (son tahlilde elbette stratejik) hamlelerine karşın bizde bazı cahillerin durmadan tekrarladıkları 'Amerika ve Batı Afganistan'ı ekonomik olarak ele geçiriyor' gibi ucuz söylemlerinin hiçbir anlamı ve özü bulunmuyor. Zira bugün Afganistan'da önemli bir Amerikan ya da Batı şirketi faal değil; var olan sadece bazı Amerikan özel güvenlik şirketleri ki onlar da pılıyı pırtıyı toplayıp ülkeden bir an önce ayrılma telaşındalar. Ayrıca, Standard Charter'in dışında başka Batılı banka da yok. Batılı şirketler güvenlik ve belirsizlik sebebiyle Afganistan ile hiç ilgilenmezlerken Çin ve Hindistan bu mülahazaları fazla dikkate almıyorlar ve ülkenin geleceğinde bir şekilde söz sahibi olmak için çeşitli ekonomik hamleler yapıyorlar.

Bugün Çin ekonomik bakımdan önde gidiyor. Çin-Afganistan ilişkilerinin bu ve başka yönlerini önümüzdeki hafta Çin'e gidecek olan Başbakan Erdoğan ve heyeti de bize göre Çin ile ele almalı, Çin'in nihai niyetlerini öğrenmeye çalışmalı.

Çin'in, Hindistan'ın, İran'ın Afganistan'da işleri varsa bizim de elbette çok; ama pek çok işimiz var velhasıl.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Akdeniz'in artan önemi...

Fikret Ertan 2012.04.05

Akdeniz'in jeopolitik önemi son iki yıldır artmaya devam ediyor. Bunda şüphesiz büyük güçlerin yeni jeopolitik kaygıları ve bölgede bulunan yeni doğalgaz-petrol rezervleri ve elbette son Suriye krizi de önemli rol oynuyor.

Son konuda Rusya Suriye'ye desteğinin fiilen ve askerî olarak da var olduğunu göstermek üzere bir süredir savaş gemilerini Akdeniz'e çıkarıyor, Suriye Tartus Limanı'na gönderiyor. Bu yazıyı yazdığımız gün büyük bir Rus savaş gemisi Boğazlarımızdan geçip Akdeniz'e açılıp Suriye'ye doğru yönelecekti.

Rusya'ya ilaveten İran da geçen yıldan bu yana Akdeniz'e savaş gemileri gönderip Suriye'ye bu şekilde destek çıkıyor. Geçen yıl İran Alvand adlı firkateyni ile lojistik destek gemisi Harg ile Suriye donanması ile ortak tatbikat yapmıştı. Bu yıl da birkaç ay önce başka bir İran savaş gemisi yine Suriye'ye gönderilmişti.

Suriye'ye destek amacına ilaveten zaten İran Akdeniz'e bölgesel bir deniz gücü olma açısından da önem vermeye, bunun gereğini yapmaya da çalışıyor. Bu bağlamda İranlı AmiraGulam Rıza kadem donanmalarının dünya denizlerinde var olması gerektiğini açıkça söylemişti.

Akdeniz'e ilgileri artan Rusya ve İran'a ilaveten bu denizle öteden beri çok güçlü şekilde ilgilenen Yunanistan ve İsrail'i de bu bağlamda unutmamak gerekiyor. İsrail malum Doğu Akdeniz ile öteden beri çok yakından ilgileniyor; Yunanistan'ın artan ilgisi de Kıbrıs açıklarında bulunan doğalgaz yatakları ile İsrail ile birkaç yıldır stratejik anlamda yakınlaşmadan kaynaklanıyor elbette.

Dünyanın en büyük deniz gücü Amerika ise Akdeniz'de yıllardır mevcut. 6. Filo'su ile bu denizde rakipsiz durumunda. Bunu da zaman zaman yaptığı tatbikatlarla herkese hatırlatıyor.

Nitekim, bu çerçevede bugünlerde hem Ege'de hem de daha ziyade Doğu Akdeniz'i kapsayan büyük bir deniz tatbikatını Yunanistan ve İsrail ile icra ediyor. Kamuoyuna pek duyurulmayan 'Noble Dina' adlı bu tatbikat geçen hafta başlamış ve ilk safhası Antalya'nın hemen burnunun dibindeki Yunan adası Meis açıklarında gerçekleştirilmişti. Daha sonra Kıbrıs'ın güneyi ve İsrail'in Hayfa ve Aşdod limanlarını, muhtemelen başka bölgeleri de kapsayan bu tatbikat söylenenlere göre bugün sona erecek.

Amerika'nın en eski ve en büyük uçak gemisi USS Enterprise'in başı çektiği bu tatbikata 6. Filo'ya bağlı gemi ve uçakların yanı sıra Yunanistan savaş gemileri, uçakları ve İsrail'in güdümlü füze destroyerleri, savaş uçakları, helikopterleri ve bazı kaynaklara göre denizaltıları da katılmış bulunuyor. Bu arada 6. Filo ve NATO Deniz

Saldırı ve Destek Kuvveti Komutanı Amerikalı Amiral Frank C.Pandolfe de bu bağlamda Atina'yı ziyaret ederek Yunanlı amirallerle görüşmüş bulunuyor.

Bu bağlamda, eğer doğruysa İsrail'in söz konusu tatbikata denizaltıları ile katılması çok manidar bir gelişme sayılmalı. Zira daha önce İsrail denizaltıları bu tür bir tatbikata hiç katılmadılar bize göre. İsrail'in denizaltıları genelde İsrail sularında ve Kızıldeniz'de Eylat Limanı civarları ya da açıklarında bulunuyorlar. Kızıldeniz'de de esasen İran'a karşı bekliyorlar.

'Noble Dina' tatbikatına dönersek; Yunan kaynaklı haberlerde bu tatbikatta kullanılan simülasyonlarda hasım kuvvetlerin Türk Hava Kuvvetleri'yle aynı özellikleri taşıdığı ve tatbikat planlarının 'Akdeniz'deki doğalgaz ve petrol platformlarına yapılan bir düşman saldırısı karşısında deniz altında, üstünde ve havada nasıl karşılık verileceği' şeklindeki genel senaryoya göre tasarlandığı ve icra edildiği ifade ve iddia ediliyor. Bunlar ne kadar doğru bilinmez. Diğer yandan, Yunan basını bu tatbikatın 'Türkiye'ye mesaj' olduğunu da söylüyor ayrıca.

Mesaj ya da değil, Türkiye de bu tatbikata kendisine göre bir cevap vermeyi de tercih etmiş bulunuyor. Nitekim, haberlerde başlayan Anadolu Kartalı tatbikatına bu yıl Akdeniz de dâhil edilmiş durumda. Bu da şüphesiz 'Noble Dina'ya karşı bir anlamlı mesaj ya da cevap olarak nitelenebilir. Böyle olması da elbette gerekir. Doğu Akdeniz'in seyrüsefer güvenliğini yeni bir stratejik hedef olarak ilan eden Türkiye'nin bundan böyle Akdeniz'e her bakımdan çok daha önem vermesi gerektiği anlattığımız yeni jeopolitik gelişmelere paralel ve yerinde bir hamle olacaktır.

Akdeniz'in önemi artıyorsa, Yunanistan, İsrail, İran ve Rusya bu denize önem vermeye başlamışlarsa Türkiye'nin de buna göre davranması kaçınılmazdır ve şarttır. Başka türlü de olamaz. Akdeniz bizim için çok değerli ve önemlidir kısacası.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Üçüncü Lübnan savaşı

Fikret Ertan 2012.04.09

İsrail, savaşlarında büyük hatalar yapıyor.

2006 İkinci Lübnan Savaşı bunlardan birisi. İsrail bu savaşta her zaman olduğu gibi hava gücüne güvenmiş, bunu etkin bir şekilde kullanarak Hizbullah'ı hezimete uğratacağını sanmıştı. Ne var ki, bu sonucu alamadı; hava gücünü kullandı; ama bununla Güney Lübnan'da sığınak, barınak ve füzeleriyle etkili bir savaş gücü oluşturan Hizbullah'ı istediği sürede, istediği tarzda etkisiz hale getiremedi. Sonuçta, muazzam hava gücüne rağmen kara gücüne başvurmak zorunda kaldı; ama bunda da hem gecikti, hem de etkili olmadı. Bu yüzden ateşkesle biten bu savaş, İsrail'in hezimet olarak da addedildi.

İsrail, bu savaştan şüphesiz önemli dersler almış bulunuyor. Bunlara göre değerlendirmeler yapıyor, savaş gücünü yeniden düzenlemeye tabi tutuyor. Bu çerçevede, son haberlerde İsrail'in hava gücüne öncelik tanımakla birlikte özellikle ordusunda birtakım yeni birlikler kurmaya başladığı, özellikle de sığınak-barınak imhasında kullanılacak özel birlikler yetiştirdiği, bunları eğittiği, tatbikatlar yaptırdığı söyleniyor. Söylenenlere

göre, bu birlik ordunun Oketz adlı köpek birliği ile birlikte hareket edecek. İsrail'in savaşlarda köpeklerden faydalandığı çoktandır zaten biliniyor. Ordunun özel birliklerinin özel yetiştirilmiş savaş köpeklerini düşman tespit, imha ve sabotaj eylemlerinde kullandığı sır değil. 1980'lerde bu tür köpeklerin, sırtlarına konan bombalarla Hizbullah hedeflerine sevk edildiklerini ben hâlâ hatırlıyorum.

Anlaşıldığı kadarıyla İsrail ordusunun zaman içinde bu köpek birliklerini daha da güçlendirdiği, bunlara yeni yetenekler kazandırdığı anlaşılıyor. Muhtemel bir Lübnan savaşında bu birlikleri hem Hizbullah hedeflerinin imhası ve hem de sivil yerleşimlere yapacağı saldırılarda kimin düşman, kimin gerçek sivil olduğunu anlamak için de kullanacağı yine haberlerde yer alıyor. Nitekim, Yüzbaşı Sivan bu konuda 'Köpeklerimiz sivilleri koruyacak, onlara bir şey yapmayacak; ama teröristleri de imha edecek. Bunu nasıl yapacağız? Bu da bizim sırrımız.' diyor.

Sığınak-barınak muharebeleri için kurulan Yahalom adlı özel eğitimli birliğin komutanı Yarbay Sahar Abergil ise basında çıkan demecinde 'Filo (Gazze'ye gitmeye çalışan filoları kastederek) ve Dökme Demir Operasyonu (yani son Gazze operasyonu) bizlerde milletlerarası hukuk bakımından derin izler bıraktı. Bundan sonra savaşırken bu hukuku dikkate alacağımızı umuyorum.' diyor. İsrail ordusu bunu bundan sonra ne kadar dikkate alacak, yaşayıp göreceğiz.

İsrail muhtemel bir 'üçüncü Lübnan savaşı'na bugünden anlattığımız şekilde yeni özel sığınak-barınak birlikleri ve köpek birlikleri ile şimdiden hazırlanıyor. Hazırlıkları şüphesiz bu yazıda anlatılanlarla sınırlı değil. Bu çerçevede başka askerî hazırlıklar da yaptığına hiç şüphe yok. Nitekim bazı haberlerde ordunun topçu gücünü yeni roket birlikleri ile desteklemeye başladığı, bu çerçevede yeni roket sistemleri geliştirdiği söyleniyor. Bu roketler ilk elde hafif (20 kilogram) ve GPS güdümlü sistemle çalışacaklar. Bunlar ordunun topçu gücü içinde yer alacaklar. Daha çok da sivil yerleşim yerlerindeki askerî hedefleri imha etmekte kullanılacaklar. Söylenenler böyle. Diğer yandan, Hizbullah'ın da bunları bilerek Güney Lübnan'da yeni bir askerî yapılanmaya, konuşlanmaya yöneldiği, yeni roketler ve bunlara saklama-gizleme metotları geliştirdiği, yeni barınak-sığınaklar inşa ettiği, bunlarla koordinasyonu eskisinden daha etkili ve güçlü hale getirdiği ya da getirmekte olduğuna da hiç şüphe yok. Belki, bilinmeyen başka şekillerde de hazırlanıyordur, kim bilir.

Kısacası, İsrail ve Hizbullah yeni bir savaş için hazırlanıyorlar. Üstelik bu savaş İran'ın nükleer programı ile ilgili müzakerelerin sonuçsuz kalması, bunun sonucunda Amerika ya da İsrail'in İran'a saldırı ihtimallerinin artması ve güçlenmesi halinde beklenebilecek bir savaş olmaya aday durumda bulunuyor.

Bugünden görüldüğü kadarıyla, söz konusu nükleer müzakerelerden bir sonuç çıkması da çok zor görünüyor. Nitekim, P+5 grubunun Batılı üyelerinin önümüzdeki İstanbul toplantısında İran'dan bu ülkeden kabulü çok zor, hatta imkânsız yeni taleplerde bulunacağı ve sonuçta müzakerelerin kilitleneceği de dikkate alınırsa 'üçüncü Lübnan savaşı'nın o kadar uzak bir ihtimal olmadığı da kolaylıkla söylenebilir.

Umarız bu savaş olmaz; ama olabileceğini de herkes düşünmeli, buna göre şimdiden tedbir almalı elbette....

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Annan Planı ve akıbeti

Rusya ve Çin'in de desteklediği BM Güvenlik Konseyi Başkanlık Bildirisi ile kabul edilen Suriye barış planının 2. maddesi aynen şöyle:

'Çatışmaları (savaşı) durdurmayı ve sivilleri koruma ve ülkeyi istikrara kavuşturma amacıyla bütün taraflarca hangi şekilde olursa olsun yürütülen silahlı şiddete BM denetimi-gözetimi altında acilen ve etkili biçimde son vermeyi taahhüt etmeli.

Bu amaçla; Suriye hükümeti nüfus merkezlerine (yani şehirlere, kasabalara) yönelik asker sevk hareketlerine, buralardaki ağır silahlar kullanımına derhal son vermeli ve nüfus merkezleri içlerindeki ve çevrelerindeki askerî yoğunluklarını (yani asker bulundurmalarını, konuşlandırmalarını) derhal geri çekmeye başlamalıdır.

Bu eylemler alanda yerine getirilirken Suriye hükümeti bütün tarafların hangi şekilde olursa olsun yürüttükleri silahlı şiddete sürekli olarak son vermek için BM'nin etkili bir denetim mekanizmasının devreye girmesiyle Özel Temsilci ile birlikte çalışmalıdır (birlikte hareket etmelidir).

Madde böyle ama 'planı kabul ettik' diyen Esed rejimi bu maddeye uymuyor, gereklerini de yerine getirmiyor. Sözünü tutup getirseydi 10 Nisan sabah 06.00'da yerleşim merkezlerindeki askerlerini ve buralardaki tank, top, roket bataryaları gibi ağır silahlarını geri çekip askerî faaliyetlerine (yani sivil nüfusa saldırılarına) son vermesi gerekiyordu. 10 Nisan geçti, 2. maddeye harfiyen, tamamen ve derhal uymak yerine, sözde bazı yerlerden 'ağır silahları çektim' deyip bu arada saldırılarına da devam ediyor.

Rejim, belki bazı yerlerden ağır silahlarını çekti; ama bunları ya başka yerlere gönderdi; ya da bunları çektiğini söylediği yerlerin hemen dışında tutmaya devam ediyor. Uydu görüntülerine göre, aşağı yukarı böyle hareket ediyor: Kısacası, yine bir şekilde milletlerarası camiayı aldatmaya devam ediyor. Esasen, böyle hareket etmesi de kendi bekası için gerekli. Zira, ağır silahlarını ve askerlerini herhangi bir durumda yeniden müdahale edemeyecek şekilde geri çekmesi halinde bu yerlerin muhalif güçlerin yeniden kontrolüne geçeceğini de iyi biliyor. Bu yüzden 'kabul ettim' dediği 2. maddeye sözde uyar görünürken gerçekte uymuyor. Kaldı ki, uyup uymadığını kim belirleyecek? Zira alanda bunu denetleyecek, gözlemleyecek bağımsız kişi ya da kuruluşlar yok. Oysa bunların olması, Annan'ın bunu önceden düşünmesi gerekirdi.

Bu arada, Kofi Annan'ın son bir gayretle Esed rejiminin planına uyması için rejime yeni bir mühlet tanıdığı, bunun da rejim tarafından kabul edildiği anlaşıyor. Bu müddet, ateşin kesilmesini içeriyor. Buna göre, bu yazının çıktığı perşembe günü sabah saat 06.00'da ateşkesin yürürlüğe girmesi gerekiyor. Rejimin buna da ne kadar uyup uymayacağını elbette bu yazıyı bunun öncesinde yazdığımız için bilemiyoruz. Ama bu konuda fazla umutlu da değiliz. Rejim buna da muhtemelen uyar görünüp, karşı tarafı uymamakla suçlayacak, böylece askerî faaliyetlerine planda istenen şekilde son vermeyecek.

Ayrıca ağır silahların tamamen geri çekilmesi konusunda da ayak sürüyecek, oyalama taktiklerine devam edecek. Hem bu konuda hem de ateşkes konusunda güçlü hamisi Rusya'nın desteğini almaya da devam edecek; zira Rusya Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov'a göre ateşkes, rejimin askerî güçlerinin şehirlerden çekilmesi anlamına gelmiyor; sadece 'kayda değer bir geri çekilmenin başlangıcı' anlamına geliyor. Rusya böylece ateşkesi Plan'ın hilafına yeni bir yoruma tabi tutmuş oluyor. Bununla Esed rejiminin milletlerarası baskı sonucunda hareket etmediğini göstermeye, kendi takvim ve gereklerine göre kendi iradesiyle hareket ettiğini göstermeye çalışıyor. Ayrıca bu yorumla rejimin ömrünü de uzatmaya çalışıyor elbette.

Rusya böyle davranarak, rejimi desteklemeye devam ederek kendine zarar veriyor elbette. Çünkü akıbeti belli olan rejime arka çıkarak Rusya'nın başta Suriye halkının kahir ekseriyeti olmak üzere diğer Arap halklarının ve diğerlerinin gözünde itibar kaybetmeye devam edeceğine hiç şüphe yok. Bu halklar son tahlilde Rusya'nın bu

tavrını unutmayacaklar, bunu bir kenara yazacaklardır. Aynı şey elbette İran için de geçerlidir. Rejimi destekleyen ve bundan vazgeçmeyeceği anlaşılan İran da aynen Rusya gibi Arap halkları ve diğerleri nezdinde itibar kaybetmeye devam edecek elbette. Zira dökülen bu kadar kana, yapılan bu kadar mezalime rağmen İran'ın rejime desteğinin sonuna kadar devam edeceği anlaşıyor. Bu, İran Dışişleri Bakanı Salihi'nin 'Suriye ihtilafı hangi seyri takip ederse etsin' Beşşar Esed'in iktidarda kalması gerektiği yolundaki son sözleri ile bir kere daha teyit edilmiş bulunuyor.

Suriye meselesinin çözümünde 'son şans' olarak nitelenen Annan Planı'nın akıbeti büyük ölçüde bugün belli olacak. Ne var ki, bu plan sadece 2. maddeden de ibaret değil; ancak diğer maddelerden söz eden de yok. Ne Annan, ne Suriye, ne Rusya ne de başkaları bunları telaffuz ediyorlar. Oysa, bunun tersi olmalı ve rejime diğer maddelere de derhal uyması çağrısı yapılmalıydı. O zaman Plan'ın anlamı olurdu. Bu yapılmadı. Ne yazık ki, Plan'ın akıbeti rejimin keyfine, insafına bırakıldı. Elbette böyle olmamalıydı.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Doğu Akdeniz'in değişen jeopolitiği

Fikret Ertan 2012.04.16

Doğu Akdeniz'in jeopolitiğinin önümüzdeki yıllarda önemli tarzda değişeceğine hiç şüphe yok; zira bölgede yeni ve çok önemli gelişmeler ortaya çıkıyor.

Bunların başında da bölgede yeni bulunan doğalgaz yatakları geliyor. Bu yatakların ilki İsrail'in münhasır ekonomik bölgesi olarak çoktan ilan ettiği sularda Amerikan Noble Energy şirketinin çabasıyla bulunan iki muazzam yatak. Bunlar Leviathan ve Tamar adları verilen yataklar. Birincisinde 450 milyar metreküp, ikincisinde de 250 milyar metreküp gaz olduğu tahmin ediliyor.

Geçen yıl bulunan Leviathan ve 2009 yılında bulunan Tamar'da halen çalışmalar devam ediyor. Bunların sonucunda da herhalde önümüzdeki yıl ilk gaz çıkarılmış olacak. İsrail bu yataklarla belki de Akdeniz'in önemli bir enerji kaynağı ve satıcısı olacak. Bölgenin yeni bulunan ikinci önemli yatağı da Kıbrıs Rum Kesimi'nin kendi başına ilan ettiği münhasır ekonomik bölgesinin Afrodit sahasının 12. parselindeki muazzam gaz rezervi. Bunda 8 trilyon metreküp gazın olduğu söyleniyor.

İsrail ve Rum Kesimi, gaz konusunda işbirliği de yapıyorlar. Yunanistan da her iki tarafı destekliyor. Buna ilaveten Rus doğalgaz devi Gazprom'un da Rum Kesimi rezervleri ile ilgilendiği de bildiriliyor. Bu bağlamda zaten Rusya ile Rum Kesimi arasındaki bağların ne kadar güçlü olduğu da hemen akla geliyor. Bunlara bakarak, Doğu Akdeniz'de İsrail-Rum Kesimi-Yunanistan üçgeninde önemli işbirliği alanlarının ortaya çıkacağı söylenebilir. Rusya'nın da bu konuda bir şekilde rol almak istediği düşünülürse bölgedeki jeopolitik değişimin ne kadar önemli olacağı, bunun da Türkiye'yi ne kadar çok ilgilendireceği kendiliğinden kolaylıkla anlaşılır elbette.

Diğer yandan, söz konusu gaz yataklarının sadece önemli ekonomik sonuçlar doğurmayacağı, bunların aynı zamanda bazı önemli askerî sonuçlara da yol açacağı da önceden söylenebilir.

Nitekim, İsrail'in bu bağlamda önemli askerî adımlar atmaya hazırlandığı, bunun için kaynak ayırmaya başladığı biliniyor. Bunların başında söz konusu Tamar ve Leviathan sahalarının güvenliğini sağlayacak olanlar geliyor. Son haberlere göre, İsrail bu yatakların üzerinde kurulacak sondaj ve çıkarma platformlarına füzesavar sistemleri kuracak ve yerleştirecek. Bunların da ya halen geliştirme aşamasında olan ve orta menzilli füze ve roketlere karşı kullanılacak 'Davud'un Sapanı' adlı sistem ya da deniz hedeflerine karşı kullanılan Barak-8 füze sistemleri ya da her ikisinin olabileceği bugünden söyleniyor.

İsrail bunları bu platformlara karşı yapılabilecek muhtemel saldırılara karşı kullanmayı düşünüyor, planlıyor. Bu bağlamda da akla ilk olarak Hizbullah'ın muhtemel füze saldırıları geliyor. Ayrıca, İsrail, Suriye'nin Rusya'dan aldığı çok etkili olduğu söylenen ve bir süre önce tatbikatlarda denediği öne sürülen deniz hedeflerine karşı kullanılan Yakhont sistemlerinin Hizbullah'a verilmesinden ve bunun platformlarına karşı kullanılabileceğinden endişe ediyor. İsrail'in platformlara yerleştirmeyi düşündüğü füzesavar sistemlerinin uçak ve helikoptere karşı kullanılabileceğini de yeri gelmişken burada hatırlatayım ki İsrail ile gelecekte havada karşılaşma ihtimali olanlar bunu şimdiden dikkate alsınlar. İsrail, bu füzesavar sistemlerine ek olarak Doğu Akdeniz'in değişmekte olan jeopolitiğini görerek donanmasına 4 yeni savaş gemisi ilave etmeyi planlıyor. Bu gemiler de muhtemel en az muhrip sınıfında olacaklar. Ayrıca, denizaltı alanında da İsrail'in yeni adımlar atması da söz konusu. Bunların dışında muhtemelen bilinmeyen başka adımları, çabaları da elbette var. Bunlar elbette açıklanmayacaktır. Ancak yeni jeopolitiği dikkate alması gerekenlerin bunları da önceden öğrenmesi, hepsine göre tedbirler alması elbette gerekiyor.

Doğu Akdeniz'in değişen jeopolitiğinde bugün bu anlattıklarım öne çıkıyor. Bunları bilmek, bu bölgede varlık göstermek elbette Türkiye açısından da vazgeçilemeyecek bir görev, bir sorumluluk. Ancak, biz bu konularda ne yapıyoruz, neler yapacağız, henüz bilmiyoruz. Bunların hepsinin ilan edilmesi elbette gerekmiyor, ancak bazı adımları karşı tarafın da önceden görmesi, anlaması da şart; zira böylece bunlara karşı sahanın boş olmadığı, Türkiye'nin de bu sahada olduğu ve olacağı da bir şekilde hatırlatılmalıdır bize göre. Daha önce de yazdığımız gibi Doğu Akdeniz'de değişen jeopolitik bir durum ortaya çıkıyor. Bunun başta ekonomik ve askerî sonuçları olacak şüphesiz. Bunlara bigâne kalmamız, 'Bunlardan bize ne, Doğu Akdeniz'de ne işimiz var?' dememiz düşünülemez elbette.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İran, müzakereler ve müeyyideler

Fikret Ertan 2012.04.19

Geçen hafta İstanbul'da P5+1 grubu ile İran arasında yapılan nükleer müzakerelerden somut anlamda ne çıktı, bilmiyoruz.

Taraflar bu konuda sessiz; sadece 'olumlu ve yapıcı' geçti diyorlar, o kadar. Ayrıca, bu konuda medyada da dış dokunur bir bilgi yok.

Ne var ki, biz bilmesek de İsrail müzakerelerde nelerin ele alındığını tarafların pozisyonlarının ne olduğunu, Bağdat'taki ikinci görüşmede nelerin masaya geleceğini biliyor. Bunu da medyada çıkan son haberlerden

öğrenmiş bulunuyoruz. Bunlara göre, Amerikan tarafı hem toplantı öncesinde hem de sonrasında başta Başbakan Netanyahu olmak üzere bazı İsraili yetkilileri bilgilendirmiş bulunuyor. Ayrıca, müzakereleri yürüten Amerikan heyeti başkanı Wendy Sherman, toplantı sonrasında İsrail'in Washington Büyükelçisi Michael Oren ile telefonla birkaç saat süren bir görüşme yapmış, onu son durum hakkında bilgilendirmiş. Amerika'ya ilaveten Fransa Devlet Başkanlığı ofisi ve Almanya Başbakanlık ofisi de İsrail'i hem müzakereler öncesi hem de sonrasında arayarak, bilgi vermişler.

Bunlara göre, İsrail Batılı müzakerelerin bugünkü ve gelecekteki stratejileri tam anlamıyla biliyor ve elbette kendince buna göre bir strateji de takip ediyor. Bu bakımdan müzakerelerin önde gelen Batılı mensuplarıyla işbirliği içinde bulunuyor, hareket ediyor, muhtemelen bunlara akıl da veriyor.

Müzakereler konusunda İran da diğerleri gibi fazla konuşmuyor; o da bunları 'olumlu ve yapıcı' olarak niteliyor. Bu sessizlik ve suskunluk şüphesiz manidar; zira daha önceki müzakerelerde İran çoğu zaman P5+1 grubunu suçlayıcı bir tarzda eleştirmiş, olumsuz tavırlar ortaya koymuştu. Bu yüzden son açıklamalarına bakıldığında müzakereler konusunda İran'ın yeni bir yaklaşım benimsemekte olduğu tahmin edilebilir.

Bu yeni yaklaşım geçen pazartesi konuşan İran Dışişleri Bakanı Ali Ekber Salihî'nin sözlerinden de bir ölçüde belli oluyor. Salihî, bu açıklamasında İran'ın nükleer ihtilafı 23 Mayıs'ta Bağdat'ta yapılacak ikinci toplantıda karşı tarafın bir iyi niyet gösterisi olarak ülkesine uygulanan müeyyideleri hafifletmesi halinde çözmeye hazır olduğunu vurgulamış bulunuyor.

Salihî, buna ilaveten İran'ın uranyum zenginleştirme politikasını değiştirebileceğine de temas ederek müzakerelerin 'İran-Batı Diyaloğu' arasında bir 'dönüm noktası' olduğuna da dikkat çekmiş bulunuyor. Salihî'nin bu açıklamaları elbette müzakerelerin seyri ve akıbetinin bundan sonra kazanabileceği mahiyeti göstermesi bakımından çok önemli. Özellikle de müeyyidelerin hafifletilmesini istemesi oldukça manidar bize göre; zira hatırladığım kadarıyla İranlı yetkililer daha önceleri bu şekilde bir tavır sergilememişlerdi. Bu da bize İran'ın yıllardır kendisine uygulanan çeşitli müeyyidelerden etkilenmekte olduğuna işaret ediyor. En azından biz bu konudaki gelişmelere, yapılan açıklamalara baktığımızda, bunları değerlendirdiğimizde böyle bir sonuca ulaşmış bulunuyoruz.

Zaten mesela geçen yılın kasım ayında Cumhurbaşkanı Mahmud Ahmedinejad, mecliste konuşurken Amerika'nın uyguladığı mali müeyyidelerin İran'ın bankacılık sektörüne ciddi zararlar verdiğini söyleyerek "Bankalarımız artık milletlerarası muamele yapamıyorlar." şeklinde konuşmuştu. Böyle konuşan ya da düşünen muhtemelen başka İranlı yetkililer de var; ancak bunları bilmiyoruz; ama Ahmedinejad'ın söylediğini de elbette çok önemli buluyoruz.

Üstelik, Ahmedinejad'ın konuşmasının üzerinden 5 ay kadar geçmiş bulunuyor. Bu sürede de İran'a karşı hem Amerika hem de Avrupa Birliği yeni ve çok ağır müeyyideleri de devreye sokmuş bulunuyor. Kapsamlı yeni malî ve petrol alımı gibi gerçekten İran ekonomisini eskisinden çok zora sokan, bunaltan müeyyideler bunlar. Ayrıca, bu arada kısaca SWIFT denen milletlerarası bankalar arası elektronik para transferi yapan kuruluşun İran bankalarına yeni koyduğu yasak da var. Bu yasakla İran bankaları dünya çapında malî işlem yapamayacaklar. Bu da müeyyidelerin İran ekonomisine vurduğu başka bir darbe sayılır. Temmuzda da Avrupa Birliği'nin İran'dan petrol alımı yasağı da başlıyor ayrıca.

Bunlara ilaveten Amerikan Kongresi'nde yeni bir ağır müeyyide paketi de ele alınıyor bugünlerde.

Kısacası, bize göre müeyyideler İran'ı ve ekonomisini çok zorlamaya, bu da İran'ın nükleer stratejisini artık etkilemeye başlamış bulunuyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Rusya'nın Avrupa'ya dönük enerji hamleleri...

Fikret Ertan 2012.04.23

Rusya bugünlerde Esed rejimine verdiği destekle öne çıkmış bulunuyor, bu yüzden eleştiriliyor.

Ne var ki, Rusya bu eleştirileri de pek dikkate almıyor, Suriye konusunda kendi gündemini başkalarına kabul ettirmeye çalışıyor. Rusya diplomatik alanda böyle hareket ederken başka alanlarda da kendi politika ve stratejilerini fazla dikkat uyandırmadan gerçekleştirmek için çeşitli hamleler yapıyor. Bunların başında da her zaman önde ve öncelikli olan enerji alanı, bu alanda önemli bölgelerde başat rol oynama çabaları geliyor.

Rusya'nın hem doğalgaz hem de petrolde ne kadar önemli ve başat bir ülke olduğu malum. Bu ülke bir doğalgaz devi; petrolde de dünyanın önde gelen sayılı ülkelerinden sayılır. Gazını ve petrolünü isteyene satıyor. Satmakla da kalmıyor bunların dağıtım ve diğer ilgili konularında da söz ve pay sahibi olmak için olağanüstü bir çaba gösteriyor.

Bu çabalarda Avrupa öne çıkıyor. Nitekim, Rus şirketleri bugünlerde Batı Avrupa'nın önemli rafinerilerini ele geçirmek için kolları sıvamış bulunuyorlar. Esasen, Putin'in yakın dostlarından Gennadi Timçenko'nun petrol ticareti yapan Gunvar adlı şirketi kısa bir süre önce Belçika'nın Antwerp rafinerisini devraldığını açıklamış bulunuyor. Bu rafineri ham petrol işleme kapasitesi (yılda 33,5 milyon ton) bakımından Avrupa'nın en büyüğü olarak bilinen Petroplus holdingin sahip olduğu 5 rafineriden birisi. Petroplus, yaşanan son ekonomik krizden etkilendiği için geçen yılın sonlarında iflas etmişti. Gunvor da bunu fırsat bilerek Holding'e ait önemli bir rafineriyi ele geçirmiş, rafineri işine de ilk adımını atmış bulunuyor. Petroplus'ın Almanya'da bulunan Ingolstadt rafinerisi de muhtemelen yakında Rus şirketlerinin hedefi olacak. Bu bağlamda, Rusya'nın devlet petrol şirketi Rosneft'in adı şimdiden telaffuz edilmeye başladı bile. Rosneft'in Ingolstadt'ı ele geçirmesi bundan böyle herhalde sadece bir zaman meselesi. Rosneft, bu konuda ham petrol üreticisi ve tedarikçisi olması sebebiyle başka şirketlere karşı çok avantajlı bir konuma sahip zaten.

Diğer yandan, Rus Lukoil şirketinin Sicilya Adası'ndaki ISAB rafineri kompleksindeki hissesini iki ay kadar önce yüzde 80'e çıkardığını, bu şirketin fazla dikkat çekmeden Avrupa rafinaj kapasitesinin önemli bir bölümünü kontrol eder duruma geldiğini de burada hatırlatalım. Bütün bu gelişmelere son günlerde Rus doğalgaz devi Gazprom'un 3 Rus şirketiyle birlikte Yunanistan'ın satışa çıkan devlet gaz ulaştırma şirketi olan DEPA'yı ele geçirmek için başlattığı hamleyi de eklemek gerekiyor. DEPA ve yan şirketi DESFA Rus şirketlerinin Yunanistan enerji sektöründeki başlı hedefi sayılır; zira DESFA Gazprom'un Güney Akım Doğalgaz Projesi'ndeki belirlenen Yunan ortağı. DESFA aynı zamanda Türkiye-Yunanistan-İtalya Enterkonektörü'nde İtalyan Edison ile de ortak durumda. DEPA ve DESFA'nın iç enerji alanındaki konumlarına ek olarak milletlerarası rolleri de Rus şirketlerini cezbeden önemli bir stratejik husus elbette. Rus şirketleri DEPA ve DESFA'yı ele geçirerek bu rolleri kendi başlarına ve kendi istek ve planlarına göre belirlemek arzusundalar.

DEPA aynı zamanda Güneydoğu Avrupa'nın tek sıvılaştırılmış doğalgaz (LNG) terminali olan Attika'daki Revithoussa terminalinin de sahibi. Terminali işleten DESFA ile birlikte LNG konusunda çok önemli bir şirket. Cezayir ve Katar LNG'sini işleyen terminalin yıllık kapasitesi 5 milyar metreküp civarında bulunuyor. Bunun da

Rus şirketlerinin eline geçmesi Rusya bakımından çok önemli bir avantaja sahip olmak anlamına gelecektir elbette. Haberlerde ve bazı yazılarda gözüme çarpan Rus şirketlerinin Avrupa enerji sektörüne yönelik son hamleleri aşağı yukarı bu istikamette sayılır. Bu konuda muhtemelen başka Rus hamleleri elbette söz konusu. Bu arada Gazprom'un Kıbrıs Rum Kesimi ile de gaz konusunda işbirliği arayışı içinde olduğunu da hatırlatalım.

Rusya, enerji şirketleri vasıtasıyla yaşanan son ekonomik krizden de faydalanarak Avrupa'daki ekonomik ağırlığını ve nüfuzunu giderek artırıyor. Yakın zamana kadar kıtaya sadece gaz ve petrol satmakla yetinen Rusya artık bu alanlarda Avrupalı şirketleri ele geçirerek dağıtım, tedarik, işleme ve rafinaj işlerine de girmeye başlıyor ve böylece kıtanın enerji geleceği üzerinde söz sahibi olma yolunda hızla ilerliyor.

Bu gelişme şüphesiz ekonomik olduğu kadar stratejik bir gelişme olarak da görülmelidir..

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

ABD, Afganistan'ı tam terk etmiyor...

Fikret Ertan 2012.04.26

NATO güçleri Afganistan'dan 2014 yılı sonunda tamamen çekilmiş olacaklar. İlan edildiğine göre Amerikan güçleri de.

Ne var ki, bu takvime ve taahhütlere rağmen Amerika, Afganistan'dan tamamen çekilmek istemiyor, 2014'ten sonra da bu ülkede bir şekilde varlığını devam ettirmeyi planlıyor.

Bunda da şüphesiz tamamen çekilmesi halinde ülkenin yeniden Taliban'ın eline geçebileceği, bunun sonucu olarak El Kaide'nin yeniden burada yerleşip 11 Eylül'de olduğu gibi buradan kendisine yeni saldırılar düzenleyebileceği endişe ve korkusu belirleyici rolü oynuyor.

Amerika, bu sebeple 2014 sonrasında da Afganistan'da kalmaya devam etmenin yollarını arıyor. Nitekim bu çerçevede Afgan hükümeti ile kapsamlı bir ikili stratejik ortaklık anlaşmasına varmaya çalışıyor.

Bu anlaşma müzakereleri bir yılı aşkın bir süredir devam ediyordu. Özellikle iki konuda taraflar anlaşamıyorlardı. Bunlardan ilki Amerikan güçlerinin kontrolündeki hapishaneler ve ikincisi de bu güçlerin Taliban hedeflerine karşı son yıllarda iyice artırdıkları gece baskınlarıyla ilgiliydi. Bu konular, anlaşmanın önündeki en büyük engellerdi.

Bu konular bugün artık çözümlenmiş bulunuyor. Geçen ay imzalanan ayrı bir mutabakat zaptı ile Amerika, hapishanelerle ilgili bütün sorumluluğu 6 ay içinde Afgan makamlarına devretmiş olacak. Gece baskınlarındaki nihai yetkiyi ise Afgan askerî makamlarına vermiş bulunuyor. Böylece bu baskınları bundan böyle Afgan güçleri icra edecekler; ancak yardım gerekirse Amerikan güçlerine başvurabilecekler.

Bu iki konunun da çözümüyle birlikte taraflar geçen pazar stratejik ortaklık anlaşmasının nihai tasarı üzerinde tam anlaşmaya varmış ve bu tasarıyı parafe etmiş bulunuyorlar. Amerika'nın Kabil Büyükelçisi Ryan Crocker (ki kendisi Bağdat büyükelçisiydi ve Irak ile SOFA denen anlaşmayı da sonuçlandırmıştı) ile Afganistan Milli

Güvenlik Danışmanı (eski dışişleri bakanı) Rengin Spanta tarafından sağlanan bu anlaşma, Amerika'nın Afganistan'daki uzun vadeli varlığının mahiyetini, parametrelerini belirliyor.

Tarafların tam metnini açıklamaktan kaçındıkları bu taslak bundan sonra aynı anda Başkan Obama ve Kongre'nin ve Başkan Karzai ve Afgan Meclisi'nin önüne gelecek. Müzakereler ve gözden geçirme sürecini takiben hayata geçmiş olacak. Bu konuda herhangi bir pürüzün çıkması da beklenmiyor. Her iki taraf da kendilerine has sebeplerle anlaşmanın bir an önce yürürlüğe girmesini öteden beri istiyorlar.

Anlaşmanın önümüzdeki ay Chicago'da yapılacak NATO Zirvesi öncesine yetiştirilmesi de bu bağlamda önemli bir husus olarak göze çarpıyor; zira bu zirve Afganistan bakımından son derece önemli kararların alınacağı bir zirve olacak. Özellikle de NATO'nun geri çekilmesinden sonra ortaya çıkacak mali ve diğer destek konularında bu zirvede önemli kararlar alınacak, mali katkıların ne kadar olacağı, bunları hangi üyelerin yapacağı gibi hususlar ele alınacak.

Anlaşma, Amerika'nın Afganistan'da 2014 yılından sonra bulundurmaya düşündüğü askerî varlık ve ilgili konuları ele almıyor; bunları ileride başka anlaşmalarla belirlemeyi hedefliyor. Bu askerî varlık bize göre 25-30 bin civarında bir özel kuvvetler gücü olacak. Üsler bakımından da Amerika Bagram ve diğer bazı önemli Afgan hava üslerinde önemli bir hava varlığı bulunduracak. Amerikan askerî varlığı şüphesiz bir Amerikan-Afgan stratejik ortaklığını esas alacak ki bu konudaki eleştiriler şimdiden paylaşılmış ve bunların önü şimdiden alınmış olacak. Sonuçta, Afgan hükümeti, Amerika ile askerî işbirliğine karar vermişse bundan başkalarına ne denecek.

Anlaşma, şüphesiz en başta Taliban'ı rahatsız edecek; zira Amerika'nın Afganistan'ı terk etmesini bekleyen 'onların saati, bizim ise vaktimiz var' diyen Taliban, Amerika ülkede daha uzun süre kalacağına göre bundan sonra mücadelesine ne kadar devam edebilecek acaba? İran ve Pakistan da Afganistan'da kalmaya devam edecek Amerikan askerî varlığından hiç memnun olmayacaklar. İran, anlaşmayla 2014'ten sonra da doğusundaki Amerikan baskısını ve diğer faaliyetlerini hissetmeye devam edecek. Aynı şey Pakistan için de geçerli olacak elbette.

Stratejik ortaklık anlaşmasıyla 2014'ten sonra da en az 10 yıl Afganistan'da bir askerî varlık bulunduracak olan Amerika, böylece bölgeyi terk etmemiş, Afganistan'ı kaderi ile baş başa bırakmamış olacak.

Bölgenin stratejik beklenti ve hesapları söz konusu anlaşmayla başka bir mahiyet kazanıyor, stratejik dengelerde yeni gelişmelerin önü açılıyor kısacası...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Azerbaycan ve İsrail

Fikret Ertan 2012.04.30

Geçen hafta Azerbaycan'a resmî ziyarette bulunan İsrail Dışişleri Bakanı Avigdor Liberman iki ülke arasındaki ilişkileri 'iyi, istikrarlı ve önemli' şeklinde nitelemiş, ilişkilerin daha iyi olamayacağına dikkat çekmiş ve bunları güvenilir ve üretken olarak da tarif etmiş bulunuyor.

Azeri taraf da ilişkileri herhalde bu diplomatik dille tanımlıyordur.

Azerbaycan-İsrail diplomatik ilişkilerinin 20. yılı dolayısıyla ve muhtemelen başka sebeplerle Bakü'yü ziyaret eden Lieberman'ın ziyareti konusunda medyada fazla bilgi yok; ancak Lieberman, Cumhurbaşkanı Aliyev ile İran konusunu da ele aldıklarını açıklamış bulunuyor. Esasen, son günlerde Azerbaycan, İran ile alakalı bazı haberlere de konu oluyor. Bunlardan birisi Amerikan Foreign Policy dergisinde yer alan İsrail'in Azerbaycan'da askerî hava üsleri elde ettiğine, bunların muhtemelen İran'a karşı kullanılabileceği yolundaki son derece şüpheli ve maksatlı haber. Bizde bazı kimselerin üzerine hemen atladıkları ve gerçek olarak yazıp sunup, böylece Azerbaycan'ı hedef aldıkları bu haber, araştırmama göre asılsız ve uydurma. Yani gerçek değil.

Hem Azeri yönetiminin ve hem de Lieberman'ın ve başkalarının şiddetle reddettikleri bu habere söz konusu olan Sitalçay Askerî Havaalanı, Bakü'nün 70 kilometre kuzeyinde bulunan Sovyet dönemine ait bir havaalanı. Bir zamanlar Sovyet savaş uçaklarının bulunduğu bu havaalanı, 1990'ların ortalarından itibaren kullanılmıyor; bir anlamda kaderine terk edilmiş, kapatılmış bulunuyor. Havaalanı Bakü-Rusya otoyoluna çok yakın konumda. Bu yüzden açıkça ve kolayca görülebilecek, izlenebilecek durumda. Bu yüzden burada uçakların bulunması, bunların uçuşu çok kolay tespit edilebilir. Ayrıca, kullanılmadığı ve eskidiği için bugün hemen kullanılabilmeye uygun da değil. Modernleştirilmesi en az 6 ay alır ve bu da kolayca tespit edilebilir. Bu yüzden, bu havaalanının bugünkü şartlarda hiç kimse tarafından kullanılması mümkün değil şüphesiz. Haberin aslı astarı işte böyle.

Azerbaycan ve İsrail'in yakın zamanda konu olduğu ve sakız gibi çiğnenen bir başka haber de Azerbaycan'ın İsrail'den almaya karar verdiği 1,6 milyar dolarındaki askerî malzeme haberi. Çeşitli tiplerde insansız hava araçları, uçaksavar ve füze sistemlerinin içinde yer aldığı bu askerî alım da bazıları tarafından eleştiriliyor, Azerbaycan hedef haline getiriliyor. Biz bu konudaki fikirlerimizi geçen ay uzun bir yazıyla anlatmış, savaş halinde olan Azerbaycan'ın ihtiyaçlarına göre istediği ülkeden silah, malzeme satın alma hakkının olduğunu söylemiş, alımı eleştiren İran'ın İran-İrak savaşı sırasında gizli yollardan hem Amerika ve hem de İsrail'den silah aldığına dikkat çekmiştik. İran bir yana biz de bugün hâlâ terörle mücadelede kullandığımız Heronları İsrail'den almamış mıydık?

Neyse bunları geçelim, Azerbaycan-İsrail ilişkilerine dönelim. İlişkiler ticari, ekonomik, diplomatik ve askerî alanlarda iyi durumda görünüyorlar. İsrail, Bakü-Ceyhan hattından gelen Azeri petrolünü alıyor. Bu da petrol ihtiyacının yaklaşık üçte birine tekabül ediyor. İkili ticaret hacmi 4 milyar dolar civarında bulunuyor. İsrail özel sektörünün Azerbaycan'da önemli yatırımları ve şirketleri var. 1990'larda Azeri pazarına giren İsrail şirketleri özellikle hizmet sektöründe yoğunlaşmış bulunuyorlar. İletişim sektörü bunlardan en önemlisi. Ayrıca, doğalgaz ve petrol ile alakalı ileri teknoloji alanlarında da İsrailli şirketler faaliyet gösteriyorlar.

Kısacası 20 yıl önce başlayan ilişkiler bugün her iki tarafın da faydasına olacak şekilde işliyor, gelişiyor. İlişkilerin gelişmesinde ayrıca Azerbaycan'daki Yahudi nüfusu da belli bir rol oynuyor. Bugün Azerbaycan'da büyük çoğunluğu 'Dağ Yahudileri' olarak anılan Babil sürgünü Yahudileri ile Sovyetler döneminde ülkeye gelip yerleşen Aşkenazim Yahudileri yaşıyor. Büyük çoğunluğu Kırmızı Kasaba'da yaşayan Dağ Yahudileri (toplam 5500 kadar) ile büyük şehirlerde yaşayan Aşkenazimlerle birlikte toplam Yahudi nüfusu 9000 civarında bulunuyor. Ayrıca, eski dönemlerde İsrail'e göç etmiş 40-50 civarında Yahudi de var. Bunların Azerbaycan ile alakaları da güçlü şekilde devam ediyor. Tel-Aviv'den Bakü'ye haftada bir uçak seferi var. Ancak, bunlara rağmen bugün Azerbaycan'ın İsrail'de büyükelçiliği yok. Bu da Azerbaycan yönünden bir mesaj elbette. Son haberler dolayısıyla gündeme gelen Azerbaycan-İsrail ilişkileri bugün kısaca böyle.

İkinci raunt yaklaşırken

Fikret Ertan 2012.05.04

İran ile P5+1 Grubu arasındaki nükleer müzakerelerin bu ayın 23'ünde Bağdat'ta yapılacak ikinci ve kritik raundu yaklaşırken taraflar bu raundu etkileyebilecek çeşitli hamleler yapıyorlar.

Müzakerelerin resmi tarafı olmasa da İsrail de raunt öncesi nabız yokluyor, P5+1'in bu rauntta hangi stratejiyi izleyeceğini, bunun kendisi bakımından uygun olup olmayacağını şimdiden anlamaya, gerektiğinde de stratejiyi değiştirmeye gayret ediyor.

Bu çerçevede İsrail Milli Güvenlik Danışmanı Yakov Amidror bu hafta başından itibaren bazı Avrupa ülkelerini ziyaret ediyor, muhataplarıyla görüşüyor. Pazartesi AB Dış Politika Temsilcisi Catherine Ashton'ın Yardımcısı Helga Schmid, salı da başka AB'li yetkililerle görüşen Amidror, Alman muhatabı Christoph Heusgen ile P5+1'deki Alman Temsilci Hans Lucas ile biraraya geldi.

İsraili yetkililere göre Amidror'un görüşmeleri 'son derece' hassas bir çerçevede gerçekleşiyor ve İsrail böylece en azından AB'nin niyetlerini, planlarını ve stratejisini öğrenmeye çalışıyor. Amidror aynı misyon çerçevesinde iki hafta önce de Moskova'ya gitmiş, Rusya'nın bilinen stratejisinde değişiklik olup olmadığını anlamaya gayret etmişti. Haberlere göre, Rusya İran'ın nükleer programı konusunda İsrail'in stratejisine uzak bir noktada bulunuyor. Bunun değişmesi de pek mümkün görünmüyor. Rusya, ikinci raunttan umutlu, İran'ın olumlu yönde hareket ettiğini düşünüyor.

Diğer yandan, Amerika ise ikinci raunt konusunda pek fazla konuşmuyor, ihtiyatı elden bırakmıyor, İran bakımından lafa değil eyleme bakıp ona göre karar vereceğini söylüyor. Bu arada Amerikan basınında İran'a karşı askeri tercihe başvurma ihtimalinin azaldığı yolunda yönetim yetkililerine dayandırılan haberler de çıkıyor. Ne var ki, Amerika'nın son haftada aldığı askeri tedbirler, yeni konuşlandırmalar ise bu tezin pek doğru olduğuna işaret etmiyor. Nitekim Amerikan Hava Kuvvetleri Sözcüsü Phil Ventura'nın da açıkladığı gibi Pentagon en modern ve radarlara yakalanmayan F-22 Raptor savaş uçaklarından sayısı açıklanmayan bir miktarı Güney Asya'daki bir üsse göndermiş bulunuyor.

Pentagon açıklamasa da bu üssün, Birleşik Arap Emirlikleri'ndeki El Daфра askeri havaalanı olduğu kuvvetle tahmin ediliyor. Esasen, bu havaalanı bir süredir Amerikan KC-10 tip tankerlerine ve U-2 casus uçakları ile Global Hawk adlı insansız keşif araçlarına ev sahipliği yapıyor. Buna ilaveten Pentagon, adı açıklanmayan bir bölge hava üssüne (bunun El Udeyd hava üssü olduğu söyleniyor) geçen ay F-15 savaş uçağı filosu da konuşlandırmıştı. Bazı kaynaklar F-22 ile F-15'lerin muhtemel bir askeri operasyonda İran'ın hava savunma ve radar sistemlerini hedef alacaklarını, bunların imhasından sonra kapsamlı hava saldırılarının yolunun açılacağını söylüyorlar. Bu uçaklar aynı zamanda bölgede bulunan USS Abraham Lincoln ile USS Enterprise adlı uçak gemilerinde bulunan yaklaşık 150 uçakla birlikte muhtemel bir hava operasyonunun kilit hava unsurları olacaklar. Söylenenler böyle.

Amerika, fazla ilan etmeden sessizce İran'a yakın bölgede artırdığı hava gücü varlığını aynı zamanda deniz gücü varlığını da artırarak takviye ediyor. Amerikan donanması bu çerçevede bölgedeki mayın arama-bulma gemilerinin sayısını yakında sekize çıkarmış olacak. Buna ilaveten helikopter varlığını da takviye ediyor. Açıklanmayan başka tedbirler de alıyordur mutlaka. Amerika bu askeri hamlelerle şüphesiz ikinci raunt öncesi İran'a güçlü bir askeri mesaj vermeye, psikolojik olarak etkilemeye çalışıyor. Buna hiç şüphe yok. İran da zaten

bunları psikolojik savaşın bir parçası olarak görüyor. İran da muhtemelen bunlara karşı kendi askeri tedbirlerini mutlaka alıyordur. Nitekim son günlerde sınır koruma birlikleri ile Fecr adı verilen geniş çaplı bir askeri tatbikatı başlatmış bulunuyor. Böylece taraflar birbirlerinin hamlelerine karşı hamlelerle cevap veriyorlar.

Amerika'nın mevcut hamlelerine ek olarak ikinci raunttan sadece üç gün önce 20 Mayıs'ta NATO'nun Chicago Zirvesi sırasında Amerikan destekli Avrupa Füze Savunma Sistemi'nin ilk safhasının tamamlandığını açıklayacağı, bununla İran'a ve füzelerine karşı güçlü bir mesaj vereceği de söyleniyor.

Bu arada 1 Temmuz'da da AB'nin İran'dan petrol alımı yasağı ile merkez bankasına yönelik ağır müeyyidelerin devreye gireceğini de hatırlatalım. İkinci raunt yaklaşırken bunlar oluyor ve İran'a karşı hem askeri hem de ekonomik baskılar giderek artıyor, bunlarla İran'ın programı konusunda çözüme dönük nihai kararını vermesi hedefleniyor. Kısacası, İran artık kararını vermek zorunda; kimse artık daha fazla beklemek, oyalanıp durmak istemiyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İsrail'in denizlerdeki stratejik gücü

Fikret Ertan 2012.05.07

İsrail'de yıllardır denizaltılarla ilgili bir stratejik tartışma yaşıyor. Bir taraf İsrail'in savunmasında 'denizaltılar önemli; ama çok önemli değil; bunlara gerekenden fazla yatırım doğru değil' derken; diğer taraf denizaltıların sayılarının artırılmasını, bunların İsrail'in gizli stratejik vurucu gücü haline getirilmesini savunuyor.

Bu tartışma, sonunda ikinci tarafın lehine sonuçlanmış görünüyor; zira İsrail denizaltı sayısını artırıyor, bunların yeteneklerini güçlendiriyor.

Bugün İsrail'in elinde 3 adet Alman yapımı Dolphin tipi denizaltı var. Bunlar son yıllarda Gal tipi denizaltıların yerini almışlardı. Adları da Dolphin, Leviathan ve Tekuma. Bunlar çoğunlukla Akdeniz'de, zaman zaman da Kızıldeniz'de faaliyet gösteriyorlar.

Dolphinler, 21. yüzyılın en ileri, en gelişmiş klasik denizaltıları olarak temayüz etmiş bulunuyorlar. Dizel-elektrik sistemle çalışan bu denizaltılar, pek çok özelliğe sahipler. Bunlar kısaca şöyle: Menzilleri aşağı yukarı 4.500 deniz mili; Alman 212/214 tip denizaltıların dizayn ve özelliklerine sahipler; esasta düşman deniz hedeflerini imha etmek, keşif ve gözlem faaliyetleri yapmak ve özel kuvvetleri istenilen kara hedeflerine denizden çıkarmak için dizayn edilip imal edilmişler; 35 kişilik mürettebata sahip, üslerinden uzakta iki ay kadar kendi imkânlarıyla görev yapabiliyorlar; silah olarak torpil ve bu torpillerin 10 adet olan fırlatma kanallarından atılabilen Amerikan yapımı RGMF Harpoon (Zıpkın) adlı deniz hedeflerine karşı kullanılabilen füzeler atabiliyorlar.

Ayrıca bu denizaltıların elektronik savaş sistemlerinin büyük bölümü İsrail şirketleri tarafından imal edilmiş bulunuyor. Düşük frekanslı pasif sonarlar, entegre ateş kontrol sistemleri gibi sistemler bunlar. İsrail'in bunlara ilaveten denizaltılardaki füzelerin menzillerini ya artırdığı ya da bunların yerine özel cruise (seyir) füzelerini denizaltılarına monte ettiği, böylece hem ateş gücü ve hem de menzil olarak üstün bir konuma ulaştığı hemen

hemen kesin sayılır. Üstelik İsrail'in bu füzelere nükleer yetenek de kazandırdığına şüphe yok. Kısacası, Dolphinler, İsrail'in nükleer füzelerle donatılı özel denizaltıları olarak da nitelenebilir. Başka bir deyişle, Dolphinler, İsrail'in ikinci nükleer vurucu gücü olarak da görülebilirler. Bu konudaki yaygın uzman görüşü bu şekilde sayılır.

Bu ve bilinmeyen başka özellik ve yeteneklere sahip Dolphinlerden dördüncüsü, geçen hafta Almanya'da düzenlenen bir törenle İsrail donanmasına teslim edilmiş bulunuyor. Kiel'de Howaldtswerke-Deutsche Werft tersanesinde yapılan törenle kızaklardan denize indirilen Tanin (İbranice Timsah) adlı denizaltının sorumluluğu artık resmen İsrail donanmasına geçmiş oluyor. Tanin'de bundan sonra İsrailli denizciler bulunacak ve bunlar eğitime ve denemelere başlayacaklar. 2013'te Tanin, İsrail donanmasında göreve başlayacak. Söylenenlere göre, Tanin, diğer 3 Dolphin'den çok farklı bir gelişmiş denizaltı. 68 metre uzunluğundaki denizaltı, yeni bir sessiz pervane-seyir sistemi ve asit bataryalı enerji sistemi ile donatılmış bulunuyor. Enerji sistemi sayesinde denizaltının ötekilerdeki gibi belli bir süreden sonra yüzeye çıkması gerekmiyor. Yeni sistemle denizaltı, çok uzun süreler denizaltında kalabiliyor.

Yaklaşık 500 milyon Euro'ya mal olan Tanin'in bu maliyetinin üçte biri Alman maliyesi tarafından karşılanmış bulunuyor. Ötekilerde de benzer durum söz konusuydu. Ancak Tanin'in yapımı sırasında Alman Başbakanı Merkel ile İsrail Başbakanı Netanyahu arasında Yahudi yerleşimlerin dondurulması konusunda ciddi bir tartışma çıkmış, bu bir süre devam etmiş, ancak sonunda İsrail'in dediği olmuştu. Bu da Merkel'in selefi Schröder gibi İsrail'i ne kadar desteklediğini bir defa daha açıkça ortaya koymuştu.

Dördüncü denizaltı İsrail'e teslim edilmiş bulunurken beşincisinin inşası da halen devam ediyor. Bu da 2014'te hizmete girecek. Altıncısı için de taraflar üç ay önce anlaşmaya varmışlardı. Böylece Almanya'nın desteği ve cömert tutumu sayesinde İsrail, Akdeniz'in önemli bir denizaltı gücü olma yolunda ilerliyor.

Alman yazar Guenter Grass'ın son şiirinde Almanya'nın İsrail'e İran'a karşı kullanılmak üzere nükleer başlık taşıyan denizaltıları ima ederek İsrail'in nükleer gücünü eleştirmesiyle ve başına gelenlerle gündeme gelen İsrail'in denizaltıları Akdeniz ve şüphesiz Kızıldeniz'de önemli bir stratejik caydırıcı güç haline geliyorlar. Bunlar ayrıca İsrail'e 'ikinci vuruş ya da saldırı' (yani nükleer karşılık) yeteneği de kazandırıyorlar elbette. Ve böylece İsrail'in nükleer güç konusunda hiç kimseyi dinlemeye niyetinin olmadığı bir kere daha anlaşılmış oluyor ne yazık ki...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Rusya, nükleer silahları ve ötesi

Fikret Ertan 2012.05.10

Bugün dünyada NPT rejimi (Nükleer Silahların Yayılmasını Önleme Anlaşması) çerçevesi içinde resmen kabul edilen nükleer silah sahibi 5 ülke var.

Bunlar BM Güvenlik Konseyi daimi üyesi olan Amerika, Rusya, Çin, İngiltere ve Fransa. NPT dışında kalan ve nükleer silah sahibi olduğu açıkça bilinen iki ülke de var: Pakistan ve Hindistan bunlar. Bunlara elbette kesin olarak bilinen İsrail'i de ilave etmek gerekir. Kuzey Kore'nin elinde de bu silahlardan olduğu söyleniyor ayrıca.

Bu ülkelerin tahmini nükleer silah ya da nükleer bomba (başlık) miktarları da şöyle: Amerika 7.100; Rusya 12.000; Çin 240; İngiltere 225; Fransa 300; Hindistan 60-80; Pakistan 70-90; İsrail 80 (kimine göre çok daha fazla; 200 civarında). Bu başlıklar elbette menzil ve güç bakımından farklı farklı başlıklar. Bir kısmı uzun menzilli stratejik; bir kısmı da kısa menzilli taktik başlıklar. Son kategori füzelerin yanı sıra toplardan bile atılabiliyor.

Bu miktarlara bakıldığında en çok başlığa sahip olan ülkenin Amerika değil Rusya olduğu görülüyor. Buna göre, Rusya'nın elinde bugün 12.000 kadar çeşitli tip ve güçte başlık bulunuyor. Bu da Rusya'yı nükleer silahta dünya şampiyonu yapıyor. Bu konuda hatırlanacak bir önemli husus da söz konusu nükleer silah sahibi ülkelerin hiçbirinin hiçbir zaman bu silahlardan vazgeçme yönünde herhangi bir beyan ya da kararlarının olmadığı. Bu ülkeler, bu silahların sahibi olmaya devam edecekler kısacası. Bunlardan sadece Amerika ve Rusya stratejik başlıklarını START anlaşması çerçevesi içinde sınırılıyorlar, o kadar. Yoksa bunlar bu silahlardan tamamen vazgeçmiyorlar.

Rusya, bu silahlardan asla vazgeçmeyeceğini, bunların kendi milli varlığının bekası için lazım olduğunu açıkça yıllardır beyan edip duruyor. Nitekim eski devlet başkanı, yeni Başbakan Dmitri Medvedev, birkaç gün önce Kremlin Sarayı'nda, 1973 yılında Çar Deli Petro'nun ihdas ettiği Kutsal Katerina madalyasının yeniden tesisi töreninde konuşurken nükleer silahlar konusunda şu sözleri etmiş bulunuyor: '... Nükleer silah bundan sonra da işimize yarayacak. Onu kullanmaya hazırlanmıyoruz; ama bu silahımız lazım. Çünkü ülkemiz büyük ve zor. Ülkemize değer vermek ve korumak gerekiyor.'

Medvedev'in bu sözlerinde iki unsur öne çıkıyor: Rusya'nın coğrafi büyüklüğü ve bunu klasik silahlarla savunmanın zor olduğu. Bunu biraz daha açarsak, Medvedev bu çerçevede özellikle Çin ve sonra NATO tehditlerini kastediyor. Rusya, Uzakdoğu ve Çin'e yakın bölgelerdeki nüfuz azalması ve bu bölgelerin savunulması bakımından nükleer silahı açıkça söylemese de son çare olarak görüyor, muhtemel Çin yayılmasına başka türlü karşı koyamayacağını düşünüyor.

NATO ve genişlemesi de Rusya'yı yıllardır tedirgin ve rahatsız eden bir husus. NATO ne derse desin, Rusya'ya hangi teminatları verirse versin Rusya'yı yönetenlerdeki klasik, yerleşmiş NATO karşıtlığı ve teşkilata karşı duyulan kökleşmiş duygu ve düşünceler hiç azalmıyor; bunlar aksine NATO'nun son füze savunma sistemi ile daha da artıyor, güçleniyor. Bunlardan başka Rusya komşu bölgelerdeki tehditlere karşı da en azından caydırıcı güç olarak nükleer silahlara güveniyor. Kısacası Rusya'nın nükleer silahlarından vazgeçmeye hiç niyeti yok. Bunu da zaten söyleyip duruyor. Ayrıca, nükleer silahlarını, bunları hedeflerine gönderecek sistem ve vasıtalarını da sürekli olarak yenilemeye çalışıyor, bunun için bütçesine büyük fonlar tahsis ediyor.

Nitekim çeşitli kaynaklara göre, Rusya nükleer bombalarını kara-deniz-hava vasıtalarıyla hedeflerine gönderecek sevk sistemlerinin modernleştirilmeleri için önümüzdeki yıllarda 700 milyar dolar harcamayı planlıyor. Bu çerçevede hem ICBM denen kıtalararası balistik füzelerini yeniliyor, hem de bu ve başka füzeleri taşıyacak yeni nesil denizaltılar inşa ediyor. Ayrıca, 10 muharip tugayı için önümüzdeki dönemde özel kısa menzilli nükleer füzeler üretmeyi planlıyor. Bunlar tabii yeni taktik nükleer füzeler olacaklar. Esasen bunlardan bilinmeyen miktarı, bizim sınırlarımıza yakın yerlerde de halen konuşlu durumda bulunuyor. Rusya, Amerika ile müzakerelerinde taktik füzelerini asla söz konusu etmiyor; bu konuda hiç kimseyi muhatap olarak da görmüyor.

Medvedev'in son sözleriyle aklıma gelen Rusya'nın nükleer silahlardaki pozisyonu ve tavrı böyle. Son olarak Medvedev'in Başkan Obama'nın 'nükleer silahsız dünya' söylemini 'iyi bir slogan' şeklinde değerlendirdiğini de burada hatırlatalım.

Obama'nın söylemi iyi ve benimsenmesi gereken bir söylem; ama o kadar. 'Nükleersiz bir dünya' bir temenniden ibaret velhasıl. Baksanıza, herkes vazgeçse bile Rusya 'ben vazgeçmem' diyor. Ayrıca kim dev

Hindistan tehdidi ile karşı karşıya olan Pakistan'a 'bunlardan vazgeç' diyebilir mesela?

Nükleer silah konusunu konuşurken temenni ve hayallere göre değil, var olan gerçeklere göre konuşmak lazım velhasıl...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

NATO'nun Chicago Zirvesi yaklaşırken...

Fikret Ertan 2012.05.14

NATO'nun 63 yıllık tarihinde bazı dönüm noktaları var. Bunlardan birisi de bu hafta sonu (20-21 Mayıs) Amerika'nın Chicago şehrinde yapılacak olan 25. zirvesi olacak.

Zirve için Chicago'nun seçilmesi, Başkan Barack Obama'nın kararı sonucu. Bunu da Beyaz Saray stratejik iletişim yetkilisi Ben Rhode şöyle açıklıyor: "Başkan, NATO'ya ne kadar değer verdiğini, teşkilata ne kadar ve nasıl bağlı olduğunu ve Amerikan politikasının geleceği ile ne kadar bütünleşmiş olduğunu göstermek istedi. Bu yüzden zirvenin Amerika'da yapılmasına karar verdi. Bu karar, aynı zamanda Amerika'nın milli çeşitliliğini ortaya koymak bakımından da önemli. Bu çeşitlilik açıkça ülkemizde bulunan NATO üyesi ülkelerin diasporalarını da temsil ediyor ayrıca."

Gerçekten de 2,6 milyon nüfusuyla Amerika'nın üçüncü büyük şehri olan Chicago, Yunan, İtalyan, Portekizli, Romen, Polonyalı, Türk ve diğer nüfus kesimleriyle Amerika'nın çeşitliliğini ve farklılığını en güzel şekilde ortaya koyan, büyüyen mali ve sınai sektörüyle çok önemli bir şehir. Zirve, NATO tarihinin katılım bakımından en büyük zirvesi olacak. NATO üyesi ve üyesi olmayan toplam 60 kadar ülkenin devlet başkanları, başbakanları ve dışişleri bakanları ile diğer yetkilileri, zirvede pek çok önemli konuyu ele alacaklar.

Haberlerden, bu konuların şu 3 ana başlık altında ayrıntılarıyla masaya yatırılacağı anlaşılıyor: Operasyonel öncelikler; mevcut bütçe kısıtlamaları karşısında yetenekleri geliştirme; ortaklarla daha çok esneklik arayışları. Birinci başlık altında Afganistan ve geleceği öne çıkıyor. NATO, malum 2014 yılı sonuna kadar Afganistan'da askerî olarak bulunacak. Bu tarihten sonra da askerî misyonunu sona erdirecek, askerlerini geri çekecek. Bu süre içinde de en çok Afgan ordusunun eğitimi ile uğraşacak, ordunun 2014'ten sonra Afganistan'ın genel güvenliğini üstlenecek hale gelebilmesi için çalışacak. Ancak bu arada gerektiğinde muharip güç olarak Afgan ordusuna da destek vermeye devam edecek.

Chicago'da bütün bu konular enine boyuna ele alınacak; ancak bu arada 2014 sonrası Afganistan ve güvenliği ve bunun 2014'ten sonra mali bakımdan nasıl ve ne kadar destekleneceği bizce en önemli gündem maddesi olacak. NATO, bu konuda hem üye ve hem de üye olmayan ülkelerin mali katkılarının ne olabileceği konusunda kafa yoracak, mali taahhütleri belirlemeye çalışacak. Diğer operasyonel öncelikler bakımından ise şu konuların konuşulacağı anlaşılıyor: NATO'nun Kosova'daki rolü ve misyonu, açık denizlerdeki korsanlık faaliyetleri ve bunlara karşı koyma tedbirleri, NATO'nun Afrika Birliği ile ilişkileri ve yardımları, diğer operasyonlar, bu operasyonlar ile ilgili asker kontenjanları.

İkinci başlık da zirvenin en çok üzerinde duracağı konulardan birisi olacak. Avrupa'daki ekonomik ve mali kriz, Amerika'daki bütçe kısıtlamaları yüzünden NATO bugün mali katkı zorlukları yaşıyor. Bu, kimsenin görmezden gelemeyeceği bir gerçek durum. Bu durum ittifakı, kaynak yapısını, yeni projelerini, yeni silah sistemlerini ve diğer önemli konuları derinden etkiliyor. Bütün bu faktörlerin karşısında İttifak'ın birçok mali konuyu mutlaka gözden geçirmesi, mevcut ve gelecekteki kaynaklarını en optimal biçimde kullanmanın; ama bunu yaparken güvenlik misyonunun da hem bugün ve hem gelecekte zarar görmemesinin yol ve metotlarını bulması gerekiyor. İşte bu konunun zirvede üyeleri oldukça zorlayacağı anlaşıyor. Bu bağlamda zirve bugün 'akıllı savunma' denen kavramı da görüşecek. Bununla güvenlik ihtiyacı ile bütçe kısıtlamaları arasındaki bağlantıyı en iyi şekilde kurmaya çalışacak. Bu kavramın içinde çok taraflı füze savunma sistemi, İttifak Kara Gözlem Projesi (AGS), Ortak İstihbarat ve Keşif Projesi, deniz karakol uçaklarıyla ilgili havuzun kurulması, yol kenarına yerleştirilen bombaların uzaktan kumanda ile imhasını sağlayacak çeşitli projeler de bulunuyor.

Üçüncü başlıkta ise ortaklarla ilişkiler yer alacak. Bunların içinde NATO-Rusya, NATO-Gürcistan, Akdeniz Diyalogu, NATO'nun BM ile ilişkileri gibi konular var. Bunlara ilaveten, NATO dışişleri bakanları Bosna-Hersek, Karadağ, Makedonya ve Gürcistan'ın muhtemel üyelikleri ile ilgili önemli konuları da görüşecekler.

Kısacası, Chicago Zirvesi, son yılların en önemli zirvesi olacak. Üyeler zirvede hem Lizbon Zirvesi'nde benimsenen kararları gözden geçirecek ve hem de İttifak'ın geleceğine damgasını vuracak politikaları görüşüp sonuca bağlayacak ve geleceğe dönük önemli kararlar alacaklar. Zirve yaklaşırken gündem aşağı yukarı böyle...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Netanyahu'nun Filistin Devleti...

Fikret Ertan 2012.05.17

Bağımsız bir Filistin devleti başta Filistinliler olmak üzere hepimizin özlemi.

Ama bu nasıl olacak? Bunun olması için en başta Filistin yönetiminin İsrail ile anlaşması, İsrail'in bunu kabul etmesi gerekiyor.

Acı ama gerçek böyle; zira Bat Şeria ve Gazze'den meydana gelen Filistin bölgesi eskiden olduğu gibi bugün de İsrail'in tam fiili kontrolünde bulunuyor. Gazze hem denizden hem de karadan İsrail tarafından kuşatılmış durumda; Batı Şeria'da öyle. Ayrıca, İsrail'in yerleşim politikasını sürdürmesi sebebiyle Batı Şeria ve Kudüs'te zaman Filistin'in aleyhine de işliyor.

Zaman başka bir yönden İsrail'in de aleyhine işliyor. Bu da işgal altındaki Filistin'in nüfusunun İsrail'den çok fazla artması, bunun sonucu olarak zaman içinde Filistin nüfusunun Yahudi nüfusunu geçeceği gerçeğinde kendisini gösteriyor.

Bunun farkında olan İsrail de, 'barış müzakerelerinde sonuç çıkmaz da bir gün milletlerarası toplumun da destekleyeceği, bazı Filistinli çevrelerce bugün de dile getirilen bir tür federatif, iki halklı tek İsrail devleti modeli benimsenirse, Filistinliler de İsrail vatandaşı olmayı tercih ederlerse İsrail devleti ortadan kalkar' şeklinde bugünden düşünmeden de edemiyor.

Bu yüzden Amerika'nın, Avrupa'nın, Arap devletlerinin ve Türkiye'nin de desteklediği 'iki devletli çözüm' fikri İsrail'de de destek kazanıyor. İsraili birçok çevre esasen 1990'lardan bu yana bu fikri destekliyor. Ancak resmî çevreler bunu resmen açıklamaktan da kaçınıyorlardı. Özellikle de Başbakan Netanyahu resmen 'iki devletli çözümü devlet yetkilisi olarak anmamaya, bunu resmî belgeye geçirmemeyi tercih ediyordu.

Bu kaçınma, anmama, resmî belgeye geçirmeme inadı geçen cumartesi gününden bu yana sona ermiş görünüyor; zira Başbakan Netanyahu, Filistin yönetimi Başkanı Mahmud Abbas'a Milli Güvenlik Danışmanı İzak Molho eliyle Ramallah'ta ulaştırdığı resmî bir mektupta bir İsrail başbakanı olarak ilk defa 'iki devletli çözüm'den söz ediyor, böylece bu çözüm ilk defa bir İsrail devlet belgesine resmen geçmiş oluyor.

Başbakan Netanyahu'nun bu mektubu sonunda göndermesinde hangi saikler rol oynadı, tam olarak bilmiyoruz; ama bunda kendisini barış müzakerelerini askıya almakla eleştiren Amerika'yı memnun etme, yatıştırma saiklerinin bir payı olduğu muhakkak; zira Netanyahu ile geçen hafta görüşen Amerikan Dışişleri Bakanı Hillary Clinton, Netanyahu'ya Kadima Partisi'ni koalisyona dahil etmekle güçlendiğini, bunun sonucunu müzakerelere yeniden başlamakla ortaya koyabileceği yönünde telkinlerde bulunmuştu.

Netanyahu'nun erken seçimi telaffuz edip sonra da Kadima ile millî birlik koalisyonuna gitmesi, gerçekten de elini birçok bakımdan güçlendirmiş bulunuyor. Bunun sayesinde Netanyahu parlamento bakımından istediğini yapabilecek güce ve konuma yükselmiş oluyor. Bunu gören Clinton da Netanyahu'ya barış müzakereleri konusunda "koalisyonda zayıf durumdayım, bu yüzden müzakerelere başlayamıyorum" diyordun; "madem şimdi güçlendin; hodri meydan" diyor.

Diğer yandan, Netanyahu'nun mektubunu geçen pazar görüşen Filistin yönetimi, mektubun hem Batı Şeria hem de Kudüs'teki devam eden Yahudi yerleşimlerin durdurulması, 1967 sınırlarının tanınması ve Filistinli tutukluların serbest bırakılmaları gibi aslî meselelere net cevaplar vermediğini, mektubun yeni bir unsur sunmadığını ifade etmiş bulunuyor.

Bu bakımdan, Netanyahu'nun başbakan olarak ilk defa 'iki devletli' çözümü resmen benimsediği yolundaki resmî ifade dışında anlaşılan mektup ne müzakereler ne de başka konularda ümit veriyor. Böylesi bir tavır da zaten Netanyahu'dan beklenen bir tavidir.

Esasen Netanyahu resmî kapasitede olmasa da geçmişte 'iki devletli çözüm'den söz etmiş bulunuyor. Mesela, 14 Haziran 2009'da Bar-İlan Üniversitesi'nde konuşurken kendisinin bir Filistin devletini kabul ettiğini; ama bunun askerden arındırılmış, ordusu olmayan, sınırlarının, hava sahasının İsrail tarafından kontrol edilen, Kudüs'ün İsrail'in ebedî başkenti olarak kalacağı bir devlet olması gerektiğini açıkça söylemişti.

Netanyahu'nun bugün de 'iki devletli çözüm'den çıkacak olan muhtemel bir Filistin devletini ancak bu şartlarla kabul edeceğine hiç şüphe yok. Siyaseten güçlenmiş, milletlerarası camianın İsrail üzerindeki baskısının çok azaldığı ve İşgal altındaki topraklardaki fiilî durumun giderek Filistin yönetimi aleyhine işlediği bir konjonktürde Netanyahu'nun tanıyabileceği Filistin devleti işte böyle bir devlet olur.

Ordusu olmayan, sınırlarını kontrol edemeyen, her yönden İsrail'e bağımlı böyle bir devlete devlet denebilir mi? Bu olsa olsa, bir zamanlar Güney Afrika'da siyahların yaşadığı Bantustan'lara, ya da Gazze'nin halen yaşadığı açık hapishanenin biraz daha büyüğüne benzer bir devlet olur, o kadar...

İsrail-Çin: Çok önemli ilişkiler

Fikret Ertan 2012.05.21

İsrail, BM Güvenlik Konseyi'nin 5 daimi üyesi ile yakın ilişkilere sahip. Bunlardan Amerika ile olanı zaten malum. İngiltere, Fransa ile ilişkiler son derece yakın ve sıkı. Rusya ile ilişkiler zaman zaman gerilse de bu ülkeyle de yakın sayılır. Çin ile ilişkileri de yakın; ancak bunların görünen ve görünmeyen yönleri de var. Bu yüzden ilişkilerin tam mahiyeti fazla bilinmiyor.

Ancak ilk elde bu ilişkilerin özellikle askerî ve stratejik alanlarda daha sıkı, yoğun ve çok taraflı olduğu söylenebilir. Nitekim bugün Çin'de bulunan İsrail Genelkurmay Başkanı Korgeneral Benny Gantz'ın ziyareti ilişkilerin askerî yönünü açıkça ortaya koyuyor. Gantz bu ziyaretinde Çin Genelkurmay Başkanı General ÇenBingde'in konuğu olarak çok önemli üst düzey askerî görüşmeler yapacak, önemli üsleri gezecek.

Açıklanan bu hususların dışında bize göre Gantz bu hafta Bağdat'ta yapılacak İran nükleer müzakereleri öncesi Çinli askerî çevreleri İran'ın programı konusunda kendine göre bilgilendirecek, muhtemelen çok gizli askerî ve istihbarat bilgilerini bunlara sunup bunları zirve öncesinde İsrail lehine etkilemeye çalışacak. Bu İsrail açısından yapılması gereken önemli bir hamle; söylediğimiz gibi Çin hem BM GK daimi üyesi hem de P5+1 denen İran müzakere grubunun üyesi. Çin bu müzakereler çerçevesinde herhangi bir itirazda bulunursa P5+1 herhangi bir anlaşma ya da sonuca ulaşamaz. Bu bakımdan Gantz'ın görevini yaptığı söylenebilir. Ayrıca Gantz'ın Çin'de belki de hiçbir zaman bilinmeyecek anlaşmalar yapacağı, Çin ile birtakım gizli işleri görüşebileceği de söylenebilir. Bunları öğrenmek de İran'ın meselesi elbette.

Gantz'dan önce de Savunma Bakanı Ehud Barak geçen yıl haziranda Çin'e yine önemli bir resmî ziyaret yapmıştı. Geçmiş yıllarda da başka askerî ve istihbarat yetkilileri de Çin'e gidip gelmişlerdi. İsrail'in Donanma Komutanı Eliezer Marom'un da Çin asıllı bir Yahudi olduğunu da burada hatırlatalım.

Daha önceleri bu köşede yazdığımız gibi, bütün bunlar bize ikili ilişkilerin en çok ve ağırlıklı olarak askerî ve güvenlik alanlarında olduğunu bir kere daha açıkça hatırlatıyor. Esasen, iki ülke 1980'lerden bu yana (hatta bazı kaynaklara göre 1970'lerden bu yana) bu tür önemli ve kapsamlı ilişkilere sahipler. İsrail ile Çin arasındaki diplomatik ilişkiler 1992 yılında tesis edilmiş olsa da bu iki ülke bundan önce de gizli ilişkiler yürütüyorlardı. Nitekim bu çerçevede 1980'lerden başlayarak iki ülke önce akademik, sonra ekonomik, bilimsel ve askerî alanlarda temaslara başlamışlar, zaman içinde bu alanlarda belli bir noktaya ulaşmışlardı.

1990'lara gelindiğinde ilk önce zamanın İsrail Savunma Bakanı Moşe Arens 1991 yılında Çin'i ziyaret etmiş, bu ziyaretle iki ülke arasındaki askerî-güvenlik ilişkilerinin temeli atılmıştı. Bu ziyareti, zamanın Dışişleri Bakanı David Levi'nin dört günlük önemli ziyareti takip etmişti. Bu ve başka ziyaretler sonucunda ikili gelişmeler ivme kazanmış, çeşitlenmiş ve bugünkü önemli noktaya ulaşmıştı. Özellikle ekonomik alanda hayli önemli gelişmeler kaydedilmişti.

Buna örnek vermek gerekirse, 1990'larda sadece 30 milyon dolar olan ikili ticaret hacminin 2005'e gelindiğinde 3 milyar dolara, 2008'de 5 milyar dolara ulaştığı, 2010'da 10 milyar dolara ulaştığı söylenebilir. Çin tarafında bu ticaret İsrail'in güneş enerjisi, robot, sulama inşaat, tarım ve sulama teknoloji ve ürünlerini; İsrail tarafında ise çeşitli mamul Çin mallarını kapsıyor.

Askerî alanda ise çeşitli kaynaklar, 1990'lara kadar olan dönemde İsrail'in Çin'e en az 4-5 milyar dolarlık askerî malzeme ve teknoloji sattığına, bugün de bu durumun artarak devam ettiğine, bunun sonucunda İsrail'in

Rusya'dan sonra Çin'in en büyük ikinci askerî tedarikçisi konumuna yükseldiğine işaret ediyorlar. Çin'in bu bağlamda Batı'dan temin edemediği askerî malzeme ve teknolojileri İsrail sayesinde elde ettiği, hatta bu satışlar dolayısıyla zaman zaman en yakın müttefiki Amerika ile karşı karşıya geldiği de söylenebilir. Mesela Falcon erken uyarı uçağı. İsrail, Amerikan baskısı sonucu 2000 yılında bu uçağı Çin'e satmaktan vazgeçmişti.

Çin, İsrail bakımından bu anlattığımız sebeplerle asla ihmal edilmeyecek kadar önemli bir ülke. BM Güvenlik Konseyi'nde vetoya sahip ve aynı zamanda P5+1 Grubu üyesi Çin bu bakımdan da İsrail için çok önemli ve vazgeçilmez bir ülke. Gantz'ın ziyaretine baktığımızda İsrail'in Çin'e ne kadar önem verdiği kendiliğinden zaten belli oluyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Afganistan'a para lazım

Fikret Ertan 2012.05.24

Afganistan'daki NATO-ISAF gücünün akıbeti artık tamamen belli oldu: Son Chicago Zirvesi'nin resmen açıkladığı gibi ISAF ülkenin genel güvenliğini 2013 ortalarında Afgan güvenlik güçlerine devredecek, muharip güçlerini ise 2014 sonunda tamamen geri çekmiş olacak.

Bu arada Fransa, Hollanda gibi bazı ülkeler muharip güçlerini daha erken tarihte geri çekmeye başlayacaklar.

98 bin askerle ISAF'ın birinci gücü olan Amerika ise Afganistan ile geçenlerde vardığı stratejik ortaklık anlaşması uyarınca 2014'ten sonra da mahiyeti ve kapsamı şimdiden bilinmeyen bir askeri varlığı ülkede bulundurmaya devam edecek. Bu varlığın hangi şartlarla, ne kadar miktar ve süreyle Afganistan'da kalmaya devam edeceği Amerika ve Afgan yönetimlerinin daha sonra karar verecekleri başka bir anlaşmayla belirlenecek. Daha önce de yazdığımız gibi bu varlık 20-30 bin arası asker ve bazı ortak üslerden meydana gelecek. Türkiye ise 'Afganistan bizi ne kadar isterse o kadar ülkede kalacağız' diyerek Afganistan'da askeri olmasa bile başka şekillerde varlığını devam ettirecek.

Askeri geri çekilme takvimi artık belli olduğuna göre ve bu konu artık tamamen çözümlenmiş bulunurken başka çok önemli bir mesele ise Chicago Zirvesi'ne rağmen henüz çözüme kavuşmamış bulunuyor.

Bu mesele 2014'ten sonra Afgan güvenlik güçlerinin nasıl ve kimler tarafından finanse edileceği ile ilgili gerçekten bugünkü ekonomik şartlarda kolay kolay çözülmesi beklenmeyen bir mesele.

Yapılan hesaplara göre, 2014'ten sonra Afgan güvenlik güçlerinin yılda en az 4,1 milyar dolar civarında bir dış mali kaynakla desteklenmesi gerekiyor. Bu para 285 bin mevcutlu bir güvenlik gücünün varlığını devam ettirmesi ve ülkenin güvenliğini sağlaması bakımından 'olmazsa olmaz' denebilecek bir para. Bu para olmadığı takdirde Afganistan'ın güvenliği finanse edilemeyecek.

Bu bakımdan bu paranın mutlaka bulunması şart oluyor. Bu konu Chicago Zirvesi'nde elbette ele alındı, ülkelerden bu konuda çeşitli taahhütlerde bulunmaları istendi. Ancak, bunlardan istenen sonucun alındığı pek söylenemez.

Bu çerçevede mesela Almanya'nın yılda 193 milyon dolar, İngiltere'nin yılda 110 milyon dolar, NATO üyesi olmayan Avustralya'nın yılda 100 milyon dolar katkıda bulunmayı taahhüt ettikleri söyleniyor. Bunlardan başka, Danimarka, Estonya, İtalya ve Hollanda'nın da açıklanmayan miktarlarda mali yardım taahhüt ettikleri haberlerde yer alıyor. NATO Genel Sekreteri Rasmussen'e göre, İtalya 120 milyon dolar, Türkiye ise 20 milyon dolar civarında taahhütte bulunmuşlar. Amerika'nın ise bu 4,1 milyar doların üçte ikisini karşılamasının beklendiği de öne sürülüyor.

Bu arada Afganistan'ın uzun vadeli güvenliğinden etkilenecek bölge ülkelerinin de bu ülkenin güvenlik bütçesine mutlaka katkıda bulunmaları gerektiği de Batı başkentlerinde konuşuluyor. Bu ülkeler Orta Asya ülkeleri, Rusya, Çin, Hindistan olarak anılıyor. Bunlar şüphesiz Afganistan'ın güvenliğinden doğrudan etkilenecek yakın ülkeler. Zaten Orta Asya ülkeleri Taliban'ın bölgede yayılmasından çok endişe ediyorlar. Rusya, Çin ve Hindistan da benzer şekilde düşünüyor. Rusya, Afgan eroininin kendi güvenliğini tehdit ettiğini zaten yıllardır söyleyip duruyor, bu yüzden ISAF ve Amerika ile işbirliği de yapıyor. Nitekim Rusya Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov birkaç ay önce bu endişeyi dile getirmiş, yabancı güçlerin Afganistan'ı terk etmesinden sonra eroin ticareti ve terörizmin yayılıp büyüyeceğini açıkça ifade etmişti.

Afganistan'ın güvenlik akıbeti ile yakından ve doğrudan ilgili Rusya, Çin, Hindistan ve Orta Asya ülkeleri bu güvenlik için mali katkıda bulunurlar mı, yoksa yükü yine Amerika ve Batı'nın çekmesini isterler mi, şimdilik bu konuda bir şey söylemek mümkün değil. Ancak, bunların da mali yükümlülük almaları konusunun önümüzdeki dönemde mutlaka gündeme geleceği de kuvvetle muhtemel. Avrupa'daki Euro krizi ve Amerika'daki ekonomik durgunluk göz önüne alındığında söz konusu ülkelerin kapılarının mali katkı için çalınacağı bugünden söylenebilir.

2014'ten sonra Afganistan'ın güvenli ve istikrarlı bir ülke olması için mutlaka uzun vadeli mali yardıma ihtiyacı var. Kısacası, Afganistan'a para lazım, para.. Bu parayı kim verecek, ne kadar verecek bekleyip göreceğiz.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İran ve Afganistan

Fikret Ertan 2012.05.28

Afganistan-Amerika ilişkilerini 2014'ten sonra düzenleyen Stratejik Ortaklık Anlaşması, Afgan parlamentosu tarafından 26 Mayıs günü büyük çoğunlukla onaylanmış bulunuyor.

Anlaşma bu hafta da Afgan Senatosu'nun önüne gelecek ve burada da aynı şekilde kabul edilecek. Bunu takiben anlaşma Amerikan Kongresi'nde ele alınacak ve şüphesiz burada da onaylandıktan sonra yürürlüğe girecek.

Dokuz sayfalık tam metni önümde duran bu anlaşma ikili ilişkilerin geleceğini, genel çerçevesini çiziyor. Giriş, ortak demokratik değerlerin korunması, uzun dönemli güvenliğin sağlanması, bölgesel güvenlik ve işbirliğinin takviyesi, sosyal ve ekonomik kalkınma, Afgan kurumlarının ve yönetişimin güçlendirilmesi, yapılan düzenlemelerin ve mekanizmaların icrası ve nihai hükümler başlıklarında meydana geliyor.

Afganistan'ın komşularının en çok merak ettikleri konu olan 2014'ten sonra ülkede bulunacak Amerikan askeri varlığı ve muhtemel üsler konusunda anlaşmada herhangi bir spesifik cümle yok; sadece tarafların savunma ve güvenlik konusundaki mevcut yakın işbirliğini güçlendirmeye devam edecekleri belirtiliyor, o kadar. Ne var ki buna rağmen anlaşmanın bu genel haliyle bile Afganistan'ın yakın komşuları İran ve Pakistan'da tedirginliğe yol açtığına bence hiç şüphe yok. Pakistan bu konuda bugüne kadar herhangi bir açıklama yapmadıysa da İran'ın en azından uzun süredir bu anlaşmanın imzalanmasını engellemeye çalıştığı, bu konuda kendine has metotlara başvurduğu söylenebilir.

Nitekim, son haberlerde Kabil'e yeni tayin edilen İran Büyükelçisi Ebul Fazıl Zahravand'ın Afgan milletvekillerine çağrı yaparak anlaşmayı reddetmelerini isterken bu çağrısına kulak verilmemesi halinde İran'ın ülkesinde bulunan 1 milyon kadar Afgan mülteciyi sınır dışı edeceği şeklinde tehdit savurduğu yer alıyor. Afgan milletvekillerinin de bunun üzerine büyükelçiyi öfkeyle protesto ettikleri, İran'ı Afganistan'ın iç işlerine karışmakla suçladıkları bildiriliyor.

Bunun yanı sıra haberlerde ayrıca Afgan istihbaratının iki Afgan'ın İran istihbaratına çalıştıklarını ikrar eden bir videoyu açıkladıkları, bu şahısların Sipah-ı Muhammed adlı İran Sipah-ı Pasdaran'ına bağlı bir gruba bağlı olduklarını itiraf ettikleri bildiriliyor. Bu arada 40 kadar Afgan milletvekilinin İran'dan para aldıkları yönünde söylentiler de ortalıkta dolaşıyor. İran'ın bazı Afgan yetkililere para dağıttığı sır değil; geçen yıl ağustosta bu amaçla bir bavul dolusu İran parası ortaya çıkmıştı.

İran, bu ve benzeri yollarla Afganistan'da çoktandır nüfuz ve ağırlık kazanmaya çalışıyor. Afganistan'da sivil kalkınma projeleri yürütüyor, yollar yapıyor, eğitime destek veriyor, kendi müfredatını bazı yerlerde hâkim kılmaya çalışıyor. Özellikle Afganistan nüfusunun yaklaşık yüzde 20'sini temsil eden Şii topluluklarda her yönden etkin olmak için gayret gösteriyor. Bu çerçevede de en çok Şii Hazaralar ile yakın ilişkiler içinde bulunuyor. Hazaralara önceden olduğu gibi bugün her türlü desteği veriyor.

İran'ın bu Afgan hamlelerinde şüphesiz birçok faktör rol oynuyor. Bu ülke tarihi, dini ve kültürel olarak Afganistan'da her zaman nüfuz sahibi olup bu ülkede gelişmeleri kendi lehine etkilemek istiyor. Son dönemde de özellikle Amerika-NATO'nun Afganistan'da bulunmasından dolayı ayrıca bir de kendi güvenliği bakımından hareket ediyor. İran'ın ne Amerika'yı ne de NATO'yu Afganistan'da görmek istemediği, bunların bir an önce ülkeyi terk etmelerini kuvvetle istediği aşikâr bir gerçek. Bunun en kısa zamanda gerçekleşmesi için de kendine göre çeşitli hamleler yapıp duruyor. Bunlarda istihbarat faaliyetlerinden muhalif grupları desteklemeye, Afgan siyasetini etkilemeye, NATO-ISAF'ın işini zorlaştırmaya kadar pek çok metot kullanıyor.

Afgan hükümeti elbette bütün bunlardan hiç memnun değil; ancak hükümetin İran'ı fazla darıltmaması, karşısına fazla almaması da gerekiyor; zira Afganistan dışı açılım, ticaret ve lojistik bakımlarından İran'a ve Pakistan'a büyük ölçüde bağımlı bir ülke. Ülkeye giren malların büyük bölümü bu ülkelerin sınırlarından giriyor. Bu bakımdan Afgan hükümetinin hem İran hem de Pakistan'ı açıkça hasım olarak görmeyecek, göstermeyecek bir siyasi konum ve yaklaşım sergilemesi gerekiyor. Önümüzdeki dönemde Afganistan'ın geleceği konusunda önemli rol oynayacak İran'ın bu ülkeye ilişkin politikaları bu bölgede rol oynayan ve oynamaya devam edeceğini açıkça ilan eden Türkiye'yi ve konudaki yetkilileri yakından ve önemle ilgilendiriyor. Bizden söylemesi.

İran'a son saldırı: Flame virüsü

Fikret Ertan 2012.05.31

Nükleer programı yüzünden İran son yıllarda kaynağı ya da kaynakları tam belli olmayan ülkeler tarafından çeşitli siber saldırılara uğruyor.

Bu ülke, 2010 yılında Stuxnet kodlu çok karmaşık bir virüs saldırısına maruz kalmış, bunun sonucunda Natanz'daki santrifüjlerin bazıları tahrip olmuş, bazı kaynaklara göre bu yüzden milyonlarca dolar zarara uğramıştı. İran o zaman saldırının İsrail kaynaklı olduğunu iddia etmişti. Başka kaynaklar da Stuxnet'in İsrail ya da Amerikan kaynaklı bir virüs olduğunu ileri sürmüştü. Esasen birçok uzmana göre Stuxnet'in enkripsiyonu (ya da şifreleme sistemi) İsrail imzasını taşıyordu. İran daha sonra Duku adlı petrol tesislerini hedef alan başka bir virüs saldırısı ile karşı karşıya kalmış, bu yüzden de çeşitli zararlar görmüştü.

İran bugünlerde yine bir başka karmaşık virüs saldırısı ile karşı karşıya bulunuyor. Medyada çıkan haberler böyle. Bu yeni virüsün adı da Flame (Alev) ya da Skywiper. Esasen bu saldırının ortaya çıkışı şöyle: İran bir hafta kadar önce BM'nin dünya iletişimi ile ilgili kurumu The International Telecommunication Union'a (Milletlerarası Telekomünikasyon Birliği) başvurarak ülkesine saldıran yeni virüsün araştırılmasını talep eder. Kurum da bu araştırmayı siber güvenlikte uzman olan Rusya merkezli Kaspersky Lab. şirketine yaptırır.

Kaspersky, araştırmasında bu virüs ile ilgili izleri çeşitli Ortadoğu ülkelerinde tespit eder. Bu ülkelerin arasında Sudan, Suriye, Lübnan ve İsrail (Batı Şeria) vardır. Ayrıca izlerin çok küçük bir bölümüne Amerika ve Macaristan'da da rastlanır. Ancak, izlerin büyük bölümü İran'ın bilgisayar sistemini hedef almıştır. İran dışı ülkelerde izlerin bulunması bu ülkelerin yabancı serverler kullanması ile izah edilir. Bu yüzden bütün bunlar esas hedefin İran olduğu gerçeğini örtmez.

Nitekim, İran birkaç gün önce Flame'in kendisini hedef aldığını açıklar ve bu virüsün varlığını kabul eder. İran'ın Bilgisayar Acil Tepki Ekibi Koordinasyon Merkezi, kendi web sayfasında yaptığı açıklamada Flame'in tehlikeli olduğunu ilan eder. Kurumun bir yetkilisi de bu virüsün Stuxnet'ten daha zararlı olduğunu söyler. Bir İranlı siber savunma yetkilisi ise yeni bulunan bu virüsün enkripsiyonunun çok özel olduğunu, bunun da sadece İsrail kaynaklı olanlarda görüldüğünü söyler.

Kaspersky Lab. ise yaptığı araştırmanın sonucunda yeni bulunan Flame virüsünün karmaşıklığının ve fonksiyonel yapısının bugüne kadar bilinen bütün siber tehditleri aştığını, Stuxnet'ten en az 20 misli karmaşık olduğunu ve muhtemelen 5 yıldır devrede olduğunu açıklar. Başka uzmanlar da bu bilgileri doğrularlar.

İsrail'e gelince; bu ülke bu konularda hiçbir zaman kendi rol ve sorumluluğunu açıkça ve resmen ifade etmez. Ancak bu defa İsrail Başbakan Yardımcısı ve stratejik işlerden sorumlu bakanı Moşe Yaalon, Flame'in İsrail kaynaklı olabileceğini en azından şu sözleriyle ima eder: "...İran tehdidini önemli bir tehdit olarak gören herkesin çeşitli adımlar atacağı makul karşılanmalıdır. İran'a zarar vermek için, bunlar da dâhil (Flame virüsünü kastederek)."

Diğer yandan Başbakan Netanyahu ise iki gün önce Flame virüsünü ağzına almamakla, bu konuda herhangi bir şey söylememekle birlikte virüslerin İsrail'in karşı karşıya olduğu 5 tehditten biri olduğunu, bu konuda çok çalıştıklarını söylemiş, diğer 4 tehdidi ise nükleer silahlar, balistik füzeler, bölgedeki silah yığınağı ve kanun dışı göç akımı olarak nitelemişti. Bugün İran'ın da kabul ettiği gibi bu ülkeyi hedef alan son Flame virüsü konusunda ortaya çıkan bilgi ve haberlerin kısa özeti böyle. Bu konuda başka neler var, İran bundan ne kadar zarar gördü ya da görüyor, bu virüse karşı program geliştirdi mi, virüs gerçekten İsrail kaynaklı mı, doğrusu

pek fazla bir şey söyleyecek durumda değiliz. Kaldı ki biz bilgisayar uzmanı da değiliz. Ancak, İran'a karşı yapılan bu üçüncü siber saldırının veya benzerlerinin zaman gelir başkalarını da, bizi de hedef alabileceğini tahmin edebiliriz.

Bu yüzden bu konulara önem vermek, gereken tedbirleri zamanında almak zorunda olduğumuz Flame virüsü dolayısıyla bir kere daha hatırlamadan, hatırlatmadan edemiyoruz.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Türkçe Olimpiyatları: Türkiye'ye hizmet, dünyaya hizmet

Fikret Ertan 2012.06.04

Yıllardır kronik kalp yetmezliği hastalığı ile yaşıyorum. Bu yüzden genelde efor gerektiren işler yapamıyor, seyahat edemiyor, davetlere gidemiyor, sosyal faaliyetlere de katılamıyorum.

Hayatımı çeşitli ve zor kısıtlamalarla sürdürüyorum. Geçen hafta bir istisna yapmayı göze alarak bence katılmam zorunlu olan bir davete icabet etmeyi görev bildim. Davet 10. Uluslararası Türkçe Olimpiyatları'nın Eskişehir bölümüydü. Zaman'ın çok sevdiğim Eskişehir Temsilcisi Talip Topçu'nun ricası üzerine katıldığım Eskişehir Atatürk Stadyumu'nda yapılan etkinliğe katıldığım için çok mutlu oldum.

Bu etkinlik Türkiye'de yapılan Türkçe Olimpiyatları'nın 10.su, memleketim Eskişehir'de yapılanların ise ikincisi oldu. 'İnsanlık el ele, Bayram o bayram ola' sloganıyla düzenlenen etkinlikte 135 ülkeden 1500 öğrenci yer alıyor. Katılan öğrenciler Türkiye'nin 41 ilinde, 65 farklı sahnesinde Türkçenin renklerini izleyicilere sunuyorlar.

Organizasyonunu Eskişehir Valiliği, Yunus Emre Kültür Sanat Sevgi ve Barışa Çağrı Derneği (YUSEV), belediyeler ve sponsorların üstlendiği Eskişehir etkinliğine 25 ülkeden 65 öğrenci katıldı. Amerika, Azerbaycan, Bangladeş, Bosna-Hersek Fransa, Güney Afrika, Irak, Kenya, Kırgızistan, Mısır, Nahçıvan, Senegal, Somali, Şili, Tacikistan, Uganda, Ukrayna, Arnavutluk, Gürcistan, Romanya, Mali ve Kosova gibi dünyanın çeşitli ülkelerindendi bu öğrenciler. Şarkı, şiir, halk oyunları, özel beceri gibi alanlarda maharetlerini sergileyen bu öğrencilerin performanslarının ne kadar göz doldurduğuna, izleyiciler tarafından ne kadar takdir edildiğine bizzat ben şahidim. O izleyiciler ki zaman zaman yağın yağmura rağmen stadyumu terk etmediler, gösterileri alkışlarla süslediler, stadyumda çok hoş bir havanın oluşmasını sağladılar. Hepsine burada teşekkür ederiz.

Etkinliğin organizasyonuna gelince; ben herhangi bir aksamaya, bir probleme şahit olmadım. Her şey planlandığı gibi yerine getirildi. Sonuç da takdire şayandı. Kısacası organizasyon çok başarılıydı. Bunu gerçekleştirenlere de burada şükranlarımı sunuyorum. Özellikle, Eskişehir Tertip Komitesi'ni ve bu komitenin yetkilisi FEM Dershanesi Genel Müdürü Engin Kara'yı tebrik ediyorum. Etkinliğin basın-halkla ilişkiler kısmını başarıyla yürüten kardeşim Talip Topçu ve arkadaşlarını da. Bu arada şüphesiz bu başarının arkasındaki sayısız hizmet ehlini, canla başla çalışan gençlerimizi, hanımlarımızı ve sponsorları da yürekten selamlıyor, onlara da şükranlarımı sunuyorum.

Türkçe Olimpiyatları dünyanın hiçbir ülkesinde görülmeven, olmayan bir kutlu girişim, bir misyon. Dediğim gibi başka örneği yok. Bazı Batılı ülkeler dil ve kültürlerini dünyaya yaymak için British Council gibi resmî kurumlarla bazı işler yapmak istiyorlar. Ne kadar başarılılar, bilinmez; ama bizdeki gibi bir başarılı Türkçe Olimpiyat misyonuna benzer hiçbir misyon yok. Biz bu konuda dünyada tekiz. Ve bu sadece ve sadece hiçbir karşılık beklenmeden Türkiye'mize hizmet için yapıyor.

Bu olimpiyatlarla Türkçemiz dünyaya tanıtılıyor, Türkçe öğrenenlerin sayısı artıyor, Türkiye'ye, Türkçeye ilgi çoğalıyor. Türkçenin öğretilmesiyle kültür ve medeniyetimizin bu yeni çağda yeniden anlaşılması ve benimsenmesi yolunda yol alınıyor. Bunlar sözcüklere sığmayacak kadar büyük ve kutlu girişimler, çabalar. Desteklenmeleri, benimsenmeleri mutlaka gereken çabalar elbette. Olimpiyatlar aynı zamanda dünyaya da hizmet demek. Türkçenin dünyaya tanıtılması, büyük bir manevî boyutu olan, bu yönden başka dillere benzemeyen Türkçenin öğretilmesi dünya barışına, huzuruna ve kardeşliğine de hizmet anlamına gelir. Türkçe öğrenen sadece dil öğrenmekle kalmaz, bu dili bu dil yapan manevî ve kültürel yönünü, değerlerini de öğrenir.

Olimpiyatlar işte böyle hem Türkiye'ye ve hem de dünyaya hizmet etmek demektir. Bu ve diğer kutlu etkinlikler ve misyonlar da önce Cenab-ı Hakk'ın lütfu ve sonra da Muhterem Hocamız Fethullah Gülen'in liderliği, vizyonu ve duaları ve de elbette büyük milletimizin fedakârlığı ve adanmışlık ruhuyla gerçekleşmektedir. Cenabı Hak, Hoca'mızdan ve bütünhizmet ehlinden razı olsun.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İsrail ve siber savaşlar

Fikret Ertan 2012.06.07

"... Profesyonelce konuşursak, İsrail ordusunun siber âlemde amansız ve sürekli bir mücadele vermekte, istihbarat toplamakta ve ordunun şebekelerini (ağlarını) korumaktadır. Buna ilaveten ve gerek görüldüğünde siber âlem saldırılar icra etmek ve diğer enformasyon operasyonları için de kullanılmaktadır. Bu operasyonların amacı içinde geniş bir alanda cereyan eden ihtilaflarda ordunun ve İsrail'in operasyonel özgürlüğünü zayıflatmak için İsrail'in düşmanları tarafından başvuru edilen teşebbüsleri önlemek, bunlara engel olmak da vardır."

Okuduğunuz bu satırlar İsrail ordusunun web sayfasında kısa bir süre önce yayımlanan ve ordunun ilk defa siber savaşlarla ilgili görüş ve tavırlarını yansıtan çok önemli ve tarihî satırlar. Ordu bu satırlardaki açıklamalarıyla bugüne kadar müphem olarak kalmasını arzu ettiği siber savaşlarla ilgili tavrını açıkça ortaya koyuyor. Bu satırların rastgele olmadığı, en yüksek siyasî ve askerî makamların onaylarından sonra web sayfasına koyulduğu aşikar. Bu bakımdan artık herkes İsrail'in siber savaşlardaki rolünü bilecek ve ona göre hareket edecek. Kısacası, İsrail artık bu konuda önemli bir aktör olduğunu açıkça söylüyor.

Açıklamanın neden bugünlerde ve niçin yapıldığı sorusuna gelince; bu soruları İsraili yazarlar dâhil herkes soruyor; ama kesin cevaplar da pek bulunamıyor. Bu konuda herhalde en muhtemel cevap İsrail'in bu açıklamasıyla başta İran olmak üzere diğer hasımlarına yönelik mesajı olsa gerek. Bu mesaj da herhalde 'ben

siber savaşta da varım. Ona göre...' şeklindeki mesaj olabilir. Bununla da hasımları üzerinde caydırıcı baskı kurmayı planlıyor bize göre.

İsrail'in siber savaşlarda etkin bir rol oynadığı çoktandır tahmin ediliyor. İran'a karşı iki yıl önceki Stuxnet, geçen yılki Duku ve bu köşede kısa bir süre önce ayrıntılarıyla yazdığımız Flame saldırılarının İsrail ile ilgisi konusunda pek fazla şüphe yok. Uzmanlar bu konuda İsrail ya da İsrail-Amerika işbirliğine işaret ediyorlar. Flame'i ortaya çıkaran Kaspersky şirketi de Flame'in arkasında muhakkak 'bir devlet ve imkânları yatıyor; aksi mümkün değil' diyor.

Esasen İsrail çoktandır siber savaşlarla ilgilenen, uğraşan gizli birimlere, kurumlara sahip bulunuyor. Bunların bilineni birkaç tane. Başta da Askeri İstihbarat Birim 8200' diye bilineni geliyor. Bu birim, Amerika'nın global kulağı olarak nitelenen Milli Güvenlik Kurumu'na (NSA) benzer bir kurum. Görevi, sinyal istihbarat, düşman hedeflerini dinleme ve şifre çözme ve saldırı nitelikli siber savaş yürütme olarak tanımlanabilir. Bir başka kurum da ordu bünyesindeki C41 Dairesi. Bunun başlıca görevi askerî şebeke ya ağları saldırılara karşı korumak. Birim 8200 ile C41 Dairesi işbirliği ve koordinasyon içinde çalışıyorlar. C41 Dairesi'nin kısa bir süre önce Kırya askeri karargâhında bir siber daire kurduğu söyleniyor.

Bu iki birimin dışında Mossad'ın da kendi siber dairesi ya da bölümü olduğu muhakkak. Bunlara ilaveten belki de başka çok gizli siber birimler de var, kim bilir.

Bunların yanı sıra ordunun bir süre önce Elbit şirketinden çok gelişmiş bir simülâtör aldığı ve bununla ilgili askerleri eğittiği bildiriliyor. Söylenenlere göre, simülâtör hem askerî ve hem de sivil yetkilileri kritik altyapılar ve hassas bilgisayar şebekelerine karşı yapılabilecek siber saldırılara karşı nasıl karşı konulacağı, hangi tedbirlerin alınacağı konusunda eğitmek üzere geliştirilmiş bir cihaz. Bu gelişmeye paralel olarak ordunun geçen nisanda bu simülâtörleri kullanarak 30 subaya kurs verdiği, bunları eğittiği de bildiriliyor.

İsrail ordusu giderek daha çok dijitalize olduğu için ve bunu Tzayad adlı bir programla bütün ordu birimlerine yaymaya, yerleştirmeye çalıştığı için dijital sistemlerine yapılabilecek saldırılar konusunda çok hassas. Hem bu yüzden ve hem de İran gibi hasımlarına zarar verebilmek, bunları caydırabilmek için siber savaşlara eskisinden çok daha fazla önem veriyor. Bunları da yapılan açıklamalardan, çıkan bilgilerden biliyoruz. İsrail bu konularda Amerika'dan da muhakkak yararlanıyor. Buna hiç şüphemiz yok. Amerika'nın siber savaşlarla ilgili politikalarını da ileride muhakkak ele alacağız; ama bugün öne çıktığı ve güncelliği dolayısıyla İsrail'i ele aldık.

Denizlerde, havada hasmımız olmaya başlayan İsrail, siber savaşlarda işte böyle çalışıyor. Bitirirken, 'Acaba biz bu konuda neredeyiz, biz ne yapıyoruz?' diye de sormadan edemiyoruz velhasıl.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Çin ve Afganistan

Fikret Ertan 2012.06.11

Afganistan'ın bugünü ve NATO-Amerikan güçlerinin çekileceği 2014 sonrası pek çok ülkeyi yakından ilgilendiriyor.

Afganistan ile Vakhan Koridoru denen yerde yaklaşık 60 km'lik bir kara sınırını paylaşan Çin, bu ülkelerin başında geliyor. Çin, Afganistan'ın bugününe, bugünkü iktidar ile ilişkilerine çok önem veriyor. Bunu da özellikle ekonomik alanda gösteriyor. Nitekim bugün Çin, Afganistan'a çeşitli yatırımlar yapan, bunlardan ileride büyük faydalar sağlamayı uman ülkelere birisi durumunda bulunuyor. Bu çerçevede, Çin özellikle petrol, gaz ve kıymetli madenler alanlarında Afgan hükümeti ile önemli anlaşmalar imzalamış durumda.

Geçen şubatta vardığı anlaşmayla Sar-i Pul ve Faryap eyaletlerinde yakında petrol sondajları yapmaya başlayacak. 25 yıl süreli bu anlaşma sonucu Afganistan'ın 7 milyar dolar gelir sağlayacağı söyleniyor. Ayrıca, Çin Afganistan'ın ilk petrol rafinerisini de inşa edecek. Bunlara ek olarak, birkaç yıldır Logar eyaletinde muazzam bir bakır madeni projesi yürütüyor. 88 milyar dolarlık rezerve sahip olan bu bakır yatakları Aynar projesi olarak anılıyor. Bu proje içinde ayrıca, bir termik santral ve Çin-Tacikistan-Afganistan'ı Pakistan'a bağlayacak bir demiryolu projesi de yer alıyor. Çin'in Afganistan'da altyapı projeleri de var. Söylenenlere göre, 33 altyapı projesinin malî portresi 500 milyon dolar civarında seyrediyor.

Çin bu projeleri yürütmek, başkalarının önünü açmak amacıyla Afgan liderleriyle yakın ilişkilere çok önem veriyor. Bu önemi geçen hafta Şanghay İşbirliği Teşkilatı toplantısı dolayısıyla Pekin'de bulunan Afganistan Devlet Başkanı Hamit Karzai'ye gösterdiği yakın ilgi bir kere daha ortaya koymuş bulunuyor.

Esasen Karzai de aynı şekilde Çin ile ilişkilere büyük önem veriyor. Son Çin ziyareti onun bu ülkeye yaptığı beşinci resmî ziyaret oluyor. Kısacası, Karzai fırsat buldukça hem Çin'i ve hem de yakın olduğu Hindistan'ı ziyaret ediyor, bu şekilde başta Pakistan olmak üzere diğer büyük güçleri dengelemeye çalışıyor. Karzai'nin son Pekin ziyareti haberlere göre önemli hususlarda ikili mutabakatı ihtiva ediyor. Bunların başında terörizm ile mücadele ve istihbarat paylaşımı geliyor. Ancak bu konuda ayrıntılar açıklanmamış bulunuyor. Bir tahmin yaparsak, Çin'in özellikle Taliban'ın çeşitli Doğu Türkistanlı gruplarla ilişkilerinin ele alındığını söyleyebiliriz. Bunu da Çinli yetkililerin özellikle Doğu Türkistan İslami Hareketi konusunda geçmişte verdikleri demeçlerden, hareketin Çin ile ilgili faaliyetlerinden duydukları endişe ve rahatsızlıkları açıkça dile getirmelerinden biliyoruz.

Çin, esasen öteden beri Afganistan'la kara sınırı bulunan Doğu Türkistan'a Taliban ve ilgili grupların nüfuz etmelerinden derin endişe duyuyor, bunu kendi güvenliği bakımından çok tehlikeli buluyor. Bu yüzden de Afganistan'ın hem bugününe ve hem de hiç kimsenin bugünden tahmin edemeyeceği yarınını kendi açısı ve milli menfaatleri açısından garantiye almaya gayret ediyor, bunun için çeşitli hamleler yapıyor.

Çin'in bu çerçevede alt düzeyde de olsa Taliban ile de görüştüğü bazılarınca söyleniyor. Nitekim, Şanghay'daki Fudan Üniversitesi Rusya ve Orta Asya Etütleri Müdürü Zao Huaşeng geçenlerde yaptığı bir araştırmada Çin'in Taliban'dan nefret ettiğini; ancak pragmatik (faydacı) esastan hareketle Taliban ile muhatap olduğunu ileri sürüyor. Başka uzmanlara göre de Çin, Pakistan askeriyesi vasıtasıyla Taliban'ın bazı unsurları ile iletişim de kurmuş bulunuyor. Bunlara göre, 'Çin NATO'nun geri çekilmesinden sonra Taliban'ın Uygur gruplarına (Doğu Türkistanlı gruplar) barınma ve sığınma imkânları sağlamaması konusunda garanti arayışları içinde hareket ediyor'.

Çin, işte bu şekilde bir yandan Afganistan'ın bugünü ve 2014 sonrası geleceği için çok faydacı bir tarzda hareket ediyor. Bir yandan, Karzai yönetimi ile yakın ilişkiler içinde bulunuyor, büyük yatırımlar yürütüyor; diğer yandan açıkça söylemese de 'ne olur ne olmaz' şeklindeki bir yaklaşımla milli güvenliği bakımından Taliban ile de temasları devam ettiriyor. Çin'in Afganistan politikası işte böyle çok yönlü, özde faydacı bir mecrada yürüyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Sırbistan'da Nikolić dönemi...

Fikret Ertan 2012.06.14

Bugünlerde Balkanlar'da önemli siyasi gelişmeler yaşanıyor. Bunlardan birisi Bosna-Hersek'in iki siyasi unsurundan birisi olan Boşnak-Hırvat Federasyonu'nda yeni bir koalisyonun kurulması yönünde önemli adımlar atılması ile ilgili gelişme. Buna göre, Sosyal Demokratlar, Bosna'nın Geleceği İçin İttifak ve iki Hırvat partisi yeni bir koalisyon hükümeti kuracaklar.

Diğer önemli gelişme ise Bosna'nın da hem bugünü hem de geleceği konusunda önemli bir etki unsuru olan Sırbistan'da yeni bir devlet başkanının görevine başlamış olması elbette.

Bu yeni başkan koyu bir Sırp milliyetçisi olarak bilinen, tanınan ve bunu inkâr etmeyen Tomislav Nikolić. 20 Mayıs'taki ikinci turda rakibi Tadić'in yüzde 47,4'üne karşılık yüzde 49,4 ile başkan seçilen Nikolić 4 gün önce törenle görevine başlamış bulunuyor.

İlk resmi kariyeri mezarlıklar müdürü olan Nikolić bu yüzden ülkesinde 'mezarıcı, cenazeci' lakabıyla anılıyor. 1990'lı yıllarda aşırı Sırp milliyetçisi Radikal Parti'nin önde gelen isimlerinden olan 60 yaşındaki Nikolić o dönem 'Büyük Sırbistan' fikrini hararetle savunan bir liderdi. Savaş sonrasında en azından görünürde bu fikirlerinden vazgeçmiş intibai verirken Radikal Parti'den kopup kendi İlerici Parti'sini kurdu ve bunun lideri oldu.

Nikolić bugün ülkesinin Avrupa Birliği'ne katılmasını istiyor, bu yolda çaba harcayacağını, Sırbistan'ın önünde Avrupa'dan başka tercih olmadığını defalarca söylüyor. Ne var ki, bu arada geçmişte sergilediği bazı milliyetçi söylemlerden de vazgeçmiyor. Buna en son örnek olarak, kısa bir süre önce Avrupa'nın yakın tarihinin en büyük insanlık suçu olan Srebrenitsa'da yaşananları soykırım olarak kabul etmediği yolundaki açıklamaları gösterilebilir.

Mesela bu bağlamda Nikolić geçen ay Karadağ televizyonuna verdiği demeçte, "... Srebrenitsa'da soykırım olmadı. Burada bazı Sırlar tarafından savaş suçları işlendi. Bunlar bulunmalı, yargılanmalı ve cezalandırılmalı." şeklinde konuşmuş da daha sonra her yıl temmuzda yapılan Srebrenitsa'yı anma törenlerine katılmayacağını da söylemişti. Nikolić, hem Milletlerarası Ceza Mahkemesi hem de Lahey Milletlerarası Adalet Divanı'nın soykırım olarak resmen kabul ettiği Srebrenitsa'yı işte bu şekilde soykırım olarak tanımamakta ısrar ediyor.

Nikolić aynı zamanda, 1992'de Hırvatistan'ın Yugoslav ordu saldırısı ve katliamına sahne olan şehri Vukovar'ı hâlâ bir Sırp şehri olarak kabul ettiğini, kaçan Hırvatların bu şehre geri dönmeleri için herhangi bir sebep olmadığını da söylüyor. Daha yakınlarda da Alman gazeteci Michael Martens'e verdiği demeçte 'Büyük Sırbistan'ın kendisinin gerçekleşmemiş bir rüyası, hayali olduğunu da belirtmiş bulunuyor ayrıca.

Bu sözleri ve geçmişte takılıp kalması yüzünden başkanlığı üstlendiği resmi törene Karadağ Devlet Başkanı Vujanović dışında hiçbir eski Yugoslav cumhuriyeti devlet başkanı katılmamış bulunuyor. Kısacası, Slovenya, Makedonya, Hırvatistan ve Bosna liderleri töreni açıkça boykot etmiş oluyorlar. Bu da Nikolić'in, başta Bosna

olmak üzere diğer cumhuriyetler tarafından hüsnü kabul görmesinin çok zor olacağını açıkça ve bugünden ortaya koyuyor.

Nikoliç, bugün kendisini muhafazakâr ve Avrupa vizyonuna bağlı olarak takdim ediyor; ancak Kosova konusunda da herhangi bir olumlu adım işareti de vermiyor. 'Kosova Sırbistan'ın bölünmez parçasıdır; Kosova Sırbistan tarafından kontrol edilmelidir; Avrupa için Kosova'yı feda edemeyiz' söylemini savunuyor. Bu bakımdan, Nikoliç ile birlikte Kosova'da bundan sonra da olumlu bir gelişme beklememek gerekiyor.

Bu görüşlere sahip Nikoliç esasen çok zor problemlerle karşı karşıya olan Sırbistan'ın yönetimini devralmış bulunuyor. Bu problemler de büyük bütçe açığı, işsizlik, yolsuzluk, enflasyon, dinarın düşen değeri ve Kosova olarak özetlenebilir.

Ayrıca, bir de yeni hükümet meselesi var. Bu konuda pazarlıklar, görüşmeler devam ediyor. Muhtemelen, bu hükümet Demokratlar ve Sosyalistlerin ana ortağı olacakları bir koalisyon olacak. Böyle olursa Nikoliç'in partisi İlerici Parti bu koalisyonda olmayacak. O zaman da muhtemelen hükümet bazında Nikoliç ile problemler yaşanacak.

Tomislav Nikoliç'in beklenmeyen bir şekilde başkan seçilmesi ile birlikte Sırbistan'da yeni bir dönem başlıyor. Bakalım bu dönem hem Sırbistan hem de komşuları bakımından neler getirecek? Balkan politikamıza ters düşen bu gelişme şüphesiz Türkiye'yi de birçok bakımdan ilgilendiriyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Rusya, Suriye, müdahale ve ötesi

Fikret Ertan 2012.06.18

Esed rejiminin en büyük ve önemli dış destekçisinin Rusya olduğu baştan beri aşikâr. Bu destek de iki yönlü olarak tezahür ediyor: BM'de rejimi her türlü diplomatik destekle, gerektiğinde vetoyla korumak ve rejimin yaşaması için askerî destek sağlamak.

İkinci konuda Rusya'nın rejime ne kadar ve hangi şekillerde destek sağladığı tam bilinmiyor. Bazı haberlerde silah yüklü gemilerle Rusya'nın rejime her türlü silahı sağladığı söyleniyor. Amerika, Rusya'nın son günlerde rejime saldırı helikopterleri sağlamakta olduğunu da iddia ediyor. Ancak, Rusya bunların Rusya'da bakımları yapılan eski helikopterler olduğunu söylüyor.

Rusya esasen Suriye'ye olaylar başlamadan önce yaptığı anlaşmalar gereği çeşitli askerî malzemeler sağladığını, bunların savunma amaçlı olduklarını ve herhangi bir milletlerarası normu ihlal etmediğini sürekli belirtiyor. Bunu yaparken de elbette başta Amerika olmak üzere NATO'ya, Batı'ya ve başkalarına bir siyasi mesaj da veriyor. Mesaj elbette şöyle: 'Ben Suriye'yi askerî bakımdan desteklemeye devam edeceğim. Siz bu yüzden bu ülkeye herhangi bir askerî müdahaleyi de asla düşünmeyin.'

Nitekim geçen hafta çıkan bir haberde bu mesaj açıkça da söyleniyor. Rusya'nın silah ihracatının resmî tekeli durumunda olan Rosoboronexport şirketi Genel Müdürü Anatoli Isaykin yaptığı açıklamada şirketinin Suriye'ye

uçakları düşürebilecek, gemileri batırabilecek gelişmiş savunmaya dönük füze sistemleri sevk ettiğini, bunun bir tehdit olmadığını; ancak Suriye'ye saldırı planlayanların bunu da düşünmeleri, hesaba katmaları gerektiğini ilan etmiş bulunuyor.

İsaykin, bu açıklamasıyla şüphesiz Suriye'ye müdahaleyi düşünenlere dönük siyasi mesajları tekrarlamış oluyor, o kadar. Ancak bunun müdahale düşünenlerde askerî bakımdan fazla bir etkisinin de olmayacağı ortada; zira Suriye zaten yıllardır konuşlu Rus kaynaklı hava savunma sistemleri bakımından söylendiği gibi o kadar da güçlü ve etkili bir durumda değil. Burada hemen hatırlatalım, 2007 yılında İsrail savaş uçakları El Kibar denen yerdeki nükleer olduğu söylenen tesisi herhangi bir müdahale olmadan kolayca imha etmişler, Suriye'nin hava savunma bakımından perişan durumda olduğunu ortaya koymuşlardı. Bugün de bu durumun çok fazla değiştiği söylenemez.

Bu yüzden ve başka bakımlardan Rus destekli de olsa Suriye'nin hava savunma sistemlerinin Amerikan ya da NATO için büyük bir problem teşkil etmeyeceği söylenebilir. Nitekim, Libya'da, hatta 1999 Sırbistan harekatında da Rus kaynaklı hava savunma sistemleri devredeydi; ama bütün bunlar NATO saldırılarına karşı sözü edilebilecek bir başarı da sergileyemediler. Bu yüzden Suriye'nin muhtemel bir hava saldırısına karşı ciddi anlamda karşı koyabileceği ihtimali bugünden çok zayıf görünüyor. Ancak, durum böyle olmasına rağmen hem Rusya hem de Suriye hava savunma sistemlerinin gücünü, etkisini abartmak suretiyle müdahale düşünenleri caydırmaya çalışıyorlar bize göre.

Bunları 'müdahale olduğu takdirde müdahaleyi yapacakların karşılaşacakları durum' bağlamında söylüyoruz; ama bunlar elbette bir askerî müdahalenin ciddi olarak düşünüldüğü anlamına gelmiyor bugün; zira başta Amerika olmak üzere ne NATO ne başkaları herhangi bir askerî müdahaleyi düşünüyorlar bugün. Amerika, mutlaka bir askerî müdahale halinde uygulayacağı senaryoyu planlıyordur; ama bu sadece bu kadar. Fiilî askerî müdahale bu ülkenin gündeminde bulunmuyor.

Rusya ise bütün bu gerçeklere rağmen şüpheli bakışla müdahale fikrinin bile ortadan kalkması için mesajlar veriyor, kendi gücünü abartıp duruyor, ara sıra Suriye'ye savaş gemileri gönderiyor, bunlarla Suriye'yi koruyacağını ima ediyor.

Esasen gerçekte, tam anlamıyla hazırlanmış bir askerî müdahale karşısında Rusya'nın yapacağı fazla bir şey yok. Bugün Rusya Ortadoğu'da herhangi bir hava üssüne sahip değil. Denizler bakımından da Amerika ya da NATO'ya karşı koyabilecek gücü ve yeteneği bulunmuyor. Suriye'ye yardım edebilecek tek uçak gemisi Amiral Kuznetsov bugün 2017 yılına kadar sürecektir bir bakım geçiriyor.

Esed rejimi de bütün 'afra tafrasına' rağmen esasen iyi hazırlanmış ve kapsamlı bir askerî müdahale karşısında fazla bir şey yapamaz; kısa zamanda devrilir gider; ama bu müdahale gündemde değil ve yapacak olan da ortada yok. Böyle olunca da, bugünkü acı durumun sona ermesi yolundaki umutlar da giderek azalıyor şüphesiz.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Tartus üssü ve önemi...

Sovyetler Birliği Soğuk Savaş döneminde dünya denizlerinin iki hakim gücünden birisiydi. Dünyanın dört bir yanında deniz üslerine sahipti; Vietnam'dan Küba'ya, Mısır'dan Suriye'ye kadar çeşitli üslere sahipti.

Sovyetler Birliği'nin yıkılıp tarihe kavuşmasından sonra bu durum kökten değiştirdi, Sovyetler'in hukuki ve fiili vârisi Rusya Federasyonu ikisi hariç bu üsleri gücü yetmediği hem de yeni bir dünya ortaya çıktığı için tasfiye etmek zorunda kaldı.

Rusya'nın bugün elinde kalan iki dış deniz üssünden birisi komşusu Ukrayna'nın Kırım Özerk Cumhuriyeti'nin Akyar (Sivastopol) Limanı'ndaki Karadeniz Filosu'na ait büyük üs; diğeri de Suriye'deki Tartus Limanı'ndaki lojistik ve bakım üssü.

Rusya, Akyar'da Ukrayna hükümetiyle 2010 yılında yenilediği anlaşmayla 2042 yılına kadar kalacak. Bundan sonra taraflar itiraz etmezlerse anlaşma 5 yıl daha kendiliğinden uzayacak; yani Rusya muhtemelen 2047 yılına kadar Akyar'da olacak.

Suriye'nin Lazkiye'den sonra ikinci büyük ve önemli limanı olan Tartus'ta da Suriye hükümeti ile 2005 yılında yenilenen bir anlaşmayla daha uzun süre kalacak. Esasen bu anlaşma Sovyetler Birliği ile Suriye arasında 1971'de imzalanan anlaşmanın yeni gerçeklere göre yeniden kabul edilen versiyonu olarak görülebilir.

Bu anlaşmayla taraflar arasında yıllarca süren Suriye'nin Sovyetler Birliği'ne olan 13,4 milyar dolarlık borcunun (ki bunun büyük bölümü silah alımlarından doğan borçlar) yüzde 73'ünün silinmesi karşılığında Rusya'ya Tartus'u kullanmaya devam etme hakkı tanınmıştı. Ayrıca, anlaşma Suriye'ye Rusya'dan silah alımına devam etmesinin yolunu da açmıştı.

Tartus üssü esasen Rusya'nın Karadeniz Filosu'na bağlı bir üs. Burada birisi halen çalışır durumda üç adet yüzer dok bulunuyor. Bunlara ilaveten üste yine yüzer bir tamir-bakım atölyesi, depolama tesisleri, Rus personel için barakalar ve diğerk unsurlar da var. Söylendiğine göre, Rusya 2009 yılından bu yana üssü yenileme çalışmaları yürütüyor, bu çerçevede liman derinliğini artırmaya çalışıyor. Bunu da daha büyük gemilerin üssü kullanabilmeleri amacıyla yapıyor.

Rusya zaman zaman Tartus'a savaş ve lojistik gemileri gönderiyor, bunlar da bir süre kalıp geriye dönüyorlar. Bugünlerde de Rus haber ajanslarına göre, Rusya'nın Suriye'deki vatandaşlarını ve Tartus'u korumak için buraya iki gemi göndereceği bildiriliyor. Bunlar Filçenkov ve Caesar Kunşkov adlı amfibik çıkarma gemileri. Gemilerde ayrıca sayısı belirtilmeyen Rus deniz piyadeleri de olacak. Bir süre önce de başka Rus savaş gemileri Tartus'u ziyaret etmişlerdi. Ayrıca geçen yıl İran savaş ve lojistik gemileri de Kızıldeniz'den geçip Tartus'a önemli bir ziyarette bulunmuşlardı. Bunu da yeri gelmişken hatırlatalım. Tartus Limanı, Suriye'nin diğerk bölgeleri ile son derece önemli demiryolu ve karayolu bağlantılara sahip bir liman. Bu bakımdan yurtdışından gelecek her türlü kargonun başka yerlere ulaştırılması bakımından son derece önemli. İthal edilen Rus silahlarının Tartus'a geldiği ve buradan başka yerlere ulaştırıldığı zaten bilinen bir gerçek. Rus gemileri buraya her türlü amaçla gelip gidebiliyorlar. Rus kargo gemilerinin hareketi birkaç gün önce Kuzey Denizi'nde olduğu gibi sigorta şirketlerince engellenebilir, bunların Suriye'ye silah taşınması belki önlenenebilir; ama savaş gemilerine hiç kimse müdahale edemez ve Rusya bu yolla da Suriye'ye ya da başkalarına istediği silah-cephane yardımını yapabilir. Buna da hiç kimse bir şey diyemez, yapamaz.

Rusya Tartus üssü sayesinde Akdeniz'de boy göstermeye devam edebilir. Akdeniz'in diğerk önemli deniz güçlerini en azından rahatsız edebilir, bunların Rus gemilerini izlemeleri için kaynak ayırmalarını sağlayabilir. Bu suretle Rusya'nın en azından Akdeniz'de büyük güçlerden birisi olduğunu göstermenin önemli bir vasıtası

olabilir. Bununla da Rusya'nın ne kadar doğru, ne kadar yanlış olduğu tartışmalı olan 'büyük güç sendromu'nu yaşamasına belli ölçülerde katkı sağlayabilir.

Bugün Rusya'nın Akdeniz deniz politikasının unsurlarından birisi olan Tartus üssü Rusya ve Suriye açısından işte bu kadar önem taşıyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Türkiye'nin cevabı ne olmalıdır?

Fikret Ertan 2012.06.25

Türkiye'deki bazı çevreler ve şahıslar Türkiye'nin başına bir dert geldiğinde acayip sorular sormadan edemiyorlar.

Bunlar da bugün de Akdeniz'de Suriye tarafından düşürülen keşif uçağımız dolayısıyla 'Türkiye'nin orada ne işi var? Bu uçak orada ne yapıyordu? Bu konular açıklanmalı. Türkiye bu konularda şeffaf olmalı' gibi sorularla devleti ve hükümeti insafsızca ve cahilce eleştirmeye kalkıyorlar.

Bu sorular ve başkaları dün Sayın Dışişleri Bakanı Davutoğlu'nun kapsamlı, derinlikli ve ayrıntılı televizyon röportajıyla bana göre tatminkâr bir şekilde açıklanmış bulunuyor. Buna göre uçağımız Doğu Akdeniz'de milli güvenliğimizi ilgilendiren bir milli radar rest uçuşu icra ediyordu ve ayrıca kimliği de açık ve netti. Üstelik bir uçuşlar rutin olarak yapılan normal uçuşlardı. Ayrıca bunların kimseye önceden bildirilmesi de gerekmiyor.

Hal böyle olunca artık kimse herhalde uçağın ne yaptığını sorgulamaz, acayip sorular da sormaz. Kaldı ki, her devlet böyle uçuşlar yapar, bunları da açıklamaz ve açıklayıp da ne uçağını ne de personeli riskte atar. Bu tür uçuşlar normaldir ve yapılmaları da milli güvenlik açısından elzemedir. Yapmazsanız, sınır, sahil ve hava sahası kontrolünü yapamazsınız. Yapmadığınız zaman da başınıza neler gelebileceği bilinmez.

Uçağımızın görevi işte bu şekildeydi. Düşürülmesi ise artık Davutoğlu'nun açıklamasında da açıkça belirtildiği gibi milletlerarası sularda ve kabul edilen bütün uçuş teamüllerine aykırı olarak hiçbir uyarı yapılmadan saldırgan bir tutumla alçakça bir şekilde yapılmış bulunuyor.

Uçakla ilgili diğer bilgiler Davutoğlu'nun açıklamasından sonra bütün kamuoyunun malumu olduğu için bunlardan söz etmeyeceğiz. Ancak verilen bilgilerden, radar kayıtlarından ve başkalarından Türkiye'nin haklı olduğunun açıkça ortaya çıktığını, bunun tartışma konusu olamayacağını söylemekle yetineceğiz.

Bu haklılığımızın da hükümet tarafından usulüne uygun yöntemlerle milletlerarası camiaya ve ilgili kurumlara gayet güzel anlatıldığını burada ifade etmeden geçemeyeceğiz. Kısacası, hükümet krizle ilgili olarak ağırbaşlı, itidalli bir tutum sergiliyor. Böyle de olması gerekir. Ne var ki, hükümet aynı zamanda haklı olduğumuz bu çok elim olayda milli haysiyetimizi de elbette korumalı, hem bunun hem de caydırıcı gücümüzün zarar görmesine de asla müsaade etmemelidir. Davutoğlu'nun 'Hem menfaatlerimiz hem de onurumuz korunacaktır' sözlerinden de hükümetin bu konuda kararlı olduğunu anlıyoruz ve elbette bunu bütün kalbimizle destekliyoruz.

Suriye rejimi, yaptığı bu vahim hatanın bedelini mutlaka ödemelidir. Ancak bu, muhakkak savaş dışı yöntem ve tedbirlerle olmalıdır. Türk hükümeti Suriye'nin saldırgan ve hukuk dışı tavır ve hareketine elbette milletlerarası hukuk çerçevesinde cevap aramalı ve vermelidir.

Ancak bu yetmez; daha başka şeyler yapılmalıdır. Evveleminde uçaklarımız aynı tür uçuşlara gereken tedbirleri alarak gerektiği süre kadar devam etmelidir. Bu da dünyaya açıklanmalıdır. Suriye ve müttefikleri ve dünya bir uçağın düşürülmesiyle Türkiye'nin milli menfaatlerinden vazgeçmesinin asla söz konusu olmayacağını açık ve net bir biçimde anlamalıdır.

Buna ilaveten Türkiye hesabını iyi yaparak ve tedbirlerini alarak söz konusu milletlerarası sularda geniş çaplı bir tatbikat yapmayı da düşünmeli ve bunu planlamalı, önceden herkese duyurmalı, tatbikata herhangi bir müdahalenin olması durumunda bunun karşılığının verileceğini de ilan etmelidir.

Bir adım daha gidersek, Türkiye şartlar uygun olduğu takdirde NATO ile işbirliği halinde de söz konusu bölgede bir ortak tatbikatı da düşünmelidir. Bu, NATO'nun salı günü yapacağı toplantıda dile getirilmelidir bize göre.

Bu tatbikatlar Suriye ve müttefiklerine meydanın boş olmadığını, bundan sonra da olmayacağını fiilen göstermek ve onları önceden uyarmak bakımından önem taşımaktadır. Türkiye'nin Suriye'ye ve müttefiklerine verebileceği cevaplardan birisi de bize göre böyledir. Tatbikatlar savaş değildir; sadece anlayana mesaj mahiyeti taşırlar. Böyle bir mesajın da Suriye rejimine verilmesinin tam zamanıdır. Askerî bir olay olan Suriye saldırganlığına başka cevaplara ilaveten askerî bir cevap uygun ve yerinde olacaktır.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Rusya'nın rolü

Fikret Ertan 2012.07.02

Suriye'nin düşürdüğü F4-RF uçağımız ile ilgili olarak pek çok yeni konu gündeme gelmiş bulunuyor.

Suriye'nin hava savunma sistemi, bunun ne kadar etkili, ne kadar güçlü ya da tersi olup olmadığı bugün tartışılıyor. Bu konu şüphesiz muhtemel bir hava harekâtı bakımından Türkiye için artık hayati bir konu haline de gelmiş bulunuyor.

Suriye özellikle İsrail'e karşı koyabilmek amacıyla yıllardır etkili ve güçlü bir hava sistemi oluşturmayı, bununla caydırıcılık sağlamayı hedefliyor. Bu yüzden de hava savunma sistemine çok para harcıyor, bunu güçlü, etkin kılmaya çalışıyor. Bu sistem bugün ordudan ve hava kuvvetlerinden bağımsız bir sistem olarak görev yapıyor. Sistem 25 tugay halinde 40 bin askere sahip bulunuyor. Çeşitli tiplerde 130 kadar hava savunma bataryasına sahip bulunuyor. Ayrıca 23 mm'den 100 mm kalibrelerle sahip 4.000 civarında çeşitli modellerde uçaksavar topları da var.

Bunlar yine çeşitli tip çok sayıda erken uyarı radarları ile de bağlantılı ve destekli olarak faal durumdadır. Hem bataryaların hem uçaksavar toplarının hem de radarların neredeyse tamamının Rus yapımı olduğu da bilinen

bir gerçek. Buna ilaveten Rusya'nın son yıllarda Suriye'ye çeşitli modellerde hava savunma füzeler de sağladığı biliniyor. Bu sistemlerin arasında Pantsir-S1 ya da Panzir (mermi) denen kısa menzilli, hareketli sistemler öne ıkımış görünüyor. Pantsir'lerde ateş donanımı olarak iki 30 mm'lik uçaksavar silahı ve 12 adet yerden-havaya hızlı füzeler var. Bunlar aynı anda iki farklı hedefi hedef alabiliyorlar. Bu hedefler de uçaklardan helikopterlere, normal balistik füzelerden seyir füzelerine, hassas güdümlü bombalardan pilotsuz uçaklara kadar geniş bir yelpazeyi kapsayabiliyor.

Suriye, zikrettiğim bu sistemlere ilaveten Rusya'dan bu ülkenin artık çok ün yapmış S-300 hava savunma sistemlerini de çoktandır satın almak istiyor. Rusya'nın son döneme kadar olumlu baktığı bu konu Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin'in son İsrail ziyaretinden sonra Rusya'nın bundan vazgeçmesiyle rafa kalkmış bulunuyor. Bunun da İsrail'in talebi ya da ricası ile olduğı söyleniyor. Nitekim, İsrail Savunma Bakanı Ehud Barak, Rusya'nın bu kararını İsrail'in etkisi sonucu almış olabileceğini geçenlerde ifade etmiş bulunuyor. Rusya bu kararıyla son tahlilde şüphesiz İsrail'in yanında olacağını, olduğunu açıkça ortaya koymuş oluyor. Belki başka askerî ya da stratejik konularda da İsrail'e yardım ediyor. Bunlar neler, bilinmez; bunları öğrenmek de istihbarat kurumlarının görevi elbette.

Rusya, söz vermesine, anlaşma yapmasına rağmen muhtemelen başta İsrail sonra da Amerika'nın baskıları ve talepleri sonucu BM müeyyidelerini gerekçe göstererek aynı tip S-300 sistemlerini İran'a satmaktan da iki yıl kadar önce sürpriz bir şekilde vazgeçmişti. İran buna itiraz etmiş; ama sonuç alamamış, konuyu Cenevre'deki tahkim mahkemesine götüreceğini açıklamıştı. Sonra da Rusya, İran'dan bu satış için aldığı parayı geri ödemeyi kabul etmişti.

Rusya, hem Suriye hem de İran bakımından çok önemli olan hava savunma konularında bu konudaki üstün sistemleri sayesinde işte böyle önemli bir rol oynuyor. Hepimizi derinden yaralayan, üzen düşürülen F4-RF uçağımızla ilgili gelişmelerde de muhtemelen bugün mahiyetini bilmediğimiz bir rol de oynamış olabilir. Belki bu konuda özel bilgiler de elinde var.

Nitekim, Rusya Dışışleri Bakanı Sergey Lavrov, birkaç gün önce düşürülen uçağımız ile ilgili objektif bilgi ve verilere sahip, bunları paylaşmaya hazır olduklarını açıklamış bulunuyor. Bunlar da muhtemelen Suriye'de faal Rus radarları; Tartus'taki uyarı sistemleri ya da diğler sistemlerden elde edilmiş bilgi ve veriler olsa gerek. Bunlar başka kaynaklardan da elde edilmiş olabilirler, kim bilir. Lavrov, kendisinden emin konuştuğuna göre bunların sağlam veri ve bilgiler olması gerekiyor; aksi halde Lavrov böyle net ve kesin konuşmazdı. Bu da uçağımızla ilgili gelişmelerde Rusya'nın da bir şekilde rol oynayacağını ister istemez gösteriyor. Bu bakımdan Rusya ile bir şekilde muhatap olacağız. Biz 'cephe genişletmeyeceğiz' diyoruz; ama cephe de kendiliğinden genişliyor. Yarın bu cepheye ister istemez İran da dâhil olacak. Buna hiç şüphe yok. Bunları da görmezden gelmeye çalışmak olmaz. Bu sizi hiçbir yere götürmez. Gerçekler, görülmeyi ve bunlara göre hareket etmeyi zorunlu kılarlar, siz isterseniz de istemeseniz de.

Son gelişmelere kadar gündemde olmayan Rusya'nın Suriye bağlantısının mahiyeti ve oynadığı önemli siyasi ve askerî rolü artık ortaya açıkça ıkımış bulunuyor. Bu elbette bizi hiç şaşırtmadı; zira biz bu konuları fırsat buldukça bu köşede yazıp duruyoruz zaten...

El-Kibar muammasını hatırlarken...

Fikret Ertan 2012.07.05

Suriye Devlet Başkanı Beşşar Esed, F4-RF keşif uçağımızın düşürülmesinden sonra ilk defa Cumhuriyet'ten Utku Çakırözer'le röportaj yapmış, bir yerde de şöyle konuşmuş:

'...Türk uçağının geldiği güzergâh İsrail uçaklarının daha önce üç kere hava sahamıza girmeye yeltendiği güzergâhtır. Dolayısıyla o taraftan gelen bir uçak, Suriye askeri açısından İsrail uçağı olarak algılanıyor. Düşman uçağı olarak kabul edildi ve hızlı bir biçimde tepki gösterildi. Ateş edildi. Uçak merkezî radarda görünseydi uyarılırdı.

(...) Radarlarımızı yükseklerde bizim hava sahamız dışında görmüş olabilirler. Ancak girdiği andan itibaren görülmemiştir. Konuştuğumuz alan 20 km.lik bir uzaklık. Bu mesafe bir iki dakikalık bir süredir uçak için. Sonrasında görülüyor, çünkü alçaktan uçuyor. Nitekim 2007'de İsrail o binayı vurduğunda ve aynı güzergâhtan çıkış yaptığında radarlarımız o uçakları görmemiştir(...)'

Esed'in uçağımızın düşürülme ve sebebi ve süreci konusunda ettiği bu laflara biz elbette inanmıyoruz. Biz devlet ricalinin bugüne kadar yaptıkları açıklamalara inanıyoruz, inanmaya devam ediyoruz elbette. 'İsrail o binayı vurduğunda ve aynı güzergâhtan çıkış yaptığında radarlarımız o uçakları görememişti' şeklindeki sözlerini önemli bulduğumuz için bağlamından kopmaması amacıyla diğer sözlerini de buraya aldık.

Esed'in 'o bina' dediği yer esasen gizli bir askerî tesisi barındıran önemli bir binaydı. El-Kibar ya da Deir El-Zuhr denen mahalde bulunan bu tesis, İsrail ve Amerika'ya göre inşa halinde bulunan gizli bir askerî nükleer tesisti. Suriye burada Kuzey Kore kaynaklı nükleer teknoloji ile nükleer silahlarda kullanılan plütonyum üretmeyi amaçlıyordu. Suriye bu iddiaları reddetmiş, sadece tesisin askerî bir tesis olduğunu kabul etmiş, nükleer program ya da çalışmayla ilgisinin olmadığını defalarca söylemişti. Bugün de aynı şeyi söylüyor zaten.

Ne var ki, BM'nin nükleer gözlemci ve denetleyici kurulu olan Milletlerarası Atom Enerjisi Kurumu (IAEA), Suriye'nin bu sözlerine inanmamış, Suriye makamlarının bu konuda kendileri ile yeterli derecede işbirliği yapmadığını öne sürerek Suriye'yi BM Güvenlik Konseyi'ne 2010 yılı Haziran'ında şikâyet ve havale etmişti. Bu arada El-Kibar'ın İsrail uçakları tarafından imha edilmesinden yaklaşık 8 ay sonra (2008 Mayıs'ında) IAEA müfettişleri El-Kibar tesisinde inceleme yapmışlar ve toprakta uranyum ve grafit izleri, kalıntıları tespit etmişlerdi. Suriye makamları taleplerine rağmen IAEA'nın burada yapmak istedikleri ek teftişlere izin vermemişler, tesis ve civarına hiç kimseyi sokmamışlardı.

El-Kibar konusu söylediğimiz gibi yaklaşık iki yıldır BM Güvenlik Konseyi önünde duruyor. Konsey bu konuda suskun ve hareketsiz bekliyor. Ne yapacağı da bilinmiyor. Suriye'de öne çıkan kanlı ve zalim süreç içinde belki de bu konunun geride kaldığını düşünüyor, kim bilir.

Biz esasen İsrail'in El-Kibar'a 6 Eylül 2007 günü yaptığı ve bugünlerde Esed tarafından gündeme getirilen saldırıyı çok önemli bulmuş ve hakkında 27 Eylül 2007 tarihinde bu köşede '6 Eylül'de Ne Oldu?' başlıklı bir yazı yazmış ve bunun sonunda '...6 Eylül'de ne oldu? Bunu bizim de bilmemiz şart; çünkü İsrail uçaklarına ait yakıt tankları bizim topraklarımıza (yani Hatay civarına) düştü' demiştik.

Daha sonra bundan yaklaşık bir yıl önce de 7 Temmuz 2011 tarihinde konuyu hatırlatan 'El-Kibar Muamması' başlıklı bir yazı daha yazmıştık. Bunu da şöyle bitirmiştik: '...Suriye işte bu şekilde, açıklayamadığı bir gizli program sebebiyle Konsey gündeminde bulunuyor. IAEA, iddialarında haklı ise ve Suriye gizli bir program

geliştirme çabası içindeyse bu bize bir uyarı, ders olmalı. Suriye, IAEA'yı, milletlerarası camiayı, taahhütlerine rağmen aldatma yolunu seçtiyse bu Suriye'nin güvenilmez bir ülke olduğunu bir defa daha gösteriyor.

Biz bunu öteden beri biliyorduk; ama bazıları bunu hiç görmediler, anlamadılar. Artık belki anlıyorlar ama bu da bir şey ifade etmez. Daha önce anlamaları için birçok başka şeyin yanı sıra El-Kibar muammasını ve safahatını iyi izlemeliydiler.'

Esed'in son röportajında gündeme getirdiği El-Kibar, Türkiye açısından da işte böylesine önemli bir konuydu. Bu konuya hak ettiği siyasi ve askerî önem verildi mi, verildiyse ne kadar? Bunları bilmiyoruz; ancak biz konuyu bugün bir kere daha hatırlatmadan da edemedik. Ayrıca belki bir gün İsrail'in El-Kibar'ı nasıl vurduğunu da yazabiliriz.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İsrail donanması ve yeni görevi

Fikret Ertan 2012.07.09

İsrail'in küçük de olsa etkili bir donanması var. İsrail'in kuruluşu olan 1948 yılında sahneye çıkan bu donanma İsrail'in yaptığı bütün savaşlarda ve operasyonlarda şu veya bu şekilde görev yapmış bulunuyor.

1948 kuruluş dönemi, 1967 Savaşı, 1967 Savaşı sonrası 'yıpratma savaşı ya da süreci' denen dönem, 1973 Ramazan Savaşı, 1982 Lübnan savaşı ve sonrası dönem, 2006 İkinci Lübnan Savaşı, Gazze Ablukası, 2009-2010 Gazze Dökme Kurşun Operasyonu bunlar...

Donanmanın bu savaş ve operasyonlardaki rolü de daha çok seçilen kıyı ya da kara hedeflerini denizden toplarla bombardımana tabi tutmak olarak görülebilir. Buna ilaveten hasım donanmalarla karşı karşıya geldiği, bunlarla deniz muharebeleri yaptığı da biliniyor. Bu muharebelerin en önemlilerinden biri 1973 Savaşı sırasında Akdeniz'de Suriye'nin Lazkiye Limanı açıklarında meydana gelmiş ve İsrail donanması birkaç Suriye gemisini kayba uğramadan batırmıştı. Aynı dönemde İsrail donanması Mısır ve Suriye'ye ait 14 savaş gemisini saf dışı edebilmişti.

Bütün bu muharebelerde İsrail sadece iki kayba uğramıştı. Bunlardan ilki 1967 Savaşı'nı takip eden 'yıpratma savaşı' denen dönemde 21 Ekim 1967 günü Elyat adlı destroyerini Mısır balistik füze hücumbotlarından atılan 4 adet SS-N-2 Rus yapımı Styx adlı füzelerle kaybetmiş, Elyat denizin dibini boylamıştı. İkinci ve son büyük kaybını ise 2006 İkinci Lübnan Savaşı sırasında yaşamıştı. Bu defa Hizbullah sahilinden attığı Çin yapımı C-802 füzeleriyle Hanit adlı muhribi vurmayı başarmış, muhrip batmamış ancak yara almıştı. Daha sonra onarılan bu muhrip bugün halen görev yapıyor.

Lahav ve Hanit, İsrail donanmasının mevcut 3 muhribinden ikisi. Üçüncüsü de Elyat muhribi. Bunlar İsrail Sa'ar tipi ve Amerikan Northrop Grumman tersanelerinde inşa edilmiş en modern silah, füze, elektronik savaş donanımları ile mücehhez, helikopter taşıyan yaklaşık 1200 tonluk savaş gemileri. Doğu Akdeniz'de son dönemde başlayan hakimiyet mücadelesinde bunlarla ileride bizim donanmanın bir şekilde karşı karşıya gelmesi de bugünkü şartlarda ihtimal dışı görünmüyor.

İsrail donanması bu muhriplere ilaveten başka tür gemilere de sahip bulunuyor. Bunlar saldırı amaçlı 10 güdümlü füze hücumbotu, 42 devriye gemisi ya da hücumbotu, 3 Alman yapımı Dolphin sınıfı denizaltı, 6 destek gemisi ve diğer gemiler. Bu donanmanın kendine ait hava gücü bulunmuyor; hava desteği ihtiyacını İsrail hava kuvvetleri sağlıyor. Tarihî geçmişini ve bazı özellikleri burada bir kere daha kısaca anlattığım İsrail donanmasının asli görevi elbette İsrail'in sahillerini, deniz alanlarını korumak, buralardaki muhtemel tehditlere karşı elindeki silahlarla karşı koymak, ambargo uygulamak olarak tarif edilebilir. Diğer konular ise savaş şartlarının gereği olan görevler.

Ne var ki, son günlerde çıkan haberlerde İsrail donanmasının asli görevine ek olarak yeni bir görev daha üstlenmeyi planladığı söyleniyor. Bu da gelecekte edinilecek yeni gemilerin karadan karaya füze rampaları ya da platformları olarak kullanılmasını kapsıyor. Donanmanın bu çerçevede kısa ve uzun menzilli füze platformları olarak donanmadaki bazı gemilerle İsrail ordusunun kara operasyonlarına destek sağlamayı hedeflediği anlaşılıyor. Bu füzelerin muhtemel hedeflerinin de Lübnan, Suriye, Gazze'deki muhtelif askeri tesisler, radar istasyonları, üsler ya da başka tesisler olabileceği söyleniyor. Hedef listesinden belki başkaları da var, kim bilir.

İsrail donanmasının önümüzdeki yıllarda edinmeyi planladığı 4 yeni savaş gemisine yerleştirileceği tahmin edilen füzelerin, kısa adı IMI olan devlet askeri sanayi şirketinin ürettiği 160.mm.lik uydu güdümlü, 40 km. menzilli Accular güdümlü füze sistemleri ya da aynı IAI şirketinin ürettiği kısaca LORA denen uzun menzilli sistemler olabileceği haberlerde yer alıyor. Tek kademeli, katı yakıtlı LORA sistemleri 400-600 kilogramlık savaş başlıklarını 250 km. menzile kadar ulaştırabiliyorlar. Bunlara ilaveten belki başka füze sistemleri de düşünülmüyordur elbette. Bunlar da bugünden açıklanmazlar şüphesiz.

Dizaynları Amerika'da, inşaları İsrail tersanelerinde ya da ikinci bir tercih olarak Güney Kore'ye inşaları söz konusu olan yeni 4 gemi anlaşılan İsrail'in bugünkü en büyük gemileri olan korvetlerden çok daha büyük ve geniş olacaklar ve gerektiğinde kara hedeflerine de füze yağdıracaklar. Bunlar birçok görevlerinin yanı sıra İsrail'in denizdeki gaz platformlarını ve başka gaz tesislerini koruyacaklar ayrıca. İsrail donanması bugün işaret ettiğim gibi yeni bir değişimin eşiğinde bulunuyor; yakın gelecekte yeni bir görev daha üstlenmeye hazırlanıyor. Bunun Doğu Akdeniz'de etkin ve güçlü olma yolunda ilerleyen Türkiye'yi de yakından ilgilendirdiği aşikâr elbette..

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İsrail, Suriye'de El Kibar'ı niçin ve nasıl vurmuştu?

Fikret Ertan 2012.07.12

İsrail'in Suriye'nin El Kibar denen mahalde nükleer reaktör bulunduğu söylenen gizli askerî tesisini 6 Eylül 2007 günü ani bir hava saldırısıyla imha etmesi konusu bugünlerde yeni yayımlanan bir kitapla da gündeme gelmiş bulunuyor.

Bu kitap İsrail istihbarat servisi MOSSAD'ı en iyi bilen yazarlar olduğu söylenen Yossi Melman ve Dan Raviv'in 'Spies Against Armageddon-Inside İsrail's Secret Wars (Mahşere Karşı Casuslar-İsrail'in Gizli Savaşlarının İçinde)

adlı kitap.

Kitapla ilgili olarak basında çıkan haberlerden okuduğumuza göre saldırı kitapta geniş şekilde yer almış görünüyor. Şunlar söyleniyor bu konuda:

"... El Kibar'daki tesis binasının bombalanması fikri ilk defa Mart 2007'de ortaya atılmış. MOSSAD'ın eline binanın içinden çekilmiş ve burada nükleer faaliyetler yapıldığını ispatlayan fotoğraflar geçmiş. Fotoğrafları inceleyen İsraili uzmanlar, nükleer reaktörün birkaç ay içinde faal hale gelebileceği kanaatine varmışlar.

Bunun üzerine MOSSAD şefi Meir Dagan hemen Washington'a uçmuş, elindeki ilgili dosyayı Amerikalı muhataplarına göstermiş. Dönemin Başbakanı Ehud Olmert de Haziran 2007'de Beyaz Saray'da Başkan Bush'a 'George senden burasını bombalamanı istiyorum' demiş. Bush ise Olmert'e birkaç hafta sonra diplomatik yolları denemek istediği cevabını vermiş. Olmert, bu cevaba 'Stratejin benim için çok rahatsız edici' şeklinde karşılık vermiş ve konuyu İsrail'in kendi başına çözmesi gerektiğini anlamış.

O günden itibaren de Olmert yönetiminde toplanan bakanlar ve uzmanlardan meydana gelen 14 kişilik kurul, durumu incelemeye başlamış; fakat askerî bir operasyonu çok riskli bulmuş. Ne var ki, bu arada operasyon için zaman da giderek daralmaya başlamış; zira daha fazla beklemeleri halinde muhtemel bir operasyon sonucu meydana gelecek patlamanın Fırat Nehri'nin geçtiği tüm ülkelerde çevre felaketine sebep olabileceği sonucuna varılmış. Bunun sonucu olarak da hava operasyonuna karar verilmiş.

6 Eylül gecesi başlayan hava operasyonunda İsraili uzmanlar Suriye radarlarını bir virüsle etkisiz hale getirmişler. İsrail uçakları Suriye hava sahasına girip tesisi bombalarken Şam'daki radarlarda hiçbir şey görünmemiş, her şey normal görünmüş.

Sekiz F-16'nın yer aldığı operasyon 30 dakikada tamamlanmış. Ancak bu arada uçaklardan birinin terk ettiği ya da fırlattığı ek yakıt tankı Türk topraklarına düşmüş."

Kitapta bu tankın Gaziantep'te bir tarlada bulunduğu yazılıyor. Ancak bu, elbette yanlış bir bilgi. Yakıt tankı o zaman da medyaya yansıdığı gibi Hatay'a düşmüş, orada bulunmuştu. Türk makamları da bu konuda fazla konuşmamış, konunun kapanmasını tercih etmişlerdi. Biz ise o zaman yazdığımız yazıda konunun Türk hava sahasının kontrolü bakımından bir zaaf olduğuna işaret etmiştik. Bugün de zaten başka türlü düşünmüyoruz.

Bizim önceleri iki ve daha sonra da son yazılarımızın birinde ele aldığımız İsrail'in El Kibar'a saldırısı şayet söz konusu kitapta anlatıldığı gibiyse bu birkaç bakımdan önemli sayılır. Birincisi İsrail'in gelişmiş Rus radarları ile donatılı Suriye hava savunma sistemini sadece belki de kendisinin ve muhtemelen Amerika'nın bildiği bir sistemle etkisiz hale getirebildiği gerçeği. Nitekim, Esed de son röportajında, 'İsrail o binayı vurduğunda ve aynı güzergâhtan çıkış yaptığında radarlarımız o uçakları görememişti' diyor ve böylece İsrail'in bir şekilde Suriye radarlarını körleştirdiğini kabul ediyor. Bu da kitaptaki bilgiyi doğruluyor elbette. Suriye'ye bunu yapabilen İsrail, muhtemelen benzer sistemlere sahip başkalarının radarlarını da körleştirebilir.

İkincisi, şayet İsrail, El Kibar'daki reaktörü bilmeden, faaliyete geçtikten sonra bombalasaydı kitapta söylenenlere göre Fırat çevresinde büyük bir çevre felaketi yaşanacaktı. Bunun muhtemel sonuçları ne olurdu, doğrusu düşünmek bile istemiyor insan.

Bizim ancak olduktan sonra öğrendiğimiz ve ayrıca hava sahamızın fırlatılan tankla veya başka şekilde İsrail tarafından ihlal edildiği bu olay; bize, biz istesek de istemesek de, önceden bilmediğimiz, bilemediğimiz sınır dışı olayların bize de ağır faturasının olabileceğini açıkça ve acı bir şekilde gösteriyor.

Bunlara karşı çare ne? Elbette iyi, etkili ve doğru istihbarat ve deyim yerindeyse 'su sızdırmaz' bir hava savunma ve karşı koyma sistemi. Bu konularda neredeyiz? Bilmiyoruz. Biz sadece sonuçlara bakıyor, ona göre düşünüyoruz, o kadar...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Rum Kesimi ve Rusya ilişkileri

Fikret Ertan 2012.07.16

Bu ayın başından itibaren AB'nin dönem başkanlığını üstlenen Kıbrıs Rum Kesimi mali bakımdan perişan durumda bulunuyor; borç içinde yüzüyor; taze para arayıp duruyor; bunun için muhtemel kaynakların kapısını çalıyor.

Uzun süre direnmesine rağmen geçen ayın sonlarına doğru AB Kurtarma Fonu'na başvurmak zorunda kalmış, müzakerelere başlamıştı. Buradan alacağı kaynaklarla da en başta batmak üzere olan bankalarını kurtaracak. Bugün Rum Kesimi bankalarının muazzam borçları var. Hem bunlarla ve hem de diğer riskli unsurlarla bankaların 150 milyar dolar civarında açıkları olduğu söylenebilir. Bu da IMF'ye göre Rumların milli gelirinin 8 katı bir miktar sayılır.

Malî yönden böylesine çok zor bir durumda olan Kesim bu arada borç için yılların dostu, müttefiki Rusya'nın da kapısını çalmış bulunuyor. Esasen, Rusya mali açığını kapatabilmek amacıyla Rusya'dan geçen yıl piyasa faizinin altında oldukça yüklü bir borç almıştı. Söylenenlere göre bu borç yıllık yüzde 4,5 faizle 2,5 milyar Euro civarındaydı.

Müzakereleri halen süren Rus kredisinin miktarı tam belli değil; açıklanmıyor; ancak uzman kaynaklar bunun 5 milyar Euro'yu bulabileceğine işaret ediyorlar. Esasen Rusya Rumlara borç vermekten son derece memnun görünüyor; zira bu suretle kendisine daha çok bağlayacağını, mevcut ilişkileri daha da güçlendireceğini iyi biliyor. Bu yüzden krediyi açmaya hazır görünüyor.

Esasen Rum Kesimi, Rusya ve Rus sermayesi bakımından çok cazip bir bölge sayılır. Kurumlar Vergisi oranı sadece yüzde 10 olduğu ve özellikle Rusya kaynaklı sermaye için kolaylıklar sunduğu için bugün Kesim, önemli bir Rus sermayesine ev sahipliği yapıyor. Bazı kaynaklara göre Kesim, Rusya'nın geçen yılki doğrudan dış yatırımlarında yüzde 20 civarında bir paya sahip bulunuyor. Bu çerçevede, adı geçen en ünlü Rus yatırımcısı da bir ara gübre imparatorluğuna sahip olan Dimitri Riybolov. Çok zengin olan bu zat Bank of Cyprus'ta da büyük hisseye sahip durumda bugün. Muhtemelen başka Rus zenginlerin de Kesim'de bilinmeyen önemli ve çeşitli yatırımları da var.

Bu malî güce ilaveten Rusya başka alanlarda da Kesim'de faal durumda bulunuyor. Bu bağlamda önemli kaynaklar Rus istihbaratının ve silah şirketlerinin faaliyetlerine dikkat çekiyorlar. Rum Kesimi de bunlardan hiç de rahatsız görünmüyor. Hemen hatırlatalım, geçen ocakta bir Rus kargo gemisi Suriye'ye 60 ton civarında silah ve mühimmat götürürken bir üye olarak AB'nin silah ambargosuna uymak zorunda olan Kesim tarafından durdurulmuş, limana çekilmiş; ancak güya rotasını değiştireceğini söylemesi üzerine hareketine izin verilmişti. Sonunda da bu silah ve mühimmatlar Suriye'nin Tartus Limanı'na ulaşmıştı. Kesim'in AB yasaklarını hiçe sayan,

Rusya söz konusu olduğunda sesini çıkaramayan bu tavrı ne resmen eleştirilmiş ne de hiç kimse hesap sorabilmişti.

Kesim'in ayrıca Rus mafyasının para aklamak için kullandığı en önemli merkezlerden birisi olduğu da söyleniyor. Uzmanlara göre, Rusya bu yüzden de Kesim'in malen batmasını, iflasını istemiyor ki böylece bu imkân kalabildiği kadar kalsın.

Bugün Rum Kesimi'nde en az 50 bin civarında Rusça konuşan bir kitlenin olduğu söyleniyor. Bunun önemli bir bölümünün Doğu Karadeniz'den 1990-2000'li yıllara göç eden Pontus Rumları olduğu biliniyor. Bunlar Rusya'ya yakınlık duyan bir kesimi oluşturuyor.

Rum Yönetimi bakımından ise Rusya ile ilişkilerde hiçbir problem yok. Zaten Başkan Hristofyas, Soğuk Savaş döneminde Moskova Üniversitesi'nde eğitim görmüş, iyi Rusça bilen Rusya ile yakınlığa, dostluğa ve müttefik olmaya çok önem veren birisi. Wikileaks belgelerine göre, Hristofyas NATO'ya yüklenmekten, karşı durmaktan zevk alıyor; 2008 yılında Moskova'yı ziyaretinde kendisini 'Avrupa'nın Kızıl Koyunu' olarak nitelemişti. Kesim'in Dışişleri Bakanı Erato Kozakou-Marcoullis'e göre, Rumlar Moskova ile Sovyet döneminden itibaren Ortodoks inancı ve bağlantısızlık doktrini gereği stratejik ortaklık ilişkisine sahip bulunuyorlar.

Son olarak Rusya'nın Rumları BM Güvenlik Konseyi'nde her zaman ve her fırsatta desteklediklerini de belirtip, bu stratejik ilişkinin gelecekte Kıbrıs sularında bulunan doğalgaz rezervleri ile daha da güçleneceğini burada hatırlatalım ve Rum-Rus ilişkisini etkileyebileceklerini düşünenleri de uyaralım: Bu ilişki bozulmaz, başkalarından etkilenmez.

Rusya nasıl Suriye'ye arka çıkıyorsa, herhangi bir olumsuz durumda Rum Kesimi'ne daha fazla arka çıkar; üstelik Suriye konusunda yumuşasa bile, vazgeçmeyi düşünse bile (biz hiç sanmıyoruz) Rum Kesimi'nden hiç vazgeçmez. Bunu bilelim, gerçekçi olalım, hülya ve zanlarla hareket etmeyelim.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Rum Kesimi, İsrail, yeni jeopolitik ve ötesi

Fikret Ertan 2012.07.19

Doğu Akdeniz'de yeni bir jeopolitik saflaşma artık bugün herkesin gördüğü bir gerçek. Tohumları birkaç yıl kadar önce atılan bu saflaşmanın ama motoru bölgede keşfedilen muazzam miktarlardaki doğalgaz yatakları sayılır.

İsrail ve Kıbrıs Rum Kesimi'nin kendilerine göre ilan ettikleri münhasır ekonomik bölgelerde bulunan bu yataklar bu iki gücü birbirlerine yaklaştırmış bulunuyor. Nitekim bu yüzden taraflar ortak doğalgaz çalışması ve faaliyetlerine girişmiş bulunuyorlar.

Doğalgazla başlayan yakınlaşma ve saflaşma şüphesiz tarafları ilgilendiren başka alanlarda da kendisini göstermeye başlamış bulunuyor.

Bu çerçevede İsrail Başbakanı Binyamin Netanyahu'nın geçen şubatta Lefkoşe'ye yaptığı ilk resmi ziyaret sırasında başta enerji alanında işbirliği olmak üzere bazı önemli anlaşmalar yapılmıştı.

Netanyahu'dan önce de Rum Savunma Bakanı Dimitri İliadis taraflar arasındaki askeri ve savunma işbirliğini görüşmek, bunlarla ilgili anlaşmalar yapmak amacıyla Tel-Aviv'e önemli bir resmi ziyaret yapmıştı. Bunun sonucunda da 9 Ocak 2012'de taraflar bir anlaşmaya imza atmışlardı. Bu anlaşma da çeşitli müzakerelerden sonra geçen ayın sonunda Kıbrıs Rum meclisine onay için sunulmuş bulunuyor.

Haberlere göre, Kıbrıs Rum yönetimi Savunma Bakanlığı ile İsrail Savunma Bakanlığı arasında teçhizat ve teknoloji takası satışıyla askeri ve savunma konularındaki gizli bilgilerin teatisini de kapsayan bu anlaşma adından ve muhtevası bakımından çok önemli bir anlaşma olarak görünüyor ve elbette Türkiye'yi yakından alakadar ediyor.

Fileleftheros Gazetesi'ne göre anlaşmanın muhtevası şu şekilde: 'Askeri ve savunma konularında işbirliği teatisi anlaşmasına göre, gizli bilgiler iki taraf arasında, tarafların herhangi bir temsilcisi, memuru veya danışmanı (özel veya kamu) tarafından iletilecek. Taraflardan birisi, kendi hükümlerinde dışarıda gizli bilgiler kullanmak istemesi halinde, böyle bir bilginin iletilmesi veya kullanılması gönderici taraf ile önceden yapılacak eşgüdümüne bağlı olacak.

Savunma ve askeri konularda teçhizat ve teknoloji satışı ile ilgili olarak anlaşma askeri ve savunma konularında işbirliği çerçevesinde, gizli bilgilere erişimde güvenlik denetimi ve ortak gizli çalışmaların yapıldığı bina ve tesislere yerinde ziyareti öngörmektedir. Bu ziyaretler çerçevesinde, terör eylemleri de dahil olmak üzere, temsilcilerin güvenliğini tehdit edecek veya tehlikeye sokacak herhangi muhtemel tehdit veya düşmanca hareket iki taraf arasında paylaşılabilecektir.

Söz konusu anlaşmada anlaşmazlık çıkması halinde bu anlaşmanın herhangi bir yorumunun hiçbir milli ya da milletlerarası mahkemenin önüne getirilmeyeceği veya hiçbir milli veya milletlerarası mevzuata tabi olmadığı açıktır.'

Aynı haberde, Rum Kesimi ile İsrail arasında yapılan bu anlaşmanın, Rum Bakanlar Kurulu'nun 20 Mayıs 2009 tarihinde aldığı 'karşılıklı gizli bilgilerin korunması ve takası konusunda güvenlik anlaşması yapılması maksadıyla gelecekte bu tür anlaşmalar yapılması gereği hâsıl olduğunda belirli ülkeler veya herhangi bir başka devletle müzakere edilmesine yönelik karar çerçevesi' içerisinde olduğu da ifade ediliyor.

Bu anlaşmaya ilaveten Rum Ticaret Sanayi ve Turizm Bakanlığı'nın da İsrail ile yapılan yenilenebilir enerji kaynakları ile mesken ve binalarda enerji verimliliği anlaşması da Rum meclisinin onayına da sunulmuş bulunuyor. Güneşle su ısıtma sistemlerinin fabrikasyon kontrolü konusunda deney ve bilgi teatisini öngören bu anlaşma, 3 Kasım 2011 tarihinde Lefkoşe'de taraflarca imzalanmıştı.

Taraflar arasındaki bağlar ve ilişkiler bugün burada bazı ayrıntılarını verdiğim bu iki anlaşmayla şüphesiz giderek güçleniyor, çeşitleniyor. Bu arada bu bağlamda taraflar arasında geçen martta imzalanan bir mutabakatı da unutmamak gerekiyor. Bu da gelecekte İsrail'de ortaya çıkacak yeni elektrik enerjisi potansiyelini bir deniz altı hattıyla önce Rum Kesimi'ne, buradan Girit'e, buradan da Yunanistan ve nihai olarak Avrupa iletmeyi öngören büyük bir projeyi kapsıyor. 2016'da hayata geçmesi planlanan bu proje ile İsrail Avrupa'ya elektrik enerjisi sağlayacak. Bu da şüphesiz yakın zamana kadar akla gelmeyen yeni bir gelişme olacak ve bu elbette Doğu Akdeniz'in yeni jeopolitiğinin şekillenmesinde belli bir rol oynayacak. Gerçekleştiği takdirde bununla İsrail'in hem Rum Kesimi, hem Yunanistan ve elbette Avrupa nezdindeki nüfuzu artacak, güçlenecek.

Doğu Akdeniz'in yeni jeopolitiği doğarken, bizi de elbette bir bölge gücü olarak en başta güvenlik alanında olmak üzere hayati bakımdan ilgilendiren anlattığım bu gelişmeler yaşanıyor ve yeni saflaşma Türkiye'nin hem kısa ve uzun vadede mutlaka dikkate alması gereken stratejik unsurları ihtiva ediyor.

Bütün bunları bugünden düşünmek, yapılması gerekenleri planlamak ve yapmak gerekiyor. Türkiye'yi yönetenler Doğu Akdeniz'e, buradaki saflaşmalara daha fazla önem vermek zorundalar.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Suriye'nin kimyasal silahlarının akıbeti ne olacak?

Fikret Ertan 2012.07.23

Suriye'deki durum ile yakından ilgilenen pek çok ülkenin tavrı çoktandır belli: Rusya, Çin ve İran Baas rejimini desteklerken başta Türkiye olmak üzere Amerika ve Batılı ülkeler rejimin sona ermesini, Suriye'deki halkın isteği doğrultusunda yeni, demokratik bir sistemin kurulmasını istiyorlar.

Suriye'nin hem sınır komşusu ve hem hasmı olan, bu ülkede olup bitenden mutlaka etkilenecek olan İsrail ise bu konuda uzun zamandır suskun. Ne rejimin aleyhinde ne de muhalif hareketin lehinde bir şey söylememeyi, tavrını belli etmemeyi tercih ediyordu.

Ne var ki, artık akli başında herkesin kabul edebileceği gibi İsrail de Esed rejiminin çöküşünün kaçınılmaz olduğunu kabul etmiş, kendisini buna göre hazırlamaya başlamış ve bunun olması halinde başvuracağı tedbirleri ilan etmeye başlamış bulunuyor.

Bu bağlamda İsrail Savunma Bakanı Ehud Barak birkaç gün önce ülkesinin Suriye konusundaki en büyük korkusu olan Suriye'nin kimyasal silahları ve füzeleri ile ilgili olarak çok önemli bir açıklamada bulunmuş, korkularını açıkça dışa vurmuştu.

'... Orduya istihbarat hazırlıklarını artırması talimatını verdim ki böylece gerektiğinde (mecbur kaldığımızda) bir operasyon yapabilmeyi düşünebilmeliyiz... Bu çerçevede, başta muhtemel uçaksavar füzelerinin, karadan karaya füzelerin ve cephane sistemlerinin ve aynı zamanda kimyasal silahların Suriye'den Lübnan'a muhtemel naklini (aktarılmasını) yakından takip ediyoruz.'

Barak'ın bu açıklamasından iki gün sonra da Savunma Bakanlığı yetkilisi Amos Gilad aynı konuda konuşarak İsrail'in Suriye'nin kimyasal silahlarının Lübnanlı militanların, El Kaide bağlantılı radikaller ya da Suriye içinde faal olan 'sorumsuz unsurlar' tarafından ele geçirilmelerinden korktuğunu belirtmiş, ancak halen bu silahların rejim tarafından korunmakta olduğuna da işaret etmişti.

İsrail böylece iki yetkili ağızdan Suriye'nin kimyasal silahlarının akıbetinden ne kadar korktuğunu, bu konuda gerekirse askeri müdahalede bulunabileceğini dünyaya ilan etmiş bulunuyor ve böylece bu muhtemel durumda nasıl hareket edeceği konusunda dünyayı şimdiden hazırlamaya çalışıyor.

Suriye'nin kimyasal silahlarının akıbeti şüphesiz sadece İsrail'i kara kara düşündürmüyor; Amerika da bu konuda bir süredir çok tedirgin ve rahatsız görünüyor. Medyaya yansıyan haberlerde yönetimin bu konuda acil

eylem planları hazırladığı, Amerikalı yetkililerinin İsrail dâhil bölge ülkeleriyle görüşmeler yaptığı söyleniyor. Nitekim, bu konunun dahil olduğu Suriye'deki son durum çerçevesinde Milli Güvenlik Danışmanı Thomas Donilon'un geçen hafta İsrail'de önemli görüşmeler yaptığı, bu hafta da bu çerçevede Savunma Bakanı Leon Panetta'nın İsrail'e gideceği bildiriliyor.

Diğer yandan, Reuters'e konuşan Özgür Suriye Ordusu'na katılan Mustafa Şeyh adlı eski bir generalin rejimin muhalif kuvvetlere karşı kullanmak üzere söz konusu silahları mevcut yerlerinden başka yerlere sevk etmeye başladığını söylediği bildirilirken Özgür Suriye Ordusu'nun bu silahları emniyet altına almak için ekip teşkiline başladığı da ifade ediliyor.

The Daily Telegraph'ta yer alan bir haberde de, bir zamanlar Suriye ordusunda kimyasal silahların emniyetinden sorumlu olarak görev yapmış, bu konudaki açıklamaları dikkate alınması gereken, rejimin gizli iç bilgilerine sahip önemli kişilerden General Adnan General Silu birisi Şam'da, diğeri Humus'ta rejimin iki kimyasal silah deposu bulunduğunu anlatıyor. Rejim buralardaki stokları başka yerlere naklediyor. Ancak Özgür Suriye Ordusu'nun bu konuyla ilgilenen bir ekibi olduğunu da söylüyor.

Generallerin açıklamaları doğruysa ve rejim bu silahları muhaliflere karşı kullanmayı düşünüyorsa, bu şüphesiz çok vahim bir durumun söz konusu olabileceğinin işaretlerini taşıyor.

Ayrıca, artık ayakta kalma umutları hızla tükenen, kaçınılmaz çöküşe ve dağılmaya doğru hızla ilerleyen rejimin bölgeyi ateşe vermek amacıyla bu silahları Hizbullah ya da başkalarına vermesi, buna İsrail'in mukabelesi halinde neler olabileceğini akla bile getirmek istemiyor insan. Bir de rejimin ortalığı daha da karıştırmak için bu silahları İsrail'e karşı kullanması ihtimali de var. Bu durumda neler olabilir, bir düşünün. Suriye'nin kimyasal silahlarının akıbeti konusunun Türkiye'yi de ne kadar ilgilendirdiği aşikâr. Yetkililerimiz herhalde bu konuda yapılması gerekeni yapıyor, alınması gereken tedbirleri alıyor, her türlü ihtimale karşı hazırlanıyorlardır.

Bu silahların akıbeti son derece önemli ama biz şu anda bunu bilmiyoruz, bilemiyoruz.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

On yıl sonra Rusya

Fikret Ertan 2012.07.26

Rusya fazla dikkat çekmeden büyük ve çok kapsamlı bir silahlanma programını yürütüyor, bu sayede önümüzdeki yıllarda muazzam bir askeri güç olmayı hedefliyor.

Nitekim, bu çerçevede son haberlerde orta menzilli nükleer başlıkları da taşıyabilen İskender-M füzelerinin seri üretimine başladığı bildiriliyor. Başbakan Dmitri Medvedev'in bu füzelerin geliştirildiği Moskova yakınlarındaki askeri mühendislik bürosunu 2 gün önceki ziyaretinde bu stratejik kararı açıklarken şöyle konuşmuş bulunuyor:

'... Rusya'nın savunma gücünü artırmak ve silahlarımızı modern seviyeye çıkartmak için bir dizi çalışma başlatacağımızı önceden ilan etmiştik. Şimdi pratik adımlardan birini atıyoruz. Askeri üretim yapan 17 fabrikaya

bütçeden 24 milyar ruble (yaklaşık 750 milyon dolar) para ayırarak bizim ünlü İskender-M füzelerini seri üretime koyuyoruz.'

Medvedev'in ifade ettiği gibi İskender-M füze üretimi Rusya'nın daha önce benimsediği askeri reform ve silahlanma programının sadece çok küçük bir unsuru, bir parçası. Esasen, başkanlık seçimlerinden önce zamanın başbakanı, bugünün Devlet Başkanı Vladimir Putin, Rossiiskaya Gazete adlı gazetede yayınlanan uzun makalesinde bu programın ayrıntılarını ve sebeplerini açıkça anlatmıştı.

'Güçlü olmak Rusya'nın milli güvenliğinin garantisi (teminatıdır)' başlıklı bu makalenin bir yerinde Putin, 'Şurası aşikâr ki, Rusya'yı savunamazsak, milletlerarası pozisyonumuzu güçlendiremez, ekonomimizi ve demokratik kurumlarımızı geliştiremeyiz' şeklinde son derece yerinde ve gerçekçi bir tespit yapmıştı.

Putin'e göre, 10 yıllık bir süreyi kapsayan bu silahlanma programı için 23 trilyon ruble (yaklaşık 770 milyar dolar) civarında çok büyük bir mali fon tahsis edilecek ve bu milli bütçenin askerileştiği anlamına da asla gelmeyecek; bu fonla geçmiş yıllarda malen ihmal edilen silahlı kuvvetler bir bakıma telafi edilecek.

Bu muazzam fonlar da söylenenlere göre şunlar için harcanacak: 400 kadar karada ya da denizde konuşlu modern kıtalararası balistik füze ve ilgili sistemleri; nükleer başlıklarla donatılı 20 modern denizaltı; çeşitli sınıflarda 50 kadar su üstü savaş gemisi, lojistik gemisi; beşinci nesil olanlar dahil 600 kadar modern savaş uçağı; 100 kadar çeşitli askeri uzay aracı; 29 tümeni kapsayacak kadar S-400 hava savunma sistemi; 30-40 civarında yeni Mityaz adıyla anılan füze savunma sistemleri; 2.300 kadar modern tank; 2.000 parça kendinden güdümlü modern topçu sistemi; çeşitli modellerde 1.000 kadar helikopter ve başka silahlar ve sistemler. Ayrıca, açıklanan 500 km menzilli İskender-M sistemleri 10 tugayı destekleyecek miktarda olacak.

Hatırlanırsa, Rusya NATO füze kalkını tartışmalarının zirve yaptığı sıralarda İskender füzelerini Avrupa'daki bölgesi Kaliningrad ve Kafkaslar'da konuşlandıracağını tehditkâr bir şekilde açıklamış, muhataplarına gözdağı vermişti. Bugün belki sözünü ettiğim bu iki bölgede bu füzelerden var. Belki Ermenistan'a da bunlardan sağlamıştır, kim bilir.

Putin'in 10 yıl içinde silahlı kuvvetler bünyesine dâhil edileceğini açıkladığı bu modern silahlar ve sistemler elbette muhafaza edilecek mevcutlara ilave olacak. Böylece Rusya yaklaşık 10 yıl içinde belki de silah ve savaş sistemi stoku ve varlığı bakımından Amerika'yı geçebilecek ya da ona yaklaşılabilecek. Böylece o zaman belki de birinci askeri güç olacak, kim bilir.

Rusya, anlattığım bu programla yeni ve modern silahlar edinirken aynı zamanda 2008 yılından bu yana benimsediği askeri reform programını da uyguluyor. Buna göre, ordusunu hızla profesyonel hale getiriyor, mecburi askerlik yapanların sayısını zaman içinde azaltmaya çalışıyor. Bu çerçevede, mesela Putin'e göre, 2017 yılında ordu bir milyon civarında personelden meydana gelecek, bunun da 700 bini profesyonel asker olacak, 2020 yılında da bir milyonluk ordunun sadece 145 bini mecburi asker olacak.

Askeri reform başka alanlarda da şüphesiz devam ediyor. Ancak bunlar hangi ölçüde başarılı ya da değil, söylemesi zor. Bunları ancak istihbaratçılar ya da Rusya'yı iyi takip eden askeri uzmanlar bilebilir.

Açıklanan reform ve silahlanma programları yolunda giderse, 10 yıl kadar sonra hem bizim hem bölgemizin hem de dünyanın karşısında muazzam bir askeri güce sahip yeni ve başka bir Rusya olacak. Bunu ve muhtemel sonuçlarını şimdiden düşünmek, dikkate almak elbette gerekiyor. Ülkeleri yönetenler sadece bugünü değil; yarını, geleceği de düşünme sorumluluğuna sahip olmak zorundalar.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Eski dostlar buluştu: Romney-Netanyahu

Fikret Ertan 2012.07.30

Amerika'da son yıllarda yeni bir âdet ortaya çıkmaya başlamış bulunuyor. Buna göre, seçimlerden birkaç ay önce başkan adayları muhakkak İsrail'i ziyaret ediyor, orada boy gösteriyorlar.

Bu çerçevede Başkan Obama, 2008 Kasım seçimlerinden önce temmuzda İsrail'i ziyaret etmiş, Ağlama Duvarı önündeki kippalı fotoğrafıyla medyada yer almıştı. Aynı günlerde rakibi Senatör John McCain de onu izlemişti. Bugünlerde sıra Cumhuriyetçi başkan adayı Mitt Romney'de. Diğerleri gibi o da dün başlayan ziyaretıyla söz konusu âdeti devam ettiriyor.

Cumartesi gecesi İsrail'e gelen ve bu yazıyı yazdığımız gün bu ülkede başta Başbakan Netanyahu olmak üzere pek çok önemli siyasi şahsiyetle görüşecek olan Romney, bu arada bugün sabah bir de kampanyasına para toplamak için çeşitli grup ve şahsiyetlerle King David Oteli'nde bir araya gelecek. Bunların arasında bu köşede aylarca önce hakkında yazdığımız Amerikan kumarhaneler kralı Sheldon Adelson da olacak. Adelson, malum önce Cumhuriyetçi aday adayı Newt Gingrich'i malen desteklemiş, onun yarış dışı kalması üzerine bu defa Romney'e yüklü bağışlar yapmaya başlamıştı.

Romney, yıllardır İsrail'i her bakımdan destekleyen bir Mormon malum. Son ziyareti bu ülkeye 4. ziyareti oluyor. Amacı da gayet net ve açık: İsrail'e her türlü desteğini bir kere daha yerinde ilan etmek ve hem bu ülkesindeki Yahudi oylarını ve hem de İsrail destekçisi Evanjelik Hıristiyanların oylarını kendine çekmek, böylece seçime şimdiden bunları sağlayarak avantajlı girmek.

Amerika'daki Yahudi oyları genel oy yüzdesi içinde o kadar büyük ve önemli değil şüphesiz; ancak bu oylar Florida gibi bazı kilit eyaletlerde terazinin dengesini çok kritik bir şekilde etkileyebiliyor, bu oylar başkanı seçecek nihai delege sayısını belirleyebiliyor. Bu yüzden Romney de bu konuya çok önem veriyor, alabileceği kadar Yahudi oyunu almayı hedefliyor.

Esasen, Amerikan Yahudileri son başkanlık seçimlerinde de görüldüğü gibi geleneksel olarak büyük çoğunlukla Demokrat Parti'yi tercih ediyorlar. Bugün de öyle. Nitekim, Gallup anketlerine göre, bugün Yahudiler yüzde 68 ile Başkan Obama'yı destekliyorlar. Ne var ki, bu destek, 4 yıl önce yüzde 72-74 civarındaydı. Kısacası burada bir oy erimesinin olduğu görülüyor. Ayrıca bugün Amerika'da Yahudileri Demokrat Parti'den uzaklaştırmak amacıyla hem Demokrat cenahın bir kesiminde ve hem de elbette Cumhuriyetçi cenahta büyük ve önemli kampanya yürütülüyor. Bunlar genelde Başkan Obama'yı hiç sevmeyen kişilerce yapılıyor. Clinton döneminde dış politikada önemli rol oynayan Aaron Miller, Beyaz Saray Sözcüsü Ari Fleicher ve başkaları gibi önemli kişiler bunlar. Amaç da belli: Obama'yı bir daha seçtirmemek.

Romney de şüphesiz bütün bunlardan çok memnun görünüyor. Ayrıca Başkan Obama'nın aksine İsrail, Amerika'daki altyapısı ve bağlantılarının da desteğini alıyor, bunun seçimi kazanmada bir fark ortaya çıkarabileceğini hesaplıyor.

Bu bağlamda İsrail Başbakanı Netanyahu'nun da kendisini hiç belli etmeden Romney'i desteklediğini şimdiden söylemek mümkün. Netanyahu, Amerikan iç politikasına karışıyor intibasını vermemek için bu konuda gayet

kurnaz ve akıllı davranıyor; ne Romney ne de Obama hakkında açık bir şey söylüyor. Esasen, Netanyahu ve Romney, 1970'li yıllardan beri birbirini tanıyan, iki yakın dost. İkili ilişkinin bu pek bilinmeyen yönünün, aralarındaki yakınlığın ortada dillenmesini, dolaşmasını her ikisi de istemiyorlar. Bu yüzden bu konuda ihtiyatlı bir dil kullanıyorlar.

Romney ve Netanyahu'nun dostluğu, ikisinin de birlikte çalıştıkları Boston Consulting Group adlı ünlü iş danışmanlığı şirketindeki günlerinde başlamıştı. Romney'in bu şirkette çalıştığı 1975-1977 yılları arasında, Netanyahu da çalışıyordu. Romney daha sonra Boston Consulting'in rakibi Bain&Company'e geçmiş, burada Netanyahu'nun ikinci eşi Fleur Cates ile yakın çalışma içinde olmuştu. Bayan Cates, Netanyahu'dan 1980'lerde boşanmış, ancak Romney ile teması da devam ettirmişti. Romney-Netanyahu ikilisinin şirkette danışman olarak çalıştıkları 1976 yılında başlayan dostluğu bugün de çeşitli şekillerde, boyutlarda devam ediyor. Bunu, yazılanlardan biliyoruz.

Romney, bu dostluk çerçevesinde Netanyahu'ya İsrail'i ilgilendiren önemli konularda yardım etmiş, onu önemli siyasi çevrelerle tanıştırmış, bu sayede İsrail lehine sonuçlar da almasını sağlamıştı. Amerikan emeklilik fonlarının İran ile ilgili ticaret yapan şirket ve kurumlardan çekilmesi bunlardan birisiydi mesela. Bilmediğimiz belki başka işler de var, kim bilir. Bunları bulup çıkarmak da bizim değil; Amerika'da çalışan gazetecilerin işi.

Romney-Netanyahu-İsrail konusunda daha fazla da yazabilirdim; ancak yerim bu kadar. Bir başka yazıda da muhtemelen Romney'in İsrail hamlesine Obama'nın İsrail'i güçlendiren son imzaladığı kanunla bir tür karşılık vermesini ele alacağız.

Romney-Netanyahu-İsrail konusu bugünlük bu kadar...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İsrail Suriye'yi nasıl dinliyor, nasıl gözetliyor?

Fikret Ertan 2012.08.02

12 yıl kadar önce Golan Tepeleri'ni gezerken İsrail'in gözlem ve radar istasyonlarını uzaktan da olsa görme fırsatını bulmuştum.

Tepelerin hâkim noktalarındaki dev beyaz küreler ve çeşitli antenlerden meydana gelen bu istasyonlarla İsrail'in hem Golan çevresini hem de Suriye'nin genelini sürekli dinlediği, izlediği aşikârdı.

Nitekim, bugün de bunlar son gelişmelerin etkisiyle Suriye'yi daha da etkin şekilde dinliyor, izliyorlar elbette. Buna hiç şüphe yok; zira İsrail Suriye'deki gelişmelerden derin endişe duyuyor. Özellikle de kimyasal silahların akıbeti ve Golan'dan kendisine yönelebilecek tehdit ve muhtemel sınır ihlalleri İsrail'i teyakkuza tutuyor.

Golan'daki istasyonlar şüphesiz bu ülkenin bölgesel dinleme ve izleme araçlarının, imkânlarının sadece bir kısmını teşkil ediyor, bunlar başka araçlarla, imkânlarla da destekleniyor.

Bunların başında da İsrail'in göklerdeki gözleri olan çeşitli uyduları geliyor. Bugün İsrail'in elinde ve kullanımında bunlardan 5 tane var. Ufuk-9, Ufuk-7, Ufuk-5, TecSar adlarıyla bilinen askeri istihbarat ve gözlem

uyduları ve sivil ve ticari amaçlı Eros-B1 uyduları bunlar. Bunlar operasyonel ve bugün İsrail'e göklerden bilgi ve fotoğraf geçmeye devam ediyorlar.

Ufuk serisi uydular yarım metre kadar nesneleri, hedeflerin resimlerini çekebilecek özel kameralara ve başka araçlara sahipler.

TecSar uydusu ise dünyada belki birkaç devletin sahip olduğu çok özel bir gözlem uydusu. Bu uydu o zaman da bu köşede yazdığımız gibi 2008 Ocak'ta Hindistan'ın güneydoğusundaki Bengal Körfezi'nde bulunan Sriharikota uzay deneme üssünden kısa adı PSLV olan dev bir Hint yapımı fırlatma roketiyle atılmıştı. Fırlatma roketi 15 katlı ve 295 ton ağırlığındaydı ve uydu ya da benzeri donanımları dünyadan 500 ile 36.000 kilometre uzaklıktaki yörüngelere yerleştirebiliyordu. Uydunun Hindistan'dan atılmasının da kendine göre önemli bir avantajı vardı ayrıca. Dünyanın dönüşüne ters olarak doğu yönünden atılıp yörüngesine yerleştirilmesinin İsrail'e İran'daki hedefleri daha iyi izleme, görüntüleme imkânı verdiği teknik o zaman uzmanlarca söylenmişti. Uydunun Hindistan'dan fırlatılması da İsrail ile Hindistan arasındaki çok yakın ve güçlü stratejik ilişkileri bir kere da hatırlatmıştı. Nitekim, o zaman söylendiğine göre, TecSar Hindistan'ın ihtiyaç duyduğu bilgi ve resimleri bu ülkeye de aktaracaktı.

İsrail Havacılık Sanayii (IAI) tarafından geliştirilip üretilen yaklaşık 300 kilogram ağırlığındaki TecSar, işaret ettiğimiz gibi İsrail'in Ufuk tipi uydularından farklı bir uydu. Ufuk tipi uydular izleme ve görüntülemeyi sadece özel kameralarla yaparken TecSar bu görevleri özel bir radara dayalı özel kameralarla yerine getirecek. Bu radara 'Synthetic Aperture Radar' deniyor ve TecSar'ın son üç harfi olan Sar da işte bu radarı ifade ediyor. Sar, her türlü hava şartlarında çalışabiliyor. Gece-gündüz, fırtınalı, bulutlu, sisli, yağmurlu hava şartlarında izleme ve gözlem yapıp, kaydettiklerini İsrail'deki yer istasyonuna derhal gönderebiliyor. Uzmanlar bu uydunun rezolüsyon (çözünürlük-netlik) özelliklerinin de bugüne kadar yapılanlardan iyi olduğunu, 10 santimetrelik nesneleri bile görebildiğini söylüyorlar. Bu özelliklere sahip TecSar bugün Suriye'yi, İran'ı, bölgeyi ve muhakkak Türkiye'yi de gözlem altında tutuyordur. Ayrıca, Ufuk-7'nin de eliptik yörüngesi sayesinde İran, Irak, Suriye üzerinden her 90 dakikada geçiş yaptığını da burada belirtelim.

İsrail, Suriye ve bölgeyi elbette sadece söz konusu uydularla gözetlemiyor. Bu doğrultuda Amerikan yapımı Beechcraft Kingair B200 keşif-gözlem uçaklarıyla da gözlem altında tutuyor. Bunlara ilaveten zaten çok önde olduğu insansız hava araçlarıyla da (İHA) gözlemlerini daha da güçlendiriyor, çeşitlendiriyor, netleştiriyor. Artık bizde en azından medya diline yerleşen Heron (Kartal) TP ve Heron 1 tipi İHA'lar bunlar.

İsrail, yıllarca önce tasarlayıp planlayıp sonunda devreye soktuğu bu gözlem araçlarıyla başta Suriye olmak üzere bölge ülkelerini yıllardır izliyor, gözetliyor ve dinliyor ve gerçeklere bakıldığında bu konuda halen önde gidiyor kısacası. Önümüzdeki yıllarda devreye girecek olan Göktürk 1 ve 2 uydularıyla inşallah bizim de hem bölgemizi hem de İsrail'i göklerden gözetleme ve izleme imkânına kavuşacağımızı da burada söyleyelim ve yazıyı olumlu bir notla bitirelim. Biz de uydu, İHA ve benzeri konularda geç de olsa ilerliyoruz velhasıl.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Rejimin helikopterleri ve mücadelenin seyri

Hür Suriye ordusu (HSO) ve diğer muhalif grupların Esed rejimi kuvvetlerine karşı verdikleri ve yavaş yavaş üstünlük kazanmaya başladıkları haklı mücadelede karşılarındaki en büyük askeri engel rejimin saldırı helikopterleri ve biraz da son günlerde kullanılan uçakları.

Rejimin acımasızca kullandığı top, tank, roket bataryaları gibi ağır silahlara karşı HSO bazı karşı tedbirlerle bunları bir ölçüde etkisiz hale getirmeye başlamış bulunuyor. Bu çerçevede tankları, zırhlı araçları ya mayınlarla ya da RPG roketleriyle saf dışı edebiliyor. Ancak, savaş uçakları ve özellikle saldırı helikopterlerine karşı koymada büyük zorluklar çekiyor; daha da açıkçası bunlara karşı halen çare bulamıyor; zira bu helikopterlerin RPG'lerin ve ağır makineli tüfeklerin menzilleri dışında uçup saldırıyorlar.

Rejim, bugün neredeyse tamamı Rus yapımı olan çeşitli modellerde saldırı helikopterlerine sahip bulunuyor. Bunlar Mi-8, Mi-17 ve Mi-25D Hind modeller. Bunların içinden de en modern, en güçlü ve en öldürücü olanı da Mi-25D Hind. Çeşitli kaynaklara göre, isyan başladığında rejimin elinden bunlardan 30-40 civarında vardı. Ancak, teknik arızalar, bakım problemleri, yedek parça sıkıntısı gibi sebeplerle bugün bu sayının 20 civarına kadar düştüğü söyleniyor. Ne var ki, bu 20 bile HSO bakımından mutlaka halledilmesi gereken büyük bir problem olarak ortada duruyor; zira rejim bu helikopterlerle hem açıktaki HSO kuvvetlerine hem de sivil hedeflere ölüm yağdırabiliyor, karayolu ile ulaşamadığı kırsal alanlara bunlarla ulaşabiliyor. Esasen Mi-25D Hind Sovyet ve Rus ordusunda yıllarca kullanılan, 30 kadar ülkeye de ihraç edilen ünlü Mi-24 Hind'in ihraç modelinin kısa ismi ya da kodu. Zırhlı, taşıdığı silahlar, roketler ve hızı bakımından üstün bir helikopter olarak addediliyor. Üç personel ile birlikte 8 de muharip asker taşıyabiliyor. 3-5 ton dıştan askılı yük de taşıyabiliyor ayrıca.

Bu helikopter ününü de en çok Afganistan'da kazanmıştı. 1982'de burada savaşa sokulan Mi-24 Hind mücahit hatları gerisine Sovyetler'in o zamanki en ünlü özel kuvvetler birliği olan Spetnatz mensuplarını sinsiçe indirebiliyor, bu sayede askeri üstünlük ve baskın özelliği kazanabiliyordu. Ayrıca, bunlar köylere, kasabalara, mücahit konvoylarına büyük zararlar veriyorlardı. Kısacası, bu helikopterler 1982'ye kadar genelde garnizonların dışına çıkmaya cesaret edemeyen Sovyet birliklerine hareket serbestisi ve saldırı kuvveti sağlamış, mücahitlere karşı belli bir üstünlük ortaya çıkarmaya başlamışlardı.

İşte tam bu safhada bu durum Amerika'nın mücahitlere bu ve benzeri helikopterlere karşı geliştirdiği omuzdan atılan Stinger uçaksavar füzeleriyle birdenbire ve dramatik bir tarzda değişmeye başladı. Mücahitler Stingerleri ustaca kullanmaya başlayarak neredeyse her gün bir Mi-24 Hind düşürmeye başladılar. Zaman içinde de bu sayı 300 civarına kadar çıktı. Bu kayıplar sayesinde Sovyet ordusu operasyon yapamamaya, yerdeki birliklerini koruyamamaya başladı ve böylece Stingerler sayesinde Sovyet ordusunun zevali ve Afgan macerasının sonunun önü açıldı. Stingerler savaşın seyrini ve sonucunu işte böyle belirlediler. Tek bir silah işte böyle önemli bir rol oynadı o zaman. Ayrıca, Rus ordusu bu helikopterleri hem 1. hem de 2. Çeçen savaşı sırasında da kullandı. Bu savaşlarda bunlar ne kadar etkili oldular, kaç düştü bugün bile hâlâ bilinmiyor.

Bugün Esed rejimi Mi-24D Hind helikopterlerine ilaveten Mi-8 ve Mi-17 helikopterlerini ve de Gazelle tip helikopterleri de kullanıyor, bunlarla HSO'nun ve diğer muhalif grupların ilerleyişini durdurmak, bunlara karşı üstünlük kazanmak istiyor. HSO ve diğerleri de açıkça bu helikopterleri durdurmak için kendilerine bunu yapabilecek silahların verilmesini istiyorlar. Bunu da televizyonlardan ilan ediyorlar.

Bu silahlar, yani uçaksavar füzeleri bugün birçok ülkede mevcut bulunuyor. Türkiye'de de var bunlardan. Mesela Stingerler. Bunlardan araçlara monteli olan ve Atılğan olarak bilinenler bir süredir Suriye sınırlarında konuşlu ve hazır bekliyorlar. Görevleri şüphesiz rejim helikopter ve uçaklarını caydırmak; gerektiğinde de bunları düşürmek elbette. Bu sayede rejim helikopterleri ve uçakları Türkiye sınırına pek yaklaşmıyorlar.

Bunun HSO ve diğerlerine fayda sağladığı bir gerçek; ama tabii bu yetmez. Rejimin düşmesi ya da kaybetmesi isteniyorsa birilerinin fazla gecikmeden HSO ve diğerlerine Stinger ya da benzeri silahlardan mutlaka sağlaması gerekiyor.

Stingerler nasıl Afgan Savaşı ya da Cihadi'nda dönüm noktasına gelinmesinde rol oynadılarsa, savaşın seyrini ve kaderini büyük ölçüde belirledilerse, bugün de bu tür silahlar Suriye'deki isyanın ve mücadelenin seyrini ve kaderini de belirleyebilirler. Bu konuda herhalde daha fazla söze gerek yok.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İranlı yetkililerin nankörlüğü

Fikret Ertan 2012.08.09

İranlı üst düzey yetkililer son dönemde zaman zaman Türkiye aleyhine açıklamalar yapıyor, uluorta konuşup duruyorlar.

Buna en örnek İran Genelkurmay Başkanı Tümgeneral Hasan Firuzabadi'nin Devrim Muhafızları (Sipah-ı Pasdaran İnkılabı İslami) internet sitesine yaptığı açıklamasında Suriye'de akan kandan Türkiye, Katar ve Suudi Arabistan devletlerinin sorumlu olduğu şeklindeki ifadesi.

Dini lider Ayetullah Hamaney'den sonra İran silahlı kuvvetlerinin en üst düzey yetkilisi konumundaki Firuzabadi bu kabul edilemez ifadesine ek olarak "Bu ülkeler bu yaklaşıma devam ederlerse Suriye'den sonra sıranın Türkiye'ye ve diğerlerine geleceğini bilmeliler" diyerek Türkiye ve diğerlerini de Suriye'ye benzer durumun beklediğini buyurmuş bulunuyor. Firuzabadi, Türkiye'yi hedef alan ve haksız yere itham eden sözleriyle şüphesiz İran ile Türkiye arasındaki zaten bir süredir limoni seyreden ilişkilere bu yönde yeni ve çok menfi bir katkı yapmış oluyor.

Dışişleri Bakanlığı'mız derhal yaptığı açıklamayla bu yersiz ve mesnetsiz ithamlara şu şekilde cevap vermiş bulunuyor: "Ülkemizle ilgili yapılan asılsız ithamları ve son derece yakışsız tehditleri şiddetle kınıyoruz. Her gün yüzlerce masum insanın katlinin vebalini kimlerin taşıdığı herkesin malumudur."

Bu vebalde İran'ın payının olduğu hiç kimsenin reddedemeyeceği bir gerçek olarak ortada duruyor; Rusya ve Çin'in de öyle elbette. Bu yüzden Firuzabadi gibilerinin kalkıp Suriye'de akan kandan Türkiye'yi sorumlu tutması adeta kendi suçunu başkalarının üzerine atarak rahatlamak isteyen şahısların tavrına benziyor.

Diğer yandan, Suriye mezalimi dolayısıyla Türkiye'yi suçlayan sadece Firuzabadi de değil; çünkü haberlerde İran Meclis Güvenlik ve Dış Politika Komisyonu üyesi Kazım Celili adlı şahsın da Suriye'de kaçırılan İranlıların can güvenliğinden 'Türkiye ve ülkedeki teröristleri destekleyen ve silahlandıran ülkelerin' sorumlu olduğunu iddia etmiş; üç gün önce de İran Meclis Başkanı Laricani'nin danışmanı Hüseyin Şeyhülislam, İran vatandaşlarının Ankara'nın yeşil ışığı olmadan kaçırılmayacağı gibi inanılmaz ve saçma bir çıkışta bulunmuştu.

Esasen, İranlı yetkililer son dönemde Türkiye'yi hedef alan söz ve açıklamalarına Türkiye'nin Malatya-Kürecik'te devreye soktuğu NATO X-band radarı ile başlamışlardı. Hatırlayın, geçen yıl kasında İran Devrim Muhafızları

Hava-Uzay Komutanı Tuğgeneral Emir Ali Hacızade İran'a yönelik muhtemel bir saldırı durumunda ilk hedeflerinin Kürecik radarı olacağı yönünde bir tehdit savurmuş, onu başkaları da izlemişti. Ayrıca, İranlı bazı medya kuruluşlarının olur-olmaz Türkiye'ye hem bu konuda ve hem de başka konularda haksız ve yersiz eleştiriler yaptığını da burada hatırlatalım.

İran Dışışleri Bakanı Salihi, 'Bunlar resmi görüşler değil; siz resmi görüşlere bakın.' (Burada Salihi'ye sormak lazım, Firuzabadi ve diğerleri resmi şahıslar değil mi, değilse bunlar kim, resmi sıfatları neyi ifade ediyor acaba, bunlar İran devleti adına konuşmuyorlar mı acaba?) şeklinde söz konusu haksız ithamları değersiz ve önemsiz kılmak istese de Türkiye geçmişte benzer sözleri dikkate almamasına rağmen bugün artık bunları ciddiye alıyor ve İran'a hak ettiği cevapları veriyor.

Nitekim Başbakan Erdoğan da herhalde 'yeter' diye düşünerek İran'a iki gün önceki iftarda hem cevap vermiş ve hem de İran'dan Suriye konusunda kendini hesaba çekmesini istemiş bulunuyor. Erdoğan aynı zamanda Türkiye'nin İran'ı hiç kimsenin desteklemediği zamanda desteklediğini, bunu özellikle nükleer programı dolayısıyla yaptığını da İran'a hatırlatıyor. Ayrıca, aynı hatırlatmayı, Dışışleri'nin son açıklamasında da görüyoruz. Bu açıklamada Türkiye'nin BM Güvenlik Konseyi'ndeki İran lehindeki ilkesel tutumundan söz ediliyor.

Esasen hem Başbakan Erdoğan ve hem de Dışışleri bana göre İran'ın, Türkiye'ye karşı nankör davrandığını ima ediyorlar. Onlar bulundukları konum ve devlet adamlığı davranış tarzı bakımından bunu açıkça ifade edemezler; ama biz ederiz.

Türkiye'nin resmi samimi desteğine, komşuluk hukukunu en iyi şekilde yerine getirme gayretlerine, açık kalpli dostane politikalarına rağmen İranlı yetkililerin bütün bunları göz ardı ederek, bunların kıymetini bilmeme ısrarları ve Türkiye aleyhine konuşmaları, haksız ithamlarda bulunmaları ancak nankörlükle izah edilebilir. Allah (cc) nankörleri sevmez. İranlı yetkililer ve aynı şekilde davrananlar bunu arada sırada hatırlasalar, iyi olur...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İran'a saldırının önünü açabilecek rapor

Fikret Ertan 2012.08.13

Kısaca NIE olarak bilinen Amerikan istihbarat tahmin raporları, birçok yönden çok önem taşırlar. 16 istihbarat kurumunun birlikte çok ince eleyip sık dokuyarak hazırladıkları bu raporların 2000 yılında çıkını hatırlanacağı üzere Irak Savaşı'na zemin hazırlamış, Kongre bu rapor sonucu Irak'a savaş açılmasına onay vermişti.

Bu rapor ve vardığı sonuçların yanlış oldukları zaman içinde ortaya da çıkmıştı; ama olan da olmuştu. 2007 yılı raporu da Amerika ve müttefiklerinin İran'ın nükleer programıyla ilgili politikalarını etkilemişti, konuyla ilgili pek çok şeyi değiştirmişti.

Bu raporun sonuç kısmı hem Bush yönetimini ve hem de İsrail'i görülmedik biçimde rahatsız etmiş, bunların uzun zamandır savundukları tezlere büyük bir darbe vurmuştu.

2007 Kasım ayında yazılan, yönetime sunulan, aralıkta ise 8 sayfalık çok özet kısmı açıklanan bu tahmin raporunun başlığı, 'İran: Nükleer niyetleri ve yetenekleri' şeklindeydi. Raporda Milli İstihbarat Başkanlığı Dairesi, Milli İstihbarat Konseyi, tahminlerin nasıl ve hangi süreçte yapıldığı, tahminlerin kapsamı ve raporda kullanılan dil anlatılıyor, daha sonra varılan anahtar hükümlere yer veriliyor ve sonunda da son tahminle 2005 yılı tahminin karşılaştırılması yapılıyordu.

Okuması, anlaması gayet zor bu tahmin raporunu özetleyen medya, raporun sonucunu şu şekilde anlamış, anlatmış ve kamuoyuna duyurmuştu: "İran nükleer programını 2003 yılında milletlerarası baskı ve tahkik sonucu askıya almış bulunuyor ve bu durum bugün devam ediyor. Diğer yandan İran uranyum zenginleştirme faaliyetlerine devam da ederken bunun sonucunda önümüzdeki 10 yılın ortalarına doğru nükleer silah yapımına yeterli olacak hammaddeyi elde edebilir."

İşte bu tahminin birinci bölümü olan İran'ın nükleer programını 2003 yılında askıya aldığı yönündeki hüküm Bush yönetimi, yönetim dışı İran muarızlarını ve de en çok İsrail'i rahatsız etmişti; zira bunlar bunun böyle olmadığını, İran'ın nükleer faaliyetlerine devam ettiğini savunuyorlar, bunun durdurulamaması halinde İran'a karşı bir askerî müdahaleyi de bu sayede gündemde tutmayı başarıyorlardı. Ne var ki, raporun ilk hükmü bu oyunu ya da planı devre dışı bırakmış, askerî müdahale ihtimali üzerine adeta soğuk bir duş etkisi yapmış, bu da hem Bush yönetimini hem de İsrail'i raporun bu etkisini giderecek yeni yol arayışlarına sevk etmişti. Zaten Bush, o zaman rapora karşı soğuk durduğunu açıklamış, İsrail ise Amerika'ya çeşitli heyetler gönderip Amerikalı istihbaratçılarla görüşmüş, onların görüşlerini kendi istihbarat raporları paralelinde değiştirmeye çalışmıştı. Bu arada Amerikalı istihbarat ve askerî yetkililer de aynı konuyla ilgili olarak İsrail'e gidip gelmişlerdi. Sonuçta, bu rapor İran'a karşı yapılabilecek muhtemel bir Amerikan ve İsrail ya da ortak bir saldırının önüne çok ciddi ve göz ardı edilemez bir set çekmişti. Arka planını anlattığımız İran'ın nükleer programı ile ilgili 2002 raporu işte bu kadar önemliydi. Bu rapordan, daha önce de bu köşede söz etmiştik. Bugün bunu bir kere daha hatırlatıyoruz; zira bugün İran ile ilgili yeni NIE raporu gündeme gelmiş bulunuyor. Özellikle İsrail'in Haaretz gazetesinin son birkaç gündür ısrarla üzerinde durduğu bu rapor, iddiaya göre bir hafta önce Başkan Obama'ya sunulmuş bulunuyor. Gazeteye göre, rapor, İsrail'in İran'ın askerî nükleer yeteneği elde etme yolunda beklenmeyen ve önemli ilerlemeler sağladığı yönündeki tezini destekliyor ve böylece Amerikan istihbaratı ile İsrail istihbaratını İran konusunda ortak bir noktaya getiriyor.

Bu arada İsrail Savunma Bakanı Ehud Barak da İsrail radyosunda konuşurken raporun varlığını ve sonuçlarını teyit etmiş ve raporda sunulan istihbaratın İran konusunda harekete geçmeyi daha da acil kıldığına işaret etmiş bulunuyor.

Haaretz ve Barak, raporun varlığını ve sonuçlarını açıklarlarken, ilgili Amerikan makamları bu konudaki sorulara cevap vermemeyi, sessiz kalmayı tercih ediyorlar. Ayrıca bu gibi konularda hep öne çıkan, bu tür haberleri öncelikle yapan nüfuzlu The New York Times, Washington Post gibi Amerikan gazeteleri de her nedense bu konuda sessiz kalmayı tercih ediyorlar. Kısacası, yeni rapor ve sonuçları, sadece İsrail kaynaklı olarak gündemde bulunuyor. Bu da şüphesiz akılları karıştırıyor, şüphelere yol açıyor, 'Acaba İsrail yeni NIE raporunu kullanarak ve ona dayanarak Obama yönetimi üzerinde yeni bir baskı planı mı uygulamaya başlamış bulunuyor?' gibi önemli soruların sorulmasına yol açıyor. Biz de bu soruları bugün elbette soruyor ve kendimize göre cevaplar arıyoruz. İran'a yapılacak muhtemel bir saldırının hesaplarını yapanlar da şüphesiz bu soruları ve başkalarını sormak zorunda ve durumundadırlar. Konu ve rapor, son derece önemlidir. Rapor, Haaretz ve Barak'ın iddia ettiği gibi gerçekse ve sonuçları da onların söyledikleri gibiyse bunun muhtemel bir İran saldırısının önünü belli ölçüde açacağı bugünden söylenebilir. Bu bakımdan bu konunun takibi mutlaka gerekiyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Uçuşa yasak bölge konusu canlı tutulmalı

Fikret Ertan 2012.08.16

Suriyeli muhaliflerin silahlı güçlerinin Esed rejimi kuvvetlerine karşı daha fazla ilerlemelerin önündeki en büyük engel şüphesiz rejimin acımasız hava kuvveti. Rejim savaş uçakları ve saldırı helikopterlerinden meydana gelen bu kuvvetle açık alanda muhalif kuvvetleri vuruyor, ilerlemeleri durdurabiliyor ve de ayrıca yerleşim yerlerindeki gözüne kestirdiği sivil mahalleri bomba yağmuruna tutuyor.

Rejimin bu havadan yaptığı zulme karşı muhalifler ellerindeki silahlarla karşı koymaya çalışıyorlar. Kendi iddialarına göre, birkaç gün önce olduğu gibi zaman zaman Mig-23 gibi uçakları da düşürebiliyorlar.

Ne var ki, bu gibi münferit başarılar rejimin hava kuvvetini durdurmaya yetmiyor, uçaklar, helikopterler hem sıkışan rejim kuvvetlerinin imdadına koşuyor ve hem de söylediğimiz gibi muhaliflere ve korumasız sivil hedeflere saldırmaya devam ediyorlar.

Mevcut kuvvet ve silahlarıyla bu amansız ve alçakça saldırılara karşı koyamayan muhalifler de tam bu sebeple milletlerarası camiadan Suriye'de uçuşa yasak bölge ilan etmesini ve bunu derhal uygulamaya koymasını acilen istiyorlar.

Bu konu şüphesiz uzun zamandır camianın bazı üyelerinin gündeminde en azında fikir planında tartışılıyor, düşünülüyor. Nitekim geçen hafta Türkiye'ye gelen Amerikan Dışişleri Bakanı Bayan Clinton'ın ve Türkiye'nin gündeminde de bu konu vardı. Tarafların, 'operasyonel hazırlıklar' dedikleri programda bu konu da elbette yer alıyor.

Son yıllarda uygulanan çeşitli uçuşa yasak bölge planlarında ve kararlarında en önemli rolü oynayan Amerika şüphesiz bu konuyu genel anlamda çoktandır enine boyuna ele alıyor, çeşitli yönlerini irdeliyor ve muhakkak da bu konuda birtakım acil eylem planları da geliştiriyor.

Ne var ki, bu Amerika'nın Suriye'de uçuşa yasak bölge için hazır ve kesin kararlı olduğu anlamına da gelmiyor. Bize göre, bu konuya sıcak bakan Bayan Clinton'a rağmen mesela Savunma Bakanı Leon Panetta bu konuda o kadar istekli görünmüyor. Nitekim verdiği son demeçte önceliklerinin Suriye'nin kimyasal ve biyolojik silahlarının güvenliği olduğunu, uçuşa yasak bölge konusunu ciddi olarak düşünmediklerini ima etmiş bulunuyor. Bundan da Bayan Clinton ile Panetta arasında bir görüş ayrılığının olduğu anlaşılıyor.

Amerika'nın Ankara Büyükelçisi Francis Ricciardone'nin de gazetecilere son söylediklerinden de ülkesinin şu aşamada uçuşa yasak bölge ilan edilmesi konusunda pek istekli olmadığını ima ettiğini söylemek de mümkün. '...Tampon ya da uçuşa yasak bölge gibi konular kavramsal olarak konuşması kolay, gerçekleştirilmesi zor şeyler. Elbette değerlendirmeliyiz. Ama bunları konuşuyor olmamız taahhüt ettiğimiz anlamına gelmiyor' diyor Ricciardone bu konularda.

Uçuşa yasak bölge konusunda herhangi bir karara varmanın ve bundan sonra hayata geçirilmesinin bugünkü şartlarda çok zor olduğunu biz de elbette biliyoruz. Bir kere bu konuda BM Güvenlik Konseyi'nden herhangi bir

uygulama kararı Rusya ve Çin yüzünden kolay kolay çıkamaz. Konsey'e teklif de gelse, tasarı da sunulsa herhalde bu iki ülke dördüncü vetolarını kullanmaktan çekinmezler.

Ama bu arada Suriye muhalefетinin meşru temsilcisi olarak kabul gören Suriye Milli Konseyi'nin bütün olumsuz havaya rağmen yine de BM Güvenlik Konseyi'ne ve BM Genel Kurulu'na Suriye'de uçuşa yasak bölge ilan edilmesi ve uygulanması yönünde resmen yazılı olarak da derhal başvurusu ve buna cevap istemesi de gerekiyor. Böylece hiç olmazsa, sonuç alınmasa da bu başvurunun yapılmış olması BM'de yeni bir tartışmanın yaşanmasına, konunun kayıtlara girmesini de sağlayabilecektir. BM bu başvuruya belki de hiç cevap da vermeyecektir. Bu da, dünyanın barış ve güvenliğinden sorumlu en üst kurum olan BM'nin itibar hanesine olumsuz bir not olarak da geçecektir elbette.

Ne var ki, artık başta Amerika olmak üzere herkesin çok iyi anladığı gibi Suriye'deki zulmün sona ermesi konusunda atılacak adımların BM dışında aranması da gerekiyor. 'Rusya ve Çin, Konsey'i kilitliyor, karar alınmasını önlüyorlar' diyerek başka çareleri aramamak olmaz. Bunların içinde BM kararı olmadan da uçuşa yasak bölge ve güvenli bölge ilanı da olabilir. BM Güvenlik Konseyi, Rusya ve Çin engeli yüzünden üyesi bir ülkedeki zulme seyirci kalmayı tercih ediyorsa, bu zulmün sona ermesi için çalışan ülkeler sonsuza kadar BM kararını da bekleyemezler elbette.

Suriye'de Esed hava kuvvetleri insan öldürmeye, bolca masum kanı akıtmaya devam ederken uçuşa yasak bölge konusu muhakkak canlı tutulmalıdır ve bizde de bu konu 20 yıl önceki Kuzey Irak-Çekiş Güç gibi mülahazalarla bulandırılmamalıdır.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

31 yıl önceki Osirak saldırısı ve bugün

Fikret Ertan 2012.08.20

İsrail'de İran'ın nükleer tesislerine karşı yapılabilecek saldırı ile ilgili tartışmalar son günlerde yeniden hız ve kapsam kazanmaya başlamış bulunuyor.

Tartışmaların Amerikan başkanlık seçimlerinin yaklaşması ve Başkan Obama'yı etki altına alma ile ilgisi elbette söz konusu. Mesela bu bağlamda, İsrail'de Netanyahu hükümetinin Obama'dan İran'a kasımdan önce net ve açık bir ültimatom vermesi, müzakerelerde bir sonuca ulaşılamaması halinde yeni dönemde İran'ın Amerika tarafından vurulacağı taahhüdünün açık bir dille ilan edilmesinin istendiği söyleniyor.

Tartışmaların diğer yönünde ise bugünlerde İsrail'in Irak'ın nükleer reaktörüne 1981 yılında yaptığı saldırı eskiye göre artık sık sık dile getiriliyor. Bu saldırının ne kadar başarılı ve zamanında yapılmış olmasından, saldırı sayesinde Irak'ın nükleer silah elde etme planlarının sekteye uğratıldığından söz ediliyor.

Bu bakımdan, İsrail'in yaklaşık 31 yıl önce gerçekleştirdiği bu saldırısını bugün hatırlatmak gerekiyor. 7 Haziran 1981 günü mahallî saatle 16.00 civarında İsrail hava kuvvetlerinin iki filosu Bağdat'ın güneydoğusuna 17 km. mesafedeki yabancıların Osirak, Irak'ın Temmuz-2 diye andığı nükleer reaktör tesisine sadece iki dakika kadar süren kapsamlı bir saldırı yapmış, objektif kaynaklara göre tesise çok ağır zarar vermişlerdi.

Saldırı filosu bir F-16A bombardıman filosu, bir de buna eşlik eden koruma amaçlı F-15 filosundan meydana gelmişti. Bu filolar İsrail'deki Etzion hava üssünden kalkmış, Akabe Körfezi üzerinden Ürdün ve Suudi Arabistan hava sahalarında tespit edilmeden geçmiş, Osirak'a ulaşmayı başarmışlardı.

Saldırının amacı Irak'a Fransa tarafından sivil nükleer program için sağlanan plütonyum esaslı nükleer reaktörü ve yan tesislerini imha etmek, Irak'ın muhtemel askeri nükleer stratejisine ölümcül darbe vurmaktır.

Çok ayrıntılı, kapsamlı ve birçok yönü hâlâ tartışmalı olan bu Osirak saldırısıyla İsrail ne elde etti, iddia ettiği gibi Irak'ın askerî programını yıllarca geri bıraktıran darbeyi vurabildi mi, yoksa saldırı sadece reaktöre bazı zararlar verdi, ama bunlar ölümcül olamadı, Irak bu saldırı sonucu nükleer programını yer üstünden yer altına kaydırıp, programına devam etti mi? gibi sorulara bugün bile tam ve kesin cevaplar verilebilmiş değil.

Esasen, mesela Iraklı nükleer fizikçi Hıdır Hamza 2003 yılında bir televizyona verdiği mülakatta 'Saldırı üzerine Saddam'ın emriyle yer altına indik, saldırı öncesi bu işle uğraşan 400 bilim adamıydık, bütçemiz 400 milyon dolar kadardı; saldırı sonrasında 7000 kişiye çıktık, bütçemiz de 10 milyar dolar oldu; plütonyumdan da uranyum zenginleştirmeye geçtik zaten.' diye konuşmuştu.

Amerikalı ve başka uzmanlar da İsrail'in saldırısının Irak'ı daha kuvvetli ve kapsamlı nükleer program geliştirmeye zorladığını söylüyorlar ve İsrail'in iddiasının aksine saldırının ters teptiğine işaret ediyorlar. Burada gerçek nerede, söylemesi aradan geçen 31 yıla rağmen hâlâ çok zor. Bir tarafta İsrail ve onun iddialarını destekleyen unsurlar; diğer tarafta bunların tam aksine işaret eden unsurlar...

Bu arada Osirak saldırısı ile ilgili olarak bu tesise ilk saldırının İran olduğunu da hatırlatmak gerekiyor. İran hava kuvvetlerine ait 2 adet Phantom savaş uçağı İran-Irak Savaşı'nın başlamasının üzerinden fazla geçmeden 30 Eylül 1980 günü Osirak'a saldırmış, tesise zarar vermişler, yakın dönemin ilk önleyici saldırısına imza atmışlardı. Savaşın başlamasıyla birlikte İsrail askerî istihbarat şefi Yehuşua Saguy'un İran'ı bu saldırıya teşvik ettiği, açıkça saldırmasını talep ettiği de o zaman söylenmişti. Bu konuda bir kaynak da saldırı öncesi bazı İranlı yetkililer ile üst düzey bir İsrailli yetkilinin Paris'te bir araya geldiğini iddia ediyor. Bu ne kadar doğru bilinmez; belki de hiçbir zaman bilinmeyecek.

İsrail'in bugünlerde Osirak'ı hatırlatmasının şüphesiz İran'a ve Amerika'ya dönük son mesajlarından biri olduğu söylenebilir. Haberlere göre, Başbakan Netanyahu'nun da kapalı kapılar ardındaki görüşmelerde sık sık Osirak saldırısından söz etmesi, o zaman Mossad ve askerî istihbaratın buna karşı çıktığını; ama sonuçta zamanın Başbakanı Menahem Begin'in saldırı emrini vermesi, saldırının başarılı olduğunu söylemesi bugün kendisinin İran'a karşı düşündüğü saldırı tezine daha çok destek sağlamayı ve aynı zamanda Amerika'yı da etkilemeyi hedefliyor.

31 yıl önceki tartışmalı Osirak saldırısı bugün ve İran'a yapılması düşünülen, planlanan saldırı tartışmalarını işte böyle etkiliyor bize göre...

NOT: Muhterem okurlarımın, dostlarımın, mesaj gönderenlerin mübarek Ramazan Bayramlarını tebrik eder, cümlesine sağlık, saadet ve başarılar dilerim...

Amerika'nın Irak'taki nüfuzu ne kadar?

Fikret Ertan 2012.08.23

Amerika'nın Irak'tan askeri olarak tamamen geri çekilmesinin üzerinden yaklaşık 8 ay geçmiş bulunuyor.

31 Aralık 2011'de son askerini geri çeken ve Irak'taki askeri varlığına son veren Amerika ile Irak arasındaki ilişkiler acaba bugün nasıl seyrediyor, hangi konularda, neler oluyor, ilişkiler iyi mi, yoksa kötü mü gidiyor? Bu ve bununla ilgili diğer sorulara verilebilecek cevaplar şüphesiz bölgenin bugün ve geleceği konusunda ipuçlarını ortaya koyabilecek mahiyet taşıyor.

Bugüne baktığımızda bu ilişkilerin öncelikle askeri işbirliği alanında yürüdüğü, diğer alanlarda ise durumun pek bilinmediği anlaşıyor. Birinci konuda işbirliğinin devam ettiğini gösteren son gelişme de Amerikan Genelkurmay Başkanı Orgeneral Martin Dempsey'in Afganistan dönüşü Bağdat'a yaptığı önemli ziyaretle ortaya çıkmış bulunuyor. Haberlere göre, Dempsey başta Irak Başbakanı Nuri Maliki olmak üzere diğer yetkililerle bir araya gelmiş ve olumlu görüşmeler yapmış. Nitekim, Maliki'nin medya danışmanı Ali Musavi de görüşmeleri olumlu olarak niteliyor.

Amerika ile Irak arasındaki askeri konular bu iki ülkenin imzaladığı güvenlik-askeri işbirliği anlaşmaları uyarınca yürütülüyor. Bunlara göre, Amerika Irak'a muhtelif silahlar satıyor, askeri eğitim faaliyetleri yürütüyor. Sattığı ve satmakta olduğu silahlar arasında başta ağır silahlar olarak nitelenen M1A1 Abrams tankları, zırhlı araçlar, cephane nakil araçları, Howitzer denen ağır toplar, havanlar ve F-16 savaş uçakları geliyor. Bunların yanı sıra miğferler, vücut zırhları ve çeşitli tip motorlu araçlar da satıyor. Bu satışlarda Amerika'nın dev savunma ve silah şirketleri olan Lockheed Martin, Raytheon gibileri öne çıkıyor.

Satışların 2012 mali portresi de 12 milyar dolar civarında bulunuyor. Daha sonraki yılların miktarları ise şimdiden bilinmiyor.

Amerika bu silahları Irak ordusunun ülkenin güvenliğini sağlaması, sınırlarını koruma gücüne erişmesi ve herhangi bir dış saldırıya karşı koyabilmesi amacıyla sağladığını öteden beri söylüyor. Başlangıçta söylenmeyen bir amaç da herhalde Irak ordusunu güçlendirerek İran'a karşı askeri dengeyi de bir şekilde kurmaktı. Ancak, Maliki hükümetinin İran'a meyletmesi, bu ülkeyle güçlü ilişkiler arzusu şüphesiz bu ikinci amacı anlamsız kılıyor. İran ile sıkı ve yakın ilişkilere sahip ayrıca Irak'ta büyük nüfuz sahibi olmaya başlayan İran'a karşı bugünkü Maliki hükümetinin herhangi bir harekette bulunması söz konusu olamaz. Bu da Amerika'nın İran'ı Irak'la dengeleme politikası bundan böyle söz konusu olamayacağını anlayan herkese gösteriyor.

Nitekim, Dempsey de Bağdat yolunda haber ajanslarına konuşurken Irak ile ilişkilerinin artık 'sahiplik değil, ortaklık' esasına dayandığını, kendilerinin hâlâ Irak'ta önemli yatırım ve nüfuzlarının olduğunu söylemiş bulunuyor. Dempsey, bu sözleriyle ve 'ortaklık' doğrultusundaki işbirliğine vurgu yaparak Amerika'nın Irak'ta artık sadece Irak hükümetinin izin vereceği kadar bir nüfuzu olabileceğini de zımnen kabul etmiş görünüyor. Ortaklık denen ilişki biçimi zaten bir tarafın birine hükmettiği bir ilişki tarzı değil. Diğer yandan, bu ortaklığın devamı da Irak'tan çok Amerika'nın işine geliyor; zira Irak silah alımlarıyla ve bununla ilgili anlaşmalarla Amerika'ya, şirketlerine para kazandırıyor. Bu yüzden Amerika'nın şu saatten sonra bu satışlardan, anlaşmalardan vazgeçmesi, ya da bunları askıya alması düşünülemez.

Diğer taraftan, Irak hükümetinin de Amerika ile imzaladığı güvenlik ve askeri anlaşmalardan vazgeçeceği söylenemez. Bunun için ortada zaten sebep yok. Irak, bu konuda işine geldiği ölçüde ve diğer gelişmelere göre

davranacaktır. Bu zaten aşikar bir husus. Ancak avami tabirle 'bugün düdüğü Maliki ve hükümeti çalışıyor; Amerika da dinliyor.

Esasen, hatırlatalım, anlaşmalar söz konusu olduğunda Amerika Maliki'ye silah alımlarının devamını istiyorsa 2010 yılındaki bir anlaşmaya göre parlamentodaki Sünni grubun da içişleri ve savunma bakanlıklarının tespiti konusunda söz sahibi olduklarını hatırlatmış, buna göre davranılmasını istemiş; ancak bu isteği kabul görmemişti. Nitekim, bunun sonucunda bugün de bu bakanlıklar bizzat Maliki'nin uhdesinde bulunuyor. Kısacası Amerika o zaman Maliki'ye söz geçirememişti; bugün de geçirmesi söz konusu değil.

Amerika-Irak ilişkileri anlattığımız gibi bugün sadece askeri işbirliği alanında yürüyor; başka alanlarda ise dikkate değer bir gelişme görünmüyor. Maliki hükümetinin İran ve Suriye ile iyi ilişkileri göz önüne alındığında ve Maliki'nin bunları iktidarda olduğu müddetçe asla feda etmeyeceği de aşikâr olduğuna göre Amerika'nın Irak'taki nüfuzunun ne kadar sınırlı olduğu kendiliğinden anlaşılıyor.

8 yıl Irak'ı işgal ve kontrol eden Amerika bugün Irak'ta işte bu kadar etkili, bu kadar nüfuz sahibi. Bu yüzden, Irak'la ilgili konularda Amerika'dan medet ummanın fazla anlamı bulunmuyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bağlantısızlar Zirvesi'nden ne çıkacak?

Fikret Ertan 2012.08.27

Soğuk Savaş döneminde Batı ve Doğu kampının arasında yer alan, bunlardan bağımsız politikalar izlenmesi için mücadele eden bir teşekkül vardı. Bunun adı Bağlantısızlar Hareketi (The Nonaligned Movement-kısaca NAM)ydi.

Tito (Yugoslavya), Nehru (Hindistan), Abdülnasır (Mısır), Nkruma (Gana) Sukarno (Endonezya) gibi liderlerin gayretleri ile 1961 yılında Belgrad'da kurulan teşekkül Soğuk Savaş döneminde önemli bir denge fonksiyonu icra etti, birçok ülke için umut ve söz söyleyecek arena oldu. Hareketin açıklamaları, zirveleri, koyduğu tavırlar dikkatle izlendi.

Kısacası, kısaca NAM diye bilinen bu teşekkül milletlerarası politikada önemli rol oynadı.

Ne var ki, o dönem bizim de faaliyetlerini takip ettiğimiz NAM, Soğuk Savaş'ın sona ermesi, ortaya başka bir dünyanın çıkması ile birlikte varlık sebebini büyük ölçüde kaybetti, dünya siyasetindeki rolü azaldı ve zayıfladı. Bu yüzden de bugün kendisi ne derse desin bu siyasette fazla bir hükmü ve etkisi kalmamış bulunuyor.

NAM, buna rağmen belki de yeni umutlarla hayatta kalmaya, yeniden dünya siyasetinde eskisi gibi etkin olmaya çalışıyor, geleneksel zirvelerini düzenliyor, deklarasyonlar yayımlıyor, hâlâ var ve güçlü olduğunu ispatlamak için didiniyor, gündemde olmanın ve kalmanın mücadelesini veriyor.

Nitekim, bu yazıyı yazdığımız gün eski zirvelerini canlandırırçasına Tahran'da 16. zirvesini açmış bulunuyor. Haberlere göre, İran'ın da çok önem verdiği Tahran Zirvesi'ne 40 kadar devlet ya da hükümet başkanı, yüzlerce

diplomat ve 7000 kadar delege katılıyor. İran yönetiminin başarılı geçmesi için büyük gayret sarf ettiği ve para harcadığı bu zirve 31 Ağustos'ta sona erecek.

NAM bugün 120 üye ülkeden meydana geliyor. Daimi bir sekreteryası bulunmuyor. NAM başkanlığı dönüşümlü olarak genel sekreter şeklinde yürütülüyor. Son 3 yıldır bu Mısır'ın uhdesinde bulunuyor. Bu yüzden bugün NAM Genel Sekreteri Mısır Cumhurbaşkanı Muhammed Mursi. Zirveye katılacak en önemli devlet adamlarından birisi olan Mursi, zirve sonrasında görevini İran'a devredecek.

İran Mursi'yi zirveye Kahire'ye cumhurbaşkanı yardımcısı göndererek davet etmişti. Bu İran'ın Mursi'ye verdiği önemi kendiliğinden ortaya koyuyor. Mursi de zaten hem devir işlemi dolayısıyla ve hem de bundan böyle Mübarek döneminden çok farklı, çok taraflı bir yeni politikanın temellerini atmak, bu yönde hareket etme arzusuyla İran'ın davetini kabul etmiş bulunuyor. Tahran'a ziyaretiyle de İran'ı 1979 İslam Devrimi'nden sonra ilk defa ziyaret eden Mısır lideri oluyor. Bu da şüphesiz İran bakımından önemli bir kazanç olacak. Mursi'ye ilaveten hem Amerika ve hem de İsrail'in baskılarına rağmen BM Genel Sekreteri Ban Ki-moon da zirveye iştirak edecek, böylece bu ikiliyi hayal kırıklığına uğratmış olacak. Bu ikili zirvenin İran'a yeni bir diplomatik kazanç sağlayacağını, nükleer müzakerelerde Batı kampının elini zayıflatacağını iddia ediyorlar.

NAM, ilke olarak milletlerarası alanda güç kullanımına karşı duruyor, Ülkelerin egemenliklerini, toprak bütünlüklerini, siyasi bağımsızlıklarını ve güvenliklerini öteden beri savunuyor. Son yıllarda kalkınma, globalleşme, gıda güvenliği ve nükleer konuları da gündemine almış bulunuyor.

Yine son yıllarda Amerika'yı Irak Savaşı, İran ve Kuzey Kore'ye uyguladığı baskılar, terörle global mücadele ve BM Güvenlik Konseyi'ndeki hakimiyeti ve politikaları yüzünden kıyasıya eleştiriyor. Tahran Zirvesi'nde de bu konuların yeniden gündeme geleceğine hiç şüphe yok. Ben şahsen zirvede NAM'ın öteden beri haksız ve adil olmayan yapısını şiddetle eleştirdiği BM Güvenlik Konseyi ve bunun reformunu kuvvetli bir şekilde gündeme getirmesini arzu ediyorum. Konsey'i gayri demokratik, bugünkü dünyayı temsil etmeyen arkaik yapısı dolayısıyla eleştiren NAM'ın Tahran Zirvesi'nde bu konuda ciddi açıklamalar yapmasını bekliyorum. Eğer NAM, BM reformu konusunda ciddi bir tavır ortaya koyarsa 120 üyesi ile bu konuda etkili olabilir. Bir blok halinde 120 üyenin reform çağrısı muhakkak başkalarını da etkileyecektir. Belki de reform çabalarına bu açıdan başlamak da gerekiyor. Bu söylediklerimiz elbette temenni mahiyetinde olan sözler; ama bunları dile getirmek de şart oluyor.

Son tahlilde, İran'ın zirveyi kendi amaçları ve strateji doğrultusunda elinden geldiği kadar kullanmaya, zirveden büyük bir siyasi ve diplomatik prim çıkarmaya çalışacağına hiç şüphe yok. Ancak bunun ötesinde belki başka şeyler de ortaya çıkabilir. Bakalım, NAM bugünün dünyasında ne kadar geçerli olup olmadığını Tahran Zirvesi'nde dünyaya gösterebilecek mi?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bosna ve Suriye...

Fikret Ertan 2012.08.30

20. yüzyılın son döneminin en acı, en acımasız savaşı Bosna Savaşı'ydı.

Üç buçuk yıl kadar süren bu savaşta 100 bine yakın insan ölmüştü. Sayısını daha da netleştirirsek, bu konuda en sağlıklı araştırmayı yapan Bosna Araştırma ve Belgeleme Merkezi'ne göre sayı 97.214. Bunun içindeki toplam sivil sayısı 39.685; asker sayısı ise 57.529. Ölenlerin yüzde 66,2'si Boşnak; yüzde 25,4'ü Sırp ve yüzde 7,8'i Hırvat.

Ölen siviller bakımından da Boşnaklar 33.071 ile birinci; Sırlar 4.075 ile ikinci ve Hırvatlar 2.163 ile üçüncü sırada yer alıyor. Kısacası, bu güvenilir kaynağa göre, 3,6 yılda ölen toplam sivil sayısı 40 bin civarında bulunuyor.

Hatırlanacağı gibi, dünyanın, Türkiye'nin ve bizim de seyrettiğimiz bu savaş zamanının Amerikan Başkanı Clinton'ın Saraybosna'daki pazaryeri katliamından şoke olmasından ötürü hem ülkesini hem de NATO'yu silahlı müdahaleye zorlaması sonucu iki haftalık bir hava bombardımanından sonra Sırların ateşkesi kabul etmeleriyle sona ermişti.

Bugün bazı bakımlardan Bosna'yı hatırlatan ve 21. yüzyılın en kanlı, en acımasız en zalimane uygulamalarından birisi olarak şimdiden tarihe geçen Suriye'deki Esed rejiminin 'isyan bastırma çabası'nda binlerce insan öldürülmüş, binlercesi tutuklanmış, binlercesi de komşu ülkelere sığınmak zorunda kalmış bulunuyor.

Yaklaşık 18 aydır en kanlı, en hunhar metotlarla sürdürülen bu rejim kampanyasında bugün kaç kişinin öldürüldüğü, kaç kişinin tutuklandığı, kaçının akıbetinin ne olduğu tam bilinmiyor. Esasen aradan geçen 30 yıla rağmen 1982 Hama katliamındaki kurban sayısı bile hâlâ tam olarak belli olmuş değil.

Ne var ki, bu arada Suriye'deki rejim katliamını izleyen, bunları belgeleyen, dünyaya duyurmaya çalışanlar da elbette var. Bu konuda en başta BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği Bürosu geliyordu. Katliamların başladığı ilk dönemde kurban sayısı veren bu büro geçen aralıktan bu yana herhangi bir veri ya da sayı açıklamıyor. Bu büro belki hâlâ veri topluyor; ama 8 aydır da açıklama yapmıyor.

Başkalarına gelince; mesela Suriye İnsan Hakları Gözlem Grubu da bu konuda çalışıyor. 29 Mayıs itibarıyla bu gruba göre 9.183 sivil, 3.821 de asker olaylarda ölmüş bulunuyor. Bu tarihten sonrası ise verilmiyor.

Hemen hemen aynı tarih itibarıyla bir başka kuruluş olan İnsan Hakları İhlalleri Belgeleme Merkezi'ne göre ise sayı şu şekilde: 11.884 sivil ölü; 2.159 ölü de Suriye güvenlik güçlerinden.

Bunlara ilaveten rejimin katliamlarını günü gününe tespit eden ve bunu internet sitesinde açıklayan Suriye Şehitleri'ne göre isyanın üzerinden geçen 528 günde, 26 Ağustos 2012 tarihi itibarıyla şehit sayısı 28.185. Bu kuruluş bu sayıyı Suriye vilayetlerine göre de açıklıyor. Şam, Şam'ın dış mahalleleri, Humus, Daraa, İdlib, Halep, Deyr Zühr, Rakka, Suveyda, Hama, Lazkiye, Tartus, Hasake, Kuneytra gibi yerler bunlar. Sitesinde, Annan Planı'nın devreye girdiği 12 Nisan 2012 ile 19 Ağustos 2012 arasında 12.817 şehit verildiği, bunlardan 1.125'inin çocuk, 1.243'ünün de kadın olduğu belirtiliyor. Kuruluş, ayrıca sitesinde rejim tarafından tutuklananları ve bölgelerini de her gün yayımlıyor.

Sadece geçen hafta sonu yaklaşık 500 kişinin öldürüldüğü, bu sayının her gün 100 civarında seyrettiği göz önüne alındığında Suriye Şehitleri'nin 26 Ağustos 2012 tarihi itibarıyla açıkladığı 28.185 şehit sayısına elbette inanmak gerekiyor. Buna son günleri de eklersek ve buna göre düşünersek 18 ayda yaklaşık 30 bin şehit verilmiş oluyor. Bu sayı şüphesiz insana büyük ve derin bir elem veren çok yüksek ve acı bir sayı. Eğer rejim durdurulamazsa, bu sayı nerelere kadar tırmanır, Allah bilir.

Bosna'da 3,5 yılda 33 bin civarında Boşnak katledilmişti. Suriye'de ise rejim 18 ayda 30 bini katletmiş bulunuyor. Bu sayıya, akıbetleri belli olmayan, belgelenemeyen, nerede öldüyse orada kalanlar elbette dâhil değil. Yaralılar, kaybolanlar, kaçanlar da ayrı bir fecaat tabii.

Dünya, Türkiye ve bizler Bosna'yı seyretmiş, Batı'yı, BM'yi şunu bunu suçlayıp durmuştuk... O zaman dünya da, Türkiye de, herkes Amerika'yı beklemişti. Şimdi de öyle. Kasım seçimlerinden sonra Amerika belki harekete geçer umudunda herkes. Ya geçmezse, ne olacak? Rejim öldürmeye devam mı edecek? Bu soruyu başta devlet adamlarımız olmak üzere herkes kendine sorsun. Ayrıca rejimi ve rejime arka çıkan İran'ı destekleyenler de, en azından sussunlar artık. f.ertan@zaman.com.tr

---

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Trans Hazar hattı bir gün hayata geçecek

Fikret Ertan 2012.09.06

Türkmenistan, dünyanın önde gelen doğalgaz ülkelerinden birisi sayılır. Rezervler bakımından Rusya, İran ve Katar'dan sonra 4. doğalgaz devi. 2011 itibarıyla ispatlanmış rezervlerinin 25 trilyon metreküp civarında olduğu tahmin ediliyor.

Bu da dünya rezervlerinin yaklaşık yüzde 12'sine tekabül ediyor. Bulunacak yeni rezervlerle bu miktarın daha yükseleceği de söylenebilir.

Bu kadar rezerv ve muazzam üretim ve ihracat potansiyeline sahip Türkmenistan son yıllara kadar gazını Sovyet döneminden kalma boru hatlarıyla sadece Rusya'ya satabiliyordu. Böylece Rusya bu ülkenin gaz ihracatında monopol ülke konumuna sahipti ve bundan vazgeçmeyi asla istemiyordu. Böylece, Rusya, kendi gazını Türkmenistan'dan aldığı nispeten ucuz gazla takviye edip istediği fiyata, özellikle de Batı Avrupa'ya ihraç ediyordu.

Bu durumdan memnun olamayan Türkmenistan da gazının dış dünyaya Rusya olmadan sevki için başka yollar aramaya başladı. Sonuçta, bugün yapımı 3-4 yıl süren ve Özbekistan ve Kazakistan'dan da geçerek Doğu Türkistan'a ulaşan 1833 km.lik hatla 2009'dan bu yana Çin'e önemli miktarda gaz satıyor. Miktarın da bugün 30-40 milyar metreküp civarında olduğu söyleniyor. Türkmenistan bu arada 1997 yılında devreye giren hatla da İran'a yılda yaklaşık 8 milyar metreküp gaz satıyor. Rusya'ya sattığı miktar ise yılda 50-70 milyar metreküp arasında seyrediyor.

Bu önemli ihracat miktarlarına rağmen Türkmenistan yıllardır gazını en çok Avrupa'ya, Avrupa Birliği'ne (AB) satmak istiyor, bunun için çok gayret sarf ediyor. Bunu da Hazar Denizi'nin altından geçecek boru hattı ile gerçekleştirmeyi düşünüyor. 'Trans Hazar Hattı' diye anılan bu hatla AB de Rusya'ya olan gaz bağımlılığını azaltmak istiyor. AB de bu konuda Türkmenistan ile yıllardır görüşüyor, henüz fikir halinde olan bu hattın hayata geçmesi için elinden geleni yapmaya çalışıyor.

Rusya ise Trans Hazar hattına baştan bu yana şiddetle karşı duruyor. Hazar Denizi'nin 20 yıldır çözüme kavuşmayan hukuki statüsünü bahane olarak ortaya sürüp duruyor. Hem hattın hukuki temelini olmadığını hem de hattın çevresel zarar vereceğini, bu yüzden gerçekleşmesinin mümkün olmadığını tekrarlayıp duruyor. En son olarak da geçen haziranda Bakü'de konuşurken, Rusya Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov AB'nin Rusya'nın çıkarlarını gözetmeden Trans Hazar hattını destekleyemeyeceğini söylemiş bulunuyor. Bununla da şüphesiz AB'ye gözdağı da vermiş oluyor.

Rusya'nın hem siyasi hem ekonomik ve jeopolitik hesaplarla karşı çıktığı Trans Hazar hattı konusunda İran da hemen hemen benzer yaklaşım içinde bulunuyor. Hazar'ın hukuki statüsünün bir türlü çözüme kavuşturulamaması konusunda Rusya kadar sorumlu olan İran da anlaşılan kendi siyasi, jeopolitik ve ekonomik hesaplarıyla hareket ediyor. Böylece Rusya ve İran Trans Hazar hattının önündeki iki büyük engel olarak duruyorlar.

Ancak bu engellere rağmen hem Amerika hem de AB Trans Hazar hattını desteklemeye devam ediyorlar. Her ikisi de hattın yapımı konusunda herhangi bir hukuki ya da çevresel faktörün söz konusu olmadığını ısrarla söylüyorlar. Özellikle, AB Hazar'ın çözüme kavuşturulamayan hukuki statüsünün Hazar'da birbirleriyle anlaşılan ülkelerin bu denizin kendi sularında yapacakları gaz ya da petrol hatlarını engellemesinin söz konusu olamayacağını ifade ediyor.

Başka bir deyişle, AB ve Amerika, Türkmenistan ve Azerbaycan hat konusunda anlaştıkları takdirde bunu diğer kıyıdaş ülkelerin engellemesinin mümkün olamayacağını söylüyorlar. Doğrusu bize göre de böyle. Türkmenistan ve Azerbaycan kendi aralarında anlaştıkları takdirde kendi sularından bu 300 km.lik hattı deniz altından geçirip istediklerini yapabilir, gazı istedikleri yerlere sevk edebilirler. Bu bakımdan bu ülkelerin ne zaman ve nasıl çözüme kavuşacağı meçhul olan Hazar'ın hukuki statüsünü sonsuza kadar beklemelerini bunlardan hiç kimse talep edemez. Böyle bir yaklaşım adil değildir.

Azerbaycan-Gürcistan üzerinden hattın nihai istasyonu ya da son noktası olacak olan Türkiye'nin de öteden beri desteklediği Trans Hazar projesi şayet hayata geçerse bu hem bölge hem AB ve elbette Türkiye bakımından son derece önemli bir gelişme ve yeni bir jeopolitik denge unsuru olacak. Hem enerji güvenliği hem ekonomik kazanç hem de jeopolitik dengeler bakımından hat birçok şeyi değiştirecek.

Birçoğumuzun farkında olmadığı değişen enerji jeopolitiğinin Trans Hazar hattıyla ilgili kısmı bugün bu şekilde yürüyor. Biz elbette, Rusya ve İran'a rağmen bu hattın bir gün hayata geçeceğine inanıyoruz ve bunu içten diliyoruz. O zaman Türkiye'nin gücü birçok bakımdan daha da artmış olacak elbette. Bundan sonra başka gelişmeler dolayısıyla ihmal ettiğimiz bu konulara yeniden döneceğiz.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yunanistan-İsrail-Rum Kesimi saflaşması...

Fikret Ertan 2012.09.13

Ekonomik krizle baş etmeye çalışan Yunanistan'ın Ege Denizi'ndeki bazı adaları satın alarak bütçesini rahatlatması çoktandır söyleniyor. Bu adalarla turistik kazanç amacıyla ilgilenenlerin olduğu da biliniyor; ama askerî amaçlarla ilgilenenlerin olduğunu da dün öğrenmiş bulunuyoruz. Bu amaçla ilgilenen ülke de akla zor gelebilecek birisi: İsrail...

Haberlere göre, 2 hafta kadar önce İsrail Savunma Bakanı Ehud Barak, İsrail Silahlı Kuvvetleri'nden İsrail donanmasının eğitim faaliyetleri için bir Yunan adasını ya satın alma ya da kiralama konusunu düşünmesini resmen talep etmiş. Barak'ın ofisine göre, savunma bakanı konunun ele alınıp gözden geçirilmesini istemiş;

ancak bunu değerlendiren silahlı kuvvetler karargâhı adanın kiralınmasına ya da satın alınmasına gerek olmadığı sonucuna varmış ve güya konu kapanmış.

Yine haberlere göre, bu konunun arka planı da şöyle ortaya çıkmış, gelişmiş: Yunanistan Başbakanı Antonis Samaras'ın geçen ayın sonlarında yaptığı Fransa ziyareti öncesinde Le Monde gazetesinin bazı adaları satmayı düşünüp düşünmedikleri şeklindeki sorusu üzerine 'Yunanistan'ın milli güvenlik çıkarlarını tehdit etmemeleri halinde bazı adaların ekonomik amaçlarla kullanılabileceğini; niyetlerinin adaları satmak değil, Yunanistan'ın bütçesi için yeni malî kaynak bulmaya dönük olduğunu' söylemesi, Barak'ın ilgisini çekmiş.

Bunun öncesinde de Yunanistan'ı ziyaret eden bir İsraili bakanın ziyaret sonrasında Yunanlı yetkililerden Barak'a bildirilmek üzere bir mesaj alması var. Bu mesajı alan Barak da silahlı kuvvetlerin konuyu incelemesini istemiş. Barak'ın yardımcılarına göre, Yunanlı yetkililer, İsrail'e donanma eğitimi amacıyla bir adayı kiralamaya olumlu baktıklarını iletmışler.

Ada konusu her ne kadar diplomatik bir konu olsa da İsrail Dışışleri, bu konuda müdahil olmamış, konu İsrail Genelkurmay'ının strateji ve planlama yetkileri ile ele alınmış, değerlendirmeler bu çerçevede yapılmış.

İsrail'in Yunan adalarıyla askerî yönden ilgilenmesi bize göre oldukça önemli bir olay, dikkatle izlenmesi gereken bir gelişme sayılır; zira bu adaların donanma eğitimi amacıyla kullanılma ihtimali en çok bizi ilgilendirir. İsrail, ada satın alıp ya da kiralayıp donanmasına burada eğitim vermeyi düşünüyorsa bunu neyi, hangi ülkeyi göz önüne alarak yapmayı düşünüyor acaba? Kaldı ki herhangi bir Ege adası İsrail'in çok uzağında bulunuyor. Şimdilik rafa kaldırılmış olsa bile ileride bu konunun yeniden gündeme gelme ve hayata geçme ihtimali de elbette söz konusu.

Esasen, İsrail ile Yunanistan arasında son yıllarda gittikçe güçlenen askerî ve stratejik ilişkilere bakıldığında ada konusunun o kadar da sürpriz bir gelişme olmadığı da ortada duruyor.

Bu gelişen, güçlenen ve çeşitlenen stratejik ilişkiler çerçevesinde iki ülke donanmalarının daha geçen temmuzda pek dikkat çekmeyen; ama önemli bir tatbikat yaptığını burada hatırlatalım. 18 Temmuz'da Milos Adası'nın kuzeyinde yer alan Karaviya deniz atış bölgesinde iki ülke donanmaları ve muhtemelen hava kuvvetleri hem atış ve hem de radar deneme tatbikatı yapmışlardı. Sadece bu kadar ayrıntının basında yer aldığı bu tatbikatta muhtemelen bazı açıklanmayan uygulamalar, taktikler de denenmiş olabilir. Biz bunları elbette bilebilecek durumda değiliz; bilmesi ve takip etmeleri gerekenler herhalde üstlerine düşeni yapmışlardır.

Bu son tatbikata ilaveten Yunanistan ve İsrail, son 3-4 yıldır çeşitli ortak askerî tatbikatlar yapıp duruyorlar. Birkaç sene önce iki defa Girit Adası ve civarında balistik füzelere karşı koyma tatbikatları da icra etmişlerdi. Bu arada İsrail'in Yunanistan hava kuvvetlerine F-4 ve F-16 savaş uçaklarında kullanılmak üzere 100 milyon Euro değerinde bomba güdüm sistemleri sattığını da unutmayalım. Belki, başka silah sistemleri de söz konusu iki ülke arasında, kim bilir.

Ayrıca Kıbrıs Rum Kesimi'nin de son yıllarda İsrail ile her alanda yakınlaştığını, hatta İsrail ile askerî ve stratejik işbirliği anlaşması imzaladığını, özellikle doğalgaz alanında ikisi arasında çok önemli gelişmelerin yaşandığını da yeri gelmişken söyleyelim.

Gerek Yunanistan-İsrail gerekse de İsrail-Rum Kesimi arasında son yıllarda ortaya çıkan, bir kısmını basın yoluyla bildiğimiz, belki de önemli kısımlarını hiç bilmediğimiz ilişkilerin, ortak tatbikatların en çok bizi ilgilendirdiğini bilmem söylememe gerek var mı?

Bugün Türkiye, Akdeniz'de ve Ege'de yeni ve önemli gelişme ve saflaşmalarla karşı karşıya gelmiş bulunuyor. İsrail'in Ege'de ada düşünmesi bize bugün işte bu anlattığımız geniş çerçeveyi, saflaşmayı bir kere daha hatırlatmış oluyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bingazi saldırısı ve ötesi

Fikret Ertan 2012.09.17

Amerika'nın Bingazi konsolosluğuna geçen hafta yapılan ve Büyükelçi Christopher Stevens ve 3 Amerikalı görevli ve 10 Libyalının ölümü ile sonuçlanan terörist saldırının malum adi filme karşı gösterilen anlık kalabalık tepkisinden çok, önceden planlanmış bir saldırı olduğu yolundaki şüpheler giderek kuvvetleniyor.

Saldırının yapıış tarzı, kullanılan silahlar, Amerikan tahliye ekibine karşı başka bir yerde kurulan pusu ve yapılan saldırı, görgü şahitlerinin ifadeleri ve diğer emareler, saldırının Libyalı bir militan grup tarafından adi filmin arkasına saklanılarak ya da bu film bahane edilerek şenice icra edildiğine işaret ediyor.

Nitekim, saldırı ve mahiyetini herkesten çok bilebilecek durumda olan Libya geçici yönetimi Cumhurbaşkanı Muhammed el Magarief, El Cezire televizyonuna yaptığı açıklamada, saldırının önceden planlandığına inandığını söylüyor ve bu konuda şöyle konuşuyor:

"... Bana göre saldırı El Kaide'nin işi. Roketatarları ve kullanılan diğer ağır silahları göz önüne aldığınızda saldırının önceden planlandığı ispatlanıyor. Bu saldırı, din ile hiç alakası olmayan bir intikam eylemidir."

Magarief, bunları söylerken bazı yetkililerin saldırıyı Kaddafi yanlısı gruplarla ilişkilendirmelerini reddediyor, bunların saldırının arkasında olmalarının mümkün olmadığına da işaret ediyor, az sayıda da olsalar Libya'daki El Kaide unsurlarının var olan güvenlik boşluğundan istifade ettiklerini ve aynı zamanda güvenlik güçlerine de sızdıklarını da ilave ediyor.

Magarief, intikam eylemi ile şüphesiz El Kaide'nin geçen haziranda Afganistan'da öldürülen Libyalı Ebu Yahya Libi'nin öcünün alınmasını kastediyor. Libi, El Kaide'nin en önemli operasyonel liderlerindendi. Bazılarına göre, örgütün ikinci adamı konumundaydı. Bazı kaynaklar, Bingazi saldırısından kısa bir süre önce örgütün bugünkü lideri Mısırlı Eymen Zevahiri'nin yayınladığı bir video ile Libi'nin intikamının alınması emrini verdiğini de söylüyorlar. Böyle bir şey söz konusu mu, video ve intikam emri var mı, söylemesi zor. Bunun tahkiki ve doğrulanması gerekiyor elbette. Biz burada sadece bu iddiayı dile getiriyoruz, o kadar.

Basında yer alan görgü şahitlerinin ifadelerinden, bugün Libya'da kendi başlarına hâlâ hareket eden silahlı milis gruplarından olan Ensar el Şeria grubunun logosunun görüldüğü kamyonetlerin saldırı öncesi konsolosluk önüne geldikleri, saldırıda yer alan şahısların bu gruba mensup olduklarını söyledikleri anlaşılıyor. Ancak grup sözcüsü ve diğerleri kendilerinin saldırıyla alakalarının olmadığını belirtiyor, iddiaları reddediyorlar.

Bu arada Libyalı güvenlik yetkilileri, saldırıyla alakalı olarak 4 şahsı tutukladıklarını, bunların sorgularının devam ettiğini ifade ediyorlar. Bu durumda, elbette bu şahıslarla ilgili resmi açıklamaları, bunların kimler olduklarının

Libyalı yetkililer tarafından ortaya çıkarılmaları ve saldırıyla ilgili gerçeklerin bütün dünyaya açıklanması şart oluyor. Libyalı yetkililer, bu konuda üstlerine düşeni yapmak, saldırının sorumlularını tespit etmek ve cezalandırmakla sorumlular. Başka türlü bu menfur saldırının mahiyeti ortaya çıkamaz ve çıkmaz. Aynı zamanda Bingazi'ye giden Amerikan soruşturma heyetinin değerlendirmesini ve elde edeceği sonuçları da muhakkak beklemek gerekiyor.

Kısacası, saldırının bütün yönleriyle, sorumluları ve bağlantıları ile birlikte ortaya çıkarılması gerekiyor. Ayrıca malum adi film parçası (ki bu parça sadece 14 dakika kadar) ile ilgili soruşturmanın da Amerikan makamları tarafından bütün yönleriyle araştırılması ve bunun sonuçlarının da mutlaka açıklanması şart oluyor; zira aynen saldırıda olduğu gibi film parçası ile ilgili kuvvetli şüpheler var. Normalde fazla kimsenin haberdar olamayacağı bu film parçasını YouTube'a kim yükledi, bunu kimlere haber verdi? Filmin orijinalinde olmayan Arapça alt yazıları kim filme ekledi? Film ilk önce bir Mısır televizyon kanalında niye yayınlandı? Bu kanal filmin yol açacağı olayları niye anlamadı, tahmin etmedi? Niye sağduyulu davranmadı, olayın büyüyeceğini niye öngörmedi?..

Hem saldırı hem de filmle ilgili sorulara tatminkâr ve doğru cevapların bulunmaması ve bunların açıklanmaması halinde şüpheler devam edecek, kafalar karışmaya devam edecek ve birileri bunlardan kendi gündemlerine göre 'parsa toplamaya', faydalanmaya devam edecek elbette.

Bu arada da saldırı ve tepkiler dolayısıyla bir haftadır gündem dışına itilen mesela Suriye'de olanlar dikkat çekmeyecek, Amerika'nın Suriye ilgisi azalacak, dünya Suriye halkını kendi başına bırakmaya doğru meyledecek ve başka şeyler de olacak. En başta da Amerika'nın Ortadoğu politikası mutlaka bugünden öngörülemez tarz ve doğrultuda değişecek.

Bingazi saldırısı o kadar çok şeyi değiştirdi ve değiştirecek ki... Bunu yapanlar ne yaptıklarının, nelere yol açtıklarının, nelere zarar verdiklerinin farkındalar mı acaba?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Filistin'e acil para lazım

Fikret Ertan 2012.09.20

Filistin Yönetimi Devlet Başkanı Mahmud Abbas yarın Ankara'da olacak, Kudüs Üniversitesi'nin Başbakan Erdoğan'a bir otelde takdim edeceği fahri doktora törenine katılacak ve sonra başta Erdoğan olmak üzere yetkililerimizle Filistin meselesini görüşecek.

Abbas, muhtemelen hem önümüzdeki BM Genel Kurulu'nda yeniden gündeme getireceği Filistin devletinin tanınması (üye olmayan statü talep edecek) ile ilgili planlarını hem de muhtemelen yönetiminin bugün yaşadığı ağır ve çok ciddi malî krizi de devlet ricalimize anlatacak ve herhalde bu konuda yardım da isteyecek.

Filistin yönetimi, bugün gerçekten kuruluş yılı olan 1994'ten bu yana en büyük, en ciddi malî krizini yaşıyor. Bu yüzden bölge geçen haftadan bu yana gösterilerle sarsılıyor. Halk büyük şehirlerde sokağa dökülüp krizi ve

krizi hafifletmeye dönük alınan tedbirleri protesto ediyor. Yönetim de bu konuda acil çareler ve taze para arıyor.

Nitekim, önümüzdeki pazar günü BM çatısında Filistin Yönetimi'ne yıllardır malî destek ve yardım sağlayan 'Donor Grubu' hem genel hali hem bu malî krizi bir konferans çerçevesinde görüşecek ve mensuplarından ek malî katkı talep edecek. Muhtemelen Mahmud Abbas da burada olacak.

Filistin Yönetimi'nin malî krizi şüphesiz bütçe açığından kaynaklanıyor. Yönetim son yıllarda Başbakan Selam Fayyad'ın başarılı ekonomik reformlarına rağmen bütçesine yapılan yabancı donor katkısını azaltabilmiş olsa da açığı tamamen kapatabilmiş de değil. Yapılan ekonomik reformlar sonucu yönetim 2008'deki yabancı katkı miktarı olan 1,8 milyar doları 2011'de 1,1 milyar dolara kadar düşürebilmiş, ancak bu yeterli olamamıştı. Bu durumun ortaya çıkmasında da Arap ülkelerinden yapılan katkının düşmesi en önemli rolü oynamıştı. Bu ülkeler 2008 ve 2009 yıllarında 500 milyon dolar katkı yaparlarken 2011 ve 2012 yıllarında bu katkı 200 milyon dolara kadar inmişti. Bu 200 milyon doların da büyük bölümü Suudi Arabistan'dan gelmişti bildiğim kadarıyla. Yabancı katkının aslan payını ise Amerika ve Avrupa Birliği karşılıyor. Bunu da yeri gelmişken belirtelim. Bunlar katkı yapmasalar, ne olur, Filistin Yönetimi ne yapar, herkes düşünsün de bu konuda atıp tutmasın. Hoşuna gitmese de gerçekleri görsün..

İşte bu yabancı katkılardaki düşüş bugün Filistin Yönetimi'ne bugünlerde en az 400 milyon dolar malî yardım ya da katkı yapılmasını gerektiriyor. 2012 yılı bütçesi için bu 400 milyon dolar acil ihtiyaç haline gelmiş bulunuyor. Bu açık yüzünden Filistin Yönetimi, sayısı 180 bini bulan kamu görevlisi ya da memurunun maaşlarını aylardır kısmen ödeyebiliyor. Bu 180 bin memur, artı destekledikleri yakınları, Gazze dâhil Filistin bölgesinin nüfusunun yaklaşık yüzde 25'ine tekabül ediyor. Bu da şüphesiz çok önemli bir yüzde sayılır. Bu yüzdenin maaş alamamasının anlamını herhalde hatırlatmaya gerek yok. Esasen, 4 milyar dolar civarında olan bütçenin büyük bölümü işte bu maaşların ödenmesine harcanıyor. Bugün yukarıda söylediğimiz gibi açık 400 milyon dolar. Bu açık yabancı katkılarla kapanmazsa Filistin Yönetimi ya bulabilirse yeniden borçlanacak ya da zaten tepkilere sebep olan ekonomik istikrar programını daha da güçlendirmek ve ağırlaştırmak zorunda kalacak. Bu da krizin daha da ağırlaşması anlamına gelecek şüphesiz.

Filistin Yönetimi'nin bugün karşı karşıya olduğu malî krizin diğer sebebi de son birkaç yıldır Batı Şeria'da yaşanan ekonomik durgunluk ve ekonomik faaliyetlerdeki yavaşlama süreci elbette. Bölge 2008-2009 yıllarında yılda ortalama yüzde 9 ekonomik büyüme yaşarken son iki yıldır bu oran yüzde 5 civarlarına düşmüş bulunuyor. Bu yüzden işsizlik Batı Şeria'da yüzde 19, Gazze'de ise yüzde 30 civarında seyrediyor.

Gazze zaten ambargo ve başka sebeplerle ekonomik krizden çıkamıyor. Üstelik böyle giderse ve durumda bir değişiklik olmazsa, milletlerarası camia acil tedbirlere başvurmazsa BM'ye göre Gazze 2020 yılına kadar yaşanmaz hale gelecek. BM raporuna göre, okul, sağlık, enerji ve diğer konularda gelişme olmazsa Gazze'nin durumu gittikçe kötüye gidecek. Bu alanlarda gelişmeler olması için de hem ambargonun kalkması hem de para gerekiyor elbette. Bu paraları kim verecek, ne zaman verecek, bilinmez.

Filistin Yönetimi'ne hem acilen hem de orta ve uzun vadede para gerekiyor kısacası. Paranın yanı sıra ekonomik kalkınma ve gelişmeyi önleyen İsrail sınırlamalarının da kalkması şart elbette. Para muhtemelen bulunacak; ama işgal, o başka ve zor bir konu. Batı Şeria 1967'den bu yana işgal altında. Yani 45 yıldır. Bugün bu kadarını söyleyeyim, yeter herhalde...

Filistin'in BM başvurusu ve sonrası

Fikret Ertan 2012.09.24

Filistin Yönetimi geçen yıl tam bağımsız devlet olarak tanınmak amacıyla BM'ye başvurmuş, ancak Güvenlik Konseyi'nde tanınma için gerekli oya (9 olumlu oy) ulaşamayacağını anlayınca bu başvuruyu askıya almıştı.

Bu sebeple Yönetim, bu yıl BM'ye farklı bir başvuru yapmaya hazırlanıyor. Bu da 'üye olmayan devlet statüsü' başvurusu olarak BM Genel Kurulu'na sunulacak. Bu statü benzer statüye sahip Vatikan Devleti'ninki gibi olacak. Tam üye statüsü olmamakla beraber bu statüye sahip devletler BM nezdinde bazı hukuki haklara sahip oluyorlar, Genel Kurul faaliyetlerinde, görüşmelerinde yer alabiliyor ve bazı BM yan kuruluşlarına da katılabilirler. Mesela, BM Deniz Hukuku Anlaşması'na dâhil olabiliyor, Lahey'de bulunan Milletlerarası Ceza Mahkemesi'ne başvuru yapabiliyorlar.

Esasen, Filistin Yönetimi, bugün BM'de üye olmayan gözlemci kuruluş (antite) şeklinde temsil ediliyor. Ancak bu temsil, sınırlı ve kısıtlı bir statü sağlıyor. BM Genel Kurulu, önümüzdeki dönem Yönetim'i 'üye olmayan devlet statüsü' olarak kabul ederse bu şüphesiz bugünkü mevcut statünün daha ileri bir safhaya götürülmesi anlamına gelecek ve elbette Yönetim'in diplomatik gücünü artırmış olacak.

Söz konusu statünün Genel Kurul'da tanınmaması için fazla da engel bulunmuyor. Filistinli yetkililer, bugün 193 üyeye sahip BM Genel Kurulu'ndan en az 150 olumlu oyun verileceğini ve Genel Kurul'da veto hakkı olmadığı için tanınma kararının kolaylıkla çıkacağını söylüyorlar. Genel Kurul'daki mevcut tablo bunu zaten gösteriyor. Muhtemel oylamada, başvuruya karşı çıkacaklar elbette olacak; ancak bu azınlıkta kalacak. Bu husus bugünden belli görünüyor.

Bu arada, Amerika, İsrail ve muhtemelen bazı Avrupa Birliği ülkelerinin tanınma başvurusuna karşı çıkacakları, olumsuz oy verecekleri de bugünden belli. Bunlar tanınmanın her türlüüne öteden beri karşı çıktıkları için zaten kendilerinden bekleneni yapacaklar. Ne var ki, birkaç gün önce başvuruya olumlu bakmadığını söyleyen BM Genel Sekreteri Ban Ki-moon'un tavrını ise anlamak mümkün değil. Moon, Filistinlilerin devlet kurma hakkına sahip olduklarını kabul ettiğini; ancak bunun müzakereler yoluyla olması gerektiğini söylüyor. Bundan elbette Filistin Yönetimi'nin İsrail ile konuyu müzakere etmesini, buna göre hareket etmesi gerektiğini ima ediyor. Bu yaklaşım tarzı, içinde çelişkiler taşıyor. Filistin Yönetimi'nin her türlü tanınma başvurusuna şiddetle karşı olan, bunu engelleyeceğini tekrarlar belirten İsrail ile Yönetim neyi müzakere edecek, bugüne kadar yapılan müzakerelerden Filistin lehine hangi sonuç çıktı acaba? Söylediğimiz gibi İsrail zaten her türlü resmi tanınmaya karşı. O zaman Filistin Yönetimi, İsrail'in keyfini mi bekleyecek? Bu kaç yıl sürecektir? Moon, bu ve benzeri sorulara cevap verebilir mi? Veremez elbette.

Beklemenin artık fazla anlamının kalmadığını gören, anlayan Filistin Yönetimi, bugün anlattığımız şekildeki resmi başvurusunu bu yıl sona ermeden yapacak. Başvuru ve Filistin meselesinin kazanacağı yeni durumu, yeni parametreleri, nihai çözümün 1967 sınırları esasına göre olmasını ve diğer ilgili konuları Başkan Mahmud Abbas önümüzdeki perşembe Genel Kurul'a yapacağı uzun konuşmayla açıklayacak. Ancak Yönetim, şu safhada Genel Kurul'da oylama talep etmeyecek, anlaşıldığı kadarıyla Amerikan seçimlerinin sonuçlanmasını bekleyecek. Bu arada Avrupa Birliği'nde başvuruya karşı muhalefeti en aza indirmeye çalışacak.

Resmi başvurunun başarılı olacağı, Filistin'in BM Genel Kurulu tarafından 'üye olmayan devlet' statüsüne kavuşturulacağı konusunda fazla şüphe yok. Bu tanınmanın gerçekleşmesinden sonra Filistin-İsrail ihtilafında

yeni bir diplomatik dönemin başlayacağı da şimdiden belli sayılır. Ancak tanınmadan sonra bugünkü fiili durumda, işgal şartlarında herhangi bir değişiklik olmayacak. Bunu Filistin Yönetimi de gayet iyi biliyor. Nitekim Filistin Yönetimi'nin İsrail ile müzakereleri yürüten en önemli yetkilisi Saib Erakat, "Evet, işgal devam edecek, Yahudi yerleşimleri devam edecek, yerleşimcilerin işledikleri suçları da devam edebilecek. Ancak bundan sonra bunun sonuçları da olacak. Ertesi gün hayat aynı olmayacak (tanınma sonrasını kastediyor)." diyor.

Erakat, bu sözleriyle, tanınmadan sonra İsrail'in Filistin topraklarının tartışmalı topraklar olacağı şeklindeki tezinin tamamen çürüyeceğini, söz konusu toprakların işgal altındaki topraklar olarak resmen kabul edileceğini, böyle bir kabulün sonucunda kendilerinin Lahey'deki Ceza Mahkemesi'nde yeniden hak aramaya başlayabileceklerini ima ediyor.

Ve işte en çok da bu mahkeme konusu İsrail'i bugünden çok rahatsız ediyor.

Sonuçta, fiili durumu değiştirmeyecek olsa da tanınma Filistin'i diplomatik alanda ileriye götürecektir, İsrail'i ise çok rahatsız edecek.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bingazi saldırısının mahiyeti seçim sonrasına kaldı

Fikret Ertan 2012.09.27

Amerika'nın Bingazi Konsolosluğu'na yapılan, Büyükelçi Stevens ve 3 görevlinin ölümü ile sonuçlanan saldırının üzerinden 17 gün geçti; ama saldırı hâlâ aydınlatılamayan bir muamma olarak ortada duruyor.

Aydınlatılabilmesi için de şu sorulara net cevaplar bulunması gerekiyor: Saldırı malum adi filme karşı gösterilen tepki sonucu gelişen anlık bir olay mıydı, tepkiyi fırsat olarak kullanan bir militan grubun eylemi miydi, yoksa önceden planlanmış bir eylem miydi? Planlanmışsa bu hangi grubun işiydi? El Kaide'nin mi, bu grupla bağlantılı başka bir grubun mu, yoksa adı duyulmayan başka bir grubun mu işiydi?

Sorular ortada duruyor; ama Obama yönetiminin bu konuda hızlı hareket etmediği de açıkça görülüyor. Yönetim, saldırının mahiyeti konusunda bile günlerde izahat yapmamış, sonunda saldırının terörist bir saldırı olduğunu kabul etmiş; ancak bu saldırının anlık terörist saldırı mı yoksa önceden planlanmış bir terörist saldırı mı olduğu konusuna hiç değinmemişti. Bu konuda sadece Terörizmle Mücadele Merkezi Müdürü Matthew Olson, saldırının terörist bir saldırı olduğunu resmen ifade etmiş, Beyaz Saray da bunu doğrulamıştı, o kadar.

Esasen yönetim baştan bu yana saldırının anlık olduğunu, önceden planlanmamış bir saldırı olduğunu öne sürüyor. Ancak diğer taraftan bunun El-Kaide ya da başka bir grubun eylemi olabileceğini de en azından düşünüyor; ama bunu açıkça dile getirmiyor. Nitekim, Başkan Obama saldırının El-Kaide tarafından yapıldığını yapılmadığı yönündeki bir soruya 'Bunu henüz bilmiyoruz' diye cevap vermiş bulunuyor. Bu cevap bile esasen saldırıyla El-Kaide şüphesinin var olduğunu gösteriyor; zira Obama soruya 'Hayır. El-Kaide söz konusu değil' diye de cevap verebilirdi; ama açık kapı bırakarak sonunda mahcup olmamak, yanlış çıkmamak için 'henüz bilmiyoruz' diye cevap vermiş oluyor.

Diğer yandan, ortaya çıkan yeni bilgilerden Büyükelçi Stevens'ın aylarca önce güvenliğinin tehdit altında olduğundan şikâyet ettiği, adının El-Kaide'nin ölüm listesinde olduğunu söylediği ve Libya'daki aşırı grupların ve El-Kaide'nin gelişmesinden rahatsız olduğunu yakınlarına dile getirdiği ve bunlardan dolayı çok endişeli olduğu anlaşılıyor.

Amerikan basınının bir kısmı da bunlardan hareketle saldırının El-Kaide ya da Mağrip El-Kaide'sinin işi olduğunu öne sürüyor; hatta bir dönem Küba-Guantanamo Hapishanesi'nde tutuklu kalan Süfyan bin Kumu'nun saldırıya önderlik ettiğini de öne sürüyor. Bazı Cumhuriyetçi yetkililer de hemen hemen aynı tezi dillendiriyorlar ve saldırının önceden planlanmış bir eylem olduğunu ısrarla savunuyor ve gerçeklerin ortaya çıkması, saldırının her yönüyle aydınlatılması için yönetime çağrı yapıp duruyorlar.

Yönetim ise anlaşıldığı kadarıyla işi biraz ağırdan alıyor. Gerçi saldırıdan bir gün sonra bir FBI ekibi Libya'ya gitmişti; ama bu ekip ne yaptı, soruşturması hangi safhada, henüz bilinmiyor. Haberlerde, dün de başka bir Amerikan soruşturma ekibinin Trablus'a geldiği söyleniyor.

Bunlara ilaveten Amerikan Dışişleri Bakanlığı da birkaç gün önce bir bağımsız soruşturma kurulunun (buna Hesap Verilebilirlik Gözden Geçirme Kurulu ya da paneli deniyor) konuyu ele alacağını da açıklamıştı. Esasen bu kurul 1986 yılında çıkan bir kanun gereği Bingazi türü diplomatik misyonlara yönelik saldırılar olduğunda mutlaka devreye girmek zorunda ve Amerikan diplomatik misyonlarının güvenlik tedbirlerinin yeterli olup olmadığını araştırmakla görevli. Kanun böyle emrediyor. Bu kurul ölen Büyükelçi Steven'ın bir zamanlar amiri de olan emekli Büyükelçi Thomas Pickering'in başkanlığında görevine başlamış bulunuyor. Soruşturması ne kadar sürer, raporu ne zaman ortaya çıkar, söylemesi zor. Ama bunun kasım seçimlerinden önce ortaya çıkması, açıklanması hiç beklenmiyor. Aynen, FB ya da diğer soruşturma ekibinin raporları gibi. Bu iki raporun da seçimler sonrasına kalacağı bugünden aşağı yukarı tahmin edilebilir.

Bunun sebebi de malum: Siyasi; zira Demokrat iktidar ya da yönetim, seçim kampanyasında terörist olduğunu açıkladığı bu saldırının muhtemel siyasi zararlarını en aza indirmek, bundan dolayı siyasi kayba uğramamaya çalışıyor. Düşünün, saldırının planlı olduğunu kabul etse, istihbarat zaafı ile suçlanmayacak mı, bundan belki de seçim sonucunu şöyle veya böyle etkileyebilecek derecede zarar görmeyecek mi?

Bu siyasi sebeplerle Bingazi saldırısının mahiyeti ya da gerçek yüzü ancak kasımdan sonra ortaya çıkabilecek. Gelişmeler bize bunu söylüyor bugün.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Gürcistan seçimleri

Fikret Ertan 2012.10.01

Bugün komşumuz Gürcistan'da parlamento seçimleri yapılıyor. Yaklaşık 3.613 bin seçmenin oy kullanmasının beklendiği bu seçimler, ülke genelindeki 73 seçim bölgesinde gerçekleşecek.

Seçimlere 14 parti ve iki siyasi blok katılıyor. Bunlar 150 milletvekilinden meydana gelen parlamentoyu yenileyecekler. Seçimlerde yüzde 5 baraj var. Bu 150 milletvekilinin 77'si partilerin listelerinde aday

gösterilenlerden nispi sisteme göre; geri kalan 73'ü de münferit seçim bölgelerinden seçilecekler. Bu ikinci kategorideki adayların ikinci tura gerek kalmadan birinci turda seçilmeleri için bölgelerinde diğer adaylara göre önde çıkmaları ve yüzde 30'dan fazla oy almaları gerekiyor. Bu şartları yerine getiren aday derhal kazanan ilan ediliyor. Şayet hiçbir aday yüzde 30'un üstünde oy alamazsa seçim ikinci tura kalıyor.

İktidardaki Birleşik Milli Hareket Partisi, Gürcistan Rüyası (Hayali), Hristiyan Demokratik Hareketi, Yeni Haklar Partisi, İşçi Partisi, Hür Gürcistan, İstikbal Gürcistan, Milli Demokratik Parti, Adil Gürcistan İçin, Gürcistan İşçi Konseyi, seçimlere katılan belli başlı partiler ve siyasi bloklar.

Bunlardan sadece iktidardaki Birleşik Milli Hareket Partisi, Gürcistan Rüyası, Hristiyan Demokrat Parti ve muhtemelen Yeni Haklar Partisi'nin yeni parlamentoda temsil edileceği tahmin ediliyor. Esasen Yeşiller, Birleşik Gürcistan ve Gürcistan'ın Yolu adlı partiler bu seçimde Gürcistan Rüyası'nın şansını zayıflatmamak için kendi başlarına seçime girmiyorlar, söz konusu partinin çatısı altında hareket ediyorlar.

Bugünkü seçimler pek çok yönden önem taşıyor. Hatta bazılarına göre bu seçimler Gürcistan için önemli bir siyasi dönüm noktasını teşkil ediyor. Bunun izahı da şöyle yapılıyor: "Gürcistan son yıllarda savaş dâhil büyük çalkantılar yaşadı; ama demokrasiden hiç sapmadı, yoluna devam etti. Demokratikleşmeye ara vermedi; bilakis bunu güçlendirmek ve derinleştirmek için çok büyük gayret sarf etti ve bugünkü noktaya vardı. İşte bu seçimler, bu demokratikleşme sürecinin nereye ve ne kadar vardığını somut olarak bütün dünyaya gösterecek."

Bu izahat gerçekten de geçerli ve haklı bir izahat olarak görünse de muhalefet tarafından paylaşılmıyor. Muhalefet siyasi gücün iktidardaki parti tarafından bütün siyasi hayata teşmil edildiğini, yapılan değişikliklerle yürütmeye haddinden fazla yetki tanındığını, siyasi kararlarda şeffaflığın çok az olduğunu, önemli kararların bir avuç danışman ya da yetkili tarafından alındığını, toplumun pek çok şeyden haberdar olamadığını öne sürüyor.

Bu iddialarda haklılık payı elbette var. Böyle olduğu için zaman zaman halk sokağa dökülüyor, protesto eylemleri yapıyor, iktidarı eleştiriyor. Muhtemelen seçim sonuçlarından sonra halkın bir kısmı ve muhalefet yine sokağa dökülecek. Bu da normal sayılır.

Bir tahmin yapmak gerekirse, bu seçimlerden iktidardaki Birleşik Milli Hareket Partisi'nin oldukça önde çıkacağı, anamuhalefet durumunda olan Gürcistan'ın Rüyası'nın ikinci, Hristiyan Demokrat Parti'nin üçüncü ve İşçi Partisi'nin dördüncü çıkacağı söylenebilir. Esasen, ağustosta yapılan bir ankette Birleşik Hareket Partisi yüzde 37 ile birinci, Gürcistan'ın Rüyası yüzde 12 ile ikinci, Hristiyan Demokrat Parti ise yüzde 3 ile üçüncü çıkmıştı.

Ancak ben bu seçimde anamuhalefet olan Gürcistan'ın Rüyası'nın yüzde 12'den çok daha iyi bir sonuç alacağını, diğer muhalefet partilerinin de anketlerden daha başarılı performans göstereceklerini kuvvetle tahmin ediyorum. Zira hem Gürcistan'ın Rüyası ve hem de diğer küçük muhalefet partilerinin bu seçimde eskiye göre daha iyi bir organizasyon gerçekleştirdikleri, mali bakımdan da eskiye göre güçlü olduklarını görüyorum.

Seçimler dediğimiz gibi Gürcis-tan'ın demokratikleşmesinin ne kadar ileriye gittiğini, bunun ne kadar oturmuş olduğunu açık ve net biçimde ortaya koyacak. Ayrıca iktidar partisinin lideri Devlet Başkanı Saakaşvili'nin geleceği ile ilgili olarak da muhtemelen bazı sonuçlar üretecek. Malum, Saakaşvili'nin görev süresi Ocak 2013'te sona eriyor. Anayasa gereği yeniden aday olamıyor; ancak bir dönem geçtikten sonra olabiliyor. Bazıları seçim sonuçlarının ortaya çıkaracağı sonuçlara göre Saakaşvili'nin aynen Putin gibi bir dönem başkanlık yaptıktan sonra yeniden başkan olmayı deneyebileceğini şimdiden söylüyorlar. Seçimler işte bu konuda ortaya yeni gelişmeler çıkarabilir.

Özellikle Amerika, Avrupa Birliği, AGİT gibilerinin çok yakından izlediği bu seçimler ve sonuçları bizde ne kadar izlenecek, ne kadar merak edilecek acaba? Biz bu yazıyla hiç olmazsa seçimler konusunda söylenecekleri söylemeye çalıştık, ne yapalım.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Muğlak misyon...

Fikret Ertan bilinmeyen-tarih

Irak'ta kalmaya devam eden Amerikan askerlerinin sayısı geçen çarşambadan bu yana 50 bin civarında. Açıklamalardan anlaşıldığı kadarıyla, bunlar artık bir muharip misyona da sahip değiller. Amerikan resmi açıklamalarına göre bu misyon artık bir askerî 'tavsiye ve yardım misyonu:'

Başkan Obama'nın nitelemesine göre de, bugün Irak'ta bulunan bu yeni misyonun 4 fonksiyonu var: Irak güvenlik kuvvetlerini eğitmek; gerektiğinde bunlara destek sağlamak; Amerikan personel ve tesislerini korumak; ve terörle mücadele operasyonları icra etmek.

Bu misyon bugün 6 tugaydan meydana geliyor. Bu tugaylar da normal tugaylar değil; bunlar muharip tugaylar. Amerikan ordusunun en güçlü ve etkin tümenleri olan 1. 2. 3. ve 4. Piyade tümenlerine bağlı son derece muharip tugaylar bunlar. Esasen hatırlanırsa, Irak savaşı ve işgalini 20 Mart 2003 günü Kuveyt'ten başlatan da 3. Piyade Tümeni'ydi.

Bu bilgileri Amerika'nın Irak'ta kalmaya devam eden tugaylarının yeni misyon tanımının aksine en muharip tugaylardan meydan geldiğini vurgulamak için veriyorum. Bu muharip tugaylara ilaveten muhtemelen aynı misyon içinde önemli bir unsur olarak özel kuvvetler birlikleri de yer alıyor. Yeni misyonun komutanı da geçen hafta Orgeneral Raymond Odierno'dan görevi devralan Korgeneral Lloyd Austin. Onun üstü de Merkez Kuvvetler Komutanı Orgeneral James Mattis.

Misyon her ne kadar muharip misyon olarak tanımlanmasa da, nitelenmese de daha iki gün önce muharip eylem olduğu net ve kesin bir olaya da karışmış bulunuyor. Bu olay bir direnişçi grubun Amerikan askerî unsurlarının da bulunduğu Bağdat'ta Irak ordusuna bağlı 11. Piyade Tümeni'nin karargâhına yapılan saldırı sırasında Amerikan askerlerinin saldırganlara karşı 'susturucu ateş' açarak dahil olduğu son derece vahim bir olay. Amerikan askerlerinin Iraklı askerlerle birlikte karşı koydukları bu saldırı sırasında bölgede Amerikan helikopter ve insansız hava araçlarının da destek verdikleri de haber veriliyor.

Bu son olay, muharip olmadığı öne sürülen Amerikan kuvvetlerinin ne zaman ve nerede olacağı belli olmayan saldırılar sırasında Iraklı güvenlik kuvvetleriyle birlikte hareket ederek muharip kuvvet olarak davranacaklarını veya ister istemez bu şekilde davranmaya mecbur kalabileceklerini açıkça ortaya koymuş bulunuyor.

Bu tür olay ve saldırıların artmakta olduğu bu yeni dönemde Amerikan birliklerinin başka yerlerde de daha çok muharip rol üstlenebileceklerini bugünden söylemek mümkün; zira bugün Amerikan birlikleri özellikle yeşil hat denen ve Irak Kürt bölgesi ile Arap bölgesini birbirinden ayıran uzun hat ya da sınır boyunca Kürt Peşmergeler, Irak ordu birlikleri ile birlikte kontrol noktalarında ya da başka konumlarda sahada konuşlu bulunuyorlar.

Buralardaki temel görevleri de Peşmergeler ile Irak ordu birlikleri arasında bir tür yatıştırıcı rol oynamak, muhtemel çatışma ve sürtüşmeleri önlemek olarak nitelenebilir. Şüphesiz bunları icra ederlerken her zaman muhtemel eylemlere, saldırılara da muhatap olabilir ve bunlara cevap vermek zorunda da kalabilirler. Ayrıca, El Kaide ve benzeri grupların saldırıları karşısında ister istemez muharip rol de üstlenebilirler.

Irak'ta ya Irak askerî üslerinde ya da bağımsız kendi üslerinde kalmaya devam eden 50 bin Amerikalı asker işte bu muhtemel eylem, saldırı ve olaylarla karşı karşıyalar. Bunlar her ne kadar ortalıkta görünmemeye, göze batmamaya çalışsalar da bunun aksi tavra da zorlanabilirler. Kısacası, zaman zaman muharip kuvvet haline de dönüşebilirler.

Bu bakımdan, bunların misyonunu sadece 'tavsiye ve yardım misyonu' olarak tanımlamak, nitelemek bizce pek uygun ve yerinde görünmüyor; zira ortada çok muğlak bir durum var. Bu yüzden Irak'ta Amerikan misyonu bugün muğlak bir misyon olarak ortada duruyor. Esasen 'Irak'ta Amerikan askerî misyonunun muharip yönü sona erdi' şeklindeki söylem Irak'ın bugünkü şartlarında hiç de gerçekçi bir söylem olarak durmuyor. Kısaca söyleyelim, Irak'taki Amerikan askerî misyonunun muharip olmaktan çıktığını söylemek bugün pek inandırıcı olmuyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)